L. rel. 2627 x^c

Gz 1344/12
22

<36632764820010
<36632764820010
Bayer. Staatsbibliothek

NÉMET ÉS MAGYAR SZÓLÁSOK.

DEUTSCHE UND UNGARISCHE REDENSARTEN.

VON DER UNG. AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN MIT DEM MARCZIBÁNYI-PREIS GEKRÖNTE ARBEIT.

EIN HILFSBUCH ZUM ÜBERSETZEN AUS DEM DEUTSCHEN UND ZUR ERGÄNZUNG DER DEUTSCH-UNGARISCHEN WÖRTERBÜCHER

AUS DEN BESTEN UNGARISCHEN QUELLEN BEARBEITET

VON

SIEGMUND SIMONYI

UNIVERSITÄTSPROFESSOR UND MITGLIED DER AKADEMIE.

BUDAPEST.

FRANKLIN-VEREIN

UNG. LITER. ANSTALT UND BUCHDRUCKEREI

1896.

NÉMET ÉS MAGYAR SZÓLÁSOK.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIÁTÓL MARCZIBÁNYI-DÍJJAL JUTALMAZOTT PÁLYAMUNKA.

MAGYAROS FORDÍTÁSRA VEZÉRLŐ SEGÉDKÖNYV, KIEGÉSZITÉSÜL A NÉMET-MAGYAR SZÓTÁRAKHOZ

A MAGYAR NYELVNEK LEGJOBB FORRÁSAIBÓL

SZERKESZTETTE

SIMONYI ZSIGMOND

EGYETEMI TANÁR, AKADÉMIAI TAG.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1896.

Bayerische Staatsbibliothek München

A/68/547

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

ELŐSZÓ.

1890-ben a M. T. Akadémia pályázatot hirdetett egy *gyakorlati magyar-német frazeologiára,* melyben «összegyüjtendők s összehasonlítandók a gyakrabban előkerülő magyar és német szólások, fő tekintettel a magyaros és szabatos fordításra. A mai magyar irodalmi nyelv szólásain kívül figyelembe veendők a népnyelv s a régi nyelv szólásmódjai, főleg azok, a melyekkel célszerüen lehetne irodalmi nyelvünket gazdagítani». Az idegen észjárás, az idegen kifejezésmód annyira elárasztotta legújabb irodalmunkat s kivált napi sajtónkat, hogy az Akadémia ez áradattal szemben hézagos német-magyar szótárainknál jobb és megbizhatóbb útmutatásról akart gondoskodni.

Gondolkodtam, hogy lehetne a föladatot tudományos alapon a mai nyelvészet exakt módszerével megoldani? A cél világos: minden egyes német szólással szembe kellene állítanunk ugyanazon gondolatnak tősgyökeres magyar kifejezését. Tehát nem azt, a mit én gondolok s amit én tudhatok a kis ujjamból, hanem azt, amire biztosan rámondhatom, hogy ez a romlatlan magyar nyelvérzék kifolyása.

Már most ki lehetne zsákmányolni a magyar népnyelvi, népköltési gyűjteményeket, de hogy tudjam én az én gyarló német tudásommal, melyik német szólásnak felel meg mindenik magyar fordulat? Hogy két-három évi munkával valamelyes eredményt érhessek, àrra nyilván csak egy mód kinálkozik: olyan magyar szövegeket kell feldolgoznom, melyek németre is le vannak fordítva.

Szerencsére a németre fordított magyar irodalomnak nagy része Jókai munkáiból áll. Az ő nyelve pedig oly közvetetlen s oly elevenen szinező, annyira közel áll az élet nyelvéhez, az élő beszédhez, hogy a kitűzött célra a legjobb anyagot nyújthatja.

El kellett tehát olvasni Jókainak egy csomó regényét, kikeresni a magyaros, tartalmas és hangulatos szólásokat, megkeresni a megfelelő kifejezéseket a német fordításban, aztán megfordítani a dolgot s az egészet úgy

szerkeszteni, hogy az olvasó a német kifejezés alatt találja meg a vele egyértékű magyar szólást. Ilyen bonyodalmas módon jött létre (természetesen más források felhasználásával is) a *Német és magyar szólások* czímű pályamunka, melynek legcélszerűbb volt — a gyakorlati használhatóság, a gyors tájékoztatás céljából — szótári alakot adnom, még pedig *német-magyar* szótár alakját. Hisz az volt a cél, hogy olyan kézikönyvet szerezzünk, melybe az ember alkalmilag, fordítás közben tekintgessen s gyorsan megtalálja az alkalmas, magyaros kifejezést. Ezt pedig a szólások főszavának *(Schlagwörter)* betűrendes szótári elrendezésével lehet elérni.

Az egyes cikkeken belül a szólásokat úgy rendeztem, hogy a különböző szólásoknak a közös főszó mellett jellemző elemei betűrendben következnek egymásután, hogy a kereső azonnal megtalálja. Például az *Abbrechen* czímszó alatt: *Das Lager abbrechen. Ein Schloss abbrechen. Die Spitzen abbrechen. Die Zelte abbrechen.* — Különösen az igékkel legtöbb szólást alkotó praepositiós határozók vannak pontosan a praepositiók betűrendje szerint elhelyezve (ez kissé gépies ugyan, de az eligazodásra legbiztosabb, s a Nyelvtörténeti Szótár szólásrovatának is hasonló a berendezése). Például az *Ansehen* ige alatt: *Für wen sieht er ihn an? Mit anderen Augen ansehen. Über die Achsel ansehen. Von oben bis unten ansehen.*

E német rovatok alatt azonban az illető német szólásoknak olyan magyar megfelelőit leli az olvasó, a melyek legjobb iróinkból s a hamisítatlan népnyelvből vannak szemen szedegetve. Hogy pedig e munka annál megbízhatóbb legyen, hogy gyakorlati értéke mellett meglegyen nyelvészetünkre nézve tudományos értéke is, a magyar szólásoknak többnyire forrását is följegyeztem pontosan.

Midőn munkám elkészült, az Akadémia 1893. végén Marczibányi-jutalommal tüntette ki mint «érdemes munkát», mely «nagy szorgalmat tanusít, igen sok anyagot nyujt» — s most átadom a magyar közönségnek, s kivált iróinknak s tanítóinknak azzal a kivánsággal: vajha annyit használjon nyelvünk s irodalmunk ügyének, amennyi szeretettel s kedvteléssel dolgoztam rajta.

Hogy mikép egészíti ki e gyüjtemény a német-magyar szótárak tartalmát, annak megmutatására csak egynehány példát legyen szabad idéznem.

Ha valakinek ezt kellene fordítani: «Michael kam *athemlos* zu melden», gépiesen, laposan így találná fordítani: Mihály *lélekzet nélkül* jött, vagy *lelkendezve* jött; a Ballagiban csak így találná: *lélekszakadva.* De ugyanezt fejezi ki népies magyarossággal Jókainak következő mondata: «Mihály jött

be jelenteni *nagy hével-lével.*» (Rab Ráby l. 230. — vagy: *sebbel-lobbal.)* — Más példák:

Aufbieten. Die zum Treiben aufgebotene Dorfbevölkerung: a hajtásra *kirendelt* falusi nép. (Erd. aranyk. I. 7.) — Ballagiban «das Volk aufbieten: a népet *összehíni.*»

Aufbrausen. Na, jetzt hast aber genug, Ingenieur! brauste der Doktor auf: No, de most elhallgass, indsellér! *pattant fel* a doktor. (Rab R. I. 140.) Der schwermüthige See pflegt oft aufzubrausen: A mélázó tó sokszor *fel szokott riadni* (Arany Emb. V. 139.) — Ballagiban: fölpezsegni, pezsdülni, heveskedni, indulatoskodni, felfortyanni.

Aufdecken. Die gemeinen Schändlichkeiten aufdecken: *földeríteni* a titkos borzalmakat (u. o. II. 58.) — Ballagiban: «fölfedezni titkot.»

Ezek csak találomra kikapott példák, mégis mutatják, mennyire meg lehetne változtatni e módszerrel német-magyar szótáraink tartalmát, melyek közül a legjobb s legismertebb is, a Ballagi-féle, annyira elavult, hogy inkább a negyvenes évek affektált irodalmi nyelvét tünteti föl, mintsem a mai élő, pezsgő, népies magyarságot. Könyvemnek gyakorlati értékét abban kerestem, hogy megbízható anyaggal egészítse ki közkézen forgó szótárainkat, addig is, míg Balassa József társammal közzétehetjük új német-magyar és magyar-német kézi szótárunkat.

Kedves kötelességem még e helyen köszönetet mondani a vallás- és közoktatásügyi m. k. kormánynak, mely jelen vállalatomat a Rökk Szilárd-felé közművelődési alapítványból támogatta.

Simonyi Zsigmond.

Leggyakrabban előforduló rövidítések.

Antib. — Antibarbarus. Simonyi Zsigmondtól. Budapest 1879.
Ar : Próz. — Arany János Prózai Munkái.
Ar : HátrPr. — Arany János Hátrahagyott Prózai Munkái.
Dug : Pb. — Dugonics J. Magyar Példabeszédek.
Erd. — Erdélyi János Magyar Közmondások.
Fin. — A Pierer-féle Conversations-Lexiconban *Finály Henriktől* szerkesztett magyar rész.
Jók : ArEmb. — Jókai Mór: Az Arany Ember. Pest 1872. (5 kötet. — Németül: Maurus Jókai: Ein Goldmensch. 4. Aufl. Berlin, Otto Janke.)
Jók : EnyimT. — Enyim, Tied, Övé. (Németül: Mein, Dein, Sein.)
Jók : ErdAr. — Erdély Aranykora. Pest. 1860. (3 kötet. — Németül: Die goldene Zeit von Siebenbürgen.)
Jók : FGyém. — Fekete Gyémántok. Pest 1870. (5 köt. — Németül: Schwarze Diamanten. Pest 1871.)
Jók : FehérR. — A Fehér Rózsa. 3. kiad. Budapest 1880. (Német fordítása nem volt kezemnél.)
Jók : RRáby. — Rab Ráby. 2. kiad. Budapest 1885. (Németül is.)
KisfK : VígBesz. — Kisfaludy Károly Víg Beszélyei. Budapest 1879. (Olcsó Könyvtár.)
Kovács : FarsKal. — Kovács Pál. Farsangi Kalandok. Budapest 1877. (Olcsó Könyvtár.)
Lehr. — Lehr Albert: Arany János Toldija.
Márton : Lat. — Márton József latin-magyar-német szótára.
Márton : Ném. — Márton József német-latin-magyar szótára.
NagyIg : Életuntak. — Nagy Ignácz: Az Életuntak. Vígj. 5 felv. Buda 1840.
Nyr. — Magyar Nyelvőr. Szerkesztette Szarvas Gábor.
NySz. — Magyar Nyelvtörténeti Szótár. Szerkesztették Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond.
Shak. — A Kisfaludy-Társaság magyar Shakspere-kiadása. (De *Greg : Shak.* — Greguss Ágost: Shakspere pályája.)
Szem : Zr. — Körner Zrinyije. Fordította Szemere M.
Szenvey : Messzinai Hölgy. Schillertől, ford. Szenvey.
Szigl : Rózsa. — Szigligeti: Rózsa. 1. kiad.
UngRev. — Ungarische Revue VI. VII. kötetében magyar népmesék fordítása (az Arany-Gyulai-féle gyűjteményből).
Vers. = A Wagner-féle Phraseologiának Verseghytől magyarított újabb kiadása.

Schrader. — Hermann Schrader: Der Bilderschmuck der deutschen Sprache. Berlin 1886. (Képes kifejezések és szólásmódok magyarázata).

A.

A. — *Ich bin das A und das O* (Offenb. Joh. 1. 8): Én vagyok az Alfa és Ómega, a kezdet és vég (Tárkányi). — *Wer A sagt, muss auch B sagen:* A ki a-t mond, b-t is kell mondania (Erd.). Ha felkötötted a kolompot, zörgesd (Nyr. V. 516). Ha felkötötted a kolompot, hát rázzad (Nyr. VIII. 180. 372). Ha felkötötted a kardot, hát viseld: ha hozzá kezdtél, végezd el (VII. 275). Megittuk a borát, igyuk meg a söprőjét is (XVI. 276). — *Er hat mir alles von A bis Z erzählt:* elbeszélt ő nekem mindent töviről hegyire (Nyr. XIV. 566).

Ab. — *Auf und ab:* Föl alá. — *Berg ab:* völgynek. — *Hut ab!* Le a kalapot! (Márton ném.). Le a kalappal! — *Rechts ab:* Jobbra (el). *Links ab:* Balra. — *Ab Budapest:* Budapesten átvéve, Budapestre szállítva (tulajd. Budapestről átvéve). — *A b u n d z u; a b u n d a n:* Hébe-hóba; helylyel-közzel. — *V o n d a a b, von nun an, von der Zeit ab, fortan:* Ezentúl, innentúl, azontúl. —*Ab und zu:* néha napján (Nyr. VII. 169); hébe-korba.

Abarbeiten. — *Das G r ö b s t e abarbeiten:* Nagyjából kifaragni. Kinagyolni. — *Eine S c h u l d abarbeiten:* Adósság fejében dolgozni (Ball.). Adósságát ledolgozni. Adósságát munkával róni le.

Abärgern, sich: Emésztődni, évelődni. Sokat bosszankodni.

Abberufen. — *Der Herr hat ihn abberufen:* Elszólította Isten; magához szólította; magához vette.

Abbild. — *Diese Statue ist ein treues Abbild Timeas:* Az a szobor Timéa hasonmássa (Jók: ArEmb. V. 154).

Abbilden: Leábrázolni. Képét venni.

Abbitte. — *Jemandem Abbitte thun. Um Verzeihung bitten:* Vkitől bocsánatot kérni. Vkit megkövetni.

Abborgen. — *Die der Mathematik abgeborgte Beweisführung* (Heine): A mennyiségtanból átvett bizonyítás-módja.

Abbrechen. — *Das L a g e r abbrechen:* Tábort bontani. A tábort fölszedni. — *Ein S c h l o s s abbrechen:* Lakatot feltörni. — *Einer Sache die S p i t z e abbrechen:* Élét venni vminek (enyhíteni valamit). — *Einen Z a h n abbrechen:* Fogat eltörni. — *Die Z e l t e abbrechen:* Elbontani a sátrakat. Fölszedni a sátorfát. — *S i c h e t w a s abbrechen:* Vmit megvon magától. — *Er brach die F r e u n d s c h a f t mit mir plötzlich ab:* Egyszerre csak felbontotta velem való barátságát. — *Er schreibt in a b g e b r o c h e n e n S ä t z e n:* Szaggatott mondatokban ír. —*Ein G e s p r ä c h (mitten) abbrechen:* Beszélgetést félbeszakítani v. abbanhagyni. — *Mitten i m W o r t e (in der Rede, im Gespräche) abbrechen:* Félbenhagyni a mondást (a beszédet, a beszélgetést).

Abbringen. — *Jemanden v o m geraden (rechten) W e g e abbringen:* Vkit az igaz (a jó) útról letéríteni v. eltántorítani. Valakit elcsábítani. — *Einen v o n e t w a s abbringen:* Vkit eltántorítani vmitől. — *Wie vieler List bedurfte es, um ihn zu überreden od. v o n s e i n e m E n t s c h l u s s e (Vorsatz) abzubringen:* Mennyi furfang kellett, hogy a lábáról levegyem (Mikszáth: A ló, a bárányka és a nyúl). — *Sie können ihn dadurch von dem einmal gefassten Vorsatz nicht abbringen, weder rechts, noch links:* Azzal az ő feltett szándékát se jobbra, se balra el nem térítik (Jók: RRáby. 141). — *Er konnte ihn v o n s e i n e m V o r h a b e n nicht abbringen:* Nem tudta leverni szándékáról (Nyr. I. 456). — *D a v o n l a s s i c h m i c h n i c h t a b b r i n g e n:* Ettől nem engedem magamat eltántorítani. Ebben az egyben nem engedek. — *Er liess sich davon nicht abbringen:* Nem lehetett kiverni a fejéből. — *Er hat mich abgebracht davon:* Leverte róla eszemet (NySz. Vö. *A b z i e h e n*).

Abbruch. — *Der Krieg hat dem Handel grossen Abbruch gethan:* A háboru nagy veszteséget okozott a kereskedelemnek. — *Es leidet Abbruch (dadurch:* ez által) híja esik. — *Es wird deinem Kranze Abbruch thun:* Koszorúdnak híja lesz miatta (Arany). — *Damit die Sache keinen Abbruch erleide:* Hogy csorba ne essék a dolgon. — *Abbruch an seinem Stande, seiner Würde:* Csorbulás rangján, méltóságán. — *Der gastfreundliche Hausherr fand Mittel und Wege, damit sein guter Ruf keinen Abbruch erleide:* A szíves gazda kilelé a sorját [v. megtalálta módját], hogy a becsülete ne szenvedjen csorbát (Ar: Daliás Id. II.) — *Das thut seinem Ruhm (seinem Verdienste) keinen Abbruch:* Ez nem csökkenti dicsőségét (érdemét). — *Unser Ruhm leidet keinen grossen Abbruch. Unserm Ruhme wird es keinen Eintrag thun:* A mi hirnevünkön nem esik nagy csorba (Ar: MO. 1 : 13). — *Die Neigung zur Reflexion thut dem Lobe des Dichters keinen Abbruch:* A reflexióra való hajlam mit sem von le a költő dicséretéből (Ar: HátrPr. 292). — *Der Schmutz thut immer der Weiblichkeit Abbruch:* A szenny a nőiség rovására megy (Jók: EnyémT. III. 6). — *Einem Abbruch thun:* Vkit megrövidíteni. — *Sich Abbruch thun:* Magát megrövidíteni.

Abdanken. — *Der Minister hat abgedankt:* A miniszter lemondott. — *Der Schauspieler dankt ab:* A színész búcsút vesz pályájától, ott hagyja a szinészetet, lemond a szinészetről. — *Es ist wahr, er hat das Unglück gehabt, abgedankt zu werden:* Igaz, az a szerencsétlenség érte, hogy kiesett szolgálatjából (Kaz: BarnhMinna 3 : 4).

Abdarben. — *Sich etwas am Munde abdarben. Sich etwas vom Essen abdarben:* Saját szájától megvonni vmit (vö. *Absparen).* Szájától a falatot elszakítani (Ar: Lev. I. 295).

Abdecken. — *Den Tisch abdecken:* Az asztalról leszed. Leszedi az asztalt. Fölszedi az asztalt (MNySzót.).

Abdrücken. — *Es drückt mir das Herz ab:* A szívem majd megszakad belé. — *Es drückte mir das Herz ab, ihn so völlig verlassen zu sehen:* Szíven ütött látnom mindenkitül elhagyatottan (Győry V., Havi Szemle I. 154). — *Er hat es ihm am od. vom Lohne abgedrückt:* Elvonta béréből.

Abend. — *Guten Abend!* (Adjon Isten) jó estét! — *Gegen Abend:* Estére kelve (NySz.). Este felé, alkonyatkor. — *Der Abend kam, und kaum hatten sie sich zu Bette gelegt, so schlief Paul:* Estére kelvén, alig hogy lefeküdtek, megint úgy elaludt Palkó (UngRevue VI: 485). — *Der Comtesse schlich die Zeit langsam dahin, bis der Abend heranbrach:* A grófnőnek hosszúk voltak a perczek az est közeledtéig (Jók: FGyém. II: 37). — *Den schönen Tag soll man auf den Abend loben. Man muss den Tag nicht vor dem Abend loben. Ende gut, alles gut. Wer zuletzt lacht, lacht am besten:* Végén csattan (az ostor). Minden botnak végén a feje. Nyugtán dicsérd a napot. Akkor mondj hoppot, mikor átugrottad az árkot (Kresznerics). Minden jó, ha jó a vége (Shak.). — *Es ist noch nicht aller Tage Abend:* Lesz még Abán bucsú (Erd.). Lesz még szőlő, lágy kenyér (Dóczi: Ut. Szer., Ajánlás). — *Ist der Tag noch so lang, dennoch kommt der Abend:* Nincs oly hosszú nap, hogy estéje ne volna (Erd.).

Abenteuer. — *Er bestand so manches Abenteuer:* Sok kalandja volt. Sok veszélyt kiállott. — *Er jagt fortwährend Abenteuern nach:* Ungon berken oda csatangol kalandok után (Győry: DQuich. 30).

Aber. — *Er hat immer ein Wenn und ein Aber:* Csak talál mindig valami kifogást. — *Bleib mir mit deinem ewigen Wenn und Aber zu Hause:* Ugyan eredj a te örökös kifogásaiddal. — *Es ist ein Aber dabei. Die Sache hat ein Aber:* Van a dolognak bibéje. Van itt egy bökkenő.

Abfahren: Elhordani magát, eleblábolni (Fin.). — *Einen Weg abfahren:* Vmely utat sok kocsizással lenyomni, v. simábbá, járhatóbbá tenni.

Abfallen. — *Die Felswand fällt hier an fünfzig Fuss tief ab, es ist schwindelerregend, hinabzuschauen:* A sziklafal még ötven ölnyire meredekül alá: szédület letekinteni róla (Jók: Enyém T. I: 103).

Abfällig. — *Abfälliges Urtheil:* Rosszaló ítélet (Fin.)

Abfassen. — *Man hat ihn abgefasst:* Kézre kerítették. Kézre került. Elcsípték.

Abfertigen. — *Jemanden kurz abfertigen:* Röviden elbánni vkivel (Fin.). Kurtán elbánni vkivel. — *Einen tüchtig ab-*

fertigen: Tisztességesen lehordani vkit (Fin.).

Abfressen : Leenni, lelegelni. — *Was half das viele und gute Gras im Garten, zuletzt war es doch nicht mehr genug, denn kaum waren zwei-drei Wochen herum, da hatten es die vier Kälber so abgefressen, dass nur hie und da noch ein einzelnes Hälmchen hervorstand.* Hiába volt olyan jó meg olyan sok fű a kertben, nem tartott az meddig se, mert az a négy borjú, alig telt bele két vagy három hét, úgy meglingázta, hogy csak itt-ott maradt belőle, más pedig nem volt, a mivel tartsák (UngRevue VI: 481).

Abführen. — *Einen Fluss abführen:* Vmely folyót lecsapolni. — *Einen vom rechten Weg abführen:* Vkit eltántorítani, elcsábítani. — *Gelder abführen:* Pénzt beszolgáltatni. — *Einen abführen:* Valakinek megfelelni, valakit kifizetni (Fin.).

Abgang. — *Die Ware hat einen (v. findet) guten Abgang:* Jól kel a portéka. — *Die Ware hat keinen Abgang:* Ez a portéka nem kelendő. — *Man kann auf guten Abgang rechnen:* Jó kelendőségre lehet számítani. — *In Abgang kommen:* Elavulni, divatját múlni. — Vö. Absatz.

Abgeben. — *Ein Urtheil, eine Meinung, ein Gutachten abgeben über etwas:* Itél v. itéletet, véleményt mond v. nyilatkozik vmiről (nem : vmi fölött). — *Er könnte einen Altgesellen abgeben:* Beválnék öreg legénynek (Jók: ArEmb. IV: 41). — *Um für Herrn Fabula eine passende Frau abzugeben:* (Készül) Fabula uramhoz méltó és hozzáillő feleséggé átalakulni (Jók: ArEmb. V: 184). — *Einen Kläger abgeben.* Vádolással kereskedni, árulkodni. (Vers. 25). — *Ich werd' ihm keinen Narren abgeben:* Én nem leszek bolondja (neki). — *Und weil man in der Luft reisen und Lasten befördern kann, so geben sie sich nicht damit ab, den Boden mit Steinhaufen zu belegen:* S mert utazni, terhet szállítani ott van az istenadta lég, nem vesződnek azzal, hogy a földre kőhalmazokat rakjanak (Jók: FGyém. II: 159). — *Nein, hier gibt sich die Regierung nicht mit solchen Dingen ab:* Nem, itt a kormány nem azzal foglalkozik (Jók: FGyém. II: 162). — *Mein Herr ist ein frommer, gottesfürchtiger Mensch und gibt sich mit keinerlei Teufelskünsten ab:* Az én uram kegyes, istenfélő ember és semmi ördöngös dologba nem ártja magát (Jók: RRáby I: 255). — *Sich mit jemandem abgeben, befreunden:* Magát valakivel összeadni. — *Gebt Euch mit dem nicht ab, das ist ein schlechter Kerl:* Ne tegyétek hozzá magatokat, gazember (Kazinczy). — *Ich gebe mich mit ihm nicht mehr ab:* Semmi közöm v. dolgom vele ezentúl.

Abgebrochen. — *Er recitierte laut, in abgebrochenen Sätzen, den Anfang irgend eines Gebetes:* Valami imádság kezdetét tördelte fenhangon (Jók: ErdAr. II: 29).

Abgedroschen. — *Eine abgedroschene Phrase:* Elcsépelt mondás v. szólás.

Abgehen. — *Das gienge noch ab:* Még csak az kellene (Fin.). — *Die Farbe dieses Stoffes geht ab:* Ez a szövet színét hagyja, színehagyó. — *Die Frucht ist ihr abgegangen:* Holtat szült. Idétlent szült. — *Mit Tode abgehen:* Elhalálozni. — *Vom Preise abgehen:* Árból leengedni, árból engedni. — *Vom rechten Wege abgehen:* Az igaz útról letérni v. eltántorodni. — *Abgehen lassen:* Meneszteni, elindítani, útnak indítani. — *Er lässt sich nichts abgehen:* Nem von meg magától semmit.

Abgeneigt. — *Er ist mir abgeneigt:* Idegen hozzám (Vers. 1). Nincs jó indulattal irántam. Idegenkedik tőlem (Fin.). — *Er gab ihr halb und halb zu verstehen, dass Simon dem Heirathen nicht abgeneigt wäre:* Félig-meddig értésére adá, hogy Simon nem ellensége a házasságnak (KisfK: Víg Besz. 122). — *Der König war nicht abgeneigt, darauf einzugehen:* A király nem vonakodott, hajlandó volt ráállani, beleegyezni.

Abgesehen : l. Absehen.

Abgrund. — *Wenn jemand Sie mit sich in den Abgrund reisst:* Hogy önt magával ragadja együtt az örvénybe valaki (Jók: ArEmb. V: 34). — *Ein Abgrund gähnte mir entgegen:* Tátongó örvény szélén állottam ; örvény tátongott felém.

Abhalten. — *Wir hielten mit mehrern Patrioten eine Berathung (Conferenz) ab:* Több hazafiakkal [hazafival] együtt értekezletet tartottunk (Uj MMúz. VII: 6). — *Eine Sitzung abhalten:* Ülést (meg)tartani. — *Einen von etwas abhalten:* Vkit visszatartani vmitől. — *Er hat ihn von der Arbeit abgehalten:*

A munkától elvonta. Munkájában háborgatta.

Abhängen. — *Es hängt von dir ab:* Rajtad áll. Tőled függ. — *Ein grosser Fluch, ein grosses Glück ist nun in deinen Händen od. hängt nun ab von dir:* Rajtad most nagy átok, nagy szerencse áll (Vör.). — *Was nützt es mir, nicht von einem Amte abzuhängen, wenn ich den Sorgen des Alltagslebens unterworfen bin?* Mi haszna nem függök én hivataltól, ha függenem kell a napi élet gondjaitól? (Ar: HátrPr. 41). — *Nicht von der Arznei hängt die Genesung ab:* Nem az orvosságon múlik (el) a gyógyulás (NySz.). — *Alles hängt nun davon ab:* Azon fordul meg a dolog.

Abhängigkeit. — *Das englische Volk ist ein Feind aller Abhängigkeit od. Unfreiheit:* Az ángliai nemzet nem örömest függ pórázon (Faludi, NySz).

Abheben. — *Karten abheben:* A kártyát elemelni. Kártyát emelni.

Abhelfen. — *Wenn er auch dann schläft, so werden wir schon abhelfen:* Ha akkor is egyre alszik: majd tegyünk róla (UngRevue VI: 484). — *Ich werde dem schon abhelfen:* Majd teszek én arról, (L. *Abhilfe*).

Abhetzen. — *Wie er die Heere abhetzt bei heisser Mittagsgluth im freien Feld:* Hadait fárasztja, töri a mezőben déli napon (Ar: BH. 4: 20). — *Er hatte sich abgehetzt mit nervenerschütternden Gemüthsbewegungen:* Idegrontó gyötrelmekkel kínozta agyon magát (Jók: ArEmb. V: 60).

Abhilfe. — *Na, da wüsste ich schon eine Abhilfe:* No, ezen én fognék segíteni (Jók: FGyém. I: 127. L. *Abhelfen*).

Abhold. — *Er ist der Sache abhold:* Nem szereti ezt a dolgot. Fázik ettől a dologtól. Húzódozik tőle. — *Nicht staun' ich, dass dem Spiele du König abhold bist:* Nem csoda, a játék ha neked nem tetsző (Ar: BH. 4: 18).

Abjagen. — *Einem etwas abjagen:* Vmit vkitől űzve elvenni v. utólérve visszavenni. — *Einem einen Schrecken abjagen od. einjagen:* Vkire ráijeszteni, vkit megriasztani.

Abkarten. — *Das haben sie (unter einander) abgekartet:* Összeszűrték a levet (Nyr. XIV. 374).

Abklären. — *Diese drei Phasen in der Entwicklung Tompa's: die erste, die in Bildern und Empfindung überströmt, die zweite, die sich zu reiner Melodie und Harmonie abklärt; die dritte, die sich zur Ode krystallisiert:* Tompa fejlődésének e három foka: az első, mely képekben s érzelmességben túlrajong; a második, mely tiszta dallammá, harmoniává higgad le; a harmadik, mely ódává tömörül (Ar: HátrPr. 291).

Abkommen. — *Est ist mir sehr schwer vom Hause abzukommen:* Nagyon nehéz hazulról elmennem (elszabadulnom a háztól).

Ablagern. — *An deren Basis die träg um dieselbe herumfliessenden Fluten eine Sandbank ablagerten:* Melynek alsó felén a lomhán kanyarodó ár zátonyt rakott le (Jók: ArEmb. I: 80).

Ablass. — *Dort weine ich ohne Ablass od. unablässig, ohne Unterlass:* Ott sirok én mind szüntelen (Arany-Gyulai: NépkGy. I: 262). Ott sirok én szüntelen v. szakadatlan.

Ablassen. — *Nun soll der Sturm ablassen, soll zurück! Vergeblich ist die Arbeit:* Csak vissza már! Az ostrom megszakadjon! Hijában omlik a nemes török vér. (Szem: Zr. 3: 2). — *Einen Teich ablassen:* Tavat lecsapolni. Tó vizét kibocsátni. — *Da liess der Pascha von der Verfolgung der über Hals und Kopf flüchtenden Musketiere ab:* Fölhagy (a basa) a hanyatthomlok rohanó puskások üldözésével (Jók: ErdAr. I: 99).

Ablaufen. — *Die Frist ist abgelaufen:* Lejárt az (engedett vagy kiszabott) idő. — *Bevor das in den Statuten bedungene Jahr abgelaufen, wird er mit seinem Antrittsvortrag in Pest sein:* Mielőtt az alapszabályokban kikötött év lefoly, ott lesz a székfoglalójával Pesten (Jók: FGyém. II: 116). — *Der Termin ist abgelaufen:* A határidő lejárt v. letelt. — *Sich die Füsse vergebens nach etwas ablaufen:* Hiába koptatni a talpát vmi után. — *Sich die Hörner ablaufen:* Megjuhászodni (Fin.). — *Jemandem den Rang ablaufen:* Eleibe vágni vkinek. Túltenni rajta (Fin.). Fölülmúlni vkit. — *Man lief die ganze Stadt ab nach einem Schlosser:* Felhajtották aztán az egész várost lakatos után (Jók: RRáby II: 284).

Ablegen. — *Einen Eid ablegen:* Esküt tenni v. letenni. Megesküdni. — *Lassen Sie den Fürsten nach Ihrer Sitte den*

Eid ablegen: Esküdtessék meg a fejedelmet (Jók: ErdAr. I. 53). — *Ein Gelübde ablegen:* Fogadást tenni. — *Ein Geständnis (Bekenntnis) ablegen:* Vallomást tenni. — *Ein Kleid ablegen:* Ruhát levetni. — *Eine Rechnung ablegen über etwas:* Számot adni vmiről (NySz.). — *Schlechte oder gute Sitten ablegen:* A rossz vagy jó erkölcsökbűl kivetkezni (Vers. 6). — *Zeugnis ablelegen:* Tanuságot tenni. Bizonyságot tenni.

Ablocken. — *Einem Thränen ablocken:* Vkit megkönnyeztetni. Könnyekig megindítani. Könnyezésre inditani. — *Einen von etwas ablocken.* (Csalogatással) elvonni vkit vmitől.

Ablösen. — *Wo den Winter sofort der Sommer ablöst:* A telet mindjárt a nyár váltja fel (Jók. ArEmb. III: 43). — *Hie und da löst sich von der schwarzen Wand ein Stück Gestein mit dem Abdruck eines urweltlichen Baumblattes ab:* Egy-egy ősvilági falevél lenyomata foszlik le a falból (Jók. FGyém. I: 46).

Abmachen. — *Eine Sache flüchtig abmachen:* Vmin futólag általesni (NySz.). — *Rasch abmachen etwas. Mit einer Sache schnell fertig werden:* Vmin hamar általesni (NySz.).

Abmagern. — *Er ist ganz abgemagert:* Csak a csontja s a bőre vagyon (NySz.). Egészen lefogyott.

Abmähen. — *Das Heu ist noch nicht abgemäht:* Még a széna a lábán van (nincs lekaszálva, Nyr. XIII. 42).

Abmessen. — *Sie können leicht abmessen:* Könnyen megítélheti. — *Seine Worte abmessen:* Szavait latolgatni.

Abmindern. — *Bei fortwährendem Feuer wurde die Kälte auf 34 Grad abgemindert:* A folytonos tüzelés mellett 34 foknyira engedett fel a hideg (Jók. FGyém. II: 145).

Abmühen. — *Während sie an diesem Räthsel vergeblich sich abmühte:* Mikor e megoldhat[at]lan talányon évődött (Jók: ArEmb. IV: 13). — *Wir mühen uns ab um nichts und wieder nichts:* Mi sovány semmire fáradozunk (Révai levelében, Figyelő XIV: 55).

Abnehmen. — *Das abnehmende innere Feuer [der Erde]:* A veszendő belső tűz (Jók: FGyém. II: 151). — *Mein Gedächtnis nimmt ab:* Hanyatlik v. gyengül az emlékezetem. — *Das Gewicht irgend eines Dinges nimmt ab:* Vmi veszít a súlyából. — *Den Hut abnehmen:* A kalapot levenni. Kalapot emelni. — *Vor einem Bilde sollst du nicht den Hut abnehmen od. den Hut ziehen:* Ne vess süveget a képnek (NySz.). Ne süvegeld a képet. — *Sie nahmen ihnen das Versprechen ab:* Megfogadtatták azokkal, hogy (Kárm: F. XXXV.). Megigértették velük.

Abneigung. — *Ich habe eine Abneigung gegen jemand od. etwas:* Idegenkedem vkitől v. vmitől.

Abnöthigen. — *Der Ernst des Strebens nöthigt uns auch dann einige Achtung ab, wenn das Ziel dadurch nicht erreicht wird:* A törekvés komolysága még akkor is némi tiszteletre gerjeszt, ha czélját nem érheti (Ar: HátrPr. 302. Vö. *Abtrotzen, Abzwingen).*

Abnützen, sich. — *Er hat sich abgenützt:* Lejárta magát (Nyr. IV. 33).

Abordnen. — *Einen als Gesandten abordnen Einen mit einer Mission betrauen:* Vkit követségben küldeni (NySz.).

Abpeitschen. — *Man hat den Falben abgepeitscht, weil er störrig war:* A fakót megabrakolták, mert csökönyös volt.

Abpfuschen. — *Er hat mir die Arbeit abgepfuscht:* Elütötte a kezemről a munkát (Nyr. V. 85).

Abrathen. — *Einem eine Sache abrathen, einem von einer Sache abrathen:* Vkit vmiről lebeszélni.

Abreissen. — *Meine Geduld riss endlich ab:* Türelmemnek vége szakadt. Elfogyott a türömfű (Nép.). — *Einen Plan abreissen:* Tervet lerajzolni (Fin.). Tervet lekapni. Vázlatot rögtönözni.

Abrichten. — *Er ist (dazu) abgerichtet:* Betanították rá. Ki van tanítva. — *Soldaten abrichten:* Katonákat gyakoroltatni, begyakoroltatni. — *Waren abrichten:* Árúkat útra késziteni, elcsomagolni. Intézkedni az árúk elszállítása iránt. Vasúthoz, v. hajóhoz szállítani, v. szállíttatni az árúkat.

Absagen. — *Jemandem eine Frist absagen:* Határidő meghosszabbítását megtagadni, nem adni meg. Lejárat meghosszabbítását megtagadni, nem adni meg.

Absatz. — *In demselben Hefte, welches ein berühmtes Shakspere'sches Stück enthält, soll immer ein Drama zweiten Ranges aufgenommen werden, damit*

auch diesen seinen Stücken der Absatz gesichert werde: Azon egy füzetben, mely Shakspere valamely hírneves darabját tartalmazza, mindig egy másodrendű drámája is adassék, s így az utóbbiak kelete biztosítva legyen (Ar: HátrPr. 496). Vö. *Abgang.*

Abscheu. — *Ich habe Abscheu vor dem Gelde:* Irtózom a pénztől (Jók: ArEmb. I: 139).

Abschied. — *Abschied nehmen:* Búcsut venni, elbúcsuzni. — *Ich hätte mir eher den Tod, als meinen Abschied vermuthet:* Inkább vártam a halált, mint hogy őrnagy úr kiad rajtam (Kaz: BarnhMinna 1: 8). — *Herrn Ország geb' ich Abschied:* Országnak kiadom az útat (Szigl: Rózsa).

Abschlagen. — *Die Kälte schlägt ab:* Enged a hideg. — *Der Sturm ist abgeschlagen:* Vissza van verve az ostrom.

Abschliessen. — *Einen Handel, Vertrag abschliessen:* Alkura, egyességre lépni (Márton ném.). — *Die Deutschen haben die Gewohnheit, sich die Hand zu reichen und zu schütteln, als hätten sie eben einen Haferhandel abgeschlossen und bekräftigten denselben nun durch den Handschlag:* A németnél meg az a szokás, hogy egymásnak a tenyerébe csap, azt megrázza, mintha zabra alkudtak volna s most arra parolázuának (Jók: RRáby I: 105). — *Wir haben unsere Rechnung abgeschlossen* (Szem: Zr. 4: 8). Számot vetének a sorssal. — *Die Handlungsbücher abschliessen:* A kereskedelmi könyveket lezárni.

Abschluss. — *Zum Abschluss bringen:* Befejezni.

Abschneiden. — *Der Feind hat die Lebensmittel abgeschnitten:* Az ellenség elzárta az eleséget (Vers. 102). — *Einem den Weg abschneiden:* Útját elállani.

Abschweifen. — *Er schweift von dem Weg ab, der grade zum Ziele führt, um abseits Blumen zu pflücken:* Kitér a czélhoz siető egyenes útról, hogy virágot szedjen az útfelen (Ar: HátrPr. 98).

Absehen. — *Ich sehe nicht ab, wohin das führen soll:* Nem látom el, hova fog ez vezetni. — *Des Kampfes Ende ist vorläufig nicht abzusehen (unabsehbar):* A harcz vége egyelőre elláthatatlan (Tanár Köz XXII. 81). — *Jemandem etwas absehen:* Vkitől ellesni vmit, vkitől vmit nézve megtanulni (Fin.). — *Es absehen auf etwas:* Vmire czéloz, törekszik. — *Er hat es auf jemanden abgesehen:* Czélt vetett vkire. Czélba vett vkit. — *Er hat's besonders auf Thomas abgesehen:* Különösen Tamásra vetette a czélt. — *Christine sah's nun auf Herrn Simon ab, indem sie bei sich dachte: besser ein dicker Mann, als gar keiner:* Krisztina most Simonra veté szemét gondolván: inkább vastag férj, mint semmi (KisfK: VígBesz. 121). — *Unter den ungarischen Dichtern kenne ich keinen solchen Virtuosen, überhaupt keinen, der einem Virgil, einem Dante — von dem Innern ganz abgesehen — bloss an technischer Fertigkeit gleichkäme:* Magyar versírók között ily virtuózt nem ismerek; nem általában olyat, ki egy Virgilnek, Dantenak — a bensőt nem számítva — csak technikai ügyességét fölérné is (Ar: HátrPr. 97).

Abseits. — *Stellt abseits auf die Reiter, abseits die Sichelwagen:* Lovagot külön csap kaszás szekerektől (Ar: BH. 4: 22). — *Das Gastzimmer liegt ein wenig abseits von den übrigen Zimmern:* Egy kevéssé távolka esik a többitől (a vendégszoba, Kovács: Farsangi Kaland 62).

Absenden. — *Welche der Monarch in Form zweier mit grossem Siegel versehener Schreiben sofort absandte:* A mit az uralkodó két nagy pecsétes levéllel rögtön útnak indított (Jók: RRáby II: 72). — *Absenden in Staatsgeschäften:* Követségben küldeni (Márton. ném.).

Absetzen. — *Die Waren absetzen:* A portékát elárulni, eladni (Fin.).

Absicht. — *Ich habe keine Absichten mit Ihrem Fräulein Tochter:* Nekem az ön kisasszonyával semmi czélom nincs (Jók: ArEmb. II: 111). — *Der Minister hegt die Absicht:* A miniszternek az a szándéka (nem: azt a szándékot táplálja, mint pl. Pesti Hirlap 1890. decz. 20). — *Aber die Amalgamierung ging schwer genug vor sich, obwohl jeder die besten Absichten mitbrachte:* Hanem az amalgama bizony nehezen fogott. Pedig Isten látja, hogy meg volt a jó szándék mindenkiben (Jók: FGyém. II: 126).

Absitzen. — *Sie sitzen ab:* Leszállanak [a lóról] (Szem: Zr. 2: 3).

Absparen. — *Sich selber sparte sie jeden Bissen ab:* Saját szájától megvonta a falatot (Jók: ErdAr. I: 34). — *Ich habe schon einmal hundert und fünfzig Gulden beisammen gehabt. Ich habe mir's

vom Munde abgespart: Már egyszer volt százötven forintom egy rakáson. A szájamtól fogtam el (Jók: FGyém. I: 114. Vö. *A b d a r b e n).*

Abspeisen. — *Damit speist er ihn ab:* Evvel szúrja ki a szemét. Kidugja a szemit (Nyr. XIV. 472). Kifizeti aprópénzzel.

Abspiegeln, sich. — *Zum erstenmale auf der ganzen Reise spiegelte sich Bestürzung in seinen Zügen ab:* A rémület először tükröződött az útban arczvonásain (Jók: ArEmb. I: 185).

Absprechen. — *Ich will ihm Fähigkeiten nicht absprechen:* Tehetségét nem akarom tagadni. — *Doch wäre es ungerecht, wollten wir unserer Zeit jedes tüchtige, urwüchsige Talent absprechen:* De nem volnánk igazságosak, ha korunktól minden jóravaló, önálló tehetséget megtagadnánk (Ar: HátrPr. 302). — *Über etwas absprechen:* Határozott véleményt mondani, döntő ítéletet mondani (Fin.).

Abstatten. — *Ich muss meinem Schwiegervater einen Besuch abstatten:* Látogatóba kell mennem az ipamhoz. — *Einen Besuch abstatten:* Látogatására lenni v. menni vkinek (Márton ném.). — *Den Tribut der Dankbarkeit abstatten:* Leróni a hála adóját, hálával adózni.

Abstechen. — *Eine Karte abstechen:* Kártyát elütni. — *Die Thürme des alterthümlichen Schlosses stachen noch schwärzer ab v o m glänzenden Abendroth des Himmels:* Az ódon kastély tornyai még feketébben ütöttek el az alkonyfényű égtől (Jók: FGyém. I: 58).

Abstecken. — *Das Lager abstecken:* A tábornak helyét kimérni, kiszabni (Vers. 195).

Abstehen. — *Von einer Sache abstehen:* Valamit félbenhagyni, valamitől elállani (Vers. 185). — *Von Klagen abstehen:* A panaszszal felhagyni (Vers. 10).

Absteigen. — *Vergib mir, dass ich nicht b e i dir abgestiegen bin:* Megbocsátasz, hogy nem szállottam hozzád (Jók: FGyém. I: 115).

Abstellen. — *Er ist schon zweimal abgestellt worden:* Már kétszer volt sorozás alatt.

Abstossen. — *Du wirst dir schon die Hörner abstossen:* Letörik még a te szarvad (Nyr. XVIII. 330). — *Einen N a g e l abstossen:* Körmöt elvetni, elhányni (Fin.). — *Die S c h u l d abstossen:* Lerázni magáról az adósságot. — *M i t e i n e m K a h n abstossen:* Elindulni csónakon. Elindítani a csónakot.

Abthun. — *Die Sache wird bald abgethan sein:* A dolognak rövid idő mulva vége lesz (Vers. 11). — *Es ist abgethan. Es ist vollbracht:* Vége van. Átestünk rajta (Vers. 30).

Abtragen. — *Könnte sie nur ihre Schuld mit etwas abtragen:* Csak le tudná tartozását róni valamivel (Jók: FGyém. II: 94).

Abtreiben. — *Die L e i b e s f r u c h t abtreiben:* Magzatot elhajtani. — *Ein R e v i e r abtreiben:* Erdőt felhajhászni (Fin.). — *Einen T e i g abtreiben:* Tésztát megmunkálni, megkeverni (Fin.). — *Einen W a l d abtreiben:* Erdőt levágni, irtani (Fin.). — *Die Würmer abtreiben:* A gilisztát elhajtani.

Abtreten. — *Jemandem etwas abtreten:* Vki javára lemondani vmiről, vmit átengedni vkinek. — *Sein geistliches Amt und Einkommen einem abtreten:* Egyházi tisztségét másnak engedni, másra bocsátani (Vers. 168). — *Einem ein Gebiet abtreten:* Vkinek átengedni vmi területet. — *Die S c h u h e abtreten:* Félretaposni a czipőt, a czipő sarkát. — *Einen W e g abtreten:* Utat letaposni.

Abtrotzen. — *Eine Religion, welche ewig die Menschheit in Erstaunen setzen und den spätesten Geschlechtern die schauerlichste Bewanderung abtrotzen wird (Heine):* Oly vallás, mely az emberiséget mindenkor bámulatba fogja ejteni s a legtávolibb nemzedékeket is borzadó csodálatra készti (Vö. *A b n ö t h i g e n, A b z w i n g e n).*

Abtrumpfen. — *Sie muss den dummen Spassmacher abtrumpfen und ihm eins auf die Hand geben, wenn er sie mit der Hand berührt hat!* Vissza kell tromfolni az ostoba tréfálkozót s jót kell húzni a kezére, ha a keze is jár hozzá (Jók: FGyém. V: 156).

Abwarten. — *Warte nur das Ende [des Märchens] ab:* No hát csak várd végire [a mesét] (Baksay: GyÖ. II: 33).

Abwärts. — *Erforscht auch von der Höhe, wo's von der Mátra abwärts geht:* Nézte magasból, merre dűl a Mátra (Ar: BH. 5: 40).

Abwaschen. — *Wenn ich mit dem (Geschirr-) Abwaschen fertig bin, geh' ich*

aus: Ha felmosogattam, elmegyek (Nyr. XII. 507).

Abwehren. — *Die lästige Schar der unverschämten Bremsen und Wespen abwehren:* Elverni a szemtelen darázsok és bögölyök bosszantó seregét (Jók: FGyém. I: 28). — *Noemi machte eine abwehrende Handbewegung gegen die Mutter:* Noémi tiltó mozdulattal nyujtá kezét anyja felé (Jók: ArEmb. III: 102).

Abweichen. — *Bei einer einsilbigen Assonanz darf man von der obigen Regel nicht abweichen:* Egytagú asszonnáncznál a fönnebbi szabálytól eltérni nem lehet (Ar: Próz. 58). — *Eine von allen bisher bekannten abweichende Gattung:* Minden eddig ismert (madár-) fajtól elüt (Jók: FGyém. II: 142).

Abwenden. — *Die Augen von des Mädchens Antlitz nicht abwendend:* Szemeit le nem véve a leányról (Jók: ErdAr. II: 87). — *Beschuldigungen abwenden:* Mentegetődzni. A vád alól magát kimenteni (Márton: Ném.). — *Timea wandte ihre Blicke von diesem Schauspiel nicht ab:* Timea le nem vette a szemeit e látványról (Jók: ArEmb. I: 71). — *Eine Gefahr abwenden:* Veszélyt elhárítani.

Abwendig. — *(Jemandem einen) abwendig machen:* Elidegeníteni vkitől vkit (Vers. 2). — *Gott strafe den Vater meines Geliebten, weil er mir seinen Sohn abwendig gemacht:* Verje meg az isten szeretőmnek apját, mért húzta el tőlem a fiát (Népk. I: 255).

Abwerfen. — *Diese Subjektivität wirft in den folgenden Strophen die Hülle ab:* Ez alanyiság a következő versfogatokban elveti leplét (Ar: HátrPr. 427). — *Die Kinderschuhe abwerfen:* Elhagyni a gyerekkort, kilépni a gyerekkorból. — *Ich habe die Kinderschuhe abgeworfen:* Nem vagyok gyerek! megjött az eszem!

Abwesend. — *Er ist abwesend:* Távol van. Oda van. — *So lang ich abwesend sein werde:* Míg én oda leszek (Nyr. VII: 169). — *Er war abwesend od. verreist:* Elvolt valahová (Nyr. IV. 83). El volt utazva!

Abwirtschaften. — *Er hat abgewirtschaftet:* Lejárta magát: nincs semmije, elfogyott a vagyona (Nyr. XV: 39. XIV: 281).

Abzapfen. — *Jemanden abzapfen:* Valakit meghúzni; vkinek megfejni az erszényét (vö. Erszént fejő alakos Dug: Pb. II: 207). — *Armer Ungar! musste sich das eigene Blut abzapfen:* Szegény magyar! tulajdon vérébe vert csapot (Vör.).

Abziehen. — *Abziehen, wie eine gebrühte Katze (Schrader 117). Mit einer langen Nase abziehen:* Hosszú orral menni el (Erd). — *Er musste mit einer Nase abziehen:* Le volt főzve. Kudarczot vallott. Haza szégyenkedett. — *Das Fell abziehen:* Lenyúzni a bőrt. — *Sie zogen dem Ross das Fell ab:* Bőrét lefeszíték (Ar: BH. 1: 30). — *Geist abziehen:* Szeszt lepárolni. — *Wenn du den Akt zurückweisest, ziehe ich meine Hand von dir ab:* Ha ezt elutasítod, én leveszem rólad a kezemet (Jók: RRáby II: 283). — *Seine Hand abziehen von jemandem (4. Mos. 14. 34):* Megvonni vkitől a pártfogást. — *Die Steuereintreiber ziehen uns die Haut ab:* Az adószedők lenyúzzák a bőrünket. — *Ein Messer abziehen:* Kést kifenni (Fin.). — *Den Schlüssel abziehen:* A kulcsot levonni (Vers. 3). — *Den Wein abziehen:* Lefejteni a bort. — *Dann führe ich dich in den Keller hinab, ziehe mit dem Heber von meinem besten Wein eine Flasche voll ab:* Aztán leviszlek a pinczébe, a legjobb boromból magam húzok le a csutorába a lopótökkel (Jók: RRáby II: 177). — *Etwas von einer Summe abziehen:* Valamely összegből lehúzni, levonni, elvenni valamit. — *Einen von seinem Vorhaben abziehen:* Vkit (föltett) szándékáról lebeszélni v. leverni. Vkit föltett szándékától eltéríteni, tervétől elvonni. (Vö. *Abbringen).*

Abzwacken. — *Dir wird davon nichts abgezwackt:* (Amit kikötsz, kijár az tisztán), le nem csípünk egy csipetet se (Dóczi: Faust, csal. kiad. 55).

Abzwingen. — *Du hast des Schicksals Donner dir gewöhnt, du hast dem Glücke Achtung abgezwungen:* A sors nyilát magadhoz szoktatád, szolgálatodra bírtad a szerencsét (Szem. Zr. 1: 3. Vö. *Abnöthigen, Abtrotzen).*

Achsel. — *Die Achsel zucken:* Vállat vonni. Vállat vontatni. Vállat vonogatni. — *Das Mädchen zuckte die Achsel:* A leány vállat vont (Jók: FGyém. I: 94). — *Zuckt' er die Achsel:* Vállat vonita (Szem. Zr. 3: 5). — *Du zucktest nur immer die Achseln. Du antwortetest immer nur mit*

einem Achselzucken: Te mind csak vonítottad vállad (Lisznyai: Nem is forint). — *Er schaut mich so über die Achsel an:* Félvállról néz rám. — *Alles auf die leichte Achsel nehmen:* Mindennek a könnyebb végit fogni.

Acht geben: Vigyázni, ügyelni (Fin.). — *Drum schärfe deine Augen und gib besonders Acht:* No hát eleinte szemesen ügyeljed (Ar: BH. 2: 38). — *Jemand gibt od. hat Acht auf etwas:* Valamire gondja van vkinek. — *Ich hatte nicht Acht darauf:* Nem tartottam figyelemmel (Nyr. XII. 508). — *Habe wohl Acht auf deine Sachen:* Jól vigyázz dolgaidra (Vers. 201). — *Er lässt es a u s s e r Acht:* Nem veszi észre. Figyelmét kikerüli vmi. — *Er nahm sich i n Acht:* Vigyázott magára. — *Nimm vor Ohrenbläsern dich immerdar in Acht:* Tarts (mondom) örökké a fülbesugóktól (Ar: BH. 3: 32.)

Achten. — 1) [*Mit A c c u s a t i v:*] *Etwas n i c h t achten od. geringschätzen:* Semmit nem adni vmire (NySz.). Nem gondolni vmivel (Márton: Lat. 27). — *Die Gefahr nicht achtend:* Nem nézve veszélyt. Nem félve veszélytől. — *Er achtet's nicht:* Mit sem hajt rá (Vajda: KisKölt. 43). — *Er achtet weder Gott, noch Menschen:* Istent, embert ő semmibe sem vesz (Vör.). — *Nun acht' ich es g e r i n g:* Keveset ügyelek rá, nem sokat törődöm vele. — *Er achtet es gering:* Félvállról veszi (Lehr 36). Fel sem igen veszi. — *Anfangs achtete Toldi die Rede gering:* Toldi elébb a szót veszi csak félvállra (Ar: TSz. 9: 50). — *Jemanden h ö h e r achten, als:* Vkit feljebb becsülni, mint (NySz.). — *Wenn sie das Princip höher achten, als das eigene Interesse:* Ha többre tekintik az elvet, mint saját érdeköket (MHat. I: 136). — *Ich achte das n i c h t e i n e n Pfiff* (Schrader 203): Oda se nézek neki; én annak csak fittyet hányok. — *Verachten, f ü r n i c h t s achten:* Megvetni, semmibe venni (Márton: Lat. 358). — 2) [*Mit G e n i t i v:*] *Man achtet seiner Worte nicht:* Nem adnak a szavára, nem hajtanak a szavára. — *Der Mahnung des umsichtigern Veér nicht achtend:* Nem hajtva a gondosabb Veér György figyelmeztetéseire (Jók: ErdAr. III: 20). — *Sie murren und fluchen, doch jener achtet der bösen Worte nicht:* Zúgás, morgás, szitkozódnak; oda se hajt a rossz szónak (Tóth Endre: Az öreg révész). — *Der Starke hat nur die That im Auge und achtet der eitlen Worte nicht:* Tettre tekint, s hiú szót semmibe hajt az erős (Czuczor: Költ. I: 91). — *Sie achteten unser gar nicht. Sie wendeten uns wenig Aufmerksamkeit zu:* Nem igen hederítettek ránk (Nyr. IV: 421). — *Das Mädchen achtete unser gar nicht:* A leány ügyet sem vetett reánk (Nyr. II: 231). — *Sie achtete gar nicht des Getöses:* Figyelmét kikerülte a tomboló zaj (Jók: ArEmb. I: 25). — 3) [*Mit der Präposition a u f:*] *Er achtet auf mich, auf meine Rede:* Hallgat rám, hallgat a szómra. Meghallgat engem. Ad rám, ad a szavamra. — *Auf euch haben sie zumeist geachtet:* Kegyelmedre legtöbbet hallgattak (Jók: ErdÁr. 1: 46). — *Er achtet auf niemanden:* Senkire sem hajt. — *Ich achtete gar nicht auf sie; ich beachtete sie gar nicht:* Még csak feléjök sem néztem. — *Der Lieutenant war traurig, doch achteten wir gar nicht darauf (doch kümmerten wir uns gar nicht darum):* A hadnagy búsult, de föl sem vettük (Kovács: FarsKal. 27). — *Wer würde dann darauf achten?* Akkor ki venné figyelembe? (Jók: FGyém. I: 83). — *Es wird angezeigt sein, darauf zu achten. Wir werden wohl daran thun, dies im Auge zu behalten:* Jó lesz figyelemben tartani (Ar: Próz. 293) v. figyelemmel tartani, szemmel tartani. — *Ich kenne kein Kloster, wo so sehr auf die Ordnung geachtet (od. gehalten) würde, wie bei uns:* Nem ismerek olyan klastromot, a melyben a rendet úgy megtartsák, mint mi nálunk (Mikes, NySz.).

Achtung. — *Achtung geben:* Vigyázni valamire, rávigyázni (Márton: Lat. 106). — *Seine Kinder erwiesen ihm Achtung. Seine Kinder waren von Ehrfurcht gegen ihn erfüllt:* Gyermekei tartàk tiszteletben őt (Tompa: Sülyedés). — *Achtung!* Vigyázz! — *Achtung auf den Zug!* Vigyázz a vonatra!

Adeln. — *Und einen solchen Menschen adelt man noch:* S még nemes emberré teszik (Jók: ArEmb. II. 87).

Ader. — *Er hat keine Ader von seinem Vater:* Nem apja fia. Cseppet sem olyan, mint az apja. Egy csöppet sem hasonlít apjára. — *Lass ihm z u r Ader zwischen den Ohren und Augen:* A füle között és szeme között végy vért (Cisio O3). — *Man lässt dem Kranken zur Ader:* A betegen eret vágnak.

Adler. — *Adler brüten keine Tauben:* Nem lesz farkasnak bárány fia (Erd.). Csak sast nemzenek a sasok (s nem szül gyáva nyulat Nubia párducza, Berzsenyi). Soha nincs a lator atyának jámbor fia (NySz.). Kurtának kurta kölyke (uo.). Veszett kanczának veszett a fia (Nyr. V. 86). Nem lesz a bagolynak soha sólyom fia. — *Adler fangen nicht Fliegen:* Sas legyet nem fogdos (Erd.). — *Ein alter Adler ist stärker als eine junge Krähe:* Többet ér vén sas ifju bagolynál (Erd.).

Adressieren. — *Der Brief ist an dich adressiert:* A levél neked szól.

Advokatur. — *Ausdauernder Fleiss kann alles bewirken; hat doch Bánk's Verfasser die Advokatur betrieben:* Kitartó szorgalom mindent tehet, lám Bánk szerzője is ügyvédkedett (DélibH. 55).

Agenden. — *Ist ein Schriftsteller mit fremdartigen Agenden überhäuft, so leidet er sehr darunter:* Iró nagyon megsínli, ha idegen nemű foglalkozással van elárasztva (Ar: HátrPr. 41).

Ähneln. — *Der meinem Vater noch weniger ähnelt, als ich dem Hercules:* Ki úgy sem húz atyámra, mint én Herculesre (Ar: Haml. 16). Ki még annyira sem hasonlít atyámra, mint én Herculesre.

Ähnlich. — *Der eine ist dem andern ähnlich:* Az egyik a másikhoz hasonló. — *Er sieht seinem Vater ähnlich:* Hasonlít atyjához. — *Sie sieht ihrer Mutter überraschend ähnlich:* Meglepően hasonlít az anyjához (Jók: ArEmb. V: 108). — *Er sieht seinem Vater sprechend ähnlich:* Szakasztott édes atyja (Jók: FehérR. 201). — *Aufs Haar ähnlich (Zeitschr. f. d. d. Unterr. IV: 491):* Szakasztott olyan. — *Sich selbst ähnlich sein od. bleiben:* Megmaradni a réginek. Következetesnek maradni. Tulajdonságait meg nem tagadni.

Ahnung. — *Es geht ihm eine Ahnung auf:* Sejtelme támad, jön. — *Das Freicorps hatte keine Ahnung von ihrem Anmarsche, bis sie bereits dicht herangekommen waren:* A szabadcsapat nem vette neszüket elébb; csak mikor már ott voltak (Jók: EnyémT. II: 112). — *Er hat keine Ahnung davon:* Nem is konyít hozzá (Ballagi).

Ähre. — *Ähren lesen:* Kalászt szedegetni, Kalászt gyűjteni. — *Das Korn schiesst in die Ähren; das Korn ährt sich:* A gabona fejzik v. fejet hány v. kihányja a fejét v. köt.

All-, alles. — *Wir lasen einige oberflächliche Anzeigen darüber, das war alles:* Egy pár felületes ismertetést olvasánk róla: azzal vége (Ar: HátrPr. 301). — *Doch das war noch nicht alles:* De még ez mind nem volt elég (KisfK: Tollagi J. XV.). — *Alles eilte:* Mindenki sietett. — *Alle Welt:* Mindenki, mind a világ. — *Um Alles in der Welt würd' ich's nicht hergeben:* A világ minden sűrü kincsiér sem adnám (Nyr. XV: 181).

Alarm. — *Zuletzt begannen sie zu singen und machten damit einen solchen Spektakel, dass sie beinahe das Comitatshaus in Alarm brachten:* Utoljára elkezdtek dalolni, olyan notifikálást csaptak, majd felvették vele a vármegye házát (Jók: RRáby 2: 108).

Allein. — *So wie Karcsatáji sich wieder allein sah, öffnete er zunächst die Fenster:* A mint a börtönben magára maradt Karcsatáji, legelébb is kinyitotta az ablakokat (Jók: RRáby 2: 109). — *Erst als uns Rosa allein liess, zog ich wieder jenen Zettel hervor:* Csak midőn Róza magunkra hagyott, vettem elő ama czédulát (KisfK: VigBesz. 91). — *Ganz mutterseelen allein:* Egyes egy-maga (UngRevue VII: 567). — *Einzig und allein:* Egyedül és egyetlen-együl (NySz.). — *Jeder kommt für sich allein:* Mindenki külön-külön jön.

Allemal. — *Ein[mal] für allemal:* Egyszer mindenkorra.

Allgemein. — *Welche auf commerciellem Gebiete sich allgemeine Anerkennung erworben:* Kik kereskedelmi téren a közbecsülést kivívták (Jók: ArEmb. II: 70). — *Während des Speisens wird man bald bekannt und so wurde das Gespräch allgemein:* Evés közben az ember hamar ismerkedik s így közös lett köztünk a beszéd (Kovács P: FarsKal. 13).

Als. — *Ich habe mehr eingenommen, als ich ausgegeben habe:* Többet vettem be, mint a mennyit kiadtam. — *Als Minister (als er Minister war), verfuhr er ganz anders:* Miniszter korában egészen máskép cselekedett. — *Als Ungar muss ich gut ungarisch wissen:* Magyar létemre jól kell magyarul tudnom (Révai, MHat. I: 194).

Alt. — *Alt, ehemalig:* Régi, hajdani. — *Das alte Jahr, alter Wein:* Ó esztendő, ó bor (Márton: Lat. 22 — *Das Hau ist zehn Jahre alt:* Ez a ház tíz éves

— *Aristoteles' Poetik, dieser Jahrhunderte alte Codex der Dichtkunst:* Aristoteles poétikája, a költői elmélet e százados kódexe (TanárKözl. XXIII. 176). —*Älter werden:* Korosodni, idősödni, vénülni, öregedni (Vers. 61). — *Alt sollst du mich nicht schelten:* Sohse vénezz ėngem (Ar: BH. 8: 66). — *Es ist immer die alte Leier:* Régi rege (Azon regét dúdolni v. egy harangot verni. Erd.). — *Es blieb alles beim alten:* Minden úgy maradt, a hogy volt. — [*Sprichwörter.*] *Wie die Alten sungen, so zwitschern die Jungen:* A mint János fújja, Jancsika úgy ropja (Erd. Közm.). Lúdtól tanul a liba (uo.). Kicsiny csikó nagy derestül hámot vonni tanul restül (uo.). A mint atyák fujják, a fiak úgy ropják (uo.). Mint atyák dúdolnak, fiak úgy tánczolnak (uo.). Nem lesz farkasnak bárány fia (uo.). Soha nincs a lator atyának jámbor fia (NySz.). Kurtának kurta kölyke (uo.). A kis medve anyja után ragad (Dug: Pb. II: 215). A milyen az öreg tyúk, olyan a csirkéje (Nyr. VI. 32.). A gonosz hollónak gonosz a tojása is (Káldy: Préd. I. 115). Bagolynak nincsen sólyom fia (uo.). — *Alte Ochsen treten hart* (bos lassus fortius figit pedem; *dies Wort des Hieronymus wird von ihm selbst erklärt:* plus interdum valet senex, quam juvenis, Schrader 63): A vén ökör mélyebben hágdossa a sarat; a fáradt ökör erősebben rakogatja lábát (Dug. II: 315). — *Wer nicht alt werden will, kann sich jung henken lassen:* Ki nem kiván öreg lenni, akaszsza fel magát (Erd.).

Alter. — *Hohes Alter:* Hanyatló kor, vénség, öregség (Vers. 61). — *Ein hohes Alter erreichen:* Nagy korra jutni. Nagy kort érni. — *Er trat ins Mannesalter (er stand im männlichen Alter), als er es vollendet hatte:* Férfikorba lépett, midőn azt elvégezte (KisfK: VigBesz. 117). — *Altersgenossen. Gleiches Alters. Von gleichem Alter:* Egykorúak. Kortársak. Egyívásúak. A vélünk egy ivású (Győry V., Shak. XIII: 207). — *Meines Alters lebet allhier kein Erdensohn:* Velem egy ívású senki nem él korra (Ar: BH. 3: 11). — *Von Alters her:* Ősidőktől fogva. — *Alter gibt Erfahrung:* Jó az öreg a háznál (Nyr. IX: 130).

Amt. — *Er strebt nach einem Amt:* Hivatalt esd v. hivatalra esdik v. esdődik (NyelvtKözl. III: 9). — *Ein Amt antreten:* A hivatalba lépni (Vers. 186). — *Ein Amt bekleiden:* Hivatalt ellátni. Hivataloskodni. — *Sein Amt versehen od. verwalten:* Hivatalában eljárni. Hivatalt ellátni. — *Sein Amt niederlegen:* Letenni hivatalát, lemondani a hivatalról (Márton: Lat. 24). — *Er ist um sein Amt (um seine Stelle) gekommen:* Elvesztette a hivatalát (állását). Kibukott v. kicsöppent hivatalából (állásából). — *Einem sein Amt nehmen* [*einen seines Amtes entheben*]*:* Vkit tisztségiből kitenni (Márton: Lat. 33). — *Wem Gott gibt ein Amt, dem gibt er dazu Verstand:* Kinek Isten ad tisztséget, menten ad hozzá tehetséget (Erd.).

Anbefehlen. — *Den Bewohnern anbefehlen:* Ráparancsolni a lakosokra (Jók: ErdAr. III: 39).

Anbelangen. — *Was anbelangt od. betrifft:* Nézve (Vers. 214). — *Was die Parteifusion anbelangt, sind wir der Ansicht:* A mi a fúziót illeti v. a fúzióra nézve v. a fúzió kérdésében oly véleménynyel vagyunk...

Anbieten. — *Jemandem seine Dienste anbieten:* Szolgálatát ajánlani vkinek (NySz.). — *Eine Ware theuer anbieten:* Vmely árut drágára tartani.

Anbinden. — *Einem einen Bären anbinden:* Vkit becsapni. Vkit lúddá tenni. Vkit bolonddá tartani. — *Hier band er sein Pferd unten zum Grasen an:* A lovát kipányvázta a fűbe (UngRev. VII: 566). — *Mit dem Kaiser anbinden:* Belekötni a császárba (Jók: ErdAr. III: 47. NySz.). — *Er bindet mit jedem an:* Mindenkibe beleakad. — *Du darfst nicht anbinden mit ihm:* Ki ne köss vele (Nyr. III: 514). — *Mit der schrecklichen Polizei anbinden, das ist etwas:* A rettenetes policziával kikötni, az a valami! (Jók: FGyém. II: 28). — *Mit einem anbinden:* Kötelőzködni vkivel. — *Sie rieth ihrem Sohne nicht mit ihm anzubinden:* Javallotta fiának, hogy bele ne kapjon (Dug: Pb. 100. V. ö. *Aufnehmen.*)

Anblick. — *Er blieb eine Weile ganz verloren in den Anblick des Mädchens:* Szemeit egy perczig ott feledi a leány arczán (Jók: ArEmb. III: 49).

Anblicken. — *Er blickte Telcki starr an:* Merően tekinte Teleki Mihályra (Jók: ErdAr. III: 61).

Anbrechen. — *Der Tag bricht an:* Fakad a hajnal (NySz.). Hasad a hajnal.— *Als ob der Tag des jüngsten Gerichtes*

angebrochen wäre: Mintha az ítélet napja következett volna be (Jók: FGyém. II: 57). — *Auch bei uns ist das glückliche Zeitalter angebrochen:* Nálunk is felhajnallott a boldog idő (Ar: HátrPr. 41). — *Sein Lenz ist angebrochen:* Tavasza megnyilott (BH. 3: 5).

Anbrennen. — *Jemand ist dürr zum Anbrennen* (Klagel. Jer. 4: 8): Száraz, mint a pesti [= kemencze melletti] deszka (Nép). — *Die Einbrenn ist angebrannt:* Oda égett a rántás. Kozmás a rántás. — *Diese Speise ist angebrannt:* Kozmás lett az étel. — *Dem Pferde ein Zeichen anbrennen:* Bélyeget (rá)sütni a lóra.

Anbringen. — *Eine Klage anbringen:* Vádat emelni v. beadni. — *Dieser Spass ist zur Unzeit angebracht:* Ez a tréfa nem volt helyén. — *Ein gutes Wort anbringen:* Szót szólni. Jó szót szólni.

Anbruch. — *Anbruch des Morgens:* Hajnal hasadta, virradat (Fin.). — *Anbruch der Nacht:* Az éj beállása; besötétedés. — *Bei [od. mit] Anbruch des Tages:* Virradtakor, hajnal hasadtával, hajnalban (Márton: Lat. 164). — *Vor Anbruch des Tages; vor Tagesanbruch:* Nap kelte előtt; pitymallatkor.

Andenken. — *Seinem Andenken Thränen zollen:* Emlékének könnyekkel adózni. — *Jemanden im Andenken haben:* Emlékezni vkire, emlékezetében tartani vkit.

Ander. — *Die Gärten waren einer schöner als der andere und die Blumen darin wetteiferten an Pracht:* A szebbnél szebb kertekben gyönyörűbbnél gyönyörűbb virágok voltak (UngRev. VII: 566). — *Ich habe einen Verdruss nach dem andern:* Egymást éri a baj (Erd.). — *Nach dem Wohlstande sehnt sich der Schriftsteller ebenso sehr wie jeder andere:* Jóllétre az író is csak úgy sovárg, mint más emberfia (Ar: HátrPr. 41). — *Einen Tag um den andern:* Napról napra. Minden istenadta nap. Nap nap után (Ar: Tetemrehívás).

Ändern. — *Geschehe, was geschehen soll, nicht ändern kann's mein Wille!* A mi veszendő, nem fordíthatom meg (Ar: BH. 2: 31). — *Er änderte plötzlich seinen Curs:* Sebesen megváltoztatja irányát (Jók: ArEmb. I: 43). — *Ich habe seitdem meine Meinung geändert:* Megmásítottam már a véleményemet (Jók: ArEmb. V: 88). — *Seine Religion ändern:* Hitét változtatni. Hitét elhagyni. — *Daran lässt sich nun mal nichts ändern:* Ki tehet róla, hogy a barát pápista? (Nyr. I: 371).

Anders. — *Das muss anders werden:* Ennek meg kell változni.

Andichten. — *Man dichtete ihm an...:* Azt költötték rá, hogy... (Nyr. IV: 470). — *Er hat es selbst gethan und dichtet's einem andern an:* Ő tette és másra keni (NySz.).

Aneinander. — *Aneinander gerathen:* Ölre menni. Hajba kapni.

Anekeln. — *Von sich selbst angeekelt:* Elundorodva önmagától (Jók: ErdAr. III: 119).

Anfachen. — *Das leichtsinnige Hofieren des Hauptmanns hatte seine Eifersucht angefacht:* A szép kapitánynak könnyelmű udvarlása szította féltékenységét (Jók: ArEmb. III: 3). — *Zum Feuer anfachen:* Lángra lobbantani (Ar: HátrPr. 98).

Anfahren. — *Er hat ihn scharf angefahren:* Keményen szólította meg. Kemény szavakkal támadta meg (Vers. 78). — *Barsch anfahren jemd:* Rá ripakodni vkire. Rá mordulni. — *Nun weint sie inwendig, da er so rauh sie angefahren:* Most sír vala belrül a durva beszéden (Ar: BH. X: 22).

Anfall. — *Er hat oft Fieberanfälle:* Sokszor ráér a hideglelés. Sokszor rájön a hideglelés. — *Hustenanfälle bekommen:* Görcsösen köhögni. Görcsös köhögésbe esni.

Anfallen. — *Er folgt mir auf den Spuren überall, er fällt mich an wie ein Verfolger:* Ez jár velem, ez kisér mindenütt, mint üldöző, mindenütt rajtam üt (Vör: Munk. I: 238).

Anfang. — *Anfang der Zeitrechnung:* Az időszámítás kezdete (nem évsorkezdet mint Ball.). — *Den Anfang machte ein gemischter Chor:* Egy vegyes kar volt az első, — volt a kezdet; vegyes karral köszöntöttek be. — *Zu Anfang des Sommers:* Nyár elején, nyár kezdetén (Márton: Lat. 138).

Anfangen. — *Etwas anfangen, beginnen:* Valamihez fogni, kezdeni. — *Er weiss nicht, was er anfangen soll:* Nem tud mit tenni. — *Der Arme weiss nicht, was er anfangen soll:* Nincsen hő (v. hé) lelkének hová fordúlnia (Ar: Toldi). — *Gevatter Paprika fieng gleich damit an, dass...* Paprika uram mindjárt azon kezdé, hogy...

(Jók: RRáby I: 130). — *Zwei von ihnen fiengen zu lachen an, der eine winkte mit dem Kopfe:* Ketteje elnevette magát, az egyik fejével intett (KisfK: VigBesz. 98). — *Es wird sogleich zu regnen anfangen:* Mindjárt neki ered az eső. — *Ich fieng zu schreien an:* Kiáltozásra vettem a dolgot (Lehr. 232). — *Zu tanzen anfangen:* Tánczra kerekedni.

Anfassen. — *Das will mit Handschuhen angefasst sein:* Evvel (a dologgal) csínján kell bánni; kesztyűs kézzel kell ehhez hozzáfogni. — *Etwas mit rauhen Handschuhen anfassen* (Schrader 184): Kíméletlenül markolni meg vmit; durva kézzel belemarkolni vmibe.—*Etwas mit weichen od. seidenen Handschuhen anfassen:* Csínján fogni vmihez; csínján bánni vmivel.

Anfechten. — *Das ficht mich wenig an:* Azon keveset törődöm, aggódom (Márton: Ném. Szót.). Sokat is bánom (Nyr. VII: 169). — *Der war ja nie so; was ficht ihn denn an?* Sohasem volt ez ilyen; mi találta ezt? (Baksay: GyÖ. II: 298). Mi lelte? Mi ütött hozzá? — *Der Schwager scheint zwar ein ziemlich guter Mensch zu sein, aber jetzt weiss ich nicht, was ihn anficht, er geht mit einer so wilden Miene umher, dass man beinahe erschrickt:* A sógor ugyan elég jó embernek látszik; de most nem tudom ahhoz is mi ütközött, oly garabonczás képpel jár mindig, az ember majd elijed tőle (Kovács P: FarsKal. 62). — *Diese Meinung wird vielseitig angefochten:* Sokfelől vitatják ezt a nézetet. Sokfelől kikelnek e nézet ellen.

Anfeinden. — *Er wurde angefeindet:* Agyarkodtak ellene. Áskálódtak ellene.

Anforderung. — *Anforderungen machen od. stellen:* Követeléseket támasztani. — *Grosse Anforderungen stellen an jemanden:* Vkitől sokat követelni. — *Den Anforderungen entsprechen:* A kivánalmaknak eleget tenni v. megfelelni.

Anfrage. — *Eine Anfrage stellen:* Kérdést intézni. Kérdést tenni. Kérdezősködni vmi felől. — *Ich kam um gesetzliche Anfragen zu stellen:* Törvényt kérdeni jöttem (Jók: ErdAr. II: 78).

Anfragen. — *Anfragen bei einem:* Valakit megkérdezni, tanácsot kérdeni valakitől (Márton: Ném. szót.). — *Morgen will meine Mutter bei Tormády's anfragen wegen des Mädchens:* Holnap akar anyám szót tenni Tomádyéknál a leány iránt (Kovács: FarsKal. 29).

Anfühlen. — *Es fühlt sich wie Eisen an:* Olyan tapintású mint a vas.

Anführen. — *Einen anführen:* Vkit rászedni, becsapni. — *Ihr werdet mich nicht anführen:* De nem fog kend engem rászedni (Jók: ErdAr. II. 73). — *Beweise anführen:* Bizonyságokat hordani elő (Márton: Lat. 252). — *Er führt einen Beweis dafür an:* Bizonyságát nyújtja (NySz.).

Anfüllen: Megtölteni, tele önteni, tele rakni, tele hordani, tele írni stb. — *Es wird die Zeit kommen, da alle jene, die ihm jetzt das Haus mit Geschenken anfüllten, ihn wieder ausplündern werden, so er nur den Fuss auf die Strasse setzt:* Majd eljön az idő, a mikor meg, valahányszor kihúzza a lábát a házból, mindannyiszor tisztára ki fogják rabolni, ugyanazok, a kik most ajándékkal tele hordták (Jók: RRáby I: 129).

Angabe. — *Die Angabe des Datums:* A kelet meghatározása. — *Die Angabe des Ortes:* A hely megnevezése.

Angeben. — *Den Grund von etwas angeben. Etwas begründen:* Okát adni vminek (NySz.). — *Wenn du von dem allen keinen Grund anzugeben weisst:* Ha mind ennek urát nem tudod adni (Jók: FGyém. III: 71). — *Etwas als Grund angeben:* Okul adni vmit (NySz.). — *Den Ton angeben:* Irányt adni. Az (irányadó) hangot megadni (az éneklésben). Megadni az alaphangot.

Angeboren. — *Die Züchtigkeit wird der Jungfrau angeboren, wie der Duft den Rosen:* Mint rózsához az illat, úgy szűzhöz a szemérem hozzá terem (Dug: Pb. 211). Mint rózsával az illat, úgy vele születik a lánynyal a szemérem.

Angebunden. — *Er ist kurz angebunden:* Kelletlen, mint eb a lánczon (NySz.). Mogorva. Szűkszavú.

Angedeihen. — *Einem Hilfe angedeihen lassen:* Vkinek segítséget nyujtani. Vkit támogatni v. gyámolítani.

Angegossen. — *Das Gewand sass ihm knapp, wie angegossen, am Leibe:* Dolmány, nadrág csak úgy feszült a testén, mintha ráöntötték volna (Jók: RRáby II: 164).

Angeheitert. — *Wenn der Mensch so ein wenig angeheitert ist, so lauft ihm eben die Zunge mit dem Verstande davon:*

Az embernek boros fejjel eljár a szája (Jók: RRáby II: 45).

Angehen. — *Er kann ganz einfach eine neue Religion begründen. Das geht in Californien ganz gut an:* Kezdhet új vallást. Megy az Kaliforniában (Jók: EnyémT. III: 116).— [*Mit Accusativ:*] *Das geht dich an:* Ez neked szól. — *Es geht mich an:* Engem illet. — *Was ihn selber angeht:* A mi őt magát illeti; az ő ügyei. — *Dies geht mich nichts an:* Ez én reám nem tartozik (Márton: Lat. 68). Semmi közöm vele (Fin. Nem így: nem tartozik hozzám). — *Das ist das «Bene» meiner Nichte und geht mich nichts an:* Ez a hugomnak a bénéje. Nem tartozik elém (Jók: RRáby I: 16). — *Was aber gehen ihn diese an?* Pedig hát mi köze neki ezekhez? (Jók: ArEmb. I: 49). — *Das geht dich gar nichts an:* Semmi közöd hozzá. — *Wen geht das was an?* Kinek mi gondja rá? (Jók: FGyém. I: 139).

Angel. *An die Angel beissen* (vagy csak: *anbeissen): Bekapni a horgot. — *An die Angel locken:* Horogra csalni. — *Ich weiss weder aus, noch ein. Zwischen Thür und Angel:* Se ki, se be, mint a pitvarajtó (ki állapota javulását várja s az még mindig változatlan, Nyr. I: 271). Se kinn, se benn, mint az ablakfa. — *Er ist in der Klemme od. er ist zwischen Thür und Angel. Er kommt zwischen Kugel und Kegel* (Schrader 293): Szorul a kapcza. No most megszorult. Szoros a kapczája.

Angelegen. — *Dann liess er sich die Sache sehr angelegen sein:* Aztán nagyon lelkére vette a dolgot (Jók: FGyém. II: 116).

Angelegenheit. — *Zur Schlichtung ihrer Angelegenheiten:* Ügyes-bajok elintézése végett (Jók: ErdAr. I: 56). — *Ich war in Budapest in Angelegenheit meines Sohnes:* Budapesten voltam a fiam dolgában. — *Sich in fremde Angelegenheiten mengen od. mischen:* Más dolgába avatni magát (NySz.) v. avatkozni. Más ember dolgába mártani magát (NySz.) v. ártani magát.

Angelegt. — *Gross angelegt, in grosem Stil:* Nagyszabású. — *In unserer realistisch angelegten Zeit:* Realisztikus (irányú) korunkban.

Angelpunkt. — *Das sind die beiden Angelpunkte aller Vollkommenheit:* E kettőn mintegy sarkokon fordúl meg minden tökéletesség (Faludi, NySz.).

Angenehm. — *Ein angenehmes Benehmen:* Kellemes v. tetsző magaviselet. — *Ist's Ihnen angenehm?* Kedvére van? Kedvére való?

Angesicht. — *Im Angesichte der Könige:* A királyok láttára. — *Im Angesichte des Berges od. angesichts des Berges liegt ein Dorf:* A hegygyel szemben van egy falu. — *Jemandem, Angesicht zu Angesicht, gegenüberstehen (Heine):* Vkivel épen szemben állani. — *Von Angesicht zu Angesicht:* Szemtől szembe. — *Deine einnehmende Person von Angesicht zu Angesicht zu schauen:* Színről szinre látnom hódító személyed (Ar: MO. II: 79). — *Mann kann ihm's vom Angesicht lesen:* Arczáról leolvashatni. A szeméből olvashatni. — *Er spuckt einem ins Angesicht:* Vkit arczul köp (NySz: Pök).

Anglotzen. — *Jemand od. etwas anglotzen, stier ansehen:* Szemét mereszteni vkire v. vmire. Szemeinek fényét rám meresztette (NySz.).

Angreifen. — *Er weiss nicht, wie er es angreifen soll:* Nem tud a dologgal bánni; nem tud hozzá (Márton: Ném.). — *Die weite Reise hatte ihn noch mehr angegriffen:* A hosszú út még jobban megviselte (Jók: ArEmb. IV: 85). — *Die Würmer haben es schon angegriffen:* Beleesett már a féreg; kikezdte már a féreg. — *Im Rücken angreifen:* Hátba támadni; hátulról megtámadni. — *Wo der Diamant nicht angreift:* A hol a gyémánt nem fog (Jók: FGyém. IV: 87).

Angrinsen. — *Es grinsen die pflichtstrengen Männer einander an:* Egymás szeme közé vigyorint a három szigorú férfiu (Jók: ArEmb. I: 64).

Angst. — *Timár wurde von namenloser Angst befallen:* Timárt valami névtelen [kimondhatatlan] ijedtség szállta meg (Jók: ArEmb. V: 55). — *Wo ist sie? Mich entseelt die Angst:* Hol van leányom? Lelkem halálos aggsággal vívódik! (Szenvey: Messzinai hölgy 115). *Angst empfinden:* Szorongást érezni. Félni, aggódni. — *Sie haben alle Angst vor den letzten Folgerungen ihres obersten Grundsatzes (Heine):* Valamennyien félnek legfőbb elvüknek végső következményeitől. — *Mir ist angst:* Félek, rettegek. — *Mir ist angst und bange:* Nagy félelemben, aggódásban vagyok. —

Es wird lebendig werden hier im Schloss; lasst's euch nicht angst sein, Kinder, jetzt noch nicht: Várunkban új zaj ébredez. De még szorongatás ne szálljon szívetekre (Szem: Zr. I: 8). — *Es ist ihm höllenangst (Schrader 115):* Pokoli rémületet kell kiállnia.

Ängsten. — *Sich ängsten:* Gyötrődni, emésztődni (Márton: Lat. 205).

Ängstigen. — *Du hast uns sehr geängstigt:* Nagy rettegésbe hoztál (Szem: Zr. II: 1). — *Was ängstigt dich? Was hast du liebe Tochter?* Miért szorongasz, gyermekem? Mi bánt? (Szem: Zr. I: 7).

Ängstlich. — *Ängstliches Gemüth:* Szorongó szív (Nyr. XVIII. 59). — *Mir ist so ängstlich hier:* Úgy fáj itt belől (Szem: Zr. I: 7).

Anhaben. *Ihm kann keine Verleumdung etwas anhaben:* Ő rajta nem fog semmi rágalom. — *Den Schmugglern kann die Pest nichts anhaben:* A csempészeken nem fog a pestis (Jók: ArEmb. I: 13). — *Andreas schien stolz zu sein, da ich ihm nichts anhaben konnte:* Bandi úgy látszott büszkélkedett, hogy nem tudtam rajta kifogni (KisfK: VígBesz. 110). — *Der Speer kann ihm nichts anhaben:* Kelevéz nem járja (Ar: BH. 8: 28). — *Menschliche Gewalt kann mir deshalb nichts anhaben:* Emberi hatalom nem bánt engem azért (Jók: FGyém. I: 106).

Anhalten. — *Der verschleudert, so lang der Vorrath anhält, zu Spottpreisen, was nur immer verkäuflich ist:* Míg a készletben tart, szórja potom árért, a mi eladható, okosnak, bolondnak (Jók: FGyém. I: 131). — *Minuten lange anhaltender Applaus:* Perczekig tartó taps. — *Die drei Männer hielten den Athem an:* A három férfi visszafojtá lélekzetét (Jók: ErdAr. II: 99). — *Um ein Mädchen anhalten:* Leányt megkérni. — *Zu etwas anhalten:* Vmire szorítani, buzdítni, kötelezni (Fin.). — *Ich halte ihn zur Arbeit an:* Munkára fogom (őt). — *Die Kinder muss man zum Lernen anhalten:* Tanulásra kell fogni a gyermekeket.

Anhängen. — *Als er noch den Türken anhieng:* Mikor még a törökhöz hajolt (Jók: ErdAr. II: 119). — *Du musst nicht alles fremden Leuten anhängen:* Ne köss mindent másnak orrára (Dug: Pb. II: 136). Mindent más bögyébe ne dugj (Dug: Pb. II: 144). — *Einem eins anhängen:* Egyet ütni rajta v. reá, pofon csapni vkit (Márton: Ném.). Nyakon felejteni vkit (Ball.). — *Einem einen Prozess anhängen:* Vkinek pört akasztani a nyakába.

Anhäufen. — *Sich anhäufen:* Rakásra gyűlni (Márton: Ném.). — *Sein Geld häufte sich immer mehr an:* Rakta élire a pénzt (Jók: FGyém. IV: 15). — *Geld anhäufen:* Pénzgarmadolás (olvasd: garmadálás Jók: ArEmb. III: 41).

Anheben. — *Er aber hub also an, den Becher hochgeschwungen:* Ő pedig így kezdé, poharát emelvén (Ar: BH. 1: 33).

Anheimfallen. — *Nach meines Vaters Tode wird das Gut mir anheimfallen:* Atyám holta után rám marad a jószág (NySz.). — *Der Vergessenheit anheimfallen.* Feledségbe jutni (NySz.).

Anherrschen. *Er herrschte die gaffenden Buben an:* Neki förmedt a bámészkodó gyerekeknek (Jók: EnyémT. I: 74).

Ankämpfen. — *Wogegen er jetzt mit seiner ganzen Kraft ankämpfen musste:* A mi ellen most egész erejével küzdenie kellett (Jók: ArEmb II[I]: 112). — *Kämpfe an gegen deine Neigung:* Állj bajt hajlamodnak. (Nyr. XI. 130).

Anker. — *Anker lichten:* Felszedni a vasmacskát (Márton: Lat. 202). — *Anker werfen:* Vasmacskát vetni; kivetni a vasmacskát. — *Die heilige Barbara hatte vor der Insel Anker geworfen:* A szent Borbála horgonyt vetett a sziget előtt (Jók: ArEmb. I: 61). — *Das Schiff liegt vor Anker:* A hajó vhol horgonyoz v. ki van kötve.

Anklagen. — *Ich bin angeklagt:* Vád alatt vagyok (SzászK: TéliRege 3: 2). — *Auf Leib und Leben anklagen:* Főbenjáró bűnnel vádolni (Vers. 26).

Anklammern, sich. — *Er musste sich an den Brettern des Schiffdaches anklammern:* Kapaszkodnia kellett a födélzet deszkáiba (Jók: ArEmb. I: 189).

Anklang. — *Meine Rathschläge fanden keinen Anklang bei ihm:* Tanácsaim nem tetszettek neki, nem voltak ínyére.

Anknüpfen. *Eine langgedehnte Unterhaltung anknüpfen:* Hosszúra nyujtott v. hosszadalmas beszélgetésbe ereszkedni.

Anknüpfungspunkt. — *Froh einen Anknüpfungspunkt gewonnen zu haben:* Örülve, hogy van mihez kötnie a szót (Jók: ErdAr. I: 39).

Anknurren. — *Nicht einmal ange-*

knurrt hat er mich (der Hund): Még csak rám sem mordult (Jók: ArEmb. I: 90).

Ankommen. — *Er ist gestern hier angekommen:* Tegnap ért ide. — *Mit meinem Vater kam ich glücklich an meinem Bestimmungsorte an:* Atyámmal szerencsésen elértem rendeltetésem helyére (KisfK: VígBesz. 150. Vö. *Anlangen).* — *Er wird übel ankommen damit:* Rosszul v. pórul jár vele. Megjárja vele. — *Er ist übel angekommen. Es ist ihm übel ergangen:* Megesett neki a diószegi v. diósi vásár (NySz.) — *Da bin ich übel angekommen:* Rossz fűre tapodtam (Nr. VIII. 137.). — *Es kommt ihm sauer an:* Nehezére esik. — *Es kommt ihm schwer an eine Lüge zu sagen:* Erejére válik nem mondani igazat (Jók: ErdAr. III: 33). — *Was einem schwer ankommt od. fällt, das lasse er:* Mi az embernek nehezen megy [v. nehezére esik], azzal hagyjon fel (KisfK: VígBesz. 49). — *Es kommt mir die Lust an:* Kedvem kerekedik (Fin.). — *So dass auch mir beinahe die Lust ankam (so dass auch ich beinahe Lust bekam) zu reiten:* Hogy nekem is szinte kedvem lobbant paripázni (KisfK: VígBesz. 50). — *So oft mich die Lust ankommt:* A mikor csak kedvem kerekedik. A hányszor kedvem tartja. Valahányszor kedvem szotytyan. — *Es kam mich der Schlaf an:* Rám ért (v. jött) az álom. Meglepett az álom. — *Was kommt dich an:* Mi lelt? Mi jut eszedbe? Mi ütött hozzád? — *An etwas ankommen:* Hozzá érni v. ütődni vmihez; beleakadni vmibe (Fin.). — *Ich glaube, es wird auf einen Krieg ankommen:* Előre látom, hogy hadakozásra kel a dolog (Vers. 153). — *Es wird auf die Probe ankommen. Die Probe wird es lehren:* Megmutatja majd a tapasztalat. — *Es auf eine Probe ankommen lassen:* Próbától tenni függővé vmit.

Ankündigen. — *Krieg ankündigen:* Hadat izenni (Vers. 164).

Anlachen. — *Von diesen Fluren angelacht:* A mint e viruló tájak rá nevettek az emberre. — *Ihr gold'nen Haideäpfel, ja lacht mich immer an:* Mosolyogj rám, puszták két arany almája (Ar: BH. 8: 5).

Anlächeln. — *Wofür Timea ihn dankbar anlächelte:* Timéa háladatosan mosolygott a szemébe. (Jók: ArEmb. II: 19).

Anlage. — *Geistige Anlage:* Tehetség (Fin.). — *Anlage eines Gartens:* Kert berendezése. — *Anlage eines Gebäudes:* Épület terve, beosztása. — *Anlage zu einer Krankheit:* Vmely betegségre való hajlandóság.

Anlangen. — *Kaum war Peter durch das Feuer geritten, da war auch Eisenkopf schon beim Feuer angelangt:* Mikorra Péter átalért: akkorra a vasfejű ember is ott termett a tűznél (UngRev. VI: 692. Vö. *Ankommen).*

Anlass. — *Es hat sich dazu ein Anlass geboten:* Alkalom nyílt rá; alkalom kinálkozott. — *Anlass bieten:* Alkalmat nyujtani, alkalmat nyitni. — *Anlass geben zu etwas:* Vmire alkalmat adni. — *Ráby konnte nicht errathen, wie er Anlass zu dieser Frage geben konnte:* Ráby el nem tudta gondolni, hogy-hogy jött kapóra ennek a kérdésnek (Jók: RRáby). — *Sie gaben Anlass od. Veranlassung zu den Zwistigkeiten:* Ők adtak okot a háboruságra (NySz.). — *Zur Missdeutung Anlass geben:* Balmagyarázatra okot adni. — *Den Anlass suchen zu etwas:* Keresni az alkalmat vmire. — *Wir wähnen unserm Publicum einen Dienst zu erweisen, wenn wir hier auf Anlass Ihrer Frage (od. anlässlich Ihrer Frage) die authentischen Daten mittheilen:* Szolgálatot vélünk tenni közönségünknek, ha az ön kérdezősködése ötletéből közöljük a hiteles adatokat. — *Aus Anlass des Congresses wollen wir die Geschichte der frühern Congresse mittheilen:* A kongresszus ötletéből az előbbi kongresszusok történetét ismertetjük (BpHirlp. 1884. 226. sz.). — *Bei diesem Anlasse:* Ez alkalommal.

Anlassen. *Jemanden [hart, wüthend] anlassen:* Rá rivallani, rá förmedni vkire (Fin.). — *Die Sache lässt sich gut an:* A dolog jól indul. — *Es lässt sich zum Kriege an:* Úgy látszik, háború lesz.

Anlegen. — *Der Fährmann legt ans Ufer an:* A révész kiköt. — *Du magst der eignen Zunge Fesseln anlegen od. die eigne Zunge in Zaum halten:* Nyügöt vethetsz a magad nyelvére (NySz.). — *Geld auf Interessen anlegen:* Pénzt kiadni kamatra. — *Ihm gehört (das Geld), für ihn legen sie es an:* Övé a pénz; fordítsa az ő javára a méltóságos asszony (Kaz: BarnhM. 1: 6). — *Auf jmd. (das Gewehr) anlegen:* Vkinek

neki szegezni a puskát. Czélozni vkire. Czélba venni vkit. — *An jemand H a n d anlegen:* Rátenni a kezét vkire. Tettleg bántalmazni vkit. — *Ein K l e i d anlegen:* Ruhát felvenni, felölteni (Fin.). — *Er kleidete sich in Trauer; er legte T r a u e r an:* Gyászba öltözött. Gyászt öltött.

Anliegen. — *Er lag ihm an:* Sürgette (őt). — *Das K l e i d liegt knapp an:* A ruha feszesen áll v. feszül.

Anlocken. — *Man fühlt sich angelockt:* Az ember ingerelve érzi magát (Jók: ErdAr. II: 5).

Anmuthsvoll. — *Ihre anmuthsvollen Bewegungen:* Kellemmel teljes mozdulatai (Bajza II: 158).

Annageln. — *Er steht wie angenagelt:* Úgy áll, mintha oda szegezték volna; úgy áll, mint a peczek.

Annehmen. — *Die B e d i n g u n g annehmen:* A feltételre ráállani (Márton: Ném.). — *Eine rothe F a r b e annehmen:* Piros színt váltani. — *Die G e s t a l t von jemanden annehmen:* Valakinek a formáját ölteni [öltözni] magára, vagy felvenni (Márton: Lat. 108). — *Wie du weisst, pflegt sich mein Vater die Feder hinters Ohr zu stecken; auch ich habe diese G e w o h n h e i t angenommen:* Tudod, atyám pennáját füle mellé dugja; én is ezen szokást vettem fel (KisfK: VígBesz. 56). — *Es ist mir unmöglich diese G ü t e anzunehmen:* E jósággal lehetetlen élnem (Pet: János V.). — *Nimm einen drängenden Blick, eine anspruchsvolle M i e n e an:* Ölts mentül zaklatóbb tekintetet, követelő pofát (Shak. IX: 27). — *Jemandes R a t h annehmen:* Valaki tanácsára ráállani. — *Das verstohlene Flüstern, die glühenden Händedrücke, die schmachtenden Blicke l a s s e n mit Recht annehmen, dass ...* A titkos suttogások, forró kézszorítások, az epedő pillantások alapos gyanuokot szolgáltatnak (Jók: RRáby 1: 10). — *Der König nimmt s i c h ihrer an:* A király pártukat fogja (NySz.). — *Wer wird sich der Verlassenen annehmen:* Ki fogja majd pártját az elhagyott Noéminek (Jók: ArEmb. IV: 57). — *Gesetz und gute Leute nehmen sich deiner an:* A törvény s jó emberek pártul fogják ügyedet (KisfS: Tát. 2: 77). — *Wenn meines Glückes Sonne untergeht, so lebt der Engel, der sich meiner annimmt:* Hogy ha jobb napom leszállna, él az angyal, a ki állna pártomul (Vör: Cs. M. kiasszonynak). — *Sich einer Sache annehmen:* Pártolni vmit, pártját fogni vminek. — *An Sohnes statt annehmen:* Valakit fiának fogadni (Márton: Lat. 102). — *An Kindes statt annehmen:* Fiává fogadni, örökbe felfogni (Márton: Lat. 92). — *Er hat das Kind an Sohnes statt angenommen:* Fiává fogadta a gyermeket. — *Gott nimmt auch den guten Willen m i t Wohlgefallen an:* Isten a jó akaratot is kedven veszi (Nyr. XVIII: 52). — *Dass du Ganelon z u G n a d e n annehmst:* Hogy Ganelont fogadjad kegyedbe. — *Ich nehme sie a l s T h e i l h a b e r an:* Én osztályosaimmá fogadom (őket, Jók: ErdAr. II: 52). — *A l s W a h r h e i t annehmen:* Igaznak venni, igazság gyanánt fogadni. — *Nehmen Sie meine kleine Gabe g n ä d i g an:* Az én kevés ajándékomat vegye jó néven (NySz.),

Anordnungen *treffen:* Intézkedéseket tenni.

Anpacken. — *Das packt' ihn wie mit Fieberschauer an:* Forró hidegként rontott ez reá (Szem: Zr. 4: 1).

Anpassen. — *Etwas den Zeitbedürfnissen anpassen* (Heine): Vmit a kor szükségleteihez alkalmazni. — *Er versteht es recht wohl seine Worte den Umständen anzupassen:* Jól tudja az időhöz szabni beszédét (NySz).

Anpicken. — *Nur mit den Goldamseln hatte er seine liebe Noth; die fielen ihm vom Nachbargarten her alle Augenblicke in seine Melonenbeete ein und pickten ihm die schönsten, appetitlichsten Früchte an:* Hanem a sárga-rigókkal volt nagyon megakadva; azok a szomszéd kertekből minduntalan átlátogattak az ő dinnyeágyaiba s a legszebb gerezdes gömböket kikezdték (Jók: RRáby I: 77).

Anpreisen. — *Was hast du nöthig mir Athalie anzupreisen wie ein Pferd, das man auf den Markt bringt?* Mi szükség Athaliet ugy rám dicsérned, mint az eladó lovat? (Jók: ArEmb. II: 28).

Anrechnen. — *Rom möge es mir nicht a l s S ü n d e anrechnen, wenn ich seinen Fluch erwiedere:* Ne rója Róma vétkül nekem, ha én is átkozom (Ar: Shak. XIV: 44). — *Die Reichhaltigkeit kann man einer Zeitschrift nicht a l s F e h l e r anrechnen od. nicht zum Vorwurf machen:* A bőséget folyóiratnak hi-

bául betudni nem lehet (Figyelő 1876. 283).

Anreden. — *Um etwas anreden:* Vmire kérni (Fin.). Felkérni vkit vmire.

Anregung. — *Eine Anregung geben:* Biztatni. — *Eine Anregung bekommen:* Bíztatást nyerni. — *In Anregung b r i n g e n:* Megpendíteni (vmi eszmét). Kezdeményezni, megindítani vmit.

Anregen. — *Durch diesen Erfolg angeregt, beschlossen wir:* Ettől a sikertől indítva elhatároztuk . . .

Anreizen. — *Weit entfernt, mich zum Wettstreit anzureizen. . . :* Nem hogy engem a versenyre szurkált volna (Ar: Lev. I: 127).

Anrichten. — *Was hast du angerichtet:* Mit tettél? Mit míveltél? Mit követtél el? — *Was ward da angerichtet für fürchterlich Gemetzel:* Iszonyú öldöklést tett a többi (Ar: BH. 5: 47). — *S c h a d e n, U n h e i l anrichten:* Kárt, bajt okozni, csinálni, tenni. — *Ich befürchtete, dass sie (die Mäuse) im Bettgewande Schaden anrichten:* Féltem, hogy (az egerek) kárt tesznek az ágyneműben (Kovács: FarsKal. 43). — *Eine grosse V e r h e e r u n g anrichten:* Nagy pusztítást vinni végbe. — *Die grösste V e r w i r r u n g anrichten:* A legnagyobb rendetlenséget idézni elő (Jók: ErdAr. I: 98). — *Speisen anrichten:* Tálalni (Fin.).

Anrufen. *Gott anrufen:* Istenhez fohászkodni. Istent segítségül híni. — *Einen u m H i l f e anrufen:* Segítségűl híni vkit (Vers. 52).

Anrühren. — *Rühr' es nicht an!* Ne bántsd! Hozzá ne nyúlj! — *Sie wollen das schöne Gras nicht anrühren:* Nem akarnak hozzá harapni a szép zöld mezőhöz (Jók: FGyém. 3: 138).

Anschaffen. — *Ich schaffe mir es an:* Szert teszek rá.

Anschauen. — *Die weisen Richter schauten sich verwundert an ob solcher Klage od. als sie diese Klage hörten:* Összenéz a bölcs törvényszék hallatára ily panasznak (Ar: Ágnes asszony). — *Eine alte Vettel, ein Gräuel anzuschauen:* Vén bocskor, a kire köpedelem még csak ránézni is (Nyr. I: 458).

Anschein. — *Er gibt sich den Anschein einen andern zu loben und lobt sich selber:* Más dicséretinek színe alatt magát dicséri (NySz). — *Es hatte den Anschein, als kümmerte sie sich wenig um die Hasen:* Úgy látszott, mintha nem sok gondja lett volna a nyulakra (Jók: RRáby I: 41).

Anscheinend. — *Die Heuernte ist anscheinend schlecht ausgefallen:* A szénatermés úgy látszik rosszul ütött ki.

Anschicken sich. — *Petray schickte sich denn auch endlich alles Ernstes an:* Petray hozzá is fogott, még pedig egészen komolyan [hogy hüvelyéből kihuzza a kardot] (Jók: RRáby I: 224).

Anschiessen. — *Er ist angeschossen, er ist mit Hasenschrot geschossen* (Schrader 139): Tökkel ütötték a fejét (Dug: Pb. I: 116). — *Einen Fleck anschiessen:* Foltot odatoldani (Fin.).

Anschlag. — *Einen Anschlag gegen jemanden machen:* Gonosz tervet forralni v. incselkedni v. ármánykodni vki ellen. — *In Anschlag bringen, berücksichtigen* (francziásan: *Rechnung tragen,* l. Zeitschr. f. d. d. Unt. 1887. 95): Számba venni vmit. Számolni vmivel. Számot vetni vmivel. Számításba venni vmit, beszámítani. — *Das Haus ist im Anschlag:* Ez a ház eladó.

Anschlagen. — *Es schlägt nichts an:* Nem használ semmi (Fin.). — *Gut oder schlecht anschlagen:* Jót v. rosszat tenni, jól v. rosszul esni (Fin.). — *Der H u n d schlägt an:* A kutya ugatni kezd. — *Die G l o c k e anschlagen:* Félre verni a harangot. — *Eine andere S a i t e anschlagen. Die Saiten ändern* (Schrader 222): Más húrt pengetni. — *Brunhild wusste die Saiten anzuschlagen, die in Gunther's hochmüthigem Herzen wiederklangen:* Brunhild meg tudta pendíteni azokat a húrokat, melyek visszahangzottak Gunther fönnhéjazó lelkében. — *Er schlägt einen andern T o n an:* Más hangból kezd szólani. Más hangon kezdi. Más húrt penget.

Anschliessen. — *An diese Kette wurden die Fesseln des Gefangenen angeschlossen:* Ehhez a lánczhoz lakatolták hozzá a rabnak a nehéz lánczát (Jók: RRáby II: 256). — *Sich jemandem anschliessen:* Csatlakozni vkihez. Melléje állani.

Anschnallen. — *Hab' euch vor Wien die Sporen angeschnallt:* Sarkantyúd én kötém fel Bécs előtt (Szem: Zr. 5: 1).

Anschnauzen. — «*Hast du's schriftlich?*» *schnauzte Adam ihn an:* Erre Ádám ráriaszt, s azt kérdi tőle: «Van irásod?» (UngRev. VII: 691).

Anschneiden. — *Brot anschneiden:* Kenyeret szegni.

Anschreiben. — *Jemandem etwas anschreiben:* Betudni, feltudni (vkinek vmit Fin.). — *Gut angeschrieben sein:* Jó hírben lenni (Fin.). — *Und ich kann Ihnen sagen, Vetterchen, dass Sie bei ihr gut angeschrieben sind:* Aztán én mondhatom bácsikámnak, hogy jól áll [nála; kegyében áll] (Kovács FarsKal. 14.).

Anschreien. — *Csanta schrie sie an:* Csanta uram rá förmedt (Jók: FGyém. IV: 9).

Anschwellen. — *Der Bergsee war aber auch nicht um einen Fuss angeschwollen:* A tengerszem egy lábnyira sem áradt meg (Jók: ErdAr. II: 95). — *Das Dröhnen der Kirchenmusik des Sturms schwillt bis zum Donner des jüngsten Gerichtes an:* A templomi zengés oly ítéletnapi zajjá magasodik fel (Jók: ArEmb. I: 9). — *Immer höher schwillt der Gesang des Gespensterchors an:* A kisértetek énekkara folyvást magasabbra emeli hangját (Jók: ArEmb. V: 141).

Ansehen (ige). — *Die Person ansehen:* A személyt tekinteni. A személyt venni tekintetbe. Részre hajlani. — *Für wen sieht er ihn an?* Kinek nézi őt? —*Etwas mit anderen Augen ansehen:* Más szemmel nézni vmit.—*Einen über die Achsel ansehen:* Vkire félvállról nézni. —*Athalie sah ihn verächtlich von oben bis unten an:* Athalie megvetően nézett végig rajta (Jók: ArEmb. V: 13). — *Er sieht mich an, wie die Kuh das neue Thor:* Bámul, mint borju az új kapura (Erd.). — *Jemandem etwas ansehen:* Meglátni vmit vkin (Fin.). — *Er sieht mir den Hunger an:* Kinézi belőlem az éhséget (MSzalon 1885. 462). — ... *Als man seinem Schafsgesicht ansieht:* ...Mint a mennyit az ostoba képe elárul (Jók: ArEmb. II: 67).

Ansehen (fn.) — *Halte doch dein Ansehen dem Türken gegenüber aufrecht:* Tartson kegyelmed tekintélyt a török előtt (Jók: ErdAr. I: 107). — *Sie geben sich das Ansehen, als entsagten Sie jener verderblichen Allianz* (Heine): Úgy tettetik v. úgy színlelik, mintha lemondanának ama kárhozatos szövetségről. — *Er gibt sich ein Ansehen damit:* Nagyra van v. feszít vele. — *Viel Ansehen geniessen:* Nagy tekintélyt élvezni. Nagy tekintélyben állani. — *Sich ein Ansehen verschaffen:* Tekintélyt szerezni magának. — *In grossem Ansehen stehen:* Nagy tekintélyben állani (v. tekintetben, tiszteletben). Nagy tiszteletnek örvendeni. — *Dem Ansehen nach:* Látás szerint ítélve; így ránézve; szemre-főre. — *Allem Ansehen nach:* Minden jel arra mutat. Egészen úgy látszik. — *Richten ohne Ansehen der Person* (Joh. 7, 24): Személyválogatás nélkül ítélni. Részrehajlatlanul ítélni. — *Das Recht ohne Ansehen der Personen sprechen:* Személyválogatás nélkül, a személyeknek tekintete nélkül ejteni az ítéletet (Vers. 19). — *Ein Mann von Ansehen:* Tekintélyes férfiú.

Ansehnlich. — *Eine ansehnliche Summe:* Tetemes összeg.

Ansetzen. *Das Thier setzt gut an (d. i. wird fett):* A marha telik, húsba indult (Márton: Ném.). — *Ein Blasinstrument ansetzen:* Fúvó hangszert szájhoz illeszteni (Fin.). — *Essig ansetzen:* Eczetágyat készíteni (Fin.). — *Früchte ansetzen:* Gyümölcsöt hozni; gyümölcsöt teremni. — *Die Früchte, die er zu Anfang dieses Jahres angesetzt hatte, verdorrten:* A mi bogyókat az esztendő elején hozott, azok lesültek (Jók: EnyémT. III: 120). — *Gewalt ansetzen:* Erőszakot alkalmazni v. használni (Fin.). — *Eine Gleichung ansetzen:* Egyenletet szerkeszteni (Fin.). — *Alle Hebel ansetzen. Alles in Bewegung setzen:* Minden követ megmozdítani. — *Allerdings trieben die Zwiebel Stengel, gleich einer Arekapalme, und setzten auch Knollen an, so gross, wie ein Straussenei, aber von innen waren sie schwammig und faulten:* A hagyma akkora szárat eresztett, mint egy arekapálma; gumója is lett nagy mint egy strucztojás, de belül pudvás volt és megrohadt (Jók: EnyémT. III: 119). — *Knospen ansetzen:* Bimbót hajtani (Fin.). Rügyezni. Bimbózni. — *Eine Summe doppelt ansetzen:* Valamely összeget duplán venni számításba; vmely összeget kétszer fölszámítani.

Ansicht. — *Seine Ansicht gieng dahin:* Véleménye oda vált ki. (Szarvas, Nyr. XXI. 149). — *Auch ich bin der Ansicht, der Meinung:* Magam is a' valló vagyok (Nyr. XVII. 54.). — *Er hat in seinem Buche seine Ansichten dargelegt:* Könyvében előadta nézeteit. — *Ich theile seine Ansicht od. seine Auffassung:* Helyeslem, pártolom nézetét, fölfogását, osztozom

benne, csatlakozom hozzá, magamévá teszem, én is azon nézetben vagyok (nem: osztom nézetét, fölfogását (Nyr. IV: 224). — *Jemanden in seiner Ansicht Meinung wanken(d) machen:* Vkit nézetében (véleményében) megingatni v. megtántorítani.

Anspielen. — *Auf etwas wiederholt (öfter) anspielen:* Czélozgatni; példálódzni.

Anspielung. — *In seinen Räuschen hat Apafi Anspielungen vor mir fallen lassen:* Mámoros korában czélzatokat mondott Apafi (Jók: ErdAr. II: 130).

Anspornen. — *Er spornt sein Pferd an. Er gibt dem Pferde die Sporen:* Megsarkantyúzza lovát. Sarkantyúba kapja v. veszi a lovát (Nép).

Ansprache.—*Eine feierliche Ansprache:* Ünnepies szónoklat. — *Eine Ansprache halten:* Beszédet mondani. — *Eine Ansprache an jmd. richten:* Beszédet intézni vkihez.

Ansprechen. — *Es trifft ihn ein Bekannter und spricht ihn an od. stellt ihn zur Rede:* Összejön vele egy ismerőse s előfogja (Jók.). — *Er sprach ihn an und sagte:* Belekötött mondván (Jók.). — *Sofort sprach ich ihn an:* Én mindjárt hozzá intéztem szavaimat (KisfK: VigBesz. 155). Mindjárt őt szólítottam meg.

Anspruch. — *Die Vorstellung befriedigt alle Ansprüche:* Az előadás minden várakozást kielégít (Nyr. X: 499). — *Ohne Ansprüche auf Poesie zu erheben:* A nélkül hogy költői igényt formálna (Ar: HátrPr. 228) v. támasztana. — *Sich einen Anspruch auf das höchste Lob erwerben (das höchste Lob verdienen):* Rászolgálni a legnagyobb dicséretre. — *Er hat gar keine Ansprüche:* Semmi kivánni valója (Nyr. X: 499). — *Er macht Anspruch auf deinen Dank:* Elvárja háládat. Számot tart v. számít háládra (Nyr. X: 499). — *Ein jedes Mitglied der Gesellschaft stellt an unsere Liebe und Dienstfertigkeit dieselben od. ganz gleiche Ansprüche:* Az emberiség mindegyik tagja szeretetünkre és szolgálatainkra egyformán számot tart (Kölcsey). — *Ich werde deine Gefälligkeit in Anspruch nehmen:* Élni fogok szivességeddel (Nyr. X: 499). — *Es nimmt beinah einen ganzen Tag in Anspruch od. es erfordert beinah einen ganzen Tag:* Belekerül majdnem egész napomba (uo.). — *Das ist eine Arbeit, die all seine Kraft in Anspruch nimmt:* Ez oly nagy munka, hogy előveszi az embernek minden erejét (uo.). — *Unser Publicum geht mit grossen Ansprüchen ins Theater:* Közönségünk nagy várakozással megy [jár] a szinházba (uo.).

Anstalt. — *Anstalt machen zu etwas:* Készületeket tenni, készülni vmihez (Márton: Lat. 93).—*Anstalten machen:* Készületet tenni, rendeléseket tenni (Vers. 111). — *Anstalten od. Vorbereitungen treffen:* Intézkedni, készülni. — *Ich traf alle Anstalten, um abzureisen:* Mindent elkészítettem v. elrendeztem, hogy elutazzak (nem: elutazni).

Anstand. — *Anstand nehmen:* Késni, vonakodni (Fin.). — *Auf dem Anstand sein:* Lesben állani (Márton: Ném.) — *Es ist unmöglich selbst ein kleines Dörflein mit Anstand und Klugheit zu regieren, wenn ...:* Lehetetlen egy falucskát is móddal és észszel vezérelni, ha... (NySz.). — *Wenn man etwas thut, so soll man's mit Anstand thun:* Ha az ember vmit tesz, adja meg a módját (Kovács: FarsKal. 27). — *Er ist ein Mann von Anstand:* Tud emberséget (Kárm: F. XXXIV.).

Anständig. — *Benehme dich anständig:* Becsüld meg magadat (Erd.). —*Anständig sein:* Tetszeni, tetszeni, találni (Fin.).

Anstaunen. — *Die Leute kamen aus sieben Landen, ihn anzustaunen:* Hét országból jártak csodájára (UngRev. VII: 570).

Anstechen. — *Angestochenes Obst:* Hibás gyümölcs. — *Angestochen (v. Menschen):* Ittas (Fin.).

Anstecken. — *Den Ring anstecken:* A gyűrűt az ujjára húzni. — *Jmd. das Haus über dem Kopf anstecken:* Feje fölött meggyújtani v. fejére gyújtani a házat.

Anstehen. — *Ei, und wenn ich ein so grosser Herr wäre, wie der Fürst Eszterházy, so stünde es mir doch noch immer nicht an, mir die Hand küssen zu lassen:* De hát ha akkora úr volnék is, mint Eszterházy herczeg, még akkor sem illetne meg, hogy nekem csókoljon kezet — egy kisasszony (Jók: RRáby I: 98). — *Es steht dir nicht an:* Nem dukál neked. Nem kompetál neked. — *Ich bin ein Gottesmann und ein kränkliches elendes Geschöpf obendrein. Kaltblütige Überlegung stünde mir gar wohl an:* Jámbor pap vagyok; görhes, nyavíga teremtés. Rám

férne a hideg megfontolás (Jók: EnyémT. I: 151). — *Anstehen lassen:* Késleltetni, halasztani, függőben hagyni (Fin.).

Anstellen. — *Die Leiter an die Mauer anstellen:* A lajtorját a falhoz támasztani, a falnak vetni (Márton: Ném.). — *Diese wird er dann gleich beim Kohlendestillierofen anstellen:* Azt mindjárt lerendeli a szénizzasztóhoz (Jók: FGyém. I: 77). — *Er stellte es so an, dass...:* Úgy intézte sorját, hogy... (Ar: Toldi E. IV.). — *Wenn er es so anstellen kann:* Ha módját ejtheti (NySz.). — *Da weiss ich halt noch nicht recht, wie ich's anstellen soll:* Még nem tudom jól a módját (UngRev. VII: 693). — *Wusste er es so anzustellen:* Szerét tette (Jók: ArEmb. I: 99). — *Ich weiss auch gar nicht, wie ich es anstellen soll, um meiner Freude ob solcher Ehre Ausdruck zu geben:* Én nem tudok hova lenni e megtiszteltetés miatti örömemben (Jók: ErdAr. III: 27). — *Etwas anstellen:* Elkövetni, tenni (rosszat, Fin.). — *Er hat etwas angestellt:* Rossz fát tett a tűzre; tört cserepe van (Fin.). — *Er hat was schlechtes angestellt:* Rossz fát tett a tűzre. Nyers fát tett a tűzre (Dug: Pb. II: 204). Füstöt vetett (Nyr. V: 85). Csínyt tett. — *Da hast du was Schönes angestellt od. angestiftet:* No hiszen szép dolgot míveltél v. csináltál. — *Beobachtungen anstellen:* Megfigyeléseket tenni. — *Betrachtungen anstellen:* Elmélkedni. — *Wer die Sache vernünftiger anstellt:* Ki viszi eszesebben a dolgát (Jók: ErdAr. III: 42). — *Wissenschaftliche Untersuchungen anstellen:* Tudományos kutatásokkal foglalkozni. Tudományos vizsgálódást végezni. — *Einen Vergleich anstellen:* Összehasonlítást tenni. — *Einen Versuch anstellen:* Kisérletet tenni.

Anstiften. — *Einen zu etwas anstiften:* Vkit vmire felbujtani, felbujtogatni. Vkit vmire fellovalni. — (L. *Anstellen.*)

Anstoss. — *Ein Stein des Anstosses* (Jes. Sir. 8, 14): Botránkozás köve. — *Anstoss geben:* Botránkoztatni (Fin.). — *Anstoss nehmen:* Megbotránkozni. — *Anstoss zu etw. geben:* Vmit megindítani. Vmire alkalmat adni.

Anstossen. — *Mit der Zunge anstossen:* Selypítni (Fin.).

Anstrengen. — *Gegen jmd. eine Klage od. einen Process anstrengen:* Pört indítani vki ellen. Pörbe fogni vkit (NySz.). — *Am liebsten hätte er gleich einen Process gegen ihn angestrengt od. eingeleitet:* Szerette volna tüstént perbe idézni (KisfK: VigBesz. 33). — *Er strengte seine Kehle zu einem lauten Ruf an:* Nagyhangú kiáltásra erőszakolta hangját (Jók: ArEmb. I: 25). — *Sich den Kopf anstrengen:* szellemi munkával magát megerőltetni.

Anstrengung. — *Ersparet euch weitere nutzlose Anstrengungen:* Minek erőlködtök ellene tovább? (Jók: ErdAr. III: 15).

Antheil. — *Ein gewisser Antheil an der Fechsung:* Természetben fizetett osztalék (Jók: ArEmb. II: 65). — *Auch davon gab er mir gerechter Weise meinen Antheil, wie es die christliche Liebe mit sich brachte:* Igazán ebből is ő nékem részt oszta, mert a kereszténység magával így hozta (Gvadányi: Rontó Pál III.). — *Sie haben keinen Antheil am Himmelreich:* Részök nincs a mennyországban (NySz.). — *Er nahm lebhaften od. thätigen Antheil an den öffentlichen Angelegenheiten:* Élénk vagy tevékeny részt vett a közügyekben.

Anthun. — *Jemandem Gutes oder Übles anthun:* Vkit jóval, v. gonoszszal illetni, vkinek jót v. rosszat okozni, szerezni. Vkin jót tenni; rosszat követni el vkin v. vki ellen (Vers. 64). — *Es jemandem anthun:* Megigézni, megbabonázni valakit (Fin.). Szemmel megverni. — *Einem Ehre anthun:* Becsülettel lenni vkihez (NySz.). Megbecsülni v. megtisztelni vkit. — *Einem Gewalt anthun:* Erőszakot tenni, követni el vkin. — *Sich Gewalt anthun:* Erőt venni magán (Fin.). — *Einem einen Schabernack anthun:* Vkit megtréfálni. Becsapni vkit. — *Einem Schande anthun:* Vkinek szégyent okozni, szégyent szerezni. Vkit megszégyeníteni.

Antlitz. — *Sie verbarg ihr Antlitz an ihres Mannes Busen und weinte:* Arczát férje keblébe rejté és zokogott (Jók: FehérR. 90).

Antrag. — *Sein Antrag erstreckt sich dahin:* Javaslata abban áll (nem: Javaslata oda terjed Nyr. III: 169).

Antreffen. — *Darüber wundere ich mich nicht, wenn man unter den Gyauren Gottesläugner antrifft:* Ha a gyaurok közt akadnak istentagadók, nem csodálom (Jók: FehérR. 165).

Antreiben. — *Den Hut antreiben:* A kalapot beverni (Fin.). — *Die Pferde*

antreiben oder anpeitschen: Közé(jük) vágni a lovaknak. — *Da hat den Hengst gut Buda noch schärfer angetrieben:* Buda erre neki-hajtá ménjét (Ar: BH. 8: 40). — *Einen Reif antreiben:* Abroncsot felverni, ráhúzni a hordóra (Fin.).

Antreten. — *Der Lehrer wird morgen sein Amt antreten:* A tanító holnap lép hivatalába (Fin.) v. holnap foglalja el hivatalát. — *Eine Erbschaft antreten:* Örökséget átvenni (Fin.). — *Eine Fahrt antreten:* Útnak eredni. Elutazni. — *Eine Reise antreten:* Utazást megkezdeni, elutazni, elindulni. — *Eine grosse Reise antreten:* Nagy útra indulni. — *Den Weg antreten:* Útnak eredni; útnak indulni; elindulni. — *Morgens machten wir uns wieder auf den Weg od. traten wir wieder den Weg an:* Reggelre újra útra kerekedtünk.

Antrieb. — *Auf meinen Antrieb:* Az én ösztönzésemre (Márton: Ném.) — *Aus eigenem Antrieb wär' ich wahrlich nie hineingegangen:* Jó szántomból ugyan soha be nem mentem volna (Kovács: FarsKal. 7).

Antwort. — *Seine Antwort ist nicht zutreffend od. trifft nicht zu:* Nem üti felelete a tárgyat (Nyr. V. 508). — *Du schaust mich an mit zweifelndem Blick, als fordertest du eine offnere Antwort:* Kétkedőleg vetsz reám szemet, úgy mintha nyiltabb szóra kérdenél (Ar: Shak. XIV: 76). — *Tárhalmy hätte ihm gern darauf eine Antwort gegeben, aber er verschluckte sie:* Tárhalmy majd mondott neki rá valamit; de csak elhallgatta (Jók: RRáby I: 208). — *Jemandem zur Antwort geben:* Vkinek feleletül adni v. válaszul adni v. azt felelni, válaszolni. — *Lang währt es, bis zur Antwort gut Buda fasste sich:* Soká Buda nem lelt ép szót feleletre (Ar: BH. II: 32). — *Mehr denn einmal öffnet zur Antwort er den Mund:* Ajzotta nem egyszer száját feleletre (X: 23). — *Keine Antwort ist auch eine Antwort:* Néha az okos nem-felelet is felelet (Dug: Pb. II: 126). — *Wie die Frage, so die Antwort:* A milyen a kérdés, olyan a felelet (Erd.).

Antworten: Választ adni (NySz.). — *Auf einen Gruss antworten:* Köszönést fogadni (Fin.).

Anvertrauen. — *Sich jemandem anvertrauen:* Bizalmasan közölni baját valakivel. Közleni magát vkivel (NySz.). — *Ich habe mich dir schon längst anvertraut, mich deinem Schutze anvertraut:* Régen te beléd vetettem egész bizodalmamat; régen reád bíztam egészen magamat (Vers. 250).

Anwandeln. — *Die Furcht wandelt ihn an:* Kezd félni; félelem körny[ék]ezi (Fin.). — *Es wandelt ihn die Lust an:* Kedve érkezik vmire (NySz.). Kedve kerekedik. Kedve szottyan. — *Es hat mich die Lust angewandelt, ihn hinauszuwerfen:* Olyan kedvem kerekedett kilökni őt (Nyr. XVIII: 52). — *Und dessenungeachtet hat man mich gestern, eng gefesselt, in einen der tiefsten Kerker geworfen, wo mich der Wahnsinn anwandelte:* És engem mégis tegnap délben vetettek a legmélyebb börtönbe, a hol az őrülés környékezett (Jók: RRáby 2: 85).

Anwartschaft. — *Er hat Anwartschaft auf ein reiches Erbe. Es erwartet ihn eine reiche Erbschaft:* Gazdag örökség várja (NySz.). — *Nicht als ob wir für alle einzelnen Glieder dieser Völkerfamilie eine Anwartschaft auf dieses glänzende Erbe forderten:* Nem, mintha e népcsalád minden tagjának követelnők e fényes örökséghez való jogot (Ar: HátrPr. 172).

Anwehen. — *Man wird angeweht wie von den Lüften der Zukunft* (Heine): Mintegy a jövő szellője lengi körül az embert.

Anweinen. — *Sie begleitete ihn auf die Gasse hinaus und weinte ihn an, dass es ein Scandal war:* Kiment vele az utczára, ott a botrány tevésig agyon siratta (Jók: VadonVir. II: 15).

Anwenden. — *Sich bestreben, Fleiss anwenden:* Ügyekezni, iparkodni, serénykedni, azon lenni (Vers. 43). — *Serena wendete den guten Rath Mr. Sparkins' zu ihrem Vortheile an:* Serena használra fordítá Mr. Sparkins tanácsát (Jók: EnyémT. III: 123).

Anzapfen: *Die Wirtin hat gestern einen guten Wein angezapft:* Jó bort kezdett tegnap a csaplárné (NySz.).

Anzetteln. — *Wo ich gehe und stehe, zettele ich überall Aufruhr gegen unsere Gelübde an:* A hol járok, a hol kelek, mindenütt lázadást szítok fogadalmaink ellen (Jók: EnyémT. I: 32).

Anziehen. — *Dem verlob' ich mich und den mach' ich zum Herrn über mein Schicksal, an den sich mein Herz angezogen fühlt:* Ahhoz jegyzem magamat,

s azt teszem úrrá sorsomon, kihez szívem vonz (Szigligeti: Rózsa 42). — *H o s e n anziehen:* Nadrágot felhúzni; nadrágot fölvenni (Fin.). — *S c h u h e anziehen:* Czipőt (lábbelit) fölhúzni. — *Er zog die Z ü g e l seines Pferdes strammer an:* Lova kantárát rövidre szedte (Jók: ErdAr.). — *Die Zügel straff anziehen:* A kantárszárat rövidre fogni. Kurta fékre szoktatni vkit (Vajda J: Találkozások 48).

Anzug. — *Ein Wetter ist im Anzug über uns:* Borongva kél felettünk fergeteg (Szem: Zr. I: 7). Zivatar készül. Förgeteg v. vihar van keletkezőben.

Anzüglich. — *Ich bitte nicht so anzüglich zu sein:* Ne tessék példálódzni.

Anzünden. — *Es ist nicht ihre Aufgabe, zum Schein hie und da auch dem Teufel ein Lichtlein anzuzünden:* Nem az a feladatuk, hogy tessék-lássék módon az ördögnek is gyertyát gyújtsanak (Nyr. XII. 507). — *Er zündete seine Thonpfeife an:* Rágyujtott a cseréppipára (Jók: ArEmb. IV: 55).

Apfel. — *Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm:* Nem esik messze fájától alma. (Erd.). A jó faj idején kimutatja magát (NySz.). Rókának róka fia (Erd.). Csak sast nemzenek a sasok (Berzs.). Nem lesz bagolynak sólyom fia (Erd.). — *Er hat in den sauern Apfel gebissen:* Belé harapott a savanyú almába (Erd.). *Wenn das Wetter zu schlecht zum Ausgehen war, so bissen sie in den sauern Apfel und assen fetten Mergel:* Ha rossz volt az idő a kijárásra, ráfanyalodtak a földre s ették a kövér márgát (Jók: FGyém. I: 39).

Apostel. — *Als Apostel auftreten od. wirken:* Apostolkodni. — *Auf der Apostel Pferde reiten:* Az apostolok lovain járni (per pedes apostolorum, *auf Grund des Befehls des Herrn an die Apostel: gehet hin in alle Welt* . . . Schrader 28). — *Er galoppierte ihnen nach, aber nur auf der Apostel Pferde:* Utána iramodott, de csak amúgy kutyaforsponton (Népk. II. 379).

Appetit. — *Er hat immer Appetit:* Neki mindig van étvágya. Mindig ehetnékje van. Nála mindég beharangoznak (Dug: Pb. II: 222). — *Ich habe keinen Appetit:* Nem kivánom az ételt. — *Während des Essens kommt ihm der Appetit:* Evés közt jön meg az étvágya (Nyr. VIII: 130).

Applaus. — *Donnernder Applaus:* falrengető tapsok.

Äquivalent. — *Gevatter Pőröly machte den Vorschlag, er wolle die Kuh wegtreiben lassen als Äquivalent od. als Entschädigung für die fünfzig Gulden:* A Pőröly koma ajánlatba tette, hogy a tehenet elvezetteti annak az ötven forintnak a fejében (Baksay: GyÖ II: 96).

Arbeit. — *Geistesarbeit:* Szellemi munka. — *Handarbeit:* Kézi munka, kézmű. — *Die Arbeit g e h t ihm recht v o n d e r H a n d od. geht ihm flink von statten:* Ég a munka a kezében (Nyr. IX: 135) v. a keze alatt. Süti a markát a cselekedet (Nyr. XIII. 571). — *Die Arbeit geht ihm nicht recht von der Hand:* Rí a kezibe a munka: lomha munkás (Nyr. II. 85). — *Die Arbeit e i n s t e l l e n:* A munkát megszüntetni; a munkát félbenhagyni (abbanhagyni); kiállani a munkából (nem: beszüntetni a munkát). — *Der Träge s c h e u t die Arbeit:* A rest ember nem akar munkához nyúlni (NySz.). A rest kerüli a dolgot. — *Er ist der Arbeit g e w a c h s e n:* Bírja a dolgot. — *[Präp.]. A n die Arbeit g e h e n. Sich an die Arbeit od. ans Werk machen:* Hozzáfogni a munkához. — *Er m a c h t e s i c h an die Arbeit:* A dolognak utánna állott (Gyarm: Nym. II: 175). — *Er hat ihn v o n der Arbeit abgehalten:* A munkától elvonta. Munkájában háborgatta. — *Lasst uns a u s r u h e n von der Arbeit:* A dologtól nyugodjunk (NySz.). Pihenjünk ki a munka után. — *Jemanden z u r Arbeit a n h a l t e n:* Vkit dologra fogni. Vkit befogni (a munkára). — *Übernehmen Sie also die Arbeit? Warum denn nicht? Ich bin zur Arbeit g e b o r e n:* Hát elvállalja a dolgot? Miért ne, én dolog alá születtem (Nép.). — *Die Arbeit ist unser, das Gedeihen ist Gottes:* Embernél munka, istennél áldás (Erd.) — *Wie die Arbeit, so der Lohn:* Milyen a munka, olyan a jutalom (Erd.). — *Viele Hände, leichte Arbeit:* Sok kéz hamar kész (Erd.). — *Lieb' empfindet keine Arbeit:* Az igaz szeretet nem érzi a munkát (Erd.). — *Pfaffenknechte essen mit Schweiss, von Arbeit werden sie nicht heiss:* Csak evéskor izzad, mint pap szolgája. Cz. (Erd.).

Arbeiten. — *Ich liebe es nicht für den Markt zu arbeiten, die Inspiration aber kommt sehr selten:* Nem szeretek vá-

sárra dolgozni, az ihletés pedig nagyon ritka (Ar: Élet. 74). — *Er arbeitet in den Wind:* Hiába dolgozik. — *Sich zu Tode arbeiten:* Agyondolgozni magát. — *Meister, die nicht viel zu arbeiten haben:* Olyas mester-emberek, kiknek kevés munkájok jár (NySz.). — *Ich bin unfähig zu arbeiten:* Dologtehetetlen vagyok (Nyr. XII. 232).

Arg (melléknév). — *Es ist nicht so arg:* Nem oly nagy baj (Fin.). — *Das ist arg:* Ez baj (Fin.). *Das ist ärger als arg:* Igen nagy baj (Fin.). — *Du bist ärger, als der Teufel:* A sátánnál is sátánabb, az ördögnél is ördögebb vagy (Matkó: BCsák 211). *Damit uns nichts ärgeres begegne:* Hogy nagyobb baj ne érjen bennünket. — *Bald wird es ihnen noch ärger ergehen:* Még amúgyabban járnak nem sokára (Nyr. I: 433). — *Er war in arger Verlegenheit:* Nagy zavarban volt.

Arg (főnév). — *Er ist ohne Arg:* Nem árt senkinek (Fin.). Senkit sem bánt. Galambepéje van.

Ärger. — *Manchmal v e r z e h r t mich beinah der Ärger:* A méreg szinte megesz néha boszuságomban (KisfS: Tát. II: 4). — *Viel Ärger h a b e n:* Boszúkat szenvedni (NySz.). — *Die Nase juckt mir, ich werde Ärger od. Unannehmlichkeiten haben:* Viszket az orrom, boszúság ér (Nyr. IV: 136). — *Er hat mir viel Ärger v e r u r s a c h t:* Sok borsot tört az órom alá: sokat bosszantott. (Nyr. XV. 87). — *Er verursacht mir lauter Ärger; ich hab' ihn längst satt bekommen:* Csak a bosszút űzi nekem [csupa boszúságot okoz], torkos-torkig vagyok vele (Nyr. V. 65). — *Soeben hab' ich deine Antwort gelesen, in der du die Liebe ein Kind der Langeweile nennst, und damit hast du mir keinen geringen Ärger verursacht:* Épen válaszodat olvasám, melyben a szerelmet unalom gyermekének tartod, s ezzel nem kis boszúságba hozál (KisfK: VígBesz. 149).

Ärgern. — *Einen zu Tode ärgern:* Holtra bosszantani vkit (Márt: Ném.). — *Die arme Frau ärgert sich zu Tode mit den ausgelassenen Kindern:* Szegény asszony agyonmérgelődi magát ezekkel a rossz gyerekekkel (Nyr. XV: 109). — *Der Beg ärgerte sich sehr über die Antwort:* A bég a válaszon ette magát (Czuczor). — *Der erste Korb den er bekam, ärgerte ihn sehr:* Sajnosan vevé az első kosarat. (KisfK).

Ärgerlich. — *Noemi wurde ärgerlich über Narcissa:* Noémi megneheztelt Narczisszára (Jók: ArEmb. I: 106).

Arm (melléknév). — *Nur dort ist das Gesetz von Bestand, wo arm u n d r e i c h sich bemüht es zu vollziehen:* Csak ott állandó a törvény, hol szegény, boldog annak sikerén fáradoz (KisfK: VígBesz. 149). — *Arm an F r e u d e n:* Örömtelen; kevés örömet élvező; kevés örömet nyujtó; örömben szűk. — *Arm, wie eine K i r c h e n m a u s* (Schrader 126): Szegény mint a templom egere. Olyan szegény, mint a templom egere, se prücski se hajcs-ki. (Nyr. X. 524). *Verschämter Armer:* Szemérmes koldus (NySz.). — *D e r (die) Arme!* Szegény feje! — *Josef erbarmte sich des Armen:* Józsi megszánta szegény fejét (Nyr. I: 458). — *Der Arme, der seine Wunde offen lässt (od. nicht verbindet), muss völlig verbluten:* A ki sebét nyitva hagyja: elvérzik az istenadta (Reviczky). — *Armer T e u f e l od. Wicht:* Istenadta embere. — *Der arme Teufel rührt sich nicht einmal:* Az istenadta nem is mozdul. — *Der Teufel ist arm: er hat weder Leib noch Seele:* Szegény az ördög, mert lelke nincs (Erd.). — *Arme Leute kochen mit Wasser:* Szegény ember vízzel főz (Erd.). — *Arme Leute, arme Küche:* Szegény ember, hideg konyha. Szegénynek koppan szeme szája. Szegény ember vízzel főz. — *Der Arme isst, wenn er was hat, der Reiche, wenn er will:* Gazdag akkor eszik, mikor akarja, szegény mikor kaphatja (Erd.).

Arm *eines F l u s s e s:* Folyam ága. — *Der Arm der G e r e c h t i g k e i t:* A törvény keze. — *Der Arm des H e b e l s:* Az emeltyű karja. — *Den Arm u m e i n e n s c h l a g e n, einen umarmen:* Vkit átkarolni, megölelni. — *Umarme mich, schlinge deine Arme um mich:* Ölelj meg, vesd körém karod (Ar: Arist. III. 63). — *Ich t r a g e meinen Arm in der Binde:* Karomat felkötve hordozom. — *Als er das Kind nun endlich a u f seinen Arm b e k a m:* Mikor aztán ölébe kaphatta a gyermeket (Jók: ArEmb. IV: 51). — *Die Donau t h e i l t s i c h bei Pressburg i n zwei Arme:* A Duna Pozsonynál két ágra szakad v. elágazik. — *Arm i n A r m:* Karonfogva, karöltve. —

Mit verschrenkten Armen: Összefont karral. — *Mit offenen Armen empfangen:* Tárt karral (karokkal) fogadni. (Keze-terjesztve, Faludi. Nyilt öllel fogadtatott. KisfK: Baráts. és Szer. II.). — *Die ältern kamen mit offenen Armen dem neuen Genossen entgegen:* A régibbek kiterjesztett karral jövének az új társ elibe (Kaz: PályE. 102). — *Ráby nahm das dickleibige Fascikel der gegnerischen Klageschriften unter den Arm:* Ráby Mátyás nyalábra fogta az ellene intézett nagy halmaz vádiratot (Jók: RRáby 2: 226).

Art. — *Das ist so seine Art:* Ő azt így szokta; neki már az a módja. Már ez szokása neki. — *Es ist nicht meine Art zu schmeicheln:* Nem kenyerem a hizelkedés. — *Die Art und Weise von etwas:* Vminek rendje és módja. — *Er kommt ihnen wie ein Wesen anderer Art vor:* Másnemű lénynek látszik (nekik). — *Auf diese Art:* Ily módon, ily formán. — *Aus der Art schlagen:* Elfajulni, elkorcsosulni. — *Ich bin nicht von der Art:* Én nem vagyok olyan. Nem vagyok afféle. — *Von guter Art:* Jó fajta. — *Art lässt nicht von Art:* Faj fajra üt (Nyr. XIV. 375),

Artig. — *Das Mädchen, das ist so ein artiges kleines Ding:* Az a kis lány, az olyan kedves kis furcsa szer (Kovács: FarsKal. 16).

Artikel. — *Das Blatt bringt einen Artikel, eine Anzeige:* Czikket, birálatot közöl a lap (nem: hoz, Antib.).

Arzt. — *Arzt, hilf dir selber* (Luk: 4, 23): Orvos! segíts tenmagadon.

Asche. — *Als Zeichen des Schmerzes streute er Asche auf sein Haupt:* A fájdalom jeléül hamut hintett fejére (NySz). — *Die Burg Sziget werden wir bald in Asche legen:* Sziget várát hamar porrá tesszük. (Zrínyi, NySz). — *Eine Stadt in Asche legen:* Várost porrá v. hamuvá égetni. — *Mein guter Rath fällt in die Asche:* Kárba vész a tanácsom; falra hányom a borsót. — *In Sack und Asche trauern* (Jes. Sir. 58: 5): Gyász jeléül zsákba öltözni és hamut hinteni magára. Mélyen gyászolni. — *Da wurde sein gehofftes Glück zu Asche durch eine vernichtende Enttäuschung:* Egy semmivé zúzó csalódás hamuvá tette várt életüdvét (Jók: ArEmb. III: 106).

Ast. — *Die Äste des jungen Waldes stutzen:* A fiatal erdőt, pagonyt ágazni.

Athem. — *Der Athem ist ihm ausgeblieben od. ausgegangen:* Elállott a lélekzete. Kifogyott a lélekzetből. — *Ich lief, dass mir beinah der Athem ausgieng. Ich lief mich ganz ausser Athem:* Úgy futottam, alig győztem lélekzettel. — *Halte deinen Athem an:* Fojtsd [v. tartsd] vissza a lélekzetedet (Jók: ArEmb. IV: 62). — *Frau Sophie holte tief Athem, um fortzufahren:* Zófia asszony nagy lélekzetet vett a további mondandókhoz (Jók: ArEmb II: 134). — *Er lief, bis dass er ganz ausser Athem war; er lief sich ganz ausser Athem:* Futott, míg a gazdája kifogyott (Pet: János V.). — *Ausser Athem stürzt er heraus:* Kiszalad nagy lelketlen (Nyr. I: 457). — *In einem Athem:* Egy szuszra (Fin.).

Athemlos. — *Der Michel kam athemlos, um zu melden:* A Mihály jött be jelenteni nagy hével-lével [sebbel-lobbal], hogy... (Jók. RRáby).

Athemzug: *Zrinyi ist fest entschlossen, Szigetvár bis zum letzten Athemzuge zu vertheidigen:* Zrínyi el van tökélve mind halálig védni Szigetvárát (Ar: HátrPr. 428).

Auch. — *Wer es auch sei:* Akárki is. Akárki volna is.

Auf. — *Bis auf einen:* Egynek kivételével. — *Auf Griechisch:* Görögül. — *Auf dass:* Hogy (Fin.). — *Frisch auf!* Frissen útra! nosza rajta! — *Glück auf!* Sok szerencsét. Isten áldjon. Adjon isten jó utat (NySz.) — *Von Jugend auf:* Ifjú korától fogva. — *Auf und ab:* Föl alá. — *Natürlich mussten die zwei Mägde augenblicklich vom Spinnrocken auf:* A két szolgálónak rögtön abba kellett hagyni a fonást (Jók: RRáby I: 113).

Aufarbeiten. — *Ein Thema aufarbeiten:* Feldolgozni vmely tételt (Fin.). — *Es wird viel Arbeit kosten, bis wir so viel Tannenholz aufarbeiten:* Sok munkába kerül majd, míg ennyi fenyűszálat felácsolunk.

Aufbieten. — *Alles aufbieten:* Minden lehetőt megtenni (Fin.). — *Alle Kräfte aufbieten:* Minden erejét összeszedni. — *Leute aufbieten:* Embereket összehíni, egybeszólítni, egybegyüjteni (Fin.).

Aufbinden. — *Jemandem einen Bären aufbinden:* Bolondot elhitetni vkivel; f elültetni vkit (Fin.).

Afblähen, sich: Felfuvalkodni, pöffesz-

kedni. — *Er bläht sich auf, wie der Frosch im Mondschein:* Neki fújja magát, mint a poczokos béka (Erd.).

Aufbrausen. — *Na, jetzt hast aber genug, Ingenieur, brauste der Doktor auf:* No de most már elhallgass, indsellér! pattant fel a doktor (Jók: RRáby I: 140). — *Mathias sagte aufbrausend: Konntest du mir nichts sagen darüber?* Felpattanván Mátyás: hát te, úgymond errül nem szólhattál valamit? (Dug: Pb. II: 161). — *Der schwermüthige See pflegt oft aufzubrausen:* A mélázó tó sokszor fel szokott riadni (Jók: ArEmb. V: 139). — *Wegen der geringsten Versäumnis braust er auf:* Mindenkibe beleveszett a legcsekélyebb mulasztásért (Jók: ArEmb. III: 134).

Aufbrechen: Útra vagy útnak indulni (Vers. 242. Vö. *A u f g e h e n*). — *Jetzt heisst's nun: aufgebrochen:* Nosza hát induljunk (Ar: BH. 5: 30).

Aufbringen. — *Geld, Truppen und dergl. aufbringen:* Pénzt, csapatokat stb. szerezni, kerítni (Fin.). — *Eine Summe Geldes aufbringen:* Vmely pénzösszeget előteremteni. — *Ein Schiff aufbringen:* Hajót elfogni (Fin.).

Aufbürden. — *Dass man ihnen grössere Lasten aufbürde:* Hogy nagyobb terheket rójanak reájok (MSalon 1884. 141). — *Was mir mein harter Stand aufbürdet:* A mit nehéz állásom reám mér (Bánóczi: KisfK. I. 27). — *Man bürdet od. dringt ihm die heterogensten Rollen auf:* A legheterogénebb szerepeket sózzák a nyakába (PHirlap 1886. 180. tárcza). — *Seine Laster einem andern aufbürden:* Másra kenni a maga hibáját vagy vétkét (Márton: Lat. 83, Vö. *A u f l e g e n, A u f h a l s e n*).

Aufdämmern. — *Eine süsse Zärtlichkeit dämmerte auf in ihren melancholischen Zügen.* Édes gyöngédség derengett át méla vonásain (Jók: ArEmb. V: 25).

Aufdecken. — *Die gemeinen Schändlichkeiten aufdecken:* Földeríteni a titkos borzalmakat (Jók: ArEmb. II: 58).

Aufdringen: Erővel rákötni, rátukmálni, ráerőtetni (Vö. *A u f b ü r d e n*).

Auffahren. — *Das Schiff fährt auf eine Sandbank auf:* A hajó zátonyra jut, zátonyon feneklik meg.

Auffallend. — *Niemand fand dies auffallend:* Senki sem találta ezt különösnek (Jók: ArEmb. II: 51).

Auffangen. — *Ein aufgefangener Mörder:* Kézbe akadt gyilkos (NySz.).

Auffassen. *Er fasste das Leben von der praktischen Seite auf:* Gyakorlatibb oldaláról fogta föl az életet (Jók: ArEmb. I: 112). — *Versetzte sie in die Unmöglichkeit die Lage aufzufassen:* Megfosztá őt helyzetének felfoghatásától (Jók: ErdAr. III: 76).

Auffassung. — *Ich theile seine Ansicht od. seine Auffassung:* Helyeslem, pártolom nézetét, fölfogását, osztozom benne, csatlakozom hozzá, magamévá teszem, én is azon nézetben vagyok (nem: osztom nézetét, fölfogását, Antibarbarus, Nyr. IV: 224).

Auffinden. — *Von etwas die Spur auffinden. Einer Sache auf die Spur kommen:* Nyomára akadni vminek.

Aufflammen. — *Da lodert's hell: in dunkler Nacht flammt also auf die Feuerwacht:* Mint sok őrtűz sötét éjjel, lobban a láng szerteszélyel (Ar. BH. 6: 19). — *Auf dem Gesicht Athalies flammte ein nicht verhehlbarer Zorn auf:* Athalie arczán eltitkolhatatlan harag gyúladt ki (Jók: ArEmb. III: 161).

Auffliegen. — *So wie vom Rosenstrauche auffliegt das Vögelein:* Mint rózsabokorbúl riad a madárka (Ar: BH. 7: 53).

Aufführen. — *Ein Gebäude aufführen:* Épületet emelni, felépíteni (Fin.). — *Eine Mauer aufführen:* Falat rakni. — *Ein Musikstück aufführen:* Zenedarabot eljátszani. — *Ein Schauspiel aufführen:* Színmüvet előadni (Fin.), bemutatni, színre keríteni. — *Nächste Woche wird es (das Stück) aufgeführt:* Jövő héten kerítik v. kerül színre (nem: hozzák színre, Antibarbarus). — *Einen Tanz aufführen:* Tánczot eljárni (Fin.). — *Einen Unbekannten aufführen:* Bemutatni, bevezetni (Fin.), beajánlani.

Aufgabe. — *Der mit allem abgeschlossen hat, was seines Lebens Aufgabe gewesen:* A ki mindent elvégzett, a mi az életben kitűzött feladata volt (Jók: ArEmb. IV: 79). — *Eine schöne Aufgabe, doch kenn' ich noch keinen so grossen Epiker, der sie gelöst hätte:* Szép feladat, de még nem ismerek oly nagy epikust, ki ezt megoldotta volna (Ar: HátrPr. 307). — *Man hat uns diese Aufgabe gestellt:* Ezt a feladatot tűzték

elénk. — *Ich setzte mir etwas zur Aufgabe:* Föladatomúl tűztem vmit.

Aufgeben. — *E t w a s aufgeben:* Vmivel felhagyni, vmiről lemondani. — *Er hat seine vorigen Lieblingsbeschäftigungen aufgegeben:* Régi kedves foglalatosságival felhagyott (Vers. 151). — *Wir müssen diese A n g e l e g e n h e i t fahren lassen od. aufgeben:* Ezt az ügyet abba kell hagynunk. — *Man begann die Schraube zu suchen, wohl eine Stunde lang, bis man es endlich aufgab:* Keresték egy óráig, akkor felhagytak vele (Jók: RRáby I: 27). — *Die F r e u n d s c h a f t mit jemand aufgeben:* Felhagyni vkinek a barátságával. — *Ráby gab den G e d a n k e n auf, dem grossen Herrn seine Szentendreer Angelegenheit so vortragen zu können:* Ráby Mátyás egészen letett róla, hogy ő a maga szentendrei ügyét baját elmondhassa a méltóságos úrnak (Jók: RRáby I: 124). — *Den G e i s t aufgeben:* Lelkét kiadni, meghalni. — *Alle Hoffnung aufgeben:* Lemondani (letenni) minden reményről. — *So ist dieser schliesslich genöthigt, den K a m p f aufzugeben, und hungrig ans Ufer zurückzuschwimmen:* Ez kénytelen volt abbanhagyni a harczot, s étlen éh koppal visszaúszni a partra (Jók: FGyém. I: 21). — *Ein R ä t h s e l aufgeben:* Találós mesét, rejtett szót föladni. — *Was hat euch der L e h r e r aufgegeben?* Mit hagyott föl leczkére a tanító? (CzF. s. v. Hagy.) Nektek mit adott föl a tanító? — *Wenn die Stunde aus ist, gibt er seinen Schülern auf, sich für die nächste Stunde vorzubereiten:* Az óra kitelvén, kihagyja hallgatóinak, hogy a jövő órára készüljenek el (Brassai, Bp. Szemle 1874. V: 368).

Aufgehen. — *Das E i s geht auf:* Fölenged a jég. Megolvad a jég. — *Den F u s s aufgehen:* Járással feltörni a lábát (Fin.). — *Alles B r o t, G e l d u. dergl. ist aufgegangen:* Elfogyott mind a kenyér, pénz (v. kenyerünk, pénzünk) stb. — *Sein Herz hat Feuer gefangen:* Szíve lobbot vetett (Magy. s a Nagy Világ V: 578). — *Der K n o t e n geht auf:* A csomó föloldódik v. kioldódik. — *Es ist ihm ein L i c h t aufgegangen:* (vgl. Matth. 4, 16): Megnyilt a szeme. — *Vielleicht wird ihnen endlich ein Licht aufgehen:* Már talán fölnyílik a szemük (NySz.). — *Sie gieng auf, wie das M o r g e n r o t h aus trüben Wolken:* Úgy tünt elő, mint a hajnalpir komor felhő közül. — *Die S o n n e, der M o n d geht auf:* Fölkel a nap, a hold. — *Die Sonne od. der Mond geht schon früher auf:* Már korábban kel föl a nap v. a hold. — *Die T h ü r geht auf:* Az ajtó nyílik v. kinyílik. Kitárul v. széttárul az ajtó. — *Auch die alte [verharschte, vernarbte] W u n d e bricht od. geht wieder auf:* A régi seb is felfakad (Gyulai). — *Meine Bücher sind i n F e u e r aufgegangen:* Tűz pusztította el könyveimet. Könyveim elégtek. — *Da sieht er das Tagebuch voll düsterer Reflexionen, und wie er es ins Feuer wirft und i n R a u c h aufgehen sieht, spricht er träumerisch:* Ott látja napkönyvét tele komor eszméletekkel, s midőn azt tűzre vetvén füstbe menni látja, így szól andalogva (KisfK: VígBesz. 34). — *Sein ganzes Wesen löste sich in Verwunderung auf:* Egész lénye csudálatba oszla fel (KisfK: VígBesz. 19).

Aufgelegt. — *Zu etwas aufgelegt sein:* Kedvet érezni vmire, hajlandónak lenni vmire (Fin.).

Aufgeweckt: Eleven. Fürge. Életre való. Világra való. Világra termett. Világhoz termett (Nyr. III: 177). — *Es ist ein sehr aufgeweckter Mensch:* Az egész ember csupa szemfül (NySz. XI. 135).

Aufhalsen. — *Ali hat auch noch ein paar Kameele, die er irgend jemandem aufhalsen möchte:* Még egy pár tevéje is van Alinak, azt is szeretné rásózni valakire (Jók: RRáby I: 265).

Aufhalten. — *Wenn das flücht'ge Leben noch in dem Herzen aufzuhalten ist, so pflegt ihn gut:* Ha még az életet fenntarthatjátok szívén, gondosan védjétek őt (Szem: Zr. 3: 4). — *Sich irgendwo aufhalten:* Vhol időzni. Vhol tartózkodni. — *Sich über etw. aufhalten:* Vmin fennakadni (Fin.). Megbotránkozni vmin. — *Sich über jmd. aufhalten:* Neheztelni vkire (Fin.).

Aufhängen. — *Waffen, Kleider aufhängen:* Fegyvereket, ruhákat fölaggatni. — *Den Kukuruz in Kolben aufhängen:* A csöves kukoriczát fölaggatni.

Aufhäufen. — *Dem ein Meer von Schmerzen in der Brust sich aufgehäuft hat:* A ki egy tengerét tartogatta szivében a fájdalomnak (Jók: ArEmb. IV: 22).

Aufheben. — *Er hebt nicht viel E h r e*

damit auf. Es macht ihm nicht viel Ehre: Nem sok becsületet vall vele. — *Ein Gesetz, eine Verordnung aufheben:* Törvényt, rendeletet megszüntetni, érvényteleníteni, eltörölni. — *Sich die Kleider aufheben:* A ruháját felfogni, felfosztolódzni (Fin.). — *Schande aufheben:* Szégyent vallani (Fin.). — *Eine Sitzung aufheben:* Gyülést eloszlatni, elbocsátani (Fin.). — *Die Tafel aufheben:* Az asztaltól fölállni. Az ebédet befejezni. Az ebédtől fölkelni. Asztalt bontani (Jókai). — *Eigentlich wollte ich mich nur bei Ihnen bedanken, dass sie so gut gewesen und mir die hundert Louisd'or aufgehoben:* Csak megköszönni akarám az őrnagy úr jóvoltát, hogy louisd'orjaimnak gondját viselé (Kaz: BarnhMinna 3: 6). — *Sich aufheben (im Rechnen):* Kiegyenlítődni, egymást megsemmisíteni (Fin.). Egymást lerontani. — *Aufgeschoben ist nicht aufgehoben:* A mi késik, nem múlik (Nyr. VII: 130). A mi halad, el nem marad.

Aufheben (fn.). — *Aufhebens machen mit etwas:* Vmivel zajt ütni, fontoskodni (Fin.). Nagy dolgot v. nagy hűhót csinálni vmiből (Ball.).

Aufheitern. — *Mein Mann, der sich bisher die Hände rieb, ohne ein Wort zu sprechen, heiterte sich plötzlich auf und sprach:* Most férjem, ki mindeddig szótalan morzsolgatá tenyerét, neki-derülve felszólal (Kovács: FarsKal. 72).

Aufhorchen. — *Er horcht auf od. passt auf:* Résen tartja a fülit: figyel, ügyel (Nyr. XV: 325).

Aufhören. — *Hör' endlich mit dem Fluchen auf:* Hagyd már egyszer abba azt a szitkozódást. — *Er hörte aber doch nicht auf zu bellen:* Hanem azért csak mégsem hagyhatta abba az ugatást (Jók: ArEmb. I: 110). — *Wenn das Kind aufhört zu weinen:* Sírást ha gyerek elhagyja (Ar: BH. 8: 73). — *Da hörte mit einem male aller Gesang im Hause auf:* Vége lett aztán egyszerre minden danolásnak a háznál (Jók: RRáby I: 129).

Aufjagen. — *Die Hunde hatten den Fuchs aus dem Gebüsch glücklich aufgejagt, und der Reitertrupp stürzte ihm nach:* A kopók szerencsésen felverték a rókát a csalitból, s a lovasiram [lovas csapat] utána eredt (Jók: FGyém. III: 41). —*Plötzlich jagt sie (die Bora) ein Gewitter vor sich auf:* A bóra egyszerre oly fergeteget támaszt maga előtt (Jók: ArEmb. 56).

Aufklären. — *Es bedurfte vieler Worte, bis wir die Sache aufklären konnten:* Sok szóba került, míg tisztára jöhettünk (Kovács: FarsKal. 81). — *Über die weiteren Dogmen möge sie dann ihr Herr Gemahl aufklären:* A további dogmákról világosítsa fel majd a férje (Jók: ArEmb. III: 8).

Aufklärung. — *Über welche Sie nicht ohne Aufklärung bleiben dürfen:* A mik felől önnek felvilágosítatlan maradni nem szabad (Jók: ArEmb. I: 124).

Aufkommen. — *Hie und da kommt schon die Sanskritvergleichung auf:* Néhol már a szanszkrit hasonlítás is kezd felkapni (Ar: HátrPr. 280). — *Für etw. aufkommen:* Kezességet vállalni, felelni vmiért v. vmiről (Fin). — *Ein ausführlicherer Auszug lässt keinen Zweifel darüber aufkommen:* Részletesebb kivonat nem hagy ez iránt kétségben (Ar: Próza 441).

Auflage. — *Irgend einen Roman in zweiter, dritter Auflage herausgeben:* Valamely regényt másodszor, harmadszor kiadni v. megjelentetni. Valamely regényt második, harmadik kiadásban bocsátani közre.

Auflärmen. — *So hatte König Etzel das Volk der Hunnen aufgelärmt:* Igy felabajgatta Etele a népet (Ar: BH. 4: 10).

Auflauern. — *Er lauert dem neu ankommenden Fremdling auf:* Leskelődik az újon érkező idegenre (Jók: ArEmb. III: 133). — *Auf jenem Pfade wollen wir ihm auflauern:* Álljuk meg útját az ösvényen (Hall: HHist. II: 176. Vö. *Aufpassen*).

Auflegen. — *Beim Stationschef wird ein Beschwerdebuch aufgelegt:* Az állomásfőnél ezentúl panaszkönyv lesz kitéve (nem: felfektetve). — *Lege uns nicht ein so schweres Kreuz auf, wie du es deinem heiligen Sohne auferlegt hast:* Ne mérj ránk oly nehéz keresztet, mint szent fiadra mértél (Jók: EnyémT. I: 99). — *Gleich legte er ihnen auch die fürchterliche Brandschatzung auf:* Kivetette rájuk az iszonyu harácsot (Jók: ErdAr. II: 112). — *Dem Volke eine neue Steuer auflegen:* Új adót róni (ki) a népre. Új adóval terhelni a népet. — *Ein Buch auflegen:* Könyvet kinyo-

matni, kiadni (Fin.), — *Das T i s c h t u ch auflegen:* Föltenni az abroszt.

Aufliegen. — *In jeder Station liegt ein Beschwerdebuch auf:* Minden állomáson panaszkönyv van kitéve. — *Sich aufliegen:* Fekvésben sebet kapni v. feltörődni (Fin.).

Auflockern. — *Den Boden auflockern:* Felporhanyítni a földet (Fin.).

Auflodern. — *Auch richtet mir die Feuerbrände zu! Zugleich an sieben Ecken lodr' es auf, wenn ich euch winke:* A kanóczok gyujtassanak meg, hogy ha jelt adok, hét oldalon egyszerre keljen a láng (Szem: Zr. 3: 7).

Auflösen. — *Einen B u n d auflösen:* Felbontani (Fin.) szövetséget. — *Ein Räthsel auflösen:* Rejtvényt megoldani, kitalálni. — *Ich bin nicht werth, ihm die S c h u h r i e m e n aufzulösen* (Ev. Mark. 1, 7): Nem vagyok méltó megoldani saruszíját (Tárkányi). — *Und doch vermag sie nicht Ihrer Hoheit der Frau Fürstin Apafi auch nur die Schuhriemen aufzulösen:* Pedig bizony nyomába sem hághat ő nagyságának (Jók: ErdAr. II: 58). — *Eine V e r s a m m l u n g auflösen:* Gyűlést eloszlatni. — *Das sich i n N e b e l auflöst:* (A kis patak) mely köddé törve ér alá (Jók: ArEmb. I: 71). — *Sich i n W o n n e auflösen:* Elolvadni az örömtől. Elveszni a kéjben.

Auflösung. — *In Auflösung begriffen:* Bomlásnak induló, bomlani kezdő; bomlófélben, bomladozva.

Aufmachen. — *Sich aufmachen:* Fölkerekedni, megindulni, útnak indulni. — *Er machte sich auf und davon:* Illa berek, nádak erek (Nyr. I: 457).

Aufmerken. — *Na, fahr' nur fort, ich höre; ich merke genau auf:* Folytasd csak! hallgatom. Oda hallgatok én (Jók: RRáby I: 124).

Aufmerksam. — *Damit man auf der Neu-Orsovaer Insel nicht aufmerksam auf das Schiff werde:* Hogy az új-orsovai szigeten figyelmet ne keltsenek [a hajósok] (Jók: ArEmb. I: 70). — *Jemand auf etwas aufmerksam machen:* Figyelmeztetni v. figyelmessé tenni vkit vmire. — *Er hört aufmerksam zu:* Résen van a füle (NySz.). Résen tartja a fülit (Nyr. XV: 325).

Aufmerksamkeit. — *Doch wozu die Aufmerksamkeit noch mehr e r m ü d e n? Der Leser findet ohnedies die schönen Stellen, und unsere Kritik kann bereits allzu splitterrichterisch erscheinen:* De minek fáraszszuk tovább a figyelmet? Az olvasó úgy is megleli a szép helyeket, s birálatunk már eddig is nagyon hibakeresőnek tünhetik föl (Ar: HátrPr. 67). — *Aufmerksamkeit e r r e g e n:* Figyelmet gerjeszteni (Ar: Hátr.Pr. 500) v. ébreszteni v. kelteni. — *Auf der Hinreise erregt ein Kind seine Aufmerksamkeit:* Oda utaztában egy gyermek vonja magára figyelmét (Ar: HátrPr. 196). — *Durch die Innigkeit seines Gefühls f e s s e l t er nicht bloss unsere Aufmerksamkeit, sondern auch unser Herz:* Érzelme bensősége által leköti nemcsak figyelmünket, hanem szivünket is (Ar: HátrPr. 111). — *Da l e n k t e plötzlich Almira die Aufmerksamkeit auf sich:* Ekkor egyszerre Almira vonta magára a figyelmet (Jók: ArEmb. 108). — *Dies m a c h t e auch die Aufmerksamkeit der übrigen Spekulanten r e g e:* Ez azután a többi spekulansok figyelmét is megragadta (Jók: ArEmb. II: 120). — *Als r i c h t e t e n diese Augen ihre Aufmerksamkeit nicht so sehr auf ihn:* Mintha ezek a szemek nem ő rá figyelnének (Jók: ArEmb. I: 20). — *Das Mädchen s c h e n k t e uns gar keine Aufmerksamkeit od. hatte keinen einzigen Blick für uns:* A leány ügyet sem vetett reánk (Nyr. II: 231). — *Unsere Provinzpresse schenkt den Interessen der betreffenden Gegend zumeist allzu wenig Aufmerksamkeit:* A mi vidéki hirlapjaink nagy része nagyon csekély szemügyet vet a saját vidéke érdekeire (Főváр. Lapok XXII: 1278). — *Sie thun, als ob sie diesen Ausbrüchen der Beredsamkeit des Argus-Truthahns ihre ernstliche Aufmerksamkeit schenkten:* Úgy tesznek mintha az argus-pöffesz-pulyka kitöréseire komolyan hallgatnának (Jók: FGyém. I: 29). — *Wenn wir solchen unbedeutenden Individuen Aufmerksamkeit schenkten:* Ha ily jelentéktelen egyéniségekre gondunk volna (Jók: ErdAr. II: 73). — *Er w e n d e t seine Aufmerksamkeit einer Sache zu:* Figyelmét fordítja v. irányozza vmire (Vö. Vmihez átszegődik figyelmével Nyr. I: 112). — *Sie wendeten uns wenig Aufmerksamkeit zu. Sie achteten unser gar nicht:* Nem igen hederítettek ránk (Nyr. IV: 421). — *Es ist unnöthig, seine Schilderungen der Aufmerksamkeit des Lesers zu e m p f e h l e n:* Leírásait nem szük-

ség az olvasó figyelmébe ajánlanunk (Ar: Hátr.Pr. 67). — *Es ist meiner Aufmerksamkeit entgangen:* Kikerülte figyelmemet. — *Dieser flüchtige Moment entgeht leicht unserer Aufmerksamkeit:* E rövid mozzanat könnyen elfutja figyelmünket (Ar: HátrPr. 55). — *Mit Aufmerksamkeit verfolgen, beobachten:* Figyelemmel kisérni.

Aufnahme. — *Wir danken für die gute Aufnahme:* Köszönjük a szives látást. Köszönjük a jó fogadást. — *Die Mädchen haben die rothen Röcke in Aufnahme gebracht; jede trägt jetzt einen solchen:* Fölkapták a lányok a piros szoknyát, most mindnyájának van (Nyr. XIV, 516).

Aufnehmen. — *Einen Dienstboten, einen Gehilfen aufnehmen:* Megfogadni cselédet, segédet (nem: fölvenni, Antib.) — *Auch die Abtrünnigen baten wieder aufgenommen zu werden:* Az elpártoltak is visszakérezkedtek (Jók: FGyém. V: 64). — *Etwas wohl aufnehmen:* Vmit jó néven venni, jóra magyarázni (Márton: Lat. 134). — *Gut aufnehmen:* Jó néven venni (Márton: Lat. 47). Szivesen látni (Jók: RRáby. I: 85). — *Er hat mich gut aufgenommen:* Jól fogadott (engem). — *Es mit jemandem aufnehmen:* Kikötni vkivel (NySz. Vö. Anbinden). — *Nimm's mit keinem Stärkern auf:* Magadnál erősebbel követ ne vess (Dug: Pb. II: 138). — *Der Kluge nimmt's mit keinem Stärkern auf:* Nem vet az okos magánál erősebbel nyilat (Dug: Pb. II: 130). — *Er nimmt es mit einem bissigen Hunde auf:* Kitesz akár minő marakodó kutyán (Dug: Pb. I: 192). — *Er war ein handfester Kerl und nahm es mit zwanzig Burschen auf:* Markos gyerek volt ő, húsz legényen kitett (Pet: JánosV.). — *Es aufnehmen mit dem Feinde:* Szemébe nézni az ellenségnek (NySz.). — *Seine Füsse nehmen's mit dem Sturmwind auf:* Lábához képest a zivatar lassú (Dug: Pb. I: 174). — *Er nimmt's mit einem Fuchse auf:* Versenyt fut a rókákkal (ravaszkodik, Nyr. XIII: 190). — *Den Kampf aufnehmen mit jemd. Sich im Kampfe messen mit jemd.:* Bajra kelni vkivel (NySz.). — *Herr, ich sage dir Dank, dass du mich Unwürdigen in deine Gnade aufgenommen hast:* Hálát adok neked uram, hogy érdemem nélkül kedvedbe fogadtál (Nyr. XVIII: 52).

Aufpassen. — *Jemandem aufpassen:* Valaki után leskelődni, valakit meglesni, valakire lesbe állani (Fin. Vö. *Auflauern*). — *Er passt auf:* Résen áll a füle (Nr. IX: 31). Résen van a füle (NySz.).

Aufraffen. — *Er kann sich zu keinem Entschluss aufraffen, der...* Nem tudja magát megemberelni oly elhatározásra, mely... (Apponyi besz. 1891. IX/25).

Aufräumen. — *Mit etwas aufräumen:* Valamin túladni (Fin.).

Aufrecht. — *Aufrecht bleiben:* Állva maradni. — *Er hat die freundschaftlichen Beziehungen aufrecht erhalten:* Fönntartotta az atyafiságot (Jók: ErdAr. I: 53). — *Sich aufrecht halten:* Megállani a lábán. — *So lang er sich aufrecht od. auf den Beinen halten kann:* Lábán fennálltáig (NySz.). — *Aufrecht stehen:* Lábon állani (NySz.). Fenn állani, egyenesen állani (Fin.).

Aufregen. — *Der Gedanke regte ihn auf:* Ez a gondolat indulatba hozta (Jók: RRáby II: 250).

Aufregung — *In Aufregung bringen:* Fölizgatni. Izgásba hozni (Jók: VadonVir. II: 200). Indulatba hozni (vö. *Aufregen*).

Aufreiben. — *Ein Heer aufreiben:* Sereget elpusztítani, tönkre tenni, megsemmisíteni, semmivé tenni (Fin.).

Aufreissen. — *Die Welt wird Mund und Augen aufreissen:* A világnak szemeszája tátva marad (Jók: FGyém. IV: 31). — *Mit weit aufgerissenen Augen:* Tágra nyitott szemmel. Szem-meresztve.

Aufrichten. — *Der Mastbaum ist aufgerichtet:* Fel van emelve az árbocz (Jók: ArEmb. I: 15). — *Einen Gebeugten aufrichten:* Megvigasztalni, bátorítni (Fin.) a levert v. lesujtott embert. — *Der Purifikator richtete sich schwerfällig auf:* A tisztító felczihelődött (Jók: ArEmb. I: 52).

Aufrollen, sich. — *Das Tau rollt sich in langsamer Windung auf:* A kötél lassú tekerődéssel gombolyodik fel (a korongra) (Jók: ArEmb. I: 76).

Aufruf. — *Er lässt einen Aufruf ergehen:* Szózatot bocsát (vö. NySz.).

Aufruhr. — *Einen Aufruhr anstiften. Die Fahne des Aufruhrs entfalten:* Pártot ütni (NySz.).

Aufscheuchen. — *Das Wild aufscheuchen:* Fölverni a vadat. — *Jemd. aus dem Schlafe aufscheuchen od. rütteln:* Álmá-

ból fölverni vkit. Talpra verni. Fölriasztani.

Aufschiessen. — *Hoch aufgeschossen:* Magasra szökkent [tulipán] (Baksay: GyÖ. II: 199). — *Auf den Getreidefeldern ist an der Stelle der niedergeschlagenen Halme unausrottbares Unkraut aufgeschossen:* A szántóföldeken a lepaskolt kalászok helyét felverte az irthatatlan burján (Jók: ArEmb. IV: 98.).

Aufschlagen. — *Kaum wagt sie die Augen aufzuschlagen:* Alig meri szemeit felütni [helyesebben fölvetni] (Jók: ErdAr. I: 59). — *Ein Buch aufschlagen:* Könyvet kinyitni, felütni (Fin.). — *Ein Hufeisen aufschlagen:* Patkót felszegezni (Fin.). — *Karten aufschlagen:* Kártyát vetni. — *Ein Kleid aufschlagen:* Ruhát feltűrni, felszegni (Fin.). — *Sie schlug eine helle Lache auf:* Erősen felkaczagott (Jók: ErdAr. I: 61). — *Sein Lager aufschlagen:* Táborozni, sátort ütni (Vers. 195). Tábort ütni. — *Auf der andern Seite stand das massive Basteirondell, in welchem eine Schauspielergesellschaft ihr Lager aufgeschlagen hat:* A másik oldalon áll a szélső bástya-köröndi, melyben a czivilizatió első jeléül egy szinésztársaság ütötte föl tanyáját (Jók: RRáby I: 3). — *Eine Nuss aufschlagen:* Diót feltörni. — *Den Preis aufschlagen:* Felemelni vminek az árát (Vers. Phras. 152). Fölverni az árát. — *Einen Schuh aufschlagen:* Czipőt fölsámfázni. — *In meinem Herzen hat der Kummer Wohnung aufgeschlagen:* Szivemben bú vett lakást (Shak. II: 138). — *Ein Zelt aufschlagen:* Sátrat felütni, felállítni (Fin.).

Aufschneiden. — *Mit dem grossen Messer aufschneiden:* Elvetni a súlykot. Elvetni a kalapács nyelit (Nyr. V: 467). — *Er hat mit dem grossen Messer aufgeschnitten:* Messze hajította a nyárfa sulykot (Dug: Pb. I: 260).

Aufsehen. — *Dies erregte Aufsehen in der Geschäftswelt:* Az üzletvilágban ez szemet szúrt (Jók: ArEmb. II: 117). — *Dieser Bankerott hat grosses Aufsehen erregt:* E bukás nagy feltűnést keltett. — *Seine Enthüllungen erregten im ganzen Lande Aufsehen:* Leleplezései országos (országszerte) feltűnést keltettek.

Aufsetzen. — *Einem Hörner aufsetzen:* Vkinek szarvakat rakni. — *Den Hut aufsetzen:* Föltenni a kalapot. — *Seinen Kopf aufsetzen:* Makacskodni (Fin.). Megkötni magát (NySz.). — *Sich capriciren, seinen Kopf aufsetzen:* Feltette fejét, nem hajol (Dug: Pb. II: 112). — *Da gab Thomas nicht mehr nach und setzte seinen Kopf auf:* Már ebben Tamás nem engedett, és megköté fejét (KisfK. VigBesz. 204). — *Wer spielen will, muss aufsetzen:* Ki nem játszik, se nyer, se veszt. Ki játszani akar, föl is kell tennie (Erd.) — *Eine Schrift aufsetzen:* Irást fogalmazni, szerkeszteni (Fin.).

Aufseufzen. — *Der alte Knabe seufzte tief auf und Innozenz schien es, als ob dieser Seufzer einen Wiederhall fände in seiner eigenen Brust:* Az öreg fiú nagyot sóhajtott; s Inczének úgy tetszett, mintha ennek a sohajnak viszhangját adná saját keble (Jók: EnyémT. I: 149).

Aufsicht. — *Ein Mädchen muss immer unter Aufsicht sein:* A lány mindig szem alatt legyen (Nyr. V: 372).

Aufsitzen. — *Die ganze Nacht aufsitzen:* Egész éjjel fennülni v. ébren ülni. — *Aufsitzen:* Fölsülni. — *Aufsitzen lassen:* Rászedni, lefőzni, becsapni, jégre vinni, megjakabolni (l. Nyr. XXI: 472).

Aufspannen. — *Papier auf das Reissbrett aufspannen:* Felragasztani (Fin.) papirost a rajztáblára.

Aufspielen. — *Zigeuner, spiel' auf!* Húzd rá, czigány! — *Die Zigeuner spielen ihnen auf zum Tanz:* A czigányok pöndörítnek láb alá valót nekik (Nyr. IV: 90). — *Denen haben wir dann zum Tanze aufgespielt:* Azokkal tánczba eredtünk (harczra keltünk, Jók: EnyémT. I: 153).

Aufspringen. — *Plötzlich springt er auf:* Talpára pattan (NySz.). Egyszerre talpra szökik (KisfK: Baráts. és Szer. I.). Talpon terem. — *Frauenhände springen nicht auf:* Az asszonyoknak soha sem törik fel a tenyerük (Jók: ArEmb. IV: 29).

Aufspriessen. — *Das alte Lied, die alte Ballade und Sage spross in allen Ländern Europas zu neuem Leben auf (od. schoss — empor), so jung, so strahlend, wie die Feenwelt, deren Vertreter sie sind:* A régi ének, ballada és monda Európa minden tartományában életre szökkent, oly frissen, oly ragyogóan mint a tündérvilág, melyet képviselnek (Ar: HátrPr. 204).

Aufspüren. — *Einmal musste ich einen*

durchgebrannten Pascha aufspüren: Egyszer egy szökevény basát kellett felszaglásznom (Jók : ArEmb. V : 96).

Aufstand. — *Einen Aufstand dämpfen:* Fölkelést elnyomni (Fin.).

Aufstauen, sich. — *Auf diesen durchwühlten Sandbänken pflegt das Eis sich aufzustauen:* A felturkált zátonyokon megtorlik a jég (Jók : ArEmb. V : 58).

Aufstecken. — *Das Bajonett aufstecken :* A szuronyt feltűzni. — *Eine Fahne aufstecken:* Zászlót kitűzni. — *Einem ein Licht (über etwas) aufstecken :* Vkinek kinyitni a szemét. Vkit felvilágosítani (vmiről). — *Dann sei der Pechkranz rauchend aufgesteckt:* Mink pedig tüzet vetünk az elhagyott tetőknek (Szem : Zr. 3 : 6).

Aufstehen. — *Unsere trägen Fräulein stehen um acht, neun Uhr auf od. verlassen das Bett um acht, neun Uhr:* A mi lomha kisasszonyainkat, nyolcz kilencz óra veti fel az ágyból (Dug : Pb. 96. 243). — *Da bist du zu spät aufgestanden. Da musst du früher aufstehen:* Későn keltél fel (arra, hogy engem megcsalj, Erd.). — *Die Thüre steht auf:* Az ajtó nyitva van.

Aufsteigen. — *Es stieg der Gedanke in ihm auf, dass (die ganze Flucht und Verfolgung) alles nur eine abgekartete Komödie sei:* Az a gondolata támadt, hogy ez az egész egy kicsinált komédia (Jók : RRáby II : 162. Vö. *A u f t a u c h e n).*

Aufstellen. — *Um die Stadt herum Truppen im Hinterhalte aufstellen:* A város körül leseket vetni (NySz.). — *Er stellt harte Bedingungen auf:* Olyan szigorú föltételeket ír elém (Jók : ArEmb. II : 167). — *Vergeblich würde er versuchen, in seinem Stile die von philologischen Autoritäten aufgestellten Regeln zu befolgen :* Hiába tenne kisérletet, hogy irályában a nyelvészi tekintélyek adta szabályokat kövesse (Ar : HátrPr. 297).

Aufstöbern. — *A lle Orte aufstöbern od. durchsuchen, durchspähen:* Tüvé tesz minden helyet (Arany : Jóka ö.) Mindent fölkutat v. kifürkész. — *Das Haus, den Wald aufstöbern :* Fölverni a házat, az erdőt.

Aufsuchen. — *Das Wichtigste wäre wohl, ich suchte den Major auf:* A legsürgetőbb az, hogy lássak az őrnagy után (Kaz : BarnhMinna 3 : 6). — *Der Staat muss das verborgene Verdienst aufsuchen:* Az államnak fel kell ismerni a titokban rejtező érdemet (Jók : ArEmb. II : 72).

Auftauchen. — *Hier taucht die Frage auf:* Itt az a kérdés gördül elé (Brassai, BpSzemle 1874. V : 397) v. vetődik föl, merül föl. — *Da tauchte plötzlich ein Gedanke in ihr auf:* Most egyszerre valami gondolata támadt (Jók : ErdAr. II : 16). — *Möglich, dass diese Stellen in des Dichters Erinnerung auftauchten, als er jene Zeile niederschrieb:* Lehet, hogy e helyek villantak fel a költő emlékezetében, midőn ama sort fogalmazá (Ar : HátrPr. 427).

Aufthauen. — *Um aufzuthauen, hätte ich mich ins Rauchzimmer begeben sollen:* A pipázó szobába kellett volna mennem, fölengedni fagyaimból (Kovács : FarsKal. 7). — *Er eilte sofort in's Palais, ohne sich die Zeit zu gönnen, auch nur ein wenig aufzuthauen:* Egyenesen ide sietett, még a hideg sem engedett ki a tagjaiból (Jók : RRáby II : 209). — *Wein und Fröhlichkeit machte die Gemüther wieder aufthauen:* A bor és víg szó helyrehozá a kedélyeket (Jók : ErdAr. I : 23).

Aufthun, sich. — *Eine schöne Aussicht that sich vor ihm auf :* Szép kilátás nyilt előtte v. tárult föl előtte (Ola Hausson : Friedr. Nietzsche).

Auftischen. — *Muthwilliges Gelächter schallt dazwischen ; schnurrige Anekdoten werden der Reihe nach aufgetischt:* Van dévaj kaczagás ; járják a bohó adomák (Jók : EnyémT. I : 10). — *Er hat seinen Lesern Lügen aufgetischt:* Hazudságokat hordott olvasói elé (BHirl. 1892. VI/24. 2). Hazudságokat tálalt olvasói elé.

Auftragen. — *Die Köchin trägt das E s s e n oder die Speisen auf:* A szakácsnő föladja az étkeket v. tálal. — *Wenn Sie das M i t t a g s m a h l serviert od. aufgetragen haben, können Sie fortgehen:* Ha föltálalta v. föladta az ebédet, elmehet. — *F a r b e auftragen :* Festéket rátenni, rákenni (Fin.). — *Die Farbe dick auftragen. Viel Farbe auftragen:* Sok festéket rárakni. A festéket vastagon rákenni. Vastagon festeni. — *Er hat es mir d r i n g e n d aufgetragen :* Rám kötötte, szivemre kötötte. — *Einem ein G e s c h ä f t auftragen:* Vkit vmely üzleti ügyben megbízni. — *Ich will nichts*

andres wollen, als was du mir aufträgst: Akaratom legyen a te megbízásod (Ar: BH. 7 : 42).

Auftreten. — *Es treten allerhand Epidemien auf:* Mindenféle járványok jelentkeznek. — *Auf der Bühne auftreten:* Fellépni, megjelenni (Fin.) a színpadon. — *Ich kann nun mit einem vollständigern Werke auftreten (mich — einstellen):* Most teljesebb művel állhatok elő. — *Sanft, leise auftreten:* Halkkal lépni, halkkal járni. — *Dass sie als Contremineur auftreten und unsere eigenen Aktien herabdrücken wollen:* Előáll contremineurnek s lefelé akarja verni saját részvényeinket (Jók: FGyém. IV: 30).

Aufwand. — *Mit grossem Aufwand von Gelehrsamkeit:* Nagy tudományos készülettel. Nagy tudományossággal.

Aufwarten. — *Bei Tische aufwarten:* Asztal körül szolgálni (Ballagi). V. ö. Ki Lajos királynál fenn a tányért váltja (Ar: Toldi).

Aufwärts. — *Rhein aufwärts, den Rhein aufwärts:* A Rajnán fölfelé.

Aufwartung. — *Der König fasst den Vorsatz, persönlich beim Patriarchen seine Aufwartung zu machen:* A király fölteszi magában, hogy személyesen tisztelkedik a patriarchánál (Ar: HátrPr. 196).

Aufwenden. — *Alles aufwenden:* Mindent elkövetni (Fin.). Mindent rászánni.

Aufwerfen. — *Einen D a m m aufwerfen:* Gátat hányni, töltést hányni. — *Es kommt herangestürmt, wirft F l a m m e n auf, zertrümmert Wölbungen, zerstört Schachte, versenkt den Boden und zerschmettert die Menschen:* Az rohanva jön, lángot robbant, boltozatot tör, aknát vettet, földet omlaszt, embert pozdorjává tör (Jók: FGyém. I: 51). — *Die L i p p e n aufwerfen:* Fölpittyeszteni ajakát (Dug: Pb. II: 69). Száját biggyeszteni. — *Der Strom warf solche W o g e n auf:* A folyam olyan hullámokat hányt (Jók: ArEmb. I: 29). — *S i c h zu jemandes B e s c h ü t z e r aufwerfen:* Föltolni magát vkinek védőjeül. — *S i c h z u m H e r r n über einen aufwerfen:* Felibe tolni magát vkinek, felibe tenni magát vkinek, magát vkinek urává feltolni. — *S i c h z u m K ö n i g aufwerfen:* Megtenni magát királynak.

Aufwickeln. — *Er fieng an das Ankertau hübsch aufzuwickeln:* El kezdte szépen felgombolyítani a horgonykötelet (Jók: ArEmb. I: 34).

Aufwiegen. — *Die gute Frau wird durch keinen Schatz aufgewogen:* Semmi gazdagság sem ér [föl] a jámbor asszonynyal (Kovács: Közm. 136). — *Meine Märchen haben vielen Leuten gefallen, durch deren Urtheil Kazinczys Urtheil aufgewogen wird:* Regéim sok embereknek tetszettek, kiknek itéletek felüti Kazinczyét (KisfS.).

Aufziehen. — *Den Anker aufziehen:* Fölszedni a horgonyt. — *Ein Kind aufziehen:* Gyermeket fölnevelni. — *Eine Saite aufziehen od. spannen:* Húrt megfeszítni (Fin.). — *Er zieht andere Saiten auf:* Más húrt köt fel (NySz.). Más húrt penget. — *Die Segel aufziehen od. aufhissen:* Kifeszítni a vitorlákat. — *Er zieht alle Segel auf:* Minden erejét megfeszíti. — *Jemd. aufziehen:* Gúnyt v. tréfát űzni vkiből. Megtréfálni, felültetni vkit. Bolonddá tartani.

Auge. — *Ihr Auge ist blau:* Szeme kökény (NySz.). — *Das Auge b r i c h t:* A szem elhomályosodik (Fin.). — *Wie viele Augen h i e n g e n a n ihren blühenden Reizen:* Hány szem csügge virágzó kellemein (KisfK: VígBesz. 22). — *Irma's Augen hängen mit immer wachsender Theilnahme an ihm:* Irma szemei pillanatról pillanatra nagyobb részvéttel függnek rajta (Nagy Ig: Az Életuntak 2: 6). — *Was l e u c h t e n deine Augen?* Bajtárs, miért csillagzik így szemed? (Szem: Zr. 3 : 9). — *Augen links!* Balra nézz! — *Augen rechts!* Jobbra nézz! — *Soweit das Auge reicht:* A meddig a szem ellát v. elhat. — *Nun, da b l i e b e n Sepp wohl die Augen s t e h e n vom vielen Schauen:* Na hiszen volt mit nézni Józsinak (UngRev. VII: 566). — *Die Augen g e h e n ihm ü b e r od. laufen ihm über:* Könnybe lábbad a szeme. — *Es übergehen ihm beide Augen:* Síróba kél mind a két látó szeme (Nyr. IX: 132). — *Lang hangen seine Hauer, sein Auge s c h w i m m t i n Blut:* Agyara lóg hosszan, szeme vérben ázik (Ar: BH. 8: 47). — *Seine Augen schwimmen in Blut:* A szemei is vérben úsztak (Jók: RRáby II: 300). — *Der Meerrettig war so stark, dass mir die Augen übergiengen:* Olyan erős volt a torma, hogy síróra fakadtam tőle (Nyr.

VII. 229). — *Die Augen sind ihm mit Blut unterlaufen:* Vérbe borúl a szeme — [*Acc.*] *Man stach ihm die Augen aus, man beraubte ihn der Augen:* Kiszúrták a szemét. Kitolák a szemét (NySz). Szeme világától megfosztották. — *Die Augen vergehen ihm:* A szeme elhomályosodik. — *Die Augen von des Mädchens Antlitz nicht abwendend:* Szemeit le nem véve a leányról (Jók: ErdAr. II: 87). — *Er vermochte nicht die Augen davon abzuwenden:* Nem bírta szemeit elfordítani róla (Jók: ArEmb. V: 93). — *Dies zog unsere Augen von den Todten ab:* Elvonatott figyelmünk a halottakról egészen (Szenvey: Messzinai Hölgy 186). — *Mit weit aufgerissenen Augen:* Tágra nyitott szemmel. Szem-meresztve. — *Kaum wagt sie die Augen aufzuschlagen:* Alig meri szemeit felütni (Jók: ErdAr. I: 59). — *Ein Rabe, der einem gefallenen Wilde eben die Augen aushackte:* Holló, mely egy esett vadnak szemét ásta (Pet: János V.) v. vájta. — *Sich die Augen ausweinen* (Klagel. Jer. 2, 11): Kisírni szemét. — *Seine Augen zum Fräulein Tochter seines ehemaligen Principals zu erheben:* Hogy hajdani főnöke kisasszonyáig merte emelni szemeit (Jók: ArEmb. II: 110). — *Auf erwachsene Mädchen soll man immer ein Auge haben:* A leány mindig szem alatt legyen (Nyr. V: 372). — *Ein wachsames Aug auf jemd. haben:* Vkit éber szemmel kisérni. Vkit szemmel tartani. Szemet tartani vkire (Nyr. XII. 508). Gondos szemmel vigyáz reá (Faludi, NySz). — *Wir müssen ein wachsames Auge haben auf die Zugänge der Festung:* A várnak útait tartsuk vizsga szemmel (Ar: MO. 1: 41). — *Er hat ein weites Auge. Seine Augen sind weiter, denn der Bauch:* Nagyobb v. éhesebb a szeme, mint a szája (v. gyomra). — *Er heftet seine Augen auf ihn:* Rászegzi szemét. — *Indem sie ihre grossen blauen Augen auf den Boden heftete:* Nagy kék szemét földre függesztve (KisfK: VígBesz. 19). — *Grosse Augen machen:* Szemet mereszteni; elbámulni; elámulni; szemét száját eltátani. — *Öffne die Augen:* Nyiljék szemed (Faludi, NySz). — *Er öffnete dir die Augen:* Megnyitá szemeidet. — *Er senkt die Augen od. den Blick zur Erde:* Földre süti szemeit (Vajda: KisKölt. 5). — *Augen treiben:* Rügyet hajtani. — *Mit verbundenen Augen:* Szembekötve (NySz.). — *Die Augen weiden:* A szemét hizlalni (Nyr. IV: 515). — *Er weidet die Augen an dem Bilde:* Jártatja, gyönyörködteti szemét a képen (Antib.). — *Er hat ein Auge geworfen darauf:* Arra áll a szeme (NySz.). Szemet vetett rá. — *Ein Auge zudrücken:* Szemet húnyni vminek v. vmire, elnézni vmit. — *Ueber die Vergangenheit ein Auge zudrücken:* Szemet húnyni az eddig történtek fölött (Jók: ArEmb.). — [*Präp.*] *Auf einem Auge blind:* Vak egyik szemére (Göcs. Népd. 87). — *Geh mir aus den Augen:* Menj el v. távozz szemeim elől (Marton: Lat. 34). Elpusztulj előlem! (Pet: János V.). — *Er ist seinem Vater, wie aus den Augen geschnitten:* Egész(en az) apjára ütött. Szakasztott édes atyja. — *Sie waren einander wie aus den Augen geschnitten. Sie sahen sich täuschend ähnlich:* Szakasztott egyek valának ábrázatjokra nézve (Faludi, NySz). — *Es sieht ihm der Schalk aus den Augen:* (Még) a szeme sem áll jó (NySz). A szeméből néz ki a hamisság. Hunczut (v. czigány) még a nézése is. — *Etw. aus den Augen lassen od. setzen:* Vmit szem elől téveszteni, vmiről megfeledkezni. Figyelmen kívül hagyni valamit. — *Er setzte die den Eltern schuldige Ehrfurcht ganz aus den Augen:* Teljesen megfeledkezett a szüleit megillető tiszteletről. — *Drum schafft man's aus den Augen:* Azért tolja el [az ember] szem elől (Kaz: BarnhMinna 3: 5). — *Bloss unserer schönen Augen halber:* A mi szép szemeinkért (Jók: ErdAr. III: 47). — *Es ist mir etw. ein Dorn im Auge:* Vmi szálka a szemememben. — *Das benachbarte Bulgarien war ihm ein Dorn im Auge:* Nagy szálka vala szemében a szomszéd Bolgárország (Faludi, NySz). Igen szúrta szemét a szomszéd Bolgárország (Szabó D., NySz). — *Es wird angezeigt sein, darauf zu achten. Wir werden wohl daran thun, dies im Auge zu behalten:* Jó lesz figyelemben tartani (Ar: Próz. 293). — *Jemd. im Auge haben, behalten:* Vkit szemmel tartani, figyelemmel kisérni, szemmel kisérni. — *Der Starke hat nur die That im Auge und achtet der eitlen Worte nicht:* Tettre tekint, s hiu szót semmibe hajt az erős (Czuczor: Költ.

I: 91). — *Beständig aber halten wir im Auge diejenigen von den Fragen der Philosophie (Heine)*: De folyvást szem előtt tartjuk a filozofiai kérdések közül azokat v. tekintettel vagyunk azokra. — *Was der eine für die alleinseligmachende Ausdrucksweise hält, das ist in den Augen des andern eine Todsünde*: A mi egyik előtt az egyedül üdvözítő irásmód, a másik szemében halálos vétek (Ar: HátrPr. 297). — *In den Augen der Welt*: A világ szemében. A világ előtt (Lehr. 127). — *Ihr Urtheil wiegt nicht schwer in unsern Augen*: Nem nagyot nyom előttünk az ő itéletük (NySz.). — *In des Bruders Auge blickt Etzel unverwandt, auch Buda ins Aug des Bruders; ins klare sich versenkt*: Kereste szemét, hogy az övébe nézzen; Buda nyilt tükrébe odanéz e szemnek (Ar: BH. 7: 46). *Etwas ins Auge fassen*: Szemügyre venni vmit. — *Jemand ins Auge fassen*: Szemre venni vkit. — *Haben wir Muth unsere Fehler, unsere Mängel ins Auge zu fassen*: Legyen bátorságunk hibáinkkal, fogyatkozásainkkal szembe nézni (PHirlap 1890. XII/31). — *Die ins Auge gefasste Massregel*: A czélba vett intézkedés. — *Sie blickte mir so offen in die Augen, als wäre ich ein Gegenstand, der weder anzieht, noch abstösst*: Oly nyiltan nézett szemem közé, mint valami tárgyra, mely sem nem vonz, sem vissza nem taszít (KisfK: VígBesz. 155). — *Mit flammender Wuth ihm in die Augen blickend*: Kárhozatos dühvel tekintve szemébe (Jók: ArEmb. V: 18). — *Es fällt ihm in die Augen*: Szemébe ötlik v. tűnik. — *Es fallen ihm zwei Frauenzimmer in die Augen, denen er nachrennt*: Két fejérszemély ötlik szemébe, kik után iramlik (KisfK: VígBesz. 44). — *Sein Waffenrock ist stark mit Schnüren verziert und fällt den Mädchen leicht in die Augen*: A dolmánya igen zsinoros, könnyen megakad rajta a leányszem (Kovács: FarsKal. 27). — *Man muss die Pester Redeweise hören, und sofort fällt (od. springt) es uns in die Augen — das heisst in die Ohren, wie sehr* . . . Csak hallgatni kell a pesti beszédet, legottan szembe — azaz fülbe ötlik, mennyire . . (Ar: HátrPr. 337). — *Es springt od. sticht in die Augen*: Szembetünő, nyilvánvaló, szemmel látható, szembe szökik, kézzel fogható. — *Die Thränen traten ihm in die Augen*: Szeme könnybe lábbadt. Szeme könnyben úszik. — *Schäme dich nicht, wenn dir Thränen in die Augen treten beim Anblick der Noth*: Ne szégyelljed azokat a könnyeket, melyekkel lábbognak szemeid, midőn a szükséget látod (Báróczi: Munk. VIII b. 99). — *Etwas mit andern Augen ansehen*: Más szemmel nézni vmit. — *Mit einem blauen Auge davonkommen*: Száraz bőrrel szabadúlni v. menekülni. — *Das Kind schaute mich mit grossen Augen an*: A gyermek nagy szemeket meresztett reám. (Herman O., VasUjs. XXIV. 121). — *Er schläft mit offenen Augen*: Szeme-felnyitva aluszik (NySz). — *Er fixierte ihn mit den Augen*: Szemeit rászegezte. Szemét reá függeszté (NySz). Szemhegyre vette (Faludi, NySz). — *Einen mit unverwandten Augen ansehen*: Szemét le nem venni vkiről. — *Sie verschlang ihn schier mit den Augen*: Majd elnyelte a szemével (Nyr. IV: 555). — *Unter vier Augen*: Négy szem közt (NySz). — *Den Lenz ihres Lebens hatte sie unter den wachsamen Augen ihrer Tante zwischen freudlosen vier Wänden verlebt*: Élte tavaszát nénje vizsgaszeme alatt örömtelen négy fal között élte (KisfK: VígBesz. 121). — *Wenn mir die Memme noch einmal wagt unter die Augen zu kommen*: Ha még előmbe mer kerülni a pimasz (Szigligeti: Rózsa 40). — *Tritt mir nicht mehr unter die Augen!* Többet a szemem elé ne kerülj! Ne lássalak többet! — *Der Feind, der uns unter die Augen kommt*: Az ellenség, a ki szemre kerül (NySz.). — *Ich sehe jmd. von Auge zu Auge*: Vkit szemtől-szembe látok, vkit színről-színre látok. — *Es fällt mir wie Schuppen von den Augen* (Apostelgesch. 9: 18): Mintha hályog esnék le szememről. — *Jemd. vor seinen sichtlichen Augen betrügen*: Vkit szeme láttára megcsalni. — *Sie predigen es vor unser aller Augen, so dass wir es mit den eignen Ohren hören*: Prédikálják szemünk láttára, fülünk hallatára (Fal: 124). — *Man muss es vor den Augen haben*: Szem előtt kell tartani, szemünk előtt legyen. — *Die nur ihre Dienstpflicht vor Augen haben*: Kiket csak az eléjük írt kötelesség érdekel (Jók: ArEmb. I: 64). — *Vor Augen*

halten: Szem előtt tartani. — *Ob dem Maestro nicht vielmehr der Ruhm des Hauses Este, als der der Nation vor Augen schwebte, als er seinen Rinaldo schuf:* Vajjon nem inkább az estei ház dicsősége, mint a nemzeté lebegett-e a maestro szemeiben, midőn Rinaldja fogamzott (Ar: HátrPr. 464). — *Es schwindelt ihm vor den Augen, wie einem Betrunkenen:* Kaprozik [káprázik] a szeme, mint a holt részegnek (Dug: Pb. II: 187.) — *Man sieht nicht die Hand vor den Augen:* Egy szikrát se látni, semmit se látni. — *Eine Frau würde nie vor den Augen aller Welt auftreten, wäre sie nicht überzeugt, dass ihr Auftreten wenigstens keinen unangenehmen Eindruck macht:* A nő sohasem lépne mind a világ szeme elé, ha meg nem volna győződve, hogy megjelenése nem tesz — legalább kellemetlen benyomást (Ar: HátrPr. 244). — *Komme mir nicht wieder vor die Augen!* A szemem elé ne kerülj többet! Ne lássalak többet! — *Wenn diese Zeilen einem und dem andern der massgebenden Persönlichkeiten vor die Augen kommen:* Ha e sorok szeme ügyébe akadnak az intéző férfiak egynémelyikének [*Közmondások:*] *Viel Augen sehen mehr, denn eins:* Több szem többet lát (Kaz: Levelez. I: 463). — *Das Auge ist des Herzens Zeuge. Das Auge ist des Herzens Zeiger:* Kinek mi szivében, megtetszik [meglátszik] szemében (NySz). Szem a lélek tükre (Erd.). — *Was das Auge nicht sieht, bekümmert das Herz nicht. Was man nicht weiss, macht einem das Herz nicht heiss:* A mit szem nem lát, a szív hamar felejt (Erd.). — *Des Herrn Auge macht das Pferd fett:* Ha a gazda maga lát dolgához, mindenkor többet mozdít (Dug: Pb. 271). Gazda szeme hizlalja a jószágot. — *Wer die Augen aufthut, dem steht die Welt offen:* Szemesnek áll a világ. Szemesnek való a játék, vaknak az alamizsna, cigánynak a vak ló (NySz).

Augapfel. — *Halten wie den Augapfel* (5. Mos. 32, 10): Őrizni mint szeme fényét.

Augenblick. — *Die Freuden od. Genüsse des Augenblickes:* A percz örömei. — *Der Augenblick ist da, der Todesweihe freiwillig Opferfest beginnt:* Az óra már üt; s a véráldozatnak pompája készül (Szem: Zr. 5: 4). — *Ein Augenblick kann da über Leben und Tod entscheiden:* Egy pillanaton függ, hogy él-e vagy hal (Jók: ErdAr. I: 42). — *Entscheidender Augenblick:* Döntő pillanat. — *Jeden Augenblick gieng ihm die Pfeife aus:* Minden nyomon kialudt a pipája (Jók: RRáby. I: 29). — *In demselben Augenblick werde ich erscheinen:* Ott leszek abban a tapodtatban (Nyr. I: 458). — *In einem Augenblicke:* Egy szempillantásban. — *Nur einen Augenblick lang hat alles das gewährt:* Csak a míg ember frissen egyet pillant (Ar: BH. 5: 24).

Augenmerk. — *Sein Augenmerk auf etw. richten:* Figyelmét irányozni v. fordítani vmire. — *Ausser Ráday richtet A. Horváth hie und da sein Augenmerk auf eine kritische Frage:* Rádayn kivül Horváth Á. vet néha szemügyet egy-egy kritikai kérdésre (PhilolKözl. XIV: 820).

Augenschein. — *In Augenschein nehmen:* Megszemlélni vmit, szemlét tartani (Fin.) vmin. — *In Augenschein nehmen:* Szemügyre venni (Jók: FGyém. I: 135. Győry: DonQuij. 20).

Augenweide. — *Augenweide gewähren:* A szemet gyönyörködtetni v. hizlalni.

Aus. — *Es ist aus:* Vége van. — *Heut oder morgen muss ihre Sache aus sein:* Ma-holnap vége szakad az őrnagy úr dolgának (Kaz: BarnhMinna 3: 7). — *Wenn es so wäre, so wäre es aus:* Megesne, ha úgy volna (NySz.). — *Es ist aus mit Rom. Rom ist verloren:* Rómának vége van. — *Es ist aus mit dir. Es ist um dich geschehen:* Este van rád: véged van (Nyr. III: 176). — *Die Stunde ist aus:* Az óra kitelik (Bp. Szemle 1874. V: 368). — *Bei König Buda durfte allweil frei aus und ein er gehn:* Mindig Buda hősnél szabad a járatja (Ar: BH. 11: 4). — *Ich weiss weder aus, noch ein. Zwischen Thür und Angel:* Se ki, se be, mint a pitarajtó: Ki állapota javulását várja s az még mindig változatlan (Nyr. I: 271). Se kinn, se benn, mint az ablakfa. — *Vor Schrecken wusste er nicht, wo aus, wo ein:* Azt se tudta ijedtében, hova legyen. — *Jahr aus, Jahr ein:* Évről évre.

Ausathmen. — *Die Seele ausathmen:*

Lelkét kilehelni. — *Nach frischer Luft ausathmen:* Friss levegőt színi.

Ausarten. — *Wenn dieser Hass zu offenem Kampfe ausartet:* Ha e gyűlölet nyilt harczczá fajul (Jók: ErdAr. II: 128).

Ausbaden, etwas: Meginni a levét vminek (Fin.). Lakolni vmiért. Megkeserülni vmit. Megadni vminek az árát.

Ausbilden. — *Der Körper soll ausgebildet werden ohne Fallhüte und Nachtmützen zu gesunder Kraft:* A testet fejvédő süveg és hálósipka nélkül kell izmossá, erőssé fejleszteni (Nyr. XX: 90).

Ausbitten. — *Das muss ich mir ausbitten:* Kikérem magamnak (Nyr. V: 85).

Ausblasen. — *Ein Licht ausblasen:* Gyertyát eloltani (Fin.) v. elfujni.

Ausbleiben. — *Lange ausbleiben:* Soká elmaradni v. odamaradni. — *Bleibe mir nur nicht lange aus:* El ne felejtsd magadat valahol (Nyr. III: 323). — *Der Lohn dafür wird nicht ausbleiben:* Meglesz érte az áldomás (Jók: ArEmb. V: 80).

Ausbrechen. — *Den Rand eines Gefässes ausbrechen:* Megcsorbítani (Fin.) vmely edény karimáját. — *Aus der Haft ausbrechen:* Megszökni a börtönből. — *In Drohungen ausbrechen:* Fenyegetőzésre fakadni (NySz.). — *In Flüche ausbrechen:* Káromkodásra fakadni (Jók: ArEmb. I: 120). — *In Gelächter ausbrechen:* Fölkaczagni. — *Der Ritter bricht in lautes Gelächter aus:* Elfakad kaczagva a vitéz. — *Alle brachen in ein schallendes Gelächter aus:* Hahotával kaczagott mindenki (Jók: FGyém. III: 104). — *Das Volk brach in ein wieherndes Gelächter aus:* A nép röhejre zajdult (Jók: Szeretve V: 57). — *In Klagen ausbrechen:* Panaszra fakadni (NySz.). Panaszszóra fakadni. — *In Weinen, in Lachen ausbrechen:* Sirásra, nevetésre fakadni v. sirva, nevetve fakadni. — *Vor Zorn und Scham bricht sie in Thränen aus:* Haragtól, szégyentől [haragjában, szégyenében] könnyekre fakad (Gyulai: Vén Szinész V.) — *In Thränen ausbrechen:* Sirásba fakadni (NySz.). — *Ich brach in Thränen aus:* Siróra fakadtam (Nyr. VII: 228). Sirva fakadtam. — *Da brach dann die Böske in lautes Weinen darüber aus:* Erre aztán Böske ríva fakadt (Jók: RRáby II: 28). — *Er bricht in die Worte aus:* Beszédit e szókra fakasztja (NySz). Ilyen szóra fakad (NySz.).

Ausbreiten. — *Die finstre Nacht breitete ihre schirmenden Fittige über ihn aus:* A sötét éj szárnya alá vette (Ar: Toldi 4: 3). — *Tiefes Schweigen war über diese Scene ausgebreitet:* Mély hallgatásnak való jelenet volt az (Jók: ArEmb. I: 45).

Ausbringen. — *Brausende Hochrufe ausbringen:* Lelkesen (zajosan) éljenezni (éltetni vkit). — *Münzen ausbringen:* Pénzt kibocsátani (Fin.). — *Einen Toast ausbringen:* Felköszöntőt mondani (Fin.).

Ausbruch. — *Die Revolution kam zum Ausbruch:* Kitört a forradalom. — *Wir haben gesehen, wie die Verhältnisse immer gespannter wurden; sehen wir nun, wie sie zum Ausbruch kamen:* Láttuk, mikép feszültek inkább és inkább e viszonyok; lássuk most, mikép értek kitörésre (SzászK: Széchenyi 54).

Ausbrüten. — *Einen Anschlag ausbrüten:* Kigondolni v. kifőzni vmi tervet. — *Er will ungelegte Eier ausbrüten:* Meg sem fogta, s már melleszti; megfogatlant akar melleszteni.

Ausbund. — *Ein Ausbund aller Schelme:* Czímeres gazember.

Ausdauern. — *Wenn sie noch einige Jährchen ausdauert, so ist es leicht möglich, dass sie wieder mit der Mode zusammentrifft:* Ha még kitart egy pár esztendeig, épen megint belejön a divatba (Jók: FGyém. I: 163).

Ausdrücken. — *Er drückt sich so verständig aus:* Ily tisztes modorban adja elő nézeteit (Jók: ArEmb. I: 94). — *Wer sich verständlich ausdrücken will:* Ki vmit meg akar értetni (Ar: HátrPr. 301).

Ausdruck. — *Einem Gefühle Ausdruck geben od. verleihen:* Kifejezni vmely érzelmet. Kifejezésre juttatni vmely érzelmet. — *Sie drängte mit übermenschlicher Kraft den Ausdruck ihres Schmerzes zurück:* Emberfölötti erővel fojtá el fájdalma kitörését (Jók: ArEmb. IV: 72). — *Zum Ausdruck bringen:* Kifejezésre juttatni.

Ausdrücklich. — *Sie hat mir ausdrücklich verboten, mit ihnen zu sprechen:* Nagyon rám parancsolt, hogy szóba ne álljak őrnagy úrral (Kaz: BarhMinna 5: 3.

Auseinandergehen. — *Diese grossartige Prahlerei veranlasste die Gesellschaft auseinander zu gehen:* E nagyszerű henczegés oszlásra birta a társaságot (Jók: FGyém. 3: 99).

Auseinanderrücken. — *Wie die beiden Felsenmauern weiter auseinander rückten:* A mint a kettős sziklafal széttágult (Jók: ArEmb. I: 59).

Auseinandersetzen, sich. — *Ich muss mich mit jemandem auseinandersetzen:* Tisztába kell jönnöm vkivel. Meg kell neki mondanom a véleményemet. Le kell számolnom vele. — *Wir müssen uns mit dieser Ansicht auseinandersetzen:* Le kell számolnunk ezzel a véleménynyel.

Auseinanderstieben: Szerte riadni. — *Bei seinem Erscheinen stiebt die bunte Schar der ruhenden Fische auseinander:* Szétriasztja megjelenésével a pihenő halak tarka seregét (Jók: ArEmb. I: 46).— *Oft stiebt's Heer auseinander, als wär es auf der Flucht:* Van úgy, az egész nép, mint vert had elomlik (Ar: BH. 4: 27).

Ausersehen: Kiszemelni. — *Welche eine tolle Schicksalslaune dazu ausersehen hat:* Kiket a bolond sors arra választott ki (Jók: ArEmb. I 73).

Ausfall. — *Einen heftigen Ausfall machen auf jemanden:* Heves támadást intézni vki ellen.

Ausfallen. — *Die Haare fallen mir aus:* Elmegy a hajam v. kimegy, kihull. — *Gegen jemd. ausfallen:* Neki támadni vkinek. Támadást intézni vki ellen. — *Es ist glücklich ausgefallen:* Jól ütött ki (Márton: Lat. 346). — *Es fiel schlecht aus:* A dolog rosszul ütött ki v. végződött. A dolognak rossz vége lett. — *Es mag ausfallen, wie es will:* Akárhogy válik is el. — *Diese Unternehmung ist nicht gut ausgefallen:* Ezen ügyekezetnek [vállalatnak] nem jó kimenetele [v. sikere] volt (Vers. 202).

Ausfeilen. — *Ein Gedicht ausfeilen:* Költeményen simítani.

Ausfertigen. — *Ein Document ausfertigen:* Oklevelet kiadni.

Ausfindig machen: Kikutatni, kipuhatolni vmit. — *Niemand wusste seine Spur ausfindig zu machen:* Senki sem birta nyomát kiszaglászni (Jók: ArEmb. I: 155).

Ausfluchen, sich. — *Er kann kaum erwarten, sich auszufluchen:* Alig várhatja, hogy kikáromkodhassa magát (Jók: ArEmb. I: 52).

Ausflucht. — *Eine schale Ausflucht:* Kopasz mentség. — *Du suchst doch nicht Ausflüchte:* Talán csak nem keressz kifogást? (Kaz: BarnhMinna 5: 1).

Ausfolgen. — *Der alte König, des Herrschens müde, will jeder Tochter ihr Erbtheil ausfolgen:* A vén király megunván a királyoskodást, ki akarja adni minden leányának a maga jussát (Greg: Shak. 190).

Ausforschen. — *Ich will ihn ausforschen:* Én majd kérdőre veszem (Ar: Arist. III: 45).

Ausführen. — *Einen G e d a n k e n ausführen:* Vmely gondolatot kifejteni, kimerítően előadni (Fin.). — *Doch wozu dies alles so b r e i t auszuführen (oder dies alles so ausführlich zu erörtern), da es doch allgemein bekannt ist:* De minek beszéllem ezeket oly nagy lével, mikor mindenki jól tudja (Lehr, Nyr. IV: 543). — *Ein G e m ä l d e ausführen:* Festményt kidolgozni (Fin.). — *Ihre I d e e konnte in der Praxis niemals ausgeführt werden* (Heine): Eszméjöket (a gyakorlatban) sohasem lehetett megvalósítani. —*Einen P l a n ausführen:* Tervet végrehajtani (Fin.). — *Einen P r o c e s s ausführen:* Pört végig folytatni (Fin.) vagy végig vinni.

Ausführung. — *Die Idee des Christenthums zur Ausführung zu bringen* (Heine): A kereszténység eszméjét megvalósítani v. megtestesíteni.

Ausfüllen. — *Eine Grube ausfüllen:* Árkot behányni v. föltölteni.

Ausgeben. — *Sich ausgeben:* Minden pénzét elkölteni (Fin,). — *Sich dafür od. für etwas ausgeben:* Tettetni vagy kiadni magát (Márton: Lat. 108). — *Ich gab mich bloss aus List für Székesy aus:* Székesynek csak fortélyból adám ki magamat (Kovács: FarsKal. 82). — *Nun wurde Farquhar allwissend und gab sich für einen Doctor aus:* Már most Farquhar mindentudó lett és kiadta magát doktornak (Ar: HátrPr. 214). — *Für welchen Landsmann er sich ausgibt:* A miféle nem zetbelinek kiadja magát (Jók: ArEmb. I: 143).

Ausgebreitet. — *Er hatte sehr ausgebreitete und gründliche Kenntnisse in der Medicin:* Orvosi ösmeretei messze vágók és alaposak voltak (Greg: Shak. 84).

Ausgehen. — *Der A t h e m geht mir aus:* Eláll a lélekzetem. Kifogyok a lélekzetből v. szuszból. — *Wo das innere F e u e r ausgegangen ist:* Hol a belső tűz elfogyott (Jók: FGyém. II: 151). —

Das G e l d ist mir ausgegangen: Kifogytam a pénzből (tréfásan: a pénzmagból). — *Selbst einem gescheiten Menschen geht hie und da der G e s p r ä c h s t o f f aus:* Az okos ember is kifogy a beszédből néha (KisfK: VigBesz 76). — *Es geht ihm der Gesprächstoff aus:* Kikopott a beszédből (NySz.). — *Nach der Krankheit gehen oder fallen die H a a r e aus:* A betegség után kimegy a haj (Vers. 186). — *Jeden Augenblick gieng ihm die P f e i f e aus, weil ihn ein Lachanfall überkam:* Minden nyomon kialudt a pipája a ráérkezett nevethetnémség miatt (Jók: RRáby I: 29). — *Mein V o r s c h l a g geht darauf aus:* Az én indítványom arra czéloz v. azt czélozza (nem: arra megy ki v. oda terjed, l. Nyr. III: 316). — *A u f A b e n t e u e r ausgehen:* Kalandokat vadászni v. hajhászni. Kalandok után járni. — *Auf B e u t e ausgehen:* Zsákmány után járni. — *L e e r ausgehen, betrogen werden, den Kürzern ziehen:* Cserben maradni. — *Er fand sie i m B e g r i f f auszugehen:* Sétára induló félben találta (BpHirl. 1891. IX/18. 9).

Ausgelassen. — *Ausgelassene Fröhlichkeit od. Laune, Lust:* Veszett kedv. Széles kedv. Magas kedv.

Ausgemacht. — *Es ist eine ausgemachte Sache:* Tiszta sor; kétséget sem szenved.

Ausgiessen. — *Er musste das Bad ausgiessen, er musste es ausbaden:* Ő itta meg a levét (Erd.) Ő adta meg az árát.— *Seinen Zorn ausgiessen:* Haragját kitölteni.

Ausgleichen. — *Ich werde die Sache ausgleichen od. begleichen, sowie ich zu Gelde komme:* Kiegyenlítem a dolgot, mihelyt pénzre teszek szert (Nyr. IV: 322). — *Einen Zwist ausgleichen:* Viszályt megszüntetni.

Ausgreifen. — *Die Pferde werden scheu, greifen aus und gehen mit dem Wagen durch:* A lovak megbokrosodnak és elragadják a kocsit (Baksay: GyÖ. II: 282).

Aushalten. — *Sie ergriffen die Gelegenheit mit Begierde; hatten sie es doch bisher schon ohnehin vor Neugierde nicht aushalten können:* Kaptak rajta; eddig is majd megölte már őket a kiváncsiság (Jók: FGyém. V: 108). — *Bei etwas aushalten:* Állhatatosan megmaradni vmi mellett. — *Es ist bei ihren Arbeiten zugegen, es hält mit ihnen aus:* Jelen van munkáiknál, kitart velök (Jók: FGyém I: 51).— *Das Schwert hält es nimmer aus in seiner Scheiden:* Most hüvelyét a kard, íme, alig állja (Ar: BH. 11: 12).

Aushauen. — *Einen Baum aushauen:* Fát kivágni (Fin.). — *Eine Figur aushauen:* Alakot faragni (Fin.).

Ausheben. — *Wein ausheben:* Bort hébérezni.

Aushilfe. — *Mir jemanden zur Aushilfe überlassen:* Segítségemre bocsátani vkit (NySz.).

Ausholen.—*Ausholen (zu einem Schlag):* Neki húzalkodni. — *Er holt weit aus:* Nagy feneket kerít beszédjének (NySz.).

Auskennen, sich. — *Sich irgendwo auskennen:* Tudni a járást valahol. — *Er kennt sich aus:* Tudja a dörgést (Nyr. VII: 179) v. zörgést (uo. 230). — *Er kennt sich gut aus:* Tudja a dörgést: tapasztalt, jártas valamely dologban v. helyen (Nyr. II: 130). — *Er kennt sich in der Sache aus:* El tud igazodni a dologban (nem: kiismeri magát, Antib.). — *Der kennt sich aus. Der ist mit allen Salben geschmiert:* Érti a csiziót (minden hamisságban jártas Nyr. I: 415).

Auskommen. — *Aus der Gefangenschaft auskommen:* A fogságból kiszabadulni (Fin.). — *Er kommt damit aus:* Beéri vele, megvan vele (nem: kijön vele; Antib.). — *Ich komme nicht aus mit 1000 fl.:* Be nem érem ezer forinttal. — *Er kommt damit über den Winter aus:* Kitelel vele (nem: kijön vele; Antib.). — *So kannst du mit Buda auskommen:* Igy vele tán megférsz (Ar: BH. 3: 34).

Auskosten. — *Ich habe seine ganze Wollust ausgekostet:* Fenékig ittam kénye cseppjeit (Szem: Zr. 4: 4).

Auskundschaften: Végére járni valaminek (NySz.).

Auskunft. — *Ob gut, ob schlecht ich träumte, darob will Auskunft ich erhalten:* Jó-e, rossz-e? Nyitját vegyem [álmom] értelmének (Ar: BH. 9: 6).

Auslassen. — *F e t t auslassen:* Zsírt olvasztani (Fin.). — *Seine F r e u d e auslassen oder seiner Freude freien Lauf lassen:* Örömének szabad folyást engedni. — *Seinen Z o r n auslassen:* Mérgét kiadni. — *An einem seinen Zorn auslassen:* Haragját vagy mérgét kitölteni vkin. — *An Timea ihren Zorn auszulassen:* Hogy Timeán töltse ki bosszuságát (Jók: ArEmb. II: 176). — *Er lässt sich ü b e r die verschiedensten V e r h ä l t n i s s e aus:* Bele-

ereszkedik v. bocsátkozik a legkülönbözőbb viszonyok fejtegetésébe; terjedelmesen, bőven szól róluk (nem: kiterjeszkedik a legk. viszonyokra, Antib.).

Auslaufen. — *Bald ist die Strophe mit einer längern, schwerern Zeile, wie mit einer Barriere, verrammelt, bald läuft sie in eine Spitze aus, wie eine Pyramide:* A versszak majd egy hosszabb, nehezebb sorral, mintegy korláttal, záródik be, majd hegybe fut össze, mint a pyramis (Ar: Hátr.Pr. 18). — *Worauf wird das auslaufen? Wie wird das enden?* Hová lyukad ki ez a dolog?

Auslegen. — *Falsch auslegen:* Balra magyarázni. — *Gut auslegen:* Jóra magyarázni, jó néven venni (Vers. 21). — *Ein aufrichtiger Mensch legt alles gut aus:* Az egyenes ember mindent jóra magyaráz (NySz.). — *Übel aufnehmen, übel auslegen:* Rosszra magyarázni, rossz néven venni (Vers. 21).

Auslesen. — *Er hat das Buch ausgelesen:* Elolvasta, végig olvasta a könyvet (nem: kiolvasta, Antib.).

Ausmachen. — *Eine Sache ausmachen:* Vmit elintézni, eligazítani. — *Ich werde die Sache geschwind ausmachen:* Hamar elvégzem, végére járok nem sokára (Vers. 220). — *Wir beide zusammengenommen können keinen Haydn ausmachen:* Mi ketten (együtt) sem tehetünk egy Haydnt. — *Wie viel macht meine Schuld aus?* Mennyire megy v. rúg adósságom? — *Ich hab's ihm gut ausgemacht:* Jól oda mondtam neki. Jól lekorholtam. (P. Hirl. 1891, IX/6. vcz.)

Ausmisten. — *Den Stall ausmisten:* Az istállóból kihordani a ganajt. Az istállót kitisztítani.

Ausnahme. — *Dies ist eine allgemein giltige Regel, die keine Ausnahme g e s t a t t e t:* Ez oly általános szabály, mely alól nincs kivétel (Ar: Próz. 37). — *Seine übrigen Verwandten verheimlichen es alle o h n e Ausnahme:* A többi rokonja, mind egy szálig, titkolja (Ar: Bolond Istók). — *In unsern Schulen ist beinah ohne Ausnahme (ich wenigstens habe kaum eine Ausnahme bemerkt) die grammatische Seite so ziemlich alles und die ästhetische so zu sagen gar nichts:* Iskoláinkban majdnem kivétel nélkül (én legalább nem igen sejtettem még kivételt) a nyelvtani oldal minden, az æstheticai jóformán semmi (Ar: HátrPr. 280).

Ausnehmen. — *Es nimmt sich gut aus:* Jól mutat, szépet mutat (nem: jól, szépen veszi ki magát, Antib.). Jól fest. Szépen fest. Mutatós. — *Es nimmt sich nicht gut aus. Es nimmt sich schlecht aus:* Nem illik, rosszúl illik (nem: jól, rosszúl veszi ki magát). — *Es nimmt sich gut aus daneben:* Jól illik melléje, jól illik hozzá (nem: jól veszi ki magát mellette, Antib.).

Ausreden: Elvégezni beszédét. — *Er hat sich noch immer nicht ausgeredet:* Még mind ki nem beszélte magát (Greg: Shak. 338). — *Damit willst du dich nur ausreden:* Ez csak kifogás.

Ausreichen: Elégnek v. elégségesnek lenni. — *Es reicht nicht aus:* Nem elég. Elégtelen. Nem futja ki.

Ausreissen. — *Die Pferde reissen aus:* A lovak nekiiramodnak, elragadják a kocsit. — *Und nun brach das joviale Lachen hervor, mit solcher Gewalt, dass die Pferde scheuten und ausrissen:* Most azután kitört egyszerre a jovialis kaczagás, oly hangerővel, hogy a négy ló mind megijedt tőle s elkezdte a kocsit ragadni (Jók: RRáby I: 24).

Ausrichten. — *Man kann n i c h t s mit ihm ausrichten:* Semmire sem mehetni vele. — *In Güte lässt sich da nichts ausrichten. Mit guten Worten lässt sich da nichts ausrichten:* Szép szóval itt semmire sem megyünk. Szép szóval itt semmire sem lehet menni (nem: mit sem lehet igazítani, Antib.) — *Ausserdem sehe ich, dass der Bursche einen Branntweinrausch hat; da richtet man mit ihm nichts aus:* Aztán meg úgy látom, hogy a ficzkó erősen fel van pálinkázva; ilyenkor nem birni vele (Jók: FGyém. I: 139). — *Eine B o t s c h a f t ausrichten:* Izenetet átadni (Fin.). — *Einen G r u s s ausrichten:* Üdvözletet átadni.

Ausrotten. — *Ausrotten (werd' ich) dies verrätherische Geschlecht:* E hitszegő fajt tövestől mind kitépem, szaggatom (Szem: Zr. I: 4).

Ausruhen. — *Lasst uns ausruhen von der Arbeit:* A dologtól nyugodjunk (NySz.). Pihenjünk ki a munka után. — *Am selben Tage waren vom Weg sie ausgeruht:* Még az nap az utat s éjjel kipihenték (Ar: BH. 5: 40).

Ausschauen. — *Wenn alte Hunde bellen, ist's Zeit, dass man ausschaut:* Jó vén eb ugatására kitekinteni (Erd.). — *Die Kinder schauten od. lugten nach der*

Mutter aus: A gyermekek anyjukat várták v. lesték.

Ausschelten. — *Er hat seine ganze Dienerschaft ausgescholten:* Összeadtázta vagy összeszidta cselédeit. — *Den Alten sollte man ordentlich ausschelten:* Meg kellene a vén embernek fülét rágni(NySz.).

Ausschenken. — *Ich gehe nicht an einen Ort, wo man Wein ausschenkt:* Soha se megyek olyan helyre, a hol bort mérnek (Jók : FGyém. II : 89).

Ausschlagen. — *Der Versuch schlug unglücklich aus:* A kisérlet nagyon balul ütött ki (Jók: EnyémT. I: 64). — *Die Knospen schlagen aus:* A bimbók fakadnak. — *Die Sträucher schlagen aus, es grünen die Wälder:* A bokrok gallyat vernek [vagy kihajtanak], zöldülnek az erdők (SzabóD: Kiadatlan Költ. 103). — *Etwas Angebotenes ausschlagen:* Ajánlatot visszautasítani (Fin.). — *Eine Fensterscheibe ausschlagen:* Ablakot betörni (Fin.)

Ausschliessen. — *Ausschliessen aus der Bürgerschaft:* Polgárjogaitól megfosztani.

Ausschnaufen, sich. — *Noch hatte er sich kaum ausgeschnauft von den Anstrengungen:* Még joformán ki sem fujhatta magát a küzdelemtől (Jók: ArEmb. I: 39).

Ausschütten. — *Man muss das Bad nicht mit dem Kinde ausschütten:* Fürdőjével együtt a gyermeket ki ne öntsd (Dug: Pb. II: 160. Erd.). — *Schüttet euer Herz vor ihm aus:* Öntsétek ki előtte sziveteket. (NySz). — *Seinen Zorn gegen jemd. ausschütten:* Vkin kitölteni haragját.

Aussehen. — *Serena selber sah immer s c h m u c k aus:* Serena maga mindig csinos volt (Jók: EnyémT. III: 6). — *Wie schlecht ist dieser Pflug gearbeitet, wie s c h ä n d l i c h sieht er aus:* Be rossz csinálatu ez az eke! be czégérül néz ki (Nyr. II: 230). — *Dieser Mann sieht bereits ganz so aus, wie eine Frau; nur soll, wenn du sprichst, auch deine Stimme weiblich sein:* E férfi most már szemrefőre asszony; csakhogy, ha szólsz majd, hangod nőies legyen (Ar: Arist. III: 26). — *Es sieht m i t d e r S a c h e od. um die Sache schlecht aus:* Rosszúl áll a dolog. — *Es sieht s c h l i m m mit meinem Freunde aus:* Nagy bajban v. rossz bőrben van a barátom. — *Der junge König sieht mir nicht n a c h langem L e b e n aus:* A királyfi nem látszik hogy soká fogna élni. — *Wie es u m seine E h r l i c h k e i t aussah, das wird sich bald zeigen:* Hogy állott a becsületesség dolgában, az mindjárt ki fog derűlni.

Aussehen (főnév). — *Die Kirche geräth in furchtbare Noth, so dass sie ein ganz verändertes Aussehen annimmt:* Oly rettenetes nyomoruságra jut az anyaszentegyház, hogy még a képéből is kikél (NySz.).

Ausser — *Er ist ausser sich:* Magán kívül van. (Vers. 14). — *Er war ausser sich vor Freude:* Magán kívül volt örömében (Jók : ErdAr. III : 67). — *Ich bin ausser mir:* Nem tudom, hová legyek (Nyr. III: 305). — *Ich bin vor Liebe ausser mir:* Oda vagyok szerelmedtől (Jók : ErdAr. III: 114). — *Die vermeintliche Untreue seiner Frau bringt ihn so sehr ausser sich od. ausser Rand und Band:* Nejének képzelt hűtlensége úgy kiforgatja magából (Greg: Shak. 216). — *Ausser dass:* Kivéve hogy.

Äussere(s), Äusserste(s). — *Was ist der äusserste od. der nächste Preis?* Mi az utolsó ára? — *Das viel versprechende Äussere:* A mutatós külső. — *Das Äusserste wagen:* Mindent elkövetni (Márton : Lat. 282). — *Aufs Äusserste:* A legnagyobb mértékben.

Äussern, sich. — *Er äussert sich od. er lässt sich vernehmen über einen Gegenstand:* Nyilatkozik vmi tárgyról (nem : vmi fölött, Antib.).

Äusserung. — *Er that eine Äusserung:* Úgy nyilatkozott. Azt állította. Olyan állítást kockáztatott.

Aussetzen. — *Einen P r e i s aussetzen:* Díjat kitűzni (Fin.). — *Eine V o l k s v e r s a m m l u n g aussetzen:* Népgyűlést elhalasztani. — *Er war d e r G e f a h r ausgesetzt:* Veszélynek volt kitéve (Nyr. XX: 28). — *Sich der Gefahr aussetzen:* Kitenni magát a veszélynek. — *Er setzt sich muthig allen Gefahren aus:* Bátran veti fejét minden veszélyekre (Gyöngyösi, Toldy kiad. 118). — *Jemd. d e m G e r e d e der Leute aussetzen:* Vkit hírbe keverni. — *Dem S o n n e n s c h e i n e [der Sonne] ausgesetzt, sonnig:* Verőfényes, a napnak, vagy napsugárinak kitett, pl. hely, stb. (Márton : Lat. 235). — *Diese willst du d e r W u t h der Stürmenden aussetzen?* Kiket prédára vetsz

az ostromlók dühének (Jók: ErdAr. I: 115). — *Es ist eine nichtswürdige Liebe, die kein Bedenken trägt, ihren Gegenstand der Verachtung auszusetzen:* Az semmirekellő szerelem, mely a maga tárgyát megvetésnek tudja kitenni (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *An K. Szász' Formen lässt sich manches aussetzen:* Szász K. formáihoz nem egy helyen fér szó (Ar: HátrPr. 97). — *An den Reimen gibt es so manches auszusetzen:* Méltó kifogás alá esik a rímezet (Ar: HátrPr. 86). — *Setze ihr nichts aus an ihrer Wirtschaft:* Gazdasszonyságában kifogásokat ne csinálj (Kovács: FarsKal. 52). — *Er ist ein rechter Splitterrichter und hat überall etwas auszusetzen:* Olyan kötekedő, hogy még a kákán is görcsöt talál. (Nyr. VIII. 277.) A kákán is csomót keres. A kákán is görcsöt lél. (Nyr. VII. 275.). — *Es ist garnichts auszusetzen daran:* Nincs benne semmi kivető. (Nyr. XV. 372.)

Aussicht. — *Seine Lage ist die des hoffnungslosen Geliebten, denn welche Aussicht kann er haben, Elisabeth je zu besitzen?* Helyzete a reménytelen szerelmesé, mert mi kilátása lehet Erzsébetet valaha bírni? (Ar: Hátr. Pr. 65). — *Die Aussicht benehmen:* A kilátást gátolni v. akadályozni. Útban állani. — *Es steht in Aussicht. Es steht zu erwarten od. zu hoffen:* Reméllhető v. reméllhetni. — *Etw. in Aussicht stellen:* Kilátásba helyezni v. tenni vmit. — *Endlich stellt er Mohammeds direkte Hilfe in Aussicht:* Végre Mahomed egyenes segélyét teszi kilátásba (Ar: Próz. 104).

Ausspielen. — *Eine Karte ausspielen:* Kártyát kihíni, híni (Fin.) v. kiadni. — *Die ausgespielten Karten stechen:* El-ütni a hívásokat (Jókai: Húsz év mulva). — *Eine Rolle ausspielen:* Szerepet végig játszani (Fin.).

Aussprechen. — *Einen Laut aussprechen:* Hangot kiejteni (Fin.). — *Ein Urteil aussprechen:* Ítéletet mondani. — *Ich sprach Gottes Namen zum Falschen aus:* Istennek nevét hiába vettem (NySz.).

Ausstechen. — *Der Krapfenteig musste bei ihr im Zimmer auf dem Kachelofen gehen, und die Krapfen durfte niemand anderer ausstechen, als sie selbst:* A fánktészta ott kelt meg az ő szobájában a kályha vállára téve, s azt nem engedte másnak kiszaggatni (Jók: RRáby. I: 161). — *Einen ausstechen (d. h. den Reiter aus dem Sattel stechen od. heben, den Gegner übertreffen, verdrängen, Schrader 186):* Vkit kiütni a nyeregből.

Ausstehen. — *Alle Gelder, die er ausstehen hatte:* A mi csak kinnlevő pénze volt másoknál (Jók: ArEmb. I: 129).

Ausstellung. — *Mache ihr keine Ausstellungen an ihrer Wirthschaft:* Gazdasszonyságában kifogásokat ne csinálj (Kovács: FarsKal. 52).

Aussterbeetat. — *Etwas wird auf den Aussterbeetat gesetzt:* Holt-rovásra kerül vmi (vö. dögrovásra kerül, Nép).

Ausstossen. — *Wer laut schreit und nicht zwischen den Zähnen spricht, der stosst aus seinem Mund eine Dunstwolke aus:* A ki nagyot kiált s nem a fogai közül beszél, oly gőzt lövell ki a száján, mintha ágyú volna (Jók: FGyém. II: 145). — *Ein Geheul ausstossen:* Fölordítani (Fin.). Egyet ordítani. — *Gotteslästerungen ausstossen:* Káromkodni, szitkozódni (Vers. 172). Istenkáromlásra fakadni. — *Einen Schrei ausstossen:* Kiáltásra fakadni, fölkiáltani (Fin.). Egyet kiáltani. — *Verwünschungen ausstossen:* Átokra kifakadni (NySz.). — *Er stösst Verwünschungen gegen den Himmel aus:* Szitkot hány az égre (NySz.).

Ausstreuen. — *Den Samen der Zwietracht unter ihnen ausstreuen:* A visszavonás konkolyát hinteni közéjük (vö. A fertelmesség konkolyát hinteni NySz.). Konkolyt vetni közéjök (NySz.). — *Den goldenen Staub ihrer sammtweichen Blüthen auf dem Fussboden ausstreuen:* A padlatra hullatni bársonyvirágaik aranyló hímporát (Jók: ErdAr. II: 13). — *Der Duft, den der Wind mit vollen Händen ausstreut, als ob es herrenloses Gut wäre:* Az illat, a melyet tele marokkal szór szét a szellő, akár csak egy gazdátlan kincset (Bársony I. PHirl. 1889. III/31).

Austheilen. — *Körbe austheilen:* Kosarakat osztogatni.

Austragen. — *Er musste das Bad austragen:* Kivitte a lugját (Erd.). Ő iszsza meg a levét. Ő adja meg az árát.

Austreten. — *Der Fluss (das Wasser) tritt aus:* Kiönt, kiárad medréből, megárad a folyó (nem: kilép medréből, Antib.). — *Aus dem Dienste austreten:* Szolgálatát elhagyni v. odahagyni. —

Rüstig od. wacker austreten: Szaporán lépegetni v. haladni. — *Das Getreide austreten:* Kinyomtatni a gabonát (Fin.).

Austrinken. — *Bis auf die Hefe austrinken od. leeren:* Fenékig kiinni (NySz.).

Austrommeln. — *Man soll es austrommeln:* Dobszó mellett ki kell hirdetni (SzászK.-Ebers: Egy polgárm. II: 48). Ki kell dobolni.

Ausüben. — *Es übt eine Wirkung, einen Eindruck, einen Einfluss auf ihn od. darauf aus:* Hat rá, van rá hatása, befolyása, hatást v. benyomást tesz rá (nem: hatást, benyomást, befolyást gyakorol, Antib.).

Auswahl. — *Eine grosse Auswahl von allerhand Stoffen:* Mindennemű szöveteknek nagy választéka (nem: nagy választék mindennemű szövetekből).

Auswaschen. — *Dieser Strudel hat ein 120 Fuss tiefes Loch im Felsengrund ausgewaschen:* Ez örvény 120 lábnyi mélységet vájt a sziklában (Jók: ArEmb. I: 36. 81). — *Hat sich mit seinen ewigen Wellen einen Weg unter dem überhängenden Felsen ausgewaschen:* A ráhajló szikla alá ásta magát örök habjaival (Jók: ArEmb. I: 6).

Auswechseln. — *Die Gefangenen auswechseln:* A rabokat kiváltani (Vers. 189).

Ausweg. — *Es sucht nach einem Ausweg, das argumstellte Wild:* Keresi szegény vad merre szabaduljon (Ar: BH. 8: 37). — *Doch findet es keinen Ausweg hier:* Rést még se találhat (Ar: BH. 10: 89). — *Während der überrumpelte Mann nach Worten sucht, hilft sich die Frau mit Leichtigkeit, findet einen Ausweg und entschlüpft ihrer Verlegenheit flink, wie ein Wiesel:* Míg a meglepett férfi szót keres, az asszony mindjárt segít magán, talál rést, s könnyü szökéssel, mint a csík, sikamlik el szorongásai közül (KisfK. VígBesz. 205).

Ausweichen. — *Wenn er einer Schlacht [od. dem Treffen od. einem Kampfe] nicht ausweicht:* Ha ütközetet áll (Jók: ErdAr. I: 92).

Ausweinen. — *Selten weint sich einer über fremden Schaden die Augen aus:* Ritka ember ki másnak kárán szemeit kisírja (Dug: Pb. II: 203).

Auswendig. *Ich kann's auswendig:* Könyv nélkül tudom (NySz.). — *Er lernt od. weiss es auswendig:* Könyv nélkül tanulja, betéve tudja (nem: kívülről tanulja, tudja, Antib.). — *Auswendig lernen lassen:* Könyv nélkül tanultatni («emlékeltetni» NemzNőnevelés I. évf. 7. füz. 11).

Auswerfen. — *Welche der Strudel an die Oberfläche ausgeworfen hatte:* Miket az örvény sodra fölhányt a víz szinére (Jók: ArEmb. I: 52). — *Den Schleim auswerfen:* Kiköpni a nyálkát. — *Dass er auf die Bischöfe eine neue Steuer auswerfe:* Hogy a püspökökre új adót rójon ki (MSalon 1884. 142), új adót vessen ki.

Auswetzen. — *Die Scharte auswetzen:* Kiköszörülni a csorbát (átvitt értelemben is, NySz.).

Auswirken. — *Das Brot auswirken:* Kenyeret szakasztani (Fin.).

Auszeichnen, sich: Kitüntetni magát. — *Er hat sich ausgezeichnet:* Kitett magáért.

Ausziehen. — *Die Schuhe ausziehen:* A czipőt levetni, a czipőt lehuzni. — *Sich bis aufs Hemd ausziehen:* Ingre vetkőzni, egy ingre vetkőzni. — *Eine Zeichnung ausziehen:* Kihúzni rajzot (Fin.). — *Aus der Wohnung ausziehen:* Lakásból kihurczolkodni. — *In Procession ausziehen:* Körmenetre kivonulni.

B.

Backe. — *Thränen laufen über die Backen (Klagel. Jer. 1, 2):* Könnyei peregnek alá arcán.

Backenstreich. — *Einen Backenstreich geben:* Pofon csapni, arcúl csapni (Vers. 240). — *Einem einen Backenstreich oder eine Maulschelle versetzen:* Vkit arcúl csapni (NySz).

Bad. — *Das Bad ausgiessen:* Megadni az árát. Meginni a levét. — *Er muss das Bad austragen:* Beadtak neki, befütyűtek neki (Nyr. XII. 378). Kivitte a lúgját. (Erd.) — *Man soll das Kind nicht mit dem Bade ausgiessen od. ausschütten:* Nem kell a gyermeket a fürdővel kiönteni (Erd. Dug: Pb. II. 160). A mocskos

vízzel a gyermeket nem kell kiönteni (Káldy: Préd. I. 690). Fürdővel a gyereket is kiönteni (Nyr. X. 473).

Baden. — *In Thränen gebadet:* Könnyben úszva.

Bahn. — *Dem edlen Ehrgeiz des Schriftstellers eine Bahn öffnen:* Versenytért nyitni az írói nemes ambitiónak (Ar: HátrPr. 42). — *Dann tret' ich willig aus dem Heldenleben, den Söhnen öffn' ich eine stolze Bahn:* Bajnokéltem önként elhagyom, szép pályát nyitva gyermekink előtt (Szem: Zr. 1: 3). — *Den Gedanken in eine neue Bahn lenken. Dem Gedanken eine neue Bahn weisen:* A gondolkodást új irányba (új útra) terelni. — *Sie wandeln in den Bahnen des Glaubens:* A hitnek nyomdokiban járnak (NySz). — *Er geht auf der betretenen Bahn fort:* Mások nyomán jár (NySz). — *Er verlässt nicht die vom Vater betretene Bahn:* Nem messze távozik az atyjának nyomdokától (NySz).

Bahnen. — *Ich bahne einen Weg:* Utat nyitok (NySz). — *Den Weg bahnen:* Utat nyitni, késziteni (Vers. 37). — *Sie bahnen ihm den blutbefleckten Weg:* Vérben töretnek útat nékie (Szem: Zr. 2: 2). — *Ins Herz von Ungarn dir den Weg zu bahnen:* Utat töretni néked a magyarhoz (Szem: Zr. 1: 4). — *Sich mit dem Ellenbogen einen Weg durch die Menge bahnen:* Keresztülöklözni magát a tömegen (a «népek százain», BHirl. 1892 II/16. 7).

Balken. — *Das Wasser hat keinen Balken:* Nincs jég alatt gerenda, se a vizen rakonca (Dug: Pb. II. 162). A víznek nincsen rakonczája (NySz., Nyr. X. 524). — *Mancher hat einen Balken in seinem Aug' und will einem andern ein Splitterlein ausziehen.* A szálkát meglátjuk másokban, magunkban a temérdek gerendát sem (Faludi, NySz). Bagoly mondja verébnek: nagyfejű. (Közm.) Vak nevet sandát (NySz). A ki a bénát neveti, maga ne sántikáljon (Faludi, NySz).

Balle. — *In Ballen binden:* Göngyölegbe kötni, összegöngyölgetni.

Ballen. — *Jeder ballt die Fäuste, nennt ihre Namen man:* Nevöket említik beszorúlt öklöllel (Ar: BH. 11: 63).

Balsamisch. — *Die balsamischen Lüfte Italiens:* Az olasz lég balzsama (Szigligeti: Rózsa 27).

Band. — *Enge Bande der Liebe:* Szoros kötelei a szeretetnek (Márton: Lat. 247). — *In Bande schlagen:* Vasra verni. (Fin.) — *Bande halten:* A szabályos vonalon belül tartani magát (Fin.).

Bändigen. — *Sie kann mich nicht mehr bändigen:* Az anyám nem bír velem többé (Jók: TGyém. V: 79).

Bange. — *In dieser Stunde erst erwart' ich meine Boten; drum seid nicht bange:* Ez órában várom küldötteim; még most tehát ne tépelődjetek (Szem: Zr. 1: 8). — *Lass dir nicht bange sein!* Ne búsulj! (Baksay: GyÖ. II. 315). — *Mir ist bange:* Félek. — *Doch ist nach seinem Söhnlein ihm selber auch schon bange:* Ő maga is sínli, hogy távol a gyermek (Ar: BH. 3: 4). — *Er ist bange:* Félti az irhát. — *Mir ist angst und bange:* Nagy félelemben, aggódásban vagyok. — *Bange machen, heiss machen:* Szorongatásba hozni, ijeszteni (Vers. 180). — *Die beiden Söhne des Boreas, Zetus und Kalais, welche Flügel hatten, schwangen sich in die Luft, da wurden die Harpyen bange und flogen weg (Niebuhr: Griechische Heroen-Geschichten):* Zetus és Kalais, a Boreas szárnyas fiai felszálltak a levegőbe, erre megijedtek a Harpyák és elrepültek onnan.

Bangen. — *Nach etwas bangen:* Epedve vágyni. (Fin.) Epedni vmi után. — *Jemanden auf od. über die Bank legen (schlagen, Schrader 211.):* Deresre húz(at)ni vkit (Baksay: GyÖ. II: 171).

Bank. — *Dass ich das Briefschreiben nicht auf die lange Bank schieben, sondern sofort schreiben möge:* Hogy ne hagyjam hosszú pórázra a levélírást, hanem rögtön írjak (Ar: Élet. 127).

Bann. — *Den Bann über jemd. verhängen:* Vkit átokkal sujtani. — *Gott that ein Wunder an ihm, indem er seine Zunge vom Banne der Stummheit erlöste:* Az isten csodát tett ő vele, felszabadítá ajkait a némaság zárja alól (Jók: MFöld. 23).

Bannen. — *Geister bannen:* Szellemeket kényszerítni, igézni. (Fin.)

Bar. — *Er bezahlt bar:* Kész pénzzel fizet. — *Barer Gewinn:* Kész haszon (Lehr 47). — *Was Ihr sagt, nimmt man auch nicht für bare Münze:* A kend szava se készpénz (Nyr. IV. 33). — *Ich lebe vom Baren:* Én a készből élek. — *Barzahlung:* Kész fizetés.

Bär. — *Jemandem einen Bären aufbinden:* Bolondot elhitetni, felültetni (Fin.). — *Einen Bären loslassen (Schrader 152):* Bolondot tenni.

Barbieren. — *Einen über den Löffel barbieren:* Becsapni v. rászedni vkit.

Bärenhaut. — *Die Bärenhaut verkaufen, ehe der Bär gestochen (erlegt) ist (Schrader 149):* Előre inni a medve bőrire. Előre isznak a medve bőrére, mint a ványaiak a gödényre.

Bärenklaue. — *Bärenklauen saugen, Hungerpfoten saugen (kümmerlich leben, Schrader 150); am Hungertuch nagen:* Koplalni; fölkopik az álla; tengődik, mint Toldi Miklós lova a szemeten (Dug: Pb. II. 244); nem is él, hanem a szegénységgel bajlódik (249); ebek konyháján élődik (250).

Bärentrunken: Tökrészeg, földrészeg.

Barfuss. — *Er geht barfuss:* Mezítláb jár. — *Gänse gehn überall barfuss:* Kinek lova nincsen, Bécsben is gyalog jár.

Barmherzig. — *Gegen jemanden barmherzig:* Valakihez irgalmas.

Barsch. — *Barsche Worte:* Kemény szavak. — *Mit barschen Worten (in barschem Tone, in strengem Tone):* Kemény hangon, nyers hangon. — *Etwas barsch heraussagen:* Nyersen kimondani (NySz). — *Um es barsch herauszusagen: wir dürfen nicht zu Teufeln werden:* Szárazon kimondván: ne légyünk ördögök (Fal. 308).

Bart. — *Er lässt seinen Bart wachsen:* Szakállt ereszt (Nyr. III. 305). — *Jedweder starret sinnend in seinen eignen Bart:* Maga szakállába ki-ki elmélyednek (Ar: BH. 9: 16). — *Einem immer um den Bart gehen:* (mindig) Hozzá dörgölődzni vkihez. — *Sich um des Kaisers Bart streiten:* Fülemülefüttyért pörlekedni. Semmiségen koczódni.

Bau. — *Der Bau der Rede:* A beszéd szerkezete (Fin.).

Bauch. — *Auf dem Bauche kriechend:* Has mánt csúszva Jók: FGyém. 1: 53). — *Worte füllen den Bauch nicht:* Szép szó nem elég a hasnak ((Erd.) — *Voller Bauch lobt das Fasten:* Könnyű teli hassal a bőjtről papolni (Erd.)

Bauen. — *Die Vögel bauen Nester:* A madarak fészket raknak. — *Auf Sand bauen:* Homokra építeni (Erd.) Jég hátán és fövényen építeni (NySz). — *Wer auf Menschen traut, hat auf Sand gebaut:* A ki mástul vár, az szomoruan jár (Nyr. I. 326. VI: 83). — *Drum wird auf ihren Sohn sie stets sicherer noch bauen:* Veti reménységét fiú gyermekében (Ar: BH. 9; 40). — *Auf meine Mithilfe kannst du bauen:* Számíthatsz segítségemre. — *Schwach gebaut:* Vékony a dongája (Dug: Pb. 46).

Baum. — *Ich sehe den Wald vor lauter Bäumen nicht:* Én a sok fától nem látom meg az erdőt (Jók: ArEmb. III. 90). — *Ihr Idealisten seht den Wald vor lauter Bäumen nicht, das Land nicht vor dem Volke:* Ti idealisták nem látjátok a fától az erdőt, a néptől az országot (Jók: RRáby I: 116).

Beabsichtigen. — *Was beabsichtigen euer Gnaden mit dieser kleinen Schar?* Mi szándéka van kegyelmednek ezzel a kisded csapattal? (Jók: ErdAr. I: 86).

Beachten. — *Er beachtet es gar nicht.* Oda se néz neki. — *Ich beachtete sie gar nicht; ich achtete gar nicht auf sie:* Még csak feléjök sem néztem.

Beanstanden. — *Eine Ware beanstanden:* Az árút meg nem felelőnek találni (Fin.) Az árút kifogásolni.

Bearbeiten. — *Er schwang mit der Rechten einen doppelt zusammengelegten Riemen, den Rücken und die Schultern des Mädchens mit laut schallenden Schlägen bearbeitend:* A jobb kezében egy kétrét fogott szíjat gyakorolt abban a foglalatosságban, hogy azzal a leány hátára, vállaira csattogó ütéseket osztogatott (Jók: FGyém. 1: 138). — *Einen M e n s c h e n bearbeiten:* Vkinek lelkére beszélni. (Fin.) — *Er hat den R i c h t e r bearbeitet.* A bírót a maga részére csinálta (NySz).

Beargwohnen. *Man kann es mit Recht beargwohnen:* Méltán gyanu fér hozzá (NySz).

Beben. — *In ihren schneeweissen Armen schienen alle Nerven zu beben:* Hófehér karjaiban vonaglani látszottak az idegek (Jók: ErdAr. II: 21). — *Vor Frost beben:* Dideregni. (Fin.)

Becher. — *Er aber hub also an, den Becher hochgeschwungen:* Ő pedig így kezdé poharát emelvén (Ar: BH. 1: 33). — *Bis zum Grunde leert er seinen Becher:* Kiüríté poharát fenékig (Ar: BH. 8: 14). *In Becher ersaufen mehr als im Meere:* Többen halnak borban, hogysem a tengerben (Erd.)

Bedacht. (melléknév). — *Ich bin darauf bedacht:* Azon vagyok. Gondom van rá. Az a szándékom. Figyelemmel vagyok rá.

Bedecken. — *Die grosse weite Ebne bedeckt es d i c h t umher:* Körül a sík pusztát lepi sűrűn messze (Ar: BH. 4: 11). — *R e i f bedeckte das grüne Feld:* A zöld mezőt belepte a dér (Jók: ArEmb. V: 3). — *Alle Passagiere m i t schwarzen Blattern oder A u s s a t z bedeckt vom Scheitel bis zur Zehe:* Minden utazó a hajaszálától a körmehegyéig meglepve fekete haláltól és bélpokoltól (Jók: ArEmb. I: 68). — *Wenn S c h m a c h seinen Namen bedeckte:* Ha gyalázat tetézné nevét (Jók: ArEmb. V: 39). — *Hie und da sind Baumriesen schneeweiss, als wären sie von S c h w ä r m e n weisser Schmetterlinge bedeckt:* A faóriások itt-ott hófehérek, mintha pillangósereg szállta volna meg (Jók: FGyém. II: 154). — *Kalter S c h w e i s z bedeckte seine Stirn:* A homlokát kiverte a hideg izzadság (Jók: FekGyém. II: 10). — *Das H a u p t bedecken:* Feltenni a süveget (Vers. 190).

Bedenken: Meggondolni, megfontolni, fontolóra venni. — *Bedenken Sie:* vegye gondolóra (Nagylg: Életuntak 2: 2). — *Bedenke, Bursche, was du sprichst:* Legény, megrágd, a mit szóllasz (NySz). — *Erst (od. vor) gethan und dann bedacht hat schon manchem Leid gebracht:* Későn nyílik szeme az esztelennek (Dug. II. 53). Késő bánat ebgondolat (II. 54). — *Sich bedenken:* Meggondolni a dolgot. Meggondolkodni. — *Ohne alles Bedenken:* Minden megfontolás nélkül. (Fin.) Fontolgatás nélkül. Habozás nélkül.

Bedenklich. — *In eine bedenkliche Lage kommen:* Kényes helyzetbe jutni. (Fin.)

Bedeuten. — *Das hat nichts zu bedeuten:* Nem tesz semmit. (Fin.) Ennek semmi jelentősége nincs. — *Nicht weiss ich, was Etzels Befehl bedeuten soll:* Nem tudom, mire véljem Etele parancsát (Ar: BH. 4: 13).

Bedienen. — *Bitte sich zu bedienen:* Tessék hozzálátni (Nyr. III: 465). — *Sich einer Sache bedienen:* Fölhasználni valamit. Hasznát venni vminek. — *Wer sich verständlich machen will, muss sich einer Sprache bedienen, die auch der andere versteht:* Ki valamit meg akar értetni, oly nyelvet kell használnia, melyet más is megért (Ar: HátrPróz. 301). — *Um mich des Kunstausdruckes zu bedienen:* Hogy műkifejezéssel (műszóval) éljek.

Bedingen. — *Jede Verfassung ist bedingt durch die Eigenthümlichkeit und Bildung des Volks und der Zeit:* Minden alkotmány a nép és kora sajátságainak és műveltségének föltételéhez van kötve (Nyr. XX: 90).

Bedingung. — *Die Bedingung annehmen:* A feltételre ráállani. (Márton: Ném.)

Bedrückt. — *So möchte er entlassen gern sein bedrückt Gemüth:* Hullatva egyenként a mi szívét nyomta (Ar: BH. 8: 15).

Bedürfen. — *Es bedurfte vieler Worte, bis wir die Sache aufklären konnten:* Sok szóba került, míg tisztára jöhettünk (Kovács: FarsKal. 81). — *Du wirst noch meiner Hilfe bedürfen:* Még reám szorulsz. — *Es bedurfte fürwahr grosser Selbstverläugnung:* Bizony nagy öntagadás kellett hozzá (Ar: HátrPróz. 463). — *Wer genügsam ist, bedarf der Schätze nicht:* A ki megelégedett, kincsek nélkül ellehet.— *Wer einmal mein bedurfte, gab sich zu eigen mir:* Ki rám szorul egyszer, az köteles szolgám (Ar: BH. 7: 37).

Bedürfnis. — *Etwas den Zeitbedürfnissen anpassen (Heine).* Vmit a kor kívánalmaihoz v. szükségleteihez alkalmazni.

Beeilen. — *Sich beeilen:* Serénykedni (Jók: FGyém. II: 115). — *Er beeilte sich die Radicalcur vorzunehmen:* Sietett a gyökeres orvoslással (Jók: FGyém. II: 31).

Beeinflussen. — *Jede dramatische Literatur bildet eine eigene Welt, in der sich alle die Strömungen spiegeln, von denen ein Volk beeinflusst worden ist:* Minden nagy drámairodalom egy saját világot képez, mely kisebb mértékben feltükrözi mindazon hatások áradatait, melyek befolytak a népre (Ar: HátrPr. 172).

Beerben. — *Mein Vater hat einen reichen Onkel, den wir beerben werden:* Atyámnak van egy gazdag nagybátyja, a kit örökölni fogunk [helyesebben: a ki után örökölni fogunk] (Jók: ArEmb. II: 167).

Befähigen. — *Bis er für unseren Dienst befähigt erscheint:* Míg szolgálatunkra alkalmas leend (Jók : ErdAr. I : 119).

Befahren. — *Ein Bergwerk befahren:* Bányát bejárni. (Fin.) — *Einen Weg befahren:* Útat bejárni. (Fin.)

Befallen. — *Ich wurde von Todesangst befallen:* Halálos félelem fogott el. — *Timár wurde von namenloser Angst befallen:* Timárt valami névtelen [helyesen : kimondhatatlan] ijedség szállta meg (Jók : ArEmb. V : 55). — *Die Menschen werden von tiefem Schlaf befallen:* Nagy álom száll az emberekre (NySz).

Befangen. — *Mein Herz ist von Kummer befangen:* Bánat fogja szívem (Lehr 22). Bánat borítja szívemet (uo).

Befehl. — *Er lässt einen Befehl ergehen:* Parancsolatot ad ki (NySz). — *Er hatte den Befehl erhalten:* Utasításul volt adva (Jók : ErdAr. I : 50). — *Irgend einen Befehl erlassen od. ertheilen:* Valamely parancsolatot kiadni. — *Wir folgen dem Befehl:* Meglesz parancsod (Szem : Zr. II : 7).

Befehlen. — *Er befahl ihm hinzugehen:* Megparancsolta neki, hogy menjen oda. — *Er befahl den Gefangenen frei zu lassen:* Megparancsolta v. elrendelte, hogy bocsássák szabadon a foglyot. A foglyot szabadon bocsáttatá [nem : a foglyot szabadon bocsáttatni rendelé]. — *Der Feldherr befahl die Stadt zu belagern:* A vezér ostrom alá fogatta a várost. — *Ich habe n i c h t s zu befehlen:* Nincs mit parancsolnom. Nem parancsolhatok. — *Das Heer schwenkt ein- und zweimal, wie Buda es befiehlt:* Egyszer a had s kétszer Buda szaván forga (Ar : BH. 4 : 42). — *In befehlendem T o n:* Parancshangon (Jók : Szeretve mind a vérp. I : 87). — *Es wird viel befohlen, aber wenig gehalten:* Sok a parancsoló, kevés a szófogadó. (Erd.)

Befeinden (accusativussal) : Hadakozni vki ellen. Ellenségeskedni vkivel.

Befestigen. — *Durch Binden befestigen:* Megkötni (Fin.). — *Durch Schnallen befestigen:* Odacsatolni (Fin.).

Befinden. — *Etwas f ü r g u t befinden:* Vmit jónak találni ; jónak látni vmit. — *Der Gerichtshof hat es für n ö t h i g befunden, erachtet:* A törvényszék szükségesnek látta, találta, szükségét látta (pl· új bizonyítékok megszerzésének). — *Inmitten des Ganges befand s i c h eine fatale Stufe:* Egy fatális magános lépcső volt a pinczefolyosó közepett (Jók: FGyém. II : 15). — *Wie befinden Sie sich?* Hogy van? Hogy érzi magát? (Hogy vág a bajusz?) — *In ihrer G e s e l l s c h a f t befindet er sich wohl:* Jól érzi magát társaságukban [nem : jól föltalálja magát társaságukban, Antib.] — *Ihr Mann befindet sich zu Hause in ihrem K r e i s e nicht wohl, und Langeweile bemächtigt sich seiner:* Férje honn az ő körében nem találja magát, unottnak, terhesnek érzi az időt (Abonyi : A mi nótáink IV : 26). — *Er befindet sich b e s s e r:* Könnyebben érzi magát, tágított már rajta a nyavalya (Vers. 55).

Befleissen. — *Sich einer Sache befleissen:* Szorgalmaskodni v. szorgoskodni vmiben. — *Der Wahrheit beflissen:* Igazságszerető (Fin.). — *Er sei ein Greis, geschwätzig und immer Raths beflissen:* Öreg ember csácsog, hamar ád tanácsot (Ar : BH. 3 : 39).

Befolgen. — *Ich befolgte immer die praktische Maxime, niemand Lügen zu strafen, der über mir steht (od. meine Vorgesetzten nie Lügen zu strafen):* Mindig azt a hasznos maximát követtem, meg nem hazudtolni kik állnak fölöttem (Sárosi : Tromb. 249). — *Er befolgte seinen eigenen Rath:* Megfogadta a saját tanácsát (Jók : RRáby I : 259).

Befördern. — *Diese schafften Kähne zur Stelle und nun wurden die Gefangenen ü b e r den Fluss befördert:* Csónakokat teremtettek elő s azokon reggelig áthordták a foglyokat (Jók : Enyém, t., ö. 1 : 158). — *Und weil man in der Luft reisen und L a s t e n befördern kann, so geben sie sich nicht damit ab, den Boden mit Steinhaufen zu belegen:* S mert utazni, terhet szállítani ott van az istenadta lég, nem vesződnek azzal, hogy a földre kőhalmazokat rakjanak (Jók : FGyém. II : 159).

Befragen. — *Dass man sie über das Verbleiben Sange Moarte's befragte:* Hogy Sange Moarte hollétét számon kérjék tőlük (Jók : ErdAr. II : 102).

Befreien. — *Er hatte mich befreit von den Gegenständen meiner Angst:* Engem megszabadított irtózatom tárgyaitól (Jók : ArEmb. I : 137).

Befremden. — *Dieser Ton darf uns nicht befremden:* Ne ütközzünk meg e hangon (Jók : ErdAr. II : 53).

Befreunden. — *Sich m i t jemandem*

abgeben, befreunden: Magát vkivel összeadni. Vkivel megbarátkozni. — *Die beiden Wanderer gehen durch die düstere Wildnis und befreunden sich immer mehr mit einander:* A két utas megy a setét vadonban, hova tovább egymáshoz fülve jobban (Tompa: «A kincskereső»). — *Nur einer konnte sich nicht mit dem Gedanken befreunden:* Csak egy nem tudott kibékülni azon gondolattal (Jók: FehérR. 179). — *Er kann sich nicht damit befreunden:* Nem fülik hozzá a foga (Nyr. IV: 135).

Befriedigen. — *Die Vorstellung befriedigt alle Ansprüche:* Az előadás minden várakozást kielégít (Nyr. X: 499).

Befriedigung. — *Das gesammte Vermögen reichte nicht aus zur Befriedigung der Forderungen:* Összes vagyona elégtelen volt az igények kielégítésére (Jók: ArEmb. II: 160).

Befürchten. — *Du hast nichts zu befürchten:* Semmitől sem tarthatsz. — *Von Gyula hast du wenig zu befürchten:* Nem tarthatunk Gyulától semmit is(Szem: Zr. I: 4). — *Ich befürchtete, mein Vater wird darüber böse sein:* Attól tartok, hogy atyám megharagszik érte.

Begeben. — *Die Römer begaben sich auf die Flucht od. ergriffen die Flucht:* A rómaik futásra adták magukat (NySz.). — *Sich unter jemandes Schutz begeben:* Vkinek gondviselése, oltalma alá adni magát (Vers. 227). — *Sich zur Ruhe begeben:* Lenyugodni.

Begegnen. — *Den ersten besten, der mir begegnet od. mir in den Wurf kommt, will ich dingen:* A ki legelsőbb a szemem elé akad, megfogadom (Nyr. I: 457). — *Wenn er auf der Strasse der Näherin begegnete:* Ha az utczán szembe került a varróleánynyal (BpHirl. 1891. IX/1. 10). — *Er begegnete seinem Freunde:* Összeakadt barátjával. — *Damit uns nichts ärgeres begegne:* Hogy nagyobb baj ne érjen bennünket. — *Nichts Angenehmeres könnte mir begegnen:* Reám nézve nem eshetne kivánatosabb dolog (Márton: Lat. 346). — *Dasselbe ist mir heute auch begegnet:* Úgy jártam ma én is. — *Dieser närrische Rath begegnete allgemeinem Beifall od. fand allgemeinen Beifall:* Ez a bolondos tanács általános tetszésben részesült (Jók: FehérR. 136).— *Ihr begegnet meiner Rede mit Schweigen:* Ti hallgatással feleltek szavaimra (Jók: ErdAr. III: 45).

Begegnung. — *Die beiden Mädchen erkannten aus dieser Begegnung ihrer Blicke...* A két leány e pillanatnyi összesugárzásából szemeiknek megérzé... (Jók: ArEmb. I: 107).

Begehen. — *Was hat er begangen?* Mit vétett? Mit követett el? — *Ein Fest begehen od. feiern:* Ünnepet ülni.

Begleiten. — *Der Grieche vernahm in der Ilias dieselben Sagen und Märchen, die ihn von der Wiege an begleiteten:* A görög ugyanazon mondákat, regéket hallá az Iliásból, melyek bölcsője óta nyomon kisérik (Ar: HátrPr. 307). — *Die Dirne grüsste ihren Herrn, und begleitete ihren Gruss mit einem Lächeln:* A pórleány üdvözlé gazdáját s a jó nap kívánást mosolylyal adta (Jók: FGyém. I: 79).

Begleiter. — *Mit vielen Begleitern:* Sokad magával (NySz.).

Begnadigen. — *Einen begnadigen:* Megkegyelmezni valakinek [nem: vkit] (Antib.). — *Er wurde vom König begnadigt:* A királytól vétkeért kegyelmet nyert (Nyr. III: 248).

Begraben. — *Da liegt der Hund begraben:* Ez ám a bökkenője (NySz.)

Begreifen. — *Das kann ich nicht begreifen od. fassen:* Nem férnek ezek fejembe (NySz.). — *Das kann er nicht begreifen. Das kann er nicht fassen. Das ist zu hoch für ihn:* Nem éri föl az esze. Nem éri föl észszel (vö. Lehr 77).

Begrenzen. — *Nach Süden zu wird dieser Strich nur von der Drau begrenzt:* Délfelé a Dráva szab határt e lankaságnak (Jók: ErdAr. I: 5). — *Doch, Herr, dein dritter Wunsch? — o, nicht so klein begrenze das Gelüste deines Herzens:* De harmadik kivánatod mi lesz? oh, azt ne vond ily szük határ közé (Szem: Zr. 1: 3). — *Wenn dieses Ungarland die ersten Schritte schon begrenzen will:* Ha a magyar föld határt vonand már első lépteinknek (uo.).

Begriff. — *Er ist im Begriffe fortzugehen:* Induló félben van, indulóban van (NySz.). — *Ich war im Begriffe aufzustehen:* Fölkelő félben voltam. — *Ein zerzanktes Ehepaar, wenn es schon im Begriff ist, sich zu versöhnen:* A haragos házaspár, mikor már békülőben van (Kovács: FarsKal. 32).

Begriffen. — *In Auflösung be-*

griffen: Bomlásnak induló, bomlani kezdő; bomlófélben, bomladozva. — *Er ist auf der Heimkehr begriffen:* Hazatérőben van. — *Eine neue, eine erst im Werden begriffene oder eine sich erst bildende, noch ungeformte Klasse:* Egy új, még csak alakulóban lévő, még formálatlan osztály (Greg: Shak. 321). — *Ich ehre den Glaubenseifer; er ist ohnehin allenthalben in der Welt im Erkalten begriffen:* Én a hitbuzgalmat tisztelem; úgyis lankadóban van az egész világszerte (Jók: EnyémT. I: 72).

Begründen: okát adni vminek, megokolni vmit. — *Er kann ganz einfach eine neue Religion begründen; das geht in Californien ganz gut an:* Kezdhet új vallást; megy az Kaliforniában (Jók: EnyémT. III: 116). — *Das Gerücht entbehrt jeder Begründung:* E hírnek semmi alapja. E hír teljesen alaptalan (nem: nélkülöz minden alapot).

Begrüssen. — *Kazinczy begrüsste Berzsenyi als seinen «unsterblichen» Freund:* Kazinczy Berzsenyit «halhatatlan» barátjának üdvözölte.

Begünstigung. — *Jemandem Begünstigungen gewähren:* Vkit kedvezményekben részesíteni.

Behaftet. — *Er ist mit dem Fehler behaftet:* Az a hibája. Ebben a hibában leledzik. Az a hiba terheli (Fin.). — *Mit Schulden behaftet:* Sokkal adós (Vers. 58). Adósságokkal terhelve.

Behagen. — *Etwas behagt mir:* Vmi jól esik nekem.— *Der Kaiser scheint vertieft und sehr ergriffen, des Ungarn Kühnheit hat ihm schlecht behagt:* Gondok között a császár elmerült, az a merész rab megzavarta szivét (Szem: Zr. 3: 5).

Behagen (főnév). — *Noch länger fänd Behagen an edlem Kampfspiel er:* És nézni tovább még volna talán kedve (Ar: BH. 4: 43).

Behaglich. — *Ach, wie behaglich sitzt es sich hier:* Be jó ülés esik itt.

Behalten. — *Jemandes Geld behalten:* Meg nem fizetni vkinek. — *Es muss heraus, er kann es nicht bei sich behalten:* Ha ki nem mondhatná, az oldalán is kifakadna (NySz.). — *Jmd. im Auge haben, behalten:* Vkit szemmel tartani.

Behandeln. — *Ärztlich behandeln:* Gyógyítani (Fin.). Orvosolni. (Orvosilag) ezelni [nem: gyógykezelni]. — *Er beandelte ihn geringschätzig:* Hozzája úgy félvállon szól vala (Czuczor). Félvállra beszél vele (Lehr 26). — *Ganz anders will das Ding behandelt sein:* Csínja van az ily dolognak (Ar: BH. II: 21).

Behängen. — *Die Wände des Saales mit Bildern behängen:* A terem falait képekkel beaggatni v. tele aggatni. — *Meine Geschwister wurden von ihrer Mutter mit allem Schmuck behängt:* Testvéreimre minden drágaságaikat fölrakta anyjok (Kármán: Fanni XXIII).

Beharren. — *In einem Laster beharren:* Bűnben megrögzeni.

Behaupten. — *Das Feld behaupten:* Győztesnek lenni. Diadalmaskodni. Megnyerni az ütközetet. Ura marad a helyzetnek. — *Ich behaupte meinen Platz:* Én helyemet megállom. Helyemet (győztesen) megtartom v. megvédem. — *Er behauptet sich:* Megállja helyét, föntartja magát.

Behelfen. *Sie kann sich mit dem Munde gut behelfen:* Jól pereg a nyelve. — *Sie wollte sich ohne Bedienten behelfen?* Őrnagy úr lenne el cseléd nélkül? (Kaz: BarnhMinna 1: 8).

Behende. — *Behende und keck, wie ein Teufel:* Fürgencz és szemtelen, mint egy ördög (Jók: EnyémT. 1: 7).

Beherrschen. — *Die Festung, die Batterie beherrscht die Stadt:* A vár, az üteg uralkodik a városon [nem: uralja a várost]. (Antib.). — *So sehr beherrschte er das erwähnte (Karten-) Spiel:* Annyira ura volt a mondott játéknak. — *Er kann sich nicht beherrschen:* Nem bír magával.

Behilflich. — *Einem in der Sache behilflich sein:* Valakit vmiben segítni. Vkinek segítségül lenni (Márton: Lat. 80). — *Dem ich von Amtswegen nicht dazu behilflich sein darf:* A kinek én hivatalból segédkezet nem nyújthatok (Jók: RRáby I: 207). — *Dass er dem kleinen Studenten im Wörteraussuchen und in den grammatischen Regeln behilflich sei, od. Hilfe leiste:* Hogy a kis diáknak a szó-kiszedés, meg a nyelvtani szabályok körül segítségére legyen (SzászK-Ebers: Egy polgárm. II: 13).

Behüten. — *Behüte dich Gott, viel-lieber Mann:* Istennek ajánllak, szerelmes Uraim (Thaly: VÉ. I: 240).

Bei. — *Einkehren bei jemandem (Uhland: «Einkehr»):* Betérni vkihez. — *Bei Seite:* Félre. — *Bei Seite legen:* Félre tenni. —

Bei Strafe: Büntetés alatt. Büntetés terhe alatt (Baksay: VasUjs. XX. 163). — *Es ist bei Todesstrafe verboten:* Meg van tiltva halálbüntetés vagy fejvesztés terhe alatt. — *Ein König bei dem Rheine:* Egy rajnamelléki király.

Beibringen. — *Einem Arznei beibringen:* Orvosságot beadni (Fin.) — *Einen Beweis beibringen:* Bizonyítékot fölhozni v. idézni. — *Einem Gift beibringen:* Alattomban mérget beadni vkinek (Fin.). Vkit megmérgezni v. megétetni. — *Er jauchzte, so oft ich einem Spahi einen ausgiebigen Hieb beibrachte:* Még ő kiabált legjobban, mikor egy-egy egészségre váló csapást adtam [v. mértem] a spahi fejének (Jók: RRáby II: 184). — *Jemandem eine Wunde beibringen:* Sebet ejteni vkin. Megsebezni vkit. — *Jemandem eine Uberzeugung beibringen:* Vmely meggyőződést kelteni vkiben. Vkit meggyőzni vmiről. — *Jemandem etwas beibringen:* Megértetni, vkivel vmit; eszire adni, fejébe verni (Fin.).

Beifall. — *Beifall zollen oder geben:* Tetszést nyilvánítani. Tetszését kifejezni. Helyeselni valamit. — *Dieser närrische Rath begegnete allgemeinem Beifall od. fand allgemeinen Beifall:* Ez a bolondos tanács általános tetszésben részesült (Jók: FehérR. 136).

Beifallen. — *Es fällt mir nicht bei od. ein:* Eszem ágában sincs.

Beifällig. — *Das neue Stück wurde beifällig aufgenommen:* Az új darabot tetszéssel fogadták.

Beikommen. — *Sich etwas beikommen lassen:* Valami gondolatra jutni, valamire vetemedni (Fin.).

Beil. — *Siehst du, was du für ein Prahlhans bist, du wirfst das Beil so weit, dass du es nicht wieder holen kannst* (Der Wolf und der Mensch, Grimmék meséi közt): Látod-e, milyen henczegő vagy, mennyire elvetetted a sulykot. — *Den Schuldlosen sehe ich unter dem Beil, und das himmelschreiende Laster ist der Unschuldigen Henker:* A fejsze éle alatt látom a bűntelent, és az égbekiáltó gonosz hóhérkodik az ártatlanon (Fal: NE).

Beilegen. — *Den Streit beilegen:* A vetekedést lecsillapítani (Vers. 208). A viszálkodást kiegyenlíteni. — *Jemandem etwas beilegen:* Vkinek vmit tulajdonítani (Fin.). — *Einen Namen beilegen:* Nevet adni (Fin.). Melléknevet adni. — *Einen Streit beilegen:* Viszályt elenyésztetni v. elintéztetni v. eligazítani, v. kiegyenlíteni (Fin.). — *Beilegen (von Schiffen):* Lassítni járását, megállapodni (Fin.). — *Den Urkunden lege ich nicht viel Werth bei:* Az okmányokra [okiratokra] nem sokat adok (Baksay: GyÖ. II: 163). — *Einer Sache grossen Werth beilegen:* Nagyba venni vmit. Nagyra becsülni vmit. Vminek nagy becset tulajdonítani.

Bein. — *Stein und Bein schwören:* Testére-lelkére esküdni. — *Buchstaben, die einander rechts und links Fusstritte versetzten, sich gegenseitig die Beine unterstellen:* Betük, a mik egymást agyba-főbe rugdalják, egymásnak gáncsot vetnek (Jók: RRáby II: 211). — *Zwei Hunde an einem Bein kommen selten überein:* Nehezen alkuszik meg két eb egy csonton. Két eb nem alkhatik meg egy csonton. (Erd.). — *So lang er sich auf den Beinen od. aufrecht halten kann:* Lábán fennálltáig (NySz.). — *Ich bin sehr müde, denn ich war den ganzen Tag auf den Beinen:* Igen fáradt vagyok, mert egész nap talpon voltam. — *Ich komme aus dem Lager; seit Tagesanbruch ist alles auf den Beinen und harrt deiner Ankunft:* A táborból jövök; hajnal óta mindenki talpon áll és várja megérkeztedet (Jók: FehérR. 83). — *Auf die Beine helfen* (dat.). *Auf die Beine bringen* (acc.): Lábra állítni valakit (NySz.). — *Lass dir nicht bange sein, wir werden dich schon auf die Beine bringen:* Ne búsúlj! majd fordítunk valahogy a dolgodon (Baksay: GyÖ. II: 315). — *Da haben Sie einem Spitzbuben wieder auf die Beine geholfen:* Egy tolvajt állítani lábra (Kaz: BarnhMinna 4: 3). — *Er hat ihm auf die Beine geholfen:* Talpra állította (őt). Fölsegítette. — *Wenigstens hilfst auch du unserem Haushalte ein wenig auf die Beine* (UngRevue VI: 481): Legalább te is lendítesz valamit a gazdaságon. — *Sich auf die Beine machen:* Talpra kelni. Útnak eredni. — *Er machte sich auf die Beine:* Lábra szedte magát s útra kerekedett (Pet: JánosV.). — *Er machte sich auf die Beine. Er machte grosse Schritte:* Nyaka közé szedte lábát (Erd: Közm.). Nagyokat szedett a lába közé. — *Hundert Diener machen sich auf die Beine, um die Stadt zu durch-*

suchen: Száz cseléd a várost veszi a nyakába (Arany: Jóka örd.) — *Dass sie sich auf die Beine machen, und in der ganzen Stadt auflesen, was sie in den Gassen und Strassen erfahren:* Hogy nyakukba vegyék a várost, s fölszedjék, a mit az utczán hallottak és láttak (Csiky K. Boissier: Cic. 3). — *Durch Mark und Bein dringende Töne:* Vesékig ható hang (Ar: HátrPr. 290). — *Und in die Saiten der Leier griff' ich so mächtig ein, so mächtig, dass es gienge durch Blut und Mark und Bein:* Megzendítném lantom, mint egy zengő felhőt: hogy keresztül járjon vért, csontot és velőt (Lisznyai: ÚjPalóczDalok 217). — *Über das Bein od. über's Knie brechen:* Erőszakolni vmit (Fin.). Elhamarkodni. Elnagyolni.— *Lügen haben kurze Beine:* Hazugságnak foga igen könnyen kitetszik (Nyr. V: 508). Szaladj farkas, inadban az igazság (Faludi, NySz.).

Beipflichten. — *Ich theile seine Meinung: ich pflichte ihm bei:* Osztozom véleményében. — *Ich pflichte deiner Meinung bei:* Veled egyetértek (Vers. 47). Osztozom nézetedben.

Beisetzen. — *Einen Todten beisetzen:* Örök nyugalomra tenni v. helyezni (Fin.). Halottat eltakarítani. — *Ein Segel beisetzen:* kifeszítni (Fin.).

Beisitzen: Mellette ülni (Fin.).

Beispiel. — *(In einer Sache) ein Beispiel geben:* Példát adni v. mutatni (valamiben). — *Ein Beispiel an Einem od. an etwas nehmen:* Példát venni valakiről, vmiről (Márton: Lat. 382). — *Ich folge gern dem edeln Beispiel [des Jüngern]:* Az ifjabbnak nemes példáján én örömmel indulok (Szenvey: Messzinai Hölgy 52). — *Es könnte sich so mancher daran ein Beispiel nehmen:* Róla bizony sokan példát vehetnek (Tinódi 217). — *Heutzutage sind die Beispiele einer derart erkämpften geistigen Unabhängigkeit ziemlich selten:* Mai napság kevés példát látunk az ily módon kiküzdött szellemi függetlenségre (Ar: HátrPr. 41).

Beissen. — *Ich habe nichts zu beissen und zu brechen:* Nincsen betevő falatom. — *Dass dich der Fuchs beisse* (Schrader 146): Hogy a fene rágjon v. egyen meg. — *An die Angel beissen* (v. csak *anbeissen*, ha tudnivaló, hogy halról van szó): Bekapni a horgot. Horogra akadni v. kerülni. Horgon akadni. Bevenni a horgot. — *Der alte Fürst beisst schon an den Köder:* Az öreg herczeg pedzi már a horgot (Jók: FGyém. III. 81). — *Er musste ins Gras beissen:* Ott hagyta a fogát.

Beistehen. — *Jemandem mit seinem Rathe beistehen:* Vkinek tanácsára áll (NySz.). — *Einem mit gutem Rath beistehen:* Jó tanácscsal szolgálni vkinek.

Beistellen. — *Einen Vorspann beistellen:* Forspontot állítani. — *Auch ihm wird ein Vorspann beigestellt:* Az ő számára is kijár a forspont (Jók: RRáby I: 20).

Beisteuern. — *Für öffentliche Anstalten, für wohlthätige Zwecke beisteuern:* Közintézetekre, jótékony czélokra adakozni.

Beistimmen. — *Der Fürst stimmte dem bei:* A herczeg ráállt, hogy ez jó lesz így (Jók: FGyém. III: 91). — *Ich möchte die Stadt noch heute belagern, wenn mir die übrigen Gefährten beistimmen:* Megülném a várost ma is, ha rá lennének többi társaim (Ar: Arist. II: 101).

Beitragen. — *Es ziemt sich, dass wir alle zum allgemeinen Wohl das unserige beitragen:* Illik, hogy a közjóra mindnyájan adózzunk. Illik, hogy mindenki megtegye a magáét a közjó érdekében.

Beitreiben. — *Sie erinnern sich, gnädiges Fräulein, dass ich die Ordre hatte, die Contribution beizutreiben:* Emlékszik nagysád, én valék kiküldve, hogy a hadi adót hajtsam be (Kaz: BarnhMinna 4: 6).

Beize. — *Alle listigen Füchse kommen endlich beim Kirschner in der Beize zusammen:* Nincs oly agg róka, kinek bőre csávába nem kerűl. (Erd.). Nem minden róka kerüli el a csávát. (Faludi, NySz.).

Bejahrt.— *Ein bleicher, bejahrter Mann, dessen langer, blonder Schnurrbart schon ins Graue spielt:* Egy sápadt, hajlott korú ember, kinek hosszú szőke bajusza őszbe látszik már csavarodni (Jók: ErdAr. I: 11).

Bekannt. — *Die Burg war weit und breit bekannt od. berühmt:* Messze híre volt a várnak (Mikszáth). — *Mit jemdem bekannt werden:* Megismerkedni vkivel. — *Jemd. mit einem bekannt machen:* Vkit vkivel megismertetni. — *Während des Speisens wird man bald bekannt und so wurde das Gespräch allgemein:* Evés közben az ember hamar ismerkedik s így közös lett köztünk a beszéd (KovácsP:

FarsKal. 13). — *Es ist ihm bekannt. Er weiss davon. Er hat Kenntnis davon:* Értésére van (NySz.). Van róla tudomása. — *Ein so betiteltes Buch ist mir nicht bekannt:* Ily czímű könyvet nem ismerek. — *Er liess bekannt machen, dass...* Kihirdet(tet)te; közhírré tétette. — *Wissmann's Aufgabe war, den eingeborenen Stämmen ihr neues politisches Verhältnis bekannt zu machen und sie dafür geneigt zu stimmen:* Wissmann feladata az volt, hogy a bennszülött törzsekkel politikai helyzetöket megismertesse s iránta bennök hajlandóságot ébreszszen. — *Doch war der Frau Krimhilde von alldem nichts bekannt:* Hanem Ilda semmit sem tud vala ebben (Ar: BH. 7: 52). — *So weit es mir bekannt ist, sind wir im tiefsten Frieden:* Tudtomra, körösleg vagyon áldott béke (Ar: BH. 4: 13).

Bekanntschaft. — *Bekanntschaften knüpfte er aber vorläufig mit niemandem:* Ismeretségeket azonban még egyelőre nem kötött senkivel (Jók: RRáby I: 93). — *Ich möchte mit dem Teufel Bekanntschaft machen, vielleicht kann man mit ihm einen Vertrag schliessen, dass er von nun an die Kohle von uns bezieht:* Én az ördöggel is szeretnék ismeretséget kötni; ki tudja, nem lehetne-e valami üzletet kötni, hogy ezentúl tőlünk vásárolja a szenet? (Jók: FGyém.) — *Dem Soldaten geht's in Winterquartieren wunderlich; da hat er nichts zu thun, und pflegt sich, und macht vor Langerweile Bekanntschaften:* Katonaembernek a téli kvártélyban csodálatosan mennek dolgai; elúnja magát, s unalomból ismeretséget köt (Kaz: BarnhMinna 3: 5). — *Er möge ihre Bekanntschaft machen:* Ismerkedjék vele (nem: szerezze meg az ismeretségét) (Nyr. III: 315).

Bekennen. — *Farbe bekennen* (Schrader 224): Színt vallani. Kimutatni a foga fehérét. — *Er bekennt sich zum christlichen Glauben:* Keresztyén hitet vall.

Beklagen. — *Sich über etwas beklagen:* Elpanaszolni vmit. Panaszkodni vmiről (nem: vmi fölött, vmi miatt. Antib.). — *Nikolaus beklagte sich über die schändliche Behandlung, die ihm zutheil geworden:* Elpanaszkodta Miklós, hogy mily czudarúl bántak vele (Lehr 350). — *Ráby konnte sich nicht beklagen, dass ihm sein hoher Gönner keinen guten Rath gegeben hätte:* Ráby nem vethette szemére magas pártfogójának, hogy az meg ne adta volna neki a barátságos jó tanácsot (Jók: RRáby I: 126). — *Besser bewahrt, als beklagt:* Jobb félni, mint megijedni.

Beklemmt. — *In einem fast beklemmten Tone:* Az elfogódásig mély hangon (Jók: ErdAr. I: 37).

Beklommen. — *Meine Seele ist tief beklommen durch die Wucht der Erscheinungen:* Lelkemet nyomja az események súlya (Jók: ErdAr. I: 3).

Bekneipt. — *Stark bekneipt:* Jól benyakalva. — *Er hat sich tüchtig bekneipt od. bezecht:* Feltöltött a garatra (NySz.).

Bekommen. — *Wenn ich's doch auch so gut bekäme:* Csak nekem is lenne olyan jó dolgom. — *Das bekam ihnen sehr schlecht:* Ezzel nagyon rosszúl jártak. Ezzel pórúl jártak. — *Es wird ihm übel bekommen. Er wird es büssen:* Torkára forr. — *Die Lüge bekam ihnen übel:* Torkokon akada a hazugság (NySz.). Torkukra forrt a hazudság. — *Das Bad ist ihm übel bekommen:* Megártott neki a fürdő. — *Die Felsenmahlzeit hat dir übel bekommen:* A kőszikla-ebéd ráforrt a gégédre (Pet: JánosV.). — *Das Essen bekommt ihm wohl:* Az étel jól esik neki, egészségére válik. — *Wohl bekomm's:* Egészségére váljék! — *Ich habe nichts bekommen:* Nekem semmi sem jutott. — *Ich werde auch etwas davon bekommen:* Nekem is jut belőle (NySz.). — *So wie sie vor die Prosceniums-Lampen tritt, bekommt sie das Fieber, zittert, vergisst alles, steht da wie ein Stock, und intonirt falsch:* A mint a proscenium lámpái elé lép, trémát kap, elfelejt mindent, tuskó lesz és hamisan intonál (Jók: FGyém. III: 83). — *Treibe sie hin, ich weiss, wir bekommen dafür ein schönes Stück Geld in den Sack:* Hajtsd el őket a vásárra, tudom, hogy jó pénz üti érte a markunkat (UngRevue VII: 481). — *Beim geringsten Geräusch schrickt sie auf, bekommt sie Krämpfe, und geräth in Convulsionen:* Minden kis zörejre felretten, görcsöket kap, rángásokba esik (Jók: FGyém. I: 163). — *Ich fürchte, dass wir in Szent-Endre Schläge bekommen werden:* Én attól tartok, hogy minket nagyon meg fognak rakni Szent-Endrén (Jók: RRáby I: 272). — *Er bekam noch zu rechter Zeit Wind von der Sache:* Idejében szelét v. neszét vette a dolognak (Nép, Lehr 128). — *Wenn*

ich ihn einmahl zu sehen oder zu Gesichte bekäme: Ha egyszer megláthatnám. Ha egyszer szemem elé kerülne. — *Wir bekamen nichts zu sehen:* Semmit se láthattunk. — *Ehe er sie zu sehen bekam:* Mielőtt megláthatta. — *Ich bekam auch einen heiligen Georg von ihm geschenkt:* Nekem is ajándékozott egy sárkányölő Szentgyörgyöt (Jók: EnyémT. I: 37). — *Selbst Angela bekam diese Prahlerei satt:* Pedig Angela is megsokallotta már a dicsekvést (Jók: FGyém. III: 53).

Beladen. — *Der kostbare Stoff ist reichlich mit Gold beladen:* A nagybecsű kelme aranynyal pazarul terhelve (Ar: Murány O. I). — *Beladen hoch mit Schätzen die Thiere:* Kincs vala, kincsérő azokon terhelve (Ar: BH. 5: 6).

Belagern. — *Cirta wird belagert:* Cirta ostrom alatt áll (Kaz: Sall. Jug. XXI. cap). — *Der Feldherr befahl, die Stadt zu belagern:* A vezér ostrom alá fogatta a várost. — *Das Hunnenheer bestürmt die belagerte Stadt:* A hún sereg neki veselkedik az ostrom alá fogott városnak (Nyr. I: 410). — *Ich möchte die Stadt noch heute belagern, wenn mir die übrigen Gefährten beistimmen:* Megülném a várost ma is, ha rá lennének többi társaim (Ar: Arist. II: 101).

Belang. — *Der ganze Triumph war nicht einmal von Belang:* Számba sem jött a diadaluk (Jók: EnyémT. I: 161).

Belangen. — *Ich werde ihn gerichtlich belangen:* Pörbe fogom.

Belasten. — *Was vielleicht das Gewissen eines andern belastet:* A mi teher netán a más lelkét nyomja (Jók: ArEmb. I: 67). — *Wenn weiter nichts meine Seele belasten würde, als dies Hundeblut:* Ha csak ez a kutyavér terhelné lelkemet (Jók: ArEmb. V: 115). — *Er hat seine sämmtlichen Güter allmälig (mit Schulden) belastet:* Minden jószágát eladósította v. megterhelte (adóssággal). — *Wir belasten Sie auf neue Rechnung mit x Gulden:* Önt új számlájára adósítjuk x forinttal.

Belaufen. — *Die bisher ermittelte Verlust beläuft sich auf 10 Millionen Reis:* Az eddig kiderült kár felmegy 10 millió reis-re (Jók: ArEmb. V: 51).

Belauschen. — *Wenn diese bemerken, dass jemand sie belauscht hat, so zerreissen sie ihn in Stücke:* Ha ezek észreveszik, hogy valaki őket megleste, azt ízekre fogják tépni (Jók: FGyém. II: 55).

Beleben. — *Seine Schriften belebt ein religiöser Sinn:* Munkáit vallásos érzület lengi át.

Belegen. — *Nur hie und da fanden wir die alte Bedeutung eines Wortes angemerkt, und auch da nicht mit genügenden Citaten aus unsern alten Schriftstellern belegt:* Csak itt-amott s néhány szónak találtuk feljegyezve régi jelentését, nem támogatva elegendő idézettel régi iróinkból (ArHátrPr. 298). — *Die Murmelthiere sind mit Interdict belegt:* A marmoták vannak tilalom alá vetve (Jók: ArEmb. III: 45). — *Die Einwohner mit Schatzung belegen:* A lakosokra harácsot vetni ki.

Beleidigend. — *Ein beleidigender Scherz:* Fájós tréfa (Lehr 78).

Beleuchten. — *Es beleuchtet in eigenthümlicher Weise das Innere des antiken Gebäudes:* Sajátszerű világítást ad az ódon épület belsejének (Jók: ErdAr. II: 80). — *Du hast mir manche Stunden schön beleuchtet:* Te felderítéd bús óráimat (Szem: Zr. 5: 4).

Beleuchtung. — *In wie ganz anderer Beleuchtung stand nun die Welt vor mir:* Mily más színben álla most előttem a világ! (KisfK: VígBesz. 33).

Belieben. — *Nach Belieben:* Tetszés szerint.

Beliebt. — *Was in unsern geselligen Kreisen im Laufe der vierziger Jahre so sehr beliebt od. so sehr im Schwunge war:* Mely társas köreinkben a 40-es évek folytában annyira divatozott (Ar: HátrPr. 227). — *Weil du dich um jeden Preis beliebt machen willst, eben darum schätzt und sucht dich niemand:* Mert magad minden áron kelletted, ép azért nem vagy becses, keresett (Tompa I: 264). — *Welcher Ton soll massgebend sein, damit wir uns beliebt machen?* Milyen hang legyen az irányadó, hogy kellemeztessük magunkat? (Mikszáth: «Pesti Hirlap! Ki ád többet érte?»)

Beliebtheit. — *Sich einer allgemeinen Beliebtheit erfreuen:* Közkedveltségnek örvendeni.

Belohnen. — *Er kann Sie nicht alle belohnen:* Nem adhatja meg mindennek érdemlett bérét (Kaz: BarnhMinna 3: 4). — *Gott und Vaterland mag euch den Sieg belohnen:* Az ég és a haza nyujtson

jutalmat szép tettetekért (Szem: Zr. 2: 4). — *Die That belohnt die Stimme des Jahrhunderts:* Jutalmat a szép tettért századunk oszt (Szem: Zr. 2: 4). — *So mög die gute That Gott mit Gutem immerdar belohnen:* Isten a jó tettet jóval koronázza (Ar: BH. 1: 24).

Bemächtigen. — *Eine herbe Nüchternheit bemächtigt sich Toldi's:* Toldin erőt vesz keserű józanság (Ar: TSz). — *Ein gerechter Zorn bemächtigte sich seiner:* Méltó neheztelés fogta el. — *Sich der Gefühle bemächtigen:* Erőt venni érzésein. (Fin.) — *Wie mochten jene historischen Gedichte beschaffen sein, die sich der Vergangenheit und der Gegenwart der Nation bemächtigt hatten od. von der Verg. u. Geg. der Nation Besitz ergriffen hatten:* Milyenek lehettek ama történeti darabok, melyek a nemzet multját, jelenét örökbe vették (Ar: Próz. 65).

Bemeistern. — *Seine Aufregung bemeistern:* Fölindulását leküzdeni. — *Mit Schrecken erblickte ich die tödtlichen Waffen od. Geräthe, doch bemeisterte od. bewältigte ich nach Möglichkeit meine Furcht:* Megdöbbenve néztem azon öldöklő szerszámokra, de mint lehetett, elfojtám a félelmet (KisfK: VígBesz. 67). — *Sie vermochten ihre Heiterkeit nicht zu bemeistern:* Nem bírták visszafojtani jó kedvüket (Jók: ArEmb. II: 154). — *Endlich konnte er seine Neugier nicht mehr bemeistern, näherte sich der Thüre und trat ins Zimmer, wo sie sich unterhielten:* Végre nem állhatá tovább a kiváncsiságot, az ajtóra került s belépett a mulatók közé (Jók: FehérR. 52). — *Er konnte kaum seine Verwunderung bemeistern od. seiner Verwunderung Herr werden:* Alig birta fékezni csodálatát. (uo.) — *Einmal zwar zuckte es schmerzlich um ihre Lippen, als sie den kleinen Liebling auf die Beine stellen wollte, dieser aber das Köpfchen zur Seite fallen liess; aber sie bemeisterte sich:* Egyszer-egyszer ugyan vonaglottak az ajkai, a mint kedvenczét lábra akarta állítani, s az megint csak félrehajtá a fejét, de csak erőt vett magán (Jók: RRáby II: 139). — *Dann bemeistert sich die Pflanzenwelt immer mehr des Wasserspiegels:* Azután mindjobban urrá lesz a növényzet a víz tükre felett (Jók: FGyém. I: 9).

Bemerkung. — *Herr M. wird uns verzeihen, wenn wir uns über sein Werk einige Bemerkungen erlauben:* Megbocsát M. úr, ha művére egy pár észrevételt bátorkodunk tenni [v. inkább: megjegyzést b. t.] (Ar: HátrPr. 298). — *Es sei mir gestattet, über das ungarische epische Versmass einige bescheidene Bemerkungen vorzubringen:* Legyen szabad a magyar eposzi versformára egy szerény észrevételt tennem (Ar: Próz. 48). — *Ohne Bemerkung hingehen od. passieren lassen:* Észrevétel nélkül bocsátani (Ar: HátrPr. 101).

Bemühen. — *Du bemühest dich vergebens:* Haszontalan munkában fárasztod magadat (Vers. 71). Hiába fáradsz. Fáradságod kárba vész. Beletörik a bicskád. — *Er bemüht sich vorwärts zu kommen:* Töri magát előre. — *Wie er sich um die Aufrechthaltung desselben bemüht:* Mint munkálódik ő ennek fentartásán (Jók: ErdAr. III: 60).

Benehmen. — *Die Angst benehmen:* A szorongást megcsillapítani (Vers. 95). — *Die Aussicht benehmen:* A kilátást gátolni v. akadályozni. Útban állani. — *Einem das Bürgerrecht benehmen:* A polgári justól vkit megfosztani (Vers. 37). — *Deine Rede hat mir alle Furcht benommen:* A te beszéded engemet egészen felbátorított, minden félelmemet elvette (Vers. 151). — *Jemandem allen Glauben benehmen:* Valakinek hitelességét elvenni (Vers. 9). Hitelétől megfosztani vkit. — *Einem alle Hoffnung benehmen:* Valakit minden reménységétől megfosztani (Márton: Lat. 34). — *Einem den Irrthum benehmen:* Vkit tévedéséből kijózanítani. — *Es benimmt ihm die Lust:* Kedvét veszi v. szegi. — *Benehme dich anständig:* Becsüld meg magadat. (Erd.)

Beneiden. — *Etwas beneiden:* Irígy szemmel nézni vmit (Márton: Lat. 126).

Benöthigen. — *Er benöthigt es:* Szüksége van rá. Kell neki. Rászorúl. (Nem: szükségel. Antib.) — *Der Schriftsteller benöthigt (braucht) ein gewisses Mass von Unabhängigkeit:* Bizonyos mértékű függetlenség kell az írónak (Ar: HátrPr. 41). — *Es wird benöthigt:* Szükséges. Kell. (Nem: szükségeltetik. Antib.)

Benützen. *Er trug alles zusammen, was er in seiner Sammlung benützen konnte:* Összegyüjtött mindent, minek

gyüjteményében hasznát vehette (Ar: HátrPr. 289). — *Er benutzte od. ergriff die Gelegenheit; er nahm die Gelegenheit wahr. Er bediente sich der Gelegenheit:* Kapott az alkalmon. Élt a jó alkalommal. Megragadta az alkalmat. — *Sie benützten es als Zielscheibe:* Czéltáblának tevék ki (Jók: ErdAr. III. 98).

Beobachten. — *Etwas scharf beobachten:* Szemmel tartani vmit. — *Ein Gesetz beobachten:* A törvényt megtartani, követni. (Fin.)

Bequem. — *Er lebt bequem:* Kényére él (NySz). — *Er macht sich's gern bequem:* Szereti a könnyű végét fogni a dolognak. Szeret a készhez ülni (Dug: Pb. II. 222).

Bequemen. — *Sich bequemen:* Alkalmazkodni. Rá fanyalodni. Neki törődni vminek. (Ar: Jóka örd.)

Berathen. — *Er ist übel berathen:* Rossz tanácsadói vannak. (Fin.) — *Im Vatikan ist man sehr schlecht berathen:* A Vatikánnak nagyon rossz tanácsadói vannak. A Vatikánban igen rossz tanácsadókra hallgatnak.

Berathschlagen. — *Sich heimlich berathschlagen:* Titkon tanácskozni (Vers. 190).

Berathung. — *Wir hielten mit mehreren Patrioten eine Berathung (Conferenz) ab:* Több hazafiakkal együtt értekezletet tartottunk (ÚjMMúz. VII: 6).

Berauben. — *Man beraubte ihn der Augen:* Kiszurták a szemét. Kitolák a szemét (NySz). Szemevilágától megfosztották. — *Der Besinnung berauben:* Eszméletétől megfosztani.

Berauschen. — *Die sich aus den Schädeln ihrer Feinde berauschten:* Kik ellenségeik koponyájából itták le magokat (Ar: HátrPr. 204).

Berechnen. — *Das auf den Knalleffect berechnete Verfahren der Romanschriftsteller:* A regényírók csattanó hatásra számított eljárása (Ar: Próz. 91). — *Die für einen Grund berechneten Grundmauern:* A várnak szánt alap (Jók: ErdAr. I: 7).

Bereden. — *Sie bereden das kokettierende Weib:* Szólják a tetszelgő asszonyt (Jók: ErdAr. I: 60). — *Einen übel bereden:* megszólni, rágalmazni vkit. — *Sich mit jemandem bereden:* Összebeszélni vkivel. (Fin.)

Bereich. — *Das liegt ausser dem Bereich seiner Macht:* Oda hatalma nem ér v. nem terjed. (Fin.) — *Was im Bereiche seiner Hände war:* A mi csak keze ügyébe esett (került). — *Sie versah selber alle Arbeiten, welche in den Bereich der Küchengärtnerei gehörten, mit zwei Negerdienstboten:* Ő maga látott minden után, a mi a konyhakertészet körébe tartozik, két néger cselédjével (Jók: EnyémT. III. 123).

Bereit. — *Ich weiss, sein grosses Herz ist immer zu Opfern bereit:* Tudom, hogy nagy szíve mindig kész áldozatra. (KisfK.) — *Das Mittagmahl steht bereit:* Az ebéd elkészült (Jók: EnyémT. I: 8). — *Für ihn steht jedes Bürgers Arm bereit:* Érte minden honfi karja készen áll (Vör: Fóti dal). — *Er erklärt sich bereit:* Késznek nyilatkozik. — *Der Fischer liess sich gegen gute Bezahlung bereit finden:* A halász jó fizetésért rászánta magát (az utazásra) (Jók: ArEmb. III: 157).

Bereiten. — *Befürchtet nichts, 's ist alles g u t b e r e i t e t:* Nincs félni mit, jó rendelést tevék (Szem: Zr. 4: 9). — *Einer Sache ein E n d e machen (bereiten), ein Ziel setzen:* Véget (végét) szakasztani, vetni vminek. — *Um ihrer Schwester H i n d e r n i s s e zu bereiten:* Nénjének akadékoskodni (Jók: ErdAr. I: 74). — *Bereite deinem theuern künftigen Schwiegersohne ein L a g e r:* Vess ágyat a te kedves jövendőbeli vejecskédnek (Jók: ArEmb. I: 117). — *Auf das hin waren Ádám und Éva nicht wenig bestürzt und bereiteten ein noch viel reicheres M a h l, um ihn weich zu stimmen* (UngRevue VII. 691): Ettől megszeppentek Ádám és Éva uraimék s még nagyobb lakzit csaptak, hogy valahogy megkérleljék. — *Es wird sich sonach empfehlen, hübsch geschmeidig mit ihm umzugehen, sonst könnte er den Herren am Ende noch U n a n n e h m l i c h k e i t e n bereiten:* Annálfogva jó lesz csinján bánni, mert különben még bajt csinálhat az uraknak (Jók: RRáby I: 128).

Bereuen. — *Wer mir Vertrauen schenkt, wird es nicht bereuen:* A ki bennem bízik, nem látja búját (Nyr. XI. 130). — *Das sollst du bereuen! Dafür sollst du büszen!* Ezt megkeserülöd! Ezt nem viszed el szárazon! Megiszod még ennek a levit! (Nyr. VII. 275).

Berg. — *Er versprach ihr B e r g e von Schätz en für einen einzigen Kuss:* Kin.

cset, eget, földet igért egyetlen egy csókjáért (Lisznyai: A barlang csillaga). — *Er verspricht mir goldene Berge:* Aranyhegyeket igér (NySz). — *Der F u s s des Berges:* A hegy töve, alja. — *H i n t e r dem Berge h a l t e n:* Valamit elhallgatni. (Fin.) — *Ein hinterhaltiger Mensch, der hinter dem Berge hält:* Titkos szándékú. (Vers. 2.) — *Er ist ü b e r alle Berge:* A nyomát bottal üthetik. (NySz. Nép.) Csak hűlt helye van. (Fin.) — *Da war es schon über alle Berge:* Hetedhét országon túl járt már akkor. — *Die Haare (alle Haare) s t e h e n ihm zu Berge:* Égnek mered a haja (minden haja szála). — *Berg auf sachte, Berg ab achte, grad aus trachte:* Hegynek hajts, völgynek tarts. (Erd.)

Bergen. — *Die klugen Vorkehrungen, durch die du deinen Sohn geborgen:* Azon okos röndöléseid, melyekkel fiaidat szem-láb elől bölcsen elrejthetted (Dug: Szer. I: 339). — *Welche Fülle von Entsagung barg dieser Seufzer:* Mennyi lemondás rejlett e sóhajban (Jók: ErdAr. I: 37). — *Was birgt sich hinter der Marmorkälte dieses schweigsamen Antlitzes?* Mit rejt ez a hallgató arcz márványhidegsége alatt (ArEmb. III: 174).

Bericht. — *Über den Preis werde er schon persönlich Sr. Excellenz Bericht erstatten:* Az ár iránt majd személyesen fog előterjesztést tenni (Jók: ArEmb. II: 69).

Bersten. — *Er muss beinah bersten vor Ärger:* Csaknem megfakad mérgiben (NySz).

Berücken. — *Die ganze Athmosphäre ist mit Honigduft geschwängert, die Luft selbst ist berückend und bestrickend und weckt unbekannte Gefühle in uns:* Ez az egész lég mézillattól terhes, a levegő maga mámorít, andalít s titkos érzelmeket költ fel (Jók: MFöld 48).

Berücksichtigen. — *In Anschlag bringen, berücksichtigen* (francziásan: *Rechnung tragen, l. Zeitschr. für d. d. Unt 1887. 95.)*: Számba venni vmit. Számolni vmivel. Számot vetni vmivel. Számításba venni vmit, beszámítani.

Beruf. — *Er erfüllt seinen Beruf:* Követi hívatását, megfelel hívatásának, teljesíti vagy betölti föladatát (nem: teljesíti hivatását, Antib.) — *Ich fühle einen Beruf zu etwas:* Hivatást érzek vmihez.

Beruhen. — *Das beruht auf einem Irrthum:* Tévedésen alapszik. (Fin.) — *Man konnte vollkommen darüber beruhigt sein:* Bizonyos lehet felőle mindenki (Jók: ArEmb. I: 123). — *Zuletzt beruhigte er sich und fügte sich in sein Schicksal* (UngRevue VI: 694): Végre megjuhádzott, megnyugodott sorsán.

Berühmt. — *Ofen ist berühmt wegen seiner schönen Aussicht:* Buda híres szép kilátásáról. — *Berühmt werden:* Elhíresedni. — *Berühmt werden (mit Mühe):* Hírre vergődni.

Berühren. — *Ich habe ihn m i t keinem F i n g e r berührt:* Ujjal sem értem hozzá. — *Eine Sache mit etwas berühren od. in Berührung bringen:* Értetni vmit vmihez v. valamivel valamit (Háromszék, NyKözl. III. 9). — *Auf dem Wege hätte ihn der köstliche Lindenblüthen-Duft berührt:* Megcsapta volna a drága jó hársfa-illat (Jók: RRáby II: 15). — *Auf der Rückreise richtete er es so ein, dass er P e s t berühren konnte:* Visszatérő útját úgy ejtette, hogy Pestnek jöjjön (uo. 20). — *I n d e r R e d e berühren:* Említeni. (Fin.) — *Er berührt bloss die einzelnen G e d a n k e n, möge sie errathen, wem's gefällt:* Csak úgy pedzi gondolatait: találja ki, a ki akarja (Philol. Közl. XIV: 825).

Berührung. — *Eine weitere Berührung findet nicht statt:* Többet nem értekeznek egymással (Jók: ArEmb. I: 62).

Beschaffen. — *Wie mochten jene historischen Gedichte beschaffen sein, die sich der Vergangenheit und der Gegenwart der Nation bemächtigt hatten od. von der Verg. u. Geg. der Nation Besitz ergriffen hatten:* Milyenek lehettek ama történeti darabok, melyek a nemzet multját, jelenét örökbe vették (Ar: Próz. 65).

Beschäftigen. — *Ihre G e d a n k e n sind sehr dadurch beschäftigt:* Minden gondolatját lefoglalja (Jók: ArEmb. V: 188). — *Das Auge vermeint zu sehen, womit sich die P h a n t a s i e beschäftigt:* A mivel az embernek képzete vesződik, azt látja szeme (KisfK: VígBesz. 84.). *Doch nur m i t ihr werd' ich beschäftigt sein:* De rajta járnak váltig gondjaim (Szenv: Messz. 73). — *Selig diejenigen, die u m dich beschäftigt sind; glücklich, die dir dienen können:* Boldogok, a kik te körüled forgódnak; áldottak, a kik néked szolgálnak (Pázm: Préd. 191).

Beschämen. — *Evila musste beschämt*

es allein anhören, wie der Geistliche sie zum drittenmal von der Kanzel herab verkündigte: Evilának szégyen-szemre egyedül kellett végighallgatnia, hogy harmadszor kihírdeti a pap a szószékről (Jók: FGyém. I: 150).

Beschaulichkeit. — *In der Mitte standen in ruhiger Beschaulichkeit zwei Störche:* A közepén két gólya állt csendesen elmerűlve a természet szemléletében (Jók: ArEmb. III: 59).

Bescheid. — *Er weiss genau Bescheid (in einem Gebäude, in einer Gegend, in einer Sache):* Tudja a dörgést, a járást. Érti a csíziót. — *Er weiss keinen Bescheid in der Sache:* Nem akad a dolog nyitjára.

Bescheiden. — *Wiewohl er vielgeachtet, duckt er sich doch bescheiden:* Tisztessége vagyon, de magát alázza (Ar: BH. I: 9).

Beschenken. — *Einen reichlich beschenken:* Valakit gazdagon [bőkezűen] megajándékozni (Márton: Lat. 145).

Bescheren. — *Der Erde Frieden bescheren:* Békességet bocsátani a földre (NySz). — *Ab und zu war auch ihm ein froher Tag beschert:* Egyszer-másszor neki is cseppent egy-egy víg napja (Nyr. VII. 169). — *So viel Segnungen seien ihr beschert:* Annyi áldás szálljon rája (Nyr. IV: 373).

Beschimpfen. — *Wissen sie, dass ich auf Zeit meines Lebens beschimpft wäre?* Nem érti, hogy az rajtam szennyet hagyna, s olyat, hogy le nem moshatnám? (Kaz: BarnhMinna 4: 6).

Beschlag. — *Auf deine Caution von 10,000 Gulden lege ich Beschlag:* Elkobzom a 10,000 frt biztosítékodat (Jók: ArEmb. II: 14).

Beschlagen. — *Er beschlägt es mit Nägeln:* Ver belé szeget v. megveri [kiveri] szeggel (Hszék, NyKözl. III: 9. — *Ein runder Schreibtisch, mit Gold beschlagen:* Gömbölyű íróasztal, aranyverettel (Jók: FehérR. 139). — *Gut (od. schlecht) beschlagen in der Mathematik usw.* Jártas (v. járatlan) a mennyiségtanban stb.

Beschleichen. — *Eine heimliche Angst beschlich ihn:* Valami félelem fogta el (Jók: ArEmb. I: 160). — *Das Gemüth beschleicht eine melancholische Stimmung:* Bánatos érzés lepi meg a kedélyt [a lelket, a szívet] (Jók: ArEmb. IV; 101). — *Es Beschleicht sie ein Unwohlsein:* Valami betegség kerülgeti (uo. 53).

Beschluss. — *Nach dem Beschluss der Vornehmsten:* a főemberek határozata szerint.

Beschneiden. — *Die Reben beschneiden:* A venyigét nyesni (Vers. 150).

Beschönigen. — *Die Sache beschönigen:* Szépítgetni v. hímezni a dolgot.

Beschränkt. — *Herr Matthäus Leányfalvy war ein ganz und gar auf sich selbst beschränkter Mensch:* Leányfalvi Máté úr egészen magának való ember volt (Jók: RRáby I: 76).

Beschreiben. — *Eine Bahn beschreiben:* Pályát (utat) befutni. (Fin.) — *Ich werde euch eine Scene beschreiben:* Egy jelenetet fogok előtökbe rajzolni (Jók: ErdAr. I: 1).

Beschreibung. — *Es spottet aller Beschreibung. Es geht über alle Beschreibung:* Leirhatatlan.

Beschuldigen. — *Da beschuldigt niemand Vesselényi:* Itt nem Vesselényit veti okul senki (Ar: MO. 3: 105). — *Er beschuldigt mich fälschlich dieser Sache:* Ő csak rám fogja ezt a dolgot.

Beschuldigung. — *Beschuldigungen abwenden:* Mentegetődzni. A vád alól magát kimenteni (Márton, Ném. szót.).

Beschwer. — *Ehr' hat Beschwer* (Sprichw.): Fáradsággal jár a becsület.

Beschweren. — *Sich über etwas beschweren:* Panaszt tenni vmiről. Vmit mint sérelmet felhozni (Fin.).

Beschwerlich. — *Wenn es eurem Arm nicht zu beschwerlich, den Buchstaben i einzuschieben:* Ha terhére nem esik a karjának azt a i betüt is közbeszúrni (Jók: RRáby I: 53).

Beschwichtigen. — *Soliman trachtet den Aufruhr persönlich zu beschwichtigen:* Szulimán a zendűlést személyesen csendesíti (Ar: HátrPr. 438). — *Theresa weiss die wüthenden Parteien zu beschwichtigen:* Teréza ki tudja békíteni a dühöngő pártfeleket (Jók: ArEmb. VI: 34).— *Er beschwichtigte seinen Zorn:* Elpihentette haragját(Jók:Szeretve III:183).

Beschwingt. — *Leicht beschwingt:* Könnyű szárnyú.

Beschwören. — *Eine Gefahr beschwören:* A veszélyt elhárítani (Fin.).—*Einen Geist beschwören:* Szellemet idézni (Fin.). — *Den Zauber beschwören:* A varázst megtörni.

Beseelen.—*Den Verfasser beseelt irgend ein hohes Ziel:* A szerző lelkesűl valamely magasztos czélért (Ar: HátrPr. 301). — *Ich muss schreiben ohne die beseelende Hoffnung, mein Werk vollständig zu Ende zu führen:* Irnom kell a teljes bevégzés éltető reménye nélkül (uo. 41.).

Besehen. — *Dann besah ich mir (die Stadt) Erlau:* Azután nézegéltem Egret (Vitk: Munk. II: 38).

Besetzen. — *Alle A u s g ä n g e besetzen:* Minden kijáratot elállani. — *Um nur die Ausgänge genügend zu besetzen:* Hogy minden kijárást elégségesen elállhasson velök (Jók: ErdAr. I: 85). — *Der Feind, der den G e b i r g s d a m m besetzt h i e l t, feuerte aufs Gerathwohl in das Thal hinab:* A hegygerinczre felkapott ellenfél találomra lövöldözött a völgybe (Jók: EnyémT. II: 61). — *Die Soldaten halten die*] *W e g e besetzt:* A katonák elállják az utakat. — *Vorn an den beiden Schienbeinen m i t so viel V e r s c h n ü r u n g e n besetzt (die Hose), dass sie einem umgekehrten gothischen Münsterthurm glich:* Elől a két lábszáron kihánytatva akkora zsinórczifrázattal, mint egy lefelé fordított gothicus münster tornya (Jók: RRáby I: 105).

Besiegen. — *Vielleicht, dass er gar selber sein Inn'res besiegt:* Tán ő maga lelkét türelemmel győzi (Ar: BH. 12: 4).

Besinnen. — *Da erst besann sie sich:* Akkor tért egyszerre magához (Jók: ArEmb. II: 153). — *Da besinnt er sich nicht lange und wirft auch er den Deckel von seinem Sarge herunter* (UngRevue VII: 692): Jancsi is kapja magát, lelöki magáról a koporsó fedelét. — *Sich eines Bessern besinnen:* Meggondolkozni, mást gondolni, meggondolni magát.

Besinnung. — *Der Besinnung berauben:* Eszméletétől megfosztani. — *Sie war nicht bei Besinnung:* Nem volt öntudatánál (Jók: ArEmb. I: 167). *Wieder zur Besinnung gelangen:* Fölocsúdni. Magához térni. Eszméletre térni.

Besitz. — *Wie mochten jene historischen Gedichte beschaffen sein, die sich der Vergangenheit und der Gegenwart der Nation bemächtigt hatten od. von der Verg. u. Geg. der Nation Besitz ergriffen hatten:* Milyenek lehettek ama történeti darabok, melyek a nemzet multját, jelenét örökbe vették (Ar: Próz. 65).—*Er drängte (od. trieb od. verdrängte) ihn aus seinem Besitz:* Mindenéből kiszorította (Nyr. IV: 515). — *Das Haus übergeht in deinen Besitz:* A ház birtokodba jut.

Besitzen. — *Er besitzt die gute Eigenschaft, dass...* Meg van benne az a jó tulajdonság, hogy ...

Besonder. — *Das ist nichts besonderes:* Ez nem valami különös.

Besorgen. — *Ein Amt besorgen:* Hivatalt ellátni. — *Einen Auftrag besorgen:* Megbízásban eljárni. Megbízást teljesíteni. — *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen:* Mit ma végezhetsz, ne halaszd holnapra (Zrinyi: Aphorism. 9).

Besorgt. — *Das m a c h t mich besorgt:* Ez igen aggaszt engem. — *Ich thue euch zu wissen, dass der Handel, der mich um eure Ehre besorgt machte, sich zu eurem Vortheil aufgeklärt hat:* Az a baja, mely engem gondba ejtett volt a maga becsülete iránt, saját óhajtása szerint világosodott fel (Kaz: BernhMinna 5: 9). — *Besorgt s e i n:* Gondban lenni. Aggódni. — *Ich bin s e h r besorgt:* Nagy gondban vagyok. — *Er w a r f dabei einen besorgten B l i c k auf die Umgebung:* Aggodalmas tekintetet vetve a környékre (Jók: ErdAr. II: 92).

Bespannen *(den Wagen mit Pferden):* befogni (lovakat a kocsiba).

Besprechen. — *Während die Männer ernste Dinge besprachen:* Mialatt a férfiak komoly dolgokról értekeztek (Jók: ErdAr. I: 76). — *Kritisch besprechen:* Bírálva ismertetni.

Besprechung.—*Kritische Besprechung:* Bíráló ismertetés. — *Über ein so betiteltes Buch bringt ein neulich erschienener Artikel des «Athenæum» die unten folgende Besprechung:* Ily czímű könyvről az Athenæum egyik közelebbi czikke az alább olvasható ismertetést hozza [közli] (Ar: HátrPr. 203).

Bespritzen. — *Ihre braunen Ringmauern sind bespritzt mit dem Blute verschiedener Nationen:* Barna körfalait mindenféle nemzet vére festé (Jók: ArEmb. I: 74).

Besser. —*Das Bessere ist der Feind des Guten:* Hadd el a jót a jobbért (Dug: Pb. II: 157). Egyik idő ellensége a másiknak (Nyr. IX: 135). — *Es wird noch einmal besser werden. Nach Regen kommt Sonnenschein:* Lesz még szőlő, lágy kenyér

(Nyr. VII: 169). Lesz még czipó, lágy kenyér (uo. 179).

Bessern. —*Den Lohn bessern:* Fizetést növelni (Fin.) v. emelni.

Bestätigen. —*DerDichter spricht (hier) bloss als pietätvoller Enkel, welche Auffassung auch durch die subjective Färbung der ganzenReflexion bestätigt wird:* A költő csak mint kegyeletes unoka beszél, mely felfogást az egész reflexio alanyi szinezete is igazol (Ar: HátrPr. 427).

Beste. — *Er nimmt sich die besten [Äpfel etc.]:* Javát válogatja [az almának stb.] (NySz.). — *Ein wahrer Cavalier von der besten Art od. Sorte:* Igazi dalia a javából (Jók: RRáby. I: 15). —*Der erste beste, der mir begegnet od. der mir in den Wurf kommt, will ich dingen:* A ki legelsőbb a szemem elé akad, megfogadom (Nyr. I: 457).—*Das allgemeine Beste:* A közjó (Fin.). — *Sie thaten ihr Bestes:* Megtették a tőlük kitelhetőt. Mindent megtettek, a mi tőlük telt. — *Etwas zum besten geben:* Valamit közre adni (NySz.). Közre ereszteni. Valamivel kedveskedni, vmit élveztetni vkivel; különösen: vmit elbeszélni; gúnynyal: vmit föltálalni. — *Den sie zum besten haben kann:* A kiből bolondot űzzön (Jók: ArEmb. II: 93). — *Zum besten haben, lächerlich machen:* Kicsúfolni, nevetségessé tenni vkit (Márton: Lat. 155). — *Geh! du hast mich zum besten:* Eredj! ne űzz tréfát az emberből (uo. 24). — *Mit solchen Kniffen haben sie (die Erzieher) den edlen Herrn zum besten od. bethören (verblenden) sie den edlenHerrn, er vertraut ihnen sein Kind an und kommt dabei übel weg:* Az effélékkel (a nevelők) kitolják szemét az úri gazdának, reájok bízza édes gyermekét és rajta veszt (Fal: NU). — *Er hält ihn zum besten:* Tréfát űz belőle. — *Ich werde ihm gleich zeigen, wie man einen Klügern zum besten halten muss:* Mindjárt megtanítom, hogy kell bolondot űzni a magánál okosabból (Bajza II: 45).—*Damit kannst du meinen Hund zum besten halten:* A kutyámat tedd bolonddá, édes öcsém (Jók: RRáby I: 79).

Bestechen. — *Aber, Herr Oheim, ich komme doch nicht deshalb hieher, um — sei es mit einem Reitpferd oder mit Dukaten oder mit einer Hofrichterstelle — von den Herren mich bestechen zu lassen:* De urambátyám, én nem azért jövök ide, hogy engem akár paripákkal, akár aranyokkal, akár tiszttartósággal lekenyerezzenek az urak (Jók: RRáby I: 81). — *Es ist ein bestechender Gedanke:* Nagyon tetszetős gondolat.

Bestehen. — *Das Verhältniss, das zwischen Wärme und Licht besteht:* A viszony, mely a hő és fény közt van (nem: létezik, Antib.).— *Er bestand so manches Abenteuer:* Sok kalandja volt. Sok veszélyt kiállott. — *Die Feuerprobe bestehen* (Weish: Sal. 3: 6): Megállani v. kiállani a tűzpróbát. — *Einen Gegner od. einen Feind bestehen:* Ellenféllel szembeszállni, vele megküzdeni (Fin.). — *Doch es ist ein höheres Leben, sich für seines Volkes Freiheit zu verkaufen und eine Welt im Kampfe zu bestehen:* Szebb még s dicsőbb magát törvény s hazáért áldozatra vetvén, egész világgal harczba szállani (Szem: Zr. 3: 4).—*Einen Kampf od. Streit bestehen:* Megvívni. Bajt állani. Harczot állani. Harczot vívni.—*Eine Prüfung bestehen:* Vizsgálatot kiállani v. megállani. — *Wer die Prüfung nicht bestand, wer im Probejahr durchfiel, der wurde nicht verstossen; wer aber alle Prüfungen des Probejahrs rechtschaffen bestand, der erhielt Antheil am Gewinn:* A ki nem vált be, a ki megbukott a próbaéven, azt sem taszították el; a ki pedig becsülettel megállta a próbaév minden kisérletét, az részt kapott a nyereményből (Jók: FGyém. V: 151). — *Er bestand auf seiner Behauptung:* Megmaradt állítása mellett. — *Auf seinen Kopf bestehen:* Véleményében makacsul megmaradni. Feltenni a fejét. Megkötni magát. — *Er besteht darauf:* Ahhoz köti magát (NySz. a «Köteles» szó alatt). — *Der Mensch besteht aus Leib und Seele:* Az ember testből és lélekből áll. — *Und wenn die Trauer nur im Tragen der schwarzen Trauerkleider bestünde...* S ha még a fekete ruha viselésből állna a gyász... (Jók: ArEmb. II: 158). — *Wir können in keinem Lande neben einander bestehen:* Egy országban sem férhetünk egymástól (Jók: ErdAr. II: 127). — *Einen Baum besteigen:* Fára felmászni (Fin.). — *Es versammelte sich das ganze Heer, um die bereit stehenden Schiffe zu besteigen:* Az egész hadsereg összegyült, hogy a készen álló hajókra szálljon (Jók: FehérR. 67). —

Bestellen. — *Jemanden an einen Ort bestellen:* Vhová rendelni vkit, vhová hívatni vkit (Fin.). — *Eine Ware bestellen:* Vmely árút megrendelni (uo.). — *Mit der Sicherheit ist es in der Stadt nicht zum besten bestellt:* A közbiztonság nem a legjobb állapotban van (nem a legjobb lábon áll) a városban. — *Es ist mit ihm schlimm bestellt:* Rosszúl áll a dolga (Fin.). — *Ich bin mit einer Sache übel bestellt:* Valamivel rosszúl vagyok ellátva. — *Da wär's schlecht um uns bestellt:* Akkor csehűl volnánk. Már az baj volna. — *Wie schlimm ist es um die Qualität einer Sache bestellt...* Milyen selejtes v. silány lehet a minősége olyasminek... — *Um die Ehre ist es bei ihm schlimm bestellt:* Vékony lábon áll nála a becsület (Nyr. V : 466).

Bestellung. — *Bestellung des Ackers:* Földmívelés.

Besteuern: Megadóztatni. Adó alá vetni, adóra vonni (Vers : Phras. 205).

Bestimmen. — *Jetzt ist's bestimmt? jetzt ist's! wir stürmen Szigeth!* Végezve van tehát: Szigetre vívunk! (Szem : Zr. 1 : 5). — *Den Preis bestimme ich:* Az árát én szabom meg (Jók : ErdAr. II : 10). — *Den Preis bestimmen od. festsetzen:* Árát szabni valaminek (NySz.). — *Die Stunde, die Zeit zu etwas bestimmen:* Időt, órát szabni (NySz.) — *Grosser Männer und Länder Schicksale bestimmen:* Kezében forgatni nagy emberek és országok sorsát (Jók: ErdAr. I: 12). — *Einen Tag bestimmen:* Napot kitűzni v. kijelölni (Fin.). — *Was einem bestimmt oder auferlegt ist, dem kann man nicht entrinnen:* A mi az emberre rávan mérve, azt el nem kerűlheti (Kovács : FarsKal. 28). — *Für wen ist dieser Brief bestimmt:* Kinek szól ez a levél?(NySz). Kihez van intézve v. kinek van szánva ez a levél? —*Für welche das Geld bestimmt ist:* A kiknek a pénz szánva van (Jók: ArEmb. I: 66). — *Welches vom Lande für mich zur Revenue bestimmt ist:* Mely az én élelmemre van rendelve az országtól (Jók : ErdAr. III: 59). — *Drauf sieht man die gleichartigen Waffen dahin, wo sie bestimmt sind, eilen:* Ekkor az egyféle fegyver külön indul maga tett-helyére (Ar : BH. 4 : 24).

Bestimmung. — *Letztwillige Bestimmung:* Végrendelet. Végső akarat.

Bestreben. — *Du warst so sanft, und stets bestrebt, mein Wohlwollen zu verdienen:* Te olyan szelid voltál, mindig kedvemben jártál (Jók : EnyémT. I : 129).

Bestreiten. — *Etwas bestreiten:* Vmit kétségbe vonni, tagadni. — *Ich kann es od. den Aufwand nicht mehr bestreiten:* Tovább nem győzöm (a költséget). — *Er kann's nicht bestreiten:* Nem győzi czérnával; valami vállalathoz nincs elég pénze (Nyr. I: 324). — *Damit können die Kosten der Kerzen und auch anderer Bedürfnisse bestritten werden:* Ebből telik gyertyára is, meg más egyébre is (Népk. III : 382).

Bestricken. — *Deine Falschheit hat mein Herz bestrickt od. bethört:* Csalfasággal vetted meg a szívemet (Nyr. I: 228). — *Die ganze Athmosphäre ist mit Honigduft geschwängert, die Luft selbst ist berückend und bestrickend, und weckt unbekannte Gefühle in uns:* Ez az egész lég mézillattól terhes, a levegő maga mámorít, andalít, s titkos érzelmeket költ fel (Jók : MFöld 48). — *Das Hunnenheer bestürmt die belagerte Stadt:* A hún sereg neki leselkedik az ostrom alá fogott városnak (Nyr. I: 410).

Bestürzt. — *Bestürzt werden:* Félelembe esni (Vers. 187). Megijedni. — *Meine arme Frau war äusserst bestürzt, als sie die Nachricht hörte:* Ezen a híren szegény feleségem rendkivüli rémülésbe jött (Kovács : FarsKal. 82).

Bestürzung. — *Zum ersten Male auf der ganzen Reise spiegelte sich Bestürzung in seinen Zügen ab:* A rémület először tükröződött az utban arczvonásain (Jók : ArEmb. I : 185).

Besuch. — *Ich muss meinem Schwiegervater einen Besuch abstatten:* Látogatóba kell mennem az ipamhoz. — *Einen Besuch abstatten:* Látogatására lenni v. menni vkinek (Márton : Ném.) — *Du bist keine Grossstädterin, dass du die Hände in den Schoss legst und Besuche machst:* Nem nagyvárosi asszony vagy te, hogy összetedd kezeidet, látogatóba járj (Kovács : FarsKal. 52). — *Ich war zu Besuch bei ihm:* Látogatóban voltam nála.

Besuchen. — *Sobald es mir irgendwie möglich ist, werde ich euch besuchen:* Mihelyt csak lehet v. tehetem, ellátogatok hozzátok. — *Ich besuchte häufig meinen Onkel:* Eljárogattam (nagy)bátyámhoz. —

Ich fuhr auch nach Csikszerda, Verwandte zu besuchen: Csíkszeredába is benéztem rokonlátogatóba (Sipulusz, BHirl. 1892. IX/4).

Besudeln. — *Wer Pech angreift, besudelt sich:* A ki szurkot forgat, megmocskolja kezét (Erd.).

Beten. — *Zieht; ich will indessen für euch beten:* Menj; addig én könyörgök értetek (Szem: Zr. 1 : 11).

Bethätigen.—*Seinen Dank bethätigen:* Háláját leróni.

Betheuern: Bizonygatni. Bizonykodni. Erősködni. — *Er betheuerte, dass er es gut gemeint hätte:* Bizonykodott, hogy ő jót akart.— *Meine Siebenbürger Freunde betheuerten, der Ausdruck wäre kein ungarischer:* Erdélyi barátim mennyreföldre tagadták e kitétel magyarságát (Ar: Próz. 363).— *Vergebens betheuerte Timea:* Hasztalan volt Timeának minden szabadsága (Jók: ArEmb. II: 79).

Bethören. — *Mit solchen Kniffen haben sie (die Erzieher) den edlen Herrn zum besten od. bethören (verblenden) sie den edlen Herrn, er vertraut ihnen sein Kind an und kommt dabei übel weg:* Az efélékkel (a nevelők) kitolják szemét az úri gazdának, reájok bízza édes gyermekét és rajta veszt (Fal. NU). — *Deine Falschheit hat mein Herz bethört od. bestrickt:* Csalfasággal vetted meg a szívemet (Nyr. I: 228).

Betiteln. — *Dieses Buch betitelt sich...* Ennek a könyvnek czíme... — *Ein so betiteltes Buch ist mir nicht bekannt:* Ily czímű könyvet nem ismerek.

Betonung.—*Fragte sie Iván mit spitzer Betonung:* Kérdezé Iván élkereső faggatással (Jók: FGyém. II: 137).

Betracht.—*Bloss betreffs meiner Person kann eine Untersuchung in Betracht kommen od. in Erwägung gezogen werden:* Egyedűl személyemet illető vizsgálat jöhet fontolóra (KisfK: VígBesz. 26). — *Das kann ich nicht in Betracht ziehen:* Azt nem vehetem tekintetbe. Erre nem lehetek tekintettel. —*Ich werde diese Angelegenheit in Betracht ziehen:* Fontolóra v. gondolóra veszem az ügyet. — *Wenn man seine Individualität in Betracht zog:* Az ő egyéniségére nézve (Jók: ErdAr. II: 48).

Betrachten. — *Tag für Tag betrachtet man sich im Spiegel:* Mindennap nézgéli magát tükörben az ember (Vitk: Munk. I: 140).— *Mit verschämtem Wohlgefallen betrachtete sie sich:* Szemérmes önelégültséggel nézte magát körül (Jók: ArEmb. II: 144).— *Rechne auf niemandes Unterstützung bei dem Werke, das du unternommen, denn jedermann wird dich als Feind betrachten:* Senki, de senki segítségére az országban ne számíts, mindenkit ellenségednek tekints (Jók: RRáby I: 111). — *Ich will sie betrachten, wie meine leibliche Tochter:* Tulajdon édes leányomnak fogom tekinteni (Jók: ArEmb. II: 12). — *Mich betrachten sie als Kind:* Engem gyermekszámba vesznek (Belényesi, Nyr. VII. 169).

Betragen. — *Wieviel beträgt seine Schuld?* Mennyire megy az adóssága? — *Er hat baares Kapital, denn er hat gut gewirthschaftet; sein zurückgelegtes Geld beträgt einige tausend Gulden:* Neki van heverő tőkéje, mert jó gazda volt; félretett pénze megy pár százezer forintra (Jók: FGyém. IV: 101), — *Wenn die Kosten mehr betragen werden, wird er es im Rückweg ebenfalls vergüten:* Ha több lesz a költség, visszatéret azt is meg fogja téríteni (Jók: PHirlap 1891. III/22). — *Ihre Zahl mag hundert betragen:* Százra rúghat a számuk.

Betreffen. — *Diese Vorladung betraf nicht euch:* Ez idézés nem illeté kegyelmetek (Jók: ErdAr. III: 100). —*Was die Religion betrifft:* A mi a hit dolgát illeti (NySz). — *Es betrifft Leib und Leben:* Életéről van szó (Márton: Lat. 389). — *Was die kriegerischen Scenen betrifft:* A mi a harczias jeleneteket nézi (Ar: HátrPr. 48). — *Er wusste nicht, was ihn heute betroffen habe:* Nem tudta elgondolni, mi lelte ma? (Jók: FGyém. I: 76).

Betreiben. — *Die Angelegenheiten (od. den Rechtshandel) eines andern betreiben:* Ügyét vinni (Vers. 70). — *Ausdauernder Fleiss kann alles bewirken; hat doch Bánks Verfasser die Advokatur betrieben:* Kitartó szorgalom mindent tehet; lám, Bánk szerzője is ügyvédkedett (DélibH. 55).

Betreten. — *Welchen selten ein menschlicher Fuss betritt:* Melyet ritkán tapos meg emberi nyom (Jók: VadonVir. 164). — *Ein betretener Weg:* Taposott út. — *Die Beete sind von den Hühnern betreten:* A virágágyakat összetaposták a tyúkok.

Er geht auf der betretenen Bahn fort: Mások nyomán jár (NySz.). — *Er verlässt nicht die vom Vater betretene Bahn:* Nem messze távozik az atyjának nyomdokától (NySz.)

Betroffen: meglepve, megzavarodva, megütődve.

Betroffenheit. — *Er gewahrte mit grosser Betroffenheit:* Nagy megütközéssel vevé észre (Jók: ErdAr. II: 63).

Betrübt. — *Er ist sehr betrübt:* Nagyon elbúsulta magát.

Betrügen. — *Ich habe mich in meiner Hoffnung betrogen:* Csalatkoztam vagy csalódtam reményemben. — *Wer leicht glaubt, wird leicht betrogen:* Ki könnyen hisz, könnyen megcsalódik (Dug: Pb. II: 87). — *Leer ausgehen, betrogen werden, den Kürzern ziehen:* Cserben maradni.

Betrunken. — *Die sollen es verantworten, dass der Dacsó Marczi betrunken, wie er war, geradenwegs in die Donau fuhr:* (A kik sok bort adtak neki) azok vessenek magukra érte, hogyDacsó Marczi részeg fővel a Dunába hajtott a szekérrel (vö. Jók: RRáby I: 254). — *Er ist zum Umfallen betrunken:* Holt részeg.

Bett. — *Der Fluss g r u b sich im Laufe ein immer tieferes Bett:* A folyam haladtában mind mélyebbre ásta magát (Ar: HátrP. 291). — *Das Bett h ü t e n:* Az ágyat nyomni (NySz.). Ágyban vesztegelni. Ágyban maradni (nem: ágyat őrizni). — *Ich musste das Bett hüten:* Az ágyhoz voltam kötve. — *Auch jetzt muss ich das Bett hüten:* Most is csak az ágy fenekét nyomom (NySz.). — *Das Bett m a c h e n:* Megvetni az ágyat. Ágyat vetni. — *Wie du dein Bett machst, so magst du darauf schlafen:* A mint veted ágyadat, úgy aluszod álmodat (Erd.). — *Sie gieng daran, das Bett zu machen und begann mit leiser Stimme zu singen:* Ágybontáshoz látott és halk hangon énekelni kezdett (Baksay: GyÖ. II: 11). — *Unsere trägen Fräulein stehen um acht, neun Uhr auf od. v e r l a s s e n das Bett um acht, neun Uhr:* A mi lomha kisasszonyainkat nyolcz, kilencz óra veti fel az ágyból (Dug: Pb. 96: 243). — *Die Krankheit f e s s e l t e ihn a n s Bett:* Betegsége az ágyhoz kötötte. — *Es ist Zeit z u Bette zu g e h e n:* Ideje már lefeküdni. — *Er geht mit den Hühnern zu Bette (Wer mit den Hühnern zu Bette geht, kann mit den Hühnern aufstehen,* Schrader 163): Tyúkokkal fekszik le (Erd: Közm. 8043). — *Wer mit Hunden zu Bette geht, steht mit Flöhen wieder auf:* Ki ebbel hál, bolhásan kél. A ki ebbel fekszik, bolhásan kél fel (Erd.). — *Die Kinder z u Bette bringen:* Lefektetni a gyermekeket. — *Der Abend kam, und kaum hatten sie sich zu Bette g e l e g t, so schlief Paul:* Estére kelvén, alig hogy lefeküdtek, úgy elaludt Palkó (UngRevue VI: 485).

Bettelarmuth. — *Bettelarmuth hat nichts zu verlieren (Georges* Ném.-lat. Szót. *s. v. verlieren). Wer nichts zu verlieren hat, der hat nichts zu fürchten:* Nem fél a koldus a fosztástól (NySz. Vö. Cantabit coram vacuus latrone viator). Nem félti német a gatyáját (Közm.).

Betteljunge. — *Die Betteljungen prügeln sich in seinem Leibe:* Korog a hasa. Muzsikálnak a hasában a czigányok (Nyr. I: 326).

Bettlägerig. — *Er wird bettlägerig:* Ágyba esik (NySz.). Ágynak esik. — *Einmal erkrankte der Alte und wurde bettlägerig:* Egyszer az öreg ember beteg lett, ágyba esett (Nyr. I: 458). — *Es dauerte auch nicht lange, da konnte sie sich nicht mehr auf den Füssen erhalten, wurde bettlägerig* (UngRevue VI: 694): Nem sok idő múlva pedig leesett a lábáról s ágyban fekvő beteg lett.

Bettelsack *wird nie voll:* Soha sem elég a koldusnak (Erd.).

Bettelstab. —*Der hatte uns alle an den Bettelstab gebracht:* Mindnyájunkat koldusbotra juttatott (Jók: ArEmb. I: 131).

Betten. — *Nur unter Leichen bettet sich der Held:* Holttesteken vet ágyat a vitéz (Szem: Zr. 5: 7).

Bettler. — *Es ist ein schlechter Bettler, der nicht eine Thür missen kann:* Nyomorúlt koldus az, ki egy házat el nem tud kerülni (Erd.). — *Bettler pfeifen, wenn auch Räuber im Walde streifen:* Koldus nem félti tarisznyáját (Közm.). Nem félti a gatyáját (Közm.). — *Jeder Bettler lobt seine Krücke:* Minden czigány a maga lovát dicséri (Közm.).

Beugen. — *Die K n i e beugen:* Térdet hajtani. Térdét meghajtani. — *Das S c h i c k s a l kann die Heldenbrust zerschmettern, doch einen Heldenwillen beugt es nicht!* Rendíthet a sors szívet a bajnokban, de törni lelkét, arra képtelen (Szem: Zr. 5: 2). — *Das R e c h t beugen* (2. Mos. 23, 6): Igazát elfordítani. A tör-

vényt elcsavarni. — *S i c h u n t e r jemandes S c e p t e r beugen:* Magát valakinek hatalma alá adni (NySz.) — *Wir beugen uns unter den W i l l e n oder v o r d e r F ü g u n g Gottes. Wir fügen uns dem Willen Gottes:* Isten végzéseinek fejet hajtunk [engedelmeskedünk] (SzD: MVir. 36).

Beute. — *Der hat Beute gemacht im Kriege:* Ez pénzelte fel magát a háborúban (Kaz: BarnhMinna 3: 4). — *Auf Beute ausgehen:* Zsákmány után járni. — *Die vom Löwen erlegte Beute:* Az oroszlán ejtette préda (Bársony István). — *Was ward da für Beute gemacht an diesem Tag:* Hej micsoda zsákmány az nap esett halva (Ar: BH. 5: 48).

Beutel. — *Mein Beutel war durch verschiedene Ausgaben stark mitgenommen:* Mindenféle költségek meglapíták erszényemet (KisfK: VígBesz. 53). Ráhágott a ló az erszényre (nagyon lapos, Nyr. XIV: 472). — *Aus einem Beutel zehren:* Egy tálból enni. — *Den Beutel spicken:* Megszedni magát.

Bevorstehen. — *Es steht uns K r i e g bevor:* Hadakozás lesz (Vers. 164), vagy készűl. — *Es steht dir eine schwere P r ü f u n g bevor:* Kemény próba vár reád. — *Es steht ihm ein grosses U n g l ü c k bevor:* Nagy szerencsétlenség fenyegeti. — — *Die bevorstehende V e r l o b u n g:* A készülő v. leendő eljegyzés. — *Er meldete mir seine bevorstehende Verlobung:* Tudtomra adta, hogy el fogja magát jegyezni (v. hogy jegyet fog váltani). — *Die nahe bevorstehende G e n e s u n g:* A közelgető s már küszöbön álló gyógyúlás (KisfK: Baráts. és Szer. I.)

Bevorzugen. — *Etwas bevorzugen. Einer Sache den Vorzug geben:* Vmit többre becsülni, többretartani (nem: előnyezni, mint Ballagi).

Bewachen. — *Ich glaube gar, sie bewachen mich:* Tartok tőle, hogy szem alá fogtak (Kaz: Munk. IX: 87). — *Das gute Weib benöthigt keine Wache, sie bewacht sich selbst:* A jó asszonynak nem kell strázsa, önmagát megőrzi (KisfK.: VígBesz. 81). — *Des Kreises Grenzen bewacht die Reiterei:* Őrt a lovasság áll szélein a körnek (Ar: BH. 8: 26).

Bewachsen. — *Mit Gras bewachsen:* Begyepesedve (Fin.). — *Mit uralten Weidenbäumen bewachsen:* Roppant ősvénségű fűzfákkal benőve (Jók: ArEmb. I: 75). — *Er wird alt, sein Kinn ist mit einem starken Bart bewachsen, so dass nur seine beiden wollüstigen Augen daraus hervorblicken:* Öregszik, állát vastagszálú szakáll növi be, úgy hogy csak kéjittas szeme villog elő onnét.

Bewahren. — *Bewahre mich, wie deinen Augapfel:* Őrizz meg engem, mint szemednek fényét (NySz.). — *Euer Hoheit vor einer Ungerechtigkeit zu bewahren:* Kegyelmedet megőrizni egy igazságtalan tettől (Jók: ErdAr. III: 35). — *Bewahre, dass ich:* Távol legyen, hogy (Márton: Lat. 39). — *Besser bewahrt, als beklagt:* Jobb félni, mint megijedni.

Bewähren, sich. — *Die Arznei (die Methode etc.) hat sich bewährt:* Az orvosság (a módszer stb.) bevált.

Bewältigen. — *Mit Schrecken erblickte ich die tödtlichen Waffen oder Geräthe, doch bemeisterte od. bewältigte ich nach Möglichkeit meine Furcht:* Megdöbbenve néztem azon öldöklő szerszámokra, de mint lehetett, elfojtám a félelmet (KisfK: VígBesz. 67).

Bewässert. — *Eine wohl bewässerte Gegend:* Bővizű vidék (Fin.).

Bewegen. — *Er wird vorläufig nicht nach Pest gehen, sondern versuchen, die Comtesse zu bewegen, dass sie zu ihm nach Wien komme:* Egyelőre nem megy Pestre, hanem megkisérli, a grófnőt haza édesgetni (Jók: FGyém. III: 91). — *Innozenz Áldorfai liess sich z u r R e i s e nach Europa bewegen:* Áldorfai Incze rá hagyta magát venni az európai utra (Jók: EnyémT. 3: 135). — *Was einen zu F r e u d e n t h r ä n e n bewegt:* Mi örömkönnyeket fakaszt (Vajda J: Találk. 47). — *Er schien sich in dem Labyrinthe m i t der grössten S i c h e r h e i t zu bewegen:* Legbiztosabb tájékozással látszék magát kiismerni [helyesebben: e l i g a z o d n i] a tömkelegben (Jók: ErdAr. II: 92). — *S i c h i m K r e i s e bewegen:* Körben forogni (Fin.). — *Und liess bewegten S i n n e s den König Buda dort:* Hagyván Buda lelkét hánykodni magára (Ar: BH. 2: 42).

Beweglich. — *Die Zunge ist beweglich, wie Quecksilber:* A nyelv, mint az eleven kényeső, mindig mozog (NySz.).

Bewegung. — *Ihre a n m u t h v o l l e n Bewegungen:* Kellemmel teljes mozdulatai (Bajza II: 158). — *Er hat dieselbe Stimme, d i e s e l b e Bewegungen:* Mind

keze, mind szavajárása olyan (NySz.). — *L i n k i s c h e Bewegungen:* Balogsütiség (Jók.). — *Ich will ein wenig Bewegung m a c h e n; ich will einen Spaziergang machen:* Elmegyek egyet járni (Nyr. I: 120) v. mozogni. — *Unser Ort ist jetzt viel belebter, auch sind — nach mir zu urtheilen — viele Herzen i n Bewegung g e r a t h e n:* Helységünk most sokkal elevenebb, de magamról itélvén sok szív is mozgásba jött (KisfK: VígBesz. 77). — *Auf Chladnis Glasscheiben geräth der aufgestreute Sand in Folge der durch den Fidelbogen hervorgerufene Töne in Bewegung:* Chladni üveglapján a nyiretytyű által előidézett hangra mozgásba jő a ráhintett föveny (Ar: Próz. 6). — *In Bewegung s e t z e n, bewegen:* Mozgatni, ingatni (Márton: Lat. 154). — *Eine so grosseMaschinerie inBewegung zu setzen:* Olyan nagy gépezetet mozgásba hozni (Jók: ArEmb. I: 183). — *Damit ich das ganze Land in Bewegung setze od. aufrüttle:* Hogy az egész hazát mozdulóba hozzam (Révai, Figyelő 1882. XIII. 207). — *Er setzte alles in Bewegung:* Minden követ megmozgatott (NySz.). — *Er setzte alle Hebel in Bewegung:* Minden eszközt megmozgatott (Jók: ArEmb. II: 125). — — *S i c h i n Bewegung s e t z e n:* megindulni.

Beweinen. — *Und da ich ihn beweinte, den süssen Gatten mein:* Mialatt én sírtam édes uram vesztét (Ar: BH. 9: 44).

Beweis. — *Eclatanter Beweis:* Csattanós (nem: csatányos) bizonyíték. — *Beweise anführen:* Bizonyítékot hordani elő (Márton: Lat. 252). — *Er führt einen Beweis dafür an:* Bizonyságát nyujtja (NySz.). — *Einen Beweis beibringen:* Bizonyítékot fölhozni v. idézni. — *Den Beweis für etwas erbringen:* Valamit bebizonyítani. — *Den Beweis von etwas liefern:* Valaminek tanújelét v. bizonyságát adni.

Beweisen. — *Ich will's zur Evidenz beweisen:* Szemmelláthatólag megbizonyítom (MNyszet. VI: 334). — *Bei diesen Bemerkungen lassen wir es für diesmal bewenden:* Ezúttal elégedjünk meg e néhány megjegyzéssel. Ezúttal legyen elég e néhány megjegyzés.

Bewerben. — *Sich um ein Amt bewerben:* Hivatalra pályázni. — *Sich um eine Braut bewerben:* Nőül kérni vkit. — *Sich um das Consulat bewerben:* Consuljelöltül lépni fel. — *Er bewirbt sich um alle Ehrenstellen:* Keresi, vadászsza, hajhászsza a tisztségeket, a hivatalokat (Vers. 83). — *Er bewirbt sich um meine Gunst:* Keresi kedvemet. — *Sich um den Preis bewerben:* A dijért versenyezni.

Bewerfen. — *Ihr genügt mir, Ihr liebt den alten David; Ihr beschützt ihn, wenn ihn die Gassenbuben mit Koth bewerfen:* Ti elég vagytok nekem. Szeretitek a vén Dávidot; oltalmazzátok, mikor az utczagyerekek sárral dobálják (Gyul: VSz. 5).

Bewirken. — *Ich habe es bewirkt:* Én általam lett ez, én vittem véghez (Márton: Lat. 316). — *Wodurch etwas Gutes bewirkt ist:* Minden, a mi valami jó által érődik el (Márton: Lat. 316). — *Sie haben an Noemi ein Wunder bewirkt:* Nagy csodát követett el Noémival (Jók: ArEmb. III: 66).

Bewirten. — *Er bewirtet sie mit all den feinen Sachen:* Megvendégeli őket azzal a sok drágasággal (uo. V: 194). — *Die gut bewirteten Gäste der Soirée:* A soirée jóltartott vendégei (Ar: HátrPróz. 227).

Bewunderung. — *Eine Religion, welche ewig die Menschheit in Erstaunen setzen und den spätesten Geschlechtern die schauerlichste Bewunderung abtrotzen wird* (Heine): Oly vallás, mely az emberiséget mindenkor bámulatba fogja ejteni s a legtávolibb nemzedékeket is borzadó csodálatra készti. — *Bewunderung erregen:* Csodálatot kelteni. Csodálatra indítani. — *Die Arme fällt zu Boden, stürzt bewusstlos oder ohnmächtig zusammen:* Összeroskad szegény, lerogy elalélva (Ar: TSz. 2: 50).

Bewusst. — *Einer grossen Mission bewusst:* Nagy föladatra hivatott (hivatva).

Bezahlen. — *Eine E r f a h r u n g theuer bezahlen:* Valaminek az árát megadni, jól megadni. — *Den P r e i s bezahlen:* Megfizetni az árát (NySz.). — *Ich will den Preis für den erlegten Hirschen an Sie bezahlen, mögen Sie von dem Gelde Rechnung legen:* Kifizetem a lőtt szarvasnak az árát önnek s számoljon be a pénzzel ön (Jók: EnyémT. II: 97). — *Sohn, du musst leben und die S c h u l d bezahlen, die du an dieses Herz verpfändet hast:* Élj hát, fiam; s fizesd le tartozásod e gyönge szívnek, mely érted dobog (Szemere: Zrinyi 4: 9). — *Zuerst muss ich die grössere Schuld bezahlen:* Nagyobb adómat kell elébb letennem (uo.). — *Er bezahlt b a r:* Kész pénzzel fizet.

Bezähmen. — *Wir bezähmen unsere Schuld:* Torkunkat zabolára fogjuk(Pázm: Préd. 430).

Bezechen, sich, — *Er hat sich tüchtig bekneipt od. bezecht:* Felöntött a garatra (NySz.). Iszonyú[an] be volt csudálkozva (Nyr. XIV: 186). — *Wer sich bezecht, haut über die Schnur:* A ki berúg, kirúg (Nyr. XII: 378). — *Bezechte Studenten:* Becsípett diákok.

Bezeichnen. — *Nichts bezeichnet seines Lebens Spur:* Nem jegyzi semmi léte nyomdokát (Szem: Zr. 1 : 2).

Bezeugen, *etwas:* Jelét adni valaminek (NySz.).

Beziehen. — *Und dann nahmen Sie ihm aus Rache auch das Wenige, was er bisher bezogen hatte:* S boszúból aztán még azt is elhúzták tőle, a mi kijárt neki (Jók: RRáby I: 181). — *Waren beziehen:* Árukat vásárolni (Fin.). — *Ich beziehe meine Waren (gewöhnlich) von N. N.:* N. N.-től kapom az árúimat; N. N.-nél szoktam vásárolni. — *Ich möchte mit dem Teufel Bekanntschaft machen; vielleicht kann man mit ihm einen Vertrag schliessen, dass er von nun an die Kohle von uns bezieht:* Én az ördöggel is szeretnék ismeretséget kötni; ki tudja, nem lehetne-e valami üzletet kötni, hogy ezentúl tőlünk vásárolja a szenet? (Jók: FGyém.). — *Die Winterquartiere beziehen:* Téli szállásra vonulni (Fin.). — *Wir beziehen unsere Friedensquartiere:* Békeszállásainkra vonulunk.

Beziehung. — *Bemühten sich mit dem grossen Hunde freundschaftliche Beziehungen anzuknüpfen:* A nagy kutyával eredtek barátságos beszélgetésbe (Jók: ArEmb. IV: 131). — *Er hat die freundschaftlichen Beziehungen aufrecht erhalten:* Föntartotta az atyafiságot (Jók: ErdAr. I: 53). — *Dies steht in gar keiner Beziehung zu ihrer Gemeinde:* Nincs semmi vonatkozással helységükre (Jók: ErdAr. I: 114).

Bezweifeln. — *Ich bezweifle es:* Kétségbe vonom. Tamás vagyok benne (Dug: Pb. II: 84).

Bezwingen. — *Wenn dann der Tod den Siegenden bezwingt, so weckt Natur tausend geheime Stimmen:* Ha majd a győzőn a halál erőt vesz, a sors ezernyi titkos érzetet gyújt (Szem: Zr. 1 : 2). — *Die Welt hätt' ich bezwungen, wär' ich der einz'ge Held in meiner Zeit:* Lánczomra vertem volna e világot, ha csak magam volnék korom vitéze (Szem: Zr. 1 : 2). — *Genug um ein Europa zu bezwingen:* Egész Európát lánczra fűzhet ily erő (Szem: Zr. 3 : 4). — *Er bezwingt sich:* Meggyőzi magát (Ar: Toldi 3 : 5, Lehr 79). — *Ich bezwang meinen Schmerz:* Erőt vettem fájdalmamon. Leküzdém fájdalmamat. — *Seinen Zorn bezwingen:* Legyőzni, leküzdeni haragját.

Bieder. — *Ein ehrlicher, bieder denkender Csismenmacher:* Becsületes, jóérzésű csizmadia (Jókai).

Biegen. — *Das Mädchen zuckte die Achsel, bog den Kopf zur Seite:* A leány vállat vont, fejét félrehajtotta(Jók: FGyém. I: 94). — *Es muss biegen oder brechen, kost's was es kostet:* Ha törik, ha szakad, mégis meg kell lenni (Nyr. XV: 39). — *Gar viele stolze Nacken werden da biegen od. brechen:* Sok kevély nyak törik avagy hajlik (Ar: BH.).

Bier. — *Wein auf Bier rath' ich dir, Bier auf Wein, das lass sein:* Bort a sörre — idd egyszerre, sört a borra — hadd máskorra.

Bieten. — *Sie mögen ihr zwei Dollars für die Stunde bieten; sie seien Ihrer vierzig, so dass auf den einzelnen ein unbedeutender Betrag entfallen würde:* Kinálhatnak neki érte két dollárt óránként; negyvenen vannak hozzá; csekélység esik egyre (Jók: EnyémT. III: 120). — *Unter dem Scheine des Friedens bot er uns den Krieg:* Békeszínnel háborút kinála (Greguss Gy: Luz. 34). — *Biet ihm Kroatien als erblich Königreich:* Kroácziát örök jutalm' fejében királyi czímmel igérd nékie (Szem: Zr. 3 : 5). — *Das lasse ich mir nicht bieten:* Ezt nem tűröm (Fin.). — *Gelegenheit bieten:* Alkalmatosságot nyujtani (NySz.). — *Ich habe ihm Gelegenheit geboten, sich zu äussern:* Alkalmat adtam neki, hogy nyilatkozhassék. — *Sobald sich dazu eine Gelegenheit bietet:* Mihelyt jó alkalom adódik (Kovács: FarsKal. 43) vagy kinálkozik. — *Jedermann einen schönen Gruss bietend, nicht so wie jene Tölpel von Stadtkindern:* Köszönve nagyot (nem úgy, mint azok a butú városi gyerekek) minden embernek (Baksay: GyÖ. II: 211). — *Es bieten dir diese müden Lippen einen guten Morgen:* Fogadj jó reggelt e bágyadt ajakról (Shak. II: 37. Vör).

— *Hilfreiche Hand bieten:* Segédkezet nyújtani (Jók: ErdAr. III: 49). Segítséget nyújtani. — *Das vorliegende Heft bietet eine Probe von F. M.-s sprachhistorischem Wörterbuche:* A jelen füzetke ízlelőt nyújt M. F. nyelvtörténeti szótárából (Ar: HátrPr. 298). — *Wir schickten dies alles nicht voraus, um Herrn M.-s philologischen Bestrebungen, von denen auch das oben erwähnte Heft eine Probe bietet, zu verurtheilen:* Nem azért bocsátók ezt előre, hogy kárhoztassuk M. úr nyelvtudományi törekvéseit, melyekből a föntebb említett füzetke is mutatványt hoz (Ar: HátrPr. 298). — *Pfui über dich, Mehmed, dass du es wagst, dem Niklas Zriny solchen Schimpf zu bieten:* Pirulj, Mehmed, hogy vakmerő valál, ily rút ajánlást tenni Zrinyinek (Szem: Zr. 3: 9).—*Er bietet dem Feinde die Stirne:* Az ellenséggel szembe száll. — *Jemandem Trotz bieten:* Ujjat húzni vkivel. — *Auf eine Ware bieten:* Igérni valamely árúért vmit (Fin.).—*Nicht bot den Kriegsgefangenen, als Sclaven er mich feil:* Nem adott el rabbá hadi szolga képen (Ar: BH. 2: 15).

Bild. — *Sein ganzes Denken ist erfüllt von den Bildern des Wiedersehens:* Minden gondolatja el volt telve a viszonttalálkozás képzelmeivel (Jók: ArEmb. IV: 18).

Bilden.— *Die Ranken des wilden Weins verschlingen sich und bilden einen natürlichen Baldachin:* A felfutó szőlő indái összekapaszkodnak s természetes mennyezetet alkotnak (Jók: FehérR. 8).

Bildfläche. — *Die Strossmayer-Partei ist von der Bildfläche verschwunden:* A Strossmayer-párt letünt a szintérről.

Bildlich *darstellen:* Képben ábrázolni v. előadni. Leábrázolni.—*Bildliche Sprache:* Képes beszéd.

Bildschön. — *Es (sie) ist bildschön:* Festeni sem lehetne szebbet.

Bildung. — *Ein Mann von feiner Bildung:* Finom nevelésű ember. Finom míveltségű ember.

Billigen. — *Die Ärzte billigten seine Wahl:* Orvosai helyeselték a választást. (Jók: ArEmb. IV: 97).

Binde. — *Ich trage meinen Arm in der Binde:* Karomat felkötve hordozom.

Binden. — *Da mich das Versprechen bindet:* Ahogy igéretem kötelez (Jók: ArEmb. III: 38).

Bis. — *Mein Besitz erstreckt sich bis zur Gränze:* Az én földem egész a határig kirúg (Ar: HátrPr. 385). — *Bis Pfingsten bleibe ich hier:* Egész pünkösdig maradok itt. — *Bis auf einen:* Egynek kivételével. — *Ich werde ihm das Buch so lange nicht zurückgeben, bis er mich um Verzeihung bittet:* Addig nem adom vissza a könyvet, míg bocsánatot nem kér tőlem. — *Du wollest warten, bis der wilde Strom in seine alten Ufer sich gezwungen:* Hagynád bevárni a kevés időt, míg e nagy ár medrébe visszatér (Szem: Zr. 1: 6). — *Man begann (die Schraube) zu suchen, wohl eine Stunde lang, bis man es endlich aufgab:* Keresték egy óráig, akkor felhagytak vele (Jók: RRáby I: 27). — *Mit deinem Vater focht ich, bis mir schwand alle Kraft, bis mir das Blut versiegte und mir die Sehn' erschlafft:* Birkoztam atyáddal erejim fogytáig, vérem apadtáig, inam szakadtáig (Ar: BH. 2:14).

Bissen. — *Welch ein guter Bissen diese runde Schulter wäre:* Hej milyen harapás esnék ennek a kövér vállába (Jók: FGyém. I: 109). — *Sich den Bissen abdarben:* Szájától a falatot elszakítani (Ar: Lev. I: 295). — *Sich selber sparte sie jeden Bissen ab:* Saját szájából megvonta a falatot (Jók: ErdAr. I: 34). — *Er hatte keinen Bissen Brot:* Nem volt egy betevő falatja. — *Thomas konnte, obwohl er einen starken Hunger hatte, keinen Bissen hinunterbringen od. hinunterwürgen:* Tamás, bármint éhezett is, egy falatot sem tudott lenyomni (KisfK: VígBesz. 201). — *War doch allen die Kehle wie zugeschnürt, und niemand hätte es vermocht, einen Bissen hinunter zu bringen:* Hisz minden embernek olyan szűk volt a torka, hogy egy falatot sem bírt rajta begyűrni (Jók: FGyém. V: 128).

Bitte. — *Ich hätte eine grosse Bitte:* Nagy kérőm volna (Nyr. III: 115). — *Ich gewähre seine Bitte nicht:* Kérésének nem adok helyt v. nem engedek. Kérelmét nem teljesítem. — *Er that es erst auf meine dringende Bitte:* Csak esdő kérésemre v. nagy rimánkodásomra tette meg. — *Er kam mit einer Bitte:* Kérőért jött (azért, hogy kérjen valamit, Nyr. II: 230). — *Nach vielen Bitten:* Nagy essre, hitre (sok kérés, utánjárás, rábeszélésre, Nyr. I: 91).

Bitten. — *Ich bitte Sie höflichst, geben*

Sie mir ein wenig Platz: Kérem szépen, adjon egy kis helyet. — *Ich werde sie um Vergebung bitten, und sie wird mir vergeben:* Megkövetem, s úgy hiszem, megbocsát (Kaz: BarnhMinna 5: 3). — *Gleich bittest du die Muhme, dass sie dir gut sei wieder!* Megköveted mingyar szerető nénédet (Ar: BH. 7: 58). — *Zur Hochzeit bitten:* Lakodalomra meghívni (Fin.). — *Ich bitte nicht zu vergessen:* Ne tessék elfelejteni. — *Bitte die Thüre zuzumachen:* Tessék az ajtót betenni. — *Ich bitte, mit Achtung von ihm zu sprechen:* Kérem, tisztelettel beszéljen róla (nem: kérem tisztelettel beszélni róla, Antib.). — *Er bittet unter Curatel gestellt zu werden:* Azt kéri, hogy gyámság alá helyezzék (nem: önmagát gyámság alá helyeztetni kéri, Antib.).

Bitten (főnév). — *Sich aufs Bitten verlegen:* Könyörgésre venni a dolgot (NySz.). *Nun verlegten sie sich aufs Bitten:* Ekkor könyörgőre fogták (a dolgot).

Bitter. — *Bitteres Leid:* Keserves bánat (Fin.).—*Bittere Vorwürfe:* Keserű szemrehányás (Fin.). — *Bitteres Weinen:* Keserves sírás.

Bitterkeit. — *Aber in diese Freude mischte sich bald Bitterkeit:* Hanem ez a jó kedve keseredni indul (Jók: ArEmb. I: 150).

Blank. — *Blanke Waffen:* Kivont fegyver (Fin.). — *Die blanke Rüstung:* A fényes vértezet, fegyverzet. — *Blank gewichst:* Kifényesítve (Jókai).

Blasen. — *Blase nicht, was dich nicht brennt:* Ne fujd, a mi nem éget (Közm., így BpHirlap 1891. IV/19. 1b). — *Die Flöte blasen:* Fuvolázni. Flótázni. — *Trübsal blasen:* Orrát lógatni. Bús nótát fújni. — *Der Wind bläst durch den Wald:* A szellő végigfuvall a kristályerdőn (Jók: ArEmb. V: 142). — *Zum Aufbruche blasen:* Indulót fújni (NySz.). — *Man heisst keine Kuh Blässlein, sie habe denn ein Sternlein* (Schrader 58): Nem mozog a levél, ha nem fúj a szél (Erd. 5009).

Blatt. — *Die Blätter fallen sachte vom alten Baum der Zeit:* Hullatja levelét az idő vén fája (Ar: BH. 1: 1).— *Wenn nicht noch ein glücklicher Wurf für mich im Spiele ist, wenn nicht das Blatt sich völlig wendet:* Ha a játékban jó vetés nem ér még, ha koczkám egészen nem fordúl (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *D. spielte mit grossem Glücke; er hatte immer ein prachtvolles Blatt:* D. nagy szerencsében volt; fölségesen járt a kártyája (PHirlap. 1886. 235. tárcza). — *Dorothea hielt beide Blätter:* Dorothea járatta mind a két lapot (Nyr. III: 316). — *Ein Blatt vor den Mund nehmen:* Befogni a száját (Fin.). — *Kein Blatt vor den Mund nehmen:* Kimondani a szót (Fin.). Nem köt görcsöt a nyelvére.

Blau. — *Einem blaue Fenster machen:* Jól elpáholni, elnáspágolni vkit. — *Ihr Auge ist blau:* Szeme kökény (NySz,). — *Mit einem blauen Auge davonkommen:* Száraz bőrrel szabadulni v. menekülni.— *Blauer Montag* · Szent heverdelnap (Erd.). — *Ein blaues Wunder:* Világcsodája (Fin.).

Blechen. — *Er musste blechen:* Megvették rajta a lőcs árát (Dug: Pb. 29).

Bleiben. — *Kind bleibt Kind:* A gyerek csak gyerek. Gyerek gyerek. — *Uns bleibt der Ruhm:* Miénk marad a dicsőség.— *Das eine Kind blieb am Leben, das andere starb:* Az egyik gyermek megélt, a másik meghalt. — *Ruhig am Platze bleiben:* Veszteg maradni. — *Sie nöthigten ihn doch zu trinken, dadurch wurde der Kerkermeister zahm und blieb dann bei ihnen:* Csak belediktálták a bort, attul aztán a porkoláb is megszelidült, ott ragadt közöttük (Jók: RRáby II: 108). — *Dabei blieb es:* Annyiba, ennyibe maradt a dolog. — *Es wird nicht dabei bleiben:* Nem marad annyiban. — *Ich bleibe dabei, dass . . .* Állok a mellett, hogy . . . (NySz.). Én csak a mondó vagyok. — *Er bleibt dabei, dass er hinein muss:* Erősködik, hogy be kell menni. — *Es bleibt bei meinem Worte:* Megtartom szavamat. Szavamnak ura vagyok. —*Die Sache blieb in der Schwebe:* Függőben maradt (NySz.). —*Aufrecht bleiben:* Állva maradni (Fin.). — *Seitdem ist mir der Name «Gyöngyöm Miska» hängen geblieben:* Azóta rajtam száradt a «Gyöngyöm Miksa» név (Jók: RRáby I: 31). — *Leben bleiben:* Életben maradni. — *Das Faulthier fiel mit einem grossen Plumpser zu Boden und blieb gleich liegen:* A lajhár nagyot nyekkenve esett a földre, aztán csak ott is maradt (Jók: FGyém. I: 19). — *Der Sprecher hätte eine zierliche Rede gehalten, wenn er nicht stecken geblieben*

wäre: A szószóló ékes beszédet mondott volna, ha benn nem sült volna. — *Unterwegs trafen sie mit einem Wagen zusammen, der im Moraste stecken geblieben war:* Az útfélen egy szekeret találnak, mely el van akadva a degetben (Jók: EnyémT. III: 61). — *Ich blieb im Moraste stecken:* Ide ragadtam (a szekeremmel) a sárba (uo. 66). — *Das Grosse nur bleibt ewig, unvergessen:* A nagy marad csak hív emlékezetben (Szem: Zr. 4: 4). — *Bleiben lassen:* Abba hagyni.

Bleiben (főnév). — *Es ist nirgends seines Bleibens:* Azontúl nincs sehol maradása (vö. Jók: ArEmb. V: 46).— *Zum Bleiben nöthigen:* Marasztalni.

Bleich. — *Bleich wie der Tod:* sápadt, mint a haza járó lélek (Nyr. VIII: 372).

Bleiern. — *Er kam schwimmen, wie eine bleierne Ente* (Schrader 175): Mint az ólom madár (Erd. 6005).

Blenden. — *Da vor den vielen Prächten das Aug geblendet blieb:* Szem is elkáprádznék a látni-valótól (Ar: BH. 10: 77).

Blick. — *Ein furchtsamer, heimlicher, verstohlener Blick:* Félénk, titkos, lopva ejtett pillantás (Vajda J: Béla k. 77). — *Ein weitausschauender Blick:* Éles látás (szem, tekintet). — *Die beiden Mädchen erkannten aus dieser Begegnung ihrer Blicke:* A két leány e pillanatnyi összesugárzásából szemeiknek megérzé (Jók: ArEmb. I: 107). — *Umsonst erhebt sich himmelwärts mein sehnsuchtsvoller Blick:* Hiába száll az égre vágyó tekintetem (Tompa: Meleg forrás). — *Mein Blick fiel auf den Baum:* A fára esett tekintetem. — *Mein Blick fiel auf die Säule:* Az oszlopra vetém szememet (NySz.). — *Sie kommt und mit Schreck hängt ihr Blick an der Klinge* (UngRevue 1889. 41): Jő; szeme villan s tapad a tőrre (Ar: Tetemrehivás). — *Sie hat anmuthige und harmonische Züge und leichte Bewegungen, an denen der Blick unwillkürlich haften bleibt:* Arczvonásai bájosan összhangzók, mozdulatai könnyűk: nem-akarva tartják fogva a szemet (KisfK: VígBesz. 155). — *In welchen Fernen schweift dein Blick?* Hová vész tekinteted? (Nyr. III: 352). Hová merűlt el szép szemed világa? (Vör: A merengőhöz). — *Therese konnte diesen Blick nicht ertragen:* Teréza nem állhatta ki ezt a tekintetet (Jók: ArEmb. IV: 66). — *Sie hatte keinen freundlichen Blick für mich:* De azért rám soha jó szemet nem vetett (Pet: János V.). — *Er senkt die Augen od. den Blick zur Erde:* Földre süti szemeit (Vajda: KisKölt. 5). — *Er senkte den Blick zum Boden:* Szemeit a földre függeszté (NySz.). — *Scheele Blicke wirft er:* Szeme rézsút pillog (Ar: BH. 3: 23).—*Er warf dabei einen besorgten Blick auf die Umgebung:* Aggodalmas tekintetet vetve a környékre (Jók: ErdAr. II: 92). —*Wir warfen nur einen flüchtigen Blick auf den Unterschied zwischen dem griechischen und indischenDrama:* Csak egy futó pillantást veténk a görög és hindu dráma közti különbségre (Ar: HátrPr. 198). — *Er wirft forschende Blicke umher:* Vizsgáló szemeket vet körül.— *Bánffy mass ihn stolzen Blickes:* Bánffy magas lenézéssel fordúlt hozzá(Jók: ErdAr. II: 53). — *Nichts entgeht seinem Blick:* Mindenbe beleakad a szeme (Nyr. IV: 33).— *Was auf den ersten Blick bezaubert:* Mely első tekintetre megigéz (Jók: ArEmb. I: 101). — *Bánffy erkannte in ihm Pongrácz auf den ersten Blick:* Bánffy az első tekintetre megismerte benne Pongráczot (Jók: ErdAr. III: 23). — *Er gab mir durch Blicke zu verstehen, dass . . .* Szemével intett, hogy . . . — *Er durchbohrte ihn mit seinem Blick:* Tetőtől talpig általjárta szemével (NySz.).— *Lange schweigt er mit gesenktem Blick:* Sokáig hallgat földre szegzett szemekkel (Ar: Próz. 217). — *Dass ich mit meinen Blicken dem Kind nur nichts anthu':* Megveri nézéssel szemem, attól félek (Ar: BH. 5: 27). — *Rasch wählt er dieses Wort, da ihn mit seinen Blicken der König fast durchbohrt:* Szavait cseréli, átszurván Etele szemének az éli (Ar: BH. 7: 9). — *Allein mit bangen Blicken sieht ihm die Mutter nach:* Anyja pedig szemmel kisérte ijedten (Ar: BH. 5: 19).—*Du schaust mich an mit zweifelndem Blick, als fordertest du eine offnere Antwort:* Kétkedőleg vetsz reám szemet, úgy mintha nyiltabb szóra kérdenél (Ar: Shak. XIV: 76).

Blicken. — *Mit flammender Wuth ihm in die Augen blickend:* Kárhozatos dühvel tekintve szemébe (Jók: ArEmb. V: 18). — *Sie blickte mir so offen in die Augen, als wäre ich ein Gegenstand, der*

weder anzieht, noch abstösst: Oly nyiltan nézett szemem közé, mint valami tárgyra, mely sem nem vonz, sem vissza nem taszít (KisfK: VígBesz. 155). — *Jener blickt schief, starrt finster in die Leere:* Az görbén a semmibe nézett (Ar: BH. 7: 21).

Blind. — *Auf einem Auge blind:* Vak egyik szemére (Népd. 87). — *Blind sein, nicht wohl sehen:* Vaknak lenni, vakoskodni (Márton: Lat. 348). — *Unter Blinden ist der Einäugige König* (inter coecos regnat strabo): A hol ló nincs, a szamár is jó. A hol nincs ló, a szamár is kedves ott (NySz.). Süldők között dékán lehet a kan (uo.).

Blindheit. — *Mit Blindheit geschlagen sein* (I. Mos. 19, 11): Vaksággal megverve lenni. Vakoskodni.

Blindlings. — *Er stürzte blindlings gerade auf den Jüngling los:* Vaktában egyenesen neki vágtatott az ifjunak (Jók: ErdAr. I: 21).

Blinken. — *Durch dessen dichtes Laub sah Timár etwas wie ein weisses Frauengewand blinken:* Sűrű lombjain keresztül valami fehér női ruhát látott Timár kivillanni (Jók: ArEmb. I: 96).

Blinzeln. — *Sie blinzelte mit grossem Interesse nach einem unglasirten Topf:* Nagy érdekeltséggel pislogott bele egy mázatlan fazékba (Jókai: AranyEmb. I: 90).

Blitz. — *So fährt vom Himmel der rasche Blitz:* Az égnek villámtüze harsan (Ar: BH. 7: 28). — *Sein Auge schiesset Blitze in seinem grossen Grimme:* Szeme a villámot kegyetlenül ontja (Ar: BH. 3: 35). — *Das schiesst, die Schatten scheuchend, die Blitze rings umher:* Szélyel az árnyékba fénye lövell tűzként (Ar: BH. 5: 5). — *Potz Blitz! Donnerwetter!* Lánczos kő! (KisfK: VígBesz. 200). Ej villogó villám! (uo. 165). Lánczos lobogós!

Blitzen. — *Euthyms Augen blitzten zustimmend:* Helyeslőn villantak a szemei (Jók: ArEmb. I: 49). — *Wenn ihr sein feuriger Blick ins Auge blitzt:* Midőn égő tekintete szemébe lövel (KisfK: VígBesz. 22).

Blösse. — *Sich eine Blösse g e b e n:* Gyengéjét elárúlni (Fin.). Gyengéjét védtelenűl hagyni (Nyr. XX: 138). Bibéjét elárúlni (uo.). Sérhető (sebezhető, gyenge) oldalát kimutatni (uo.). — *Einem in die Blösse f a l l e n:* Gyengéjén támadni meg valakit (Nyr. XX: 138). — *Die Republik riss alle Schleier von der Wirklichkeit hinweg und s p i e g e l t e die Welt m i t ihren Pfützen und B l ö s s e n:* A köztársaság minden fátyolt lerántott a valóságról, s a világot minden rondaságaival és meztelenségeivel együtt tükrözé vissza.—*Nach der Blösse stossen:* Födetlen oldalára csapni (Nyr. XX: 138).

Blosstellen. — *Sein Name wurde in allen Blättern blosgestellt:* Nevét minden ujságban meghurcolták. — *Sich der Gefahr blosstellen* (Lessing: Hamb. Dram. 1. St.): Kitenni magát a veszélynek.

Blut. — *Ich kneipe ihn, dass ihm das Blut e n t q u i l l t:* Megcsípem, hogy vére csordul (Nyr. III: 305). — *Gleich entquillt ihm das Blut (gleich blutet er):* Mindjárt vére serked (Tóth K: Költ. 202). — *Das Blut e r s t a r r t e in ihr:* Szinte vére is megfagyott (ijedtében, Nyr. XIV: 282). Vére fagy a mostohának (Gyulai: Gonosz mostoha). — *Blut s t ü r z t aus der Wunde in wallendem Guss* (Ung-Revue 1889. 41): Sebből pirosan buzog a vér (Ar: Tetemre hivás).—*Schwarz stürzt hervor und mächtig das Blut, ein Springquell schier:* Feketén a vére, nagy erővel buggyan (Ar: BH. 8: 53). — *Das Blut mir w a l l t, seh ich der Jungfrau'n Dunstgestalt:* Vérem hatja szűzek árnya fordulatja (Ar: BH. 6: 40). — *Blut ist kein Wasser, od. Art lässt nicht von Art:* Faj fajra üt (Nyr. I: 325). — *Blut, Jammer und Fluch k o m m e über die Tyrannen:* Szálljon zsarnokokra vér, sóhajtás, átok! (Gyulai: Költ. 40). — *Die unschuldiges Blut v e r g i e s s e n:* Kik ártatlan vért ontanak (NySz.). — *Er ist bereit fürs Vaterland sein Blut zu vergiessen od. sein Leben zu lassen od. zu opfern:* Kész vért ontani a hazáért (Nyr. III: 250). — *Mein Schwert war i m Blute der Feinde g e b a d e t:* Kardomat kuruczok vérébe fürösztém (NySz.). — *In seinem Blut e r s t a r r e n:* Vérbe fagyni (NySz.). — *Man fand ihn in seinem Blute s c h w i m m e n d:* Meglelik őt vérébe keveredve (NySz.). — *Im Blute schwimmend liegen lassen:* Vérben fagyva hagyni (NySz., Dug: Pb. II: 39). — *In Blut das Wild vor ihnen schwimmt:* Vad előttük vérbe fekszik (Ar: BH. 6: 4).—*Ihre braunen Ringmauern sind b e s p r i t z t m i t dem Blute verschiedener Nationen:* Barna

körfalait mindenféle nemzet vére festé (Jók: ArEmb. I: 74). — *Die Haut ist mit Blut unterlaufen:* A bőrt elfutotta a vér. — *Die Augen sind ihm mit Blut unterlaufen:* Vérbe borul a szeme (NySz.), — *Roth wie Blut:* Olyan mint a cseppentett vér (Nyr. VII: 179). — *Bald trieft von rothem Blute des Volks zum Schwur erhobne Rechte:* Vértől csurog a nép esküteνő jobbja (Ar: BH. 3: 16).

Blutarm: Földhöz ragadt. Földhöz ragadt szegény. (Vö. «T. búbánatnak adta magát, nemsokára aztán el is költözött, földig szegényen», PHirl. 1890. VIII/9. 6).

Blüte. — *Die Mitte kam der Blüte des Heeres, den stolzen Janitscharen zu:* Középett illeté a hely a sereg színét-javát, a büszke janicsárokat (Jók: FehérR. 68). — *In der Blüte seiner Jahre:* Élte virágjában (Fal. 527). — *Er war sehr jung, in der Blüte seiner Jugend:* Igen ifjú volt, ifjuságának első virágját élte (Vers. 44). — *Der Salzschmuggel stand in Blüte:* A sócsempészetnek volt ott divatja (Jók: ArEmb. I: 10). — *Die stillen Knospen, die brechen wunderherrlich auf zur Blüte:* A gyenge bimbók dicső virággá szépen fejlenek (Szem: Zr. 1: 7).

Bluten. — *Das Herz blutet mir:* Vérzik a szívem. — *Es blutet ihm das Herz:* A lelke is sír. — *Er fängt an aus der Nase zu bluten:* Elered az orra vére (NySz.).

Blütenkranz. — *Noch des Lorbeers frischen Blütenkranz durch eurer Locken Silber zu verflechten:* A borostyán friss virágait még ősz hajak közé is fűzhetni (Szem: Zr. 1: 1).

Blutig. — *Er hat keinen blutigen Heller:* Egy árva fillérje sincs. (Fin.) — *Blutig schlagen:* Véresre verni. Vérig verni. — *Schlägt sich das kleine Antlitz blutig an einem Stein:* Nagyot esék; arczát vérig üté kőbe (Ar: BH. 9: 58).

Blutroth. — *Der Abendhimmel begann vor Innozenz' Augen Blutroth zu flammen:* Incze szemei előtt vérszínt kezdett játszani az alkonyi ég (Jók: EnyémT. I: 153).

Blutunterlaufen. — *Sie erschrak so vor seinen blutunterlaufenen Augen:* Vérben forgó szemeitől úgy megrettent (Jók: ArEmb. I: 186).

Blutwenig: édes kevés. — *Das ist blutwenig:* Egy zsebbel se telik (Dug: Pb. 39).

Bock. — *Den Bock zum Gärtner machen* (Schrader 172) *od. setzen:* Bakot tenni kertészszé. (Erd.) Ebre bízni a hájat (uo. NySz). A káposztás kertet éh kecskére nem jó bízni (NySz). Farkasra bízni a juhot (NySz). Farkast birkásnak állítani (Ball: Példab.). Nem bizzuk ebre a hájvarrást (Nép, Szentes). — *Einen Bock schiessen:* Bakot lőni. (Erd.) Bakot lőni puska nélkül. (Nép.) Csak akkor annyi bakot ne lőttem volna! (Kovács: FarsKal. 20).

Bockshorn. — *Einen ins Bockshorn jagen:* Vkit megfélemlíteni. Vkire ráijeszteni.

Boden. — *Der Boden brennt mir unter den Füssen od. Sohlen:* Ég alattam a föld. — *Den Boden auflockern:* Felporhanyítani a földet. (Fin.) — *Taucht er unter, so verliert sein Stoss im Wasser die Kraft, er hat keinen festen Boden unter sich, auf den gestützt, er seinem Stoss nach oben mehr Gewalt geben kann:* Ha lemerül a víz alá, lábát nincs mibe megvetnie, hogy taszításának sikere legyen (Jók: FGyém. I: 26). — *Die Beredsamkeit des Herrn Notarius zog ihnen alsbald den Boden unter den Füssen weg:* Leverte lábáról valamennyit nótárius uram a maga ékesen szólásával (Jók: RRáby I: 58). — *Indem sie ihre grossen blauen Augen auf den Boden heftete:* Nagy kék szemét földre függesztve (KisfK: VígBesz. 19). — *Er schlägt ihn zu Boden:* Földhöz csapja v. vágja v. teremti. Földre teríti. — *Einen zu Boden werfen:* Valakit földhöz vágni (Márton: Lat. 255). — *Niederschlagen, zu Boden werfen:* Földhöz csapni, ütni (Vers. 66). — *Den kann niemand zu Boden werfen:* Le nem üthetik a lábárúl (Dug: Pb. 98). — *Handwerk hat einen goldenen Boden:* Fekete kéz, fehér pénz (Nyr. XV: 39). Mesterembernek aranyos a keze.

Bogen. — *Man darf den Bogen nicht zu straff spannen:* Nem szabad a húrt túlságosan megfeszíteni. — *Den Bogen spannen:* Az ívet fölhúzni v. fölajzani (vö. Vár fölajzott ívre gyors vadat, Vör: SzépIlonka).

Bohne. — *Es ist keine Bohne werth:* Babot sem ér. (Erd.) Egy babot nem adnék rajta (MA). Batkát sem ér (Erd.).

Bohren. — *Der ihm den schmerzlichsten*

Stachel der Eifersucht in's Herz gebohrt: A féltés legfájóbb tövisének hegyét törve benn szívében (Jók: ArEmb. III. 56). — *Die Kugel bohrte sich in seine Brust:* Mellébe fúródott a golyó.

Bollwerk. — *Mit Bollwerken umgeben:* Körülsánczolni, körülárkolni (Vers. 219).

Bombe. *Er fiel wie eine Bombe ins Haus* (Schrader 181): *a)* mintha az égből pottyant volna; egyszerre csak betoppantott; *b)* nagy robajjal betoppantott; beállított nagy léhvel-péhvel.

Bord. — *Über Bord werfen:* A hajóból kivetni v. kihányni. (Ball.) — *Es ist Zeit, diese pedantischen Regeln über Bord zu werfen:* Ideje, hogy elvessük már ezeket a pedáns szabályokat.

Borg. — *Auf Borg geben:* Hitelbe adni (NySz).

Borgen. — *Man muss nicht borgen, wenn man nicht wieder zu geben weiss:* A ki nem fizethet, ne szedjen kölcsön (Kaz: BarnhMinna 3: 7). — *Borgen macht Sorgen:* Adónak feje fő (Nép.). Kölcsön kenyeret könnyek keserítenek (Nyr.). A kölcsön korpa nem hájasítja a disznót (Dug: Pb. 45). — *Lang geborgt ist nicht geschenkt:* Kölcsön kenyér visszajár (Nyr. XVI. 276). Ami halad, el nem marad.

Böse. — *Er thät auch die böse L a u n e, das grämlich Antlitz sehen:* Látta nehéz kedvét, hamvahodott képét (Ar: BH. 2: 6). — *Er hat ein böses M a u l* (Spr. Salom. 17: 4): Nagy szája van. Rossz nyelve van. — *Ein böser S c h e r z:* Vastag tréfa (Ar: Toldi). — *Böse Z e i t e n:* Rossz idők. Zord idők. — *Der Böse ist nie schlimmer, als wenn er fromm scheint:* Akkor legrosszabb a rossz, mikor magát jónak tetteti. (Erd.) — *Ich befürchte, mein Vater wird darüber böse sein:* Attól tartok, hogy atyám megharagszik érte. — *Einen böse m a c h e n:* Vkit megharagítani. Felharagítani. Felbőszíteni. — *Sich d e m Bösen e r g e b e n:* Gonoszságra adni magát.

Botmässigkeit. — *Unter jemandes Botmässigkeit kommen:* Vkinek fenhatósága alá jutni. — *So du nun ihm die Empörer zwingest bald zur Botmässigkeit:* Ha hát kész engedelemre pártosait hoznád (Ar: BH. 7: 13).

Botschaft. — *Eine Botschaft ausrichten:* Izenetet átadni, megvinni, megmondani. (Fin.) — *Schlimme Botschaft 'les' ich auf der Stirne:* Én homlokáról bal hírt olvasok (Szemere: Zrinyi 1: 10).

Brach. — *Brach, oder ungebaut liegen* [*unbebaut liegen*]*:* Nyugodni, nem műveltetni, mint az ugar (Vers. 210). — *Alle Felder blieben brach liegen:* A földek mind ugaron maradtak (Jók: ArEmb. II: 67).

Brand. — *Einen Brand d ä m p f e n:* Tüzet elfojtani v. lohasztani. — *Den Brand i n s P u l v e r w e r f e n! das ganze Land von Grund auf revolutionieren:* Odadobni az üszköt a puskapor közé, felforgatni fenekestül az egész országot (Jók: RRáby II: 301). — *Ein Haus i n Brand s t e c k e n:* Házat fölgyujtani. — *Die andere Partei steckt zu tausenden die Häuser derjenigen in Brand, welche am Ruder sind:* Ezerével gyujtogatja fel a hatalmon lévők házait (Jók: ArEmb. I: 152).

Braten. — *Der den Braten dreht, bekommt ihn nicht:* Ökör húzza az igát, ló lakik jól a zabbal. (Ball: Példb.) — *Er riecht den Braten:* Szag után jár: alkalmat keres, hogy potyára ehessék (Nyr. II: 85). Él a gyanúpörrel.

Bratwurst. — *Kurz Gebet, lange Bratwurst:* Jó hosszú kolbász és kurta prédikáczió. (Erd.)

Brauchen. — *Ivan war es nie eingefallen, dass er diesen Schlüssel brauchen könnte:* Ivánnak soha sem jutott még eszébe, hogy e kulcsnak hasznát lehetne venni (Jók: FGyém. I: 101). — *Sie könnten auch schon eine F r a u brauchen:* Már kegyelmedre is ráférne a feleség (KisfK: VígBesz. 180). — *Ich brauche es n i c h t:* Nincs szükségem rá. — *Man braucht gar v i e l e r l e i:* Sok minden kell hozzá. — *Sein Bett braucht nicht g e m a c h t z u w e r d e n; auch seine Wäsche braucht nicht weiss g e w a s c h e n z u w e r d e n:* Ágyát nem szükség megvetni; mosni sem kell rá (Jók: FGyém. I: 62). — *Sie brauchen es nur zu sagen:* Csak szólnia kell. — *Haben Sie einen Korb, den Sie nicht brauchen?:* Van-e egy kosara heverőben? — *G e l d brauchen:* Pénzszükségben lenni.

Braue(n). — *Da faltet er die Brauen zusammen, finster wetternd drein:* Igy feddi keményen összekapott szemmel (Ar: BH. 7: 14).

Brauen. — *Der Hase brauet (wenn*

nach starkem Regen Dämpfe aus der Erde steigen oder wenn die Nebel um hohe Berge liegen, Schrader 141), der Fuchs braut, der Brocken braut (uo. 146): Pipáznak a hegyek (Nép, Dunántul); Nézd, a hegyek pipáznak (KisfK: Költ.); Füstbokor itt és ott tapad az erdőre, mint mikor a hegyek pipálnak esőre (Ar: BH).

Braun. — *Von der Sonne braun od. gebräunt:* Napbarnította.

Braus. — *Er lebt in Saus und Braus:* Eszik iszik, jól él, senkivel sem cserél. (Eszem iszom, jól élek, senkivel sem cserélek. Nyr. X. 472).

Brausen. — *Der Sturm brauste heulend durch die hohen Waldbäume des Arácser Thales:* A vihar harsogva üvöltött alá az arácsi völgy ős fáinak sudarai között (Jók: ArEmb. V: 135). — *Es braust (od. wüthet) der Sturm:* Tombol a vihar [v. zúg a vihar] (Lehr 24). — *Brausende Hochrufe ausbringen:* Lelkesen (zajosan) éljenezni (éltetni vkit).

Braut. — *Sich um eine Braut bewerben:* Nőül kérni vkit.

1. **Brechen** *(intrans.).* — *Das Auge bricht:* A szem elhomályosodik. (Fin.) — *Das Eis bricht unter mir:* A jég beszakad alattam. — *Das Herz will mir brechen:* Majd a szívem szakad meg (Lehr. 22). — *Mag den vielen falschen Dirnen das Herz um mich brechen:* Hadd szakadjon meg a szíve a sok csalfa leánynak. (Jók: RRáby I: 191). — *Während der acht Jahre bricht mir das Herz:* Nyolcz esztendő alatt talán a szívem meghasad (Népk. II. 179). — *Das Herz bricht ihm vor Schmerz:* A szíve bánatában megreped (Pet., Lehr 22). — *Das Weib ist so närrisch gut, dass es selbst dann trösten kann, wenn das eigene Herz zum Brechen voll ist:* Az asszony olyan jó bolond, hogy tud vigasztalni, ha szakadóban van is szive: (Baksay: GyÖ. II: 82). — *Der Wein bricht:* A bor megzavarodik. (Fin.) — *Gar viele stolze Nacken werden da biegen oder brechen:* Sok kevély nyak törik avagy hajlik (Ar: BH).

2. **Brechen** *(trans.).* — *Der Bann wäre gebrochen:* Meg volna törve a varázs (Jók: ArEmb. III: 15). — *Er brach den Eid:* Hitét megszegte (NySz.). — *Das Eis brechen:* jeget törni. (Erd.) Utat törni. — *Das Gesetz zu brechen:* Hogy a törvényt megcsorbítsák (Jók: ErdÁr. III: 75.) — *Er brach sich das Genick:* Nyakát szegte (Jók: FGyém. I: 143). — *Das vorderste Pferd brach sich das Genick:* A legelső lónak nyaka törött (Jók: ArEmb. I: 43). — *Er brach den Hals:* Nyakát szegte (NySz). Nyaka szegett (uo.) Kitörte a nyakát. — *Die guten Freunde rennen mit einander über Stock und Stein; einer stürzt und bricht den Hals:* Együtt futtatnak árkon-völgyön a jó barátok; egy elbukik, nyakát szegi (Jók: FGyém. III: 119). — *Jemandem den Hals brechen:* Nyakát szegni valakinek. (Fin.) — *Es bricht mir das Herz:* Szivem megszakad bele. — *Eine Lanze einlegen für etwas, od. Eine Lanze brechen für etwas:* Lándsát törni vmiért. — *Ein Türke forderte Bánfy heraus, mit ihm eine Lanze zu brechen:* Egy török kihívá Bánfyt, hogy kopját törnének (NySz.). — *Er traf einen andern Ritter, mit dem er eine Lanze brechen musste:* Tálálkozott más vitéz eleibe, kivel kelevézt [lándsát] kellett törni (NySz). — *Das Schweigen brechen:* A hallgatást félbeszakítani (Fin.) v. megszakítani (nem: megtörni, Antib.) — *Amirassen bricht den Waffenstillstand:* Amirassen megszegi a fegyverszünetet (Ar: HátrPr. 438). — *Mit seinen Mauern ist der Weg gebrochen:* Annak ledöntött sánczán nyíljon út (Szem: Zr. 1: 3). — *Der ehrliche Mensch wird sein Wort nicht brechen:* A becsületes ember nem szegi meg szavát. — *Brechen mit der Welt:* Meghasonolni [v. szakítani, de nem: törni] a világgal (Jók: ErdAr. III: 129). — *Uber das Bein, od. übers Knie brechen:* Erőszakolni valamit. (Fin.) Elhamarkodni. Elnagyolni. — *An der Westküste bricht sich das Wasser:* A nyugati oldalánál megtorlik a víz (Jók: ArEmb. I: 26).

Brei. — *Herumgehen wie die Katze um den heissen Brei (lüstern und doch misstrauisch zögernd an etwas herantreten, wie die Katze das Verbrennen scheut, Schrader):* Kerülgetni, mint a macska a forró kását. — *Er geht drum herum wie die Katze um den heissen Brei:* Forgolódik mint a macska a forró kása körül (Erdélyi: Közm.).

Breit. — *Sich breit machen:* Terpeszkedni. (Fin.) — *Sich mit etwas breit*

machen: Nagyra lenni vmivel. (Fin.) — *Etwas breit treten:* Vmit hosszú lére ereszteni. — *Doch wozu dies alles so breit auszuführen od. dies alles so ausführlich zu erörtern, da es doch allgemein bekannt ist?* De minek beszélem ezeket oly nagy lével, mikor mindenki jól tudja? (Lehr, Nyr. IV: 543.). — *Weit und breit:* Országszerte, világszerte. (Fin.) Mindenütt. Mindenfelé. Közel s távol. — *Weit und breit hat er nicht seines Gleichen:* Hét országban nincs párja. Hét vármegyében nincs párja. — *Zehn Meter breit:* Tíz méternyi. Tíz méter szélességű. Tíz méternyire.

Breite. — *Die Breite eines Degens:* Kard lapja. — *In die Länge und Breite:* Széltében és hosszában. — *Anstatt, wie es beim Duell üblich ist, dem Gegner die Seite entgegen zu stellen, stellt er sich ihm mit der ganzen Breite entgegen:* A helyett, hogy mint párbajban szokás, féloldalt állna ellenfelének, egészen szemközt fordul neki (Jókai: FGyém. III: 63).

1. **Brennen** *(intrans.).* — *So löschte er seinen brennenden D u r s t:* Ekkép enyhítette égő szomjúságát. (Pet: János V.) — *Wie brennt meine alte W u n d e:* Régi sebem jaj de fáj (v. sajog). — *Eine brennende W u n d e:* Sajgó seb. — *Es brennt ihm u n t e r d e n F ü s s e n:* Égett a talpam alatt (Erd.). — *V o r L i e b e (Sehnsucht, Verlangen) brennen:* Szerelemtől (vágytól) égni. — *Er brennt vor R u h m b e g i e r d e:* Ég a dicsőségre (NySz) v. dicsőségért. — *Er brennt vor Z o r n über deine Bocksprünge:* Haraggal forr bakugrásaidon (Baróti SzD: «Táncz»). — *Er brennt vor Zorn:* Forr a méreg benne (Vers. 121).

2. **Brennen** *(trans.).* — *Blase nicht, was dich nicht brennt:* Ne fujd, a mi nem éget (Közm., így BpHirlap 1891. IV/19. 1b). *Gebranntes Kind fürchtet das Feuer:* A kit kigyó megcsip, a gyíktól is fél (Nyr: XVI. 41). — *Der Holzapfel wird weich, wenn ihn der Reif brennt:* A vaczkor, ha megcsípi a dér, hát megpuhul (Jók: RRáby II: 45). — *Das Haar brennen:* Hajat felsütni (Fin.). — *Ich brannte ihm aufs Fell:* Rásütöttem fegyverem.

Bresche. — *Er hat ohne Zweifel in den Reichthum des Herrn Brazovics eine grosse Bresche g e s c h o s s e n:* Brazovics úr gazdagságán aligha nagy csorbát nem ejtett (Jók: ArEmb. II: 88). — *Ich werde v o r die Bresche t r e t e n (die Hauptarbeit eines Schützen auf sich nehmen, Schrader):* Résen fogok állani.

Bret. — *Die haben auch kein Bret vor dem Kopfe:* Ezek sem estek a fejük lágyára (NySz). Ezek sem olyan tökkel ütöttek. — *Er steht hoch am Brete:* Fölkapott az ugorkafára.— *Bei jemandem einen Stein im Bret haben (in Gunst stehen, gut angeschrieben sein, viel g e l t e n, Schrader 236):* Vkinek kedvében állani.

Brief. — *Der Brief ist an dich adressirt:* A levél neked szól. — *Für wen ist dieser Brief bestimmt?* Kinek szól v. kihez van intézve ez a levél? — *Ich habe deinen Brief erhalten:* Vettem leveledet. — *Hast du den Brief erhalten?* Megkaptad a levelet? — *Einen Brief erbrechen od. eröffnen:* Levelet felbontani, felszakasztani. (Fin.) — *Ich schrieb deinem Bruder einen recht derben (strengen) Brief:* Ugyan keményen reá írtam bátyádra (Gyarm: Nym. II: 134).

Bringen. *Die L e i c h e des ermordeten wurde in die Todtenkammer gebracht:* A meggyilkoltnak tetemét a halottas házba vitték (Nyr. XVIII. 53). — *Niemand weiss, was der M o r g e n bringt:* A ki a mát megadta, holnapot nem igérte. — *Über ein so betiteltes Buch bringt ein neulich erschienener Artikel des «Athenaeum» die unten folgende B e s p r e c h u n g:* Ily czímű könyvről az Athenaeum egyik közelebbi czikke az alább olvasható ismertetést hozza [közli] (Ar: HátrPr. 203). — *Im verflossenen Jahre wurden viele wichtige G e s e t z e gebracht:* A mult évben sok fontos törvényt alkottak (Nyr. XVIII: 53). — *Man brachte K u n d e in mein Dorf (od. meldete es in meinem Dorfe):* A falumban hírt tevének (Népk. III: 109). — *Diese Sache bringt N u t z e n:* Haszonnal jár a dolog. — *Das bringt nicht viel Nutzen:* Ez nem hajt sok hasznot. — *Ein Opfer bringen:* Áldozatot hozni (NySz.). — *Nur das vermeintliche O p f e r, das er seinem Freunde brachte, beruhigte ihn:* Csak a vélt áldozat, melyet barátjának tőn, nyugtatá meg (KisfK: VígBesz. 15). — *Ich meine nicht einen Scheidungsprocess; ein solcher Process bringt viel*

Schaden: Nem válópert értek, az sok kárral áldozattal jár (Jók: FGyém. II: 107). — *Etwas käuflich an sich bringen:* Örök áron szerezni vmit (NySz.). Megvenni v, megvásárolni vmit. — *Was hat ihn auf diesen Gedanken gebracht?* Mi vitte erre a gondolatra? — *Aufs Tapet bringen, vorbringen:* Szóba hozni, szóvá tenni, szőnyegre hozni. — *Der Fürst antwortete bloss mit einem verletzendem Lächeln, welches den Banquier ganz aus der Fassung brachte:* Csak egy bántó mosolyt adott rá válaszul, mely a bankárt egészen kihozta hidegvéréből [v. sodrából] (Jók: FGyém. V: 4). — *Er will sich durchaus nicht aus seinem Irrthume bringen lassen:* Hogy magához nem térhet tévedéséből (Kaz: BarnMinna 5: 3). — *Dieser weibliche Starrsinn brachte den Colonel ganz und gar ausser Rand und Band:* Ez az asszonyi makacsság fenekestül felforgatta a colonel jó kedvét (Jók: EnyémT. II: 97). — *Die vermeintliche Untreue seiner Frau bringt ihn so sehr ausser sich od. ausser Rand und Band:* Nejének képzelt hűtlensége úgy kiforgatja magából (Greg: Shak. 216). — *Ausser sich bringen:* Sodrából kihozni. — *In Anwendung bringen:* Alkalmazni. Használatba venni. — *Das Gesetz wurde gegen den damaligen Vice-Tavernikus in Anwendung gebracht:* Foganatba vétetett a törvényczikk az ország akkori al-tárnokmestere ellenében (Jók: RRáby I: 127). — *Als die Gräfin in den Hof hinabkam, brachte ihr der Anblick des niedergeschossenen Hundes den noch lebenden in Erinnerung:* Az udvarra leérve a grófnőnek a szemébe ötlött holt kutyáról eszébe jutott a még meglévő eleven [eszébe juttatta az elevent] (Jók: FGyém. II: 91). — *In Ordnung bringen:* Rendbe szedni. — *Ins Reine bringen:* Rendbe hozni. Tisztába hozni, tisztázni. («Nyilt programm jó előre tisztába hozná őket egymással» Ar: HátrPróz. 35. Nem lehet: tisztáz.) — *Es interessiert uns alle, diese Frage ins Reine zu bringen:* E kérdés tisztába-hozatala mindnyájunkat érdekel (Ar: Próz. 81). — *Gnädiges Fräulein, sie werden mich nicht in Schaden und Unglück bringen wollen:* Azt nagyságod felől csak nem teszem fel, hogy egy becsületes embert kárba ejteni akarjon (Kaz: BarnhMinna 2: 2). — *In Verlegenheit bringen:* Zavarba ejtett. — *In Verruf bringen:* Hírbe hozni. Hírbe keverni. — *In Vorschlag bringen:* Indítványozni, javasolni. — *Auch davon gab er mir gerechter Weise meinen Antheil, wie es die christliche Liebe mit sich brachte:* Igazán ebből is ő nekem részt oszta, mert a kereszténység magával így hozta (Gvadányi: RontóPál III). — *Selbst das eigene [sein eigenes] Interesse bringt es so mit sich:* A maga haszna keresése is azt hozza magával (Mikes, Lehr 45). — *Die Sache brachte es so mit sich:* Igy hozta a sorja (Lehr 45). — *Ich konnte es nicht so über mich bringen:* Nem állhattam meg (Jók: ErdAr. III: 4). — *Jemanden um etwas bringen:* Vkit vmitől megfosztani. Vkit megkárosítani. — *Einen ums Leben bringen:* Vkit életétől megfosztani. — *Einen um den Verstand bringen:* Eszét venni vkinek. — *Wir bringen unsern Process vor das Gericht:* Pörünket az ítélőszék elé viszszük (NySz.). — *Dazu bringst du ihn nicht!* Nem veszed őt arra! Arra nem birod rá! — *Zum Ausdruck bringen:* Kifejezésre juttatni. — *Eine solche Idee kann man nicht so leicht zur Ausführung bringen:* Ilyen eszmét nem lehet olyan könnyen megvalósítani. — *Zu Ende bringen:* Elvégezni. (Fin.) — *Lachend bringen wir die Sache zur Entscheidung od. tragen wir die Sache aus:* Nevetve düjtjük [döntjük] el az egész ügyet (UngvTóthL: Vers. 76). — *Unsere Interessen wollen wir mit gebührendem Nachdruck zur Geltung bringen:* Érdekeinket kellő nyomatékkal fogjuk érvényesíteni (v. érdekeinknek — érvényt szerezni). — *Jemandem etwas zur Kenntnis bringen:* Vkinek vmit tudomására juttatni, v. tudtára adni. — *Es wurde mir zur Kenntnis gebracht:* Tudomásomra v. tudtomra adták (jutott). — *Man will doch nicht alles zu Papier bringen:* Az ember mégsem akar mindent papirra tenni (KisfK: VígBesz. 107). — *Zum Schmelzen bringen:* Megolvadásra bírni (Jók: ArEmb. I: 181). — *Man durfte derlei vor ihr gar nicht zur Sprache bringen:* Szóba sem lehetett azt előtte hozni (Jók: EnyémT. III: 146). — *Alsbald brachte eine entgegenkommende Brigade die*

Fliehenden zum stehen: A futókat azonban nemsokára megtorlasztá egy szemközt jövő dandár (Jók : ErdAr. III : 11). — *Dass ihr mir jene gewisse geheime Truhe zur Stelle bringt:* Hogy énnekem azt a bizonyos titkos ládát előteremtsék (Jók : RRáby I : 165). — *Herr Csanta brachte das Haus der Frau Belényi zur Versteigerung:* Csanta uram dobra üttette Belényiék házát (Jók : FGyém. IV : 14). — *Es bringt einen zur Verzweiflung:* Kétségbe ejt (NySz.). — *Man hat ihn auf keine Art dahin bringen können, dass er von seinem Vorhaben abstehe:* Semmikép rá nem bírhatták, vehették, hogy szándékátul elálljon (Vers : 34). — *Ein Stück zum Vortrag bringen:* Előadni v. színre keríteni vmit. — *Nur ein ungarischer Schneider und ein ungarischer Csismenmacher brachte es dahin, in der Stadt Pest Hausherr sein zu dürfen:* Csak egy magyar szabó s egy magyar csizmadia vitte odáig, hogy háziúr lehessen Pest városában (Jók : RRáby I : 3). — *Er kann's nicht fertig bringen:* Nem tudja megtenni v. megcsinálni. Nem boldogúl vele. — *Der hat's hoch gebracht:* Az nagy v. öreg kort ért el. — *Sie brachte es auch weit in kurzer Zeit:* Sokra is vitte rövid idő alatt (Jók : RRáby II : 168). — *Die haben's wahrlich weit gebracht:* Bíz azoknak felvitte isten a dolgát [dolgukat] (Miksz : NemzUr. 5. Jók : FGyém. IV : 42). — *In kurzer Zeit hatte es der arme Mann mit Gottes Hilfe so weit gebracht, dass er der erste Landwirth wurde im ganzen Dorf:* Rövid idő mulva úgy felvitte isten a szegény ember dolgát, hogy első gazda lett a faluban (UngRevue VI : 689. Nyr. II : 188). — *Ei, ei, Junge, wie weit hast du's gebracht:* Ej, ej, fiu, beh sokra haladál (Ar : «Vojtina lev.»).

Brise. — *Schon weht des Morgens kühle Brise:* Már lengeti leblét hűs reggeli szellő (Ar : BH. 8 : 16).

Brocken. — *Ich habe nichts zu brocken:* Nincs mit aprítanom a tálba v. a tejbe (Nép, Nógrádban, Gömörben, Hajdumegyében).

Brosamen. — *Die Brosamen vom Tische der Wohlhabenden:* A vagyonos asztaláról lehulló morzsalék (Ar : HátrPr. 40).

Brot. — *Er hatte keinen Bissen Brot:* Nem volt egy falat kenyere v. egy betevő falatja. — *Er hat kaum das liebe Brot:* Alig van betevő falatja. — *Er hat nicht das tägliche Brot:* Nincs megevő kenyere (Nyr. III : 31. IV : 113). — *Das Ungarische Sprachhistorische Wörterbuch ist so nothwendig wie das tägliche Brot:* A Magyar Nyelvtörténeti Szótár oly szükséges mint a falat kenyér (Ar : HátrPr. 298). — *So nöthig wie das liebe Brot:* Oly szükséges, mint a betevő falat. — *Brot anschneiden:* Kenyeret szegni. — *Das Brot auswirken:* Kenyeret szakasztani (Fin.). — *Er verdient sich sein Brot:* Megkeresi kenyerét. — *Kunst geht nach Brot:* A művészet kenyér után jár (vö. kenyér után jár : kereset után néz, Nyr. XIV: 282). — *Der Tag ist ihm eher im Hause, als Brot:* Többször jő szobájába napfény, mint kenyér (Erd.). — *Wes Brot ich esse, des Lied ich singe:* Kinek szekere farkán ülsz, annak nótáját dúdoljad (Erd.). A kinek szekere farán ülsz, annak a nótáját fujjad (Nyr. XII : 378). A ki szekere farkán ülsz, az énekét hallgassad (NySz.). — *Brot allein thut's nicht:* A kenyér mellé sajtot is kell adni (NySz.). — *Käs' und Brot geht auch zur Noth:* Egészséges embernek kenyér és sajt két tál étek (NySz.). — *Fremdes Brot ist schwer zu kauen:* Keserű a más kenyere (Közm.). Koldus-kenyeret könyenyek keserítnek (Közm., Nyr.).

Brotkorb. — *Man hat ihm den Brotkorb höher gehängt:* Rövid pórázra fogták (Nyr. III : 365). Szigorúan bánnak vele (Nyr. XII. 523).

Bruch. — *Mögen alle seine Ränke in die Brüche gehen:* Dőljön dugába minden rossz mesterkedése (NySz.). — *Man kommt mit diesem Unterschiedungsmerkmale sofort in die Brüche, wenn man die ersten Übungen am einfachen nackten Satze macht* (Zeitschr. für den d. Unterr. 1889. 97) : Ezekkel az ismertető jegyekkel mindjárt hoppon marad v. kudarczot vall az ember, mihelyt az egyszerű tőmondatot akarja begyakorolni.

Brücke. — *Ganz unmöglich ist es deinem Knecht, die Brücke jetzt zum Übergang zu schlagen:* Rakni mostan hídat hű raboknak átköltözésre nincsen semmi mód (Szem : Zr. 1 : 6). — *Es ist die Brücke zu spät geschlagen worden:* Későn verék fel a hidat (uo. 4 : 1). — *Fliehendem Feinde baue goldene Brücke:* Futó ellenségnek

arany híd (Hunyadi Jánosnak mondása, Erd.).

Bruder.—*Leiblicher Bruder:* Édes testvér (Fin.).

Brühe. — *In der Brühe stecken lassen:* Csávában hagyni vkit. Cserben hagyni.— *Er wirft die Trinksucht mit der Unzucht in eine Brühe:* Egy igába fogja a részegséget a bujasággal (NySz.).

Brüllen. — *Über ihrem Kopf hin brüllte der Donner der Haubitzen:* Feje fölött a haubiczok [taraczkok] mennydörgése hangzott (Jók: EnyémT· II: 25).

Brunnen. — *Es ist ein böser Brunnen, in den man Wasser tragen muss:* Igen rossz malom az, a kire [a melyre] ostorral csapják a vizet (NySz.). — *Wenn der Wanderer getrunken hat, wendet er dem Brunnen den Rücken:* Ki forrásból eleget ivott, háttal fordul felé (Erd.). — *Wasser in den Brunnen tragen:* Erdőbe fát. Tengerbe vizet.

Brust. — *Jemanden an seine Brust drücken:* Keblére ölelni vkit. — *Sie wirft sich an seine Brust:* Keblére veti magát (Jók: ArEmb. III: 99).—*Einem den Fuss auf den Nacken od. auf die Brust setzen:* Nyakára hágni vkinek. — *Wenn er eine eiskalte Gestalt an seine Brust zieht:* Ha keblére fogja vonni e jéghideg alakot (Jók: ArEmb. III: 16. Jók: FehérR. 61). — *Dem Eintretenden legte sich ein dumpfer Geruch auf die Brust:* A gádorba belépőket azonnal megüté valami nehéz dohos szag (Jók: FGyém. II: 13). — *Sich in die Brust werfen:* Pöffeszkedni, fölfuvalkodni, hányni-vetni magát. Ugyancsak kivetette a mellét (Nyr. X: 523). Mit ágaskodol-hánykodol; holott akadnak akárhányan náladnál tudósabbak? (Nyr. XI: 170). — *Der Ungar wirft sich in die Brust und hadert:* Mellét düleszti a magyar s veteksziк (DélibH. 94).

Brüsten. — *Sich brüsten, prahlen:* Magát hányni-vetni. — *Sich brüsten (die Nase hochtragen, einherstolzieren) wie ein Hahn* (Schrader 158): Büszke, mint a kan páva (Dug: Pb. I: 214); fölállt taraja (II: 56); nem is éri talpa a földet, úgy lép (II: 55); feltartja az orrát (II: 59); nagyra tartja az orrát (II: 60); fönn hordja az orrát.

Brut. — *Das wirft wie eine Bestie nur einmal seine Brut:* Fenevad módjára egyszer veti kölykét (Ar: BH. 9: 61).

Buch.—*Ein Buch Papier:* Egy könyv vagy koncz papiros (Vers. 210). — *Buch mit sieben Siegeln* (Offenb. Joh. 5: 1). Mélységes titok. — *Ein Buch auflegen:* Könyvet kinyomatni, kiadni (Fin.).—*Er hat das Buch ausgelesen:* Elolvasta, végig olvasta a könyvet (nem: kiolvasta, Antib.). — *Ein neues Buch in die Schule einführen:* Új könyvet hozni be (vagy fogadni be, nem: vezetni be) az iskolába. — *Die Bücher verschlingen:* Falni a könyveket (NySz.). — *Das Buch erscheinen lassen od. veröffentlichen:* A könyvet az emberek közé ereszteni (SzD: MVir. 112). — *Sich in die Bücher vergraben:* Könyvekbe bújni (NySz.). Könyveket bújni (uo.). — *Stets über dem Buch liegen:* Mindig a könyveket bújni (Márton: Lat. 147).

Büchse. — *Mit der goldenen (oder silbernen) Büchse schiessen (d. h. bestechen,* Schrader 196): Arany írral kenni a kezét vkinek (Erd.).

Buchstabe. — *Der Buchstabe tödtet:* A betű megöl (NySz.). A betű öl.

Bücken, sich. — *Während mein Mann tagelang gebückt am Schreibetische sass:* Míg férjem szegény naphosszant az íróasztalnál görnyedett (Jók: ArEmb. I: 128). — *Die freuten sich und machten Bücklinge:* Azok örültek és hajtogatták magukat (Kovács: FarsKal 13).

Büffeln: magolni; szajkó módra megtanulni (Brassai, BSzemle 1874. V. 371). Bifláz lelkesedve (Byron-Ábrányi, Don Juan I).

Buhlen: Versenyezni vmiért. Hajhászni vmit.—*Um jemds Gunst buhlen:* Vkinek kegyét hajhászni. Vkinek kedvét keresni. Kedvében járni vkinek.

Bund. — *Einen Bund auflösen:* Szövetséget felbontani (Fin.). — *Einen Bund errichten:* Szövetséget kötni (Fin.). — *Einen Bund schliessen mit jemandem:* Frigyre lépni vkivel.—*Der Himmel segne ihren Bund:* Áldás legyen a frigyükön (Jók: ArEmb. V: 180).

Bündel. — *Nun, mein Sohn, das Hündchen bellt, jetzt kannst du dein Bündel schnüren:* Na fiam, ugat a kis kutya, kászolódhatol (UngRevue VI: 691).

Bündnis. — *Eher würden die Weisen bereit sein, mit den Narren ein Bündnis zu schliessen, als sie zugeben würden, dass die Sache triumphiere, für die er eingetreten sei:* Ő ellene az okos emberek

a bolondokkal készek ligát [szövetséget] kötni inkább, hogy sem azt, a mit ő megindított, diadalra jutni engedjék (Jók: RRáby II: 250).

Bunt. — *Die buntesten Stoffe:* Czifrábbnál czifrább szövetek. — *Es wird zu bunt:* Kezd alkalmatlan lenni (Fin.). — *Nun verlangt sie sich immer weinend nach Hause und das wird einem schon zu bunt:* Most már mindig hazafelé sír s az ember hamar megunja a sokat (Kovács: FarsKal. 70). — *Bunt durcheinander:* Össze-vissza. Keresztűl-kasúl. Kosúl-bakúl (NySz.). — *Möbel, Kleidungsstücke u. s. w. liegen bunt durcheinander:* A szobabútor, ruha stb. összevissza van hányva (Nyr. I: 324).

Bürge. — *Bürgen soll man würgen:* Kezes fizess vagy ügess (Dug: Pb. I: 147).

Bürgen. — *Für deine Scharen bürgt der Führer Muth:* Bátor vezérjek érettek kezes (Szem: Zr. I: 4).

Bürgerrecht. — *Einem das Bürgerrecht benehmen:* A polgári justól valakit megfosztani (Vers. 37).

Burschikos: Pajkos.— *Das burschikose Wesen übermüthiger Jugend:* Az ifjuság pajkos természete.

Bürstenbinder. — *Er säuft od. trinkt, wie ein Bürstenbinder:* Iszik, mint a kefekötő (Erd.). Iszik, mint a csap. A kefekötő a dajkája. Kancsó a komája. Kocsma a temploma stb. (Mindezek Nyr. XVII: 277). Iszik mint a gödény, vagy mint a sinai török. (Nyr. XV: 182.)

Burzelbaum. — *Einen Burzelbaum machen od. schlagen:* Bukfenczet vetni. Czigánykereket hányni.

Busch.—*Auf den Busch klopfen:* Tapogatódzni; példálódzni. — *Er will nicht aus dem Busch heraus:* Nem akar előbújni az odujából. — *Der eine schlägt auf den Busch, der andre kriegt den Vogel:* Nem azé a madár, a ki elszállítja (Nép, Hevesmegye = a ki elszalasztja.)

Busen. — *Argillan der Meuterer, den Rache und Hass an ihremBusen nährten:* Argillan, a lázadó, ki a bosszú és gyülölség dajkatején nőtt fel (Ar: HátrPr. 464). — *Sie verbarg ihr Antlitz an ihres Mannes Busen und weinte:* Arczát férje keblébe rejté és zokogott (Jók: FehérR. 90).

Büssen. — *Wer sich gegen das Gesetz vergeht, muss büssen:* Büntetéssel marad adós a törvény ellen járó (NySz.). — *Er wird es büssen:* Megadja az árát (NySz.). Fog lakolni érte. — *Du wirst es (od. dafür) büssen:* Torkodra forr (NySz.). Megiszod még ennek a levit: megkeserülöd (Nyr. VII: 275). — *Dafür wird od. soll er büssen:* El nem viszi szárazon (Dug: Pb. 25). Meglakolja tettét (uo. 26). — *Das soll er büssen! Das soll ihm nicht ungestraft bleiben!* Szárazan (azaz büntetlen) el nem mégyen (NySz.). — *Seine Vermessenheit mit dem Kopfe büssen:* Fejével fizetni vakmerőségét (Vers. 243). — *Er soll sein Verbrechen mit dem Kopfe büssen:* A bűnért fejével fizet (NySz.). — *Wenn ihr nicht nachgeben wollt, so werdet ihr's mit dem Leben büssen:* Ha nem engedtek, bőrötökkel fizettek (NySz.). — *Gebüsst wird jede That der verblendeten Wuth:* A vak dühösség minden vértettiért bünhödni kell (Szend. Messz. 87).

Butte. — *Hand von der Butte* (hands off): Árkon túl hegymester (mikor más jószágából gazdálkodik valaki Nyr. II: 232). Kocsod varga onnan (NySz.).

Butterbrod.—*Jungfern werfen, Butterbrod werfen* (l. Schrader 62): Szűrni, szőni (kövecskékkel vizen, l. Nyr. VI: 129. 170). — *Etwas um ein Butterbrot weggeben* (Schrader 62): Potom áron odaadni vmit.

C.

Capricieren.— *Sich capricieren, seinen Kopf aufsetzen:* Feltette fejét, nem hajol (Dug: Pb. II: 112).

Causal. — *Causale Zusammenhänge:* Okozatos lánczolatok (TanárKözl. XXIII: 102).

Chance. — *Nun bessern sich die Chancen:* Jobban fordúl immár a koczka (NySz). — *Das wird meine Chancen erheblich bessern:* Ez nagyon elősegíti dolgomat v. ügyemet; kedvez ügyemnek; kedvezőbbé teszi helyzetemet; víz a malomra (Nyr. VII: 170).

Cirkulieren. — *Seine Personalbeschrei-*

bung circuliert in aller Händen: Személyleirása közkézen forog (Jók: EnyémT. I: 115).

Citat. — *Nur hie und da fanden wir die alte Bedeutung eines Wortes angemerkt, und auch da nicht mit genügenden Citaten aus unsern alten Schriftstellern belegt:* Csak itt-amott s néhány szónak találtuk feljegyezve régi jelentését, nem támogatva elegendő idézettel régi iróinkból (Ar: HátrPr. 298).

Compliment. — *Sie theilen verschwenderisch ihre Complimente aus und können sich nicht genug freuen:* Szórják bókjaikat, nem győzvén örülni . . . (Ar: HátrPr. 243).

Concurs *ansagen:* Csődöt mondani.

Conferenz. — *Wir hielten mit mehrern Patrioten eine Conferenz od. Berathung ab:* Több hazafiakkal együtt értekezletet tartottunk UjMMúz. VII: 6).

Conscribieren. — *Man hat die Jugend conscribiert:* Katonának írták a fiatalságot (Tompa: «Pali tört.»).

Courage. — *Nachmittag nahm sich der Secretär die Courage, einzutreten:* Délután a titkár annyira nekiemberelte magát, hogy be mert hozzá nyitni (Jók: RRáby II: 77).

Credit. — *Auf Credit kaufen:* Hitelbe venni (Márton: Lat. 348).

D.

Da. — *Da sprach endlich die Sonne zum Winde:* Egyszer aztán azt mondta a nap a szélnek (Jók.). — *Da ich ein Kind war* (Gœthe: Prometheus cz. költ.): Mikor gyermek voltam. — *Wie könnt' ich so ein grosser Mann sein, da ich ein Würstler bin?* Hogy lehetnék, hurkás létemre oly nagy ember én? (Ar: Arist. I: 19).

Dabei. — *Abraham steckte die Schrift in seine Handtasche und weinte dabei, wie eine Dachtraufe:* Ábráhám eltette az írását a tarsolyába és sírt mellette [helyesebben: a közben) mint egy házeresz (Jók: RRáby I: 68). — *Ich kann aber nicht dabei sein, wenn sie spielen, mein Herr:* De én jelen nem lehetek a játék mellett [v. a játéknál, v. mikor játszanak] (Kaz: BarnhMinna 4: 2).

Dach. — *Nun regnet's auf mein Dach:* Most rám jár a rúd (engem pirongatnak, engem okolnak). — *Ich werde dir auf's Dach steigen (kommen):* (Pórias:) Majd a képedre mászok. — *Man ist ihm aufs Dach gestiegen:* Rámásztak. Beadtak neki. — *Es ist gleich Feuer im Dache:* Mindjárt kard ki hüvelyből (Fin.).

Dachs. — *Er schläft wie ein Dachs:* Alszik mint a gözü (Erd.).

Dafür. — *Ich halte dafür:* Én a mondó vagyok. Én abban a nézetben vagyok. Az én véleményem szerint . . . — *Dafür halten:* Úgy gondolni, azzal tartani, azt tartani (Márton: Lat. 293). — *Es steht nicht dafür:* Nem érdemes (Fin.).

Dagegen. — *Ich habe nichts dagegen:* Nincs semmi ellenvetésem v. kifogásom.

Dagewesen. — *Hätte Homer nicht anstatt Odysseus oder Agamemnon einen andern, noch nie dagewesenen Helden schaffen können?* Homér nem lett volna-e képes Odysseus vagy Agamemnon helyett más, szem nem látott, fül nem hallott hőst teremteni? (Ar: HátrPr. 307).

Dahinschleichen. — *Der Comtesse schlich die Zeit langsam dahin, bis der Abend heranbrach:* A grófnőnek hosszuk voltak [lassan teltek] a perczek az est közelgtéig (Jók: FGyém II: 37).

Damit. — *Man warf die Schlange in einen Topf, damit sie gekocht werde:* A kigyót fazékba tették hadd főjön (Ar: HátrPr. 213).

Dämmern. — *Es dämmert schon der Abend:* Már homálylik az esthajnal Gyulai). — *Es dämmert darin schon die Erkenntnis der wichtigsten Gesetze, die unsere heutige Philosophie erkannt hat* (Heine): Már dereng benne (e hypothesisben) a legfontosabb törvények felismerése, melyeket mai philosophiánk ismer.

Dämmerschein. — *Durch die Nachtlampe mit dem milchweissen Schirm wurde das Zimmer wie von einem matten Dämmerschein erleuchtet:* Az éji lámpa tejfehér ernyője mögül halavány világot derengetett a szobában (Jók: ArEmb. III: 32).

Dampfen. — *Dort dampften schon beide (Pferde) vor Anstrengung:* Ott már füstölgött mind a kettő [mind a két ló] a nagy igyekezettől (Jók: FGyém. II: 93). — *Nachmittag dampfte er sein*

Pfeifchen vor dem Hause: Délután eldohányozgatott a ház előtt.

Dämpfen. — *Einen Aufstand dämpfen:* Fölkelést elnyomni (Fin.) — *Einen Brand dämpfen:* Tüzet elfojtani (Fin.) — *Die Wuth der Flamme dämpfen:* A lángok pusztítását fékezni. — *Diese Entdeckung dämpfte ein wenig seine Lustigkeit:* Ez a találkozás kissé lehűtötte erőtetett jó kedvét (Jók: ArEmb. III: 83). — *Vielleicht dämpft das Gemäuer den Schall:* Meglehet, hogy a falak elfogják a hangot (Jók: RRáby I: 232). — *Die Stimme dämpfen:* Hangját halkítani (Fin.). — *Je näher wir kamen, desto mehr dämpfte sich mein Feuer:* Minél közelébb jutánk, annál inkább aludt [v. lohadt] tüzem (Kovács: FarsKal. 38).

Danach. — *Noch nie entschlüpfte einer Lippe solch ein Liebesgeständnis, doch der Erfolg war auch danach:* Soha ily szerelemvallás nem lebbent el egy ajakról is, de foganatja szinte hasonló lett (KisfK: VígBesz. 118).

Daniederliegen. — *Der Erwerb liegt in der Stadt danieder:* Pang a kereset a városban.

Dank. — *Dank dir, mein Zriny! Dank für deine Liebe!* Vedd hálám ezért! [szeretetedért] (Szem: Zr. 2: 7). — *Seinen Dank b e t h ä t i g e n:* Háláját leróni. — *E m p f a n g e n Sie meinen wärmsten Dank für Ihre gütige Empfehlung:* Hálás köszönetemet küldöm önnek [v. fogadja köszönetem] szives ajánlatáért (Jók: ArEmb. III: 131). — *Wer fremde Hunde aufzieht, e r n t e t schlechten Dank:* Ki idegen ebnek hány kenyeret, nem veszi jutalmát (Erd.). — *H a b e Dank:* Fogadd köszönetemet. — *Herr, ich s a g e dir Dank, dass du mich Unwürdigen in deine Gnade aufgenommen hast:* Hálát adok neked uram, hogy érdememen nélkül kedvedbe fogadtál (Nyr. XVIII: 52).—*Ich sage den Grossen meinen grossen Dank:* Én a nagyoknak végtelen köszönettel tartozom (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Jemandem Dank s c h u l d e n:* Vkinek hálával (köszönettel) tartozni. — *Jemandem Dank w i s s e n:* Köszönni vmit vkinek. Köszönettel adózni. Köszönettel venni vmit (NySz,). — *Ich weiss ihm's Dank:* Hálával tartozom neki. — *Ich weiss es dir sehr Dank, dass . .:* Sokkal tartozom neked, hogy . . . (Márton: Lat. 191). — *Ich werde es Dir Dank wissen:* Meg fogom hálálni, meg fogom szolgálni. — *Der Regierung Dank wissen:* Hálával viseltetni a kormány iránt (Jók: ArEmb. I: 11). — *M i t b e s t e m Dank.* Legszivesebb köszönettel.— *Z u m Dank:* Hálából, hálául. — *Zu Dank v e r p f l i c h t e n:* Hálára kötelezni. — *Der Sultan konnte den Gedanken nicht ertragen, einem elenden Krämer zum Dank verpflichtet zu sein:* A szultán nem türheté azon gondolatot, hogy egy nyomorult szatócsnak tartozzék köszönettel (Jók: FehérR. 179).

Dankbar. — *Dankbar sein für etwas:* Köszönettel venni vmit (NySz.).

Dankbarkeit. — *Den Tribut der Dankbarkeit abstatten:* Leróni a hála adóját, hálával adózni. — *Von Dankbarkeit überfliessen:* Áradozva hálálkodni.

Danken. — *Dem Grafen dankt er's Leben:* A grófnak adhat hálát élteért (Szem: Zr. 4: 8). — *O, zürne nicht dem Schiksal, gute Tochter! Nein, danke seiner väterlichen Huld:* Ne tégy panaszt a sorsra gyermekem, háláljad inkább bőven mért kegyelmét (Szem: Zr. 5: 4).

Dankesschuld. — *Seine Dankesschuld abtragen:* Háláját (a hála adóját, hálatartozást) leróni.

Daran. — *Man redet nicht allerwegen von einem Ding, es muss etwas daran s e i n:* Nem hiába csörgött a haraszt (NySz). — *E r i s t eben daran, das Programm auszuarbeiten:* Épen hozzáfogott a programm kidolgozásához. — *Du s t i r b s t daran, o Mutterherz:* Anyám, anyám, meghalsz belé (Ar: BH. 6: 27). — *Du hast übel daran g e t h a n:* Rosszul cselekedted. — *Da hast du wohl daran gethan:* Ezt jól tetted. — *M a c h d i c h d'ran! Und damit schob er ihm den beladenen Tisch an das Bett:* Feküdj neki! s e szókkal odatolta a rakott asztalt az ágya mellé (Jók: RRáby II: 295). — *Und sehnt' ich mich nach ungemeinen Schätzen, ich muss das ungemeine daran s e t z e n!* Ha drága kincsnek vágyok birtokára, a legnagyobbat kell vetnem koczkára (Szem: Zr. I: 11).

Darauf. — *Am Tage darauf od. den Tag darauf od. Tags darauf:* Az erre következő napon, más nap. *(Den Tag vorher od. Tags zuvor:* Előtte való nap).

Daraufkommen. — *Er kommt darauf:* Nyomára akad. — *Er ist daraufgekommen:* Ráakadt, nyomára akadt,

nyitjára akadt, végére járt (Antib.). — *Zuletzt kommt er darauf:* Azon veszi észre magát, hogy . . . (Jók: FGyém. I: 76).

Darbieten. — *Neulich hat sich eine Gelegenheit dargeboten, die wir benützen hätten sollen:* A multkor oly alkalom kinálkozott v. adódott, a melyet jó lett volna felhasználni.

Darlegen. — *Er hat in seinem Buche seine Ansichten dargelegt:* Könyvében előadta nézeteit. — *Den Sachverhalt darlegen od. darthun:* A dolog mibenlétét előadni. — *Dies ist dem Publikum irrig od. mangelhaft dargelegt:* Ez hibásan van a közönség elé adva, a közönségnek előadva.

Darreichen. — *Dem Kranken das heilige Abendmahl darreichen:* A betegnek az úr vacsoráját föladni.

Darstellen. — *Wie schön hat er die Rolle des Bedienten dargestellt:* Be szépen adta az inas szerepét. — *Etwas auf der Bühne darstellen:* Színpadon előadni valamit. — *Etwas in lebhaften (grellen) Farben darstellen od. schildern:* Vmit élénk (rikító) színekkel ecsetelni.

Darum. — *Ein jedes Warum hat sein Darum:* Oka van mindennek. Sora van a sornak (Lehr 45). — *Es ist mir darum zu thun:* Az a gondom, törekvésem. — *Doch sei's drum! wenn es nur irgendwie möglich ist, so sollst du davon haben, kost' es was immer:* No de mégis, [v. de hagyján] ha csak szerét tehetjük, neked hozunk belőle akárhogy is! (UngRev. VII: 568).

Darüber. — *Darüber alt werden:* Bele vénülni.

Dasein. — *Sie [die römischen Komödien] sind von fremder Erde hieher verpflanzt und fristen hier unter fremdem Himmel ein kümmerliches Dasein:* Más földről vannak átültetve s itt csak tengődnek a nem nekik való ég alatt (Ar: HátrPr. 172).

Dauern. — *Seitdem die Verhandlung dauert:* Mióta a tárgyalás áll (Nyr. XII. 508). — *Es wird kein Jahr dauern od. währen:* Nem telik bele egy év. Nem adok neki egy esztendőt (Nyr. V: 511). — *Es wird nicht lange dauern, und es wird auch bei uns aufs Tapet gebracht werden:* Nemsokára nálunk is szóba (v. napirendre) kerül majd (nem: nem fog soká tartani, és nálunk is szőnyegre hozandják, Antib.). — *Etwas dauert mich. Ich bedaure etwas:* Sajnálok vmit.

Davon. — *Er war davon:* Oda volt, elmenekült. — *Sie halfen ihm davon:* Segítettek neki menekülésében v. hogy menekülhetett. — *Er hat doch was davon:* Erőt ér vele (Nyr. II: 189).

Davonkommen. *Ich bin mit heiler Haut davongekommen:* Nekem nem lett semmi bántásom. — *Da wirst du nicht mit heiler Haut davonkommen:* Ezt szárazon el nem viheted (Nyr. V: 511),

Davonlaufen. — *Den Weibern läuft so leicht die Zunge mit dem Verstande davon:* A fehérnép nem állja meg, hogy el ne járjon a szája! (Jók: RRáby I: 182). — *Ist der Mensch ein wenig angeheitert, so läuft ihm die Zunge mit dem Verstande davon:* Az embernek boros fejjel eljár a szája (Jók: RRáby II: 45).

Davontragen. — *Er hat immer den Sieg davongetragen:* Mindig győzelmet aratott.—*Die Tugend trägt den Sieg über die Sünde davon:* Csatát erény nyert a bűn fölött (Bajza I: 138).

Davor. — *Gott sei davor:* Isten mentsen.

Dazu. — *Singst du, so tanze auch dazu:* Ha danolsz, tánczolj rá (Ar: BH. 8: 30).

Decke. — *Man muss sich strecken nach der Decken:* Annyira nyujtózzál, mig lepleddel éred (NySz.). Addig nyujtózzál, meddig a pokrócz ér (Erd.). Ha csizmád nincs, bocskort hordozz (NySz). Ne rugdalódzzál, ha mezitláb vagy (vö.: addig nyújtózkodjál, meddig a takaród ér, Nyr. XIII. 90). — *Unter seiner Decke jedweder eng sich duckt:* Takaróját jobban felvonja füléhez (Ar: BH. 8: 89). — *Sie stecken unter einer Decke:* Egy gyékényen árulnak (NySz.). Egy követ fujnak (Nyr. IV: 555). Egy hajóban eveznek (NySz.). — *Sie stecken nicht alle unter einer Decke:* Nem mind egy huron pendül (NySz.).

Deckelein. — *Es ist kein Krügelein, es findet sein Deckelein:* Zsák meglelte foltját (NySz.).

Decken. — *Die Cavallerie, die den rechten Flügel von der Infanterie deckt:* A lovas sereg, mely a gyalognak jobbik szárnyát födi (Vers. 71). — *Den Tisch decken:* Asztalt teríteni (NySz.).

Deckmantel. — *Unter dem Deckmantel der Religion:* A vallás színe v. palástja alatt.

Degen. — *Er stiess den Degen od. das Schwert dem Drachen ins Herz:* Bele (a sárkány szívébe) kardvasat merített (Pet: JánosV.).

Denken. — *Denke dir!* Gondold csak. — *Die Sache g a b mir z u denken:* A dolog szeget ütött a fejembe. Szeget ütött az a szó a fejébe (Nyr. XV. 87). — *Der Mensch denkt's, Gott lenkt's:* Szegény ember szándékát boldog isten birja (Erd.). — *An etwas denken. Über etwas nachsinnen:* Vmire gondolni. Elméjében forgatni vmit. — *Denke an Malta!* Juttasd, oh uram, eszedbe Máltát (Szem: Zr. 3: 3). — *Zu Buda sie zu senden,gedacht daran er nimmer hat:* Eszébe se fordúl, hogy küldje Budához (Ar: BH. 10: 94). — *Er denkt sehr g e r i n g(schätzend) v o n mir:* Annyiba se vesz az engem, mint egy macskát (Lehr 135). — *O denke so g e m e i n nicht von deinem Weibe:* Alant se itélj hitvesed felől (Szem: Zr. I: 8). — *O, glaube nicht, der letzte meiner Brüder, er denke a n d e r s, als der Führer denkt:* Ne hidd, hogy egy is népeim között más értelemben volna mint vezére (Szem: Zr. 3: 9). — *Ich denke h i n u n d h e r:* Már ide, már oda fordítom gondolatomat (Vers. 235). — *Wo denkst du h i n? Wo steht dein Kopf?* Hol jár az eszed? Hol sétál az eszed? (NySz.) — *Doch, Zriny, halt! wo denkst du frevelnd hin?* Megállj szentségtörő? Hová ragadt a gondolat heve? (Szem: Zr. 2: 6).

Denn. — *Was der hingeworfen, das blieb denn auch in tausend Scherben:* A mit pedig Jancsi vágott földhöz, az aztán ott is maradt száz darabra törve (UngRevue VII: 692). — *Es gibt keine Gerechtigkeit mehr, es sei denn, dass ihr das büsset:* Nincs többé igazság, ha (csak) meg nem lakoltok ezért.

Der. — *Mich hat der und der König ausgesendet, um dich für ihn zu holen:* Engem ez s ez király küldött teéretted (UngRevue VII: 567).

Derb. — *Er wies ihn mit derben Worten zurecht:* Tarajos szavakkal megintette. (Dug: Pb. I: 28.)

Derselbe. — *Die objektive Conjugation und die Possessivparadigmen haben so ziemlich dieselbe Entwicklung:* A tárgyas ragozás és a birtokos személyragozás meglehetősen egy nyomon jár (Nyr. XVII. 199). — *Ihr seid desselben Loses würdig:* Egy csávába vagytok méltók (NySz.).

Detaillieren. — *Etwas sehr detailliert erzählen:* Törül-hegyre v. Töviről hegyire elmondani vmit.

Deuten. — *Setz ich mich freundlich zur Seite dir, die Neider deuten's übel mir:* Barátságból melléd ülök: Rosszra vélik az irigyök (Népk. II: 155). — *Ihr sonnengebräuntes Antlitz deutete auf ein Alter in der schönern Hälfte der dreissig:* Napbarnította arcza a harminczas évek elejét vallotta életkoráúl (Jók: ArEmb. I: 89).

Diamant. — *Ein Diamant vom reinsten Wasser:* Legtisztább fényű [nem: vizű] gyémánt.

Dick. — *Durch Dick und Dünn:* Arkon bokron át. — *Er hat eine dicke Haut:* Bocskorbőr az orczája (NySz). Vastag pofája bőre van (Nyr. VII. 33).

Dieb. — *Einem Diebe ist nicht gut stehlen:* Nehéz ott lopni, a hun a gazda maga is tolvaj (Nyr. XIV. 517).

Diener. — *Wie der Herr, so der Diener:* Minő a király, olyan a nép (Dug: Pb. II: 218). A kinek jámbor az ura, szolgája is jámbor annak (NySz.).

Dienst. — *Jemandem seine Dienste a n b i e t e n:* Szolgálatát ajánlani vkinek (NySz.). — *Einem einen Dienst e r w e i s e n:* Szolgálatot, szivességet tenni vkinek. — *Wir wähnen unserm Publikum einen Dienst zu erweisen, wenn wir hier auf Anlass ihrer Frage (od. anlässlich ihrer Frage) die authentischen Daten mittheilen:* Szolgálatot vélünk tenni közönségünknek, ha az ön kérdezősködése ötletéből közöljük a hiteles adatokat. — *Einen Dienst l e i s t e n:* Szolgálatot tenni. — *Bei jemandem Dienst n e h m e n:* Vkinek szolgálatába állni; vkihez szolgálatba állni; vkihez v. vkinél beszegődni. — *A u s dem Dienste a u s t r e t e n:* Szolgálatát elhagyni v. odahagyni. — *Jmd. aus dem Dienste e n t l a s s e n. Jemandem den Laufpass geben:* Vkinek kiadni az útját. — *Den nichtnutzigen Diener aus dem Dienste entlassen:* A rossz cseléden kiadni. — *S te l l e deine Fähigkeiten nicht i n den Dienst der Gewinnsucht:* Tehetségeidet ne tedd nyerészkedés eszközévé (Baksay: GyÖ. II: 61). — *Er t r a t in die Dienste der Regierung:* Kormány-szolgálatba állott (Jók: ArEmb. II: 78). — *Ihnen zu Diensten:* Kegyednek a szolgálatjára, a kegyed kedvéért. — *Ich bin (ganz) zu*

Ihren Diensten: Tessék velem parancsolni v. rendelkezni. Rendelkezésére állok. Szolgálatjára állok v. vagyok. — *Den Augenblick bin ich zu ihren Diensten:* Tüstént szolgálatjára leszek őrnagy úrnak (Kaz: BarnhMinna 3 : 8). — *Womit kann ich dir zu Diensten stehen?* Miben lehetek szolgálatodra? (Jók: ErdAr. I: 70).

Dimension. — *Die Vorbereitungen nehmen immer grössere Dimensionen an:* Az előkészületek mindig nagyobb arányokat öltenek. — *Jeder solche Fall nimmt riesige Dimensionen an:* Minden ily eset óriási méreteket ölt (Élet I: 202). — *Das Übel nimmt grosse Dimensionen an:* Elharapódzik, elhatalmasodik, lábra kap a baj (nem: nagy mérveket ölt a baj, Antib.).

Ding. — *Es ist ein kitzlich Ding um Deine Freundschaft:* Csiklándós portéka a te barátságod (Arany: Jókaö.). — *Es ist ein eigen Ding um das Kinderleben:* A gyermekéletnek sok titka van (Jók: ArEmb. IV: 119). — *Drin im Serail wusste niemand etwas vom Stand der äussern Dinge:* Benn a szerályban senki sem tudott a külső dolgok állásáról semmit (Jók: FehérR. 106).

Disciplin. — *Doch wusste er auch Disciplin zu halten:* De fenyitéket is tudott tartani (Jók: EnyémT. II: 5).

Disput. — *Der Disput drehte sich darum:* Azon folyt a disputa (Jók: A szél és a nap). Arról folyt a vita.

Doch. — *Plato hat es gesagt, und er war doch ein grosser Mann!* Pláto mondotta, pedig ő nagy ember volt! (Vers. 140). — *Ich werde doch wohl einen Menschen finden, der mir auf den richtigen Weg hilft:* Csak találok olyan embert, a ki útba igazit (UngRev. VII. 565).

Document. — *Ein Document ausfertigen:* Oklevelet kiadni.

Dolch. — *Ich will mir den Dolch durchs Herz stossen:* Gyilkot fogok szivembe mártani (Pet: János V.) v. merítni, döfni, taszítni, ütni (Lehr 50). — *Mir war, als hätte man mir einen Dolch ins Herz gestossen:* Mintha késsel hasogatták volna szivemet (Nyr. V: 511).

Dolchstoss. — *Ach, das war ein tödtlicher Dolchstoss in mein Herz:* Ez a tőrdöfés halálos volt az én szívemen (Jók: ArEmb. V: 37). — *Das Wort, das war ein Dolchstoss in Toldi's Herz:* Toldinak a szó a szivébe nyilallott (Arany). — *Der Dolchstoss, den Sie meinem Herzen versetzt:* A tőrfödést, mit ön lelkemen ejtett (Jók: ArEmb. V: 40).

Donnerkeil. — *Die einschlagenden Donnerkeile:* A lecsapó mennykövek (Fáy András).

Donnern. — *Donnernder Applaus:* Falrengető tapsok. — *Es schlägt nicht immer ein, wenn's donnert:* Nem mindig üt le, mikor mennydörög (Erd.). Nem mindenkor esik le a mennykő, mikor az ég dörög (NySz.).

Doppelt. *Doppelt hält stärker:* Sokrétű kötél nehezen szakad (Dug: Pb. II: 105). — *Er hat einen solchen Rausch, dass er alles doppelt sieht:* Oly részeg, hogy minden kettőzik előtte (NySz.). — *Er schwang mit der Rechten einen doppelt zusammengelegten Riemen, den Rücken und die Schultern des Mädchens mit laut schallenden Schlägen bearbeitend:* A jobb kezében egy kétrét fogott szíjat gyakorolt abban a foglalatosságban, hogy azzal a leány hátára, vállaira csattogó ütéseket osztogatott (Jók: FGyém. I: 138).

Dorn. — *Das benachbarte Bulgarien war ihm ein Dorn im Auge:* Nagy szálka vala szemében a szomszéd Bolgárország (Faludi, NySz). Igen szúrta szemét a szomszéd Bolgárország (Szabó D. NySz). — *Keine Rose ohne Dornen:* A legszebb rózsa mellett is van tüske (Arany: TSzer. 1: 39). Rózsaszedés tövissel jár (Kovács: Közm. 138). Ritka kert burján nélkül (Dug: Pb. II: 199). Rózsának tövis a szomszédja (Dug: Etelka, Nyr. VIII. 367). A hol a méz legédesebb, ott a fulánk is leghathatósabb (uo). A ki mézet akar szedni, óvakodjék a méh fulánkjától. A rózsát tövis nélkül nem szeghetni (NySz). Nem lehet a méz sonkoly nélkül (NySz).

Dran, Drum: l. **Daran, Darum**

Drängen. — *Von selbst drängte es ihn nicht:* Benne magában nem volt rá ösztön. — *In den Hintergrund drängen:* Háttérbe szorítani. — *Seitdem er zum ersten Schritt sich hatte drängen lassen:* A mióta azt az első lépést magára hagyta erőltetni (Jók: ArEmb. II: 61). — *Wie sich meine Collegen zum Handkuss drängen:* Bizony törik magukat a kollégák a kézcsókolásra (Jók: ErdAr. II: 109).

Draufgehen. — *Seine vier Ochsen*

sind daraufgegangen. Es hat ihn vier Ochsen gekostet: Megbánta négy ökre. (Akkor mondják, ha az alföldi parasztnak peres dolga négy ökör árába került. Nyr. II: 85).

Draussen. — *Nur die Nase hatte er draussen um Athem holen zu können:* Csak az orra volt ki belőle [a vízből] lélekzés végett (Jókai).

Drechseln. — *Die Dichter der letztern Jahre können hübsche Phrasen drechseln:* A közelebbi évek költői csinosan tudják faragni a mondatokat (Ar: HátrPr. 253). — *Wörter drechseln:* Szót kovácsolni (NySz.) v. faragni.

Drehen. — *Er wendet und dreht ihn und besieht sich ihn von allen Seiten:* (UngRev. VII. 563): Nézi, ürgeti, forgatja. — *Die ganze Conclusion dreht sich um eine Illusion:* Illusión fordul meg az egész conclusio (Jók: RRáby I: 23). — *Darum drehten sich die grossangelegten, berühmten Controversen jener Koryphäen der französischen Akademie:* E körül forogtak a franczia akadémia ama jeleseinek nagyszabású, híres vitái (BpSzemle VI: 424). — *Das Gespräch drehte sich um Lieschen, dann kamen die eignen Kinderjahre an die Reihe:* Lizike körül forgott a beszéd, aztán saját gyermekéveikre került a sor (SzászK.-Ebers. Egy polgárm. II: 8). — *Alle Kabalen drehen sich um die Erlangung der Vicegespannwürde:* Minden ármány csak az alispánság megnyerése körül forog (Nagy Ig: Tisztuj. 4: 4).

Drei. — *Aller guten Dinge sind drei* Három az igazság. Három a tánez.

Dreinmengen.—*Er mengt sich in alles drein:* Minden lében kalán (NySz.).

Dreinreden. — *Ihr Bruder darf der Comtesse in ihrem Thun und Lassen bezüglich der Herrschaft nicht dreinreden:* Bátyjának semmi beleszólása abba, hogy a grófnő mit tesz-vesz azon [a jószágon], a míg él (Jók: FGyém. I: 161). — *Da hab ich auch was dreinzureden:* Kettőn áll a vásár (Közm.).

Dreinschlagen. — *Wer wird denn gleich mit dem Schwerte dreinschlagen?* Nem kell mindjárt kardot kötni.

Drillen. — *Sie giebt sich nicht damit ab, ihre Unterthanen zu Soldaten zu drillen, von ihnen Steuern einzuheben:* Nem azzal vesződik, hogy alattvalóit hogy tanítsa be katonáknak, hogy szedje be tőlük az adót (Jók: FGyém. II: 162). — *Um einen kampftüchtigen und sattelgerechten Cavalleristen zu drillen, ist eine fünfjährige Dienstzeit unerlässlich:* Arra, hogy egy csataképes [inkább: harczra termett] és nyereghez nőtt lovas katona képeztessék, múlhatlanul szükséges öt esztendei szolgálat (Jók: EnyémT. I: 136).

Dringen. — *Die Weiber und die Mädchen drangen in hellen Haufen hinter ihnen her und riefen Éljen und die Buben schlugen Purzelbäume vor den Soldaten her:* A nép asszonyai, leányai török magukat, éljent visitozva a honvédek nyomában, a gyermekek czigánykereket hányva vonultak előttük (Jók: EnyémT. III: 18). — *Inmitten des Kanonendonners schien es dem lebendig begrabenen, als ob ein schwaches Geräusch an sein Ohr dränge:* E bömbölés közepett úgy tetszik, mintha gyönge nesz ütné meg füleit (Jók: EnyémT. II: 16).— *Auf etwas dringen:* Sürgetni vmit.— *In jemanden dringen:* Vkit unszolni. — *Durch das Waffengeklirr dringt Commandowort einer bekannten Stimme:* A fegyverek csendülése közől egy ismert hang parancsszava hangzik ki (Jók: ErdAr. II: 24).

Dringend. — *Hast du nichts dringenderes zu thun?* Sürg(et)ősebb dolgod nincsen? — *Er that es erst auf meine dringende Bitte:* Csak esdő kérésemre vagy nagy rimánkodásomra tette meg. — *Ich habe einen dringenden Gang zu machen:* Sürgetős az útam nagyon (Czuczor: Alföldi legény). — *Die dringende Nothwendigkeit:* A sürgető szükség. — *Er hat es mir dringend aufgetragen:* Rám kötötte; szívemre kötötte.

Drohen. — *Wer einem schaden will, droht einem nicht:* Ki ártani akar, nem fenyegetőzik (Erd.). — *Noch drohet ihm grosse Gefahr:* Utána még nagy veszély incselkedik (Kaz: Reg. 77).—*Die Mauern drohen uns den Einsturz:* Omlásra hajlik a fal (Szemere: Zrinyi 4: 9). — *Womit dieser Mensch uns droht:* A mivel ez az ember fenyeget (Jók: ArEmb. I: 141).

Drohung. — *In Drohungen ausbrechen:* Fenyegetőzésre fakadni (NySz.).

Druck. — *Mein Orpheus kommt übermorgen unter die Presse, od. wird zum Druck befördert, od. wird in den Druck gegeben:* Orpheusom holnapután megyen [v. kerül] sajtó alá (Kaz: Levelez. 516).

Drücken.—*Da drückt ihn der Schuh:* Ez az ő bibéje (NySz.). — *Er weiss, wo ihn der Schuh drückt:* Érzi a maga bibéjét (NySz.). — *Die Sünde drückt schwerer, als ein Centner Blei:* A bűn nehezebben nyom egy mázsa ónnál (NySz.) — *Nicht drückt das Joch sie harte, 's geht ihnen gut den Armen:* Nem töri a járom, jól vannak szegények (Ar: BH. 2: 16). — *So sprach er und drückt Buda die Mannesrechte warm:* Szóla, erős kézben melegítve jobbját (Ar: BH. 4: 40). — *Vor aller Welt drückte er ihm demonstrativ die Hand:* Mindenki előtt nagy tüntetéssel szoríta vele kezet (Jók: ArEmb. II: 59). — *Endlich griff Herr Plötzlich zu der überall verständlichen Universalsprache; er drückte einem Panduren, der im Hofe herumlungerte, einen Theresienthaler in die Hand:* Utoljára Plötzlich úr elővette az universalis nyelvet, megkente egy ácsorgó hajdunak a markát egy lázsiás tallérral (Jók: RRáby II: 238).

Druckfertig. — *Meine Gedichte waren vor zwei Jahren druckfertig:* Verseim két évvel ezelőtt sajtó alá is készek voltak (Ungvárn. TóthL: Vers. 199).

Dulden. — *Das betäubende Mittel wird er nie in seinem Laden dulden:* Ő e lélekbódító szert soha sem fogja boltjában megszivelni (Jók: FehérR. 21). — *Doch duldet seine Küsse ihr glühendes Gesicht:* Tüzes orczáját engedi a csókra (Ar: BH. 5: 17).

Dumm. — *Schwatze nicht solch dummes Zeug:* Ne beszélj oly zöldeket. — *Er ist zu dumm dazu:* Ném éri föl ököllel (észszel, Nyr. VIII: 88). — *Dümmer als ein Ochs:* Ökrebb az ökörnél.—*Dumm bleibt dumm:* Nem lesz az ebből szalonna (NySz.). Kutyából nem lesz szalonna (Közm.). — *Der Dumme hat das Glück:* Bolondnak a szerencséje is bolond (Nyr. IX: 134).

Dummheit. — *Während er in Pest Dummheiten machte, geschahen im Bondathale grosse Dinge:* Azalatt, míg ő Pesten segített tolni a szelet, nagy dolgok történtek a Bondavölgyben (Jók: FGyém. IV: 34).

Dumpf. — *Dumpfer Schlaf:* Nehéz, mély, nyomasztó, lelketlen álom (Tompa: Figyelő XI: 147).

Dunkel. — *Alles hüllt sich in tiefes Dunkel:* Homályba borul minden.

Dunkelheit. — *Um sich in Dunkelheit zu hüllen:* Hogy maga körül homályt borítson (Jók: ArEmb. IV: 46).

Dünken. — *Es dünkt mich od. mir:* Látszik, tetszik, úgy gondolom. — *Es dünkt ihn ein Traum, ach könnt' es einer sein!* Álomra véli, bárcsak az lehetne! (DélibH. 174). — *Sogar das gold'ne Wetter dünkt ihn todtenbleich:* Az idő is neki halottsárga (Ar: BH. 2: 4). — *Jedweden däucht's, dass er schon sein liebes Weib daheim umarme:* Öleli, képzetben, váró feleségét (Ar: BH. 10: 5).

Dunst. — *Er hat einen Dunst davon. Er versteht etwas von der Sache:* Konyít a dologhoz (Nyr. III: 424). — *Er hatte keinen (blauen) Dunst davon:* Még árnyékát sem ismerte (NySz.). Nem is konyított hozzá.

Durch. — *Sein Gewand war durch und durch nass od. triefendnass:* Ruhája egy facsaró víz volt. — *Es fährt ihm etwas durch den Kopf:* Egy eszmére ötlik (Jók: ArEmb. I: 122). — *Entweder überwindet er ihn oder er stirbt durch dessen Hand:* Vagy erőt vesz rajta, vagy keze miatt hal (Nyr. III: 343).

Durchaus.—*Der König wollte es durchaus, er wollte es mit aller Gewalt:* A király erőnek erejével rajt' volt (Pet: János V.).—*Er wollte die Burg durchaus od. mit aller Gewalt od. um jeden Preis erwerben:* Erőnek erejével meg akarta szerezni a várat (Mikszáth).

Durchberathen. — *Das eingehend durchberathene und angenommene Gesetz:* A tüzetesen végigtárgyalt és elfogadott törvény.

Durchbläuen. — *Tüchtig durchbläuen, durchprügeln:* jól elverni, elnáspángolni; jól helybenhagyni (Nyr. XII: 378). — *Man hat ihn tüchtig durchgebläut:* Meggyömöszölték amúgy magyarmiskásan (Nyr. V: 264). — *Er nahm dann den Knaben ins Gebet und durchbläute od. durchprügelte ihn unbarmherzig:* Elő fogta osztán a gyermeket, és kegyetlenül megpáholta (Dug: Pb. 289. Vö. *Durchprügeln*).

Durchbohren. — *Er durchbohrte ihn mit seinem Blick:* Tetőtől talpig általjárta szemével (NySz.). — *Rasch wählt er dieses Wort, da ihn mit seinen Blicken der König fast durchbohrt:* Szavait cseréli, átszúrván Etele szemének az éli (Ar: BH. 7: 9).

Durchbrennen. — *Einmal musste ich einen durchgebrannten Pascha aufspüren:* Egyszer egy szökevény basát kellett felszaglásznom (Jók: ArEmb. V: 96).

Durchbringen. — *Sein Vermögen durchbringen, verthun:* Vagyonát elvesztegetni (Márton: Lat. 115).

Durchbruch. — *Die Gestalt des grossen Dramatikers kommt auch unter der engen und unnatürlich knappen Maske zum Durchbruch od. zum Vorschein:* A drámaíró nagy alakja kiütődik a szűk és természetlenül feszes álarcz alól (Kisf.-Társ. Évl. uj f. III: 90).

Durchdringen. — *Mit seiner Meinung durchdringen:* Nézetét keresztülvinni.

Durcheinanderwerfen.—*Auch könnten wir sehr viele Stellen namhaft machen, wo er die Verszeilen durcheinanderwirft:* Az is sokra menne, ha kiírnók, hol a verssorokat összeforgatja (Ar: HátrPr. 272). — *Er wirft alles durcheinander. Er kehrt das Oberste zu unterst:* Mindent tővelhegygyel fölforgat (Dug: Pb.) — *Sie werfen es durcheinander:* Tővel-hegygyel hányták össze (NySz.).

Durchfahren. — *Den Kopf des Hauptmannes durchfuhr der Gedanke. Durch den Kopf des Hauptmannes fuhr der Gedanke:* A kapitány eszén az a gondolat villant keresztül.

Durchfrösteln. — *Als ob ihn ein kalter Schauer durchfröstelte:* Mintha hideg borzadály futná át (Jók: ErdAr. II: 88).

Durchgehen. — *Das Pferd ist mit ihm durchgegangen:* A ló elragadta. — *Die Pferde werden scheu, greifen aus und gehen mit dem Wagen durch:* A lovak megbokrosodnak,nekiindúlnak és elragadják a kocsit (Baksay: GyÖ. II: 282).

Durchglühen. — *Ein bitteres Gefühl begann seine Brust zu durchglühen:* Valami keserűt érze keblében keresztülhevülni (Jók: ErdAr. III: 51).

Durchheulen. — *Der Panther und der wilde Leu durchheulen diese Wüstenei:* A párducz, vad oroszlán, végig üvölt a nagy pusztán (Ar: BH. 6: 6).

Durchjagen. — *Und ihn allfort durchjagen verschiedene Gedanken:* Ide-oda lelkét úgy verdesi baj, gond (Ar: BH. 1: 12).

Durchkommen. — *Er ist bei der Prüfung durchgekommen:* Átesett, ill. átcsúszott a vizsgálaton(nem: átjött, Antib.).

Durchlassen. — *Wie lässt dieses Sieb das Mehl durch?* Hogy ejti ez a szita a lisztet?

Durchmachen. — *Wenn ein zart besaitetes Geschöpf eine grosse Gefahr durchzumachen hat:* Mikor egy gyöngeszívű teremtésnek valami nagy veszélyben kell keresztülhatolni (Jók: ArEmb. I: 24). — *Er lässt ihn die Dorfschule durchmachen, und verwendet ihn dann auf seinen Gütern:* Kijáratja vele a falusi iskolát, azután használni fogja jószágai mellé (Baksay: GyÖ. II: 42).

Durchnässt. — *Ich bin durchnässt und durchfroren:* Át vagyok ázva, fázva (Jók: ArEmb. II: 25).

Durchnehmen. — *Die Grammatik durchnehmen:* Elvégezni a nyelvtant; végigmenni a nyelvtanon (nem: átvenni a nyelvtant).

Durchprügeln. — *Man hat ihn fest durchgeprügelt:* Jól megegyengették (Lehr 140). — *Sie haben ihn tüchtig durchgeprügelt:* Úgy elverték mint a kétfenekű dobot (Nyr. IX: 374). — *Verhaltest du dich nicht ruhig, werde ich dich schon durchprügeln:* Csak ne maradj veszteg, majd megabrakollak (Vö. *D u r c h b l ä u e n).*

Durchsausen. — *Ein fürchterlicher Kolben, durchsaust der Stahl die Luft:* Vasa mint zúgattyú a levegőt szelte (Ar: BH. 9: 34).

Durchschauen — *Sie durchschauen unsere Absichten:* Szándékink fenekére látnak (NySz.).

Durchschlagen, sich.—*Es wird einem heutzutage schwer, sich durchzuschlagen:* Mai napság nehezen él meg az ember v. nehéz a megélhetés.

Durchschneiden. — *Gleich wie die Milchstrasse den Himmelsplan durchschneidet mit perlgesticktem Band:* Mint a hadak útja szeli az ég boltját gyöngyhimű szalaggal (Ar: BH. 5: 4).

Durchsetzen. — *Er setzt seine Lossprechung durch:* Kieszközli, eléri, kimesterkedi, hogy a törvényszék fölmenti (nem: keresztülviszi, Antib.) — *Durch Geld etwas durchzusetzen suchen:* Erszényből húzott karddal viaskodni (Márton: Lat. 251).

Durchstöbern. — *Er durchstöberte den ganzen Hof, fand aber nirgends, was er suchte:* Tüvé-hegygyé tette az egész udvart, de nem találta sehol (Lehr 111), a mit keresett.

Durchstreifen. — *Dieser durchstreift in seiner närrischen Weise unaufhörlich Wälder und Höhlen:* Az szüntelen az erdőket és barlangokat járja bolondképen (Jók: ErdAr. II: 84).

Durchströmen. — *Eine wunderthätige Wärme durchströmte seine Nerven:* Valami csodatevő melegség járta át idegeit (Jók: ArEmb. III: 101).

Durchsuchen.—*Er durchsuchte(gründlich) den ganzen Hof:* Tüvé-hegygyé tette az egész udvart (Nyr. I: 457).—*Ich durchsuchte ganz Deutschland, um meinen Sohn zu finden:* Egész Németországot tüvé tettem a fiamért (Baksay: GyÖ. II: 160).

Durchwandern. — *Länder durchwandern:* Országokat járni.

Durchwühlen. — *Auf diesen durchwühlten Sandbänken pflegt das Eis sich aufzustauen:* A felturkált zátonyokon megtorlik a jég (Jók: ArEmb. V: 58).

Durchzucken. — *Und da durchzuckte etwas blitzartig ihr Gehirn:* Akkor valami villant át agyán (Jók: ArEmb. II: 170).

Dürfen. — *Ich darf zeitlebens nimmermehr nach Thüringen* [t. i. *gehen, kommen*]: Egész életemben nem szabad többé Thüringiába mennem.

Dürr. — *Mager, dürr:* Sovány, száraz, a kinek csak a csontja bőre (Márton: Lat. 254). — *So man das thut am grünen Holz, was will am dürren werden?* (Ev. Luc. 23: 31): Ha a zöld fán ez történt, mint lészen az asszú fa dolga? (Pázm: Préd. 114).

Durst. — *Den Durst löschen:* Szomját oltani. — *Der Krug löscht ihren Durst (mit Wasser):* Szomjukat a korsó csillapítja (vízzel, Ar: Családi kör). — *So löschte er seinen brennenden Durst:* Ekkép enyhítette égő szomjuságát (Pet: János V.). — *Er reizt seinen Durst:* Ingerli a szomját (Ar., Lehr 106). — *Den Durst, den Hunger stillen:* Szomját, éhét enyhíteni v. csillapítani. — *Das Gold stillt weder Durst noch Hunger:* Arany nem olt szomjat, éhet (Erd: Népd. I: 280). — *Nachdem er seinen Hunger und seinen Durst gestillt:* Éh-szomját elvervén ... (Ar: Toldi 4: 7). — *Wir stillten unsern Durst mit Getränken und unsern Hunger mit Speisen:* Szomjuságunkat itallal és éhségünket étkekkel nyomtuk el (NySz.). — *Vor Durst schmachten:* Epedni a szomjuság miatt (Márton: Lat. 250).

Dürsten. — *Mich dürstet, Schätzchen, nach deinen Reizen:* Szomjas vagyok, leánykám bájaidra (Vör.).

E

Ebbe. — *Es ist Ebbe in meiner Tasche:* Erszényemet a lapos guta megütötte (NySz.).

Eben (melléknév).—*Eben machen, ebnen:* Egyengetni, egyenesíteni (Vers. 229). Elsimítani. Simává tenni.

Eben (határozó). — *Die eben angekommene Zeitung:* Az imént vagy az épen akkor érkezett újság. A frissen érkezett hirlap (Nyr. I: 122).

Ebenbild. — *Sie war das getreue oder leibhaftige Ebenbild ihrer Tochter:* Arcza szakasztott mása volt leányáénak (Jók: EnyémT. I: 75).

Ebene. — *Jene Nation steht ... auf der schiefen Ebene der charaktertödtenden Verlockungen und Bestechungen:* Az a nemzet ott áll ... a jellemdepraváló csábítás és vesztegetés siklóján (Kossuth).

Ebenso. — *Nach dem Wohlstande sehnt sich der Schriftsteller ebenso sehr, wie jeder andere:* Jóllétre az író is csak úgy sóvárog, mint más ember fia (Ar: Hátr Pr. 41).

Ecke. — *An allen Ecken und Enden:* Mindenütt (Fin.).

Effekt. — *Sie hascht nach Effekt:* Hatás után kapkod (Gyul: VénSz. V).

Ehe. — *Er lebt in wilder Ehe mit ihr:* Bal kézre él vele: törvénytelenül él vele (Nyr. VII: 229).

Ehe, eher. — *Ehe eine Woche vergeht:* Nem telik bele egy hét.—*Man hätte eher glauben mögen:* Inkább azt hihette volna az ember.

Ehre. — *Die Ehre, die ihm z u T h e i l w u r d e:* A megtisztelés, mely osztályrészül jutott neki v. melyben részesült. — *Dass diese Ehre mir zu Theil werden kann:* Hogy ez a megtiszteltetés engem érhessen (Kaz: Lev. II: 270). — *Einem Ehre a n t h u n:* Becsülettel lenni vkihez (NySz.). Megbecsülni v. megtisztelni vkit. — *Er h e b t nicht viel Ehre damit a u f.*

Es macht ihm nicht viel Ehre: Nem sok becsületet vall vele. — *Dass man nach seinem Tode ihm so grosse Ehre erweisen wird:* Hogy valaha ilyen nagy tisztesség éri holta után (Jók: ArEmb. V: 154). — *Der Ehre Valet (od. Lebewohl) sagen:* Kiadni az emberségen (NySz.).— *Wenn unsere vertrauten Gönner es auf unsere Ehre abschen, wem könnten wir da noch trauen?* Ha szíves meghitt jóakaróink járnak becsületünkre, kikben bízhatunk? (NySz.). — *Wenn ich dich nun auf meine Ehre versichere, dass ich noch Geld habe:* Hát ha íme becsületemre mondom, hogy van pénzem (Kaz: BarnhMinna 3: 7). — *Ich sage es bei meiner Ehre:* Becsületemre mondom. —*Bei meiner Ehre. Bei Gott:* Bizonyomra mondom (Nyr. V: 512). — *Er hat mich Ehren halber nach Hause begleitet:* Tisztességnek okáért (engemet) haza kisért (Vers. 248). — *In Ehren ergraut:* Érdemekben (becsületben) megőszült. — *Er kann zu Ehren kommen:* Nagyra mehet (Adámi: Spr. 198). — *Mit seiner Ehre ist es gar übel bestellt:* Vékony lábon áll nála a becsület (Nyr. V: 466).

Ehrenbezeugung. — *Jemandem die gebührende Ehrenbezeugung zollen:* Valakinek az illő tiszteletet megadni.

Ehrenwort. — *Wir verpfändeten unser Ehrenwort:* Becsületszavunkat kötöttük le (Jókai).

Ehrerbietung. — *Ich habe sehr viel Ehrerbietung für die Nothwendigkeit:* Én nagy tisztelettel vagyok a szükség iránt (Kaz: BarnhMinna 2: 9).

Ehrlich. — *Er hat eine ehrliche Anzahl von Säugethieren seciert (Heine):* Jókora csomó emlős állatot felbonczolt. — *Ehrlich währt am längsten:* Legjobb az egyenes út.

Ei. — *Weiche Eier:* Híg tojás.—*Kernweiche Eier:* Lágy tojás. — *Er will ungelegte Eier ausbrüten:* Meg sem fogta, s már melleszti; megfogatlant akar melleszteni. — *In eines andern Hahnes Nest seine Eier legen (d. h. verbotenen Umgang pflegen mit der Frau eines andern,* Schrader 162): Rossz madár az, mely más fészkébe tojik (CzF.). — *So ähnlich, wie ein Ei dem andern:* Korom a koromhoz nem hasonlóbb. — *Das Ei will klüger sein als die Henne:* Ne legyen csirke okosabb a tyúknál. Csirke akar tyúknál okosb lenni (Erd.). Tojás akar okosb lenni tyúknál (uo.). Csirke oktatja a tyúkot (Dug: Pb. II: 10). Vak mutat a szemesnek utat (Dug: Pb. II: 14). — *Eine Henne, die viel gackert, kommt ums Ei:* Mely tyúk sokat kodácsol, keveset tojik (Dug: Pb. 132). Mely juh sokat bekeg, kevés gyapjat ád (uo.).

Eiche. — *Es fällt keine Eiche von einem Streiche:* A fát se ejtik le egy vágásra (Erd.).

Eid. — *Einen Eid ablegen:* Esküt tenni v. letenni. Megesküdni. Letenni a hitet (NySz. Ar: MO. 4: 53). — *Lassen Sie den Fürsten nach Ihrer Sitte den Eid ablegen:* Esküdtessék meg a fejedelmet (Jók: ErdAr. I: 53). — *Jedes Wort, das ich sagen werde, entspricht der Wahrheit, und ich bin bereit, es im vorhinein mit einem Eide zu bekräftigen:* A mit mondok, úgy van mindenik szócskája, akár most előre hitet tegyek rája (Ar: MO. 1: 47). — *Er brach den Eid:* Hitét megszegte (NySz.). — *Jemd. seines Eides entbinden:* Vkit esküje alól feloldani. — *Ich bin bei meinem Eide verpflichtet, wenn die Donau Eis treibt, niemanden aufs Wasser zu lassen:* Engem esküvésem kötelez többek között arra is, hogy mikor a jég zajlik, másokat nem engedek a Dunán átmenni (Jók: RRáby II: 236). — *Vom Eid, mit Blut bekräftigt, will ich dann nichts mehr wissen:* Vérrel adott esküm visszafelé mondom (Ar: BH. 10: 47).

Eifer. — *Sein Eifer lässt nach:* Tágít a kötőféken: nem dolgozik úgy mint régen; hanyag, rest (Nyr. XV: 325). — *Er bethätigte einen grossen Eifer beim Löschen:* Az oltásban nagy buzgóságot fejtett ki (Baksay: GyÖ. II: 195).

Eifersucht.—*Das leichtsinnige Hofieren des Hauptmanns hatte seine Eifersucht angefacht:* A szép kapitánynak könnyelmű udvarlása szította féltékenységét (Jók: ArEmb. III: 3).

Eifersüchtig. — *Auf Anna wirst du doch hoffentlich nicht eifersüchtig sein:* Annától nem fogsz félteni talán? (Jók: ErdAr. II: 126).

Eigen. — *Aus eigenem Antrieb wär' ich wahrlich nie hineingegangen:* Jó szántomból ugyan soha be nem mentem volna (Kovács: FarsKal. 7). — *Es ist ein eigen Ding um das Kinderleben:* A gyermekéletnek sok titka van [különös jelenségei

vannak] (Jók: ArEmb. IV: 119). — *Wer einmal mein bedurfte, gab sich zu eigen mir:* Ki rám szorul egyszer, az köteles szolgám (Ar: BH. 7: 37).

Eigenhändig. — *Ein eigenhändiges Schreiben:* Tulajdon kézzel irott levél (NySz.).

Eigenthum. — *Er betrachtet das Land nicht als sein Eigenthum:* Nem tart jogot az országhoz (Jók: ErdAr. II: 33).

Eigenthümlich. — *Der eigenthümlich röchelnde Ton eines unterbrochenen Ringens:* Valami sajátszerű megszaggatott küzdés hörgő hangja (Jók: ErdAr. I: 25). —*Es beleuchtet in eigenthümlicher Weise das Innere des antiken Gebäudes:* Sajátszerű vilagítást ad az ódon épület belsejének (Jók: ErdAr. II: 80).

Eile. — *Wir haben Eile:* Sietős az utunk (Jók: ArEmb. I: 21). — *Ich habe grosse Eile:* Sürg(et)ős az útam nagyon (Czuczor: Alföldi legény). — *Die Sache hat Eile:* Szorgos a dolog (NySz.).—*In Eile:* Sietve; futtában; hamarjában. — *In der Eile vergass ich ihn zu begrüssen:* Siettemben elfeledtem üdvözleni (Jók: ErdAr. II: 51). — *In grösster Eile entsendete ich meine Leute:* Lóhalálában bocsátottam embereimet (NySz.). — *Da kommt Okolicsányi in grösster Eile:* Ihon jön Okolicsányi hévvel-lével (NySz.). — *Mit grosser Eile:* Nagy sebten (Jók: FGyém. III: 27).

Eilen. — *Eile mit Weile:* Tapogatva járj (Dug: Pb. II: 136). Lassan járj, tovább érsz.—*Eile hat Weile:* Lassan járj, tovább érsz. — *Eile-sehr brach den Hals:* A ki hamarkodik, hamar botlik (Dug: Pb. 177). Nem minden hamar tanács jó (Dug: Pb. II: 52). Sietség hozhat kárt (Erd.). — *Eilenden Schrittes:* Sietve. Gyors léptekkel.

Ein (számnév). — *Aus einem Beutel zehren:* Egy tálból enni.—*Auf einem F u s s e gehen od. stehen:* Fél lábon járni v. állani. — *Etwas mit einer H a n d thun:* Fél kézzel tenni vmit.— *Ein H a n d s c h u h:* Fél keztyű. —*Ein S t i e f e l:* Fél csizma. — *Einer u m d e n a n d e r n:* Egymás után. (Egymást) felváltva.— *Die einen . . ., die andern . . .* Ezek . . ., amazok . . . — *Denn wir, weiss ich, s i n d längst d a r ü b e r eins:* Jól tudom, hogy egyezőleg kivánjuk (Szem: Zr. 4: 7). — *Wir unterhielten uns ü b e r eins u n d d a s a n d e r e:* Beszélgettünk egyről-másról. — *Es g e h t od. kommt a u f eins hinaus:* Egyre megy, mindegy (nem: egyre jön ki, Antib.). — *Mit oder ohne Nuss, das geht schon so ziemlich auf eins hinaus:* Hisz akár avval, akár a nélkül (UngRev. VI: 688). — *U n t e r einem wird der glückliche Gatte zum Fürsten erwählt:* A boldog férj egy füst alatt fejedelemmé is lesz (Greg: Shak. 178. L. e szólás magyarázatát Thewrewk E.-től Nyr. I.). — *Ein(mal) f ü r a l l e m a l:* Egyszer mindenkorra.— *Eines Mannes Rede ist keines Mannes Rede:* Egy ember semmi ember («régi példabeszéd» Káldy: Préd. II: 115). — *Eine Schwalbe macht keinen Sommer:* Egy fa nem erdő, egy ház nem falu (Nyr. XI: 178). Egy fecske tavaszt nem szerez (NySz.).

Ein (határozó). — *Vor Schrecken wusste er nicht, wo aus, wo ein:* Azt se tudta ijedtében, hova legyen. Nem tud hova lenni (Lehr). Nincs hova lennie (uo.). — *Ich weiss weder aus, noch ein. Zwischen Thür und Angel:* Se be, se ki, mint a pitarajtó: ki állapota javulását várja s az még mindig változatlan (Nyr. I: 271). Se kinn, se benn, mint az ablakfa. — *Jahr aus, Jahr ein:* Évről-évre

Einander. — *Nacheinander:* Egymásután. Sorba. Rendről rendre.

Einathmen. — *Ha! ha! ha! Ich, in den sich Gräfinnen vernarrten und nach dem jedes schöne Mädchen geschmachtet, ich, der auf Kissen von Blumenkränzen schlief, den Duft von Liebesbriefen einathmete:* Ha! ha! ha! Én, a ki után annyi úri nő bolondult, annyi szép leány epedett. Én, a ki koszorúk párnáján aludtam, szerelmes levelek illatát szívtam (Gyulai: VénSzín. 4).

Einbilden. — *Die Leute bildeten sich ein:* Elhitették magukkal az emberek (Jók: ErdAr. I: 57). — *Sich für etwas Grosses halten: sich viel einbilden:* Nagyra tartani magát. — *Er bildet sich darauf viel ein:* Arra nagyon sokat ad (Jók: RRáby I: 264. Vö. *E i n r e d e n).*

Einblick. — *Aber wie willst du dir jene Daten verschaffen? Als mein Gast wirst du überall in der Stadt gut aufgenommen sein, allein in ihre internen Angelegenheiten werden sie dir keinen Einblick gestatten:* De hogyan jutsz azokhoz a datumokhoz? Mint az én vendégemet szivesen látnak mindenütt a városban; de belső ügyeikbe bele nem hagynak kotnyeleskedni (Jók: RRáby I: 85).

Einbrechen. *Höchstens würden Räuber bei mir einbrechen:* Legfölebb zsiványok törnének rám (Jók: ArEmb. I: 92).

Einbrenn. — *Die Einbrenn ist angebrannt:* Oda égett a rántás. Kozmás a rántás.

Einbrocken. — *Was einer sich eingebrockt hat, muss er ausessen (Schrader 18):* A ki főzte, egye meg; ha aprítottad, meg is edd (Erd. Vö. Tu-te intrivisti, tibi omne exedendum est. Terentius). A mit aprítottál, magadnak kell megenned (NySz.). Edd is meg, a mit főztél (Nép, Gömörben).

Einbruch. — *Vor Einbruch der Nacht:* Az éj beállta előtt, alkonyatkor.

Einbüssen. — *Für den Manufakturwarenhandel haben unsere Märkte jeden Wert eingebüsst:* A kézműiparra nézve minden értéköket elvesztették vásáraink, v. semmi értékök nincs többé vásárainknak.

Eindingen, sich. — *Geh hinaus in die Welt und dinge dich irgendwo ein:* Menj világgá, állj be valahová szolgálatra (UngRev. VI: 688).

Eindrängen, sich. — *Zuweilen kann er einem glänzenden Bilde, einem witzigen Gedanken, der sich unberufen in seine Phantasie eindrängt, nicht widerstehen:* Olykor nem állhat ellen egy ragyogó képnek, egy elmés gondolatnak, mely hivatlan oda tolong képzeletébe (Ar: HátrPr. 98).

Eindringen. — *In die Traumwelt kann man nicht mit Gewalt eindringen:* Az álomvilágba nem lehet erőszakkal bejutni (Jók: ArEmb. IV: 89). — *Ein Sturm widersprechender Gefühle drang auf Michael ein:* Mihályt egyszerre rohanta meg az érzések minden ellentéte (Jók: ArEmb. III: 159).

Eindruck. — *Es ü b t eine Wirkung, einen Eindruck, einen Einfluss a u f ihn od. darauf aus:* Hat rá, van rá hatása, befolyása, hatást v. benyomást tesz rá (nem: hatást, benyomást, befolyást gyakorol, Antib.). — *Das Riesengebirge m a c h t e auf ihn einen tiefen Eindruck:* Az Óriáshegység nagy benyomást tett rá. — *Diese Erscheinung machte den tiefsten Eindruck auf seine Seele:* Ez a látvány gyakorolt [inkább: tett] lelkére legmélyebb benyomást (Jók: ArEmb. IV: 110). — *Das Äussere macht den Eindruck:* A külseje azt a benyomást költi (Jók: Szeretve mind a vérp. III: 110). — *Der Eindruck, den diese Antwort auf die schöne Witwe machte:* A hatás, mit a válasz a szép özvegyre tett (Ar: MO. 4: 2). — *Es war Ihnen zu neu; Sie fürchteten, es möchte einen allzu nachtheiligen Eindruck auf mich machen:* A veszteség nagysádnak még igen új vala; úgy hitte, az visszásan fog rám hatni (Kaz: BarhMinna 5: 4).

Einerlei. — *Das ewige Einerlei:* Az örökös egyhanguság (Vö. Az ördög is megúnja örökké egy honcsokon ülni Nyr. I: 129).

Einfach. — *Es ist einfach lächerlich:* Merő nevetséges (NySz.). Kész nevetség.

Einfall. — *Es kam ihm der Einfall:* Elméjébe ötlődött (NySz.). Az az ötlete volt. — *Wenn du einen bessern Einfall hast, so lass es mich wissen:* Ha jobb gondolat ötlik eszedbe, írd meg! (KisfK: VígBesz. 92). — *Wäre zufällig der Commandant der türkischen Brigantine auf den Einfall gerathen:* Ha történetesen a török ágyunaszád parancsnoka arra a gondolatra jött volna (Jók: ArEmb. I: 69).

Einfallen. — *Die eingefallenen W a n g e n bilden förmlich zwei Löcher:* A két orczája majd beszakad a soványságtul (Jók: RRáby I: 47). — *Es fällt die ganze G e m e i n d e ein:* Rá riad az egész gyülekezet (Jók: ArEmb. III: 9). — *Es ist niemandem eingefallen:* Senkinek sem jutott eszébe (Jók: ErdAr. II: 3). — *Es wollte ihm nichts b e s s e r e s einfallen, als seinen Vetter heimzusuchen mit dem er auf gespanntem Fusse lebte:* Nem jutott eszébe más, mint hogy elmenjen a nagybátyjához, akivel azóta haragot tartottak (Jók: RRáby I: 219). — *Es fiel mir ein:* Eszembe ötlött. — *Es fällt ihm ein:* Elméjébe ötlik (NySz.). — *Es fiel ihm etwas (eine Frage) ein:* Vmi (kérdés) fordul elméjébe (NySz.), megfordult az eszében. — *Es fällt ihm nicht i m T r a u m e ein:* Esze ágában sincs (NySz.). — *Was fiel dir ein zu handeln so unbedacht, so gar unklug?* Micsoda ész volt, hogy ilyen dolgot müvelj. (Ar: BH. 2: 21). — *Ihr schweigt, nicht wahr, es fällt euch kein einziges Wörtchen ein:* Hallgattok? nem akar jőni a szó vége? (Ar: BH. 10: 37).

Einfaltspinsel. — *Er ist ein Einfaltspinsel:* Tök az agya (NySz.).

Einfangen. — *Langsam, Gevatter, daraus wird nichts, den Jungen fange ich mir schon selber ein:* Dejsz abból nem eszel, komám, mert azt én csipem el magamnak (Jók: RRáby 2: 162).

Einfinden, sich. — *In jedem Jahr findet er sich einigemal auf der Insel ein:* Évenkint több ízben megfordul ezen a szigeten (Jók: ArEmb. I: 143). — *Schliesslich fand sich ebenbürtige Gesellschaft ein:* Aztán csak került rangjához illő társaság (Jók: ArEmb. II: 130).

Einflechten. — *Wer einen Odendichter bloss darum verurtheilt, weil er Reflexionen einflicht, weiss offenbar nicht, was er spricht:* Ki ódaköltőt csupán azért kárhoztat, mert reflexiókat sző be, nyilván nem tudja, mit beszél (Ar: HátrPr. 292).

Einflössen. — *Einem Muth einflössen:* Vkit fölbátorítani v. buzdítani. Bátorságot önteni vkibe. — *Euer Schreiben flösste mir neuen Muth ein:* Kegyelmed levele lelket ada [önte] én belém (NySz.). — *Die Worte des Hauptmannes flössten ihr Muth ein:* A kapitány szavai erőt költöttek lelkében (Jók: ArEmb. II: 140).

Einfluss. — *Schädlicher Einfluss:* Káros befolyás. — *So weit der Einfluss des Magnetismus reicht, erfüllt er nicht allein Himmel und Erde, sondern alles, was zwischen beiden wohnt:* A meddig a delej [a mágnesség] befolyása elhat, csodaerővel száll az meg nemcsak eget és földet, de mindent, a mi a kettő közt lakik (Jók: FGyém. VI: 169). — *Die Erfahrungen haben keinen Einfluss auf unser Los:* A tapasztalásoknak nincs befolyásuk a mi sorsunkba (Vitk: Munk. II: 75). — *Auch sie konnten sich seinem Einflusse nicht entziehen:* Befolyása alól ők sem vonhatták ki magukat (MSalon I: 22). — *Er stand unter Herders Einfluss:* Herder hatása alatt állott. Herder hatásának hódolt. — *Alt-Indien hat sein eigenes Drama, das von fremden Einflüssen unberührt und einzig von der nationalen Bildung gehegt (od. gepflegt), gleichzeitig mit der selbständigen Geschichte der Nation blühte und verblühte:* Ó-Indiának saját drámája van, mely idegen befolyástól nem érintve, s egyedül a nemzeti mivelődés által dajkálva, együtt virágzott és hervadt el a nemzet önálló történetével (Ar: HátrPr. 173. Vö. **Eindruck**).

Einfressen, sich. — *Wie der confessionelle Hader sich in den Körper der Nation einfrisst:* A vallásfelekezeti viszály miként évődik be [v. veszi be magát] a nemzet testébe (Apponyi besz. 1892. IX/25).

Einfrieren. — *Die Hälfte der Schiffe fror ein:* Fele oda fagyott a hajóknak (Jók: ArEmb. I: 21).

Einführen. — *Ein neues Buch in die Schule einführen:* Új könyvet hozni be (v. fogadni be, nem: vezetni be) az iskolába. — *Auch in die confessionellen Schulen wird der staatliche Lehrplan eingeführt:* A felekezeti intézetekbe is befogadják (beviszik, behozzák, de nem: bevezetik) az állami tantervet (tanítástervet).

Eingeben. — *Man muss ihm ununterbrochen Arznei eingeben:* Folytonosan orvosságot kell neki beadogatni.

Eingehen. — *Eine Verpflichtung eingehen:* Kötelezettséget vállalni. — *Der König war nicht abgeneigt, darauf einzugehen:* A király nem vonakodótt v. hajlandó volt ráállani vagy beleegyezni. — *Koloman Tisza gieng darauf ein:* Tisza Kálmán ebbe belement, ebbe beleegyezett, ráállt. — *Mein Vater gieng auf diesen Handel ein:* Apám ráállt erre az alkura (Jók: ArEmb. V: 99). — *Sie gieng auf die lächerliche Einfalt des Kindes ein:* Kapott a kis cseléd nevetséges gyöngéjén (Jók: ArEmb. II: 131).

Eingraben. — *Sein Pfeil hat in den Knochen sich tief mir eingegraben:* Nyila itt van most is csontomba temetve (Ar: BH. 2: 13).

Einhalt. — *Der Blutung Einhalt thun:* A vért (vérzést) elállítani. — *Einhalt thun, ein Ziel setzen:* Gátot vetni (Vers. 218). Gátolni (238).

Einhalten. — *Er hatte den Athem eingehalten:* Visszatartá lélekzetét (Jók: ArEmb. I: 189). — *Die Regel einhalten:* A szabályt megtartani (nem pedig: betartani, Nyr. III. 160). — *Den Takt einhalten:* Megtartani az ütemet. — *Den Termin einhalten:* A határidőt megtartani (nem: betartani). — *Sie hielten den Vertrag nicht ein:* A szerződésnek nem állának (NySz.).

Einhändigen. — *Der Diener hat den Brief eingehändigt:* A szolga kézhez adta v. átadta a levelet.

Einhängen. — *Hast Du die Fenster*

eingehängt? Beaggattad-e az ablakokat?

Einheben. — *Sie gibt sich nicht damit ab ihre Unterthanen zu Soldaten zu drillen, von ihnen Steuern einzuheben:* Nem azzal vesződik, hogy alattvalóit hogy tanítsa be katonáknak, hogy szedje be tőlük az adót (Jók: FGyém. II: 162).

Einhellig. *Die Conferenz stimmte einhellig dem Antrage des Präsidenten zu* (PLoyd 1891. IV/25): Az értekezlet egyhangú helyesléssel járúlt (hozzá) az elnök indítványához (PHirlap u. a. száma).

Einhergehen. — *Erhobenen Hauptes einhergehen:* Felemelt fővel jár (NySz). — *O dass ich nicht mehr brauchte lebend einherzugehn:* Óh! bár e világon élve ne is járnék (Ar: BH. 7: 23).

Einherstolzieren. — *Er stolziert einher. Er schreitet stolz einher:* Hegyesen v. kényes-kevélyen lép (Nyr. II: 39). — *Er stolziert einher, wie ein Hahn:* Büszke, mint a kan páva (Dug: Pb. I: 214). Nem is éri talpa a földet, úgy lép (II: 55).

Einholen. — *Wer feig des einen Tages Glück versäumt, er holt's nicht ein:* Ki gyáván egy boldog órát elszalaszt, nyomába többé nem ér (Szem: Zr. 2: 2). — *Erkundigungen einholen:* Tudakozódni.

Einig. — *Sie waren darin einig:* Abban mind megegyeztek (Jók: ArEmb. I: 150). — *Über etwas einig werden:* Vmiben megegyezni, vmire megalkudni.

Einimpfen. — *Das Frauengift wurde den Weissen eingeimpft:* Az asszonymérget beoltották a fehérbőrüekbe (Jók: ArEmb. V: 90).

Einjagen. — *Einem einen Schrecken abjagen od. einjagen:* Vkire ráijeszteni. Vkit megriasztani.

Einkehren. — *Ich kehrte bei einem Wirthen ein:* Betértem egy fogadóshoz.

Einklammern. — *Hie und da sind einige Zeilen eingeklammert:* Itt-ott néhány sor bekörmözve (Ar: HátrPr. 280).

Einklang. — *Die übrigen Stadttheile mochten indessen kaum mit der Pracht des fürstlichen Palastes in Einklang stehen:* A város többi része aligha lehetett összhangzásban a fejedelmi lak pompájával (Jók: ErdAr. III: 39).

Einkommen. — *Heute ist viel Geld eingekommen:* Ma sok pénz folyt be.

Einladen. — *Er hat mich zum Speisen eingeladen:* Ebédre hítt. — *Gestalt wie Gesicht laden eher zur Huldigung, als zur Liebe ein:* Az egész alak és arcz inkább hódolatra hí, mint szerelemre (Jók: ErdAr. I: 10). — *Ein einladendes Beispiel:* Vonzó példa.

Einlassen. — *Sich mit jemandem in ein G e s p r ä c h einlassen:* Beszédbe, beszélgetésbe, szóba eredni vkivel. Beszédbe v. szóba ereszkedni (NySz.). Szóba elegyedni vkivel (NySz.). — *Der König lässt sich mit dem Kinde sofort in ein Gespräch ein:* A király siet szóba eredni a gyermekkel (Ar: HátrPr. 196). — *Ivan war ärgerlich und schämte sich. Er sah, dass Felix es noch für gut fand, zu verweilen, und sich mit dem Mädchen in ein Gespräch einzulassen:* Iván restelte a dolgot és szégyenlette magát. Látta, hogy Felix még jónak találja ott időzni s a leánynyal szóváltásba elegyedni (Jók: FGyém. 141). — *Ich lasse mich mit einem Denuncianten in kein Gespräch mehr ein:* Én denuncianssal többé szóba nem állok (Jók: FGyém. V: 63). — *Mit einem schönen Herrn mit einer Adlernase, lässt er sich in ein Gespräch ein über das Gerücht, dass...:* Egy szép sasorru urral beleereszkedik abba a pletykába, hogy ... (Jók: FGyém. II: 128.). — *Sich in einen H a n d e l einlassen:* Alkuba v. alkura ereszkedni (NySz.). — *Er liess sich in einen K a m p f ein:* Viadalba ereszkedék (Jók: ErdAr. III: 3). — *Ladislaus liess sich einigemal mit Jeney in einen W o r t w e c h s e l ein:* László nehányszor szóbeli vitákba ereszkedett Jeneyvel (Bajza II: 112).

Einlaufen *(in den Hafen):* Beevezni, behajózni (a kikötőbe, a révbe). — *In den Hafen bin ich eingelaufen und ziehe meine Segel ein:* Partra szállottam, levonom vitorlám (Berzsenyi: Osztályrészem).

Einläuten: Beharangozni. — *Man läutet ein, ich gehe in die Kirche:* Készülőre harangoznak: én indulok a templomba (Jók: RRáby I: 90).

Einlegen. — *Der eine hatte bereits seine Lanze eingelegt, um den Kleinen daran zu spiessen:* Az egyik már neki mérte a dárdáját a kis porontynak, hogy feltűzi rá (Jók: RRáby II: 183). — *Eine Lanze einlegen für etwas. Eine Lanze brechen für etwas:* Lándsát törni vmiért. — *Mit Zügeln los verhängt und eingelegtem Wurfspiess, ein Haufen*

kommt einhergesprengt: Megeresztett kantár- s hegyezett kopjával, tör vala egy dandár (Ar: BH. 4: 43). — *Verwahrung einlegen:* Óvást emelni v. tenni.

Einleiten. — *Am liebsten hätte er gleich einen Process gegen ihn angestrengt od. eingeleitet:* Szerette volna tüstént perbe idézni (KisfK: VígBesz. 33). — *Eine Untersuchung einleiten:* Vizsgálatot indítani. — *Man hat eine Untersuchung gegen ihn eingeleitet:* Vizsgálat alá vonták az embert (Jók: ErdAr. I: 113).

Einlösen. — *Ich habe seine Equipage verkauft und komme seine Handschrift einzulösen:* Eladtam lovait s kezemhez jövök váltani kéziratát (Kaz: BarnhMinna 1: 6). — *Ich will mein Wort einlösen:* Be fogom váltani szavamat. Szavamat megállom.

Einmal. — *Das war endlich einmal ein muthiges Wort:* Ez aztán valahára emberül volt mondva. — *In Kurzem war der Statutenentwurf von Blumen überhäuft; und das wiederholte sich noch einmal:* Rövid idő mulva a szoborterv el volt árasztva virággal; és ez még egy versen ismétlődött («A Hét» II: 245).

Einmengen od. ***einmischen.*** — *Sich in etwas einmengen od. einmischen:* Magát vmibe avatni v. ártani (NySz.). — *Ein Gescheiter mengt od. mischt sich nicht in alles ein:* Okos az orrát nem üti mindenbe (Dug: Pb. II: 129). — *Es fragte sich nur, ob die Sekundanten geschickt genug seien, sich mit Erfolg einzumengen, bevor der gewesene Zuave den Gelehrten zum Krüppel entstellt:* A kérdés csak a körül forgott, hogy a szekundánsok elég ügyesek legyenek közbeelegyedni, mielőtt a ci-devant zuáv a tudóst tönkre silányította (Jók: FGyém. III: 99).

Einmüthig od. ***einstimmig:*** Egy szívvel, szájjal (Nyr. II: 189). Egy szívvel, lélekkel. — *Einmüthig sollt ihr Gott preisen:* Egy szájjal dicsőítsétek az Istent (NySz). — *Um einmüthig gegen Josua zu kämpfen:* Hogy egy szándékkal, akarattal hadakozzanak Józsue ellen (NySz).

Einnehmen. — *Lieber hätten sie uns nicht einnehmen sollen:* Inkább nekünk ne adott volna szállást [ne fogadott volna be házába] (Kaz: BarnhMinna 2: 2). — *Er nimmt A r z n e i ein:* Orvossággal él. Orvosságot szed. Orvosságot vesz be [egyes esetben]. — *Fräulein Frusinka lachte, dann trat sie hinter dem Vorhang hervor und nahm den P l a t z des Stuhlrichters im Fenster ein:* Fruzsinka kisasszony nevetett, aztán előlépett a függöny mögül s elfoglalta a szolgabiró helyét az ablakban (Jók: RRáby I: 11). — *Er nahm den ganzen R a u m von einer Thürposte zur andern ein:* Egyik oszloptól a másikig teljesen elfogta a tért (Jók: ArEmb. I: 86).

Einnehmend. — *Deine einnehmende Person von Angesicht zu Angesicht zu schauen:* Színről színre látnom hódító személyed (Ar: MO. II: 79).

Einpferchen. — *In jenem abscheulichen Loch waren sie von Früh bis Abend eingepfercht:* Abban az útálatos lyukban reggeltől estig be voltak gyömiszölve [gyömöszölve] (Baksay: GyÖ. II: 287).

Einprägen. — *Er legt es ihm in den Mund, er prägt (er trichtert) es ihm ein:* Szájába rágja, fejébe veri (NySz). — *Das sind schädliche Bilder, die sich tief ins Herz einprägen:* Ártalmas képek ezek, mélyen a szívekbe írják magukat (NySz.) v. vésődnek.

Einräumen. — *Jmdm den ersten Platz einräumen:* Vkit a főhelyre ültetni. Vkit legelsőnek tartani.

Einreden. — *Einem etwas einreden:* Vkivel elhitetni vmit (nem: vkinek bebeszélni vmit). — *Sich etwas einreden od. einbilden:* Elhitetni magával v. képzelni vmit (nem: bebeszélni magának).

Einreissen. — *Seitdem diese Mode bei uns eingerissen (od. aufgekommen) ist:* A mióta a divat hozzánk is beütött (Nyr. IV: 276).

Einrichten. — *Er richtete es so ein, dass:* Úgy ejtette a dolgot v. a dolog sorját, hogy. — *Frau Judith wusste es so einzurichten, dass sie nie dasselbe zweimal sagte od. dass sie sich nie wiederholte:* A Judit asszony úgy intézte sorját, hogy soha két ízben ne mondjon egyformát (Ar: Jóka örd.).

Einsaugen. — *Etwas mit der Muttermilch einsaugen:* Az anya tejével szokni vmihez (NySz.) v. színi magába vmit.

Einschärfen. — *Einem eine Lehre einschärfen:* Tanítást fülébe rágni vkinek (NySz.).

Einschenken. — *Einem reinen Wein einschenken:* Vkivel szemben, vkihez egészen nyiltan szólani, egészen világosan beszélni. — *Ich will dir über meine Ver-*

hältnisse reinen Wein einschenken: Őszintén fel akarom előtted tárni helyzetemet.

Einschlafen. — *Er konnte jedoch nicht mehr einschlafen. Doch mied der Schlaf fortan sein Auge:* De álom nem jött többé szemére (KisfK : VígBesz. 203).

Einschlagen. — *Er schlug ein:* Tenyerébe csapott (Jókai). — *Für Paul war das ein gefundener Handel und er schlug ohne Zögern ein:* Palkó kapott az alkalmon, s mindjárt kezet fogott vele (UngRev. VI : 484). — *Und gar noch die Stadttrommel einschlagen:* Még a város dobját is beszakítani! (Jók : RRáby II : 1). — *Das war der Funke, der einschlug:* Ez volt az a szikra, mely bele csapott (B. szivébe s felköltötte ismét a bosszuvágy tüzét). — *Er schlägt nacheinander hundert Wege ein:* Vesz és vált száz utat (Czuczor : Költ. I : 155). — *Es schlägt nicht immer ein, wenn's donnert:* Nem mindig üt le, mikor mennydörög (Erd.). Nem mindenkor esik le. a mennykő, mikor az ég dörög (NySz.). — *Die einschlagenden Donnerkeile:* A lecsapó mennykövek (FáyAndrás).

Einschmeicheln, sich. — *Sie schmeicheln sich in die vornehmen Häuser ein:* Bészínlik magokat az úri házakba (Faludi).

Einschmeichelnd. — *Eine einschmeichelnde Melodie:* Fülbemászó nóta. — *Sie suchen einschmeichelnde Neuigkeiten darin (im Buche):* Fülbe mászó ujságokat kezdenek benne nézkélni (a könyvben, NySz.).

Einschränken: Korlátok közé szorítani (Vers. 232). Korlátozni.

Einsehen. — *Dies sah er selber ein:* Ennyit ő belátott a maga fejétől (Arany). — *Die Akten einsehen:* Az ügyiratokat megtekinteni (nem : betekinteni); betekinteni az ügyiratokba.

Einsetzen. — *Das Volk bleibt souverain, welch eine Regierungsgewalt es auch einsetzt:* A népnek, bármilyen kormányhatalmat állapít is meg, megmarad a maga fölsége (Nyr. XX : 88).

Einsprache. — *Durch diese Schreibung nimmt eine Aussprache überhand, gegen die jedes gut ungarische Sprachgefühl Einsprache od. Einspruch thut od. sich verwahren muss:* Ezen irás által oly kiejtés kap lábra, mely ellen minden igaz magyar nyelvérzék tiltakozik (Ar : HátrPr. 350).

Einsprengen. — *Nächster Tage wird er die ottomanische Pforte einsprengen:* Oly szándékkal van, hogy maholnap az ottomán kaput is kifordítja a sarkából (Kaz : BarnhMinna 1 : 12).

Einstecken *(in die Tasche):* Zsebre rakni v. dugni.

Einstehen. — *Ich stehe dafür ein, dass ich ihn dir in die Hand gegeben habe:* Én felelek azért, hogy mért adtam a kezedbe (Jók : RRáby. I : 220). — *Ich bin ein Mann von Wort, und was ich sage, dafür steh' ich ein od. hafte ich:* Szavamnak ura vagyok, a mit mondok annak állok is (Rákosi, Shak. 13 : 21).

Einstellen. — *Die Arbeit einstellen:* A munkát megszüntetni; a munkát félbenhagyni (abbanhagyni); kiállani a munkából (nem : beszüntetni a munkát). — *Sein Gehalt wurde eingestellt:* Fölfüggesztették fizetését. — *Die Verfolgung wurde eingestellt:* Abbanhagyták az üldözést (nem : beállították). — *Ich kann mich nun mit einem vollständigern Werke einstellen:* Most teljesebb művel állhatok elő.

Einstimmig : l. **Einmüthig.**

Einstreichen. — *Wie viel schöne hunderttausend Gulden hatte er schon bei ähnlichen Gelegenheiten eingestrichen:* De sok szép százezer forintot besöpört ő hasonló alkalommal (Jók : ArEmb. II : 118). — *Solch ein nichtswürdiger Speculant streicht mit der einfachen Unterzeichnung seines Namens binnen zwei Wochen eine so grosse Summe ein:* Egy ilyen semmirekellő gaz spekuláns a neve aláfirkantásával besepri két hét alatt azt az összeget (Jók : FGyém. IV : 19).

Einströmen. — *Die äussere Luft konnte frei in den Gang einströmen:* A folyosót szabadon járta a külső lég (Jók : FGyém. II : 14).

Einsturz. — *Die Mauern drohen uns den Einsturz, Feuer hat schon das alte Schloss ringum ergriffen:* Omlásra hajlik a fal, láng borúlt el az ócska váron (Szem : Zr. 4 : 9).

Eintauschen. — *Und was hast du denn dafür eingetauscht? zeige her!* Hát mit adtak értök cserében? hol van? (UngRevue VI : 483).

Eintracht. — *Unsere seligen Eltern*

lebten nicht in bester Eintracht mit einander: Boldogult szüléink nem legjobb egyetértésben éltek egymással (Nagy Ig: Az Életuntak 2: 2).

Eintragen. — *Es trägt uns wenig ein. Es ist nicht sehr einträglich:* Keveset hoz a konyhára (NySz.). — *Etwas wird uns doch auch die Mühle eintragen.* Valamicske hasznunk a malom után is csak van (Nyr. VI: 66). — *Ins Protocoll eintragen:* Jegyzőkönyvbe iktatni (nem: vezetni). — *Ins Register eintragen:* Beírni [v. beiktatni] a lajstromba (Márton: Lat. 165).

Eintreiben. — *Die Schuld von einem eintreiben:* Megvenni vkin a kölcsönt (NySz.).

Eintreten.—*Nachmittag nahm sich der Secretär die Courage einzutreten:* Délután a titkár annyira neki emberelte magát, hogy be mert hozzá nyitni (Jók: RRáby II: 77). —*Durch das Thor mit dem Doppeladler trat er ein:* A kétfejű sasos kapun benyitott (Jók: ArEmb. II: 26). — *Dem zu Ehren hängte sich auch Ráby seinen Säbel um, und trat so zur Thür ein:* Ehhez a becsülethez fel is kötötte kardját, úgy nyitott be az ajtón (Jók: RRáby I: 104). — *Der Frühling tritt ein od. beginnt (es wird Frühling):* Kinyilik az idő (NySz.). — *Auch zu mir kannst du nicht jeden Tag kommen, wenn das Regenwetter eintritt; denn da reicht der Strassenkoth bis an die Kniee:* Hozzám sem járhatsz el mindennap, ha az esők beállanak, mert akkor térdig ér a sár az utczán (Jók: RRáby I: 93). — *Plötzlich trat der Winter ein:* Hirtelen télre fordult (NySz.). — *So tritt gleich kalter Winter ein; schwerer Nebel verhüllt den Horizont, die ganze Welt erstarrt:* Azonnal hideg lesz, nehéz köd elüli a láthatárt, megdermed az egész világ (Jók: RRáby II: 315).—*Im November wird Frost eintreten:* Novemberben beáll a fagy (Jók: ArEmb. I: 21). — *Da trat Windstille ein:* Akkor szélcsend állt be (Jók: FGyém. I: 107). —*Eintreten für eine Sache:* Síkra szállni vmiért. — *Morgen trete ich in einen neuen Dienst ein:* Holnap új szolgálatba állok. — *Mögen euere Empfindungen, euere Erinnerungen ergänzend eintreten:* Pótoljátok ti helyre értelemmel, érzelemmel (Jók: ErdAr. I: 3).

Eintrichtern. — *Einem die Wissenschaft eintrichtern:* A szájába rágni a tudományt (NySz.).

Eintritt. — *Damit sie ihrem Range gemäss ihren Eintritt in die Welt machen kann:* Hogy rangjához illően léphessen a világba (Jók: ArEmb. III: 93),

Einüben. — *Als alles Kriegsvolk, das unter seiner Hand genügend eingeübt schon, genügend gewandt:* Mikor a hadi nép immár keze alatt betanúlt eléggé, mint a parancsolat (Ar: BH. 4: 37).

Einweihen.—*Als er mich in seine häuslichen Verhältnisse einweihte:* Midőn házi körülményei közé beavata (Bajza II: 196). — *Athalie weihte das ganze Hausvolk ins Geheimnis ein:* Athalie az egész háznépet beavatta titkába (Jók: ArEmb. II: 103).

Einwenden. — *Nun denn, ich habe gar nichts dagegen einzuwenden, dass du heirathest; es ist auch wohl schon an der Zeit:* No hát, nekem bizony semmi' egy csepp kifogásom sincs az ellen, hogy megházasodjál; itt is az ideje (Jók: RRáby I: 88). — *Gegen sein Vorgehen war gar nichts einzuwenden:* Eljárása egészen kifogástalan volt.

Einwendung, Einwurf. — *Wenn Hallil seinen Antrag vorbringen od. darlegen wird, so wird Kaplan Girai Einwendungen od. Einwürfe machen:* A midőn Hallil el fogja mondani inditványát, akkor Kaplan Giráj ellenvetéseket teend (Jók: FehérR. 180).

Eingewurzelt. —*Als ob seine Füsse in den Boden eingewurzelt wären:* Mintha lábai a földbe gyökereztek volna (Jók: ErdAr. III: 34). — *Ich stand unbeweglich da, wie eingewurzelt:* Mozdulatlanul álltam, mintha gyökeret vert volna lábam (Pet: ATisza).

Einziehen. — *Er zieht Kunde hierüber ein:* Végére jár a dolognak. — *Die Segel einziehen od. streichen:* Megadni magát; lerakni a fegyvert.

Einzig. — *Ohne dass wir davon einen einzigen Buchstaben aufweisen, einen einzigen Ton nachsingen könnten:* A nélkül, hogy azokból egy árva betüt felmutatni, egy árva hangot utánzöngeni bírnánk (Ar: Próz. 5). —*Einzig und allein:* Egyedül és egyetlenegyül (NySz.).

Einzwängen. — *Oberhalb der Bucht am Eisernen Thor wird der gewaltige Strom von den steilen Uferwänden in eine, nur hundert Klafter breite Schlucht*

eingezwängt: A Vaskapu öblén felül a két part sziklameredélye száz ölnyi szűk torkolatba szorítja össze az óriás folyót (Jók: ArEmb. I: 55).

Eis. — *Auf diesen durchwühlten Sandbänken pflegt das Eis sich aufzustauen:* A felturkált zátonyokon megtorlik a jég (Jók: ArEmb. V: 58). — *Das Eis schmilzt od. geht auf:* A jég fölenged. Olvad a jég.—*Das Eis brechen:* Jeget törni (Erd.). Útat törni. — *Ich bin bei meinem Eide verpflichtet, wenn die Donau Eis treibt, niemanden aufs Wasser zu lassen:* Engem esküvésem kötelez többek között arra is, hogy mikor a jég zajlik, másokat nem engedek a Dunán átmenni (Jók: RRáby II: 236). — *Zu Pfingsten, wenn die Gans auf dem Eise geht. Zu Sanct-Nimmers Tag:* Majd ha fagy (Nyr. XIV: 282). Soha napján (uo.). Majd ha fagy, hó lesz nagy.

Eisen.—*Man muss das Eisen schmieden, weil* [= *so lang*] *od. da es warm ist:* Addig verd a vasat, míg meleg. Addig kell a vasat verni, a míg tüzes (Erd.). A vasat addig kell kalapálni, a míg tüzes (NySz.). Ha ikrázik a tej, rajta a köpüvel (Erd.). Nyomítni kell a kengyelt: utána állni a szándéknak (Nyr. I: 225). — *Er hat zwei Eisen im Feuer:* Sokféle fából farag («arra mondják, a ki minden körülményt, jót, rosszat, válogatás nélkül felhasznál, hogy a maga javát előmozdíthassa», Nyr. VIII: 277. Tehát nem «két vasa van a tűzben», mint lapjaink fordítják Bismarck fölkapott mondását).—*Sonst würde man ihn im Eisen abführen müssen:* Különben lánczra verve viszik el magukkal (Jók: RRáby II: 55).—*Jemd. in Eisen und Banden legen:* Vasra v. békóba v. lánczra verni vkit. — *Wenn es noch eine Polizei in Wien und Gerechtigkeit in der Monarchie gibt, so legt man den Niederträchtigen, der die öffentliche Ruhe mit solchen Schreckensnachrichten stört, gewiss in Eisen:* Ha van még policzáj Bécsben, és igazság a monarchiában, az ilyen gonosz tettért bizonyosan vasra fogják verni, a ki így megijeszti a becsületes embereket! (Jók: FGyém. V: 51). — *Noth bricht Eisen. Noth kennt kein Gebot:* Nincs a szükségnek szabott törvénye (NySz.).

Eisern.—*Eine eiserne Faust od. Rechte:* Vasas marok (Katona: Bánk-bán). Vas kéz (Ar: Toldi I.). Vas marok (Garay: Az obsitos). — *Er bändigte sie mit eiserner Hand:* Vas kezével megfékezte őket. — *Ich müsste ein eisernes Herz haben:* Kőszívem volna.—*O du Mensch mit deinem eisernen Herzen!* Ó te kőszívű ember!

Eisgrube. — *Das Haus ist so kalt, wie eine Eisgrube:* Olyan hideg ez a ház, mint a farkasordító (Nyr. XII: 523).

Ekel. — *Er stiess das Schriftstück mit Ekel von sich:* Undorodva tolta el magától az iratot (Jók: ErdAr. III: 73).

Element. — *Mord Element!* Ej csillogó villám! (KisfK: VígBesz. 165). Lánczos lobogós!

Elend.—*Er hat viel Elend überstanden:* Sok nyomoruságon ment át. — *So sind sie denn in's Elend gerathen?* Nyomoruságra jutottak hát? (Jók: ArEmb. III: 77). — *In Elend gerathen:* Elnyomorodott (Márton: Lat. 148). — *In das Elend jagen:* Eltiltani hazájától, számkivetésbe űzni (Vers. 117). Nyomoruságba (v. -ra) juttatni. — *Die ihr ohne Erbarmen ins Elend gestürzt:* Kiket ti hidegen taszitátok nyomoruságba (Kaz: Bácsm. febr. 2.).

Elephant. — *Aus einer Mücke einen Elephanten machen:* Légyből is elefántot tüntet (Erd.). A szálkát gerendának nézni (Ball.). Szálkából gerendát csinálni (Faludi 421). Felfujni a dolgot.

Ellenbogen. — *Andreas sass da, indem er sich auf den Ellenbogen lehnte:* Endre ült, könyökét asztalhoz szegezve (Vör: A katona). — *Sich auf den Ellenbogen stützen:* Könyökére dűlni (NySz.). — *Sich mit dem Ellenbogen einen Weg durch die Menge bahnen:* Keresztülöklözni magát a tömegen («a népek százain» BHirl. 1892. II/16. 7).

Emancipieren. —*Ariostos flatterhafter Geist emancipierte sich noch am meisten von diesem Einfluss od. widerstand am meisten dieser Einwirkung:* Ariosto játékos szelleme leginkább emancipálta magát ezen hatás alól (Ar: Próz. 87).

Empfang. — *In Empfang nehmen:* Átvenni (Márton: Lat. 45).

Empfangen. — *Einschreiben, dass etwas empfangen worden sei:* Beirni, feljegyezni, hogy valami kézhez szolgáltatott [hogy vmit kézhez szolgáltattak] (Vers. 19). —*Empfangen Sie meinen wärmsten Dank für Ihre gütige Empfehlung:* Hálás köszönetemet küldöm önnek [vagy fogadja hálás köszönetem] szíves ajánlatáért (Jók: ArEmb. III: 131). — *Einen*

Gast empfangen: Vendéget fogadni (Nyr. IV : 166). — *Ich empfange eine Gutthat od. Wohlthat:* Jótéteményt veszek; jót cselekszenek velem (Vers. 167), — *Mit offenen Armen empfangen:* Tárt karral (karokkal) fogadni. (Keze-terjesztve, Faludi. Nyilt öllel fogadtatott, KisfK : Baráts. és Szer. II.). — *Wir bitten Ew. Majestät, die Gesandten freundlich zu empfangen:* Felségedet kérjük, lássa a követeket jó szemmel (NySz.).

Empfänglich. — *Er ist empfänglich für weise Lehren:* Fogékony a bölcs tanítás iránt. —*Er ist empfänglich für guten Rath:* Beveszi v. elfogadja a jó tanácsot.

Empfehlen, sich. — *Es ist unnöthig, seine Schilderungen der Aufmerksamkeit des Lesers zu empfehlen:* Leírásait nem szükség az olvasó figyelmébe ajánlanunk (Ar: HátrPr. 67). — *Sich englisch empfehlen:* Hír nélkül távozni. A kapufától búcsuzni (NySz.). Bucsút vett a kapufélfától (NySz.).—*Es wird sich sonach empfehlen, hübsch geschmeidig mit ihm umzugehen, sonst könnte er den Herren am Ende noch Unannehmlichkeiten bereiten:* Annálfogva jó lesz [tanácsos lesz] csínján bánni vele; mert különben még bajt csinálhat az uraknak (Jók : RRáby I: 128).

Empfinden.—*Ach! wie viele dem Tode geweihte werden es wohl noch bitter empfinden, dass diese Klinge in jener Nacht nicht entzwei gebrochen ist!* Jaj! sok veszendő ember meg fogja keserülni azt még, hogy ez a kard akkor ketté nem törött! (Jók : EnyémT. I: 127).

Empfindlich. — *Jemanden an der empfindlichsten Stelle treffen:* Az elevenre találni (NySz.). Elevenén találtam (Ar: Arist. II: 274). — *Wenn ihn jemand mit einer Stecknadel an empfindlicher Stelle stach, so griff er die Flucht:* Ha valaki egy gömbös tűvel elevenjére szúrt, futásnak adta magát (Dug: Pb. 188).

Empfindsam.—*Noemi fieng jetzt schon an, die Sache von der empfindsamen Seite zu nehmen:* Noémi már kezdte érzékenyül venni a dolgot (Jók: ArEmb. III: 63).

Empören, sich. — *Seine Mannschaft empörte sich oder lehnte sich auf gegen ihn:* Katonái ellene pártot ütöttek (BHirl. 1890. VI/26. 10). — *Viele deiner Sklaven fanden ihren Tod im wilden Sturme der empörten Wogen:* Sok híveid halálok ott lelék a lázadásra kelt habok között (Szem: Zr. I: 6). — *Brazovics stellte sich empört über die Unbill:* Brazovics úr szörnyen sopánkodott azon a méltatlanságon (Jók: ArEmb. II: 60).

Emporheben. — *Sanft hob zu ihm empor sie ihr kummervoll Gesicht:* Rá bánatos arczát emelte szelíden (Ar: BH. 10: 53).

Emporschiessen. — *Das alte Lied, die alte Ballade und Sage schoss in allen Ländern Europas zu neuem Leben empor, so jung, so strahlend, wie die Feenwelt, deren Vertreter sie sind:* A régi ének, ballada és monda Európa minden tartományában életre szökkent, oly frissen, oly ragyogóan, mint a tündérvilág, melyet képviselnek (Ar: HátrPr. 204).

Emporschlagen. — *Roth wie Zornesröthe so schlugen draus empor die Flammen:* Vérharagos lángok csaptak ki belőle (Ar: BH. 1 : 37).

Emporstarren. — *Jenseits der Ostrovaer Insel starren auf einer Bergspitze die Ruinen der Burg Rama empor:* Az osztrovai szigeten túl merednek föl egy hegytetőn Ráma várromjai (Jók: ArEmb. I: 74).

Emporstrecken, sich. —*Ivan streckte sich empor, und mit seiner schweren Faust schlug er sich so auf's Herz, als ob der Schlag einem schlimmen Feind gegolten hätte:* Iván felmagasult, s nehéz öklével úgy ütött egyet a szívére, mintha gonosz ellenségnek lett volna szánva az ütés (Jók: FGyém. I: 98).

Emportauchen. — *Verschiedenartig gestaltete Fischmäuler und Köpfe tauchen aus dem Wasser empor:* Mindenféle alakú szájak és fejek bukdácsolnak fel a vízből (Jók: ArEmb. V: 76).

Emsig. — *Das Weibervolk zu Hause schafft auch mit ems'ger Hand:* Otthon a fehérnép sem dolga-felejtő (Ar: BH. 4: 9). — *Anhebt ein ems'ges Treiben wie in 'nem Bienenstock:* Ott eleven sürgés mindenfelé pezsdűl (Ar: BH. 5 : 32).

Ende. — *Weil mit dergleichen Herren des Redens immer kein Ende ist:* Az afféle urakkal a beszéd soha sem ér véget (Kaz: BarnhMinna 4: 4). — *Warte nur das Ende [des Märchens] ab:* No hát csak várd végire [a mesét] (Baksay: GyÖ. II: 33). — *Gott gebe deinem Herzeleid ein gutes Ende:* Isten szíved bánatjának szakaszsza jó végét (NySz.). — *Und nie werd' ich, das weiss ich, ein*

gutes End' erleben: Mert soha nem érek, tudom azt, jó véget (Ar: BH. 8: 69). — *Noch immer hatte das Erzählen kein Ende:* Még egyre folyt a mese (Ar: HátrPr. 208).— *Dieses Meer hat nirgends ein Ende:* Se vége, se hossza ennek a tengernek (Pet: János V.). — *Der Wortschwall hat od. nimmt kein Ende:* Se vége, se hossza csoportos szavának (Dug: Pb. 135). — *Was meiner Qual ein Ende macht, das ist für mich kein Schmerz:* Nem tartom azt fájdalomnak, a mi véget vet kínomnak (Csokonai, Lehr 123). — *Dem muss er ein Ende machen:* Ennek végét kell vetni (Jók: FGyém. I: 92). — *Mach endlich mir ein Ende mit diesem Streite, Weib:* Asszony! a patvarnak vége legyen, hallod! (Ar: BH. 8: 68). — *Er machte dem qualvollen Leben ein Ende:* Végét vetette terhes életének (Pet., Lehr, 123). — *Dem Krieg ein Ende machen od. ein Ziel setzen:* A hadnak végét szakasztani (Vers. 165. Lehr 123). — *Welche dem Anbauen der Winterfrucht ein Ende machten:* A mik az őszi buzavetésnek határt szabtak (Jók: ArEmb. II: 80). — *Entweder die Kugel oder die Schneide des Schwertes wird meinem Leben ein Ende machen:* Vagy a golyó vagy a vas kard éle jár még nékem életem végéıe (Népk. II: 140). — *Es nimmt ein Ende:* Vége szakad (Lehr 123). Véget ér (uo.). Elvégződik. Elmulik. — *Als der Gottesdienst ein Ende nahm:* Vége szakadván az istentiszteletnek . . . (Ar: TSz. 2: 12).—*Kamen die vielen Pferde, Ochsen und Schafe nur so herausgeströmt, dass es schier kein Ende nehmen wollte:* Csak úgy özönlött ki a sok ló, ökör, juh, hogy végét-hosszát nem látta az ember (UngRev. VI: 689).—*Ein Ende mit Schrecken nehmen* (Psalm 73, 19): Szörnyű véget érni. Szörnyet halni. — *An allen Ecken und Enden:* Mindenütt (Fin.). — *Der Friede hat ihnen mehrere meines Gleichen entbehrlich gemacht, und am Ende ist ihnen niemand unentbehrlich:* A béke megmutatá, hogy olyan nélkül mint én vagyok, ellehetnek, s ha jól tekintjük, nincs senki, hogy nélküle el nem lehetnének (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Es steht etwas mit dem Ende hervor:* Kiáll vége valaminek v. kiáll végivel vmi (Háromszék, NyK. III: 9). — *Er durchspähte die Wüste von einem Ende bis zum andern (od. weit und breit):* Széttnézett a puszta hosszában-széltében (Pet: János V.). — *Zu Ende bringen:* Elvégezni (Fin.). — *Er führte den Bau zu Ende:* Bevégezte az épületet, befejezte az építést (nem: véghez vitte az épületet, Antib.). — *Ich muss schreiben ohne die beseelende Hoffnung, mein Werk vollständig zu Ende zu führen:* Irnom kell a teljes bevégzés élesztő reménye nélkül (Ar: HátrPr. 41). — *So höre, was ich habe zu sagen, erst zu Ende:* A beszédem halljad előbb végre (Ar: BH. 7: 31). — *Das Jahr wird bald zu Ende gehen:* Végéhez közelget az esztendő (Vers. 12). — *Zu Ende gehend:* Végződő, fogyó (Vers. 63). — *Mit dem es zu Ende geht:* A ki fogyatékján van [a vagyonával] (Kaz: BarnhMinna 2: 2). — *In diesem Herbste geht es mit mir zu Ende:* Engemet ez az ősz elvisz magával (Jók: ArEmb. IV: 126). — *Zu Ende sein:* Végződni, elvégződni, elfogyni, elmúlni. — *Das Gespräch war zu Ende:* A beszélgetés véget ért. — *Seine Geduld war zu Ende:* Elfogyott a türöm-olaja (Nyr. I: 112. 457). — *Es ist zu Ende:* Vége (van). — *Das Ende bewährt alle Dinge. Ende gut, alles gut. Man muss den Tag nicht vor dem Abend loben. Wer zuletzt lacht, lacht am besten:* Végén csattan (az ostor). Dolognak a végén várhatni a butykót (Dug: Pb. 297). Minden botnak végén a feje. Nyugtán dicsérd a napot. Akkor mondj hoppot, mikor átugrottad az árkot (Kresznerics). Minden jó, ha jó a vége (Shak.).

Enden. — *Wie soll das enden:* Mi lesz ennek a vége? Mi lesz még ebből? — *Allein wie wird das enden?* De mi lesz a vége? (Ar: BH. 11: 89).—*Sie begannen mit Triumph und mussten kläglich enden:* Diadallal kezdték, czudarul végezték (uo. 3: 15).

Endlich.—*Hör' endlich mit dem Fluchen auf:* Hagyd már egyszer abba azt a szitkozódást. — *Entlasse mich doch endlich und halte mich nicht länger auf:* Bocsáss el már egyszer és ne tartóztass tovább (Vers. 12).— *Da sprach endlich die Sonne zum Winde:* Egyszer aztán azt mondta a nap a szélnek (Jók.).—*Das war endlich einmal ein muthiges Wort:* Ez aztán valahára emberül volt mondva.

Eng (melléknév). — *Enge Bande der Liebe:* Szoros kötelei a szeretetnek (Márton: Lat. 247).

Eng, enge (határozó). — *Eng verbun-*

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

dene Freunde: Közeli jó barátok. Nagyon jó barátok. Meghitt barátok. — *Enge schreiben:* Sürűn írni. — *Es wird ihm enge ums Herz:* Szorúl a szíve; összeszorúl a szíve tájéka.

Enge (főnév). — *In die Enge gerathen:* Megszorúlni (Fin.). — *Nun bin ich so in die Enge getrieben:* Én úgy meg vagyok most szorulva (Kovács: FarsKal. 70). — *Einen in die Enge treiben:* Vkit sarokba szorítani.

Englisch. — *Sich englisch empfehlen:* A kapu-fától búcsúzni (NySz.). Búcsút venni a kapufélfától (uo.). Azt se mondta, befellegzett.

Entbehren. — *Dieses Gerücht entbehrt jeder Begründung od. ist aus der Luft gegriffen:* Ennek a hírnek semmi alapja sincs. Ez a hír teljesen alaptalan (nem: ezen hír minden alapot nélkülöz).

Entbehrlich. — *Der Friede hat ihnen mehrere meines Gleichen entbehrlich gemacht, und am Ende ist ihnen niemand unentbehrlich:* A béke megmutatá, hogy olyan nélkül mint én vagyok, ellehetnek, s ha jól tekintjük, nincs senki, hogy nélküle el nem lehetnének (Kaz: Barnh-Minna 4: 6).

Entbieten. — *Jemandem seinen Gruss entbieten:* Üdvözletét küldeni vkinek. — *Mein hoher Grossherr Soliman entbietet dir seine ganze kaiserliche Gunst:* Hozom tenéked a szultán kegyelmét (Szem: Zr. 3: 9).

Entbinden. — *Jemd. seines Eides entbinden:* Vkit esküje alól feloldani. — *Dass ich mich meines Versprechens entbinden lasse:* Hogy magamat az ígéret alól felszabadíttassam (Kaz: Lev. II: 156).

Entblössen. — *Das Haupt entblössen:* Kalapot emelni. Fejet megmezteleníteni (NySz.). — *Den Körper entblössen:* Kitakarni testét (Fin.). — *Das Schwert entblössen:* A kardot kihúzni (Fin.) vagy kivonni, kirántani. Kardot rántani. — *Von allem Nöthigen entblössen:* Mindenéből kifosztani.

Entblösst. — *Ihr Gewand liess den Busen entblösst:* Öltönye [öltözete] fedetlenül hagyja keblét (Jók: ArEmb. I: 163). — *Nur drei Fenster waren von festtäglichen Gruppen entblösst:* Csupán három ablak volt ment az ünnepi csoportoktól (Jók: ErdAr. II: 105).

Entbrennen. — *Im Zorn entbrennen:* Haragra fakadni (NySz.). Haragra gyúlni vagy gyúladni (Shak. IX. 53. Greguss Á.). Fölgerjed haragja vkire (NySz.).

Entdecken. — *Jemandem etwas entdecken:* Vkivel tudatni vmit (Fin.). — *Entdecken:* Rájőni, rá bukkanni (Fin.). — *Bald darauf entdeckten sie auch einen Fusspfad:* Nemsokára egy gyalogösvényt is megsejtének (Jók: ErdAr. II: 101). — *Ein geübtes Auge kann es entdecken:* Kiismeri a gyakorlott szem (Jók: ArEmb. I: 32).

Entehren. — *Eine Jungfrau entehren:* Szűzet meggyalázni (Fin.). — *Entehrt werden:* Szeplőbe esni (NySz.).

Entfahren. — *Ein bebender Seufzer entfuhr ihren Lippen:* Ajkain egy reszketeg sóhaj tört keresztül (Jók: ErdAr. II: 124).— *Der brave Soldat beschuldigte uns od. gab uns die Schuld, dass wir uns das Resultat dieser Opfer durch unsere inneren Zwistigkeiten und Eifersüchteleien entfahren liessen:* A jó katona minket okolt, hogy ez áldozatok eredményét belviszálkodásaink, egymás iránti féltékenységünk porba ejté (Jók: Életemből 48).

Entfallen. — *Der Muth ist ihm entfallen:* Inába szállt a bátorsága. — *Auf etwas entfallen:* Esni, jutni vmire (Fin.). — *Auf jeden von uns entfallen zwei Gulden:* Két-két forint esik mindegyikünkre. Két-két forint jut v. jár mindegyikünknek.

Entfalten. — *Einen Brief entfalten:* Levelet felbontani. — *Eine Fahne entfalten:* Zászlót bontani. — *Die Fahne des Aufruhrs entfalten. Einen Aufruhr anstiften:* Pártot ütni (NySz.). — *Er entfaltete die Stirn:* Homloka elsimult. — *Sich entfalten:* Kifejleni, kifejlődni. Kibontakozni.—*Es entfalten sich die Truppen:* Kibontakoznak a csapatok.

Entfernen.—*Sich von etwas entfernen:* Eltérni vkitől (Fin.).

Entfernt. — *Es ist od. liegt weit entfernt d a v o n* [*scherzhaft*]: Olyan messze van tülle, mint Makó Jeruzsálemtől (Nyr. VII: 32). — *M e i l e n w e i t entfernt:* Mérföldnyi távolságban. — *Des Morgens lagerte Innozenz mit seinen Kameraden bereits an der Sió, zehn Meilen von dem verlassenen Kloster entfernt:* Hajnalra már a Sió mellett van Incze társaival, tíz mérföldnyi járó útra elhagyott kolostorától (Jók: EnyémT. I: 139). — *W e i t entfernt d a v o n, dem Zwecke zu entsprechen, ist gar nicht brauchbar:* Nem hogy meg-

felelne a czélnak, még csak nem is használható (nem: távol áll attól, hogy jó, még stb., Antib.). — *Es entspricht nicht entfernt dem Zwecke:* Közel sem (NySz.) felel meg a czélnak. — *Nicht im entferntesten:* Közel se!

Entfliehen. — *Der Dieb ist entflohen, hat sich davongemacht:* A tolvaj odább állt. — *Wer kann seinem Schatten entfliehen:* Ki futhat ki az ő árnyékából? (Jók: ArEmb. I: 156).

Entführen. — *Ein Mädchen entführen:* Leányt elszöktetni, megszöktetni (Fin.).

Entgegen. — *Selim war stets dem Ungarkrieg entgegen:* E háborukat Zélim nem javallja (Szem: Zr. 4: 7).

Entgegenbringen. — *Er nimmt es nicht wahr, wenn ihm das Glück seine Gunst entgegenbringt:* Nem veszi észre, mikor kedvével megkinálja a szerencse (Nyr. XVIII: 52).— *Den zu betrügen, der ihnen Vertrauen entgegenbrachte:* Csalni azt, ki bennök bizodalmat vetett (Vör: A katona).

Entgegenfliegen. — *Mein Herz flog ihm entgegen:* Szívem repdesett elejébe (Kárm: Fanni XXV.).

Entgegengähnen. — *Ein Abgrund gähnte mir entgegen:* Tátongó örvény szélén állottam, örvény tátongott felém.

Entgegengehen. — *Dem Untergang entgegengehen:* Hanyatlásnak indul. — *Das Metier der Szegény-legény geht einem traurigen Verfall entgegen:* Szomorú hanyatlásnak indult a szegény-legénység (Jók: MFöld. 19).

Entgegengesetzte, gegentheilige Meinung: Ellenvélemény.

Entgegenjagen. — *Drauf jagten wir dem Feind entgegen:* A vad pogány elébe rugtatánk (Szem: Zr. 2: 4).

Entgegenkommen.— *Kommt ihm der Purifikator entgegen:* A tisztító szemközt jő rá (Jók: ArEmb. I: 62). — *Diesem edlen Wunsch kamen die aristokratischen Soiréen entgegen:* E nemes óhajtásnak eleget tettek a főuri estélyek (Jók: FGyém. II: 125).— *Die ältern kamen mit offenen Armen dem neuen Genossen entgegen:* A régibbek kiterjesztett karral jövének az új társ elibe (Kaz: PályE. 102).

Entgegensehen. — *Die Jugend sah mit gespannter Erwartung der versprochenen Unterhaltung entgegen:* Az ifjúság feszült várakozással nézett az igért mulatság elé (Baksay: GyÖ. II: 112).

Entgegenstehen. — *Deinem Gebete werden alle meine Gedanken entgegenstehen:* Utjában fog állani imádságodnak minden gondolatom (Jók: EnyémT. I: 32).—*Die sich feindselig entgegenstehen:* A kik mint ellenségek állnak (egymással) szemben.

Entgegenstellen, sich. — *Dass er sich dem Goliath entgegenstelle (ihm entgegentrete):* Hogy Goliáttal szembe szálljon (NySz.). — *Anstatt, wie es beim Duell üblich ist, dem Gegner die Seite entgegenzustellen, stellte er sich ihm mit der ganzen Breite entgegen:* A helyett, hogy, mint párbajban szokás, féloldalt állna ellenfélének, egészen szemközt fordul neki (Jók: FGyém. III: 63).

Entgegenstürmen. — *Sie stürmten ihr mit gefälltem Bajonnette entgegen:* Szuronyszegezve eléje rohantak (Jók: EnyémT. II: 19.

Entgehen. — *Er liess sich keine Gelegenheit dazu entgehen:* Nem mulasztott el semmi alkalmat (Jók: ArEmb. II: 102. — *Kein Wort ist ihm entgangen:* Mindent hallott, egy szót se szalasztott el (Fin.). — *Er wird uns nicht entgehen:* Nem fog elmenekülni (Fin.). Nem viszi el szárazon. — *Das ist mir entgangen:* Ezt nem vettem észre, ez elkerülte a figyelmemet (Fin.). — *Dieses flüchtige Moment entgeht leicht unserer Aufmerksamkeit:* E rövid mozzanat könnyen elfutja figyelmünket (Ar: HátrPr. 55). — *Den Augen der scharfsichtigen Frau entgieng der Seelenzustand nicht:* Az éleslátású nő szemeit nem kerülé ki azon lélekállapot (Jók: ErdAr. II: 125). — *Seinen Augen entgeht nichts:* Mindent meglát (Fin.). — *Einer Gefahr, Strafe etc. entgehen:* Veszélyt, büntetést kikerülni (Fin.).

Entgelt. — *Ohne Entgelt:* Díjtalanul, ingyen (Fin.).

Entgelten. — *Für etwas entgelten:* Meglakolni, megszenvedni vmiért (Fin.). — *Du wirst es schon entgelten, du bleibst nicht ungestraft:* Ezt el nem viszed, meglakolsz érte (Vers. 4). Nem viszed el szárazon. — *Jemd. etwas entgelten lassen:* Meglakoltatni (Fin.) vkit vmiért.

Enthalten. — *Ich kann mich des Lachens nicht enthalten:* Meg nem állhatom a nevetést. — *Der Herr Táblabiró konnte sich nicht enthalten, mit Gelächter seinen Beifall über die Kuriosität der*

Daten auszudrücken: A táblabiró úr nem állhatta meg, hogy kaczajjal ne fejezze ki tetszését az adatok furcsasága felett [inkább: iránt] (Jók: RRáby I: 17). — *In etwas enthalten sein:* Vmiben foglaltatni (Fin.).

Entheben. — *Einen seines Amtes entheben. Einem sein Amt nehmen:* Valakit tisztségiből kitenni (Márton: Lat. 33). — *Er könnte sich seiner Verpflichtung als enthoben betrachten:* Föloldva érezheté magát kötelezettségei alúl (Jók: ArEmb. II. 159).

Enthüllen. — *Er enthüllte diesem mit grosser Aufrichtigkeit seine Lage:* Igen őszintén feltárta előtte a sorsát (Jók: ArEmb. II: 107).

Entkleiden, sich. — *Ein bis aufs Hemd entkleideter Gefangener:* Ingre vetkőztetett fogoly (Jók: A fekete sereg).

Entkommen. — *Um sein Entkommen zu beschleunigen:* A siettetett szabadulásért (Jók: ArEmb. I: 67).

Entkräften. — *Ein Urtheil entkräften:* Itéletet érvényteleníteni (Fin.).

Entladen. — *Ein Gewehr entladen:* Töltését kivenni, elsütni (Fin.). — *Ein Schiff entladen:* Hajót kirakni. Hajóról kirakodni. — *Einen Wagen entladen:* Szekeret lerakni. Szekérről lerakodni. — *Sich entladen (v. Gewitter):* Kitörni, erejét kiadni (Fin.). — *Gestern entlud sich hier ein starkes Gewitter:* Tegnap itt nagy zivatar volt.

Entlang. — *Wie er so das Ufer entlang reitet:* A mint ott lovagolt part mentiben (UngRev. VII: 565).

Entlassen. — *Hiermit schaute sie anderswohin, was Ivan für ein Zeichen hielt, dass er entlassen sei:* Azzal másfelé nézett, s ezt Iván jelnek vette, hogy odább mehet (Jók: FGyém. II: 138). — *Jmd. aus dem Dienste entlassen. Jemandem den Laufpass geben:* Valakinek kiadni az útját. — *Den nichtnutzigen Diener aus dem Dienste entlassen:* A rossz cseléden kiadni. — *In Frieden entlassen:* Békével elbocsátani (NySz.).

Entlasten. — *Einen Angeklagten entlasten:* Javára vallani (Fin.) a vádlottnak. — *Eine entlastende Aussage:* Kedvező vallomás.

Entlaufen. — *Lass dir diese Gelegenheit nicht entlaufen:* Ne szalaszd el ezt az alkalmat. Ragadd meg ezt az alkalmat.

Entledigen. — *Sich jemandes entledigen. Jemandem den Laufpass geben:* Valakin kiadni. — *Sich einer Person entledigen:* Megmenekülni valakitől (Fin.). — *Der führte ihn dann nach Wien hinauf, wo er sich desselben entledigte:* Ő aztán felvitte azt Bécsbe, s ott lerázta a nyakáról (Jók: RRáby I: 49). — *Sich einer Sache entledigen:* Túladni vmin (Fin.). — *Sich eines Auftrages entledigen:* Eligazítani (Fin.) megbízást. Vmely megbízásban eljárni. — *Nun bist du der Fesseln ledig od. entledigt. Nun bist du von den Fesseln frei:* No megszabadultál immár a nyügből (NySz.). — *Sich einer Last, einer Sorge entledigen:* Letenni (Fin.) terhet, gondot.

Entlegen. *sein:* Félre v. távol esni (Fin.). — *Er wohnt an einem sehr entlegenen Ort:* — Isten háta megett lakik: félreeső helyen (Nyr. IX: 31).

Entlehnen. — *Das feine Incarnat ihres Gesichtes schein der zarten Fleischfarbe der weissen Rose entlehnt zu sein:* Arczának finom incarnatja [pirja] a fehér rózsa gyöngéd testszinét leste el (Jók: ArEmb. I: 100).

Entlocken. — *Ein Geheimniss entlocken:* Ravaszúl kivenni (Fin.) vkiből a titkot. — *Thränen entlocken:* Könyre fakasztani (Fin.). — *Die Freude entlockte ihm Thränen:* Az öröm könnyeket csalt szemébe. — *Süsses Tönen entlockt er der Flöte:* Sípja bűbájos hangokat öm- (Szenvey.: Messzinai Hölgy 76).

Entnehmen. — *Aus seinen Äusserungen entnehmen:* Kivenni (Fin.) nyilatkozataiból v. mondásaiból. — *Aus dem Berichte ist zu entnehmen:* A jelentésből kitűnik. — *Einen Wechsel (od. eine Tratte) auf jemand entnehmen:* Váltót intézvényezni, intézni, trasszirozni vkire.

Enträthseln. — *Eine Schrift enträthseln:* Irást kibetűzni (Fin.). — *Was von fern aus blut'gen Wolken flammt, mag sich nicht jeder ohne Scheu enträthseln:* A mit vérfelhők méhe zár, napfényre vonni nem minden merészli (Szem: Zr. 2: 10).

Entrichten. — *Ich habe für dieses Jahr meine Steuer entrichtet:* Én erre az évre adómat leróttam v. megfizettem. — *Für diesen Brief ist ein Batzen zu entrichten:* Ezért a levélért jár egy peták (Jók: RRáby I: 36). — *Dank entrichten:* Köszönetet mondani.

Entringen, sich. — *Ein Seufzer entringt sich seiner Brust. Er stösst einen Seufzer aus:* Fohászkodásba[-ra] fakad (NySz.). — *Er entrang sich dem gemeinen Staube:* A közrendnek porából kiemelkedett (Faludi, NySz). Nevét kivívta mély porából.

Entrinnen. — *Das einemal bist du meinen Händen entronnen, aber warte nur, warte!* Most ugyan kisiklottál a körmöm közül, de megállj, meg! (UngRev. VI: 692). — *Was einem bestimmt od. auferlegt ist, dem kann man nicht entrinnen:* A mi az emberre rá van mérve, azt el nem kerülheti (Kovács: FarsKal. 28).

Entrollen. — *Keine Thräne war ihren Augen entrollt:* Még csak egy könnye sem fakadt (Jók: ArEmb. I: 174).

Entsagen. — *Sie geben sich das Ansehen, als entsagten sie jener verderblichen Allianz (Heine):* Úgy tettetik v. úgy színlelik, mintha lemondanának ama kárhozatos szövetségről. — *Eines Fehlers wegen entsagt man keinem Manne:* Egy hibája miatt nem szokás a férfin kiadni. — *So wollen sie seiner entsagen:* Úgy rajta kiád nagysád (Kaz: BarnhMinna 3: 12). — *Ich habe dem Gedanken entsagt:* Fölhagytam e gondolattal. Letettem e gondolatról. — *Er ist durchaus nicht geneigt denselben (der Bequemlichkeit und dem Wohlstande) seinen Ideen zu liebe zu entsagen:* Éppen nincs hajlama feláldozni azokat (a kényelmet s jóllétet) eszményiért (Ar: HátrPr. 41).

Entschädigen. — *Er entschädigt sich für die bisher erduldete Sklaverei:* Az kárpótlást vesz magának az eddig eltűrt rabszolgaságért (Jók: FGyém. I: 95).

Entschädigung. — *Gevatter Pőröly machte den Vorschlag, er wolle die Kuh wegtreiben lassen, als Entschädigung für die fünfzig Gulden:* A Pőröly koma ajánlatba tette, hogy a tehenet elvezetteti annak az ötven forintnak a fejében (Baksay: GyÖ. II: 96).

Entscheiden. — *Ob es wahr ist oder nicht, das mögen die Ornithologen entscheiden:* Igaz-e? nem-e? lássák a madarászok (Dug: Pb. 82). — *Die Probe wird entscheiden:* A próba fog dönteni. Majd megválik v. elválik (Vö. Elválik, hány zsákkal telik Dug: Pb. 39. Megválik, kinek lova futósabb Dug: Pb. 275). — *Die Waffen mögen entscheiden:* Váljék el a dolog fegyverrel (NySz.). — *Jetzt ist dieser Process entschieden:* Most ez a pör el van döntve (Jók: ArEmb. III: 4).

Entscheidung. — *Lachend bringen wir die Sache zur Entscheidung od. tragen wir die Sache aus:* Nevetve düjtjük [döntjük] el az egész ügyet (Ungv. TóthL: Vers. 76). — *Die berühmte christliche Demuth und Toleranz erweist sich, wenn es zur Entscheidung kommt, in den meisten Fällen als Lüge:* Az elhiresztelt keresztyén alázatosság és türelmesség, ha kenyértörésre kerül a dolog, a legtöbb esetben hazugságnak bizonyul (Greguss: Shak. 316). — *Zur Stunde der Entscheidung:* Kenyértöréskor (Jók: Szeretve mind a vérp. IV: 51).

Entschlagen. — *Er möchte gerne sich seiner Pferde entschlagen, oder seine Pferde los werden, aber es findet sich kein Käufer:* Szeretne túladni lovain, de nincs rájok vevő, vagy nem találkozik rájok vevő.

Entschliessen. *Er entschloss sich eine Stiftung zu machen:* Elhatározá, hogy alapítványt állít föl (nem: alapítványt állítni föl, Antib.). — *Sich zu etwas entschliessen:* Rá szánni magát vmire (Fin.). — *Herr Mahók musste sich entschliessen:* Mahók urnak el kellett magát szánni (Jók: FGyém. II: 11). — *Sie waren entschlossen, wenn ihre Schiffe durch das Eis zurückgehalten werden, auf Schlitten weiter zu reisen:* El voltak rá szánva, hogy a hol hajóikat elfogja a jég, szánkón utaznak tovább (Jók: FGyém. II: 146). — *Er hörte, der König sei krank, und entschloss sich in die Residenzstadt zu gehen:* Meghallotta, hogy a király beteg, kapta magát, felment a király városába (Ar: HátrPr. 214). — *Dazu könnt ich mich nicht entschliessen:* Arra nem adom fejemet (SzD: MVir. 11).

Entschliessung. — *Eine Entschliessung od. einen Entschluss fassen:* Elhatározni magát (Fin.).

Entschlüpfen. — *Das ist nur meiner Feder entschlüpft:* Ez bizony kiszaladt a tollunkból (Jók: ArEmb. II: 5). — *Noch nie entschlüpfte einer Lippe solch ein Liebesgeständnis, doch der Erfolg war auch danach:* Soha ily szerelemvallás nem lebbent el egy ajakról is, de

foganatja szinte hasonló lett (KisfK: VígBesz. 118). — *Anstatt der Namen Sanherib und Herodes entschlüpften die Worte Banus und Camarilla seinen Lippen:* Senakérib s Heródes helyett a bán és a camarilla nevét szalasztja ki száján (Jók: EnyémT. I: 111). — *Was mir entschlüpft ist. Was meinem Mund entschlüpfte:* A mit kiszalasztottam a számon (Jók: ArEmb. V: 125).

Entschluss. — *Ich kann keinen Entschluss fassen:* El nem tudom magam határozni. — *Sorge nicht um mich! Gereift ist mein Entschluss:* Értem már ne búsulj. Megérlelém a szándékot (Szem: Zr. 5: 4). — *Jemanden von seinem Entschlusse abbringen:* Vkit szándékától eltériteni, vkit szándékáról levenni. — *Er kann sich zu keinem Entschluss aufraffen, der . . .* Nem tudja magát megemberelni oly elhatározásra, mely . . . (Apponyi besz. 1892.)

Entschuldigen. — *Entschuldigen Sie, dass ich Sie störe:* Bocsásson meg, hogy zavarom. — *Sie entschuldigte sich mit einem Unwohlsein:* Azzal menté ki magát, hogy rosszul van (Jók: Táblab. II: 112).

Entschuldigung. — *Eine Entschuldigung stottern:* Mentséget rebegni (KisfK: Baráts. és Szer. III.).

Entsetzen. — *Eine Festung entsetzen:* Várat felszabadítni, felmenteni (Fin.). — *Er macht keine Miene uns zu entsetzen:* Minden segédet [segítséget] tőlünk megtagad (Szem: Zr. 3: 6). — *Eines Amtes entsetzen:* Elmozdítni, kitenni [hivatalából], elcsapni (Fin.). — *Sich entsetzen:* Megrémülni, elrémülni (Fin.).

Entsetzen (fn). — *Vor Entsetzen starr werden: Vor Furcht erstarren:* Leragad a félelemtől (Arany: SzLászló).

Entsinnen, sich. — *Ich kann mich entsinnen od. erinnern, dass ich sagte:* Jut eszembe, hogy mondottam (NySz.).

Entspinnen, sich. — *Die Gasse entlang entspinnt sich ein mörderisches Gefecht:* Utcza hosszánt ádáz verekedés támadt (Jók: EnyémT. II: 15).

Entsprechen. — *Er entspricht nach jeder Hinsicht:* Minden tekintetben megfelel v. megfelelő, alkalmas. — *Den Anforderungen entsprechen:* A kivánalmaknak eleget tenni v. megfelelni. — *Dem Trauerkleid entsprach das Antlitz der Herrin nicht:* Az úrnő arcza nem felelt meg a gyászruhának (Jók: ArEmb. V: 176). — *Der lumpigen Hülle entsprach auch der Träger derselben:* A rongyos hüvelyhez épen hozzávaló volt a gazdája is (Jók: ArEmb. V: 87).

Entspringen. — *Der Dieb entsprang:* A tolvaj megugrott (Jók: RRáby I: 92). — *Seine dichterischen Vorzüge und Mängel entspringen derselben Quelle:* Költői jelessége és hiányai ugyanazon egy forrásból erednek (Ar: HátrPr. 98). — *Es entspringt einfach und natürlich den Gegenständen, den Eindrücken:* A tárgyakból, a benyomásokból egyszerüen, természetesen fakad (Ar: HátrPr. 201). — *Wo entspringt die Donau?* Hol a Duna forrása?

Entstehen. — *In dem Leser entsteht die Illusion, als ob . . .* Az az illuzió kél az olvasóban, mintha . . . (Rákosi J.: BHirl. 1892. VIII/19).

Entsteigen. — *Einem der Wagen entstieg Herr Naláczi:* Naláczi uram szállt ki az egyik kocsiból.

Entstellen. — *Es fragte sich nur, ob die Sekundanten geschickt genug seien, sich mit Erfolg einzumengen, bevor der gewesene Zuave den Gelehrten zum Krüppel entstellt:* A kérdés csak a körül forgott, hogy a szekundánsok elég ügyesek legyenek közbeelegyedni, mielőtt a ci-devant zuáv a tudóst tönkre silányította (Jók: FGyém. III: 99).

Enttäuschung. — *Du wirst eine herbe Enttäuschung erleben:* Keserü kiábrándulás lesz ennek a következménye. — *Da wurde sein gehofftes Glück zu Asche durch eine vernichtende Enttäuschung:* Egy semmivé zúzó csalódás hamuvá tette várt életüdvét (Jók: ArEmb. III: 106).

Entwachsen. — *Den Kinderschuhen entwachsen:* Kikelni a gyermekségből. Elrúgni a gyermekkort (Nyr. XIX: 303). Kinőtt a gyereksorból. — *Der Schule entwachsen:* Kinőtt az iskolasorból (MHirl. 1891. VII/2. 17).

Entweihen. — *Einen Festtag entweihen:* Megszegni (Fin.) v. megszentségteleníteni az ünnepet. — *Das Heiligthum entweihen:* Megfertőztetni (Fin.) a szentséget.

Entwerfen. — *Etwas im Umriss entwerfen:* Vázlatot készíteni vmiről.

Entwickeln. — *Da es an Raum gebricht od. mangelt, um die kleinern Charaktere durch die Handlung vor uns*

zu entwickeln, verfällt der Dichter leicht in den Fehler od. begeht d. D. leicht den Fehler, dass . . . : Nem lévén hely arra, hogy a költő cselekvés által bontsa ki előttünk kisebb jellemeit, könnyen esik azon hibába, hogy (Ar: HátrPr. 55). — *Seinen Standpunkt entwickeln:* Álláspontját kifejteni.

Entwinden. — *Er entwindet den Mordstahl ihren Händen:* A gyilkos vasat kicsavarja kezéből (Jók: ArEmb. V: 214).

Entwischen. — *Er ist seinen Verfolgern entwischt:* Kisiklott a kezökből (Fin.). — *Jemand od. etwas entwischen lassen:* Elszalasztani vkit v. vmit (Fin.).

Entwöhnen. — *Ein Kind entwöhnen:* Gyermeket elválasztani (Fin.).

Entwurzeln. — *Den Hollunderstamm entwurzeln:* A bodzafát kirántani gyökeréből (Jók: ArEmb. I: 119). — *Der Wind entwurzelt den Baum:* A szél gyökeréből kiforgatja a fát (NySz.). Gyökerestül kiszakgatja (uo.).

Entziehen. — *Ich entziehe od. missgönne ihm nichts:* Semmit sem sajnálok tőle. — *Was man Gott entzieht, fällt dem Teufel zu:* Mit istentől szánsz, elviszi az ördög (Erd.). — *Als sie die heilige Margaretha nicht überzeugen konnten, entzogen sie ihr ihre Gunst:* Mikoron szent Margit asszonyt az ő akaratjokra nem vonhaták, régi kedvöket megvonták tőle (Nyr. XVIII: 52). — *Einem das Wort entziehen:* Megvonni vkitől a szót. — *Auch sie konnten sich seinem Einflusse nicht entziehen:* Befolyása alól ők sem vonhatták ki magukat (MSalon I: 22).

Entzünden, sich. — *Die Wunde ist noch entzündet:* A seb most is gyuladásban van (Jók: ArEmb. V: 111).

Entzweien. — *Ich werde die Minister entzweien:* A minisztereket pártokra szakasztom (Sárosi: ArTromb. 29). — *Das entzweite mich gänzlich mit dem Alten:* E miatt egészen meghasonlottam az öreggel (Jók: ArEmb. V: 105). — *Auch der heitere Himmel kann sich entzweien:* Még a derült ég is meg tud hasonlani önmagával (Jók: ArEmb. III: 70). — *Das durch Parteiungen entzweite Land:* A pártokra szakadt ország.

Entzweischlagen. — *Oh welch ein Gehenne brennt in meinem Kopfe, und ihr wollt mir nicht gestatten, dass ich mir ihn mit der Faust entzweischlage!* Oh minő gyehenna ég a fejemen belül, s ti nem engeditek, hogy öklömmel üthessem azt, míg szétszakad! (Jók: EnyémT. I: 34).

Epidemie. — *Es treten allerhand Epidemien auf:* Mindenféle járványok jelentkeznek.

Equipage. — *Eine Equipage halten:* Fogatot tartani.

Erachten. — *Dass er's gering erachte, nicht gibt es solch ein Ding:* Nincs dolog ő néki, hogy kicsibe venné (Ar: BH. 8: 18). — *Der Gerichthof hat es für nöthig erachtet, befunden:* A törvényszék szükségesnek látta, találta, szükségét látta (pl. új bizonyitékok megszerzésének).

Erachten (főnév). — *Meines Erachtens:* Az én nézetem v. véleményem szerint.

Erbarmen. — *So schwur der Grossherr Qualen zu erdenken, die eine Teufelsbrut erbarmen müssten:* Kinokat fog neki feltalálni, melyekre szánást érez a pokol (Szem: Zr. 3: 9). — *Josef erbarmte sich des Armen:* Józsi megszánta szegény fejét (Nyr. I: 458). — *Er erbarmt sich meiner:* Megesik szíve rajtam (NySz.). —

Erbarmen (főnév). — *Er möge Erbarmen haben mit ihrem armen Herzen:* Legyen irgalommal szegény szíve iránt (Jók: ArEmb. IV: 64). — *Die ihr ohne Erbarmen ins Elend gestürzt:* Kiket ti hidegen taszitátok nyomorúságba (Kaz: Bácsm. febr. 2). — *Einen Stein würde er zum Erbarmen bringen od. erweichen:* Követ is megindítana v. meglágyítana.

Erbe. — *Er hat Anwartschaft auf ein reiches Erbe. Es erwartet ihn eine reiche Erbschaft:* Gazdag örökség várja (NySz.).

Erbeuten. — *Unzählige schöne Frauen wurden erbeutet:* Sok számtalan szépség prédára kelt (NySz.).

Erbitten. — *Sich erbitten lassen:* Kérésnek engedni, kérésre hajolni, kérelésre [így!] engesztelődni (Fin.).

Erbittert. — *Ein erbitterter Kampf:* Elkeseredett harcz v. küzdelem.

Erblassen. — *Die irdischen Gestirne, sie sind schon längst erblasst:* Csillagok a földön csillámlani szűntek (Ar: BH. 8: 75).

Erblicken. — *So manches klassische Werk erblickt nie das Tageslicht:* Sok mestermű nem lát világot (Ar: HátrPr. 40).

Erbrausen. — *Das träg gestockt, das*

Leben in Fröhlichkeit erbraust: Felzajlik az élet, mely pang vala restül (Ar: BH. 4: 5).

Erbrechen. — *Einen Brief erbrechen:* Levelet felbontani, felszakasztani (Fin.). — *Eine Thür, ein Haus erbrechen:* Ajtót, házat feltörni, felverni (Fin.). — *Sich erbrechen:* Hányni, okádni (Fin.).

Erbringen. — *Den Beweis für etwas erbringen:* Vmit bebizonyítani.

Erbschaft. — *Eine Erbschaft antreten:* Örökséget átvenni (Fin. Vö. *Erbe).*

Erbse. — *Das gibt keinen Speck in die Erbsen:* Ez nem hajt semmit a konyhára.

Erbtheil. — *Der alte König, des Herrschens müde, will jeder Tochter ihr Erbtheil ausfolgen:* A vén király megunván a királyoskodást, ki akarja adni minden leányának a maga jussát (Greg: Shak. 190). — *Vermache mir das Erbtheil deiner Sorgen:* Hagyd rám örökben minden gondjaid (Szem: Zr. 4: 4).

Erdboden. — *Gibt's den Menschen auf Gottes Erdboden, der dich einholen könnte?* Nincs a föld hátán az az ember, ki utól érjen (UngRevue VI: 689). — *Kann's einen närrischern od. thörichtern Menschen geben auf Gottes Erdboden?* Lehet-e nálánál bolondabb ember a föld kerekségén (NySz.). — *Der hatte auf Gottes Erdboden nicht seines Gleichen:* Nem volt ehhez hasonló a kerek ég alatt(NySz.).

Erde. — *Die Mutter Erde* (Sirach, 40, 1) *od. Muttererde:* Az anyaföld.—*Die Stadt der Erde gleich machen, schleifen:* Földig lerontani a várost, elpusztítani (Márton: Lat. 134). — *Da hatte sie der viele Gram und die Sehnsucht nach dir unter die Erde gebracht:* Szegényt a bú, a sok sivás-rivás, epekedés a földbe is vitte (UngRevue VI. 694). — *Und nun wurden die Töpfe und Pfannen zur Erde geschmissen, dass es krachte!* Ott aztán leszedték a fazekakat, lábasokat s vagdaltak mindent a földhöz (UngRevue VII. 692).

Erdenken.— *Das hat er nicht erdacht:* Nem az ő fejéből főtt az ki (CzF. Fő).

Erdenrund. — *Auf dem Erdenrunde:* A föld kerekén (Jókai). Széles e világon (Nyr. V. 511).

Erdröhnen. — *Sogar die taube Erde erdröhnt, erbebt dabei:* Még a siket föld is rendült bele távol (Ar: BH. 4: 46).

Ereignen, sich. — *Wenn sich etwas widriges ereignet, lasse den Muth nicht sinken:* Ha valamely szerencsétlenség v. viszontagság ér, légy állhatatos szívű (Vers. 20).

Ereilen. — *Ein frühzeitiger Tod musste dich ereilen:* Le kellett kora sírba szállnod (Ar: TSz. 5: 77). — *Ihres Sohnes Stern hat sich nun in Trauer gehüllt; es hat sich nun das Glück ihres Sohnes gewendet; nun hat das Unglück ihren Sohn ereilt:* Gyászba borult mostan csillaga fiának (Arany: Toldi 4: 21); elhagyta a szerencséje, balra fordult a sorsa (Lehr 137).

Erfahren. — *Er erfährt. Er lässt sich sagen:* Értésére esik (NySz.). — *Dass sie sich auf die Beine machen, und in der ganzen Stadt auflesen, was sie in den Gassen und Strassen erfahren:* Hogy nyakukba vegyék a várost, s fölszedjék, a mit az utczán hallottak és láttak (Csiky K. Boissier: Cic. 3). — *Wie die Presse erfährt, soll sich der Feind ergeben haben:* A Presse értesülése szerint az ellenség megadta magát (nem: megadta volna magát, Antib.). — *So vergiengen Tage, Wochen, doch konnten sie über Bodor nichts erfahren od. erkunden:* Igy folyának napok, hetek, de Bodornak nem kaphattak hirére (KisfS: Szentmih. Rem. 30). — *Leid erfahren:* Bajt, bántást szenvedni.

Erfahrung. — *Alter gibt Erfahrung:* Jó az öreg a háznál (Nyr. IX: 130). — *Erfahrung in etw. haben:* Vmiben jártasnak lenni. — *Ich weiss es aus Erfahrung:* Tapasztalásból tudom. — *In Erfahrung bringen:* Megtudni.

Erfassen. — *Diesseits des Aequators erfasste uns ein Tornado:* Az egyenlitőn innen útba kapott bennünket egy nagy tornado (Jók: FGyém. 1: 107). — *Ein Mann, der dasjenige hat, was bei so wenigen Menschen zu finden ist: ein Herz, ein Herz um die himmelschreiende Noth und Klage des armen, an der Scholle haftenden Volkes zu erfassen:* A kinek van valamije, a mi kevés embernél található: szíve; — hogy be tudja fogadni annak a nyomorult földhöz ragadt népnek az égrekiáltó panaszait (Jók: RRáby I: 74). — *Nachmittag erfasste sie ein Kummer:* Délután nagyon elővette a bánat (Jók: FGyém. I: 150).—*Seh ich aber ein bleiches, kränkliches Kind, so erfasst mich Wuth:* Ha pedig egy nyávadt, beteges kölyket látok, épen elfog a düh (Jók: FGyém. I: 109). — *Ihre lebhafte*

Phantasie erfasste den von Michael eingegebenen Gedanken mit Blitzesschnelle: Eleven képzelme egyszerre megragadta a Mihálytól adott eszmét (Jók: ArEmb. IV : 28). — *Es erfasste ein schmerzliches Gefühl ihr Herz:* Valami fájdalmas érzés állta el szivét (Jók: ErdAr. III : 83).

Erfolg. — *Die Botschaft hatte glücklichen Erfolg und froh kehrt sie heim:* A követség jóra járt [jó véggel járt, jó eredménynyel], vígan tér haza (Ar : Haml. 44). — *Meister Paprika kehrte ganz kleinlaut in die Rathssitzung zurück, wo man auf die Herren Geschworenen wartete, um den Erfolg ihrer Mission zu vernehmen:* Paprika uram nagy hüledezve tért vissza a tanácsülésbe, a hol az esküdtek vártak rájuk, hogy mit végeznek (Jók: RRáby I : 130). — *P. machte einen Versuch von günstigerem Erfolg od. der von günstigerem Erfolg begleitet war:* Kedvezőbb eredményű kisérletet tett P. — *Sein Streben war von Erfolg begleitet:* Volt is ám az igyekezetinek látatja (Nyr. I : 458). — *Unsere Bestrebungen wurden von Erfolg gekrönt:* Törekvésünket siker koronázta.

Erfordern. — *Wenn es die Umstände erfordern od. erheischen:* A midőn a szükség úgy hozza magával (Pet: János V.). — *Eine höchst geschickte, keine Kraftanstrengung erfordernde, aber mehr als blitzschnelle Bewegung:* Egy ügyes, semmi erőbe nem kerülő, de a villámnál gyorsabb mozdulatot tett vele (Jók : ErdAr. III : 12). — *Es erfordert einen ganzen Mann. Da ist ein ganzer Mann vonnöthen:* Ember kell a gátra (NySz.).

Erforschen. — *Der die Geheimnisse der Natur erforschen will:* Buvárkodja a természet titkait (Jók : ArEmb. IV : 110).

Erfreuen. — *Sich eines Dinges erfreuen:* Vmit (örömmel) élvezni. — *Nie hab' ich ihrer Eintracht mich erfreut:* Testvéri egyességükön szivem örömre még nem gerjedett soha (Szenvey: Messzinai Hölgy 28). — *Sich einer allgemeinen Beliebtheit erfreuen:* Közkedveltségnek örvendeni. — *Sich eines guten Rufes erfreuen:* Jó hírben állani (Fin.). — *Sich an etwas erfreuen. An etwas seine Freude haben:* Vmiben örömét lelni. — *So komme mit, dass du dich an Aladár erfreust:* Jer hát, Aladárral magadat múlassad (Ar : BH. 7 : 50).

Erfrieren. — *Er erfriert schier:* Majd megveszi a hideg. Majd az Isten hidegje vette meg (Nyr. VII : 129). Ne hagyd kinn, mert megveszi az Isten hidege (XV. 87). — *Ich wäre beinahe erfroren:* Majd megvett a hideg. Majd megfagytam. — *Die Füsse sind ihm erfroren:* Elfagyott a lába.

Erfüllen. — *Sein ganzes Denken ist erfüllt von den Bildern des Wiedersehens:* Minden gondolatja el volt telve a viszonttalálkozás képzelmeivel (Jók : ArEmb. IV: 18). — *Schon vor der Thüre hörte man den wirren Lärm, welcher den Saal drin erfüllte:* Már az ajtón kívül hallatszott a zűrzavaros lárma, mely a termet felvette odabenn (Jók : FGyém. IV : 27.) — *So weit der Einfluss des Magnetismus reicht, erfüllt er nicht allein Himmel und Erde, sondern alles, was zwischen beiden wohnt:* A meddig a delej [a mágnesség] befolyása elhat, csodaerővel száll az meg nemcsak eget és földet, de mindent, a mi a kettő közt lakik (Jók : FGyém. II : 169). — *Er erfüllt seinen Beruf:* Követi hivatását, megfelel hivatásának, teljesíti v. betölti föladatát (nem : teljesíti hivatását, Antib.). — *Sein Gelübde erfüllen:* Fogadásának megfelelni (NySz.). Fogadását betölteni (uo.). — *Die zwar die schöne Ritterpflicht erfüllt, doch nimmermehr sich solcher Wagnis rühmen:* Kik bár betölték híven tisztöket, még sem valának oly merész csatázók (Szem : Zr. 2 : 4). — *Der Wein erfüllt sein Herz mit feurigem Muth:* Bátor tüzet önt a bor szivébe (SzászK : Műford. 167). — *Seine Kinder waren von Ehrfurcht gegen ihn erfüllt. Seine Kinder erwiesen ihm Achtung:* Gyermekei tarták tiszteletben őt (Tompa : Sülyedés). — *Mein Fluch erfüllt sich an niemanden:* Nem fog meg az én átkom senkit (Jók : ArEmb. III : 78).

Erfüllung. — *Er verlangte von den Bürgen die Erfüllung des Vertrages:* Követelte szerződése beváltását a kezesektől (Jók : ArEmb. I : 129). — *In Erfüllung gehen:* Teljesedni, beteljesülni. — *Nach 400 Jahren gieng das göttliche Gelübde in Erfüllung:* Négy száz esztendő után [mulva] méne végbe az Isten fogadása (Pázm : Préd. 121).

Ergänzen. — *Mögen euere Empfindungen, euere Erinnerungen ergänzend eintreten:* Pótoljátok ti helyre értelemmel, rézelemmel (Jók : ErdAr. I : 3).

Ergeben, sich. — *Es ergibt sich für das Geschäftsjahr 1890 ein Reingewinn von fl. 2000:* Az 1890. üzleti év eredménye 2000 frt tiszta nyereség. — *Die Festung ergibt sich. Man übergibt die Festung:* A várat föladják. — *Sie sind bereit sich zu ergeben:* Készek megadni magukat. Készek rabul adni magukat (NySz.). — *Die Garde stirbt, doch sie ergibt sich nicht:* Könnyebb az aczélt eltörni mint meghajtani (Erd.). — *Sich dem Bösen ergeben:* Gonoszságra adni magát. — *Er ergibt sich dem Gram od. Kummer. Er gibt sich dem Gram od. Kummer hin. Er versinkt in Gram:* Búnak adja magát. Búnak ered v. ereszkedik (Nyr. XIII: 232). Bánatnak ereszti magát (uo.). Búnak ereszti fejét (uo.). Bánatnak ereszkedik (NySz.). Szomorúságnak ereszkedik (NySz.). Búbánatnak adja szivét. — *Sich einem Laster ergeben:* Átengedni magát (Fin.) a bűnnek. — *Einer, der sich dem bösen Lebenswandel ergeben:* Gonosz életnek eredett ember(NySz.).— *Sich einem Studium ergeben [od. widmen]:* Magát vmely tudományszaknak szentelni (Fin.)— *Er ergibt sich dem Trunk:* A bornak ereszti magát (NySz.). Italnak adja magát (uo.). Boritalra v. boritalnak adja magát (Lehr 129).— *Sich dem Willen eines anderen ergeben:* Magát valakinek alávetni, engedelmeskedni (Fin.), hódolni. — *Er ergibt sich od. widmet sich den Wissenschaften:* A tudományoknak v. a tudományokra adja magát (Lehr 129). Adtam fejem bölcs tudományokra (Ar: Vásárban). — *Sich auf Gnade und Ungnade ergeben:* Föltétlenül megadni magát. Add meg magad kegyelemre (Ar: Keveháza). — *Er ergab sich in Gottes Fügung:* Megnyugodt az Isten rendelésén (NySz.). — *Es war die eiserne Nothwendigkeit, sie mussten sich darein ergeben:* Itt volt a vaskényszerűség, bele kellett törni a lelküket (Jók: Fráter György III. k. XIX. fej.).

Ergehen. — *Damit es euch nicht so ergehe:* Hogy ti is úgy ne járjatok. — *Dann ist es Géza mit euch eben so ergangen, wie mir mit den Damen:* Hát akkor Géza úgy járt veletek, mint én a hölgyekkel (Jók: FGyém. III: 110). — *Freund, mir ergeht es sonderbar:* Én nagyon furcsán vagyok, pajtás (Kovács: FarsKal. 17).— *Wieder ist's mir schlimm ergangen; dir will ich's klagen, doch darfst du es nicht weiter erzählen:* Ugyan megjártam ismét, neked sub rosa megpanaszlom, de ne add tovább (KisfK: VigBesz. 88). — *Es ergeht ihm schlimm od. übel:* Gonoszul jár (NySz.). Ebül jár (uo.). — *Es wird ihm übel ergehen:* Pórul fog járni. — *Es ist ihm übel ergangen:* Megesett ő neki(NySz.). Kutyául lett dolga (Pet: János V.). — *Es ergeht ihm wohl:* Jol megy dolga, jól van sora. — *Die da starben, denen ergieng es noch wohl:* Jól jáńának, a kik meghalának (NySz.).

Ergehen lassen. — *Er lässt einen Aufruf ergehen:* Szózatot bocsát (Vö. NySz.) — *Er lässt einen Befehl ergehen:* Parancsolatot ad ki (NySz.).— *Gnade für Recht ergehen lassen:* Helyet adni (Fin.) a kegyelemnek. Megkegyelmezni. — *Eine Verordnung erlassen od. ergehen lassen:* Rendeletet adni ki v. bocsátani ki.

Ergehen, sich. — *Ich habe mich in dem schattigen Park ergangen:* Bejártam az árnyékos parkot. Az árnyékos parkban jártam v. sétáltam. — *Sich in Lobeserhebungen ergehen:* Áradozva dicsérni vagy magasztalni vkit. — *Er ergeht sich in einer weitläufigen Auseinandersetzung:* Bő fejtegetésbe ereszkedik. — *Sich in Verwünschungen ergehen:* Szitkozódni (Fin.).

Ergiebig. — *Die (Getreide-)Ernte ist sehr ergiebig:* Jól ereszt v. fizet a gabona (NySz.). — *Wir haben heuer eine ergiebige Weizenernte:* Az idei buza jól fizet (NySz.).

Ergiessen, sich. — *Mit Macht ergiessen sich die Gewässer von den Bergen:* A vizek a hegyekről nagy erővel szakadnak (Faludi, NySz.). — *Sich in Lobeserhebungen ergiessen:* Áradozva dicsérni v. magasztalni vkit.

Erglänzen. — *Das All' erglänzet draussen in frohem Sonnenlicht:* Künnen ragyogott ég föld fénye, vidámsága (Ar: BH. 2: 1).

Erglühen. — *Das bleiche Gesicht erglühte plötzlich. Die erschlafften Muskeln durchzuckte ein galvanischer Strom:* A sápadt arcz egyszerre kigyúladt. A lankadt izmokba galvanizáló erő szállt (Jók: RRáby II: 312). — *Vor Scham erglühen:* Szégyenletében kipirulni.

Ergötzen, sich. — *An diesen Fratzenzügen des Lachens und des Weinens ergötzt sich ein jauchzendes Publikum:* A

sirás és nevetés e torzvonásain tomboló közönség mulatja magát (Gyulai: Vén Szinész 3). — *Warum darf ich an reichem Male ergötzen mich?* Mért nekem egy szájjal dús lakomán laknom? (Ar: BH. 1: 20).

Ergrauen. — *In Ehren ergrauen:* Érdemekben (becsületben) megőszülni.

Ergreifen. — *Das Feuer hat unser Haus ergriffen:* A tűz házunkba kapott. — *Die Mauern drohen uns den Einsturz, Feuer hat schon das alte Schloss ringsum ergriffen:* Omlásra hajlik a fal, láng borúlt el az ócska váron (Szem: Zr. 4: 9). — *Eine taube und blinde Furcht ergriff alle Herzen:* Süket, vak félelem ült el minden szivet (Jók: Hétközn. II: 173). — *Es ergriff mich ein wunderbares Gefühl:* Csodálatos érzés fogott el (Jók: ArEmb. I: 134). — *Ergriffen jetzt hat mich des Lebens Welle:* Most a világ beránt dühös zajába (Szenvey: Messzinai Hölgy 83). — *Die Gemüther werden unwiderstehlich ergriffen von einer gemeinsamen grossen Idee:* Ellenállhatatlanul ragadja meg a kedélyeket egy közös nagy eszme (Ar: HátrPr. 458). — *Wie mochten jene historischen Gedichte beschaffen sein, die sich der Vergangenheit und der Gegenwart der Nation bemächtigt hatten od. von der Verg. und Geg. der Nation Besitz ergriffen hatten:* Milyenek lehettek amaa történeti darabok, melyek a nemzet multját, jelenét örökbe vették (Ar: Próz. 65). — *Die Flucht ergreifen:* Futásra v. szaladásra venni a dolgot (Márton: Lat. 380). Futásnak eredni.—*Die Römer ergriffen die Flucht, od. begaben sich auf die Flucht:* A rómaiak futásra adták magukat (NySz.)— *Die Gelegenheit zu etwas ergreifen:* Megragadni valamire az alkalmat. Kapni az alkalmon. — *Wir ergreifen jede Gelegenheit, um die Aufmerksamkeit auf diesen Gegenstand hinzulenken:* Minden alkalmat megragadunk, melylyel a figyelmet e tárgyra irányozhatjuk (Ar: HátrPr. 203). — *Sie ergriffen die Gelegenheit mit Begierde; hatten sie es doch bisher schon ohnehin vor Neugierde nicht aushalten können:* Kaptak rajta; eddig is majd megölte már őket a kiváncsiság (Jók: FGyém. V: 108). — *Die Gelegenheit ist günstig, ergreife sie mit beiden Händen:* Előtted vagyon az alkalmatosság, nyúlj üstökéhez (NySz.). — *Du hast das Glück beim Schopf ergriffen:* Üstökön fogtad a szerencsét (Zrinyi, NySz.). — *Lass das, mein Sohn, ergreif' du nicht mein Handwerk:* Hagyd el, fiam, ne állj te az én mesterségembe (Jók: EnyémT. I: 37).—*Das Hasenpanier ergreifen. Reissaus nehmen:* Megoldani a kereket. Kereket oldani. Az irhát eloldani. — *Man musste strenge Massregeln ergreifen:* Szigorú rendszabályokhoz kellett folyamodni.— *Nun werd' ich andere Mittel ergreifen:* Más eszközökhöz fogok nyúlni.—*Jemandes Partei ergreifen:* Pártjára kelni vkinek (Kaz: Pály. 95). — *Wenn sich zwei grosse Männer überwerfen, muss man für den einen oder den andern Partei ergreifen; denn wer zwischen beiden die Mitte halten will, wird von beiden fallen gelassen:* Mikor két nagy ember összetűz, vagy az egyiknek vagy a másiknak a pártján kell állani, mert a ki középen akar maradni: azt skartba teszik (Jók: EnyémT. II: 141).— *Den Rechtsweg ergreifen:* Törvény útjára térni (Fin.). Pört indítani. — *So unüberlegt er die Rolle des Anklägers ergriff:* A mily vakmerően [meggondolatlanul] fogott a vádoláshoz (Vers. 25). — *Die Waffen ergreifen:* Fegyvert fogni (NySz.). Fegyverhez fogni (uo.). Fegyverre kelni (uo.). Fegyverhez nyulni (Márton: Lat. 380).

Erhaben.—*Die erhabenste aller Wissenschaften ist das Streben nach himmlischen Gütern:* Tudományok tudománya... a mennyország örök javaira törekedni(Nyr. XI. 136). — *Über etwas erhaben sein:* Felül v. túl lenni vmin (Fin.). — *Wozu vergleichen, wo die Schönheit über jeden Vergleich erhaben ist:* Mire való a hasonlat, hol a szépség felül áll minden hasonlaton: (Csiky: AngIr. I:309).

Erhalten. — *Ich habe deinen Brief erhalten:* Vettem leveledet. — *Einen Preis erhalten:* Dijat nyerni. — *Er hatte die Weisung erhalten:* Utasitásul volt adva (Jók: ErdAr. I: 50). — *Dieweil am Leben Etzel den Gatten dir erhalten:* Etele halálból uradat most menti (Ar: BH. 8: 68). — *Omode erhielt Kaschau zum Geschenk vom König:* Kassát Omode kapta adományul a királytól (Ar: HátrPr. 55). — *Er hat die freundschaftlichen Beziehungen aufrecht erhalten:* Fönntartotta az atyafiságot (Jók: ErdAr. I: 53).

Erheben. — *Von den Donauschiffen*

eine Abgabe zu erheben: A Dunán járó hajóktól vámot szedni (Jók: RRáby I: 125). — *Ohne Ansprüche auf Poesie zu erheben:* A nélkül hogy költői igényt formálna (Ar: HátrPr. 228) vagy támasztana. — *Selbst sollen wir nie unsere Arme zur Vernichtung unserer angestammten Rechte erheben:* Minmagunk ne emeljük ősjogaink megrontására kezeinket soha (Jók: ErdAr. III: 74). — *Sie erhob ihre Augen nicht zu Iván:* Szemeit fel nem vetette Ivánra (Jók: FGyém. III: 116). — *Eine Klage erheben gegen jmd.:* Panaszt emelni. Panaszt tenni. Vádat emelni vki ellen. — *Lärm erheben:* Lármát csapni. Zajt ütni. — *Die neue Steuer zu erheben:* Az új adót beszedni (Jók: ErdAr. II: 79). — *Es erhob sich die Stimme des Anklägers in seiner Brust:* Felemelte szavát a belső vádló (Jók: ArEmb. III: 4). — *Der raizische Pope selber hat dagegen bereits sein Wort erhoben:* Ez ellen a rácz pópa is felszólalt már (Jók: RRáby I: 124). — *Ihn haben wir auf unsern Schild erhoben:* Őt emeltük paizsunkra; őt tettük vezérünkké.— *Jemd. mit Lob erheben:* Magasztalni vkit (Fin.). — *Erheb' dich, sagt er, Greis!* Állj fel, öreg, monda (Ar: BH. 3: 42). — *Der Mann versuchte zwei-dreimal sich zu erheben:* Az ember fel akart állni, kétszer-háromszor (Jók: EnyémT. I: 144). — *Es sind meist Gelegenheitsgedichte, die sich kaum über das Gelegentliche (über die Gelegenheit) erheben:* Jobbadán alkalmiak (alkalmi versek), nem igen emelkedve felül az alkalomszerűségen (Ar: Próz. 315). — *Umsonst erhebt sich himmelwärts mein sehnsuchtsvoller Blick:* Hiába száll az égre vágyó tekintetem (Tompa: Meleg forrás). — *Es erhob sich ein greulicher Wind:* Éktelen szél támadt (KisfK: VígBesz. 177).

Erheischen: l. **Erfordern.**

Erheitern, sich. — *Da haben sich erheitert die ernsten, greisen Wangen:* Komoly, öreg arczát váltotta derűre (Ar: BH. 8: 80).

Erhöhen. — *Die Preise erhöhen:* Az árakat emelni (Fin.). — *Im Range erhöhen:* Előléptetni (Fin.). Felsőbb rangra emelni.

Erholen. — *Er hat sich erholt:* Összeszedte magát. Fölvette magát. Fölpendült. — *Sich von einer Krankheit erholen:* Betegségéből lábbadozni (Fin.). — *Sich vom erlittenen Schaden erholen:* Kárát kiheverni (Fin.). — *Ich habe mich endlich von meinem Schrecken erholt:* Magamhoz tértem végtére az ijedésből (Vers. 241). — *Sich bei einem Raths erholen:* Tanácsot kérni vkitől. — *Ach wo erholt der Mann sich getrosten guten Raths?* Tanácsot az ember bízva miként leljen? (Ar: BH. 1: 12).

Erinnern. — *Ich habe nichts zu erinnern:* Nincs semmi észrevételem (Fin.). — *Ich trage darum auch keine Sorge; ich will's nur erinnern:* Oh, az a gond nem is háborgat. Csak emlékezetbe akarám hozni (Kaz: BarnhMinna 3: 3). — *Einen an etwas erinnern:* Vkinek eszébe hozni vmit (KisfK: VígBesz. 136). Eszébe juttatni vkinek vmit (NySz.). Vkit valamire emlékeztetni. — *Ein jeder von ihnen hat Züge, die an das Gesicht und den Charakter des andern erinnern:* Mindegyikben vannak vonások, melyek a másik arczát s jellemét juttatják észbe (Ar: HátrPr. 198). — *Ich kann mich erinnern, dass ich es sagte:* Jut eszembe, hogy mondottam (NySz.). — *Erinnert euch meiner. Gedenket mein:* Juttassatok emléketekbe (Shak. IX: 55, Greguss Á.). — *An meinen Vater kann ich mich nicht erinnern; ich war noch ganz klein, als er starb:* Édes apámról emlékezetlen vagyok, mert kis gyerek voltam, mikor meghalt (így mondják Vas megyében; vö. NySz.).

Erinnerung. — *Auch ich bringe jene Wahrheit den Leuten oft in Erinnerung:* Én is azon igazságot sokszor eszébe juttatom az embereknek (NySz.). — *Als die Gräfin in den Hof hinabkam, brachte ihr der Anblick des niedergeschossenen Hundes den noch lebenden in Erinnerung:* Az udvarra leérve, a grófnőnek a szemébe ötlött holt kutyáról eszébe jutott a még meglévő eleven [eszébe juttatta az elevent] (Jók: FGyém. II: 91).

Erkalten. — *Ich ehre den Glaubenseifer; er ist ohnehin allenthalben in der Welt im Erkalten begriffen* (Jók: EnyémT. I: 72).

Erkälten, sich. Meghűlni, megfázni, átfázni. — *Thomas erkältete sich und zog sich einen furchtbaren Schnupfen zu:* Tamás magát meghűté és szörnyű náthát kapott (KisfK: VígBesz. 203).

***Erkämpfen*:** Kivívni. — *Wer die Welt erkämpft, kann wohl ein Reich zum Almosen verschenken*: Ki egy világot vív magának, kivethet egy országot zsold gyanánt (Szem: Zr. 3: 5).

Erkaufen. — *Einen Mörder erkaufen*: Gyilkost fölbérelni.

Erkennen. — *Erkenne dich selbst*: Ismerd (meg) magadat. — *Man erkannte den Wind nur am Sausen, wenn er blies*: A szelet csak a hangjáról lehetett megtudni, ha fútt (Jók: ArEmb. I: 91). — *Die beiden Mädchen erkannten aus dieser Begegnung ihrer Blicke*: A két leány e pillanatnyi összesugárzásából szemeiknek megérzé ... (Jók: ArEmb. I: 107). — *Bánfi erkannte in ihm Pongrácz auf den ersten Blick*: Bánfi az első tekintetre megismerte benne Pongráczot (Jók: ErdÁr. III: 23). — *Wen erkannte Johann in diesem alten Weibe?* Kire ismert János ebbe a banyába, (a jobban divatba hozott «őt ismerte föl benne» mellett). (Pet: János V.). — *Das Gemurmel, durch welches man seinen Beifall, oder Unwillen zu erkennen gibt*: Morgás, zsibogás, zendülés, melylyel valamit helybenhagyunk vagy rosszallunk (Vers. 43).

Erklären. — *Ráby konnte es sich nicht erklären, wie man ihm gegenüber auf diese Frage verfallen konnte: «Sind Sie ein Graf?»* Ráby el nem tudta gondolni, hogy-hogy jött ő kapóra ennek a kérdésnek? (Jók: RRáby I.). — *Napoleon erklärte Deutschland den Krieg*: Napoleon háborút v. hadat izent Németországnak (v. megizente a h.-t). — *Jemd. für einen Narren erklären*: Bolondnak mondani vkit (Fin.). — *Jemd. für todt erklären*: Halottnak nyilvánítani vkit. — *Er erklärt sich bereit*: Késznek nyilatkozik. — *Sich überwunden erklären. Die Segel streichen*: Kuhit mondani (NySz.). Beadni a derekát.

Erklecken. — *Er kann's nicht erklecken*: Nem győzi festékkel (Nyr. XIX. 90).

Erkunden*:** l. ***Erfahren.

Erkundigen. sich. — *Du hast dich nach den Hexen erkundigt*: Kérdezősködtél a boszorkányok felől (Jók: ErdÁr. II: 89). — *Ich erkundigte mich nach den Frauen*: Az asszonyokat kérdém (Kovács: FarsKal. 59).

Erkundigung. — *Erkundigungen einholen*: Tudakozódni.

Erlassen. — *Einen Befehl erlassen od. ertheilen*: Parancsolatot kiadni. — *Ein Rundschreiben erlassen*: Körlevelet kibocsátani. — *Ein Rundschreiben an die Comitate erlassen*: Körlevelet intézni a vármegyékhez (*Vö. Ergehen lassen*).

Erlauben. — *Sie hatten sich auch eine Kirche gebaut, so gut es ihre Mittel eben erlaubten*: Templomot is építettek maguknak, a milyen tőlük tellett (Jók: EnyémT. I: 44). — *Herr M. wird uns verzeihen, wenn wir uns über sein Werk einige Bemerkungen erlauben*: Megbocsát M. úr, ha művére egy pár észrevételt [v. inkább: megjegyzést] bátorkodunk tenni (Ar: HátrPr. 298). — *Einer fragt, zu reden ob ihm wohl sei erlaubt*: Szabad-e, az első kéri, hogy beszéljen? (Ar: BH. 7: 17).

Erleben. — *Damit wir den Sieg der nationalen Sache erleben*: Hogy a nemzeti ügy diadalát megérjük (nem: megéljük, Antib.). — *Er wird schwerlich das Frühjahr erleben*: Nem lát több gólyát. (Nem éri meg a tavaszt Nyr. III: 177). — *Freude an etwas erleben*: Örömet érni (Fin.). — *Manch braver Mann hat nur Leid erlebt*: Némely becsületes emberek csak rossz napokat láttak (NySz.). — *Nie sollst du Lust erleben an deinem einz'gen Kinde*: Soha te fiadnak örömét ne érjed (Ar: BH. 12: 77). — *Nicht lass' mich Gott erleben das Ende dieser Noth*: Ne adja, hogy érjem, Isten, e baj végit (2: 30). — *Wir haben theure Zeiten erlebt*: Drága időket értünk. — *Was mussten wir erleben*: Mire jutánk (NySz.).

Erlegen. — *Einer, der keine Caution zu erlegen vermag*: Olyan ember, a ki cautiót nem tud letenni (Jók: RRáby I: 36). — *Ein Wild erlegen*: Vadat ejteni, leteríteni. — *Die vom Löwen erlegte Beute*: Az oroszlán ejtette préda (Bársony István).

Erleichtern. — *Bánfi athmete erleichtert auf*: Bánfi könnyebbülten lélekzett (Jók: ErdÁr. III: 10).

Erleichterung. — *Wenn es dir Erleichterung gewährt od. zur Erleichterung dient, deine That vor der Welt zu rechtfertigen*: Ám, ha világ előtt, mintegy fölöslegül igazolni tetted van könnyebbségedűl (Ar: MO. 3: 118).

Erleiden. — *Damit die Sache keinen Abbruch erleide*: Hogy csorba ne essék a dolgon. — *Wenn seine Reputa-*

tion überhaupt irgend einen Makel erleidet, dann mag er waschen und scheuern daran; rein kriegen kann er sie nimmermehr: Akkor aztán, ha egy kis folt van ejtve a becsületen, mosogathatja azt már; rajta szárad az örökké (Jók: RRáby II: XV.). — *Schaden erleiden:* Kárt vallani. — *Er hat eine Schlappe erlitten:* Kudarcot vallott. — *Einzelne schöne Stellen, gelungene Züge finden sich wohl in dem Gedichte: jedoch erleidet die Gesammtwirkung mannigfache Störungen:* Egyes szép hely, sikerült vonás nem hiányzik e költeményben: de az összes hatás sokképen megzavartatik (Ar: HátrPr. 87). — *Sollt' ich den Tod erleiden:* Ha talán meg kell halnom.

Erleuchten. — *Durch die Nachtlampe mit dem milchweissen Schirm wurde das Zimmer wie von einem matten Dämmerschein erleuchtet:* Az éji lámpa tejfehér ernyője mögül halavány világot derengetett a szobában (Jók: ArEmb. IV: 32).

Erliegen. — *Seiner Last erliegen:* Összerogyni a terhe alatt.

Erlisten. — *Mit dieser Taktik wollen sie S.'s Ernennung erlisten:* Evvel akarják kiügyeskedni S. kinevezését (BHirl. 1893. I/6. 9).

Erlösen. — *Gott that ein Wunder an ihm, indem er seine Zunge vom Banne der Stummheit erlöste:* Az Isten csodát tett ő vele, felszabadítá ajkait a némaság zárja alól (Jók: MFöld. 23).

Ermahnen. — *Sie ermahnen jedermann zur Tugend:* Rágják minden ember fülébe a virtust (Faludi, NySz).

Ermangeln. — *Nicht ermangeln:* Megtenni (Fin.). — *Ich werde nicht ermangeln meine Aufwartung zu machen:* Mindenesetre fogom tiszteletemet tenni.

Ermangelung. — *In Ermangelung eines Feldherrn:* Hadvezér hiányában.

Ermitteln. — *Der bisher ermittelte Verlust beläuft sich auf 10 Millionen Reis:* Az eddig kiderült [v. kiderített] kár felmegy 10 millió reisra (Jók: ArEmb. V: 51).

Ermüden. — *Doch wozu die Aufmerksamkeit noch mehr ermüden? Der Leser findet ohnedies die schönen Stellen, und unsere Kritik kann bereits allzu splitterrichterisch erscheinen:* De minek fáraszszuk tovább a figyelmet? Az olvasó úgy is megleli a szép helyeket, s bírálatunk már eddig is nagyon hibakeresőnek tünhetik föl (Ar: HátrPr. 67). — *Der Herr Passagier und das Fräulein sind ermüdet:* Az utas úr és kisasszony el vannak törődve (Jók: ArEmb. I: 113).

Ernst (melléknév). — *Mit (hoch-) ernster Miene:* Nagyon komoly képpel v. arczczal. Komoly pofával (Jókai).

Ernst (főnév). — *Ob es ihm ein Ernst ist mit seinem Wunsche:* Vajjon komolyan kivánja-e. — *An deinem Auge seh' ich's, deinen Blicken, hier wird es ernst:* Pillantatidból látom, hogy komoly szint ölt helyzetünk (Szem: Zr. 2: 7). — *Nun macht er mit der Arbeit Ernst:* Faktumra vette a dolgot (Nyr. IV: 34). — *Petray schickte sich denn auch endlich alles Ernstes an:* Petray hozzá is fogott, még pedig egészen komolyan [hogy hüvelyéből kihuzza a kardot] (Jók: RRáby I: 224). — *Ich sage es im ernst:* Tréfán kivül mondom (NySz.).

Ernstfall. — *Im Ernstfall:* Ha kenyértörésre kerül a dolog.

Ernte. — *Ergebnis der Ernte:* Termés (Fin.). — *Zur Zeit der Ernte:* Aratáskor.

Ernten. — *Überall erntet der Tod:* Itt is, amott is sűrűen kaszál a halál (NySz.). — *Wer fremde Hunde aufzieht, erntet schlechten Dank:* Ki idegen ebnek hány kenyeret, nem veszi jutalmát (Erd.). — *Wer Wind säet, wird Sturm ernten:* Ki álnokságot vet, bút arat (Erd.). — *Wie du säest, so wirst du ernten:* Ki mint vet, úgy arat. A ki mint őröl, úgy süt (NySz).

Ernüchtern. — *Der Mensch ernüchtert sich allmählig:* Az ember lassan kiábrándul (Jók: ArEmb. II: 33). — *Sofort war sein Kopf vom Wein ernüchtert od. nüchtern:* Rögtön kiocsúdott feje minden bortul (Ar: TSz) 6: 39).

Erobern. — *Eine Stadt erobern:* Várost bevenni (Fin.).

Eroberung. — *Die Literatur macht immer grössere Eroberungen in den untern Schichten des Volkes:* Az irodalom nagyobb-nagyobb hódítást tesz a nép alsó rétegeiben (Ar: HátrPr. 207).

Eröffnen. — *Einen Brief eröffnen:* Levelet föltörni. — *Eine Strasse eröffnen:* Utczát nyitni (Fin.).

Erörtern. — *Doch wozu dies alles so breit auszuführen od. dies alles so ausführlich zu erörtern, da es doch allge-*

mein bekannt ist: De minek beszéllem ezeket oly nagy lével, mikor mindenki jól tudja (Lehr. Nyr. IV : 543).

Erpicht. — *Erpicht sein auf etwas:* Sóvárogni vmi után, vmit szenvedélyesen kivánni. — *Sie waren darauf erpicht:* Azon fenték fogukat (NySz.). — *Er war auf den Krieg erpicht:* Nagyon belebőszült a háboruba.

Erproben. — *Um das ganze Rüstzeug seiner Marterwerkzeuge zu erproben:* Hogy gyötrelmeinek egész fegyvertárát kipróbálja rajta (Jók: ArEmb. IV: 128). — *Das Schwert, das du mir gabest, ich wollte es erproben:* A mit adál kardot, néztem, ugyan jó-e (Ar: BH. 4: 38).

Erquicken. — *Jmd. mit etwas erquicken:* Vkit vmivel jól tartani (Fin.). — *Dieser Wein hat mich erquickt:* Ez a bor jól esett (Fin.).

Errathen. — *Das blaue Leibchen liess die vollkommensten Formen errathen:* A kék mellényke a legtökéletesebb szűzi formákat tünteté ki (Jók: FGyém. I: 78).

Erregen. — *Aufmerksamkeit erregen:* Figyelmet gerjeszteni (Ar: HátrPr. 500) v. ébreszteni v. kelteni. — *Damit sie nicht durch das Aufsperren der Thüren ihre Aufmerksamkeit erregen:* Nehogy a későbbi ajtónyitogatással a grófnő figyelmét felköltsék (Jók: FGyém. II: 63). — *Auf der Heimreise erregt ein Kind seine Aufmerksamkeit:* Oda utaztában egy gyermek vonja magára figyelmét (Ar: HátrPr. 196). — *Seine Enthüllungen erregten im ganzen Lande Aufsehen:* Leleplezései országos (v. országszerte) feltünést keltettek. — *Dies erregte Aufsehen in der Geschäftswelt:* Az üzletvilágban ez szemet szúrt (Jók: ArEmb. II: 117). — *Bewunderung erregen:* Csodálatot kelteni. Csodálatra indítani. — *Sein erregtes Gemüth beruhigte sich:* Keble fölháborodása lecsillapult (Nyr. XVIII: 59). — *Es erregte oder reizte Solimans Zorn:* Haragra gyujtotta Szolimánt (NySz.). — *Die Bondathaler Deputation hatte eine sehr günstige Sensation erregt:* A bondavölgyi deputatió nagyon jó sensatiót gerjesztett (Jók: FGyém. IV: 89. II: 117).

Erreichen. — *Als sie den Fuss der Mátra erreicht am nächsten Tag:* Másnap hogy elérték zöld Mátra tövébe (Ar: BH. 5: 38). — *Von dort wäre der Pol vielleicht in zehn Tagen zu erreichen:* A földsark onnan már talán csak tíz napi járó (Jók: FGyém. II: 149). — *Ein hohes Alter erreichen:* Nagy korra jutni. Nagy kort érni. — *Wenn je dies Lied sein Ziel erreichen kann:* Ha valaha célhoz bír jutni ez ének (Ar: TSz. 9-én.)

Errichten. — *Einen Bund errichten:* Szövetséget kötni (Fin.).

Erringen: Kivívni, kiküzdeni. — *Den Preis erringen:* Díjat nyerni.

Ersatz. — *Einen Ersatz gewähren od. bieten für etwas:* Vmiért kárpótlást nyujtani.

Erschallen. — Felhangzik, megzendül, megkondul. — *Tausend und aber tausend Stimmen liessen von Neuem die Éljenrufe erschallen:* Ezernyi ezer hang ordítá újra az éljent (Jók: EnyémT. III: 42).

Erscheinen: *Es sind erst einige Jahre her, seit Tompa's gesammelte Dichtungen in fünf Bänden (im Druck) erschienen sind:* Alig néhány éve, hogy Tompa összegyűjtött költeményei öt kötetben világot láttak (Ar: HátrPr. 290). — *Das Buch erscheinen lassen od. veröffentlichen:* A könyvet az emberek közé ereszteni (SzD: MVir. 112). — *Plötzlich od. unversehens irgendwo erscheinen:* Termeni valahol vagy: valahová (Lehr. 261).

Erscheinung. — *Eine tröstliche, erfreuliche Erscheinung:* Vigasztaló, örvendetes jelenség. — *Geistererscheinung:* Kisértet-járás, kisértet-jelenés.

Erschleichen. — *Jemandes Gunst erschleichen:* Vkinek kegyeibe magát behízelegni. — *Es ist schändlich, die Gunst der Menschen durch Schmeicheleien zu erschleichen:* Másnak kedvét hízelkedéssel keresni, gyalázatos dolog (Vers. 172). — *Du schmeichelst, um meine Gnade zu erschleichen, um meine Gunst zu erwerben:* Hízelkedsz, hogy kegyelmembe férhess (Vers. 50).

Erschliessen. — *All das war neu, man kann sagen unbekannt, was uns Jósika in seinen historischen Romanen erschloss:* Mind az új volt, mondhatni ismeretlen, a mit Jósika elénk tárt történelmi regényeiben (Jók: Emlékb. Jós. felett). — *Eine ganze neue Welt erschloss sich mir in Jósika's Werken:* Egy egész új világ tárult Jósika müveiben elém (Jók: Emlékb. Jós. felett).

Erschöpfen. — *Sich in Lobeserhebun-*

gen erschöpfen: Nem fogyni ki a dicséretből (Fin.).

Erschrecken. — *Zu Tode erschrecken:* Holtra rémülni, félholtra ijedni. — *Ich war zu Tod erschrocken:* Úgy mögijettem, hogy nem voltam én se holt, se eleven (Nyr. XIV. 332). — *Was? Seid Ihr Männer? sind das meine Helden? die eines Namens leërer Klang erschreckt?* Mit? Férfiak vagytok ti, kiket remegni készt egy puszta név? (Szem: Zr. 1: 5).

Erschüttern. — *Wird von jedem Windhauch bis in sein Innerstes erschüttert:* Egy kicsi szellőre talpig összerezdül (Ar: BH. 3: 20).

Erschweren. — *Dem hochwürdigen Herrn war daher seine Aufgabe in nicht geringem Masse erschwert:* Azért a nagy tiszteletü úrnak fölöttébb megnehezült a feladata (Jók: ArEmb. III: 7).

Ersehen. — *Ich habe aus deinem Briefe deine Gesinnungen ersehen:* Láttam, megértettem leveledbűl szándékodat (Vers. 237).

Ersetzen. — *Überdies wollte er auch den ganzen Abgang redlich ersetzen:* Aztán lám helyre akarta pótolni a hiányt becsületesen (Jók: RRáby I: 121.) — *Er kann den Verstorbenen nicht ersetzen:* Nem tölti be az elhúnytnak helyét (nem pedig: Nem pótolja az elhúnytnak helyét (Nyr. IV: 166).

Ersinnen: Kigondolni v. kieszelni, kifőzni. — *Er hat es selber ersonnen:* Maga fejében faragta (NySz.). — *Das haben Sie meisterhaft ersonnen:* No, ezt jól adta ön (Jók: ArEmb. I: 178).

Erspähen. — *Das Auftauchen der Leidenschaften erspähen:* Az indulatok támadásit fürkészve (Jók: ErdAr. II: 128).

Ersparen. — *Wer wird einem Bettler so viel geben? Und ihm noch dazu die Erniedrigung, es erbettelt zu haben, zu ersparen suchen?* Ki ád koldusnak annyit? S még elhárítani róla a szégyent, hogy (azt) koldulta! (Kaz: BarnhMinna 4: 3). — *Erspart euch weitere nutzlose Anstrengungen:* Minek erőlködtök ellene tovább? (Jók: ErdAr. III: 15).

Erst. — *Erst dann:* Majd csak akkor, még csak akkor. — *Erst als uns Rosa allein liess, zog ich wieder jenen Zettel hervor:* Csak midőn Róza magunkra hagyott, vettem elő ama czédulát (KisfK: VígBesz. 91). — *Jetzt hab' ich erst recht gethan!* Ép evvel cselekedtem helyesen! — *Ist doch Dein Wort ein Eid schon! Und was ist erst Dein Schwur!* Szavad is már eskű, hát még hited osztán! (Ar: BH. 3: 30). — *Eine neue, eine erst im Werden begriffene od. eine sich erst bildende, noch ungeformte Klasse:* Egy uj, még csak alakulóban levő, még formálatlan osztály (Greg: Shak. 321). —

Erstaunen. — *Eine Religion, welche ewig die Menschheit in Erstaunen setzen und den spätesten Geschlechtern die schauerlichste Bewunderung abtrotzen wird (Heine):* Oly vallás, mely az emberiséget mindenkor bámulatba fogja ejteni s a legtávolibb nemzedékeket is borzadó csodálatra kászti.

Erste. — *Es ist nun um den ersten Schritt zu thun:* A mely kuvasz egyszer általúszsza a Dunát, másszor a tengert is megpróbálja (NySz.). — *Der erste Beste:* Akármelyik (Fin.). — *Er war der Erste aufzustehen:* Ő volt az első, a ki fölkelt. Ő kelt föl legelőször (nem: ő volt az első fölkelni). — *Nun war es ihr erstes, dass sie wieder zu ihrem Vater lief, um Klage zu führen:* Első dolga is az volt, hogy atyjához szaladt panaszra (UngRevue VI: 486).

Erstarken. — *Als ob der letzte Gedanke zum Entschlusse erstarkt wäre:* Mintha határozattá ért volna benne a végső gondolat (Jók: ErdAr. III: 107).

Erstarren. — *Das Blut erstarrte in ihr:* Szinte vére is megfagyott (ijedtében, Nyr. XIV: 282). Vére fagy a mostohának (Gyulai: Gonosz mostoha). — *Vor Furcht erstarren:* Leragad a félelemtől (Arany: Sz. László). — *In seinem Blute erstarren:* Vérbe fagyni (NySz.). — *Seine Glieder waren von Frost erstarrt:* A kemény hideg zsibbasztja tagjait (Jók: ArEmb. V: 64).

Erstatten. — *Bericht erstatten:* Jelentést tenni. — *Über den Preis wird er schon persönlich Sr. Excellenz Bericht erstatten:* Az ár iránt majd személyesen fog előterjesztést tenni (Jók: ArEmb. II: 69).

Ersterben. — *Es erstarb ihm das Lachen auf den Lippen:* Félbeszakadt ajkán a kaczaj (Jók: ArEmb. III: 171). — *Das Wort erstarb auf meinen Lippen:* A szó elhalt ajkimon (KisfK: VígBesz. 162). — *Dem Major erstarb das Wort auf der Zunge:* Az őrnagy ajkán megfagyott a szó (Jók: ArEmb. V: 189).

Ersticken. — *Das Feuer ersticken:* A tüzet elnyomni v. elfojtani.—*O, ersticken Sie dieses Lachen, Tellheim:* Oh, fojtsa el nevetését, Tellheim! (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Ersticke deine Seele im Freudentummel:* Fojtsd lelkedet öröm mámorába (Jók: ErdÁr. III: 117). — *Sie ersticken dein Vorhaben od. deinen Vorsatz im Keime:* Szándékodat még csirájában megfojtják (NySz.). — *Er drohet mit halberstickter Stimme:* Fojtott szóval fenyegetve mondja (Ar: BH. 3: 35).

Erstrecken, sich. — *Im Wasser sich weithin erstreckenden Baumwurzeln:* A víz alatt messze elnyulongó szakállas gyökerek (Jók: ErdÁr. 1: 4). — *Mein Besitz erstreckt sich bis zur Gränze:* Az én földem egész a határig kirúg (Ar: HátrPr. 385). — *Sein Antrag erstreckt sich dahin:* Javaslata abban áll (nem: Javaslata oda terjed Nyr. III: 169).

Erstürmen.— *Wie er denn haust, wenn er die Burg erstürmt, darüber wird ein andrer mit ihm rechten; ich thue hier, was meines Amtes ist:* Mit tészen ő, ha várunk béveszi, majd más fog arról vele vetni számot; én tisztem a mit rendel, megteszem (Szem: Zr. 3: 9).—*Mein dritter Wunsch ist das erstürmte Wien:* Bécset kivívni még kivánatom (Szem: Zr. 1: 3).

Ertappen. — *Sie ertappte sich daran:* Azon kapta magát (Jók: Szeretve mind a vérp. I: 14). — *Ich habe ihn auf einer Lüge ertappt:* Hazugságon értem, vagy kaptam.— *Der auf frischer That ertappte Übelthäter:* A friss tetten kapott gonosztevő (Jók: FGyém. I: 24). — *Ertappt er sie auf einer Untreue, so tödtet er sie:* Ha hütlenségen kapja, megöli (Jók: ArEmb. III: 19). —*Wie ein Knabe, der bei einem lustigen Streich ertappt wird:* Mint a tréfás csinyen kapott gyermek (Jók: ArEmb. II: 90).—*Bei dem schrecklichsten Verbrechen ertappt!* A legszörnyűbb vétek forró tettén kapva! (Jók: FGyém. II: 55).

Ertheilen. — *Eine Antwort ertheilen:* Felelni. — *Eine Lection ertheilen:* Megleczkéztetni, leczke alá fogni (Faludi). — *Ich bin noch unverheiratet und will doch den Frauen eine Lection ertheilen:* Még házas nem vagyok, mégis az asszonyoknak akarok leczkét adni (NySz.).

Ertönen. — *In der Ferne ertönt leises Geräusch:* A távolban halk zörej hallatszik (Jók: ErdÁr. II: 31).—*Als die Trompete ertönte, wer war da der erste, der das Buch zuklappte, um den Säbel umzuschnallen:* Ki taposott legelső(bb) a könyvre, midőn a tombitát megfujták, hogy kardot kössön? (Jók: EnyémT. I: 124). — *Es ertönt das Horn:* Megriad a kürtszó (Ar: BH. 4: 31).

Ertragen. — *Ich gebe dir so viel G o l d, dass du es nicht ertragen kannst:* Annyi aranyt adok, hogy fel se bírod (Ar: HátrPr. 213). — *Die Schuld liegt in der Constitution, wenn das Volk einen T y r a n n e n leichter erträgt, als fünfmalhunderttausend:* A constitutióban a hiba, ha a nép egy zsarnokot könnyebben elvisel, mint ötszáz ezeret (Jók: RRáby I: 108). — *Therese konnte diesen B l i c k nicht ertragen:* Teréza nem állhatta ki ezt a tekintetet (Jók: ArEmb. IV: 66). — *Der Sultan konnte den G e d a n k e n nicht ertragen, einem elenden Krämer zum Dank verpflichtet zu sein:* A szultán nem türheté azon gondolatot, hogy egy nyomorult szatócsnak tartozzék köszönettel (Jók: FehérR. 179).

Ertrotzen. — *Sie müssen sich die allervollständigste Genugthuung ertrotzen:* Az úr kénytelen addig fejeskedni, míg a legteljesebb elégtételt kapja meg [meg nem kapja] (Kaz: BarnhMinna 5: 5).

Erwachen. — *Ihr ganzes H e r z l e i d war in diesem Augenblick in ihrer Brust erwacht:* Szivének minden fájdalma felébredt ebben a pillanatban (Jók: ArEmb. V: 36). — *Er sank ohnmächtig von dem Rosse und erwachte erst d u r c h unsrer Ärzte K u n s t:* Ájulva dőlt el a harczon lováról; életre csak most hozták orvosink (Szem: Zr. 3: 3). — *Der erwachende L e n z:* Az év nyiló szaka (Vör.). — *A u s d e r O h n m a c h t erwachen:* Fölocsúdni ájulásából (ájultából).— *O, nicht so schnell zwing mich aus meinen T r ä u m e n zu erwachen:* Ne verj fel oly gyorsan édes álmaim közül! (Szem: Zr. 2: 8). — *Aus einer tiefen Z e r s t r e u u n g erwachend:* Mély andalodásából magához tér (Szenvey: Messzinai Hölgy 119). — *Um ihretwillen könnt ich v o m T o d e zu neuem Leben erwachen:* Érte a halálból vissza tudnék lelkesedni (Nyr. III: 306). — *Adonis erwacht z u n e u e m L e b e n vom Hauch der unsterblichen Liebe:* Adonis új életre ébred a halhatatlan szerelem lehelletére (Csiky: Angol Irod. I: 338).

Erwachsen. — *Ein heiratsfähiges oder*

ein erwachsenes Mädchen: Eladó leány. Hajadon leány. Felserdült leány.

Erwägen: Megfontolni, fontolóra venni. — *Was die Neustadt betrifft, will ich's erwägen:* Ujvárosunknak sorsát fontra vészem (Szem: Zr. 3: 7). — *Zu Hause hab' ich die Sache reiflicher (od. genauer) erwogen:* Én a dolgot otthon mélyebb fontolóra vettem (KisfK. VígBesz. 94). — *Da er nun all' die Worte, die er gehört, mit Fleiss erwägt:* Forgatva elejét és végit a szónak (Ar: BH. 2: 42).

Erwägung. — *Er zog es in Erwägung:* Gondolóra vette a dolgot (NySz.). Fontolóra vette. — *Bloss betreffs meiner Person kann eine Untersuchung in Betracht od. in Erwägung gezogen werden:* Egyedül személyemet illető vizsgálat jöhet fontolóra (KisfK: VígBesz. 26).

Erwähnen: Említést tenni (Jók: FGyém. IV: 7). — *Schliesslich sei noch erwähnt:* Végül hadd említsük még meg. — *Wir hatten ausgemacht, seiner während der Mahlzeit nicht zu erwähnen:* Elvégeztük volt, hogy elő nem hozzuk, míg eszünk (Kaz: BarnhMinna 4: 1). — *M i t einer gewissen Z u r ü c k h a l t u n g erwähnte er immer seinen Plan:* Mindig bizonyos tartózkodással hozakodék elő tervével (Mikszáth: NemzUr. 326). — *Es ist auch erwähnt worden. Auch davon t h a t man Erwähnung:* Arrul is szó esett (NySz.). — *O f t erwähnen sie . . .* Közöttök sok szó esett (NySz.). — *So sehr beherrschte er das erwähnte (Karten-)S p i e l:* Anynyira ura volt a mondott játéknak. — *So lautet der Ausspruch des erwähnten S.:* Így vagyon a szóban forgó S. mondása (NySz.).

Erwähnung. — *Er thut gar keine Erwähnung davon:* Föl sem említi. Szóba se teszi (TanárKözl. XXII. 191). Szóvá se teszi.

Erwarten. — *Er kann's kaum erwarten sich auszufluchen:* Alig várhatja, hogy kikáromkodhassa magát (Jók: ArEmb. I: 52). — *Mit Sehnsucht erwarten:* Óhajtva várni (Márton: Lat. 295). — *Es steht in Aussicht. Es steht zu erwarten oder zu hoffen:* Reméllhető v. Reméllhetni. — *Von einem so verrückten Mädchen lässt sich das wohl erwarten:* Kitelik az ilyen szó az efféle bolond leánytól (Jók: ArEmb. II: 183).

Erwartung. — *Diese Hervorhebung [einer Person] erregt od. spannt hier unsere Erwartung:* E kiemelés itten várakozást kelt (Ar: HátrPr. 56). — *Die Jugend sah mit gespannter Erwartung der versprochenen Unterhaltung entgegen:* Az ifjuság feszült várakozással nézett az igért mulatság elé (Baksay: GyÖ. II: 112). — *Ich fand dich über alle Erwartung:* Minden képzeleten felül találtalak (Ar: MO. 2: 86).

Erwecken. — *Hoffnungen erwecken od. machen:* Reménységet indítani (Kárm: XXXIV.) v. kelteni, ébreszteni. — *Man soll dem Kinde Lust und Bedürfnis erwecken das Lesen und Schreiben zu lernen:* A gyermek lelkében föl kell a kedvet és vágyat ébreszteni, hogy olvasni, írni tanuljon. (Nyr. XX: 90).

Erwehren. — *Ich kann mich seiner nicht erwehren:* Nem maradhatok tőle (Fin.). — *Ich kann mich der Furcht nicht erwehren:* Nem tudok szabadulni a félelemtől (Fin.). — *Ich konnte mich eines drückenden Gedankens nicht erwehren:* Elfogott valami nehéz [nyomasztó] gondolat (Jók: ArEmb. IV: 84). — *Ich kann mich der Thränen nicht erwehren:* Nem birom visszatartani könnyeimet (Fin.).

Erweichen. — *Einen Stein würde er zum Erbarmen bringen od. erweichen:* Követ is megindítana v. meglágyítana. — — *Sich erweichen lassen:* Engedni [a kérlelésnek] megindulni (Fin.).

Erweisen. — *Seine Kinder erwiesen ihm A c h t u n g. Seine Kinder waren von Ehrfurcht gegen ihn erfüllt:* Gyermekei tarták tiszteletben őt (Tompa: Sülyedés). — *Einem einen D i e n s t erweisen:* Szolgálatot, szivességet tenni vkinek. — *Wir wähnen unserm Publikum einen Dienst zu erweisen, wenn wir hier auf Anlass ihrer Frage (od. anlässlich ihrer Frage) die authentischen Daten mittheilen:* Szolgálatot, vélünk tenni közönségünknek, ha az ön kérdezősködése ötletéből közöljük a hiteles adatokat. — *Erweisen Sie mir die E h r e:* Legyen szerencsém (Fin.). — *Das man nach seinem Tod ihm so grosse Ehre erweisen wird:* Hogy valaha ilyen nagy tisztesség éri holta után (Jók: ArEmb. V: 154). — *Jmd. E h r e r b i e t u n g erweisen:* Tisztelettel viseltetni [viselkedni] valaki iránt. (Márton: Lat. 92). — *Er erweist mir damit einen G e f a l l e n:* Nekem azzal nagy kedvemet töltené (Kaz: BarnhMinna 2: 6). — *Jemandem eine G e f ä l l i g k e i t erweisen:* Szivességet

tenni vkinek v. vkivel. — *Einem L i e b e erweisen:* Vki iránt szeretettel viseltetni. — *Jmd. W o h l t h a t e n erweisen:* Jót tenni vkivel (Fin.). Jótéteményekkel illetni (Vers. 168). Jót cselekedni vele (167). — *Die berühmte christliche Demuth und Toleranz erweist s i c h, wenn es zur Entscheidung kommt, in den meisten Fällen als Lüge:* Az elhiresztelt keresztyén alázatosság és türelmesség, ha kenyértörésre kerül a dolog, a legtöbb esetben hazugságnak bizonyul (Greguss: Shak. 316).

Erwerben. — *Welche auf kommerziellem Gebiete sich allgemeine Anerkennung erworben:* Kik kereskedelmi téren a közbecsülést kivivták (Jók: ArEmb. II: 70). — *Sich einen Anspruch auf das höchste Lob erwerben (das höchste Lob verdienen):* Rászolgálni a legnagyobb dicséretre.

Erwidern. — *Rom möge mir es nicht als Sünde anrechnen, wenn ich seinen F l u c h erwidere:* Ne rója Róma vétkül nekem, ha én is átkozom (Ar: Shak. XIV. 44). — *Eine W o h l t h a t erwidern:* A jótéteményt viszonolni [viszonozni] (Vers. 168). — *Nun, wenn ihr die Missbräuche der Beamten unter die Elementarschläge rechnet, so habe ich d a r a u f vor allem zu erwidern, dass man mit bestem Willen auch die Elemente zu besiegen im Stande ist:* Márha urambátyám az elöljárói visszaéléseket is az Isten csapásai közé számítja, akkor én azon kezdem, hogy erős akarattal magát az elemi vészt is meg lehet győzni (Jók: RRáby I: 82).

Erwiderung. — *Er fand kein Wort der Erwiderung:* A fejedelem nem tudott szóhoz jönni [jutni] (Jók: ErdAr. I: 88).

Erwischen. — *Sie verfolgten den Fuchs, bis sie ihn endlich erwischten:* A rókát üldözőbe fogták, míg végre nyakon csípték (Jók: FGyém. III: 47). — *Und dann, fang nicht von unten an, nicht bei den kleinen Leuten, sondern erwische gleich die grossen:* Azután ne alul kezdd, a hiblihubli embereknél, hanem a nagyját fogd nyakon (Jók: RRáby I: 80). — *Wenn ich dich noch einmal erwischen kann, dann weiss ich, dass du die Wehen deiner Mutter verfluchen wirst:* Csak egyszer a kezem közé kaparíthassalak, tudom, hogy megkeserülöd az anyád kínját (UngRevue VI: 692. Vö. *E r t a p p e n*).

Erwünscht. — *Ich habe nun die erwünschte od. gewünschte Gelegenheit:* Itt a várva várt alkalom.

Erwürgen. — *Mit einem Druck meiner eisernen Faust konnt' ich die Seele in dir erwürgen:* Egy szorításával aczélmarkomnak beléd fojthatnám a lelket (Jók: ArEmb. IV: 114).

Erzählen. — *Wenn einer eine Reise thut, so kann er was erzählen:* Messziről jöttnek szabad hazudni (Nyr. X. 568). — *Er hat mir alles von A bis Z erzählt:* Elbeszélt ő nekem mindent töviről hegyire (Nyr. XIV. 566).

Erzeugen. — *Auch der starke Luftdruck erzeugt Hitze:* Az erős légnyomás is hőséget fejt ki (Jók: FGyém. IV: 124).

Erziehen. — *In solchem Glauben erziehst du auch das kleine Kind:* Ilyen hitre tanítod te ezt a kis gyermeket is (Jók: ArEmb. IV: 134).

Erzittern. — *Das Haus erzittert vom Applaus:* A taps fölveszi a házat (Jók: FGyém. IV: 67).

Esel. — *Ich n a n n t e ihn einen Esel:* Összeszamaraztam. Leszamaraztam. — *Wir wollen ihn bitten, wie man dem Esel thut (Schrader 46):* Majd megtanítjuk kesztyübe dudálni. — *Der Esel hat lieber Stroh denn Gold:* Szamár többre nézi aranynál a szalmát (Erd.). — *Er schickt sich, wie der Esel zum Lautenschlagen:* Tud hozzá, mint a tyúk az ábéczéhez (Dug: Pb. 121). Tud hozzá, mint a béres a harangöntéshez (uo.). Mit ért a hajdú a harangöntéshez (NySz.). Ért hozzá, mint a bagoly az Ave-Máriához (NySz.). Ért hozzá, mint a bagoly az ábéczéhöz (Nyr. XIV. 567). — *Es steht ihm, wie dem Esel das Lautenschlagen:* Szamár hátán selyem nyereg. Illik neki, mint tehénre a gatya. — *Er schickt sich dazu, wie der Esel zur Zither:* Asinus ad lyram. Tud hozzá, mint a hajdú a harangöntéshez (Márton: Lat. 267). — *Was thut der Esel mit der Sackpfeife?* Szamár aranylant mellett is szamárnótát ordít (Erd. 6967). — *Den Sack schlägt man und den Esel meint man:* Fiának (v. leányának) szólott, menye is értsen róla. — *Wenn der Esel seine Tracht hat, so weiss er, wie er gehen soll:* Lusta lónak korbács az abraka (Erd. 5124). — *Zieht ein Esel über den Rhein, kommt ein I-a wieder heim; ein Esel bleibt ein Esel, und käm' er nach Rom:* A szamár csak szamár, ha Bécsbe viszik is; ökör marad ökör, ha Bécsbe viszik is (Erd.). —

Sich um des Esels Schatten streiten: Fülemülefüttyért pörlekedni. — *Vom Pferd auf den Esel kommen:* Lóról szamárra (Erd.). Elszegényedni. — *Er ist vom Pferd auf den Esel gekommen:* Paripáról agárra ugrott: Szép állásról alacsonyabbra bukott (Nyr. VII. 274). — *Brauch einen Esel, hast du kein Pferd od. Ochsen:* A hol ló nincs, szamár is jó. A hol nincs ló, szamár is kedves ott (NySz.). Süldők között dékán lehet a kan. (NySz.). — *Wenn's dem Esel zu gut geht, geht er auf's Eis tanzen:* A kutya is akkor vész meg, mikor legjobb dolga van (Nyr. IX. 133). — *Ein Esel schimpft den andern Sackträger:* Vak nevet sandát (NySz.). Bagoly mondja verébnek: nagyfejű. (Közm.) A ki a bénát neveti, maga ne sántikáljon (Faludi, NySz.).

Essen. — *Hast du wohl gekocht, magst du wohl essen:* A ki főzte, egye meg (Erd.).

Essen (főnév). — *Die Köchin trägt das Essen od. die Speisen auf:* A szakácsnő föladja az étkeket v. tálal. — *Während des Essens kommt einem der Appetit:* Evés közt jön meg az étvágya az embernek (Nyr. VII. 130).

Essig. — *Essig ansetzen:* Eczetágyat késziteni (Fin.). — *Zu Essig oder sauer werden:* Megeczetesedni, megsavanyodni (Vers. 228). — *Was Essig werden will, wird früh sauer:* Korán megismerszik, mely tejbű lessz túrú (Nyr. XVI. 276).

Etwa. — *Etwa drei:* Valami hárman (Márton: Lat. 171). — *Es mochte etwa eine Stunde weit sein:* Valami egy óra járásnyira lehetett (Pet: János V.).

Etwas. — *Besser etwas, als gar nichts:* Jobb a foltos, mint a semmi ruha (Dug: (Pb. II: 24). — *Etwas wird uns doch auch die Mühle eintragen:* Valamicske hasznunk a malom után is csak van (Nyr. VI: 66). — *Etwas wahres ist ja an der Sache; ich selber habe hie und da Gewissensbisse:* Egy kicsit igaz a dolog; magam is skrupulizálok benne néha (MHir. lap 1891. IV/25. 3a). — *Ich selbst verspürt-so etwas, wie Freude:* Magam is olyan öröm formát érzek (KisfK: VígBesz. 107).

Eule. — *Des einen Eule ist des andern Nachtigall (d. h. der Geschmack ist verschieden, Schrader 180):* Kinek a pap, kinek a papné; ki szereti papját, ki pedig palástját (Erd.). — *Jeder sieht seine Eule für eine Nachtigall an* (Schrader 180): Bagolynak is szép a maga fia; bagoly is azt véli, hogy sólyom ő fia (Erd.). — *Er trägt Eulen nach Athen:* A tengert kanállal hörpögeti (Dug: Pb. 251). Erdőre tőkét, hegyre homokot (Nyr. IX. 735). Erdőre tőkét, hegyre követ (Nyr. X. 473). Sast tanítsz röpülni (NySz.). — *Eulen hecken keine Falken. Die Eule brütet keinen Habicht aus:* A bagolynak nem lészen sólyom fia. Ki hitte volna, hogy varjunak is sólyom fia legyen (NySz.).

Eventualität: Eshetőség. — *An eine solche unbequeme Eventualität hatte er auch niemals gedacht:* Erre a megeshető szerencsétlenségre nem is gondolt (Jók: FGyém. I: 116).

Evidenz. — *In Evidenz halten:* Evidencziában tartani v. szemmel tartani (nem: világlatban tartani, Antib.). — *Ich will's zur Evidenz beweisen:* Szemmelláthatólag megbizonyítom (MNyszet. VI: 334).

Ewigkeit. — *Von aller Ewigkeit an warst du ein Nichts:* Öröktől fogva semmi voltál (NySz.).

Exempel. — *An ihnen muss man ein Exempel statuieren:* Azokon kell példát szolgáltatni. (Jók: RRáby I: 124).

Exemplarisch. — *Ich werde euch eine exemplarische Genugthuung verschaffen:* Példás elégtételt fogok szolgáltatni (Jók: ErdAr. II: 59).

Existieren. — *Eine vollkommene Gleichheit existiert nicht od. gibt es nicht:* Tökéletes azonosság a világon nincs (nem: nem létezik, Antib.).

Expedieren *jemand:* Vkivel dolgát elintézni (Fin.).

Explodieren. — *Dem man, wenn die Contremiene explodiert, den Rücken zerbläut, der lässt seine Actien und läuft nach Hause. Das ist der Lauf der Dinge auf der Börse:* Mikor aztán felrobban a contremine, nagyot húznak a hátára, ott hagyja a részvényeit s szalad haza; ez már így megy (Jók: FGyém. III: 142).

F.

Fach. — *Das schlägt od. gehört nicht in mein Fach:* Ez nem tartozik az én szakomba. Ehhez nem értek. — *Das schlägt in meinem Fach:* Ez szakomba vág.

Fackel. — *Die Fackel des Aufruhrs ins Volk werfen od. tragen:* A zendülés üszkét vetni v. vinni a nép közé.

Faden. — *Endlich reisst der Faden meiner Geduld:* Utóljára türelmemnek is vége szakad. — *Er hat den Faden verloren:* Kiesett a sodrából. — *Um den Faden nicht zu verlieren:* Hogy szót szóba ne öltsek. Hogy egyik szavam a másikba ne öltsem. — *Ich bin nass geworden bis auf die Haut (Schrader 162); ich hatte keinen trockenen Faden auf dem Leibe* (uo.): Bőrig áztam; csuron víz lettem. — *Sein Leben hängt an einem Faden od. Haar:* Élete egy hajszálon függ. — *Alles hängt an einem seidenen Faden:* (Mily igaz, a mit egy poéta mondott, hogy) vékony czérnán függ az embernek minden állapota (Pázm: Préd. 69).

Fähig. — *Ein fähiger Mensch:* Tehetséges ember. (Fin.). — *Er ist aller Niedertracht fähig:* Minden rossz kitelik tőle. (Jók: ArEmb. I: 144). — *Dies macht ihn fähig, einen jeden Beruf in wissenschaftlichem Sinn aufzufassen:* Ez képessé teszi, hogy minden hivatást tudományos értelemben fogjon föl (nem: képessé teszi őt bármely hivatást tudományos értelemben fogni föl, Antib.).

Fähigkeit. — *Die Fähigkeit, solche neue Dinge zu begreifen:* Az a képesség, hogy az ember felfogjon ilyen új dolgokat (nem: a képesség, ilyen új dolgokat fölfogni, Antib.). — *Ich will ihm Fähigkeiten nicht absprechen:* Tehetségét nem akarom tagadni.

Fahne. — *Eine Fahne aufstecken:* Zászlót kitűzni. — *Die Fahne entfalten:* Zászlót bontani. — *Die Fahne des Aufruhrs entfalten. Einen Aufruhr anstiften:* Pártot ütni (NySz.). — *Die Fahne der Freiheit hochhalten:* Fennen lobogtatni a szabadság zászlaját. — *Freiwillig schwur ich zur Fahne:* Önkénytesen álltam a zászló alá (Népk. I: 288). — *Ich fand es leichter, zu Thaliens Fahne zu schwören:* Könnyebbnek találtam Thália zászlója alá esküdni (Ar: Önéletr.).

Fahren (intr.). — *Fahren, reisen:* Kocsin járni, lóháton járni. — *Die sollen es verantworten, dass Dacsó Marczi, betrunken wie er war, geradenwegs in die Donau fuhr:* Azok vessenek magukra érte, hogy a Dacsó Marczi részeg fővel a Dunába hajtott a szekérrel. (Jók: RRáby I: 254). — *Wer schmiert, der fährt:* Magától is megy a szekér, csak hájazd (Dug: Pb. II: 156). — *Das Schiff fährt schnell gegen den Strom:* A hajó sebesen nyomúl a víz ellenében (Jók: ArEmb. I: 42). — *Schlitten fahren:* Szánkázni. — *Er fährt schier aus der Haut:* Majd kibujik a bőréből. — *Es fährt ihm etwas durch den Kopf:* Egy eszmére ötlik. (Jók: ArEmb. I: 122). — *Durch den Kopf des Hauptmanns fuhr der Gedanke. Den Kopf des Hauptmanns durchfuhr der Gedanke:* A kapitány eszén az a gondolat villant keresztűl. A kapitánynak az villant eszébe. — *Der auf dem Kriegswagen hoch über Wolken fährt:* Ki hadiszekéren jár magas felhők felett (Ar: BH. 1: 11). — *Im Schritte fahren:* Lépést menni, hajtani. — *Der Teufel ist in ihn gefahren:* Megszállotta az ördög. (Fin.). Belébujt az ördög (uo.). — *Die Stange fuhr in die Erde:* A nagy rúd mélyen behatolt a földbe. — *Plötzlich ist mir die Gicht in die Füsse gefahren:* Beléállt lábamba a köszvény. (Jók: FGyém. II: 11.). — *Jemd. in's Gesicht fahren:* Arczába kapni vkinek (Fin.). — *In die Grube fahren:* Sírba szállani (Fin.). — *Er ist ihm in die Haare gefahren:* Hajba kapott vele. Hajába kapaszkodott. — *Übers Land fahren:* Vidéken utazni. — *Aufs Land fahren:* Vidékre utazni, menni. — *Zu Schiffe fahren:* hajózni, hajón menni v. járni.

Fahren lassen. — *Er lässt die Beute fahren:* Elereszti a zsákmányt v. ki engedi siklani a keze közül v. elszalasztja. — *Ich habe diesen Gedanken fahren lassen:* Lemondtam e gondolatról. — *Er liess den Stecken fahren:* Eleresztette v. elbocsátotta a botot v. kiejtette kezéből. — *Lass deinen Zorn fahren:* Ne haragudjál többet.

Fahren (trans.). — *Der Sturmwind fährt die Lastschiffe in den Grund:* A vihar zátonyra kergeti a hajókat (Jók: ArEmb. I: 27).

Fahrend. — *Fahrender Ritter:* Kóbor lovag. Kalandozó lovag. Lézengő lovag

(Katona: BánkB.). — *Fahrende, bewegliche Güter. Fahrende Habe:* Ingó javak v. jószágok (Vers. 172).

Fahrt. — *Eine Fahrt antreten:* Útnak eredni. Elutazni.

Fährte.—*Er ist auf der richtigen Fährte:* Jó uton jár: eljárása, számítása helyes (Nyr. XIV. 282).

Falke. — *Eulen hecken keine Falken. Die Eule brütet keinen Habicht aus:* A bagolynak nem leszen sólyom fia. Ki hitte volna, hogy varjunak is sólyom fia legyen (NySz). Csak sast nemzenek a sasok (Berzsenyi).

Fall. — *Der Fall der Preise:* Az árak hanyatlása. — *Preisfall:* Árhanyatlás. Árcsökkenés. —*Die G e t r e i d e - p r e i s e fielen:* A gabona ára leszállt. — *Des Verses melodischer Fall:* A versnek dallamos lejtése. — *Das ist b e i i h m ebenfalls der Fall:* O is így van. Ő is ebben a helyzetben van. — *Bei den Personalsuffixen ist der letztere der Fall:* A személyragoknál az utóbbi eset áll. (Nyr. XVII. 148). — *Auch h i e r ist dies der Fall:* Itt is ez az eset (Sziládу: Tem. Pelb. Előszó). — *Es k o m m t der Fall v o r:* Előadja magát az eset.—*Ein sonderbarer od. drolliger Fall ist bei uns vorgekommen:* Furcsa eset adta elő magát nálunk. Furcsa eset fordult elő nálunk. — *B e s t e n Falls od. im besten Falle:* A legjobb esetben. — *V o r k o m m e n d e n Falles:* Alkalom adtával, alkalom adtán, szükség esetén. — *Für den vorkommenden Fall:* Szükség esetére, adódó alkalomra. — *Jemanden z u Falle b r i n g e n:* Vkit leütni lábáról (NySz.). Lábáról leszedni (uo.). Megejteni. — *Ich will dich schon zu Falle bringen:* Leszedlek a tíz körmödről (a lábadról, azaz megejtelek (Nyr. II: 230). — *Er brachte selbst den Priester zu Falle:* A papot is kivetette sarkából (NySz.). — *Sct. Johannes war unerschütterlich in der Tugend, weder Hoffnung, noch Furcht konnte ihn zu Falle bringen:* Sz. János mozdulhatatlan [tántoríthatatlan] volt a jóban, sem reménység, sem félelem ki nem üthette sarkából (Pázmány, NySz.).

Falle. — *Er legt od. s t e l l t jemandem eine Falle:* Árkot ás vkinek (NySz.). — *Eine Falle stellen:* Cselt vetni. Lest hányni (NySz.). Tőrt hányni (uo.) v. vetni. — *Clodius stellte dem Milo eine Falle:* Clodius vete kelepczét Milónak (Kaz: Cic. 81). — *Die Maus i n der Falle:* A fogóba esett egér (Dug: Pb. 86). — *In eine Falle g e h e n od. gerathen:* Hurokra v. tőrbe kerülni. Horogra akadni. Tőrbe esni (NySz.). Kelepczébe esni (uo.). — *In die Falle l o c k e n. Ins Netz locken:* Kelepczébe ejteni, tőrbe ejteni, hálóba keríteni. Kelepczére csalni.

Fallen. — *Mein Blick fiel a u f die Säule:* Az oszlopra vetém szememet (NySz.). — *Sein Haar fiel in krausen Locken auf seine Schultern:* Haja göndör csigákban omlott vállaira (Jók: PetkiF. IV.). — *Die Lichtstrahlen fallen wohin:* A napsugarak odaesnek. — *Wenn das Silber steigt, so fallen die P a p i e r e:* Ha az ezüst felmegy, lemennek a papirosok (Jók: FGyém. IV, 24). — *Der V e r d a c h t fiel a u f ihn:* A gyanú ő reá esett v. irányult v. hárult. Ő esett gyanúba. — *D i e W o g e n dieses Meeres fallen und steigen von Stunde zu Stunde:* Ennek a tengernek a hullámai óránként szállnak és emelkednek (Jók: FGyém. II: 148). — *A u f s K n i e fallen:* Térdet hajtani. Térdre ereszkedni. Térdet és főt hajtani (NySz.). Térdet fejet hajtani. — *Er verschloss die Thüre hinter sich, fiel vor dem Madonnenbilde auf die Knie, zog den Säbel aus der Scheide:* Ajtaját zárta, s térdre omolva a madonna kép előtt, kivonta kardját (Jók: EnyémT. I: 126). — *Er ist auch nicht auf den K o p f gefallen:* Ő sem esett a feje lágyára. Neki is benőtt a feje lágya. — *Es fällt i n d i e A u g e n:* Szembeszökő. — *Einem in die B l ö s s e fallen:* Gyengéjén támadni meg vkit (Nyr. XX: 138). — *Jemandem in die H ä n d e fallen:* Vkinek a keze közé kerülni. Kezébe akadni (NySz.). — *Er fiel den Tataren in die Hände:* Tatár kézbe esett (NySz.). — *Die indianischen Rothäute, denen in den amerikanischen Pampas ein weisser Mann in die Hände gefallen ist...:* A rézbőrű indiánok, a kik az amerikai pampaszokban egy fehér embert kézrekerítettek (Jók: RRáby II: 243). — *Die Türken fielen wieder ins L a n d:* A törökök megint berontottak v. beütötték az országba. — *Einem in die R e d e (ins Wort) fallen:* Szavába vágni vkinek. Közbevágni. Beszédébe vágni. (Beszédébe esik, NySz. Szavaiba esik, Vajda J: Béla 139). — *Einem in den R ü c k e n fallen:* Hátulról megtámadni vkit. — *In O h n m a c h t fallen:* Elájulni. Elalélni. — *In tiefen S c h l a f fallen:* Mély álomba merülni. — *Sie fiel*

in einen noch süsseren Schlaf: Még egyszer oly jóízűen elaludt (Jók: ErdAr. I: 87). — *Er fiel in Ungnade (beim König):* Kiesett a király kegyéből. — *Über den Haufen fallen:* Halomra dűlni. Rakásra dűlni. — *Soll Sie der neuen Schwester um den Hals fallen?* Nyakába borúljon-e ennek az új testvérnek? (Jók: ArEmb. II: 8). — *Er fiel ihm zu Füssen:* Lábához borúlt. — *Du fällst ihm zur Last:* Terhére esel. — *Zum Opfer fallen:* Áldozatúl esni. — *Ophelia ist den Übel durchaus nicht gewachsen, dem sie schliesslich zum Opfer fällt:* Ophélia épen nincs ráteremve a bajra, melynek végűl mégis áldozatává lesz (Greg. Shak. 294). — *Es fällt mir schwer:* Nehezen esik (NySz.). Nehezemre esik. — *Was einem schwer fällt (od. ankommt), das lasse er:* Mi az embernek nehezen megy [v. nehezére esik], azzal hagyjon fel (KisfK: VígBesz. 49). — *Welch ein Opfer ist das nicht für seine Landsleute; es fällt ihnen weit schwerer, als sich des Tabakrauchens zu entwöhnen:* Milyen nehéz ez az ő honfitársainak; nehezebb, mint a dohányzásról leszokni (Jók: EnyémT. III: 126). — *Die Steine waren so schwer, dass der Wolf niedersank und sich todt fiel. («Märchen vom Rothkäppchen», Grimm):* A kövek olyan nehezek voltak, hogy a farkas lerogyott (leroggyant); úgy elesett, hogy belehalt. — *Einigemal zuckte es schmerzlich um ihre Lippen, als sie den kleinen Liebling auf die Beine stellen wollte, dieser aber das Köpfchen zur Seite fallen liess; aber sie bemeisterte sich:* Egyszer-egyszer vonaglottak az ajkai, a mint kedvenczét lábra akarta állítani, s az megint csak félrehajtá a fejét, de csak erőt vett magán (Jók: RRáby II: 139). — *Er erinnerte sich auch, dass Saffran eben damals auch ein Wort fallen liess...:* Arra is emlékezett, hogy Szafrán ugyanakkor olyasmit ejtett, hogy... (Jók: FGyém. IV: 112).

Fällen. — *Das Bajonett fällen:* Szuronyt szegezni (Fin.). — *Sie stürmten ihr mit gefälltem Bajonette entgegen:* Szuronyszegezve eléje rohantak (Jók: EnyémT. II: 19).

Falsch. — *Eine falsche Anwendung wovon machen:* Valamit hibásan vagy rosszul alkalmazni. — *Würde er einzige falsche Bewegungen machen:* Hacsak araszny mozdulatot tévesztene (Jók: ArEmb. I: 44). — *Falscher Eid:* Hamis eskű. Hazug eskű. — *Falsches Geld:* Rossz pénz (nem pedig: Hamis pénz, Nyr. III: 352). — *Durch diese übertriebene Höflichkeit kommt eben die solchermassen geehrte Frau in eine falsche Lage od. Stellung:* E szerfölötti udvariasság által épen az így megtisztelt nő hamis helyzetbe jut (Ar: HátrPr. 243). — *Falsche Scham:* Álszemérem (Fin.). — *Ich sprach Gottes Namen zum Falschen aus:* Istennek nevét hiába vettem (NySz.). — *Falsch auslegen:* balra magyarázni.

Falschheit. — *Er übertrifft einen Zigeuner an Falschheit:* Czigánynál is czigányabb (NySz.).

Fälschlich. — *Man beschuldigt mich fälschlich dieser Sache:* Csak rám fogják ezt a dolgot.

Fältchen. — *Die Augenbrauen zogen kein Fältchen auf der Stirne:* Szemöldöke ránczot sem vont homlokán (Jók: ArEmb. I: 161).

Falte. — *Damit der Überrock nicht Falten mache:* Hogy az öltöny [öltözet] ránczot ne vessen (Jók: ArEmb. II: 94). — *Ihr Shawl, der vom Halse bis zu den Hacken keine Falte schlägt...* (Brandes: Liter. des neunz. Jahrh. V: 196): Shawlja, mely nyakától le a sarkáig nem vet redőt. — *Sie brachte das ernste Gesicht des Bräutigams aus seinen Falten:* Megsimogatá vőlegénye komor arczát (Jók: ArEmb. V: 202). — *Er legt das Tuch in Falten:* Ránczba szedi a kendőt.

Falten. — *Die Hände falten:* Összekulcsolni kezét. — *Mit gefalteten Händen flehen:* Kezekulcsolva könyörögni vagy rimánkodni (reménykedni). — *Die Stirne falten:* Homlokát ránczba szedni (NySz.). — *Wäsche falten:* (Mosott) ruhát hajtogatni.

Fangen. — *Er wurde gefangen:* Fogságba esett (NySz.). — *Dein Sohn ward eingebracht auf einem Streifzug; er ist gefangen:* Fiad fogoly; bilincsben tartjuk őt (Szem: Zr. 3: 9). — *Gefangen setzen:* Börtönbe vetni. Tömlöczre vetni. — *'s ist ein wackrer Krieger, den wir wohl nicht lebendig fangen mochten:* Bátor bajnok az, s élvén kezünkbe nem kerül vala (Szem: Zr. 3: 3). — *Alte Füchse sind schwer zu fangen:* Nehéz az agg rókát tőrbe ejteni (Erd.). — *Feuer fangen, In Flammen gerathen:* Tüzet fogni. Lángot vetni (NySz.). Lobbot vetni.

Fangtag. — *Es ist nicht alle Tag' Fangtag (oder Kirchmess):* Nem minden nap pap sajtja (Decsi: NySz.). Nem mindenkor papsajt (Decsi, Mikes stb. NySz.). Egyszer volt Budán kutyavásár.

Farbe. — *Die Farbe dieses Stoffes geht ab:* Ez a szövet színét hagyja. Ez a szövet színehagyó. — *Eine rothe Farbe annehmen:* Piros színt váltani. — *Der Inhalt der Flasche nahm eine trübe braune Farbe an:* A palaczk tartalma zavaros barna színt öltött (Jók: Szeretve mind a vérp. II: 101). — *Die Farbe dick auftragen. Viel Farbe auftragen:* Sok festéket rárakni. A festéket vastagon rákenni. Vastagon festeni. — *Farbe bekennen* (Schrader 224): Színt vallani. Kimutatni a foga fehérét. — *Bald ist es gelb, bald grün, bald spielt es tausend Farben oder schillert es in tausend Farben:* Most sárga, majd zöld, s majd ezer színt váltogat (UngvTóthL: Vers. 151). — *Die Farbe verlieren:* Színét hagyni. Színét veszteni. — *Etwas in lebhaften (grellen) Farben darstellen oder schildern:* Vmit élénk (rikító) színekkel ecsetelni. — *Seine Laster wurden in lebhaften Farben geschildert:* Gonoszságait eleven festékkel lefestették (Nyr. V. 512). Élénken ecsetelték gonoszságait. — *Wo ein in allen Farben des Regenbogens schillernder Wasserstrahl hoch aufspringt:* Hol magasra szökken fel a szivárványló vízsugár (Jók: ErdAr. II: 13). — *Es ist roth von Farbe:* Színre nézve veres. Színe veres.

Färben. — *Roth färben:* Veresre festeni. Bepirosítani. — *Sein Gesicht färbte sich blutroth:* Arcza vérszínt váltott.

Fass. — *Volle Fässer klingen nicht, leere desto besser:* Üres hordó jobban kong (Erd.).

Fasching *oder Fastnacht halten:* Farsangolni, dobzódni (Vers. 159).

Faseln. — *Ei, was für unnützes Zeug du durcheinander zu faseln weisst:* Jaj, de sok hiábavalóságot össze tudsz darálni (Jók: ArEmb. VI: 136).

Fassen. — *Brot fassen:* Kenyeret kapni (Fin., leginkább katonáknál). — *Einen Entschluss fassen:* Elhatározni magát. Elszánni magát. — *Wohl fasst das Bett die Fluthen ganz sicher bis zum Rande, ein Daumen hoch gewachsen ergiesst der Strom sich in die Lande:* Színig ugyan tartja folyamot is partja: de ha nő egy újjnyit, messze kicsap rajta (Ar: BH. 2: 36). — *Da fasste Etzels Rechte, die starke, Buda's Hand:* Akkor Etel, bátyját fogva erős kézen (7: 46). — *Hass fassen gegen jemd.:* Vkit meggyűlölni. — *Sich ein Herz fassen:* Összeszedni magát. Felbátorodni. Elszánni magát. Legyőzni vagy leküzdeni félelmét. — *Ráby fasste sich das Herz, ihm die Schrift zu überreichen, die er in der Hand hielt:* Ráby bátorságot vett, a kezében levő iratot eléje nyujtani (Jók: RRáby II: 186). — *Plötzlich aber fasst sich ein junger ungarischer Bursche ein Herz, erhebt sich von der Bank, und sagt:* Egyszer azonban egy fiatal magyar legény nekidurálja magát, feláll a lóczáról és megszólal (Jók: RRáby I: 49). — *Muth fassen:* Felbátorodni. Neki bátorodni. — *Einst fasste das kleine Mädchen Muth und fragte den fürchterlich schweigsamen Mann, ihren lieben Vater:* Egyszer a kis leány neki emberelte magát, hogy megszólítsa azt a szörnyen hallgató embert, az édes apját (uo. II: 192). — *Unser Haus kann diese Menge nicht fassen:* Ennyi sokaság a mi házunkba be nem fér (Márton: Lat. 382). — *Perlen auf eine Schnur fassen:* Gyöngyöt felfűzni. — *Eine in Gold gefasste Perle:* Aranyba foglalt gyöngy (Ar: HátrPr. 453). — *Er fasste den Plan:* Azt a tervet gondolta ki, azt tervezte, feltette magában. — *Der König fasst den Vorsatz, persönlich beim Patriarchen seine Aufwartung zu machen:* A király fölteszi magában, hogy személyesen tisztelkedik a patriarchánál (Ar: HátrPr. 196). — *Sie können ihn dadurch von dem einmal gefassten Vorsatz nicht abbringen, weder rechts, noch links:* Azzal az ő feltett szándékát se jobbra, se balra el nem térítik (Jók: RRáby 141). — *Wurzel fassen:* Meggyökeredzeni. Gyökeret verni. Megrögzeni. — *Das kann ich nicht fassen od. begreifen:* Nem férnek ezek fejembe (NySz.). — *Das kann er nicht fassen. Das kann er nicht begreifen. Das ist zu hoch für ihn:* Nem éri föl az esze. Nem éri föl észszel (vö. Lehr 77). — *Nicht fasst das Wunder sie, das sich zutrug an dem Tage:* Esze megáll, oly csuda történt e nap (Ar: BH. 7: 51). — *Ans Schwert fassen:* Kardjához kapni (Fin.). — *Er fasste ihn bei der Hand:* Kezénél fogta. Megfogta kezét. Kézen fogta. — *Einen beim Kra-*

gen fassen oder nehmen: Vkit nyakon fogni vagy csípni. — *Er fasste ihn beim Schopf:* Ustökön fogta őtet (NySz.). — *Etwas ins Auge fassen:* Szemügyre venni vmit. — *Jemanden ins Auge fassen:* Szemre venni valakit. — *Die ins Auge gefasste Massregel:* A czélba v. tervbe vett intézkedés. — *Haben wir Muth unsere Fehler, unsere Mängel ins Auge zu fassen:* Legyen bátorságunk hibáinkkal, fogyatkozásainkkal szembe nézni (P. Hirlap 1890. XII/31.). — *Jemandem in den Bart fassen:* Szakálába kapni vkinek. — *Eine Flüssigkeit in ein Gefäss fassen:* Tölteni, gyűjteni (Fin.) folyadékot edénybe. — *Unser Schmerz ist grösser, als dass wir ihn in wohlgefügte Worte fassen könnten:* Nagyobb a fájdalom, mintsem czifra szavakba önthetnők (Ar: Élet. 106). — *Er fasste sie um den Leib:* Derékon kapta (Népk. II: 404). — *Sich fassen:* Összeszedni magát. Elkészülni vmire. — *Fassen Sie sich, mein Fräulein:* Szedje össze magát nagysád (Kaz: BarnhMin. 2: 7). — *Fasse dich:* Ne hagyd magad (Szem: Zr. 2: 3). — *Fasse dich in Geduld:* Tűrköztesd magadat (Nyr. I: 327). Tűrj békével (uo.). Várj időtől (uo.). — *Sich nicht fassen können:* Nem bírni magával (Fin.). — *Er konnte sich kaum fassen vor Freude:* Alig lelte helyét [örömében] (KisfK: Baráts. és szerel. IV). — *Er weiss sich vor Übermuth nicht zu fassen:* Nem fér a bőrébe. — *Sich kurz fassen:* Rövidre fogni a szót. — *Ich trachte mich kurz zu fassen:* Igyekszem rövidre szabni beszédemet (vö. Szab, NySz.). — *Zum Schlusse kann sich der Vortragende sehr kurz fassen:* Az előadó nagyon rövidre foghatja zárszavát [végszavát] (TanárKözl. XXIII: 625). — *Ich werde es kurz sagen; ich werde mich kurz fassen:* Kevés szóval megmondom (Vers. 174). — *Der Verfasser mag sich darauf gefasst machen, dass ihm sehr unsanft mitgespielt werden wird:* A szerző elkészülhet rá (el lehet rá készülve), hogy jól oda fognak mondogatni neki. — *Lang währt es, bis zur Antwort gut Buda fasste sich:* Soká Buda nem lelt ép szót feleletre (Ar: BH. 2: 32).

Fassung. — *Er brachte ihn aus der Fassung:* Kivette sodrából (Jók: ErdAr. II: 63). — *Kein Wunder, wenn man durch so viel Malheur (od. Unfälle) aus der Fassung gebracht wird:* Ennyi baleset, nem is csoda, ha kiveszi béketűréséből [v. türelméből] az embert (Kovács: FarsKal. 56). — *Ausser Fassung bringen:* Sodrából kihozni (Fin.). — *Er gerieth aus der Fassung:* Kijött sodrából. Kiesett sodrából.

Fasten. — *Voller Bauch lobt das Fasten:* Könnyű teli hassal a bőjtről papolni (Erd.). Vizet prédikál és bort iszik.

Faust. — *Eine eiserne Faust oder Rechte:* Vasas marok (Katona: Bánk bán). Vas kéz (Ar: Toldi I). Vas marok (Garay: Az obsitos). — *Jeder ballt die Fäuste, nennt ihre Namen man:* Nevöket említik beszorúlt ököllel (Ar: BH. 11: 63). — *Er macht eine Faust in der Tasche:* Szűr alól fittyet hány (fenyegetődzik, de senki sem hallgat rá, CzF.). — *Heute war ich zornig und durfte es nicht sehen lassen; das heisst eine Faust in der Tasche machen:* Ma haragos voltam s nem mertem mutatni; ez annyit tesz, mint köpönyeg alatt fügét mutatni (KisfK: VígBesz. 78). — *Auf die Faust kämpfen:* Ököllel viaskodni. — *Die Herren dieser Burgen setzten den Krieg auf eigene Faust fort:* E várak vezérei a maguk kezére [v. szakálára] folytatták a háborút (Jók: ErdAr. II: 9). — *In die Faust lachen:* Markába nevetni (Fin.). — *Sie hat die Finger des Herrn Commandanten zwischen den vierundzwanzig Zöpfen der gnädigen Frau gefunden, aber nicht in jener Manier, in welcher die Finger eines zärtlichen liebenden mit Wonne in den Haarwellen der Geliebten zu wühlen pflegen, sondern hübsch derb und zausend, mit voller Faust:* A vezér úr markának ujjait az asszonyság huszonnégy hajfonadéka között találta; de nem abban a modorban, a melyben gyöngéd szerelmesek szoktak kedvesük hajzatában édelegve dúlni; hanem marokra fogva és czibálva (Jók: EnyémT. II: 99).

Feder. — *Er führte die Feder ebenso gewandt, wie das Schwert:* Szintén úgy forgatta az írópennát, mint a pallost (NySz.). — *Sobald er eine Feder handhaben kann:* Mihelyt tollat bír fogni kezébe. (Ar.). — *Federn schleissen:* Tollat fosztani. — *Das ist nur meiner Feder entschlüpft:* Ez bizony kiszaladt a tollamból (Jók: ArEmb. II: 5). — *Ein Wort ist in der Feder geblieben)* Feledékenységből kimaradt egy szó (Fin.

Tollamban maradt egy szó. — *In den Federn stecken:* Az ágyban lenni (Fin.). Ágyban heverni. — *Sich mit fremden Federn schmücken:* Más tollával dicsekszik (Erd.) v. ékeskedik. — *Zur Feder greifen:* Tollat ragadni. Tollat fogni.

Federlesen. — *Er machte nicht viel Federlesens mit ihm:* Nemsokat teketóriázott vele. — *Ich lasse dich augenblicklich ohne viel Federlesens aufhängen:* Menten minden teketória nélkül felakasztatlak! (UngRevue. VII: 565).

Fegen. — *Einem die Taschen fegen:* Kizsebelni vkit.

Fehdehandschuh. — *Einem den Handschuh od. den Fehdehandschuh hinwerfen:* Szembeszállani vkivel. Hadat izenni vkinek.

Fehlen. — *Es fehlte ein Haar, so hätte er einen Haufen Kinder zu Krüppeln gemacht:* Egy csöppbe mult, hogy nyomorékká nem tett egy csomó gyereket (BpHirlap 1891 I/14. tárcza). — *Es fehlte sehr wenig:* Kevés híja volt, hogy... (NySz.). Kicsiny híja, hogy... (uo.). — *Und ich — wenig fehlte, dass ich zu rasen angefangen hätte:* Én pedig, kevésbe múlt, hogy meg nem dühösödtem. (Kaz: Diog. 52). — *Es fehlte wenig (daran), dass man mich niedergeschossen hätte:* Kicsibe múlt, hogy le nem lőttek. — *Wenig fehlte, dass sich der Arme den Hals gebrochen hätte:* Kicsinybe maradt, hogy a nyaka el nem törék szegénynek (NySz.). — *Wenig fehlte, so wär' ich auf die Erde gefallen:* Kicsinybe[n] fordult, hogy nem estem a földre (uo.). — *Es fehlte nicht viel, so hätte er die Krone erlangt:* Kevésbe állott, hogy el nem kapta a koronát (Fal. 768). — *Es fehlt mir nichts:* Semmi hijjával se vagyok (Márton: Lat. 39). — *Ein Vers, dem keine Silbe fehlt:* Olyan vers, a melynek egy szótag híjja nincs (uo. 43). — *Er spricht von keiner, denn ihm fehlt keine:* Egyet sem [emleget], mert egynek sincs híjával (Kaz: BarnhM. 2: 1). *Es fehlt mir nichts.* Semmi bajom. Kutya bajom. — *Was fehlt dir?* Mi bajod? Mi lel[t]? — *Es fehlt im besonderen nicht an Sonderbarkeiten und künstlichen Veranstaltungen:* [Rousseau elméletének] részleteiben van elég különösség és mesterkélt eljárás (Nyr. XX: 89). — *Wir werden es euch an nichts fehlen od. mangeln lassen:* Nem fogjuk engedni, hogy bármiben is hiányt szenvedjetek; nem fogtok nálunk semmiben hiányt szenvedni. — *Seinen Füssen fehlt es an der nöthigen Bekleidung:* Lábai a szükséges öltözet hijával vannak (Jók: ErdAr. II: 64). — *Es fehlt (od. mangelt) mir an Geld:* Pénz szűkiben vagyok. — *Weit fehlen:* Messze lőni a czéltól (NySz.). — *Weit gefehlt! od. Fehlgeschossen!* Szó sincs róla! Korántsem! Nem találtad el! (Eltaláltad szarva között a tőgyit!)

Fehler. — *Ein arger Fehler od. Missgriff:* Öreg hiba. — *Fehler wider die Reinheit der Sprache:* A nyelvnek tisztasága ellen elkövetett hibák (Vers. 161). — *Die Reichhaltigkeit kann man einer Zeitschrift nicht als Fehler anrechnen od. nicht zum Vorwurf machen:* A bőséget folyóiratnak hibáúl tudni be nem lehet (Figyelő 1876. 283). — *Weil ich im Reden zu viel Fehler begehe:* Mert a beszéd közben sok hibákat ejtek (Királyi Beszélgetések 1749. 40). — *Derjenige, den wir lieben, hat für uns keine Fehler:* Annak, kit szeretünk, nem rójjuk föl hibáit (Jók: ErdAr. II: 129). — *Er liess sich in seinem Briefe mehrere orthographische Fehler zu schulden kommen:* Egynehány helyesírási hibát követett el levelében. — *Einige Biographien des C. Nepos wusste ich ohne Fehler (herzusagen):* C. Neposból nehány biographiát egy szó hiba nélkül tudtam (Brassai, BSzemle 1874. V: 371).

Fehlschlagen. — *Zu allem lässt man sich bewegen, und hernach schlägt es fehl:* Az embert ráveszik mindenre, aztán roszszul üt ki (Kovács: FarsKal. 17). — *Er rauchte seine Pfeife und lachte über den armen, wenn ihm trotz allem Kopfzerbrechen die Dinge fehlschlugen:* Pipázott és csak nevette a szegényt, ha minden észtörése mellett valami dolog visszára ütött ki (KisfK: VígBesz. 117). — *Alle seine Vorsätze schlugen fehl:* Minden plánuma [terve] rosszul ütött ki [v. dugába dőlt] (KisfK: VígBesz. 131).

Fehltritt. — *Er hat einen Fehltritt gemacht, und ist gefallen:* Megbotlott és elesett (Vers. 176).

Feier. — *Eine Feier begehen:* Ünnepet űlni.

Feierabend. — *Feierabend machen:* A napi munkát megszüntetni (Fin.) abbanhagyni.

Feiern. — *Das Schiff feiert:* A hajó vesztegel. (Fin.) — *Wenn einmal das Schiff Wind feiern musste:* Ha valahol vesztegelni kellett [a hajóval] dologtalan (Jók: ArEmb. I: 78). — *Ein Fest feiern od. begehen:* ünnepet ülni. — *Kommt alle, alle, feiert unsern Sieg!* Kedvesim, barátim! mind, mind elő! győzelmünk ünnepelni! (Szem: Zr. 3: 9).

Feig. — *Feige Memme:* Nyúllal béllett (NySz.). Gyáva pimasz.

Feil. — *Etwas feil bieten:* Arúba bocsátani v. vetni vmit (NySz.). — *Nicht bot den Kriegsgefangnen als Sclaven er mich feil:* Nem adott el rabbá hadi szolga képen (Ar: BH. 2: 15).

Fein. — *Ein feines Benehmen:* Mívelt, úrias magaviselet. (Fin.) — *Ein Mann von feiner Bildung:* Finom nevelésű úri ember. Finom míveltségű ember. — *Ein feiner Diplomat:* Éleselm[éj]ű, ravasz diplomata. (Fin.) — *Er bewirthet sie mit all den feinen Sachen:* Megvendégeli őket azzal a sok drágasággal (Jók: ArEmb. V: 194).

Feind. — *Einen Gegner od. einen Feind b e s t e h e n:* Ellenféllel szembeszállni, vele megküzdeni. — *Besser des Freundes Wunden, als des Feindes Kuss:* Jobb a szeretőnek sebe, mint a gyűlölőnek csókja (Erd.). — *Einem lachenden Feind ist nicht zu t r a u e n:* Kerüld az ellenséged barátságát (Márton: Lat. 189). — *Das Bessere ist der Feind des Guten:* Hadd el a jót a jobbért (Dug: Pb. II: 157). — *Einem feind sein:* vkit gyűlölni. — *So feind sind auf der Erde sich Feuer nicht und Wasser:* Tűz-víz e világon nem oly esküdt ellen (Ar: BH. 2: 11). — *Ich will es nicht einmal meinen Feinden wünschen:* Legnagyobb ellenségemnek se kivánom.

Feindselig. — *Die sich feindselig entgegenstehen:* A kik mint ellenségek állnak (egymással) szemben.

Feld. — *Alle Felder bleiben b r a c h l i e g e n:* A földek mind ugaron maradtak. (Jók: ArEmb. II: 67). — *Dem Hader der Parteien ö f f n e t e s i c h ein weites Feld:* Szabad mező nyílt a pártok küzdelmének. (Ar: HátrPr. 45). — *Das Feld b e h a u p t e n:* Győztesnek lenni. Diadalmaskodni. Megnyerni az ütközetet. Ura marad a helyzetnek. — *Einen Nebenbuhler a u s dem Felde s c h l a g e n (od. aus dem Sattel schlagen od. heben):* Versenytársat kiütni a nyeregből. — *Das s t e h t noch w e i t im Felde od. im weiten Feld, davon sind wir noch sehr weit entfernt:* Attól még nagyon messze vagyunk. Mikor lesz még az? Addig sok víz folyik a Dunán. Annak még sok ágaboga van. Még nagyon bizonytalan a dolog. — *I n s Feld z i e h e n. Z u Felde ziehen. Ins Feld r ü c k e n:* Síkra szállni. Háborúba, vagy hadba indulni. — *Er zieht g e g e n den Nachbarn zu Felde:* Harczba száll szomszédjával. (Faludi, NySz.). Az ellenség ellen táborba száll. (NySz.).

Feldbinde. — *Sie haben ja aber gar keine Feldbinde:* Hanem ön nem kötött övet. (Jók: ErdAr. II: 47).

Fell. — *Das Fell abziehen:* Lenyúzni a bőrt. — *Sie zogen dem Ross das Fell ab:* A ló bőrét lefeszíték. (Ar: BH. 1: 30). — *Ich werde dir das Fell gerben:* Kiterítem az irhád (Lehr 42). Kicserzem a bőrödet.

Fenster. — *Das Fenster g e h t a u f die Gasse:* Az ablak az utczára szolgál. — *Die Fenstern des H i m m e l s t h u n sich a u f* (I. Mos. 7: 11): Megnyílnak az ég csatornái. — *Das Fenster e i n h ä n g e n:* Beakasztani az ablakot. — *Die Fenster einhängen:* Beaggatni az ablakokat. — *Einem b l a u e Fenster m a c h e n:* Jól elpáholni, elnáspágolni vkit. — *Ich k o p f t e a n seinem Fenster:* Bezörgettem az ablakán. — *Da s t a n d Achmed, a m Fenster der Burg:* Achmed állt ott, a vár ablakában (Jók: FehérR. 153). — *Er wird meinen Brief nicht ans Fenster s t e c k e n (nicht hinter den Spiegel stecken,* Schrader 15): Tudom, nem teszi ablakba levelemet. — *A u s h o h e n Fenstern s e h e n:* Nagyra látni, pöffeszkedni. — *Sie k a m e n (von aussen) hin z u m Fenster:* Oda gyűltek az ablak alá (Nyr. IX: 234). — *Eine Fenster s c h e i b e a u s s c h l a g e n:* Ablakot betörni. (Fin.).

Ferkel. — *Wenn das Ferkel geboten wird, soll der Sack bereit sein:* Hol malaczot igérnek, zsákkal forgolódjál. (Erd.).

Fern. — *Es steht mir fern. Fern sei es von mir:* Éppen nem kivánom, korántsem akarom, nem szándékom, eszem ágában sincs, ments isten, isten őrizz (nem: távol áll v. legyen tőlem, hogy ... Antib.).

Ferne. — *In welchen Fernen schweift dein Blick?* Hová vész tekinteted? (Nyr. III: 352). Hová merült el szép szemed világa (Vör: A merengőhöz).

Ferse. — *Der Ritter i s t ihm immerfort a n od. a u f der Ferse.* A dalia minde-

nütt nyomában (Jók: ErdAr. I: 20). — *Der Sünde folgt die Strafe auf den Fersen:* A bünnek büntetés [az] úti társa (NySz.). — *Der Tod folgt dir auf den Fersen:* Nyomodban van a halál (NySz.). — *Auch er folgt ihnen auf den Fersen nach:* Nyomon utánok indul ő is (Shak. II: 207). — *Die Gespenster folgen ihm auf den Fersen:* Inába lesznek a kisértetek (Nyr. XI. 132). — *Er reicht ihm nicht an die Ferse:* Még nyomába sem hághat (NySz.). Árnyékába sem állhat. — *Er haut mit den Fersen hinter sich (wie Luther sich ausdrückt,* Schrader 138): Sarkával fenyegeti az ellenséget (Dug: Pb. I: 139. NySz.).

Fersengeld *geben:* Kereket oldani (Fin.). Elhordani az irhát. Sarkával fenyegetni az ellenséget (NySz.).

Fertig. — *Fertig werden mit einer Sache:* Elkészülni vmivel. (Fin.). — *Wenn er zuweilen in Pest in die Rondelle sich verirrt, wo die deutschen Komödianten spielen, und zu lachen beginnt, dann muss man die Vorstellung unterbrechen, bis er fertig ist:* Ha néha bevetődik Pesten a rondellába, a hol a német komédiások játszanak s rákezdi a kaczagást: meg kell állani az előadással, míg abba nem hagyja (Jók: RRáby I: 15). — *Die werden schon damit fertig werden:* Azok meggyőzik a dolgot (Jók: ArEmb. III: 127). Azok majd nyélbe ütik a dolgot. — *Sich zu, wie du mit ihm fertig wirst:* Lássad, hogy boldogulsz vele. — *Er konnte mit seiner Aufgabe leicht fertig werden:* Könnyen elbánt ezzel a feladattal (Jók: RRáby I: 134). — *Mit ihnen wirst du nicht so leicht fertig:* Azokkal nem bánhatsz el olyan könnyen v. oly hamar; azokkal nem fogsz oly könnyen boldogulni v. végezni (nem: elkészülni, l. Nyr. III: 315). — *Rasch abmachen etwas. Mit einer Sache schnell fertig werden:* Vmin hamar általesni (NySz.).

Fessel. — *Du magst der eignen Zunge Fesseln anlegen, od. die eigne Zunge im Zaum halten:* Nyügöt vethetsz a magad nyelvére (NySz.). — *Wir tragen die Fesseln unsrer eigenen Schwächen:* Gyarlóságaink nyügbe vetnek (Nyr. XI. 134). — *Nun bist du der Fesseln entledigt od. ledig. Nun bist du von den Fesseln frei:* No megszabadultál immár a nyügből (NySz.). — *Jemd. in Fesseln legen, schlagen, werfen:* Békóba verni vkit (NySz.). Vasra verni. Farkasgúzsba kötni (Baksay: GyÖ. II: 308).

Fesseln. — *Durch die Innigkeit seines Gefühls fesselt er nicht bloss unsere Aufmerksamkeit, sondern auch unser Herz:* Érzelme bensősége által leköti nem csak figyelmünket, hanem szivünket is (Ar: HátrPr. 111). — *Der Leser (od. die Aufmerksamkeit des Lesers) wird durch die Charaktere gefesselt:* Az olvasó ráfeledi magát a jellemekre (Ar: Pr. 454). — *Die Krankheit fesselte ihn ans Bett:* Betegsége az ágyhoz kötötte.

Fest. — *Sein Ruhm war fest begründet:* Hire-neve meg volt örökítve. — *Der Engel Michael bliebt fest, sagte nur: «Es muss sein!» und jagte sie hinaus:* Mihály angyal nem tágított, hanem azt mondta: «muszáj» s kikergette őket (UngRevue VII. 691). — *Fest Schlafen:* Mélyen aludni (Márton Lat. 246). — *Noch schlummert fest mein Diener:* Alszik az én szolgám, mélyen (Ar: BH. 8: 81).

Fest. — *Ein Fest begehen od. feiern:* Ünnepet ülni.

Festbinden. — *Der Balken ist mit einem Strick an der Thürwand festgebunden:* A rúd kötéllel van az ajtófélhez hurkolva (Jók: ArEmb. III: 146).

Festfahren. — *Willst du dein Schicksal an zwei Orten festfahren:* Két helyre akarod-e lekötni a sorsodat (Jók: ArEmb. III: 114).

Festgebannt. — *Er bleib wie festgebannt vor Verwunderung stehen:* A bámulattól megigézve állt meg (Jók: ArEmb. I: 83).

Festhalten. — *Er kann die Gedanken nicht festhalten:* Nem tudja gondolatait összetartani (Reviczky: Nóra). Nem tud uralkodni gondolatain. — *Festhalten an einer Sache:* Erősen kitartani vmi mellett (Fin.). — *Er hielt an seinen Grundsätzen fest. Er blieb seinen Grundsätzen treu.* Elvekhez tartotta magát (Ar: Próz. 408).

Festnehmen: Elfogni, letartóztatni, elcsípni. — *Man nahm ihn dann fest und brachte ihn nach Adrianopel:* Lefülelték osztán őtet, és Drinápolyba vitték (Dug: Pb. 31).

Festsetzen. — *Den Preis bestimmen od. festsetzen:* Árát szabni vminek (NySz.). — *Es hat einen festgesetzten Preis:* Szabott ára van (NySz.). — *Der Kohlenstaub hat sich in allen Poren ihrer Epidermis fest-*

gesetzt: A szénpor bevette magát epidermisük minden pórusába (Jók: EnyémT. I: 46).

Festung. — *Eine Festung entsetzen:* Várat felszabadítni, felmenteni (Fin.) — *Die Festung ergiebt sich. Man übergiebt die Festung.* A várat föladják.

Fett (főnév). — *Fett auslassen:* Zsírt olvasztani (Fin.).

Fett (melléknév). — *Eine fette Pfründe:* Kövér plébánia (NySz.).

Feuer. — *Das abnehmende innere Feuer [der Erde]:* A veszendő belső tűz (Jók: FGyém. II: 151). — *Das starke Feuer der Geschütze:* A nagy ágyúzás (Jókai). — *Wo das innere Feuer ausgegangen ist:* Hol a belső tűz elfogyott (Jók: FGyém. II: 151). — *Je näher wir kamen, desto mehr dämpfte sich mein Feuer:* Minél közelébb jutánk, annál inkább aludt [v. lohadt] tüzem (Kovács: FarsKal. 38). — *Das Feuer hat unser Haus ergriffen:* A tűz házunkba kapott. — *Erlöschen da allmählig die Feuer in der Runde:* Azután a máglyák tüzei lankadnak (Ar: BH. 5: 53). — *Das Feuer fällt hinein:* Belekap a tűz (Fin.) — *Es ist gleich Feuer im Dache:* Mindjárt kard ki hüvelyből (Fin.). — *Ganz Feuer und Flamme stürzt er auf mich zu:* Tüzzel-lobbal nekem jő (Kovács: FarsKal. 80). — *Das Feuer ersticken:* A tüzet elnyomni v. elfojtani. — *Feuer fangen:* Meggyúladni. Kigyúladni. Tüzet fogni. Lángot vetni (NySz.). Lobbot vetni. — *Wie von der glüh'nden Kohle Feuer fängt das todte Stück:* Valamint a holt szén gerjed eleventűl (Ar: BH. 7: 45). — *Sein Herz hat Feuer gefangen:* Szíve lobbot vetett (Magy. s a Nagyvilág V: 577). — *Verbrannt Kind fürchtet's Feuer:* Kezeégett gyermek irtózik a tűztől (Erd.). A ki a kigyótól megijedt, az a gyíktól is fél (Nyr. VI: 82). — *Gebrannte Kind fürchtet das Feuer:* A kit kigyó megcsíp, a gyíktól is fél (Nyr. XVI. 41). A kit a kígyó megcsípett, fél az gilisztától is. Kinek egyszer megégette száját a kása, az aludttejet is megfujja (Erd.). — *Jeder weiss es am besten, wo ihn der Schuh drückt, und das gebrannte Kind fürchtet das Feuer:* Kiki maga tudja, hol a bibe súlya, kit a kása éget, van oka, hogy fújja (Sárosi: Tromb. 250).— *Feuer machen:* Tüzet rakni. — *Feuer schlagen, Audiat!* Üssön ki, Audiát! (Jók: RRáby II: 29). — *Timárs Augen sprühten Feuer:* Timár szemei szikrákat szórtak (Jók: ArEmb. V: 114). — *Wer des Feuers geniessen will, sagt das Sprichwort, muss sich den Rauch gefallen lassen (Lessing: Ernst und Falk):* Rózsaszedés tövissel jár. (Erd.). — *Man goss Öl auf's Feuer, man häufte Fehler auf Fehler:* Olajjal oltották a tüzet, hibára hibát tetéztek (Szarvas, Nyr. XVIII. 50). — *Er holt die Kastanien für einen andern aus dem Feuer:* Mások kosarába szed epret (NySz.). — *Meine Bücher sind in Feuer aufgegangen:* Tűz pusztította el könyveimet. Könyveim elégtek. — *Er hat zwei Eisen im Feuer:* Sokféle fából farag («arra mondják, a ki minden körülményt, jót, rosszat, válogatás nélkül felhasznál, hogy a maga javát előmozdíthassa» Nyr. VIII. 277. Tehát nem «két vasa van a tűzben», mint lapjaink fordítják Bismarck fölkapott mondását). — *Mit Feuer und Schwert verwüsten:* Tűzzel vassal pusztítani. — *Kein Rauch ohne Feuer:* Füst nem megy tűz nélkül (Erd.). — *Zum Feuer anfachen:* Lángra lobbantani (Ar: HátrPr. 98). — *Etwas zum Feuer [ans Feuer] setzen:* Valamit a tűzhöz [tűzre] tenni (Vers. 114). — *Wer dem Feuer am nächsten ist, wärmt sich am besten:* A ki közelebb van a tűzhöz, jobban melegszik (Nyr. XVI. 276).

Feuerprobe. — *Die Feuerprobe bestehen (Weish. Sal. 3, 6):* Megállani v. kiállani a tűzpróbát.

Feuerspeiend. — *Hast du einen feuerspeienden Berg zum Hüter?* Tüzet vető hegy fekszik-e őrödül? (Vör: A hitlen).

Feuertod. — *Diese Hexe wurde von unserm Komitat zum Feuertod verurtheilt:* Ezen boszorkányt megyénk törvényszéke máglyára itélte (Szigl: Rózsa 112).

Fiasco. — *Diese oft mit grossen Fähigkeiten begabten Individuen werden immer Fiasco machen:* E gyakran nagy tehetséggel is bíró egyének mindig fiascót [fiaszkót] fognak vallani (Kemény Zs.: Élet és ir. 58). — *Ihr Versuch machte Fiasco:* Kisérletök fiascót vallott (Egyetért. 12: 311). — *Die allgemeine «Entrüstung» der äussersten Linken hat Fiasco gemacht:* A szélsőbaloldali országos «fölháborodás» fiaszkót vallott (PHirl. 1891. II/8. vcz.).

Fieber. — *Das Fieber schüttelt mich:* A hideg ráz. — *Den Sacristan ungerech-*

net, den jetzt noch das Fieber schüttelt: Nem számítva az élő sekrestyést, kit most is lel még bele a hideg (Jók: FGyém. II: 17). — *Er hat das Fieber:* A hideg leli. — *Er hat das Kanonenfieber; er kann kein Pulver riechen (ist feige in der Schlacht, ohne Muth,* Schrader 187): Fél a puskapor szagától.

Fieberanfall. — *Er hat oft Fieberanfälle:* Sokszor kileli a hideg. Sokszor ráér a hideg. Sokszor rájön a hideglelés.

Fieberfrost. — *Er zitterte von Fieberfrost geschüttelt an allen Gliedern:* Már minden tagját rázta a hideg (Jók: FGyém. II: 42).

Fiebern. — *Hast du gefiebert, so bleib nur zu Hause:* Ha kilelt a hideg, úgy csak maradj otthon (Ar: HátrPr. 413).

Finden. — *Kaulmann wird uns schon finden:* Majd utánunk talál Kaulmann úr (Jók: FGyém. I: 141). — *Dort hätte Ráby von selber Fräulein Fruzsinka nicht gefunden, denn sie hatte sich in den innersten Schlupfwinkel zurückgezogen:* Biz ott magától sohasem akadt volna rá Fruzsinka kisasszonyra Ráby Mátyás, mert az ott félrevette magát a legbelső rejtekbe (Jók: RRáby I: 136). — *Der nächste Morgen findet ihn dort drüben:* A ránk jövő regg őt az égben éri (Szem: Zr. 4: 1). — *Mathias Ráby fand an keinem derselben G e f a l l e n:* Ráby Mátyásnak egyik sem volt kedvére (Jók: RRáby I: 238). — *G e s c h m a c k finden an etwas:* Inyére valónak találni (Fin.). — *Das war ein Räthsel, dessen L ö s u n g man nicht zu finden wusste:* Ez talány volt, melynek nem lehetett a nyitjára akadni (Jók: EnyémT. II: 117). — *Vielleicht finden Sie auch hiefür eine Lösung:* Ön talán ennek is kitalálja a nyitját (uo. III: 120). — *Wenn er ihn schreien hört, so weiss er, dass er jetzt s e i n e n M a n n gefunden:* Mikor hallja kiabálni, tudja, hogy most emberére akadt (Jók: FGyém. I: 16). — *Viele deiner Sklaven fanden ihren T o d im wilden Sturme der empörten Wogen:* Sok híveid halálok ott lelék a lázadásra kelt habok között (Szem: Zr. I: 6). — *In meinem reinen Gewissen finde ich T r o s t:* Tiszta lelkiismeretemben találok vigasztalást. — *Das vordringende Corps fand überall nur vom Feinde bereits v e r l a s s e n e S t e l l e n:* Az előhaladott csapat mindenütt csak hűlt helyét találta már az ellenfélnek (Jók: EnyémT. III: 14). — *Herr Matyi geleitete ihn bis zum nächsten Zimmer; von dort, glaubte er, werde Ábrahám schon selber d e n W e g finden:* Matyi úrfi kikisérte őt a szomszéd szobáig, azt gondolta, hogy onnan majd magától is kitalál (Jók: RRáby I: 69). — *Er ist verschollen, n i r g e n d s zu finden:* Semmi híre-pora nincsen (Nyr. I: 456); se híre, se hamva. — *K e i n e S p u r ist mehr von ihm zu finden:* Híre-hamva is oda van talán (Magy. és Nagy-Világ VI. 142).

Finden, sich. — *Am Morgen fand der erwachende Kranke sich allein im Zimmer:* Reggel az ébredő beteg ismét egyedül találta magát szobájában (Jók: ArEmb. IV: 70). — *Schliesslich fand sich oder traf sich ebenbürtige G e s e l l s c h a f t:* Aztán csak került rangjához illő társaság (uo. II. 130). — *Für die Postmeisterstellen fanden sich Ungarn genug:* Póstamesternek akadt magyar ember elég (Jók: RRáby I: 36). — *Selten findet sich ein so guter M e n s c h:* Ritkán akad ilyen jó ember. — *Es hat sich ein G l ü c k für ihn gefunden:* Szerencséje akadt. — *Es w i r d sich schon finden:* Majd meglássuk. Majd találunk módot benne. — *Sich d a r e i n finden:* Neki törődni vminek (Ar: Jóka). — *Nur hie und da findet sich etwas gutes drin:* Csak szemenként találkozik a jó benne (Fal: NU.).

Finger. — *Einem auf die Finger klopfen:* Körmére koppantani vkinek. Jól megkoppintották a körmét (Dug: PB. 28). — *Ich kann ihn um den Finger wickeln:* Ujjaimon forgathatom, mint a gyűrűme. (NySz.). Madarat foghatnának vele (uo. — *Er hat sich schon die Finger verbrannt* Már egyszer megjárta. Megnyomta már a csőszökör a lábát: saját kárán tanúlt (Nyr. XVII. 184).

Finster. — *Der unterirdische Gang begann finster zu werden:* Elkezde sötétülni az alagút világa (Jók: ErdAr. II: 96). — *Das Zimmer finster machen:* Besetétíteni a szobát.

Finsternis. — *Es umfängt uns die Finsternis der Nacht:* Reánk borul a setét északa (NySz.).

Fisch. — *Die kleine Minka ist munter, wie ein Fisch:* A kis Minka friss, mint a hal (Kovács: FarsKal. 46). — *Er ist stumm, wie ein Fisch:* Hallgat, mint a kő (NySz.). Hallgat vagy szótalan, mint a hal (Erd.).

Mint a fa, úgy nem mer szólani (NySz.). — *Er lebt, wie ein Fisch im Wasser:* Úgy él, mint madár az ágon (Nép. Heves m.), — *Wenn gekochter Fisch in's dritte Wasser kommt, wird er ungesund:* Veszedelmes hal harmadik vizében (Erd.).

Fischen. — *Im Trüben ist gut fischen:* Jó halászat esik a zavarosban (Nyr. IV: 420).

Fittig. — *Die finstre Nacht breitete ihre schirmenden Fittige über ihn aus:* A sötét éj szárnyai alá vette (Ar: Toldi 4: 3).

Fixieren. — *Er fixierte ihn mit den Augen:* Szemeit rászegezte. Szemét reá függeszté (NySz.). Szemhegyre vette (Faludi, NySz.). Szembe fogta (Kárm: F. XLVIII). — *Der Geistliche aber fixierte sie fortwährend scharf mit seinem Blicke und sie konnte ihm nicht ausweichen:* A pap pedig folyvást élesen szögezte tekintetével, nem lehetett előle menekülni (Jók: FGyém. II: 19). — *Er fixierte sie mit seinem Fernrohr:* Szemügyre vette messzelátójával (Jók: ArEmb. I: 27).

Flach. — *Flacher Stil:* Színtelen, unalmas irály (Fin.). — *Ein flaches Urtheil:* Felületes itélet (Fin.).

Flackern. — *Die flackernde Flamme auf dem Herde warf röthliche, tanzende Schatten an die rauchigen Mauern:* A hókonyodó láng [vö. hókádzik, Tsz.] a tűzhelyen tánczoló vörhenyes árnyékokat vetett a füstfogta falakra (Jók: EnyémT. II: 55).

Flamme. — *Drauf fuhr auch in Krimhildens Antlitz die Flamme jäh:* Lobbot ezen arcza vete Ildikónak (Ar: BH. 8: 65). Lángba borúlt erre arcza Ildikónak. — *Es reckten sich die Zungen der Flammen himmelan:* Láng lobogó nyelvét nagy egekre nyujtá (Ar: BH. 1: 32). — *Er langt danach: da schlagen die Flammen draus hervor:* Nyúlni akar hozzá, láng csap ki belőle (9: 27).—*Die Wuth der Flamme dämpfen:* A lángok pusztítását fékezni. — *Es kommt herangestürmt, wirft Flammen auf, zertrümmert Wölbungen, zerstört Schachte, versenkt den Boden und zerschmettert die Menschen:* Az rohanva jön, lángot robbant, boltozatot tör, aknát vettet, földet omlaszt, embert pozdorjává tör (Jók: FGyém. I: 51). — *Flammen schlagen:* Lángot vetni. Lobogni. Lobbot vetni. — *In Flammen aufgehen:* Elégni (lánggal). — *Etwas geht in Flammen auf:* Vmit fölemésztenek a lángok. — *In Flammen gerathen:* Lobbot vetni. Fellobbanni. Lángra gyúlni. (Vö. *Feuer.*) — *Der den erloschnen Funken unsers Streits aufbläst zu neuen Flammen:* Ki a haragnak elaludt szikráit új lángokra bojtja (Szenvey: Messz. 61).

Flammen. — *Der Abendhimmel begann vor Innozenz' Augen blutroth zu flammen:* Incze szemei előtt vérszínt kezdett játszani az alkonyi ég (Jók: EnyémT. I: 153). — *Von Schamroth flammt die Wange, die fahl sonst ist und blass:* Sárga fakó színét tüzeli a szégyen (Ar: BH. 3: 45).

Flammenmeer. — *Die kleine Wohnung scheint in einem Flammenmeer zu schwimmen:* A kis lak lángban áll (Jók: ArEmb. III: 49).

Flatterhaft. — *Ariostos flatterhafter Geist emancipierte sich noch am meisten von diesem Einfluss, oder: widerstand am meisten dieser Einwirkung:* Ariosto játékos szelleme leginkább emancipálta magát ezen hatás alól (Ar: Próz. 87).

Flattern. — *Das ist schon das jugendliche Spiel des Gemüths und der Phantasie, die von Blume zu Blume flattert und in schillernden Bildern schwelgt:* A kedély és képzelet ifjonti játéka ez már, mely virágról virágra csapong és csillogó képekben dúslakodik (Ar: HátrPr. 291). — *Sein von Schweiss durchnässtes Haar flatterte im Wind:* Izzadságtól csapzott haját lobogtatta a szél (Jók: ArEmb. III: 144).

Flau. — *Das Geschäft geht flau:* Pang az üzlet (Fin.). — *Die Tendenz der Börse war heute flau:* A tőzsde [börze] irányzata ma lanyha volt.

Flechten. — *Einen Bund flechten:* Szövetséget kötni (Fin.). — *Ihr langes Haar zu einem einzigen Zopf geflochten:* Hosszú haja egyetlen ágba fonva (Ar: HátrPr. 197).

Fleck. — *Den rechten Fleck treffen:* Fején találni a szöget. — *Er hat den wunden Fleck getroffen:* Elevenére tapintott. Bibéjére apinttott vkinek. — *Du weisst, Kamerad, mein Herz hab' ich auf dem rechten Fleck:* Szívem' tudod pajtás, helyén van (Kovács: Fars-Kal. 10). — *Mein Hans hatte das Herz am rechten Fleck:* De az én Jancsim-

nak helyén állt a szíve (Pet: JánosV.). — *Ohne mich vom Fleck zu rühren, werf' ich euch alle todt:* Egy álltó helyemből mind agyon dobállak (VajdaJ: Béla 127). — *Er sitzt immer auf demselben Fleck. Er rührt sich nicht vom Fleck:* Melegíti a padot: helyt ül, folyton folyvást ül (Nyr. IX. 33).

Flederwisch. — *Heraus mit dem Flederwisch!* Gyöpre a törökkel! (Kovács: Közm. 148). Hadd lássuk a medvét!

Flehen. — *Mit gefalteten Händen flehen:* Kezekulcsolva könyörögni v. rimánkodni (reménykedni). — *Mit schmerzerfüllten Herzen flehe ich zu Gott:* Szívem repedtével esedezem az úr előtt (Nyr. V. 512).

Fleisch. — *Fleisch ansetzen:* Testesedni. — *Fleisch von unserm Fleische* (I. Mos. 2, 23): Hús az én húsomból. — *Sie sind recht bei Fleische:* Jó húsban vannak (NySz.).

Fleiss. — *Fleiss anwenden:* Serénykedni, szorgalmatoskodni, iparkodni, azon lenni (Vers. 25, 43). — *Fleiss auf etwas verwenden:* Rajta lenni, igyekezni. — *Die Gänze deiner Macht hast verkürzet Du mit Fleiss:* Megfogyatád önként hatalmad egészét (Ar: BH. 2: 29).

Fletschen. — *Metall fletschen:* Fémet lapítani (Fin.). — *Die Zähne fletschen:* Fogát vicsorítani (uo.). — *Sie fletschen die Zähne:* Agyarkodva köszörülik fogaikat (NySz). — *Du siehst dem Kreis gegenüber da hocken Isegrim, die weissen Zähne fletschend in seinem wilden Grimm:* Látnál csikasz ordast megülni haraggal szembe, a kör szélén, csiholó fogakkal (Ar: BH. 8: 38).

Fliege. — *Mit einer Klappe zwei Fliegen schlagen:* Egy csapásra két legyet (Erd.). Egy rókáról két bőrt nyúzni. — *Er macht aus der Fliege od. aus der Mücke einen Elephanten:* A légyből elefántot csinál («— tüntet» NySz.). Fölfujja a dolgot.

Fliegen. — *Fliegende F a h n e:* Kibontott zászló (Fin.). — *Mit fliegenden H a a r e n:* Repülő, kötetlen, szabadon lebegő hajjal (Vers. 187). — *Fliegende H i t z e:* Gyorsan múló hőség (Fin.). — *Soll denn der Bürger den P e c h k r a n z in die Scheuern fliegen sehn?* Hát a lakos vad lángba kelni lássa csűreit? (Szem: Zr. 3: 6). — *Ein Aschentopf flieg ihr i n s G e s i c h t:* Egy hamvas fazék repült szeme közé (Baksay: GyÖ. II: 259). — *In die L u f t fliegen:* Fölrobbanni (Fin.). — *Einen D r a c h e n fliegen l a s s e n:* Sárkányt ereszteni (Fin.). — *Spannt aus die Schwingen mächtig, als wollt d a v o n er fliegen:* Emelinti roppant szárnyát repülőre (Ar: BH. 10: 75).

Fliehen. — *Wenn nur einmal der feurige Reflex eines züchtigen Erröthens über das weisse Antlitz flöhe:* Ha egy szemérmes elpirulás tűzárnya futna egyszer végig arczán (Jók: ArEmb. III: 15).

Fliessen. — *Die Arbeit fliesst od. geht von statten:* A munka halad (Fin.). — *Die Kerze fliesst:* A gyertya olvad (uo.). — *Der Schweiss fliesst ihm von der Stirn:* A veriték csorog homlokáról. — *Von seiner Stirne floss das Blut in Strömen:* Homlokáról patakzott alá a vér (Jók: ErdAr. I: 101).

Fliessend. — *Fliessender Stil:* Folyékony irály.

Flink. — *Sie soll lieber flink mit der Hand sein, als flink im Plärren:* Inkább hirtelenkezű legyen, mint hirtelensíró «mécses cserép» (Jók: FGyém. V: 156). — *Flink, wie eine Maus:* Fürge mint az ürge.

Flinte. — *Die Flinte geht nicht los:* El nem sül a puska. — *Er prahlt damit, dass seine Flinte (od. Gewehr) so und so weit trägt:* Dicsekszik ennyi lépésre járó [vagy hordó] puskájával (Csok.). — *Die Flinte ins Korn werfen:* Kereket oldani. Oldozza a kereket (Dug: Pb. 139).

Floh. — *Wer mit Hunden zu Bette geht, steht mit Flöhen wieder auf:* Ki ebbel hál, bolhásan kél. Aki ebbel fekszik, bolhásan kél fel (Erd.).

Flöte. — *Die Flöte blasen:* Fuvolázni. Flótázni.

Fluch. — *Mein Fluch erfüllt sich an niemanden:* Nem fog meg az én átkom senkit (Jók: ArEmb. III: 78). — *Dich mag mein Fluch erreichen, nicht bleib er unerfüllt:* Verjen meg az átok, ne maradj veretlen (Ar: BH. 12: 77). — *Auf dieser Hand liegt ein Fluch:* Ez a kéz meg van átkozva (Jók: ArEmb. V: 54). — *In Flüche ausbrechen:* Káromkodásra fakadni (uo. I: 120).

Flucht. — *Wenn ihn jemand mit einer Stecknadel an empfindlicher Stelle stach, so e r g r i f f er die Flucht:* Ha valaki egy gömbös tűvel elevenjére szúrt, futásnak adta magát (Dug: Pb. 188). — *Er hat die Flucht (das Hasenpanier) ergriffen:* Szaladásra vette az útat (uo. 145).

— *Die Römer ergriffen die Flucht oder begaben sich auf die Flucht:* A rómaiak futásra adták magukat (NySz.). Futásnak eredtek. — *Auf die Flucht bedacht sein. Sich auf die Flucht begeben:* Futásra venni a dolgot (NySz.). — *Einen in die Flucht jagen od. schlagen:* Vkit megfutamítani. Megszalasztani. — *Die Griechen wenden sich zur Flucht:* A görögök hátat adnak és szaladásra vészik a dolgot (Hall: HHist. III: 141).

Flüchten. — *Er flüchtet in einer bestimmten Richtung:* Futását veszi valamerre. — *Er flüchtet quer an der Treiblinie vorüber:* Rézsút veszi az a hajtás vonala előtt (Jók: ErdAr. I: 17). — *Er kann ins Gestrüpp flüchten:* Szaladhat a bozótnak (Jók: EnyémT. II: 113).

Flüchtig. — *Flüchtig sein:* Bujdosásban lenni (NySz.). — *Sich auf flüchtigen Fuss setzen:* Elszökni, elbujdosni. Bujdosóba indulni (NySz.). Világgá bujdosni vagy menni v. esni. — *Wir warfen nur einen flüchtigen Blick auf den Unterschied zwischen dem griechischen und indischen Drama:* Csak egy futó pillantást vetének a görög és hindu dráma közötti különbségre (Ar: HátrPr. 198). — *Dieser flüchtige Moment entgeht leicht unserer Aufmerksamkeit* E rövid mozzanat könnyen elfutja figyelmünket (uo. 55). — *Eine Sache flüchtig abmachen:* Vmin futólag általesni (NySz.). — *Ich habe ihn flüchtig gesehen:* Futólag (kutyafuttában) láttam.

Fluchtversuch. — *Er machte wiederholte Fluchtversuche:* Többször is megkisértette a szökést.

Flügel. — *Die Cavallerie, die den rechten Flügel von der Infanterie deckt:* A lovas sereg, mely a gyalognak jobbik szárnyát födi (Vers. 71). — *Seine Weisheit hat Flügel:* Bölcsesége szárnyon jár (NySz.). — *Du bist eine Schwalbe und . . . ich möchte dir wohl die Flügel stutzen:* Fecske vagy s . . . én szeretném szárnyadat szelni (Szigligeti: Rózsa 39). — *Wie könnte ein gefangener Vogel mit gestutzten Flügeln fliegen?* Hogy szálljon rabmadár szegett szárnyon? (Ar: Élet. 191).

Fluss. — *Fluss der Metalle:* A fémnek olvadása (Fin.). — *Arm eines Flusses:* Folyó ága. — *Der Fluss (das Wasser) tritt aus (tritt über die Ufer):* Kiönt, kiárad medréből, kicsap a medréből, megárad a folyó (nem: kilép medréből; Antib.). — *Alle Flüsse laufen ins Meer:* Minden folyó végre a tengerbe ömlik (Erd.). — *Einen Fluss abführen:* Vmely folyót lecsapolni. — *Den Fluss hinauf:* A folyón fölfelé.

Flüstern. — *Das verstohlene Flüstern, die glühenden Händedrücke, die schmachtenden Blicke lassen mit Recht annehmen, dass . . .* A titkos suttogások, forró kézszorítások, az epedő pillantások alapos gyanúokot szolgáltatnak . . . (Jók: RRáby I: 10).

Flut. — *Ebbe und Flut:* Apály és dagály. — *Eine Flut von Blüthen:* Virágözön (Jók: FGyém. II: 154). — *Der Stromstand ist's, der starke, der stürmischer Thaten Fluten zu zurückedämmt:* Ez folyamok partja, mely rohanó tettek árját visszatartja (Ar: BH. 1: 15).

Folge. *Schlimme Folgen haben:* Rossz következményekkel járni. — *Folge leisten:* Engedelmeskedni, engedni, követni. — *Der Einladung Folge leisten:* Engedni a meghívásnak. — *Er möge nach Hause eilen, um dem Rufe seiner Mitbürger Folge zu leisten:* Siessen honfitársai hívásának eleget tenni! (Jók: EnyémT. III: 147).

Folgen. — *Sein Trupp folgt ihm schweigend:* Csapatja hallgatva jár nyomában (Jók: ErdAr. II: 23). — *Er folgt mir auf den Spuren überall, er fällt mich an, wie ein Verfolger:* Ez jár velem, ez kisér mindenütt, mint üldöző, mindenhol rajtam üt (Vör: Munk. I. 238). — *Wir folgen dir, wir halten unsern Schwur!* Nyomod követjük tett hitünk szerént (Szemere: Zr. 5: 5). — *Wir sind nicht stark genug unserm Verstande ganz zu folgen:* Az ember nem bír elég erővel, szavát fogadni [hogy szavát fogadja] mindég az eszének (Kaz: Roch. 18). — *Wir folgen dem Befehl.* Meglesz parancsod (Szem: Zr. II: 7). — *Ich folge gern den edeln Beispiel [des Jüngern]:* Az ifjabbnak nemes példáján én örömmel indulok (Szenvey: Messzinai Hölgy 52). — *Der Rede des Fremdlings möge er nicht folgen:* Az idegennek beszéde után ne járjon (NySz.). — *Seinem eigenen Kopf folgen:* A maga eszére hallgatni. A maga eszén járni. A maga esze után indulni. — *Der Einladung folgen:* A meghívásra megjelenni. (Fin.) — *Folge*

meinem R a t h: Fogadd tanácsom (Ar: BH. 2 : 41). — *Dem Rathe meines Freundes folgend:* Barátom tanácsára. — *So folgte er wieder d e m R u f e des Königs der Belgier, um seine Arbeiten aufzunehmen:* Ennek folytán ismét engedett a belgák királya meghívásának, hogy munkáit folytassa. — *Eine Lüge folgt der andern auf d e m Fuss:* Egyik hazugság a másikat ott éri. — *Eine Krankheit folgt der andern auf dem Fuss:* Egyik nyavalya a másikat ott éri (NySz.). — *Überraschung folgte auf Überraschung:* Egyik meglepetés a másikat érte. — *Auf den ersten F e h l t r i t t folgt die Strafe:* Az első megbotlás követeli bünhödését (Jók: ArEmb. III : 40). — *Über ein so betiteltes Buch bringt ein neulich erschienener Artikel des «Athenæum» die u n t e n folgende Besprechung:* Ily czímű könyvről az Athenæum egyik közelebbi czikke az alább olvasható ismertetést hozza [közli] (Ar: HátrPr. 203).

Foltern. — *Er foltert od. quält mich fortwährend mit seinen Fragen:* Folyvást firtat. Egyre zaklat v. faggat kérdéseivel.

Fordern. — *Du schaust mich an mit zweifelndem Blick, als fordertest du eine offnere A n t w o r t:* Kétkedőleg vetsz reám szemet, úgy mintha nyiltabb szóra kérdenél (Ar: Shak. XIV : 76). — *Wie's das Glück auch spielt, das Vaterland darf jedes O p f e r fordern, zum Heldentod ist auch kein Weib zu schwach:* Bármely szerencse jő, just tarthat a hon minden áldozatra, s bajnokhalált szenvedhet asszony is (Szem: Zr. 2: 6). — *R e c h e n s c h a f t fordern:* számot kérni (NySz.). — *Ich fordere s i e:* Én az urat kardra hivom (je me veux battre contre vous, Kaz: KénytHáz. 148). — *Auf S ä b e l, Pistolen fodern:* Kardra, pisztolyra hívni. — *Arm in Arm mit dir, so fordr' ich mein Jahrhundert i n d i e S c h r a n k e n (Schiller: Don Carlos):* Veled karöltve — bajra hívom egész századunkat. — *Vor Gericht fordern:* Bíró elejébe hívni, idézni (Vers. 112). — *Z u m D u e l l fordern:* Párbajra kihívni. — *Konnten sie's erwarten, bis wir sie zum K a m p f gefordert?* Várták-e vajjon, hogy a csatát nekik magunk ajánljuk? (Szem: Zr. 3: 1.) — *Zum Wettkampf fordern:* Versenyre kihívni.

Fördern. — *Eine Arbeit fördern:* Lendíteni a munkán (Fin.). — *Aus einer Grube fördern:* Kihúzni (uo.).

Forderung. — *Wenn der Staat Forderungen an mich hat:* Ha az államnak követelése van rajtam (Jók: ArEmb. I: 155). — *Die Forderungen (od. Anforderungen od. Ansprüche) wurden sehr hinaufgeschraubt:* A követelményeket nagyon felcsigázták.

Förmlich. — *Der gute Mann war förmlich entzückt:* A jó úr csupa elragadtatás volt (Jók: ErdAr. III: 120).

Forschen. — *Manch edles Gefühl hättest du in diesem Busen gefunden, wo du bloss nach vergänglicher Lust geforscht:* Sok nemes érzést találtál volna e kebelben, hol csak mulékony kéj után kutattál (Madách: EmbTrag. 6. szín). — *Er wirft forschende Blicke umher:* Vizsgáló szemeket vet körül (TudTár 1835. VII:154).

Fort. — *Ich muss fort:* El kell mennem. — *Fort war er wie eine Maus (leise und unbemerkt entschlüpft, Schrader 125):* Elment, azt se mondta befellegzett. — — *Fort damit:* El vele! (Fin.). — *Und so fort:* És így tovább.

Fortbringen, *sich.* — *Er bringt sich kümmerlich fort; er fristet kümmerlich sein Leben:* Csak úgy teng-leng; csak alig tengeti életét.

Fortdauern. — *Der Kampf dauert noch immer fort:* A harcz még javában áll (TanárKözl. XXII. 81).

Fortfahren. — *Er fuhr nun in lateinischer Sprache fort:* Itt aztán diákra fogta a beszédet (Jók: RRáby I: 167). — *Wenn du so weiter fortfährst und nicht sofort wirst schweigen:* Ha tovább is a szót ellenem így hajtod (Ar: BH. 10: 24).

Fortgang. — *Glücklichen Fortgang haben:* Jól sikerűlni.

Fortjagen. — *Wenn der erfährt, dass ich seine Geschäftsgeheimnisse jemand anderem mittheile, so jagt er mich gleich fort:* Ha az megtudja, hogy az üzlet titkait valakivel mással közlöm, rögtön elcsap (Jók: FGyém. IV: 33). — *Was werden sie nun beginnen, wenn sie Herrn Kaulman fortgejagt haben?* Hát már most mihez kezd ön, ha Kaulman urat elcsapta magától? (Jók: FGyém. V: 29).— *Einer schiebt dem andern den Fehler zu; es geht nicht mit guten Dingen zu; bei der Restauration jagt man sie alle fort:* Egyik a másikra keni a hibát, kutya van

a kertben, ha restauráczió lesz, mind lecsapják őket (Jók: RRáby II: 320).

Fortkommen. — *Deshalb vermochte der Weinstock bisher nicht forzukommen:* Azért a szőllő eddig ott nem találta fel magát (EnyémT. III: 120). — *Sehen Sie zu, dass Sie fortkommen:* Hordja el a sátorfáját (Jókai).

Fortmachen, sich: Odább állani, elszaladni. — *Mache dich fort!* Takarodj! Hordd el magad! (Márton: Lat. 226). — *Mit diesen Worten machte der Reckengreis sich fort:* Ily szóval az agg hős elmene dolgára (Ar: BH. 2: 42).

Fortpflanzen. — *Auf die Nachwelt fortpflanzen:* Az utókorra juttatni v. hagyni. — *Von dem einen Schiffsseil konnte sich die Pest auf das andere Schiff fortpflanzen:* Az egyik hajókötélről a másikra elragadhatott a pestis (Jók: ArEmb. I: 12).

Fortschaffen. — *Fortschaffen lassen:* Elvitetni.

Fortschleichen, *sich.* — *Dann schlich auch er sich fort:* Erre aztán ő is elsompolyodott (Jók: ErdAr. I: 124).

Fortwährend. — *Zehn volle Tage regnete es fortwährend od. ohne Unterlass:* Tíz álló napig esett az eső. — *Fortwährend herumschiessen:* Egyre lövöldözni (Jókai).

Frage. — *Er bestürmte ihn mit tausend Fragen:* Ezer kérdésekkel [kérdéssel] ostromolta (KisfK: VígBesz. 129). — *Hier tritt die Frage an uns heran, ob wir einen vollständigen Shakespeare haben wollen, oder eine verstümmelte, lückenhafte castrierte Ausgabe:* Itt az a kérdés áll elé: teljes Saksperet akarunk-e, vagy megcsonkított, hézagos, castrált kiadást (Ar: HátrPr. 495). — *Keine Frage, dass alle die Leute mit den eingeschlagenen Köpfen klagen gehen werden:* Szó sincs róla, hogy ez a sok bevert fej mind panaszra megy (Jók: RRáby II: 1). — *Als Peter zu Hause ankam, war seine erste Frage...:* Mikor Péter haza ért, első szava is az volt (UngRevue VI: 694). — *Ja es ist noch sehr die Frage, ob...:* Sőt még nagy kérdés, vajjon...

Fragen. — [*Er*] *fragt ihn, um welche Preise er beim nächsten Rennen concurrieren werde:* Firtatja, hogy mely díjakra fog futtatni. — (Jók: FGyém: II: 127). — *Sie mögen nur die Apostel fragen:* Fogják kérdésre az apostolokat (NySz.). — *Dein Gefühl darfst du nicht fragen lassen:* Szivedet tanácsra hívnod itt nem szabad (Szem: Zr. 3: 8). — *Nach dem Preise fragen:* Az ár felől kérdezősködni. Vminek árát tudakolni. — *Das hat weiter gar nichts zu sagen; er kann deshalb ganz gut beweibt sein, wer fragt danach in Californien?* Az semmi báj, azért lehet nős; ki nézi azt Kaliforniában? (Jók: EnyémT. III: 116). — *Sie fragten den Appollon um Rath:* Tanácsot kértek Apollótól. — *Besser zweimal fragen, als einmal irre gehen:* Többet ér egy kérdés száz keresésnél (Nyr. V. 86). Kérdő útját nem veszti (IX. 32).

Fraglich. — *Das ist fraglich:* Kérdésben forog ez a dolog (NySz.).

Frau. — *Jemds Frau werden:* Vkihez nőül menni.

Frei. — *Freies Geleit:* Biztos járás (Fin.). — *Unter freiem Himmel:* A szabad ég alatt. — *Freie Kost (Freier Tisch):* Ingyen étkezés (Fin.). — *Der Einbildung darf man nie freien Lauf lassen:* A képzeléseket soha sem kell szabadjában magok kényére ereszteni (NySz.). — *Freie Wohnung:* Ingyen szállás (Fin.). — *Er ist vollkommen frei vom Schmutze des Lasters:* A bűnöknek szemetétől teljességgel szabados (NySz.). — *Der Lebenswandel des Spinoza war frei von allem Tadel:* Spinoza élete feddhetetlen (v. kifogástalan) volt. — *Soll ich's frei gestehen:* Igazat megvallván (Ar: BH. 4: 14). — *Etwas frei heraussagen:* Bátran (v. kereken) kimondani. — *O sag's uns frei: wie lange noch?* Oh, mondd ki bízvást, meddig? (Szem: Zr. 4: 9). — *Seine glänzenden Locken liessen eine hohe Stirn frei:* Csillogó fürtei szabadon láttaták magas homlokát (Jók: ErdAr. II: 107). — *Es steht euch frei:* Szabadságtokban áll. — *Es steht ihm frei jedem Laster nachzuhängen:* Szabadjában futhat minden gonoszra (NySz.). — *Einem etwas frei stellen:* Szabadságára hagyni. Tetszésére bízni vmit. — *Ich stelle dir das vollständig frei:* Teljesen felszabadítalak rá (Jók: FGyém. I: 153). — *Im Freien:* A szabad ég alatt (Márton: Lat. 229).

Freier. — *Kommst du als Freier, wie ein schwärmerischer Jüngling, und tauschest Ring gegen Ring?* Jössz kérőbe, mint egy ábrándos ifjú, gyűrűt hozva a gyűrűért? (Baksay: GyÖ. I: 327). — *Eine Zeit lang*

ging Julius auch sehr stark a u f F r e i e r s f ü s s e n ; dann hatte er aber den Heirathsplänen ein- für allemal ein Ende bereitet und den Entschluss gefasst, sein Leben als Junggeselle zu beschliessen (Max Kretzer: Die Bergpredigt. Roman. I: 41): Egy ideig Juliusnak nagy házasodó kedve volt, később aztán felhagyott egyszersmindenkorra házassági terveivel s elhatározta, hogy mint agglegény fogja bevégezni életét.

Freiheit. — *Freiheit ist über allen Reichthum*: Szabadság aranynál is drágább. Legdrágább kincs a szabadság (Erd). — *Er nimmt sich die Freiheit*: Bátorkodik, mer, merészel, megengedi magának (szabadságot vesz magának). — *Ich nahm mir die Freihet, Ihnen die Quittung zu übersenden*: Bátorkodtam elküldeni a nyugtatványt.

Freiwillig. — *Freiwillig und freudig leiden sie*: Szabad akarva és örvendezve szenvednek (NySz.).

Fremde. — *Er geht od. wandert in die Fremde*: Bujdosásnak adja fejét.

Fremd. — *Sich in fremde Angelegenheiten mengen od. mischen*: Más dolgába avatni magát (NySz.) v. avatkozni. Más ember dolgába mártani magát (NySz.). v. ártani magát. — *Lass dich nicht fremdes Gut gelüsten*: Nebántsdnak híják a másét. A másénak nebántsd a neve (Közm.). Jobb a kevés saját, mint a sok másé (NySz.). — *Fremd werden (vom Handwerksburschen)*: A munkából kiállani (Fin.). — *Ein fremdes Kind*: Más gyermeke (Fin.).

Freude. — *Die Freuden od. Genüsse des A u g e n b l i c k e s*: A percz örömei. — *Des L e b e n s ungetrübte Freuden werden keinem Sterblichen zu Theil*: A boldogságnak pohara nem adatik tisztán fel senkinek (NySz.). A teljes béke ritka madár ezen a világon (Dud: Pb. 9). — *A u s b r a c h die Freude plötzlich ob dieser Kund' im Schwarme*: E szóra felörvend hirtelen a népség (Ar: BH. 10: 5). — *Seine Freude a u s l a s s e n od. seiner Freude freien Lauf lassen*: Örömének szabad folyást engedni. — *Ich will ihm die Freude nicht b e n e h m e n (od. v e r d e r b e n), sonst würd' ich sprechen*: Nem szeghetem kedvét, különben szólnék (Greg: Shak. IX: 22). Kedvét elbontani (NySz.). — *Zu gleicher Zeit e r l e b t e ich eine d o p p e l t e Freude*: Egyszerre kettős öröm ért (Márton: Lat. 281). — *Er soll seine Freude d a r a n h a b e n*: Hadd teljék benne kedve (Nyr. XVIII: 52). — *Dass Timea daran grosse Freude hat*: Hogy az ilyenekben Timéának öröme telik (Jók: ArEmb. IV: 39). — *Er hatte seine Freude an dieser Arbeit*: Gyönyörűsége telt ebben a munkában (Jók: EnyémT. III: 123). — *Er habe seine Freude an seines Volkes Glück*: Lelje népe boldogságán örömét (Vör: Fóthi dal). — *Meine Mutter hat ihre grösste Freude an ihrer guten kleinen Schwiegertochter*: Az édes anyám legfőbb gyönyörűségét leli jó kis menyében (Kovács: FarsKal. 46). — *Die Freude s t ö r e n*: Megbontani az örömet (NySz.). — *Er kann seinen Freunden nicht die Freude v e r d e r b e n*: Barátinak nem szegheti kedvét (NySz.). — *Da klatschte Budas Frau v o l l Freuden in die Hand*: Tapsolt az örömtűl Buda felesége (Ar: BH. 5: 31). — *Das Jahr hat sich gewandt schon, der Frühling voller Pracht ist kommen in die Lande, voll Freude alles lacht*: Ime az esztendő tavaszi zöld színben újulva köszönt bé, csupa öröm minden (Ar: BH. 3: 5). — *A r m a n Freuden*: Örömtelen, kevés örömet élvező, kevés örömet nyujtó. — *Das Hunnenland e r b r a u s t i n w a r m e r Freude*: Húnok földjén meleg öröm pezsdül (Ar: BH. 4: 5). — *Er war a u s s e r s i c h v o r Freude*: Magán kivűl volt örömében (Jók: ErdAr. III: 67). — *Er j a u c h z t vor Freude*: Tombol örömében (Lehr 24). — *Es h ü p f t i h m d a s H e r z vor Freude. Es hüpft ihm das Herz im Leibe*: Repes a lelke vmin. A lelke is örül. — *Sein Herz jauchzt auf vor Freude*: Szíve örömében ég (NySz.). — *Da ist vor lauter Freude das Herz ihm übergangen*: Nagy szíve örömmel teljesedék rajta (Ar: BH. 5: 28). — *Dessen Herz vor Freude z e r s p r i n g e n möchte*: Kinek szíve örömében majd kipattan (Gyulai: VénSzinész 3). — *T r u n k e n vor Freude*: Örömtől ittas (Pet: JánosV.) — *Er wusste s i c h vor Freude nicht zu f a s s e n*: Örömében majd felvette a házat (Dug: Pb. II: 168). — *Z u m e i n e r g r ö s s t e n Freude gieng mein Vater daran Abschied zu nehmen*: Nagy örömömre atyám búcsúzott (KisfK: VígBesz. 155). — *Freud und L e i d*: Öröm és üröm. — *Freud und Leid, so geth's im Leben*: Egy kis öröm,

egy kis bú, ez az élet sorja (TóthK. 366). Egy-két napi dinom-dánom, száz esztendős szánom-bánom (Nyr. XIII. 90). — *So v e r g i e n g der Sommer i n L e i d und Freud:* Bú és öröm közt így telt el a nyár (KisfK: VígBesz. 186).

Freudentag. — *Feiern bei reichem Mahle den grossen Freudentag:* Ez nap örömére nagy lakozást laktak (Ar: BH. 7: 60).

Freudestrahlend. — *Als er Halil mit freudestrahlendem Angesichte sah:* Midőn meglátta Halilt örömtől sugárzó arczczal (Jók: FehérR. 51).

Freudig. — *Dort find' ich meine Braut und darf ihr freudig dann entgegentreten:* Ott fenn találom újra hölgyemet, s örömragyogva lépek ellenébe [elébe] (Szem: Zr. 4: 9).

Freuen, sich. — *Sich eines Dinges freuen:* Vminek örülni. — *Er freute sich, dass es in diesem Reich des Nichts ausser ihm noch ein Thier gebe:* Megörült neki, hogy van még rajta kivűl állat a semmiségnek ez országában (Jók: FGyém. II: 145).

Freund. — *Allermanns Freund, Allermanns Narr:* Ki mindennek barátja, mindennek bolondja (Erd.). — *Es ist nicht jeder dein Freund, der dich anlacht:* Nem mind barátod, aki reád mosolyog (Erd.). — *Freunde in der Noth gehn hundert auf ein Lot:* Szükség próbálja meg a barátot. Sok a barát, kevés a jótevő (Erd.). — *Wird die Küche kalt, so gehen die Freunde bald:* Addig tart a barátság, míg zsíros a konyha (Közm.). Fazék mellé szító barátság (NySz.). — *Eng verbundene Freunde:* Közeli jó barátok. Nagyon jó barátok. Meghitt barátok.

Freundlich. — *Wir bitten Ew. Majestät, die Gesandten freundlich zu e m p f a n g e n:* Felségedet kérjük, lássa a követeket jó szemmel (NySz.). — *Freundlich e n t g e g e n n e h m e n:* Szívesen venni (Jókai). — *Sie h a t t e keinen freundlichen B l i c k f ü r mich:* De azért rám soha jó szemet nem vetett (Pet: JánosV.). — *Die ausgerottenen Bäume m a c h t e n einer freundlichen L i c h t u n g P l a t z:* A kiírtott fák egy mosolygó tisztást engedének látni (Jók: ErdAr. I: 6).

Freundschaft. — *Er brach die Freundschaft mit mir plötzlich ab:* Egyszerre csak felbontotta velem való barátságát. — *Freundschaft, od. Friede schliessen:* Barátságot, békét kötni.

Freundschaftlich. — *Bemühten sich mit dem grossen Hunde freundschaftliche Beziehungen anzuknüpfen:* A nagy kutyával eredtek barátságos beszélgetésbe (Jók: ArEmb. IV: 131).

Friede(n). — *Besser offener Krieg, denn vermummter Friede:* Jobb a tisztességes háborúság, mint a színes barátság (Erd.). — *Friede ernährt, Unfriede verzährt:* Béke orvosság, a czivódás méreg (Dug: Pb. 12). — *So lang der Friede h e r r s c h t, ist mein der Herrscherstab:* Enyim a pálcza, most, béke uralmán (Ar: BH. 4: 14). — *Den Frieden a u f r e c h t e r h a l t e n:* A békét fentartani. — *So wird der Friede zwischen den Königen g e s c h l o s s e n:* Buda és Etel közt így lett meg a béke (Ar: BH. 7: 60). — *Wir sind bereit, wenn ihr uns mit Gerechtigkeit entgegenkommt, Frieden zu schliessen:* Készek vagyunk, ha jogszerűleg bántok el velünk, békére lépni (Ar: Arist. II: 192). — *Was für Engel sind die Pfaffen, wenn sie Frieden s t i f t e n:* Be angyal emberek a papok, mikor békességet csinálnak (Bessenyei, idézi Beöthy: Széppr. II: 263). — *Den Frieden s t ö r e n:* Békességet bontani (NySz.). — *Ich sah, wie goldner Friede gar jählich ward zerstört:* Láttam arany béke zavaros bomlását (Ar: BH. 3: 16). — *Wenn du i n Frieden mit mir b l e i b e n willst:* Ha velem békében akarsz maradni (Jók: ArEmb. I: 116). — *G e h i n Frieden:* Békével járj (Nyr. IV: 556). — *In Frieden e n t l a s s e n:* Békével elbocsátani (NySz.). — *Ich will in Frieden herrschen:* Én a sokaságot bírni tudom békén (Ar: BH. 1: 24). — *Nie können mit einander zwei Frauen in Frieden sein:* Mert nem fér soha két asszony egymás mellett (10: 25).

Friedfertig. — *Friedfertig leben, lange leben* (Schopenhauer: Gracian's Handorakel 192. max.): A ki békességes szívében, annak tart éltében (Fal: UE. 192. m.).

Friedlich. — *Friedlich werden wir zusammen ruhn:* Békén fogunk együtt nyugodni majd (Szenvey: Messzinai hölgy, 195). — *Willst du mit Buda leben in friedlichem Verein:* Akarsz Buda hőssel meglenni (Ar: BH. 3: 33).

Frieren. — *Es friert mich:* Fázom. — *Mich friert an den Händen:* Fázik a kezem (Fin.).

Frisch. — *Wenn wir hier uns schwach und matt gestürmt, soll's dann mit Muth an diese frische Feinde?* Ha majd az ostrom minket elvisel, megyünk-e megpihent had ellen? (Szem: Zr. 3: 1). — *Frisch gewagt, ist halb gewonnen:* Ki mer, nyer (Erd.). Aki mer, az nyer. — *Frisch auf!* Frissen útra! Nosza. Rajta! — *Frisch auf Wien!* Hirtelen nyomuljunk Bécs alá (Szem: Zr. 1: 4).

Frist. — *Die Frist ist abgelaufen:* Lejárt az (engedett v. kiszabott) idő. — *Jemandem eine Frist absagen:* Határidő meghosszabbítását megtagadni, nem adni meg. — *Einem eine Frist geben:* Haladékot adni vkinek.

Fristen. — *Sie [die römischen Komödien] sind von fremder Erde hieher verpflanzt und fristen hier unter fremdem Himmel ein kümmerliches D a s e i n:* Más földről vannak átültetve s itt csak tengődnek a nem nekik való ég alatt (Ar: HátrPr. 172). — *Wir fristen unsere E x i s t e n z von Tag zu Tag:* Napról napra tengetjük életünket. — *Sie waren gezwungen, ihr elendes L e b e n durch Bettel zu fristen:* Mint koldusok [v. koldulva] voltak kénytelenek tengetni nyomorult életöket (Jók: A fekete sereg).

Froh. — *Frohen Muthes sein:* Jó kedvűnek lenni. — *Ich bin von Herzen froh:* Igazán örülök. — *Fragte der Geistliche, froh, eine Schuld zu finden, die der Absolution wert ist:* Kérdezé a pap szigorúan; kapva rajta, hogy mégis csak találhatja valami vétekben a bűnbánót, a mi érdemes az absolutióra (Jók: FGyém. II: 24).

Fröhlichkeit. — *Ausgelassene Fröhlichkeit od. Laune, Lust:* Veszett kedv. Széles kedv. Magas kedv.

Fröhnen. — *Der Mann kann freilich immer der guten Laune fröhnen:* Jó kedve az olyat soha el nem hagyja (Ar: BH. 3: 8). — *Wie so gerne der Lust des Krieges er möchte fröhnen:* Hogy a harczban mily öröme telnék (12: 10).

Fromm. — *Ein frommer Wunsch:* Jámbor kivánság.

Frommen. — *Was wird mir das frommen?* Mit használ ez nekem? Mi hasznom van ebből? Mire megyek vele? Mit érek vele?

Front. — *Gegen jemd. Front machen. Jemandem die Spitze bieten:* Valakivel szembe szállni. Vki ellen síkra szállani.

Frost. — *Starr von Frost:* Megdermedt. Meggémberedett. Megdermedve, meggémberedve, dermedezve. — *Seine Glieder waren von Frost erstarrt:* A kemény hideg zsibbasztja tagjait (Jók: ArEmb. V: 64). — *Vor Frost beben:* Dideregni (Fin.).

Frucht. — *Verbotene Frucht schmeckt am besten:* Tiltott alma jobb ízű (Erd.). — *Die Frucht i s t i h r a b g e g a n g e n:* Holtat szült. Idétlent szült. — *Die Frucht a b t r e i b e n:* Elveszteni a gyermekét (Márton: Lat. 26). Elhajtani a magzatot. — *Die Früchte, die er zu Anfang des Jahres a n g e s e t z t hatte, verdorrten:* A mi bogyókat az esztendő elején hozott, azok lesültek (Jók: EnyémT. III: 120). — *Früchte t r a g e n:* Gyümölcsöt adni (NySz.) v. hozni. — *Der Wurm hat a n der Frucht g e n a g t* (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 197): A féreg kikezdte a gyümölcsöt.

Fruchten. — *Bei euch fruchtet meine Rede nichts:* Az én beszédem nem fog ti rajtatok (NySz.). — *Gute Worte fruchten nichts bei ihm:* Nem fog rajta a szép szó.

Früh. — *A l l z u früh:* Idétlen korán (NySz.). Nagyon is korán. Kelleténél korábban. — *Z i e m l i c h früh. Frühzeitig:* Jó korán (NySz.). — *Früh a m M o r g e n od. früh morgens:* Korán reggel. — *Der k o m m t sehr früh!* Mi jókor jár! (Jók: ErdAr. I: 112). — *Früher kam ich oft:* Azelőtt gyakran jöttem v. jártam ide. — *Ich habe ihn früher nicht gesehen:* Azelőtt v. előbb nem láttam (Fin.). — *Da musst du früher a u f s t e h e n. Da bist du zu spät aufgestanden:* Későn keltél fel (arra, hogy engem megcsalj, Erd.). — *Wer früher kommt, mahlt früher:* A ki hamarébb jön, hamarébb őröl (Szentes, Nyr. VIII. 370. Így Aranyos-székben és Zalában is). A ki korábban kél, hamarább végez (Muraköz).

Früh, Frühe (főnév). — *In jenem abscheulichen Loch waren sie von Früh bis Abend eingepfercht:* Abban az utálatos lyukban reggeltől estig be voltak gyömöszölve (Baksay: GyÖ. II: 287). — *In aller Frühe:* Korán reggel, hajnalban. — *Der Frühling tritt ein od. beginnt (es wird Frühling):* Kinyilik az idő (NySz.).

Fuchs. — *Hol dich der Fuchs* (Schrader 147): Az ördög vigyen el, a fene egyen meg. — *Dass dich der Fuchs b e i s s e* (Schrader 146): Hogy a fene rágjon v. egyen meg.

— *Es ist ein armer Fuchs, der nur ein Loch hat:* Rossz róka, melynek csak egy lyuka van (Erd.). — *Alle listigen Füchse kommen endlich beim Kürschner in der Beize zusammen:* Nincs oly agg róka, kinek a bőre csávába nem kerül (Erd.). Nem minden róka kerüli el a csávát (Faludi, NySz.). Addig jár a korsó a kútra, míg eltörik. — *Wo Fuchs und Hase sich gute Nacht sagen* (Schrader 356, 146). *Wo der Teufel gute Nacht sagt:* A hol még a madár se jár. Hetedhét országon is túl. — *Füchse mit Füchsen fangen kostet Mühe* (Schrader 143): Róka a rókát meg nem csalhatja (Dug: Pb. II: 177). Nehéz ott lopni, a hol a gazda is tolvaj. — *Alter Fuchs ändert wohl das Haar, aber nicht den Sinn:* A róka csak szőrit, nem bőrit változtatja (PPB. NySz. = nem változik meg egészen, szőröstül, bőröstül). — *Den Fuchs (oder den Fuchsschwanz) streichen* (Schrader 146): Szőr(e) mentében bánni vkivel: simán, szeliden (Nyr. XIV. 516).

Fuchsbalg. — *Er trägt einen Fuchsbalg* (Schrader 145): Rókával béllelt, rókamállal prémzett (Dug: Pb. II: 170). Rókával béllett (NySz.).

Fugen. — *Die Welt gieng nicht aus den Fugen:* Nem fordúlt ki sarkából a világ.

Fügen. — *Gott hat es wohl gefügt:* Jól rendelte azt az Isten. — *Er fügt sich seinem Wunsche:* Az ő kívánságához szabja magát (NySz.). — *Wir beugen uns unter den Willen od. vor der Fügung Gottes. Wir fügen uns dem Willen Gottes:* Isten végezéseinek fejet hajtunk [engedelmeskedünk] (SzD: MVir. 36). — *Zuletzt beruhigte er sich und fügte (od. ergab) sich in sein Schicksal* (UngRevue VI. 694): Végre megjuhádzott, megnyugodott sorsán. — *Es fügt sich, es geschieht:* Megesik, megtörténik (Vers. 176).

Fügung. — *Durch göttliche Fügung:* Isteni rendelésből. — *Er ergab sich in Gottes Fügung:* Megnyugodt az Isten rendelésén (NySz. Vö. *Fügen*).

Fühlen. — *Mit der Zeit wird er's schon fühlen od. büssen:* Fogja nyögni valaha (NySz.). — *Erlöse mich, wenn du ein fühlendes Herz hast:* Szabadíts ki, ha van benned szánakozó lélek (Nyr. I: 458). — *Ich fühle einen Beruf zu etwas:* Hivatást érzek vmihez. — *Er fühlt im Herzen, was er auf der Zunge trägt:* Az lakik szívében, a mit nyelvén visel (NySz.). Szíve, szava egy. — *Sich ergriffen fühlen:* Megindulást érezni. Meghatva lenni. — *Das sind aber auch keine gewöhnlichen Soiréen, in welchen ein Nicht-Habitué sich freilich nicht wohl fühlt:* Ezek nem olyan estélyek, mint a szokott «Cercle»-k a sociétében, a mikben persze egy nem-habitué sehogysem érzi magát (Jók: FGyém. II: 129.) — *Es fühlt als etwas Bess'res sich auch der letzte Mann:* A legutolsó is érzi magát jobbnak (Ar: BH. 4: 34).

Führen. — *Über die ganze Bergkette führt keine einzige Strasse:* Az egész hegyláncziolaton nem visz keresztül egy járható út (Jók: ErdAr. II: 3). — *Dieser Weg führt in die Stadt:* Ez az út a városba visz. — [*Acc.*] *Ein Amt führen:* Hivatalt viselni (Fin.). — *Beschwerde führen:* Panaszkodni (Fin.). Panaszt tenni. — *Ein Geschäft führen:* Üzletet folytatni (Fin.). — *Der Abenteurer führte die Hand nach dem über sein linkes Auge gebundenen Seidentuch:* A kalandor megtapogatta a balszemére kötött selyemkendőt (Jók: ArEmb. V: 107). — *Sie führt ein ihres Ranges und ihres Einkommens würdiges Haus:* Jövedelméhez méltó házat tart (Jók: FGyém. II: 75). — *Mit zwanzig tausend Gulden Einkommen kann man in Pest kein grosses Haus führen:* Húszezer forint jövedelemmel Pesten szalont vinni nem lehet (uo. 76). — *Einen Hieb führen auf einen:* Csapást mérni vkire. — *Und wurden denn keine Klagen darüber geführt?* Hát aztán nem tettek panaszt? (Jók: ArEmb. II: 54). — *Bittere Klage führen:* Keservesen panaszkodni. — *Nun war es ihr erstes, dass sie wieder zu ihrem Vater lief, um Klage zu führen* (UngReue VI: 486): Első dolga is az volt, hogy atyjához szaladt panaszra. — *Krieg führen:* Hadakozni, hadat vagy háborut folytatni. — *Ein Leben führen:* Életet élni (Márton: Lat. 157). — *Ein lästerliches Leben führen:* Istentelen életet élni. Istentelen módra élni. — *Ein lasterhaftes Leben führen:* Gonosz életet folytatni. — *Ein leichtes Leben führen:* Könnyen élni (Fin.). — *Eine Mauer führen:* Falat rakni. — *Einen Namen führen:* Nevet viselni (Fin.). — *Eine Partei führen:* Pártot vezérelni, élén állni (Fin.). Pártvezérnek lenni. — *Das*

Schwert führen: Karddal bánni. Kardot forgatni. Küzdeni. Harczolni. — *Eine Wirtschaft führen:* Gazdaságot vinni. — *Sie führt allein die ganze Wirtschaft:* Ő maga viszi az egész háztartást (Jók: ERáby I: 89). — *Das Wort führen:* Szót szólni. Beszélni vki helyett. Szószólónak lenni. — [*Präp.*] *Einen am Gängelband führen:* Pórázon vezetni vkit. — *An der Nase führen:* Orránál fogva hurczolni, vezetni (Fin.). Orrodnál fogva hordoznak téged (NySz.). — *Die Verzweiflung führte ihn an den Rand des Grabes:* A kétségbeesés a sír partjára vitte (Jók: ArEmb. V: 163). — *Meine Liebe führen sie aufs Eis:* Jégre viszik szerelmemet (NySz.). — *Ich glaube dir nicht, seitdem du mich auf's Eis hast führen wollen:* Nem hiszek én neked, a mióta egyszer jégre akartál vinni (Jók: FGyém. I: 112). — *Du hast den dir anvertrauten Wagen auf einen Seitenweg geführt:* Te a rád bízott szekeret mellékútra terelted (Jók: EnyémT. III: 64). — *Ich will meine Leser auf die Spur führen:* Az olvasókat nyomába igazítom (NySz.). — *Hinters Licht führen:* Elámítani (Fin.). — *Die Türken konnte er obendrein hinter's Licht führen:* S még azonfelül rá is szedhette a törököt (Jók: ErdAr. II: 33). — *Im Munde führen:* Hangoztatni. Ajkain viselni. — *Bei Bruder Etzel führt man Geheimes gegen dich im Schild:* Fújják oda-át a követ alattomba (Ar: BH. 9: 1). — *Er führte den Bau zu Ende:* Bevégezte az épületet, befejezte az építést (nem: véghez vitte az épületet, Antib.). — *Er schweift von dem Weg ab, der gerade zum Ziele führt, um abseits Blumen zu pflücken:* Kitér a czélhoz siető egyenes útról, hogy virágot szedjen az útfelen (Ar: HátrPr. 98). — *Irre führen:* Rossz útra vezetni. Félrevezetni. Elcsábítani. — *Man muss seine amtliche Beschäftigung weiter führen:* Vinni kell az embernek hivatalos foglalatosságit (Tompa, Ar: Lev. I: 291).

Fülle. — *Er lebt, wie die Maus in der Speckseite (in Hülle und Fülle, in Saus und Braus,* Schrader 125): Borral mosdik, kolbászszal törülközik (Dug: Pb. II: 275). Torkig telik mindennel (271). Tejbenvajban fürösztik (268).

Füllen. — *Um so mehr füllten sich seine Augen mit Thränen:* Szemeit annál jobban ellepte a könny (Jók: ArEmb. V: 178).

Fund. — *Einen wichtigen Fund machen:* Fontos leletre akadni (Fin.).

Funke. — *Darin ist kein Funken Witz:* Ebben egy mákszemnyi elmésség sincsen. — *Das war der Funke, der einschlug:* Ez volt az a szikra, mely bele csapott (szívébe s felköltötte ismét a bosszuvágy tüzét). — *Funken sprühen:* Szikrát hányni (NySz.).

Für. — *Ich habe für Sie dem Bedienten ein Buch übergeben:* Az inasnak átadtam az ön számára egy könyvet. — *Das habe ich für dich mitgebracht:* Neked hoztam (Fin.). — *Das ist nichts für mich:* Nem nekem való (Fin.). — *Kann ich dann für euch gar nichts thun?* Kegyelmetek kedveért nem tehetek semmit? (Jók: ErdAr. I: 106). — *Für Balzac ist der Habsüchtige nicht der Komödienspiessbürger* (Brandes: Lit. des neunz. Jahrh. V: 202): Balzac előtt (v. B. személyében) a birtokvágyó nem a komédia nyárspolgára. — *Für Geld kaufen:* Pénzen venni, vásárolni. — *Sich für jemand anwerben lassen:* Vki helyett beállani v. besoroztatni magát. — *Für schuldig halten:* Bűnösnek tartani. — *Die Erzählungen, in welchen er das alte Thema mit dem grössten Erfolge variierte, bilden in seinen Werken eine Gruppe für sich* (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 195): Azon elbeszélések, melyekben a régi tárgyat a legnagyobb sikerrel variálta, önálló csoportot képeznek műveiben. — *Es vergeht Tag für Tag:* Nap nap után múlik. Eltelik egyik nap a másik után.

Furcht. — *Die Furcht wandelt ihn an:* Kezd félni. Félelem körny(ék)ezi. — *Eine taube und blinde Furcht ergriff alle Herzen:* Süket, vak félelem ült el minden szivet (Jók: Hétközn. II: 173). — *Furcht überkam Dietrich schon vor dessen Antlitz:* Etele arczától megszörnyede mindjárt (Ar: BH. 3: 35). — *Mit Schrecken erblickte ich die tödtlichen Waffen oder Geräthe, doch bemeisterte (od. bewältigte) ich nach Möglichkeit meine Furcht:* Megdöbbenve néztem azon öldöklő szerszámokra, de mint lehetett, elfojtám félelmemet (KisfK: VígBesz. 67). — *Deine Rede hat mir alle Furcht benommen:* A te beszéded engemet felbátorított, minden félelmemet

elvette (Vers. 151). — *Er hat grosse Furcht:* Nagy félelem van v. lakik benne. — *Er kannte keine Furcht:* Félelmet soha sem ismert (Jók: VadonVir. II: 204). — *Ich kann mich der Furcht nicht erwehren:* Nem tudok szabadúlni a félelemtől. — *Vor Furcht erstarren:* Leragad a félelemtől (Arany: Sz. László). — *Das Herz klopfte mir vor Furcht:* Féltemben megdobbana a szívem (NySz.). — *Vor Furcht konnte er kaum sprechen:* Féltében alig tudott szólni.

Fürchten. — *Einen fürchten od. sich vor einem fürchten:* Vkitől félni. — *Begossene Hunde fürchten das Wasser:* Leforrázott eb esőtül is fél (Erd.). — *Seinen eigenen Schatten fürchten:* Árnyékától félni (NySz.). V. ö. Nem ijed meg a maga árnyékától (Erd.). — *Er fürchtet sich vor dem eigenen Schatten:* Maga szelétől megijed (NySz.). — *Sie legte ihre Hand zaghaft in die seinige, als ob sie sich vor dem Handkuss fürchtete:* Kezét nyujtá a leánynak, a ki félve tette bele a magáét, mintha a kézcsóktól tartana (Jók: RRáby I: 103). — *Der alte E. fürchtete, sein entarteter Sohn könnte die Drohungen verwirklichen, weshalb er denselben bei Gericht anzeigte* (Pester Lloyd, 1891. IV/18. «Gerichtshalle» cz. rovat): Az atya, attól való féltében, hogy elvetemült fia fenyegetését be is váltja, zsarolás czímén feljelentést tett ellene (Nemzet, 1891. IV/18).

Fürder. — *Thu' Dir nichts mehr zu Leide, kannst ruhig fürder ziehn:* Nem bántalak immár. Eredj tova bátran (Ar: BH. 3: 42).

Fürsprecher. — *Seien Sie meine Fürsprecherin bei Ihrem Gatten:* Legyen szószólóm férje előtt (Jók: ArEmb. III: 76).

Fürwahr. — *Es bedurfte fürwahr grosser Selbstverläugnung:* Bizony nagy öntagadás kellett hozzá (Ar: HátrPr. 463).

Fuss. — *Der Fuss eines Bechers:* A serleg alja (Fin.). — *Der Fuss des Berges:* A hegy töve, alja. — *Ein Weg, den selten ein menschlicher Fuss betritt:* Melyet ritkán tapos meg emberi nyom (Jók: VadonVir. 164). Ember nem járta út. — *Die Füsse sind ihm erfroren:* Elfagyott a lába. — [*Acc.*] *Den Fuss aufgehen:* Járással feltörni a lábát (Fin.). Sebesre v. véresre járni a lábát. A csizma feltörte a lábát. — *Ein jeder Platz, wo es uns gelingt Fuss zu fassen:* Minden piacz, melyen lábat vetnünk sikerül (MHirlap.). — *Das hat weder Hand noch Fuss:* Se füle se farka (Fin.). Fületlen-farkatlan. (NySz.). Sem eleje, sem utólja (uo.). Se eleje, se veleje (Nép). Se eleje, se hátulja (Nép). — *Den Fuss wohin setzen:* Valahová lépni. — *Es wird die Zeit kommen, da alle jene, die ihm jetzt das Haus mit Geschenken anfüllten, ihn wieder ausplündern werden, so er nur den Fuss auf die Strasse setzt:* Majd eljön az idő, a mikor meg, valahányszor kihuzza a lábát a házból, mindannyiszor tisztára ki fogják rabolni, ugyanazok, a kik most ajándékkal tele hordták (Jók: RRáby I: 129). — *Kaum hatte der Herr den Fuss auf die Strasse gesetzt:* A mint a gazda elhúzta a lábát hazulról, mindjárt hozzálátott (Nyr. I: 457). — *Man hat ihm einen Fuss weggeschossen:* Féllábát ellőtték. — [*Gen.*] *Er nimmt den Stab und auf der Stelle oder stehenden Fusses macht er sich auf den Weg nach dem Somogyer Comitat:* Veszi botját s álló helyéből megindúl S. vármegyébe (Jók). — *Trockenen Fusses:* Száraz lábbal. — [*Präp.*] *Auf einem Fusse gehen oder stehen:* Fél lábon járni v. állani. — *Eine Krankheit folgt der andern auf dem Fuss:* Egyik nyavalya a másikat ott éri (NySz.). — *Es dauerte auch nicht lange, da konnte sie sich nicht mehr auf den Füssen erhalten, wurde bettlägerig:* Nem sok idő mulva pedig leesett a lábáról s ágyban fekvő beteg lett (UngRevue VI: 694). — *Ich vermochte kaum auf den Füssen zu stehen:* Alig bírtam a lábamon állni. — *Er (oder es) steht auf schwachen Füssen:* Gyenge lábon jár v. áll: hanyatlóban van (Nyr. XIV. 281). Csak az imádság tartja (Nyr. XIV. 516). Csak az ige tartja (Nyr. XIV. 567). — *Es wollte ihm nichts besseres einfallen, als seinen Vetter heimzusuchen, mit dem er auf gespanntem Fusse lebte:* Nem jutott eszébe más, mint hogy elmenjen a nagybátyjához, a kivel azóta haragot tartottak (Jók: RRáby I: 219). — *Du lebst auf grossem Fusse:* Uri módra élsz NySz.). — *Er lebt auf grossem Fusse:* (Nagy banadja, úri módon él (Fin.). Nagy lábon jár (Nyr. XIV. 281). — *Mit jemd. auf vertrautem Fusse stehen*

Einem auf den Fuss treten: Vkinek Vkivel bizalmas viszonyban állni. — a lábára hágni (ráhágni a lábára). — *Von Kopf bis Fuss:* Tetőtől talpig. — *Mit einem Fusse steht er schon im Grabe: Er steht am Rande des Grabes:* Féllába a koporsóban van (NySz. Nyr. V. 123). — *Sie werden sich dagegen sträuben mit Händen und Füssen:* Kézzel lábbal ellene lesznek (NySz.). — *Der Boden brennt mir unter den Füssen oder Sohlen:* Ég alattam a föld. — *Die Beredsamkeit des Herrn Notarius zog ihnen alsbald den Boden unter den Füssen weg:* Leverte lábáról valamennyit notárius uram a maga ékesenszólásával (Jók: RRáby I: 58). — *Er geht zu Fuss:* Gyalog jár. — *Die weltberühmte Dichtkunst der Franzosen, die in Corneille's und Racine's Zeitalter ganz Europa zu ihren Füssen sah:* A világhírű franczia költészet, mely a Corneille-Racine időszakban egész Európát lábainál látta (Ar: HátrPr. 257). — *Wer's nicht im Kopfe hat, muss es in den Füssen haben:* A kinek a fejében nincs, annak a lábában kell lenni (Nyr. V. 372). Rest kétszer jár, fösvény kétszer költ (Nyr. VIII. 370).

Fussspitze. — *Er geht auf den Fussspitzen:* Lábhegyen jár.

Fussstapfen. — *In des Erlösers Fussstapfen treten:* Jézus Krisztus nyomdokát követni (NySz.). Ha az ő lába nyomdokába lépsz, bátorságosan jársz (NySz.).

Fusstritt. — *Die Buchstaben, die einander rechts und links Fusstritte versetzen, sich gegenseitig die Beine unterstellen:* A betűk, a mik egymást agyba-főbe rugdalják, egymásnak gáncsot vetnek (Jók: RRáby II: 211).

1. ***Füttern.*** — *Er ist mit einem Narren gefüttert* (Schrader 139): Széllel béllelt eszű (Dug: Pb. I: 112).

2. ***Füttern.*** — *Der wird seinen letzten Pfennig mit dir theilen, der wird dich zu Tode füttern:* Az az utolsó falatját is megosztja veled, az halálod órájáig eltart (Kaz: BarnhM. 3: 7).

G

Gabe. — *Eine Gabe Gottes (Pred. Sal. 3, 13).* Isteni adomány. Isten ajándéka.

Gackern. — *Eine Henne, die viel gackert, kommt ums Ei:* Mely tyúk sokat kodácsol, keveset tojik (Dug: Pb. 132). Mely juh sokat bekeg, kevés gyapjat ád (uo.).

Gaffen: Tátogatni, málékodni. — *Begaffen:* Rábámészkodni vmire. — *Diese Scene wollte Ivan schon durchaus nicht mit einem gaffendem Munde mitansehen:* Erre a jelenetre meg épen nem akarta Iván a száját tátani (Jók: FGyém. I: 141).

Gähren. — *Der Wein gährt:* Forr a bor (NySz.).

Galgen. — *Was am Galgen vertrocknen soll, ersäuft nicht im Wasser:* Kinek akasztófa helye, nem hal a Dunába (Erd.). — *Galgenstrick, Galgenast, Galgenschwengel (Schrader 362):* Akasztófa virága v. czímere.

Galgenvogel. — *Sich Galgenvogel nennen lassen:* Magát leakasztófára-valóztatni (Jók: FGyém. 4: 19).

Galle. — *Es ist unmöglich deine zu Milch gewordene Galle zu reizen(Wieland, Schrader 61.):* Galambepéd van. — *Mancher Mensch hat gar keine Galle:* Sok embernek még az epéje se keserű (Nyr. V: 372). — *Er hat seiner Galle Luft gemacht:* Kiadta a mérgét. — *Er hat wider ihn seine ganze Galle ausgeschüttet:* Egész mérgét kiöntötte ellene (Vers 27).

Galopp. — *Ein Neudörfer Viergespann jagte im Galopp mit ihm dahin:* Sebes vágtatva vitte négy nyergesújfalusi paripa (Jók: ArEmb. II: 34). — *Im Galopp reiten:* Nyargalázt jár (Kassai: Nytan 280). — *Er ritt nicht mehr in einem so wahnsinnigen Galopp, sondern hübsch langsam:* Nem ment olyan lóhalálában, hanem csak lassacskán lovagolt (UngRevue VI: 692).

Gang (főnév). — *Unterirdischer Gang:* Földalatti folyosó. — *Der Gang der Ereignisse bringt fortwährend massenhaft neue Personen auf den Schauplatz:* Az események haladta új-új sereg személyt hoz színtérre (Ar: HátrPr. 46). — *Ich habe einen dringenden Gang zu machen:* Sürgetős az utam nagyon (Czuczor: Alföldi legény). — *Einen Gang thun mit jemandem:* Megmér-

kőzni vkivel (Fin.). — *Die Arbeit ist in vollem Gange:* Javában folyik a munka. Divatjában vagyon a munka (Fervet opus. Kovács: Közm. 73). — *Die Heerfahrt war in vollem Gange:* A hadjárat már teljes indulóban volt. A hadrakészülődés már javában folyt.

Gang (melléknév). — *Diese Ausdrücke sind heutzutage gang und gebe:* Ezeket ma már derűre borúra használják (Nyr. II: 455). Nálunk ez a szóbeszéd nagyban járja (széltére divatozik, nagyon el van terjedve, Nyr. XIV: 281). — *Diese Münze ist schon ausser Kurs; ist nicht mehr gang und gebe:* Ez a pénz már nem jár (Nyr. XIV: 280). — *Was damals gang und gebe war:* A mi akkor kézenközön forgott (Jók: Szeretve mind a vérp. I: 3). — *Diese Münzen sind gang und gebe bei uns:* Közöttünk forognak e pénzek (Jók: FehérR. 167).

Gangbar. — *Das ist eine Münze, welche hier nicht gangbar ist:* Ez a pénz nem foly [v. forog] itten (NySz.). — *Gangbare Ware:* Kapós v. kelendő árú v. portéka.

Gängelband. — *Sie wähnen das ungarische Volk am Gängelband der Classeninteressen führen zu können:* A magyar népet a kasztérdekek pórázán hiszik vezetni (MSalon, III: 309). — *Es führt ihn jemand am Gängelband:* Vkinek akaratján jár (NySz.).

Gans. — *Junge Gans mit Brei:* Ludas kása (Márton: Lat. 213). — *Ich weiss nicht, wer seine Gänse sind (kenne nicht seine Eltern, Kinder, Verwandte, Schrader 171):* Nem tudom, ki lova fia (vö. Erd. 2774. 5166). Mit tudom én, ki apja fia (uo. 2773). Nem tudom, ki fia (v. ki fia csikaja). Nem tudom én, honnan csöppent ide. — *Die Gänse gagen davon (Schrader 167); die Sperlinge [Die Spatzen] zwitschern es auf den Dächern (uo.).* Verebek is róla csiripolnak (Erd: Közm. 8314). — *Das ist mir so viel, als pfiffe mich eine Gans an (ich acht' es nicht, Schrader 167). Man muss die Leute reden lassen, die Gänse können's nicht (171):* Olybá tartom rossz embernek reám-szólását, mint szemétén gubás ebnek ugatását (NySz. v. ö. Olyba). Kutyaugatás nem hallik a mennyországba. Bolond lukbul bolond szél fuj. — *Es flog eine Gans wohl über den Rheim und kam als Gickgack wieder heim (in Beziehung auf junge Edelleute, die im vorigen Jahrhundert in Paris Ausbildung suchten, Schrader 166). Flög' eine Gans übers Meer, käm' eine Gans wieder her (166):* Tengeren innen, tengeren túl, csak lud a lud (Erd. Közm. 5197); liba volt, most lúd (5071); ökör marad ökör, ha Bécsbe viszik is (6041). Ostoba, a ki ostoba, még Pesten is (Nép, Bácsm.). — *Der hütet dem Pfaffen die Gänse (er ist todt, liegt im Kirchhof, Schrader 172):* Deszkát árul Földváron. Nem fájlalja már fogát (Dug. 93). Nem kell annak többé a reggeli leves (89). Vö. Papnak élünk, papnak halunk (Erd. 6171). — *Den jungen Gänsen den Salat befehlen [od. empfehlen] (Schrader 172). Den Bock zum Gärtner machen (uo.). Dem Hasen das Feld befehlen (uo.):* Ebre bízni a háját; kecskét kertészszé tenni (NySz. s. v. Eb). A káposztás kertet éh kecskére nem jó bízni (NySz. v. ö. Kecske). — *Zu Pfingsten, wenn die Gans auf dem Eise geht. Zu Sanct-Nimmer Tag:* Majd ha fagy (Nyr. XIV. 282). Soha napján (uo). Majd ha fagy, hó lesz nagy. — *Gänse gehen überall barfuss:* Kinek lova nincsen, Bécsben is gyalog jár.

Gänsefeder. — *Er hält's mit den kurzen Gänsefedern (d. h. liegt lieber im Bette, Schrader 169):* Nyomja az ágyat, mintha leszegezték volna (Dug. II: 227); ágy terhe (226).

Gänsehaut. — *Den ganzen Körper des Herrn Pfarrers Mahók überlief bei diesen gespensterhaften Klängen eine Gänsehaut:* Mahók plébános úrnak egész testi felszíne lúdbőrre borzadt e kísértő hangokra (Jók: FGyém. II: 9). — *Er bekommt vor Angst eine Gänsehaut:* Borsódzik a háta.

Gänsehorn. — *Er sucht das Gänsehorn (also etwas unsinniges, Unmögliches, Schrader 171):* Kakas alatt keresi a tojást, bika alatt borjut (Dug. I: 246). Farkasnak szájában keresi a libát (uo). Szúnyogban hájat keres (250). Holló fészkén hattyút keres (uo.).

Ganz. — *Er sah aus, wie die leibhaftige Unschuld, ganz weiss vor Schnee:* Olyan volt mint maga az ártatlanság, csupa fehér a hótól (Kovács: FarsKal. 7). — *Den ganzen lieben Tag arbeiten:* Egész napestig munkálkodni. Egész áldott nap dolgozni. — *Im ganzen Lande:* Ország-szerte. — *In ganz Europa:* Európa-

szerte. — *In der ganzen Welt:* Világszerte.

Gar. — *Die Zeit vergeht gar schnell:* Az idő nagyhirtelen eljár (NySz.). — *Es ist gar nicht kalt:* Egy cseppet sincs hideg.

Garn. — *Er hat ihn im Garn od. Netz:* A körme között van. — *Einen ins Garn od. ins Netz locken. Umgarnen:* Hálóba keríteni (NySz.).

Garten. — *Anlage eines Gartens:* Kert berendezései.

Gärtner. — *Den Bock zum Gärtner machen (Schrader 172):* Bakot tenni kertészszé (Erd.). Ebre bízni a hájat (uo. NySz.). A káposztás kertet éh kecskére nem jó bízni (NySz.). Farkasra bízni a juhot (uo). Farkast birkásnak állítani (Ball: Példab.). Nem bizzuk ebre a hájvarrást (Nép, Szentes).

Gasse. — *Durch die Gassen laufen. Durch die Picken laufen. Spiessruthen laufen (Schrader 181).* Vesszőt futni (NySz.). Farmatringot futni (uo.).

Gast. — *Ein l i e b e r Gast:* Kedves vendég. — *Ein l ä s t i g e r Gast:* Terhes vendég. — *Ein u n g e b e t e n e r od. u n g e l a d e n e r Gast:* Hivatlan vendég. Hivatlan vendégnek ajtó mögött a helye. Ha jöttök, lesztek, ha hoztok, esztek (l. Nyr. I: 271). — *Ein u n g e l e g e n e r Gast:* Alkalmatlan vendég. — *Einen Gast e m p f a n g e n:* Vendéget fogadni (Nyr. IV: 166). — *Die g u t b e w i r t e t e n Gäste der Soireé:* A soirée jóltartott vendégei (Ar: HátrPr. 227). — *u Gaste b i t t e n:* Vendégségre híni (NySz.). Vendégűl híni. — *Da w a r ich jüngst zu Gaste (Uhland: Die Einkehr):* Ott voltam nemrég vendégségbe (annak voltam vendége); ott voltam meghíva.

Gastmahl. — *Am Tage seiner Abreise gab er ein grosses Gastmahl:* Elindulása napján nagy dáridót csapott (Jók: ArEmb. IV: 114).

Gaul. — *Geschenktem Gaul sieh nicht ins Maul* (Equi dentes inspicere donati): Ajándék marhának nem kell fogát nézni. Ajándék marhának nincs odva fogának (Dug. Erd.). Ajándék marhának ne nézd a szarvát (Nyr. VIII. 460). Ajándék marhának ne vizsgáld a szőrét (Nyr. IX. 32).

Gebärden. — *Sich wie ein Besessener gebärden:* Úgy tenni [v. viselkedni] mint egy őrjöngő. (Fin.). — *Sie hüpfen und springen und gebärden sich wie die Narren od. wie toll:* Ugrándoznak, járják a bolondját (TóthK: Költ. 68). — *Sich unzufrieden gebärden:* Elégületlennek mutatkozni. (Fin.).

Gebäude. — *Die Anlage eines Gebäudes:* Épület terve, beosztása. — *Ein Gebäude aufführen:* Épületet emelni, felépítni. (Fin.).

Gebaut. — *Stark gebaute Männer, Weiber mit rothen Wangen:* Megtermett erős férfiak, pozsgás arczú nők (PHirlap 1890. VII/9. 6). — *Die Gebeine der Verstorbenen:* A holtaknak tetemei, hamvai (Vers. 214).

Geben. — *W i e d e r h o l t geben:* Adogatni. (Fin.). — *Den Bettlern öfter A l m o s e n geben:* Koldusoknak alamizsnát adogatni. — *Wer gibt, der ist gern gesehen* (Közm.). Ha adhatsz, maradhatsz. — *Wer da viel frägt, gibt nicht gerne:* A ki kérdi: kell-e? nem örömest ad. A mit adsz, ne borsold meg: ne panaszold meg, ha valakivel jól kell tenned; adományod ne legyen panaszos (Nyr. I: 226). — *Herrn Ország geb' ich A b s c h i e d:* Országnak kiadom az útat (Szigl: Rózsa). — *Ráby wusste sich nicht enträthseln, wie er zu dieser Frage A n l a s s geben konnte:* Ráby el nem tudta gondolni, hogy hogy' jött ő kapóra ennek a kérdésnek (Jók: RRáby I: 115). — *A n s t o s s zu etwas geben:* Vmit megindítani. Vmire alkalmat adni. — *F e r s e n g e l d geben:* Kereket oldani. (Fin.). Elhordani az irhát. — *Einen L a u t geben:* Hangot hallatni. (Fin.). — *S i c h M ü h e geben:* Nem sajnálni a fáradságot. — *Sich m i t etwas viel Mühe geben:* Sok fáradságot fordítani vmire. (Fin.). — *Gib ihnen R a u m, die Treue zu bewähren:* Adj helyt [tért, alkalmat] nekik hűségek megmutatni (Szem: Zr. I: 4). — *Wie soll er ihrem Geist durch Schulen eine R i c h t u n g geben?* Hogy regulázza őket iskoláiban (Jók: FGyém. II: 162). — *Innozenz verlor kein Wort weiter, er gab seinem Pferde die S p o r e n:* Több szót nem vesztegetett rá Incze, sarkantyúba kapta paripáját (Jók: EnyémT. III: 70). — *Das hätte vielleicht den Dingen im Orient eine ganz neue W e n d u n g gegeben:* Ez talán egészen új korszakba rántotta volna a keleti ügyeket (Jók: ArEmb. I: 41). — *Es wurde da unten gejohlt, geheult, gegrölt, als ob alle Teufel der Hölle einander das W o r t gegeben hätten, dass heute jeder von ihnen sich

hervorthun werde: Úgy üvöltöttek, hőrögettek, vihánczoltak, nyihorásztak oda alant, mintha a pokol minden ördöge szavát adta volna egymásnak, hogy ma különösen kitesz magáért (Jók: FGyém. II: 42). — *Ein Zeichen geben:* Jelt adni (NySz.). — *Er gab ihr halb und halb zu verstehen, dass Simon dem Heirathen nicht abgeneigt wäre:* Félig-meddig értésére adá, hogy Simon nem ellensége a házasságnak (KisfK: VígBesz. 122). — *Ich gebe dir zu wissen, ich berichte dir:* Tudtodra adom, hogy... — *Auf Borg geben:* Hitelbe adni (NySz.). — *Den Brief auf die Post geben:* A levelet feladni a postára. A levelet postára tenni, adni. — *Ich gebe nicht viel auf den Traum:* Én nem sokat hajtok az álomra (NySz.). — *Auf so leere Tröstungen gebe ich gar nichts:* Ilyen üres biztatásokra semmit sem adok v. hajtok. — *Darauf gebe ich blutwenig:* Erre ugyan nem sokat adok. — *In den Kauf geben:* Ráadásul adni (Fin.). — *Einem Etwas zur Aufbewahrung geben:* Vkinek vmit őrizetére bízni v. őrizete alá adni. — *Etwas verloren geben:* Vmit elveszettnek tartani, veszni hagyni. — *Sich zufrieden geben:* Megnyugodni (Fin.). — *Er wird sich schon zufrieden geben:* Majd megbékél a maga kenyerén. — *Ein Lump, der mehr gibt, als er hat:* Eb (gazember), a ki többet ad, mint a mennyije van. Bolond ember az, ki jobban tánczol, mint a hogy tud (Nyr. VIII. 180. 372). — *Bevor es Menschen auf der Erde gab:* Mielőtt ember lett volna a földőn (Jók: FGyém. I: 1). — *Da gab's einen gewaltigen Lärm:* No hiszen volt akkor nagy lárma; volt akkor nagy csetepaté. — *Wenn es noch eine Polizei in Wien und Gerechtigkeit in der Monarchie gibt, so legt man den Niederträchtigen, der die öffentliche Ruhe mit solchen Schreckensnachrichten stört, gewiss in Eisen:* Ha van még policzáj Bécsben és igazság a monarchiában, az ilyen gonosz tettért bizonyosan vasra fogják verni, a ki így megijeszti a becsületes embereket! (Jók: FGyém. V: 51). — *Es gibt kein Beispiel dafür:* Nincs rá eset (Jók: RRáby I: 132). — *Es gibt keine Daten dafür, dass...* Nincs rá adat, hogy... — *Gehalt gibt keinen:* Fizetés semmi (Jókai). — *Es gibt keine Kinder mehr:* Nincsenek többé gyermekek (Fin.). — *So lange es welche gibt:* Míg benne tart (Jók: ErdAr. II: 118). — *Was gibt's, lieber Meister, was gibt's?* Mi baj, kedves gazdám, mi baj? (Ung. Revue VII: 567). — *Es gab manchmal viel zu lachen:* Néha sok nevetni valójuk volt.

Gebet. — *Kurz Gebet, lange Bratwurst:* Jó a hosszú kolbász és a kurta predikáczió (Erd.). — *Da nahm ihn sein Herr ins Gebet:* Ekkor a gazdája előfogta v. vallatóra fogta. — *Einen Gebeugten aufrichten:* Megvigasztalni, bátorítni (Fin.) a levert v. lesujtott embert. — *Einem ein Gebiet abtreten:* Vkinek átengedni vmi területet.

Gebieten. — *Dem Feinde Halt gebieten:* Az ellenséget föltartóztatni. Az ellenségnek útját állni. — *Dieses Huldigung gebietende Antlitz:* E hódolatra gerjesztő [v. indító], e parancsoló arcz]. (Jók: ErdAr. I: 108). — *Herr und Kaiser, gebiete deinem Leben, deiner Kraft:* Én uram, végy hatalmat élted és erőd felett (Szem: Zr. 4: 4). — *Gebiete deinem Schmerze, gutes Mädchen:* Szorítsd határba, jó leány, keserved! (2: 3).

Gebildet. — *Oberflächlich gebildet:* Felszínes műveltségű.

Geboren. — *Übernehmen Sie also die Arbeit? Warum denn nicht? ich bin zur Arbeit geboren:* Hát elvállalja a dolgot? Mért ne? én dolog alá születtem (Nép.). — *Todt geboren:* Halva született (NySz.).

Gebot. — *Noth kennt kein Gebot. Noth bricht Eisen:* Szükség törvényt ront. Nincs a szükségnek szabott törvénye. (NySz.). — *Es stehen noch andere Mittel zu Gebote:* Még más mód is van (Fin.).

Gebrauch. — *Gebrauch von etwas machen, gebrauchen, anwenden, benutzen:* Élni vele, használni, hasznát venni, haszonra fordítani (Márton: Lat. 41). — *Gib es hin, du machst ohnehin keinen Gebrauch davon:* Add oda, úgy sem veszed hasznát. — *Welchen Gebrauch wollen Sie davon machen?* Mire akarja használni? (Fin.) — *Tabak für eigenen Gebrauch bauen:* Saját fogyasztására termelni dohányt (Fin.).

Gebrauchen. — *Ein Wort wird gebraucht (ist gebräuchlich):* Valamely szó járatos, jár (Nyr. VIII. 430. Erd: Közm. 447. l.), dívik, használatos.

Gebräuchlich. — *Das ist an vielen*

Orten gebräuchlich · Ez a szokás több helyen járja (Nyr. XIV. 330). — *Es ist möglich, dass diese Wörter in der Waldgegend gebräuchlich sind:* Meglehet, erdővidéken divatják [használják] e szókat (MNyelvészet VI. 241). — *Es wurde gebräuchlich. Es ist Sitte geworden:* Szokásba ment (NySz.).

Gebräunt. — *Von der Sonne braun od. gebräunt:* Napbarnította.

Gebrechen. — *An Ruhe, Mass und Klarheit wird es den Anfängern gebrechen:* Nyugalom, mérték, világosság nem lesz meg a kezdőben (Nyr. XX. 87). — *Es gebricht mir an nichts:* Nem látok semmiben sem szükséget (Fin.). — *Es gebricht mir an allem:* Mindennek híjával vagyok (Fin.).

Gebrochen. — *Gebrochenes Deutsch:* Rossz németség.

Gebühr. — *Nach Gebühr:* Érdeme szerint, a mint megérdemli. — *Der ihn im Schauder seiner Seele nach Gebühr zu würdigen wusste:* Ki őt szívének irtózatában kellő értékére tudta becsülni (Jók: ArEmb. V: 197).

Gebühren. — *Dem grossen Frankreich gebührt auch hier der Ruhm der Initiative* (Heine): A nagy Francziaországot illeti (a nagy Francziaországé) itt is a kezdemény dicsősége. — *Überdies hätte ja auch die gestärkte Maschenkravate dem einfachen Edelmann nicht gebührt:* Különben a keményített máslis nyakravaló sem járná meg egy szimpla nemesnek (Jók: RRáby. I: 117).

Gebührend. — *Eine Sache nach gebührender Art und Weise behandeln, verrichten:* Valaminek a módját megadni.

Geburt. — *Von Geburt an:* Születéstől fogva. — *Von vornehmer Geburt:* Nagy vagy jó [családból] familiából való (Márton: Lat. 330).

Gedächtnis. — *Mein Gedächtnis nimmt ab:* Hanyatlik, vagy gyengül az emlékezetem.

Gedämpft. — *Sie sprachen mit gedämpftem Tone:* Lefojtott hangon beszéltek (Jók: ArEmb. I: 115).

Gedanke. — *Es s t i e g der Gedanke in ihm auf, dass alles nur eine abgekartete Komödie sei:* Az a gondolata támadt, hogy ez az egész [csak] egy kicsinált komédia (Jók: RRáby II: 162). — *Da t a u c h t e plötzlich ein Gedanke in ihr auf:* Most egyszerre valami gondolata támadt (Jók: ErdAr. II: 16). — *D u r c h d e n K o p f des Hauptmanns f u h r der Gedanke. Den Kopf des Hauptmanns durchfuhr der Gedanke:* A kapitány eszén az a gondolat villant keresztül. — *Er kann die Gedanken nicht f e s t h a l t e n:* Nem tudja gondolatait összetartani (Reviczky: Nóra). Nem tud uralkodni gondolatain. — *Es k a m i h m der Gedanke od. der Einfall:* Elméjébe ötlődött (NySz.). Az az ötlete volt. — *Einst kam ihm der Gedanke:* Egyszer azt gondolá ki (Jókai). — *Da war es, dass der Rache Gedanke in den Kopf mir s c h o s s:* Ez volt, a mi bosszúm gondolatát szülte (Ar: BH. 9: 45).—*Seine Gedanken s c h w e i f e n irgendwo:* Valahol jár az elméje (NySz.) v. esze. — *Seine Gedanken sind od. w e i l e n z u H a u s e, wenn er auch anderswo arbeitet:* Esze otthon jár, midőn másutt dolgozik (KisfK: VígBesz. 81). — *Gedanken sind zollfrei* (Luther): Gondolatok vámtól szabadok (Amade, NySz.). A gondolattúl vámot nem vesznek (Dug: Pb. 40). — *Ráby g a b den Gedanken a u f, dem grossen Herrn seine Szentendreer Angelegenheit so vortragen zu können:* Ráby Mátyás egészen letett róla, hogy ő maga a szentendrei ügyét-baját elmondhassa a méltóságos úrnak (Jók: RRáby I: 124). — *Einen Gedanken a u s f ü h r e n:* Vmely gondolatot kifejteni, kimerítően előadni.— *Ihre Gedanken sind sehr dadurch b e s c h ä f t i g t:* Minden gondolatját lefoglalja (Jók: ArEmb. V: 188). — *Ich habe diesen Gedanken f a h r e n l a s s e n:* Lemondtam e gondolatról. — *Den Gedanken in eine neue Bahn l e n k e n. Dem Gedanken eine neue Bahn weisen:* A gondolkodást új irányba (új útra) terelni. — *M a c h e n Sie sich k e i n e Gedanken, Tellheim:* Ne tartson semmitől, Tellheim (Kaz: BarnhM. 4: 6). — *Seine Gedanken auf etwas r i c h t e n:* Elméjét a dologra fordítni (Márton: Lat. 209). — *Seine Gedanken s c h w e i f e n l a s s e n:* Elmerengeni (Fin.). — *Er lässt seine Gedanken schweifen. Er lässt seinen Gedanken freien Lauf:* Tágas mezőt ad gondolatainak (NySz.). — *Ich habe d e m Gedanken e n t s a g t:* Fölhagytam e gondolattal. Letettem e gondolatról. — *Seinen Gedanken n a c h h ä n g e n:* Gondolatokba merülni v. mélyedni. Elmerengeni.—*Ich konnte mich e i n e s d r ü c k e n d e n Gedankens nicht e r w ä h r e n:*

Elfogott valami nehéz [nyomasztó] gondolat (Jók: ArEmb. IV. 84). — *Was hat ihn auf diesen Gedanken gebracht?* Mi vitte erre a gondolatra? — *Deine Rede hat mich auf diesen Gedanken gebracht:* A te beszéded ébresztette fel v. keltette bennem e gondolatot (Vers. 233). — *Sich etwas aus den Gedanken schlagen:* Valamit a fejéből vagy az eszéből kiverni (Márton: Lat. 26). — *In Gedanken versetzte er sich zurück in die Heimat:* Visszaképzelte magát szülőföldjére. — *In Gedanken verloren:* Gondolatokba elmerülve vagy elmélyedve; elgondolkodva; elmerengve. — *Sich in Gedanken vertiefen:* Gondolatokba mélyedni. Elmélyedni gondolataiba. — *In Gedanken vertieft od. versunken sein:* Gondolatokba elmerülve lenni, elgondolkodni.—*Nur einer konnte sich nicht mit dem Gedanken befreunden:* Csak egy nem tudott kibékülni azon gondolattal (Jók: FehérR. 179). — *Sein Geist trug sich unablässig mit dem Gedanken:* Azon járt az esze (Jók: ErdAr. I: 53). — *Sich mit Rachegedanken tragen:* Boszút forralni. — *Um einen Gedanken:* Egy cseppet, egy szikrát (Fin.). — *Um einen Gedanken kürzer:* Valamicskével rövidebb.

Gedankenlos. — *Gedankenloser Leichtsinn:* Szeles gondolatlanság (vö. Kárm: F. XIII).

Gedeihen. — *Die Arbeit ist unser, das Gedeihen ist Gottes:* Embernél munka, istennél áldás (Erd.). — *Das Kraut wollte nimmer zu einer zweijährigen Pflanze gedeihen:* A káposzta sohasem engedte magát kétéves növénynyé nevelni (Jók: EnyémT. III: 119). — *Die Sache ist so weit gediehen:* A dolog oda fejlődött (Fin.).

Gedenken. — *Was gedenkst du zu thun?* Mi a szándékod? (Fin.). — *Gedenket mein. Erinnert euch meiner:* Juttassatok emléketekbe (Shak. IX. 55., Greguss Á.). — *Seiner nur gedachte damals das ganze Heer:* Nem is emlegettek ott egyebet nála (Ar: BH. 4: 34).— *Wenn ich es nie gethan hab', diesmal will ich es dir gedenken:* Ha soha sem voltam, leszek ezért jóval (11 : 26).

Gedicht. — *Ein Gedicht ausfeilen:* Költeményen simítani.

Gediegen. — *Gediegene Arbeit:* Sikerült munka (Fin.). Talpraesett munka.

Geduld. — *Endlich reisst der Faden meiner Geduld:* Utóljára türelmemnek is vége szakad. — *Fasse dich in Geduld:* Türköztesd magadat (Nyr. I: 327). Türj békével (uo.). Várj időtől (uo.).

Gedulden. — *Sich gedulden:* Türtőztetni magát, türelmesnek lenni.

Geduldig. — *Er ist sehr geduldig:* Sokat tud tűrni. Sok a türöm-olaja (Nyr. V: 123).

Geeignet. — *Ihr seid vielmehr zur Feldarbeit geeignet (zur Arbeit mit Spaten und Haue):* Inkább ásóhoz, kapához termettetek (NySz.).

Gefahr. — *Noch drohet ihm grosse Gefahr:* Utána még nagy veszély incselkedik (Kaz: Reg. 77). — *Auch hier ist Gefahr vorhanden:* Itt is veszedelem forog fenn. — *Es ist Gefahr im Verzug:* Késedelem veszedelem (Erd.). — *Es war Gefahr im Verzug:* Körmére égett a gyertya (NySz.). — *Eine Gefahr abwenden:* Veszélyt elhárítani. — *Die Gefahr nicht achtend:* Nem nézve veszélyt. Nem félve veszélytől. — *Eine Gefahr beschwören:* A veszélyt elhárítani (Fin.). — *Gefahr bringt es, zu reizen mit Worten ihn allein:* Etelét csak szóval ingerleni félős (Ar: BH. 10: 56). — *Wenn ein zart besaitetes Geschöpf eine grosse Gefahr durchzumachen oder zu bestehen hat:* Mikor egy gyönge szívű teremtésnek valami nagy veszélyen kell keresztülhatolni (Jók: ArEmb. I: 24). — *Seinen Kopf der Gefahr aussetzen, um jemanden zu retten:* Másért saját fejét veszedelembe ejteni (Vers. 243). — *Er setzt sich muthig allen Gefahren aus:* Bátran veti fejét minden veszélyekre (Gyöngyösi, Toldy kiad. 118). — *Er war der Gefahr ausgesetzt:* Veszélynek volt kitéve (Nyr.). — *Einer Gefahr, Strafe etc. entgehen:* Veszélyt, büntetést kikerülni. — *Auf welche Weise könnte man der Gefahr vorbeugen?* Mi módon lehetne a veszélynek elejét venni? (Jók: ErdAr. III. 71). — *Auf die Gefahr hin:* Azon veszélynek téve ki magát (magamat). Azt koczkáztatva. — *Er schwebt in Gefahr:* Veszedelemben forog.— *Daher war die Britschka des Postmeisters fortwährend in Gefahr, entweder die Deichsel zu brechen, oder in den Graben zu stürzen:* A postamesterék bricskája szüntelen abban a veszedelemben forgott, hogy eltörik a tengelyét, vagy belefordítják az

árokba (Jók: RRáby I: 273). — *In Gefahr gerathen:* Szerencsétlenül járni, rosszúl járni (Márton: Lat. 82).—*Er hat sich in Gefahren gestürzt:* Veszedelmekbe ejtette magát. — *Mit der Gefahr oder mit Gefährdung des Lebens* [*oder mit Lebensgefahr*]: Élete koczkáztatásával. — *Das Ausweichen ist mit grossen Gefahren verbunden:* A kikerülés sok veszedelemmel jár (Jók: ArEmb. I: 26).

Gefährden. — *Die ungarische Kirche hat ein grosses Vermögen, und auch das ist gefährdet:* A magyar egyháznak nagy birtoka van, ez is veszélyben forog (Jók: FGyém. II: 112),

Gefährte. — *Menelaus und Pyrrhus kommen mit zahlreichen Gefährten:* Sokad magával jön Menelaus, Pyrrhus (Dug: TrójVesz. 106). — *Da wohnte der Anführer mit einigen Gefährten:* Itt lakozott a vezér egynéhányad magával (Dug: Szer. 26).— *Mit einigen Gefährten od. Genossen macht er sich auf den Weg:* Elindul néhányad magával (SzászK: Álmos 25).

Gefallen (ige). — *Diese Kleine gefällt mir sehr:* Ez a kis lány be kedvemre való (Nyr. XVIII. 52). — *Die Arbeit gefällt ihm nicht:* Nincsen a munka ínyére (Fin.). — *Sein Zustand gefällt mir nicht:* Állapota aggaszt (Fin.). — *Sich gefallen lassen, dulden, ertragen:* Elszenvedni, eltűrni, elnyögni (Vers. 21). — *Die Bedingungen annehmen od. sich gefallen lassen* (Márton: Lat. 44): Vki feltételeit elfogadni (Márton: Lat. 44). — *Er verdient sein Unglück, wenn er es sich gefallen lassen kann, dass die, welche er liebt, an seinem Unglück Antheil nehmen dürfen:* Érdemli, hogy szerencsétlen legyen, ha rá veheti magát, hogy a kit szeret, insége társává tegye (Kaz: BarnhM. II: 9). — *Was man liebt, das gefällt:* Ki mit szeret, arra néz (Népdal).

Gefallen (főnév). — *Er erweist mir damit einen Gefallen:* Nekem azzal nagy kedvemet töltené (Kaz: BarnhM. 2: 6). *Mathias Ráby fand an keinem derselben Gefallen:* Ráby Mátyásnak egyik sem volt kedvére (Jók: RRáby I: 238).— *Thu mir den Gefallen und bleibe hier:* Légy szíves itt maradni. — *Wer nach Gefallen leben will, bleibe zu Hause:* Otthon lakjék a ki kedvére akar élni (Nyr. XVIII. 52). — *Dem Fürsten zu Gefallen:* Hogy a fejedelemnek kedve teljék (Jók: ErdAr. I: 63). — *Er war niemals jemandem zu Gefallen:* Senkinek sem járt kedvében (Jók: RRáby I: 114). — *Ich thue alles dir zu Gefallen:* Kedvedben járok. Kedvedet keresem. Mindent a te kedvedért teszek. A te kedvedért mindent megteszek. — *Ich konnte ihm nichts zu Gefallen thun:* Sehogy se tudtam kedvét találni (Nyr. XVIII. 52).

Gefällig. — *Sei so gefällig:* Légy szives (Fin.). — *Athalien sich gefällig zu erweisen:* Athalienak kedvében járni (Jók: ArEmb. II: 21).

Gefälligkeit. — *Jemandem eine Gefälligkeit erweisen:* Szivességet tenni vkinek v. vkivel.

Gefangen. — *Gefangen sitzen:* Vasban heverni (Vers. — 191). *Auch er sass in der Munkácser Festung gefangen od. als Gefangener:* Ő is megülte a munkácsi várat (DélibH. 33). — *Gefangen halten:* Fogságban, rabságban tartani (Vers. 191. 188). — *Gefangen nehmen:* Foglyúl ejteni, elfogni. — *Gefangen setzen:* Börtönbe vetni. Tömlöczre vetni. Rabbá tenni. (NySz.).

Gefangenschaft. — *In die Gefangenschaft geraten:* Rabbá esik (NySz.). Foglyul esik. Fogságba esni. — *Aus der Gefangenschaft auskommen:* A fogságból kiszabadulni. (Fin.).

Gefängnis. — *In Gefängnis kommen:* Börtönbe kerülni. — *Ins Gefängnis werfen:* Fogságba vetni. Börtönbe vetni.

Gefasst. — *Auf etwas gefasst sein:* Elkészülve lenni vmire. (Fin.). — *Meines ersten Winkes seid gefasst:* Intéseimre készen várjatok (Szem: Zr. 3: 7). — *Der Verfasser mag sich darauf gefasst machen, dass ihm sehr unsanft mitgespielt werden wird:* A szerző elkészülhet rá (el lehet rá készülve), hogy jól oda fognak mondogatni neki.

Gefecht. — *Ein kleines Gefecht:* Csetepaté. (Fin.).

Gefeit. — *Er ist gegen jede Kugel (gegen Waffen) gefeit:* Nem fogja a golyó (a fegyver).

Geflissentlich. — *Wir müssen es geflissentlich meiden:* Szorgosan kerüljük (Kárm: F. XXXIV).

Gefühl. — *Sittliches Gefühl:* Erkölcsi érzés. — *Das Schönheitsgefühl:* A szép-érzék. A szép iránti érzék. — *Ein Sturm widersprechender Gefühle drang auf Michael ein:* Mihályt egy-

szerre rohanta meg az érzések minden ellentéte (Jók: ArEmb. III: 159). — *Es e r f a s s t e ein schmerzliches Gefühl ihr Herz:* Valami fájdalmas érzés állta el szívét (Jók: ErdAr. III. 33). — *Es e r g r i f f mich ein wunderbares Gefühl:* Csodálatos érzés fogott el (Jók: ErdAr I: 134). — *Ich werde Ihnen stets dieselben Gefühle e n t g e g e n b r i n g e n:* Mindig azt az érzelmet fogom kegyed iránt táplálni keblemben (Jók: ArEmb. II: 169). — *Es w e c k t e Gefühle i n mir, die sich nicht beschreiben lassen od. die ich nicht zu beschreiben vermag:* Oly érzéseket ébreszte bennem, melyeket le nem tudok írni (Kovács: FarsKal. 9). — *S i c h d e r Gefühle b e m ä c h t i g e n:* Erőt venni érzésein (Fin.). — *Einem Gefühle A u s d r u c k geben od. verleihen:* Kifejezni vmely érzelmet. Kifejezésre juttatni vmely érzelmet.

Gegen. — *Gegen Abend:* Estére kelve (NySz.). Este felé, alkonyatkor. — *Gegen Mittag:* Dél tájban. — *Andere Menschen gegen sich für nichts achten:* Magához képest másokat semmibe se venni. (Márton: Ném. szót.)

Gegensatz. — *Es steht eine Sache in scharfem Gegensatze zu etwas:* Vmi vmivel éllel áll össze (NySz.). — *Er stellt die beiden in den entschiedesten Gegensatz zu einander:* A kettőt éles ellentétbe helyezi egymással (Ar: Próz. 7).

Gegenstand. — *Dieses war der Gegenstand meiner Gedanken:* Ez volt tárgya gondolatimnak (Vers. 234). — *Vor Balzac hatte der Roman wesentlich ein einziges Gefühl, die Liebe zum Gegenstande gehabt (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V:194):* Balzac előtt a regénynek voltaképen egyetlenegy érzés, a szerelem, volt a tárgya.

Gegentheil. — *Du, denn alle weiser, versteh' das Gegentheil, — hast gestern zweigetheilet dein königliches Theil. Unseliger!:* Te bölcsebb, mint ők (visszafelé véljed), megfelezéd tegnap királyi személyed: boldogtalan! (Ar: BH. 2: 26.).

Gegentheilig. — *Entgegengesetzte, gegentheilige Meinung:* Ellenvélemény.

Gegenüberstehen. — *Kein Kaiser Karl stand ihnen gegenüber, kein La Valette wehrte ihrem Sieg:* Nem álla Károly ellenek soha, sem La Valette nem gátlá győzteik' [győztüket] (Szem: Zr. 1: 2).

Gegenwehr *leisten:* Ellentállani. — *Sich zur Gegenwehr setzen:* Haddal magát védelmezni (Vers. 165).

Gegner. — *Einen Gegner od. einen Feind bestehen:* Ellenféllel szembeszállni, vele megküzdeni.

Gehaben, *sich.* — *Gehabt euch wohl (I. Mos. 43, 23):* Békesség nektek (Tárkányi). Üdvöz legyetek. — *Gehab dich nicht so laut!* Halkabban előttem! (Ar: BH. 8: 66.) Hátrább az agarakkal!

Gehäge. — *Das Gehäge seiner Zähne:* Szája ajtaja (NySz.).

Gehalt. — *Die Gehälter aufbessern:* A fizetést fölemelni v. gyarapítani. — *Sein Gehalt wurde eingestellt:* Fölfüggesztették fizetését.

Geheim. — *Geheim thun:* Titkolódzni, titkoskodni. — *Er hält alles geheim:* Ő mindent titokban tart.

Geheimnis. — *Unser Geheimnis bleibe auch fernerhin unter uns:* Titkunk továbbá is titok maradjon (NySz.). — *Einem ein Geheimnis entlocken:* Ravaszúl kivenni vkiből a titkot. — *Athalie weihte das ganze Hausvolk ins Geheimnis ein:* Athalie az egész háznépet beavatta titkába (Jók: ArEmb. II: 103).

Geheiss. — *Auf Geheiss:* Parancsszóra. — *Aufs Geheiss des Anführers mit dem rothen Hemde bestiegen die begeisterten Tausend das Schiff:* A «vörös inges vezér» szavára a lelkesült «ezer» hajóra szálla (DélibH. 99).

Gehen. — *B a r f u s s gehen:* Mezitláb járni. — *Ich kann kaum gehen, so schwach bin ich:* Alig birok v. tudok járni, olyan gyenge vagyok. Alig birom magamat. Jártányi erőm sincs (Nyr. XIV. 423). A lábamon alig állok. — *Ich gehe ein wenig in die Küche und werde dir schon etwas zusammenrichten, damit du deinen Hunger stillen kannst:* Kifordulok a konyhára, majd valamit kotyvasztok a számodra, a mivel éhedet elüsd (Ung. Revue VI: 691). — *Aber Herr! polterte der Banquier, d a s geht n i c h t:* De urambátyám! pattogott a bankár, ez nem járja (Jók: FGyém. IV: 21). — *Das geht nicht so:* Nem úgy van a sor. — *Das geht nicht!* Az nem járja. Nem oda Buda! — *Unter den Raubmördern ging es:* A rablógyilkosok között megtehette azt (Jók: RRáby II: 121). — *Freud und Leid, so geht's im Leben:* Egy kis öröm, egy kis bú, ez az élet sorja (TóthK. 366). — *Das geht so Tag für Tag:* Ez így foly napról

napra (Jók: FehérR. 201). — *Wohl mag Timár der Gedanke durch den Kopf gegangen sein:* Bizony fordúlt meg Timár agyában egyszer az a gondolat (Jók: ArEmb. I: 66). — *Das Gerücht welches durch alle Blätter ging:* A hír, mely bejárta mind a lapokat. — *Der Teig geht:* A tészta kel, megkel. — *Der Krapfenteig musste bei ihr im Zimmer auf dem Kachelofen gehen und die Krapfen dürfte niemand anderer ausstechen, als sie selbst:* A fánktészta ott kelt meg az ő szobájában a kályha vállára téve, s azt nem engedte másnak kiszaggatni (Jók: RRáby I: 161). — *Seines Weges gehen:* Utját folytatni. — *Geh deiner Wege:* Menj dolgodra (NySz.). — *So geht's mit dem Suchen:* Igy jár az ember kereséssel (Kaz. BarnhM. 5: 1). — *Ei! und sollte es dem Major auch so gegangen sein?* S őrnagy úr is így járt (Kaz: BarnhM. 3: 5). — *Wie geht es dir?* Hogy vagy? milyen sorban vagy? — *Wenn es mir nur ein klein wenig besser ginge, wollte ich schon besser für dich sorgen:* Ha egy kicsit jobban volna sorom, másképp látnék [gondoskodnám] felőled (UngRevue VI: 688). — *Es geht mir gut:* Jó sorom van. Jó sorban vagyok. Jó dolgom van. — *Es geht einem nicht gut od. wohl:* Nem jól van vkinek dolga (NySz.). — *Es gieng ihm ganz gut:* Nagyon jól ment dolga (UngRev. VII: 564). — *Es geht mir schlecht:* Rossz sorom, rossz dolgom van. — *Er ist niedergeschlagen, es geht ihm leider sehr schlecht:* Szomorú, rossz sora van szegénynek (Lehr 45). — *Es geht mir wohl:* Jól van dolgom, semmi bajom sincs (Vers. 166). — *Es geht mir schlimm:* Pórúl járok (Jók: ArEmb. I: 87). Gonoszul vagyon dolgom (NySz.). — *Dem Soldaten geht's in Winterquartieren wunderlich:* Katona embernek a téli kvártélyában csudálatosan mennek dolgai (Kaz: Barnh. M. 3: 5). — [*Präp.*] *Das geht ihm an den Hals:* Ez nyakát szegheti (Fin.). — *Es geht mir an den Hals, ans Leben:* Bőrömben jár (NySz.). — *Zu meiner grössten Freude gieng mein Vater daran Abschied zu nehmen:* Nagy örömömre atyám búcsúzott (KisfK: VígBesz. 155). — *Das geht auf Eins:* Mindegy, egyet jelent (Fin.). Egyre megy. — *Er geht auf den den Fussspitzen:* Lábhegyen jár. — *Das Zimmer geht auf die Gasse:* A szoba az utczára szolgál v. néz. — *Geh mir aus den Augen:* Menj el v. távozz szemeim elől (Márton: Lat. 34). — *Es geht mir nicht aus dem Sinne:* Nem tudom elfelejteni (Fin.). — *In Erfüllung gehen:* Teljesedni. — *In die Falle gehen:* Lépre menni. — *Ich gehe ins dreizehnte Jahr:* Én a tizenharmadik esztendőbe járok (Márton: Lat. 383). — *Ach, du gehst in deinen Tod:* Ah, te kész halálra mégy (Szem: Zr. 1: 11). — [*Wir sind bereit*] *für dich und des Propheten Ehre mit freud'gem Muth in den Tod zu gehen:* Éretted és prófétánkért mi mind készen vagyunk halálba szállani (Szem: Zr. I: 4). — *Geh ordentlich in's Zeug:* Csak erősen fogd a dolgot (Jók: RRáby I: 80). — *Der gieng dann umso stärker ins Zeug:* Az meg aztán annál jobban kitett magáért (I: 11). — *Gehe doch in dich:* Tekins Istenre: hagyj föl gonoszságoddal, javitsd meg magad (Nyr. II: 85). Szállj magadba. — *Gehe nach Hause!* Eredj haza! — *Er gieng erst am Morgen zu Hause:* Csak ar eggeli harangszó vetette haza (Jók: RRáby I: 75). — *Es gieng ihm alles nach Wunsch:* Minden kedve szerint ütött ki (Nyr. XVIII: 52). — *Ich gieng im Walde so für mich hin (Goethe: Heideröslein):* Megyek magamnak (azaz: időt tölteni, Nyr: I: 119). — *Das geht über alle Begriffe:* Ez meghalad minden képzelhetőt (Fin.), v. minden képzeletet. Minden képzeleten fölül áll. — *Es geht nichts über ein Glas Wein:* Semmi sem ér föl egy pohár borral. — *Die Freiheit geht über alles:* A szabadság drágább minden egyéb ajándéknál (Faludi, NySz.). — *Sie giengen um die Gans:* A liba után mentek. (Belényesi: Karács. 73); a libáért mentek. — *Augen, welche durch die Mauern sahen, was in den Häusern vor sich gieng (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 176):* Oly szemek, melyek a falakon keresztül látták, a mi a házakban végigment. — *Die Amalgamierung gieng schwer genug vor sich, obwohl jeder die besten Absichten mitbrachte:* Az amalgama bizony nehezen fogott. Pedig Isten látja, hogy meg volt a jó szándék mindenkiben (Jók: FGyém. II: 126). — *Wir giengen nach der Reihe zu den grössern und kleinern Herren, die einigen Einfluss haben:* A nagy s kisebb urakat, kiknek befolyásuk van, eljártuk [v. sorba jártuk] (KisfK. VígBesz. 150). — *Das Jahr*

geht zu Ende: Végére jár az év (Fin.). — *Er geht zu Fuss:* Gyalog jár. — *Zur Kirche gehen, zur Kneipe gehen:* A templomba menni, a korcsmába menni. — *Jemandem zu Leibe gehen:* Megtámadni vkit (Fin.). — *Unser Wein geht zur Neige:* Fogytán van a borunk. — *Der aus den Seen emporsteigende Nebel verdeckt das himmlische Licht, und die Welt geht zur Ruhe:* A tavakból támasztott köd eltakarja az égi fényt, s nyugalomra tér a világ (Jók: FGyém. II: 161). — *Zum Siege sollt ihr gehen, und nicht zum Tode:* Víg győzelemre, nem halálra mentek (Szem: Zr. I: 4). — *Es ist gut, geht gut:* Jól megy a dolog (Márton: Lat. 315). — *Müssig gehen:* Henyélkedni (Fin.). Henyélni. Kerülni a dolgot. — *Das Schicksal unseres armen Volkes geht Ihnen also in der That so nahe?* Hát csakugyan olyan nagyon szívén hordja az úr ennek a mi nyomorúlt népünknek a sorsát (Jók: RRáby I: 184). — *Ich dächt', wir hiessen ihn ganz sachte seitwärts gehn:* Adjunk alája egy kis útifüvet (Dóczi: Faust csal. kiad. 96). — *Verloren gehen:* Veszendőbe menni. Elveszni. — *Die Sache gieng prächtig von statten:* Pompásan ment a dolog Ar: HátrPr. 208). — *Das geht zu weit:* Ez már több az elégnél! Ez már a soknál is több! — *Zuletzt gieng er in der Freundschaft des Ordensbruder so weit, dass er ihm zum Reisebegleiter seinen Stock aufnöthigte:* Aztán még annyira vitte a barátságot a szerzetes iránt, hogy úti kisérőnek ráerőtette a saját botját (Jók: EnyémT. I: 77). — *Sich die Füsse wund gehen:* A járásban feltörni a lábát (Fin.). — *Nun gehst du schlafen:* Már most eredj alunni (Jók: FehérR. 14). — *Geh hin, wo der Pfeffer wächst. Ich wollte, du wärst, wo der Pfeffer wächst (Schrader 258):* Akkor lássalak, mikor a hátam közepit (Nép.). Menj el Kukucsinba zabot hegyezni (Nép.). — *Lass mich gehen:* Hagyj békével. — *Muss man es nicht thun, wenn einen die Leute sollen gehen lassen?* Nem kénytelen vele az ember, ha az alkalmatlant le nem tudja rázni magáról (Kaz: BarnhM. 2: 6). — *Wie man's treibt, so geht's:* Ki mint vet úgy arat (Közm.). Ki mint veti ágyát, úgy nyugszik benne. (Közm.).

Geheimnis. — *Die Geheimnisse der Natur will er erforschen:* Buvárkodja a természet titkait (Jók: ArEmb. IV: 110).

Gehorchen. — *Er gehorcht aufs Wort:* Egy szóra engedelmeskedik (Nyr. V. 123). — *Der Knabe gehorchte willig:* Fogadá a gyermek könnyen a beszédet (Ar: BH. 7: 58).

Gehören, sich. — *Das gehört sich nicht:* Ez nem illik. Ez nem való.

Geier. — *Hol' dich der Geier od. der Teufel:* Ördögbe mennél egyszer (NySz.). — *Dass dich der Geier!* Kánya hordjon el! Vágjon le a kánya (CzF.). Kutya meg a macska! hogy a kutya meg a macska egye meg! — *Hol's der Geier. Hol's der Kuckuck:* Üsse kő.

Geist. — *Der böse Geist:* A gonosz lélek. — *Der heilige Geist:* Szentlélek (Fin.) — *Ein erfinderischer Geist:* Találékony elme (BpHirlap 1891. IV/19. tárcza). — *Es ist ein unruhiger Geist:* Nem fér a bőrében. — *Der Geist des Gesetzes:* A törvény szelleme (Fin.). — *Im Schloss geht ein Geist um oder spukt ein Geist:* Kisértet jár a várban. — *Den Geist aufgeben:* Lelkét kilehelni v. kiadni. — *Geister bannen:* Szellemeket kényszerítni, idézni (Fin.). — *Einen Geist beschwören:* Szellemet idézni (Fin.) — *Geister sehen* Kisértetet látni (Fin.).

Geistige. — *Geistige Anlage:* Tehetség (Fin.).

Geistreich. — *Geistreiche Schriftsteller:* Elmés írók.

Geiz. — *Dem Geiz ist nichts zu viel:* Fösvénynek sohasem elég (Erd.).

Geizen. — *Du klagst, dass zu sehr ich nach Macht und Ehre geiz':* Vádolsz, hatalomra vagyok igen kapzsi (Ar: BH. 7: 38).

Gelächter. — *Ein lautes und starkes Gelächter:* Kaczagás, nagy nevetés, hahota (Vers. 176). — *Dann geht's an das Erzählen, und oftmals schallt lautes Gelächter rings im Kreise:* Aztán mesélnek, nagyokat nevetnek közbe (Jók: EnyémT. II: 8). — *Muthwilliges Gelächter schallt dazwischen:* Van dévaj kaczagás! (I: 10). — *In Gelächter ausbrechen:* Fölkaczagni. — *Der Ritter bricht in lautes Gelächter aus:* Elfakad kaczagva a vitéz. — *Alle brachen in ein schallendes Gelächter aus:* Hahotával kaczagott mindenki (II: 104).

Gelage. — *Er ist ein Held beim Gelage:*

Vitéz a poharak között (Dug: Pb. 148). — *Er hält fröhliche Gelage:* Ül lakomát vigan (Ar: BH. 1: 6).

Gelangen. — *Wie könnt' ich denn bis zum Fürsten gelangen?* Hozzá férhetek én a fejedelemhez? (Jók: ErdAr. II: 52). — *Zu ihrem Gatten konnte sie nicht gelangen:* Férjéhez nem lehete férkőznie (III: 75). — *Zu einer Überzeigung gelangen od. kommen:* Meggyőződésre jut (Nyr. IV: 223). — *Wenn je dies Lied zum Ziel gelangen kann:* Ha valaha czélhoz bír jutni ez ének (Ar: TSz. 9. én.). — *Bei ihm nur, sagt er, können gelangen wir zum Ziele:* Czélt sehol, úgy monda, ha nála nem érünk (Ar: BH. 7: 18).

Geläufig. — *Er hatte keine geläufige Zunge Er sprach nicht sehr geläufig:* Nem igen szaporán járt nyelve (NySz.). — *Auch sie hat eine geläufige Zunge:* Az ő nyelve sem ragadt az ínyéhez (NySz.). — *Auch der Kommissär sprichtjene Sprache geläufig:* A biztos azt a nyelvet is folyékonyan beszéli (Jók: ArEmb. I: 19).

Geld. — *Bares Geld:* Kész pénz. — *Sein Geld nimmt ab:* Fogy a pénze. — *Falsches Geld:* Rossz pénz (nem pedig: Hamis pénz, Nyr: III: 352). — *Schlechtes Geld kommt immer wieder:* Rossz pénz el nem vész. (Erd.). — *Sein Geld häufte sich immer mehr an:* Rakta élire a pénzt (Jók: FGyém. IV: 15.). — *Alles Brot, Geld u. dergleichen ist aufgegangen:* Elfogyott mind a kenyér, pénz (v. kenyerünk, pénzünk) stb. — *Das Geld ist mir ausgegangen:* Kifogytam a pénzből (tréfásan: a pénzmagból). — *Heute ist viel Geld eingekommen:* Ma sok pénz folyt be. — *Geld macht den Markt:* Pénzzel járják a búcsút (Erd.). A búcsú és vásár pénzzel jár (Dug: Pb. 161). Boros búcsú pénzzel jár (NySz.). — *Geld regiert die Welt: Ein mit Gold beladener Esel erreicht alles:* Törvényt is győz a pénz (Erd. 6313). Szép szó az aranypengés, ha nem hangos is (Erd. 254). Kinek pénze van, mindent végbe vihet (Erd. 6320). A pénz mindennek anyja (NySz.). Pénz beszél, kutya ugat (Nyr. XIII. 90). A ki nád között ül, olyan sípot csinál, a minőt akar (NySz.). — *Wie das G., so die Waare:* Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten. — [*Acc.*] *Gelder abführen:* Pénzt beszolgáltatni. — *G. anhäufen:* Pénzgarmadolás [olvasd: garmadálás] (Jók: ArEmb. III: 41). — *Geld auf Interessen anlegen:* Pénzt kiadni kamatra. — *Ihm gehört es (das Geld), für ihn legen Sie es an:* Övé a pénz, fordítsa az ő javára a méltóságos asszony (Kaz: BarnhM. 1: 6) — *Geld, Truppen u. dergl. aufbringen:* Pénzt, csapatokat stb. szerezni, keríteni (Fin.). — *Eine Summe Geldes aufbringen:* Vmely pénzösszeget előteremteni. — *Jemandes Geld behalten:* Nem fizetni vkinek. — *Treibe sie hin, ich weiss, wir bekommen dafür ein schönes Stück Geld in den Sack:* Hajtsd el őket a vásárra, tudom, hogy jó pénz üti érte a markunkat (UngRev: VII: 481). — *Geld brauchen:* Pénzszükségben lenni. Pénz szűkében lenni. — *Hatte ich gleich kein Geld mehr, so hat'e er doch noch Geldeswerth:* Ha pénzéből kikopott is, még volt, a mi ére pénzt (Kaz: BarnhM. 2: 2). — *Zu Rom ist keine grössere Sünde, denn kein Geld haben (Schrader 88):* Ember pénz nélkül, vak bot nélkül (Erd. 6314). Hogyha nincsen pénzed, nincsenek barátid (Erd. 6321). Kocsistorok, barátzsák nehezen telik (7705). — *Sein Geld zu Rathe halten:* Csinján bánni a pénzével. — *Geld prägen:* Pénzt verni. — *Du hast schon wieder Geld verschwendet:* Megint szórtad a pénzt. — *Geld verdienen:* Pénzt keresni. — *Geld unter die Leute werfen:* A nép közé pénzt szórni. — *Sein Geld verthun:* Pénzének végére járni. — *Er legt das Geld auf die hohe Kante. Er scharrt das Geld zusammen. Er knickert mit seinem G.* Élre veri a pénzt (Dug: Pb. 152). — [*Präp.*] *Es fehlt od. mangelt mir an Geld:* Pénz szűkiben vagyok. — *Durch Geld etwas durchsetzen suchen:* Erszényből húzott karddal viaskodni (Márton: Lat. 251). — *Also ob die wackern Männer für Geld zu haben wären!* Mintha derék embert pénzen lehetne venni (Kaz: BarnhM. 4: 6). — *Etwas um Geld geben:* Pénzen adni vmit (NySz). — *Ich werde die Sache ausgleichen od. begleichen, sowie ich zu Gelde komme:* Kiegyenlítem a dolgot, mihelyt pénzre teszek szert (Nyr. IV: 322). — *Er machte seine Habe zu Geld:* Jószágát pénzzé tette (NySz.). — *Geld herbeischaffen, alles zu Geld machen, alles Überflüssige verkaufen:* Pénzt csinálni, pénzzé tenni a mit lehet,

eladni minden fölöslegest (Baksay: GyÖ. II: 100). — *So konnten wir zu Geld kommen:* Így pénzhez juthattunk (NySz.). Így tehettünk pénzmagra szert. — *So viel all seine Habe, wenn sie zu Geld gemacht würde, nicht wert wäre:* Mennyit minden jószága, ha pénzzé tévődnék, sem ér (Jók: ErdAr.). — *Er hat nicht das nöthige Kleingeld dazu:* Nem győzik czérnával: vmi vállalathoz nincs elég pénze (Nyr. I: 324).

Geldbegierig: Pénzen kapható, pénzre vágyó (Márton: Lat. 297). Pénzvágyó.

Geldvorschuss. — *Der machte ihm jedes Frühjahr grosse Geldvorschüsse:* Ez tavaszszal nagy összeg pénzeket előlegezett neki (Jók: ArEmb. I: 125).

Gelegen. — *In gelegener Zeit, just zur rechten Zeit:* Jókor, idejében, alkalmatos időben (Márton: Lat. 315). — *Gelegener hättest du schon gar nimmer kommen können:* Ejnye már jobbkor nem is jöhettél volna soha (UngRev. VI. 692). — *Das kam ihm sehr gelegen:* Ez nagyon kapóra jött neki. — *Es ist mir sehr daran gelegen:* Nagyon érdekemben áll a dolog.

Gelegenheit. — *Ich benütze die Gelegenheit:* Fölhasználom az alkalmat. — *Gelegenheit bieten oder geben:* Alkalmatosságot nyujtani (NySz.). Alkalmat szolgáltatni. — *Ich habe ihm Gelegenheit geboten, sich zu äussern:* Alkalmat adtam neki, hogy nyilatkozhassék. — *Sobald sich dazu eine Gelegenheit bietet:* Mihelyt jó alkalom adódik (Kovács: FarsKal. 43.) v. kinálkozik. — *Wenn sich Gelegenheit bietet:* Ha mód és alkalom adódnék (Kovács: FarsKal. 74). — *Er liess sich keine Gelegenheit dazu entgehen:* Nem mulasztott el semmi alkalmat (Jók: ArEmb. II: 102). — *Lass dir diese Gelegenheit nicht entgehen:* Ne szalaszd el ezt az alkalmat. Ragadd meg ezt az alkalmat. — *Wir ergriffen die Gelegenheit:* Kaptunk az alkalmon (Gyulai: VénSz. VII.). Megragadtuk az alkalmat. — *Man muss die Gelegenheit am Schopf ergreifen:* Üstökén kell ragadni az alkalmat (Erd.). — *Wer die Gelegenheit nicht am Schopf ergreift, dem entgeht sie bald:* A ki jó alkalomnak üstökébe nem kap, hamar kisikamlik kezéből (NySz.). — *Die Gelegenheit ist günstig, ergreife sie mit beiden Händen:* Előtted vagyon az alkalmatosság, nyúlj üstökéhez (NySz.). — *Der Adel sucht die Gelegenheit, mich anzugreifen:* A nemesség rést keres megbántásomra (Kaz: Sallust. Jug. 85. fej.). A nemesség alkalmatosságot keres ellenem támadni (Szentgyörgyi uo.). — *Er machte sich in absonderlich auffälliger Weise so lange um ihn herum zu thun, bis er Gelegenheit fand, ihm unvermuthet die Hand zu küssen:* Addig settenkedett körülötte, míg szerét tehette, hogy orozva kezet csókoljon neki (Jók: RRáby II: 123). — *In Paris hatte ich die Gelegenheit, seine Tochter kennen zu lernen:* Leányával Párizsban volt alkalmam megismerkedni (Jók: HumorPapirsz.). — *Ich habe nun die erwünschte od. gewünschte Gelegenheit:* Itt a várva várt alkalom.— *Bei Gelegenheit. Gelegentlich:* Alkalom adtával, alkalom adtán. Adódó alkalommal. Alkalmilag. Adandó alkalommal (így már Kovács: FarsKal. 45).

Geleise. — *Aus dem Geleise fahren:* Kijönni a sodrából (Fin.). — *Die Hochzeitstage brachten ihn aus dem Geleise des gewohnten häuslichen Lebens:* A menyegzős napok a házi élet rendes kerékvágásából kizökkentették (Greg: Shak. 93). — *Wir werden ins Geleise kommen:* Majd megtaláljuk a kerékvágást (‚majd eligazodunk, segitünk magunkon' Nyr. V. 124).

Geleit. — *Freies Geleit:* Biztos járás (Fin.). Szabad járás (uo.). — *Das Geleit geben:* Elkisérni. Kikisérni. — *Das letzte Geleit geben:* Megadni a végtisztességet.

Geleiten. — *An der Hand heim geleiten:* Hazavinni kézen (Ar: BH. 7: 59).

Geliebte. — *Und dann hält er keine Geliebte:* Azután szeretőt nem tart (Jók: RRáby I: 71).

Gelingen. — *Es gelingt ihm leicht:* Könnyen boldogúl vele. — *Gelingt nun morgen unser Sturm nicht besser, so büssen wir für sein sinnloses thun:* Holnap ha jobban nem megy ostromunk, mi bünhödünk a gyáva tett miatt (Szem: Zr. 3: 1). — *Es ist ihm nicht gelungen:* Elejtette a konczot. Porba esett a pecsenyéje. — *Es wird dir nicht gelingen:* Beletörik a késed v. bicskád. — *Wenn er spricht, so ist's gelungen:* Talpra esik szava (Dug: Pb. II: 117).

Gelten. — *Bange machen gilt nicht:* Az ijesztés nem járja (Fin.). — *Die Einsprache gilt nicht:* A kifogás nem járja (Fin.). — *Dein Wort gilt nichts:* A te

bankod nem jár (Nyr. XIV. 281). — *Sein Wort gilt nicht!* Nem jár a szava, mint a régi kétgarasos (Nép, Szentes). — *Die meisten Stimmen gelten:* A többség szava düjti [dönti] el a dolgot (Márton: Lat. 359). — *Gilt die Wette?* Áll a fogadás? (Jókai). — *Was gilt die Wette?* Mibe fogadunk? — *Ja, gält's nur ein Finger, den liess er noch hingehn:* Ha még csak az újját, azt kicsibe venné (Ar: BH. 3 : 29). — *Er gilt viel beim Minister:* Kedvében áll a miniszternek. Nagy kegyben áll a miniszternél. — *Ein Held und Kaiser gilt ein ganzes Volk:* Császár s vitéz egész néppel fölér (Szem: Zr. 1: 1). — *Gilt dir der einz'ge Mann solch grossen Wert?* Ennyit tehetsz fel egy ember felől? (1 : 4). — *Nein, theure Mutter, nein, hier gilt es mehr:* Nem, jó anyám; itt fontosabb [dolog v. ügy] forog fenn (1 : 7). — *Das gilt mir:* Ez nekem szól, engem illet. — *Jene Hornsignale gelten dem Führer der Pferdetreiber:* Az a kürtölés a lóhajcsárok vezetőjének szól (Jók: ArEmb. I: 16). — *Der erste Befehl zum Angriff galt ihnen:* Az első parancsszó a támadásra nekik szólt Jók: EnyémT. II: 10). — *Die Aufforderung gilt ihm allein:* A kinálás egyedül őt illeti (Jók: ErdAr. III: 57). — *Iván streckte sich empor, und mit seiner schweren Faust schlug er sich so auf's Herz, als ob der Schlag einem schlimmen Feind gegolten hätte:* Iván felmagasult, s nehéz öklével úgy ütött egyet a szívére, mintha gonosz ellenségnek lett volna szánva az ütés (Jók: FGyém. I: 98). — *Er gilt für einen Mann von Kopf:* Eszes embernek mondják. — *Es gilt für edel:* Nemes dolognak tartják. Nemes dolog számba megy. — *Es gilt zu . . .* Azon kell lenni, hogy . . . (Fin.). — *Jetzt gilt es zu . . .* Most arról van szó, arra van szükség, hogy . . . — *Wenn es galt die Bewegungen des Feindes zu erforschen:* Mikor az ellenfél mozdulatait kellett kipuhatolni. — *Ich bin gerne da, wo's Ernst und Strenge gilt:* A hol komoly rend áll s szoros fenyíték, ott van helyem (Szem: Zr. 2: 5). — *Es gilt als allgemein anerkannt:* Általánosan elismert igazság (-nak tartják). — *Die als die Tugendsamste galt:* A kit a legerényesebbnek tartottak. — *Ein Ausdruck, der den Umständen nach ebenso wohl als Lob, wie als Tadel gelten kann:* Oly kitétel, melyet a körülmények szerint egyaránt vehetni dicséretnek vagy megrovásnak (Ar: HátrPr. 291). — *Die Entschuldigung annehmen, gelten lassen:* Helyt adni valaki mentségének (Márton: Lat. 87). — *Wärst du nur Held, liess' ich die Rede gelten:* Szavad javalnám, csak vitéz ha volnál (Szem: Zr. 3: 9). — *Gelt's Gott:* Isten fizesse meg.

Geltend. — *Geltend machen:* Érvényesíteni. — *Sich geltend machen:* Érvényesülni. — *Vermag der philosophische Gedanke sich nicht nach den Gesetzen des Schönen geltend machen:* Ha a philosophiai gondolat nem bírja magát a szép törvényei szerint érvényesíteni (Jók: Hátr. 291).

Geltung. — *Zur Geltung bringen:* Érvényre juttatni, érvényesíteni (Fin.). — *Wenn sie neben seiner Stimme die ihrige zur Geltung bringen wollte:* Ha e hang mellett a saját magáét érvényesíteni akarta (Jók: ArEmb. II: 10). — *Zu spät kommt da der weise Rath zur Geltung, wo die Laune über den gesunden Verstand den Sieg davonträgt:* Későn jutott érvényre bölcs tanács, hol a szeszély győz józan ész fölött (Shak. XIV. 137. SzászK)

Gelübde. — *Ein Gelübde ablegen:* Fogadást tenni. — *Er hat vielleicht ein Gelübde abgelegt, mit geschlossenem Visier zu kämpfen:* Hátha fogadása tartja, hogy lebocsátott vérttel küzdjön (Szigligeti: Rózsa 80). — *Sein Gelübde erfüllen:* Fogadásnak megfelelni (NySz.). Fogadását betölteni (uo.).

Gelüste. — *Gelüste haben auf etwas:* Vmi után esengeni (Fin.). — *Nach etwas Gelüste tragen:* Vmit megkivánni (Fin.).

Gelüsten. — *Es gelüstet mich, ich bekomme Lust:* Kedvem jön v. kerekedik vmire. — *Nach Gelde gelüstet's mich nicht, nicht im Metalle bestehet das Glück:* Pénzre nem ásítok, boldogság nincsen az érczben (Vitk: Munk. I: 143). — *Mich gelüstet nach Kirschen:* Cseresnyét ehetném (Fin.). — *Mich gelüstet nach Wein:* Bort ihatnám (uo.). — *Den Türken gelüstete es danach:* Vásott rá a törökök foga (Pet: JánosV.).

Gemacht. — *Als er zurückkehrte, war er ein gemachter Stutzer:* Mikor visszajött, egészen dandy [v. kész dandy] volt (Jók: A kik kétszer halnak meg I: 49.

Nem: megcsinált gavallér, mint Garay mondja Obsitosában).

Gemäss. — *Den Umständen gemäss:* A körülményekhez képest, lehetőleg.

Gemein, Gemeinschaft. — *Ich habe nichts gemein mit ihm. Ich habe gar keine Gemeinschaft mit ihm:* Semmi közöm vele.

Gemetzel. — *Was ward da angerichtet für fürchterlich Gemetzel:* Iszonyú öldöklést tesz a többi (Ar: BH. 5: 47).

Gemüth. — *Ängstliches Gemüth:* Szorongó szív (Nyr. XVIII: 59). — *Ein ruhiges und heiteres Gemüth ist ein Segen Gottes:* Nyugodt és vidám elme nagy Isten áldása (Nyr. XVIII: 59). — *Ein tiefes Gemüth:* Mély szív (BpHirl. 1891. IV/19. tárcza). Érzékeny lélek (uo.). — *Ein unschuldiges Gemüth:* Ártatlan szív. — *Verstand hat er, aber kein Gemüth:* Esze van, de szíve nincs. (Antib.). — *Wein und Fröhlichkeit machte die Gemüther wieder aufthauen:* A bor és a vig szó helyrehozá a kedélyeket (Jók: ErdAr. I: 23). — *Sein erregtes Gemüth beruhigte sich:* Keble felháborodása lecsillapúlt (Nyr. XVIII: 59).— *So möchte er entlasten gern sein bedrückt Gemüth:* Hullatva egyenként a mi szívét nyomta (Ar: BH. 8: 15). — *Er ist ein Mann von mürrischem, düsterem Gemüth:* Komor, mogorva kedvű ember (Nyr. XVIII: 59). — *Einem etwas zu Gemüthe führen:* Szívére kötni vkinek vmit. Lelkére beszélni vkinek.

Gemüthlich. — *Gemüthliche Gesellen:* Víg czimborák. — *Ein gemüthlicher Mensch:* Víg, tréfás, jókedvű v. derűlt ember (BpHirl. 1891. IV/19. tárcza). — *Ein gemüthliches Heim:* Barátságos lakás vagy otthon. — *Ein gemüthliches Zimmer:* Barátságos, kedves, otthonos szoba (BpHirl. 1891. IV/19. tárcza). — *Wer gemüthlich leben will, der bleibe hübsch zu Hause:* Otthon lakjék, a ki kedvére akar élni (Antib.). — *Gemüthlich plaudern:* Vidáman csevegni. — *Sie plauderten gemüthlich mit einander:* Jó kedvvel csevegtek egymással (Nyr. XVIII: 53). — *Wir unterhalten uns gemüthlich:* Jóízűen, vagy szívünk szerint mulattunk.

Gemüthlichkeit: Lobbanékony kedv (BpHirl. 1891. IV/19. tárcza). — *Da hört die Gemüthlichkeit oder der Spass auf:* Fele sem tréfa (NySz.). — *In Geldsachen hört die Gemüthlichkeit auf:* Pénz dolgában vége v. nincs helye a bizalmaskodásnak.

Genau. — *Mit genauer Noth:* Nagy nehezen. — *Genau genommen:* Szorosan véve. — *Ins kleinste genau sein* (Zeitschr. für den deutschen Unterricht, 1890. 72): Az aprólékosságig pontosnak lenni.

Genehm. — *Herrn Etzel mocht' die Rede nicht ganz genehm wohl sein:* Etele az ily szót látszik vala únni (Ar: BH. 7: 20). — *Die Neuerung ist dem Volke genehm:* Kedve szerinti a népnek ez újság (4: 17).

Geneigt. — *Er hielt den Kopf immer geneigt:* A fejét mindig meghajtva tartá (Jók: ArEmb. III: 14). — *Jemandem geneigt sein:* Vkihez jó szívvel lenni (NySz.). — *Es sind dir alle zugethan, wohl geneigt:* Jó indulattal, szívvel, szívességgel vannak hozzád; mindnyájan szeretnek (Vers. 63). — *Wissmann's Aufgabe war den eingeborenen Stämmen ihr neues politisches Verhältnis bekannt zu machen und sie dafür geneigt zu stimmen:* Wissmann feladata volt a bennszülött törzsekkel politikai helyzetöket megismertetni s iránta bennök hajlandóságot v. jó indulatot ébreszteni. — *Wozu jemand geneigt ist, dazu pflegt er auch geschickt zu sein:* Ki mire hajlandó, arra alkalmas is szokott lenni.

Genesung. — *Zur Genesung:* Egészségire (Fin.).

Genick. — *Er brach sich das Genick:* Nyakát szegte (Jók: FGyém. I: 143). — *Das vorderste Pferd brach sich das Genick:* A legelső lónak nyaka törik (Jók: ArEmb. I: 43). — *Den Strick wirft er dem Bären ums Genick:* Pányváját medve nyakába hajítja (Ar: BH. 8: 31).

Geniessen. — *Ich genoss mit vollen Zügen die Schönheit der Gegend; ich konnte mich kaum satt sehen an der schönen Gegend:* Teli laktam a vidék szépségével; alig tudtam betelni a vidék szépségével. (Vö. Teli lakik ezekkel a hizelkedésekkel, Nyr, I: 123. Fal.)

Genosse. — *Mit einigen Genossen:* Néhányad magammal. (Vö. *Gefährte.*) — *Mit vielen Genossen:* Sokad magával (Nyr. VI: 353).

Genug. — *An dem kleinen Nutzen, den es ihm brachte, hatte er auch vollauf genug:* A mi kevés haszna származott,

az neki untig elég is volt (Jók: FehérR. 22). Unos úntig elég (NySz.).—*Ich konnte ihm (meinem Sohne) nicht Geld genug schicken od. geben:* Nem győztem pénzzel (a flamat). — *Diese Empiriker wissen nicht genug Gott zu preisen, dass...* (Heine). Ezek az empirikusok nem győzik istent magasztalni azért, hogy... — *Genug an dem:* Elég az hozzá... — *Doch genug für heute:* De elég mára ennyi (Ar: HátrPr. 338).

Genüge. — *Sie hatten des Schwelgens in ihrer Wonne noch kein Genüge:* Ők még egymás örömével nem tudtak betelni (Jók: ArEmb. III: 103).—*Ich glaube, durch meine That zur Genüge bewiesen zu haben, dass ich ein guter Patriot bin:* Úgy hiszem, tettemmel elég bizonyítékát adtam (annak), hogy jó hazafi vagyok.

Genügen. — *Es genügt mir:* Beérem vele (Fin.). — *Den Wünschen genügen:* A kívánságoknak megfelelni. A kívánalmakat kielégíteni. A kívánalmaknak eleget tenni. — *Die göttliche Vorsehung war auch damit nicht zufrieden od. liess sich auch daran nicht genügen:* Ebben sem nyugodt meg az isteni gondviselés (NySz.). — *Reich ist genug, wer sich genügen lässt:* Leggazdagabb, a ki semmit nem kíván (Erd.). — *Ihr genügt mir, Ihr liebt den alten David; Ihr beschützt ihn, wenn ihn die Gassenbuben mit Koth bewerfen:* Ti elég vagytok nekem. Szeretitek a vén Dávidot; oltalmazzátok, mikor az utczagyermekek sárral dobálják (Gyul. VSz. 5).

Genügend. — *Der Vorrath von anderthalb Millionen Gewehren ist dem Heere kaum genügend:* A másfél milliónyi fegyverkészlettel alig éri be a hadsereg.

Genugthuung. — *Wenn meiner Ehre nicht die vollkommenste Genugthuung geschieht, so kann ich, mein Fräulein, der Ihrige nicht sein:* Ha becsületem a legteljesebb elégtételt nem kapja, úgy én nagysádé nem lehetek (Kaz: BarnhM. 4: 6).

Genuss. — *Die Freuden oder Genüsse des Augenblicks:* A percz örömei.

Gepflogenheit. — *Ihrer Gepflogenheit gemäss verfiel auch Fräulein Emerenzia in Krämpfe:* Bevett szokás szerint Emerenczia kisasszonyt szintén utolérte a zokogó görcs (Jók: FGyém. II: 29).

Gerade. — *Jemanden vom geraden (rechten) Wege abbringen:* Vkit az igaz (a jó) útról eltéríteni v. eltántorítani. Vkit elcsábítani. — *Er macht keinen geraden Schritt:* Nem jár a vágásban egy kereke is (Dug: Pb. 266). — *Sie standen sich jetzt gerade gegenüber:* Épen szembe álltak egymásnak (UngRev, VII: 692). — *Gerade heraussagen:* Magyarán kimondani. — *Da musste die Frau Buda's gerad' vorbei gegangen sein:* Ott járni Budáné talált ez időben (Ar: BH. 9: 58).

1. Gerathen. — *Das ist mir gerathen:* Ezt eltaláltam (Fin.). — *Wenn es auf seiner Flucht dahin gerathen sollte:* Ha arra találna menekülni (Jók: ErdAr. I: 7). — *Aneinander gerathen:* Ölre menni, hajba kapni. — *An einen Ort gerathen:* Vmely helyre kerülni, vetődni, jutni. — *Auf einen Abweg gerathen:* Rossz útra tévedni. — *Das beweist, dass der Naturalismus entweder in den letzten Zügen liegt, oder doch auf Abwege gerathen ist:* Ez arra mutat, hogy a naturalismus vagy végvonaglásban szenved, vagy legalább félre-útakon jár. — *Wäre zufällig der Commandant der türkischen Brigantine auf den Einfall gerathen od. verfallen:* Ha történetesen a török ágyúnaszád parancsnoka arra a gondolatra jött volna (Jók: ArEmb. I: 69). — *Unser Ort ist jetzt viel belebter, auch sind — nach mir zu urtheilen — viele Herzen in Bewegung gerathen:* Helységünk most sokkal elevenebb, de magamról itélvén sok szív is mozgásba jött (KisfK: VígBesz. 77).—*Auf Chladnis Glasscheiben geräth der aufgestreute Sand in Folge der durch den Fidelbogen hervorgerufenen Töne in Bewegung:* Chladni üveglapján a nyirettyű által előidézett hangra mozgásba jő a ráhintett föveny (Ar: Próz. 6). — *In Brand gerathen:* Kigyúladni. Lángra kapni. — *Beim geringsten Geräusch schrickt sie auf, bekommt Krämpfe und geräth in Convulsionen:* Minden kis zörejre felretten, görcsöket kap, rángásokba esik (Jók: FGyém. I: 163). — *In Flamme gerathen:* Lobbot vetni. Fellobbanni. Lángra gyúlni. (Vö. *Feuer.*)—*In Elend gerathen:* Elnyomorodott (Márton: Lat, 148). — *So sind sie denn ins Elend gerathen?* Nyomorúságra jutottak hát? (Jók: ArEmb. III: 77). — *In die Enge gerathen:* Megszorúlni (Fin.). — *Sie gerathen in diese Falle:* Belejutnak a kelepczébe (Jók: ArEmb. I: 7). — *In die*

Kriegsgefangenschaft gerathen: Hadi fogságba esni (Vers. 189). — *In die Hände der Ungläubigen zu gerathen:* Hogy a hitetlenek kezére juss (Jók: ErdAr. II: 25). — *Davon wurde der gnädige Herr so lustig, dass er alle Gläser und Teller, die ihm in die Hände geriethen, zur Erde warf:* Ettől a tekintetes úrnak olyan tréfás kedve kerekedett, hogy minden keze ügyébe akadó tányért, poharat a földhöz vagdalt (Jók: ERáby II: 109). — *In Hitze gerathen:* Tűzbe jönni, fölgerjedni, fölhevülni. — *Eine Philosophie, die mit allen Traditionen der Vergangenheit in den offenbarsten Kampf gerieth* (Heine): Oly philosophia, mely a múltnak összes hagyományaival határozottan szembeszállt. — *Ich möchte nicht in seine Klauen gerathen od. in seine Hände kommen:* Nem kívánnék körme közé esni (Dug: Pb. 96). — *Sie geriethen in übermässig gute Laune:* Szertelen jó kedvük támadt (Jók: ERáby II: 3). — *Zwei Cupidos geriethen in Streit:* Két Cupido vitára kelt (Csiky: Ang. I: 358). — *Wenn er die [Leute] von Velencze undBicske zusammen zumAngriff führte, so würden sie zum Mindesten wegen des Vorrangs mit einander inStreit gerathen:* Ha együtt viszi a támadásra a velenczeieket, meg a bicskeieket, azok legelébb is egymás között fognak összeverekedni az elsőbbség fölött (Jók: ERáby I: 274). — *Die Sache geräth in Vergessenheit:* Feledékenységbe [vagy feledésbe, feledségbe] megyen a dolog (NySz.). — *In Verlegenheit gerathen:* Zavarba jönni. — *Es geräth in Verlust. Es geht verloren:* Veszendőbe megy. Elvész. — *Eins von meinen Hühnern ist in Verlust gerathen:* Lába támadt [v. kelt] egy csirkémnek (elveszett, ellopták, Nép. Fehérmegye). — *Die Philosophie gerieth mit den Dogmen der Religion in Widerspruch* (Heine): A philosophia ellenkezésbe jutott a hit ágazataival. — *In Zorn gerathen:* Haragra lobbanni. Haragra fakadni. Tűzbe jönni (Kaz: Pály. 133).

2. Gerathen. — *Die Begleiter hielten es für gerathen, den kühnen Sprung zu unterlassen:* A kisérők jónak látták nem kocztáztatni e merényt (Jók: ErdAr. I: 20).

Gerathewohl. — *Nicht nur aufs Gerathewohl:* Ne csak gondolom-formán (NySz.). — *Der Feind, der den Gebirgsdamm besetzt hielt, feuerte aufs Gerathewohl in das Thal hinab:* A hegygerinczre felkapott ellenfél találomra lövöldözött a völgybe (Jók: EnyémT. II: 61).

Geräusch. — *Inmitten des Kanonendonners schien es dem lebendig Begrabenen, als ob ein schwaches Geräusch an sein Ohr dränge:* E bömbölés közepette úgy tetszik [az élve eltemetettnek], mintha gyönge nesz ütné meg füleit (Jók: EnyémT. II: 16). — *In der Ferne ertönt leises Geräusch:* A távolban halk zörej hallatszik (Jók: ErdAr. II: 31).

Gerben. — *Ich werde dir das Fell gerben:* Kiterítem az írhád (Lehr 42). Kicserzem a bőrödöt. — *Einem die Haut gerben. Einem das Leder gerben* (*ihn derbe durchprügeln*, Schrader 201): Valakinek kicserzeni a bőrét. Vkit elverni, elnáspángolni. — *Jemandem das Fell gerben:* Jól elpáholni (Fin.).

Gerecht. — *Ein gerechter Zorn bemächtigte sich seiner:* Méltó neheztelés fogta el.—*Einer Sache gerecht werden:* Eleget tenni vminek (Fin.).

Gerechtigkeit. — *Der Arm der Gerechtigkeit:* A törvény keze. — *Dieser Frau muss Gerechtigkeit werden:* E nőnek igazságot kell szolgáltatni (Jók: ArEmb. V: 4). — *Doch muss ich ihm Gerechtigkeit widerfahren lassen; wenn er auch geschraubte, dunkle, unreife Partieen hat, so gibt es auch solche darunter, welche einzelnen seiner Gedichte Schwung verleihen:* De igazat kell neki adnom; hogy ha vannak csűrtcsavart, homályos, idétlen részek, vannak ellenben olyanok is, melyek egy vagy más költeményét helyenkint elevenné teszik (Ar: HátrPr. 170). — *Jemandem Gerechtigkeit widerfahren lassen:* Valakinek igazságot szolgáltatni.

Gerede. — *Müssiges Gerede. Unnützes Zeug:* Szófia beszéd. — *Jmd. dem Gerede der Leute aussetzen:* Vkit hírbe keverni. — *Warum hast du mich ins Gerede gebracht?* Miért kevertél (engemet) szóba? — *Ins Gerede kommen:* Hírbe jutni, keveredni. — *Den Leuten zum Gerede dienen:* Elhírlelődni, a nép szájában forogni (Márton: Lat. 24). Hírbe keveredni. Elhírhedni.

Gereichen. — *Es würde jedem fachmännisch gebildeten Ingenieur zur Ehre gereichen:* Bármely képzett gé-

pésznek is becsületére válnék (Jók: ArEmb. I: 43). — *Damit es mir nicht zum Nachtheil gereiche:* Nehogy káromra essen (Márton: Lat. 387). — *Sein Sieg gereichte seinem Kloster und seinem ganzen Orden zu nicht geringem Ruhme:* (Diadala) nagy büszkeségére vált kolostorának és egész rendének (Jók: EnyémT. I: 83). — *Es gereicht ihm zur Unehre od. Schande:* Becstelenségére esik (NySz.).

Gericht. — *Der Tag des letzten Gerichts; der grosse Gerichtstag* (Herder); *der jüngste Tag:* Az itélet napja; az az utolsó itélet napja.—*Samuel wünschte, dass der König über ihn Gericht halte:* Sámuel azt akará, hogy a király törvényt lásson reá (Pázm: Pr. 357. Ar: Haml. 108). — *Mit jmd. ins Gericht gehen:* Itéletet mondani vkiről (Fin.). — *Sie flehten zu Gott, dass er mit ihnen nicht ins Gericht gehe:* Az istennek könyörgöttek, hogy ő velök itéletbe ne szálljon (NySz.), velök perbe ne szálljon (uo.).—*Die Sache vor Gericht anhängig machen:* Biró elé vinni az ügyet, a pert. Törvény elejbe vinni a dolgot. — *Wir bringen unsern Process vor das Gericht:* Pörünket az itélőszék [törvényszék] elé viszszük (NySz.). — *Vor Gericht fordern:* Biró elejébe hívni, idézni (Vers. 112). — *Die Sache kam vor Gericht:* Törvényre ment a dolog (Jók: ArEmb. 1: 130). — *Sie schleppten einander vor Gericht:* Egyik a másikat a városházához üldözte (Dugonics). — *Sich vor Gericht stellen:* Törvényt állani (NySz). — *Zu Gericht sitzen:* Törvényt ülni. Törvényt látni. Széket ülni (NySz.). — *Sässest du zu Gericht, so riefe ich den Kläger:* Ha széket ülnél, hívnám a perest (Ar: Arist. 252). — *Ein blutiger Gott sitzt gegen die Verräther zu Gericht:* Az árulók felett egy véres isten biró-széket ül (Sárosi: ArTromb. 13). — *Auf Grund einiger französischer Moderomane sassen sie gegen den Roman zu Gericht:* Néhány franczia divatregényből törvényt láttak a regény ellen (KeményZs: Élet és Irod. 103).

Gerichtlich. — *Ich werde ihn gerichtlich belangen:* Pörbe fogom.

Gerieben. — *Ein geriebener Gesell:* Rókával béllett (NySz.). Ravasz ficzkó.

Gering. — *Es schien ihm gering:* Kevésbe vette, csekélylette. — *Thue alles und achte selbst dein Leben gering für ihn:* Tégy érte mindent: éltedet, ha kell, csekélybe vedd (Vör: Honszeretet). — *Er achtet es gering:* Félvállról veszi (Lehr 26). Fel sem igen veszi. — *Nun acht' ich es gering:* Keveset ügyelek rá; nem sokat törődöm vele. — *Dass er's gering erachte, nicht gibt es solch ein Ding:* Nincs dolog ő néki, hogy kicsibe venné (Ar: BH. 8: 18). — *Etwas nicht achten od. gering schätzen:* Semmit nem adni vmire (NySz.). Nem gondolni vmivel (Márton: Lat. 27). Kevésbe venni (Lehr 135). Kevésre becsülni. — *Dem hochehrwürdigen Herrn war daher seine Aufgabe in nicht geringem Masse erschwert:* Azért a nagy tiszteletű úrnak fölöttébb megnehezült a feladata (Jók: ArEmb. III: 7).

Geringfügig. — *Sie lachen über die geringfügigsten Kleinigkeiten:* Nevetnek a legcsekélyebb semmiségek fölött [helyesebben: semmiségeken] (Jók: ErdAr. I: 30).

Geringschätzig. — *Er behandelte ihn geringschätzig:* Hozzája úgy félvállon szól vala (Czuczor). Félvállra beszél vele (Lehr 26). — *Mit dem Gefühle geringschätziger Überlegenheit:* A felsemvevő felsőbbség érzetével (Imre: Néphúmor 75).

Geringschätzung. — *Er sprach mit grosser Geringschätzung:* Azt mondá rá nagy fumigálva (Jók: RRáby I. k.).

Gern. — *Gern und nicht gern:* Szívesen is, nem is. — *Gibst du, gib gern, verlangst du, nimm wohlgemuth, damit du dich nicht der Verachtung aussetzest:* Ha adsz, adj jó szívvel, ha kérsz, vedd jó kedvvel, hogy meg ne utáltassál. — *Er sah es nicht gern. Er sah es ungern:* Nem jó szemmel látta v. nézte. — *Er thut's gern:* Szívesen megteszi (Fin.). Jó szívvel. Szíves örömest. — *Er hat's nicht gern gethan:* Nem szándékosan tette. — *Wir wollen gern zugeben:* Készséggel megengedjük.

Geruch. — *Er steht im Geruch der Heiligkeit:* Szent hírében áll (Fin.).

Gerücht. — *Dieses Gerücht entbehrt jeder Begründung od. ist aus der Luft gegriffen:* Ennek a hírnek semmi alapja sincs (nem: ezen hír minden alapot nélkülöz, Antib.). — *Es hat sich ein Gerücht erhoben:* Olyan hír támadott, eredett, terjedett, futamodott (Vers. 66). — *Es geht od. läuft das*

Gerücht. Es i s t das Gerücht i m U m l a u f: Híre futamodik (NySz.). Híre fut v. jár. Jár a híre (NySz.). Ez a hír járta, futotta be a várost (Nyr. XIV. 281).

Gesandter. — *Er kommt (od. geht) als Gesandter:* Követségben jár (NySz.).

Gesang. — *Er beginnt einen Gesang. Er fängt an zu singen:* Rágyujt a nótára (Nyr. IV: 33). — *In weiter Runde sangen sie herrliche Gesänge:* Körben-karikában zendűlt magas ének (Ar: BH. 1: 32). — *Den tönende Gesänge hochpreisen immerdar:* Zengő szavu dalban forog a nép előtt (2: 25). — *Den Vogel kennt man am Gesange:* Madarat szólásán, fazekat kongásán (Erd.). A madarat szólásán ismerik meg (NySz.). Madarat tolláról, ökröt szarváról, embert szaváról (Nép, Heves m.).

Geschäft. — *Komm nur wieder, wenn es deine Geschäfte e r l a u b e n:* Csak jöjj megint, ha dolgaid engedik (KisfK: VígBesz. 106). — *Dass wir hier irgend ein lichtscheues Geschäft b e t r e i b e n:* Hogy mi itt valami napvilágot kerülő keresetet folytatunk (Jók: ArEmb. I: 124). — *Ein Geschäft f ü h r e n:* Üzletet folytatni (Fin.). — *Das Geschäft g e h t f l a u:* Pang az üzlet (Fin.). — *Die Firma Kaulman t r e i b t auch jetzt noch das alte Lombard-Geschäft, und steht weit und breit in gutem Ruf:* A Kaulman-firma most is folytatja a régi lombard-üzletet, s széles jó hírben áll (Jók: FGyém. II: 102). — *I n V e r r i c h t u n g seiner Geschäfte (begriffen) s e i n:* Maga dolgában járni (NySz.). — *Er konnte v o n seinen Geschäften nicht a b k o m m e n:* Időt nem szakaszthatott magának foglalatosságitól (NySz.).

Geschäftig. — *Sie ist im Hause geschäftig. Sie macht sich im Hause zu thun. Sie schafft im Hause:* Szorgosan tesz-vesz a ház körül (Jánosi: Ard. 23). — *Die grossen Lagerfeuer geschäftig sie umstehn:* Sürög a had népe nagy máglya tüzeknél (Ar: BH. 5: 49).

Geschehen. — *Es ist dir schon ganz r e c h t geschehen, du Taugenichts!* Így kell neked, te semmirekellő! — *Es ist aus mit dir. Es i s t u m d i c h geschehen:* Este van rád: véged van (Nyr. III: 176). — *Es ist um mich geschehen!* Oda vagyok! (NySz.). Végem van. — *Des Schicksals Würfel fielen und es war um ihn geschehen:* Vakot vetett a sors s ő elveszett (DélibH. 69). — *In fünf Minuten ist das geschehen:* Ez megvan öt percz alatt. Az egész nem tart öt percznél tovább. — *Das Geschehene kann man nicht ungeschehen machen:* Bajos má az alutt tébül téfelt csinálni: nehéz, a mi már megvan, meg nem letté tenni (Nyr. XV. 325).

Geschenk. — *Er wetterte, dass Böske die Geschenke ja nicht berühren solle:* Szörnyen pattogott, hogy hozzá ne merjen a szolgáló semmihez nyulni, a mit ajándékba hoztak (Jók: RRáby I: 129). — *Ein Geschenk vom Markte m i t b r i n g e n:* Vásárfiát hozni. — *M i t Geschenken ü b e r h ä u f e n:* Ajándékkal tetézni (Kárm: Fanni VII.). v. elhalmozni. — *Er will seiner Verlobten Ohrgehänge z u m Geschenk g e b e n:* Fülönfüggőt akar ajándékba adni mátkájának (Kaz: Kényt. Ház. 114). — *Er hat die Burg von Andreas dem Kreuzfahrer zum Geschenk e r h a l t e n:* Jeruzsálemi Andrástól adományul kapta ezen várat (Bajza II: 106).

Geschichte. — *Das ist eine schöne Geschichte:* Ez szép dolog. (Fin.) — *Geschichten machen:* Bolondozni, izélni. (Fin.). Figurázni.

Geschick. — *Sein Geschick liegt in den Händen zweier Menschen:* Két ember kezében van a sorsa (Jók: ArEmb. II: 17).

Geschieden. — *Wir sind geschiedene Leute (Lessing: M. v. Barnh.):* Útaink elválnak egymástól.

Geschirr. — *Aus dem Geschirr schlagen:* Kirúgni a hámból.

Geschlecht. — *Von Geschlecht zu Geschlecht:* Nemzedékről nemzedékre. Öltőről öltőre. — *Dies erhielt sich als Vermächtnis von Geschlecht zu Geschlecht:* Ez szállt hagyományul ivadékról ivadékra (Jók: A 3 Márványfej).

Geschlossen. — *Geschlossene Gesellschaft:* Zártkörű társaság.

Geschmack. — *Der Geschmack ist verschieden:* Kinek a pap, kinek a papné. (Vö. A mi embereink nem csak a papot szeretik választani, hanem a papnét is. Innen ez a példabeszéd, egészen kálvinista találmány: kinek a pap, kinek a papné. Baksay: GyÖ. II: 196). — *Geschmack f i n d e n an e t w a s:* Inyére valónak találni (Fin.). — *Es i s t nicht n a c h meinem Geschmack:* Nincs inyemre (Fin.). — *Das ist nach meinem Geschmacke:* Ez ínyem szerint van (NySz.). — *Was besonders dem Geschwornen nicht nach seinem Geschmacke war:* A

mi az esküdtnek különösen nem volt ínye szerint (Jók: RRáby. I: 27). —*Arbeiten ist nicht nach seinem Geschmacke:* Nem fér a fogára a munka (Gyarmathy, Nyelvm.). Nem fűlık hozzá a foga (Nyr. IV: 135).

Geschmeidig. — *Es wird sich sonach empfehlen, hübsch geschmeidig mit ihm umzugehen, sonst könnte er den Herren am Ende noch Unannehmlichkeiten bereiten:* Annálfogva jó lesz [tanácsos lesz] csinyján bánni; mert különben még bajt csinálhat az uraknak (Jók: RRáby I: 128).

Geschöpf. — *Ich werde mir dieses saubere Geschöpf näher ansehen:* Majd megnézem én ezt a jó madarat közelebbről.

Geschrei. — *Viel Geschrei und wenig Wolle:* Nagyobb a füst, mint a pecsenye. (Fin.). Nagyobb a füstje, mint a lángja (Nyr. V. 86). Sok hűhó semmiért. Nagy pipájú, kevés dohányú (NySz.). — *Sie erheben od. machen ein entsetzliches Geschrei:* Borzasztó kiabálást visznek végbe. — *Ein gross Geschrei erhebt sich drauf:* Nagy sikoltás erre támad (Ar: BH. 6: 43).

Geschütze. — *Das starke Feuer der Geschütze:* A nagy ágyúzás (Jókai).

Geschwätz. — *Leeres Geschwätz machen:* Szót szaporítani, fecsegni (Fin.). — *Sie machen nur ein leeres Geschwätz:* Rontják a levegőt.

Geschwätzig. — *Er sei ein Greis, geschwätzig und immer Rath's beflissen:* Öreg ember csácsog, hamar ád tanácsot (Ar: BH. 3: 39).

Geschweige. — *Nicht ein einziger Barsch, nicht eine Alse, kein Kühling, noch Breitling, geschweige denn ein Fogasch (Zander) wird darin zu finden sein:* Nem marad abban egy bökle, egy babaj, egy sügér, egy garda, egy őn, egy kűsz sem, nemhogy fogas (Jók: ArEmb. II: 87). — *Dies könnte er selbst in einer grossen Epopöe nicht entwickeln; geschweige denn in einer Novelle:* Egy nagy epopoeában sem tudná kifejteni, nemhogy egy beszélyben (Ar: HátrPr. 47).

Geschwindigkeit. — *Gesteigerte Geschwindigkeit:* Fokozott sebesség. — *Verminderte Geschwindigkeit:* Lassított gyorsaság (Fin.).

Geschworen. — *Mein geschworner Feind:* Esküdt ellenségem (Jók: ErdAr. I: 48).

Geselle. — *Willkommene Gesellen meiner Siege, seid mir gegrüsst!* Győzelmeimnek osztálytársai, köszöntelek (Szem: Zr. 1: 4). — *Ein geriebener Geselle:* Ravasz ficzkó (Fin.). — *Ein lustiger Geselle:* Víg czimbora (Fin.).

Gesellschaft. — *Geschlossene Gesellschaft:* Zártkörü társaság. — *In Gesellschaft (von mehreren):* Többed magával (NySz.).

Gesetz. — *Neuer König, neu Gesetz:* Új király, új törvény (Erd.). — *Ein Gesetz, eine Verordnung a u f h e b e n:* Törvényt, rendeletet megszüntetni, érvényteleníteni, eltörölni. — *Ein Gesetz b e o b a c h t e n:* A törvényt megtartani (Fin). — *Gesetze b r i n g e n:* Törvényt szabni (NySz.).— *Im verflossenen Jahre wurden viele wichtige Gesetze gebracht:* A mult évben sok fontos törvényt alkottak (Nyr. XVIII: 53). — *Ein Gesetz ü b e r t r e t e n:* Törvényt szegni. — *Er mög es büssen, wenn er das Gesetz v e r l e t z od. übertreten hat:* Bünhödjék, ha törvényt szegett (NySz.). — *Jemandem Gesetze v o r s c h r e i b e n:* Törvényt szabni vkinek (NySz.). — *Den Gesetzen A b b r u c h zu t h u n:* Hogy a törvényeket megcsorbítsák (Jók: ErdAr. III: 75). — *Wer sich g e g e n das Gesetz v e r g e h t, muss büssen:* Büntetéssel marad adós a törvény ellen járó (NySz.). — *N a c h dem G e s e t z:* Törvény szerint, a törvényből kifolyólag.

Gesicht. — *Sanft h o b zu ihm e m p o r sie ihr kummervoll Gesicht:* Rá bánatos arczát emelte szeliden (Ar: BH. 10: 53). — *Sie m a c h e n alle so d u m m e Gesichter:* Mind olyan ostoba képet csinálnak (Ar: A vén gulyás temetése). — *Jemandem ein s c h e e l e s Gesicht machen:* Gonosz szemmel nézni vkit (NySz.). — *Der Ernst, mit dem sie über die flüchtigen Unannehmlichkeiten l a n g e Gesichter s c h n e i d e n:* A komolyság, melylyel a múlékony bajok fölött hosszú arczot vágnak (KeményZs: Élet és Ir. 56). — *Er versetzte dem Janitscharen einen Hieb aufs Haupt, dass dessen Gesicht v o n B l u t ü b e r s t r ö m t wurde:* Olyat sujtott a janicsár fejére, hogy annak arczát elborította a vér (Jók: FehérR. 11). — *Das Gesicht v e r z i e h e n:* Arczát fintorítani, száját félrehuzni. — *Jemandem a u s d e m Gesichte k o m m e n:* Vkinek a szeme elől eltünni. — *Man h a t t e die breite Linde i m Gesichte:* Már láthatták a terebélyes hársfát. — *Sie hatten den Feind beinahe im Gesichte:* Már majd

farkasszemre értek az ellennel (VajdaJ: Béla 88). — *Ich s a g' es ihm ins Gesicht, dass er gelogen:* Szemibe mondom, hogy hazudott (Gyarm: Nym. II: 21). — *Jemd. ins Gesicht f a h r e n:* Arczába kapni vkinek (Fin.). — *Ein Aschentopf f l o g ihr ins Gesicht:* Egy hamus fazék repült szeme közé (Baksay: GyÖ. II: 259). — *Solche Schriften s a g e n uns d i e W a h r h e i t ins Gesicht:* Az efféle irások szemünkbe mondják az igazat (NySz.). — *Diese Behauptung s c h l ä g t d e r W a h r h e i t ins Gesicht:* Ez az állítás homlokegyenest ellenkezik az igazsággal. — *Gideon s c h r i e mit z o r n g l ü h e n d e m Gesicht wild a u f:* Gideon kikelt arczából e szóra, s vadúl rikácsolá (Jók: EnyémT. II: 127). — *Wenn ich ihn einmal zu sehen od. zu Gesichte b e k ä m e:* Ha egyszer megláthatnám; ha egyszer szemem elé kerülne.

Gesinnt. — *G u t oder ü b e l gegen einen gesinnt:* Jó vagy rossz szívű, kedvű, indulatú valakihez (Vers. 98). — *Dass aber Fräulein Fruzsinka gegen ihre alle drei Anbeter gleich gut gesinnt war, und allen dreien wohlthat, das können wir schriftlich bezeugen:* Hogy pedig Fruzsinka kisasszony mind a három imádója iránt egyforma jó indulattal viseltetett s mind a hárommal jót tett, arról kezünk írását adhatjuk (Jók: RRáby I: 42).

Gespannt. *Nun steht der Fürst mit seiner Frau auf gespanntem Fusse:* A fejedelem most haragban van feleségével (Jók: ErdAr. III: 104).

Gespickt. — *Ein gespickter Geldbeutel:* Tele erszény. Tömött erszény. Kövér erszény (Pet.).

Gespräch. — *Das Gespräch d r e h t e s i c h u m Lieschen, dann kamen die eigenen Kinderjahre an die Reihe:* Lizike körül forgott a beszéd, aztán saját gyermekéveikre került a sor (SzászK. — Ebers: Egy polgárm. II: 8). — *Es g e h t das Gespräch in der ganzen Stadt:* Város szerte híre jár. — *Damit das Gespräch nicht s t o c k e od. nicht i n s S t o c k e n g e r a t h e:* Hogy szavakból ki ne fogyjanak (Kovács: FarsKal 68). — *Er k n ü p f t e ein Gespräch m i t ihm a n, indem er sagte:* Belekötött mondván (Jókai). — *Um d e m Gespräch e i n e andere W e n d u n g zu g e b e n:* Hogy más tárgyat adjon a beszédnek (Jók: ErdAr. I: 80). — *Sie bemüht sich dem Gespräch eine scherzhafte Wendung zu geben:* Igyekszik tréfára fordítani a beszédet (VértesiA). — *I m Gespräche:* Beszéd közben.— *Jemand i n s Gespräch b r i n g e n:* Szóba hozni valakit (Fin.). Hírbe keverni. — *Sich mit jemandem in ein Gespräch e i n l a s s e n:* Beszédbe, beszélgetésbe, szóba eredni vkivel. Beszédbe v. szóba ereszkedni (NySz.). Szóba elegyedni vkivel (uo.). — *Lépfalvi liess sich mit ihnen in ein geheimes Gespräch ein und wahrscheinlich sprachen sie von mir:* Lépfalvi titkos beszélgetésbe ered velök s aligha nem felőlem szóltak (KisfK: VígBesz. 44). — *Ivan war ärgerlich und schämte sich; er sah, dass Felix es noch für gut fand, zu verweilen, und sich mit dem Mädchen in ein Gespräch einzulassen:* Iván restelte a dolgot és szégyenlette magát; látta, hogy Félix még jónak találja ott időzni s a leánynyal szóváltásba elegyedni (Jók: FGyém. 141). — *Mit einem schönen Herrn mit einer Adlernase lässt er sich in ein Gespräch ein über das Gerücht dass..:* Egy szép sasorrú urral beleereszkedik abba a pletykába, hogy... (Jók: FGyém. II: 128). — *Der König lässt sich mit dem Kinde sofort in ein Gespräch ein:* A király siet szóba eredni a gyermekkel (Ar: HátrPr. 196). — *Ihr wollt euch mit mir in kein Gespräch einlassen:* Kegyelmed nem akar velem szóba állani (Jók: ErdAr. II: 104).

Gesprächig. — *Sie ist sehr gesprächig:* Benne van, mint kis kutya az ugatásban: Bőbeszédű (Nyr. XIII. 232). — *Sie wurde sehr gesprächig:* Megeredt a nyelve (beszédes lett, Nyr. XIII. 88).

Gesprächstoff.— *Es geht der Gesprächstoff aus:* Kikopik a beszédből (NySz.). Kifogy a szóból. — *Selbst einem gescheiten Menschen geht hie und da der Gesprächstoff aus:* Az okos ember is kifogy a beszédből néha (KisfK: VígBesz. 76).

Gestalt. — *Die Gestalt von jemandem annehmen:* Valakinek a formáját öltözni magára, vagy felvenni (Márton: Lat. 108). — *Von königlicher Gestalt:* Királyi termetű. — *Von riesiger Gestalt:* Óriási termetű (Jókai).

Gestalten: alakítani. — *Gestaltendes Talent:* Alakító tehetség. — *All das haben weise Meister gestaltet wundersam:* Mindez csupa művel remeken alkotva (Ar: BH. 10: 73). — *Was ich so lang erwogen, zur That soll es sich nun gestal-*

ten: A régi tanács, ím, most serdüle tetté (1 : 19). — *Stets gestaltet sie sich neu und neu (Dóczi):* Mindig új s új alakot vált (Pet: A felhők).

Gestatten. — *Herrn Martin Sós gestattete seine Wahrheitsliebe nicht, sich einer guten That zu rühmen, welche nicht er vollbracht hatte:* Sós Mártont nem vitte rá igazmondó lelke, hogy egy el nem követett jó tettel dicsekedjék (Jók: EnyémT. I: 50). — *Dies ist eine allgemein giltige Regel, die keine Ausnahme gestattet:* Ez oly általános szabály, mely alól nincs kivétel (Ar: Próz. 37). — *Aber wie willst du dir jene Daten verschaffen? Als mein Gast wirst du überall in der Stadt gut aufgenommen sein, allein in ihre internen Angelegenheiten werden sie dir keinen Einblick gestatten:* De hogyan jutsz azokhoz a dátumokhoz? Mint az én vendégemet szívesen látnak mindenütt a városban, de belső ügyeikbe bele nem hagynak kotnyeleskedni (Jók: RRáby I: 85).

Gestehen. — *Vergib mir, Mutter, wenn ich dir's gestehe:* Anyám, bocsáss meg, hogy vallást teszek (Szem: Zr. II: 1). — *Soll ich's frei gestehen:* Igazat megvallván (Ar: BH. 4: 14).

Gesucht. — *Die Kleidung ist von einer gesuchten Einfachheit:* Öltözete a keresettségig egyszerű (Jók: ErdAr. I: 11).

Gesund. — *Ich bin wohlauf, gesund:* Egészségben vagyok (NySz.). — *Der sich in voller Manneskraft gesund und wohlig fühlet:* Kinek szolgál az egészség, barna piros színben a férfiú épség (Ar: BH. 3: 8).

Gesundheit. — *Eine Gesundheit trinken:* Egészségért inni (Vers. 170). Valakinek egészségére inni. — *Als der Herr Richter auf unsere Gesundheit trank, feuerten die Feldhüter draussen eine Salve ab:* Midőn biró uram egészségünkért ivott, kivül a csőszök salvét adtak (KisfK: VígBesz. 74). — *Wie steht es um seine Gesundheit?* Mint áll egészsége? (KisfK: Baráts. és Szer. IV.). Hogy szolgál az eg észsége? (Nyr. XV. 373. 516). — *Zur Gesundheit!* ‚Egészségedre váljék!

Getose. — *Wie mit des fernen Donners Getose entstürzt es brüllend dem finstern Schosse* (Schiller: Der Taucher): Mint égdörgés ha morajlik távol, úgy önti a mélység bőgve magából (SzászK.). — *Da entstand ein grosses Getöse, ein grosser Lärm, ein Heidenlärm:* No hisz keletkezett czifra zene-bona (Pet: JánosV.).

Getreide. — *Das Getreide schiesst in Ähren:* A gabona fejzik v. hányja a fejét. A buza fejet hány (NySz.).—*Das Getreide schiesst in Stengeln auf:* A vetések szárba indulnak (NySz.). — *Das Getreide austreten:* Kinyomtatni a gabonát (Fin.).

Getreu. — *Sie war das getreue od. leibhaftige Ebenbild ihrer Tochter:* Arcza szakasztott mása volt leányáénak (Jók: EnyémT. I: 75).

Gevatterschaft. — *Wenn's Kind todt ist, hat die Gevatterschaft ein Ende:* Meghólt a gyermek, oda a komaság (Erd.).

Gewachsen. — *Dir bin ich allerzeit gewachsen:* Neked mindenkor megfelelek.— *Er ist den Kindern nicht gewachsen:* Nem bír a gyermekekkel. — *Er ist der Arbeit gewachsen:* Bírja a dolgot.

Gewahr. — *Etwas gewahr werden:* Vmit észrevenni.

Gewahren.—*Áldorfai gewahrte, dass...* Áldorfai azon vette észre magát, hogy ... (Jók: EnyémT. III: 42).

Gewähren. — *Jemandem Begünstigungen gewähren:* Vkit kedvezményekben részesíteni. — *Ich gewähre seine Bitte nicht:* Kérésének nem adok helyt v. nem engedek. Kérését nem teljesítem. — *Einen Ersatz gewähren od. bieten für etwas:* Vmiért kárpótlást nyujtani.— *Gunst gewähren:* Kegyében részesíteni. — *Innocenz gewährte der Truppe einen Rasttag:* Incze pihenőt [engedett v.] rendelt a csapatnak (Jók: EnyémT. III: 18). — *Dein Wunsch ist gewährt worden:* Óhajtásod teljesült, óhajtásodat teljesítették.

Gewähr. — *Er prahlt damit, dass seine Flinte (sein Gewähr) so und so weit trägt:* Dicsekszik ennyi lépésre járó [v. hordó] puskájával (Csok.).

Gewalt. — *Gewalt ansetzen:* Erőszakot alkalmazni (Fin.). — *Sich Gewalt anthun:* Erőszakot tenni természetén (Jók: ErdAr. III: 46). — *Damit thut er seinen Nerven Gewalt an:* Azzal erőszakot tesz idegein (Jók: ArEmb. IV: 93). — *Ich that mir Gewalt an, um heiter zu sein:* Én erőszakoskodtam magamon, hogy vidám legyek (Kárm: Fanni XXIV·) — *Sich Gewalt anthun:* Erőt venni magán (Fin.).—*Die Gewalt einschränken:* A hatalmat korlátok közé szorítani (Vers. 218). — *Taucht er unter, so*

verliert sein Stoss im Wasser die Kraft, er hat keinen festen Boden unter sich, auf den gestützt, er seinem Stoss nach oben mehr Gewalt geben kann: Ha lemerűl a víz alá, ütésének erejét elveszi a víz, lábát nincs mibe megvetnie, hogy taszításának sikere legyen (Jók: FGyém. I: 26). — *Der König wollte es durchaus; er wollte es mit aller Gewalt:* A király erőnek erejével rajt' volt (Pet: JánosV.). — *Er wollte die Burg mit aller Gewalt od. um jeden Preis erwerben:* Erőnek erejével meg akarta szerezni a várat (Mikszáth).

Gewaltig. — *Naht sich auf seinen Zehen, gewaltig pocht sein Herz:* Közelít lábújjon, szíve dobog szörnyen (Ar: BH. 9: 28).

Gewärtig. — *So sei die Mannschaft meines Winkes gewärtig:* Parancsra készen álljon a sereg (Szem: Zr. 2: 7).

Gewehr. — *Auf jmd. (das Gewehr) anlegen:* Valakinek nekiszegezni a puskát. Czélozni vkire. Czélba venni vkit. — *Ein Gewehr entladen:* Töltését kivenni, elsütni (Fin.). — *Mit gefälltem Gewehr:* Szuronyszegezve.

Geweihe. — *Ein Hirsch mit mächtigem Geweihe:* Egy czímeres szarvas (Jók: ErdAr. I: 18).

Gewerbefleissig. — *Gewerbefleissige Leute:* Szorgalmas iparosok, szorgalmas iparos népség.

Gewerbetüchtig. — *Gewerbetüchtige Leute:* Ügyes iparosok.

Gewicht. — *Das Gewicht irgend eines Dinges nimmt ab:* Veszít súlyából. — *Wenig Gewicht auf jmd. od. etwas legen:* Nem sokat adni vkire v. vmire. — *Darauf legt er das grössteGewicht od. dasHauptgewicht:* Leginkább azt emeli ki, annak tulajdonít legnagyobb fontosságot, jelentőséget (nem: arra fekteti a fősúlyt, Antib.).

Gewinn. — *Barer Gewinn:* Kész haszon (Lehr 47). — *So wär' für ihn, so wär' für dich gross der Gewinn:* Ebből te is, ő is, vonnál nyereséget (Ar: BH. 7: 13). — *Wer alle Prüfungen des Probejahrs rechtschaffen bestand, der erhielt Antheil am Gewinn:* A ki pedig becsülettel megállta a próbaév minden kisérletét, az részt kapott a nyereményből (Jók: FGyém. V: 151).

Gewinnen. — *Frisch gewagt, ist halb gewonnen:* Ki mer, nyer (Erd.). A ki mer, az nyer. — *Wer wagt, gewinnt:* A ki akar nyerni, annak fel kell tenni (Dug: Pb. 72). A ki soha semmit nem próbál, semmit nem nyer az (Decsi, NySz.). Próba szerencse (Közm.). — *Boden gewinnen und um sich greifen:* Lábra kapni és elterjedni, elhatalmazni. — *Die wüthende Menge da unten schien die Oberhand zu gewinnen:* Odalenn a bőszült tömeg látszott úrrá lenni [vagy felülkerekedni] (Jók: EnyémT. II: 126). — *Eine Überzeugung gewinnen:* Vmely meggyőződésre jutni. — *Du würdest an Reichthum und Ruhmesschätzen viel gewinnen:* Hírben, nyereségben tőle gyarapodnál (Ar: BH. 7: 9). — *Er will nur Zeit gewinnen:* Csak az időt akarja vonni. — *Das Gas wird aus der Kohle gewonnen:* A gázt a kőszénből csinálják (nem: a gáz a kőszénből nyeretik, Antib.). — *Lieb gewinnen:* Megkedvelni, megszeretni. — *Wie gewonnen, so zerronnen:* A mit latrul keresnek, latrul veszik hasznát (Faludi, Nyr. I: 177). Ebül kezdik, rosszul végzik (NySz.). Ki hamar kél, hamar száll (Dug: Pb. 181). A mit sípolva nyert, elvesztette dobolva (Dug: Pb. II: 14). Ebül gyült szerdéknek ebül kell elveszni (Nyr. XIV: 375).

Gewiss. — *Ganz gewiss:* Okvetetlen. Okvet nélkül (Nyr. I: 424). — *Er will dessen gewiss sein:* Bizonyos akar lenni a dolog felől. — *Wir sind dessen gewiss:* Bizonyosra veszszük.

Gewissen. — *Ich habe ein gutes Gewissen:* Az én lelkiismeretem tiszta. — *Was vielleicht das Gewissen eines andern belastet:* A mi teher netán a más lelkét nyomja (Jók: ArEmb. I: 67). — *Er macht sich kein Gewissen daraus:* Nem tartja lélekben járó dolognak. Semmibe sem veszi. — *Ein Jeder hat etwas auf dem Gewissen:* Kinek-kinek van valami a rováson (Dug: Pb. 170). — *Ich kann nicht weiter schreiben, denn ein alter Mann wartet auf meinen Brief, und wenn er erfriert, so hab' ich es auf dem Gewissen:* Többet nem irhatok, mert egy vén ember várakozik a levelem után, a lelkemre fagy meg (Mikes 9. lev.). — *Ich kann es mit gutem Gewissen behaupten:* Jó lélekkel mondhatom. — *Das kannst du mit gutem Gewissen essen:* Ezt bizvást megeheted [nem fog megártani].

Gewissensbisse. — *Er empfindet Gewissensbisse:* Lelkiismerete furdalja (NySz.).
Gewitter. — *Sich entladen (vom Gewitter):* Kitörni, erejét kiadni (Fin.). — *Gestern entlud sich hier ein starkes Gewitter:* Tegnap itt nagy zivatar volt. — *Ein Gewitter (ein Wetter) ist im Anzug:* Zivatar készül. Förgeteg v. vihar van keletkezőben. — *Das Gewitter verzieht sich:* A zivatar elmulik v. elvonul.
Gewogen. — *Einem gewogen od. hold sein:* Jó indulattal, szeretettel viselkedni vki iránt v. vkihez. — *Dann will, wie einem Bruder, er noch einmal dir sein gewogen:* Fogad utólszor még atyafi kedvébe (Ar: BH. 12 : 61).
Gewöhnen. — *Sich an einander gewöhnen:* Egymáshoz fülni (Lehr 55). — *An schwere Arbeit und Strapazen gewöhnt:* A dologhoz v. munkához hozzátörődött ember (Márton: Lat. 268). — *Dass sich gewöhnen an Krieg und Kampf die Heere:* Hogy az ifiú nép törődik a hadnak (Ar: BH. 7 : 41).
Gewohnheit. — *Gewohnheit ist andre Natur:* Természetté válik a szokás (Erd. Consvetudo est altera natura). — *Gewohnheit will Recht werden:* Régi szokás törvénynyé válik (Erd.). Bévett szokás fél törvény (KisfK: VígBesz. 47).—*Lügen ist meine Gewohnheit nicht:* Nem kenyerem én nekem a hazugság (NySz.). — *Wie du weisst, pflegt sich mein Vater die Feder hinters Ohr zu stecken; auch ich habe diese Gewohnheit angenommen:* Tudod, atyám pennáját füle mellé dugja; én is ezen szokást vettem fel (KisfK: VígBesz. 56).
Gewohnt. — *Jung gewohnt, alt gethan:* Ifjú szokás, öreg gyakorlás.—*Mein Leben ist der rüst'gen That gewohnt:* Az én időm tettekhez szokva van [van szokva] (Szem: Zr. 1: 1). — *Sie sind nicht an harte Arbeit gewohnt:* Nem szoktak bele nehéz munkába (Göcs: Népd. 66).
Gewölbt. — *Gewölbte Stirn; erhabene Stirn:* Domború homlok; dombos homlok (Dug: Pb. 186).
Gezeichnete. — *Hüte dich vor dem Gezeichneten:* A bélyeges orczának ne higy (Dug: Pb. II: 157). A kit az Isten megbélyegez, azt kerüld (Nyr. IX. 133).
Gezwungen. — *Du bist gezwungen dazu. Du bist gezwungen, es zu thun:* Kénytelen vagy vele (NySz.). — *Gezwungene Liebe und gemalte Wangen dauern nicht:* Nem állandó az erőszakos szeretet (Erd.).
Giessen. — *Dann schüttelte er fest den Becher und dann goss er auf den Altar den Rest:* Azzal kavarintá, mind a maradékot oltárra zuhintá (Ar: BH. 1 : 37). — *Es giesst:* Zuhog az eső (Fin.). Szakad az eső. — *Der giessende Platzregen:* Szakadó zápореső. — *In eine Form giessen:* Formába önteni. — *Tröpfchenweise giessen:* Csepegtetni.
Gift. — *Einem Gift beibringen:* Mérget beadni vkinek. Vkit megmérgezni vagy megétetni.
Gitter. — *Mit einem Gitter umgeben:* Bekeríteni.
Glanz. — *Serédi brachte Zboró zu grossem Glanze:* Serédi nagy fényre emelte Zborót (Mikszáth).— *Nicht glaub' ich, dass die Fackel an Licht und Glanz verliert:* Nem gondolom azzal fénynek apadását (Ar: BH. 1 : 23).
Glänzen. — *Mit etwas zu glänzen suchen:* Vmit fitogtatni. — *Eine glänzende Gelegenheit:* Pompás alkalom.
Glänzend. — *Es strahlen ja die beiden noch glänzender:* Ragyog a kettő még teljesb világgal (Ar: BH. 1 : 23).
Glas. — *Nur ein Glas trinken:* Csak egy pohárral inni. — *Lieber verdurstet er, eh' er ein Glas trinken würde:* Meghal inkább szomjan, mint egy kupát igyék (Dug: Pb. 152). — *Jemandem sein Glas widmen:* Poharát emelni (köszönni, üríteni) vkiért (vkire). — *Leeren wir dies Glas auf des Vaterlands Wohl:* Ürítsük a hazáért e pohárt (Vör: Fóthi dal). — *Wie ich ein Glas ums andere leere, so tauchen die Erinnerungen auf:* A mint pohárt pohárra hajtok, emlékek kelnek föl velek (Szász: Ford. 80). — *Während des Gastmahls leerte der Herzog von Sachsen ein Glas auf des Kaisers Gesundheit:* A lakodalom közben a saxoniai herczeg egy pohár bort köszönt el a császár egészségeért (Káldi: VasPréd. TudTár 1838. III: 299). — *Mit den Gläsern anstossen:* A poharakat összekocczantani (Jókai). Koccintani (a poharakkal).
Glatze. — *Du hast auch schon eine Glatze:* Feljött már nálad is a holdvilág (megkopaszodott hátúl a fejed, Nyr. I: 131).
Glaube. — *Der letzte Glaube eines die*

Menschen hassenden Gemüthes an den einzigen wahren Menschen: Az embergyűlölő utolsó hite az egyetlen igaz emberben (Jók: ArEmb. IV: 120). — *Glauben beimessen:* Hitelt adni a dolognak (Márton: Lat. 80). — *Jemandem nur mit Vorbehalt Glauben schenken:* Kötve hinni vkinek. (Kötve higy komádnak. NySz.). — *Einem Niederträchtigen, der das Vaterland verräth, kann man keinen Glauben schenken:* Nem állhatni annak a pribéknek a szavára, ki hazáját az ellenségnek árulja (Dug: Pb. II: 40). — *Welch Volk ist dies und welches Glaubens? (od. zu welchem Glauben bekennt es sich?):* Mi nép ez és mit vall hitének? (Greguss Gy: Luziád. 18). — *Im guten Glauben:* Jó hiszemmel. — *Er bekennt sich zum christlichen Glauben:* Keresztény hitet vall.

Glauben. — *Ich glaube, dass es gut ist:* Azt tartom, (hogy) jó. — *Wer leicht glaubt, wird leicht betrogen:* Ki könnyen hisz, könnyen megcsalódik (Dug: Pb. II: 87). Csak dézsmálva kell hinni, mert sokan sokat beszélnek (Nyr. XI. 131). — *So viel polizeilichen Instinkt hatten indessen die zwei Kommissäre denn noch, dass sie dem Manne nicht auf's Wort glauben mochten:* Annyi policzáji ösztön azonban még is volt a két biztosban, hogy kötve higyjenek a komának (Jók: RRáby II: 240).

Gleich. — *Vollkommen gleich, identisch:* Szakasztott egyek (NySz.). — *Gleich und gleich gesellt sich gern:* Jó a jónak kenyerese (Dug: Pb. 68). Lasnakosnak pokróczos a társa (Dug: Pb. II: 215). Szegénynek szegény, ebnek kutya a barátja (Erd.). Kapás kapással, úr úrral barátkozik (Erd.). Ebnek eb a barátja (Nyr. XI. 324). Kutyának kutya a barátja (Similis simili gaudet, Nyr. XIII. 90). Guba gubához, bunda bundához (Nyr. X. 524). Megleli zsák foltját s szurkos kanta dugóját (Nyr. XI. 325). — *Gleiches mit Gleichem vergelten. Gleiche Vergeltung geben:* Visszaadni a kölcsönt (Márton: Lat. 359). Kölcsön helyébe kölcsönt adni (NySz.). Mit mással cselekszel, azt várjad fejedre (Ball: Pb. 73). — *Altersgenossen. Gleiches Alters. Von gleichem Alter:* Egykorúak. Kortársak. Egyívásúak. A vélünk egy vivású (Győri V., Shak. XIII: 207). — *Ein jedes Mitglied der Gesellschaft stellt an unsere Liebe und Dienstfertigkeit dieselben od. ganz gleiche Ansprüche:* Az emberiség mindegyik tagja szeretetünkre s szolgálatunkra egyformán számot tart (Kölcsey). — *Sie machten die Stadt dem Erdboden gleich:* Földig lerombolták a várost (nem: a földdel tették egyenlővé). — *Gleich sehen:* Hasonlítani (Fin.). — *Es jemandem gleich thun. Es aufnehmen mit einem:* Kiállani vkivel vmiben (Lehr 30). — *Weit und breit hat er nicht seines Gleichen:* Hét országban nincs párja. Hét vármegyében nincs párja. Föld hátán nincs mása (NySz.). Nincs párja. — *Der hatte auf Gottes Erdboden nicht seines Gleichen:* Nem volt ehez hasonló a kerek ég alatt (NySz.). — *Man findet kaum seines Gleichen:* Ritkítja párját. Nem találni mását v. párját. Se mását, se párját nem találni (NySz.). — *Gleich wohl:* Egyforma jól. — *Ohne Gleichen:* Páratlan. — *Es entlud sich gleich einem Gewehr od. (gleich) wie ein Gewehr:* Puska módra elsült (Nyr. I: 86) v. mint egy puska, mint valami puska. — *Ich bin gleich wieder da:* Mindjárt itt termek (Kaz: BarnhMinna 3: 5).

Gleichfalls. — *Ich sehe, sie sind gleichfalls wackere Jungens:* Látom, hogy azok is kemény gyerekek (Jók: EnyémT. 1: 149).

Gleichkommen, *gleich sein:* Egyenlő[nek] lenni hozzá, felérni vele (Márton: Lat. 133). Utolérni vkit (Fin.). — *Einem an Geschicklichkeit gleichkommen:* Felérni vki eszével (Márton: Lat. 105). — *Ihm gleichkommend, seines Gleichen:* Hozzá fogható.

Gleichmässig. — *Gleichmässig verehren:* Egyenlő tiszteletben tartani (Jókai).

Gleichung. — *Eine Gleichung ansetzen:* Egyenletet szerkeszteni.

Gleiten. — *Es ist besser mit dem Fusse gleiten, als mit der Zunge:* Jobb lábbal megbotlani, mint nyelvvel (Erd.).

Gesang. — *Er sieht zwei schneeweisse Schwäne, die beim Gesang der Nymphen zwischen den rothen Blüthen dahin gleiten:* Két szép hófehér hattyút lát, melyek nymphák dala mellett siklanak végig a piros virágok között (Csiky: AngIr. I: 324).

Glied. — *Der Wagen hat mich so sehr geschüttelt, dass mir alle Glieder weh thun:* Úgy összetört a szekér, hogy min-

den ízem fáj belé (Nyr. XIX. 286). — *Einem ein Glied abnehmen:* Elvágni vmely tagját vkinek. — *Ich zittere an allen Gliedern:* Minden tagom reszket (Márton: Lat. 264). — *Gliedweise zerreissen:* Izenként elszaggatni (NySz.).

Glocke. — *Nun weiss ich, was die Glocke geschlagen hat. Nun ist mir der Zweifel benommen:* Most már tudom, hányadán vagyok v. hányat ütött az óra. — *Die Glocke anschlagen:* Félreverni a harangot. — *Etwas an die Glocke hängen:* Vmit dobra verni (NySz.).

Glück. — *Jeder ist seines Glückes Schmied:* Kiki maga szerencséjének kovácsa (Erd.). Kiki koholja maga szerencséjét (NySz.). — *Glück ist mir hold:* A szerencse rám mosolyog. Jól szolgál a szerencse (NySz.).—*Das Glück ist wandelbar:* Forgó a szerencse, nincs állandó kincse (NySz.). Üveg a szerencse (NySz.). A szerencse kerekének sík a tengelye (NySz.). A világi jó szerencse szélháton jár (uo.). A szerencse síma sarkú (Faludi, NySz.). — *Sein Glück hat sich gewendet:* Elhagyta a szerencséje; balra fordúlt a sorsa (Lehr 137). — *Wenn meines Glückes Sonne untergeht, so lebt der Engel, der sich meiner annimmt:* Hogyha jobb napom leszállna, él az angyal, a ki állna pártomul (Vör: Cs. M. kisasszonynak). — *Glück auf!* Sok szerencsét. Isten áldjon. Adjon isten jó utat (NySz.). Isten velünk! isten vezéreljen! sok szerencsét! (nem: szerencse föl, Antib.). — *Glück auf die Reise (auf den Weg):* Járj jó szerencsével (NySz.). — *Vom Glücke begünstigt:* Szolgálván a szerencse (Márton: Lat. 148). — *Wenn Gott will, fällt das Glück bei Nacht ins Haus:* Kinek isten akarja, az ablakon is beveti (Erd.); annak még az ökre is borjudzik (Nyr. II. 230), — *Wem das Glück pfeift, der hat gut tanzen:* Azok vannak jobb rendben, kiknek a szerencse vetett ágyat (NySz.). — [*Acc.*] *Man muss das Glück am Schopf ergreifen:* Szerencsét üstökön kell ragadni (Erd.). *Du hast das Glück beim Schopf ergriffen:* Üstökön fogtad a szerencsét (Zrínyi, NySz.). — *Der Dumme hat das Glück:* Bolondnak a szerencséje is bolond (Nyr. IX. 134). — *Er hat Glück; es geht ihm gut:* Fut a lova (jól folynak dolgai, Nyr. I: 369). — *Er hat Glück gehabt:* Jól kelt a kölese (Nyr. I: 1369). — *Was für ein Glück der Hauptmann gemacht hat, was für eine schöne Frau er bekommen hat:* Mily jól járt a hadnagy, mily szép felesége lett. — *Mein Glück ist gemacht:* Szerencsém meg van alapítva. — *Er beschloss, auch sein Glück zu versuchen:* Feltette magában, hogy ő bizony elmegy, szerencsét próbál (UngRev. VI: 484). — *Er geht nach Klausenburg, dort sein Glück zu versuchen:* Szerencse próbálni Kolozsvárra megyen (NySz.). — [*Präp.*] *Ich werde dich im Glück und im Unglück begleiten:* Akár kedvezzen neked a szerencse, akár nem, veled leszek szüntelen (Vers. 248). — *D. spielte mit grossem Glücke; er hatte immer ein prachtvolles Blatt:* D. nagy szerencsében volt; fölségesen járt a kártyája (PHirlap 1886. 235. tárcza). — *Du hast von Glück zu sagen, wenn du andrer Leute Absichten errathen konntest:* Szerencsével jártál, ha előtalálhattad más embereknek szándékokat (Fal. 377).

Glückskind. — *Er ist ein Glückskind:* Ablakon hányják be neki a pénzt (Erd.).

Glücklich. — *Glücklichen Fortgang haben:* Jól sikerűlni. — *Er entfernte sich, indem er mir eine glückliche Reise wünschte:* Szerencsés utat kivánva eltávozott (KisfK: VígBesz. 136). — *Zur glücklichen Stunde:* Szerencsés órában (Márton: Lat. 290). — *Wenn nicht noch ein glücklicher Wurf für mich im Spiele ist:* Ha a játékban jó vetés nem ér még (Kaz: BarnhMinna 4: 6).— *Wenn du nicht wärest, so wäre ich glücklicher:* Ha te nem volnál, jobb dolgom volna (Vers. 13). — *Wenn der Candidat so glücklich ist, den Gegenstand bei einem ausgezeichneten Professor zu hören:* Ha a jelölt oly szerencsés, hogy tárgyát kitünő tanártól hallja (nem: szerencsés hallani, Antib.). — *Er kann sich glücklich schätzen. Er kann von Glück sagen:* Különös szerencséjének tarthatja ... (Faludi, NySz.). — *Mit meinem Vater kam ich glücklich an meinem Bestimmungsorte an:* Atyámmal szerencsésen elértem rendeltetésem helyére (KisfK: VígBesz. 150).

Glühen. — *Wenn diese Augen glühen, oder sich verbergen, so glaubt man, sie seien schwarz:* Mikor e szemek villogásban vannak, vagy mikor elrejtőznek, azt hiszszük feketék (Jók: FGyém. II: 131). — *Schon glüht die Sonn' im Nieder-*

gehn, im Abendroth auf Wolkenhöh'n: Már a nap is lemenőben tüzet rakott a felhőben (Ar: BH. 6 : 8). — *Dem Löwen glüht es immer durch die Seele, wenn er zum Kampf den Feind gerüstet sieht:* A bús oroszlány lelke tűzre gerjed, mihelyt az ellen harczot int felé (Szem: Zr. 2 : 10). — *Vor Liebe glühen:* Szerelemtől égni, égőn szeretni.

Gnade. — *Göttliche Gnade:* [Isteni] malaszt (Fin.). — *Im Jenseits erlangt er keine Gnade:* A más életben semmi kedvet nem nyer (Nyr. XVIII: 52). — *Herr, wenn ich Gnade gefunden vor deinen Augen, gehe nicht vorüber an deinem Diener:* Uram, ha kedvet találtam szemed előtt, ne menj el szolgád mellől (Biró : Préd. 115). — *Die Gnade haben:* Kegyeskedni (Fin.). — *Du stehst bei ihm in Gnade:* Benne vagy a kegyében. (No most benn vagy a czukorpikszisben. Tréfásan, Szentesen). — *Dann sei er, der Abtrünnige, in Gnaden wieder aufgenommen:* Fogadom a pártost régi kegyelmembe (Ar: BH. 12 : 62). — *Herr, ich sage dir Dank, dass du mich Unwürdigen in deine Gnade aufgenommen hast:* Hálát adok neked uram, hogy érdemem nélkül kedvedbe fogadtál (Nyr. XVIII: 52). — *Dass du Ganelon zu Gnaden annehmst:* Hogy Ganelont fogadjad kegyedbe.

Gnädig. — *Seien Sie so gnädig:* Méltóztassék, kegyeskedjék (Fin.). — *Gott sei der armen Seele gnädig:* Isten legyen irgalmas [v. irgalmazzon, kegyelmezzen] szegény lelkének (Jók : ArEmb. V: 73). — *Nehmen Sie meine kleine Gabe gnädig an:* Az én kevés ajándékomat vegye jó szíven (NySz.).

Gold. — *Morgenstunde hat Gold im Munde:* Ki korán kel, aranyat lel. Az az úr, a ki korábban kel (Nyr. X. 472). — *War ich mürrisch, war ich roh, so wirf es nicht auf die Goldwage:* Ha zsémbes, durva voltam, lattal ne mérd (Ar: TSz.).

Golden. — *Er verspricht mir goldene Berge:* Aranyhegyeket igér (NySz.). Eget, földet igér.

Gönnen. — *Wären Sie wohl geneigt, mein Herr, mir einen Antheil an Ihrer Bank zu gönnen?* Nem engedne nekem az úr egy kisded részt bankjában? (Kaz : BarnhMinna 4 : 2). — *Ich gönne ihm alles Gute:* Minden jót kívánok neki (Fin.). — *Ich gönne ihm's:* Nem sajnálom (v. nem irigylem) tőle. — *Er gönnt ihm's nicht:* Irigyli tőle. — *Er gönnte mir keinen abgetragenen Rock:* Sajnált tőlem egy viseltes kabátot. — *Was du Gott nicht gönnst, das holt der Teufel:* A mit az Istentül szánsz, elviszi az ördög (Dug: Pb. 288). — *Sich selber gönnt er keinen Speck:* Magától is szánja a szalonnát (Dug: Pb. 150). — *Es war ihnen nie wieder gegönnt, einander die Hand zu drücken:* Sohase szoríthatták meg egymás kezét (Jók: RRáby I: 104).

Gott. — *Er brachte es mit Gottes Hilfe weit:* Isten után vitte sokra (Ar: Szibinyáni Jank). — *In kurzer Zeit hatte es der arme Mann mit Gottes Hilfe so weit gebracht, dass er der erste Landwirt wurde im ganzen Dorf:* Rövid idő mulva úgy felvitte isten a szegény ember dolgát, hogy első gazda lett a faluban (UngRev. VI: 689. Nyr. II: 188). — *In Gottes Namen:* Isten hírével. — *In Gottes Namen denn!* Hát isten neki fakereszt! (Phil. Közl. X: 988). — *Nun so sei's, in Gottes Namen!* Isten neki, nem bánom (Nyr. V. 222). — *Gottes Wille geschehe:* Isten akaratja legyen meg (Jók: FehérR. 83). — *Um Gottes willen (um des Himmels willen) rette mich* (hibásan szó szerint: UngRev. VII. 565 : *Gott segne dich, mache mich los):* Ugyan az isten áldjon meg, szabadíts ki (Népk. II: 444. v. az isten szerelméért . . .). — *Um Gottes Willen:* Kérem az Istenért (NySz.). — *Behüte dich Gott, viel-lieberMann:* Istennek ajánllak, szerelmes uraim (Thaly: VÉ. I: 240). — *Dass Gott bewahre:* Isten ne adja. — *Nur vor Schulden soll mich Gott bewahren:* Csak az Isten adósságtól mentsen meg (Nyr. V. 30). — *So wahr mir Gott helfe:* Isten engem úgy segéljen (NySz.). — *Gott sei davor. Da sei Gott davor:* Isten mentsen. — *Empfange jeden Tag, den dir Gott gibt, als wäre es der letzte:* Minden istenáldotta napodat úgy fogadd, mintha legutolsó volna (NySz.). — *Grüss' Gott:* Adjon Isten jó napot (jó estét). — *Gott grüsse dich! Willkommen!* Isten hozott! (Márton: Lat. 191). — *Gott wird schon helfen. Was Gott thut, ist wohlgethan:* Jó az Isten, jót ád. — *Das Gott verhüten wolle:* Az Isten ne adja; az Isten mentsen meg (Márton : Lat. 31). — *So Gott will:* Ha Isten is úgy akarja; Isten segítségével. — *Gott ist mein*

Zeuge: Isten látja lelkemet. Isten látja szívemet (NySz.). — *Das weiss nur Gott allein:* Csak Isten a megmondhatója. —*Gott sei Lob und Dank!* Hála Isten! — *Bei Gott!* Istenemre mondom! (Márton: Lat. 191).— *Bei Gott! So wahr mir Gott helfe!* Isten engem úgy segéljen (NySz.). Isten uccseg'! (Ar: Arist. II: 249). Biz Isten (uo. 234). Ist' uccs! (uo.). Isten bizony (Shak. XIV: 35. Ar.). Bizonyomra mondom (Nyr. V. 512). — *Ich hoffe zu Gott:* Hiszem Istenem (Lehr 125). — *Gott bleibt nicht aus, wenn er auch verzieht:* Az Isten sem nem siet, sem nem késik (v. sem nem siet, sem nem feled, NySz.).

Grab. — *Die Verzweiflung führte ihn an den Rand des Grabes:* A kétségbeesés a sír partjára vitte (Jók: ArEmb V: 168). — *Er steht mit einem Fuss im Grabe:* Koporsóban a fél lába (Erd. Nyr. V. 87). — *Seitdem sank ein Jahrhundert in das Grab:* A sírba dőlt egy század év azóta (Pet: A csonka torony).—*Die bringt mich noch in's Grab:* Előbb-utóbb sírba visz («— vinni fog» Pet.).

Graben. — *Der Fluss grub sich im Laufe ein immer tieferes Bett:* A folyam haladtában mind mélyebbre ásta magát (Ar: HátrPr. 291).—*Die eiserneHand des Menschen hat nur einen Kanal durch die Felsenbänke des Bettes gegraben:* Az emberi vaskéz csak egy csatornát vágott a meder sziklapadjaiban (Jók: ArEmb. I: 7).—*Dem Todten gibt man das Grabgeläute:* A megholtat elharangozzák (uo. I: 164).

Gram (főnév). — *Sich dem Grame überlassen, sich grämen:* Búnak adni magát. Búnak ereszttette fejit (Gyarm: Nym. II: 183). Érzete búnak ered (KisfK: Mohács). — *Er starb vor Gram:* Bújában halt meg. Földbe tette a bánat (Nyr. V. 123).

Gram (melléknév). — *Niemandem war er gram:* Senkinek nem volt haragosa (Jókai). — *Nun will ich es dir sagen, sei mir darum nicht gram:* Neked is azt mondom, terhedre ne essék (Ar: BH. 2: 18). — *Ob dieser List, o Bruder, darfst du mir nicht gram sein:* Bátya, ne vedd tőlem e hadicselt zokon (4: 38).

Grämen. — *Dem gilt sein ganzes Grämen, dem all' seine Beschwerde:* Csak azon fojtódik, csak azon évődik (Ar: BH. 3: 22).

Grämlich drein schauen: Morfondérozni.

Gras. — *Es ist schon längst Gras darüber gewachsen:* Már rég elfelejtették, rég feledésbe ment. Belepte azt immár a hó is. Behúzta a lúdhúr (Dug: Pb. 94). — *Er hört das Gras wachsen:* A fű növését is hallja (Erd.). Füvet lát nőni, bolhát ptrücsögni (NySz.). — *Er musste ins Gras beissen:* Ott hagyta a fogát. — *Mit Gras bewachsen:* Begyepesedve (Fin.). Fűbenőtte. Fűtől benőtt.

Grau. — *Eine Frau in grauem Haare:* Egy őszbe csavarodott öreges asszony (UngRev. VI: 692). — *Lass dir darüber kein graues Haar wachsen:* Ezért egy ősz hajaddal többet ne nőtess fejeden (Dug: Etelka, Nyr. VIII. 366). — *Ein bleicher, bejahrter Mann, dessen langer, blonder Schnurrbart schon ins Graue spielt:* Egy sápadt, hajlott korú ember, kinek hosszú szőke bajusza őszbe látszik már csavarodni (Jók: ErdAr. I: 11).

Gräuel. — *Eine alte Vettel, ein Gräuel anzuschauen:* Vén bocskor, a kire köpedelem még csak ránézni is (Nyr. I: 458). — *Inmitten aller dieser Gräuel erscheint ein grosser Mann: es ist Stilicho:* Mindezen iszonyatok közepett(e) egy nagy ember mutatkozik: Stilicho az (TudTár 1838. IV. 137).

Grauen. —1) *Sobald der Morgen graut, sei zu der Flucht gerüstet:* Hajnal ha támad, indulj (Szem: Zr. 4: 9). — *Der Tag graut:* Szürkül (Fin.). — 2) *Ihn graut's, er flieht von dannen; doch da nachlässt das Grauen:* Megriad és elfut. Szünvén riadása . . . (Ar: BH. 9: 27).

Grausen.— *Es graust ihm davor:* Borsódzik tőle a háta (Nyr. V. 85).

Greifen.— *Das mag eine Kuh oder Sau mit ihren Klauen an der Wand greifen* (Luther, Schrader 59): Kézzelfogható; öklöllel is föl lehet érni. — *Dies eine Mal aber hatte er der öffentlichen Meinung schlecht an den Puls gegriffen:* Ezuttal azonban rosszul tapinta a közérzület üterére (Jók: ErdAr. III: 55). — *Ich höre wie deine Räder in einander greifen:* Hallom kerekid (az óráét) a mint egybevágnak (Ar: Magányban). — *Nach etwas greifen, langen:* Vmihez nyúlni, kapni. — *Greifen Sie nicht nach der Brieftasche:* Ne nyuljon ön a tárczájához, uram (Jók: ArEmb. I: 92). — *Er würde mit beiden Händen darnach*

greifen: Két kézzel kapna rajta (II: 31). — *Wenn er nicht jubelnd nach der Krone greift, hab' ich mein Spiel verloren:* Hogy ha repesve nem kap a királyi széken, játékom elveszett (Szem: Zr. 3: 5). — *Der Brand griff mit grosser Schnelligkeit um sich:* A tűz nagyon gyorsan terjedt. — *Die Epidemie griff rasch um sich:* A járvány gyorsan elharapódzott.— *Er griff zum Degen:* Kardjához kapott.—*Da jeder zum Schwerte greift:* Midőn mindenki fegyvert fog (Jók: ErdÁr. III: 45). — *Zu den Waffen greifen:* Fegyvert fogni, fegyverhez nyúlni (Márton: Lat. 382). Fegyverhez fogni (NySz.). Fegyverre kelni. Harczra kelni. — *Endlich griff Herr Plötzlich zu der überall verständlichen Universalsprache: er drückte einem Panduren, der im Hofe herumlungerte, einen Theresienthaler in die Hand:* Utóljára Plötzlich úr elővette az universalis nyelvet, megkente egy ácsorgó hajdunak a markát egy lázsiás tallérral (Jók: RRáby II: 238).

Greis. — *Wein ist die Milch der Greise* (Schrader 61): Vén embernek kása a pecsenyéje, bor a patikája (Dug: Pb. II: 334).

Grenze. — *Einer Sache Grenzen setzen:* Határt vetni vminek (NySz.). Határt szabni. — *Die Grenzen überschreiten:* Kicsapni medréből. Kilépni a határból.

Griesgrämlich, *mürrisch:* Olyan, mint az ördög-kötötte rokka (rosszkedvű, mérges Nyr. I: 370).

Grille. — *Er hat Grillen:* Bogara van (Erd.).

Grimmig. — *Grimmiger Hass:* Veszett gyűlölet (Pet.). — *Grimmiger Zorn:* Veszett düh (Lehr 34). Veszett harag (Vör.).

Grob. — *Auf einem groben Klotz ein grober Keil:* Tromfot tromffal ütni (Erd.). Szegetszeggel. Fántonfánttalfizetnek(Pázmán). Kutya tettnek eb a jutalma. A ki bottal köszön, annak doronggal felelnek (Nyr. VII: 520). Ha néked kardod vagyon, nékem is vagyon szablyám (NySz.). — *Grober Sand:* Nagyszemű porond (Fin.). —*Eine grobe Schrift:* Öreg betű (Fin.). —*Grobes Tuch:* Vastag posztó (uo.). — *Das Gröbste abarbeiten:* Nagyjából kifaragni. Kinagyolni. — *Jemand grob anfahren:* Vkire nyersen rátámadni.

Gross. — *Gross und Klein:* Apraja nagyja. Boldog boldogtalan. — *Es ist meine grösste Sorge:* Legfőbb gondom az (Márton: Lat. 224). — *Der goldene Thron, auf welchem nussgrosse Karfunkelsteine blitzten:* Az arany trón, melyen diónyi karbunkulusok villogtak (Jók: FehérR. 140).—*Gross angelegt, in grossem Stil:* Nagyszabású. — *Im grossen und ganzen:* Nagyjából. — *Die Widerwärtigkeiten der Nordpolfahrer sind die schrecklichsten, und werden immer grösser, je mehr sie sich dem Pol nähern:* Az éjsark-kutatók viszontagságai a legiszonyatosabbak és nőttön nőnek, a mint feljebb közelítenek a föld sarkpontjához (Jók: FGyém. II: 143).

Grösse. — *Ein Mann von mehr als menschlicher Grösse:* Emberfölötti nagyságú férfiú.

Grosssprächerisch. — *Die Regierung betonte grosssprächerisch die staatliche Souveränetät:* A kormány nagy hangon beszélt az állami szuverénitásról (Apponyi besz. 1892. IX/25).

Grossthuerisch. — *Grossthuerische Phrasen:* Nagyhangú frázisok. Nagyzó frázisok.

Grube. — *Wer einem andern eine Grube gräbt, fällt selbst hinein:* Követ más ellen ne fújj, mert megárt (Dug: Pb. II: 144). Valaki a más ember lovának vermet ás, belé szakad önnön lovának a nyaka (Heltai, NySz.). A ki másnak gonoszát keresi, ő maga vész belé (Nyr. XI. 176).—*Jemand in die Grube bringen* (I. Mos. 44, 29): Vkit sírba vinni. — *In die Grube fahren* (I. Mos. 37, 35): Sírba szállni.

Grün. — *Ein grüner Jüngling:* Éretlen ifjú. — *Aus alten Gräbern sprosst das Grün:* Fű kizöldül ó sírhanton (Ar: BH. 6: 1).

Grund. — *Es ist kein Grund vorhanden:* Nincs semmi ok arra, hogy . . . — *Das hat auch seinen Grund:* Annak is megvan a maga oka. — *Herr Laskóy pflegte nicht plötzlich zu lachen, wenn er dazu einen Grund hatte:* Laskóy nem szokta egyszerre rákezdeni a nevetést, mikor okot talál rá (Jók: RRáby I: 24). — *Den Grund legen zu etwas:* Megvetni alapját vminek.—*Auf den Grund gehen (von Schiffen):* Fenékre menni. — *Er kommt der Sache auf den Grund:* Ő végére jár a dolognak. — *Bis zum Grunde leert er seinen Becher:* Kiüríté poharát fenékig (Ar: BH. 8: 14). — *Der Sturmwind fährt die Lastschiffe in den Grund:* A vihar zátonyra

kergeti a hajókat (Jók : ArEmb. I : 27). — *Den Brand ins Pulver werfen! Das ganze Land von Grund auf revolutionieren:* Odadobni az üszköt a puskapor közé. Felforgatni fenekestül az egész országot (Jók : RRáby II : 301). — *Besser ist's, es [Szigetvár] brennt von Grund aus nieder:* Égjen inkább a város porig (Szem : Zr. 3 : 6). — *Zu Grunde gehen:* Elpusztulni (Fin.). Tönkre menni. — *Das Schiff ist mit Mann und Maus zu G. gegangen:* A hajó mindenestül odaveszett (Jók : ArEmb. I : 69). — *Schon beim 79. Grad bekamen alle Hunde den Kinnladenkrampf und giengen dann zu Grunde:* Hanem már a 79. foknál a kutyák mind állkapczagörcsöt kaptak s elhullottak bele (Jók : FGyém. II : 146). — *Zu Grunde richten:* Tönkre tesz. Tönkre nyomorít (BHirl. 1892. VI/21. 4). Tönkre silányít. — *Was sein Volk zu Grunde richtet. Was seinem Volke zum Verderben gereicht:* Mi az ő népét tönkre rontja (Jók : RRáby I. k.). — *Er ist zu Grunde gerichtet:* Tönkre jutott. Tönkre ment. — *Den ersten Aufzug des König Johann kann man nicht weglassen, ohne das Stück zu Grunde zu richten:* János király első felvonása ki nem hagyható a nélkül, hogy a darab tönkre ne jusson (Ar : HátrPr. 495). — *Auch die scherzhaften vier Zeilen der «Frau Rozgonyi» sind durch die Übersetzung zu Grunde gerichtet:* Tönkre van fordítva Rozgonyinénak ez a tréfás négy sora is (Hon XVIII. 60. tárcza). — *Etwas als Grund angeben:* Okul adni vmit (NySz.). — *Ein grundehrlicher Mensch:* Talpig becsületes ember. — *Grundverschieden:* Teljesen elütő.

Gründlich. — *Seitdem hat sich ein gründlicher Wandel vollzogen:* Azóta nagyot fordúlt a világ.

Grundsatz. —*Er hält strenge an seinen Grundsätzen:* Elveihez szorosan ragaszkodik. — *Er hielt an seinen Grundsätzen fest. Er blieb seinen Grundsätzen treu:* Elvekhez tartotta magát (Ar : Próz. 408).

Gruppe. —*Die Erzählungen, in welchen er das alte Thema mit dem grössten Erfolg variierte, bilden in seinen Werken eine Gruppe für sich* (Brandes : Lit. d. neunz. Jahrh. V: 195) : Azon elbeszélések, melyekben a régi tárgyat a legnagyobb sikerrel variálta, önálló csoportot képeznek műveiben.

Gruppieren. —*Die Abgeordneten gruppieren sich in (od. zu) Parteien:* A képviselők pártokba sorakoznak.

Gruss. — *Einen Gruss ausrichten:* Üdvözletet átadni. — *Die Dirne grüsste ihren Herrn, und begleitete ihren Gruss mit einem Lächeln:* A pórleány üdvözlé gazdáját s a jó nap kivánást mosolylyal adta (Jók : FGyém. I : 79). — *Jedermann einen schönen Gruss bietend, nicht so, wie jene Tölpel von Stadtkindern:* Köszönve nagyot (nem úgy mint azok a butú városi gyerekek) minden embernek (Baksay : GyÖ. II : 211). — *Mein Gruss sei Bruder Etzel dem König dargebracht:* Etele öcsémet királyul köszöntöm (Ar : BH. 1 : 22). — *Jemandem seinen Gruss entbieten:* Üdvözletét küldeni vkinek. — *Auf einen Gruss antworten:* Köszönést fogadni (Fin.). — *Ohne Gruss er scheiden von seinem Heer nicht mag:* Nem vált köszönetlen jó szittya hadától (Ar : BH. 10 : 1). —*Zum Gruss für König Buda er keinen Blick verlor:* Köszönni Budának fejét se gyökinté (Ar : BH. 9 : 74).

Grüssen. — *Sei mir gegrüsst:* Üdvöz légy. — *Willkommene Gesellen meiner Siege, seid mir gegrüsst:* Győzelmeimnek osztálytársai, köszöntelek (Szem : Zr. 1 : 4).

Gucken. — *Einem in die Töpfe gucken:* Belelesni vkinek üstjeibe (Jókai).

Guckfenster. — *Es war aber auch danach, wie er sich umsah! Die Guckfenster fielen ihm beinahe heraus:* Nézte is ám ugyancsak, szintúgy dülledt a látókája (UngRev. VII : 566).

Gunst. — *Mein hoher Grossherr Soliman entbietet dir seine ganze kaiserliche Gunst:* Hozom tenéked a szultán kegyelmét (Szem : Zr. 3 : 9). — *Er nimmt es nicht wahr, wenn ihm das Glück seine Gunst entgegenbringt:* Nem veszi észre, mikor kedvével megkinálja a szerencse (Nyr. XVIII : 52). — *Wenn ein Ehemann die Gunst seines Weibes durch Geschenke zu erringen sucht:* Mikor egy férj hizelkedésekkel keresi a kedvét asszonyának (Jók : ArEmb. IV: 42). — *Jemandes Gunst erschleichen:* Vkinek kegyeibe magát behizelegni. — *Du schmeichelst, um meine Gunst zu erschleichen, um meine Gnade zu erwerben* (Vers. 50) : Hizelkedsz, hogy kegyelmembe férhess. — *Dass er sich deine Gunst er-*

s c h m e i c h e l t: Hogy kegyedbe fúrja magát (Jók: ErdAr. I: 113). — *Durch Heucheln und Schmeicheln g e w a n n er Cäsars Gunst:* Színkedéssel és hízelkedéssel férkezett be Czézár kedvébe (Vers. 133). — *Bei jemandem einen Stein im Brett haben (i n Gunst s t e h e n, gut angeschrieben sein, viel gelten,* Schrader 236): Vkinek kedvében állani.—*Sich bei jemandem i n Gunst s e t z e n:* Megnyerni vkinek kegyét. Vkinek kegyébe jutni. Befúrakodni vkinek kegyébe. Behízelegni magát vkinek kegyébe (Vincze megint bészegezte magát ura kedvébe. Fal.). — *N a c h jemandes Gunst s t r e b e n:* Valakinek kedvét keresni (Vers. 168). — *Er strebte sehr nach der Gunst der Menge:* Nagyon hajhászta az emberek kedvét (Nyr. XVIII: 52). — *Er b e w i r b t sich um meine Gunst:* Keresi kedvemet. — *Um jmds Gunst b u h l e n:* Vkinek kegyét hajhászni. Vkinek kedvét keresni. Kedvében járni vkinek. — *Z u Gunsten:* Kedvére, javára.

Günstig. — *Der Boden Californiens ist der Küchengärtnerei nicht günstig:* Kalifornia talaja nem kedvez a konyhakertészetnek (Jók: EnyémT. III: 119),

Gut. — *Ihr Stiefvater kümmert sich s o gut w i e g a r n i c h t um sie:* A mostoha apja egy cseppet sem törődik vele. — *Gut Ding braucht Weile:* Későre fő a jó velős leves (Dug: Pb. II: 51). Későre válik az igazi jó (II: 52). Nem minden hamar tanács jó (uo.) A hamarban egy bötüje sincs a jónak (Dug: Pb. II: 54). Hamar munka ritkán jó (Nyr. VIII. 370). A hirtelen munka sohse volt jó (XIII. 571). — *Da hast du, m a c h' dir einen guten T a g damit:* Ne, legyen karácsonyod vele: mikor vmi jóízűt adnak valakinek (Nyr. IV: 277). — *E s w ä r e gut od. zweckmässig:* Jónak látnám (NySz.). Jó lenne. — *N u n gut:* No jól van (UngRev. VII: 563).—*Es kann noch alles gut w e r d e n:* Még minden jóra fordulhat. — *Ich b i n d i r gut:* Jó indulattal vagyok hozzád (Márton: Lat. 191). Szeretlek. — *Er ward ihm gut:* Jó barátja lett. Megszerette. Megkedvelte. — *Bei dem sollst du es b e s s e r h a b e n als bei mir:* Annál jó dolgod lesz (Kaz: BarnhM. I: 8). — *Wenn ich's doch auch so gut b e k ä m e:* Csak nekem is lenne ilyen jó dolgom. — *Hier ist gut s e i n* (Matth. 17, 4). Itt jó lennünk (Tárkányi). Itt nagyon jó. — *D a f ü r i s t kaltes Wasser gut:* Ez ellen hideg víz jó v. használ. Erről jó a hideg víz, — *Z u gut für diese Welt* (Ebr. 11, 37, 38): Kikre nem méltó a világ (Tárkányi).—*Zu etwas gut s e i n:* Vmire valónak lenni (Fin.). — *Er hat gut r e d e n:* Könnyű neki beszélni (Fin.). — *Der hat gut solche Häuser in die Welt s t e l l e n:* Ez önnyen állíthat (építhet) olyan házakat. — *Einem etwas z u gute h a l t e n:* Vmit elnézni v. megbocsátani vkinek. — *Darauf t h u e ich mir etwas zu gute:* Azt szeretem v. becsülöm magamban (Márton: Lat. 191). — *Gut oder schlecht a n s c h l a g e n:* Jó v. rosszat tenni, jól v. rosszul esni (Fin.). — *E s g e h t ihm gut:* Jó dolga van. Jó sorban van (l. *Gehen*). — *Nicht drückt das Joch sie harte, 's geht ihnen gut den Armen:* Nem töri a járom, jól vannak szegények (Ar: BH. 2: 16). — *Ich habe als Sohn die Pflicht, gut zu m a c h e n, was mein armer Vater gegen dich verbrochen hat:* Fiúi kötelességem azt a hibát helyrehozni (Jók: ArEmb. III: 85). — *Das t h u t nicht gut:* Ez nincs így jól (Fin.). — *Du wirst nicht gut daran thun, hinzugehen:* Nem jó lesz odamenned (Jók: FGyém. I: 139). — *Thut Gutes, so wird euch Gutes widerfahren:* Visszavárd, a mit mással cselekszel (Dug: Pb. II: 144). — *Muss ich soviel des Guten v e r g e l t e n nicht zur Stund'?* Én hát ennyi jóért ne fizetnék jóval? (Ar: BH. 2: 17). — *Das Kreischen und Gebrüll h a t t e d a s Gute f ü r T...* Az ordításnak és sikoltozásnak az a haszna lett T-ra nézve (Jók: ArEmb. II: 16). — *Das Bessere ist des Guten Feind:* Egyik idő ellensége a másiknak (Nyr. IX. 135). Hadd el a jót a jobbért (Dug: Pb. II: 157).

Gut. — *Fahrende, bewegliche Güter. Fahrende Habe:* Ingó javak, jószágok (Vers. 172). — *Er hat seine sämmtlichen Güter allmälig (mit Schulden) belastet:* Minden jószágát eladósította vagy megterhelte (adóssággal).

Gutachtung. — *Ein Urtheil, eine Meinung, ein Gutachten abgeben über etwas:* Itél v. itéletet, véleményt mond v. nyilatkozik vmiről (nem: vmi fölött).

Güte. — *Jmd. viel Güte e r w e i s e n:* Sok jót tenni vkivel. — *Du hast mir nicht viel Güte erwiesen:* Nem igen tapasztaltam jóvoltodat (Vers. 167). — *H a b e n Sie die Güte, das Buch hierher zu*

geben: Legyen szíves ideadni azt a könyvet. Legyen oly szíves, adja ide azt a könyvet. Ne sajnálja ideadni azt a könyvet. — *In Güte lässt sich da nichts a u s r i c h t e n. M i t guten W o r t e n lässt sich da nichts ausrichten:* Szép szóval itt semmire sem megyünk. Szép szóval itt semmire sem lehet menni (nem : mit sem lehet igazítani, Antib.). — *E i n V o r s c h l a g z u r Güte:* Békéltető javaslat (Fin.).

Gütlich. — *Auf gütlichem Wege erlangen:* Szépszerivel megnyerni. — *Einen Streit gütlich beilegen:* Viszályt szép szerivel megszüntetni. — *Sich gütlich thun:* Jól mulat. Jó dolga van.

Gutstehen. — *Gut stehen. Bürge sein:* Vkiért kezeskedni (Vers. 46). — *Wer steht gut dafür?* Ki felel érte? Ki áll jót arról? (Az utóbbi először, tudtunk szerint, Arankánál fordul elő. Kazinczy Levelezéseiben I. 459. hibáztatja, de később maga is használta; vö. Simonyi: A nyelvújítás és az idegenszerűségek).

Gutwillig. — *Wer von ihnen nicht gutwillig mitgeht:* A ki szép szerivel nem jő (Jók: ErdAr. III: 28). — *Er wollte mein Geld gutwillig nicht bezahlen:* Pénzemet nem akarta jó szerivel megadni.

H

Haar. — *Es ist an ihm kein g u t e s Haar:* Nincs egy szálnyi jó v. egy csepp jó v. semmi jó az egész emberben. — *Langes Haar kurzer Sinn:* Hosszú haj, rövid ész (Erd.). — *Die Haare f a l l e n mir a u s:* Elmegy a hajam v. kimegy, kihull. — *Da b l i e b aber dem Bedienten kein gutes Haar:* Ott az inast letette földtől mennytől (UngRev. VI: 485). — *Es hat nur e i n Haar g e f e h l t, dass...:* Csak egy hajszálba múlt, hogy... Csak egy hajszál híja volt, hogy... — *Es fehlte ein Haar, so hätte er einen Haufen Kinder zu Krüppeln gemacht:* Egy csöppbe múlt, hogy nyomorékká nem tett egy csomó gyermeket (BpHirlap 1891. I/14. tárcza). — *Jedes Haar hat seinen Schatten:* Hajszálnak is van árnyéka (Erd.). — *Die Haare (alle H.) s t e h e n ihm z u B e r g e:* Égnek mered a haja. Minden haja szála égnek áll. *Von Arad rücken die tapfern Nationalgardisten aus, denen vor einer Bombe die Haare nicht zu Berge stehen:* Mennek az aradi bátor nemzetőrök, kiknek nem borzad a bombától a szőrök (Sárosi: ArTromb. 47). — *Das Haar b r e n n e n:* Hajat felsütni. — *Einem die Haare k ä m m e n:* Vkit elverni, elpáholni. — *Kein Haar (od. kein Härchen) soll dir g e k r ü m m t werden:* Nem lesz semmi bántásod; legkisebb bántódásod sem lesz. — *Es h ä n g t a n e i n e m Haare:* Hajszálon függ v. múlik (Erd.). Csak egy czérnaszálon függ (NySz.). — *Sein Leben hieng an einem Haar:* Kicsin múlt halála (Ar: Arist. II: 26). — *A u f s Haar ä h n l i c h (Zeitschr. f. d. d. Unterr. IV: 491):* Szakasztott olyan. — *Sie l i e g e n sich immer i n d e n Haaren:* Minduntalan hajba kapnak. — *Er f u h r ihm in die Haare:* Hajba kapott vele. Hajába kapaszkodott. — *Er ist u m k e i n Haar besser als sein Bruder:* Egy cseppel sem jobb az öcscsénél. Hajszállal sem jobb bátyjánál (KisfK: VígBesz. 82). — *M i t f l i e g e n d e n Haaren:* Repülő, kötetlen, lebegő hajjal (Vers. 187).

Haarklein. — *Dieser erzählte ihm die ganze Geschichte haarklein:* Az aztán elbeszélte neki tövéről hegyére (UngRev. VI: 689).

Haarspalter. — *Sei kein Haarspalter, Silbenstecher:* Hajszálat ne hasogass (Dug: Pb. II: 143).

Haarspalterei. — *Es ist lauter Haarspalterei:* Csupa szőrszálhasogatás. Hajszálat hasogat (Dug: Pb. 42).

Haben. — *Komm, da hast du ein Stück Kuchen:* Nesze itt (van) egy darab kalács. — *Das sollst du nicht haben:* Abból ugyan nem eszel. — *Wer nicht geben will, der sagt: ich habe nichts:* A ki nem akar adni, azt mondja, nincs. — *W a s gibt's, lieber Meister, was hast du?* Mi baj kedves gazdám, mi bajod érkezett? (Népk. II: 452). — *Was hast du mit ihm:* Mi bajod vele? (Fin.). — *Sie haben das M a u l v o l l:* Szájuk tele van. — *Bei dem sollst du es b e s s e r haben, als bei mir:* Annál jó dolgod lesz! (Kaz: BarnhM. 1: 8). — *Was haben Sie denn gegen das Lachen?* Mi szava van az úrnak a nevetés ellen? (4: 6). — *Was haben wir also d a v o n, wenn wir wissen (od. was nützt*

es uns also zu wissen), dass er ein schlauer Heuchler, Schmeichler u. s. w. ist? Mi haszna tudjuk hát, hogy színes, hízelgő, ravasz stb? (Ar: HátrPr. 55). — *Komm Er, wie Er will, Herr Wachtmeister; meine Augen werden nichts w i d e r i h n haben:* Jőjjön, a mint akar. Szememnek nem lesz kifogása strázsamester uram ellen (Kaz: BarnhM. 3: 11). — *Ich habe einen Brief z u schreiben:* Levelet kell írnom. — *Jetzt haben wir von der Revolution zu sprechen:* (Heine): Most a forradalomról kell szólnunk. — *Ich habe n i c h t s z u befehlen:* Nincs mit parancsolnom. Én nem parancsolok semmit.

Habhaft. — *Die Polizei soll zusehen, dass sie ihrer sofort habhaft werde:* A rendőrség kerítse őket rögtön kézre! (Jók: RRáby II: 189).

Habicht. — *Die Eule brütet keinen Habicht aus. Eulen hecken keine Falken:* A bagolynak nem leszen sólyom fia. Ki hitte volna, hogy varjúnak is sólyom fia legyen (NySz.).

Hacke. — *Ihr Shawl, der vom Halse bis zu den Hacken keine Falte schlägt (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 196):* Sálja, mely nyakától le a sarkáig nem vet redőt.

Hader. — *Macht doch dem Hader ein Ende:* Szakítsák kegyelmetek végét az ortályoskodásnak (Jók: ErdAr. II: 53).

Hadern. — *Doch mag ich nicht mit seinem Willen hadern:* En e miatt sem perlek ellene (Szem: Zr. 2: 8). — *Worüber hadert (od. streitet) ihr denn, Kinder?* Mi fölött virrongotok [villongotok], fiaim? (NépkGy. III: 381).

1. **Hafen.** — *In den Hafen einlaufen:* Beevezni, behajózni (a kikötőbe, a révbe). — *Mit vollen (schwellenden) Segeln dem Hafen zusteuern:* Duzzadt vitorlával a kikötő felé hajózni.

2. **Hafen.** — *Der Hafen straft den Kessel, dass er russig ist:* Kazán a fazéknak nem hányhatja szemére a feketeséget. (Erd.). Bagoly mondja verébnek: nagyfejű (Nép).

Hafer. — *Ihn sticht der Hafer (ihm ist zu wohl, er ist übermüthig):* Nem fér meg a bőrében. (Aljasan: Lóhatnékja van).

Häflein. — *Kleine Häflein laufen bald über:* Piczíny csupor hamar felforr (Erd.). Kis csupor hamar forr (uo.).

Haft. — *Aus der Haft ausbrechen:* Megszökni a börtönből.

Haften. — *Sie hat anmuthige und harmonische Züge und leichte Bewegungen, an denen der B l i c k unwillkürlich haften bleibt:* Arczvonásai bájosan összehangzók, mozdulati könnyűk: nem-akarva tartják fogva a szemet (KisfK: VígBesz. 155). — *Ich bin ein Mann von Wort, und was ich sage, d a f ü r steh' ich ein od. hafte ich:* Szavamnak ura vagyok, a mit mondok, annak állok is (Rákosi: Shak. 13: 21). — *Werden meine bezahlt, so müssen auch die seinigen bezahlt werden, ich hafte dafür:* Ha az enyéim lesznek fizetve, fizetve lesznek az övéi is: azt fogadom (Kaz: BarnhM. 1: 6).

Hahn. — *Der r o t h e Hahn:* Vörös kakas (=tűz, Erd.). — *In eines andern Hahnes Nest seine Eier legen (d. h. verbotenen Umgang pflegen mit der Frau eines andern, Schrader 162):* Rossz madár az, mely más fészkébe tojik (CzF.). — *Der Hahn ist König auf seinem Mist (Schrader 158); Der Hahn kräht am kühnsten auf eigenem Mist* (uo.): Kakas is úr a maga szemétdombján. Bagoly is biró barlangjában (Erd.). Szemétén vitéz, mint a kakas (Erd.). Bagoly is bíró házánál (Ny. Sz. Nyr. IX. 178). Úr vagyok a magam szemetjén: házamban én parancsolok (Nyr. XIX. 184). — *Da kräht kein Hahn nach; da kräht weder Hahn, noch Hund nach:* Kutya se ugatja (Erd: Közm.). — *Es wird doch Tag, wenn auch der Hahn nicht krähet:* Eljön a hajnal, ha kakas nem kukorikol is (Erd.). — *Wo die Henne kräht und der Hahn schweigt, da geht's liederlich zu* (Schrader 156); *die Frau hat die Hosen an* (uo.): Süveges asszony ebszokás (Erd: Közm.). Nem jól foly a ház dolga, hol asszony visel gatyát (Erd: Közm.). — *Der Hahn kann nicht so viel zusammentragen, als die Henne verscharren mag:* Nem kereshet annyit a jó gazda, mennyit a rossz asszony el nem tékozlana (Erd.). — *Sich brüsten (die Nase hochtragen, einherstolzieren), wie ein Hahn* (Schrader 158): Büszke, mint a kan páva (Dug: Pb. I: 214); fölâll taraja (II. 56); nem is éri talpa a földet, úgy lép (II: 55); feltartja az orrát (II: 59); nagyra tartja az orrát (II: 60); fönn hordja az orrát.

Haken. — *Es hat einen Haken:* Van egy bibéje v. bökkenője a dolognak. Nem kicsiny a bibéje (NySz.).

Häkchen. — *Was ein Häkchen werden*

will, krümmt sich bei Zeiten: Korán meglátszik, mely tejből lesz túró. Megismerni idején, melyik tejből lesz túró (Nyr. VIII. 428).

Halb. — *Seine Felder auf halben N u t z e n ausgeben:* Földjeit felébe kiadni. — *Etwas um den halben P r e i s verkaufen:* Valamit fele áron eladni. — *Almira erreichte die Gelandeten auf halbem W e g e:* Almira fele úton érte a kiszállókat (Jók: ArEmb. I: 99). — *Halb u n d h a l b:* Félig meddig. — *Nur halb und halb verstand ich mich darauf:* Ahhoz konyíték félvállról csupáncsak (Ar:BolondIst. I.).— *Es ist bald halb fünf:* Ötödfélre jár az óra.

Halber. — *Der Vollständigkeit halber sind alle jene Stücke, die in den meisten Ausgaben Shakespeare's unter seinem Namen cursieren, zu übersetzen:* Teljesség okáért mindazon darabok, melyek Sh. legtöbb kiadásában neve alatt keringenek, lefordítandók (Ar: HátrPr. 496).

Halbpart. — *Des Juden Jakob Hafer ist schon reif; da erntet mein Schatz auf Halbpart:* Megérett a zsidó Jakab zabja, az én rózsám feléből aratja (Göcs: Népd. 73). — *Er bearbeitet es auf Halbpart, auf Drittelpart:* Felibe, harmadába dolgozza (Gyarm: Nyelvm. II: 20).

Halbtheilung. — *Sie können auch im künftigen Jahre die Felder auf Halbtheilung erhalten:* A földeket jövő évre is megkapják felébe (Jók: ArEmb. II: 75).

Hälfte. — *Die leichtere Hälfte einer Sache:* A dolognak könnyűje (NySz.), könnyebb vége. — *Er hatte schon die Hälfte des Weges zurückgelegt. Er hatte den Weg schon zur Hälfte zurückgelegt:* Már a fele útját megjárta.

Hallo. — *Er packt den Ring und damit hallo, hast du nicht gesehen, galoppirt er davon, wie aus der Flinte geschossen: (UngRev. VII: 568):* (Előugrik ám egy nyúl a bokorból), felkapta a gyűrűt, avval usgye fúre, úgy ellógheczölt vele, mintha puskából lőtték volna. — *Darauf allgemeines Halloh im Saale:* Mire [erre] általános hahota támad a teremben (Jók: RRáby I: 2).

Halm. — *Das Heu steht noch auf dem Halme. Das Heu ist noch nicht abgemäht:* Még a széna a lábán van (nincs lekaszálva, Nyr. XIII. 42). — *Sein Weizen wird nicht in Halme schiessen:* Az ő búzája nem indúl szárba (NySz.). v. nem kel, megy szárba (uo.).

Hals. — *Er b r a c h den Hals:* Nyakát szegte (NySz.). Nyaka szegett (uo.). Kitörte a nyakát. — *Wenig fehlte, dass sich der Arme den Hals gebrochen hätte:* Kicsinyben maradt [múlt], hogy a nyaka el nem törék szegénynek (NySz.). — *Soll sie der neuen Schwester u m den Hals f a l l e n?* Nyakába boruljon-e ennek az új testvérnek? (Jók: ArEmb. II: 8). — *Die guten Freunde rennen mit einander über Stock und Stein; einer stürtzt, und bricht den Hals:* Együtt futtatnak árkon-völgyön a jó barátok; egy elbukik, nyakát szegi (Jók: FGyém. III: 119). — *J e m a n d e m d e n Hals b r e c h e n:* Nyakát szegni vkinek. (Fin.). — *Oder meint er, dass ein abgedankter Officier nicht auch ein Officier ist, der ihm den Hals brechen kann?* Vagy tán azt hiszi ked, hogy az eleresztett tiszt ki nem tudja a ked nyakát tekerni? (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Es k o s t e t e ihm d e n Hals:* Nyaka szegett (NySz.). — *Jemandem den Hals u m d r e h e n:* Vkinek a nyakát kitekerni. — *Sie dreht dem Falken den Hals um:* Kitekeri nyakát [a sólyomnak] (Ar: BH. 8: 71). — *Jmdm einen Process a n den Hals w e r f e n:* Vkinek pört akasztani a nyakába. — *Das Wasser g e h t ihm b i s a n den Hals:* (Schrader 4): Torkig merült adósságba (NySz.). — *Das geht ihm a n den Hals:* Ez nyakát szegheti. (Fin.). — *Nun h a b e ich sie a u f dem Halse:* Most itt van a nyakamon; a nyakamon maradt. — *Man l ä s s t ihm die Last auf dem Halse:* A nyakukon hagyják a terhet (NySz.). — *Du hast dich der Gefahr ausgesetzt, dass sie dir auf dem Halse s i t z e n bleibt:* Koczkáztattad, hogy nyakadon vesz (Jók: ArEmb. II: 41). — *Einem etwas auf dem Hals l a d e n od. auf den Nacken legen:* Vkinek vmit a nyakába akasztani v. sózni. — *A u s v o l l e m Halse l a c h e n:* Tele torokkal kaczagni. — *Ü b e r Hals u n d Kopf:* Nyakra, főre (Erd.). — *Weinend f i e l ich ihm u m den Hals:* Sírva borulék nyakába (Kovács: FarsKal. 72). — *Er umarmte seinen Bruder und fiel ihm um den Hals:* Megölelte öcsesét nyakába borulván (Ar: BH. 8: 56). — *Er wollte ihn mit schöner Art sich v o m Halse s c h a f f e n:* Jó móddal le akará rázni nyakáról (KisfK: VígBesz. 130).

Halt. — *Halt gebieten:* Megállítni (Fin). — *Bis zum nächsten Morgen machten*

wir nicht wieder Halt: Reggelig meg sem pihentünk (Jók: EnyémT. III: 64). — *Dem Feinde Halt gebieten:* Az ellenséget föltartóztatni. Az ellenségnek útját állni. *Halten.* — *B a n d e halten:* A szabályos vonalon belül tartani magát (Fin.). — *Dorothea hielt beide B l ä t t e r:* Dorottya járatta mind a két lapot (vö. Nyr. III: 316). — *C a p i t e l halten:* Szerzetes gyűlést tartani (Vers. 188).— *F a s c h i n g oder F a s t n a c h t halten:* Farsangolni, dobzódni (Vers. 159). — *Wenn du's mit andern hältst; werde ich dir auch nicht helfen:* Ha te máshoz huzol, én se segéllek (Nyr. I: 423). — *Wir werden hier G e r i c h t halten:* Itt most törvényszéket fogunk tartani (Jók: EnyémT. II: 107). — *Wir wünschen ohnedies ein kleines freundschaftliches Gericht über Euch zu halten:* Úgyis egy kis barátságos törvényszéket kivánunk kegyelmed fölött tartani (Jók: ErdAr. III: 30). — *Bevor sie aber H o c h z e i t hielten:* Mielőtt a lakodalmat ellakták (UngRev. VII: 571). — *M a u l halten:* Fogja be a száját. Fogd be a szájad. *Reinen Mund halten:* Hallgatni — *M i t t a g s r u h e halten. Mittagsrast halten:* Delelni.—*Der Sprecher hätte eine zierliche R e d e gehalten, wenn er nicht stecken geblieben wäre:* Azoknak vezérszónoka tartott volna nekik valami ékes beszédet, ha bele nem sült volna (Jók: FGyém. IV: 43). — *Einen S c h m a u s halten. Schmausen:* Lakomázni. Lakmározni. — *T a f e l halten:* Asztalnál, ebédnél ülni, vendégeskedni. — *Dein Verstand hält mit deiner geläufigen Zunge nicht S c h r i t t:* Pergő nyelveddel eszed nem futhatna versenyt (NySz.).—*S t a n d halten:* Helyt állni, megállani a sarat. — *Im Nebensaale bemüht sich der Notär die species facti mit lauter Stimme vorzulesen, damit sie auch der im benachbarten Zimmer Stand haltende Herr Stuhlrichter hören könne:* A mellékteremben a jegyző olyan magasra emelt szóval igyekszik felolvasni a species factit, hogy (azt) a mellékszobában helyt álló szolgabíró úr is meghallhassa (Jók: RRáby I: 10). — *S t i c h halten:* Öltést áll, helyt áll (Ball.), kiállja a próbát, megállja a sarat, megáll, helyes. (Márton J. ilyen példából indul ki: *Die Soldaten halten nicht Stich.*) — *Halte, was du v e r s p r o c h e n:* Legyen látatja fogadásodnak.— *Versprechen und halten ist zweierlei:* Az igéret szép szó, ha megadják igen jó. — *Die W e i n l e s e halten:* Szüretelni. —*Sein W o r t halten:* Szavát megtartani, szaván megállani (Vers. 12). — *Er hielt auch Wort:* Szavának is állt (Jók: EnyémT. III: 96). — *Dann wird der Kaiser halten, wozu er sich verpflichtet:* Úgy áll neki császár, mit előbb igére (Ar: BH. 12: 8). — *Er pflegt Wort zu halten:* Ő meg szokta tartani szavát (Jók.).— [*Präp.*] *Ich kenne kein Kloster, wo so sehr a u f d i e O r d n u n g geachtet od. gehalten würde, wie bei uns:* Nem ismerek olyan klastromot, a melyben a rendet úgy megtartsák, mint mi nálunk (Mikes, NySz.). — *Ich halte gar nichts d a r a u f:* Semmit sem adok rá. — *Seine Genossen mochten sich im Lager zu Widdin noch so viele schöne Märchen erzählen von einer englischen Intervention: er hielt nichts darauf:* Beszélhettek társai a viddini táborban szép meséket angol interventióról. Nem adott rá (Jók: EnyémT. III: 71). — *V i e l a u f e i n e n halten:* Nagyra tartani vkit (vö. Az asszony a lányát nagyra tartja. Népd.). Nagyra lenni vkivel. — *Du hieltest wohl das ganze f ü r einen Feenpalast:* Tündér palotának bizonyára hinnéd (Ar: BH. 1: 5). — *Etwas f ü r ein G l ü c k halten:* Szerencsének tartani. — *Es war nicht so gesagt, dass es Johann für S c h e r z hätte halten können:* Ezt nem úgy mondotta, hogy János tréfára gondolhatta volna. (Pet: JVit.) — *Ich hielt es fürs z w e c k m ä s s i g s t e, sie in facie loci zu überraschen:* Legjobbnak itéltem őket in facie loci meglepni (KisfK. VígBesz. 87). — *Eine Sache für etw. halten:* Vmit vminek nézni. — *Bánfi hielt dies für ein geflissentliches A u s w e i c h e n:* Bánfi ezt szándékos kikerülésnek vette (Jók: ErdAr. III: 103). — *Hiermit schaute sie anderswohin, was Ivan für ein Z e i c h e n hielt, dass er entlassen sei:* Azzal másfelé nézett, s ezt Iván jelnek vette, hogy odébb mehet (Jók: FGyém. II: 138). — *Horatius mochte glauben, dass das Publikum das Geständnis seiner Ambition für N a i v i t ä t halten dürfte:* Horatius talán azt hitte, hogy ambitiója bevallását a közönség naivság számba veszi (Csengeri: Catilina 10). — *Man hätte es füglich für ein E r d b e b e n halten können:* Földindulásnak is számot tett volna (Nyr. IV: 80). — *Manche halten den Reichthum für das*

höchste Gut: Némelyek a fő jót a gazdagságban keresik (NySz.). — *Er hält mein Kapital für ungenügend:* Csekélyli v. kevesli a tőkémet. — *Was der eint für die alleinseligmachende Ausdrucksweise hält, das ist in den Augen des andern eine Todsünde:* A mi egyik előtt az egyedül üdvözítő írásmód, a másik szemében halálos vétek (Ar: HátrPr. 297). — *Dafür halten:* Vélekedni (Vers. 153). Úgy gondolni, azzal tartani, azt tartani. (Márton: Lat. 293.) — *Ich halte dafür:* Én a mondó vagyok. Én abban a nézetben vagyok. Az én véleményem szerint... — *Etwas [für] an der Zeit halten:* Időszerűnek tartani. Idején valónak tartani. Vmire elérkezettnek tartani az időt. — *Etwas [für] unter seiner Würde halten:* Vmit méltóságán alúl levőnek tartani. — *Hinter dem Berge halten*: Valamit elhallgatni (Fin.). — *Ein Volk mit den Söhnen des andern in Schach zu halten:* Hogy tartsa félelemben egyik nép fiaival a másikat? (Jók: FGyém. II: 162). — *Ein vorzüglich instand gehaltener Schlangenpfad:* A legjobb karban tartott kigyóút (Jók: ErdAr. I: 67). — *Meine Drohung hält ihn im Zaum:* Fenyegetésem zabolán tartja (Pet: JánosV.) — *Halt also deine Zunge in Zaum:* No hát ne járjon el a szád (Jók: RRáby I: 257). — *Er hält zu viel von sich:* Igen sokat tart magáról (Márton: Lat. 138). Nagyra tartja magát. — *Auf die lateinischen Sentenzen hielt er grosse Stücke:* A deák velősmondásokra ő sokat tartott (KisfK: VígBesz. 195). — *Zum besten halten od. haben:* Rászedni. — *Damit kannst du meinen Hund zum besten halten:* A kutyámat tedd bolonddá, édes öcsém. (Jók: RRáby I: 79). — *Einem etwas zu gute halten:* Vmit megbocsátani v. elnézni vkinek. — *Einen kurz halten:* Rövid pórázra fogni valakit. — *Doppelt hält stärker:* Sok rétű kötél nehezen szakad. (Dug: Pb. II: 105). — *Kemény hielt sich an die orientalische Tracht:* Kemény a keleties viselethez tartotta magát (Jók: ErdAr. I: 59). — *Sich aufrecht halten:* Megállani a lábán (Fin.). — *So lang er sich auf den Beinen od. aufrecht halten kann:* Lábán fennáltáig (NySz.).

Hand. — *Eine Hand:* Fél kéz. — *Etwas mit einer Hand thun:* Félkézzel tenni valamit. — *Er bändigte sie mit eiserner Hand:* Vas kezével megfékezte őket. — *Die letzte Hand fehlt einem Werk noch:* Vmely műhöz hiányzik az utolsó simítás. — *Ihn erschlug eines Mörders Hand:* Gyilkos erőszak ölte meg őt (Ar: Tetemrehívás). — *Was Menschenhände schufen, vergeht:* Az ember keze-műve pusztúl (Ar: BH. 3:14). — *Viele Hände, leichte Arbeit:* Sok kéz hamar kész (Erd.). — *Eine Hand wäscht die andere:* Kéz kezet mos. Addsza s ne (NySz.). — [*Acc.*] *Seine Hand abziehen von Jemandem* (4. Buch Mos. 14, 34): Megvonni valakitől a pártfogást. — *Wenn du den Akt zurückweisest, ziehe ich meine Hand von dir ab:* Ha ezt elutasítod, leveszem rólad a kezemet (Jók: RRáby II: 283). — *An Jemand Hand anlegen:* Tettleg bántalmazni vkit. — *Hilfreiche Hand bieten:* Segédkezet nyujtani (Jók: ErdAr. III: 49). Segítséget nyujtani. — *Vor aller Welt drückte er ihm demonstrativ die Hand:* Mindenki előtt nagy tüntetéssel szorít vele kezet (Jók: ArEmb. II: 59). — *Die Hände falten:* Összekulcsolni kezét. — *Flehen mit gefalteten Händen:* Keze-kulcsolva könyörögni v. rimánkodni (reménykedni). — *Er faltete die gefesselten Hände zum Gebete:* Lánczba vert kezeit imára kulcsolta (Jók: RRáby II: 292). — *Die gefalteten Hände an die Stirne pressend:* Két összekulcsolt kezét fájdalmasan feszítve feje fölé (Jók: ArEmb. III: 96). — *Da fasste Etzels Rechte, die starke, Buda's Hand:* Akkor Etel, bátyját fogva erős kézen (Ar: BH. 7 : 46). — *Da hatte man gefüllt ihm die Hand mit Gold schwer:* Nagy jutalom bezzeg tenyerét is verte (Ar: BH. 9 : 32). — *Der Abenteurer führte die Hand nach dem über sein linkes Auge gebundenen Seidentuch:* A kalandor megtapogatta a bal szemére kötött selyemkendőt (Jók: ArEmb. V: 197). — *Das hat weder Hand noch Fuss:* Se füle, se farka (Fin.). Fületlen farkatlan (NySz.). Sem eleje, sem utólja (uo.). Se eleje, se veleje (Nép). Se eleje, se hátulja (Nép). — *Könige haben lange Hände:* Messzi ér a király keze (Erd.). — *Er hat seine Hand immer beim Ohr. Er tappt immer ums Ohr herum:* A keze a füle körül jár (NySz.). — *Ich habe alle Hände voll zu thun:* Sok

a dolgom, el vagyok halmozva dologgal. Annyi a dolgom, azt se tudom, melyik lábamra álljak (Nyr. V. 222). Meghalni se érek rá, annyi a dolgom (VIII. 370). — *Hand a n sie zu l e g e n wagt keiner:* Vetni kezet rá senki se mer (Ar: Tetemrehívás). — *Und Jeder sich beeilte rasch Hand an's Pferd zu legen:* Vetni kezét minden sietett a lóra (Ar: BH. 8 : 55). — *Dass niemand es ferner auch nur wage, an die Alterthümer Hand zu legen:* Hogy a régiségekre senki se merje többé kezeit tenni (Jók: ErdAr. II: 38). — *Die l e t z t e Hand a n etwas legen:* Vmely művön az utolsó simítást végezni. — *Du bist keine Grossstädterin, dass du die Hände i n d e n S c h o s s l e g s t und Besuche machst:* Nem nagyvárosi asszony vagy te, hogy összetedd kezeidet, látogatóba járj (Kovács: FarsKal. 52). — *Die Hände in den Schoss legen:* Lábát lógatni (NySz.). — *Zwischen Thür und Wand leg' niemand seine Hand:* Ajtó közé nem teszem ujjomat (Pázm. Erd.).— *Mein Mann, der sich bisher die Hände r i e b ohne ein Wort zu sprechen, heiterte sich plötzlich auf und sprach:* Most férjem, ki mindeddig szótalan morzsolgatá tenyerét, neki-derülve felszólal (Kovács: FarsKal. 72). — *Jemandem die Hand r e i c h e n:* Vkinek kezet adni v. nyujtani. — *Wenn mir Lydia die Hand gereicht hätte:* Ha Lidi kezet csapott volna velem (Vitk: Munk. II: 7). — *Er r i n g t die Hände:* Ujjait töri (KisfK: VígBesz. 26). Keze fejét gyúrja (Arany: Toldi). — *Timár rang in seiner Pein die Hände:* Timár a kezeit tördelte kinjában (Jók: ArEmb. V: 130). — *Nun müssen wir die Hände fleissig r ü h r e n:* No most dolgozzunk szaporán. Már most lássunk hozzá Isten igazában. — *Er s c h l u g die Hände z u s a m m e n:* Összecsapta kezét. —*Hand a u f s H e r z, ihr würdet ebenso handeln:* Valljátok csak meg, ti is úgy tennétek (nem: szívre kezet, ti is úgy tennétek, Antib.). — *Hand v o n d e r B u t t e* (hands off): Hozzá ne nyulj! El onnan a kézzel! Hátrább az agarakkal! — [*Dat.*] *Das einemal bist du m e i n e n Händen e n t r o n n e n, aber warte nur, warte!* (UngRev. VI : 692): Most ugyan kisiklottál a körmöm közül, de megállj, meg! — [*Präp.*] *A n d e r Hand h e i m g e l e i t e n:* Haza vinni kézen (Ar: BH. 75 : 9). — *Ich habe a n den Händen S c h w i e l e n b e k o m m e n von der Arbeit:* Feltört a kezem a munkában (NySz.). — *An die Hand g e b e n:* Kezére adni (Fin.). — *Es liegt auf der Hand:* Világos dolog, tiszta sor (nem: kézen fekszik). — *Sie t r a g e n dich a u f den Händen* (Zsolt: 90, 12): Kezükön hordoznak tégedet (Tárkányi). — *A u f e i g e n e Hand:* Maga szakállára (Fin.). — *Jemandem etwas a u s den Händen r i n g e n oder etwas seinen Händen entwinden:* Valamit kicsavarni vkinek a kezéből. — *Einen b e i der Hand n e h m e n:* Valakit kezénél fogni (Vers. 187). — *Er f a s s t e ihn b e i der Hand:* Kezénél fogta. Megfogta kezét. — *Hand i n H a n d:* Összefogózva. kéz kézben, karöltve. — *Auf seinen Kopf ist ein hoher Preis gesetzt und seine Personalbeschreibung c i r c u l i e r t i n allen Händen:* Fejére nagy díj van téve s személyleirása közkézen forog (Jók: EnyémT. II: 115). — *Der Ritter i s t in meiner Hand:* A lovag kezem közt (Ar: MO. 3 : 129). — *In deinen Händen ist er:* Kezedben, hatalmadban vagyon (NySz.). — *Du hast dein Schicksal in deiner Hand:* Sorsod kezedben van. — *Die Verräther werden uns noch in die Hände f a l l e n:* Kézre kerülnek még az árulók (NySz.). — *Jemandem in die Hände fallen:* Vkinek a keze közé kerülni. Kezébe akadni (NySz.). — *Er fiel den Tataren in die Hände:* Tatár kézbe esett (NySz.). — *Die indianischen Rothhäute, denen in den amerikanischen Pampas ein weisser Mann in die Hände gefallen ist, . . .* A rézbőrű indiánok, a kik az amerikai Pampasokban egy fehér embert kézrekerítettek. . . . (Jók: RRáby II: 243). — *Eine Abschrift seines Briefes fällt uns in die Hände:* Levelének mása jut kezünkbe (NySz.). — *Der Besitz g i e n g i n a n d e r e Hände ü b e r:* A birtok gazdát cserélt. — *Er w e h r t s i c h m i t Händen u n d F ü s s e n:* Kézzel, lábbal kapálódzik, ellenkezik. — *Mit v o l l e n Händen vertheilt er seine Gaben:* Tele marokkal (bőkezűleg) osztja adományait. — *G r e i f e t mit beiden Händen z u:* Két kézre fogjátok (Nyr. IV: 516). — *Die Gelegenheit ist günstig, ergreife sie mit beiden Händen:* Előtted vagyon az alkalmatosság, nyúlj üstökéhez (NySz.). — *Mit g e b u n d e n e n Händen:* Összekötött kézzel. — *Mit l e e r e n Händen ent-*

lassen: Üres kosárral elbocsátani (NySz.). — *Sie fasste ihren Wurfspiess mit verkehrter Hand*: Kopjáját visszakézre fogta (Jók: ErdAr. I: 21). — *Der Duft, den der Wind mit vollen Händen ausstreut, als ob es herrnloses Gut wäre*: Az illat, a melyet tele marokkal szór szét a szellő, akár csak egy gazdátlan kincset (Bársony I. PHirl. 1889. III/31). — *Sie werden sich dagegen sträuben mit Händen und Füssen*: Kézzel, lábbal ellene lesznek (NySz.). — *Unter der Hand*: Kéz alatt. — *Tag für Tag kommt mir ein solcher Wisch unter die Hände*: Mindennap megfordúl a kezem alatt egy paksaméta Bécsbül (Jók: RRáby I: 82). — *Was ihm unter die Hände kam*: A mi keze közé akadt (Jók: ErdAr. III: 92). — *Er wird mir noch unter die Hand kommen*: Még kezembe kerül. — *Die Arbeit geht ihm recht von der Hand oder geht ihm flink von statten*: Ég a munka a kezében (Nyr. IX. 135) v. a keze alatt. — *Die Arbeit geht ihm nicht recht von der Hand*: Rí a kezibe a munka: lomha munkás (Nyr. II. 85). — *Es ist mir nicht zur Hand*: Nincs kezem ügyében. — *Ich gebe ihm alles zur Hand. Ich leiste ihm allen möglichen Vorschub*: Mindent kezére adok. — *Du hast immer einen Vorwand zur Hand*: Mindig van valami kifogásod.

Handbewegung. — *Noemi machte eine abwehrende Handbewegung gegen die Mutter*: Noémi tiltó mozdulattal nyujtá kezét anyja felé (Jók: ArEmb. III: 102).

Handel. — *Handel und Wandel*: Cselekvés, magaviselet módja (Fin.). Életmód és magaviselet. — *Für Paul war das ein gefundener Handel und er schlug ohne Zögern ein*: Palkó kapott az alkalmon s mindjárt kezet fogott vele (UngRev. VI: 484). — *Er fängt mit niemandem gern Händel an*: Ő nem szereti az ujjhuzást senkivel (Jók: ErdAr. III: 63). — *Sie schlossen einen Handel (einen Vertrag)*: Alkut kötöttek (Baksay: GyÖ. II: 145). — *Sie haben einen Haferhandel abgeschlossen und bekräftigen ihn nun durch den Handschlag*: Zabra alkudtak s most arra paroláznak (Jók: RRáby I: 105). — *Er treibt Handel*: Kereskedést űz. — *Sich in einen Handel einlassen*: Alkuba v. alkura ereszkedni (NySz.).

Handeleins. — *Gleich waren sie handeleins und Peter schlug ein* (UngRev. VI; 688): Mindjárt meglett az alku, kezet fogtak.

Handeln. — *Nach seinem Kopfe handeln*: A maga feje után indúlni v. járni. — *Handeln mit jmd. über etwas*: Vkivel alkudozni vmin. — *Es handelt sich um etwas*: Szó van vmiről. — *Es handelte sich um die Anordnung der drittenRatenzahlung*: A harmadik részletfizetés elrendelése forgott szóban (Jók: FGyém. IV: 89). — *Es handelt sich da um die Ehre*: Becsületben járó dolog. — *Ein Process, in dem es sich ums Vermögen handelt*: Jószágban járó pör (NySz.). — *Handeln von etwas*: Tárgyalni vmit.

Handfest. — *Sie wollen ihn handfest machen*: Kézre akarják keríteni (NySz.).

Handgemein. — *Er wird heut noch mit uns handgemein, wenn wir zum Ausfall unsre Reiter rüsten*: Még ez nap öszvecsapni fog velünk, lovagjaink ha szállnak ellene (Szem: Zr. 2: 7). — *Sie wurden handgemein*: Ölbe kaptak. Birokra keltek. — *Als sie handgemein waren*: Mikor küzdő félben voltak.

Handgreiflich. — *Das ist handgreiflich*: Ez kézzel fogható. Ököllel is fölérni.

Handhaben. — *Die Rechtspflege handhaben*: Intézni az igazságszolgáltatást (Fin.).

Handlung. — *Eine feierliche Handlung*: Ünnepies cselekmény.

Handschuh. — *Ein Handschuh*: Fél keztyű. — *Er ist zu mir wie ein umgekehrter Handschuh (d. h. ganz umgewandelt*, Schrader 184): Mintha csak kicserélték volna. — *Einem den Handschuh od. den Fehdehandschuh hinwerfen*: Szembeszállni vkivel. Hadat izenni vkinek. — *Das will mit Handschuhen angefasst sein*: Evvel a dologgal csinján kell bánni; keztyűs kézzel kell ehhez hozzáfogni. — *Etwas mit weichen od. seidenen Handschuhen anfassen*: Csínján fogni vmihez; csínján bánni valamivel. — *Etwas mit rauhen Handschuhen anfassen* (Schrader 184): Kíméletlenűl markolni meg vmit; durva kézzel bele markolni vmibe.

Handumdrehen. — *Im Handumdrehen*: Egy pillanat alatt. Alig fordultunk egyet.

Handwerk. — *Handwerk hat einen goldenen Boden*: Minden mesterségnek arany a vége v. feneke. Fekete kéz, fehér

pénz (Nyr. XV. 39). Mesterembernek aranyos a keze. — *Lass das, mein Sohn, ergreif' du nicht meinHandwerk:* Hagyd el, fiam, ne állj te az én mesterségembe (Jók: EnyémT. I: 37). — *Man hat ihm das Handwerk g e l e g t:* Bévágták az útját (Dug: Pb. 30). Bekötötték a zsákja végét. Megkötik a koszorúját (NySz.). Kirántják kentek alól a gyékényt (Baksay: GyÖ. I: 20). Bekötöm a koszorúját szász uramnak (Jók: ErdAr. I: 113). Praktikájokat markokban szakasztotta (NySz.). — *Damit wir auch den Sprachvergleichern i n s Handwerk g r e i f e n:* Hogy a nyelvrokonítók vetésébe is belevágjuk a sarlónkat (Ar: HátrPr. 355).

Hang. — *Hang zu etwas haben:* Vonzódni, hajlandóságot érezni vmihez.

Hangen, hängen. — *Die an mir hangen od. hängen:* A kik hozzám ragaszkodnak (Jók: ArEmb. IV: 95).—*Er hängt an jemandem:* Vkin csügg (NySz.). — *Sein H e r z hängt an einer Sache:* Vmin csügg szíve (NySz.). — *Er hängt mit wahrer Liebe an mir:* Igaz szeretettel csüng v. csügg rajtam. — *Sie kommt, und mit Schreck hängt ihr B l i c k an derKlinge* (UngRev. 1889. 41): Jő; szeme villan s tapad a tőrre (Ar: Tetemrehívás). — *Irma's A u g e n hängen mit immer wachsender Theilnahme an ihm:* Irma szemei pillanatról pillanatra nagyobb részvéttel függnek rajta(Nagy Ig: Az életuntak 2: 6). — *Seitdem i s t m i r der Name «Gyöngyöm Miska» hängen g e b l i e b e n:* Azóta rajtam száradt a «Gyöngyöm Miska» név (Jók: RRáby I: 31), — *Er lässt den Kopf hängen:* Úgy jár, mint a kinek az orra vére folyik. Félre áll az orra (Nyr. XIV. 516).

Hängen (trans.). — *Er ist gehängt worden:* Fölvitték a fölleg várba. Fölmagasztalták az ég felé (Dug: Pb 22). A fogasra akadt (Dug: Pb. 25). Nyakára fujtották a pótrást (uo.). Akasztófa virágja (24). Szellőztetik (uo.). — *Jetzt können Sie schon die gelüfteten K l e i d e r in den Schrank zurückhängen:* A kiszellőzött ruhákat most már visszaaggathatja a szekrénybe.— *S i c h a n j m d. hängen:* Rákötni magát vkire (NySz.). Alkalmatlankodni (Fin.). — *Sich an e t w a s hängen:* Vmibe kapaszkodni (Fin.).

Hänschen. — *Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr:* Mit Jancsi nem tanult, nem tudja azt János (NySz.).

Hapern. — *Da hapert's. Da liegt der Hund begraben* (Schrader 335): Itt a (dolog) bökkenője. Itt van a bökkenő.

Harnisch. — *Kleine Leutlein sind bald im Harnisch:* Kis ember nagy bottal jár. Kicsiny a bors, de erős (Erd.). Kicsiny a bors, de csíp. (Nép.) Kicsiny a hangya, de megtud azért búsúlni (azaz haragudni, NySz.). — *Einen i n Harnisch b r i n g e n od. j a g e n, t r e i b e n:* Megharagítani, felbőszíteni vkit.

Harren. — *In Furcht davor, was seitens des Königs Etzel seiner harrt:* Rettegve, királylyal dolga hova fordúl (Ar: BH. 10; 108). — *Ich komme aus dem Lager; seit Tagesanbruch ist alles auf den Beinen undharrt deiner Ankunft:* A táborból jövök; hajnal óta mindenki talpon áll és várja megérkeztedet (Jók: FehérR. 83).

Hart. — *Eine harte Stirn:* Vastag orczabőr (Fin.). — *Hart vorbei:* Közel (egészen) mellette el.

Hartgesotten. — *Ein hartgesottener Sünder:* Megrögzött gonosztevő.

Haschen.—*Die Natur spielt Versteckens, aber sie lässt sich haschen:* A természet bújósdit játszik, de meg engedi fogni magát (Jók: EnyémT. III: 124). — *Sie hascht n a c h E f f e c t:* Hatás után kapkod (Gyulai: VénSz. V.). — *Ich hasche gierig nach jeder I d e e:* Minden eszmének utána kapok (Tompa: I. 213). — *In unserer Zeit, wo jedes Talent nach lyrischen K r ä n z e n hascht:* Jelenleg, midőn minden tehetség lyrai koszorúk után kapkod (Ar: HátrPr. 302). — *Wird man durch einen unvermutheten Schlag getroffen, so hascht man nach jedem M i t t e l . . .* Ha az embert véletlen csapás éri, mindenhez kapkodna (KisfK: VígBesz. 87). — *In seiner Furcht hascht er erschrocken nach jedem S t r o h h a l m:* Félelmében ijedten kap fűhöz-fához (Gyulai: Költ. 16).

Hase. — *Viele Hunde sind des Hasen Tod:* Sok kutya nyulhalál (Erd.). Sok pipe ludat győz (Dugonics: Példabesz. II: 231). Sok lúd disznót győz. — *Der Hase b r a u e t (wenn nach starkem Regen Dämpfe aus der Erde steigen oder wenn die Nebel um hohe Berge liegen,* Schrader 141); *der Fuchs brauet, der Brocken braut* (uo. 146): Pipáznak a hegyek (Nép, Dunán túl); füstbokor itt és ott tapad az erdőre, mint mikor a hegyek pipálnak esőre (Ar: BH.). — *Er*

weiss, wo der Hase liegt (genau Bescheid wissen, Schrader 141): Érti a csíziót; tudja a dörgést. — *Da liegt der Hase im Pfeffer (da steckt die Schwierigkeit, da hapert's*, Schrader 141); *da liegt der Hund begraben* (uo.); *da sitzt der Knoten* (uo.): Itt a bökkenő. — *Wo Fuchs und Hase sich gute Nacht sagen* (Schrader 356, 146). *Wo der Teufel gute Nacht sagt:* A hol még a madár se' jár. Hetedhét országon is túl. — *Er hält Stand, wie der Hase bei der Trommel* (Schrader 138): Bátor, mint nyúl az agarak előtt (Dug: Pb. I: 148). — *Wo der Hase gesetzt wird, ist er am liebsten:* Hol a nyúl fölnevekedik, ott szeret inkább lakni (Erd.). — *Der hat e i n e n Hasen i n d e n B u s e n b e k o m m e n (wenn der Muth aus dem Herzen gefallen ist*, Schrader 138): Nyúl-vitéz (Dugonics: Példabesz. I: 144). Szárába szállott a szíve (139). Inába szállt a bátorsága. — *Wer zwei Hasen zugleich hetzt, fängt gar keinen:* A ki két nyulat hajt, egyet se fog (Erd.). — *Dem Hasen das Feld befehlen* (Schrader 172). *Den jungen Gänsen den Salat befehlen* [*empfehlen*] (uo.): Ebre bízni a hájat. Kecskét kertészszé tenni (NySz. s. v. Eb). A káposztás kertet éh kecskére nem jó bízni (NySz. s. v. Kecske).

Hasenpanier. — *Das Hasenpanier ergreifen; seine Schuhe mit Hasenfett schmieren* (Schrader 139). *Hasenschuhe anziehen (d. h. fliehen*, uo.): Nyúlvitéznek bokor a vára (Dug: Pb. I: 145). Szárába szállott a bátorsága (NySz.). Sarkával fenyegetni az ellenséget (NySz.).

Hasenschrot. — *Er ist angeschossen, er ist mit Hasenschrot geschossen* (Schrader 139): Tökkel ütötték a fejét (Dug: Pb. I: 116).

Hass. — *Hass gegen jemand fassen:* Vki iránt gyülöletre lobbanni. Vkit meggyülölni. — *Gegen jemand Hass hegen. Jemandem Hass nachtragen:* Gyülölséget tartani (NySz.). — *Jemands Hass auf sich laden:* Vkinek gyülöletét magára vonni. — *Der Fürst ist des vielen Hasses überdrüssig:* A fejedelem resteli a sok utálkodást (Jók: ErdAr. II: 116).

Hassen. — *Sie hassen sich tödtlich:* Halálosan gyülölik egymást.

Hast. — *Er geht mit grosser Hast:* Sebbel-lobbal jár (Nyr. III: 365). —*Er kommt in grösster Hast gelaufen:* Lélekszakadva v. lelkendezve jön.

Hätscheln: Kényeztetni, beczézni, dédelgetni. — *Grosshätscheln:* Beczézve fölnevelni.

Haube. — *Er bringt das Mädchen unter die Haube:* A hajadont konty alá hozza (KisfK: VígBesz. 111).

Hauch. — *Der Hauch vergangener Zeiten weht einem aus seinen Werken entgegen:* A múlt idők lehét lehet az ő munkáiból kiérezni (Rákosi Jenő).

Hauen. — *Weder gehauen, noch gestochen:* Se füle, se farka. — *Wenn du auch im Krieg den Feind in die Pfanne haust:* Ha te a háborúban is úgy fogod kardra hányni az ellenséget (Jók: RRáby I: 139). — *Er haut mit den Fersen hinter sich (wie Luther sich ausdrückt*, Schrader 138): Sarkával fenyegeti az ellenséget (Dug: Pb. I: 139). — *Einen übers Ohr hauen:* Rászedni vkit.

Hauf(en). — *Die Weiber und die Mädchen d r a n g e n i n h e l l e n Haufen hinter ihnen her und riefen «éljen» und die Buben schlugen Purzelbäume vor den Soldaten her:* A nép asszonyai, leányai törték magukat, éljent visitozva a honvédek nyomában, a gyermekek czigánykereket hányva vonultak előttük (Jók: EnyémT. III: 138). — *In w i r r e n Haufen s t ü r z e n sie schnurstracks a u f die Mitte des Schlachtfeldes:* Nagy gomolyokba kuszálódva, rohannak egyenesen a csatatér közepére (PHirl. 1886. 235. 1. tárcza). — *Ü b e r den Haufen f a l l e n:* Halomra dűlni. Rakásra dűlni. — *Über den Haufen w e r f e n:* Halomra dönteni. — *Geräth von Gold und Silber, die l a g e n da z u Hauf:* Arany-ezüst készség van egész halommal (Ar: BH. 5: 33). — *Der Kies lag dort haufenweise:* Halommal hevert a kavics (Jók: Petki F. l. IV.).

Häufen. — *Man goss Öl aufs Feuer, man häufte F e h l e r a u f F e h l e r:* Olajjal oltották a tüzet, hibára hibát tetéztek (Szarvas, Nyr. XVIII. 50). — *V e r b r e c h e n a u f V e r b r e c h e n häufen:* Bűnt bűnre halmozni. Bűnt bűnnel tetézni. — *Sie fanden mich selbst unglücklich, und sie wollten nicht U n g l ü c k m i t U n l ü c k häufen:* Nagysád engem elakadásban talála; nem akara bajt bajjal tetőzni (Kaz: BarnhMinna 5: 5). — *Die W o l k e n häufen s i c h:* Felhők tornyosulnak (Fin.).

Haupt. — *Dein Haupt od. dein Leben i s t v e r f a l l e n:* Halál fia vagy. —

Das Haupt bedecken: Feltenni a süveget (Vers. 190). — *Das Haupt entblössen:* Kalapot emelni. Fejet megmezteleníteni (NySz.). — *Das Elend erhebt das Haupt:* Felüti fejét a nyomor (PHirlap 1891. I/8. 9). — *Die Verdorbenheit hat ihr Haupt erhoben:* Fejet emelt, elhatalmasodott a feslettség (SzD : MVir. 38).— *Erhobenen Hauptes einhergehen:* Felemelt fővel jár (NySz.). — *Wo wird sie hinfort ihr stolzes Haupt hinlegen?* Hova fogja ő ezentúl fejét lehajtani? (Jók: ArEmb. II: 161). — *Lehne an das meine dein Haupt so gramesschwer:* Szegény, bús fejedet, így, hajtsd az enyémre (Ar: BH. 10: 54). — *Drauf neigen die Gesandten vor Etzel tief ihr Haupt:* Erre lehajolván a követek mélyen (Ar: BH. 7 : 17). — *Ihr demüthig gesenktes Haupt:* Alázattal meghajtott feje (Jók: ArEmb. III: 100). — *Gesenkten Hauptes, leise, kleinlaut sprechen:* Lesütött fővel, halkan, bátortalanúl beszélni (SzD : MVir. 288). — *Bange senkte er das Haupt:* Aggodalommal süté le fejét (Abonyi: A mi nótáink I. 166). — *Stolz wirft das Haupt zurück er und solche Worte spricht er:* Hátraszegett fővel nagyot riad és mond (Ar: BH. 12 : 20).—*Als Zeichen des Schmerzes streute er Asche auf sein Haupt:* A fájdalom jeléül hamut hintett fejére (NySz.).

Haus. — *Haus und Hof:* Házas telek (Fin.). — *Ein altes Haus:* Öreg. Öreg diák. — *Ein fideles Haus:* Víg fiú, jókedvű ember. — *Jmd. das Haus über dem Kopf anstecken:* Feje fölött meggyújtani v. fejére gyújtani a házat. — — *Das Haus, den Wald aufstöbern:* Felverni a házat, az erdőt. — *Sie führt ein ihres Ranges und ihres Einkommens würdiges Haus:* Jövedelméhez méltó házat tart (Jók: FGyém. II: 75). — *Mit zwanzig tausend Gulden Einkommen kann man in Pest kein grosses Haus führen:* Húszezer forint jövedelemmel Pesten salont vinni nem lehet (Jók: FGyém. II: 76). — *Er hat weder Haus noch Hof:* Se háza, se födele (NySz.). Hátán háza, kebelén kenyere. — *Er fiel wie eine Bombe ins Haus (Schrader 181):* a) mintha az égből pottyant volna; egyszerre csak betoppantott; b) nagy robajjal betoppant; beállított nagy léhvel-péhvel. — *Sie schmeicheln sich in die vornehmen Häuser ein:* Bészínlik magokat az úri házakba (Faludi). — *Von Haus aus:* Származásánál fogva, születésénél fogva; nevelésénél fogva. — *Er ist von Haus aus Verschwender u. s. w.:* Született tékozló. Vele született a tékozlás. — *Er ist schon so von Haus aus:* Rá van nevelve, ilyen neki már a nevelése is. — *Von Haus und Hof vertreiben:* Földönfutóvá tenni (Fin.). Bujdosóba kergetni vkit (NySz.). — *Er gieng von Haus zu Haus:* Házról-házra járt. — *Zu Hause:* Honn, otthon, itthon; ház körül. — *Als Peter zu Hause ankam, war seine erste Frage:* Mikor Péter haza ért, első szava is az volt (UngRevue VI: 694). — *Von Osten nach Westen, zu Hause am besten:* Mindenhol jó, de otthon legjobb. Mindenütt jó, de mégis jobb otthon (KisfK: VígBesz. 53). — *Bleib mir mit deinem ewigen Wenn und Aber zu Hause:* Ugyan eredj a te örökös kifogásaiddal. — *In der Geschichte zu Hause sein:* Jártasnak lenni a történelemben. — *Michael Timár war seit langem zu Hause in dieser Bibliothek:* Timár Mihály nagyon jártas volt ebben a könyvtárban (Jók: ArEmb. I: 24). — *Er ist niemals zu Hause, wenn ich ihn um etwas bitte:* Mindig megtagadja, a mit kérek.

Häuschen. — *Er ist gleich aus dem Häuschen (ausser dem Hause):* Mindjárt felfortyan. Mindjárt felpattan. — *Wie er ganz aus dem Häuschen gewesen ist:* Milyen kedvére «kivolt» (Jók: ArEmb. V: 83). — *Was Wunder, wenn einen dergleichen Kritiken aus dem Häuschen bringen?* Nem csoda, ha az efféle kritikák egy kis tűzbe hozzák az embert (Kaz : Lev. III: 148). — *Auch Frau Fruzsinka kam auf dieses Wort aus dem Häuschen:* Fruzsinka asszony ki is jött sodrából e szóra (Jók: RRáby I: 174).

Hausstand. — *Er heirathete und gründete einen eignen Hausstand:* Megnősülvén saját kenyerére szállott (Vikár: Hold Regéi 14).

Haut. — *Eine schlechte Haut:* Gonosz bordában szőtt ember (NySz.). Rossz csont. Rossz fában rengették (Nyr. VIII. 278). — *Tartarin, die schlechte Haut:* A rossz bordában szőtt Tartarin (Mikszáth).—*Er hat eine dicke Haut:* Bocskorbőr az orczája (NySz.). Vastag pofája bőre van (Nyr. VII: 33). — *Die Steuereintreiber ziehen uns die Haut ab:* Az adószedők lenyúzzák a bőrünket. — *Sich*

seiner Haut wehren: Félti bőrét (Erd.). — *Er fährt schier aus der Haut:* Majd kibujik a bőréből. — *Auf der faulen Haut liegen:* Lustálkodni. — *Ich bin nass geworden bis auf die Haut (Schrader 162); ich hatte keinen trockenen Faden auf dem Leibe* (uo): Bőrig áztam; csuron víz lettem. — *Er steckt in keiner guten Haut (in einer schlechten Haut):* Rossz bőrben van (Erd.). — *Ich möchte nicht in seiner Haut stecken:* Nem szeretnék a bőrében lenni. — *In kleine Häut stecken oft grosse Leut':* Kicsiny a bors, de erős (Nyr. X. 473). Kis ember sem szalmaszál (Erd.). Kis ember nagy bottal jár (Erd.). Nem singgel mérik az embert (Nyr. XIX. 43). — *Mit Haut und Haaren (aufessen, verschlingen):* Szőröstül bőröstül (megenni, elnyelni, bekapni). — *Mit heiler Haut davonkommen:* Ép kézláb elmenekülni (Fin.). — *Da wirst du nicht mit heiler Haut davonkommen:* Ezt szárazon el nem viheted (Nyr. V. 511).

Heben. — *Lass dies kranke Zucken, das krampfhaft den bewegten Busen hebt:* Hagyd el a vonaglást, mely reszketésbe hozta kebledet (Szem: Zr. 2: 3). — *Die brachliegenden Schätze heben:* A heverő kincseket felszínre hozni (Jók: FGyém. I: 122). — *Csonka Péter versuchte anfangs, das kleine Thor mit seiner Schulter aus den Angeln zu heben:* A Csonka Péter megpróbálta elébb a vállával kivetni sarkából a kis ajtót (Jók: RRáby I: 277).

Hebel. — *Der Arm des Hebels:* Az emeltyűnek karja. — *Alle Hebel ansetzen. Alles dran setzen. Alles in Bewegung setzen:* Minden követ megmozdítani v. megmozgatni. Mindent elkövetni (NySz.). — *Er setzte alle Hebel in Bewegung:* Minden eszközt megmozgatott (Jók: ArEmb. II: 125.)

Heer. — *Stehende Heere:* Állandó hadseregek. — *Ein Heer aufreiben:* Sereget elpusztítani, tönkre tenni, megsemmisítni, semmivé tenni (Fin.).

Heerschau. — *Ging Heerschau zu halten über der Hunnen Heer:* Ment hadaszemlélni a húnok vezére (Ar: BH. 9: 36).

Hefe. — *Bis auf die Hefe austrinken od. leeren:* Fenékig kiinni (NySz.).

Heften. — *Er heftet seine Augen auf ihn:* Rászegzi szemét. — *Indem sie ihre grossen blauen Augen auf den Boden heftete:* Nagy kék szemeit földre függesztve (KisfK: VígBesz. 19).

Heftig. — *Zunehmen, heftiger, stärker werden:* Neki tüzesedni, erősebb lenni, stb. (Márton: Lat. 248).

Hegen.—*Hegen und pflegen:* Ápolni és gondozni (Fin.). — *Alt-Indien hat sein eigenes Drama, das von fremden Einflüssen unberührt und einzig von der nationalen Bildung gehegt (od. gepflegt), gleichzeitig mit der selbständigen Geschichte der Nation blühte und verblühte:* Ó-Indiának saját drámája van, mely idegen befolyástól nem érintve s egyedül a nemzeti mivelődés által dajkálva, együtt virágzott és hervadt el a nemzet önálló történetével (Ar: HátrPr. 173). — *Der Minister hegt die Absicht:* A miniszternek az a szándéka (nem: azt a szándékot táplálja, mint pl. PestiHirlap 1890. decz. 20). — *Hass hegen gegen jemand:* Gyülölséget tartani (NySz.). — *Ich hege die Hoffnung. Ich gebe mich der Hoffnung hin:* Abban a reményben élek. Az a reménység táplál (engem. Vö. A jó reménység táplálja az embert, Nyr. XIX. 374). — *Eine Hoffnung hegen:* Reménykedni. — *Er hegte eine entgegengesetzte Meinung:* Ellenkező nézete volt; ellenkező nézeten volt; ellenkező véleményben volt (nem: ellenkező nézetet ápolt). — *Vertrauen hegen:* Bizakodni (Fin.). — *Gegen jemd. Neid hegen (Schopenhauer):* Irígykedni vkire.

Hehl. — *Er macht kein Hehl daraus:* em titkolja (Fin.)

Heidenlärm. — *Er machte einen Heidenlärm od. ein Mordspektakel:* Nagy patáliát csapott. Nagy v. pokoli zajt ütött. — *Diese schlagen dann hinter den Coulissen und im Parkett einen Heidenlärm:* Ezek aztán gyilkos lármát csapnak a coulissában s a parquetten (Jók: FGyém III: 141).

Heil. — *Im 1000. Jahre des Heils:* Ezredik évében a megváltónak. — *An das Heil deiner Seele denkst du nicht?* Hát lelked üdvösségére mit sem gondolsz? (Jók: ArEmb. IV: 133). — *Es gereicht einen nicht zum Heile nach Azraelen's Wohlgefallen zu streben:* Azraëlenek nem üdvös kedvét keresni (Jók: ErdAr. II: 17).

Heil (mn.). — *Da wirst du nicht mit heiler Haut davonkommen:* Ezt szárazon el nem viheted (Nyr. V. 511).

Heilen. — *Nur Gott kann diese Krankheit heilen:* Csak isten ennek a betegségnek orvosa (NySz.).

Heilig. — *Die heilige Jungfrau:* A boldogságos szűz.

Heillos. — *Eine heillose Geschichte:* Veszett dolog (Fin.). — *Eine heillose Verwirrung:* Iszonyú zavar (Fin.).

Heilung. — *Damit wir an die Heilung der Jahrhunderte alten Wunden unseres Vaterlandes schreiten können:* Hogy gyógyíthassuk a hazánkon ütött századus sebeket (Jók: ErdAr. 110). — *Von der Zeit erwartet er die Heilung:* Az időre bízta az orvoslatot (Jók: ArEmb. III: 18).

Heim. — *Die Botschaft hatte glücklichen Erfolg und froh kehrt sie heim:* A követség jóra járt [jó véggel járt, jó eredménynyel], vígan tér haza (Ar: Haml. 44).

Heimat. — *Er hat kein Obdach und keine Heimat. Er ist obdachlos und heimatlos:* Hátán a háza, keblén kenyere (NySz.).

Heimfallen. — *Heimgefallene Güter, Erbschaft:* Magvaszakadt jószág, örökség (Vers. 177).

Heimisch. — *Sich heimisch fühlen:* Otthon érezni magát vhol.

Heimkehr. — *Er ist auf der Heimkehr begriffen:* Hazatérőben van. — *Am Heimkehr wollte keine denken:* Haza többé nem készültek (Ar: BH. 6: 48).

Heimleuchten. — *Einen mit der Hundelaterne heimleuchten (d. h. mit einem Prügel von dannen jagen, Schrader 111):* Ebrúdon kivetni, elpáholni.

Heimlich. — *Sich heimlich davonmachen:* Titkon megszökni. Elillanni. — *Sie entflohen heimlich:* Észrevétlen megszöktek. Elillantottak.

Heimsuchen. — *Jemd. mit einer Gefahr heimsuchen:* Veszedelmet bocsátani vkire (NySz.). — *Der liebe Gott möge Sie nie mit Trübsal heimsuchen:* Az Isten sohase látogassa búval (Nyr. IX. 30).

Heimsuchung. — *Man muss die Heimsuchungen Gottes mit Geduld ertragen:* Az istennek kezét békével kell szenvedni (NySz.).

Heimweg. — *Der Bursche machte sich auf den Heimweg:* A fiú haza felé fordította szekere rúdját (Nyr. I: 457).

Heimweh. — *Dem Knaben war das Heimweh stark in die Beine gefahren (od. der Knabe hatte Heimweh):* A fiúnak nagyon nagy mehetnékje volt haza; nem maradt (UngRevue VII: 688).

Heiraten. — *Sie ist aber selbst Schuld daran, dass sie niemand heiraten will:* Hanem hát maga az oka, hogy nem veszik el (Jók: RRáby I: 14). — *Fände sich nur schon irgend ein guter Mann, der sie heiraten würde:* Hiszen csak akadna már egy jó ember, a ki férjhez venné! (I: 21).

Heischen. — *Der Metallkönig Gold heischt strenge Dienst:* Az arany király nagyon megszolgáltatja magát (Jók: Ar. Emb. II: 49). — *Das Recht ist, was ich heische:* Jogomat kivánom (Ar: BH. 7: 25).

Heiss. — *Bange machen, heiss machen:* Szorongatásba hozni, ijeszteni (Vers. 180). — *Jemandem heiss machen:* Vkit megszorítni (Fin.). — *Jemandem die Hölle heiss machen:* Vkire ráijeszteni. (Fin.). — *Einem den Kopf heiss machen:* Vkinek főfájást okozni. — *Die Sonne scheint heiss:* A nap hevesen süt (Fin.).

Heissen. — *Wie heissest du?* Hogy hínak?— *Wie heisst dies auf ungarisch?* Minek v. hogy híják ezt magyarul? — *Wenn man mit einem Narren spricht, da heisst es recht vorsichtig sein:* Nagy okkal és móddal szóljon az ember bolonddal (NySz). — *Er hiess ihn w i l l k o m m e n:* Üdvözölte, szívesen látta. — *Da hiess Gunther Sigfrid herantreten:* Ekkor azt mondta Gunter Szigfridnek, lépjen oda v. jöjjön oda. Ekkor Gunther Szigfridet oda hítta. — *Jetzt heisst nun aufgebrochen:* Nosza hát indúljunk (Ar: BH. 5: 30).

Heisshunger. — *Mit Heisshunger:* Mohón (Fin.). — *Der alte war in der heitersten Stimmung:* Az öreg virágos kedvében volt (Nyr. XVIII. 52).

Heiterkeit. — *Sie vermochten ihre Heiterkeit nicht zu bemeistern:* Nem birták visszafojtani jó kedvüket (Jók: ArEmb. II: 154).

Helfen. — *Hilf Himmel:* Uram segíts (Fin.). — *Sie halfen ihm davon:* Segítettek neki menekülésében v. hogy menekülhetett. — *Verstehst du's auch so nicht, dann kann ich dir nicht helfen:* Ha így sem érted meg, én nem segíthetek rajtad (nem: én neked nem segíthetek, Antib.). — *Wem nicht zu rathen ist, dem ist nicht zu helfen:* A kinek esze nincs, a kovács se csinál annak (Nyr. V: 372). *Ich kann I h n e n nicht helfen:* Nem tehetek önért semmit (Fin.).

— *Und was hilft's ihm, Herr Wirt?* S mit nyerünk vele, gazd' uram? (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Was half das viele und gute Gras im Garten, zuletzt war es doch nicht mehr genug, denn kaum waren zwei-drei Wochen herum, da hatten es die vier Kälber so abgefressen, dass nur hie und da noch ein einzelnes Hälmchen hervorstand (UngRevue VI: 481):* Hiába volt olyan jó meg olyan sok fű a kertben, nem tartott az meddig se, mert az a négy borjú, alig telt bele két vagy három hét, úgy meglingázta, hogy csak itt-ott maradt belőle, más pedig nem volt, a mivel tartsuk. — *Das Herz im Leibe brach ihm beinahe, wenn er an das schöne, goldlockige Mädchen dachte. Aber was half's! er musste nun einmal fort (UngRevue VI: 694):* Úgy fájt a szíve az után a szép aranyhajú lány után, majd megszakadt. De hijába, el kellett mennie. — *Es half ihm wenig:* Keveset használt neki. — *Da hilft nichts dagegen:* Mind hijába. — *Er hat sich geholfen:* Megszedte magát (Fin.). — *Sich zu helfen wissen:* Föltalálni magát. — *Ich kann mir nicht helfen:* Nem tehetek róla (Fin.) — *Die Höflichkeit kostet wenig und hilft viel:* Az udvariasság kevésbe kerül, de sokat ér (Schopenhauer: Gracians Handorakel 118. maxima). — *Dein Ansehen wird mir viel helfen:* A te tekinteted [tekintélyed] segedelmemre lesz (Vers. 38). — *Bei mir hilft kein Flehen:* Nálam nem fog semmi könyörgés (NySz.). — *Das Kätzchen wusste sich nicht selbst zu helfen:* A szegény kis fehér czicza nem tudott magán segíteni (Jók: ArEmb. I: 47). — *Auf die Beine helfen!* (dat.). *Auf die Beine bringen* (acc.): Lábra állítni vkit (NySz.). — *Er hat ihm auf die Beine geholfen:* Talpra állította (őt). Felsegítette. — *Da haben Sie einem Spitzbuben wieder auf die Beine geholfen:* Egy tolvajt állítani lábra! (Kaz: BarnhM. 4: 3). — *Wenigstens hilfst auch du unserm Haushalte ein wenig auf die Beine:* Legalább te is lendítesz valamit a gazdaságon (UngRevue VI: 481). — *Ich werde doch wohl einen Menschen finden, der mir auf den richtigen Weg hilft* (uo. VII: 565): Csak találok olyan embert, a ki útba igazít. — *Jmdm aus der Klemme helfen:* Kisegíteni vkit a bajból.

Hell. — *Es wird hell:* Világosodik. — *Sie schlug ein helles Lachen auf:* Erősen felkaczagott (Jók: ErdAr. I: 61). — *Sie kamen in hellen Scharen:* Csapatostul jöttek. Seregestül jöttek. — *Bis zum hellen Tag:* Kivilágos kiviradtig (Nyr. XV. 39).

Heller. — *Ich würde keinen Heller od. Pfennig od. Pfifferling dafür geben:* Egy batkát sem adnék érte. Egy babot nem adnék rajta [érte] (NySz.). Egy babot ér (NySz.) — *Er hat keinen blutigen Heller:* Egy árva fillérje sincs (Fin.). — *Er hat keinen rothen Heller:* Nincs egy árva (réz) garasa sem. Nincs egy batkája (NySz.). — *Es ist keinen Heller wert:* Nem ér egy batkát. Nem ér egy pipa dohányt. Nem ér egy fakovát. — *Bis auf den letzten Heller* (Matth: 5, 26): Az utolsó fillérig.

Hellicht. — *Bei hellichtem Tage sind sie betrunken:* Fényes délben részegek (NySz.).

Hemd. — *Sich bis aufs Hemd ausziehen:* Ingre vetkőzni, egy ingre vetkőzni. — *Ein bis aufs Hemd entkleideter Gefangener:* Ingre vetkőztetett fogoly (Jók: A fekete sereg).

Henker. — *Den Schuldlosen sehe ich unter dem Beil, und das himmelschreiende Laster ist der Unschuldigen Henker:* A fejsze éle alatt látom a bűntelent, és az égben kiáltó gonosz hóhérkodik az ártatlanon (Fal: NE). — *Hol' dich der Henker:* Akasszanak fel, vigyen el a tatár! (Fin.) — *Schick ihn zum Henker und zum Teufel:* Ereszd el pokolba (NySz.).

Henkersbeil. — *Was Leben heisst, soll unter seinem Henkersbeile bluten:* Minden élőt pallosra hány az ingerlett harag (Szem: Zr. 3: 9).

Henne. — *Blinde Henne findet wohl auch ein Korn:* Néha a varju is elég szépen krákog (Dug: Pb. 33). — *Eine Henne die viel gackert, kommt ums Ei:* Mely tyúk sokat kodácsol, keveset tojik (132). — *Das Ei will klüger sein als die Henne:* Ne legyen csirke okosabb a tyúknál. Csirke akar tyúknál okosb lenni (Erd). Tojás akar okosb lenni tyúknál (uo.). Csirke oktatja a tyúkot (Dug: Pb. II: 10). Vak mutat a szemesnek útat (14).

Her. — *Er ist nicht weit her:* Nem valami nagy vad (Fin.). — *Es ist eine lange Zeit her:* Rég az ideje (Fin.). — *Es ist gar nicht so lange her, dass die ganze vornehme Welt eine Perrücke trug:* Nem is oly régen volt, hogy az úri nép minden

tagja vendéghajat viselt (Nyr. XVIII: 53). — *Von Alters her:* Ősidőktől fogva. — *Her damit:* Addsza, addszide.

Herabdrücken. — *Die Weizenpreise herabdrücken:* A búza árát leverni (Jók: ArEmb. II: 76).

Herabhängen. — *Mit herabhängenden Armen:* Lecsüggesztve karjait (Jók: ArEmb. II: 166). — *Die grüne Fahne, die selbst der Wind nicht bewegen mochte, hieng schlaff herab an ihrer Stange:* A zöld zászló, még a szél sem akarta azt mozgatni, lankadtan csüngött alá nyelére (Jók: FehérR. 112).

Herabjagen. — *Man hat mich von meinem Wagen herabgejagt und zurückgelassen:* Leparancsoltak a szekeremről s itt hagytak (Jók: EnyémT. II: 33).

Herabkommen. — *In welcher er ihm mittheilte, in welcher Mission Mathias Ráby herabgekommen sei:* Melyben tudatta vele, hogy Ráby Mátyás mi járatban van? (Jók: RRáby I: 128).

Herablassung. — *Er grüsste Timár mit freundlicher Herablassung:* Szives leereszkedéssel üdvözölte Timárt (Jók: ArEmb. I: 111).

Herabreichen. — *Jetzt reicht man die zerbrochenen Fenster herab:* Most adogatják le a törött ablakokat.

Herabsetzung. — *Herabsetzung der Gebühren:* Illetékek leszállítása.

Herabströmen. — *Der Regen strömte aus ihr [aus der Wolke] herab:* Szakadt belőle [a felhőből] a zápor (Jók: FGyém. V: 128).

Herabstürzen. — *Der Vogel stürzt sich herab:* Leveti magát, lecsap a madár.

Heranreichen. — *Keine Verleumdung reicht an sie heran:* Nem férhet hozzá semmi rágalom (Jók: ArEmb. III: 22).

Herantreten. — *Hier tritt die Frage an uns heran, ob wir einen vollständigen Shakespaere haben wollen, oder eine verstümmelte, lückenhafte, castrierte Ausgabe:* Itt az a kérdés áll elé: teljes Shaksperet akarunk-e,! vagy megcsonkított, hézagos, castrált kiadást (Ar: HátrPr. 495).

Heranwagen, sich. — *Er wagt sich heran:* Közelíteni merészel.

Heranwinken. — *Ein Blumengarten winkt uns heran:* Egy virágos kert hívogat a közelebbjövésre (Jók: ArEmb. I: 83).

Heraufbeschwören. — *Die Gefahr, die er auf diese Weise gegen sich heraufbeschwört:* A veszély, melyet ez által magára idézett (Jók: ErdAr. II: 129). — *Einen Streit heraufbeschwören:* Viszályt idézni föl. (Vö. Mely poklok mélyiből idéz viszályok angyalát, Bajza: Apotheosis).

Heraufreichen. — *Mein Hut ist hingefallen, reiche mir ihn herauf, mein liebes Täubchen:* Leesett a kalapom, add fel édes galambom.

Heraus. — *Er will nicht aus dem Busch heraus:* Nem akar előbujni odujából. — *Es muss heraus, er kann es nicht bei sich behalten:* Ha ki nem mondhatná, az oldalán is kifakadna (NySz.).

Herausarbeiten. — *Sich aus der Tiefe herausarbeiten, der Gefahr entgehen:* A veszedelemből kivergődni (Márton: Lat. 178). — *Es ist endlich schwer, sich aus den Schulden herauszuarbeiten:* Végtelen nehéz, az adósságból kivergődni.

Herausbekommen. — *Er hat 10 Kronen herausbekommen:* 10 korona jár neki vissza.

Herausbringen. — *Bandi brachte noch immer kein Wort heraus:* András még mindíg nem tudott szóhoz jutni (Jók: ErdAr. I: 41).

Herausfahren. — *Nein, Frauenzimmerchen, eben das woll't ich Ihr noch sagen: die Schnurre fuhr mir nun so heraus:* Nem, leányasszonykám, nem! az csak úgy elperdüle a nyelvemen (Kaz: BarnhM. 3: 11).

Herausfinden. — *Unter den Mädchen konnte er die Sängerin leicht herausfinden:* A leányok közül könnyen kiveheté az énekest (Jók: FGyém. I: 78).

Herausfordern. — *Ein Türke forderte Bánfy heraus, mit ihm eine Lanze zu brechen:* Egy török kihívá Bánfyt, hogy kopját törnének (NySz.). — *Das ist schon ein Umstand, der zum Nachdenken herausfordert:* Ez már kissé gondolkodóba ejtő körülmény (Jók: FGyém. II: 20).

Herausfühlen. — *Timár fühlte die Ironie dieser zarten Besorgnis heraus:* Timár elértette a gúnyos jó kivánságot (Jók: ArEmb. IV: 86).

Herausklügeln. — *Die ganze Construction ist so verworren, dass es sehr schwer ist, einen ordentlichen Sinn herauszuklügeln od. herauszukriegen:* Az egész constructio oly nyakatekert, hogy igen nehéz belőle józan értelmet vájni ki (Ar: HátrPr. 169).

Herauskommen. — *Jetzt kommt noch ihm heraus!* (Most) még neki áll föllebb (még ő hiszi, hogy igaza van, Nyr. VIII. 371. XV. 279).

Herauskriegen. — *So wahr mich Gott selig habe! ich wollt' es schon herauskriegen, weswegen mein armer gnädiger Herr immer noch als Gespenst umgeht:* Tudom istenem, hogy kitudnám, mért jár haza szegény ténsuram! (UngRevue VII: 691. Vö. Herausklügeln.)

Herauslesen. — *Jede las aus den Augen der Andern eine traumartige Ahnung heraus:* Mind a ketten valami álomszerű sejtelmet láttak ki egymás szemeiből (Jók: ArEmb. I: 107).

Herausputzen. — *Sie hat sich heraus geputzt:* Kicsípte magát (Nyr. V. 31).

Herausrauschen. — *Da rauschte der Hirsch heraus* (Uhland): Ekkor előcsörtetett a szarvas.

Herausrücken. — *Dann rückte er mit der Hauptsache heraus:* Akkor aztán rátért a dolognak érdemére (Jók: ArEmb. III: 89).

Heraussagen. — *Etwas barsch heraussagen:* Nyersen kimondani (NySz.) — *Um es barsch herauszusagen: wir dürfen nicht zu Teufeln werden:* Szárazon kimondván: ne légyünk ördögök (Fal. 308). — *Etwas frei heraussagen:* Bátran (v. kereken) kimondani vmit. — *Etwas offen heraussagen:* Kereken v. nyiltan v. tisztán kimondani vmit.

Herausschauen.—*Schaut's daheraus?* Hát ez az oka? — *Da schaut nicht viel heraus:* Nem sok néz ki belőle: Nem sokat lehet tőle várni (Nyr. XV. 279).

Heraussehen. — *Sah er auch gerade zum Fenster heraus:* Akkor is könyökölt egy ablakban (UngRevue VII: 567).

Herausstellen. — *Sich als vollständig zweckentsprechend herausstellen:* A czélnak teljesen megfelelőnek mutatkozni. Nagyon czélszerűnek mutatkozni. — *Es stellt sich heraus, dass niemand etwas von der Arbeit versteht:* Kisűl, hogy senki sem ért ahhoz a munkához (Jók: FGyém. I: 130).

Herausstrecken. — *Und wenn er die Zunge auch klafterweit herausstreckt, was schert es mich?* Nem bánom én, ha ölnyire kihányja is a nyelvét (Nyr. II: 420).

Herb. *Eine herbe Nüchternheit bemächtigt sich Toldi's:* Toldin erőt vesz keserű józanság (Ar: TSz). — *Du wirst eine herbe Enttäuschung erleben:* Keserü kiábrándulás lesz ennek a következménye.

Herbeilaufen. — *Er kam herbeigelaufen:* Oda szaladt.

Herbeischaffen. — *Schaffe Geld herbei:* Nekem pénzt teremts (Jók: ArEmb. I: 116).

Herbeischleichen, sich. —*Er schleicht sich herbei:* Lopva jő. Oda lopódzik. Halk lábon jő (NySz.).

Herbst. — *Der Herbst nähert sich:* Közelget az őszi idő. Őszül az idő (Vers. 157). — *Es wird Herbst:* Őszire v. őszre fordúl az idő (Márton: Lat. 293).

Herd. — *Er heirathete und gründete sich einen eignen Herd:* Megnősülvén saját kenyerére szállott (Vikár-Suonio: A hold regéi 14).

Hereindrängen. — *Auf die Galerie hat sich eben ein Mitbürger hereingedrängt:* A karzaton most furakodott be egy polgártárs (Jókai).

Hereintreten. — *Sein Herr tritt in hellem Zorn herein:* Gazdája dühösen betoppan (Ar: ToldiE. VI.).

Herfallen. — *Über einem herfallen:* Neki esni, rátámadni. — *Sie fielen über die Feinde her und metzelten sie nieder bis auf den letzten Mann:* Neki mentek az ellenségnek, mind egy szálig lekaszabolták (Nyr. I: 456). — *Alle dreie fielen über Eisenkopf her, und hatten ihn in einem Hui so zerrissen*... Neki estek a vasfejű embernek, olyan miknyire összetépték... (UngRev. VI: 694). — *Die fällt gleich über die Speisereste her, und frisst und frisst, wie wenn man mit Peitschen auf sie einhauen würde:* Neki esik az ételmaradéknak, eszik, eszik, mintha ostorral vágnák (UngRev. VII: 564)— *Schon in aller Frühe, vor dem zweiten Hahnenschrei fiel er über mich her:* Már hajnalban, még a második kakasszó előtt rajtam rontott (Jók: VadonVir. 56). — *Fürst Waldemar fiel kürzlich über mich her, und bot mir hundert Dukaten für jedes einzelne Blatt jenes Albums:* Valdemár herczeg a minap rajtam rontott s száz aranyat kinált minden egyes lapjáért annak az albumnak (Jók: FGyém. III: 82).

Hergeben. — *Er würde alles hergeben für seine Gesundheit:* Mindent oda adna egészségeért. — *Gib mir meinen Hut her, ich gehe spazieren:* Add ide kalapomat, megyek sétálni. — *Um alles in der Welt*

würd' ich's nicht hergeben: A világ minden sűrü kincsiér sem adnám (Nyr. XV. 181).

Hergehen. — *Es geht l u s t i g her zu Hause in Nagyfalu:* Van drága dolog otthon Nagyfaluban (Ar: Toldi). — *Es gieng lustig her:* Magasra kerekedett kedvünk (Kovács: FarsKal. 24). — *Im Nu war ein ländlicher Ball auf dem Eise improvisiert, auf dem es h o c h hergieng:* A jég hátán egyszerre csak olyan dáridó támad, hogy hét falura szól (Jók: ArEmb. V: 82). — *Als es auf der Hochzeit eben a m l u s t i g s t e n hergieng:* Mikor a menyegzői öröm szinte javában van. — *Bis sie mit einander bekannt werden, geht es ein wenig s t e i f her; niemand weiss, womit er das Gespräch beginnen soll:* Míg megismerkednek, kissé feszesen megy a dolog; senki sem tudja, mivel kezdje a discursust (Jók: FGyém. II: 120).

Hergelaufener. — *Ein Hergelaufener:* Bokorból ugrott ember (Erd.). Szalajtott ember. (Nyr.). Ágról szakadt. (Nyr. III: 304). — *Jene Hergelaufenen:* Azok a bokorból ugrott nem tudom kik (Nyr. I. 457); azok a jöttmentek.

Herkommen. — *Wo ist dieser Mensch hergekommen?* Hol vette magát ez az ember?

Herkömmlich.—*Herkömmlicher Weise:* Szokott módon.

Herlaufen. — *So kommst du hergelaufen, zu rühmen dich damit?* De minek futsz hozzám dicsekedni ezzel? (Ar: BH. 7: 22).

Hernehmen. — *Die Krankheit hat das Kind tüchtig hergenommen:* A betegség nagyon megviselte a gyereket. Ugyan megszürte a gyereket a betegség (Nyr. V. 223).

Herold. — *Dann schickt zu Buda einen Herold er vor das Thor:* Kapu elé mingyár' szót szólani küldött (Ar: BH. 12: 58).

Herr. — *Wie der Herr, so der Diener:* Minő a király, olyan a nép (Dug: Pb. II: 218). A kinek jámbor az ura, szolgája is jámbor annak (NySz.). — *Er soll dein Herr sein* (I. Mos. 3, 16): Ő uralkodni fog rajtad (Tárkányi). — *E i n e r S a c h e Herr w e r d e n:* Megbírkózni vele (Fin.). — *Er vermochte nicht seiner Gefühle Herr zu werden od. seine Aufregung zu bemeistern:* Nem tudott indulatán uralkodni, indulatának parancsolni, nem tudta leküzdeni, fékezni, elnyomni (nem: nem tudott urrá lenni indulata fölött, Antib.). — *Herr s e i n über Leben und Tod:* Élet és halál ura. — *Dem verlob' ich mich und den m a c h' ich z u m Herrn über mein Schicksal, an dem sich mein Herz angezogen fühlt:* Ahhoz jegyzem magamat, s azt teszem úrrá sorsomon, kihez szívem vonz (Szigligeti: Rózsa 42). — *Des Herrn Auge macht das Pferd fett:* Ha a gazda maga lát a dolgához, mindenkor többet mozdít (Dug: Pb. 271). Gazda szeme hizlalja a jószágot (Erd.). — *Kein Mist düngt so wohl, als der Koth, den des Herrn Fuss auf den Acker bringt:* Nincs annál jobb ganéj, melyet a gazda csizmáján visz a szántóföldre (Erd.). — *Er s p i e l t d e n Herrn:* Urat játszik (Nyr. IV: 82). Adja az urat. — *Tröste Gott den Herrn, den der Knecht lehren muss:* Nyomorúlt gazda, kit a szolga tanít (Erd.). — *Während des Krieges hat manches seinen Herrn, sehr oft mit und ohne Vorbewusst des Herrn, verändert:* Míg tartott az a háború, sok került urának hol hírével, hol híre nélkül, más kezekre (Kaz: BarnhM. 2: 2). — *Mit grossen Herren ist nicht gut Kirschen zu essen:* Nem jó nagy úrral egy tálból cseresznyét enni (Erd.). — *Dass ein Reich zwei der Herrscher als Herren hätt' geehrt?* Az egy birodalom két főt hogy uraljon? (Ar: BH. 2: 20.) — *Ihr herrschet alle beide, du bist so Herr wie er:* Ketten uralkodtok; ő annyi, miként te (Ar: BH. 2: 36).

Herreichen. — *Reiche das Salzfass her, damit ich meine Suppe salzen könne:* Add idébb a sótartót, hogy megsózhassam levesemet.

Herrlich. — *Ein herrlicher Gedanke:* Gyöngy gondolat. (Vö: Arany elmének gyöngy a gondolatja, Erd. 246.)

Herrnlos. — *Die besten Felder werden unter seiner Vermessung herrnloses Gut:* Minden java-föld bitangba megy az ő mérése szerint (Jók: RRáby I: 185).

Herrschaft. — *Auch käme es mir nicht in den Sinn, seine Herrschaft zu erschüttern:* Trónusát megingatni se jutna eszembe (Nyr. VI: 155). — *Sich der Herrschaft bemächtigen:* Az uralom birtokába jutni.

Herrschen. — *So lang der Friede herrschet, ist mein der Herrscherstab:* Enyim a pálcza, most béke uralmán (Ar: BH.

4 : 14). — *Da herrschte modische Pracht:* Ott divatos pompa uralgott (Jók : ArEmb. II: 4). — *Der halbe Mond soll herrschen auf der Erde:* A világ uralja holdamat (Szem : Zr. 1 : 4). — *Ich will in Frieden herrschen:* Én a sokaságot bírni tudom békén (Ar : BH. 1 : 24). — *Er herrschte alleine über der Hunnen gutes Volk:* Egyedűl bírá húnok országát az (Ar : BH. 2 : 25).

Herschreiben. — *Was weiss ich, wo sich der Ring eigentlich herschreibt?* Mit tudom én honnan került? (Kaz : BarnhM. 2 : 2.)

Herstammen: Eredetét venni.

Herstellen. — *Sie mögen durch ihr Erscheinen die Ordnung wieder herstellen:* Megjelenésükkel állítsák vissza a rendet (Jók : FehérR. 95).

Herum. — *Rings herum:* Köröskörül. — *Kaum waren zwei-drei Wochen herum [od. um]:* Alig telt bele két vagy három hét (UngRevue VI: 481).

Herumbeissen. — *Sich mit einem herumbeissen (streiten, zanken,* Schrader 99): Marakodni.

Herumdrehen. — *Er dreht sich im Kreise herum:* Körben forog.

Herumführen. — *Einen bei der Nase herumführen:* Nem hagyom magam orromnál fogva hurczolni (Erd.).

Herumgehen. — *Herumgehen wie die Katze um den heissen Brei (lüstern und doch misstrauisch zögernd an etwas herantreten, wie die Katze das Verbrennen scheut,* Schrader): Kerülgetni, mint a macska a forró kását. Forgolódik, mint a macska a forró kása körül (Erd.). — *Was sollte auch einem Geschäftsmanne anderes im Kopfe herumgehen?* Az üzlet emberének mindig ezen jár az esze (Jók : ArEmb. III: 14). — *Es geht mir etw. im Kopf herum:* Vmi furdal. Egy gondolat bánt engemet (Pet.). — *Es geht mir vielerlei im Kopf herum:* Sok minden jár az eszemben.

Herumirren. — *Ohne Ziel herumirren (Lessing: HambDram. Einleitung):* Czéltalan bolyongani (Pet.). — *Als er in seine Gedanken vertieft ziellos auf der Insel herumirrte:* Töprengve járt czéltalan bolyongással a szigeten (Jók: ArEmb. IV : 26).

Herumlungern. — *Lungert und stolpert dort herum:* Őgyeleg és ödöng ott (a vásárban) előre hátra (UngRev. VII: 563). — *Hier lungerte er bei mir ein halbes Jahr herum. Er konnte trinken, jagen, sich unterhalten. Dann suchte er das Weite:* Itt lebzselt nálam félesztendeig. Tudott inni, vadászni, mulatni. Azután kereket oldott. (Baksay : GyÖ. II: 166).

Herumnehmen. — *Halt das Maul, sonst werd' ich dich herumnehmen od. zum Tanze führen:* Fogd be szádat, különben majd megrégulázlak! (PhilKözl. X: 990) v. megtánczoltatlak.

Herumreden. — *Reden wir also nicht lange herum:* Ne prézsmitáljunk hát sokat (Jók: RRáby I: 32).

Herumschiessen. — *Fortwährend herumschiessen:* Egyre lövöldözni.

Herumschleichen. — *Er schlich sich schon lange um Bánfy herum:* Régóta kerülgette Bánfyt (Jók: ErdAr. III : 55).

Herumschwänzeln. — *Er schwänzelte fortwährend vor dem Feuer herum:* Mindig ott sündörgődzött a tűz körül (UngRevue VI: 693).

Herumtappen. — *Er tappt immer ums Ohr herum. Er hat seine Hand immer beim Ohr:* A keze a füle körül jár (Ny. Sz.).

Herumthun. — *Ja freilich wohl; damit du ihm seine Leibspeisen machen lassen kannst; nun, also, thu dich herum:* Igaz, igaz. Hogy a kedvencz [kedves] ételeit elkészíthesd számára. No hát csak láss hozzá (Jók : RRáby I: 112).

Herumtreiben. — *Im blumenbesäten Rasen treiben sich Studenten mit den Mädchen herum:* A virágos fűben diákok kergetőznek a leányokkal (BpSzemle XXV : 112).— *Wo treibst du dich herum? wo kommst du her?* Hol jársz? honnan jösz? (Márton : Lat. 157).

Herunterkommen. — *Er ist sehr heruntergekommen: Er pfeift aus dem letzten Loch:* A lélek csak hálni jár bele (Nyr. XIV. 282).

Heruntermachen. — *Er machte es ihm tüchtig herunter:* Szidta, mint a bokrot (Nyr. I: 456).

Hervorblitzen. — *Er wird alt, sein Kinn ist mit einem starken Bart bewachsen, so dass nur seine beiden wollüstigen Augen daraus hervorblitzen:* Megvénűl, állát kiveri, benövi a szakál, hogy csak két buja szeme villogott ki közüle (Baksay: GyÖ. II. 345).

Hervorbringen. — *Der fromme Mann brachte alles hervor, was ihm Gott zum

Troste der Trauernden eingab: Elmondta a jámbor ember mindazt, a mit Isten szájába adott a gyászolóknak megvigasztalására. — *Die W i r k u n g, die seine Worte hervorbrachte:* A hatás, a mit szavai előidéztek (Jók: ArEmb. II: 139). — *Eine furchtbare Wirkung hervorbringen:* Irtóztató hatást gerjeszteni (Jók: ErdAr. III: 52). — *Wäre es nun nicht möglich, dass der Electromagnetismus dasselbe W u n d e r hervorbringe, welches er an Kupfer und Zink verrichtet?* Nem lehetne-e ugyan az az elektromagnetismus képes ugyanazt a csodát előidézni, a mit a rézen és horganyon elkövet? (Jók: FGyém. II: 173).

Hervorbrechen. — *Und nun brach das joviale Lachen hervor, mit solcher Gewalt, dass die Pferde scheuten und ausrissen:* Most azután kitört egyszerre a joviális kaczagás, oly hangerővel, hogy a négy ló mind megijedt tőle, s elkezdte a kocsit ragadni (Jók: RRáby I: 24).

Hervorgehen. — *Die philosophische Revolution, die aus der religiösen hervorgieng* (Heine): A philosophiai forradalom, mely a vallásinak következménye volt.

Hervorragen. — *Nur das eine Horn ragte noch aus dem Wasser hervor:* Kiáll vége vminek v. kiáll végivel vmi. (Háromszék, NyK. III: 9).

Hervorringen, sich. — *Zerschmettert rangen sich Kiel und Mast hervor aus dem alles verschlingenden Grab* (Schiller: Der Taucher): A hullámsírból tört árbocza orra, emelődik csak kifelé (Szász K.).

Hervorschlagen. — *Er langt danach: da schlagen die Flammen daraus hervor:* Nyúlni akar hozzá, láng csap ki belőle (Ar: BH. 9: 27).

Hervorstrecken. — *Er streckt blitzschnell seine lange Zunge hervor:* Hosszú nyelvét sebesen kiölti (Jók: ArEmb. III: 62).

Hervorstürzen. — *Schwarz stürzt hervor und mächtig das Blut, ein Springquell schier:* Feketén a vére nagy erővel buggyan (Ar: BH. 8: 53).

Hervortauchen. — *Der Mond tauchte wieder aus der Wolke hervor:* A hold kibujt a felhővonal alul [alól] (Jók: ArEmb. II: 42). — *Der Ankömmling taucht aus dem Schatten der Rosenlaube hervor:* A közeledő kibukkan az utat árnyazó [árnyékozó] rózsalugasok közül (III: 80).

Hervortreten. — *Seine Augen treten weit (aus den Augenhöhlen) hervor:* Szemei előmeredtek (Jók: ArEmb. I: 157). — *Den Charakter des Helden besser hervortreten lassen:* A hős jellemét jobban tüntetni szem elé (Ar: HátrPr. 57).

Hervorthun, sich. Kitenni magáért (NySz). Kitüntetni magát. Kiválni a többi közül.

Hervorzucken. — *Jetzt bildete sich schon eine grosse Wolke, aus der jetzt der Regen herabströmte und stumme Blitze hervorzuckten:* Most már nagy felhő támadt körülötte, s szakadt belőle a zápor egyre, és szikrázott benne a néma villám (Jók: FGyém. V: 128).

Hervortreten. — *Lazarus trat nun mit drei Bitten hervor:* Lázár most három kéréssel jött elé (KisfK: VígBesz. 179).

Herz. — *Ein Herz v o n S t e i n* (Hesekiel 11, 19): Kőszív. — *Ein Mann mit einem Herzen von Stein:* Kőszívű ember. — *Die Söhne des Mannes mit dem steinernen Herzen:* A kőszívű ember fiai. — *Ihre Tochter war hier, d a s K i n d i h r e s Herzens:* Itt volt leánya, szívétől szakadt gyermeke (Jók: EnyémT. III: 19). — *Das Auge ist des Herzens Zeuge (od. Zeiger):* Szem a lélek tükre. (Erd.) Kinek mi szívében, megtetszik szemében [meglátszik szemében] (NySz). — *Mein Herz i s t von Kummer b e f a n g e n:* Bánat fogja szívem (Lehr 22). Bánat borítja szívemet (uo). — *Das Herz b l u t e t ihm:* Vérzik a szive. A lelke is sír. — *Das Herz b r i c h t ihm vor Schmerz:* A szíve bánatában megreped (Pet., Lehr 22). — *Das Herz will mir brechen:* Majd a szívem szakad meg (Lehr 22). Szívem majd megszakad bele. Szívem szörnyet hasad (Nyr. II: 112). — *Während der acht Jahre bricht mir wohl das Herz:* Nyolcz esztendő alatt talán a szívem meghasad (Népk. II: 179). — *Sein Herz hat F e u e r g e f a n g e n:* Szíve lobbot vetett (Magy. s a Nagy Világ V: 578). — *Mein Herz f l o g ihm e n t g e g e n:* Szívem repdesett elejébe (Kárm: Fanni XXV). — *Dem verlob' ich mich und den mach ich zum Herrn über mein Schicksal, a n den sich mein Herz a n g e z o g e n fühlt:* Ahhoz jegyzem magamat, s azt teszem úrrá sorsomon, kihez szívem vonz (Szigligeti: Rózsa 42). — *Sein Herz j a u c h z t v o r F r e u d e:* Szíve örömében ég (NySz.). — *Es h ü p f t ihm das Herz vor Freude. Das Herz hüpft ihm i m L e i b e:* Repdes

a szíve. (Berzs.) Repes a szíve (vmin). Röpköd a szíve (Lehr 139). Repes a lelke. A lelke is örül. — *Das Herz klopfte mir vor Furcht:* Féltemben megdobbana a szívem (NySz). — *Sind noch mehr Worte vonnöthen, damit allen Kriegern das Herz schwelle im Bewusstsein des sichern Sieges?* Kell-e mondani többet, hogy a diadal öntudata dagaszsza minden harczos szívét? (Ar: HátrPr. 428). — *Mein Herz ist so schwer:* Olyan nehéz a szívem (Nép. Lehr 22). — *Da ist vor lauter Freude das Herz ihm übergangen:* Nagy szíve örömmel teljesedék rája (Ar: BH. 5: 28). — *Das Weib ist so närrisch gut, dass es selbst dann trösten kann, wenn das eigene Herz zum Brechen voll ist:* Az asszony olyan jó bolond, hogy tud vigasztalni, ha szakadóban van is szíve (Baksay: GyÖ. II: 82). — *Wem das Herz voll ist, dem geht der Mund über:* Kinek szíve telve, megnyílik a nyelve. (Erd.) — *So wallte ihr Herz über:* Igy áradt túl, így áradozott szíve. — *Dessen Herz vor Freude zerspringen möchte:* Kinek szíve örömében majd kipattan. (Gyulai: VénSzínész 3). — *Dass ihr das Herz davon nicht zersprungen!* Hogy nem szakadt meg bele a szíve! (Jók: ArEmb. IV: 70). — *Sein Herz neigt sich dir zu:* Szíve hozzád hajló (Ar: BH. 2: 27). — *Ein Herz und eine Seele sein* (Apostelg. 4, 32): Egy szívök, egy lelkök vala (Tárk.). — [*Acc.*] *Es drückt mir das Herz ab:* A szívem majd megszakad belé. Megesik rajta a lelkem (Jók: RRáby I: 74). — *Es drückte mir das Herz ab, ihn so völlig verlassen zu sehen:* Szíven ütött látnom mindenkitül elhagyatottan (GyőriV., HaviSzemle I: 154) v. elhagyva. — *Gott sieht das Herz an:* Isten a szívet tekinti. (Erd.) — *Schüttet euer Herz vor ihm aus:* Öntsétek ki előtte sziveteket (NySz.). — *Was das Auge nicht sieht, bekümmert das Herz nicht. Was man nicht weiss, macht einem das Herz nicht heiss:* A mit a szem nem lát, a szív hamar felejt. (Erd.) A mit a szem nem lát, azt a szív nem bánja («szokták mondani» Káldy: Préd. I. 578). — *Mit schmerzerfülltem Herzen flehe ich zu Gott:* Szívem repedtével esedezem az úr előtt (Nyr. V. 512). — *Eine taube und blinde Furcht ergriff alle Herzen. Sein Herz eröffnen:* Felfedezni szándékát; szívét kitárni (Márton: Lat. 228). — *Sich ein Herz fassen:* Összeszedni magát, fölbátorodni, elszánni magát. Legyőzni v. leküzdeni félelmét.— *Ráby fasste sich das Herz, ihm die Schrift zu überreichen, die er in der Hand hielt:* Ráby bátorságot vett, a kezében levő iratot eléje nyujtani (Jók: RRáby II: 186). — *Plötzlich aber fasst sich ein junger ungarischer Bursche ein Herz, erhebt sich von der Bank und spricht:* Egyszer azonban egy fiatal magyar legény nekidurálja magát, feláll a lóczáról és megszólal (Jók: RRáby I: 49). — *Kleider fressen die Motten, und Sorgen das Herz:* Moly a ruhát, bánat a szivet. (Erd.) — *Erlöse mich, wenn du ein fühlendes Herz hast.* Szabadíts ki, ha van benned szánakozó lélek (Nyr. I: 458). — *Du weisst, Kamerad, mein Herz hab' ich auf dem rechten Fleck:* Szívem, tudod pajtás, helyén van (Kovács: FarsKal. 10). — *Mein Hans hatte das Herz am rechten Fleck:* Az én Jancsimnak helyén állt a szíve. (Pet: JánosV.) — *Herz und Nieren prüfen* (Psalm. 7, 10): Szíveket és veséket vizsgálni (Tárkányi). A veséket vizsgálni. — *Held Etzels grosses Herze zu rühren das begann:* Megesett nagy lelke bátor Etelének. (Ar: BH. 3: 41). — *Er hat das Herz od. den Muth verloren:* Inába szállt a bátorsága (Nyr. I: 456). Lábába szállott bátorsága (NySz.). — *Das Herz auf der Zunge haben:* Mi a szívén, az a nyelvén. (Erd.). — *Er trägt sein Herz auf der Zunge:* Szívét nyelvén hordozza. (NySz.). Szíve ajakin kicsordul (NySz.).— [*Tráp.*] *Dein Wohl liegt mir am Herzen:* Javadat szívemen hordozom v. hordom (nem: sz. fekszik, Antib.). — *Einem etwas ans Herz legen:* Lelkére kötni vmit vkinek (NySz.). — *Das Schicksal legte dir ans Herz die Sache dieser kranken Welt:* A sors szép lelkedre kötötte a beteges világ ügyét! (Tompa I: 5.). — *Es ist ihm etwas ans Herz gewachsen:* Hozzá aszott a lelke vmihez (NySz.). Szívéhez aszott vmi (uo.). — *Er drückte od. presste die Hand ans Herz:* A szívéhez kapott. — *Aus tiefstem Herzen:* Szívem mélyéből. — *Es ist ihm der Muth aus dem Herzen gefallen:* Szárába szállott a szíve (Dug: Pb. I: 139.). Inába szállott a bátorsága. — *Ich will mir den Dolch durchs Herz stossen:* Gyilkot fogok szívembe

mártani (Petőfi: A magyar ifjakhoz) v. meríteni, döfni, taszítni, ütni (Lehr 50.). — *Er f ü h l t i m Herzen, was er auf der Zunge trägt:* Az lakik szivében, a mit nyelvén visel (NySz.). — *So h a c k e n in dem Herzen ihm bleichen Schreckens scharfe Fänge:* Verte vadúl szívét az ijedség szárnya (Ar: BH. 2: 32.). — *Anhuben ihm im Herzen der Gram, die Furcht zu w ü h l e n:* Félelem és bánat kezdte szivét vájni (Ar: BH. 10: 50.). — *Er s c h o s s s i c h ins Herz:* Szíven lőtte magát. — *Der ihm den schmerzlichsten Stachel der Eifersucht ins Herz g e b o h r t:* A féltés legfájóbb tövisének hegyét törve benn szívében (Jók: ErdAr. III: 56.). — *Er gab mir e i n e n S t i c h ins Herz (mit seinen Worten):* Szavával kést ütött v. döfött a szívembe (Lehr 49.). — *Das Wort, es war ein Dolchstoss in Toldi's Herz:* Toldinak a sz ó a szívébe nyilallott (Arany). — *Er s t i e s s d e n D e g e n od. das Schwert dem Drachen ins Herz:* Bele (a sárkány szívébe) kardvasat merített (Pet: JánosV.). — *Ihnen das Schwert ins Herz zu stossen, das haltet ihr für eine Sünde:* Szívökbe ütni a kést véteknek tartjátok (Kaz: Bácsm. febr. 2.). — *Als s t i e s s e man ihm e i n grosses M e s s e r ins Herz:* Mintha a szívébe nagy kést mártanának (Ar: Toldi 2: 5) v. vernének (Lehr 49.). Mintha késsel hasogatták volna szivemet (Nyr. V. 511). — *M i t w i l l i g e m Herzen:* Szives-örömest. — *E s w i r d m i r s c h w e r u m s Herz:* Aggasztja a lelkemet. — *Es wird ihm e n g e ums Herz:* Elszorul a szive; összeszorul a szive tájéka. — *V o n Herzen g e r n:* Szivesen (Fin.) Nagyon szivesen. Jó szívvel, szives örömest. — *Ich habe dich von Herzen lieb. I c h b i n d i r v o n g a n z e m Herzen z u g e t h a n:* Szivem szerint szeretlek (NySz). — *Was von Herzen kommt, geht zum Herzen:* Szívhez szól a szivben fogant szó. (Vö. Ajakon termett, nem szívben fogant szó, Erd. 76.) — *Es g i e n g mir z u Herzen:* Megesett rajta a szivem (Nyr. III: 30). — *Ihr Unglück geht einem zu Herzen:* Balsorsukon sok szív megesik (Faludi, NySz). — *Dein Ungemach geht mir zu Herzen und macht mich krank:* Szánalommal ejti meg szívemet ügyed s megbetegít (Rákosi: Shak. 13. 31). — *Dein Jammer gieng ihm zu Herzen:* Szívre vevé fájdalmidat (Dayka 48). — *Etwas zu Herzen n e h m e n:* Vmit szívére venni, megszívlelni.

Herzeleid. — *Einem das g ebrannte Herzeleid anthun:* Mindenképen faggatni, kínozni, gyötörni vkit.

Herzenslust. — *Er lebte nach Herzenslust:* Kényén-kedvén élt (NySz.). Kényérekedvére élt. — *Ich ass und trank nach Herzenslust:* Ettem ittam kedvemre; ettem ittam a mi szememnek szájamnak tetszett.

Herzhaft. — *Er that einen herzhaften Schluck aus der Weinflasche:* Jókorát húzott v. ivott a boros palaczkból.

Herzleid. — *Ihr ganzes Herzleid war in diesem Augenblick in ihrer Brust erwacht:* Szívének minden fájdalma felébredt ebben a pillanatban (Jók: ArEmb. V: 36).

Herzlich. — *Ich lachte herzlich (ich musste herzlich lachen) über seine Täuschung:* Jóizűt nevettem csalódásán (KisfK: VígBesz. 81). — *Ráby selbst musste herzlich lachen:* Még maga Ráby Mátyás is jóizűt nevetett rajta (Jók: RRáby I: 165). — *Es thut mir herzlich leid:* Szívemből sajnálom.

Herzlichkeit. — *Mit grosser Herzlichkeit:* Nagy jó szívvel (Jókai).

Herzliebst. — *Mein einziger herzliebster Sohn. Mein einziges Herzenskind:* Az én kedves egyetlen egy lelkemtől lelkezett fiam (Nyr. II: 232). — *Du herzliebster Schatz!* Eszem a szívedet! Eszem a lelkedet! Eszem a zuzádat!

Herzschlag. — *Mit stockendem Herzschlag:* Szívdobbanatlan (Jók: FGyém. V: 162).

Hetzen. — *So hetzte den Gefangenen gut Etzel fast zu Tod:* Igy Etel a foglyát fárasztja halálig (Ar: BH. 8: 33).

Heu. — *Ins Heu gehen; Heu machen:* Szénát takarítani v. gyűjteni. — *Das Heu steht noch auf dem Halme: Das Heu ist noch nicht abgemäht:* Még a széna a lábán van: nincs lekaszálva (Nyr. XIII. 42).

Heulen. — *Der Sturm brauste heulend durch die hohen Waldbäume des Arácser Thales:* A vihar harsogva üvöltött alá az arácsi völgy ős fáinak sudarai között (Jók: ArEmb. V: 135). — *Mit Wölfen muss man heulen:* A ki ördöggel lakik, ördöggé kell lenni (Nyr. VIII. 372).

Heute. — *Heute mir, morgen dir:* Ma

nekem, holnap neked (Erd.). — *Heute für Geld, morgen umsonst:* Ma pénzért, holnap ingyen (Erd.) — *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen:* Mit ma végezhetsz, ne halaszd holnapra (Zrínyi : Aphorism. 9). — *Heute lieber ein Ei, als morgen ihrer drei. Ein Sperling in der Hand ist besser, als zehn auf dem Dache. Ein Gewiss ist besser, als zehn Ungewiss:* Jobb a biztos ma, mint a bizonytalan holnap (Nyr. XIII. 42).

Heutzutage: Mai napság.

Hie.—*Hie und da. Mitunter. Zu Zeiten:* Hébe-hóba. Helylyel-közzel. Néha napján. — *Hie und da war ein schadenfrohes Munkeln zu hören:* Itt-amott egy kis kárörvendetes kunczogás volt hallható (Jók : Fekete Vér I : 7. fej.).

Hieb. — *Er jauchzte, so oft ich einem Spahi einen ausgiebigen Hieb beibrachte:* Még ő kiabált legjobban, mikor egy-egy egészségre váló csapást adtam [v. mértem] a spahi fejének (Jók : RRáby II : 184). — *Einen Hieb führen auf einen:* Csapást mérni vkire. — *Jemandem einen Hieb versetzen:* Hozzá vágni vkihez. — *Er hat ihm einen tüchtigen Hieb versetzt:* Nagyot húzott rá. — *Er hat einen Hieb:* Kissé ittas (Fin.). Borókás. — *Auf einen Hieb:* Egy csapásra.

Hilfe. — *Einem Hilfe angedeihen lassen:* Vkinek segítséget nyújtani. Vkit támogatni. — *Dass er dem kleinen Studenten im Wörteraussuchen und in den grammatischen Regeln behilflich sei od. Hilfe leiste:* Hogy a kisdiáknak a szókiszedés, meg a nyelvtani szabályok körül segítségére legyen (SzászK-Ebers : Egy polgárm. II : 13). — *Dass er ihm Hilfe reiche:* Hogy nyujtsa segélyét (Ar : BH. 8 : 45). — *Du wirst noch meiner Hilfe bedürfen:* Még rám szorúlsz. — *Einen wider einen andern um Hilfe anrufen:* Vkitől vki ellen segítséget kérni.—*Einen um Hilfe ansprechen:* Vkitől segedelmet kérni (Vers. 158). — *Helfen, zu Hilfe kommen:* Segíteni, segítségül jönni (157). — *Formeln, die unserer Fassungskraft zu Hilfe kommen* (Heine) : Képletek, melyek felfogó képességünket segítik v. támogatják. — *Zur Hilfe nehmen:* Segédül venni (Ar : HátrPr. 496). Segítségül venni (uo.). — *Ruf' ihn zur Hilfe:* Csak hivjad segítségül (NySz.).

Hilflos. — *An Leib und Seele hilflos, dem Verderben ausgesetzt:* Testem lelkem árván, veszendőben. (Vör.).

Hilfreich. — *Hilfreiche Hand bieten:* Segédkezet nyujtani (Jók : ErdAr. III : 49). Segítséget nyujtani.

Himmel. — *Das Wetter od. der Himmel hat sich aufgeheitert:* Tisztára fordúlt az idő (NySz.). — *Die Himmel hüllen sich in Nacht:* Egek elborulnak (Ar : BH. 9 : 10). — *Der Himmel segne ihren Bund:* Áldás legyen a frigyükön (Jók : ArEmb. V: 180). —*Himmel und Erde versprechen. Goldene Berge versprechen:* Eget földet igérni (Lisznyai : UjPalócD. 122).—*Diese sind oft so verschieden, wie Himmel und Erde:* Ezek annyira különböznek egymástól sokszor, mint ég és föld (Ar : HátrPr. 297).— *Sein Zelt auf einem Hügel gen Himmel ragend stand:* Sátora egy dombon kék égre szökellett (Ar : BH. 1 : 3). — *Jmd. bis zum Himmel erheben:* Egekig magasztalni. — *Unter freiem Himmel:* A szabad ég alatt.

Himmelan. — *Es reckten sich die Zungen der Flammen himmelan:* Láng lobogó nyelvét nagy egekre nyujtá (Ar : BH. 1 : 32). — *Himmelanstürmendes Gebrüll:* Égbontó ordítás (Jók : ErdAr. III : 14).

Himmelschreiend. — *Himmelschreiende Sünde:* Mennybe kiáltó bűn (NySz.).

Himmelstürmend. — *Der himmelstürmende Gipfel des Vorgebirges:* Az előhegy egettartó orma (Jók : ErdAr. I : 66).

Himmelweit. — *Himmelweit verschieden:* Ég meg a föld a különbség (Nyr. IX. 135). Különböz tőle, mint ég a földtől (NySz.). Olyan messze van, mint Makó Jeruzsálemtől (Nyr. VII. 32).

Himmelwärts. — *Umsonst erhebt sich himmelwärts mein sehnsuchtsvoller Blick:* Hiába száll az égre vágyó tekintetem (Tompa : Meleg forrás).

Hin. — *Alles ist hin:* Mindennek vége (van). — *Alle Hoffnung ist hin:* Oda minden reménység (NySz.). — *Hin ist hin:* A mi volt, az nincsen (Ar : BH.). — *Ach was, Versprechen hin, Versprechen her, das thut nichts zur Sache:* Eh! igéret ide, igéret oda, nem tesz az semmit (Ung. Revue VI : 689).

Hinab. — *Sie schwammen den Fluss*

hinab: A folyón lefelé úsztak. Víz mentében úsztak.

Hinabdrücken. — *Er hatte die Actien schon auf dreissig, auf zwanzig hinabgedrückt, er wollte sie noch weiter hinabdrücken:* Lenyomta már a részvényeket, harminczig, huszig, még azon is alul akarta nyomni (Jók: FGyém. V: 68).

Hinabreichen. — *Stellen Sie nur drei Taglöhner neben den Wagen, ich werde schon mit noch zweien die Ziegel hinabreichen:* Állítson csak három napszámost a kocsi mellé, én majd harmad magammal leadogatom a téglákat.

Hinabsteigen. — *Den Abhang hinabsteigen:* A lejtőn lemenni. — *Der dreimal in die Tiefen des Wassers hinabstieg:* Háromszor járta meg a vizek mélyét (Jók: ArEmb. V: 37).

Hinarbeiten. — *Auf die Schädigung der heimischen Produktion hinarbeiten:* A hazai termelés megkárosítására törekedni.

Hinauf. — *Den Fluss hinauf:* A folyón fölfelé. Víz ellenében.

Hinaufhelfen. — *Jmd. einen Sack auf die Schultern hinaufhelfen:* A zsákot vki vállára föladni.

Hinaufreichen. — *Die Garbe auf den Wagen hinaufreichen:* A kévét feladni a szekérre. — *Die Ziegel dem Maurer hinaufreichen:* Feladogatni a téglákat a kőművesnek.

Hinaufschrauben. — *Die Forderungen (Anforderungen oder Ansprüche) wurden sehr hinaufgeschraubt:* A követelményeket nagyon fölcsigázták.

Hinauftreiben. — *Er hat den Preis des Hauses hoch hinaufgetrieben:* Fölverte a ház árát.

Hinaus. — *Er will oben hinaus. Er will hoch hinaus:* Magasra törekszik (Fin.). Nagyra lát. Fenhéjáz.

Hinausfahren. — *Aber warum fuhren sie nicht mit ihren Kähnen in dieses lang gesuchte offene Meer hinaus?* De hát, miért nem szálltak dereglyéikkel arra a régen keresett szabad tengerre? (Jók: FGyém. II: 148).

Hinausgehen. — *Es geht auf eins (auf dasselbe) hinaus:* Egyre megy, mindegy (póriasan: egy kutya, egy fene, mind egy fene).—*Mit oder ohne Nuss, das geht schon so ziemlich auf eins hinaus,* (Ungarische Revue VI: 688): Hisz akár avval, akár a nélkül [az már egyre megy]. — *Die ganze Frage geht darauf hinaus:* Az egész kérdés oda megy ki (Ar.). — *Die Sandbank geht weit ins Meer hinaus:* A zátony messze nyulik ki a tengerbe (Fin.). A zátony messzire kinyulik a tengerbe. — *Hinausgehen in die weite Welt:* Világul elmenni (Tompa). Világra menni (Lehr 128). Világgá menni. Világnak menni.

Hinauslaufen. — *Ich möchte sehen wo das hinauslaufen will:* Szeretném, tudni, hová lyukad ki ez a dolog.

Hinausragen. — *Die Stange ragte über die Bäume hinaus:* A rúd még a fák felett is kimagaslott.

Hinausreichen: Kinyujtani, kiadni. — *Da die Thüre zugesperrt war, reichten die Feuerwehrmänner die kleineren Möbelstücke beim Fenster hinaus:* Minthogy az ajtó be volt zárva, a tűzoltók az ablakon adogatták ki a kisebb butorokat.

Hinausschleppen. — *Wo sich eine Angelegenheit auf Jahre hinausschleppen lässt:* A hol egyik esztendőről a másikra lehet halogatni az ügyet (Jók: ErdAr. I: 91).

Hinaussetzen. — *Sich über etwas hinaussetzen:* Vmivel nem törődni. Vmin fenn nem akadni.

Hinausstarren. — *Seine Augen schienen in die Ferne hinauszustarren:* Szemei mereven látszottak a távolba bámulni (Jók: ErdAr. II: 76).

Hinblicken. — *Starr nach der Richtung hinblickend:* Merően bámulva azon táj felé (Jók: ErdAr. III: 8).

Hinbringen. — *Und Sie bringen den ganzen Tag mit häuslichen Beschäftigungen hin?* Hát aztán az egész napot mindig csak a ház körüli dologgal tölti? (Jók: RRáby I: 100).

Hinderlich. — *All dies war der raschen Vollstreckung des Urtheils hinderlich:* Mindez gáncsot vetett az ítélet gyors végrehajtásának (Élet I: 191). Mindez gátolta v. akadályozta az ítéletnek gyors végrehajtását.

Hindern. — *Ja, er lässt ihn, da er's nicht hindern kann:* Útazni [hagyja őt az őrnagy], mert nem tehet róla (Kaz: BarnhM. 3: 2). — *Man versperrt dem Fortschritte den Weg, man hindert den Fortschritt:* Útját állják a haladásnak. — *Ich hindere etwas:* Gátot vetek valamiben (NySz.). — *Sie hindern das Wohl der Stadt. Sie stehen der Förderung der*

städtischen Interessen hindernd im Wege: A város javának előmozdítására [-ban] keresztül feküsznek (Nyr. XII. 266).

Hindernis. — *Um ihrer Schwester Hindernisse zu bereiten:* Nénjének akadékoskodni (Jók: ErdAr. I: 74). — *Frauenlogik, die nimmt alle Hindernisse spielend:* Az asszonyi logika játszva vagy könnyedén legyőz minden akadályt.

Hindurch. — *Die Öffnung ist zu enge, da kann ich nicht hindurch:* Szűk a nyilás, nem férek át rajta.

Hindurchschimmern. — *Wo ein schwaches Licht hindurchschimmerte:* Vékony világosság szűrődött [v. derengett] valahonnan keresztül (Jók: ArEmb. V: 24).

Hinein. — *Die Öffnung ist zu enge, da kann ich nicht hinein:* Szűk a nyilás, nem férek be. — *In den Tag hinein leben:* Czél nélkül élni (Fin.). — *In den Tag hinein reden:* Badarságot beszélni (Fin.).

Hineinfinden. — *Levetinczy begann in seine Lage sich hineinzufinden:* Levetinczy úr kezdte magát beletalálni helyzetébe (Jók: ArEmb. IV: 3).

Hineinhängen: Beakasztani. — *Die Kleider in den Schrank hineinhängen:* A ruhákat a szekrénybe beaggatni.

Hineinhauen. — *Der arme Bauer erschrack so, dass er in seine Rosse hineinhieb:* A jámbor paraszt úgy megijedt, hogy közé vagdalt a lovainak (Jók: RRáby I: 48).

Hineinleben, sich. — *Wer sich viel mit der alten Sprache beschäftigt, lebt sich schliesslich ganz hinein:* A ki sokat foglalkozik a régi nyelvvel, utóljára beleéli magát egészen (Ar: HátrPr. 301).

Hineinmengen. — *Wenn nur keine Menschenstimmen sich hineinmengten in diese Stimmen der Nacht:* Csak emberhang ne vegyüljön az éj hangjai közé (Jók: ArEmb. I: 121).

Hineinreichen. — *Etwas beim Fenster hineinreichen:* Vmit az ablakon beadni. — *Eins und das andere beim Fenster hineinreichen:* Holmit beadogatni az ablakon.

Hineinstecken. — *(Die Geldsummen,) welche in Weingartengründe hineingesteckt wurden:* (A pénz,) a mely haszontalan parlag szőlőföldekbe lett belepocsékolva (Jók: ArEmb. II: 152).

Hineinwerfen. — *Er wirft die in dem Dorfwirtshaus bereiteten Speisen in sich hinein:* Siet belapátolni a parasztkorcsmáros készítette ételeket (Jók: FGyém. I: 62).

Hinfallend. — *Die hinfallende Sucht oder Krankheit:* Nehéz nyavalya (Vers. 248). — *Er hat die hinfallende Krankheit:* Nyavalya töri.

Hinführen. — *Er beeilte sich noch näher auf das Geheimniss hinzuführen:* Sietett egészen rávezetni a titokra (Jók: ArEmb. III: 139).

Hingeben. — *Das ewige Heil gibt er hin od. opfert er für die irdischen Genüsse:* Oda adja cserébe örök üdvösségét a földi gyönyörért (Nyr. III: 248). — *Er gibt sich dem Grame hin:* Búnak ereszti magát.

Hingehen. — *Das wird dir nicht so hingehen!* Azt el nem viszed (szárazon). — *Ohne Bemerkung hingehen oder passieren lassen:* Észrevétel nélkül bocsátani (Ar: HátrPr. 101). — *Ja, gält's nur ein Finger, den liess er noch hingehn:* Ha még csak az ujját, azt kicsibe venné (Ar: BH. 3: 29).

Hingehören. — *Da gehört ein Fragezeichen hin:* Oda kérdőjel kell.

Hinhalten: Tartóztatni, tartani vmivel. — *Durch Worte hinhalten:* Csak szóval tartani.

Hinlänglich: elegendő. — *4 Meter Tuch sind hinlänglich zu einem ganzen Anzug:* 4 méter posztóból egész öltözet telik.

Hinlegen. — *Sich ins Gras hinlegen, hinwerfen:* A fűbe v. a pázsitra leheveredni (Márton: Lat. 27).

Hinlenken. — *Wir ergreifen jede Gelegenheit, um die Aufmerksamkeit auf diesen Gegenstand hinzulenken:* Minden alkalmat megragadunk, melylyel a figyelmet e tárgyra irányozhatjuk (Ar: HátrPr. 203).

Hinnehmen. — *Das würde in was immer für einem civilisierten Lande der Welt nicht als Spass hingenommen werden:* Ez a világ akármelyik czivilizált országában sem menne tréfa számba (Jók: RRáby II: 1).

Hinreise. — *Auf der Hinreise erregt ein Kind seine Aufmerksamkeit:* Oda utaztában egy gyermek vonja magára figyelmét (Ar: HátrPr. 196).

Hinreissen. — *Hingerissen vom Reize der Neuheit seiner angenehmen Lage:* Azon kellemes helyzet ujdonsága által el-

ragadtatva [ujdonságától elragadva] (Jók: ErdAr. I: 103).

Hinschiessen. — *So schiesset hin die Barke, die sich der Wind gemacht zu eigen:* Mint ha szelet fogván, megered a gálya (Ar: BH. 2: 40).

Hinsetzen, sich. — *Er setzte sich hin und schrieb einen zwei Bogen langen Brief:* Neki ült s két árkusra levelet írt (KisfK: VígBesz. 195).

Hinsiechen. — *Der in der traurigen Gefangenschaft hinsiecht:* A ki ott sinylődik a szomorú fogságban (Jók: ErdAr. I: 33).

Hinstellen. — *Etwas als unmöglich hinstellen:* Valamit lehetetlennek tüntetni fel. — *Wenn wir die kulturelle Entwicklung der Menschheit als höchsten Grundsatz hinstellen:* Ha az emberiség kulturális fejlődését állítjuk legfőbb elvnek v. állítjuk fel legfőbb elvül (nem, mint az «Élet» I: 43. lapján van: — állítjuk oda legfőbb elv gyanánt). [(Fin.).

Hinten. — *Nach hinten zu:* Hátrafelé

Hinter. — *Er liess sie hinter dem Altar bestatten:* Temettette az oltárnak háta megé (Népk. III: 72). — *Weit hinter etwas bleiben:* Messze elmaradni vmitől (Fin.). — *Mit einem Male hatte er endlich das finstere Felsengrab hinter sich:* Egyszer aztán kijutott a sötét szikla sírból (Jók: ArEmb. I: 59).— *Etwas hinter sich haben:* Vmin túl lenni (Fin.). — *Gottlob! das hätten wir auch hinter uns, um einer Frau willen werd' ich mir nie mehr Mühe geben:* Hála isten! ezen is általestem; egy asszony kedveért én többé nem fáradok soha (KisfK: VígBesz. 131).

Hintergrund. — *In den Hintergrund drängen:* Háttérbe szorítani.

Hinterhalt.—*Die Strassenräuber fallen die Reisenden aus dem Hinterhalte an:* A latrok lesből támadják meg az utazókat (Vers. 68).—*Um die Stadt herum Truppen im Hinterhalt aufstellen:* A város körül leseket vetni (NySz.). — *Im Hinterhalte liegen:* Lesben állani (Fin.).—*Im Hinterhalte sitzen:* Lesben ülni (Vör: Eger 2: 31).

Hintertreiben. — *Eine Sache hintertreiben suchen:* Vmit meggátolni akarni. Gátat vetni eléje.

Hinübergeben. — *Über die Mauer, über den Zaun etwas hinübergeben:* A falon, a kerítésen általadni vmit.

Hinüberschlummern. — *Du lässest sie ruhig ins Jenseits hinüberschlummern:* Engeded csendesen átaludni a más világra (Jók: ArEmb. I: 159).

Hinübersetzen. — *Er setzte mit einem kühnen Sprunge hinüber:* Egy merész szökéssel keresztülvetette magát rajta (Jók: ErdAr. III: 87).

Hinunterbringen. — *War doch allen die Kehle wie zugeschnürt, und niemand hätte es vermocht, einen Bissen hinunter zu bringen:* Hisz minden embernek olyan szűk volt a torka, hogy egy falatot nem bírt rajta begyűrni (Jók: FGyém. V: 128). — *Thomas konnte, obwohl er einen starken Hunger hatte, keinen Bissen hinunterbringen oder hinunterwürgen:* Tamás, bármint éhezett is, egy falatot sem tudott lenyomni (KisfK. VígBesz. 201).

Hinwegblicken. — *Der Hoffärtige schreitet stolz einher und blickt mit Verachtung über die Armen hinweg:* A kevély magasan hordozza nyakát és a szegénynek feje fölött jártatja szemeit (Faludi, NySz.).

Hinwegreissen. — *Die Republik riss alle Schleier von der Wirklichkeit hinweg und spiegelte die Welt mit ihren Pfützen und Blössen:* A köztársaság minden fátyolt lerántott a valóságról s a világot minden rondaságaival s meztelenségével együtt tükrözé vissza.

Hinwegsetzen. — *Mit einem Scherze setzte er sich darüber hinweg:* Tréfával ütötte el a dolgot.

Hinwenden. — *Ich kann mich also nirgends hinwenden, selbst wenn das klarste Recht auf meiner Seite ist:* Tehát már világos igazságommal sincsen a hova forduljak (Jók: ErdAr. II: 114).

Hinwerfen. — *All dies mit einigen Strichen hingeworfen, jedoch so, dass die Phantasie die ganze Heldenscene ergänzen kann:* Mindez néhány vonással vetve oda, de úgy, hogy a képzelem az egész hősi scenát kiegészíti (Ar: HátrPr. 428). — *Sich darauf hinwerfen:* Ráborulni (Márton: Lat. 110).

Hinziehen. — *Er zog hin den weiten Weg:* Megjárta a hosszú utat.

Hinzufügen. — *Nur das füge ich noch hinzu:* Csak azt teszem még hozzá. — *Füget noch weitere zwei Wochen an meiner Verbannungsfrist hinzu:* Tegyen még két hetet számüzetésem idejéhez (Jók: ErdAr. III: 65).

Hirngespinst. — *Hirngespinsten nachjagen:* Álmot hüvelyezni (NySz.). Árnyék után kapdozni (Kovács: Közm. 168).

Hitze. — *Fliegende Hitze:* Gyorsan múló hőség (Fin.). — *In der Hitze des Gefechtes:* A harcz hevében (Fin.). — *In Hitze gerathen:* Tűzbe jönni. Felgerjedni. Felhevűlni.

Hitzig. — *Ein hitziges Fieber:* Forróhideg láz vagy forró hideg. — *Hitziger Streit:* Heves vita (Fin.). — *Hitziges Temperament:* Hevesvérűség. Heves vérmérséklet.

Hoch. — *Das kann er nicht begreifen. Das ist zu hoch für ihn. Dass kann er nicht fassen:* Nem éri fel az esze. Nem éri fel észszel (vö. Lehr 77). Elméjével föl nem éri (NySz.). Vmit elméje fel nem ér (NySz.). Nem éri föl ököllel (Nyr. VII. 180). Nem fér fogára (V. 508). — *Drei Stock hoch:* Három emeletes. — *Hohes Alter:* Nagy kor, vén kor, agg kor, előrehaladt kor, élemedett kor (Antib.). Hanyatló kor (Vers. 61). — *Aus hohen Fenstern sehen:* Nagyra látni, pöffeszkedni. — *Der hohe Clerus:* A főpapság. — *Die hohen Gäste:* A felséges, vagy fenséges, vagy előkelő vendégek (nem: a magas vendégek, Antib.). — *Das hohe Ministerium. Die hohe Regierung:* A nagyméltóságú miniszterium. A nagyméltóságú kormány (nem: A magas kormány). — *Die hohen Schulen:* A főiskolák. — *Die höhern Schulen:* A felsőbb iskolák. — *Die hohe See:* A nyilt tenger. — *Hohen, fast riesigen Wuchses:* Szálas, majdnem óriási termetű. — *Es ist die höchste Zeit, dass...* Nagy ideje, vagy nagyon ideje. — *Den Verfasser beseelt irgend ein hohes Ziel:* A szerző lelkesűl valamely magasztos czélért (Ar: HátrPr. 301). — *Höher bieten:* Többet igérni (Fin.). — *Der hat's hoch gebracht:* Az nagy v. öreg kort ért. — *Jemanden höher achten, als...* Valakit feljebb becsülni, mint... (NySz.). — *Wenn sie das Princip höher achten als das eigene Interesse:* Ha többre tekintik az elvet, mint saját érdeküket (MHat. I. 136). — *Hoch halten, hoch schätzen:* Nagyra becsül, tiszteletben tart, nagyra tartani. — *Vorziehen, höher halten oder schätzen:* Többre becsülni, nagyobbra tartani. (Vers. 105). — *Die Fahne der Freiheit hochhalten:* Fennen lobogtatni a szabadság zászlaját. — *Es gieng hoch her. Es gieng ausserordentlich lustig her:* Széles kedvükben voltak. Magas kedvük volt. — *Diese Waare kommt hoch:* Ez a portéka sokba telik. — *Sie tragen den Kopf oder die Nase zu hoch:* Magasan fenhordozzák nyakukat (NySz.). Orrát igen fenn hordozza (uo.). Nagyon fenhordja az orrát (Nyr. III: 424). De felhordja a pipáját (V: 31). Föláll a taraja (Dug: Pb. II: 56).—*Hoch und theuer schwören:* Mennyre földre esküdni (Fin.). — *Er spielt sehr hoch:* Sok pénzben kártyáz (NySz.).— *Etwas hoch halten:* Vmit nagyra tartani, nagyra becsülni. — *Hoch hielt der König Etzel dies Angebinde:* Etele nagy néven ezt az ajándékot fogadá (Ar: BH. 10: 93). — *Weil so hoch er Etzel da über sich stehen fand:* Mert maga fölött érezte személyét (Ar: BH. 7: 43). — *Es steht hoch im Preise:* Nagy ára van (Lehr 33). — *Ich strebe hoch; ich bin ehrsüchtig;* Nagyra nézek, nagyra vágyom.

Hochfahren. — *Hochfahrender Stolz:* (Egekig) ágaskodó kevélység (Faludi).

Hochgewachsen. — *Ein hochgewachsener Mensch:* Szálas ember. Magas szál ember.

Hochheilig: Szentséges szent (Jók: Ar-Emb. V: 192).

Hochmuth. — *Hochmuth kommt vor dem Fall:* Ki elbízza magát, megszégyenűl (Dug: Pb. II: 57). A ki szégyent akar vallani, higgye el [bízza el] magát (Káldy: Préd. II: 461). Igen fen kezdesz héazni, elszédűl agyad (Pázm.).

Hochnasig. — *Er hat wohl in der Lotterie gewonnen und ist hochnasig geworden* (Max Kretzer: Die Bergpredigt. Roman I: 120): Úgy látszik, nyert a lutrin s most fenn hordja az orrát.

Hochruf. — *Brausende Hochrufe ausbringen:* Lelkesen (zajosan) éljenezni (éltetni vkit).

Hochtraben. — *Hochtrabende Pläne:* Nagyratörő tervek (Jók: FehérR. 201).

Hochzeit. — *Es wurde grosse Hochzeit gehalten* (UngRev. VI: 695): Csaptak nagy lakzit. — *Bevor sie aber Hochzeit hielten:* Mielőtt a lakodalmat ellakták (UngRev. VII: 571). — *Dann ward grosse Hochzeit gemacht, dass der Ruf davon bis ins siebente Land drang* (486): Csaptak aztán nagy lakodalmat, hogy hét

országra szólott a híre. — *Zur Hochzeit bitten:* Lakodalomra meghívni (Fin.).

Hocken. — *Zu Hause hocken:* Otthon ülni. A tűzhelynél gubbasztani, kuksolni. — *Du siehst dem Kreis gegenüber da hocken Isegrim, die weissen Zähne fletschend in seinem wilden Grimm:* Látnál csikasz ordast megülni haraggal szembe, a kör szélén, csiholó fogakkal (Ar: BH. 8: 38).

Hof. — *Er macht ihr den Hof:* Csapja a levet (Dug: Pb. II: 170. Faludi: NÜ. 1. kiad. 135). — *Er hat weder Haus, noch Hof:* Se háza, se födele (NySz.). Hátán háza, kebelén kenyere. — *Und eines Tages lud er die Fürsten allzumal zu Hofe:* Egy nap is udvarhoz rendelte a főket (Ar: BH. 1: 7). — *Von Haus und Hof vertreiben:* Földön futóvá tenni. (Fin. Vö. *Haus.*)

Hoffärtig. — *Er schreitet stolzen, hoffärtigen Schrittes umher:* Büszke, rátartó járással lépked körül (Jók: ErdAr. I: 16).

Hoffen. — *Es steht zu erwarten od. zu hoffen. Es steht in Aussicht:* Remélhető v. remélhetni.

Hoffentlich. — *Es ist hoffentlich nicht wahr:* Reméljük, hogy nem igaz (Fin.).

Hoffnung. — *Alle Hoffnung aufgeben:* Lemondani (letenni) minden reményről. Meghűl benne a reménység (NySz.). — *Einem alle Hoffnung benehmen:* Vkit minden reménységétől megfosztani. — *Eine Hoffnung hegen:* Reménykedni. — *Hoffnungen erwecken od. machen:* Reménységet indítani (Kárm: F. XXXIV.) v. kelteni, ébreszteni. — *Der Arzt macht mir die besten Hoffnungen:* Orvosom a legjobb reményekkel biztat v. jó reménynyel biztat. — *Sich in (sanguinischen) Hoffnungen wiegen:* Vérmes reményekben ringatózni.

Hofieren. — *Es ist ein böser Vogel, der in sein eigen Nest hofiert:* Rút madár, mely fészkébe gazol (Nyr. I. 130).

Höflichst. — *Ich bitte Sie höflichst, geben Sie mir ein wenig Platz:* Kérem szépen, adjon egy kis helyet.

Höhe. — *Der Schnee war mit dem Zaun in gleicher Höhe:* Egy színt volt a hó a sövénynyel (Nyr. I: 378). — *Die Weinpreise sind in die Höhe gegangen (od. sind gestiegen):* Felszökött a bor ára (Nyr. III: 179). — *O Reis du meiner Hoffnung, das in die Höhe schiesst:* Még kicsi, de szárba eredő reményem (Ar: BH. 9: 39). — *Die Wageschale in die Höhe schnellen lassen:* Felbillenteni a serpenyőt. — *In die Höhe schrauben:* Felcsigázni (Fin.). — *In die Höhe stehen:* Felfelé állani, felállani, fennállani (Márton: Lat. 111). — *Sie treiben die Actien fürchterlich in die Höhe:* Verik fel kétségbeesetten a részvényeiket (Jók: FGyém. III: 141). — *Komorner Getreidehändler haben die Preise in die Höhe getrieben:* Komáromi kereskedők felverték az árát (Jók: ArEmb. III: 152).

Hohngelächter. — *Er gibt uns dem Hohngelächter preis:* Csúffá tesz bennünket (Jók: ErdAr. III: 61).

Holen. — *Hol dich der Fuchs* (Schrader 147): Az ördög vigyen el. A fene egyen meg. (A bagoly rúgjon meg). — *Hol's der Kuckuck:* Vigye patvar (NySz.). — *Es holt ihn der Teufel:* Elviszi az ördög. — *Der Teufel hole den blutrünstigen Verräther:* Ördög vigye el a vérszopó kegyetlen árulót (NySz.). — *Frau Sophie holte tief Athem, um fortzufahren:* Zsófia asszony nagy lélekzetet vett a további mondandókhoz (Jók: ArEmb. II: 134).

Holz. — *Wo Holz gehauen wird, da fallen Späne:* Nem esik a forgács vágás nélkül (Erd.). — *Holz in den Wald tragen:* Dunába hord vizet (Erd.). Erdőbe tőkét, tengerbe vizet (uo.). — *So man das thut am grünen Holz, was will am dürren werden?* (Ev. Luc. 23: 31): Ha a zöld fán ez történt, mint lészen az asszú fa dolga? (Pázm: Préd. 114).

Honig. — *Das Land, darinnen Milch und Honig fliesst* (Móz. 2. k. 9: 17): Tejjel mézzel folyó föld.

Hopfen. — *Da ist Hopfen und Malz verloren:* Tönkre hányja a bojtorjánt, hogy bele akadjon (Dug. I: 246). Falra hányja a borsót (uo.).

Hopp-hopp. — *Kaum hat der Hund das gehört, hopp-hopp! in einem Nu über Stock und Stein dem Hasen nach und rennt, was Zeug hält* (UngRev. VII: 568): A mint a kutya ezt meghallotta: aló vesd el magad! utána a nyúlnak, ugyancsak rugaszkodik ám.

Horchen. — *Er horcht, er lauscht:* Résen a füle (NySz.).

Horcher. — *Der Horcher an der Wand hört seine eigne Schand:* Ha az ember hallgatózik, önszégyenét hallja sokszor (KisfK: VígBesz. 85).

Hören. — *Hört!* Halljuk! — *Höre mein Sohn, ich will dir etwas sagen* (UngRev. VI: 481): Ugyan fiam, mit mondanék én neked. — *Na, fahr' nur fort, ich höre; ich merke genau auf:* Folytasd csak! hallgatom; oda hallgatok én (Jók: RRáby I: 124). — *Als sie näher kam, hörte sie Klänge eines Dudelsacks und Jauchzer:* A mint közelebb ért hozzá, megüté füleit a dudaszó és sikongatás (Jók: FGyém. I: 151). — *Man höre, sehe und schweige* (Schopenhauer: Gracian. 192. max.): Ne szólj szám, nem fáj fejem (Közm.). — *Gar nichts hören von einer Sache. Gar keine Nachricht haben von etwas:* Hírét se hallani valaminek. Hírt se hallani vmiről. — *Das weiss ich nun gerade nicht, reden hört' ich zwar schon davon* (UngRev. VII: 565): Én bizony nem tudom, hírét ugyan hallottam. — *Ich hörte, er sei gestorben:* Holt hírét hallottam (NySz.). — *Noch hat er keinen Bissen Brot aus meiner Hand bekommen, und doch bin ich der einzige, dem er hört:* Még egy falat kenyeret sem kapa kezemből, mégis csak nekem fogadja szómat (Kaz: BarnhM. I: 8). — *Athalie hörte gar nicht auf die Einladung:* Athalie rá sem hallgatott a kinálásra (Jók: ArEmb. II: 175). — *Er hört nicht aufs Wort:* Nem hallgat a szóra. — *Sollte man etwas von meinem chemischen Laboratorium gehört haben?* Híre futamodott volna chemikai laboratóriumomnak? (Jók: FGyém. II: 116). — *Er hört schwer auf dem einen Ohre:* Egyik fülén nagyot hall. — *Ich hörte von ihm reden, gesehen aber hab' ich ihn nicht:* Hallottam hírét, de látni nem láttam (vö. Nyr. V: 65). — *Von der zweiten Lieferung ist noch immer nichts zu hören:* A második füzetnek még mind semmi nesze (Ar: HátrPr. 251). — *Sie predigen es vor unser aller Augen, so dass wir es mit den eignen Ohren hören:* Prédikálják szemünk láttára, fülünk hallatára (Faludi 124). — *So höre, was ich habe zu sagen, erst zu Ende:* A beszédem halljad előbb végre (Ar: BH. 7: 31). — *Ich soll ihr Gesicht enthüllen und ihren Preis ausrufen, so dass es alle Leute sehen und hören können:* Vegyem le arczáról a fátyolt, s kiáltsam ki az árát, mindenki láttára és hallatára (Jók: FehérR. 24). Az emberek füle hallatára (NySz.). — *Alles, was er persönlich hören und sehen wird, möge er uns berichten:* A ki mindenről, a mi ott történni fog, saját szeme láttát, füle hallottát jelentse meg (BpHirlap III: 76. sz. vcz.). — *Also lass mal hören, was hat dich denn hereingebracht?* Hát csak rukkolj ki vele, mi jó hozott ide? (Jók: RRáby II: 58). — *Spielen, sich auf einem Instrumente hören lassen, z. B. auf der Violin spielen:* Játszani vmely muzsikán [hangszeren], muzsikálni, pl. hegedülni (Márton: Lat. 376). — *Das lässt sich hören:* Erről már lehet beszélni (Fin.). Ez aztán beszéd. Ez már beszéd.—*Sich nicht hören machen:* Hallatlanná tenni vmit. Süket fülre venni a dolgot (SzarvasG: BpSzemle 37 k. 74. l. Vö. Nyr. XVI. 29). Füle mellett [el]bocsátani vmit (NySz.). Füle botját sem mozdítja. Sokan siket fülre veszik, a mit mondok (Nyr. XI. 134). — *Das Glockengeläute ist hier nicht zu hören:* Nem hallik ide a harangszó.

Hören (főnév). — *Es vergieng ihm Hören und Sehen:* Szeme-szája elállott bele.

Horn. — *Es ertönt das Horn:* Megriad a kürtszó (Ar: BH. 4: 31). — *Jmd. rennt, läuft, stösst sich die Hörner ab (er lässt ab von seinem wilden Toben und wird allmählig zahm,* Schrader 67): Vkinek lohad a hevessége, haragja, hülepedik. Juházik. Megjuhászodik. — *Er hat sich die Hörner abgelaufen:* Megégette a kása a száját. Megnyomta már a csőszzökör a száját: saját kárán tanúlt (Nyr. XVII. 184). — *Du wirst dir schon die Hörner abstossen:* Letörik még a te szarvad (XVIII. 330). — *Einem die Hörner bieten* (cornua obvertere alicui, Schrader 67): Kardot kötni (Dug: I: 185). Szembeszáll vkivel. — *Er trägt Hörner, seine Frau hat ihm Hörner aufgesetzt (schon bei den alten Griechen, ausserdem in allen modernen Sprachen,* Schrader 70): Szarvat visel. A felesége szarvat rakott a homlokára. Ne rakj férjednek szarvakat (OrczyL: NySz.). — *Mit jemand ins gleiche Horn blasen, aus einem Horn blasen:* Egy húron pendűlni. Egy követ fújni valakivel. — *Ins Horn stossen:* Megfújni a kürtöt.

Hosen. — *Das Herz fiel ihm in die Hosen:* Inába szállt a bátorsága.

Hübsch. — *Er hat ein hübsches oder nettes Sümmchen dafür bekommen:*

Jócskán kapott érte. Szépen kapott érte (Nyr. III: 555).

Hufeisen. — *Das Pferd hat das Hufeisen verloren:* A ló elrúgta a patkót (NySz.). — *Ein Hufeisen aufschlagen:* Patkót felszegezni (Fin.).

Huhn. — *Das Huhn will klüger sein als die Henne* (Schrader 57): Ne legyen csirke okosabb a tyúknál (Erd. 1463. Vö. *Henne*). — *Als wenn Hühner über das Papier gelaufen wären* (Schrader 163); *Krähenfüsse* (uo.): Macskavakarás. — *Das hat ein Huhn geschrieben:* Macskavakarás. *Er geht mit den Hühnern zu Bette.* — *(Wer mit den Hühnern zu Bette geht, kann mit den Hühnern aufstehen,* Schrader 163): Tyukokkal fekszik le (Erd. Közm. 8043).

Hühnchen. — *Er hat ein Hühnchen im Salze (er hat etwas verschuldet, hat sich etwas vorzuwerfen, ein Begangenes zu büssen,* Schrader 163): Rossz fát tett a tűzre. — *Ich habe mit dir noch ein Hühnchen zu rupfen oder zu pflücken* (Schrader 164): Számadásom van veled.

Hui. — *Oben hui, unten pfui. Von aussen hui, von innen pfui:* Fenn az ernyő, nincsen kas. Selyem az élet, kócz a jövedelem (Nép, Fehérmegyében). Tágas az istálló, csak négy markos a ló (Dug: Pb. 122). Uri pompa, koldús konyha (Nyr. XVI. 516). Szép czégér alatt büdös bort árúlnak (NySz.). Úti czifra, házi rossz. Sok ház ég belül, de nem látszik kívül (Nyr. VIII 371). Sok embernek ég a háza, ha nem látszik is a füstje (180).

Huldstrahlend. — *Mit huldstrahlendem Angesicht:* Kegyragyogású arczczal (Jók: ArEmb. II: 70).

Hüllen. — *Alles hüllt sich in tiefes Dunkel:* Homályba borúl minden. — *Um sich in Dunkelheit zu hüllen:* Hogy maga körül homályt borítson (Jók: ArEmb. IV: 46). — *Ein Mann in einen Mantel gehüllt:* Egy köpenyeges ember. — *Das Land hüllte sich in Trauer:* Gyászba borúlt az ország.

Hund. — *Hundekälte:* Kutya (komisz) hideg. — *Hundewetter:* Gyalázatos idő. —*Hundeleben:* Nyomorult élet.—*Hundeessen (-frass):* Komisz étel. — *Hundedürr (-mager):* Sovány mint az agár. — *Du Hund von einem Menschen:* Te komisz kutya. — *Der Hund schlägt an:* A kutya ugatni kezd. — *Der Hund b e l l t d e n M o n d a n* (*od. der Mops...* Schrader 100). *Was kümmert's den Mond, dass die Hunde bellen:* Nem hallik eb ugatása mennyországba (Erd.). Kutyaugatás nem hallik mennyországba (Nép). —*Begossene Hunde fürchten das Wasser:* Leforrázott eb esőtül is fél (Erd.). — *Danach kräht kein Hahn; danach kräht weder Hund, noch Katze* (Schrader 123): A kutya sem ugat utána. — *Da liegt der Hund begraben:* Itt a dolog bibéje. Ez ám a bökkenője (NySz.). — *Sich nach einem sehnen, wie der Hund nach der Peitsche* (Schrader 111): Akkor lássalak, mikor a hátam közepit. — *Viele Hunde sind des Hasen Tod:* Sok lúd disznót győz. Sok kutya nyulhalál (Erd.). Sok pipe ludat győz (Dug: Pb. 231). — *Zwei Hunde an einem Bein kommen selten überein:* Nehezen alkuszik meg két eb egy csonton. Két eb nem alkhatik meg egy csonton (Erd.). Irigyek egymáshoz, mint konczon az ebek (NySz.). — *Sie vertragen sich wie Hund und Katze:* Úgy illenek össze, mint az eb s a macska (NySz.). Úgy vagyunk egymással, mint a kutya a macskával (Nyr. XIV. 138). — *Wenn man dem Hunde zu will, so hat er dass Leder gefressen* (Luther, *d. h. um einen Vorwand ist derjenige nie verlegen, der einem Böses zufügen will,* Schrader 202): A mely ebet el akarnak veszteni, dühös nevét költik. Ki verekedni akar, könnyen talál botot (Közm.). — *A u f 'm Hund sein* [*auf dem Hund sein*]: oda lenni (Fin.).— *Auf den Hund k o m m e n:* Kimerűlni (Fin.). Tönkre menni. — *Wer mit Hunden zu Bette geht, steht mit Flöhen wieder auf:* Ki ebbel hál, bolhásan kél. A ki ebbel fekszik, bolhásan kél fel (Erd.). Korpa közé keveredőt megeszik a disznók (Nyr. VII: 32). Ki magát a korpa közé keveri, megeszi a disznó (Dug: Pb. 275). A ki sántával jár, sántikálni tanul (NySz.). — *Er ist m i t a l l e n Hunden g e h e t z t (d. h. gerieben, schlau,* Schrader 104). *Er ist mit allen Salben geschmiert:* Rókával béllett (Erd.). Rókahájjal kenték az alfelét. — *Ein blöder Hund wird nicht feist. Blöde Bettler haben leere Säcke:* Szemérmes deáknak üres [a] táskája (NySz.).

Hundgebell. — *Hundgebell kommt nicht an die Himmelsschwell':* Nem hallik ebugatás a mennyországba (NySz.). Annyit árt, mint ebugatás a holdnak (uo.).

Hundert.—*Zu Hunderten*: Százszámra, százával.

Hundertste. — *Er kommt immer vom Hundertsten ins Tausendste*: Soha egy nyomon szava nem jár (NySz.). Egyik szavát a másikba üti (Nyr. V. 31) v. ölti.

Hundesprung. — *Einem den Hundesprung zeigen (d. h. ihn schimpflich fortjagen, dass er in grossen Sätzen wie ein Hund fortrennt,* Schrader 111). Kivetni ebrúdon (l. Dug: Pb. I: 27).

Hundestall. — *Du suchst die Bratwurst im Hundestall*: Ökör alatt is borjut keressz.

Hunger. — *Hunger ist der beste Koch. Der Hunger würzt die Speisen (Spw.)*: Az éhség jó ízt ad az ételnek. Az éh ember semmiben nem válogat (Nyr. XI. 178). — *Ich habe grossen Hunger!* Nagyon ehetném! (UngRev. VII: 564). — *Ich habe einen Wolfshunger*: Ehetném, mint a farkas (NySz.). Úgy éhezik, mint a farkas (uo.). — *Hunger leiden*: Koplalni (Fin.). — *Du kannst Hungers sterben*: Elveszhetsz éhen (Jók: ErdAr. III: 22). Éhen veszhetsz. Éhen halhatsz. Meghalhatsz éhen. — *Den Durst, den Hunger stillen*: Szomját, éhét enyhíteni vagy csillapítani. — *Das Gold stillt weder Durst, noch Hunger*: Arany nem olt szomjat, éhet (Erd: Népd. I: 280). — *Nachdem er seinen Hunger und seinen Durst gestillt*: Éh-szomját elvervén... (Ar: Toldi 4: 7). — *Nachdem er seinen Hunger gestillt hatte*: Mikor az éhét elverte (4: 12).—*Ich werde dir was kochen, womit du deinen Hunger stillen kannst*: Majd kotyvasztok valamit, a mivel az éhedet elüsd (Nyr. I: 456).— *Wir stillten unsern Durst mit Getränken und unsern Hunger mit Speisen*: Szomjuságunkat itallal és éhségünket étellel nyomtuk el (NySz.).

Hungern. — *Nach etwas hungern*: Ráéhezni vmire (Fin.).

Hungerpfoten. – *Bärenklauen saugen, Hungerpfoten saugen (kümmerlich leben,* Schrader 150); *am Hungertuch nagen*: Koplalni, felkopik az álla. Tengődik, mint Toldi Miklós lova a szemeten (Dug: Pb. 244). Nem is él, hanem a szegénységgel bajlódik (249). Ebek konyháján élődik (250). Éhenkórász. Most szemed szád koppan. (Arany: Jóka ö.)

Hungertuch. — *Er nagt am Hungertuch*: Éhkoppot nyel a szája (Jók: Mátyás d. és Bente úr 17). Megkoppan a foga; éhezik (Nyr. XI. 324). Vö. *Hungerpfoten.*

Hungrig. — *Fischen und Jagen macht hungrigen Magen*: Halász, vadász éhenkórász (Erd.). — *Ich bin so hungrig, dass ich kaum aus den Augen sehe* (UngRev. VII: 565): Olyan éhes vagyok, hogy szememmel is alig látok. — *Selbst ihren Todfeind konnte sie nicht hungrig abziehen lassen*: Halálos ellenségét sem bocsátotta el éhen (Jók: ArEmb. III: 86). — *So ist dieser schliesslich genöthigt, den Kampf aufzugeben, und hungrig ans Ufer zurückzuschwimmen*: Ez kénytelen volt abbanhagyni a harczot, s étlen éhkoppal visszaúszni a partra (Jók: FGyém. I: 21). — *Hungrig sein darnach*: Ráéhezni valamire (Márton: Lat. 75).

Hüpfen. — *Es hüpft ihm das Herz vor Freude. Das Herz hüpft ihm im Leibe*: Repdes a szíve (Berzs.). Repes a szíve v. lelke örömében.

Husch. — *Es nimmt seinen Husch* (Goethe: Die wand. Glocke): Elillan.

Hustenanfall. — *Hustenanfälle bekommen*: Görcsösen köhögni. Görcsös köhögésbe esni. — *Er hatte einen heftigen Hustenanfall*: Nagy köhögés(i roham) fogta el (Mikszáth: Almanach I: 240).

Hut (der). — *Ihre runden Hüte*: Gombakalapjaik (Jók: FGyém. IV: 62). — *Hut ab!* Le a kalapot! Le a kalappal! —*Den Hut vor jemandem abnehmen*: Vki előtt a süveget levenni (Vers. 189). Vki előtt kalapot emelni. — *Vor einem Bilde sollst du nicht den Hut abnehmen oder den Hut ziehen*: Ne vess süveget a képnek (NySz.). Ne süvegeld a képet. — *Den Hut antreiben*: A kalapot beverni (Fin.). — *Den Hut aufsetzen*: Föltenni a kalapot. — *Den Hut lüften*: Kalapot emelni. — *Er lüftete ein wenig seinen Hut*: Megemelinté kalapját. — *Man kann nicht alle Köpfe unter einen Hut bringen*: Egy süveg alatt nehezen egyezik két fej. Nem lehet minden fejet egy kalap alá vonni (Erd.). — *Er bringt die Trunksucht mit der Wohllust unter einen Hut*: Egy igába fogja a részegséget a bujasággal (NySz.).

Hut (die).—*Auf seiner Hut sein*: Vigyázni magára (Jók: ArEmb. IV: 5). Résen állani. — *Sei auf der Hut*: Eszeden járj

(NySz.). Résen járjon [v. legyen] az eszed (Nyr. IV: 34). — *Er ist auf seiner Hut:* Őrizkedik, mint a lúd az eszterhéjtűl (Dug: Pb. 201). — *Unter jemandes Hut stehen:* Valakinek felügyelete alatt lenni.

Hüten. — *Im Ganzen hatte er zwei Pferde und eine Kuh zu hüten:* Mindössze is két lónak meg egy tehénnek kellett gondját viselni (UngRev. VI: 688). — *Das Bett hüten:* Az ágyat nyomni, Ágyban vesztegelni. Ágyban maradni (nem: ágyat őrizni). — *Ich musste das Bett hüten:* Az ágyhoz voltam kötve. — *Auch jetzt muss ich das Bett hüten:* Most is csakaz ágy fenekét nyomom (NySz.). — *Hüte dich das zu thun:* Ne merd azt megtenni. Ne próbáld azt megtenni.

I

Ich. — *Ich komme zu dir, wie zu meinem andern Ich:* Hozzád folyamodom, mint önnönmagamnak mássához (Vers. 79).

Idee. — *Gar keine Idee:* Eszem ágában sincs. Van eszemben! Szó sincs róla! — *Ihre Idee konnte in der Praxis niemals ausgeführt werden* (Heine): Eszméjöket (a gyakorlatban) soha sem lehetett megvalósítani. — *Die Idee des Christenthums zur Ausführung zu bringen* (Heine): A kereszténység eszméjét megvalósítani v. megtestesíteni.

Immer. — *Immer mehr:* Hova tovább (NySz). — *Sie wurden immer mehr Freunde:* (Hova tovább) mind jobban megbarátkoztak. — *Für immer:* Örökre. (Fin.) — *Noch immer:* Még mindig. Még folyvást. — *Immer wieder:* mind untalan; mind szüntelen (PhilKözl. XVI. 43: 6). — *Wer immer:* Akárki. Akárki fia. Bárki. — *Das konnte wem immer genügen:* Elég lehetett akárki fiának (Jók.).

Immerfort. — *Er wiederholt es immerfort:* Mindig csak azt hajtja.

In. — *In demselben Augenblick werde ich erscheinen:* Ott leszek abban a tapodtatban (Nyr. I: 458). — *Im Gespräche:* Beszédközben (Fin). — *In der Geschwindigkeit:* Hamarjában (Fin.) — *Im Nu:* Egyszerre (Fin.) — *In einer Stunde:* Egy óra alatt. — *In der Zukunft:* jövőre (Fin.) — *In vier Theile theilen:* Négy részre osztani. (Fin.)

Ingrimmig: Bosszús, bősz, dühös. — *Mit ingrimmig zusammengepressten Fäusten:* Bosszuállásra szorított öklökkel (Jók: ArEmb. III: 179).

Inmitten: Közepett. Kellő közepette (NySz). — *Gerade inmitten der segensreichen Epoche:* Az áldásos időszak közös közepén (Nemzet, 1883. 179) v. kellős közepén.

Inneres. — *Der Ibis fliegt weiter in das Innere des Röhrichts:* Az ibisz odább röpül a nádas szíve felé (Bársony Istv.). — *Er wird von jedem Windhauch bis in sein Innerstes erschüttert:* Egy kicsi szellőre talpig összerezdül (Ar: BH. 3: 20).

Instinkt. — *Ein finsterer Instinkt trieb Timár an:* Timárt valami kínzó ösztön arra vette (Jók: ArEmb. V: 63).

Interdict. — *Die Murmelthiere sind mit Interdict belegt:* A marmoták vannak tilalom alá vetve (Jók: ArEmb. III: 45).

Interessant *und spannend:* Érdekfeszítő (Jók: EnyémT. III: 134).

Interesse. — *Das allgemeine Interesse:* A közérdek. (Fin.) — *Selbst das eigene [sein eigenes] Interesse bringt es so mit sich:* A maga haszna keresése is azt hozza magával (Mikes, Lehr 45). — *Unsere Interessen wollen wir mit gebührendem Nachdruck zur Geltung bringen:* Érdekeinket kellő nyomatékkal fogjuk érvényesíteni (v. érdekeinknek érvényt szerezni). — *Man muss auch das eigene Interesse wahrnehmen:* A saját érdekére is ügyelni kell az embernek. A saját érdekét sem szabad szem elől téveszteni. — *Geld auf Interessen anlegen:* Pénzt kiadni kamatra. — *Es liegt in unserm Interesse:* Érdekünkben áll, van (nem: érdekünkben fekszik, Antib.)

ntim. — *Er wird mit jemd. sehr intim od. intim befreundet:* Vkivel nagy barátságba esik (NySz.).

Inwendig. — *Die inwendigen Augen:* A lelki szem.

Irdisch. — *Das irdische Leben:* E világi élet.

Irgendwie. — *Sobald es mir irgendwie möglich ist, werde ich euch besuchen:* Mihelyt csak lehet v. tehetem, ellátogatok hozzátok.

Irre. — *Irre gehn:* Eltévedni. — *Irre reden:* Félrebeszélni. — *An etwas irre werden:* Vmiben kétkedni kezdeni. (Fin.) — *Der Nachtwächter wird in den Stunden irre:* A bakter (az éjjeli őr) megtéved az órában v. eltéveszti az órát. — *Ich lass mich in meinem Vorhaben nicht irre machen:* Nem hagyok alább szándékomban (NySz.).

Irren. — *Wenn ich nicht irre. Wenn mich nicht alles trügt.* Ha nem csalódom. — *Irren ist menschlich:* Ember hiba nélkül, fa csomó nélkül nincsen (Nyr. XVIII. 523). Négy lábú is botlik (XI. 177). A lónak négy lába van, mégis megbotlik.

Irrthum. — *Einem den Irrthum benehmen:* Vkit tévedéséből kijózanítani. — *Das beruht auf einem Irrthum:* Tévedésen alapszik. (Fin.) — *Er will sich durchaus nicht aus seinem Irrthume bringen lassen:* Hogy magához nem térhet tévedéséből (Kaz: BarnhM. 5: 3).

Irrweg. — *Auf Irrwege führen:* Megtéveszteni. Félrevezetni. Tévedésekbe vinni. (Nem: tévútra vezetni.)

J.

Ja. — *Ja nicht!* Semmiesetre se! (Fin.) A világért se. — *Komm ja recht früh!* Aztán jó korán jőjj ám! — *Es ist ja gar nicht so schwer:* Hiszen nem is olyan nehéz.

Jagd. — *Eine wilde Jagd:* Vad hajsza. — *Er machte Jagd darauf:* Üldözőbe vevé (Jók: ErdAr. III: 32). — *Dies türkische Schiff machte Jagd auf das Eurige:* Ezt a kegyelmetek hajóját az a török hajó üldözőbe fogta (Jók: ArEmb. I: 51).

Jagen. — *Den Schlossberg jagen sie herauf:* A várhegyen vágtatnak felfele (Szem: Zr. 2: 4). — *Neue Sorgen jagen ihm unstät durch den Sinn:* Elméjét fris gond veri, hajtja (Ar: BH. 2: 5). — *[Ein Wetter], bei dem man keinen Hund auf die Gasse jagt:* Mikor egy jó kutyát nem kellene kiverni a házból (Jók: ArEmb. III: 39). — *Einen i n s B o c k s h o r n jagen:* Vkit megfélemlíteni. Vkire ráijeszteni. — *In das E l e n d jagen:* Eltiltani hazájától, számkivetésbe űzni (Vers. 117.). Nyomorúságba, v. -ra juttatni. — *Einen in die F l u c h t jagen v. schlagen:* Vkit megfutamítani, megszalasztani. — *Sich eine Kugel in den K o p f jagen:* Főbe lőni magát. (Fin.) — *Sollte ich einem andern Wirte so einen Verdienst mutwillig in den R a c h e n jagen?* Más fogadósnak szalaszszak a torkába ily kövér falatot? (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Im Winter jagen wir oft m i t W i n d s p i e l e n:* Télen sokszor agarászunk. — *Die Compossessoren jagen mit Windspielen oft bis zum Abend:* A közbirtokosok sokszor estig is elagarásznak. — *N a c h e t w a s jagen:* Hajhászni vmit. (Fin.) — *Zügellos jagen sie jeglichem Laster nach:* Szabad pórázon rohannak minden gonoszságra (NySz.).

Jahr. — *Wie alt bist du? Ich bin vierzehn Jahr gewesen:* Hány éves vagy? Tizennégy multam. — *Das a l t e Jahr:* Az ó esztendő (Márton: Lat. 223). A mult év. — *F e t t e Jahre:* Bőséges esztendők. — *M a g e r e Jahre:* Inséges évek. — *Das Jahr 1830:* Az 1830-ik esztendő. — *I n d e r B l ü t e seiner Jahre:* Élte virágában (Faludi 527). — *Bevor das in den Statuten bedungene Jahr a b g e l a u f e n, wird er mit seinem Antrittsvortrag in Pest sein:* Mielőtt az alapszabályokban kikötött év lefoly, ott lesz a székfoglalójával Pesten (Jók: FGyém. II: 116). — *Das Jahr w a r schon ziemlich v o r g e r ü c k t:* Egy kicsit későre járt akkor az esztendő (Bársony I: Palacsintaország II). — *Das Jahr hat s i c h g e w a n d t schon, der Frühling voller Pracht ist kommen in die Lande, voll Freude alles lacht:* Ime az esztendő, tavaszi zöld színben újulva köszönt bé, csupa öröm minden (Ar: BH. 3: 5). — *Er h a t die s c h ö n s t e n Jahre h i n t e r s i c h:* Megette már kenyere javát. — *Er h a t z w e i Jahre r e g i e r t:* Két esztendeig uralkodott. — *Ein v o l l e s Jahr:* Egy álló esztendeig. — *Jetzt zapple ich schon volle sieben Jahre hier herum und kann mich nicht herausarbeiten:* Már hét álló esztendeje, hogy itt vergődök, még se tudok kiszabadulni (Ung-Revue VII: 565). — *D a s g a n z e Jahr h i n d u r c h Früchte tragend:* Egész esztendőt által termő (Márton: Lat. 211). — *Es fällt mir*

Jahre lang nicht ein: Év számra nem jut eszembe. — *Lange Jahre bin ich hier:* Sok hosszú éve, hogy itt vagyok. — *Wenige Jahre nachdem:* Néhány évvel azután, hogy — *Das Haus ist zehn Jahre alt:* Ez a ház tíz éves. — *Er ist volle 100 Jahre alt geworden:* Épen száz esztendőt ért v. élt. — *Er mag fünfzig Jahre alt sein:* Ötven évet adhatni neki (NySz). — *Jahr aus, Jahr ein:* Évről-évre. — [*Präp.*] *Aufs Jahr:* esztendőre. — *Die Hunde werfen zweimal im Jahre:* A kutyák évenként kétszer kölykeznek. — *Einmal im Jahr sind Weihnachten:* Egyszer esik esztendőben karácsony. (Népd.) — *In den besten Jahren:* Legjobb korában. (Fin.) — *Ich gehe ins dreizehnte Jahr:* Én a tizenharmadik esztendőbe járok (Márton: Lat. 383). — *Er tritt ins siebente Jahr:* Hetedik évébe lép. Hetedik esztendőbe jár (Nyr. IV: 371). Csak ötödik esztendőben jár (NySz). 20. évét tapossa. — *Übers Jahr. Über Jahr und Tag:* Esztendő ekkorra (NySz. ez-korra). Esztendő az [v. ez] nap (NySz). — *Du wirst sehen, Brüderchen, wenn du dem Präfecten tüchtig an den Leib rückst, bist du über's Jahr um diese Zeit Visegráder Hofrichter:* Meglátod, öcsém, hogyha jól megszorongatod a nyakát a præfectusnak, hát esztendő ilyenkorra visegrádi tiszttartó vagy (Jók: RRáby I: 80). — *Von Jahr zu Jahr:* Esztendőről esztendőre. Évről évre. — *Vor'm Jahr:* Tavaly. (Fin.) — *Meine Gedichte waren vor zwei Jahren druckfertig:* Verseim két évvel ezelőtt sajtó alá is készek voltak (UngvTóthL: Vers. 199). — *Vor zwei Jahren:* Harmad éve v. tavaly előtt (Nyr. VIII: 560).

Jahresfrist. — *Wenn du mir binnen Jahresfrist 30,000 Dukaten ausbezahlst:* Ha mához egy évig 30,000 aranyat kifizetsz (Mikszáth).

Jahrhundert. — *Aristoteles' Poetik, dieser Jahrhunderte alte Codex der Dichtkunst:* Aristoteles poétikája, a költői elmélet e százados codexe (TanárKözl. XXIII. 176).

Jammer. — *Es ist ein Jammer:* Fáj a lelke az embernek. (Fin.)

Jämmerlich. — *Eine jämmerliche Geschichte:* Siralmas eset. (Fin.) — *Ein jämmerlicher Kerl:* Nyomorúlt. (Fin.) — *Er ist jämmerlich zugerichtet:* Csúfúl összeverték. (Fin.)

Jammern. — *Da sieht er wirklich die zwei kleinen Tauben, die sich im Netze gefangen und dort jammern:* Látja, hogy a két kis galamb ott sipákol a tőrben (UngRevue VII: 566). — *Mich jammert jemands Unglück:* Szánakozom szerencsétlen sorsán vkinek. Megesik a szívem vkinek a szerencsétlenségén. — *Er muss unglücklich sein. Das jammert mich:* Szerencsétlennek kell lennie. E gondolat egészen elfogott (Kaz: BarnhM. 2: 5).

Jammerschade. — *Es wäre Jammerschade:* Szörnyű kár volna. Nagy kár volna. Halálos vétek volna.

Jammervoll. — *Seine Stiefel waren in einem jammervollen Zustand:* Csizmája siralmasan kidűlt-bedűlt oldalú állapotban volt (Jókai).

Jauchzen. — *Er jauchzt vor Freude:* Tombol örömében (Lehr 24).

Je. — *Seit je her:* Haóta e világ (Lehr 121). Mióta a világ. — *Je nach dem:* Embere (kocsija stb.) válogatja.

Jeder. — *In jedem Monat:* Havonként. — *Jeden Tag:* Naponként, mindennap. — *Auf jeden von uns entfallen zwei Gulden:* Két-két forint esik mindegyikünkre. Két-két forint jut v. jár mindegyikünknek.

Jetzt. — *Noch jetzt:* Még most is. (Fin.) — *Bis jetzt:* Mindeddig.

Joch. — *Einem ein Joch auflegen, aufladen; einen ins Joch spannen, unters Joch beugen* (Schrader 65): Vkit befogni. Ráfogni a munkára. Igába fogni. Igába hajtani. — *Das Joch zerbrechen, abschütteln:* Széttörni, lerázni az igát. — *Sich unters Joch beugen. Ein Joch auf sich nehmen. Ein Joch tragen* (Schrader 65): Vkinek igáját hordozni, viselni. — *Vom Joche befreien:* Fölszabadítani az iga alól. — *Sich vom Joche befreien:* Az igát lerázni (nyakáról).

Jota. — *Die Nation giebt kein Jota von ihren Rechten preis:* A nemzet sérelmet nem enged ejteni jogainak egy betűjén sem (nem: «egy jottáján sem», mint németesen mondta Apponyi 1892. IX/25).

Jubeln. — *Wenn er nicht jubelnd nach der Krone greift, hab' ich mein Spiel verloren:* Hogy ha repesve nem kap a királyi széken, játékom elveszett (Szem: Zr. 3: 5).

Jucken. — *Wen es juckt, der kratze sich:* Kinek hol fáj, ott tapogatja (PhilolKözl. XIV: 787).

Jugend. — *Er war sehr jung, in der Blüte seiner Jugend:* Igen ifjú volt, ifjúságának első virágját élte (Vers. 44).

Jung. — *Jung gewohnt, alt gethan:* Ifjú szokás, öreg gyakorlás. — *Junger Bursche:* Serdülő ifjú. (Fin.) — *Junges Mädchen:* Növendék leány. (Fin.) — *Junges Rind:* Tinó. (Fin.) — *Junge Saat:* Gyönge vetés. (Fin.) — *Der jüngste Tag:* Az ítéletnap. Az utolsó ítélet. — *Wieder jung werden:* Megifjodni. — *Was Gott am liebsten hat, führt er jung heim:* Kit Isten szeret, ifjanta vesz el. (Erd.) — *Wie die Alten sungen, so zwitschern die Jungen:* A milyen az öreg tyúk, olyan a csirkéje (Nyr. VI: 32). Bagolynak nincsen sólyom fia (Káldy: Préd. I: 115). A gonosz hollónak gonosz a tojása is (Káldy: Préd. I: 115).

Jungfrau. — *Jungfrau werfen, Butterbrot werfen* (l. Schrader 62): Szűrni, szőni (kövecskékkel a vízen, l. Nyr. VI: 129. 170).

Jungfer. — *Wenn man keine Jungfer hat, muss man mit Huren tanzen:* Hol jámbor személy nincs, balkörmű a tánczos. (MA. Erd.)

Jungfrau. — *Alte Jungfrau:* Vén lány. Agg leány (gúnyosan: agglant). — *Jungfrau im Busch:* Szőrös kandalup. (Fin.) — *Jungfrau im Grünen:* Kék kandilla. (Fin.) — *Eine Jungfrau entehren:* Szűzet meggyalázni, megszeplősíteni.

Jüngling. — *Ein grüner Jüngling:* Éretlen ifjú.

Just. — *Ihr kommet just zur rechter Zeit:* Épen toppra jöttetek (Ar: Haml. 160).

K.

Kaiser. — *Sich um des Kaisers Bart streiten:* Fülemülefüttyért pörlekedni. Semmiségen koczódni.

Kalb. — *Das Kalb will klüger sein als die Kuh* (Schrader 57). *Das Ei will klüger sein, als die Henne:* A csirke akar okosabb lenni a tyúknál. (Erd. 1464). — *Das goldene Kalb a n b e t e n* (Mos. 2. 32): Arany borjut imádni. — *Der Monat Februar, der gern arge Kälte bringen möchte, sagt zum Januar: Hätt' ich die Macht, wie du, ich e r f r ö r e das Kalb i n d e r K u h* (Schrader 59): Kifagy borju tehénből (tréfás körülírása nagy hidegnek, Erd. 1090). — *D i e K u h m i t d e m Kalbe n e h m e n:* Borjastul tehenet. (Erd.) — *M i t f r e m d e m Kalbe p f l ü g e n* (Richter 14, 18): Más üszőjével szántani.

Kalbfell. — *Es sind eben so viel Kalb-, als Kuhfelle feil:* Szintannyi borjubőrt visznek a vásárra, mint ökörbőrt. (Erd.) Annyi hal meg ifjonta, mint öreg korban. (Erd.)

Kalender. — *Er versteht soviel davon, wie die Kuh vom Kalender* (vö. Schrader 59): Ért hozzá, mint a tyúk az ábéczéhez v. mint a hajdú a harangöntéshez.

Kalk. — *Ungelöschter Kalk:* Oltatlan mész (Vers. 193). — *Gelöschter Kalk:* Oltott mész (Vers. 183). — *Wer keinen Kalk hat, muss mit Lehm mauern:* Kinek mesze nincsen, fehérfölddel mes ze (Közm.)

Kalt. — *Nicht kalt und nicht warm* (Offenb. Joh. 3, 15): Se hideg, se meleg. — *Warm und kalt aus einem Munde blasen:* Egy száj fú hideget is, meleget is. (Erd.) — *Das Haus ist so kalt, wie eine Eisgrube:* Olyan hideg ez a ház, mint a farkasordító (Nyr. XII. 523). Hideg, mint a farkasordító (szobáról mondják, Nyr. XVII. 231).

Kälte. — *Eine s t r e n g e Kälte:* Kemény hideg. — *Die Kälte s c h l ä g t a b:* Enged a hideg. — *Wir haben od. es herrscht fortwährend eine so starke Kälte, dass es unmöglich ist mahlen zu lassen:* Olyan fagyok járnak, hogy lehetetlen őrletni (Baksay: GyÖ. II: 12). — *Bei fortwährendem Feuer w u r d e die Kälte auf 34 Grad a b g e m i n d e r t:* A folytonos tüzelés mellett 34 foknyira engedett fel a hideg (Jók: FGyém. II: 145),

Kameradschaftlich. — *Kameradschaftliches Einvernehmen:* Atyafiságos jó barátság (Jókai: ArEmb. I: 13).

Kamm. — *E i n e m s c h w i l l t (wächst) der Kamm* (Schrader 156). *E i n e m g e h t der Kamm e m p o r:* Szarvai nőttek v. megnőttek (CzF). Föláll taraja (Dug: Pb. II: 56). Berzenkedik, elbízza magát. (Fin.) — *E i n e m a u f den Kamm t r e t e n* (Schrader 157). *Einen ü b e r den*

Kamm hauen (156). Leütni a szarvát, letörni a szarvát. (Erd: Közm.) Lesült a csirája. (Erd: Közm.) — *Alle od. alles über einen Kamm scheeren (ohne Unterschied, in gleicher Weise behandeln,* Schrader 205): Azon [egy] leczke alá fogni a bársonyt az abával (Faludi, NySz. = az abaposztóval, durva posztóval). Mindent egy kalap alá fogni.

Kämmen. — *Einem die Haare kämmen:* Vkit elverni, elpáholni.

Kampf. — *Ein erbitterter Kampf:* Elkeseredett harcz v. küzdelem.—*Es wird ein Kampf auf Leben und Tod:* Harczot ví vele életre halálra (Jók: ErdAr. I: 88). — *Der Kampf um das Dasein:* A létért való küzdelem. — *Der Kampf dauert noch immer fort:* A harcz még javában áll (TanárKözl. XXII. *Dieser war schliesslich genöthigt, den Kampf aufzugeben:* Ez kénytelen volt abbanhagyni a harczot (Jók: FGyém. I: 21). — *Den Kampf aufnehmen mit jemd. Sich im Kampfe messen mit jemd:* Bajra kelni vkivel (NySz). Vkivel bajt víni (uo.) — *Mit jemandem einen Kampf bestehen od. ausfechten:* Vkivel bajt víni (NySz). Megvívni. Bajt állni. Harczot állni (NySz). Harczot vívni. — *Eine Philosophie, die mit allen Traditionen der Vergangenheit in den offenbarsten Kampf gerieth* (Heine): Oly philosophia, mely a multnak összes hagyományaival határozottan szembeszállt. — *Doch es ist ein höhres Leben, sich für seines Volkes Freiheit zu verkaufen, und eine Welt im Kampfe zu bestehen:* Szebb még és dicsőbb, magát törvény s hazáért áldozatra vetvén, egész világgal harczba szállani (Szem: Zr. 3: 4). — *Wenn er einer Schlacht od. dem Treffen od. einem Kampfe nicht ausweicht:* Ha ütközetet áll (Jók: ErdAr. I: 92). — *Die Ahnung eines nahen Türkenkriegs hat manchen frommen Kriegsmann hergerufen, der Christenheit im Kampfe beizustehn:* E neszre felkölt sok jámbor lovag, közös hitünkért harczot küzdeni (Szem: Zr. 2: 5). — *Konnten sie's erwarten, bis wir sie zum Kampf gefordert?* Várák-e vajjon, hogy a csatát nekik magunk ajánljuk? (Szem: Zr. 3: 1).

Kämpfen: Harczol, küzd. Bajt áll (vmiért, NySz). *Er kämpft gegen das Laster (an):* Szembe száll a bűnnel (NySz). — *Wohl kämpfte er eine Weile mit seinem innern Grolle:* Ellenes indulat perczenetig vívja (Ar: BH. 7: 20). — *Auf die Faust kämpfen:* Ököllel viaskodni.

Kanne. — *Er sieht eine Kuh für eine Kanne an (er ist völlig betrunken,* Schrader 59): Káprázik a szeme (vö. Dug. II: 187). Kettőzik a szeme.

Kanone. — *Man schiesst mit Kanonen:* Ágyúkkal lődöznek. Szól az ágyú.

Kanonenfieber. — *Er hat das Kanonenfieber. Er kann kein Pulver riechen (ist feige in der Schlacht, ohne Muth,* Schrader 187): Fél a puskapor szagától.

Kante. — *Er legt das Geld auf die hohe Kante. Er scharrt das Geld zusammen. Er knickert mit dem Gelde:* Élre veri a pénzt (Dug: Pb. 152).

Karre. — *Ein ganzer langer Ameisenschwarm arbeitet, müht sich, schiebt Karren vom frühen Morgen bis zum späten Abend:* Egy hosszú, végtelen hangyaboly dolgozik, fárad, talyigázik napestig (Jók: FGyém. IV: 104).

Karte. — *Karten abheben:* A kártyát elemelni. Kártyát emelni. — *Eine Karte abstechen:* Kártyát elütni. — *Die ausgespielten Karten stechen:* Elütni a hívásokat (Jókai: Húsz év mulva). — *Karten aufschlagen:* Kártyát vetni. — *Eine Karte ausspielen:* Kártyát kihíni, híni (Fin.), v. kiadni. — *Karten spielen:* Kártyázni. — *Hast du gewürfelt oder Karten gespielt?* Koczkát, kártyát játszottál-e? (NySz). — *Eine Karte lösen:* Jegyet váltani.

Käse. — *Das Mädchen hat die Katze über den Käse gehen lassen (d. h. hat sich vor Näschern nicht gehütet, ihre jungfräuliche Ehre nicht bewahrt,* Schrader 117): Ha megkezdik a szalonnát, rájárnak.

Kastanie. — *Er holt die Kastanien für einen andern aus dem Feuer:* Mások kosarába szed epret (NySz.).

Kasten. — *Kasten eines Wagens:* Kocsikas, kas. — *Ein Kasten für Getreide:* Hombár (Fin.).

Katze. — *Abziehen, wie eine gebrühte Katze* (Schrader 117): Hosszú orral menni el. — *Eine abgebrühte Katze scheut auch das kalte Wasser* (Schrader 117): A ki egyszer megégette száját, máskor a tarhóját is fújja. Leforrázott kutya az esőtől is fél (Dug: Pb. I: 146). Kinek száját megégette a kása, a víztől is irtózik (141). — *Er geht*

drum herum wie die Katze um den heissen Brei: Forgolódik, mint a macska a forró kása körül (Erd.). — *Wenn die Katze nicht zu Hause ist, tanzen die Mäuse (auf Stühlen und Bänken,* Schrader 116): Nincs otthon a macska, czinczognak az egerek (Erd.). Macska mikor szunyad, egerek tánczolnak (Erd.). — *Die Katze lässt das Mausen nicht:* Nehéz a kányát a csirkéről leszoktatni (Dug: Pb. II: 110). — *Wenn die Katzen mausen, hängen sie keine Schellen an* (Schrader 116): Ha madárra tárgyalsz [czélozol], íjadat ne pengesd (régi közm.). — *Die Katze möchte die Fische wohl, sie mag aber die Füsse nicht nass machen:* Macska is szereti a halat, de kerüli a vizet (Erd.). — *Mit einem spielen, wie die Katze mit der Maus* (cattus sæpe satur cum capto mure jocatur, Schrader 116): Úgy játszani vkivel, mint macska szokott az egérrel (Ar: Tetemrehívás). — *Du schaust drein, wie die Katze, wenn's donnert:* Úgy nézel, mint a macska, mikor mennydörög (Nyr. V. 417). Olyan képet vág hozzá, mint a macska, ha esőt érez (Nyr. VI. 465). — *Stehlen, wie eine Katze:* A hol macska van a háznál, ott a gazdasszonynak szemesnek kell lenni (Nyr. I: 271). — *Sie vertragen sich, wie Hund und Katze:* Úgy illenek össze, mint az eb s a macska (NySz.). Úgy alkusznak, mint az eb s a macska (uo.). — *Bring eine Katze nach England und sie wird miauen* (Schrader 123). *Eine Gans flog über den Rhein und ein Gickgack kam wieder heim* (uo.): Az ökröt ha Bécsbe hajtják is, ökör marad. — *Man jagt die Katze zu spät vom Speck, wenn er gefressen ist* (Schrader 117): Késő bánat ebgondolat. — *Man muss die Katze nicht im Sacke kaufen* (Erd., l. Schrader 121): Zsákban macskát nem árulok (Erd.). — *Wir kaufen keine Katze im Sacke:* Zsákban macskát nem veszünk (Jók: ErdAr. II: 11). — *Heraus mit der Katze aus dem Sacke:* Hadd lássuk már a medvét. — *Er hat mit der Katze gespielt, ist unter den Katzen gewesen (sagt man spöttisch von einem, der bei einer Rauferei gekratzt ist,* Schrader 115): A macskákkal verekedett (mondják a Balaton vidékén ugyanolyan értelemben).

Kauf. — *Leichten Kaufes:* Könnyű szerrel (Fin.). — *In den Kauf geben:* Ráadásul adni (Fin.). — *In den Kauf nehmen:* Ráadásul elfogadni (Fin.). — *So leichten Kaufes wirst du nicht davonkommen:* Nem addig van a! (Erd.). Nem oda Buda!

Kaufen. — *Für Geld kaufen:* Pénzen venni, vásárolni. — *Auf Credit kaufen:* Hitelbe venni (Márton: Lat. 318).

Käuflich. — *Etwas käuflich an sich bringen:* Örök áron szerezni vmit (NySz.). Megvenni v. megvásárolni vmit.

Kegel. — *Mit Kind und Kegel:* Pereputtyostul (Fin.). Mind apróstul-cseprőstül (NySz.).

Kehle. — *Er strengte seine Kehle an seinem lauten Ruf an:* Nagyhangú kiáltásra erőszakolta hangját (Jók: ArEmb. I: 25). — *Jmd. an der Kehle packen:* Torkon ragadni vkit. — *Um seinen armen Concurrenten das Messer an die Kehle zu setzen:* Hogy a szegény versenytársaknak a torkukra tegye a kést (Jók: ArEmb. II: 82). — *Er schreit aus voller Kehle:* Tele torokkal kiált (NySz.). — *Er schrie also noch einmal aus voller Kehle und mit aller Kraft, die ihm nur zu Gebote stand:* Elkezdi hát torkaszakadtából, a mint csak telt tőle (UngRev. VI: 694). — *Es bleibt ihm etwas in der Kehle stecken:* Torkán akad vmi (NySz.).

1. ***Kehren.*** — *Kehre in dich:* Szállj magadba. — *Einem den Rücken kehren:* Hátat fordítani vkinek. Elfordúlni vkitől. — *Das oberste zu unterst kehren:* Mindent fölforgatni. — *Die Waffen gegen jmd. kehren:* Vki ellen fordítani fegyverét.

2. ***Kehren.*** — *Kehre vor der eignen Thür:* Csépeld a magadét (NySz.). Láss dolgodhoz csak, máséra ne legyen gondod (uo.).

Keil. — *Auf einen groben Klotz einen groben Keil:* Szeget szeggel kell ütni (NySz.). A tromfot tromffal, a szeget szeggel ütni (uo.).

Keim. — *Sie ersticken dein Vorhaben od. deinen Vorsatz im Keime:* Szándékodat még csirájában megfojtják (NySz.).

Kein. — *Das hat keinen Grund:* Nincsen oka. Semmi oka sincsen. — *Der besten Redner bin ich keiner:* A legjobb szónokok közül való nem vagyok. Nem tartozom a legjobb szónokok közé.

Kelch. — *Zwischen Lipp' und Kelchesrand schwebt der finstern Mächte Hand:* Sok van a serlegnek s az ajaknak a széle között még (Palladas után P. Thewrewk

E., l. PhilKözl. X: 412). Sok szerencsétlenség eshetik egy szempillantásban is (Közm.).

Kennen. — *In Paris hatte ich Gelegenheit, seine Tochter kennen zu lernen:* Leányával Párisban volt alkalmam megismerkedni (Jók: HumorPapirsz.). — *Er kannte keine Furcht:* Félelmet soha nem ismert (Jók: VadonVir. II: 204). — *Ráby brauchte keinen Führer in diesen Räumen; er kannte alle Gänge und Wege:* Rábynak nem kellett vezető ezen a helyen; tudta jól a járást (Jók: RRáby I: 96). — *Seinem Rufe nach kenne ich ihn:* Híréből (v. híréből-nevéből) ismerem. — *Ich kenne ihn persönlich:* Ismerem személyesen. — *Dann fängt das Kind an, das Leben auch von seiner traurigen Seite kennen zu lernen:* Kezdi a gyermek az életet megismerni a szomorúbb oldaláról is (Jók: ArEmb. IV: 36). — *Jemanden kennen lernen:* Megismerkedni vkivel (nem: ismerni tanulni, Antib.).

Kenntnis. — *Damit unser Publikum Kenntnis od. Kunde von diesen Bestrebungen erhalte:* Hogy közönségünk értesüljön vagy tudomást szerezhessen e törekvésekről. — *Ich liess es ihn wissen, ich gab ihm Kenntnis davon (Kunde davon):* Tudtára adtam. — *Er hat Kenntnis davon. Es ist ihm bekannt. Er weiss davon:* Értésére van (NySz.). Van róla tudomása. — *Keine Regierung hat Kenntnis davon:* Semmi kormánynak nincs még róla tudomása (Jók: ArEmb. I: 133). — *Peter hatte von seinem Matrosenleben her einige Kenntnisse in der französischen Sprache:* A francziához is sejtett valamit, hajdani matrózéletéből (Jók: FGyém. I: 113). — *Sich von etwas Kenntnis verschaffen:* Tudomást szerezni vmiről. — *Jemandem etwas zur Kenntnis bringen:* Vkinek vmit tudomására juttatni; vmit tudtára v. hirül adni. — *Es wurde mir zur Kenntnis gebracht:* Tudomásomra v. tudtomra adták (jutott). — *Es wird zur (allgemeinen) Kenntnis gebracht:* Tudtul adatik (Jók: RRáby I: 140). — *Es dient zur Kenntnis:* Tudomásul szolgál (Fin.). — *Zur Kenntnis gelangen:* Tudomására jutni (Fin.). — *Zur Kenntnis nehmen:* Tudomásul venni.

Kerbe. — *Sie hauen in dieselbe Kerbe* (Schrader 299): Egy követ fújnak. Egy húron pendűlnek.

Kerbholz. — *Du hast schon manches auf dem Kerbholz od. Kerbstock:* Sok van már a rováson (Nyr. XV. 87).

Kerker. — *In den Kerker werfen:* Börtönre (tömlöczre) vetni (hányni). (Hogy hányják tömlöczre, hogy halálra ragadozzák, Kaz: Cic. 13).

Kerl. — *Ein grober Kerl:* Otromba ficzkó. — *Ein prächtiger Kerl:* Pompás fiú (Fin.). — *Ein verfluchter Kerl:* Fenegyerek (Fin.). — *Ein verschmitzter Kerl:* Ravasz hirkó (Fin.).

Kern: Mag. — *Kern einer Nuss:* Dió béle (Fin.). — *Der Kern des Heeres:* A sereg[nek] java (Fin.). — *Kern einer Sache:* A dolog[nak] veleje (Fin.). — *Er tappt darin umher, doch kommt er nicht auf den Kern:* Turkál a dologban, de gyökerére nem jő (NySz.)

Kernfest. — *Er hat eine kernfeste Gesundheit:* Egészséges mint a makk.

Kerngesund. — Egészséges, mint a makk.

Kernig. — *Eine kernige Rede:* Magvas, tartalmas beszéd.

Kerze. — *Geben Sie mir eine Kerze:* Adjon egy szál gyertyát.

Kessel. — *Der Hafen straft den Kessel, dass er russig ist:* Kazán a fazéknak nem hányhatja szemére a feketeséget (Erd.). Bagoly mondja a verébnek: nagyfejű (Erd.).

Kette. — *[Des Mannes Weib] der der stillen Tage gleiche Ketten wirkt:* Ki csendes napoknak fűzi lánczait (Szem: Zr. 2: 1). — *An der Kette legen:* Lánczra verni. — *Ich werde ihn an der Kette legen:* Majd lánczra kötöm (Jók: ArEmb. I: 118). — *Ob jemand nach der Kette wohl theilt der Lüfte Meer?* Péczére ki szabja levegő határát (Ar: BH. 3: 27).

Keuchen. — *Keuchend eilte sie auf das Haus zu:* Lelkendezve sietett a ház felé (Jók: FGyém. I: 151).

Keulenschlag. — *Mit Keulenschlägen traktieren:* Doronggal nekimenni. Ledorongolni.

Kind. — *Kinder und Narren sagen die Wahrheit:* Gyermek, részeg, bolond mondanak igazat (Erd.). Bolond és gyermek leghamarább mondják ki az igazat (uo.). — *Das Kind sagt wohl, dass man's schlägt, aber nicht warum:* Mondja a gyermek, hogy megverték, de nem mondja: miért (Erd.). — *Es ist besser, das Kind weine, denn der Vater:* Jobb a gyermek sírjon,

hogysem szülei (uo.). — *Gebranntes Kind fürchtet das Feuer:* Kit a kigyó megmart, remeg a gyíktól is (Ar: BH. 9 : 42). — *Er hat kein Kind und kein Rind:* Se tücske, se bogara. (Senkie sincs, Nyr. XIII. 190). — *Lehr mich nicht Kinder warten, du Unfruchtbare du:* Ne taníts gyermekkel te bánni, te meddő (Ar: BH. 9 : 63). — *Mit Kind und Kegel:* Ijastul-fiastul. Minden pereputtyostul. Apróstul-cseprőstül (NySz.). — *Ein Kind aufziehen:* Gyermeket felnevelni. — *Man soll das Kind nicht mit dem Bade ausgiessen od. ausschütten:* Nem kell a gyermeket a fürdővel kiönteni (Erd., Dug: Pb. II: 160). — *Die Kinder zu Bette bringen:* Lefektetni a gyermekeket. — *An Kindesstatt annehmen:* Fiává fogadni (NySz.). Örökbe fogadni. — *Um das Kind kommen:* A méhgyümölcsöt letenni (Vers. 8). — *Von Kindesbeinen auf:* Gyermekkorától fogva.

Kinderei. — *Kindereien treiben:* Gyermekségekkel foglalkozni (Fin.).

Kinderschuhe. — *Die Kinderschuhe ausziehen* (Schrader 319). *Den Kinderschuhen entwachsen:* Kikelni a gyermekszámból (Pázm: Préd. 739). Kikelni a gyermekkorból. Kinőtt a gyermeksorból. Elrúgni a gyermekkort (Nyr. XIX. 303).

Kinderleicht. — *Das ist ja kinderleicht. Das ist ein Kinderspiel:* Az csak abécze (Erd.).

Kindisch. — *Ein kindisches Vergnügen:* Gyermeki kedvtelés. Gyermekes öröm.

Kirche. — *Je näher die Kirche, je später hinein:* Ki a templom mellett lakik, jobbára utolsó a szentegyházban (Erd.). — *Die Kirche hat einen guten Magen:* Barátzsák, kocsistorok nehezen telik (Erd.). Telhetetlen papzsák.

Kirchenmaus. — *Arm, wie eine Kirchenmaus* (Schrader 126): Szegény, mint a templom egere. Oly szegény, mint a templomba szorult egér (Dug: Pb. II: 247). Olyan szegény, mint a templom egere, se prücski, se hajcs-ki (Nyr. X. 524).

Kirchmesse. — *Es ist nicht alle Tage Kirchmesse:* A jó eb se kaphat mindenkor konczra (Dug: Pb. 57). Nem mindig papsajt.

Kirre *werden:* Megszelidűlni. Megjuházni. Észre térni (Fin.).

Kirsche. — *Es ist nicht gut, mit grossen Herren Kirschen zu essen:* Nem bátorságos a bárány a farkassal azonegy akolban (NySz.). Nem jó nagy úrral egy tálból cseresznyét enni (Erd.).

Kitzlich. — *Es ist ein kitzlich Ding um deine Freundschaft:* Csikländos portéka a te barátságod (Ar: Jóka ö.).

Klagbar. — *Klagbar werden:* Keresetet indítani (Fin.).

Klage. — *Eine Klage anbringen. Eine Klage anhängig machen:* Vádat emelni. Panaszt emelni. Panaszt tenni. — *Und wurden denn keine Klagen darüber geführt?* Hát aztán nem tettek panaszt? (Jók: ArEmb. II: 54). — *Bittere Klage führen:* Keservesen panaszkodni. — *In Klagen ausbrechen:* Panaszra fakadni (NySz.). Panaszszóra fakadni. — *Von Klagen abstehen:* A panaszszal felhagyni (Vers. 10).

Klagen. — *Sie klagen und weinen über das Unglück der ungarischen Nation:* Sírva sírnak veszedelmén a magyar nemzetnek (Gyulai: Költ. 136). — *Wieder ist's mir schlimm ergangen; dir will ich's klagen, doch darfst du es nicht weiter erzählen:* Ugyan megjártam ismét, neked sub rosa megpanaszlom, de ne add tovább (KisfK: VígBesz. 88). — *Keine Frage, dass alle die Leute mit den eingeschlagenen Köpfen klagen gehen werden:* Szó sincs róla, hogy ez a sok bevert fej mind panaszra megy (Jók: RRáby 2 : 1). — *Was Wunder, dass man immer zu klagen hat:* Nem csoda, ha panaszra áll az ember szája (Ar: Élet 107). — *Gott sei's geklagt:* Sajnos! (Fin.).

Kläglich. — *Sie begannen mit Triumph und mussten kläglich enden:* Diadallal kezdték, czudarul végezték (Ar: BH. 3 : 15).

Klammern. — *Der zitternde Mann klammerte sich an sie:* A reszkető férfi belé kapaszkodott (Jók: ErdAr. II: 30). — *Er klammert sich an jeden Strohhalm:* Fűbe-fába kapaszkodik, mint a vízbe fúló (Nyr. VIII. 371). Fűhez-fához kapkod.

Klang. — *Einen Klang geben:* Hangot adni, megkondúlni, csengeni. — *Seine Reime und seine lose verbundenen Strophen geben meist keinen rechten Klang:* Rímei s lazán fűzött strophái többnyire nem adnak kellő zengést (Ar: Hátr. Pr. 87).

Klappe. — *Mit einer Klappe zwei Flie-*

gen schlagen: Egy csapásra két legyet (Erd.). Egy rókáról két bőrt nyúzni.

Klappen. — *Das klappt nicht:* Nem vág össze.

Klappern. — *Die Mühle klappert:* A malom zakatol (Fin.). — *Es friert ihn, dass ihm die Zähne klappern:* Úgy fázik, hogy a foga is vaczog belé (Dug: Pb. 206). — *Padua hatte schon vor Attila die Waffen gestreckt, und dem stolzen Italiener klapperten die Zähne:* Már Attilának Pádua megadta volt magát, s már a kevély olasz vaczogtatá fogát(UngR. TóthL: Vers 47). — *Vor Kälte klappern:* Dideregni.

Klar. — *Klare Augen:* Fényes szem (Fin.). — *Eine klare Stimme:* Csengő hang (uo.).

Klären. — *Die Anschauungen klären sich:* A nézetek tisztulnak.

Klatschen. — *Da klatschte Buda's Frau voll Freuden in die Hand:* Tapsolt az örömtől Buda felesége (Ar: BH. 5: 31).

Klatschsucht. — *Ihre Klatschsucht besass hundert Zungen:* Pletykatermészete száz nyelvvel felért.

Klaue. — *Aus den Klauen des Satans befreien:* A sátán karmai közül megszabadítani. — *Es wird gut sein, den Kerl den Werbern in die Klauen zu liefern:* Ezt a ficzkót jó lesz a verbungosok körmére keríteni (Jók: RRáby I: 51). — *Ich möchte nicht in seine Klauen geraten od. in seine Hände kommen:* Nem kívánnék körme közé esni (Dug: Pb. 96).

Kleid. — *Das Kleid l i e g t k n a p p an:* A ruha szorosan v. feszesen áll. Feszűl a ruha. — *Kleider machen Leute:* Pénz emberség, ruha tisztesség (Erd., Faludi 30). — *Ein Kleid a b l e g e n:* Ruhát levetni. — *Ein Kleid a n l e g e n:* Ruhát felvenni, felölteni. — *Sich die Kleider a u f h e b e n:* A ruháját felfogni. Felfosztolódzni (Fin.). — *Ein Kleid a u f s c h l a g e n:* Ruhát feltűrni, felszegni (Fin.). — *Ihr t r a g e t unschöne Kleider:* Éktelen ruhában jártok. — *E i n e m a n s Kleid w o l l e n, zu Leibe wollen, zu Leibe rücken* (Schrader 272): Vkire fenni fogát. Vkire agyarkodni. Vkire törni.

Kleiden. — *Er kleidete sich in Trauer. Er legte Trauer an:* Gyászba öltözött. Gyászt öltött.

Kleie. — *Wer sich mischet unter die Kleie, den fressen die Säue:* Ki korpa közé vegyül, megeszik a disznók (Erd.). Korpa közé keveredőt megeszik a disznók (Nyr. VII. 32).

Klein. — *Gross und Klein:* Apraja nagyja. Boldog boldogtalan. — *Klein hacken:* Felaprózni. Apróra vágni. — *Steine klein schlagen:* Apróra verni v. zúzni köveket. *Er schlug die Schollen klein:* A göröngyöket apróra verte, törte. — *In kleine Stückchen zerbrechen:* Eperszembe törni (Nyr. VIII: 185). Eperszembe vágni (Lehr 79). — *In kleine Häut' stecken oft grosse Leut':* Kicsiny a bors, de erős (Nyr. X. 473). Kis ember sem szalmaszál (Erd.). Kis ember nagy bottal jár (Erd.). Nem singgel mérik az embert (Nyr. XIX. 43). — *Kleine Leutlein sind bald im Harnisch:* Kicsiny ember nagy bottal jár (Erd.). Kicsiny a bors, de erős (Erd.). Kicsiny a bors, de csíp (Nép). Kicsiny a hangya, de megtud azért búsúlni (azaz haragudni. NySz.).

Kleingeld. — *Er hat nicht das nöthige Kleingeld dazu:* Nem győzi czérnával = valami vállalathoz nincs elég pénze (Nyr. I: 324).

Kleinigkeit. — *Sie lachen über die geringfügigsten Kleinigkeiten:* Nevetnek a legcsekélyebb semmiségek fölött [helyesebben: semmiségeken] (Jók: ErdAr. I: 30). — *Das ist keine Kleinigkeit:* Ez nagy dolog (Fin.). Ez nem bolondság. — *Dieser Anfall war keine Kleinigkeit (od. kein Scherz, kein Spass):* Nem volt gyerekség ez a megrohanás (Pet: JánosV.). — *Ihr werdet sagen, ich befasse mich mit Kleinigkeiten:* Kicsinykedem, úgy-e? (Ar: HátrPr. 431). — *Sich um Kleinigkeiten kümmern:* Csekélységekkel bibelődni.

Kleinlaut. — *Gesenkten Hauptes, leise, kleinlaut sprechen:* Lesütött fővel, halkan, bátortalanul beszélni (SzD: MVir. 288). — *Meister Paprika kehrte ganz kleinlaut in die Rathssitzung zurück, wo man auf die Herren Geschworenen wartete, um den Erfolg ihrer Mission zu vernehmen:* Paprika Péter uram nagy hüledezve tért vissza a tanácsülésbe, a hol az esküdtek vártak rájuk, hogy mit végeznek? (Jók: RRáby I: 130).

Kleinlich *denken:* Alacsonyul gondolkozni.

Kleinod. — *Die Kleinodien des Reiches:* A koronázó ékszerek (Fin.).

Klemme. — *Nun ist er in der Klemme:* Szoros a kapcza (Dug: Pb. 28). Szorul a kapcza. Belekerűt a csávába, hinárba keveredett: bajban van (Nyr. XIX. 183). — *Sie sahen sich in der Klemme:* Látták, hogy szoros a kapcza (NySz.). — *In die Klemme bringen:* Bajba ejteni vkit. Zavarba hozni. — *In die Klemme geraten:* Megszorulni (Fin.). Bajba keveredni. — *Wenn du einmal in die Klemme geraten solltest:* Ha valaha szorultságod lesz (UngRev. VII: 566). — *Sie waren auf jede Weise bemüht, sich aus der Klemme zu ziehen:* Mindenkép igyekeztek magokon segíteni (VII: 690). — *Sich aus der Klemme helfen. Sich aus der Verlegenheit heraushelfen:* Kivágni magát. — *Jemandem aus der Klemme helfen:* Kisegíteni vkit a bajból.

Klimpern. — *Auf dem Klavier klimpern:* Kalimpálni (Fin.). Csilimpelni.

Klinge. — *Einen vor die Klinge fordern:* Bajra híni vkit.—*Über die Klinge springen lassen:* Kardélre hányni. Kardra hányni. — *Basta liess ganz Torda über die Klinge springen:* Básta egész Tordát kardra hányatta volt (NySz.). — *Unsere Säuglinge lässt man über die Klinge springen:* Csecsemő magzatinkat fegyverre hányják (NySz.).

Klingen. — *Immer klingen mir diese beiden Wörter in den Ohren:* Ezen két szó cseng csak fülemben (Kovács: FarsKal. 15).— *Immer klang ihm das melancholische Volkslied, das er heute Abend gehört hatte, in den Ohren:* Mindig az a melancholikus parasztnóta járt a fülében (Jók: FGyém. I: 76).

Klippe. — *Auf eine Klippe stossen:* [Szirtbe ütközni.

Klopfen. — *Das Herz klopfte mir vor Furcht:* Féltemben megdobbanna szívem (NySz). — *Ich klopfte an seinem Fenster:* Bezörgettem az ablakán. — *Kaum vergeht eine halbe Stunde, da klopft es an der Thür:* Félóra alig telt, az ajtón koczognak (KisfK: VígBesz. 16). — *Auf den Busch klopfen:* Tapogatódzni; példálózni. — *Einem auf die Finger klopfen:* Körmére koppantani vkinek. — *Man klopfte ihm tüchtig auf die Finger:* Jól megkoppintották a körmét (Dug: Pb. 28). — *Er klopfte dem Schiffscommissär höchst gnädig auf die Schulter:* Nagyon kegyesen megveregette a hajóbiztos vállát (Jók: ArEmb. I: 68).

Klotz. — *Auf einen groben Klotz ein grober Keil. Wurst wider Wurst:* Szeget szeggel. A milyen a jónap, olyan a fogadjisten. A milyen a mozsdó, olyan a törülköző. Tromfot tromffal ütni. (Erd.) Szeget szeggel kell ütni (NySz). A tromfot tromffal, a szeget szeggel ütni (uo). Fántonfánttal fizetnek (Pázmán). Kutya tettnek eb a jutalma. A ki bottal köszön, annak doronggal felelnek (Nyr. VII: 520). — *Nun, was stehst du da, wie ein Klotz?* No, mit állsz itt, mint a faszent? (Nép, Alföld.)

Kluft. — *Er überbrückt die Kluft:* Áthidalja a szakadékot (PhilKözl. X: 465). — *Zwischen dieser Nation von träumenden Mystikern und dem lebhaften Griechenvolke bestand eine unüberbrückbare Kluft:* Az álmodozó mysticusok e nemzete között s az élénk görög nép közt át-nemlábolható mélység tátongott (Ar: HátrPr. 173).

Klug. — *Sei klug und vorsichtig:* Ésszel indulj, okkal járj (NySz.) — *Zornig knallte er mit der Peitsche und trieb die Pferde an, dass ich kein Wort mit ihm wechseln konnte; ich war nun so klug, wie zuvor:* Mérgesen egyet pattant s úgy kezd vágtatni, hogy szót sem váltható vele, és annyit tudtam, mint előbb (KisfK: VígBesz. 136). — *Er ist durch andrer Leute Schaden klug geworden:* Más kárán tanult (NySz). Más kárán okult. — *Deine Weisheit von Gestern kam nicht aus klugem Sinn:* Bolond szeren indult amaz új bölcsesség (Ar: BH. 2: 18). — *Dem Klugen fehlt die Kunst nicht:* Az okos ember mindenkor otthon van (Dug: Pb. II: 125). Az okosnak nem sokat kell a szájába rágni (132). — *Der Klügste gibt nach:* Okosabb enged. (Erd.) Az okosabbik enged.

Knacken. — *Nüsse knacken:* Diót törni.

Knallen. — *Mit der Flinte knallen:* Puffogtatni. (Fin.)

Knapp. — *Knapper Stil:* Szabatos irály. (Fin.) Szűkszavú stilus. — *Knapp in Worten:* Röviden, rövideden, szókimélve. — *Das Kleid liegt knapp an:* A ruha szorosan v. feszesen áll. Feszűl a ruha. — *Jemand knapp halten:* Rövid pórázon tartani. — *Das Gewand sass ihm knapp, wie angegossen, am Leibe:* Dolmány, nadrág csak úgy feszűlt a testén, mintha ráöntötték volna (Jók: RRáby II: 164).

Knarre. — *Mit der Charfreitagsknarre lärmen:* Nagypénteket kalakolni (Jók: FGyém. IV: 4); kerepelni.

Knaupeln *und Kritteln (Zeitschr. für d. d. Unterricht 1889. 202):* Akadékoskodás, kákáncsomókeresés.

Knebeln. — *Jemand knebeln:* Bédugni vki száját, hogy ne szólhasson (NySz).

Knechten. *In Indien war der Gedanke geknechtet, und das Drama, vom wirklichen Leben losgerissen, wurde eine distinguirte Zerstreuung des Hofes:* Indiában a gondolat le volt bilincselve; s a dráma a valódi életből kiszakítva, az udvarnak lőn finom időtöltése (Ar: HátrPr. 198). — *Durch Wölfe und Hunde wurden wir geknechtet:* Farkasok, kutyák ejtének minket szolgaságba (Gyulai: Költ.[1] 147).

Kneipen. — *Als wollte er ihr mit seinen zwei Fingern in die Wangen kneipen:* Mintha egy csipcsókot akarna neki adni a két ujjával (Jók: ArEmb. I: 110).

Knie. — *Seine Kniee sinken ein:* Térdei megtörnek (Jók: ErdAr. 19). — *Die Kniee beugen:* Térdet hajtani. Térdét meghajtani. — *Auf den Knieen:* Térden állva. — *Auf die Kniee fallen:* Térdet hajtani. Térdre ereszkedni v. esni. Térdet és főt hajtani (NySz). Térdet fejet hajtani. — *Er verschloss die Thüre hinter sich, fiel vor dem Madonnenbilde auf die Kniee, zog den Säbel aus der Scheide:* Ajtaját zárta s térdre omolva a madonnakép előtt, kivonta kardját (Jók: EnyémT. I: 126). — *Da stürzte auf die Knie der arme Alte hin:* Össze az agg ember rogya két térdére (Ar: BH. 3: 38). — *Auch zu mir kannst du nicht jeden Tag kommen, wenn das Regenwetter eintritt; denn da reicht der Strassenkoth bis an die Kniee:* Hozzám sem járhatsz el mindennap; ha az esők beállanak, mert akkor térdig ér a sár az utczán (Jók: RRáby I: 93). — *Bis über die Kniee reichende Strümpfe:* Térden felül érő harisnya. — *Er sinkt in die Kniee:* Térdre esik (NySz). Térdre rogy. Térdre roskad. Térdre omol. — *Über das Bein od. übers Knie brechen:* Elhamarkodni. Elnagyolni. Hamarosan megtenni valamit. Erőszakolni vmit.

Knieen: — Térdelni, térdepelni. Térden állani (NySz). — *Ich kniee vor Gott hin zum gewalt'gen Schwur:* Istennek hajtva térdet esküszöm. (Szem: Zr. 2: 11).

Knirschen. — *Der Sand knirscht:* A homok recseg a fog alatt. (Fin.) — *Das Pferd knirscht in die Zügel:* Foga közé veszi a ló a zablát. (Fin.) — *Sie knirschen mit den Zähnen:* Csikorgatják fogukat. (NySz). — *Doch heut will's dich schon reuen, du knirschest hinterdrein:* De ma fejed bánja, csikorogsz utána (Ar: BH. 2: 8).

Knospe. — *Die stillen Knospen, die brechen wunderherrlich auf zur Blüte:* A gyenge bimbók dicső virággá szépen fejlenek (Szem: Zr. 1: 7). — *Die Knospen schlagen aus:* A bimbók fakadnak. — *Knospen ansetzen:* Hajtani (Fin.) Rügyezni. Bimbózni. Vetett-e már rügyöt [a fa]? (Miksz: NemzUr. 185).

Knoten. — *Gordischer Knoten:* Kún kötés (Dug: Pb. 105). — *Der Knoten geht auf:* A csomó feloldódik v. kioldódik. — *Da sitzt der Knoten (da steckt, da liegt der Knoten). Da sind wir auf einen schweren Knoten geraten* (Schrader 335): Itt van a bökkenője (a dolognak). Itt ám a hadd-el-hadd (Dug: Pb. II: 102). — *Einen Knoten machen:* Csomót kötni.

Knüpfen. — *Ich habe daran keine Bedingung geknüpft:* Nem kötöttem hozzá semmi föltételt (Jókai: ArEmb II: 182). — *Bekanntschaften knüpfte er aber vorläufig mit niemandem:* Ismeretségeket azonban még egyelőre nem kötött senkivel (Jók: RRáby I: 93). — *Daran knüpfte sich eine ganze Kette der betrübendsten Gedanken:* Ezzel egész lánczolata a legbúsítóbb eszméknek volt összekötve (Jók: ErdAr. I: 45).

Knurren. — *Der Magen knurrt mir:* Korog a gyomrom.

Koch. — *Viele Köche versalzen die Suppe:* Sok bába közt a gyermek is elvész. (Erd.) A sok bába között gyakorta elvész a gyermek és a sok orvos között a beteg (Káldy: Bibl. I: 574). — *Es sind nicht alle Köche, die lange Messer tragen:* Nem mind szakács az, ki nagy kést hordoz (NySz.).

Kochen. — *Gar kochen:* Megfőzni. — *Was sich leicht kochen lässt:* Jó főlő. — *Schlecht kochen:* Kotyvasztani. (Fin.) — *Weich kochen:* Puhára főzni. — *Wir kochen auch mit Wasser:* Nálunk is sóval sóznak, borssal borsolnak (NySz). — *Hast du wohl gekocht, magst du wohl essen:* A ki főzte, egye meg. (Erd.)

Kochstück. — *Einen zu Kochstücken*

schlagen (Schrader 19): Eperszembe vágni vkit.

Köder. — *Der alte Fürst beisst schon an den Köder:* Az öreg herczeg pedzi már a horgot (Jók: FGyém. III: 81).

Kohle. — *Auf Kohlen sitzen, auf Nadeln sitzen:* Tűhegyen ülni (NySz). — *Zur Sache, ich steh' auf Kohlen (od. Nadeln):* A dologra térj, parázson állok (Rák: Shak. 13: 133).

Kokett. — *Ein kokettes Portrait:* Nyalka arczkép (férfié, PhilKözl. VI: 263). Kaczér arczkép.

Koloss. — *Ein Koloss auf thönernen Füssen:* Agyaglábú óriás.

Kommen. — *So komm denn:* No hát gyere (Jókai). — *Morgen komm ich zu dir:* Holnap odamegyek v. elmegyek hozzád (nem: jövök, Antib.) — *Es kam ihm der G e d a n k e od. der E i n f a l l:* Elméjébe ötlődött (NySz). Az az ötlete volt. — *Einst kam ihm der Gedanke:* Egyszer azt gondolá ki (Jókai). — *I n s G e r e d e kommen:* Hirbe jutni, keveredni. — *Wenn du n a c h W i e n kommst, besuche auch meine Angehörigen:* Ha Bécsbe mégy, látogass el hozzánk is (Nyr. XVIII: 53). — *Napoleon kommt hin, und da kommt so manches aufs Tapet:* Napoleon oda megy, s ott sok minden szőnyegre kerül (Ar: HátrPr. 338). — *Er ist wieder nach H a u s e gekommen:* Haza került megint. — *Früher kam ich o f t:* Azelőtt gyakran jöttem v. jártam ide. — *Die Sache kam v o r G e r i c h t:* Törvényre ment a dolog (Jókai: ArEmb. I: 130). — *Ich werde die Sache ausgleichen, sowie ich zu G e l d e komme:* Kiegyenlítem a dolgot, mihelyt pénzre szert teszek. — *Der kommt sehr früh!* Mi jókor jár! (Jók: ErdAr. I: 112). — *Auch z u m i r kannst du jeden Tag nicht kommen:* Hozzám se járhatsz el minden nap (Jók: RRáby I: 93). — *Der Blitz kommt vor dem Donner:* A mennydörgésnek előtte jár a villámlás (Kár: Bibl. 672). — *Hernach kommt od. folgt Wien:* Ezután következik Bécs (nem: jön, Antib.) — *Alle kommenden J a h r e:* Az összes következő évek. — *Es kommt B l u t aus der Wunde:* Vér csepeg, folyik a sebből. Vérzik a seb. — *M i r kommen 1 0 0 G u l d e n:* Száz forint(om) jár nekem. — *E s k a n n kommen, d a s s . . .:* Még megeshetik, hogy — *D i e R e i h e kommt a n m i c h:* Rám kerül a sor. — *Er l ä s s t es a n s i c h kommen mit der A r b e i t:* Nem nagyon serény. Nem nagyon töri magát a munka után. — *Er lässt es an sich kommen mit dem Geben:* Nem nagyon adakozó. — *Von seinen Werken ist nicht viel a u f u n s gekommen:* Műveiből nem sok maradt ránk (nem: jött, Antib.) — *Die sieben Fässchen Silber des Herrn Csanta kamen daher gerade z u r r e c h t e n Z e i t auf den Markt:* Épen kapóra érkezett tehát Csanta uram hét hordó ezüstje a vásárra (Jók: FekGyém. 4: 24). — *D i e R e d e kam auf den neulichen Skandal:* Szóba került a minapi botrány. — *Da wir einmal auf diesen P u n k t gekommen sind:* Minthogy itt tartunk már. Minthogy már erre a tárgyra v. körülményre jutottunk. — *Auf e t w a s kommen (in der Rede, u. z. absichtlich):* Rátérni vmire. — *Immer wieder a u f d a s s e l b e T h e m a kommen:* Meg-meg visszatérni tárgyához. — *Ich b i n nicht mit Fleiss, sondern zufällig d a r a u f gekommen:* Nem szándékosan, csak véletlenül említettem. — *Wie kommst du darauf, so zu antworten?* Hogy jut eszedbe, hogy így felelj? — *Das ganze kommt auf z e h n G u l d e n:* Az egész tíz forintba kerül (nem: jön). — *Auf jede einzelne Schule kommen od. entfallen 200 Schüler:* Egy-egy iskolára 200 tanuló esik, jut (nem: jő, Antib.) — *Er ist a u f d e n H u n d gekommen:* Tönkre ment. — *Jemandem a u s d e m G e s i c h t e kommen:* Vkinek a szeme elől eltünni. — *Ich bin ihm h i n t e r alle seine P l ä n e gekommen:* Összes terveinek nyitjára akadtam. — *I n B e w e g u n g kommen:* Megmozdulni. — *Ins G e f ä n g n i s kommen:* Börtönbe kerülni. — *Fleissig ins C o l l e g kommen:* Az előadásokat szorgalmasan látogatni. — *Es genügt nicht mit den Grundlagen und der Verfassung des uralten nationalen Lebens ins R e i n e zu kommen: das ist bloss der Hintergrund, bloss der Rahmen zum Bild:* Nem elég csupán az ős nemzeti élet alapjaival, szerkezetével jönni tisztába: ez csak háttér, csak keretje a rajznak (Ar: HátrPr. 308). — *Es ist d a h i n (so w e i t) m i t u n s gekommen:* Odáig jutottunk. Annyira jutottunk. — *So weit ist es mit mir noch nicht gekommen:* Még arra nem szorultam. — *Es ist mit seiner Kühnheit so weit gekommen:*

Oly merészségre vetemedett. — *Wenn es mit unserm griechischen Unterrichte wirklich dahin kommen sollte, dass wir die Classiker bloss in Übersetzungen lesen liessen:* Ha görög tanitásunk ügye egykor csakugyan oda dőlne, hogy a klasszikusokat csupán fordításban olvastatnók (TanárKözl. XXIV: 60). — *Blut, Jammer und Fluch komme über die Tyrannen:* Szálljon zsarnokokra vér, sóhajtás, átok! (Gyulai: Költ.[1] 40). — *Er ist um sein Amt (um seine Stelle) gekommen:* Elvesztette hivatalát (állását). Kibukott v. kicsöppent hivatalából (állásából). — *Um seine Ehre kommen:* Becsületét elveszteni. — *Um seine Hoffnung kommen:* Reményét veszteni. Reményében csalatkozni. — *Unter Jemands Botmässigkeit kommen:* Vkinek fenhatósága alá jutni. — *Er wird mir noch unter die Hand kommen:* Még kezembe kerül. — *Was ihm unter die Hände kam:* A mi keze közé akadt (Jók: ErdAr. III: 92). — *Tag für Tag kommt mir ein solcher Wisch unter die Hände:* Mindennap megfordul a kezem alatt egy paksaméta Bécsbül (Jók: RRáby I: 82). — *Nun wollen wir aber auch sehen, dass wir von der Stelle kommen (dass wir weiter kommen):* Hanem már most aztán loholjunk innen! (Jók: EnyémT. II: 18). — *Komm mir nicht wieder vor die Augen:* A szemem elé ne kerülj többet. — *Wenn diese Zeilen einem und dem andern der massgebenden Persönlichkeiten vor die Augen kommen:* Ha e sorok szemeügyébe akadnak az intéző férfiak egynémelyikének (Kemény: Egys. Középisk. 81). — *Dazu kommt noch, dass...* Ehhez járúl még, hogy... (nem: jön, Antib.) — *Wieder zur Besinnung kommen:* Felocsúdni. Magához térni. Eszméletre térni. — *Er kann zu Ehren kommen:* Nagyra mehet (NySz). — *Zu etwas kommen:* Szert tenni vmire. — *So konnten wir zu Geld kommen:* Igy pénzhez juthattunk (NySz). — *Er kommt zu Kräften:* Erőre kap (Arany: Shak. XIV: 15). — *Er kann zu nichts kommen:* Semmire sem mehet (NySz). — *Wohlfeil zu einer Sache kommen:* Olcsón vmely dolog birtokába jutni. — *Da kam unser Land zu einer freiheitlichen Verfassung:* E helyen országunk szabad alkotmányra kapott fel (Vitk: Munk. I: 157). — *Dass es nicht zu Gewaltthätigkeiten komme:* Hogy erőszakoskodásra (tettlegességre) ne kerüljön a sor. — *Wenn es zum Handgemenge kommt:* Ha kardra kerül a sor (Jók: ErdAr. I: 81). — *Es kam nicht zur offenen Schlacht:* Nyilt ütközetre nem került a sor (v. dolog). — *Es kommt zur Theilung:* Osztozkodásra kerül a dolog. — *Es kommt zum Treffen:* Ütközetre kerül dolog. — *Er kommt zur Vernunft:* Nyílik az esze: értelmes lesz (Nyr. XV. 279). — *Dazu kommt noch:* Ehhez járúl még. — *Du kannst schwerlich dazu kommen:* Nehezen teheted szerét (NySz). — *Wenn man unglücklich liebt, achtet man den Tod gering; kommt es aber wirklich dazu, so wandelt einen doch die Furcht an:* Ha az ember boldogtalanul szeret, a halált könnyűnek tartja; de ha rá kél a dolog, az ember még is fél (KisfK: VígBesz. 67). — *Komm zur Sache:* Térj dologra (Nyr. III: 306). — *Er kommt (wieder) zu sich. Er kommt zur Besinnung:* Magához tér. Felocsúdik. Eszmél. Eszméletre tér. Eszmélete visszatér. (Nem: magához jön, Antib.) — *Ihre Schwester war noch immer nicht vollständig zu sich gekommen:* Keblére boruló testvére alig birt magához térni (Jók: ErdAr. II: 126). — *Bald kam sie aus der Ohnmacht zu sich:* Az ájulásból csakhamar magához tért (Nyr. XVIII: 53). — *Komm zu Verstand:* Térj eszedre (Jók: ArEmb. III: 113). — *Vor Schluchzen konnte sie nicht zu Worte kommen:* Nem tudott szóhoz jutni a zokogástól (Jók: Apja fia II.) — *Vor Beklemmung konnte sie noch immer nicht zu Worte kommen:* Még folyvást nem birt az elfogódástól hanghoz jutni (Jók: ErdAr. II: 121). — *Ah! Sie närrischer Mensch! wo kommen Sie denn so plötzlich da her?* Ah! maga nagy bohó! Hát hol veszi magát itt egyszerre? (Jók: FGyém. IV: 153). — *Das kommt daher:* Ez onnan van, azért van, az az oka (nem: ez onnan jön, Antib.) — *Lass es nicht dahin kommen, dass...* Ne hagyd, hogy odáig fajuljon a dolog... — *Gelegener hättest du schon gar nimmer kommen können:* Ejnye már jobbkor nem is jöhettél volna soha (UngRevue VI: 692). — *Das kam ihm sehr gelegen:* Ez nagyon kapóra jött neki. — *Diese Waare kommt hoch:*

Ezen portéka sokba telik. — *S o m u s s t e e s kommen :* Igy kellett annak történnie (nem : jönnie, mint Jók : Antib.) — *Es konnte nicht a n d e r s kommen :* Máskép nem történhetett. — *Aber es kam ganz anders, als er geglaubt hatte :* De egész máskép esett (ki), mint ahogy ő gondolta volt. — *O dass es doch so gekommen wäre!* Bár úgy történt volna ! — *Wie es auch kommen mag :* Akármi történjék. — *W i e k o m m t e s, d a s s . . . ?* Hogy van az, hogy . . . ? — *Einer Sache z u g u t e kommen :* Vminek javára van, javára szolgál, javára esik. — *Die Process-Angelegenheit wurde daher sehr compliciert, was derselben nicht z u s t a t t e n kam :* Ennélfogva nagyon complicált lett a pöreset, a mi annak nem vált javára (Jók : RRáby I : 240). — *Da kam ein guter Mann daher g e g a n g e n :* Ekkor jött arra egy jó ember. — *So kommst du h e r g e l a u f e n, zu rühmen dich damit ?* De minek futsz hozzám, dicsekedni ezzel ? (Ar : BH. 7 : 22). — *Ich komme g e r i t t e n :* Lóháton jövök. — *Der alte Amtmann kam auf die Nachricht h e r e i n g e s p r e n g t* (Göthe : Werthers-Leiden, a végén) : Vágtatva jött be erre az öreg tiszttartó. — *Ich kam neben einen Offizier z u s i t z e n :* Én egy tiszt mellé kerültem (az asztalnál, a színházban stb.). — *Kommen l a s s e n, holen lassen :* Hivatni, előhivatni, előszólíttatni (Márton : Lat. 243). Hozatni. — *Etwas kommen lassen :* Vminek bekövetkezését előrelátni.

Kommen (főnév). — *Mit dem Kommen und Scheiden des Tages :* Nap keltével és nyugtával.

König. — *Neuer König, neues Gesetz :* Új király, új törvény (Erd.). — *Könige haben lange Hände :* Messzi ér a király keze (Erd.).

Königin. — *Königin der Bienen :* Anyaméh (Fin.). — *Die Sonne, die Himmelskönigin :* A nap, az ég királya. — *Die Gerechtigkeit ist die Königin aller Tugenden :* Igazság minden erény koronája.

Können. — *E s k a n n s e i n :* Meglehet. — *Er kann es t h u n :* Megteheti (Fin.). — *Ich kann nicht :* Nem tehetem (Fin.). — *Das konnte nicht anders kommen :* Nem történhetett máskép. — *Ich kann es nicht b e g r e i f e n :* Nem birom felfogni (Fin.). — *Es zeugt von einer unbestreitbaren Vornehmheit, wenn einer das barbarische r nicht a u s s p r e c h e n k a n n (od. nicht auszusprechen v e r m a g) :* Kétségtelen előkelőségre mutat [v. vall], ha valaki a barbár **r** betűt nem birja kiejteni (Ar : HátrPróz. 337). — *Ich kann es nicht g e n u g b e w u n d e r n :* Nem győzöm eléggé csodálni. — *Sie theilen verschwenderisch ihre Complimente aus und können sich nicht genug f r e u e n . . .* Szórják bókjaikat, nem győzvén örülni . . . (Ar : HátrPr. 243). — *Der Mann konnte sie [die Frau] kaum b e s c h w i c h t i g e n :* A gazda nem győzte csiggatni [az asszonyt] (Baksay : GyÖ. II : 230). — *Der Teufel könnte sie dir alle h e r z ä h l e n :* Az ördög sem győzné előszámlálni (NySz.). — *Ich kann meinem Sohne nicht genug G e l d g e b e n :* Nem győzöm fiamat pénzzel. — *Der Fremde wollte ihr die Hand küssen und konnte ihr nicht genug d a n k e n :* Az idegen kezet akart neki csókolni, s nem győzte hálálkodással (Jók : FehérR. 7). — *Ich t h u e, w a s i c h kann (oder vermag) :* Megteszem, a mi tőlem telik. — *Ich will ihn empfehlen so nachdrücklich, als ich nur kann :* Én ajánlani fogom, a hogy csak tőlem telik. — *Wie, Vater, kann ich das ?* Ah, van-e mód tennem azt ? (Szem : Zr. 1 : 10). — *Ich kann's a u s w e n d i g :* Könyv nélkül tudom (NySz.). — *Ich kann nicht u m h i n, meine Bemerkungen darüber zu machen :* Nem óhatom szó nélkül (GKat : Grad. Ajánló levél). Nem állhatom szó nélkül. — *Der Herr Táblabiró konnte nicht umhin, wenigstens diesen in sein Vertrauen zu ziehen :* A táblabíró úr nem állhatá meg, hogy legalább ezt az egyet be ne vonja bizalmába (Jók : RRáby I : 25). — *Die Regierung wird im Falle der Weigerung nicht umhin können, Gewalt anzuwenden :* A kormány vonakodás esetében el nem kerülheti az erőszak alkalmazását. — *Ich kann nichts dafür :* Nem tehetek róla.

Kopf. — *Ein g u t e r Kopf :* Jóeszű ember. — *Ein w a n k e l m ü t h i g e r Kopf :* Állhatatlan lélek. — *So viel Köpfe, so viel Sinne :* A hány ház, annyi szokás. — *Ich weiss nicht, wo mir der Kopf s t e h t :* Azt se tudom, hol áll a fejem. — *Ich habe so viel Unannehmlichkeiten, dass ich nicht weiss, wo mir der Kopf steht :* Annyi a bajom, hogy azt se tudom, hol áll a fejem (Nyr. V. 512). — *Auch t r a-*

gen ihre Köpfe voll Sorgen schwer die Frauen: Az asszonyi nép is gondba' fejét főzi (Ar: BH. 5: 34). — *Jemandem den Kopf abschlagen:* Vkinek fejét venni. — *Sich den Kopf anstrengen:* Szellemi munkával magát megerőltetni. —*Er hielt den Kopf immer geneigt:* A fejét mindig meghajtva tartá (Jók: ArEmb. III: 14). — *Da gab Thomas nicht mehr nach und setzte seinen Kopf auf:* Már ebben Tamás nem engedett, és megköté fejét (KisfK: VígBesz. 204). Megköti magát (NySz.). Makacskodik (Fin.). Feltette fejét, nem hajol (Dug: Pb. 112). Megvetette a hátát (Nyr. V. 85). Megmakacsolta magát (XII. 507). — *Seinen Kopf der Gefahr aussetzen, um jemanden zu retten:* Másért saját fejét veszedelembe ejteni (Vers. 243). — *Das Mädchen zuckte die Achsel, bog den Kopf zur Seite:* A leány vállat vont, fejét félrehajtá (Jók: FGyém. I: 94). — *Er hat gar keinen Kopf:* Semmi értelmi képessége nincs. — *Er hat seinen eigenen Kopf:* Maga eszén jár. — *Er lässt den Kopf hängen:* Úgy jár, mint a kinek az orra vére folyik. Félre áll az orra (Nyr. XIV. 516). — *Die war immer so traurig und liess stets den Kopf hängen, als wenn sie Nasenbluten hätte:* Mindig olyan szomorú volt, lesütötte a fejét, mintha az orra vére folyna (UngRev. IV: 464). — *Es macht mir etwas den Kopf heiss:* Főfájást okoz vmi. — *Das macht dem alten Herrn Szilágyi den Kopf recht heiss:* Nagy szeg ez az öreg úrnak, Szilágyinak fejébe' (TóthK: Költ. 41). — *Sie tragen den Kopf od. die Nase zu hoch:* Magasan fennhordozzák nyakukat (NySz.). Fennhordják fejöket [uraskodnak, büszkélkednek], czifrán szónoklanak (Arany, Nyr. II. 441). — *Es wird den Kopf nicht kosten:* Könnyű áron elmenekszem. — *Den Kopf schütteln:* Csóválni a fejét (NySz.). — *Ungläubig schüttelte er den Kopf:* Hitetlenűl rázta fejét. — *Bärbel senkte den Kopf:* Biri lesütötte a fejét (Miksz. NemzUr. 205). — *Ich setze meinen Kopf (darauf):* Fejemet teszem rá (Nyr. II: 443). Itt a fejem, hogy . . . (Pet: Lehel 6). — *Den Kopf an die Wand stossen:* A fejét a falba v. a falhoz ütni. — *Ich muss rein den Kopf verlieren:* Az eszem (fejem) nincs helyén; azt se tudom, mit csináljak. — *Er hat den Kopf verloren:* A lába szárába szállott az esze (Nyr. VII. 423). — *Der Muthige verliert selbst in der Gefahr nicht den Kopf:* A bátor ember veszedelemben sem veszti el fejét (Nyr. I. 443). — *Das Mädchen warf einen zweifelnden Blick auf Iván, der ihm noch mehr den Kopf verwirrte, dann nahm sie sich zusammen, und antwortete ihm auf die Frage:* A leány egy kétkedő pillantást vetett Ivánra, mely azt még bódultabbá tette, s azután egész merészen rendbeszedte magát s megfelelt a kérdésre (Jók: FGyém. I: 94). — *Einem den Kopf waschen:* Megmosni a fejét (Erd.). Leszidni, lepirongatni vkit. — *Dem setzte die Alte den Kopf zurecht und wusch ihm denselben mit scharfer Lauge* (Schrader 204): Az öreg asszony jól megleczkéztette s megmosta a fejét. Megmosta a fejét, de szappan nélkül: megszidta (Nyr. 39). — *Er zerbrach sich den Kopf:* Törte fejét, forgatta eszét (Fal: 304). — *Du zerbrichst dir vergebens den Kopf darüber:* Hiába töröd fejedet rajta (NySz.). — *Er wirft den Kopf zurück, und blickt zum Himmel auf, ob es nicht donnert:* Égre szegi fejét, vajjon nem dörög-e (Vajda: Béla királyfi 123). — *Sie stecken die Köpfe zusammen:* Összedugják fejüket. — *Seinem eigenen Kopf folgen:* A maga eszére hallgatni. A maga eszén járni. A maga esze után indúlni. — *Es fehlt ihm nicht an Kopf:* Helyén az esze. — *Es fehlt ihm weder an Kopf, noch an Kenntnissen:* Természetes esze is van, ismeretei is vannak. — *Es geht jemandem an den Kopf:* Főbenjáró dolog. — *Auf seinem Kopf bestehen:* Véleményében makacsúl megmaradni. Feltenni a fejét. Megkötni magát. — *Er ist auch nicht auf den Kopf gefallen:* Ő sem esett a feje lágyára. Neki is benőtt már a feje lágya. — *Auf seinem Kopf steht ein grosser Preis:* Nagy jutalom van kitűzve a fejére. — *Du hast den Nagel auf den Kopf getroffen:* Okos ember vagy, fején találtad a szeget (Nyr. XV. 87). — *Jmd. auf den Kopf schlagen:* Fejbe ütni vkit. Vakszemen kollintani (Nyr. I: 457). — *Du stellst die Sache auf den Kopf:* Te felforgatod, feje tetejére állítod a dolgot. — *Und wenn du dich auf den Kopf stellst:* Ha fejedre v. fejed tetejére állsz is. — *Dann möchte man's*

ihm auf den Kopf zusagen: Akkor fejére olvasná az ember. — *Jemandem etwas aus dem Kopf bringen:* Elfeledtetni vkivel vmit. A fejéből kiverni vmit. — *So lang er sich die Sache nicht aus dem Kopfe od. Sinne schlägt:* Míg azt ki nem veti [v. veri] fejéből (NySz.). — *Ich habe mir's aus dem Kopf (oder Sinn) geschlagen:* Letettem az eszemet róla: nem is gondolok rá, mást gondoltam (Nyr. IX: 33). — *Ich kann mir's nicht aus dem Kopf (od. Sinn) schlagen:* Ki nem tudom verni az eszemből (Nyr. V. 177 = XIX. 286). — *Er zeichnet sich durch Kopf und Herz aus:* Szívre, észre kiváló. — *Es fährt ihm etwas durch den Kopf:* Egy eszmére ötlik (Jók: ArEmb. I: 122). — *Wohl mag Timár der Gedanke durch den Kopf gegangen sein:* Bizony fordúlt meg Timár agyában egyszer az a gondolat (66). — *Ein Gedanke schoss ihm durch den Kopf:* Egy ötlet villant meg agyában. — *Es geht mir vielerlei im Kopf herum:* Sok minden jár az eszemben. — *Was sollte auch einem Geschäftsmanne anderes im Kopfe herumgehen?* Az üzlet emberének mindig ezen jár az esze (Jók: ArEmb. II: 14). — *Etwas im Kopfe haben:* Eszében tartani vmit. — *Er hat viel im Kopfe:* Egész káptalan a feje (Dug: Pb. II: 118). — *Ich habe vielerlei Gedanken zugleich im Kopfe:* Sok mindenféle bánt engemet. — *Wer's nicht im Kopfe hat, muss es in den Füssen haben:* A kinek a fejében nincs, annak a lábában kell lenni (Nyr. V. 372). Rest kétszer jár, fösvény kétszer költ (Nyr. VIII. 370). — *Es geht mir etwas im Kopf herum:* Vmi furdal. Egy gondolat bánt engemet. — *Wie kommt dir so etwas in den Kopf?* Hogy jut ilyesmi eszedbe? — *Was sich der Sekler in den Kopf genommen od. gesetzt, davon kann man ihn nicht abbringen:* A mit egyszer a székely fejébe vett, azt onnan ki nem lehet verni (Jók: ErdAr. I: 84). — *Das wollte den Schülern nicht in den Kopf:* Nem fért a tanítványok elmejébe (NySz.) v. fejébe. A tanítványok ezt nem tudták megfogni. Agyába nem fér (Nyr. XI. 129). — *Anfahren mit dem Kopfe an die Wand:* Neki menni fejével a falnak (Márton: Ném.). — *Mit dem Kopfe gegen die Wand wollen:* Fejjel a falnak menni. — *Er schlug mit dem Kopfe wider die Kante eines Schrankes:* Fejét egy szekrény sarkába ütötte. — *Seine Vermessenheit mit dem Kopfe büssen:* Fejével fizetni vakmerőségét (Vers. 243). Fejével lakolni vakmerőségeért. — *Nach seinem Kopfe handeln:* A maga feje után indulni v. járni. — *Jmd. das Haus über dem Kopf anstecken:* Feje fölött meggyújtani vagy fejére gyújtani a házat. — *Über Hals und Kopf:* Nyakra-főre. Hebehurgyán. — *Jemandem über den Kopf wachsen:* Elhatalmasodni vki fölött. — *Es sollte mich Wunder nehmen, wenn dir nicht bald Schande widerfährt; deine Diener werden dir über den Kopf wachsen:* Dolog, ha ma-holnap becstelenséget nem vallasz, kegyedbe ülnek szolgáid (Fal. 296). — *Wer seinen Diener hätschelt, dem wächst er über den Kopf:* A ki szolgáját gyengélteti [dédelgeti, kényezteti], fejére neveli (SzD: MVir. 415). — *Die Sache ist uns über den Kopf gewachsen:* Körmünkre égett a dolog. Körömre kerűlt a dolog (Nyr. II. 230). Nyakára melegedett (XIII. 428). — *Um einen Kopf grösser:* Egy fejjel nagyobb. — *Vom Kopf bis (auf den) Fuss:* Tetőtől talpig. — *Er gilt für einen Mann von Kopf:* Eszes embernek mondják. — *Sie haben auch kein Brett vor dem Kopfe:* Ezek sem estek fejük lágyára (NySz.). — *Er will ihm nicht vor den Kopf stossen:* Nem akarja megsérteni. — *Der Wein ist ihm zu Kopfe gestiegen:* Fejébe ment a bor. — *Den Kutschern war der Wein schon zu Kopfe gestiegen:* A kocsisoknak már fejök tele volt (KovácsP: FarsKal. 82). — *Endlich stieg ihm der schlechte Wein zu Kopfe:* Végre a sok lőre az inába szállott (Arany: Jóka ö.).

Köpfchen. — *Ich habe mein eigenes Köpfchen:* A magam esze után indulok.

Köpfen. — *So mancher Pascha wird geköpft:* Elütik a nyakát sok török főúrnak (NySz.).

Kopfschmerz. — *Ich habe Kopfschmerzen od. Kopfweh:* Fáj a fejem.

Kopfwunde. — *Jemandem eine schwere Kopfwunde beibringen:* Fején sulyosan megsebesíteni vkit. — *Eine Kopfwunde erhalten:* Fején megsebesűlni.

Kopfzerbrechen. — *Er rauchte seine Pfeife und lachte über die Armen, wenn ihnen trotz allen Kopfzerbrechens die*

Dinge fehlschlugen: Pipázott és csak nevette a szegényt, ha minden észtörése mellett valami dolog visszára ütött ki (KisfK: VígBesz. 117).

Korb. — *Einem Freier einen Korb geben:* Kikosarazni a kérőt. — *Körbe austheilen:* Kosarakat osztogatni.

Korn. — *Das Korn war heuer sehr ergiebig:* Az idén jól fizetett a gabona. — *Das Korn schiesst in die Ähren; das Korn ährt sich:* A gabona fejzik vagy fejet hány v. kihányja a fejét v. köt. — *Jmd od. etw. aufs Korn nehmen:* Czélba venni vmit v. vkit. — *Es versiege das Auge, das ihn aufs Korn genommen:* Apadjon el a szem, mely czélba vevé (Ar: Szondi két apr.). — *Die Flinte ins Korn werfen:* Kereket oldani. Oldozza a kereket (Dug: Pb. 139). — *Ein Mann von echtem Schrot und Korn:* Kipróbált hűségű és becsületességű ember. — *Es muss mir alles vor das Korn kommen:* Semmi se kerülheti ki lövésemet. Semmit el nem hibázok v. tévesztek.

Körper. — *Den Körper entblössen:* Kitakarni testét (Fin.). — *Einen festen, starken Körper haben:* Jó húsban, jó erőben lenni. — *Am ganzen Körper zittern:* Egész testében reszketni.

Körperlich. — *Den Eltern weder körperlich, noch geistig ähnlich:* A szülőkhöz sem testi, sem lelki tekintetben nem hasonló.

Koryphäe. — *Darum drehten sich die grossangelegten, berühmten Controversen jener Koryphäen der französischen Akademie:* E körül forogtak a franczia akadémia ama jeleseinek nagyszabású, híres vitái (BpSzemle VI: 424).

Kosen. — *Das Wasser kost mit den herabhängenden Weidenbäumen:* A belehajló fűzfákkal enyeleg [a víz] (Jók: ArEmb. I: 6).

Kost. — *Freie Kost [freier Tisch]:* Ingyen étkezés (Fin.). — *Reichliche Kost:* Jó ellátás. — *Schmale Kost:* Vékony, sovány tartás. — *Kost und Quartier als Entlohnung:* Ette haszna s alutta bére (NySz.). Ette bére s alutta haszna (uo.). — *Jemandem die Kost entziehen:* A tartást megvonni vkitől.

Kostbar. — *Unsere Zeit ist jetzt kostbar:* Most az időnek nagy az ára (Nyr. XI. 129).

1. **Kosten** (ige). — *Einem etwas zu kosten geben. Einen etwas kosten lassen:* Vkinek ízelítőt v. kóstolót adni vmiből.

2. **Kosten** (ige). — *Das hat mich viel Geld gekostet:* Sokba fáj az nekem (Nyr. IX. 475). — *Es kostete ihm den Hals:* Nyaka szegett (NySz.). — *Seine vier Ochsen sind draufgegangen. Es hat ihn vier Ochsen gekostet:* Megbánta négy ökre. (Akkor mondják, ha az alföldi parasztnak peres dolga négy ökör árába került, Nyr. II. 85). — *Ich glaube es gern, dass ich Ihnen weit mehr koste:* Oh, könnyen elhiszem, hogy többjébe vagyok őrnagy úrnak (Kaz: BarnhMinna 1: 8). — *Das Wasser kostet nichts:* A vizet ingyen adják. — *Es koste, was es wolle:* Kerüljön bármibe; minden áron. — *Es muss biegen oder brechen. Kost's, was es kostet:* Ha törik, ha szakad, mégis meg kell lenni (Nyr. XV. 39). Törik, szakad, be kell ezt ma végezni! (279). — *Doch sei's drum! wenn es nur irgendwie möglich ist, so sollst du davon haben, kost' es was immer:* No de mégis [v. de hagyján], ha csak szerét tehetjük, neked hozunk belőle akárhogy is (UngRev. VII: 568). — *Der Sieg kostete viel Blut:* Sok vér volt a győzelemnek ára. — *Der Krieg hat viele Menschen(leben) gekostet:* E háború sok embernek életébe került. — *Das ist der Geist, der uns vor Rhodus viele tausende gekostet hat:* Im e szellem az, mely ezreinkbe telt Rhódus körül (Szem: Zr. 3: 2). — *Es hat mich viel Mühe gekostet:* Sok munkámba került. — *Es kostete ihm Mühe, für die Gäste einen Platz frei zu machen, wo sie sich niederlassen konnten:* Dologba került, míg a vendégeknek helyet lehetett keríteni, a hová letelepedjenek (Jók: F. Gyém. II: 93). — *Es kostete eine geraume Zeit:* Szép idő telt el bele (Nyr. III: 314). — *Ich habe es mir viel kosten lassen:* Nem kiméltem a költséget.

3. **Kosten** (főnév). — *Wenn die Kosten mehr betragen werden, wird er es im Rückweg ebenfalls vergüten:* Ha több lesz a költség, visszatéret azt is megfogja téríteni (Jókai, PHirl. 1891. III/22). — *Kosten und Mühe auf etwas anwenden:* Fáradságot és pénzt fordítani valamire. — *Damit können die Kosten der Kerzen und auch anderer Bedürfnisse bestritten werden:* Ebből telik gyertyára is, meg egyébre is (Népk. III: 382). — *Kosten machen:* Költekezni. — *Ich*

scheue keine Mühe, keine Kosten: Nem gondolok semmi fáradsággal, nem sajnálok semmi költséget. — *Er scheute keine Kosten:* Költséget nem kimélt (KisfK: VígBesz. 186). — *Alle Kosten zu etwas tragen wollen:* Az összes költségeket elvállalni. — *Ich komme dabei auf meine Kosten:* Kifizeti költségeimet. — *Er unterhält sich noch auf ihre Kosten:* Még mulatja is magát rovásukra (nem: azok költségén, Antib.). — *Auf Kosten Anderer seinen Vortheil befördern:* Mások rovására maga hasznát keresni. — *Er ist auf Anderer Kosten freigebig:* Bőkezű a máséból. — *Auf Kosten der Würde:* A méltóság rovására. — *Auf Kosten der Gesundheit:* Az egészség rovására, kárára. — *Auf Kosten des guten Geschmackes:* A jó ízlés rovására. — *Auf Kosten des Staates:* Az állam költségén. — *Ich meine nicht einen Scheidungsprozess; ein solcher Prozess bringt viel Schaden, ist mit grossen Kosten (od. Opfern) verbunden:* Nem válópert értek: ez sok kárral, áldozattal jár (Jók: FGyém. II: 107).

Kostenpunkt: *Was den Kostenpunkt betrifft:* A mi a költség kérdését illeti. A költség dolgában. — *Man muss auch auf den Kostenpunkt Rücksicht nehmen:* A költségre is tekintettel kell lenni.

Koth. — *Der Koth reichte (uns) bis an die Kniee:* Térdig érő sár volt. — *Jmd. mit Koth bewerfen:* Valakire sárral hajigálni. Vkit sárral dobálni.

Kraft. — *Mit der höchsten Anstrengung aller Kräfte:* Megfeszített erővel. — *In den Jahren der Kraft stehen:* Java korában lenni. — *Mit deinem Vater focht ich, bis mir schwand alle Kraft, bis mir das Blut versiegte und mir die Sehn' erschlafft:* Birkoztam atyáddal erejim fogytáig, vérem apadtáig, inam szakadtáig (Ar: BH. 2: 14). — *So viel meine schwachen Kräfte vermögen:* Amennyi csekély erőmtől (erőmből) telik. — *Alle Kräfte aufbieten:* Minden erejét összeszedni. — *Ich habe nicht genug Kräfte dazu:* Ahhoz nincs erő bennem. — *Es übersteigt meine Kräfte:* Erőm fölött van (NySz.). — *Ein Körper voll Saft und Kraft:* Erős, izmos test. — *Etwas jüngern Kräften übertragen:* Vmit ifjabb vállakra rakni. Fiatalabb erőkre bízni. — *Er hat gelernt auf die eigene Kraft vertrauen:* Önerejében bízni megszokott (Jók: ArEmb. V: 146). — *Ausser Kraft kommen:* Elerőtlenedni. — *Ausser Kraft setzen:* Fölfüggeszteni, eltörölni, érvényét megszüntetni (nem: hatályon kívül helyezni, érvényen kívül helyezni, Antib.). — *Diese Gesetze sind bei ihnen nicht mehr in Kraft:* E törvények nem érvényesek már nálunk v. nincsenek többé érvényben. — *Durch eigene Kraft:* A maga(m) erejéből. — *Mit allen Kräften:* Minden erejéből, erőnek erejével. — *Ich habe nach Kräften dazu geholfen:* Segítettem tőlem telhetőleg, a hogy tőlem tellett. — *Über seine Kräfte gehen:* Erejénél többet merni (KisfS: Dobozi). — *Ich fühl' all meine Sehnen von stählerner Kraft geschwellt:* Aczélos erővel minden inam pattan (Ar: BH. 11: 84). — *Ich komme von Kräften:* Elhagy az erőm. — *Wieder zu Kräften kommen:* Ismét erőre kapni. Visszaszerezni erejét.

Kraftanstrengung. — *Eine höchst geschickte, keine Kraftanstrengung erfordernde, aber mehr, als blitzschnelle Bewegung:* Egy ügyes, semmi erőbe nem kerülő, de a villámnál gyorsabb mozdulatot tett vele (Jók: ErdÁr. III: 12).

Kraftgefühl. — *In seinem Kraftgefühl:* Erejének érzetében.

Kräftig. — *Kräftig werden:* Megerősödni. — *In kräftigern Massregeln schreiten:* Erősebb rendszabályokhoz folyamodni.

Kräftigen. — *Durch diese Übung werden die Arme gekräftigt:* Ettől a gyakorlattól erősödik a kar.

Kragen. — *Der Grossvezir will dem Chazniar den Kragen umdrehen:* A nagyvezér ki akarja tekerni a nyakát a khazniárnak (Jók: ArEmb. V: 98). — *Einen beim Kragen fassen od. nehmen:* Vkit nyakon fogni v. csípni.

Krähe. — *Eine Krähe hackt der andern die Augen nicht aus:* Holló hollónak nem vájja ki szemét (Erd.). Nem vágja egyik varju másikának szemét (uo.). — *Ein alter Adler ist stärker als eine junge Krähe:* Többet ér vén sas ifju fogolynál (Erd.).

Krähen. — *Darnach wird kein Hahn krähen:* A kutya se ugat utána. — *Um die Zeit, wo der Hahn kräht:* Kakasszókor.

Kralle. — *Er schlägt seine Krallen*

hinein: Körmét ölti vmibe (NySz.). Belevágja karmait.

Krämer. — *Jeder Krämer lobt seine Waare:* Minden czigány a maga lovát dicséri. Bagolynak is szép a maga fia (Erd. 449). — *Krämer lügen gerne:* Hazúd mint a kalmár (Erd.).

Krampf. — *Beim geringsten Geräusch schrickt sie auf, bekommt Krämpfe und geräth in Convulsionen:* Minden kis zörejre felretten, görcsöket kap, rángásokba esik (Jók: FGyém. I: 163). — *Ich habe Krämpfe:* Görcsök bántanak (Jók: VadonVir. 45). — *Ihrer Gepflogenheit gemäss verfiel auch Fräulein Emerenzia in Krämpfe:* Bevett szokás szerint Emerenczia kisasszonyt szintén utolérte a zokogó görcs (Jók: FGyém. II: 29).

Krank. — *Schwer und gefährlich krank:* Súlyos, veszélyes betegségben szenvedő. Nagy beteg. — *Tödtlich krank:* Halálos beteg. — *Er liegt todtkrank:* Halálán van (Márton: Lat. 231). — *Krank darnieder liegen:* Betegeskedni (147). Ágyban fekvő betegnek lenni. Az ágyat nyomni. — *Krank sein:* Betegeskedni, nyavalyogni (Vers. 55). — *An etwas krank sein:* Szenvedni vmiben. — *An der Seele krank sein:* Lelkileg szenvedni. — *Krank werden:* Megbetegedni.

Kränkeln. — *Selbst der Mensch kränkelt:* Az ember maga is gornyadozik (Jók: FGyém. IV: 115).

Kranken. — *Im allgemeinen kann man sagen, dass seine Lyrik ebensowohl, wie sein Epos, an diesem Übel kranken:* Átalában mondhatni, hogy lyrája úgy, mint eposza e nyavalyában sinylik (Jók: HátrPr. 170).

Kränken. — *Ich weiss, es kränkt sein edles Vaterherz:* Tudom, miként fáj szíve (Szem: Zr. III: 6). — *Das kränkt mich:* Ez bánt engem. Ezt zokon veszem. Ez zokon esik (nekem). — *Ein kränkendes Wort:* Zok szó (Arany).—*Jmd. durch etwas kränken:* Bosszantani vkit vmivel.— *Ich will dich damit nicht kränken:* Nincs szándékomban, hogy bántsalak vele. —*Jmd. mit bittern Worten heftig kränken:* Keserű szavakkal súlyosan megbántani vkit. — *Darüber fühlte Noemi sich gekränkt:* Ezért megint Noémi duzmadt föl (Jók: ArEmb. III: 51).

Krankenbett. — *Auf dem Krankenbette liegen:* Betegágyat feküdni. Az ágyat nyomni.

Krankenlager. — *Der Schrecken und dieAufregung warfen ihn auf dem Krankenlager:* A rémület és izgalom ágyba döntötte (Nemzet 3066 sz. 2. tárcza).

Krankheit. — *Eine ansteckende Krankheit:* Ragadós betegség. — *Eine nicht gefährliche, aber langwierigeKrankheit:* Nem annyira veszélyes, mint inkább hosszas (hosszadalmas) betegség. — *Die Krankheit nistet sich ein:* A betegség beveszi magát. — *Die Krankheit fesselte ihn ans Bett:* Betegsége az ágyhoz kötötte. — *Eine Krankheit nimmt zu:* A betegség súlyosbodik.— *Als er die Krankheit glücklich überstanden hatte:* Mikor már betegségén egészen átesett (Jók: ArEmb. IV: 76). — *Er hat die hinfallende Krankheit:* Nyavalya töri. — *Sich von einerKrankheit erholen:* Betegségéből lábbadozni (Fin.). — *Die Krankheit hat mich stark hingenommen:* Igen megviselt a betegség. Erősen megszürt engem ez a betegség (Nép, Erdély). Nagyon letett engem az a betegség (Nép, Dunán túl).

Kränklich. — *Kränklich sein:* Betegeskedni.

Kränkung. — *Eine empfindliche Kränkung:* Érzékeny sértés v. megbántás.

Kranz. — *Er windet einen Kranz:* Koszorút köt (NySz.). — *Guter Wein bedarf keines Kranzes. Gute Waare lobt sich selbst:* A jó bor czégér nélkül is elkél (Thomas: Frantzia Grammatica 1763. II: 232. A bon vin il ne faut pas bouchon, uo.).— *Indem wir die Blumen des Lenzes zum Kranze (zu Kränzen) winden:* Koszorúba fűzve a tavasz virágit (Bajza, I: 153).

Krätze.— *Er hat die Krätze bekommen. Er ist krätzig geworden:* Kihányta a rűh.

Kratzen. — *Er kratzte an der Schwelle mit blutdürstiger Wuth:* Vérszomjú dühvel kaparta a küszöböt (Jók: ErdAr. II: 21). — *Sich hinter den Ohren kratzen:* Vakarni a füle tövét.

Kraut. —*Wider den Tod ist kein Kraut gewachsen:* Halál ellen nincs orvosság. (Contra vim mortis non est medicamen in hortis.)

Kreis. — *Ein gesellschaftlicher od. geselliger Kreis:* Társaság, társaskör. — *Der Kreis unserer Einsichten:* Ismereteink köre. — *Einen Kreis um*

Jemanden schliessen: Vki köré csoportosúlni. — *Etwas auf einen kleinen Kreis beschränken:* Szük körre szorítani valamit. — *Im häuslichen Kreise verdriesst uns jede Kleinigkeit:* Családi körben minden csekélység bosszant. — *In einem Kreise von Freunden:* Baráti körben. — *Im Kreise des gewöhnlichen Lebens:* A mindennapi élet folytában v. körében. — *Sich im Kreise bewegen:* Körben forogni. — *Du kannst nun nicht länger in unserem Kreise verweilen:* Nem időzhetsz tovább körünkben, köztünk. — *Ihr Mann befindet sich zu Hause in ihrem Kreise nicht wohl, und Langeweile bemächtigt sich seiner:* Férje honn, az ő körében nem találja magát, terhesnek érzi az időt (Abonyi: A mi nótáink IV: 26). — *Das gehört nicht in den Kreis meiner Geschäfte:* Ez nem vág hatáskörömbe v. működésem körébe.

Kreisförmig. — *Im kreisförmigen Lauf um etw. herumgehen:* Körben járni v. keringeni vmi körül.

Kreislauf. — *In jedem Jahre kehrt derselbe Kreislauf der Dinge wieder:* Minden esztendőben visszatér a dolgok régi folyása.

Kreuz. — *Ein jeder hat sein Kreuz:* Kinek-kinek megvan az ő baja (Erd.). Minden embernek van bajja meg panaszsza (Ar: Daliás Idők. 1. év.). Minden szamár a maga terhét viseli (NySz.). — *Er hat sein Kreuz od. viel Kreuz damit:* Sok baja van vele. — *Ich habe schon längst ein Kreuz darüber gemacht:* Régen keresztet vetettem én már arra (Jók: RRáby I: 190). — *Ludwig nimmt das Kreuz:* Lajos felveszi, feltűzi a keresztet. Keresztes hadjáratra indúl. — *Er trägt ein schweres Kreuz:* Nehéz a keresztje. — *Jmd. an das Kreuz heften, nageln, schlagen:* Vkit keresztre feszíteni. — *Kreuz- und Querzüge machen:* Szerte bolyongani. — *Die Kreuz und die Quere laufen (od. in die Kreuz und Quer laufen):* Keresztűl-kasúl szaladgálni. *Er merkt die List, schlägt drum sich auf die Seite, läuft in die Kreuz und Quere und sucht so rasch das Weite:* Sejti az a cselt már és félre csapódik, lába tekervényes szaladásra oldik (Ar: BH. 7: 55).

Kreuzen. — *Die Seeräuber, die damals auf allen Meeren kreuzten:* A kalózok, kik akkor az egész tengeren szerte kalandoztak v. czirkáltak. — *Kreuzende Blitze:* Czikázó villámok. — *Vielerlei Gedanken kreuzen sich in meinem Kopfe:* Sok minden gondolat jár az én eszemben. — *Die Wege kreuzen sich:* Az utak kereszteződnek.

Kreuzer. — *Viele Kreuzer machen einen Gulden:* Sok kicsiny sokra megy. Sok kicsiből halom lesz. — *Ich habe keinen Kreuzer:* Nincs egy árva garasom se. — *Keinen Kreuzer wert:* Nem ér egy fagarast sem.

Kreuzfahrer. — *Der Zug der Kreuzfahrer. Kreuzzug:* Keresztes hadjárat.

Kriechen. — *Auf dem Bauche kriechen:* Hasmánt csúszni (Jók: FGyém. I: 53). Hason v. haslag csúszni (MNyszet VI: 330). — *Auf allen vieren kriechen:* Négykézláb mászkálni. — *Vor jmd. kriechen:* Vki előtt csúszni-mászni, hajlongani.

Krieg. — *Ein Krieg im Innern. Ein innerer Krieg oder Bürgerkrieg:* Belháború, polgárháború. — *Besser offener Krieg, denn vermummter Friede:* Jobb a tisztességes háborúság, mint a színes barátság (Erd.). — *Ein Krieg bricht aus:* Kitör a háború. — *Der Krieg wüthet allenthalben:* Mindenütt dúl a háború. — *Den Krieg erklären:* Hadat izenni (Márton: Lat. 314). Hadat hírdetni (NySz.). — *Den Krieg aufgeben:* Abbahagyni a háborút, felhagyni vele. — *Wenn zu seinen Gunsten du wolltest Krieg beginnen:* Fegyvert birodalma részére ha fognál (Ar: BH. 7: 9). — *Krieg führen:* Hadakozni, hadat v. háborút folytatni (Máton: Lat. 314). — *Ein Pulci, ein Ariosto führten zwar keinen offenen, aber einen umso gefährlichern Krieg gegen die Überlieferungen des Ritterlebens:* Egy Pulci, egy Ariosto nem ugyan nyílt, de annál veszélyesebb hadat viseltek a lovag-élet hagyományai ellen (Ar: HátrPr. 463). — *Mit Worten gegen Waffen Krieg führen:* Fegyver ellenében szóval harczolni. — *Dem Krieg ein Ende machen:* Véget vetni a háborúnak. — *Sich auf den Krieg gefasst machen:* A háborúra késznek lenni v. elkészűlni. — *Sich in einen Krieg einlassen:* Háborúra vállalkozni. — *In einen Krieg od. ins Feld od. zu Felde ziehen:* Háborúba indúlni v. menni v. hadba menni. Harczot indítani (NySz.). — *Einen mit Krieg anfallen:* Hada-

kozással [haddal] vkit megtámadni (Vers. 164). — *Einen mit Krieg überziehen:* Haddal menni vkire (Márton: Lat. 314). Haddal megtámadni vkit. Vki ellen fegyverrel menni.

Kriegerisch. — *Es sieht am politischen Horizont kriegerisch aus:* A politikai látóhatáron háborús jelek mutatkoznak. — *Es sieht bei uns sehr kriegerisch aus:* Mindenfelé háborúra készülődnek nálunk.

Kriegsdienst. — *Kriegsdienste nehmen:* Hadi szolgálatba lépni. — *Unter jmd. Kriegsdienst nehmen:* Zászlaja alá szegődni vkinek. — *Frei vom Kriegsdienste:* A hadi szolgálattól felmentve («hadmentes»).

Kriegsfackel. — *Doch ist die Kriegsfackel einmal in Ernst entbrannt:* De ha egyszer a harcz fáklyája kilobban (Ar: BH. 11: 16). — *Wenn sie die Kriegsfackel im Lande ansteckten:* Ha ők lángba boríták az országot (Jók: ErdAr. III: 101).

Kriegsfeuer. — *Das Kriegsfeuer anschüren:* Felszítani a háború tüzét.

Kriegsfuss. — *Das Heer steht auf dem Kriegsfusse:* A hadsereg harczra készen áll. Hadi lábon áll. — *Mit jmd. auf dem Kriegsfusse stehen:* Hadi lábon állni vkivel.

Kriegsgeschrei. — *Ein Kriegsgeschrei erheben:* Harczi zajt csapni.

Kriegsglück. — *Das Kriegsglück ist jemandem immer hold:* Állandóan feléje mosolyog a hadi szerencse. — *Es auf das Kriegsglück ankommen lassen:* Hadban próbálni szerencsét Kipróbálni hadi szerencséjét.

Kriegskosten. — *Die Kriegskosten tragen:* A hadiköltségeket fizetni.

Krise. — *Es steht eine Krise nahe bevor:* A válság nagyon közel van.

Kritik. — *Eine übertriebene, zu strenge Kritik gegen sich üben:* Önmagával szemben túlságosan szigorú bírálatot gyakorolni. — *Es steht unter aller Kritik:* Minden kritikán alul van. Nem érdemel bírálatot.

Kritisch. — *Eine kritische Lage:* Válságos helyzet. — *Es sieht kritisch aus:* Válságosnak látszik a helyzet.

Kritisieren. — *Etw. durch seine Freunde kritisieren lassen:* Barátai bírálata alá bocsátani vmit.

Kritteln. — *Es ist nicht unsern Amtes darüber zu kritteln, was die Obrigkeit beschlossen hat:* No azt nem a mi dolgunk feszegetni, mit végzett a felsőség (VasUjs. XX. 163). — l. *Knaupeln.*

Krokodilsthränen *weinen:* Krokodiluskönnyeket hullatni. Tettetve sírni.

Krone. — *Die Krone der Jungfrauen:* A szüzek virága. — *Die Krone ihres Geschlechtes:* Nemének dísze. — *Die Krone geht auf jmd. über:* Vkire száll a korona. — *Seinem Werke die Krone aufsetzen:* Művét megkoronázni. — *Dies setzte seinem Glücke die Krone auf:* Ez tetézte be szerencséjét. — *Es gelangt jmd. zur Krone:* Az uralmat elnyeri.

Krönen. — *Ein gekrönter Dichter:* Koszorús költő. — *Unsere Bestrebungen wurden von Erfolg gekrönt:* Törekvésünket siker koronázta. — *Ein glücklicher Erfolg krönte das Unternehmen:* Szerencsés siker koronázta vállalatát. — *Das Ende krönt das Werk:* Végén csattan az ostor. — *Der Himmel kröne deine Wünsche:* Ég teljesítse kívánatodat.

Krug. — *Der Krug geht so lange zum Brunnen (zu Wasser), bis er (zer)bricht:* Addig jár a korsó a kútra, míg el (nem) törik (Erd.). Addig szökdécsel a bolha, hogy vagy vízbe esik vagy tűzbe (NySz.). Addig jár a tök a jégre, míg egyszer oda szakad (NySz.). Addig úszik a tök a vízen, míg egyszer elmerűl (Nyr. X. 524).

Krügelein. — *Es is kein Krügelein, es findet sein Deckelein:* Megtalálta zsák a foltját (Dug: Pb. 67).

Krume. — *Ich habe heute noch keine Krume Brot in den Mund gebracht:* Ma még egy falat kenyér nem volt a számban.

Krumm. — *Sie nimmt die Sache krumm:* Röstelli a dolgot (Ar: BH. 7: 57).

Krümmen. — *Der Hals war ein wenig nach der rechten Schulter hin gekrümmt:* Hogy a nyaka félre volt görbülve a jobb válla felé (Jók: RRáby I: 115).

Krüppel. — *Zum Krüppel werden:* Nyomorékká lenni. — *Ein armer Krüppel:* Isten nyomorékja (Ar: Első lopás). Isten szegénye (Lehr. 62).

Krystallisieren. — *Diese drei Phasen in der Entwicklung Tompa's: die erste, die in Bildern und Empfindung überströmt; die zweite, die sich zu reiner Melodie und Harmonie erklärt; die dritte, die sich zur Ode krystallisiert (od. verdichtet):* Tompa fejlődésének e három foka: az első, mely képekben s érzelmességben túlrajong; a második, mely tiszta

dallammá, harmoniává higgad le; a harmadik, mely ódává tömörül (Ar: HátrPr. 291).

Küche. — *Arme Leute, arme Küche:* Szegény ember, hideg konyha. Szegénynek koppan szeme-szája. Szegény ember vízzel főz. — *Eine einfache Küche:* Egyszerű életmód. — *Eine gute Küche führen:* Jól élni, jól táplálkozni. — *Kalte Küche:* Hideg ételek, hideg ebéd stb. — *Ich gehe ein wenig in die Küche, und werde dir etwas zusammenrichten, damit du deinen Hunger stillen kannst:* Kifordúlok a konyhára, majd valamit kotyvasztok a számodra, a mivel éhedet elüsd (UngRevue VI: 691). — *Meine Mutter und deine Schwester schauten nach der Küche:* Anyám s húgod a konyhára láttak (Kovács: FarsKal. 23). — *Wird die Küche kalt, so gehn die Freunde bald:* Addig tart a barátság, míg zsiros a konyha (Közm.).

Kuckuck. — *Listiger, denn ein Kuckuck:* Kakuknál is ravaszabb (Erd.). — *Hol's der Kuckuck:* Vigye patvar (NySz.). Üsse kő. Vigye a kánya. Bánja kánya (Nép). — *Der Kuckuck soll die ganze Geschichte holen:* Verje meg a ragya a dolgot (Rákosi J: Shak. XIII: 35). — *Sie hat den Kuckuck schon oft gehört:* Sokszor hallott már kakukszót (Leányra szól, ha vén. Erd.). — *Er wird den Kuckuck nicht wieder rufen hören:* Nehezen ér több kakukszót (Erd.). — *Er schert sich den Kuckuck danach:* Kutyába se veszi.

Kugel. — *Sich eine Kugel in den Kopf jagen:* Főbe lőni magát (Fin.). — *Die Kugel bohrte sich in seine Brust:* Mellébe fúródott a golyó. — *Jmd. auf die Kugel herausfordern:* Valakit golyóra, (golyóváltásra, pisztolypárbajra) kihívni. — *Er ist gegen jede Kugel (gegen Waffen) gefeit:* Nem fogja a golyó (a fegyver). — *Von einer matten Kugel getroffen werden:* A golyótól könnyű sérülést szenvedni.

Kugelregen. — *Den Feind mit einem Kugelregen empfangen:* Az ellenséget golyózáporral fogadni.

Kuh. — *Die Kuh geht auf Stelzen* (Schrader 59): Felfordúlt világ. — *Er will zu etwas gelangen, wie die Kuh in ein Mauseloch* (Schrader 125): Nehéz a földrül a fára ugrani (Dug: Pb. 103); nehéz a tengert általgázolni (stb. uo. 104). — *Er steht da, wie die Kuh vor dem neuen Thor; er sieht Gottes Schöpfung an, wie die Kuh das neue Scheunenthor* (Schrader 59). *Er sieht mich an, wie die Kuh das neue Thor:* Bámul, mint borju az új kapura (Erd.). — *Man heisst keine Kuh Blässlein, sie habe denn ein Sternlein* (Schrader 58): Nem mozog a levél, ha nem fúj a szél (Erd. 5009). — *Die Kuh mit dem Kalbe nehmen:* Borjastul tehenet (Erd.). — *Schenkt man einem die Kuh, schenkt man ihm auch den Strick dazu:* Borjuval adják a tehenet (Erd.). — *Die Kuh am Schwanze zäumen* (Schrader 60): Szarva között keresni a tőgyit.

Kühlen. — *Sein Müthchen kühlen* (Sirach, 10, 6): Kitölteni bosszúját. Bosszúját tölteni.

Kühn. — *Ein kühner Gedanke:* Merész gondolat. — *Ich sage es kühn:* Kimondom bátran. — *Sich die Kühnheit nehmen:* Bátorkodni.

Kummer. — *Mein Herz ist von Kummer befangen:* Bánat fogja szívem (Lehr 22). Bánat borítja szívemet (Lehr 22). — *Nachmittag erfasste sie ein Kummer:* Délután nagyon elővette a bánat (Jók: FGyém. I: 150). — *Ich schütte gegen jmd. meinen Kummer aus:* Kiöntöm vki előtt szívemnek bánatát. — *Die Krankheit meines Sohnes macht mir Kummer:* Fiamnak nyavalyája [betegsége] nagy bút okoz nekem (Vers. 95). — *Das macht mir viel Kummer und Sorge:* Azon búsúlok (Márton: Lat. 226). — *Das eine macht mir Kummer, dass:* Csak az az egy bánt, hogy . . . — *Sich keinen Kummer machen wegen etwas:* Nem törődni vmivel. — *Die Erziehung, die Zukunft seiner Kinder verursacht ihm Kummer:* Aggasztja őt gyermekei nevelése, jövendője. — *Die geringsten Sachen verursachen uns Kummer, Traurigkeit, Betrübnis:* A legcsekélyebb dolgok miatt epekedünk, búbánatnak eredünk, elszomorodunk (Vers. 54). — *Er stirbt vor Kummer:* Bújában meghal.

Kümmerlich. — *Sie [die römischen Komödien] sind von fremder Erde hieher verpflanzt und fristen hier unter fremdem Himmel ein kümmerliches Dasein:* Más földről vannak átültetve s itt csak tengődnek a nem nekik való ég alatt (Ar: HátrPr. 172). — *Sich kümmerlich von Handarbeit ernähren:* Nehezen tartja fenn magát keze munkájával. — *Küm-*

merlich leben, sich kümmerlich durchbringen. Er bringt sich kümmerlich fort; er fristet kümmerlich sein Leben: Csak úgy teng-leng; csak alig tengeti életét. Az után éldegél, a mit úgy kéreget össze (Nyr. VI: 66). A mi kis pénzem van, az után tengődöm (uo.).

Kümmern. — *Was kümmert's mich?* Mit bánom én? Mit én bánom? Bánom is én? (Jók: FGyém. III: 67). Mit törődöm vele? Mi közöm hozzá? Erre nekem semmi gondom (Jók: ErdAr. II: 84). — *Was kümmert's mich? Sag' mir, Szigeth ist mein!* Mit az nekem? Mondd, hogy hódol Szigeth! (Szemere: Zrínyi 4: 1).— *Was kümmert uns das? Was scheren wir uns darum?* Mi gondunk reá? (NySz.).—*Er kümmert sich gar nicht drum. Er macht sich gar nichts draus:* Nem gondol vele. Nem törődik vele. Oda se néz neki. Fel sem veszi. Nem is fütyül neki (Lisznyai: ÚjPalóczDalok 134). — *Der Lieutenant war traurig, doch achteten wir gar nicht darauf (doch kümmerten wir uns weiter nicht darum):* A hadnagy búsult, de föl sem vettük (Kovács: FarsKal. 27). — *Es hatte den Anschein, als kümmerte sie sich wenig um die Hasen:* Úgy látszott, mintha nem sok gondja lett volna a nyulakra (Jók: RRáby I: 41).

Kund. — *Kund und wissen sei es hiermit:* Legyen mindenkinek ezennel tudtára. — *Jemandem etwas kund thun:* Tudtára, értésére adni vkinek vmit. — *Er that mit lauten Worten des Friedens Freude kund:* Fennszóval a béke örömét tudatta (Ar: BH. 4: 45).

Kunde. — *Es verbreitet sich die Kunde von etwas:* Híre megy vminek. Híre terjed vminek. Híre futamodik valaminek. — *So dringt vorwärts die Kunde, vom zorn'gen Attila:* Zúg jötte felől hír a haragos húnnak (Ar: BH. 12: 51).—*Von König Buda's Tode erzählte keine Kunde:* Senkise hallá még Buda király holtát (7: 15). — *Kunde bringen von etwas:* Hírt hozni vmiről. Hírét vinni vminek. Hírt adni vmiről. — *Dem Anführer brachte man Kunde von der Niederlage (berichtete man die N.):* A vezérnek hírűl adták (hozták) a vereséget. — *Man brachte Kunde in mein Dorf (od. man meldete es in meinem Dorfe):* A falumban hírt tevének (Népk. III: 109). —*Kunde einholen von etwas:* Vmiről hírt szerezni, meggyőződést szerezni. Hírt hozni. — *Er zieht Kunde hierüber ein:* Végére jár a dolognak. — *Trompetenstösse geben Kunde von der Ankunft des Fürsten od. verkünden die Ankunft des Fürsten:* Trombitaharsogás adja tudtul, hogy a fejedelem megérkezett (Jók: ErdAr. II: 103. Vö. még *Kenntnis).*

Kundschaft. — *Doch zuverläss'ge Kundschaft hab' ich noch nicht:* Hírt még azonban nem vettem valót (Szem: Zr. 1: 8).

Künftig. — *Fürs künftige Jahr:* Jövő évre. Jövőre. Esztendőre. — *Künftig erst, wenn . . .* Majd csak jövőre, ha . . . Majd csak akkor, ha . . .

Kunst. — *Die freien Künste:* A szabad művészetek. — *Die schönen Künste:* A szép művészetek. — *Die schwarze Kunst:* Az ördögi művészet, varázslat.(*Der Schwarzkünstler:* Varázsló, szemfényvesztő). — *Es trägt den Stempel der Kunst an sich:* Magán hordja a művészet bélyegét. — *Dem Klugen fehlt die Kunst nicht:* Az okosnak nem sokat kell a szájába rágni (Dug: Pb. II: 132). — *Das ist keine Kunst:* Az nem nagy mesterség. — *Es ist die grösste Kunst des Lebens, mit einem Weibe in Frieden zu leben:* Asszonynyal nyugodtan élni, legnagyobb remeke az életnek (KisfK: VígBesz. 92). — *Sich einer Kunst befleissigen:* Vmely művészettel foglalkozni. — *Kunst geht nach Brot:* A művészet kenyér után jár (vö. Kenyér után jár: kereset után néz, Nyr. XIV. 282).

Kunstgriff. — *Einen Kunstgriff anwenden:* [Művészi] fogást alkalmazni. Fogással élni.

Kupfer. — *Ein Bildniss in Kupfer stechen:* A képet rézre v. rézbe metszeni, kimetszeni (Márton: Lat. 137).

Kurs. —*Er ändert plötzlich seinen Kurs:* Sebesen megváltoztatja irányát (Jók: ArEmb. I: 43). — *Diese Münze ist schon ausser Kurs: ist nicht mehr gang und gebe:* Ez a pénz már nem jár (Nyr. XIV. 280).

Kurz. — *Auf der Stelle soll man ihn um einen Kopf kürzer machen:* Ott rögtön fejét vegyék (Jók: ErdAr. I: 97). — *Den Kürzern ziehen:* Rövidebbet húzni (mert a nép osztozáskor nyilat húz, vagyis nyíl helyett ma már vesszőt, Ar: HátrPr. 375). Cserben ma-

radni. — *Etwas ins Kurze ziehen:* Vmit röviden összefoglalni. — *Kurze Freude:* Kevés ideig tartó öröm (Márton: Lat. 334). — *Mit kurzen Worten:* Sommásan, kevés szóval (Vers. 174). — *Kurz von Worten, kurz in der Rede:* Röviden szólló, rövid beszédű (Vers. 174). — *In kurzer Zeit, in kurzem:* Hamar, nem sokára, kevés idő alatt (Vers. 174). Rövid idő alatt, kevéssel utóbb, nem sokára. — *Kurz und gut:* Elég az hozzá, hogy . . . — *Kurz und gut, Kurz und bündig. Kurz und erbaulich* (Schrader 255): Kurtán furcsán. — *Jemanden kurz abfertigen:* Röviden elbánni vkivel (Fin.). Kurtán elbánni vkivel. — *Er ist kurz angebunden:* Kelletlen, mint eb a lánczon (NySz.). Kurtán fogja a szót (Kuthy). Fogja kötőfékét röviden a szónak (Ar: TSz. 9: 2). — *Sich kurz fassen:* Röviden beszélni. Kurtán fogni a szót. Rövidre fogni a szót. Rövid leszek (Athenæum 1874. 1292). — *Zum Schlusse kann sich der Vortragende sehr kurz fassen:* Az előadó nagyon rövidre foghatja zárszavát [végszavát] (Tanár-Közl. XXIII: 625). — *Ich werde es kurz sagen; ich werde mich kurz fassen:* Kevés szóval megmondom (Vers. 174). — *Einen kurz halten. Die Zügel straff anziehen:* Rövidre fogni a gyeplőt. Rövid pórázon tartani vkit. Rövid pórázra fogni vkit. — *In kurz kommen bei etwas:* Megcsalódni, kárt szenvedni. — *Dass er deshalb im Himmel nicht zu kurz komme od. keinen Schaden erleide:* Nehogy rövidsége essék e miatt a mennyekben (Miksz: Alm. 242). — *Niemand hat zu kurz gelebt, der...* Senki se élt keveset, ha . . . — *Kurz vorher:* Kevéssel v. kevés idővel az előtt (Márton: Lat. 214). — *Kurz nach dem Erscheinen dieses Buches:* Kevéssel e könyv megjelenése után.

Kürze. — *Sich der Kürze befleissigen:* Rövidségre törekedni.

Kurzsichtig. — *Wir handeln, wie ein Kurzsichtiger:* Úgy cselekszünk, mint a ki rövidet lát (NySz.). — *Unser Verstand ist oft kurzsichtig:* Értelmünk gyakran rövidet lát (Pázm., NySz.).

Kurzweile *mit jmd. treiben:* Vkiből bolondot űzni.

Kusch. — *Kusch, Almira! [ein Hund]:* Súnyj le, Almira! (Jók: ArEmb. I: 111).

Kuss. — *Besser des Freundes Wunden, als des Feindes Kuss:* Jobb a szeretőnek sebe, mint a gyűlölőnek csókja (Erd.). — *Doch duldet seine Küsse ihr glühendes Gesicht:* Tüzes orczáját engedi a csókra (Ar: BH. 5: 17). — *Jemandem einen Kuss über den anderen geben:* Csókjaival elhalmozni valakit. — *Wahrhaftig, es wäre gar nicht unmöglich, dass sie auch Küsse wechseln:* Bizony még az sem volna lehetetlen, hogy csókok is váltassanak (Jók: RRáby I: 10). — *Er bedeckte sie mit seinen Küssen:* Csókjaival halmozá el (Jók: ArEmb. III: 121).

Küssen. — *Sich küssen:* Csókolózni. — *Sie hat einen Mund zum Küssen:* Csókra áll a szája (Népk. II: 138).

L.

Lachanfall. — *Jeden Augenblick gieng ihm die Pfeife aus, weil ihn ein Lachanfall überkam:* Minden nyomon kialudt a pipája a ráérkezett nevethetnémség miatt (Jók: RRáby I: 29).

Lache. — *Sie schlug eine helle Lache auf:* Erősen felkaczagott (Jók: ErdAr. I: 61).

Lächeln. — *Über etwas lächeln:* Vmin v. vmit mosolyogni (nem: vmi felett). — *Wenn diese Augen glühen, oder sich verbergen, so glaubt man, sie seien schwarz; nur wenn sie heiter lächeln, sieht man, dass sie blau sind:* Mikor e szemek villogásban vannak, vagy mikor elrejtőznek, azt hiszszük feketék; csak mikor mosolyra derülnek, akkor látjuk, hogy kékek (Jók: FGyém. II: 131).

Lächeln (főnév). — *Ein bitteres Lächeln zeigte sich auf ihrem Gesicht:* Valami keserű mosoly jelent meg arczán (Jók: ArEmb. IV: 20). — *Peter Saffran war electrisiert, ein Lächeln zuckte über sein Gesicht:* Szaffrán Peti képe galvanicus mosolyra vonult el (Jók: FGyém. 4: 83).

Lachen. — *Aus vollem Halse lachen:* Tele torokkal kaczagni. — *In die Faust lachen:* Markába nevetni (Fin.). — *Jmdem ins Gesicht lachen:* Vkinek a szeme közé nevetni. — *Sie lachen*

mit den Augen und plaudern mit dem Munde: Mosoly ül a szemben, csevegés a száján (Ar: BH. 8: 73). — *Über etwas lachen:* Nevetni, vagy kaczagni vmin v. vmit (nem: vmi fölött, Antib.). — *Hiezu lachte auch der Herr Táblabiró vom Herzen:* Táblabiró úr ezen is igen jóizűt nevetett (Jók: RRáby I: 32). — *Ráby selbst musste recht herzlich lachen:* Még maga Ráby Mátyás is jóizűt nevetett rajta (Jók: RRáby I: 165). — *Grinsend lachen:* Vigyorogni, röhögni. — *Der Herr Assessor lachte laut und anhaltend:* Asszesszor úr nagyot kaczagott (Jók: RRáby I: 20). — *Stark oder ausgelassen lachen:* Kaczagni, hahotálni (Vers. 175). — *Wer zuletzt lacht, lacht am besten. Das Ende bewährt alle Dinge. Ende gut, alles gut. Man muss den Tag nicht vor dem Abend loben:* Végén csattan (az ostor). Dolognak a végén várhatni a butykót (Dug: Pb. 297). Minden botnak végén a feje. Nyugtán dicsérd a napot. Akkor mondj hoppot, mikor átugrottad az árkot (Kresznerics). Minden jó, ha jó a vége (Shak.). — *Auch das verdarb dem gestrengen Herrn die gute Laune nicht; es fiel ihm die Geschichte von dem Pudelhaar-Souvenir ein, und er musste lachen:* Ez sem hozta ki táblabiró urat a jó kedvéből; eszébe jutott a pudlikutya hajemléke: s ráért a nevetés. Még az üvegbe is vissza nevette a bort, a míg húzott belőle (Jók.). — *Die Frau fieng plötzlich zu lachen an:* Az asszony egyszerre elnevette magát (Jók: FGyém. III: 93).—*Zwei von ihnen fiengen zu lachen an, der eine winkte mit dem Kopfe:* Ketteje elnevette magát, az egyik fejével intett (KisfK: VígBesz. 98). — *Der Ritter fängt laut zu lachen an:* Elfakad kaczagva a vitéz (Haller: Hármas Hist. II: 173). — *Da ist nichts zu lachen:* Itt nincs ok a nevetésre. — *Es gab manchmal viel zu lachen:* Néha sok nevetni való(jok) volt. — *Doch auf der andern Seite zu Thränen sich Hilda lacht:* Ilda kaczag tulról könnye szakadtáig (Ar: BH. 7: 56).— *Lachender Erbe:* Nevető örökös. Örvendő örökös.

Lachen (főnév). — *O, ersticken Sie dieses Lachen, Tellheim!* Oh, fojtsa el nevetését, Tellheim! (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Lachen und Weinen in einem Sack haben* (Schrader 209): Ki hamar sír, hamar nevet (Erd.). — *Ich kann mich des Lachens nicht enthalten:* Meg nem állhatom a nevetést. — *Am vielen Lachen erkennt man den Hachen:* Sok nevetés okosbul is bolondot csinál (Erd.). —*In Weinen, in Lachen ausbrechen:* Sírásra, nevetésre fakadni v. sírva, nevetve fakadni. — *Worüber die ganze Gesellschaft in Lachen ausbricht:* A min az egész társaság kaczajra fakadt (Jók: ArEmb. II: 95).—*Timár bricht über diesen Einfall in lautes Lachen aus:* Timárt elővette a nevetés erre a szóra (Jók: ArEmb. V: 171).—*Vor Lachen bersten:* Nevetésben, nevetve megpukkadni. — *Der Teufel selbst müsste vor Lachen bersten:* Az ördög maga megveszne nevettében (Jók: ArEmb. V: 199). — *Jmd. zum Lachen bringen:* Megnevettetni vkit. — *Das ist zum Lachen:* Ez nevetséges.

Lächerlich. — *Es is einfach lächerlich:* Merő nevetséges (NySz.). Kész nevetség. — *Sich lächerlich machen vor jemandes Augen:* Vki előtt magát nevetségessé tenni. — *In's Lächerliche ziehen:* Nevetségessé tenni.

Laden. — *Einem etwas auf den Hals laden od. auf den Nacken legen:* Vkinek vmit a nyakába akasztani v. a nyakába sózni. — *Na, jetzt haben wir uns diesen Menschen schön auf den Hals geladen:* No most ezt az embert szépen a nyakunkra ültettük(Jók: FGyém. III: 109). — *Man soll sich keinen Narren auf den Hals laden* (Schopenh: Gracian 196. max.): Ne végy bolondot a nyakadra. — *Unschuldiges Blut auf dein Haupt zu laden?* Hogy az ártatlan vére a te fejedre szálljon? (Jók: ErdAr. III: 77).— *Eine Last auf das Ross laden:* A lovat megrakni teherrel. — *Auf den Wagen laden:* A szekérre rakni. — *Etwas auf sich laden (Hass, Feindschaft, Schuld):* Magára vonni v. hárítani vmit. — *Dass wir nicht seinen Hass auf uns laden:* Hogy ne vonjuk magunkra gyülöletét; hogy gyülölete ne súlyosodjék ránk. — *Er ladet den Zorn des Pascha auf sich:* A hatalmas basa haragját magára gerjeszti (Jók: ErdAr. I: 42). — *Die Thore schliessen! Die Hajducken sollen scharf laden:* Zárják be a kapukat! A hajdúk élesre töltsenek (Jók: RRáby II: 312).

Lage.—*Meine Lage ist nicht die beste:* Nem vagyok épen a legjobb helyzetben. — *Die Lage der Dinge hat sich sehr*

g e ä n d e rt od. *verändert:* Nagyon fordult a dolgok sora. — *Er e n t h ü l l t e diesem mit grosser Aufrichtigkeit seine Lage:* Igen őszintén feltárta előtte a sorsát (Jók: ArEmb. II: 107).— *Er b e f i n d e t s i c h in m i s s l i c h e r Lage:* Csehül van. Szorul a kapczája.— *In einer solchen Lage w a r ich noch nie:* Még ilyen sorsban se voltam soha (Lehr 45). — *Denke dich oder v e r s e t z e d i c h in meine Lage:* Képzeld magad helyzetembe. — *Ach, in welche (üble) Lage bin ich g e r a t h e n:* Oh milyen bajba keveredtem. Ó hová jutottam. — *Durch diese übertriebene Höflichkeit k o m m t eben die solchermassen geehrte Frau in eine f a l s c h e Lage:* A szerfölötti udvariasság által épen az így megtisztelt nő hamis helyzetbe jut (Ar: HátrPr. 243). — *In eine b e d e n k l i c h e Lage kommen:* Kényes helyzetbe jutni vagy kerülni. — *Niemand i s t m i t seiner Lage z u f r i e d e n:* Senki sincs sorsával megelégedve.

Lager.—*Lager v o n S c h u l b ü c h e r n:* Iskolai könyvek tára (nem: raktár tankönyvekből). — *Ein Lager a b m e s s e n:* A tábort, a tábor helyét kimérni. — *Das Lager a b s t e c k e n:* A tábornak helyét kimérni, kiszabni (Vers. 195). — *Sein Lager a u f s c h l a g e n:* Táborozni, sátort ütni (Vers. 195). Tábort ütni. — *Auf der anderen Seite stand das massive Basteirondell, in welchem eine Schauspielergesellschaft ihr Lager aufgeschlagen hat:* A másik oldalon áll a szélső bástya-köröndöt, melyben a czivilizáczió első jeléül egy szinésztársaság ütötte fel tanyáját (Jók: RRáby I: 3). — *Dann s u c h t er a u f sein Lager:* Azután lenyugvék (Ar: BH. 8: 74). — *B e r e i t e deinem theuern künftigen Schwiegersohne ein Lager:* Vess ágyat a te kedves jövendőbeli vejecskédnek (Jók: ArEmb. I: 117). — *Er r i c h t e t e sich aus duftendem Heu sein Lager zurecht:* Megágyazott magának az illatos szénában (Jók: ArEmb. I: 113). — *Etwas a m Lager h a l t e n:* Kézügyön v. készen kaphatólag tartani vmit (MNyelvészet VI: 334). — *Ich muss mich ängstlich a u f das Lager s t r e c k e n:* Még éjjel is a rideg álmon tart félő kínban vmi (Dóczi: Faust [csal.] 61. 63). — *Ins Lager ziehen:* Tábort szállani (NySz.).

Lagern, sich. — *Sich ins Gras lagern:* A fűbe (le)telepedni.

Lähmen. — *Im ersten Moment lähmte der Schreck Michael die Glieder:* Az első pillanatban az ijedtség zsibbasztá meg Mihály tagjait (Jók: ArEmb. III: 119). — *Entsetzen lähmt ihre Glieder:* Borzalom állja el tagjait (Jók: ArEmb. V: 210).

Lamm. — *Ein Lamm, das zur Schlachtbank geführt wird* (Jesaias 53, 7): Bárány, melyet a vágóhídra visznek. — *Schuldlos (unschuldig) wie ein Lamm:* Ártatlan, mint a bárány, mint a ma született gyermek. — *Lamm und Wolf können sich nicht vertragen:* Nem bátorságos soha a bárány a farkassal azon egy akolban (NySz.).

Lampe. — *Die Lampe ist abgebrannt:* A lámpából kifogyott az olaj. — *Die Lampe ist ausgegangen:* Elaludt a lámpa.

Land. — *Land u n d L e u t e:* A föld és népe. — *Sie hatten bereits ein g u t S t ü c k Land z u r ü c k g e l e g t:* Járnak vala immár jó futamodásra (Ar: BH. 10: 60). — *Alle Land' sind des Weisen Vaterland:* A bölcs ember mindenütt otthon van (Erd.).—*Land g e w i n n e n:* Partra szállani, szárazra jutni. — *J e m a n d e n d e s Landes v e r w e i s e n:* Számkivetni. Kiutasítani az országból.— *Er g e h t a u f's Land:* Falura megy.— *Auf's Land f a h r e n:* Vidékre menni.— *S i c h a u s s e r Landes a u f h a l t e n:* Külföldön tartózkodni. — *Die Türken f i e l e n wieder i n s Land:* A törökök megint berontottak vagy beütöttek az országba. — *D a s V o l k o h n e Land:* A honja-veszett nép (Ar: BH. 2: 16). — *Er ist v o m Lande g e k o m m e n:* Faluról jött. — *Ü b e r Land:* Hazulról el, távol. — *Übers Land f a h r e n:* Vidéken utazni. Elutazni. Útra kelni.

Landen: Kikötni, partra szállni.

Landkundig. — *Und wie, wenn der Held fallen sollte? (Der Tod ist ja derzeit so spottwohlfeil!) Was soll dann aus dem Mädchen werden, von dem es landkundig geworden, dass sie ihn liebte?* S ha el talál a hős maga esni, (olcsón adják most a halált!) mi lesz a leányból, kiről dobraütött hír lett, hogy őt szerette? (Jók: EnyémT. II: 43).

Ländlich.—*Ländlich, sittlich:* A mennyi ház, annyi szokás (Kovács: FarsKal. 52).

Landsmann. — *Was für ein Landsmann bist du?* Hová való vagy?

Lang. — *D i e Z e i t w i r d m i r lang:* Unatkozom. — *Keine Zeit wird mir so*

lang, als die bis . . .: Soha idő nem mulik oly nehezen, mint a míg . . . — *Der Ernst, mit dem sie über die flüchtigen Unannehmlichkeiten lange Gesichter schneiden:* A komolyság, melylyel a mulékony bajok felett hosszú arczot vágnak (Kemény Zs: Élet és Ir. 56). — *Zwei riesige Hunde an langer Kette:* Két óriási szelindek hosszúra eresztett lánczon (Jók: FGyém. II: 33). — *Ein sehr langer Kerl:* Nyurga ember. Langaléta (Nyelvőr). — *Etwas auf die lange Bank schieben:* Húzni-vonni. Halogatni. — *Ich habe lange Weile:* Unatkozom.

Lang, lange (adverbium). — *Er ist noch lange kein guter Redner:* Még korántsem jó szónok. — *Nicht lange, so . . . od. da . . .* Nem sokára. — *Es dauerte auch nicht lange, da konnte sie sich nicht mehr auf den Füssen erhalten, wurde bettlägerig:* Nem sok idő mulva pedig leesett a lábáról s ágyban fekvő beteg lett (UngRevue VI: 694). — *So lange ich bei ihm war:* A meddig (csak) nála voltam. — *Zehn Jahre lang:* Tíz évig. — *Ich bin viele Jahre lang nicht nachRom gekommen:* Számos éveken át nem voltam Rómában. — *Es fällt mir Jahre lang nicht ein:* Évszámra nem jut eszembe. — *Minuten lange anhaltender Applaus:* Perczekig tartó taps. — *Da rackerte er sich Stunden lang:* Ott törte-marta magát óraszám («Ellenőr» IX. 299. esti lap). — *Manchmal ist er Wochen lang vom Hause abwesend:* Hétszámra oda van (Kr.). Néha hetekig oda jár. — *Eine Zeit lang:* Egy ideig. Egy darab ideig. Egy darabig. — *Ich will nichts, was allzulange her ist, vorbringen:* Nem akarom az igen rég elmúltakat fölemlíteni. — *In der erhabenen Felsenorgel ertönt aber erst lange nachher der rollende Widerhall des Donners:* A visszavert mennydörgés viszhangját nagy későre hallatja omlatag accordokban a felséges sziklaorgona (Jók: ErdAr. II: 91). — *Lange vor der Nacht:* Jóval a beestveledés előtt (Márton: Lat. 214). — *Lange zuvor, viele Jahre zuvor:* Sokkal ezelőtt, sok esztendőkkel [évvel] azelőtt (Márton: Lat. 214). — *Nicht länger etwas thun:* Abbahagyni vmit.

Länge. — *In die Länge und Breite:* Hosszában és széltében. — *Sich in die Länge ziehen:* Hosszúra nyúlni. Elhúzódni. Soká tartani. — *Die Stunden ziehen sich in die Länge:* Lassan múlnak az órák. — *Mit der Länge der Zeit werden wir standhafter:* Idő multával állhatatosabbakká leszünk.

Langen. — *Nach etwas langen, greifen:* Vmihez nyúlni, kapni. — *Er langt danach: da schlagen die Flammen draus hervor:* Nyúlni akar hozzá: láng csap ki belőle (Ar: BH. 9: 27).

Langsam. — *Ein langsamer Kopf:* Nehézfejű ember. — *Langsam im Denken:* Nehéz gondolkodású. — *Langsam von Begriffen:* Nehézfejű. — *Nur langsam voran:* Csak csínján a dolognak! (Nyr. VII. 275).

Langweile. — *Die Langweile tödtet mich:* Gyilkol az unalom. — *Vor Langweile vergehen:* Agyonunni magát. Holtra unatkozni. — *Meine Freunde hatten Langweile, langweilten sich:* Az unalom bántotta társaimat (Kárm: F. XXXV.).

Langweilen. — *Du langweilst mich mit deinem Geschwätz:* Untatsz fecsegéseddel. — *Ich langweile mich:* Unom magamat. Unatkozom. — *Gestehen Sie lieber, dass Sie vor der Unterhaltung davon laufen, weil Sie sich schon im Voraus langweilen:* Vallja meg, hogy fut ez elől a mulatság elől, mert előre unja a dolgot (Jók: FGyém. II: 119).

Lanze. — *Eine Lanze einlegen für etwas; eine Lanze brechen für etwas:* Lándsát törni vmiért. Síkra szállni vmiért. — *Eine Lanze mit jmd. brechen:* Lándsát törni, megküzdeni vkivel. Vki ellen síkra szállni. — *Er traf einen andern Ritter, mit dem er eine Lanze brechen musste:* Találkozott más vitéz eleibe, kivel kelevézt [lándsát] kellett törni (NySz.).

Läppisch. — *Läppisches Zeug treiben:* Haszontalan dolgokat cselekedni. Haszontalansággal foglalkozni.

Lärm. — *Da entstand ein grosser Lärm, ein Heidenlärm, ein grosses Getöse:* No hisz keletkezett czifra zenebona (Pet: János V.) — *Schon von der Thüre hörte man den wirren Lärm, welcher den Saal drin erfüllte:* Már az ajtón kívül hallatszott a zürzavaros lárma, mely a termet felvette odabenn (Jók: FGyém. IV. 27). — *Viel Lärm um nichts:* Sok zaj semmiért (Erd.). Sok hűhó sem-

miért (Shakespeare színműve). — *So legt sich nun der Lärm und weicht der Ruhe:* Úgy ül le a lárma és csöndre verődik (SzászK. Álmos 23). — *Lärm blasen:* A harczra jelt adni, készülőt fúni (Vers. 185); riadót fujni. — *Was gab es für einen Lärm:* Micsoda lárma volt itt? — *Da gab's einen gewaltigen Lärm:* No hiszen volt akkor nagy lárma; volt akkor nagy csetepaté. — *Einen Lärm machen od. schlagen:* Zajt ütni. Lármát csapni. Lármát ütni (Kovács: FarsKal. 82). Hűhót csapni. — *Sie machten einen Heidenlärm:* Éktelen lármát v. patáliát csaptak. Éktelen zajt ütöttek. Borzasztó hűhót csaptak. — *Lärm schlagen:* Lármát ütni. Zajt ütni (vö. Nyr. XXII. 137).

Lärmen (ige). — *Wer wird um so was willen so lärmen und so schreien?* Ennyi csekélységen zajt ütni gyalázat (Ar: BH. 8: 63).

Lärmen (fn.). — *Vom wüsten, lauten Lärmen, der Urwald widerhallt:* Amaz örök csendet veszi lárma közre (Ar: BH. 5: 46). — *Ein Lärmen gibt's, zusammen, wo fliessen zwei der Wasser:* Két összefolyó víz háborogva indúl (uo. 1: 17).

Lassen. — *Er wollte die Kinder nicht in den Garten lassen:* Nem akarta a gyermekeket a kertbe bocsátani. — *Lass mich doch:* Hagyj békén v. békével. — *Lassen wir das!* Hagyjuk el! — *Lassen wir den Scherz:* Hagyjuk félbe a tréfát (Jók: ErdAr. III: 27). — *Na, Mädchen, lass das Mandelstossen:* No kis leányom, hagyd abba már a mandulatörést (Jók: RRáby I: 128). — *Lass dein Trauern!* Hagyj föl a gyászszal! — *Was einem schwer fällt (od. schwer ankommt), das lasse er:* Mi az embernek nehezen megy [v. nehezére esik], azzal hagyjon fel (KisfK: VígBesz. 49). — *Ich kann's nicht lassen:* Nem tudok leszokni róla. — *Jemanden nicht od. nirgends aus den Augen lassen:* Szem elől el nem téveszteni vkit. Folyton ügyelni vkire. — *Einen in Frieden lassen:* Békével hagyni vkit. Békét hagyni vkinek. — *Er lässt das Kind nicht in Ruhe:* Nem hagy békét a gyermeknek. — *Im Stich lassen:* Cserben hagyni (Jók: ArEmb. II: 92. l. Stich). — *Am besten, Sie lassen sich mit ihr nicht ins Wort:* Legjobb volna, szónak nem állani vele (Kaz: Em. 77). — *Wilde Thiere unter das Volk lassen:* A nép közé vad állatokat bocsátani. — *Art lässt nicht von Art. Blut ist kein Wasser:* Faj fajra üt (Nyr. I. 325). — *Einen von sich lassen:* Vkit elbocsátani magától. — *So viele gute, tüchtige Leute von sich zu lassen, und grade den allerschlechtesten zu behalten:* Annyi derék emberen kiadni, s a leghaszontalanabbat tartani meg (Kaz: BarnhMinna 3: 2). — *Von der Treue lassen wir nicht:* A hűségtől nem tágítunk, el nem pártolunk mind halálig. — *Man lässt dem Kranken zur Ader:* A betegen eret vágnak. — *Erst als uns Rosa allein liess, zog ich wieder jenen Zettel hervor?* Csak midőn Róza magunkra hagyott, vettem elő ama czédulát (KisfK: VígBesz. 91). — *Das lässt ganz hübsch:* Egész jól fest. — *Lass uns gehen:* Menjünk. — *Lass uns fliehen:* Meneküljünk. — *Lasst uns laufen:* Fussunk. — *Lass mich gehen:* Hagyj békével. — *Muss man es nicht thun, wenn einen die Leute sollen gehen lassen?* Nem kénytelen vele az ember, ha az alkalmatlant le nem tudja rázni nyakáról? (Kaz: BarnhMinna 2: 6). — *Lassen Sie mich ausreden:* Engedje, hogy kibeszéljem magamat v. hadd beszéljem ki magamat (nem: engedje kibeszélnem magamat Antib.). — *Es weckte Gefühle in mir, die sich nicht beschreiben lassen od. die ich nicht zu beschreiben vermag:* Oly érzéseket ébreszte bennem, melyeket le nem tudok írni (Kovács: FarsKal. 9). — *Er lässt arbeiten:* Dolgoztat. — *Er lässt sich ein Glas Bier geben:* Egy pohár sert kér v. rendel. — *Er liess sich den Schild geben:* Odaadatta magának v. elkérte a paizsát. — *Fragt er aber einen Ungarn: Ubi est Buda? so lässt er ihn mit dem Kahn nach Altofen hinüberfahren:* Ha magyartul kérdezi, hogy «Ubi est Buda?» az elcsónakáztatja őt Ó-Budára (Jók: RRáby I: 2). — *Abgehen lassen:* Elindítani, útnak indítani, meneszteni. — *Bleiben lassen:* Abbahagyni. — *Jemandem sagen od. melden lassen:* Izenni, megizenni, megmondatni. — *Xenophon lässt den Sokrates sagen:* X. S.-nek azt adja szájába. X. szerint S. azt mondja. — *Etwas sehen lassen:* Mutatni, láttatni valamit. — *Er liess es ihn wissen:* Tudatta.

vele, tudósította. — *Wenn du einen bessern Einfall hast, so lass es mich w i s s e n :* Ha jobb gondolat ötlik eszedbe, írd meg! (KisfK: VígBesz. 92). — *Lass einmal die Seele nicht fortdauern:* Tegyük fel, hogy a lélek nem él tovább. — *Lass d i c h n i c h t g e l ü s t e n, zu wünschen:* Eszedbe ne jusson azt kivánni. — *Lass nur den Herrn k o m m e n, ich will es ihm schon klagen:* Csak jőjjön meg az úr, majd elpanaszlom neki. — *Er lässt s i c h leicht e r k e n n e n :* Könnyű megismerni. — *Er lässt t h u n m i t s i c h, was man will:* Dohányt lehet aprítani a hátán (NySz.).

Lassen (főnév). — *Ihr Bruder darf der Comtesse in ihrem Thun und Lassen bezüglich der Herrschaft nichts dreinreden:* Bátyjának semmi beleszólása abba, hogy a grófnő mit tesz-vesz azon [a jószágon], a míg él (Jók: FGyém. I: 161). — *Er muss von all seinem Thun und Lassen bis auf die kleinsten Details und der Wahrheit gemäss Rechenschaft geben:* Most is számot kell adnia minden jártáról-keltéről a legkisebb részletekig és igazán (Jók: FGyém. III: 74).

Last. — *Eine d r ü c k e n d e Last:* Súlyos teher. — *Von sehr grossen Lasten g e d r ü c k t w e r d e n :* Súlyos terhek alatt roskadozni, nyögni. — *Jemandem eine Last a b n e h m e n :* Vkit terhétől megszabadítani. — *Dass man ihnen grössere Lasten a u f b ü r d e :* Hogy nagyobb terheket rójanak reájok (MSalon 1884. 141). — *Und weil man in der Luft reisen und Lasten b e f ö r d e r n kann, so geben sie sich nicht damit ab, den Boden mit Steinhaufen zu belegen:* S mert utazni, terhet szállítani ott van az istenadta lég, nem vesződnek azzal, hogy a földre kőhalmazokat rakjanak (Jók: FGyém. II: 159). — *D e s T a g e s Last und Hitze t r a g e n* (Matth. 20, 12): Kik a nap terhét és hőségét szenvedtük. — *Man l ä s s t ihm die Last a u f d e m H a l s e :* A nyakukon hagyják a terhet (NySz). — *Sich eine Last v o m H a l s e s c h a f f e n :* Terhet lerázni magáról. — *S i c h einer Last, einer Sorge e n t l e d i g e n :* Letenni terhet, gondot. — *Seiner Last e r l i e g e n :* Összerogyni a terhe alatt. — *Ich muss der Last der Sünde (od. meiner Schuld) erliegen:* Nem bírom a vétek terhét (Nyr. XX: 11). — *U n t e r einer Last z u s a m m e n b r e c h e n :* Összeroskadni a teher alatt. — *Es b e u g t s i c h s e i n H a u p t unter der Last der Mühseligkeit, des Scherzes und der Schande:* Feje meghajlik a fáradtság, a fájdalom, a szégyen súlya alatt (Baksay: GyÖ. II: 297). — *Du f ä l l s t ihm z u r Last:* Terhére esel. Terhére vagy.

Lasten. — *Es lastet mit seinem erstickenden schweren Dunste auf der Brust:* Fojtó nehéz párájával elüli a mellet (Jók: FGyém. I. 51).

Laster. — *Sich einem Laster ergeben:* Átengedni magát (Fin.) a bűnnek. — *Zügellos jagen sie jeglichem Laster nach:* Szabad pórázon rohannak minden gonoszságra (NySz). — *Er kämpft gegen das Laster an:* Szembe száll a bűnnel (NySz.). — *In ein Laster fallen:* Bűnbe esni. — *In einem Laster beharren:* Bűnben megrögzeni.

Lasterhaft. — *Ein lasterhaftes Leben führen:* Gonosz életet folytatni.

Lästern. — *Die bösen Zungen lästerten ihn:* A gonosz nyelvek alattomban harapdáltak (Dug: Pb. II: 77).

Lästig. — *Ein lästiger Gast:* Terhes vendég. — *Die süssen Liebkosungen des Weibes waren ihm lästig:* Terhére volt a női édes hizelgés (Jók. ArEmb. IV: 81). — *Dem Jüngling wurde das Thema [die wiederholte Frage] lästig:* Az erdélyi ifjut nyügözni kezdé a tárgy (Jók: Erd. Ar. I: 23).

Lauer. — *Auf der Lauer stehen:* Lesben állani. — *Jmd. auf die Lauer stellen:* Vkit lesre kiállítani. — *Stelle dich an den Baumstamm auf die Lauer; da ist ein Loch, halte deine Flasche darunter:* Állj lesbe a fa tövéhez, van ott egy lyuk, tartsd a palaczkot az elé (Ar: HátrPr. 213).

Lauf. — *Das ist der Lauf d e r W e l t :* Igy jár a világ, ez a világ folyása. Ez a világ sorja (Ar: BH. II). — *D e r Z e i t e n Lauf:* Idő járása. — *Einen f e s t e n Lauf h a b e n :* Biztos pályán mozogni. — *Jemandes Lauf h e m m e n :* Utjába vágni vkinek. Útját vágni. — *Abwärts k e h r t der Wagen des Himmels seinen Lauf:* Rúddal az égnek szekere lefordúl (Ar: BH. 5: 53). — *Der Einbildung darf man nie f r e i e n Lauf l a s s e n :* A képzeléseket soha sem kell szabadjában magok kényére ereszteni (NySz). — *Je-*

mandem oder einer Sache freien Lauf lassen: Szabad folyást engedni vminek, nem gátolni vmit. — *Er lässt seinen Gedanken freien Lauf. Er lässt seine Gedanken schweifen:* Tágas mezőt ad gondolatainak (NySz.). — *Seiner Zunge freien Lauf lassen:* A nyelvét szabadjára ereszteni. — *Als die Pressburger Versammlung von diesen Dingen hörte, da liess sie der Zunge noch freiern Lauf:* A pozsonyi gyűlés ezek hallatára még inkákb bocsátá nyelvét szabadjára (Sárosi: Ar. Tromb. 8). — *So nimmt die Kunde von Ort zu Orte ihren Lauf:* Tanyáróltanyára a hír szava terjed (Ar: BH. 4: 3). — *Bei dem jetzigen Lauf der Dinge:* A dolgoknak mostani állapotjában. A jelenlegi helyzetben. — *Der Fluss grub sich im Laufe ein immer tieferes Bett:* A folyam haladtában mind mélyebbre ásta magát (Ar: HátrPr. 291). — *Mühlen, welche die Flut in ihrem Laufe traf, wurden zu Splittern zermalmt:* Malmokat tör pozdorjává, miket útjában talál [az ár] (Jók: EnyémT. I: 88). — *Was in unsern geselligen Kreisen im Laufe der vierziger Jahre so sehr beliebt war (od. so sehr im Schwange war):* Mely társas köreinkben a 40-es évek folytában annyira divatozott (Ar: HátrPr. 227).

Laufbahn. — *Seine Laufbahn durchlaufen:* Megfutni pályáját. — *Seine irdische Laufbahn beschliessen:* Földi pályáját megfutni v. befejezni. — *Sich von der politischen Laufbahn fern halten:* A politikai élet mozgalmaitól távol tartózkodni v. távol tartani magát. — *Sich für eine Laufbahn vorbereiten:* Vmi pályára készül.

Laufen. — *Die Augen laufen ihm voll Wasser:* Szemei könnybe lábadnak. — *Thränen laufen über die Backen od. Wangen* (Klagel. Jer. 1, 2): Könnyei peregnek alá v. végig peregnek arczán. — *Es geht od. läuft das Gerücht. Es ist das Gerücht im Umlauf:* Hire futamodik (NySz.). Hire fut v. jár. Jár a híre (NySz.). — *Der Weg läuft nach Rom:* Az út Rómába visz. — *Spiessruthen laufen:* Vesszőt futni (NySz.). — *Die klerikalen und nationalistischen Elemente liefen gesondert Sturm gegen den Gesetzentwurf:* A klerikális és a nemzetiségi elemek külön-külön intéztek támadást a törvényjavaslat ellen. — *Ich lief mich ganz ausser Athem. Ich lief, dass mir beinah der Athem ausging:* Ugy futottam, alig győztem lélekzettel. — *Für jmd. durch's Feuer laufen:* Tűzbe-vízbe menni vkiért. — *Es lief ihm ernüchternd kalt durch die Adern:* Valami józan hidegség futott át erein (Jók: ArEmb. III: 135). — *Als er sich in seiner öden Wohnung allein befand, überkam ihm das frostige Gefühl noch stärker; eine Gänsehaut lief ihm über alle Glieder; er war unruhig:* Mikor magára maradt puszta lakában, még jobban elővette ez a fagyos érzés: lúdbőrzött minden tagja; nyugtalan volt (Jók: FGyém. IV: 115). — *Um die Wette laufen:* Verset futni (NySz.). Versenyt futni. — *Er liefe mit einem Windspiel um die Wette:* Agarat előzhet sebes futásával (Dug: Pb. 174). — *Das Ross läuft mit dem Winde um die Wette:* A ló csillagokat rúg. — *Vom Manne laufen:* Megszökni az urától (a feleségnek). — *Das läuft wider den Anstand:* Tisztességbe ütközik, azzal ellenkezik. — *Wie ihn seine Beine nur tragen konnten, lief er damit hinauf in den Palast:* Szaladt fel vele lóhalálában a palotába (UngRev. VII: 568). Úgy szaladt vele a palotába, hogy a lába sem érte a földet. (Úgy béhozlak, hogy a lábod sem éri a földet. Nyr. I: 327). — *Ist der Mensch ein wenig angeheitert, so läuft ihm die Zunge mit dem Verstande davon:* Az embernek boros fejjel eljár a szája (Jók: RRáby II: 45). — *Den Weibern läuft so leicht die Zunge mit dem Verstande davon:* A fehérnép nem állja meg, hogy el ne járjon a szája! (Jók: RRáby I: 182). — *Laufen lassen:* Szabadon bocsátani. — *Lass ihn laufen!* Hadd menjen! Ereszd el!

Laufend. — *Das laufende Jahr:* Folyó év. — *Der laufende Monat:* Folyó hó. — *Die laufende Rechnung:* Folyó számla.

Laufpass. — *Jemandem den Laufpass geben. Jmd aus dem Dienste entlassen:* Valakinek kiadni az utját. Valakin kiadni. Vkit elcsapni. — *Auch dir werde ich bald den Laufpass geben:* Rajtad is nemsokára túladok.

Läugnen. — *Er läugnet es rundweg:* Földtől mennytől tagadja (Hall: HHist.).

Laune. — *Wie es gerade die Laune mit sich bringt:* A hogy a kedve

hozza, a milyen a kedve. — *Seine (üble) Laune an jmd auslassen:* Boszszuságát kitölteni vkin. — *Das Schicksal war nicht bei Laune* (Körner: Zrinyi 2 : 8): A sors nem volt jó kedvében. — *Sie gerieten in übermässig gute Laune, und machten einen solchen Heidenlärm:* Szertelen jó kedvük támadt, olyan zsivajt csaptak (Jók: RRáby. II: 3). — *Nach seiner Laune leben:* Kényére, kedvére élni. — *Ausgelassene Fröhlichkeit od. Laune, Lust:* Veszett kedv. Széles kedv. Magas kedv. — *Er thät auch die böse Laune, das grämlich Antlitz sehen:* Látta nehéz kedvét, hamvahodott képét (Ar: BH. 2 : 6). — *So flammt die frohe Laune im ganzen Lager auf:* Igy lobog a jókedv az egész táborbúl (5 : 53). — *Der Mann kann freilich immer der guten Laune fröhnen:* Jó kedve az olyat soha el nem hagyja (3: 8). — *Auch das verdarb dem gestrengen Herrn die gute Laune nicht:* Ez sem hozta ki a táblabíró urat e jó kedvéből (Jókai). — *Wehe dem Autor, der einem Recensenten in den Wurf kommt, wenn dieser nicht guter Laune ist:* Jaj annak a szerzőnek, a ki olyankor akad a biráló útjába, mikor ez nincsen jó kedvében. — *Er war bei guter, schlechter Laune:* Jó, rossz kedvében volt. — *Gott gebe den Türken eine rosige Laune:* Adjon Isten jó kedvet a töröknek (Jók: ErdAr. I: 24). — *Bei übler, mürrischer Laune sein:* Rossz kedvében lenni. — *Ich fand ihn in übler Laune:* Rossz kedvében találtam (Nyr. XVIII: 53).

Lauschen. — *Er lauscht, er horcht:* Résen a füle (NySz.).

Lauschig. — *Ein lauschiges Plätzchen:* Magányos (csendes) helyecske.

Laut. — *Gehab dich nicht so laut!* Halkabban előttem! (Ar: BH. 8: 66). Hátrább az agarakkal! — *Es wird im Senate laut:* A tanácsülésben zaj támad. — *Ich lasse die Gefühle des Herzens laut werden:* Elárulom szívem érzelmeit. — *Sobald der erste Verdacht eines Aufruhrs laut wurde:* A mint a fölkelés gyanúja kifejezést nyert. — *Er möchte die Wünsche und Gedanken des Herzens laut werden lassen:* Szívesen elmondaná szívének vágyait és gondolatjait. — *Niemand wurde für mich laut:* Én értem egy hangot se szólt senki. — *Dann geht's an das Erzählen und oftmals schallt lautes Gelächter rings im Kreise:* Aztán mesélnek, nagyokat nevetnek közbe (Jók: EnyémT. II: 8). — *Der Ritter bricht in lautes Gelächter aus:* Elfakad kaczagva a vitéz.

Laut (főnév). — *Einen Laut aussprechen:* Hangot kiejteni. — *Einen Laut (von sich) geben:* Hangot hallatni. — *Du bist des Todes, wenn du einen Laut von dir gibst:* Halál fia vagy, ha egy szót szólsz.

Lauten. — *Gut lautend:* Jó hangzású. — *So lautet der Ausspruch des erwähnten S.:* Igy vagyon a szóban forgó S. mondása (NySz).

Läuten. — *Man läutet:* Csengetnek. Harangoznak. — *Man läutet die Glocke:* Huzzák a harangot. Szól a harang. Harangoznak. — *Man läutet Sturm, od. die Sturmglocke:* A harangot félreverik. — *Man läutet zu Mittag:* Délre harangoznak (KisfK: Baráts. és Szer. II. Ar: Zách Kl.). Delet harangoznak. Levesre harangoznak (Nyr. VII: 518). Elhúzták mán a leves nótát (Nyr. XII. 378). — *Ich habe was läuten gehört:* Fél füllel hallottam. — *Er hat läuten gehört, weiss aber nicht, wo die Glocken hängen:* Hallotta, hogy harangoznak, de nem tudja hol (Erd.).

Lauter. — *Es ist etwas nicht ganz lauter:* Van valami, a mi nem egészen tiszta a dologban. — *Vor lauter Freude nicht schlafen können:* A nagy örömtől aludni se tudni. — *Das ist die lautere Wahrheit:* Ez a tiszta igazság.

Lebemann. — *Er ist ein Lebemann:* Szeret jól élni. Éli világát.

Leben. — *Er lebt keinen Monat mehr:* Egy hónapot nem ér (NySz.). — *Nur für den Tag leben:* Napról-napra éldegélni, a jelennek élni. — *Er lebt auf grossem Fusse:* Nagyban adja, úri módon él (Fin.). — *Du lebst auf grossem Fusse:* Úri módon élsz (NySz.). Nagy lábon jár (Nyr. XIV. 281). — *Auf königlichem Fuss leben:* Királyi módon élni. — *Ein prächtiges Lager für einen Menschen, der mit der ganzen Welt in Feindschaft lebt:* Pompás jó tanya olyan ember számára, a ki az egész világgal haragban van (Jók. RRáby II: 167). — *Das Mädchen lebte da sechs Tage in Todesängsten:* Hat napig halálos aggodalmak között élt ott a leány (Jók: FehérR. 58). — *Die Geistlichkeit*

lebt im Ü b e r f l u s s : A papság fölöslegben él (MSzalon 1884. 141) v. bőségben él. — *I n e t w. (zum B. in der Wissenschaft) leben und weben:* Vminek (pl. a tudománynak) áldozni v. szentelni életét. — *I n d e n T a g h i n e i n leben:* Czél nélkül élni. — *Wir leben in e i n e m Z e i t a l t e r von Programmen:* Programmok korát éljük. — *Wer nach Gefallen leben will, bleibe zu Hause:* Otthon lakjék, a ki kedvére akar élni (Nyr. XVIII: 52). — *Deutsche, die hier v o m H a n d w e r k e leben:* Németek, kik kézművesség után élnek itt (Jók: MFöld. 109). — *Sie lebte ärmlich von ihrem s c h m a l e n E i n k o m m e n :* Úgy éldegélt szegényesen a sovány jövedelemből (Jók:FGyém. IV:11).— *Er lebt b e q u e m:* Kényére él (NySz.). — *Von dem Reste, so weit er reicht, lebt s t i l l u n d s p a r s a m:* Félre teszi, a mi kezében megmarad, hogy magát összehúzva éldegéljen (Kaz: BarnhMinna 4: 3). — *Lebe w o h l!* Isten veled! Élj boldogul! Isten áldjon meg! Isten megáldjon; — *Leben Sie wohl:* Isten áldja meg! Isten megáldja! — *S o w a h r i c h lebe:* Úgy éljek! Isten úgy segéljen! — *W e n n i c h lebe:* Ha megérem. — *Du bist ein Carthager, w i e d u l e i b s t u n d lebst:* Testestül-lelkestül carthagói vagy. — *Er lebt, wie ein Fisch im Wasser:* Úgy él, mint a madár az ágon (Nép, Heves m.). — *Hier lebt es sich sehr angenehm:* Itt nagyon kellemes az élet. — *Leben l a s s e n:* Életben hagyni. — *Er h a t n i c h t z u leben:* Nincs miből (meg)élnie.

Leben (főnév). — *Ein a n d e r e s Leben:* Másvilági élet. — *M i t d e r G e f a h r od. mit Gefährdung des Lebens (od. mit Lebensgefahr):* Élete koczkáztatásával. — *Sein Leben h i e n g a n e i n e m F a d e n od. Haar:* Élete egy hajszálon függött. Kicsin mult halála (Ar: Arist. II: 26). — *Dein Haupt od. dein Leben i s t v e r f a l l e n:* Halál fia vagy. — *Jemandem das Leben a b s p r e c h e n:* Halálra itélni (gonosztevőt). Lemondani életéről (súlyos betegnek). — *N e u e s Leben und neue Kraft b e k o m m e n:* Új életre kelni, újjászületni. — *Sie waren gezwungen ihr elendes Leben durch Bettel zu f r i s t e n:* Mint koldusok [v. koldulva] voltak kénytelenek tengetni nyomorult életöket (Jók: A fekete sereg).— *Ein Leben f ü h r e n:* Életet élni, élni (Márton: Lat. 157). — *Nun führten sie ein g l ü c k l i c h e s Leben:* Éltek boldogúl (UngRev. VII: 571). — *Ein l ä s t e r l i c h e s Leben führen:* Istentelen életet élni. Istentelen módra élni. — *Ein l e i c h t e s Leben führen:* Könnyen élni. — *E r h a t k a u m d a s l i e b e Leben:* Alig tud nagy nyomorúságosan megélni. — *Fragt ihn in seiner Qual, ob er sein Leben mit seines Vaters Schande k a u f e n wollte?* Kérdezd meg őt a kínban: életét gyalázatommal kész-e menteni? (Szemere: Zrinyi 3: 9). — *Wenn's auch mein Leben k o s t e t:* Ha addig élek is. — *Er ist bereit fürs Vaterland sein Blut zu vergiessen od. sein Leben zu l a s s e n od. zu o p f e r n:* Kész vért ontani a szabadságért (Nyr. III: 250). — *Sich das Leben n e h m e n:* Megölni magát. — *Er wagt s e i n Leben führ ihn:* Koczkára teszi érte életét. — *Habe ich Sie nicht hundertmal für den gemeinsten Soldaten, wenn er ins Gedränge gekommen war, Ihr Leben wagen sehen?* Százszor meg százszor láttam, hogy őrnagy úr akármely közemberért koczkára vetette életét, ha azt közbe fogták (Kaz: BarnhMinna 3: 7). — *Fritz kann den Galgen tausend Schritte vorgeben, und i c h w e t t e m e i n Leben, er holt ihn ein:* Fritz az akasztófának ezret is adhat, mégis utóléri, életemet teszem rá (Kaz: BarnhMinna 3: 2). — *Sein übriges Leben in Ruhe z u b r i n g e n:* Életének hátralevő részét nyugalomban tölteni el. — *Nur durch sein Heldenhand g e w a n n Buda sein Leben z u r ü c k:* Bátyja unott élte ment hősi kezében (Ar: BH. 8: 82). — *Entweder die Kugel oder die Schneide des Schwertes wird meinem Leben ein E n d e m a c h e n:* Vagy a golyó vagy a vaskard éle jár még nékem életem végére (Népk. II: 140). — *Er machte dem qualvollen Leben ein Ende:* Végét vetette terhes életének (Pet. Lehr 123). — *A m Leben b l e i b e n:* Életben maradni. — *Das eine Kind blieb am Leben, das andre starb:* Az egyik gyermek megélt, a másik meghalt. — *Dieweil am Leben Etzel den Gatten dir e r h a l t e n:* Etele halálból uradat most menti (Ar: BH. 8: 68). — *Jmd. wieder seinen Willen am Leben e r h a l t e n:* Vkinek életét akarata ellenére is megmenteni.— *E s g e h t mir a n das Leben od. an den Hals:* Életem forog koczkán.

Bőrömben jár (NySz.). — *Auf Leib und Leben anklagen:* Főbenjáró bűnnel vádolni (Vers. 26). — *Aus dem Leben scheiden:* Kimúlni; az élettől megválni. — *Im gemeinen Leben:* A mindennapi életben. — *Wenn ihr nicht nachgeben wollt, so werdet ihr's mit dem Leben büssen:* Ha nem engedtek, bőrötökkel fizettek (NySz.). — *Mit dem Leben etwas erkaufen:* Élete árán megváltani. — *Jemandem nach dem Leben trachten:* Vkinek életére törni. Életünk után agyarkodik (Kovács J: Krón. II: 51). Nem megyek én az alföldre, mert járnak az életemre (Göcs. Népd. 6). — *Ein Augenblick kann da über Leben und Tod entscheiden:* Egy pillanaton függ, hogy él-e vagy hal (Jók: ErdAr. I: 42). — *Herr sein über Leben und Tod:* Élet és halál ura. — *Einen ums Leben bringen:* Vkit életétől megfosztani, meggyilkolni. — *Ums leben kommen:* Életét veszíteni. — *Mit dem Rade vom Leben zum Tode bringen* (Schrader 268); *Aufs Rad stossen od. flechten* (uo.): Kerékben törni. — *Dass du sie zum Leben bringst:* Hogy életre hozod (Jók: ArEmb. I: 158). — *Das alte Lied, die alte Ballade und Sage schoss in aller Ländern Europas zu neuem Leben empor, so jung, so strahlend, wie die Feenwelt, deren Vertreter sie sind:* A régi ének, ballada és monda Európa minden tartományában életre szökkent, oly frissen, oly ragyogóan, mint a tündérvilág, melyet képviselnek (Ar: HátrPr. 204). — *Mein ganzes Leben lang:* Egész életemben.

Lebend. — *Ein lebendes Beispiel:* A legjobb példa. — *Ein lebender Zaun:* Eleven sövény. — *O dass ich nicht mehr brauchte lebend einherzugehn:* Oh! bár e világon élve ne is járnék (Ar: BH. 7: 23).

Lebensabend. — *Am späten Lebensabend:* Késő vénség(é)ben. Késő aggkor(á)ban. Élet(e) estéjén.

Lebensansicht. — *Eine solche Lebensansicht musst du haben:* Ilyen nézeteid legyenek az életről.

Lebensart. — *Keine Lebensart besitzen:* Neveletlennek, érintkezésben durvának lenni. — *Jemanden von seiner Lebensart abbringen:* Vkit szokott életmódjától eltéríteni.

Lebensfaden. — *Den Lebensfaden gewaltsam zerreissen:* Erőszakosan megválni életétől. Öngyilkossággal válni meg életétől.

Lebensfrage. — *Es ist für uns eine Lebensfrage:* A kérdés eldöntése bőrünkbe jár (Brassai, BpSzemle 1874. V: 362). Élet-halál kérdése (Jók: FGyém. 5: 86). — *Behandle die Sache so ernstlich, als wäre sie eine Lebensfrage für mich:* Vedd a dolgot oly komolyan, mintha éltem forogna koczkán.

Lebensgefahr. — *Für jmd. sich in Lebensgefahr begeben:* Vkiért életét veszélyeztetni. — *Mit Lebensgefahr:* Élet(em) veszélyeztetésével.

Lebenshauch. — *Bis zu dem letzten Lebenshauch:* Utolsó lehellet(é)ig.

Lebensjahr. — *Er steht im fünften Lebensjahre:* Ötödik évébe jár.

Lebenskraft. — *Die Lebenskraft schwindet mir:* Elhagy erőm.

Lebensordnung. — *Von seiner Lebensordnug nicht abweichen:* Szokott élete rendjétől nem térni el.

Lebenssatt. — *Ich bin lebenssatt od. lebensmüde:* Meguntam az életet. — *Ich werde lebenssatt:* Elfog az ember az élettől.

Lebensverhältnis. — *In allen Lebensverhältnissen:* Az élet minden viszonya között.

Lebenswandel. — *Einer, der sich dem bösen Lebenswandel ergeben:* Gonosz életnek eredt ember (NySz).

Lebenszeichen. — *Er gibt soeben ein Lebenszeichen von sich:* Épen most adja létélének jelét [v. most ad életjelt] (Jók: ArEmb. II: 151).

Lebewohl. — *Jemandem das letzte Lebewohl sagen:* Vég-búcsút venni vkitől (NySz.). — *Der Ehre Valet od. Lebewohl sagen:* Kiadni az emberségen (NySz.). — *Von jemd. weggehen ohne Lebewohl zu sagen:* Vkitől búcsu nélkül távozni. Búcsuvétlen távozni.

Lebhaft. — *Es entsteht ein lebhaftes Gefecht:* Heves küzdelem fejlődik (ki). — *Ich konnte ihn nicht ohne den lebhaftesten Schmerz ansehen:* Nem nézhettem rá a legnagyobb fájdalom nélkül. — *Ein lebhafter Streit:* Heves vitatkozás.

Lebtag. — *Ich werde Ihn so ausprügeln, dass er sein Lebtag an mich denken soll:* Úgy elnáspángolom, hogy el nem feled, a míg él. — *So was hat er sein Lebtag nicht gesehen:* Ő még olyat teljes világéletében

soha nem látott (Nyr. I: 458). Egész világéletemben nem láttam olyat (Nyr. V. 123). — *All mein Lebtag hab' ich ihnen eingeschärft:* Örök világéletembe azt prédikáltam nekik (Nyr. XV. 181).

Leck. — *Leck gewordene Schiffe:* Léket kapott hajók.

Lecken. — *Er sieht aus wie geleckt (wie die Katzen leckend sich putzen, d. h. im höchsten Grade sauber, Schrader 102):* Kinyalta magát.

Lection. — *Eine Lection ertheilen:* Megleczkéztetni. Leczke alá fogni (Faludi). — *Ich bin noch unverheirathet, will doch den Frauen eine Lection ertheilen:* Még házas nem vagyok, mégis az asszonyoknak akarok leczkét adni (NySz.).

Lectüre. — *Viel Lectüre haben:* Olvasottnak lenni. — *Wie viel Lectüre hat der Mann!* Milyen olvasott egy ember! — *Sich gern mit Lectüre beschäftigen:* Szívesen olvasgatni.

Leder. — *Einem das Leder gerben (ihn derbe durchprügeln,* Schrader 201): Vkinek kicserzeni a bőrét. Vkit elverni, elnáspángolni. — *Vom Leder ziehen (das Schwert aus der Scheide ziehen, frisch und muthig kämpfen,* Schrader 182): Kardot rántani; síkra szállni.

Ledern. — *Eine lederne Stirn (unempfindlich gegen Beleidigungen,* Schrader 201): Bocskorbőr arcz.

Leer. — *Volle Fässer klingen nicht, leere desto besser:* Üres hordó jobban kong (Erd.). Az üres hordó kicsi ütésre is kong (Hall: Paizs. 261). — *Leeres Geschwätz machen:* Szót szaporítani, fecsegni (Fin.). — *Den Tisch leer machen:* Az asztalt lerakni. — *Leer ausgehen, betrogen werden, den Kürzern ziehen:* Cserben maradni.

Leeren. — *Bis zum Grunde leert er seinen B e c h e r:* Kiüríté poharát fenékig (Ar: BH. 8: 14). — *Leere diese F l a s c h e a u f m e i n W o h l:* Köszöntsd rám ezt az üveget (Nyr. IV: 514). — *Während des Gastmahls leerte der Herzog von Sachsen ein Glas auf des Kaisers G e s u n d h e i t:* A lakodalom közben a saxoniai herczeg egy pohár bort köszönt el a császár egészségeért (Káldi: VasPréd. TudTár. 1838. III: 299). — *Wie ich ein Glas ums andere leere, so tauchen die Erinnerungen auf:* A mint pohárt pohárra hajtok, emlékek kelnek föl velek (Szász. frd. 80). — *Leeren wir das Glas auf des Vaterlandes Wohl:* Ürítsük a hazáért e poharat (Vör: Fóthi dal). — *B i s a u f d i e H e f e leeren oder austrinken:* Fenékig kiinni (NySz.).

Legen. — *E i e r legen:* Tojni. — *Er legt od. stellt jemandem eine F a l l e:* Árkot ás vkinek (NySz.). Tőrt hány vkinek. — *Darauf legt er das grösste G e w i c h t od. das Hauptgewicht:* Leginkább azt emeli ki, annak tulajdonít legnagyobb fontosságot, jelentőséget (nem: arra fekteti a fősúlyt, Antib.). — *Den G r u n d legen zu etwas:* Alapot vetni. Megvetni alapját vminek. — *Er legte die H ä n d e nicht i n d e n S c h o s s:* Maga is hozzálátott (Jók: ArEmb. I: 44). Nem volt rest. — *Dass niemand es ferner auch nur wage, an die Alterthümer H a n d z u l e g e n:* Hogy a régiségekre senki se merje többé kezeit tenni (Jók: ErdAr. II: 38). — *D i e l e t z t e H a n d a n e t w a s legen:* Vmely művön az utolsó simítást végezni. — *Man hat ihm d a s H a n d w e r k gelegt:* Bévágták az útját (Dug: Pb. 30). Bekötötték a zsákja végét. Megkötik a koszorúját (NySz.). Praktikájokat markokban szakasztotta (NySz.). Kirántják kentek alól a gyékényt (Baksay: GyÖ. I: 20). — *Wenn du abends dein Haupt a u f s S c h l a f k i s s e n legst:* Mikor estenkint lehajtod a fejedet a fek[vő]helyedre (Jók: ArEmb. III: 118). — *Er legt den vom Kaiser herabgesandten Kommissären H i n d e r n i s s e i n d e n W e g:* A császár által leküldött commissariusoknak vet gáncsot (Jók: RRáby II: 199). — *Wie sich jemand bemüht, dem Flüchtenden ein Hindernis in den Weg zu legen:* Hogy iparkodik valaki gáncsot vetni a futónak (Jók: EnyémT. III: 101). — *Er legt ihm d e n K o p f v o r d i e F ü s s e:* Fejét rögtön elütteti (Jók: ErdAr. III: 128). — *Allein, hier ist wieder das Malheur, dass in dieser Richtung hin das Landesgesetz ein V e r b o t legt, nicht gegen den Juden, sondern gegen den Wein selbst:* Arra felé meg az a baj van, hogy az ország törvénye ott már nem a zsidót, hanem magát a bort vetette tilalom alá (Jók: RRáby I: 62). — *A u f deine S c h u l t e r n leg' ich meinen Willen:* Szándékom ime vállaidra tettem (Szem: Zr. 3: 3). — *Einem etwas a n s H e r z legen:* Lelkére kötni vmit vkinek (NySz.). — *Mein Herr, Sie legen die grösste U n s c h i c k l i c h k e i t gegen*

mich an den Tag: Uram, ön a legbántalmazóbb illedelmetlenséget tanusítja irányomban (Shak. XIII: 196. Györy V.). — *Die Burg Sziget werden wir bald in Asche legen:* Sziget várát hamar porrá teszszük (Zrínyi, NySz.). — *Jemanden in Eisen und Banden legen:* Vasra v. békóba v. lánczra verni vkit. — *Jmd. in Fesseln legen, schlagen, werfen:* Békóba verni vkit (NySz.). Vasra verni. Vasba verni. Farkasgúzsba kötni (Baksay: GyÖ. II: 308). — *Sich etwas vor Augen legen:* Vmit feltenni magában. —*Ich legte mir die halbe Welt zu Füssen:* A félvilágot sarkamhoz vetém (Szem: Zr. 1: 5).

Legen, sich: Lefekszik, lelohad, lecsillapszik. — *Der Wind hat sich gelegt:* Elállott a szél. Elült a szél. — *Der Sturmwind legt sich:* Elül a szélvihar. — *Der Staub legt sich:* Elül a por. — *Der Wind legte sich wieder wüthend gegen das Schiff:* A vihar ismét dühösen nekifeküdt a hajónak (Jók: Ar. Emb. I: 22). — *Sich mit dem Schiffe ans Land legen:* A parthoz hajózni. A part mellé hajózni (evezni, vitorlázni). — *Den Eintretenden legte sich ein dumpfer Geruch auf die Brust:* A belépőket azonnal megüté valami nehéz, dohos szag (Jók: FGyém. II: 13). — *Sich auf die liederliche Seite legen:* Könnyelmű életet kezdeni. — *Sich auf's Studieren legen:* Tanulásra adni magát (Márton: Lat. 50). — *Sich mit Eifer auf etwas legen:* Vmihez buzgón hozzálátni. — *Der Rath hat sich in die Sache gelegt:* Bele avatta magát [bele avatkozott] a tanács (Vers. 147). — *Der Abend kam, und kaum hatten sie sich zu Bette gelegt, so schlief Paul:* Estére kelvén, alig hogy lefeküdtek, úgy elaludt Palkó (UngRevue VI: 485).

Lehnen. — *Das Lager an den Fluss lehnen:* A folyó mellett ütni fel a tábort. — *Sich auf einen Stab lehnen:* Botra támaszkodni. — *Andreas sass da, indem er sich auf den Ellenbogen lehnte:* Endre ült, könyökét asztalhoz szegezve (Vör: A katona). — *Lehne an das meine dein Haupt so gramesschwer:* Szegény, bús fejedet, így, hajtsd az enyémre (Ar: BH. 10: 54). — *Dieser lehnte sich mit echtem Debreziner Phlegma an den Thürpfosten:* Az egész debreczeni flegmával veté neki a vállát a kapufélfának (Jók: RRáby I: 260). — *An die Ruderstange gelehnt:* Vállát a timonrúdnak vetve (Jók: ArEmb. I: 31). — *Sie las, auf die Rasenbank gelehnt:* A gyeppadra ledülve olvasott (Jók: RRáby I: 137).

Lehre. — *Einem eine Lehre einschärfen:* Tanítást fülébe rágni vkinek (NySz.). Szívére kötni. — *Sich eine Lehre aus etwas nehmen:* Tanulságot meríteni vmiből. — *Er ist empfänglich für weise Lehren:* Fogékony a bölcs tanítás iránt. — *Das Kind in die Lehre, in die Schule geben:* A gyermeket mesterségre, oskolába adni. — *Einen bei jmd. in die Lehre geben:* Vkinek az oktatására bízni. Inasnak odaadni vkihez. — *Zur Lehre dienen:* Tanulságul szolgálni.

Lehren. — *Die Folge wird es lehren:* A következés majd megmutatja. — *Durch Lehren lernen wir:* Tanítva tanulunk,

Lehrmeisterin. — *Die Erfahrung ist die beste Lehrmeisterin:* Tapasztalat a legjobb mester.

Lehrplan. — *Auch in die confessionellen Schulen wird der staatliche Lehrplan eingeführt:* A felekezeti intézetekbe is befogadják (beviszik, behozzák, de nem: bevezetik) az állami tantervet (tanítástervet).

Leib. — *Die Seele verlässt den Leib:* A lélek kiszakad a testből (NySz.) v. elszakad v. elválik a testtől. — *Jemandem auf den Leib rücken:* Megtámadni vkit. Nekimenni vkinek. — *Er hat Herz im Leibe!* Helyén van a szíve! — *Man möchte glauben, er hat den Teufel im Leibe:* Azt gondolná az ember, ördögsége van (KovácsP: FarsKal. 18). — *Jemandem sich mit Leib und Seele ergeben:* Testtel-lélekkel melléje állani valakinek (vagy hozzá szegődni, szolgálatába állani). — *Ich hänge mit Leib und Seele an ihm:* Szívvel-lélekkel csüggök rajta. — *Er fasste sie um den Leib:* Derékon kapta (Népk. II: 404). — *Es wird mir das Pferd unter dem Leib getödtet:* Kilövik alólam a lovat. Lelövik alattam a lovat. — *Geh'! bleibe mir vom Leibe!* Távozz tőlem! Hagyj békével! — *Vom Leibe fallen:* Megfogyatkozni. — *Jemandem zu Leibe gehen:* Megtámadni vkit (Fin.). — *Jemandem sehr tüchtig zu Leibe gehen:* Erősen szorongatni vkit. — *Einem zu Leibe wollen, zu Leibe rücken*

(Schrader 272): Vkire fenni fogát. Vkire agyarkodni. Vki ellen törni.

Leiben: l. **Leben.**

Leibesbürde. — *Von der Leibesbürde entbunden werden:* Megszülni (gyermekét v. magzatát).

Leibesfrucht. — *Die Leibesfrucht abtreiben:* A magzatot elhajtani (alj. elcsinálni).

Leibeskraft. — *Er blies aus Leibeskräften:* Fútt, fútt, a mint csak Isten tudnia adta (Nyr. I: 457). — *Er fängt aus Leibeskräften zu schreien an:* Elkezdi torka szakadtából (Nyr. I: 457).

Leibhaft(ig).—*Du bist nicht ein lasterhafter Mensch, sondern das leibhafte Laster:* Nem vagy te bűnös: maga vagy a bűn! —*Er sah aus, wie die leibhaft(ig)e Unschuld, — ganz weiss vom Schnee:* Olyan volt, mint maga az ártatlanság, — csupa fehér a hótól (Kovács: FarsKal. 7). — *Sie war das getreue od. leibhaftige Ebenbild ihrer Tochter:* Arcza szakasztott mása volt leányáénak (Jók: EnyémT. I: 75).

Leiblich. — *Etwas mit leiblichen Augen sehen:* Saját szemével látni. — *Jmd. wie seinen leiblichen Bruder lieben:* Úgy szeretni, mintha édes testvére volna.

Leiche. — *Jemandes Leiche begleiten:* Vkit a temetőbe kikisérni. Vkinek megadni a végtisztességet. — *Als Leiche vom Pferde sinken:* Holtan esni le a lóról.

Leichenblass. — *Leichenblass im Gesicht:* Halotthalavány arczú. — *Leichenblass vor Wuth:* Dühtől sápadtan.

Leichenklage. — *Dem Todten die schuldige Leichenklage widmen:* A halottat hozzá méltóképen elsiratni.

Leicht. — *Viele Hände, leichte Arbeit:* Sok kéz, hamar kész (Erd.). — *Die leichtere Hälfte einer Sache:* A dolognak könnyűje (NySz.), könnyebb vége. — *Eine leichte Hand schreiben:* Gyorsan írni tudni. — *Leichten Kaufes:* Könnyű szerrel. — *Ein leichter Sinn:* Könnyű elme. Könnyű szív. — *Du bist gewogen und zu leicht befunden worden:* Megmérettél és hijjával találtattál (NySz.). — *Er macht sich die Sache leicht:* A könnyebb végét fogja (Dug: Pb. II: 129). — *Es gibt nichts leichteres, als . . .* Nincs annál könnyebb, mint . . . —*Es ist mir leichter, wenn ich in meinem Briefe mit dir sprechen kann:* Könnyebbedem, enyhülök, könnyebb a szívemnek, mikor levelemben veled beszélhetek (Vers. 77). — *Es sind viele Ärzte um ihn beschäftigt, sie helfen ihm auch ab und zu, so dass ihm leichter wird:* Sok doktor van körülötte, néha segítnek is rajta, hogy könnyebben lesz (Ar: HátrPr. 214). — *Etwas leicht nehmen:* Könnyedén venni vmit. — *Der Hund hat leicht bellen:* Könnyű a kutyának ugatni (Nyr. I: 130). — *Leicht zu glauben:* Könnyen hihető. — *Leicht beschwingt:* Könnyű szárnyú. — *So bezahlte man den Obolus leichter:* Igy könnyebb szerrel megfizették érte a polturát (Jók: RRáby I: 36). — *Es lässt sich leicht einsehen:* Könnyű átlátni. — *Er gelangt leicht dazu:* Könnyű szerrel jut hozzá. — *Diese Erbsen lassen sich leicht kochen:* Ez jófőlő borsó. — *Es vergeht so leicht kein Tag, an welchem . . .* Alig van nap, a melyen . . . — *Leicht möchte diese Freude zu Wasser werden!* Könnyen semmivé lesz ez az öröm! Csak hiú ne legyen örömünk! — *Leicht zornig werden:* Hamar fellobbanni. Hirtelen haragúnak lenni.

Leichtsinn. — *Gedankenloser Leichtsinn:* Szeles gondolatlanság (vö. Kárm: F. XIII.).

Leid. — *Freud und Leid:* Öröm és üröm. — *Bitteres Leid:* Keserves bánat (Fin.). — *Leiden des Schicksals:* A sors csapásai. — *Damit nicht einem andern der Rinder auch ein Leid geschehe:* Nehogy a jószágban kára megint esnék (Ar: BH. 9: 26). — *Es möge deinem Herzen kein Leid widerfahren:* Ne lásson szíved kínt (NySz.). — *Jemandem ein Leid anthun:* Bántalmazni vkit. — *Leid um jemanden tragen:* Vkit gyászolni. — *Leid erfahren:* Bajt, bántást szenvedni. — *So verging der Sommer in Leid und Freud:* Bú és öröm között így telt el a nyár (KisfK: VígBesz. 186). — *Sie vergeht vor Leid:* Bánat emészti. Bú emészti. Elhervad a bánattól. — *Einem etwas zu Leide thun:* Valakit bántani, bántalmazni. — *Ich mag es ihm nicht zu Leide thun:* Nem akarom (meg)-bántani vele. — *Er thut keinem was zu Leide:* Nem vét a légynek se (Nyr. IV: 419). — *Er hat niemandem was zu Leide gethan:* A légynek sem ártott (Ar: Jóka ördöge). — *Thu' dir nichts mehr zu*

Leide, kannst ruhig fürder ziehen: Nem bántalak immár, eredj tova bátran (Ar: BH. 3: 42).

Leid (adverbium). — *Es ist mir leid, es thut mir leid:* Bánom, sajnálom, nincs kedvemre.—*Lass es dir nicht leid sein:* Ne törődjél vele! Sohse bánd! Sohse sajnáld!

Leiden. — *Das sollte ich leiden?* Elviseljem én ezt? S én ezt elviseljem? — *Er kann keinen neben sich, geschweige über sich leiden od. dulden:* Még maga mellett sem tűr másokat, nem hogy maga fölött. — *Die Sache leidet keinen Aufschub:* A dolog nem tűr semmi halasztást, nem lehet halasztani. — *Michael litt an Erschöpfung:* A visszahatás lankadtsága alatt szenvedt (Jók: ArEmb. IV: 67). — *Ich kann ihn nicht leiden:* Ki nem állhatom. Nem szenvedhetem. — *Seitdem [ich sein Windspiel erschossen] kann er mich nicht leiden:* Azóta [mióta agarát agyonlőttem] nem vehet be (Baksay: GyÖ. I. 23). — *Ein echter deutscher Mann mag keinen Franzen leiden:* Az igaz németek a francziát nem állják (Dóczi: Faust csal. kiad. '93). — *Ist ein Schriftsteller mit fremdartigen Agenden überhäuft, so leidet er sehr darunter:* Iró nagyon megsínli, ha idegen nemű foglalkozással van elárasztva (Ar: HátrPr. 41). — *Bei jemandem wohl gelitten sein:* Kegyben állni vkinél. — *Ein Bau unter der Erde hat weniger zu leiden:* Föld alatti építményeket nem ér annyi viszontagság.

Leidenschaft. — *Jemanden in Leidenschaft setzen:* Vkinek szenvedélyeit felkorbácsolni.

Leider. — *Leider ist es geschehen!* Sajnos megtörtént! Bárcsak ne történt volna! — *Er ist niedergeschlagen, es geht ihm leider sehr schlecht:* Szomorú, rossz sorsa van szegénynek (Lehr 45).

Leidwesen. — *Es ist ein allgemeines Leidwesen um den Mann:* Mindenki gyászolja az embert. Általános a gyász ezért az emberért. — *Zu meinem grossen Leidwesen:* Nagy fájdalmamra. — *Zu meinem grössten Leidwesen:* Legnagyobb sajnálatomra.

Leier. — *Es ist immer die alte Leier:* Régi rege. Azon regét dúdolni, egy harangot verni (Erd.). Ugyanazon bakot nyúzza (NySz.). Egy bakot nyúz: ugyanazon dolgot ismétli, beszéli (Erd.).

Leihen. — *Den Gefühlen aller den Ausdruck leihen:* Mindnyájuk érzelmeit tolmácsolni. — *Jemandem sein Ohr leihen:* Meghallgatni vkit. — *Zu seinem Glück lieh ihm der Himmel auch hiegegen ein Schutzmittel:* Szerencsére a férfinak is adott a gondviselés ez ellen védelmét (Jók: ArEmb. IV: 31).

Leim. — *Auf den Leim gehen:* Lépre menni. Horogra akadni (Dug: Pb. 29). Addig vadászott, míg maga került a tőrbe (Dug: Pb. 30).

Leimruthe. — *Ich gehe nicht auf seine Leimruthe* (Schrader 203): Engem nem fog lépre csalni.

Leinwand. — *Weib und Leinwand kauft man nicht bei Licht:* Asszonyt, vásznat ne végy gyertyavilágnál (Erd.). — *Ein Tuch von feiner Leinwand:* Gyolcskendő.

Leise. — *Nicht mit dem leisesten Verdachte rühren:* A gyanunak még csak árnyékával sem érinteni. — *Sanft, leise auftreten:* Halkkal lépni, halkkal járni.

Leisten (főnév). — *Schuster, bleib' bei deinem Leisten:* Varga! a bakkancsnál ne fellyebb (Dug: PB. II: 143). — *Über einen Leisten schlagen:* Egy kaptára húzni, egy igába fogni (két különböző dolgot). Egy kaptára üt mindent (Erd.). Egy rámára von mindent (Erd.). Minden csizmát egy kaptára verni (NySz.). — *Sie sind über einen Leisten geschlagen:* Egyformák. Egyik 19, a másik egy híjján húsz. Te is azon forrásból buggyantál (Dug: Pb. 69). Egy bordában szőttek vagyunk (NySz.). Egyforma mind, egy bölcsőben rengették valamennyit (Nyr. XII. 509). Mind egy pórázon futnak (NySz.).

Leisten (ige). — *Wenn ich etwas leiste:* Ha képes vagyok vmire, ha érek vmit. — *Er bezieht dafür eine grosse Bezahlung, ohne etwas leisten zu müssen:* Nagy fizetés jár vele ingyen (Jók: FGyém. IV: 103). — *Welche bewaffneten Beistand leisten:* A kik fegyveres segélyül vannak (Jók: ArEmb. I: 61). — *Einen Dienst leisten:* Szolgálatot tenni. — *Folge leisten:* Engedelmeskedni, engedni, követni. — *Der Einladung Folge leisten:* Engedni a meghívásnak. — *Der Einladung musste man aber Folge leisten:* A meghívásnak azonban eleget kelle tenni (Jók: RRáby I: 135). — *Ich leiste ihm allen möglichen Vorschub.* *Ich gebe*

ihm alles zur Hand: Mindent kezére adok.— *Gegenwehr leisten. Widerstand leisten:* Ellenszegülni. Ellentállani.—*Die Reiterei allein vermag dann nicht weiteren Widerstand zu leisten:* A lovasság aztán magában nem állhat ellent (Jók: ErdAr. I: 117). — *Er konnte gar keinen Widerstand leisten:* Nem tudott semmi ellenállást kifejteni.

Leiten. — *Sich in Allem von seiner eigenen Klugheit leiten lassen:* Mindenben a maga esze után indulni.

Lenken. — *Der Mensch denkt, Gott lenkt:* Szegény ember szándékát boldog isten bírja (Erd.). Sokat végeznek Bécsben, de elrontják égben (Erd.). — *Jmds Aufmerksamkeit auf etwas lenken:* Vkinek figyelmét felhívni v. irányozni vmire. — *Almira's Aufmerksamkeit wird jetzt plötzlich auf einen anderen Gegenstand gelenkt:* Almira figyelme egyszerre más felé fordúl (Jók: ArEmb. III: 47). — *Da lenkte plötzlich Almira die Aufmerksamkeit auf sich:* Ekkor egyszerre Almira vonta magára a figyelmet(Jók: ArEmb. 1: 108).— *Aller Augen auf sich lenken:* Mindenkinek figyelmét magára vonni. — *Seine Gedanken auf etwas anderes lenken:* Gondolatainak más irányt adni. — *Den Gedanken in eine neue Bahn lenken. Dem Gedanken eine neue Bahn weisen:* A gondolkodást új irányba (új útra) terelni. — *Das Gespräch auf etwas anderes lenken:* A beszédet más térre vinni. Más tárgyra terelni a beszélgetést. — *Ein Pferd lenken:* Lovat hajtani.—*Timár lenkte seine Schritte nach der versteckten Hütte:* Timár a rejtett tanya felé irányozta lépteit (Jók: Ar. Emb. I: 86). — *Jemanden durch seinen Rath lenken:* Tanácsaival irányt adni, útba igazítani.

Lernen. — *Er lernt oder weiss es auswendig:* Könyv nélkül tanulja, betéve tudja(nem: kívülről tanulja, tudja Antib.). — *Auswendig lernen lassen:* Könyv nélkül tanultatni («Emlékeltetni» Nemz. Nőnevelés I. évf. 7. füz. 11. Nem: emléztetni v. könyvnélkülözni). — *Von Wort zu Wort, wörtlich lernen:* Szóról szóra megtanulni. — *Jmd. kennen lernen:* Megismerkedni valakivel (nem: ismerni tanulni). — *Die Kinder muss man zum Lernen anhalten:* Tanulásra kell fogni a gyermekeket.

1. Lesen: Olvasni. — *In den Sternen die Zukunft lesen:* A csillagokból olvasni. — *In der Zukunft lesen:* A jövőbe látni. — *Zu Ende lesen:* Végig olvasni. — *Etw. flüchtig lesen:* Átfutni (levelet). Felszinesen olvasni (levelet, könyvet). — *Vergebens leugnete er, ich las es ihm von den Zügen:* Hiában tagadta, kiláttam én vonásaiból (Kovács: FarsKal. 11). — *Ich bin ein unerfahrnes Mädchen und kann niemandem auf den ersten Blick die Seele vom Gesichte lesen:* Én csak tapasztalatlan leányka vagyok még, egy tekintetre ki nem tudom nézni senki képéből is lelkét (Kovács: FarsKal. 66). — *Man kann ihm's vom Angesicht lesen:* Arczáról leolvasni. A szeméből olvashatni.

2. Lesen: Gyüjteni, szedni. — *Ähren lesen:* Kalászt szedegetni. Kalászt gyüjteni. — *Den Wein lesen:* Szüretelni.

Letzt. — *Der Letzte macht die Thüre zu:* A ki végül maradt, tegye be az ajtót (Erd.). — *Die Sklaverei ist unter allen Übeln das letzte:* A legnagyobb nyomor a szolgaság. — *Bis auf den letzten Heller* (Matth. 5, 26): Az utolsó fillérig. — *Alles bis auf den letzten Mann:* Mind egy szálig. Egyetlen-egyig (NySz.). — *Da waffn' ich euch nun zu dem letzten Gang:* Im fegyvered most vég ízben kötöm fel (Szem: Zr. 5: 1). — *Das letzte Geleite geben:* Megadni a végtisztességet. — *Im letzten Jahre:* A mult évben, tavaly. — *Er pfeift auf dem letzten Loche:* Utolsó lábon jár (Nyr. I: 371). — *In den letzten Zügen liegen:* Vég(ső) vonaglásban feküdni, haldokolni. Halálán lenni. — *Die Dichter der letztern Jahre können hübsche Phrasen drechseln:* A közelebbi évek költői csinosan tudják faragni a mondatokat (Ar: HátrPr. 253). — *Mein letztes Wort soll dieses für jetzt sein:* Ezt adom a szóhoz, szavaim zártául (Ar: BH. 3: 33).

Letztwillig. — *Letztwillige Verfügung, Bestimmung:* Végrendelet.

Leuchten. — *Was leuchten deine Augen?* Bajtárs, miért csillagzik így szemed? (Szem: Zr. 3: 9). — *Timar sah das Leuchten ihrer grünen Augen:* Timar láthatá zöldfényű szemeiket villogni (Jók: ArEmb. III: 141). — *Es leuchtet in die Augen:* Könnyen átláthatni. Szembeszökő. Nyilvánvaló.

Leute. — *Land und Leute verlieren:*

Országot elveszteni. — *Unter die Leute kommen:* Közhasználatra jutni. — *Vor den Leuten:* A nyilvánosság előtt, nyiltan.

Leviten. — *Einem die Leviten (den Text, das Kapitel) lesen:* Lepirongatni, lehordani, lerakni vkit. — *Er hat ihm die Leviten (od. den Text) gelesen:* Ráterítette a vizes lepedőt (Nyr. X. 472). Borsót tört az orrába (NySz), orra alá.

Licht (főnév). — *Wo nur durch einige runde Fenster das schwache Licht eindringen kann:* Melybe csak néhány gömbölyű ablak vet gyér világot (Jók: FehérR. 90). — *Es ist ihm ein Licht aufgegangen* (vgl. Matth. 4, 16): Megnyilt a szeme. Szemügyet kapott (vmely dologhoz bátorságot kapott, kinyilt a szeme Nyr. I: 415). — *Es wird ihnen schon ein Licht aufgehen:* Majd kinyilik a szemök (NySz). — *Vielleicht wird ihnen endlich ein Licht aufgehen:* Már talán felnyilik a szemök (NySz.). — *Es ging ihm ein Licht auf, welches Schicksal ihm bevorstehe:* Most tudta még csak (v. most vette csak észre), mi sors vár reája.— *Die Zeit, wo man Lichter anzündet:* Gyertyagyujtás ideje. — *Einem ein Licht (über etwas) aufstecken:* Vkinek kinyitni a szemét. Vkit felvilágosítani (vmiről). — *Ein Licht ausblasen:* Gyertyát eloltani v. elfujni. — *Das Licht des Tages erblicken:* A világra jönni. Megszületni. — *Jmdm das Licht des Tages gönnen:* Vkit életben hagyni. — *Man zündet ein Licht nicht an, um es unter den Scheffel zu stellen* (Matth. 5, 15): Gyertyát nem gyujtanak, hogy véka alá tegyék (Tárkányi). Nem azért gyujtják meg a gyertyát, hogy a kád alá rejtsék (NySz.). — *Licht machen:* Világ(osság)ot gyujtani. — *Nicht glaub ich, dass die Fackel an Licht und Glanz verliert:* Nem gondolom azzal fénynek apadását (Ar: BH. 1: 23).— *Lichter ziehen:* Gyertyát mártani (NySz.). — *An das Licht bringen:* Napvilágra hozni. — *Das Geheimnis kam ans Licht:* A titok napfényre került (Nyr. XVIII: 53). — *Endlich kam die Sache doch ans Licht od. an den Tag:* Végre is kiugrott a nyúl a bokorból (PHirlap 1891. I/11. 12). Előbb-utóbb ki kell a dolognak sülnie (Kovács: FarsKal. 83).— *Wenn man es bei Licht besieht:* Ha jobban szemügyre veszszük. Ha jobban ügyet vetünk rája. Ha jobban megfigyeljük v. meggondoljuk a dolgot. — *Hinters Licht führen:* Elámítani. Félrevezetni. Megcsalni. Csalra vinni (NySz.). — *Die Türken konnte er obendrein hinter's Licht führen:* S még azonfelül rá is szedhette a törököt (Jók: ErdAr. II: 33). — *Er möchte uns am liebsten hinters Licht führen:* Ha lehetne, jégre vezetne (KisfK: VígBesz. 82). — *Etwas in einem falschen Licht sehen:* Vmiről rosszúl itélni. Ferdén itélni meg vmit. — *Jemandem im Lichte stehen:* Vkinek útjában állni. — *Jemanden in ein gehässiges Licht stellen:* Vkit gyülöletes színben tüntetni fel. — *Jemanden in ein nachtheiliges Licht setzen:* Vkiről kedvezőtlen véleményt mondani. — *In das richtige Licht setzen:* Kellően megvilágítani. Kellő világításba tenni. — *Wo Licht ist, da ist auch Schatten:* A hol arany, ott a salak (NySz).

Licht (melléknév). — *Ein lichter Wald:* Ritka erdő.

Lichten. — *Die Anker wurden gelichtet:* Felszedtük a horgonyt (Jók: ArEmb. V: 101). Fölszedni a vasmacskákat (NySz).

Lichtlein. — *Es ist nicht ihre Aufgabe, zum Schein hie und da auch dem Teufel ein Lichtlein anzuzünden:* Nem az a feladatunk, hogy tessék-lássék módon az ördögnek is gyertyát gyujtsanak (Nyr. XII. 507).

Lichtscheu. — *Dass wir hier irgend ein lichtscheues Geschäft betreiben:* Hogy mi itt valami napvilágot kerülő keresetet folytatunk (Jók: ArEmb. I: 124).

Lichtstrahl. — *Die Lichtstrahlen fallen wohin:* A fénysugarak odaesnek.

Lieb. — *Es ist mir lieb, dass du kommst:* Örülök, hogy jössz. — *Es ist mir lieb:* Kedvem szerént esik (NySz.). — *Es ist mir lieber als mein Leben:* Jobb szeretem életemnél is. — *Das ist sein Liebstes:* Él hal érte (Nyr. V. 31). — *Bei dem, was dir das Liebste ist im Leben, erbarme dich unser:* Arra kérlek, a mit legjobban szeretsz e földön, könyörülj meg rajtunk. — *Es wäre mir nicht lieb gewesen, wenn...:* Nem nagyon örültem volna, ha... — *Behüte dich Gott, viellieber Mann:* Istennek ajánllak, szerelmes uram (Thaly: VÉ. I: 240). — *Er hat kaum das liebe Brod:* Alig tud megélni. Alig van betévő falatja. — *Nur um das liebe Leben bitten:* Pusztán életéért könyörögni. — *Ein*

lieber S c h a t z *(ironisch):* Kedves, mint a mindennapi hideglelés (Nyr. I: 415). — *Die liebe* S o n n e: Az Isten napja (Tompa). — *D e n g a n z e n lieben T a g arbeiten:* Egész napestig munkálkodni. Egész áldott nap dolgozni. — *Lieb g e w i n n e n:* Megkedvelni, megszeretni. — *Die h a t t e n s i c h lieb:* Azok szerették egymást. — *Ich habe dich von Herzen lieb. Ich bin dir von ganzem Herzen zugethan:* Szívem szerint szeretlek (NySz).

Liebe. — *Gezwungene Liebe und gemalte Wangen dauern nicht:* Nem állandó az erőszakos szeretet (Erd.). — *Enge B a n d e der Liebe:* Szoros kötelei [kötelékei] a szeretetnek (Márton: Lat. 247). — *Lieb empfindet keine Arbeit:* Az igaz szeretet nem érzi a munkát (Erd.). — *Lieb' und Herrschaft leid't nicht Gesellschaft:* Szerelem, uraság nem szenvednek társat (Erd.). — *Liebe zu einem Heldenjüngling ehrt die Jungfrau:* Leánynak hős iránt hevülni, dísz (Szem: Zr. 1 : 7). — *Einem Liebe e r w e i s e n:* Vki iránt szeretettel viseltetni. — *Für keinen Andern wolltest du f ü h l e n Lieb' aufs Neu:* Másnak szerelemre soha meg se nyiltál (Ar: BH. 5: 13). — *Jemanden w i e d e r Liebe e r w e i s e n:* Vkinek szeretetét viszonozni. — *Kemény ist der Liebe des Landes v e r l u s t i g g e w o r d e n:* Kemény Jánosból az ország nagyrésze kiszeretett (Jók: ErdAr. I: 54). — *Auf Liebe folgt Leid:* A kik szeretnek, búba esnek (Faludi, NySz.). — *Er wusste, dass ich i h m i n Liebe g e h ö r e (Ung. Rev. 1889. 42):* Bírta szivem már hű szerelemre (Ar: Tetemrehivás). — *I n Liebe z u jmd. e n t b r e n n e n:* Vki iránt szerelemre gyúlni. Vkibe beleszeretni. — *Er h ä n g t m i t wahrer Liebe a n mir:* Igaz szeretettel csüng v. csügg rajtam. — *Jmdm m i t ausserordentlicher Liebe z u g e t h a n s e i n:* Élni-halni vkiért. Vkit heves szerelemmel szeretni. *V o r Liebe b r e n n e n d:* Szerelmes, szerelemtől égő (Márton: Lat. 247). — *Vor Liebe g l ü h e n:* Szerelemtől égni, égőn szeretni. — *Ich bitte, t h u e es mir z u Liebe:* Kedvemért kérlek (NySz.). Tedd meg, kérlek, az én kedvemért. — *D e m S t a a t e z u Liebe:* Az állam érdekében. — *Er ist durchaus nicht geneigt, denselben (der Bequemlichkeit und dem Wohlstande) seinen Ideen zu liebe zu entsagen:* Épen nincs hajlama feláldozni azokat (a kényelmet s jóllétet) eszméiért (Ar: HátrPr. 41).

Lieben. — *Ja, Graf, ich liebe Eure Tochter:* Gróf! úgy van: én e hölgyért lángolok (Szem: Zr. 1 : 11). — *Ich liebe meine Eltern vom Herzen:* Szívemből szeretem szülőimet. — *Das Mädchen liebt ihn rasend od. ist rasend in ihn verliebt:* A kis leány esze nélkül szereti (Herczeg: A hetedik Gyurkovics-leány). — *Was man liebt, das gefällt:* Ki mit szeret, arra néz (Népdal). — *Anfangen jmd. zu lieben:* Vkit megszeretni. Beleszeretni vkibe.

Liebevoll: Jóságos, szerető, szeretettel teljes. — *Die mütterlich liebevolle Erde:* Az anyai szerelmü föld (Jók: FGyém. II: 158).

Liebhaber. — *Ein Liebhaber der Jagd. Ein grosser Jagdliebhaber. Ein leidenschaftlicher Jäger:* Szenvedélyes vadász.

Liebkosen. — *Er liebkoste und küsste sie und rief sie mit hundert süssen Namen:* Ölelte, csókolta, ajnározta (Ung. Revue VI: 693).

Liebkosung. — *Wie bereitwillig sie die Liebkosungen des fremden Mädchens annahm:* Milyen hamar elfogadja az idegen leány gyügyögtetését (Jók: Ar. Emb. I: 100).

Lieblingswort. — *Das ist sein Lieblingswort:* Szavajárása ez (neki).

Lied. *Immer dasselbe Lied singen:* Egy húrt pengetni (Erd.). Egy harangot verni (uo.). Azon regét dúdolni (uo.). Mindig azt az egy nótát fújni. Mindnyájan ezen egy dalt fújják (NySz. Vö. *Leier).* — *Wes Brot ich esse, des Lied ich singe:* Kinek szekere farán ülsz, annak nótáját dúdoljad (Erd.).

Liederlich. — *Sich auf die liederliche Seite legen:* Dőzsölő életet kezdeni.

Liefern. — *Den Beweis von etwas liefern:* Valaminek tanujelét v. bizonyságát adni. — *Er ist geliefert:* Oda van, vége van.

Liegen. — *I c h h a b e G e l d liegen:* Van heverő tőkém. — *Wer bares Geld liegen hat, der kann, wenn er am meisten verliert, sagen, dass er gewinnt:* A kinek heverő pénze van, az mondhatja azt, mikor legjobban veszt is, hogy nyer (Jók: FGyém. IV: 101). — *E s liegt a n u n s:* Tőlünk függ, rajtunk múlik. — *So viel an mir liegt:* A mennyiben rajtam áll. A mennyire tőlem telik. — *Jeder so viel*

an ihm liegt: Kiki tőle telhetőleg. — *Das Wohl liegt mir am Herzen:* Javadat szívemen hordozom v. hordom (nem: szívemen fekszik, Antib.). — *Es liegt an den Verhältnissen:* A körülményeken múlik. — *Es liegt an den Zeitumständen:* A viszonyokban rejlik az oka. — *Es liegt mir nichts daran. Meinetwegen:* Nem bánom. Nem gondolok vele. Semmit sem törődöm vele. — *Auf der faulen Bärenhaut liegen:* Henyélni. Lustálkodni. Lábát lógatni. — *Es liegt auf der Hand:* Világos dolog; tiszta sor (nem: kézen fekszik). — *Vor jmd. auf den Knien liegen:* Vki elé leborulni, térdre borulni. — *[Es] liegt alles Volk auf Knien und betet zum ewigen Gott für uns:* Térdre hullva minden nép könyörög istenhez értünk (Szem: Zr. 2 : 11). — *Nicht weiter hinter uns liegt die Zeit:* Nem messze esik mögöttünk az idő. — *Er sah die noch hinter dem Horizont gelegenen Dinge:* A láthatáron alul eső tájakat is látott (Jók: ArEmb. II: 185). — *Der Unterschied liegt darin:* A különbség abban áll. — *Die Ursache liegt darin:* Ennek az az oka. — *Im Angesichte des Berges od. angesichts des Berges liegt ein Dorf:* A hegygyel szemben van egy falu. — *Das liegt in euerem Blute:* Az már benn van a véretekben. — *Es lag nicht in dem Charakter des Königs, dass..:* Nem fért volna össze a király jellemével, hogy... — *Es liegt mir schwer in den Gliedern:* Megnehezülnek a tagjaim. — *Sie liegen sich immer in den Haaren:* Minduntalan hajba kapnak. — *Sein Geschick liegt in den Händen zweier Menschen:* Két ember kezében van a sorsa (Jók: ArEmb. I: 17). — *In diesen Händen lag plötzlich eine Kraft..:* Erő szállt a kezekbe (Jók: EnyémT. II: 25). — *Im Hinterhalte liegen:* Lesben állani. — *Es liegt in der Natur der Sache:* A dolog természetétől folyik. — *Gemächlich mag der Wurm im Staube liegen:* Féreg szeressen porban fetrengőzni (Szem: Zr. 5 : 2). — *Stets über den Büchern liegen:* Mindég a könyveket bújni (Márton: Lat. 147). — *Der Beweis liegt vor uns:* A példa előttünk van (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Vor ihr lag wie eine trostlose Einöde ihr ganzes zukünftiges Leben:* Előtte állt a kétségbeejtő élet egész vigasztalan sivatagával (Jók: ArEmb. II: 162). — *Vor der Stadt liegen:* Megszállva tartani a várost. — *Das Gastzimmer liegt ein wenig abseits von den übrigen Zimmern:* Egy kevéssé távolka esik a többitől (a vendégszoba. Kovács: Fars. Kal. 62). — *Bereit liegen:* Kéznél lenni. — *Alle Felder blieben brach liegen:* A földek mind ugaron maradtak (Jók: ArEmb. II: 67). — *Möbel, Kleidungsstücke u. s. w. liegen bunt durcheinander:* A szobabútor, ruha stb. össze-vissza van hányva (Nyr. I: 324). — *Zu Fusse liegt jeder Welttheil viel näher an Luda, als zu Wagen:* Gyalog sokkal közelebb esik Dudához minden világrész, mint szekéren (Jók: EnyémT. I: 77). — *Wo liegt Pressburg? In welcher Richtung liegt Pressburg?* Merre esik Pozsony? (NySz.). — *Das Faulthier fiel mit einem grossen Plumpser zu Boden und blieb gleich liegen:* A lajhár nagyot nyekkenve esett a földre, aztán csak ott is maradt (Jók: FGyém. I: 19). — *Eine Stadt (auf der Reise) liegen lassen:* Ut(azás) közben vmely várost nem érinteni. — *Im Blute schwimmend liegen lassen:* Vérbenfagyban hagyni. (NySz. Dug: Pb. II: 39).

Liegend. — *Dieser hatte ausser einem Hause kein liegendes Vermögen:* Annak házán kívül semmi fekvő vagyona nem volt (Jók: ArEmb. I: 127).

Lindern. — *Ihren Schmerz damit zu lindern:* Hogy fájdalmát enyhítse vele (Jók: ArEmb. I: 106).

Linie. — *Er ist in gerader Linie mit ihm verwandt:* Egyenes ágon rokonságban van vele.

Linke. — *Die Linke soll nicht wissen, was die Rechte thut (Matth. 6, 3):* Ne tudja bal kezed, mit cselekszik jobb kezed (Tárkányi).

Linkisch. — *Linkische Bewegungen:* Balogsütiség (Jókai). Félszeg mozdulatok.

Links. — *Links ab:* Balra. — *Rechts ab:* Jobbra. — *Augen links:* Balra nézz!

Lippe. — *Die Lippen aufwerfen:* Fölpittyeszteni ajakát (Dug: Pb. II: 69). Száját biggyeszteni. — *Ein bebender Seufzer entfuhr ihren Lippen:* Ajkain egy reszketeg sóhaj tört keresztül (Jók: ErdAr. II: 124). — *Noch nie entschlüpfte einer Lippe solch ein*

Liebesgeständniss, doch der Erfolg war auch danach: Soha ily szerelemvallás nem lebbent el egy ajakról is, de foganatja szinte hasonló lett (KisfK: VígBesz. 118). — *Anstatt der Namen Sanherib und Herodes entschlupften die Worte Banus und Camarilla seinen Lippen:* Senakérib s Heródes helyett a bán és camarilla nevét szalasztja ki száján (Jók: EnyémT. I: 111). — *Mög' mein Mund noch lange an deinen Lippen hangen:* Szívja soká, szívja szép ajkad ez ajjak (Ar: BH. 5: 16). — *Es schwebt mir ein Name auf den Lippen:* Nyelvemen van a neve. Épen a nyelvem hegyin volt a neve (NySz.). — *Es erstarb ihm das Lachen auf den Lippen:* Félbeszakadt ajkán a kaczaj (Jók: ArEmb. III. 171). — *Er beisst sich in die Lippen:* Ajakába harap. Rágja, marja ajakát (Erd.). — *Er konnte diesen Namen nicht über die Lippen bringen:* Nem birta ajkain kibocsátani e nevet (Jók: FehérR. 153). — *Solcher Hohn gieng über seine lästernden Lippen:* Ily gúnyszó kél szitkos ajkán (KisfK: Karácsonyi éj). — *Einigemal zuckte es schmerzlich um ihre Lippen, als sie den kleinen Liebling auf die Beine stellen wollte, dieser aber das Köpfchen zu Seite fallen liess; aber sie bemeisterte sich:* Egyszer-egyszer vonaglottak az ajkai, a mint kedvenczét lábra akarta állítani, s az megint csak félrehajtá a fejét, de csak erőt vett magán (Jók: RRáby II: 139). — *Zwischen Lipp' und Kelchesrand schwebt der finstern Mächte Hand:* Sok van a serlegnek s az ajaknak széle között meg (Palladas után P. Thewrewk El. PhilKözl. X: 412). Sok szerencsétlenség eshetik egy szempillantásban is. (Közm.)

List. — *Ich gab mich bloss aus List für Székesy aus:* Székesynek csak fortélyból adám ki magamat (Kovács: FarsKal. 82). — *Diesen Menschen habe ich durch List gefangen:* Én ez embert csel által [csellel] kézre kerítettem (Jók: ErdAr. II: 54).

Lob. — *Gott sei Lob und Dank:* Hála Istennek! hála Isten! — *Jemandem Lob und Dank wissen:* Vkinek hálával adózni. — *Das Lob, das man meinem Werke ertheilte:* A dicséret, melyben művemet részesítették. — *Das Lob, das meinem Werke zu Theil wurde:* A dicséret, melyben művem részesült. — *Sich einem Anspruch auf das höchste Lob erwerben, das höchste Lob verdienen:* Rászolgálni a legnagyobb dicséretre. — *Jmd. mit Lob erheben:* Magasztalni vkit. — *Den Wohlthäter mit Lob, mit Segenswünschen überhäufen:* Dicsérettel, áldással tetézni a jótévőt (CzF.) v. elhalmozni. — *Er ist über alles Lob und Tadel erhaben:* Minden dicséreten vagy gáncson fölül áll. — *Jmd. um das ihm bestimmte Lob bringen:* Vkitől az őt megillető dicséretet megvonni. — *Jemandem etwas zum Lobe anrechnen:* Vmit vkinek dicséreteül fölróni.

Loben. — *Jmd. mit vollem Munde loben:* Vkit nagyon feldicsérni. — *Er ist geneigt selbst das Bessere geringschätzig zu beurteilen, wenn es ihm in Alltagsphrasen gelobt od. angepreist wird:* A mi előtte köznapi szavakban feldicsértetik, hajlandó a jobbat is selejtesnek itélni (Ar: HátrPr. 302). — *Sein Name sei gelobt in alle Ewigkeit:* Dicsértessék az ő neve mindörökké! Dicsérjük mindörökké az ő nevét!

Lobeserhebung. — *Sich in Lobeserhebungen über etwas ergehen od. ergiessen:* Vmit dicséreteivel elhalmozni. Áradozva dicsérni v. magasztalni vmit. — — *Sich in Lobeserhebungen erschöpfen:* Nem fogyni ki a dicséretből.

Lobredner. — *Den Lobredner von etw. machen:* Magasztalni vmit. Vminek dicsérőjéül szegődni. Feldicsérni vmit.

Loch. — *Die Hofkasse hat ein Loch bekommen:* [Az udvari perselynek] kilyukat a feneke (Jók: RRáby I: 133). — *Ein arm Mäuslein, das nur ein Loch hat, ist bald gefangen* (Schrader 125). *Das ist ein armer Fuchs, der nicht mehr als ein Loch weiss* (Erd. 6641): Rossz róka, melynek csak egy lyuka van (Erd. 6641); egér sem fut mindig egy lyukba (2058). — *Er pfeift auf dem letzten Loche:* Dögrovására van metszve (Dug: Pb. 167). Dögrováson van. — *Er pfeift aus dem letzten Loch. Er ist sehr heruntergekommen:* A lélek csak hálni jár bele (Nyr. XIV. 282). — *Man hat ihn in's Loch gesteckt:* Dutyiba tették. Hüvösön van a párnája: tömlöczben van (Nyr. I: 324).

Locke. — *Sein Haar fiel in krausen Locken auf seine Schultern:* Haja göndör csigákban omlott vállaira (Jók: Petki F. IV.).

Locken. — *An die Angel locken:* Ho-

rogra csalni. — *In die Falle locken. Ins Netz locken:* Kelepczébe ejteni, tőrbe ejteni, hálóba keríteni. Kelepczére csalni.

Löcken. — *Gegen den Stachel löcken:* Az ösztön ellen rugódozni (NySz.).

Locker. — *Er wurde ein lockerer Geselle:* Dőzsölő életet kezdett.

Lodern. — *Eine ewige Sehnsucht lodert in diesen Augen:* Örök vágy ég e szemekben (Jók: ErdAr. II: 16). — *Da lodert's hell: in dunkler Nacht flammt also auf die Feuerwacht:* Mint sok őrtűz sötét éjjel, lobban a láng szerteszélyel (Ar: BH. 6 : 19).

Löffel. — *Ein Löffel voll Salz:* Egy kanál só. — *Ein gehäufter Löffel voll:* Egy tetézett kanállal. — *So viel in einen Löffel geht:* Egy kanállal, egy kanálnyi (Vers. 230). — *Der thut so, als ob er Salomons Weisheit mit Löffeln gefressen hätte* (Schrader): Úgy tesz (v. teszi magát), mintha kanállal ette volna a bölcsességet. — *Einen über den Löffel barbieren:* Becsapni v. rászedni vkit.

Lohn. — *Wie die Arbeit, so der Lohn:* Milyen a munka, olyan a jutalom (Erd.). — *Undank ist der Welt Lohn:* Jótét helyébe jót ne várj. — *Den Lohn b e s s e r n:* Fizetést növelni v. emelni. — *Wer treu dient, der hat es gar gut und b e k o m m t sein Essen und seinen Lohn jeden lieben Tag:* A jó szolgának soh' sincs semmi baja, egyik napra úgy mint a másikra kijár éte, bére (UngRev. VI: 688). — *Seinen verdienten Lohn e r h a l t e n:* Megkapni érdemlett jutalmát. Méltán bünhődni. — *Euer Lohn soll recht z u g e m e s s e n s e i n:* A díjat én igazán mérem! (Ar: BH. 9 : 50). — *Jmd. i n Lohn n e h m e n:* Bérbe fogadni vkit. — *Um Lohn:* Pénzért, bérért. — *Sich um Lohn b e i j m d. v e r d i n g e n:* Vkihez bérért elszegődni. Bérbe szegődni (NySz.). — *Er hat es ihm v o m Lohne a b g e d r ü c k t:* Elvonta béréből.

Lohnen. — *Ich will dir lohnen, wie kein Kaiser lohnte, — er soll sich nur ergeben:* Bért osztok úgy, mint császár még nem oszta, csak adja fel [meg] magát (Szem: Zr. 3 : 5). — *Wenn das Geschäft die saure Mühe lohnt:* Midőn jutalmat oszt a fáradás (Szem: Zr. 2 : 1). — *Der andern Festen lohnt's der Mühe nicht:* A többi vár ott szót sem érdemel (Szem: Zr. 1: 4). — *Es lohnt sich (der Mühe):* Érdemes, megérdemli a fáradságot. — *Es wird sich nicht lohnen:* Nem lészen köszönet benne (NySz.).

Lorbeer. — *Auf seinen Lorbeeren ausruhen:* Pihenni babérain.

Los (főnév). — *Ist mein Los das Witthum:* Ha talán jutok özvegységre (Ar: BH. 10: 58). — *Was für ein Los mir auch b e v o r s t e h e n mag:* Bármi sors is vár rám. — *Das Los t r i f f t mi c h:* A sors én rám esik. — *Auch du würdest das Los od. Schicksal derer t h e i l e n, die ich hier gebraten und gekocht habe:* Te is azoknak díjjára jutnál, kiket én itten megsütöttem, főztem (Ar: NCz. II: 86). — *Durch Fleiss und Ausdauer können wir mit Gottes Hilfe unser Los v e r b e s s e r n:* Kitartó szorgalmunk által isten után sorsunkon javíthatunk (Belényesi: Karács. 53). — *Das Los w e r f e n:* Sorsot vetni. — *Etwas dem Lose ü b e r l a s s e n:* Sorsra bízni (a döntést).

Los (melléknév). — *Er hat einen losen Mund:* Nagyon szabad szája van. Szabadszájú ember. — *Er möchte gern seine Pferde los werden oder sich seiner Pferde entschlagen, aber es findet sich kein Käufer:* Szeretne túladni lovain, de nincs rájok vevő, vagy nem találkozik rájok vevő.

Losbrechen. — *Gegen jmd. losbrechen:* Vkit hevesen megtámadni, vkire rárivallni. — *Seinen Zorn, Ärger gegen jmd losbrechen lassen:* Vkin kitölteni bosszuját, haragját, mérgét.

Löschen. — *Den Durst löschen:* Szomját oltani. — *Der Krug löscht ihren Durst (mit Wasser):* Szomjukat a korsó csillapítja (vízzel, Ar: Családi kör).

Losen. — *Es wird gelost:* Sorshúzásra kerül a dolog. Sorsot vetnek.

Lösen. — *Ein B ü n d n i s lösen:* Szövetséget bontani (NySz.). Szövetkezést felbontani (NySz.). — *Diesen E i d s c h w u r lös' ich ritterlich:* Szent eskümet betöltöm mint vitéz (Szem: Zr. 5: 3). — *Hier, alter Held! ich hab' mein W o r t gelöst:* Imé, vitéz, betöltve van szavam (Szem: Zr. 2: 4). — *Einen V e r t r a g lösen:* Kötést[szerződést]felbontani(NySz). — *Die Z u n g e lösen:* Nyelvet oldani vagy megoldani. — *So lass' ich dir die stumme Zunge lösen:* Tudd meg, feloldom néma nyelvedet (Szem: Zr. 3 : 4). — *Seine Z u n g e löst s i c h:* Megoldik a nyelve. — *G e l d a u s e t w a s lösen:* Vmiből pénzt szerezni, pénzzé tenni vmit.

— *Jemandem etwas zu lösen geben:* Vásárolni vkitől vmit.

Losgehen. — *Die Flinte geht nicht los:* El nem sül a puska. — *Der Tanz geht von neuem los:* Három a táncz. — *Auf etwas losgehen:* Megtámadni vagy megrohanni vmit. — *Mit dem Dolche auf jmd. losgehen:* Vkit tőrrel megtámadni. — *Sie mussten auf Kinizsi's Hauptheer losgehen:* Neki kellett vágniok Kinizsi derék hadának (Jók: A fekete sereg).

Loskaufen. — *Aus der Sklaverei loskaufen:* A szolgaságból kiváltani.

Loskommen. — *Es ist für Sie recht gut, Herr Major, dass Sie auf diese Art von ihr losgekommen sind:* Adjon hálát Istennek, hogy nyakáról lerázhatja (Kaz: BarnhMinna 4: 7).

Loslassen. — *Er lässt das Windspiel gegen den Hasen los:* Az agarat a nyúlnak neki ereszti. — *Die rohe Gewalt war losgelassen:* A durva erőszak szabadjára volt eresztve.

Loslösen. — *Der Verband löst sich von seinem Gesichte los:* Minden flastrom felválik a képén a sebéről (Jók: FGyém. III: 105).

Losmachen. — *Anna machte sich lächelnd aus seinen Armen los:* Anna mosolygva bontakozott ki karjai közül (Jók: ErdAr. I: 109). — *Sich mit Gewalt aus jemands Umarmung losmachen:* Kiszakítani magát vkinek karjai közül. — *Sich losmachen von einem:* Vkitől megszabadulni.

Losreissen. — *Der Abt riss sich los:* Az apát kirántá kezét (Jók: FGyém. II: 56). — *Das Drama, vom wirklichen Leben losgerissen, wurde eine distinguierte Zerstreuung des Hofes:* A dráma, a valódi életből kiszakítva, az udvarnak lőn finom időtöltése (Ar: HátrPr. 198. Vö. **Lostrennen.**)

Lossagen. — *Sich von einer Schuld lossagen:* Adósságát letagadni, eltagadni.

Losschlagen. — *Etwas um einen geringen Preis losschlagen:* Vmit potom áron elvesztegetni. — *Nur dass sie nicht mit den Säbeln auf einander losschlugen:* Csakhogy kardra nem kaptak (Jók: RRáby II: 319).

Lostrennen. — *Die Erde hat sich eben so, wie die übrigen Planeten, vom Körper der Sonne losgerissen; sie haben sich davon losgetrennt, wie vom Saturnus dessen Ringe:* A föld épen úgy szakadt el a nap testéből, mint a többi planéták, együtt váltak le róla, mint a Saturnusról a gyűrűi (Jók FGyém. I: 69).

Lösung. — *Vielleicht finden Sie auch hiefür eine Lösung:* Ön talán ennek is kitalálja a nyitját (Jók: EnyémT. III: 120). — *Das war ein Räthsel, dessen Lösung man nicht zu finden wusste:* Ez talány volt, melynek nem lehetett a nyitjára akadni (Jók: EnyémT. II: 117).

Losziehen. — *Er zieht gegen den Nachbar los:* Kikel a szomszéd ellen. — *Er konnte nicht schlafen und zog in Gedanken gegen das schöne Geschlecht los:* Nem tudván aludni, szörnyen kikelt magában a szépnem ellen (KisfK: VígBesz. 206).

Lotterie. — *Man sagt, sie setzt auch ab und zu in die Lotterie:* Mondják, hogy teszeget néha a lutriba is (Üst. 23: 331).

Lücke. — *Die Lücken (in der Schlachtreihe) füllen:* Az elesettek helyébe lépni.

Luft. — *Die balsamischen Lüfte Italiens:* Az olasz lég balzsama (Szigligeti: Rózsa 27). — *Man wird angeweht wie von den Lüften der Zukunft* (Heine): Mintegy a jövő szellője lengi körül az embert. — *Einem die Luft benehmen:* Az életet elrabolni, megvonni vkitől. — *Ein fürchterlicher Kolben durchsaust der Stahl die Luft:* Vasa, mint zúgattyú, a levegőt szelte (Ar: BH. 9: 34). — *Seinem Ärger Luft machen:* Haragját kitölteni. — *Er hat seiner Galle Luft gemacht:* Kiadta a mérgét. — *Seinem Herzen Luft machen:* Megkönnyíteni a szívét. — *Dem beengten Herzen Luft machen:* Könnyíteni szorult szívén. — *Seinem Schmerz in Thränen Luft machen:* Fájdalmán könnyekkel könnyíteni. — *Der Unwille macht sich Luft:* A bosszuság kitör vkiből. — *Wenn man seinem Zorn Luft machen kann, fühlt man sich völlig erleichtert:* Ha az ember kiadhatja mérgét, szinte könnyebbül (KisfK: VígBesz. 63). — *Seinem Zorn Luft machen gegen jemand:* Vkin kitölteni a haragját vagy mérgét. — *Freie oder frische Luft schöpfen:* Friss levegőt keresni (Vers. 189). Szabad levegőt szívni. — *Aus der Luft gegriffen:* Költött, légből kapott. — *Eine aus der Luft gegriffene Behauptung:* Merőben alaptalan állítás. — *Dieses Gerücht entbehrt jeder Begründung od. ist aus der Luft gegriffen:*

Ennek a hírnek semmi alapja sincs (nem: ezen hír minden alapot nélkülöz, Antib.). — *Sich in der freien Luft aufhalten:* A szabad ég alatt tartózkodni. — *Schlösser in die Luft bauen, Luftschlösser bauen:* Légvárakat építeni. — *In die Luft fliegen:* Felrobbanni. — *Schwinge dich in die Luft:* Kelj szárnyadra (Zrínyi, NySz.). — *Etw. in die Luft sprengen:* Légbe röpíteni. Felrobbantani. — *Nach frischer Luft ausathmen:* Friss levegőt színi.

Lüften. — *Den Hut lüften:* Kalapot emelinteni (Ar: Életéből 97).

Luftig. — *Sie ist luftig angezogen:* Nyáriasan, könnyen, pörén van öltözve.

Luftschlösser. — *Luftschlösser bauen:* Levegőbe építeni várat (Erd.). A jégen házat csinálni.

Lüge. — *Lügen haben kurze Beine:* A hazugok czérnája gyenge (NySz.). Hazugságnak foga igen könnyen kitetszik (Nyr. V. 508). Szaladj farkas inadban az igazság (Faludi, NySz.). — *Jemandem eine Lüge aufbinden:* Vkit hazugsággal félrevezetni. Vkivel hazugságot hitetni el. — *Eine Lüge schmieden:* Hazugságot kieszelni. — *Ich befolgte immer die praktische Maxime, niemand Lügen zu strafen, der über mir steht (od. meine Vorgesetzten nie Lügen zu strafen):* Mindig ezt a hasznos makszimát követtem, meg nem hazudtolni, kik állnak fölöttem (Sárosi: Tromb. 249). — *Seine Ankläger wird er Lügen strafen:* Az ő vádolóit hazugságban hagyja (NySz.). — *Jmd. einer Lüge überführen:* A hazugságot rábizonyítani vkire. — *Jmd. auf einer Lüge ertappen:* Hazugságon kapni v. érni vkit.

Lugen. — *Er geht zu seiner Mutter [die ihn ruft], doch lugt er her aufs Spiel:* Megy az anyjához [a ki híja], de azért ide les a játékra (Nép, Vasmegye).

Lügen. — *Er lügt:* Tiszta papirosról beszél (hazudik, Nyr. I: 370). — *Er lügt, als wenn es gedruckt wäre. Er lügt wie gedruckt:* Hazudik, mintha olvasná (Erd.). Rovás nélkül hazudik (Dug: Pb. I: 266). Hazudik rovásra (Ar: BH. 2: 23). Hazudik, mint a holdvilág (Nyr. III: 232). — *Er lügt, was Zeug hält:* Sok czigánybeszéddel él (Nyr. VI: 228). Hazud rovásra (Kovács: Közm. 45). — *Er lügt, wenn er den Mund aufthut:* Minden szava hazugság. A lehelet, mely száján kijő, hazugság. A falut is eltartaná hazugsággal (Nyr. IX: 31). Hol a hazugságot mérték, ott neki köblösivel jutott ki (uo. 35). — *Mancher hat derb gelogen:* Némelyek igen elvetették a sulykot (NySz). — *Wer lügt, der stiehlt; wer stiehlt, der lügt:* Ki örömest hazudik, örömest lop (Erd.). — *Wer einmal lügt, dem glaubt man nicht, und wenn er auch die Wahrheit spricht:* A ki egyszer hazudni mer, hitelt többé soha sem nyer. — *Wer viel redet, lügt viel:* A ki sokat csácsol [csacsog], sokat hazudik (Dug: Pb. II: 230). A ki sokat beszél, vagy sokat tud, vagy sokat hazud.

Lügen (főnév). — *Das Lügen zum Handwerk machen:* Hazugságból élni. — *Er legt sich aufs Lügen:* Hazugságra fogja. Hazugsághoz folyamodik. — *Zum Lügen seine Zuflucht nehmen:* Hazugsághoz folyamodni.

Lügner. — *Ich will ein Lügner sein, wenn nicht:* Hazug legyen a nevem, ha nem . . .

Lump. — *Lump bleibt Lump:* Nem lesz az ebből szalonna (NySz.). Kutyából nem lesz szalonna (Közm.). — *Ein Lump, der mehr giebt, als er hat:* Bolond ember az, a ki jobban tánczol, mint a hogy tud (Nyr. VIII: 180. 372).

Lumpig. — *Eine lumpige Feldfrucht:* Rongy földi gyümölcs (Jókai).

Lunge. — *Er hat eine gute Lunge:* Jó torka van, bírja tüdővel. — *Aus voller Lunge schreien:* Tele torokkal orditozni.

Lunte. — *Lunte riechen:* Élni a gyanupörrel (Nyr. III: 319). — *Er hat Lunte gerochen:* Érezte a sáfrányillatot (NySz.). Megérezte a sáfrányillatot: megtudta, hogy közelg a veszély (Nyr. XV: 86).

Lust. — *Es kommt mir die Lust an:* Kedvet kaptam hozzá. — *So oft mich die Lust ankommt:* A mikor csak kedvem kerekedik. A hányszor kedvem tartja. Valahányszor kedvem szottyan. — *So dass auch mir beinahe die Lust ankam (so dass auch ich beinahe Lust bekam) zu reiten:* Hogy nekem is szinte kedvem lobbant paripázni (KisfK: VígBesz. 50). — *Es wandelt ihn die Lust an:* Kedve érkezik vmire (NySz.). Kedve kerekedik. Kedve szottyan. — *Es hat mich die Lust angewandelt, ihn hinauszuwerfen:* Olyan kedvem kerekedett kilökni őt (Nyr. XVIII: 52). — *Sie fieng an, ihn im*

Tanze zu drehen, dass es eine Lust war: Úgy megtánczoltatta, hogy jobban sem kellett (UngRevue IV: 484). — *Ich bekomme Lust. Es gelüstet mich:* Kedvem jön v. kerekedik vmire. — *Der Leser bekommt beinahe Lust, es* [*das Lied*] *zu singen:* Az olvasónak szinte kedve jő eldalolni (a dalt. Ar: HátrPr. 12). — *Es benimmt ihm die Lust:* Kedvét veszi v. szegi. Egymásnak kedvét ne szegjétek (NySz.). — *Einem die Lust benehmen von etwas:* Elvenni a kedvét vmitől. — *Mariska durfte schon singen, wenn sie Lust hatte:* Dehogy nem volt szabad Mariskának danolni, ha kedve támadt hozzá! (Jók: RRáby I: 113). — *Ich habe meine Lust daran:* Kedvem telik benne. — *Ich hatte meine Lust daran, sie tanzen zu sehen:* Repesett szívem örömében, ha őt tánczolni láthattam (Kaz: Diog. 49). — *Er hat keine rechte Lust dazu:* «Nem fülik hozzá a foga v. nem vásik rá a foga: nem kedves előtte, nem tetszik neki» (Nyr. IV: 135). — *Sie sollten hingehen, haben aber keine Lust dazu:* Oda kellene menni, de nincs menőkéjök (Vitk: Munk. II: 216). — *Der Herr Vicegespan im ersten Stock konnte richtig tanzen, wenn er Lust dazu hatte:* Az alispán csakugyan tánczolhatott oda fenn az emeleten, ha kedve tartotta (Jók: RRáby II: 108). — *Jemands Lust zu etwas rege machen:* Felizgatni valakinek a vágyakozását vmire. — *So er aber Lust darnach tragen sollte:* Ha pedig kedve tartja (Jók: ErdAr. II: 42). — *Die Lust verlieren:* Kedvét veszteni. — *Da hatt' an den Kampfspielen verloren er die Lust:* Még sem vala kedve játszani több harczot (Ar: BH. 4: 45). — *Wie so gerne der Lust des Kriegs er möchte fröhnen:* Hogy a harczban mily öröme telnék (Ar: BH. 12: 10). — *Die Lüste zügeln:* Fékezni vágyait. — *Er isst und trinkt nach Lust:* Kedvére eszik, iszik.

Lustfahrt. — *Eine Lustfahrt aufs Land machen:* Kirándulni a szabadba, a vidékre, falura.

Lustig. — *Ein lustiger Geselle:* Víg czimbora (Fin.). — *Davon aber wurde der gnädige Herr so lustig, dass er alle Gläser und Teller, die ihm in die Hände gerieten, zur Erde warf:* Ettől a tekintetes úrnak olyan tréfás kedve kerekedett, hogy minden keze ügyébe akadó tányért, poharat a földhöz vagdalt (Jók: RRáby II: 109). — *Jmd. lustig machen:* Vkit jó kedvre deríteni. — *Wir wollen uns heute recht lustig machen:* Ma csapunk egy jó napot. — *Sich über jmd. lustig machen:* Mulatni vkin, vkinek a rovására. Csúfot űzni belőle. — *Es gieng lustig her:* Magasra kerekedett kedvünk (Kovács: FarsKal. 24). — *Als es auf der Hochzeit eben am lustigsten hergieng:* Mikor a menyegzői öröm szinte javában van (NySz.).

Lustigkeit. — *Ausgelassene Lustigkeit:* Veszett kedv.

M

Machen. — *Den Anfang machte ein gemischter Chor:* Egy vegyes kar volt az első, volt a kezdet, vegyes karral köszöntöttek be. — *Dem Soldaten geht's in Winterquartieren wunderlich. Da hat er nichts zu thun, und pflegt sich, und macht vor Langweile Bekanntschaften:* Katona-embernek a téli kvártélyában csudálatosan mennek dolgai: Elúnja magát, s unalomból ismeretséget köt (Kaz: BarnhMinna 3: 5). — *Du machst vornehmen Damen die Cour:* Csapod a levet magas [előkelő] úrhölgyeknek (Jók: FGyém. III: 70). — *Macht doch dem Hader ein Ende:* Szakítsák kegyelmetek végét az ortályoskodásnak (Jók: ErdAr. II: 53). — *Damit der Überrock nicht Falten mache:* Hogy az öltöny [öltözet] ránczot ne vessen (Jók: ArEmb. II: 94). — *Er hat einen Fehltritt gemacht und ist gefallen:* Megbotlott és elesett (Vers. 176). — *Feierabend machen:* A napi munkát abbanhagyni. — *Feuer machen:* Tüzet rakni. — *Ihr Versuch machte Fiasco:* Kisérletök fiaszkot vallott (Egyetért. 12: 311). — *Anstatt ihm den Garaus zu machen:* A helyett, hogy megölte volna (Jók: ErdAr. I: 26). — *Gebrauch von etwas machen, gebrauchen, benutzen:* Élni vele, használni, hasznát venni, haszonra fordítani (Márton: Lat. 41). — *Machen Sie sich keine*

Gedanken, Tellheim: Ne tartson semmitől, Tellheim (Kaz: BarnhMinna 4: 6). — *Um kein Geräusch zu machen, gieng ich zu Fuss bis zur Gartenthüre:* Hogy neszt ne költsek, gyalog jöttem el a kertajtóig (Jók: FGyém. II: 63). — *Geschichten machen:* Bolondozni, izélni (Fin.). Figurázni. — *Sie machen alle so dumme Gesichter:* Mind olyan ostoba képeket csinálnak (Ar: A vén gulyás temetése). — *Jemandem ein scheeles Gesicht machen:* Gonosz szemmel nézni vkit (NySz.). — *Mein Glück ist gemacht:* Szerencsém meg van alapítva. — *Was für ein Glück der Hauptmann gemacht hat, was für eine schöne Frau er bekommen hat:* Mily jól járt a hadnagy, mily szép felesége lett (Kovács: FarsK.). — *Einen Lärm machen:* Zajt ütni, lármát csapni (vö. Nyr. XXII; 137). — *Licht machen:* Világ(osság)ot gyujtani. — *Jmd. besser machen:* Valakit megjavítani. — *Einen böse machen:* Vkit megharagítani. Felharagítani. Felbőszíteni. — *Jung machen:* Megifjítani. — *Geltend machen:* Érvényesíteni. — *Sich geltend machen:* Érvényesűlni. — *Ich will's auf andere Weise wieder gut machen:* Helyrehozom más úton, Juszt úr (Kaz: BarnhMinna 1: 2). — *Eins und eins macht zwei:* Egy meg egy az kettő. — *Etwas aus jemandem machen:* Faragni vmit vkiből. — *Eine Angelegenheit aus etwas machen* (Schopenhauer: Gracian 121. max.): Valamit nagyra venni. Vmit gondnak venni. — *Er macht sich gar nichts draus (aus dem Gelde etc.):* Nem gondol vele (a pénzzel stb.). Nem törődik vele (semmit). Fel sem veszi. Oda se néz neki. — *Sich nicht viel aus jmd. machen:* Kevésbe venni vkit. Nem sokra becsülni vkit. — *Sich aus einer Speise viel machen:* Vmi ételre nagyon vágyakozni. — *Sie wissen ganz wohl, dass es nur ein Bauer ist, aus dem man sich nicht sonderlich viel zu machen braucht:* Tudják, hogy az csak paraszt, a kivel paczkázni lehet (Jók: RRáby I: 77). — *Sie machen's mit einem, wie mit einer Citrone:* Úgy bánnak az emberrel, valamint a czitrommal (NySz.). — *Er wird es nicht lange mehr machen:* Már nem sokáig húzza (ki) v. viszi. — *Er macht es sehr ungeschickt:* Igen ügyetlenül fog hozzá. — *Er machte, dass er nach Rom kam:* Rajta volt, hogy Rómába jusson. — *Mache, mache, dass wir aus diesem Hause kommen:* Láss hozzá, hogy innen szabaduljunk (Kaz: BarnhMinna 1: 10). — *Mach' nur, dass deine Boten sofort zurücke kommen:* Most a követséget fordítsd haza utján (Ar: BH. 10: 59). — *Hier ist nichts zu machen:* Már ezen a dolgon nem segíthetni (-hetünk, -hetek). — *Lass mich nur machen:* Csak bízd (azt) én rám! — *Das wird sich schon alles machen:* Az mind menni fog. Majd meglesz. — *Sich an etwas machen:* Elkezdeni, hozzákezdeni, hozzáfogni a dologhoz, vmihez fogni, belékezdeni valamibe (Márton: Lat. 153). — *Sich an die Arbeit od. ans Werk machen:* Hozzáfogni a munkához. — *Er machte sich an die Arbeit:* A dolognak utánna állott (Gyarm: Nym. II: 175). — *Geruhig macht der Mann sich an seine blanke Wehr:* Ott férfi nyugodtan lát hadi készséghez (Ar: BH. 4: 7). — *Mach dich dran! Und damit schob er ihm den beladenen Tisch an das Bett:* Feküdj neki! s e szókkal odatolta a rakott asztalt az ágya mellé (Jók: RRáby II: 295). — *Sich an jemanden machen:* Megtámadni vkit. — *Sich auf die Beine machen:* Útnak eredni. Talpra kelni. — *Er machte sich auf die Socken* (Zeitschr. für den deutschen Unterricht 1890. 161): Felkerekedett. Kereket oldott. — *Sich auf den Weg machen:* Útra kelni, elindulni. — *Um seinetwillen haben wir uns aus dem Staub gemacht:* Az elől vesztettünk most utat (Jók: Ar. Emb. I: 51). — *Aus blosser Eitelkeit macht er sich zum falschen Spieler:* Játékosnak adja ki magát (Kaz: BarnhM. 4: 3). — *Sich bereit machen:* Felkészülni. — *Sich krank machen:* Betegséget tettetni. — *Sich (schnell) davon machen:* Elhordani magát, elillantani, elfutni (Márton: Lat. 32). — *Der Dieb hat sich davongemacht:* A tolvaj odább állt. — *Wein und Fröhlichkeit machte die Gemüther wieder aufthauen:* A bor és a víg szó helyrehozá a kedélyeket [a kedvöket] (Jók: ErdAr. I: 23). — *Er macht sich nicht hören od. wissen:* Füle botját sem mozdítja. Sokan siket fülre veszik, a mit mondok (Nyr. XI: 134).

Macht. — *Die ausübende Macht*

(die Executive): A végrehajtó hatalom. — *Keine Macht soll uns trennen*: Nincs oly hatalom, a mely elválasztana bennünket egymástól. — *Jmdm. Macht zu etwas geben*: Vkit felhatalmazni vmire. — *Kein Feuer hatte Macht über das Erz*: Semmi tűz nem fogott az érczen (NySz.). — *Das liegt ausser dem Bereich seiner Macht*: Oda hatalma nem ér. Odáig nem ér hatalma. — *Es steht etwas in meiner Macht*: Hatalmamban van. Megtehetem. — *Es steht nicht in meiner Macht*: Nem tehetem. Nincs hozzá hatalmam. — *Ihr, in deren Macht es steht, Mohameds Reich zu erhalten*: Ti, kiknek hatalmatokban áll Mahomet birodalmát megtartani (Jók: FehérR. 163).

Mächtig. — *Wer der Sprache nicht mächtig war, konnte sich gar nicht denken, worum es sich handelte*: Nem lehetett ezt kitalálni, a ki nem értette a nyelvet, a min a beszéd folyt (Jók: RRáby II: 184). — *Der lateinischen Sprache mächtig sein*: Latinul tudni. Bírni a latin nyelvet. — *Der seines ganzen Körpers, seiner ganzen Seele mächtig war*: (Az a Tellheim) ki egész lelke, teste erejével bírt (Kaz: BarnhMinna 2: 9). — *Seiner Sinne mächtig sein*: Eszén v. eszénél lenni. — *Seiner Sinne nicht mächtig sein*: Eszméletlen állapotban lenni. — *Mächtig werden*: Elhatalmasodni.

Machtspruch. — *Einen Machtspruch thun*: Tekintélyét latba vetni.

Mädchen. — *Ein Mädchen entführen*: Leányt elszöktetni, megszöktetni.

Magen. — *Der Gefrässige betet seinen Magen an*: A torkosnak hasa istene (NySz.). — *Sich den Magen überladen*: Megterhelni a gyomrát. — *Das ist nicht für meinen Magen*: Ez nem az én izlésem szerint való. — *Der vorjährige Empfang der Franzosen liegt den Deutschen sehr im Magen*: A francziák tavali fogadtatása feküdte meg annyira a németek gyomrát (PHirlap 1886. 231. vcz.).

Mager. — *Mager, dürr*: Sovány, száraz, a kinek csak a csontja bőre (Márton: Lat. 254). Vékonypénzű. — *Mager werden*: Megsoványodni. Lesoványodni.— *Die hat keine magern Waden (od. dürre Beine)*: Nem pipaszár annak a lába (Dug:Pb. 103).

Magnat. — *Viertel-Magnat*: Buga mágnás (Erd.). Fertálymágnás.

Mähen. — *Der Feinde Glieder mähen*: Az ellenséget mészárolni.

Mahl.—*Als das reicheMahl zuEnde war*: Mikor vége volt a papos ebédnek (UngRev. VI: 691). — *Auf das hin waren Adam und Eva nicht wenig bestürzt und bereiteten ein noch viel reicheres Mahl, um ihn weich zu stimmen*: Ettől megszeppentek Ádám és Éva uraimék s még nagyobb lakzit csaptak, hogy valahogy megkérleljék (UngRevue VII: 691). — *Warum darf ich an reichemMahle ergötzen mich?* Mért nekem, egy szájjal, dús lakomán laknom? (Ar: BH. 1: 20). — *Sie feiern bei reichem Mahle den grossen Freudentag*: Ez nap örömére nagy lakozást laktak (7: 60).

Mahlzeit. — *Gesegnete Mahlzeit*: Egészségére váljék (az ebéd).

Mahnen. — *Jeder Gegenstand schien sie an ihre Ohnmacht (Schwäche) zu mahnen*: Úgy látszik, mintha minden tárgy erőtlen voltát juttatná eszébe (Jók: ErdÁr. II: 120).

Mahner. — *Scharfe Mahner machen gute Zahler*: Sarkalásra szokott az adós (jól) fizetni (NySz.).

Mal. — *Mal auf Mal* (Ola Hansson: Friedrich Nietzsche): Időről időre. Egyremásra. — *Das ist mir mal ein Mädchen!* Eszem a szádat. — *Das sind mir mal Augen!* Eszem a szemed (Pet.). — *Dreimal jährlich*: Három ízben minden esztendőben (NySz.). — *Unzählige male*: Számtalanszor.—*Zu wiederholten malen*: Többször is. Ismételten is. Több alkalommal. — *Die er (der gute Fürst) zu wiederholten malen aufforderte*: Kiket váltig kinált (Jók: ErdÁr. I: 104).

Malen. — *Jmd. sprechend ähnlich malen*: Megszólalásig hűen festeni vkit. — *Die Dummheit malt sich auf seinem Gesicht*: Az ostobaság leolvasható arczáról. — *Auf jmds Gesicht malt sich die Freude*: Arczáról olvasható az öröm.

Malheur. — *Es that ihm leid, dass der arme Lazarus solches Malheur hatte*: Sajnálta a szegény Lázárt, hogy ily bajba esett (KisfK: VígBesz. 179).

Man. — *Es ist ein wahres Wort, was man zu sagen pflegt*: Csak áll az, a mit mondani szoktak. — *Man könnte vielleicht sagen*: Talán azt lehetne mondani. Talán azt mondhatná az ember. — *Man denke sich, die Sache sei wahr*: Gondoljuk, v. tegyük fel, hogy ez igaz. —

Man geht damit um, dass . . . Azt akarják, hogy . . . Azt tervezik, hogy . . .

Mangel. — *Mangel an Geld:* Pénz szűke. — *Mangel an Raum:* Tér szűke. — *Es ist ein Mangel an Lebensmitteln:* Szűke van az eleségnek, a takarmánynak (Vers. 102). — *Es war ein grosser Mangel an Reiterei in dem Corps:* Nagy szűke volt a lovas vitéznek a táborban (Jók: EnyémT. I: 134). — *Mangel an Selbstvertrauen:* Az önbizalom hiánya. Önbizalmatlanság(PhilolKözl. VII: 708). — *Mangel leiden an etwas:* Szűkölködni vmi nélkül (Vers. 191) v. vmiben. Szűkében lenni vminek. — *Aus Mangel an Beweisen:* Bizonyítékok hiányában. — *Aus Mangel an Platz:* Hely szűke miatt.

Mangeln. — *Wer nichts verlangt, dem mangelt nichts:* Semmi nélkül [v. semmiben] sem szűkölködik az, a ki semmit sem kiván (Vers. 191). — *Der Bühne mangelt es sehr an guten Übersetzungen:* A színpad nagy hiányt szenved jó fordításokban (Ar: HátrPr. 495).— *Wir werden es euch an nichts fehlen oder mangeln lassen:* Nem fogjuk engedni, hogy bármiben is hiányt szenvedjetek; nem fogtok nálunk semmiben hiányt szenvedni.

Manier. — *Was ist das für Manier?* Micsoda eljárás ez?

Mann. — *Jetzt muss es sich entscheiden, wer ein Mann ist:* Most válik el, hogy ki a férfi a gáton? (Jók: RRáby II: 312). — *Fürwahr der ist ein Mann, der* . . . Emberem az ember, ki . . . (Ar: BH. 1: 18). — *Du bist nicht der Mann dazu:* Nem vagy ember hozzá (NySz.). Nem vagy embere. Nem vagy te arra való v. arra termett. Nem teremtőztél te arra. — *Der Mann, gerecht zu richten:* Arra való ember, hogy igazságosan itéljen. Igazságosan itélő ember. Igazságos biró. — *Jetzt kann ich schon sagen, dass aus dir ein ganzer Mann werden wird. Geh' nur ordentlich ins Zeug:* Most már azt mondom, hogy ember lesz belőled. Csak erősen fogd a dolgot (Jók:RRáby I:80). — *Es bedarf eines ganzen Mannes. Es erfordert einen ganzen Mann:* Ember kell a gátra (NySz.). Ember kivántatik a gátra (GyöngyD: RK. 149). — *Er ist der rechte Mann:* Ember a gáton (NySz.). — *Ein Mann, ein Wort:* Embere szavának (Erd.). — *Ich bin ein Mann von Wort, und was ich sage, dafür steh' ich ein od. hafte ich:* Szavaimnak ura vagyok s a mit mondok, annak állok is (Rákosi, Shak. 13: 21). — *Wenn er ihn schreien hört, so weiss er, dass er jetzt seinen Mann gefunden:* Mikor hallja kiabálni, tudja, hogy most emberére akadt (Jók: FGyém. I: 16). — *Der gelehrte Verfasser wünscht, wenn er auf Widerspruch stösst, seinen Mann zu kennen:* E tudós szerző, ha ellenzésre talál, szereti ösmerni emberét (Ar: HátrPr. 289). — *So lange es Gott gefiel, mir meinen Mann(leben)zu lassen:* Míg Isten akará, hogy én férjnél legyek (NySz.). — *Seinen Mann stehen od. stellen:* Helyt állani. Kitenni magáért. Megállani a sarat. — *Auch wir stellen unsern Mann:* Mi is megfelelünk magunkért; megálljuk a sarat (NySz.). — *Der stellt seinen Mann:* Ember ez magáért (Ar: Toldi 1. én.). Ember ő a gáton. Legény leszek a gáton (Jók: Szeretve I: 45). — *Heisst es seinen Mann zu stellen:* Majd ha ember kell a gátra (Vör: Munk. csal. kiad. I: 264). — *Ein Mädchen an den Mann bringen:* Leányt férjhez adni. — *Sie fielen über die Freunde her und metzelten sie nieder bis auf den letzten Mann:* Neki mentek az ellenségnek, mind egy szálig lekaszabolták (Nyr. I: 456). — *Mann für Mann:* Fejenként. — *Das Schiff ist mit Mann und Maus zu Grunde gegangen:* A hajó mindenestűl odaveszett(Jók:ArEmb. I: 69). — *Das Schiff wurde mit Mann und Maus von den Wellen verschlungen:* A hajót egész legénységével együtt elnyelték a hullámok.— *Ich sehne mich nach einem Mann:* Férjhez kivánkozom (NySz.).

Mannesalter. — *Er trat ins Mannesalter (er stand im männlichen Alter), als er es vollendet hatte:* Férfikorba lépett, midőn azt elvégezte (KisfK: VígBesz. 117).

Mannigfaltig. — *Mannigfaltige Gelehrsamkeit besitzen:* Sokoldalú tudománynyal bírni. — *Er erwarb sich mannigfaltige Verdienste:* Bokros érdemeket szerzett.

Manschette. — *Manschetten haben gegen das Heiraten:* Borzadni a házasságtól. Nem fülik a foga a házassághoz. — *Manschetten haben, es möchte* ... Félni, hogy... Tartani tőle, hogy . . .

Mantel. — *Er hängt den Mantel nach*

dem Winde (Schrader 194): Köpönyegforgató. Arra fordítja a köpenyeget, honnan a szél fú (Erd.).

Mark. — *Das Mark eines Landes aussaugen:* Kiszivattyúzni az országot. Zsírját kiszívni. — *Durch Mark und Bein dringende Töne:* Vesékig ható hang (Ar: HátrPr. 290). — *Es geht mir durch Mark und Bein:* Vesémen jár át. Átjár a vesémen. — *Und in die Saiten der Leier griff' ich so mächtig ein, so mächtig, dass es gienge durch Blut und Mark und Bein:* Megzendítném lantom, mint egy zengő felhőt: Hogy keresztül járjon vért, csontot és velőt (Lisznyai: ÚjPalócz Dalok 217).

Märken. — *Die Leibwäsche ist mit dem Namen «T» gemärkt:* A fehérneműn «T» van kivarrva.

Markieren. — *Die Gesichtszüge dieser stattlichen Frau waren ungewöhnlich stark markiert:* A délczeg nő arcza kissé szokatlanul erős kifejezéssel bírt (Jók: ErdAr. I: 76). — *Er könnte seine Parteistellung markieren:* Megjelölhetné pártja állását (Ar.).

Markt. — *Was hast du nöthig mir Athalie anzupreisen wie ein Pferd, das man auf den Markt bringt?* Mi szükség Athaliet úgy rám dicsérned, mint az eladó lovat? (Jók: ArEmb. II: 28). — *Ich liebe es nicht für den Markt zu arbeiten, die Inspiration aber kommt sehr selten:* Nem szeretek vásárra dolgozni, az ihletés pedig nagyon ritka (Ar: Élet. 74). — *Ein Geschenk vom Markte mitbringen:* Vásárfiát hozni.

Marsch. — *Den Marsch antreten:* Útra kelni. — *Einen andern Marsch nehmen:* Útat változtatni.

Marter. — *Jmd. mit Martern belegen:* Vkit kínzásokkal meggyötörni.

Martern. — *Jmd. zu Tode martern:* Halálra kínozni vkit. Agyonkínozni.

Maske. — *Jmdm die Maske abziehen:* Lerántani álarczát valakinek. Leleplezni valakit.

Mass. — *Damit das Mass der Leiden v o l l w e r d e:* Hogy megteljék a keserűség pohara. — *Der Schriftsteller b e n ö t h i g t (braucht) ein gewisses Mass von Unabhängigkeit:* Bizonyos mértékű függetlenség kell az írónak (Ar: HátrPr. 41). — *G e p r i e s e n h a s t d u gestern das Mass in Speis' und Trank; du priesest das gar weise:* Tegnap a mérséket ételben italban bölcs szóval ajánlád (Ar: BH. 2: 8). — *Mass h a l t e n:* Mértéket tartani, mértékletesnek lenni, mérsékelni magát. — *Mass n e h m e n:* Mértéket venni. — *M i t v o l l e m Masse:* Tetézve, púpozva. — *Jeder n a c h dem Mass s e i n e r K r ä f t e:* Mindenki, a hogy erejéből telik (telt). — *O h n e Mass. Ohne Mass und Ziel:* Féktelenül. — *Sie waren geizig ü b e r d i e Massen:* Mód felett [szerfelett, rendkívül] fösvények voltak (NySz.). — *Ich liebe dich ü b e r a l l e Massen:* Felette nagyon szeretlek (Vers. 88).

Massregel. — *Kräftigere Massregeln ergreifen gegen etwas:* Hathatósabb rendszabályokhoz folyamodni. Hathatósabb rendszabályokat alkalmazni vki ellen.

Massstab. — *Etwas zum Massstab einer Sache nehmen:* Valamit zsinórmértékül (fel)venni.

Matt. — *Matte Farbe:* Halvány szín. — *Mattes Gold:* Fénytelen arany. — *Matt werden:* Kifáradni, kimerűlni. — *Wenn wir hier uns schwach und matt gestürmt, soll's dann mit Muth an diese frische Feinde?* Ha majd az ostrom mindent elvisel, akkor megyünk e megpihent had ellen? (Szem: Zr. 3: 1).

Mauer. — *Eine Mauer aufführen:* Falat rakni. — *Die Leiter an die Mauer anstellen:* A lajtorját a falhoz támasztani v. falnak vetni (Márton: Ném.).

Maul. — *Er hat ein böses Maul* (Spr. Salom. 17: 4): Nagy szája van. Rossz nyelve van. — *Sie haben das Maul voll:* Szájuk tele van. — *Maul halten!* Fogja be a száját! Fogd be a szájad! — *Der hat ein gar zu loses Maul:* Ez nagyon is szabadszájú ember. — *Spitze nur das Maul darauf:* Fend rá a fogadat (NySz.). — *Er hat sich das Maul verbrannt:* Megégette száját (Erd.).

Maulaffen. — *Maulaffen feil haben od. halten* (Schrader 270): Szájat tátani. Málékodni. Ácsorogni. Három szemmel nézni (szájtátva Nyr. I: 369). — *Er würde auch nicht schlechter Maulaffen feil haben, als die andern:* Az sem tátaná jobban a száját, mint más (Jók: FGyém. III: 79).

Maulschelle. — *Einem Maulschellen geben:* Arczul csapni, pofon verni vkit (Márton: Lat. 162).

Maus. — *Keine Maus erstickt unter einem Fuder Heu:* Mikor ölt meg asztag egeret? (Erd.). — *Es rührt sich keine*

Maus: Egy légy se mozdul. — *Ein Haus, wo sich keine Maus satt essen kann* (Schrader 126): Egér sincs házánál, mert morzsára sem találhatna (Dug: Pb. II: 244). — *Es ist Maus wie Mutter (d. h. eins wie das andere,* Schrader 129): Egyik tizenkilencz, a másik egy híján húsz. — *Mit Speck fängt man Mäuse* (Schrader 125): Szemet hintenek, hogy a madarat megfogják (Dug: Pb. II: 174); madarász sípszóval, a halász horoggal csal halat és madarat (uo.). — *Das ist den Mäusen gepfiffen (wenn jemand etwas völlig unnützes thut,* Schrader 130): Akár a falra hánynád a borsót. — *Mit Mann und Maus:* Mindenestül, szőröstül-bőröstül. — *Flink wie eine Maus:* Fürge mint az ürge. — *Er lebt wie die Maus in der Speckseite (in Hülle und Fülle, in Saus und Braus,* Schrader 125): Borral mosdik, kolbászszal törülközik (Dug: Pb. II: 275); torkig telik mindennel (271); tejben, vajban fürösztik (268). — *Fort war er wie eine Maus (leise und unbemerkt entschlüpft,* Schrader 125): Elment, azt se mondta befellegzett. — *Er ist still, wie eine Maus; mäuschenstill, mausestill:* Meg se mocczan, meg se mukkan.

Mäuschen. — *Dass dich das Mäuschen beisse! (ein gelindes Drohwort, wie es eine Mutter wohl im Scherz zu ihrem Kindlein sagt, oder auch eine milde Form der Betheuerung oder eines Fluches,* Schrader 127): Hogy a kakas csípjen meg! hogy a bagoly rúgjon meg!

Mauseloch. — *Er möchte vor Angst gleich in ein Mauseloch kriechen* (Schrader 125): Majd a föld alá bújt féltében, ijedtében.

Mausen. — *Die Katze lässt das Mausen nicht:* Nehéz a kányát a csirkéről szoktatni (Dug: Pb. II: 110). — *Wenn die Katzen mausen, hängen sie keine Schellen an* (Schrader 116): Ha madárra tárgyalsz [czélozol], íjadat ne pengesd (régi közm.). Dobbal nem fognak verebet. Ki lepét fog, lopva járjon.

Mäuslein. — *Ein arm Mäuslein, das nur ein Loch hat, ist bald gefangen* (Schrader 125): Szegény egér, melynek csak egy lyuka van (Dug: Pb. II: 243).

Medisieren. — *Wir medisieren über die böse Welt:* Szóljuk a rossz világot (Szigl: Rózsa 14).

Mehl. — *Wie lässt dieses Sieb das Mehl durch?* Hogy ejti ez a szita a lisztet?

Mehr. — *Er ist mir mehr Freund:* Elébbvaló barátom. Jobb barátom ő nekem. — *Hierüber ein andersmal ein Mehreres:* Erről máskor többet. — *Immer mehr:* Hova tovább (NySz.). — *Sie wurden immer mehr Freunde:* (Hova tovább,) mind jobban megbarátkoztak egymással. — *Um so viel mehr:* Annyival is inkább. — *Was wollt ihr mehr?* Hát még mit akartok? — *Mehr als zu viel:* Több a soknál. — *Das ist nicht mehr, als billig:* Ez épen méltányos. Ez csakis méltányos. — *Kein Mensch mehr:* Több senki. Más senki. — *Das wird niemand mehr sagen:* Ezt többé senki se fogja mondani. — *Ich trauere nicht mehr:* Már nem gyászolok. — *Mehr weichlich, als ein Weib:* Elpuhultabb egy asszonynál. — *Mehr hitzig als vorsichtig:* Inkább heves, mintsem előrelátó. — *Man zerbröckelte das Backwerk mehr, als man es ass:* Inkább szétmorzsolták a süteményt, mint ették.

Mehrheit. — *Wir wissen, dass im Publicum die Dummköpfe in der Mehrheit sind od. die Mehrheit bilden:* Tudjuk, hogy a közönségben az ostobák vannak többségben (Gyulai: Költ. 161).

Meiden. — *Doch mied der Schlaf fortan sein Auge. Er konnte jedoch nicht mehr einschlafen:* De álom nem jött többé szemére (KisfK: VígBesz. 203). — *Die Arbeit meiden:* A dolgot kerülni. — *Er meidet jede Gesellschaft:* Kerül minden társaságot (Jók: FRózsa 201). — *Ein Treffen meiden:* Kitérni a megütközés elől v. az ütközet elől. — *Wir müssen es geflissentlich meiden:* Szorgosan kerüljük (Kárm: F. XXXIV).

Meile. — *Des morgens lagerte Innocenz mit seinen Kameraden bereits an der Sió, zehn Meilen von dem verlassenen Kloster entfernt:* Hajnalra már a Sió mellett van Incze társaival, tíz mérföldnyi járó útra elhagyott kolostorától (Jók: EnyémT. I: 139).

Meilenweit. — *Meilenweit entfert:* Mérföldnyi távolságban. — *Meilenweite Einöden:* Mérföldekre terjedő pusztaságok.

Mein. — *Ich bin mein eigener Herr:* Magam ura vagyok.

Meinen. — *Du bist gemeint. Da bist du gemeint:* Rólad van szó. Rólad vagyon a

beszéd (NySz.). — *Als sie ihn ausschalten, meinte er, sie hätten ihn einen guten Abend gewünscht:* Mikor leszidták, abban volt, hogy jó estét kivánnak neki (Mikszáth. Almanach 49). — *Wie meinen Sie das?* Hogy érti ezt? — *Er betheuerte, dass er es gut gemeint hätte:* Bizonykodott, hogy ő jót akart. — *Er meint es gut mit mir:* Javamat akarja. — *Was meint er mit der Rede?* Mit akar ő ezzel a beszéddel?

Meinethalben, meinetwegen: Isten neki. Nem bánom (én). — *Meinetwegen kannst od. magst du tanzen:* Én tőlem v. én miattam tánczolhatsz. — *Meinethalben sei er Belzebub's Zuave! Was kümmert das mich! Er soll zum Sultan von Dahomei als Oberfeldherr gehen. Meinethalben mag er vollends zu Grunde gehen, wenn er schon auf dem Wege dazu ist:* Hát menjen a Belzebub zuávjának. Bánom is én! Menjen a dahomei szultánhoz hadvezérnek! Veszszen el, ha veszni indult (Jók: FGyém. III: 67). — *Ich kann es meinethalben mitten auf dem Markt erzählen. Es wissen's genug Leute:* Akár a piacz közepén kibeszélhetem. Tudják felőlem elegen (Jók: FGyém. I: 106).

Meinung. — *Die allgemeine od. öffentliche Meinung:* Közvélemény. — *Entgegengesetzte, gegentheilige Meinung:* Ellenvélemény. — *Er hat eine günstige Meinung von etwas:* Kedvező véleménye van vmiről (nem: véleményt táplál). — *In der öffentlichen Meinung verlieren:* A közbecsülésből veszteni. — *Ein Urtheil, eine Meinung, ein Gutachten abgeben über etwas:* Itél v. itéletet, véleményt mond v. nyilatkozik vmiről (nem: vmi fölött, Antib.). — *Ich habe seitdem meine Meinung geändert:* Megmásítottam [v. megváltoztattam] már a véleményemet (Jók: Ar. Emb. V: 88). — *Diese Meinung wird vielseitig angefochten:* Sokfelől vitatják ezt a nézetet. Sokfelől kikelnek e nézet ellen. — *Freimüthig seine Meinung äussern:* Véleményét szabadon nyilvánítani. — *Eine Meinung fassen, einsaugen:* Vmely véleményben megrögzeni. — *Er hegte eine entgegengesetzte Meinung:* Ellenkező nézete volt; ellenkező nézeten volt; ellenkező véleményben volt (nem: ellenkező nézetet ápolt). — *Ich wollte, sie hätte eine gute Meinung von mir:* Azt szeretném, hogy adna rám vmit (Kovács: FarsKal. 10). — *Sag deine Meinung, Grossvezir:* Add véleményed, nagyvezér (Szem: Zr. 1: 4). — *Ich theile seine Meinung; ich pflichte ihm bei:* Osztozom véleményében. — *Das war nicht meine Meinung:* Nem így gondoltam én, nem ezt akartam. — *Einige waren der Meinung, dass...:* Némelyek úgy vélekednek, hogy... — *Ich bin der Meinung:* Azt tartom. A mondó volnék (Nyr. IV: 227). Olyan véléssel vagyok felőle (Nyr. IX. 520). Avval vagyok (Nyr. XIV: 517). A-mondó vagyok (VII: 169). Magam is a' valló vagyok (Nyr. XVII. 54). — *Anderer Meinung sein:* Más véleményben lenni. — *Ich bin ganz anderer Meinung:* Én egészen máskép vélekedem. — *Einerlei Meinung sein:* Egy véleményben lenni. Egy nézeten v. nézetben lenni. — *Ich pflichte deiner Meinung bei:* Osztozom nézetedben (Vers. 47). — *Jemanden in seiner Ansicht od. Meinung wanken(d) machen:* Vkit nézetében v. véleményében megingatni v. megtántorítani. — *Mit seiner Meinung durchdringen:* Nézetét keresztülvinni.

Meist. — *So pflegt es meist zu geschehen:* Igy szokott ez többnyire történni. — *Meist zieht er sich selber Schaden und Gefahren zu:* Magának többszörte kárt s veszélyt okoz (Szarvas: Phaedr. 13).

Meistbietend. — *Dem Meistbietenden verkaufen, versteigern:* Kótyavetyére adni, liczitáltatni, liczitálni (Vers. 145).

Meister. — *Früh übt sich, was ein Meister werden will. Was ein Häckchen werden will, krümmt sich bei Zeiten:* Korán meglátszik, mely tejből lesz túró. — *Man wurde des Feuers Meister:* A tüzet elnyomták. — *Sich zum Meister von etw. machen:* Urává lenni vminek (pl. a helyzetnek). — *Übung macht den Meister:* Gyakorlat a legjobb mester.

Meisterstück. — *Der Wagen ist das Meisterstück des Ortwagners:* A bricskát remekbe csinálta a [helybeli] bognár (Jók: RRáby I: 130).

Melancholisch. — *Das Gemüth beschleicht eine melancholische Stimmung:* Bánatos érzés lepi meg a kedélyt [a lelket, a szívet] (Jók: ArEmb. IV: 101).

Melden. — *Die Gefahr des Ungarlands zu melden:* Hazánk veszélyes sorsát adni hírül (Szem: Zr. 2: 2) — *Sich freiwillig*

zum Soldaten melden: Önként beállni katonának. — *Er meldet sich schon:* Mozgatja a fülit, jelentkezik (vmi őtet illető járandóságért, Nyr. XIV. 332). — *Wohl weiss er's, seine Leute haben's ihm längst gemeldet:* Jól tudja bizonynyal: hívei megvitték (Ar: BH. 11 : 96).

Melken. — *Diese Kuh ist leicht zu melken:* Ez a tehén könnyen leadja a tejet.

Melodie. — *Eine einschmeichelnde Melodie:* Fülbemászó nóta.

Melodisch. — *Des Verses melodischer Fall:* A versnek dallamos lejtése.

Memme. — *Feige Memme:* Nyúllal béllett (NySz.). Gyáva pimasz.

Menge. — *Eine riesige Menge:* Tenger sok. Tenger nép. — *Unser Haus kann diese Menge nicht fassen:* Ennyi sokaság a mi házunkba be nem fér (Márton: Lat. 382). — *Einer aus der grossen Menge:* Egy a sok közül. — *Dieses Jahr brachte Früchte in Menge:* Ez az év bőséges termést hozott.

Mengen. — *Dann mengt sie sich in die Gesellschaft der Kinder, wie sich des holden Mondes Schein unter die Sterne menget:* Aztán elvegyül a gyermektársaságba, mint csillagok közé nyájas hold világa (Ar: Családi Kör). — *Sich in fremde Angelegenheiten mengen od. mischen:* Más dolgába avatni magát (NySz.) v. avatkozni. Mit ártod magad más dolgába? (Nyr. XI. 130). — *Ihr mengt euch nicht in diese Angelegenheit:* Nem avatjátok magatokat ez ügybe (Jók: ErdAr. I: 12). — *Sich in die Angelegenheiten dieser Familie zu mengen:* Magát ezenháznép ügyeibe beleártani (Jók: ArEmb. III: 97). — *Du machst vornehmen Damen die Cour, mengst dich in die Privatangelegenheiten hoher Familien:* Csapod a levet magas úrhölgyeknek, beleártod magadat idegen előkelő családok magánügyeibe (Jók: FGyém. 3: 70). — *Ich mengte mich nicht im geringsten in die Angelegenheit:* Semmi ügyemet a dologhoz nem ártottam (NySz.). — *Er mengt sich in alles drein:* Minden tálban kanál (Dug: Pb. 128). Minden lében kanál.

Mensch. — *Der Pustenbewohner sieht oft Tage lang keinen Menschen:* A pusztai lakó olykor napokig se lát emberfiát (HoitsyP. MHirl. 1891. IV/14. 2). — *Und was für ein Mensch bist du denn?* Hát aztán miféle szerzet vagy? (Jók: RRáby II: 170). — *Er hat aus mir einen Menschen machen wollen:* Embert akart faragni belőlem. — *Wer auf Menschen traut, hat auf Sand gebaut:* A ki mástul vár, az szomoruan jár (Nyr. I: 326. VI: 83).

Menschengefühl. — *Alles Menschengefühl ablegen:* Minden emberi érzésből kivetkőzni. — *Wenn er nur einiges Menschengefühl besässe:* Ha csak valami emberi érzés maradt volna benne.

Menschenhand. — *Was Menschenhände schufen, vergeht:* Az ember kezeműve pusztul (Ar: BH. 3 : 14).

Menschenverstand. — *Der gesunde Menschenverstand:* A józan ész.

Menschlich. — *Irren ist menschlich:* Ember hiba nélkül, fa csomó nélkül nincsen (Nyr. XVIII. 523). Négy lábú is botlik (XI. 177). A lónak négy lába van, mégis megbotlik. — *Wenn mir etwas Menschliches begegnen sollte:* Ha közös emberi végzetünk elérne. Ha valami nemszeretem (v. nonputarem) történnék velem v. esnék meg rajtam.

Merken. — *Das merkt' ich wohl:* Vettem észre (Kaz: BarnhMinna 4: 1). — *Ich merke die Abnahme der Kräfte nicht:* Elhagy erőm a nélkül, hogy érezném. Észrevétlenül elhágy erőm. — *Sich etwas merken:* Vmit eszében tartani (NySz.). Valamit elméjében tartani (NySz.). A begyibe rakni vmit (NySz.). — *Er merkte sich wohl, was er zu sehen und zu hören bekam:* Szedte a begyébe, a mit látott, hallott (Ar: Daliás Id. 1. én.). — *Das merke dir:* Jegyezd meg jól. Ródd a füled mellé (Arany: Jóka ö.). — *Es merkt die List der Knabe, schlägt drum sich auf die Seite, läuft in die Kreuz und Quere und sucht so rasch das Weite:* Sejti az a cselt már és félre csapódik, lába tekervényes szaladásra oldik (Ar: BH. 7 : 55). — *Habt Acht und merkt auf meine Rede:* Vigyázzatok, és figyeljetek szavaimra. — *Ich lasse jmd. merken, dass ich zornig bin:* Éreztetem haragomat vkivel. — *Ich lasse es nicht merken, dass ich zornig bin:* Eltitkolom haragomat. Haragomat nem mutatom. — *Nicht immer hat er genügende Widerstandskraft, um keine Spur des fremden Einflusses merken zu lassen:* Nem mindenkor van elegendő ellenállási ereje, hogy nyoma

se érezzék az idegen behatásnak (Ar: HátrPr. 98).

Messen. — *Bánfi mass ihn stolzen Blickes:* Bánfi magas lenézéssel fordult hozzá (Jók: ErdAr. II: 53). — *Etwas mit den Augen messen:* Szemmértékkel v. szemmel kimérni. — *Wie ruhig sie ihren ungebetenen Fürsprecher mit den Augen mass:* Mily nyugodtan néz végig kéretlen szószólóján (Jók: ErdAr. I: 14). — *Sich mit einander messen:* Mérkőzni, birkózni. Megvívni, vívni. — *Ich kann mich als Krieger mit ihm messen:* Kiállom vele a versenyt, mint harczos. — *Sich im Kampfe messen mit jemd. Den Kampf aufnehmen mit jemd.:* Bajra kelni vkivel (NySz.). Vkivel bajt víni (uo.).

Messer. — *Die Fläche des Messers:* A kés lapja. — *Die Klinge des Messers:* Kés pengéje. — *Der Rücken des Messers:* A kés foka. — *Die Schneide des Messers:* A kés éle. — *Die Spitze des Messers:* A kés hegye. — *Ein Messer abziehen:* Kést kifenni (Fin.). — *Wie wenn er mir ein Messer ins Herz gestossen hätte:* Mintha kést ütött volna szívembe (NySz.). — *Als stiesse man ihm ein grosses Messer ins Herz:* Mintha a szívébe nagy kést mártanának (Ar: Toldi 2: 5) v. vernének (Lehr 49). — *Es sind nicht alle Köche, die lange Messer tragen:* Nem mind szakács, ki nagy kést hordoz (NySz.). — *Mit dem grossen Messer aufschneiden:* Elvetni a sulykot. Elvetni a kalapács nyelit (Nyr. V. 467). — *Du schneidest mit dem grossen Messer auf und vermisst dich alles zu beweisen:* Pököd a markodat, hogy mindent megbizonyítsz (NySz.). — *Er hat mit dem grossen Messer aufgeschnitten:* Meszsze hajította a nyárfa sulykot (Dug: Pb. I. 260).

Meter. — *Zehn Meter breit:* Tíz méter szélességű. Tíz méternyi. Tíz méternyire.

Methode. — *Induktive Methode:* Felvezető módszer (TanárKözl. XVIII: 330). — *Deduktive Methode:* Levezető módszer.

Meuchelmord. — *Einen Meuchelmord begehen:* Valakit orvul megölni.

Meuchelmörder. — *Einen Meuchelmörder gegen jmd. anstellen:* Orgyilkost fogadni vki ellen.

Miene. — *Er machte Miene die Bank zu verlassen:* Készülődött, hogy ülőhelyét elhagyja. Ki akart jönni a padból. — *Eine freundliche Miene dazu machen:* Jó képet vágni a dologhoz. — *Eine heitere Miene annehmen:* Derült képet mutatni. — *Nimm einen drängenden Blick, eine anspruchsvolle Miene an:* Ölts mentül zaklatóbb tekintetet, követelő pofát (Shak. IX: 27). — *Eine traurige Miene annehmen:* Bús képet ölteni. — *Sein Gesicht verzog sich und nahm eine furchtbar saure Miene an, als er dies hörte:* Arcza roppant savanyúra ferdült erre a szóra (Mikszáth, PHirlap, 1886. 180). — *Was war zu thun (was konnte er thun)? Mit saurer Miene liess er sich nieder:* Mit vala tenni? Fanyar képpel csak letelepedett (KisfK: VigBesz. 201).

Milch. — *Wein ist die Milch der Greise* (Schrader 61): Vén embernek kása a pecsenyéje, bor a patikája (Dug: Pb. II: 334). Öregnek bor a teje. — *Er hat wohl in die Milch zu brocken:* Van mit aprítani a tejbe (Erd.). — *Sie hat eine Angesicht weiss wie Milch:* Tejbe mártott képe van (Lehr 53).

Mild. — *Die milde Gabe:* Alamizsna. — *Mildes Wetter:* Lágy idő. — *Es tritt mildes Wetter ein:* Az idő meglágyul (Kovács: FarsK. 64).

Mildern. — *Jemds Elend mildern:* Vkinek nyomorán könnyíteni. Nyomorát enyhíteni.

Militär. — *Er hat seinen Sohn zum Militär gegeben:* Fiát katonának adta.

Minderzahl. — *Eine Minderzahl von Ungarn:* Csekélyebb számú magyar (Jókai).

Minute. — *Minuten lange anhaltender Applaus:* Perczekig tartó taps. — *In fünf Minuten ist das geschehen:* Ez megvan öt percz alatt. Az egész nem tart öt percznél tovább.

Mischen. — *Die Valeriana mischt ihr würziges Aroma mit dem heilkräftigen Duft der Pappel:* A valeriana fűszerillatot vegyít a nyárfák gyógy[ító]szaga közé (Jók: ArEmb. I: 81). — *Grau gemischte Haare:* Őszbe vegyült haj. — *Mische dich nicht in die Sache:* Ne avatkozzál a dologba. — *Mache, was du willst, ich mische mich nicht darein:* Tégy (v. cselekedjél), a hogy neked tetszik, én nem avatkozom bele. (Vö. Mengen, Einmengen.)

Missbrauch. — *Missbrauch der Macht:*

Hatalommal való visszaélés. — *Im Falle des Missbrauches dieser Macht:* Ha vki visszaél e hatalommal.

Misscredit. — *In Misscredit kommen:* Hitelét veszteni.

Missdeuten. — *Du darfst meine Worte nicht missdeuten:* Félre ne értsd szavaimat. Valahogy tűledre ne magyarázd szavamat (Kovács : FarsKal. 53).

Missdeutung. — *Der Missdeutung fähig:* Félremagyarázható, rosszra érthető.

Missen. — *Sie können auch schon eher Ihr hundert Thaler acht Tage noch missen:* Őrnagy úr könnyebben ellehet hét-nyolcz napig a maga száz tallérja nélkül (Kaz : BarnhM. 3 : 7). — *Es ist ein schlechter Bettler, der nicht eine Thür missen kann:* Nyomorult koldus az, ki egy házat el nem tud kerülni (Erd.).

Missernte. — *Es war eine Missernte:* Rosszul ütött ki az aratás. Rossz volt az aratás.

Missethäter. — *Ein alter arger Missethäter:* Vén bűnös.

Missfallen. — *Im Briefe missfällt der rhetorische Stil, die Zurschaustellung der Büchergelehrsamkeit:* A levélben visszatetsző a szónokias stil, a könyvtudomány piaczra állítása (Ar : HátrPr. 201).

Missfallen (főnév). — *Ich bezeige mein Missfallen:* Nem titkolhatom el, hogy nem tetszik. — *Es findet jmd. Missfallen an etwas:* Vmi nem tetszik vkinek. — *Zu meinem Missfallen:* Ellenemre. Kedvem ellen.

Missfällig. — *Ich nehme etwas nicht missfällig auf:* Nem veszek vmit zokon. Jó néven veszek vmit.

Missgriff. — *Ein arger Missgriff oder Fehler:* Öreg hiba. — *Einen Missgriff thun:* Bakot lőni. — *In der Wahl der Lebensart einen Missgriff thun:* Az életmód megválasztásában ballépést követni el.

Mission. — *Er theilte ihm mit, in welcher Mission Mathias Ráby herabgekommen sei:* Tudatta vele, hogy Ráby Mátyás mi járatban van? (Jók : RRáby I : 128). — *Einer grossen Mission bewusst:* Nagy föladatra hivatott (hivatva).

Misslich. — *Es sieht misslich mit etwas aus:* A dolog kétséges állapotba jutott. — *Es steht sehr misslich mit ihm:* Nagyon rosszul állnak a dolgai v. ügyei. — *Er befindet sich in misslicher Lage:* Csehül van. Szorúl a kapczája.

Misslingen. — *Es ist ihm nie eine S c h l a c h t misslungen:* Soh'se volt vesztett csatája. — *Als drauf der zweite S t u r m misslang, der dritte, der vierte und der fünfte auch, da riss der innre Grimm der Heldenbrust verwegen an den Festen seines Lebens:* S a második ostrom hogy hiába lőn, s más három újra nem talált sikert, — a méreg akkor belsején elömlött (Szem : Zr. 4 : 1). — *Bei geübterer Höflichkeit würden sie Mittel und Wege finden, um es der ohnedies feinfühligen Frau zu verstehen zu geben, dass eins und das andere ihrer G e d i c h t e misslungen ist:* Gyakorlottabb udvariassággal lelnének abban módot, éreztetni a különben is finom fogékonyságú nővel, hogy bizony ez s amaz verse kiadni való (Ar : HátrPr. 244).

Missrathen. — *Die Früchte sind missrathen:* A termés rosszul ütött ki.

Misstrauen. — *Er misstraut mir:* Bizalmatlan irányomban. Bizalmatlankodik velem szemben.

Misstrauen (főnév). — *Ich schöpfte Misstrauen gegen ihn:* Elvesztettem iránta bizalmamat. Bizalmatlankodni kezdettem vele szemben. — *Ich setze kein Misstrauen in den guten Erfolg:* Nem kétkedem a jó sikerben.

Missvergnügen. — *Er empfindet Missvergnügen mit od. über sich selbst:* Elégedetlen önmagával. Únja az életét. — *Es erregt etwas mein Missvergnügen:* Visszatetszik vmi. Bosszankodom vmin. Bánt valami. Sért valami. — *Zu meinem grossen Missvergnügen höre ich:* Legnagyobb bosszuságomra azt hallom.

Misswachs. — *In diesem Jahre war Misswachs:* Ebben az esztendőben nagyon rossz termés volt.

Mist. — *Den Mist spreiten:* Trágyázni, trágyát kotorni. — *Kein Mist düngt so wohl, als der Koth, den des Herrn Fuss auf den Acker bringt:* Nincs annál jobb ganéj, melyet a gazda csizmáján visz a szántóföldre (Erd.). Gazda szeme hízlalja a jószágot.

Mit. — *Sie m u s s t e n mit:* Vele kellett menniök. — *Mit v i e l e n B e g l e i t e r n:* Sokad magával (NySz.). — *Um mit H o r a z zu r e d e n:* Hogy Horatius szavaival éljek. — *Ich weiss nicht, wie es m i t m i r w e r d e n w i r d:* Nem tudom én, mi lesz velem. — *Es ist a u s m i t mir:* Végem van, oda vagyok. —

Was habe ich mit dir zu schaffen: Mi közöm (van) tehozzád. — *Mit Gewalt:* Erővel, erőszakkal. — *Mit diesem Bewusstsein:* Ebben a tudatban. — *Welch ein Künstler geht mit mir verloren:* Mi nagy művész vész el bennem. — *Rom verliert mit ihm einen seiner besten Bürger:* Róma egyik legjobb polgárát veszti el benne. — *Ein Mitbürger:* Polgártárs. — *Einer der Mittribunen:* Egyike tribunustársainak. — *Das gealterte, feudale Europa mit seinen Privilegien:* A feudális, privilégiumos vén Európa (MPaed. II: 163).

Mitbringen. — *Die Amalgamierung gieng schwer genug vor sich, obwohl jeder die besten Absichten mitbrachte:* Az amalgama bizony nehezen fogott. Pedig Isten látja, hogy meg volt a jó szándék mindenkiben (Jók: FGyém. II: 126).

Mitbruder. — *Du, mein christlicher Mitbruder:* Testvérem az Úrban.

Mitessen. — *Guten Appetit! (Antwort:) Kommen Sie mitessen:* Jó étvágyat az ebédhez! (Felelet:) Része legyen benne. (Nép.)

Mithelfen. — *Der hat bei Essegg wacker mitgeholfen und meines Kaisers Liebe nur verdient:* Itt emez Eszék körül tett hív szolgálatot s megnyerte nékem a király kegyét (Szem: Zr. 5: 3).

Mitleid. — *Mitleid erregend:* Szánalomgerjesztő. — *Mitleid fühlen (od. haben) mit einem:* Szánakozni vkin, megszánni vkit. Könyörülni vkin. — *Jmdm Mitleid schenken:* Vkinek bajában résztvenni. — *So wirst du jedwedem, der es höret, wert des Mitleid's sein:* Ha kinek beszélnéd, mosolyogva szánna (Ar: BH. 2: 8).

Mitleider. — *Besser zehn Neider, als ein Mitleider:* Adjon Isten sok irigyet, kevés szánakodót (Erd.). Jobb száz irigy, mint egy szánó (Nyr. XV: 568).

Mitmachen.—*Mit seinem Herrn machte er so manchen Feldzug mit oder nahm er an manchem Feldzug theil:* Sokszor volt urával háborúban része (Ar: ToldiE. 1: 9). — *Die Mode mitmachen:* Divat szerint járni. — *Der hat schon viel mitgemacht:* Sok pénteket ért már (sok szerencsétlenség érte már, Nyr. V: 264).

Mitnehmen. — *Die Krankheit hat mich mitgenommen:* Megviselt a betegség. Erősen megszűrt engem ez a betegség (Nép, Erdély). Nagyon letett engem az a betegség (Nép, Dunán túl). — *Das Heer ist hart mitgenommen (worden):* A sereg súlyos vereséget szenvedett. — *Die Ketzerei hat Frankreich hart mitgenommen:* Francziaországot az eretnekség súlyosan nyomorgatta (Vers. 66). — *An seinem Lebensende, wo er vom Schicksal so hart mitgenommen wurde:* Élte vége felé, mikor a sors kereke lejárta (Jók: Életemből 246). — *Die Weingarten wurden vom Sturm stark mitgenommen:* A szőlőkben nagy kárt tett a vihar. — *Mein Beutel war durch verschiedene Ausgaben stark mitgenommen:* Mindenféle költségek meglapíták erszényemet (KisfK: VígBesz. 53). — *Der Mangel an allen Sachen [die Entbehrung] hat uns sehr übel mitgenommen:* A szükség nagyon elővett bennünket (Vers. 19).

Mitspielen. — *So hast du ihm mitgespielt?* Így bántál el vele? — *Einem übel mitspielen:* Megadni vkinek (NySz.). — *Im 3. Stück des Museums spielte er Rájnis übel mit:* Hatalmasan megadta Rájnisnak a Múzeum 3-dik darabjában (Kaz: Levelez. 469). — *Die grosse Hitze hat ihm arg mitgespielt:* A nagy hőség igen megviselte (v. megsanyargatta). — *Er sieht aus wie der Tod, so übel hat ihm die Krankheit mitgespielt:* Olyan, mint a halál képe, úgy megrozzant a betegségbe (Nyr. XXI: 432); úgy megviselte v. letette a betegség. — *Der Verfasser mag sich darauf gefasst machen, dass ihm sehr unsanft mitgespielt werden wird:* A szerző elkészülhet rá (el lehet rá készülve), hogy jól oda fognak mondogatni neki.

Mitsprechen. — *Der bekannte Verfasser darf wohl als befähigt gelten, in der vorliegenden Frage ein ernstes Wort mitzusprechen:* Az ismert szerző illetékesnek tekinthető arra, hogy az előttünk levő kérdéshez neki is komoly szava v. hozzászólása legyen.

Mittag. — *Man läutet zu Mittag:* Levesre harangoznak (Nyr. VII: 518). Húzzák a levesnótát. — *Gegen Mittag:* Dél tájban. — *Zu Mittag speisen:* Ebédelni.

Mittagsmahl. — *Wenn Sie das Mittagsmahl serviert oder aufgetragen haben, können Sie fortgehen:* Ha feltálalta v. feladta az ebédet, elmehet.

Mittagssonne. — *So lang am Himmel*

glühend die Mittagssonne stand: Valamíg a hév nap dele járt az égen (Ar: BH. 5: 18).

Mitte. — *In euerer Mitte:* Köztetek. — *Aus euerer Mitte:* Közületek. — *Einer aus ihrer Mitte:* Valaki a maguk fajtája közül. — *In der Mitte des Sommers:* Nyár derekán. — *Um die Mitte des Jahrhunderts:* A századnak közepe táján. A századnak derekán. — *Im Erbe seiner Väter ist Buda Herr zur Stunde, denn er war in der Mitte:* Most Buda országol (mert ő vala közbűl) atya örökségén (Ar: BH. 1:2).

Mittel. — *Das einzige Mittel war noch ...:* Az egyetlen mód az volt, hogy ... — *Das ist ein gutes Mittel für oder gegen Brustschmerzen:* Ez jó szer v. orvosság a mellfájásról v. a mellfájás ellen. — *Alle Mittel und Kräfte aufbieten:* Minden erővel és eszközzel azon lenni. — *Nun werd' ich andere Mittel ergreifen:* Más eszközökhöz fogok nyúlni. — *Das äusserste Mittel ergreifen:* A legvégső eszközhöz nyúlni. — *Wenn man nicht Mittel und Wege findet, den Bruch zu vermeiden:* Ha módját nem találják a szakadást elkerülni (PHirlap V: 39. vczikk). — *Sie würden Mittel und Wege finden:* Lelnének abban módot (Ar: HátrPr. 244). — *Der gastfreundliche Hausherr fand Mittel und Wege, damit sein guter Ruf keinen Abbruch erleide:* A szíves gazda kilelé a sorját [v. megtalálta módját], hogy a becsülete ne szenvedjen csorbát (Ar: Daliás Id. II.). — *Gieb mir ein Mittel dagegen an:* Adj valami tanácsot ez ellen. — *Er frug sie, was es dagegen für ein Mittel gäbe, dass seine Tochter nicht immer so traurig sei:* Megkérdezte tőlük, hogy mivel lehetne annak elejét állani [v. venin], hogy az ő lánya ne lenne mindig olyan szomorú (Ung. Revue VI: 484). — *Ich habe Mittel, um zu leben:* Van miből éljek. — *Weder Mittel, noch Wege wissen:* Nem tudom útjátmódját. — *Auf Mittel und Wege denken od. sinnen:* Gondolkodni annak a módjáról, miként ... — *Er hat sich ins Mittel gelegt:* Közbevetette magát. — *Sich ins Mittel schlagen:* Beleavatkozni, közbelépni. — *Sich für jemanden ins Mittel schlagen:* Beleavatkozni, közbelépni. — *Zu einem Mittel seine Zuflucht nehmen:* Vmely eszközhöz folyamodni.

Mittelding. — *Ein Mittelding zwischen Mensch und Thier:* Fél ember, fél állat.

Mittelpunkt. — *Der Mittelpunkt einer Handlung:* A cselekvénynek éltető lelke.

Mitten. — *Mitten auf der Gasse:* Az utcza közepén. — *Mitten im Heu:* A széna közepett. — *Mitten im Trinken:* Ivásközben.

Mitternacht. — *Wir mussten eilen, es war schon nach Mitternacht:* Sietni kellett, az idő éjfélutánra járt (Jók: RRáby II: 83).

Mittheilen. — *Lass dir meinen Reiseplan mittheilen:* Hadd közlöm veled úti tervemet. — *Dem Fragesteller seine eigenen Erfahrungen mittheilen:* A kérdezőt saját tudomásával megismertetni (Jók: ErdAr. II: 81).

Mitthun. — *Da thu' ich nicht mit:* Ebben én nem veszek részt (Jók: RRáby II: 236).

Mitwirken. — *Er wirkte mit, dass H. verurtheilt wurde:* Neki is része volt abban, hogy H.-t elítélték.

Mitwissen. — *Ohne sein Mitwissen od. Wissen:* Híre-tudta nélkül. Híre nélkül. Tudta nélkül.

Mobil. — *Mobil machen:* Mozgósítani.

Mode. — *Seitdem diese Mode bei uns eingerissen od. aufgekommen ist:* A mióta a divat hozzánk is beütött (Nyr. IV: 276). — *Diese Mode hat jetzt sehr überhandgenommen:* Ezt a divatot most nagyon fölkapták. — *Es ist Mode:* Divatban van. — *Diese Tracht ist von da an allgemeine Mode geworden:* Ez a viselet ettől kezdve elfogadott divattá lett. — *Es ist etwas nicht mehr Mode:* Kiment a divatból. — *Es war eine alte Mode:* Régente járt az a divat. — *Es wurde etwas Mode:* Divatra kapott. Divatos lett. Lábra kapott. — *Eine Mode aufbringen, einführen:* Valamit divatba hozni. — *Eine neue Mode aufbringen:* Új divatot kezdeni. — *Eine alte Mode wieder aufbringen:* A régi divatot felfrissíteni, vmit újra divatba hozni v. felkapatni. — *Fremde Moden einführen:* Idegen szokásokat honosítani meg. — *Die Mode mitmachen:* Divat szerint járni. — *Ich habe es so an der Mode:* Én ezt így szoktam. Nálam ez a divat. — *Aus der Mode kommen:* Elavulni. Divatját mulni. Kimenni a divatból. — *Man ist meiner überdrüssig, ich bin wie ein Kleid*

das aus der Mode gekommen ist: Megunt vagyok, divatját mult ruha (Shak. XIII: 69. Rákosi). — *Da sind die Kinder schon aus der Mode gekommen:* Itt már divatja mult a gyermekeknek (Viharos: Az én fővárosom 8). — *In Mode k o m m e n:* Divatra kapni (Nyr. II: 38). Divatossá lenni. Lábra kapni. — *In die Mode b r i n g e n:* Divatba hozni.

Modeln. — *Vielleicht modeln die sich entwickelnden Gefühle das sich entwickelnde Gesicht:* Talán a fejlő érzelmek idomítják át a fejlő arczot (Jók: ArEmb. III: 50).

Modern. — *Das ist nicht modern:* Ez a módi nem jár (Nyr. XIV: 281). — *Modern werden:* Divatra kapni.

Mögen: Képes, tud, bír, -hat; szeret (*ich möchte:* szeretnék). — *Es ist leicht, das wegzugeben, was man selbst n i c h t mag:* Könnyű adni, a mi nem kell. — *D a s möchte i c h n i c h t z u g e b e n:* Ezt már nem engedném. — *Er mag g e h e n:* Mehet! Hadd menjen! — *Mögen sie immerhin m u r r e n, ich werde doch sagen, was ich denke:* Moroghatnak a hogy tetszik vagy hadd zúgolódjanak, azért én kimondom, a mit gondolok. — *Mag a u c h . . ., s o d o c h . . .:* Jóllehet . . ., mégis . . . — *W a s mag g e s c h e h e n s e i n?* Mi történhetett? — *Seine Genossen mochten s i c h im Lager zu Widdin noch so viele schöne Märchen e r z ä h l e n, von einer englischen Intervention: er hielt nichts darauf:* Beszélhettek társai a viddini táborban szép meséket angol intervenczióról. Nem adott rá (Jók: EnyémT. 3: 71). — *Horatius mochte g l a u b e n, dass das Publikum das Geständnis seiner Ambition für Naivität halten dürfte:* Horatius talán azt hitte, hogy ambitiója bevallását a közönség naivságnak veszi (Csengeri: Catilina 10).

Möglich. — *Es ist möglich, d a s s . . .:* Meglehet, hogy . . . — *Möglich, dass es noch heute regnet:* Úgy fordúl, még ma esik (Nyr. VIII: 40). — *S o v i e l möglich:* A mennyire lehet. Lehetőleg. — *Gieb Acht, ich bitte dich, so viel es deiner Klugheit nur möglich ist:* Vigyázz, kérlek, a mint szemességedtől kitelik, mindenre (Vers. 98). — *Sie trachteten, s o w e i t möglich, ihre schwierige Aufgabe zu lösen:* A lehetőségig iparkodtak megoldani nagy feladatukat (Ar: HátrPr. 253). — *W o möglich:* Ha csak lehet. — *E s i s t n i c h t möglich:* Nincs mód benne. — *S o f r ü h, a l s möglich:* Lehető legkorábban, lehetőleg korán. — *S o k u r z w i e möglich:* Lehető legrövidebben. — *Das Unmögliche möglich m a c h e n wollen:* A lehetetlent lehetővé akarja tenni. (Csak a lehetetlent lehetne letetni Ar.). — *Ich t h u e jmdm a l l e mögliche E h r e a n:* Megadom vkinek a tőlem telhető tiszteletet. — *Ich kann mich möglicher Weise irren:* Lehet(séges), hogy tévedek.

Möglichkeit. — *Es ist keine Möglichkeit da:* Nincs rá mód. Nincs rá lehetőség. — *Wenn es irgend eine Möglichkeit ist:* Ha valamikép lehetséges. — *Es giebt keine Möglichkeit oder es ist unmöglich, uns zu erholen:* Nincs mód benne, hogy felépülhessünk (NySz.). — *Ich sehe keine Möglichkeit, wie Sie herauskommen könnten:* Én nem látom módját, hogy Kegyelmed kijönne (RákGy: Lev. 49).

Mohr. — *Ein Mohr lässt sich nicht weiss machen* (Jerem. 13: 23): Szerecsent nem lehet fehérre mosni. Szerecsent hiába mosdatsz. Haszontalan dolgok kopaszt borotválni, szerecsent szapulni (NySz.).

Moment. — *Dieses flüchtige Moment entgeht leicht unserer Aufmerksamkeit:* E rövid mozzanat könnyen elfutja figyelmünket (Ar: HátrPr. 55). — *In dem Moment fand er gar keine Antwort:* Egy hirtelen v. hirtelenében nem tudott mit felelni.

Monat. — *Dreimal im Monate oder monatlich:* Háromszor havonként.

Mond. — *Die Sonne od. der Mond geht schon früher auf:* Már korábban kel fel a nap v. a hold. — *Der Mond wächst:* A hold telik. — *Der zunehmende Mond:* A telő hold.— *Was kümmert's den Mond, dass die Hunde bellen:* Nem hallik eb ugatása mennyországba (Erd.). Kutyaugatás nem hallik mennyországba (Nép; v. Szamárbőgés, —ordítás . . .).

Mondlicht. — *Kehre zurück beim Mondlicht zu deiner ruhigen Heimat:* Térj vissza hold sugára mellett nyugalmas fészkedig (Lévay: Szellő és patak). — *Ich pflege auch allein zu wandeln, manchmal auch beim Mondlicht:* Én magamban is elmegyek [eljárok], el néha még a hold fénye mellett is (Kaz: Lev. III: 142).

Montag. — *Blauer Montag:* Szent heverdelnap (Erd.).

Mops, mopsen. — *Sich langweilen od. sich amusiren, wie ein Mops, od. wie ein Mops in der Schublade oder im Rosengarten* (Schrader 105); *sich mopsen:* Mulatni, mint a kutya a kútban (Nyr. V. 516). Unatkozni.

Moralisch. — *Seine Handlungsweise auf einen festen moralischen Grund bauen:* Cselekedeteit szigoru erkölcsi elvek szerint irányozni. — *Moralisch vernichtet:* Erkölcsi halott.

Mord. — *Seine Hände od. sich mit einem Morde besudeln:* Kezeit vérrel fertőztetni meg. — *Mord Element!* Ej villogó villám! (KisfK: VígBesz. 165). Lánczos lobogós!

Mörder. — *Ihn erschlug eines Mörders Hand:* Gyilkos erőszak ölte meg őt (Ar: Tetemrehívás). — *Einem Mörder dingen:* Gyilkost bérelni. Orgyilkost fogadni.

Mordio. — *Zeter und Mordio schreien:* Vészt és jajt kiáltani (Ar.).

Morgen, morgen. — *A n b r u c h des Morgens:* Hajnal hasadta, virradat. — *Der Morgen b r i c h t a n:* Hajnallik, hajnalodik. — *Niemand weiss, was der Morgen bringt:* A ki a mát megadta, holnapot nem igérte. — *Der Morgen d ä m m e r t:* Hasad a hajnal (NySz). — *Kaum g r a u t e der Morgen, so hatte die Prinzessin nichts Eiligeres zu thun, als zu ihrem Vater zu laufen und Klage zu führen:* Reggelre kelve a királylánynak első gondja is az volt, hogy az apjához futott panaszra (UngRevue VI: 485). — *E s w i r d Morgen:* Hajnallik. — *Es b i e t e n dir diese müden Lippen e i n e n g u t e n Morgen:* Fogadj jó reggelt e bágyadt ajakról (Shak. II: 37. Vörösm.). — *(Ich wünsche einen) g u t e n Tag od. Morgen:* (Adjon isten) jó napot v. jó reggelt. — *A m Morgen sagt der Mann zu seinem Knecht:* Másnapra kelve azt mondja az ember a szolgájának (Népk. III: 415). — *F r ü h am Morgen od. morgens:* Korán reggel. — *B i s a n d e n h e l l e n, l i c h t e n Morgen. Bis zum hellen Morgen:* Kivilágos - kivirradtig (Dug: Pb. II: 194). — *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen:* Mit ma végezhetsz, ne halaszd holnapra (Zrinyi: Aphorism. 9). — *Heute lieber ein Ei, als morgen ihrer drei. Ein Sperling in der Hand ist besser, als zehn auf dem Dache. Ein Gewiss ist besser, als zehn ungewiss:* Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. Jobb a biztos ma, mint a bizonytalan holnap (Nyr. XIII. 42).

Morgengebet. — *Täglich im Morgengebete zu Gott beten für jemd:* Minden reggel belefoglalni vkit imádságába.

Morgenroth. — *Sie ging auf, wie das Morgenroth aus trüben Wolken:* (Szobája rejtekéből) előtünt, mint a hajnalpír komor felhők közül. — *Das Morgenroth der Freiheit dämmert herauf:* A szabadság hajnala felpiroslik.

Morgenstunde. — *Morgenstund' hat Gold im Mund:* A ki korán kel, aranyat lel. Az az úr, ki korábban kel (Nyr. X. 472). — *Trinken bis zur frühen Morgenstunde:* Reggelig v. virradtig idogálni.

Motivieren. — *Es hätte schwer gehalten, seine äussere Erscheinung zu motivieren:* Külsejét nehéz volna igazolnia (Jók: ArEmb. III: 158).

Mücke. — *Hungrige Mücken beissen schlimmer:* Az éh szúnyog jobban csíp v. nehezet csíp (Erd.). — *Aus einer Mücke einen Elephanten machen:* Légyből is elefántot tüntetni (Erd.). A szálkát gerendának nézni. Szálkából gerendát csinálni (Faludi 421). Felfujni a dolgot.

Mucken. — *Sie wagten nicht einmal zu mucken:* Meg se mertek mukkanni. — *Wagst du mit einem Worte zu mucken?* Mersz még egy szót szólni? Mersz még egyet mukkanni?

Müde. — *Er setzt sich nieder, um seinen müden Gliedern Ruhe zu gönnen:* Leül, hogy nyugoszsza eltörődött testét (Ar: Családi kör). — *Ich bin einer Sache müde:* Megelégeltem valamit. Belefáradtam v. beleuntam vmibe. — *Der alte König, des Herrschens müde, will jeder Tochter ihr Erbtheil ausfolgen:* A vén király, megunván a királyoskodást, ki akarja adni minden leányának a maga jussát (Greg: Shak. 190). — *Ich bin es nun müde zu warten:* Belefáradtam a várakozásba. — *Müde (bis) zum Hinsinken:* Rogyásig fáradt. — *Jmd. müde machen:* Vkit kifárasztani. — *Müde werden:* Elfáradni, kifáradni.

Mühe. — *Was g i b s t du d i r vergebliche Mühe?* Mit hánysz falra borsót (NySz). — *Gottlob! das hätten wir auch hinter uns, um einer Frau willen werd' ich mir nie mehr Mühe geben:* Hála isten! ezen is általestem; egy asszony kedvéért én többé nem fáradok soha (KisfK: VígBesz. 131). — *Das war aber*

alles vergebliche od. verlorene Mühe: Az bizony mind falrahányt borsó maradt (Győry : DQuich. 8). — *Allein da war bereits alle Mühe verloren:* Dejszen üthették már azoknak bottal a nyomát (Jók : RRáby II : 189). — *Viele Mühe aufwenden:* Sokat fáradozni. — *Sich Mühe geben:* Fáradozni vmin. Nem sajnálni a fáradságot. — *Sich mit etwas viel Mühe geben:* Sok fáradságot fordítni vmire. — *Er gibt sich viel Mühe, das Amt zu erlangen:* Nagyon utána van (v. töri magát utána, v. rajta van), hogy megkapja a hivatalt. — *Gib dir meinetwegen keine Mühe:* Miattam ne fáradj. — *Sich vergebliche Mühe machen:* Hasztalan fáradozni. — *Er nähme sich Mühe ihren Wert billig zu beurtheilen:* Fáradságot venne amazok becsét méltánylani (Ar: HátrPr. 500). — *Er nahm sich die Mühe od. er liess sich die Mühe nicht verdriessen, der Sache nahzugehen:* Nem restellte a fáradságot s utána járt, v. hogy utána járjon. — *Nicht so viel Mühe will er sich nehmen:* Még ennyi fáradságot is sajnál (Antib.). — *Keine Mühe scheuen. Sich keine Mühe verdriessen lassen:* Nem sajnálni v. nem restelni a fáradságot. Semmi fáradságtól vissza nem riadni. — *Es lohnt sich nicht der Mühe:* Nem érdemli (v. nem éri meg) a fáradságot. Nem érdemes vele vesződni. — *Es ist der Mühe wert:* Megérdemli a fáradságot. — *Mit vieler Mühe. Mit grosser Mühe:* Bajjal. — *Mit Mühe und Noth:* Ügygyel-bajjal. Nagy fáradsággal. Nagy erőltetéssel (Jókai).

Mühle. — *Die Mühle klappert:* A malom zakatol. — *Wer zuerst zur Mühle kommt, mahlt zuerst:* Ki előbb megy a malomba előbb őröl (Erd.).

Mühsam. — *Am Schwerte schleppt er mühsam den Leib, der dürr und hager:* Görbe szikár testét kardon alig vonja (Ar : BH. 37).

Müller. — *Müller, Schneider und Weber werden nicht gehenkt, das Handwerk gienge sonst aus:* Ha minden molnárt, a ki lop, felakasztanának, kiveszne a mesterség (Erd.).

Mund. — *Das wird ihm keinen fetten Mund machen:* Nem vásik benne a foga (azaz: Meg nem nyeri, a mit kiván. Kovács: Közm. 51.) Felkopik attól az álla. Orra tőle foghagymás. Hijában fáj arra foga (azaz : Haszontalanul kivánja. Kovács : Közm. 31.) Foly a nyála reá, de nem kopik szája benne: nem nyeri meg, a mit kiván (80). — *Er hat einen losen Mund:* Féktelen nyelvü. Féktelen nyelve van. — *Reinen Mund gehalten!* Se ne tudj, se ne láss (ne beszéld ki a titkot Nyr. I: 415). — *Dein Mund steht nie still:* Meg sem áll a szád (Nyr. V. 85). — *Wes das Herz voll ist, des geht der Mund über:* Kinek szíve telve, megoldik a nyelve. A mitől a szív elárad, kimondja ajkunk. — *Nach meinem Gebiete wässert Seiner Herrlichkeit wohl auch schon lange der Mund:* Az én territoriumomra is régen fáj a foga ő kegyelmének (Jók : ErdAr. II : 112). — *Es wässert mir der Mund danach:* Fáj (v. vásik) rá a fogam. Még a nyála is foly tőle (Nyr. VII. 33). Még a nyála is folyik utána. — *In sieben Dörfern findet man kein solches schmuckes Weibchen; und siehst du sie, ich weiss es wohl, dir wässert nach ihr der Mund:* Nincs hét határban ily menyecske másik; tudom, ha látod, inyed érte vásik (Délib. h. 113). — *Es wässerte ihm so lange der Mund nach dem süssen Apfel, dass er ihn endlich pflückte:* Addig folya nyála [az alma] édességére, hogy végre le-szakasztá (Pázm: Préd. 905). — *Die Welt wird Mund und Augen aufreissen:* A világnak szeme-szája tátva marad.(Jók :FGyém. IV: 31).—*Den Mund aufthun, öffnen:* A száját kinyitni, eltátani v. feltátani. — *Den Mund halten:* A szájat befogni, hallgatni. — *Der vor grossen Herren Mund hält:* A ki a nagy urak előtt szépen befogja a száját (Jók : RRáby. I : 158). — *Mehr denn einmal öffnet zur Antwort er den Mund:* Ajzotta nem egyszer száját feleletre (Ar : BH. 10 : 23). — *Kaum hatt' der greise Seher geschlossen seinen Mund:* Alighogy az ősz pap ajakát bezárta (9: 21). — *Er vergass den Mund offen vor lauter Staunen:* Elállott a szeme-szája a nagy csudálkozásba[n] (Nyr. I: 456). — *Jmdm den Mund stopfen:* Vkinek száját bedugaszolni (NySz.) v. bedugni. Vkit elhallgattatni. — *Jmdm den Mund verbieten:* Elhallgattatni, hallga-tásra kényszeríteni vkit. — *Einer von euch wird sich den Mund verbrennen:* Egyiteknek megégeti a kása a száját

(NySz.). — *Bei etwas den Mund spöttisch verziehen:* Ajkát gúnyosan félrehúzni. — *Er hat mir den Mund wässerig gemacht:* Keresztülhúzta szájamon a mézes madzagot. — *Den Mund zuhalten:* Befogni a száját (nem: betartani). — *Wir wollen uns den Mund zuhalten, da hier die Luft das ganze Jahr hindurch verpestet ist:* Fogjuk be ajkainkat, mert itt egész éven át dögletes a levegő (Jók: MFöld. 108). — *Was meinem Munde entschlüpfte. Was mir entschlüpft ist:* A mit kiszalasztottam a számon (Jók: ArEmb. V: 125). — *Sich die Nahrung am Munde abdarben:* A szájától vonni el v. meg a falatot. Szájától a falatot elszakítani (Ar: Lev. 295). — *Was aus jmds Munde geht od. kommt:* A mit vkinek szája kiejt. A mi valakitől hallható. — *Du nimmst mir das Wort aus dem Munde:* Számból vetted ki a szót (Nyr. XII: 378). Nyelvemről olvastad le. Vki szájából kikapni a szót (NySz.). — *Hoheit haben mir das Wort aus dem Munde genommen:* A nyelvemről vette le nagyságod a szót (Jók: ErdAr. I: 110). — *Vernehmt dieses aus seinem eigenen Munde:* Halljátok hát ő tőle magától. — *Ich weiss es aus seinem (eigenen) Munde:* Ő tőle tudom. Ő tőle hallottam. Tulajdon szájából hallottam. — *Im Munde führen od. haben:* Hangoztatni. Ajkain viselni. Pengetni. Mondogatni. — *Der Soldat, der immer Schlachten im Munde führt, ist meistens feig:* A mely katona mindig csatát penget ajkain, az többnyire félénk (KisfK: VígBesz. 11). — *Sein Name ist in aller Leute Mund:* Neve közszájon forog (Nyr. XIX: 304). — *Das Wort ist ihm im Munde stecken geblieben:* Torkán akadt a szó. Szájába ragadt a szó. — *Jemanden in den Mund der Leute bringen:* Vkit hírbe keverni. — *In aller Leute Mund kommen:* Hírbe keveredni. — *Was der Hofkammer von einem Ohrenbläser in den Mund gelegt worden war:* A mit a Hofkammernek a szájába adott valami besugó (Jók: ArEmb. II: 125). — *Das ist euch in den Mund gelegt:* Szájatokba vagyon az rágva (NySz.). — *Was euch der Papst in den Mund legt:* A mit a pápa szátokba rág (NySz.). — *So wie es König Etzel gelegt ihm hatte in den Mund:* Szájába miképen Etele hős adta (Ar: BH. 4: 45). — *Etw. oft in den Mund nehmen:* Vmit gyakran emlegetni. — *Sie kann sich mit dem Munde gut behelfen:* Jól pereg a nyelve. — *Diese Scene wollte Iván schon durchaus nicht mit einem gaffenden Munde mitansehen:* Erre a jelenetre meg épen nem akarta Iván a száját tátani (Jók: FGyém. I: 141). — *Mit offenem, aufgesperrtem Munde da stehen:* Tátott szájjal állani. Szájtátva ácsorogni. Száját tátani. — *Jmdm nach dem Mund reden:* Vkinek a szája íze szerint beszélni. — *Jmdm über den Mund fahren:* Vkit lepirongatni, leszidni. — *Jmdm um den Mund gehen:* Hizelegni vkinek. Szája íze szerint beszélni. — *Ich habe es oft von seinem Mund gehört:* Gyakran hallottam ő tőle. — *Reden, was einem vor den Mund kommt:* Kimondani, kikottyantani, kifecsegni, a mi a nyelvére jön. — *Ein Blatt vor den Mund nehmen:* Befogni a száját (Fin.). — *Kein Blatt vor den Mund nehmen:* Kimondani a szót (Fin.). Szabadon, tartózkodás nélkül beszélni. — *Jmdm etwas vor dem Munde wegnehmen:* Vmit vkinek az orra elől elvenni.

Münden. — *Die Theiss mündet in die Donau:* A Tisza a Dunába szakad vagy ömlik v. torkollik.

Mündlich. — *Doch davon mündlich:* De erről szóval (élőszóval, személyesen). — *Mündlich bringt man so was schwer zu Stande. Mündlich fällt einem so was sehr schwer:* Ilyes dolog úgy élőszóval nehezen megy (Kovács: FarsKal. 34).

Munkeln. — *Von Ocskay munkelt man nichts gutes:* Ocskairól rossz szél fuj (NySz.).

Munter. — *Die kleine Minka ist munter wie ein Fisch:* A kis Minka friss, mint a hal (Kovács: FarsKal 46). — *Er schwang oder warf sich auf sein munteres Pferd:* Pajzán lovára kapott (NySz.).

Münze. — *Diese Münzen sind gang und gebe bei uns:* Közöttünk forognak e pénzek (Jók: FehérR. 167). — *Das ist eine Münze, welche hier nicht gangbar ist:* Ez a pénz nem foly [v. forog] itten (NySz.). — *Diese Münze ist schon ausser Kurs, — ist nicht mehr gang und gebe:* Ez a pénz már nem jár (Nyr. XIV: 280). — *Münzen ausbringen:* Pénzt kibocsátani (Fin.) v. forgalomba bocsátani. — *Was Ihr sagt,*

nimmt man auch nicht für bare Münze: A kend szava se kész-pénz (Nyr. IV: 33).

Mürb. — *Mürb machen:* Megpuhítani.

Murmeln. — *Unter den Jägern begann sich ein Murmeln der Verwunderung und der Ungläubigkeit bemerklich zu machen:* A vadászok közt a csodálkozás és hitetlenség zúgása kezde terjedezni (Jók: ErdAr. I: 13).

Murren. — *Ohne Murren:* Zúgolódás nélkül.

Musicieren. — *Man musiciert:* Szól a zene.

Musik. — *Jmdm eine Musik bringen:* Vkit zenével megtisztelni. — *Nach der Musik ins Treffen ziehen:* Zeneszóval vonulni csatába v. az ütközetbe. — *Nach der Musik tanzen:* Muzsikára tánczolni.

Musikbegleitung. — *Der Zug setzte sich unter Musikbegleitung in Bewegung:* Zeneszóval (zene mellett) indult meg a menet.

Musse. — *Musse haben zu etwas:* Ráérni vmire. — *Wenn ich etwas Musse bekomme:* Mihelyt egy kis szabad időhöz jutok.

Müssen. — *Ich muss f o r t:* El kell mennem. — *Ich musste an seinem Hause v o r b e i:* El kellett mennem háza előtt. — *Es muss nun einmal s e i n, ob es will oder nicht:* Ennek meg kell lenni, ha törik szakad (UngRevue VII: 565). — *Das muss ich s a g e n: gut, sehr gut!* Azt meg kell adnom: derék, igen derék! (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Du musst ihn wie deinen Vater e h r e n:* Úgy tartozol őt becsülni, mint atyádat. — *Wir müssen einen Führer und Leiter h a b e n:* Vezérre és vezetőre van szükségünk. — *Kaufe, was du unumgänglich nothwendig haben musst:* Vedd meg azt, a mire elkerülhetetlenül szükséged van. — *Ich muss a u s r u f e n:* Nem tudom megállani, hogy föl ne kiáltsak. — *Nur das eine muss ich b e m e r k e n:* Még csak azt az egyet jegyzem meg. — *Ich muss b e f ü r c h t e n, d a s s . . .:* Attól tartok, hogy . . . — *Ich muss m i c h w u n d e r n:* Csodálkozom. — *Ich muss b e d a u e r n:* Sajnálom, . . . — *Es musste s i c h t r e f f e n:* Véletlenül úgy esett. — *Ihr müsstet denn g l a u b e n:* Hacsak azt nem hiszitek. — *Du müsstest denn etwas d a g e g e n h a b e n:* Hacsak nincs valami ellenvetésed. — *Welcher glühende Eifer muss nicht den Archimedes b e s e e l t h a b e n:* Mily lángoló buzgalom lelkesítheté Archimedest. — *Du musst i h n g e k a n n t h a b e n:* Lehetetlen, hogy nem ismerted volna. — *Ein jeder muss höchst g l ü c k l i c h s e i n, der . . .:* Mindenki okvetetlenül boldog, a ki . . . — *Dieser Mensch muss s c h l e c h t s e i n:* Ez az ember bizonyosan rossz. — *Wenn etwas vorfallen sollte, was du w i s s e n musst, so werde ich dir schreiben:* Ha olyasvalami történik, a mit jó lesz tudnod, majd írok. — *Ihr müsst nicht das Unmögliche w o l l e n:* Ne kívánjatok lehetetlent. — *Du musst nicht v e r g e s s e n, dass du Cicero bist:* Nem szabad feledned, hogy Cicero vagy. — *Du musst nicht w ü n s c h e n:* Nem szabad azt kívánnod. — *Man muss im Kriege nichts v e r a c h t e n:* A háborúban nem szabad semmit se kicsinyelni.

Müssig. — *Müssiges Gerede. Unnützes Zeug:* Szófia beszéd. — *Einen müssigen Zuschauer bei etwas abgeben:* Részvétlen nézőként szerepelni. — *Müssig gehen:* Henyélkedni (Fin.). Henyélni. Kerülni a dolgot. — *Geld, das müssig liegt:* Heverő pénz. — *Müssig stehen:* Ácsorogni. — *Einen Monat verbrachte er müssig:* Elhévizált egy hónapot (PhilKözl. X: 985).

Müssiggang. — *Müssiggang ist aller Laster Anfang:* A henyélés minden bűnök szülőanyja.

Muster. — *Sich nach keinem fremden Muster richten:* Senki példáját nem követni. Senki után nem indulni. — *Das Schaffen nach fremden Mustern:* Idegen képmásra alkotás (Bánóczi: KisfK. I: 256). — *Jmd. zum Muster nehmen:* Példaképül választani vkit. Hímet varrni valakiről (NySz.).

Muth. — *Mein Muth s i n k e t:* Hanyatlik a kedvem (Vers. 100). — *Der Muth fängt mir an zu sinken:* Inamba száll a bátorságom. Lábába szállott bátorsága (NySz.). — *Es i s t ihm der Muth a u s d e m H e r z e n g e f a l l e n:* Szárába szállott a szíve (Dug: Pb. I: 139). — *Ich b e k o m m e Muth:* Kedvem jött reá, hogy. . ., vagy kedvem kezd hozzá jönni (Márton: Lat. 44). Nekibátorodom. — *Einem Muth e i n f l ö s s e n:* Vkit felbátorítani v. buzdítani, biztatni. Bátorságot önteni vkibe. — *Euer Schreiben flösste mir neuen Muth ein:* Kegyelmed levele lelket ada [önte] én belém (NySz.). — *Die Worte des Hauptmannes flössten*

ihr Muth ein: A kapitány szavai erőt költöttek lelkében (Jók: ArEmb. II: 140). — *Muth fassen:* Felbátorodni, nekibátorodni. — *Einst fasste das kleine Mädchen Muth und fragte den fürchterlich schweigsamen Mann, ihren lieben Vater:* Egyszer a kis leány neki emberelte magát, hogy megszólítsa azt a szörnyen hallgató embert, az édes apját (Jók: RRáby II: 192). — *Man soll den Muth seiner Überzeugung haben:* Legyen az embernek bátorsága megvallani vagy bevallani meggyőződését. — *Einem Muth machen:* Felbátorítani vkit. Kedvet csinálni vkinek (Vers. 72). — *Einem den Muth vernehmen* [*od. benehmen*] (Lessing: HambDram. Einleitg.): Vkinek elvenni a kedvét. Vkit elkedvetleníteni. — *Den Muth sinken lassen. (Vollends) verzagen:* Magát nekiereszteni (NySz.). Magát elhagyni. Elcsüggedni. Bátorságát elveszteni. — *Er hat den Muth sinken lassen:* Bátorsága megcsökkent, meghanyatlott (Vers. 176). Lábába szállott bátorsága (NySz.). — *Zeige jetzt deinen Muth:* Most mutasd meg bátorságodat. — *Einem Muth zusprechen od. einsprechen:* Bátorítani (szóval) vkit. Felbátorítani. Biztatni. — *Frohen od. guten Muthes sein:* Jókedvűnek lenni. Jó kedvében lenni. — *Sei guten Muthes:* Légy jó kedvvel (Nyr. XVIII: 52). — *Daher sei gutes Muths:* Légy hát jókedvű. Ne csüggedj tehát. Ne búsulj, ne félj. — *Er ist üblen Muths:* Fé kedvvê van (Nyr. XIV: 231). — *Wenn es dir dazu an Muth gebricht:* Ha nincs hozzá bátorságod. — *Wie ist dir zu Muthe?* Milyen kedvben vagy? Hogy vagy? Hogy érzed magad? — *Ihm ist nicht wohl zu Muthe:* Kelletlenül érzi magát. Nyomott hangulatban van.

Müthchen. — *Sein Müthchen an einem kühlen* (Sirah 10, 6): Vkin kitölteni a mérgét. Bosszúját tölteni vkin (NySz.). Bosszúját megállani (NySz.).

Muthig. — *Das war endlich einmal ein muthiges Wort:* Ez aztán valahára emberül volt mondva.

Muthmasslich. — *Der muthmassliche Thronerbe:* A reménybeli trónörökös.

Muthmassung. — *Muthmassungen aufstellen über etwas:* Vmiről hozzávetőleg ítélni.

Muthwillig. — *Muthwilliges Gelächter schallt dazwischen; schnurrige Anekdoten werden der Reihe nach aufgetischt:* Van dévaj kaczagás; járják a bohó adomák (Jók: EnyémT. I: 10).

Mutter. — *Wie die Mutter, so die Tochter:* Aczél anyának tűzkő a leánya (Erd.). — *Von oder durch jmd. Mutter sein oder werden:* Vkitől terherbe esni. — *Diese Meinung wurde die Mutter vieler Irrthümer:* E nézet sok tévedés szülőokává lett v. sok tévedést szült. — *Der keine Mutter mehr hat:* Anyátlan. — *Eine mutterlose Waise:* Anyátlan árva.

Mutterleib. — *Das Kind im Mutterleib:* Az anyaméhben levő gyermek. — *Vom Mutterleib an stumm:* Némán született.

Muttermilch. — *Etwas mit der Muttermilch einsaugen:* Az anya tejével szokni vmihez (NySz.) v. színi magába vmit.

Muttersöhnchen: Anyámasszony katonája (Erd.).

N.

Nach. — *Ich wollte ihm nach:* Utána akartam menni v. indulni. — *Seiner Abstammung nach:* Származására nézve. — *Es stirbt ein Baum nach dem andern aus:* Fa fa után kivesz (Ar: Életemből 81). — *Dem Äussern nach:* Külsejére nézve. — *Nach Belieben:* Tetszés szerint. — *Nach dem Beschluss der Vornehmsten:* A főemberek határozata szerint. — *Der Gelehrsamkeit nach fehlt ihm nichts:* Tudomány dolgában nem hiányos. — *Nach Köpfen:* Fejenkint. — *Diese (Ausdrücke) kommen dem Werte nach einander nahe:* Ezek értékre közel járnak egymáshoz (Lehr 124). — *Der Prinz sieht mir nicht nach langem Leben aus:* A királyfi nem látszik hogy soká fogna élni. A királyfinak nem jósolok hosszú életet. — *Es wurde nach dem Henker gesandt:* A hóhérért küldtek. — *Er hat die Begierde nach fremden Gütern bezähmt:* Az idegen jószágok után való esdeklését megzabolázta (Vers 239). — *Nach und nach verkaufen:* Eladogatni.

Nachahmen. — *Es gab keine so eigenthümliche ländliche Tracht, die nicht*

nachgeahmt, und in Pest auf Bällen, Reunionen, in vornehmen Zirkeln getragen worden wäre: Nem volt Somogyban kurta szűr . . .,' mely biztosítva lett volna, hogy hímet nem varrnak felőle s Pesten bálokban, reuniókban, magas körökben be nem mutatják (Jók: FGyém. II: 185).—*Er bestrebte sich, den Schlachtruf der Ungarn nachzuahmen:* El akarta tanulni a magyarok harczkiáltását (Jók: ErdAr. III: 19).

Nachahmer. — *Ein sklavischer Nachahmer:* Szolgai utánzó.

Nacharten. — *Dem Vater nacharten:* Az apjára ütni, fajzani. — *Er artet dem Vater nach:* Apja fia (NySz.). — *Den Eltern nicht nacharten:* A szüleitől elütni. Nem ütni a szüleire.

Nachbar. — *Böser Nachbar täglich Unglück:* Rossz dolog a rossz szomszéd (Erd.). Rossz szomszédság: török átok. (Ar.)

Nachbarschaft: Szomszédság. — *In der Nachbarschaft:* A szomszédban.

Nachbrauchen. — *Vergeben Sie, dass ich Ihnen dieses Wort nachbrauche:* Bocsásson meg, hogy példája után a szóval élni merészlettem (Kaz: BarnhM. 5: 5).

Nachdem. — *Wenige Jahre nachdem...:* Néhány évvel azután, hogy . . . — *Je nachdem die Umstände sind:* Már a milyenek a körülmények. A körülményekhez képest. — *Je nachdem es die schwierigen Zeitumstände erlaubten:* A szerint, a hogy (v. a mennyiben) a súlyos körülmények engedték.

Nachdenken. — *Er denkt d a r ü b e r nach:* Eszében forgatja (NySz.). Gondolkodik vagy tünődik, vagy tanakodik vmin (nem: vmi fölött, Antib.). — *Er sah die merkwürdigen Dinge mit eigenen Augen und dachte darüber nach:* Látta szemmel és megjárta elméjével a méltóbb dolgokat (Fal. 330). — *Erst jetzt begann er ü b e r d i e G e f a h r nachzudenken:* Csak most kezdett eszmélni a veszedelmen (Jók: ArEmb. V:65). — *Sepp begann nachzudenken:* Józsi gondolkodóba esett (UngRevue VII: 568). — *Ich dachte nach, o b ich nicht zurückkehren sollte:* Gondolkozóba estem, nem kéne-é visszatérni (Nyr. XV: 39).

Nachdenken (főnév). — *Das verständige Nachdenken* (Schopenh: Gracian 89. max.): Okos eszmélkedés (Fal: UE. I: LXXXIX).— *Viel Nachdenken kosten:* Sok fejtörésbe kerülni. — *In tiefes Nachdenken versinken:* Mély gondolatokba merülni. — *Nach reiferem od. reiflichem Nachdenken:* Érett megfontolás után. — *Das ist schon ein Umstand, der zum Nachdenken herausfordert:* Ez már kissé gondolkodóba ejtő körülmény (Jók: F. Gyém. II: 20).

Nachdenklich. — *Das machte ihn nachdenklich:* Ez szeget ütött a fejébe. — *Das (was du sagst) macht die Leute nachdenklich:* Gondolkodóba ejted ezzel az embereket (NySz.). — *Er wurde nachdenklich:* Gondolkodóba esék (NySz.). Gondolóba estem (Nyr. VI: 377).

Nachdruck. — *Es bekommt Nachdruck und Gewicht:* A dolog nagyobb fontosságot nyer. — *Einen besondern Nachdruck auf ein Wort legen:* Vmely szóra különös nyomatékot tenni. Vmely szót különös nyomatékkal ejteni v. különösen megnyomni. — *Mit mehr Nachdruck verfahren:* Hathatósabb eszközökhöz folyamodni. — *Unsere Interessen wollen wir mit gebührendem Nachdruck zur Geltung bringen:* Érdekeinket kellő nyomatékkal fogjuk érvényesíteni (vagy érdekeinknek érvényt szerezni).

Nachdrücklich. —*Nachdrücklich warnen:* Óva inteni. — *Jmd. nachdrücklich vom Laster zurückrufen:* Vkit határozott hangon a bűn útjáról visszahíni v. visszainteni.

Nachfolgen. — *Jmdm auf dem Fusse nachfolgen:* Vkit nyomon követni. — *Auch er folgt ihnen auf den Fersen nach:* Nyomon utánok indul ő is (Shak. II: 207). — *Jmdm auf jeden Schritt und Tritt nachfolgen:* Vkinek a sarkában járni.

Nachforschen. — *Er forscht der Sache nach:* Ő a dolognak utána jár.

Nachforschung.—*Nach gründlicherer Nachforschung darüber:* Rá vonatkozó hosszas kutatás után.

Nachfrage. — *Es ist grosse Nachfrage nach etwas:* Vmit nagyban keresnek (pl. vételre).

Nachgeben. — *Béldi gab dem Rathe des Alten nach:* Béldi hajlott az öreg tanácsára (Jók: ErdAr. III: 68). — *Dem Wunsche nachgeben:* Vkinek kívánságára hajolni. Vkinek kívánságát teljesíteni. — *Jmdm in etw. nichts nachgeben:* Vkinek nem engedni. — *Der Klügste gibt nach:* Okosabb enged (Erd.). Az okosabbik enged.

Nachgehen. — *Seinem Geschäfte nachgehen:* A dolga után járni. — *Ruhig ist's, still auf den Strassen, wie zu alten Zeiten, harmlos geht jeder dem Gewerbe nach:* Az utcza csendes, mint volt hajdanában; gond nélkül űzi minden dolgait (Szem: Zr. 3: 8). — *Dem Müssiggange nachgehen:* Lustálkodásra adni magát. — *Während man seiner Pflicht nachgeht, steht das Haus den Intriguen offen:* Míg az ember kötelessége után jár, háza nyitva marad az incselkedésnek (KisfK: VígBesz. 81). — *Einer Sache nachgehen:* Valamely dolognak utána járni. — *Einer Spur nachgehen:* Vmely nyomot követni. — *Seinem eigenen Willen nachgehen:* A maga akaratján járni (NySz.). — *Jmdm auf Schritt und Tritt nachgehen:* Vkit nyomon követni, lépésről lépésre utána járni. — *Timár ging dem Pfeifen der Goldamsel nach:* Timár megindult a rigófütty után (Jók: ArEmb. I: 83).

Nachgeraten. — *Er ist ganz der Mutter nachgeraten:* Egészen az anyjára ütött. Egész anyja fia. — *Wem ist dieses Kind nachgeraten?* Kire fajtázott ez a gyerek? (Nyr. XV: 373).

Nachgiebigkeit. — *Jmd. zur Nachgiebigkeit bewegen, zwingen:* Vkit engedékenységre bírni, kényszeríteni.

Nachhangen. — *Dem Schmerze nachhangen:* Megadni magát a fájdalomnak. Bánatnak adni magát. — *Es steht ihm frei, jedem Laster nachzuhängen:* Szabadjában futhat minden gonoszra (NySz.).

Nachjagen. — *Er jagt fortwährend Abenteuern nach:* Ungon-berken oda csatangol kalandok után (Győry: Don Quich. 30). — *Hirngespinnsten nachjagen:* Árnyék után kapdozni (Kovács: Közm. 168). Álmot hüvelyezni. — *Zügellos jagen sie jeglichem Laster nach:* Szabad pórázon rohannak minden gonoszságra (NySz.). — *Einem Schattenbild nachjagen:* Árnyékot kergetni. — *Dem Vergnügen nachjagen:* Elvezetet hajhászni.

Nachkommen. — *Jmds Befehlen nachkommen:* Vkinek a parancsát teljesíteni. *Seiner Pflicht nachkommen:* Kötelességét teljesíteni. Hivatalának megfelelni. — *Seinem Versprechen nachkommen:* Igérétét teljesíteni. — *Jmds Willen nachkommen:* Vki akaratának eleget tenni.

Nachkommen (főnév). — *Darum hinterliess oder hatte der Herzog Géza keine Nachkommen:* Ez okért magva szakadt Géza herczegnek (NySz.).

Nachlassen. — *Du lässt niemals nach:* Egy perczet se vesztegetsz el. Ernyedetlen munkálkodol. — *Ich habe ihm zwei Gulden nachgelassen:* Elengedtem (neki) 2 forintot. — *Sein Eifer lässt nach:* Tágít a kötőféken: nem dolgozik úgy, mint régen; hanyag, rest (Nyr. XV: 325). — *Die Kälte hat nachgelassen:* A hideg engedett v. enyhült. — *Der Regen will nicht nachlassen:* nem akar elállni az eső. — *Der Wind liess eine Zeit lang nach:* Egy időre elült v. elállt a szél. — *Von etwas nachlassen:* Engedni vmiből. Elállni vmitől.

Nachlässigkeit. — *Es entsteht durch Nachlässigkeit Feuer:* Gondatlanság folytán tűz üt ki.

Nachlaufen. — *Den Mädchen nachlaufen:* Lányok után járni.

Nachmachen. — *Münzen nachmachen:* Pénzt hamisítani. — *Nun denn so will ich Ihnen Dinge zeigen, die kein anderer mir nachmacht:* Majd produkálok én nektek olyan tudományt, a miben nem tesz túl rajtam senki! (Jók: RRáby I: 31).

Nachrede. — *Üble Nachrede:* Rágalmazó mende-monda. — *Übler Nachrede vorbeugen* (Schopenh: Gracian. 86. max.): A gonosz nyelveknek elejét kell venni (Fal.).

Nachreden. — *Man kann ihm gar nichts schlechtes nachreden:* Semmi rossz szó nem fér hozzá (NySz.).

Nachrennen. — *Es fallen ihm zwei Frauenzimmer in die Augen, denen er nachrennt:* Két fejérszemély ötlik szemébe, kik után iramlik (KisfK: VígBesz. 44). — *Mord Element! renn' ihm nach:* A keserves voltát, rugaszkodj' utána (Pet: JánosV.).

Nachricht. — *Die falsche Nachricht von seinem Tode:* A haláláról szóló álhír. — *Es läuft die Nachricht ein:* Híre jön. — *Bis dir die Nachricht kommt, der Riesenbau sei geendet:* Hirt veszesz, hogy nagy csatornád óriás mive elvégezve van [el van végezve] (Szem: Zr. 1: 3). — *Auch brachte ein Flüchtiger die Nachricht noch: Gyula ist über:* Egy a pogánytól elszökött fogoly hírét hozá, hogy elvesztők Gyulát (Szem: Zr. 5: 5). — *Ich habe Nachricht darüber erhalten:* Érte-

sültem róla. — *Nachrichten vom Kriegsschauplatz erwarten:* A harcztérről tudósításokat várni. — *Jmdm Nachricht geben von etwas:* Tudósítani, értesíteni vkit vmiről. — *Damit er seinem Schäfer keine Nachricht geben könne. Damit er seinen Schäfer nicht verständigen könne:* Hogy pásztorának hírt ne adhasson(NySz). — *Gar keine Nachricht haben von etwas. Gar nichts hören von einer Sache:* Hírét se hallani vminek. — *Völker, die unter einer absoluten Regierung leben, verlieren auf die erste Nachricht von der Gefahr ihren Kopf:* Az abszolut kormány alatt élő népek a veszedelem első szelére fejöket vesztik (Baksay: GyÖ. II: 229). — *Er hatte gute Nachricht von ihm:* Jó hírt veve róla (Ar: TSz. 9 : 24). — *Auf erhaltene Nachricht:* A hír hallatára.

Nachsagen. — *Man sagt mir nichts nach:* Rólam semmi rosszat sem beszélnek. — *Das muss man zugeben, od. das muss man ihm nachsagen, dass er immer gerecht ist:* Azt meg kell neki adni, hogy ő mindig igazságos.

Nachsehen. —*Allein mit bangenBlicken sieht ihm die Mutter nach:* Anyja pedig szemmel kísérte ijedten (Ar: BH. 5 : 19).

Nachsetzen. — *Den Hasen nachsetzen:* Nyulakat hajhászni.

Nachsingen. — *Ohne dass wir davon einen einzigen Buchstaben aufweisen, einen einzigen Ton nachsingen könnten:* A nélkül, hogy azokból egy árva betűt felmutatni, egy árva hangot utánzöngeni bírnánk (Ar: Próz. 5).

Nachsinnen. —*Über etwas nachsinnen. An etwas denken:* Vmire gondolni. Vmit forgatni (Fáy: A gondviselés útja). Elméjében forgatni vmit.

Nachsicht. — *Die Nachsicht gegen jmd. zu weit treiben:* Vki iránt kelleténél is elnézőbbnek lenni.

Nachspüren. — *Einer Sache nachspüren:* Vminek okát keresni, fürkészni. — *Er wird deinen Geheimnissen nachspüren:* Titkaidnak utána fog járni (Jók: ArEmb. III: 116).

Nächst(e): l. **Nahe.**

Nachstarren. — *Timea starrte mit ihren grossen, dunkeln Augen ihm nach:* Timea nagy, sötét szemeit utána meresztë (Jók: ArEmb. I: 188).

Nachstehen. — *Fleisch ist das schönste Marmormosaik, welches dem florentinischen an Schönheit nicht nachsteht:* A hús a legszebb márványmozaik, mely a florenczivel vetekedik (Jók: FGyém. II: 145).

Nachstellen. — *Einem nachstellen:* Vkinek cselt hányni (NySz.). Lest hányni. Vki után leselkedni. — *Die Vögel stellten dem Zaunkönig nach od. verfolgten den Zaunkönig:* A madarak az ökörszemet üzőbe vették (Dug: Pb. 37). — *Jemandes Leben nachstellen:* Vkinek életére törni.

Nachstellung. — *Sich vor Nachstellungen in Acht nehmen:* Óvakodni a cselektől.

Nachstreben. — *Dem Ruhme nachstreben:* Dücsősség után esdekleni (Verseghy: Phras. 189).

Nachstürzen. — *Die Hunde hatten den Fuchs aus dem Gebüsch glücklich aufgejagt, und der Reitertrupp stürzte ihm nach:* A kopók szerencsésen felverték a rókát a csalitból, s a lovasiram [lovascsapat] utána eredt (Jók: FGyém. III: 41).

Nacht. — *Anbruch der Nacht:* Az éj beállta; besötétedés. Alkonyat. — *Vor Einbruch der Nacht:* Az éj beállta előtt, alkonyatkor. — *Es umfängt uns die Finsternis der Nacht:* Reánk borul a setét éczaka (NySz.). — *Beim Werke fliesst zusammen der Nacht, des Tages Lauf:* Munkában az éjet nappal teszik egygyé (Ar: BH. 11: 109). — *Er macht die Nacht zum Tag:* Éjet nappá teszen (NySz.). Éjet napot egygyé tészen (NySz.). — *(Ich wünsche eine) gute Nacht:* (Adjon Isten) jó éjtszakát. — *Mitten in der Nacht:* Éjfélkor.— *Die Nacht bricht über jmd. herein:* Meglep vkit az éjjel. Eléjjeledik vki. — *Die Himmel hüllen sich in Nacht:* Egek elborúlnak (Ar: BH. 9 : 10). — *Wo Fuchs und Hase sich gute Nacht sagen* (Schrader 356, 146). *Wo der Teufel gute Nacht sagt:* A hol még a madár se jár. Hetedhét országon is túl.

Nachtheil: Rossz oldal, kár, kisebbség (Antib.). — *Wir fühlen nur die Lasten und Nachtheile der Grossmachtstellung:* A nagyhatalmi állásnak csak terheit érezzük s rövidségeit v. káros következményeit. — *So weit es ohne Nachtheil für mich geschehen kann:* A mennyiben károsodásom nélkül megeshetik.— *Damit es mir nicht zum Nachtheil gereiche:* Nehogy káromra essék (Márton : Lat.387).

Nachtheilig. — *Es war Ihnen zu neu; Sie fürchteten, es möchte einen allzu nachtheiligen Eindruck auf mich machen:* (A veszteség) nagysádnak még új vala; úgy hitte, az visszásan fog rám hatni (Kaz: BarnhM. 5: 4). — *Nichts ist so nachtheilig für einen Heerführer, als der Zorn:* Semmi sincs oly ártalmas a hadviselőben, mint a harag (Zrínyi, Ar: HátrPr. 470). — *Nachtheiliges von jmdm reden:* Vkiről rosszat beszélni.

Nachtigall. — *Des einen Eule ist des andern Nachtigall (d. h. der Geschmack ist verschieden,* Schrader 180): Kinek a pap, kinek a papné; ki szereti papját, ki pedig palástját (Erd.). — *Jeder sieht seine Eule für einen Nachtigall an* (Schrader 180): Bagolynak is szép a maga fia; bagoly is azt véli, hogy sólyom ő fia (Erd.).

Nachtragen. — *Eine Beleidigung nachtragen:* Sértést el nem felejteni.

Nachtzeit. — *Zur Nachtzeit, zu nachtschlafender Zeit:* Éj idején. Éjtszakának idején. Éjtszakának évadján.

Nachweinen. — *Wir weinen ihm keine Thräne nach:* Egy könnyet sem sírunk utána.

Nachweisen. — *Es gelang nicht ihm irgend ein Verbrechen nachzuweisen:* Semmi vétket sem lehetett rá kisütni (Jók: RRáby II: 162).

Nachwelt. — *Der Nachwelt überliefern:* Örökségül hagyni az utódoknak. — *Diese wird auf die späteste Nachwelt kommen:* Ennek emlékét a késő utódok is meg fogják őrizni. — *Auf die Nachwelt fortpflanzen:* Az utókorra juttatni v. hagyni.

Nachziehen. — *Der Anker zog ein grosses Taugewinde nach:* A horgony nagy tekercset rántott maga után a kötélből (Jók: ArEmb. I: 31).

Nacken. — *Jmds Nacken b e u g e n:* Vkit leigázni. Vkinek szarvát letörni. — *Seinen Nacken u n t e r e t w a s beugen:* Nyakát meghajtani vmi alatt. Meghajolni vmi előtt v. alatt. — *Den Nacken h o c h od. s t e i f od. a u f r e c h t t r a g e n (stolz od. muthig sein,* Schrader 189): Fenhordani fejét. Büszken járni-kelni. — *Ich habe etwas auf dem Halse oder auf dem Nacken:* A nyakamon van vmi. — *Einem etwas a u f den Nacken l e g e n od. auf den Hals laden:* Vkinek vmit a nyakába akasztani vagy sózni. — *Einem d e n F u s s auf den Nacken od. auf die Brust s e t z e n* (l. Zeitschr. f. d. deutschen Unterricht, V: 24): Nyakára hágni valakinek. — *Bald werden sich deine Diener auf deinen Nacken setzen:* Ma-holnap hegyedbe ülnek szolgáid (Fal. 296). — *Auf dem Nacken s i t z e n:* Nyakában lenni vkinek. Kordában tartani vkit. — *Er h a t den Schelm i m Nacken* (Schrader 190): Rókával béllelt (NySz.). Hunczut végig, a meddig meleg (Nép). — *D i e A r m e u m jmds Nacken s c h l i n g e n:* Karjait vkinek a nyaka közé fonni.

Nackt. — *Ganz nackt:* Anyaszült meztelen (NySz.). — *Jmdm nur das nackte Leben lassen od. schenken:* Vkinek életén kívül semmit se hagyni meg. — *Nur um das nackte Leben bitten:* Pusztán életéért könyörögni.

Nadel. — *Auf Nadeln sitzen. Auf Kohlen sitzen:* Tűhegyen ülni (NySz.). Tűkön ülni. — *Indem ich auf Nadeln stand:* Tüskén állva (KisfK: VígBesz. 78. 205).

1. Nagel: Köröm. — *Einen Nagel a b s t o s s e n:* Körmöt elvetni, elhányni (Fin.). — *N i c h t e i n e n Nagel b r e i t w e i c h e n:* Egy hajszálnyit sem engedni. — *Wenn das F e u e r schon a u f den Nägeln b r e n n t:* Ha már a körmére égett a dolog. — *Die Sache brennt mir auf die Nägel* (Schrader 21): Körmömre ég a dolog. — *Auf den Nagel t r i n k e n. Die Nagelp r o b e m a c h e n:* Körömre inni (Erd.). Kisujjáig iszik. Hajtsd ki koma a kisujjadig (Nyr. I: 324). — *S o v i e l u n t e r e i n e n Nagel g e h t:* Annyi, mint egy köröm-faradék (NySz.).

2. Nagel. — *Ein Nagel zu jmds Sarge sein:* Vki halálának oka lenni. Vkinek halálát siettetni. Vkit sírba vinni. — *Du hast es auf den Nagel getroffen. Du hast den Nagel auf den Kopf getroffen:* Fején találtad a szöget. Okos ember vagy, fején találtad a szeget (Nyr. XV: 87). — *Iván nahm den Schlüssel vom Nagel:* Iván leakasztá a szegről a kulcsot (Jók: FGyém. I: 101).

Nagen. — *Der Wurm hat an der Frucht genagt* (Brandes: Lit. d. XIX. Jahrh. V: 197): A féreg kikezdte a gyümölcsöt. — *Kein Wunsch nagte an unserm Herzen:* Nem vájta kívánság szívünket (Kármán: Fanni VI).

Nahe. — *Der Z e i t p u n k t i s t nahe, w o . . .:* Közeledik az az idő, mikor . . . — *Einmal war er schon nahe daran zu*

heiraten: Egyszer közel járt már a házasodáshoz (Ar: Daliás Id. 2: 5). — *Er ist nahe daran zu fallen:* Esőfélben van. — *Er war nahe daran getödtet zu werden:* Kicsibe múlt, hogy meg nem ölték. — *Es geht mir etwas nahe:* Szívemre veszek vmit. — *Das Schicksal unseres armen Volkes geht Ihnen also in der That so nahe?* Hát csakugyan olyan nagyon szívén hordja az úr a mi nyomorúlt népünknek a sorsát? (Jók: RRáby I: 184). — *Bedenken Sie, wie nahe uns die Sache geht:* Gondolja meg, mily közel érint bennünket ez a dolog. — *Diese (Ausdrücke) kommen dem Werte nach einander nahe:* Ezek értékre közel járnak egymáshoz (Lehr 124). — *Der Wahrheit nahe kommen:* Megközelíteni az igazságot. — *Jemandes Ehre zu nahe treten:* Vkinek becsületét sérteni. — *Ohne dir nahe zu treten:* A nélkül, hogy megbántanálak. — *Sich mit etwas näher bekannt machen:* Vmivel közelebbről megismerkedni. — *Sich näher erklären:* Határozottabban nyilatkozni. — *Näheres beim Hausmeister:* Bővebb értesítést a házmester ád. — *Ich wünsche darüber etwas Näheres zu erfahren:* Szeretnék róla bővebben is értesülni. — *Ein jeder ist sich selbst der Nächste:* Minden szentnek maga felé hajlik a keze. Kinek-kinek maga felé horgasúl keze (Dug: Pb. II: 9). — *Der nächste Morgen findet ihn dort drüben:* A ránk jövő regg őt az égben éri (Szem: Zr. 4: 1). — *Nächsten Tag:* Másnap. — *Der nächste Preis:* Utolsó ára.

Naheliegend. — *Ein naheliegender Gedanke:* Könnyen felmerülhető gondolat. — *Einige sehr naheliegende Beispiele:* Néhány magától kínálkozó példa (jobb mint: «Néhány elég közel fekvő példa» Élet I: 45).

Nähern. — *Ein hochgewachsener Mann, der sich den vierziger Jahren nähert:* Egy negyven felé ballagó szálas ember (Baksay: Szederindák 6). — *Endlich konnte er seine Neugier nicht mehr bemeistern, näherte sich der Thüre und trat ins Zimmer, wo sie sich unterhielten:* Végre nem állhatá tovább a kiváncsiságot, az ajtóra került s belépett a mulatozók közé (Jók: FehérR. 52).

Nähren. — *Meine Arbeit nährt mich:* A munkámból élek. — *Er nährt keinerlei feindselige Absicht gegen deinen Gatten:* Semmi ellenséges szándékot sem rejteget férjed ellen (Jók: ErdAr. II: 128). — *Argillan, der Meuterer, den Rache und Hass an ihrem Busen nährten:* Argillan, a lázadó, a bosszú és gyülölség dajkatején nőtt fel (Ar: HátrPr. 464).—*Nähre keine Schlange an deinem Busen:* Ne tarts kigyót kebledben (NySz.).

Nahrung. — *Dem Feuer Nahrung geben:* Szítani a tüzet. — *Schon seit fünf Tagen hat er keine Nahrung zu sich genommen:* Már öt napja nem evett.

Namen. — *Er hatte einen Sohn, Namens Pylades:* Volt neki egy Pylades nevű fia. — *Sein Name sagt schon alles:* Nevében benn van minden. — *Ich sprach Gottes Namen zum Falschen aus:* Istennek nevét hiába vettem (NySz.). — *Einer Sache einen Namen beilegen:* Vmi dolgot elnevezni. — *Sein Name wurde in allen Blättern blosgestellt:* Nevét minden ujságban hurczolták. —*Einen Namen führen:* Nevet viselni (Fin.). — *Einen falschen Namen führen:* Álnevet használni. — *Er gab der Stadt den Namen seines Pferdes:* Lova nevét ruházta a városra. — *Ich gebe dir einen andern Namen. Ich verändere deinen Namen:* Én a te nevedet másnak keresztelem (Pet: JánosV.). — *Einer Sache einen milden Namen geben:* Enyhébb névvel illetni vmit. — *Sich einen Namen machen:* Hírnévre tenni szert. — *Sich einen unsterblichen Namen machen:* Nevét halhatatlanná tenni. — *Er nannte ihn beim Namen:* Nevén nevezte (NySz.). — *Ich rief dich beim Namen:* Neveden hittalak (NySz.). — *In Gottes Namen:* Isten hírével. — *Wir prophezeiten in deinem Namen:* A te nevedben mondottunk jövendőt.—*In Gottes Namen denn!* Hát isten neki, fakereszt! (PhilKözl. X: 988). — *Einen um seinen guten Namen bringen:* Valakinek hírét-nevét gyalázatba keverni (Márton: Lat. 115).

Namenlos. — *Namenlose Angst:* Kimondhatatlan félelem. Iszonyú ijedség.

Narr. — *O du gutmüthiger Narr!* Ó te jó bolond! — *Ein Narr macht zehn Narren:* Egy bolond százat csinál (Erd.). — *Ich werd' ihm keinen Narren abgeben:* Én nem leszek bolondja (neki). — *Er ist mit einem Narren gefüttert* (Schrader 139): Széllel béllelt eszű (Dug: Pb. I:

112). — *Jmd. zum Narren haben od. halten*: Vkit bolonddá tartani v. tenni. — *Warum sollte er die andern nur zum Narren haben?* Miért tenné luddá a többieket (UngRevue VI: 693). — *Dann hielt er auch sie zum Narren*: Aztán bolonddá tette azokat is (Jók: ArEmb. IV: 121). — *Sie hüpfen und springen und gebärden sich wie die Narren oder wie toll*: Ugrándoznak, járják a bolondját (TóthK: Költ. 68). — *Kinder und Narren sagen die Wahrheit*: Gyermek, részeg, bolond mondanak igazat (Erd.). — *Allermanns Freund allermanns Narr*: A magyar közmondásban vagyon: A ki mindennek barátja, mindennek bolondja (Faludi 456).

Narrenkappe. — *Jmdm die Narrenkappe aufsetzen*: Vkit bolonddá tartani.

Närrisch. — *Dieser durchstreift in seiner närrischen Weise unaufhörlich Wälder und Höhlen*: Az szüntelen az erdőket és barlangokat járja bolondképen (Jók: ErdAr. II: 84).

Nase. — *Wenn ich nur als Mann glücklich wäre, meinetwegen könnt' ich als Notär ab und zu eine Nase bekommen*: Csak qua férj boldog lehetnék, nem bánnám, ha qua notárius némelykor orrot kapnék is (KisfK: VígBesz. 81). — *Jmdm eine Nase drehen*: Vkit becsapni, rászedni. — *Ich hätte mir beinahe eine Nase drehen lassen*: Majd hogy be nem csaptak. — *Jmdm eine Nase geben*: Vkit lepirongatni. — *Er lässt die Nase hängen. Er macht ein sauertöpfisches Gesicht*: Szomorú, mint a kinek a tyúk elkapta a kenyerét (Nyr. I: 370). — *Du trägst die Nase hoch*: Orrodat fenn hordozod (NySz.). Nagyra tartja az orrát (Kovács: Közm. 139). De felhordja a pipáját (Nyr. V: 31). Föláll a taraja (Dug: Pb. II: 56). Magasan fennhordozzák nyakukat (NySz.). Fenn hordják fejöket [uraskodnak, büszkélkednek], czifrán szónoklanak (Arany, Nyr. 441). — *Er steckt die Nase in alles*: Minden lében kanál. Minden moslékba kanál az ő nyelve (Nyr. I: 92). Mindenbe beledugja az orrát. Mindenbe beleártja magát. Mindenbe ne üsd az orrodat (Nyr. XIV: 567). — *Der Nase nachgehen*: Menj az orrod után (Erd.). — *An oder bei der Nase führen*: Orránál fogva hurczolni, vezetni (Fin.). Orrodnál fogva hordoznak téged (NySz.). — *Zupfe dich an deiner Nase*: Magad háza előtt söpörgess. — *Man wird es dir nicht auf die Nase binden*: Nem kötöm a te orrodra. Nem bízzák a te orrodra (Erd.). — *Er blutet aus der Nase*: Folyik az orra vére. — *Er fängt an aus der Nase zu bluten*: Eiered az orra vére (NySz.). Elfakad az orra vére (Nép). — *Nachdem er die ersten Dampfwolken der angezündeten Cigarre behaglich durch die Nase gezogen hatte, blickte er sich im Zimmer um* (Max Kretzer: Die Bergpredigt, Roman I: 80): Miután az első füstfelhőt a rágyujtott szivarból kényelmesen az orrán át kibocsátotta, körülnézett a szobában. — *Mit dem Finger in der Nase krübbeln*: Az orrát piszkálni. — *Mit langer Nase abziehen*: Hosszú orral menni el(Erd.). Megnyúlt orral elkotródni. — *Er musste mit einer langen Nase abziehen*: Le volt főzve. Kudarczot vallott. Haza szégyenkedett. — *Sein eigener Rechtspraktikant fischte ihm das Mädchen vor der Nase weg*: A leányt tulajdon patvaristája üté el orra elől (Ar: Próz. 442). — *Jmdm etwas vor der Nase wegnehmen*: Vmit vkinek az orra elől elvenni. — *Es sieht nicht weiter, als die Nase reicht*: Csak az orráig lát (NySz.). Nem néznek tovább orruknál (uo.).

Nasenflügel. — *Er kniff die Nasenflügel zusammen*: Egyet szippantott az orrával (Jók: EnyémT. I: 74).

Nass. — *Sein Gewand war durch und durch nass od. triefend nass*: Ruhája egy facsaró víz v. csuron víz volt. — *Über und über nass. Ganz nass*: Egészen átázott. Bőrig ázott. — *Er setzte sich auf die Spritze und entwickelte beim Löschen einen Eifer, dass er über und über nass wurde*: Felült a fecskendőre és az oltásban nagy buzgóságot fejtett ki, hogy csuronvíz lett bele (Baksay: GyÖ. II: 195). — *Pudelnass*: Bőrig ázva. Átázva, mint az ürge. — *Ich bin nass geworden bis auf die Haut* (Schrader 162): Bőrig áztam; csuronvíz lettem.

Natur. — *Es ist bei ihm alles Natur*: Nála minden természetes. — *Gewohnheit ist andre Natur*: Természetté válik a szokás (Erd. Consvetudo est altera natura). — *Es liegt in der Natur der Sache*: A dolog természetéből folyik. —

In die f r e i e Natur g e h e n: Szabadba menni. Kimenni a szabadba. — *Die Furcht i s t mir v o n Natur e i g e n:* A félelem természetemben van, velem született. — *Er ist von Natur zu allem g e s c h i c k t und t a u g l i c h:* Reá termett mindenre, vagyon elegendő esze, s ereje mindenhez (Vers. 116). — *Von h i t z i g e r Natur:* Tüzes természetű.

Natürlich. — *Es ist jmdm etwas natürlich:* Vkivel veleszületett vmi. — *Etwas natürlich darstellen:* Vmit a természethez hűen adni elő v. ábrázolni. — *Natürlich blieb auch der Zigeuner nicht da:* Persze hogy a czigány sem maradt ott.

Nebenabsicht. — *Er hatte dabei die Nebenabsicht:* Mellékesen még az is volt a szándéka.

Nebenweg. — *Sich auf Nebenwegen aufhalten:* Mellékes dolgokkal v. csekélységekkel (nem a fődologgal) foglalkozni. — *Jmd. auf liederliche Nebenwege führen:* Vkit rossz útra csábítani.

Necken. — *Timár wird von Jedermann mit der Frage geneckt:* A jó Timárt mindenki azzal faggatja (Jók: ArEmb. IV: 4).

Nehmen. — *Nimm deine H a b s e l i g k e i t e n od. Siebensachen und suche einen anderen Ort auf:* Szedd fel a holmidat s keress más helyet. — *Er verdient sein Unglück, wenn er es sich gefallen lassen kann, dass die, welche er liebt, an seinem Unglück A n t h e i l nehmen dürfen:* Érdemli, hogy szerencsétlen legyen, ha rá veheti magát, hogy a kit szeret, insége társává tegye (Kaz: BarnhM. 2: 9). — *Frauenlogik, die nimmt alle H i n d e r n i s s e spielend:* Az asszonyi logika játszva v. könnyedén legyőz minden akadályt. — *Es darf uns nicht W u n d e r nehmen:* Nincs mit csodálnunk v. csodálkozni rajta. — *Diesmal nahm er ihr ihren G ü r t e l:* Ezúttal elvette tőle az övet. — *Und dann nahmen sie ihm aus Rache auch das W e n i g e, was er bisher bezogen hatte:* S bosszúból aztán még azt is elhúzták tőle, a mi kijárt neki (Jók: RRáby I: 181). — *Die Stände Siebenbürgens nehmen es a u f s i c h, den Frieden zu vermitteln:* Erdély rendei magukra vállalják kieszközleni a békét (Jók: ErdAr. III: 49). — *Eine S c h u l d auf sich nehmen:* Vmely bűnt magára vállalni. — *Einen b e i d e r H a n d nehmen:* Vkit kezénél fogni (Vers. 187). — *Einen b e i m K r a g e n fassen oder nehmen:* Vkit nyakon fogni v. csípni. — *Ich nehme ihn beim W o r t e:* Szaván fogom. — *I m G a n z e n genommen:* Egészben véve. — *Jmd. ins H a u s nehmen:* Vkit házába fogadni.—*Sich etw. in den K o p f nehmen oder setzen:* Fejébe venni vmit. — *Sie (die Taube) nahm plötzlich eines der beiden Jungen in den S c h n a b e l und flog damit fort:* Egyiket a két fia közül hirtelen csőrébe kapta s elröpült vele (Jók: FGyém. II: 142). — *Dort nahm er zwei Fichtenspäne a n s i c h; den einen zündete er statt einer Fackel an, den anderen nahm er unter den Arm:* Ott felvett két hasáb szurokfenyőt; az egyiket meggyujtá fáklyának, a másikat hóna alá fogta (Jók: EnyémT. II: 50). — *Eine z u r F r a u nehmen:* Vkit nőül venni. — *Etwas zu H e r z e n nehmen:* Vmit szívére venni, megszívlelni. — *Sein G e l d z u s i c h nehmend:* Pénzét kezéhez vévén (Haller: HHist.). — *V i e l zu sich nehmen k ö n n e n:* Sokat (ételt) megbírni. — *Eine A r z n e i zu sich nehmen:* Orvosságot bevenni. — *Etwas a n d e r s nehmen, als es gemeint ist:* Vmit másképp fogni fel, v. másra érteni, mint a hogy gondolták. — *Sie nimmt die Sache k r u m m:* Röstelli a dolgot (Ar: BH. 7: 57). — *Abraham nahm die Sache s c h e r z h a f t:* Ábrahám mosolygásra fogta a dolgot (Jók: RRáby I: 69). — *Ü b e l nehmen:* Balul venni (Kaz: Pály. 129). — *Es erscheint viel geringer, als m a n es genommen hat:* Sokkal csekélyebbnek látszik, mint a mennyibe vették. — *Das Wort lässt sich i'n m e h r e r e n B e d e u t u n g e n nehmen:* A szót többféleképen lehet érteni.

Neid. — *Es verräth Neid, zu sagen etc. od. wenn man sagt . . . :* Irigységre mutat (v. árul el) v. irigységre vall, ha azt mondja az ember.

Neider. — *Besser zehn Neider als ein Mitleider:* Adjon Isten sok irigyet, kevés szánakodót (Erd.). Jobb száz irigy, mint egy szánó (Nyr. XV: 568).

Neige. — *Auf der Neige ist nicht gut sparen:* Késő fogytán a szűk költés (Erd.). — *Es g e h t etwas od. m i t etwas a u f die Neige:* Megfogyatkozik vmi. Fogytán van vmi. — *Es geht mit dem G e d ä c h t n i s auf die Neige:* Cserben hagy az emlékezetem.— *Eine Flasche b i s auf*

die Neige leeren: A poharat fenékig, v. körömpróbáig kiinni. — *Den Becher der Leiden bis auf die Neige leeren:* A szenvedések kelyhét fenékig kiüríteni. — *Zur Neige gehen:* Fogyatékján lenni. — *Unser Wein geht zur Neige:* Fogytán van a borunk.—*Der Inhalt des Schlauches geht zur Neige:* Megcsappan a tömlő (Ar: BH. V.). — *Bevor der Tag zur Neige geht (bevor die Sonne untergeht), führ' mich zu meinem Liebchen hin:* Mire a nap nyugvóra száll, ott légy velem galambomnál (Czuczor: Alföldi legény). — *Der Tag gieng schon zur Neige, es war schon vollends Abend:* Jól meghajlott a nap, éppenséggel öreg este lett (Nyr. I: 456). A nap nyugodóba száll (Bajza). A nap az utólját futja (Arany: Jóka ö.).

Neigen. — *Das Haupt demüthig neigen:* A fejét alázatosan lesütni (Jók: EnyémT. I: 40). — *Er hielt den Kopf immer geneigt:* A fejét mindig meghajtva tartá (Jók: ArEmb. III: 14). — *Drauf neigen die Gesandten vor Etzel tief ihr Haupt:* Erre lehajolván a követek mélyen (Ar: BH. 7: 17). — *Sie neigte sich über den bleichen Herzog, umarmte ihn zärtlich und zog ihn liebkosend an ihre Brust:* Odahajolt a halavány herczegre, átölelte őt gyöngéden, keblére vonta szeretettel (Jók: FehérR. 61). — *Tompa's Poesie neigt zur Reflexion:* Tompa költészete elmélkedésre hajlik (Ar: HátrPr. 291). — *Da neigte ich mein Haupt zur Ruhe:* Ott hajtottam fejemet nyugalomra (Göcs: 29).

Neigung. — *Neigung zu etwas bekommen:* Vmihez kedvet kapni. — *Neigung zu jmd. bekommen:* Megkedvelni vkit. — *Die Neigung zu jmd. verlieren:* Valakitől elidegenedni. — *Seinen Neigungen folgen:* Hajlamainak engedni.

Nennen. — *Ich nannte ihn einen Esel:* Össze(v. le)szamaraztam. — *Sich Galgenvogel nennen lassen:* Magát leakasztófáravalóztatni (Jók: FGyém. IV: 19). — *Ihr nennt das avitische Haus ein Gefängnis:* Ráfogjátok az ősi házra, hogy az börtön (Jók: RRáby I: 107). — *Er nannte ihn beim Namen:* Nevén nevezte (NySz.). — *Sich nicht nennen:* A (saját) nevét elhallgatni. — *Eine Schrift, deren Verfasser sich nicht genannt hat:* Névtelen szerzőtől eredő munka.

Nennenswert. — *Wir hatten kaum einen nennenswerten Nutzen:* Alig volt valamirevaló hasznunk.

Nerv. — *Serena's ohnehin empfindlich gespannte Nerven ergriff ein gewisser geheimnisvoller Schauder:* Szerena a nélkül is felhangolt idegein valami sejtelmes borzadály futott végig (Jók: EnyémT. III: 149).

Nest. —*Ein Nest ausnehmen:* Fészket kiszedni. — *Die Vögel bauen Nester:* A madarak fészket raknak. — *In eines andern Hahnes Nest seine Eier legen (d. h. verbotenen Umgang haben mit der Frau eines andern,* Schrader 162): Rossz madár az, mely más fészkébe tojik (CzF.). — *Ein böser Vogel, der in sein eigen Nest hofiert:* Rút madár, mely fészkébe gazol (Nyr. I: 130).

Nestlein. — *Kleine Vöglein, kleine Nestlein:* Kicsi madárnak kicsi fészke (Erd.).

Netz. — *Sein Netz nach jmd. ausspannen od. auswerfen. Jmdm ein Netz stellen:* Vkinek tőrt vetni. Hálót vetni. Lest hányni. Nem jó helyen vetette meg hálóját (NySz.). — *Er hat ihn im Netz od. Garn:* A körme között van. — *In das Netz geraten:* Hálóba esni v. kerülni. Tőrbe esni. — *Einen ins Garn od. ins Netz locken. Umgarnen:* Hálóba keríteni vkit (NySz.). Tőrbe csalni. — *Einen ins Netz verwickeln:* Hálóba ejteni (NySz.) vagy keríteni. — *Der rohe Mensch hat sich ins eigene Netz verwickelt:* A goromba ember a maga hálójában akadt (NySz.).— *Einen mit Netzen umstellen:* Körülhálózni vkit.

Neu. — *Ganz neu. Funkelnagelneu:* Újdonat új. Vadonat új. — *Deine Liebe ist mir nicht Neues:* Szerelmed nem ismeretlen előttem. — *Es hat sich weiter nichts Neues zugetragen:* Azóta semmi ujság se történt. — *Was gibt es Neues?* Mi az ujság? — *Was gibt's neues? gutes oder schlimmes?* Széna-e vagy szalma? (Dug: Pb. II: 81). — *Von Rom neu angekommen:* Rómából épen most érkezett. — *Aufs Neue, von Neuem:* Újra, újból, újolag, újfent. — *Der Aufruhr bricht von Neuem (aufs Neue) aus:* A lázadás megújul, ismétlődik.

Neugebacken. — *Neugebackenes Brod:* Friss kenyér. — *Neugebackener Adel:* Új v. újdonsült nemesség.

Neugeboren. — *Wenn ihr nicht neugeboren werdet, werdet ihr nicht aus-*

erwählt: Ha ujjá nem születendetek, nem lesztek választottakká (Gyarm: Nym. II: 57). — *Ich bin wie neugeboren!* Mintha ujjá születtem volna.

Neugier. — *Er konnte seine Neugier nicht länger bemeistern:* Nem állhatá tovább a kiváncsiságot (Jók: FehérR. 52).

Neugierig. — *Ich bin neugierig zu wissen:* Kiváncsi vagyok rá, hogy . . . Szeretném tudni, vajjon . . .

Neulich. — *Über ein so betiteltes Buch bringt ein neulich erschienener Artikel des «Athenaeum» die unten folgende Besprechung:* Ily czímű könyvről az Athenæum egyik közelebbi czikke az alább olvasható ismertetést hozza [közli] (Ar: HátrPr. 203).

Neuzeit.—*Bis auf die Neuzeit:* Korunkig, napjainkig.

Nicht. — *Mit nichten:* Semmi esetre, semmikép se. Szó sincs róla. — *Zu nichte machen:* Elrontani, semmivé tenni (Márton: Lat. 32). — *Er macht ihre Kraftanstrengungen zu nichte:* Meghiúsítja erőködéseiket (Jók: ArEmb. I: 28). — *Nun ist all' unsere Hoffnung, all' unsere Freude zu nichte geworden:* Ime: füstre lobbant egyszerre reménységünk, örömünk (Kaz: Levelez. I: 247). — *Sollen unsere Vorsätze zu nichte werden?* Füstbe, semmibe menjenek-e szándékink? (Fal. 830).

Nichts. — *Sechs oder nichts:* Vagy hatot vagy vakot (Jók: ArEmb. II: 81). — *Es ist nichts zu lesen in diesem Buche:* Nincs mit olvasni ebben a könyvben. — *Mit einemmale war vom Garten nichts zu sehen:* Egyszeribe hült helye lett a kertnek (Nyr. I: 458). — *Es wird nichts daraus:* Abbamarad az egész (Nyr. III: 179). Semmi sem lesz belőle. — *Nun denn, ich habe gar nichts dagegen einzuwenden, dass du heiratest; es ist auch wohl schon an der Zeit:* No hát, nekem bizony semmi, egy csepp kifogásom sincs az ellen, hogy megházasodjál; itt is az ideje (Jók: RRáby I: 88). — *Er hat nichts gethan, als geweint:* Nem tett egyebet, csak sírt. — *Aus nichts wird nichts:* Semmiből semmi se lesz. — *In ein Nichts verschwinden, zum Nichts herabsinken, auf ein Nichts herabkommen, in sein Nichts zurücksinken:* Semmivé lenni, megsemmisülni. — *Im Vergleich mit etwas in ein Nichts verschwinden:* Vmivel összehasonlítva elenyészni. — *Wir mühen uns ab um nichts und wieder nichts:* Mi sovány semmire [semmiért, semmiségért] fáradozunk (Révai levelében, Figyelő XIV: 55). — *Ich höre nichts:* En kukkot sem hallok (NySz.). — *Er versteht nichts davon:* Egy kukkot sem ért hozzá (NySz.). Nem is konyít hozzá. — *Wo nichts ist, da kommt nichts hin:* Szegénynek a szerencséje is szegény. Szegény embert az ág is húzza.

Nichtswürdigkeit.—*Bodenlose Nichtswürdigkeit:* Hallatlan alávalóság.

Nie. — *Nie und nimmer:* Soha míg a világ (Nyr. VII: 169). Soha napján.

Niederbrennen. — *Bis auf den Boden niederbrennen:* Földig leégni. — *Besser ist's, es [Szigetvár] brennt von Grund aus nieder:* Égjen inkább a város porig (Szem: Zr. 3: 6).

Niedergehen. — *Schon glüht die Sonn im Niedergehn, im Abendroth auf Wolkenhöh'n:* Már a nap is lemenőben, tüzet rakott a felhőben (Ar: BH. 6: 8).

Niederglühen. — *Wo der Tag heissflammend niederglüht, versiegt der Quell:* Ott, hol a nap lángban forr alá, kiszárad a víz (Szem: Zr. 1: 7).

Niederknien. — *Vor ihnen niederkniend:* Magát térdre bocsátva előttük (Jók: ErdAr. III: 88). Térdre borulva.

Niederkommen. — *Meine Frau ist glücklich mit einem Söhnchen niedergekommen:* Nőm szerencsésen egy figyermeknek adott életet.

Niederkunft. — *In Folge der Niederkunft sterben:* Gyermekágyban meghalni.

Niederlassen. — *Die Wolken lassen sich nieder:* Ereszkedik le a felhő (Népdal). — *Die Biene lässt sich auf der Blume nieder:* A méh a virágra száll. — *Lass dich nieder unter uns und trinke:* Dülj le közibünk, igyál (Ar: Arist. II: 65). — *Wir wollen uns niederlassen:* Tanyát verjünk (Arany: Rege a csoda-sz.).

Niederlegen. — *Die Waffen nieder legen od. strecken:* A fegyvert letenni.

Niedermachen, niedermetzeln. — *Sie fielen über die Feinde her und metzelten sie nieder bis auf den letzten Tag:* Neki mentek az ellenségnek, mind egy szálig lekaszabolták (Nyr. I: 456).

Niederschlagen. — *Niederschlagen, zu Boden werfen:* Földhöz csapni, ütni (Vers. 66). — *Der russische Czar sendet*

eine Heeresmacht zur Überwältigung Ungarns, welche genügend wäre, selbst eine Grossmacht niederzuschlagen: Az orosz czár oly haderőt küld Magyarország leverésére, mely elég egy nagyhatalmat is porba vetni (Jók: EnyémT. III: 34). — *Eine Anklage niederschlagen:* A vádat megszüntetni. — *Die Augen niederschlagen:* Szemét lesütni. —*Das Mädchen schlug die Augen nieder:* A leány lesüté szempilláit (Jók: ArEmb. III: 110). — *Jmds Hoffnung niederschlagen:* Vkinek reményét megtörni v. elvenni. — *Ein niederschlagendes Mittel:* Csillapító szer.

Niedertracht. — *Er ist aller Niedertracht fähig:* Minden rossz kitelik tőle (Jók: ArEmb. I: 144).

Niedertrinken. — *Die Herren wollten einander um die Wette niedertrinken:* Az urak fogadásból neki ültek egymást leinni (Jók: ErdAr. I: 58).

Niederwerfen. — *Jmd. auf die Erde niederwerfen:* Vkit földhöz verni vagy vágni. — *Sich ins Gras niederwerfen:* A fűbe leheveredni.

Niedrig. — *Ein niedriger Preis:* Olcsó ár.

Niemals. — *Er wird niemals bezahlen:* Majd soha napján fog fizetni (Vö. ***Nie***).

Niemand: Senki. Senki fia. —*Die ganze Zeit her ist niemand, aber rein niemand, nicht eine erschaffene Seele da vorbeigekommen:* Azóta senki, de senki, egy teremtett lélek se járt erre (UngRevue VII: 566). — *Niemand war ja so uneins mit sich:* Soha ember még úgy meg nem hasonlott önmagával.

Nieren. — *Herz und Nieren prüfen* (Psalm. 7. 10): Szíveket és veséket vizsgálni (Tárkányi). A veséket vizsgálni.

Nimmer. — *Das siehst du nimmer:* Megfizet a nagy harang (Dug: Pb. II: 8). — *Nie und nimmer:* Soha míg a világ (Nyr. VII: 169). — *Zu Sanct-Nimmers Tag. Zu Pfingsten, wenn die Gans auf dem Eise geht:* Majd ha fagy (Nyr. XIV: 282). Soha napján (uo.). Majd ha fagy, hó lesz nagy.

Niveau. — *Die Ministerialverordnung, die wir mitgetheilt, wird dazu beitragen, das Niveau des Unterrichtes zu heben:* A tanítás színvonalának emelésére szolgál a közlöttünk miniszteri rendelet (TanárKözl. XXIII: 213). — *Das Werk steht nicht auf dem Niveau der heutigen Wissenschaft:* E munka nem áll a mai tudomány színvonalán.

Noch. — *Ja noch mehr:* Sőt mi több. Többet mondok. — *Noch so reich:* Még oly gazdag, bármily gazdag.

Noth. — *Noth bricht Eisen:* Szükség törvényt bont. Nagy úr a muszáj (Nyr. VIII: 370, 381). Hajt a szükség (Ar:HátrPr. 40). *Noth kennt kein Gebot:* Nincs a szükségnek szabott törvénye (Erd.). — *Noth lehrt beten:* A szükség megtanít az imádkozásra. — *Wenn es die Noth erfordert:* Ha a szükség kívánja. Ha a szükség kényszerít. — *Es hat keine Noth:* Nem sürgős a dolog. — *Apafi hatte seine Noth damit:* Apafinak nagy bajába került (Jók: ErdAr. I: 49). — *Man hatte Noth mit Aufbringung der Steuer:* Volt elég dolog v. baj az adó beszedésével. — *Er hat seine liebe (od. schwere) Noth mit ihnen:* Meggyűlt velök a baja. Sok baja van velök. — *Der Patvarist aber glaubte, der Principal lache über sein Elend, die liebe Noth nämlich, die er fortwährend mit dem Wagenrad hatte:* A patvarista meg azt hitte, hogy az ő nyomorúságát neveti, a ki a kerék helyretevéssel vesződik (Jók: RRáby I: 29). — *Er hat seine schwere Noth (seine wahre Noth):* Fején bokrosodik a jaj (NySz.). — *Überall hat man die schwere Noth mit ihnen:* Ezekkel örökösen baj van (Jók: ArEmb. I: 177). — *An etwas Noth leiden:* Vmiben szükséget szenvedni v. látni. — *Tugendsame Leute lobt man, und dennoch lässt man sie Noth leiden:* A jámborok jósága mellett felkopik az álla (Márton: Lat. 168). — *Der starken Mauerwerke thut's Noth nicht dieser Stadt:* Nem szorul e város tetemes falakra (Ar: BH. 1: 4). — *Ich habe ihm aus Noth ein ander Zimmer einräumen müssen:* A szükség rávitt, hogy más szobába költöztettem (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Aus der Noth helfen:* A veszedelemtől, nyomorúságtól megszabadítani (Vers. 179). — *Freunde in der Noth gehn hundert auf ein Lot:* Szükség próbálja meg a barátot. Sok a barát, kevés a jótevő (Erd.). — *Jmd. in der äussersten Noth im Stiche lassen:* Vkit végső szükségében, inségében cserben hagyni. — *Jmd. in Jammer und Noth bringen:* Vkinek sok bajt szerezni. Vkit nyomorúságba ejteni (Vers. 179). — *Die Kirche geräth in furchtbare Noth, so dass sie*

ein ganz verändertes Aussehen annimmt: Oly rettenetes nyomorúságra jut az anyaszentegyház, hogy még a képéből is kikél (NySz.).—*Er geriet in die äusserste Noth:* Utolsó szükségre jutott (NySz.). — *Mit grosser Noth:* Nagy nehezen. — *Mit Mühe und Noth:* Ügygyel-bajjal. Nagy fáradsággal. — *Ohne Noth:* Szükségkívül (NySz.). — *Die Landwirte haben die eigenen Felder nur zur Noth mit Winterfrucht bestellt:* A gazdanép a saját földeit is tiltúl [téltúl] vetette el őszivel (Jók: ArEmb. II: 75).

Nothfall. — *Etwas auf Nothfälle aufheben:* Szükség esetére eltenni vmit.

Nöthig. — *Ich habe etwas nicht nöthig:* Nincs szükségem vmire. — *Ich habe Geld nöthig:* Szükségem van pénzre. — *Wenn uns der König nöthig hat:* Ha kellünk a királynak (Jókai). — *Shakspere bietet von allem mehr, als eben nöthig:* Shakspere mindenből többet nyújt a kelleténél (Greguss: Shak. 338). — *So nöthig, wie das liebe Brot:* Oly szükséges, mint a betevő falat. — *Der Gerichtshof hat es für nöthig erachtet, od. befunden:* A törvényszék szükségesnek látta, találta, szükségét látta (pl. új bizonyíték megszerzésének).

Nöthigen.— *Zum Bleiben nöthigen:* Marasztalni. — *Jmd. zum Essen nöthigen:* Vkibe az ételt belediktálni. — *Sie nöthigten ihn doch zu trinken, dadurch wurde der Kerkermeister zahm und blieb dann bei ihnen:* Csak belediktálták a bort, attul aztán a porkoláb is megszelidült, ott ragadt közöttük (Jók: RRáby II: 108). — *Jmd. zum Geständnis nöthigen:* Vkit vallomásra bírni. — *Es nöthigt mich zum Stuhlgang:* Szükségre kell mennem. — *Sich genöthigt sehen:* Magát kényszerülve érezni. — *Ich sehe mich genöthigt, an dich zu schreiben:* Szükségét érzem annak, hogy neked írjak. — *Er sah sich genöthigt, einen Blick auf den jungen Mann zu werfen:* Kénytelen volt tekintetét az ifjúra vetni (Jók: ErdAr. II: 43).

Nothlüge. — *Es war eine Nothlüge:* Szükségből v. kényszerüségből hazudtam. — *Mit einer Nothlüge durchkommen:* Hazugsággal megmenekedni a bajból.

Nothpfennig. — *Er hat keinen Nothpfennig für das Alter:* Öregségére egy fillérje sincs. — *Einen Nothpfennig zurücklegen:* Félre tenni egy fillért a szükség esetére.

Nothwendig. — *Es musste nothwendig so kommen:* Ennek szükségképen, természetszerűen így kellett történnie.

Nothwendigkeit. — *Die dringende Nothwendigkeit:* A sürgető szükség. — *Der Nothwendigkeit nachgeben:* A kényszernek engedni. — *In die Nothwendigkeit versetzt werden:* Kényszerhelyzetbe jutni.

Notiz. — *Er schien von dem herankommenden Fremden nicht Notiz zu nehmen:* A közeledő idegenről nem látszott tudomást venni (Jók: ArEmb. I: 87).

Notorisch. — *Ein notorischer Spitzbube:* Czímeres gazember.

Nu. — *In einem Nu:* Egyszerre; egyszeribe; egy percz alatt; egy pillanat v. szempillantás alatt. — *Geht's dir schief, so schüttle es nur: in einem Nu bin ich bei dir:* Mikor szorultságban leszel, csak rázd meg azt, ott leszek én abban a tapodtatban (UngRevue VII: 565).

Nüchtern. — *Das reife Alter und das reelle Leben machen den schwärmerischen Jüngling nüchtern:* Az érettebb kor és a való élet kiábrándítja a rajongó ifjut. — *Wieder nüchtern werden:* Kijózanodni. — *Ich bin wieder nüchtern:* Kijózanodtam.

Null. — *Eine wahre Null (von einem Menschen):* Semmi ember.

Nun. — *Nun gut:* No jól van (UngRev. VII: 563). — *Nun aber:* Igen ám, csakhogy . . . — *Nun ihr das wollt (= nun da ihr das wollt):* Már most, minthogy ezt akarjátok. — *Von nun an:* Mostantól kezdve. — *Nun und nimmermehr:* Soha. Soha többé. — *Von nun an, von da ab, von der Zeit ab, fortan:* Ezentúl, innentúl, azontúl.

Nur. — *Nur zu wohl:* Nagyon is jól. — *Ist's nur das? Den will ich dir schon schaffen:* Ha csak az a baj! megkerítem én azt! (UngRevue VII: 567). — *Bei ihm nur, sagt er, können gelangen wir zum Ziele:* Czélt sehol, úgy monda, ha nála nem érünk (Ar: BH. 7: 18).

Nuss. — *Du hast eine sehr harte Nuss aufzubeissen:* Nehéz feladat vár reád. — *Eine Nuss knacken:* Diót ropogtatni, feltörni. — *Nüsse knacken:* Diót törni. — *Da hat er eine harte Nuss zu knacken:* Nagy fába vágta a fejszét vagy a szekerczéjét (NySz.). Nagy fát mozgat (NySz.). — *Ich gebe keine taube Nuss drum:* Egy férges diót sem adnék érte (NySz.).

Egy likas mogyorót sem adnék érted (NySz.)

Nussbaum. — *Nussbäume und Weiber wollen geschlagen sein:* Pénz olvasva, asszony verve jó (Erd.).

Nutz. — *Das ist nichts nutz od. zu nichts nutz (nütze):* Ez nem ér semmit, hasznavehetetlen. — *Sich etwas zu nutze machen:* Hasznára fordítani vmit. Vminek jó hasznát venni.

Nütze. — *Weiter bin ich im Heere ohnehin nichts nütze; den Kuhfuss vermag ich nicht zu schleppen, weil ich hektisch bin; kann also rein nur Krankenwärter sein:* Egyéb hasznomat úgy sem veszik a táborban, a mangalétát nem bírom, mert göthös vagyok; csak krámfuter (betegápoló) lehetek (Jók: EnyémT. I: 148).

Nutzen. — *Dieses Haus b r i n g t keinen Nutzen:* Ez a ház nem hoz v. hajt hasznot.—*Die Sache bringt Nutzen:* Haszonnal jár ez a dolog (NySz.). — *Es bringt sonst keinen Nutzen:* Egyéb hasznot nem nyújt (NySz.). — *Nutzen h a b e n oder z i e h e n:* Hasznot húzni (Jók: FGyém. I: 121). — *Den Nutzen von etwas m i t jmdm t h e i l e n:* Vkivel a nyereségen osztozkodni. — *Er weiss seinen Nutzen zu w a h r e n:* Tudja, mitől döglik a légy. — *A u f s e i n e n Nutzen g e h e n:* A maga hasznát nézni. A maga hasznát keresni (NySz.). — *Es i s t für mich v o n k e i n e m Nutzen mehr:* Én már semmi hasznát sem veszem (Jók: ArEmb. I: 151). — *Das g e r e i c h t ihm z u m Nutzen:* Hasznára válik (NySz.). — *Ich denke, das wird uns zum Nutzen gereichen:* Én úgy tartom, ez nekünk hasznunkra lesz (Kovács: FarsKal. 85). — *Wenn ich es ausarbeiten und niederschreiben würde, so dürfte es vielleicht dem Publikum zum Nutzen gereichen:* Ha kidolgozva leírnám, talán hasznát vehetné a közönség (Ar: HátrPr. 368). — *Sich etwas z u Nutzen m a c h e n:* Vmit (a maga) hasznára fordítani (NySz.), — *E s i s t z u m e i n e m Nutzen:* Javamra válik.

Nützen. — *Nützt die erste Waffe nichts, so streckt dann der Drache seinen zweiten und dritten Kopf hervor:* S ha ez nem fogott, akkor elődugja a sárkány a másik meg a harmadik fejet. (Jók: RRáby I:74). — *Hier können wir, die einzelnen, was nützen:* Parányi sergünk itt hasznot tehet (Szem: Zr. 3: 6). — *Wass nützen ihm die langen F ü s s e? mit mir kann er doch nicht um die Wette laufen:* Mit ér vele, ha hosszú lába van is? mégse tud velem versent szaladni (Nép, Fehérvárm.). — *Was nützt e s, d a s s das Holz glatter ist, wenn man's behaut? es ist schwerer das unbehauene Holz zu brechen:* Mi haszna símább, ha jól megfaragják? Nehezebb eltörni a faragatlan fát (Arany: Toldi E.). — *Was haben wir also davon, wenn wir wissen od. w a s nützt e s uns also z u w i s s e n, dass er ein schlauer Heuchler, Schmeichler u. s. w. ist?* Mi haszna tudjuk hát, hogy színes hizelgő, ravasz stb.? (Ar: HátrPr. 55). — *Was nützt es mir, nicht von einem Amte abzuhängen, wenn ich den Sorgen des Alltagslebens unterworfen bin?* Mi haszna nem függök én hivataltól, ha függenem kell a napi élet gondjaitól? (Ar: Hátr. Pr. 41).

O.

1. Ob (kötszó). — *Nicht todt, gnädiger Herr? Na und ob ich todt bin! Ei freilich bin ich todt:* Meg vagyok halva, ténsuram, már hogyne volnék, meg vagyok én halva (UngRevue VII: 692). — *Der Duft den der Wind mit vollen Händen ausstreut, als ob es herrnloses Gut wäre:* Az illat, a melyet tele marokkal szór szét a szellő, akár csak egy gazdátlan kincset (BársonyJ. PHirl. 1889. III/31).

2. Ob (praepositio). — *Grimmig ob der geschlagenen Wunde:* Az ejtett sebtől feldühödve. Az ejtett seb miatt dühbe jöve.

Obdach. — *Er hat kein Heim und kein Obdach:* Se háza, se födele (NySz.). — *Er hat kein Obdach und keine Heimat. Er ist obdachlos und heimatlos:* Hátán a háza, kebelén kenyere (NySz.). — *Jmdm ein Obdach gewähren:* Vkit házába fogadni. — *Wo vor ihm schon zwei Handwerkerburschen Obdach suchten:* Hol előtte már két mesterlegény keresett menedéket (KisfK: VígBesz. 200).

Obendrein. — *Die übrigen Verwandten verheimlichen es alle (dass er so heisst), und sind obendrein hochmüthig:* A többi rokonja, mind egy szálig, titkolja és még rá'dásul kevély (Ar: BolondIst.).

Obenhin. — *Etwas nur obenhin thun:* Csak úgy tél-túl teszen valamit (Nyr. XII. 378). — *Handbuch, wo man obenhin alles einschreibt:* Jegyzőkönyv, melybe nagyjából minden beiratik [írnak be mindent] (Vers. 48). — *Etwas obenhin lesen:* Futólag v. futtában olvasni vmit. Átfutni vmit. — *Die Wissenschaften obenhin treiben:* Felszinesen foglalkozni a tudománynyal v. művelni a tudományt.

Oberfläche. — *Die Oberfläche des Meeres:* A tenger tükre. — *Alle Schlacken seines Blutes stürzten an die Oberfläche:* Vérének minden salakja felszínre került (Jók: ArEmb. V: 20). — *Er bleibt auf der Oberfläche der Worte und der Sachen:* A szóknak és dolgoknak csak a héját koczogtatja (NySz.).

Oberflächlich. — *Er hat es nur oberflächlich abgethan:* Csak nagyjából végezte. — *Oberflächlich gebildet:* Felszines műveltségű.

Oberhand. — *Die Rache behielt die Oberhand über das Mitleid:* A bosszúvágy győzött a részvéten. — *Die Oberhand bekommen:* Felülkerekedni vkin. Legyőzni vkit. — *Doch bald gewann die Nacht die Oberhand und zog einher:* De az éj erőt vett, csakhamar beronta (Ar: Toldi 5: 1). — *Die wüthende Menge da unten schien die Oberhand zu gewinnen:* Odalenn a bőszült tömeg látszott úrrá lenni [v. felülkerekedni] (Jók: EnyémT. II: 126). — *Der Sieger hat die Oberhand* (l. Zeitschr. f. d. deutschen Unt. V: 24): A győztes felülkerekedik.

Oberherrschaft. — *Er will jmds Oberherrschaft nicht anerkennen:* Nem akarja elismerni vkinek felsőbbségét.

Oberst(es). — *Das oberste zu unterst kehren:* Mindent fölforgatni.

Oberstübchen. — *Mit dem ist's nicht richtig im Oberstübchen:* Nincs ki (nála) a négy fertály (Nép. Vö. Dachstübchen). — *Wenn ich ihm von Schulden rede, ist's gleich aus im Oberstübchen:* Ha az adósságot emlegetem (neki), mindjárt kikel magából (Vö. Häuschen).

Obhut. — *Eine Person meiner Obhut anvertrauen:* Valakit védelmemre bízni. — *Jmd unter seine Obhut nehmen:* Vkit védelmébe venni.

Obliegen. — *Es liegt mir etwas ob:* Hozzám tartozik, kötelességem vmi. Kötelességemben áll.

Obliegenheit. — *Sich der Obliegenheiten eines Vertheidigers unterziehen:* A védő tisztét elvállalni.

Obwalten. — *Darüber konnte kein Zweifel obwalten:* Ez iránt semmi kétség sem foroghatott fenn (SzászK: Ebers, Egy polgárm. II. 44).

Ochs. — *Da stehen die Ochsen am Berge:* Itt a bökkenő! — *Alte Ochsen treten hart* (bos lassus fortius figit pedem; dies Wort des Hieronymus wird von ihm selbst erklärt: plus interdum valet senex, quam juvenis Schrader 63): A vén ökör mélyebben hágdossa a sarat; a fáradt ökör erősebben rakogatja lábát (Dug: Pb. II: 324). — *Die Ochsen hinter den Pflug spannen* (eine Sache verkehrt anfangen, Schrader 63): Szarva között keresi a tőgyit. Ökör alatt keressz borjut (Erd. 6022). — *Hat ein Ochse Rindes Sitt', das ist grosses Wunder nit. Was kann man vom Ochsen anderes erwarten, als Rindfleisch?* (Schrader 63): Ökörtől lótanács (Erd. 6027). Ökörtől lópélda (Decsi: Adag. 204). — *D ü m m e r a l s ein Ochs:* Ökrebb az ökörnél. — *Brauch einen Esel, hast du kein Pferd od. keinen Ochsen:* A hol nincs ló, szamár is jó. A hol nincs ló, szamár is kedves ott (NySz.). Süldők között dékán lehet a kan (NySz.).

Ofen. — *Hinter dem Ofen sitzen:* Gunynyasztani, kuksolni a kemenczénél. — *Glücklich, wer zu Hause hinterm Ofen sitzt:* Boldog, ki most otthon ül a suton (Tompa: Költ. I: 211). — *Wer hinter dem Ofen sitzt, wird nie reich:* Nem szokott a kalmár otthon gazdagodni (NySz.). — *Das Brot in den geheizten Ofen schieben:* Beölteni a kemenczébe a kenyeret.

Offen. — *Ein offener B r i e f:* Lepecsételetlen levél, nyilt levél. — *Offener M u n d:* Tátott száj. — *A u f offener T h a t e r t a p p e n:* (Nyilvánvaló) tetten érni. — *D i e S c h i f f a h r t ist offen:* A hajózás megkezdődött. — *Offen g e s p r o c h e n:* Őszintén szólva. — *Seine Thüre s t a n d immer den Armen offen:* Kapuja mindig nyitva volt a szegénynek (Jók: ArEmb. II: 84). — *Selbst wenn er*

[der Schrank etc.] offen stünde: Ha mindig tárva állana is (Jók: ArEmb. V: 14). — *Mit offenen Armen empfangen:* Tárt karral (karokkal) fogadni (Keze-terjesztve, Faludi. Nyilt öllel fogadtatott, KisfK: Baráts. és Szer. II.). — *Die ältern kamen mit offenen Armen dem neuen Genossen entgegen:* A régibbek kiterjesztett karral jövének az új társ elibe (Kaz: PályE. 102). — *Ich nehme jmd. mit offenen Armen auf:* Tárt karokkal fogadom. — *Er schläft mit offenen Augen:* Szeme-felnyitva aluszik (NySz). — *Etwas offen heraussagen:* Kereken v. nyiltan v. tisztán kimondani vmit.

Offenbar. — *Er ist offenbar ein Thor:* Nyilvánvaló, hogy bolond. Nyilván bolond. — *Es war offenbar, dass Patrona nicht zum Kaufmann geschaffen war:* Látszék, hogy Patrona nem született kereskedőnek (Jók: FehérR. 22). — *Die Verschwörung wird offenbar:* Az összeesküvés napvilágra v. napfényre jő v. kitudódik. — *Eine Philosophie, die mit allen Traditionen der Vergangenheit in den offenbarsten Kampf gerieth* (Heine): Oly philosophia, mely a multnak összes hagyományaival határozottan szembeszállt.

Offenbaren. — *Gott offenbart sich an jmd:* Isten keze mutatkozik vkin.

Offenkundig. — *Mit offenkundigen Zeichen des Unwillens:* A neheztelés nyilvános jegyeivel (Jók: ErdAr. I: 23).

Öffentlich. — *Etwas zum öffentlichen Gebrauch hergeben:* Vmit közhasználatra átengedni. — *Auf öffentliche Kosten:* Közköltségen. — *Die öffentliche od. allgemeine Meinung:* Közvélemény. — *In der öffentlichen Meinung verlieren:* A közbecsülésből veszteni. — *Die öffentliche Stimme verachten:* A közvéleményt semmibe venni v. megvetni.

Öffentlichkeit. — *Ein Buch, welches nicht durch litterarischen Ehrgeiz vor die Öffentlichkeit gebracht wurde:* Egy könyv [oly könyv], melyet nem irodalmi dícsvágy [becsvágy] hozott világgá (Magy. s a Nagyvilág XIV: 130).

Öffnen. — *Öffne die Augen:* Nyiljék szemed (Faludi, NySz.). — *Er öffnete dir die Augen:* Megnyitá szemeidet (NySz). — *Dem edlen Ehrgeiz des Schriftstellers eine Bahn öffnen:* Verseny-tért nyitni az irói nemes ambitiónak (Ar: HátrPr. 42). — *Der Abt öffnete den Brief in Innocenz' Beisein:* Az apát úr Incze jelenlétében bontá fel a levelet (Jók: EnyémT. I: 87). — *Dem Hader der Parteien öffnete sich ein weites Feld:* Szabad mező nyilt a pártok küzdelmének (Ar: HátrPr. 45). — *Jemandem sein Herz öffnen:* Vki előtt szívét kitárni. — *Einen Leichnam öffnen:* Holttestet felbonczolni. — *Den Mund weit öffnen:* Száját kitátani v. feltátani. — *Er öffnete grimmig den Rachen:* Haragos agyarkodással tátotta el száját (Jók: ErdAr. I: 26). — *Peru und Brasilien öffnen ihre Schleusen:* Peru és Brazilia ereszti meg csatornáit! (Jók: FGyém. IV: 24). — *Er öffnete eine Thür (um einzutreten):* Benyita egy ajtót (Kovács: FarsKal. 32). — *Er öffnet die Thüre und grüsst:* Benyitja a kilincset, köszön (UngRevue VI: 690). — *Die Thüre wird geöffnet od. öffnet sich:* Nyilik az ajtó. Az ajtó kinyílik. — *Sich einen Weg mit den Waffen öffnen:* Fegyverrel vágni magának utat. — *Er öffnete der Reihe nach die Schlösser der Thüre:* A vasajtó lakatjait nyitogatta fel (Jók: Szeretve II. 26).

Öffnung. — *Flaschen, die keine weite Öffnung haben:* Szűknyaku üvegek.

Oft. — *Ich zittere, so oft ich das Wort nehme:* Mindenkor rettegve kezdek [v. fogok] a szóláshoz (NySz.) v. emelek szót.

Ohne. — *Er gieng fort ohne den Brief gelesen zu haben:* Elment a nélkül, hogy a levelet olvasta volna. — *Ohne viele Worte:* Mellőzve a sok szószaporítást. — *Sie sollten ohne (od. ausser) sich selbst noch jeder zehn herbeibringen:* Mindegyik — magát nem számítva — még tizet hozzon magával. — *Ein Rumpf ohne Kopf:* Fejetlen törzs. — *Der Genesene steht da unter freiem Himmel, ohne Verwandte, ohne Obdach, ohne Kleidung:* A felgyógyult [kit a kórházból kibocsátanak] ott áll rokontalan, hajléktalan, öltözetlen a hideg ég alatt (Jókai, PHirlap 1891: III/22). — *Ohne Einladung:* Hivatlanul. — *Das Volk ohne Land:* A honja-veszett nép (Ar: BH. 2: 16). — *Ohne zu murren:* Mordulatlan. — *Über welche Sie nicht ohne Aufklärung bleiben dürfen:* A mik felől önnek felvilágosítatlan maradni nem szabad (Jók: ArEmb. I: 124).

Ohnehin: Úgy is, amúgy is. — *Gib es hin, du machst ohnehin keinen Gebrauch davon:* Add oda, úgysem veszed hasznát.

Ohnmacht. — *Ich fühle meine Ohnmacht:* Érzem tehetetlenségemet.— *Raby war der Ohnmacht nahe:* Rábyt az ájulás környékezte (Jók: RRáby II: 162). — *Ich falle od. sinke in Ohnmacht:* Elájulok. Elalélok. Elvesztem eszméletemet. Ájulásba esem (Gyul: VénSzin. V.). — *Aus der Ohnmacht erwachen:* Fölocsúdni ájulásából (ájultából).— *Bald kam sie aus der Ohnmacht zu sich:* Az ájulásból csakhamar magához tért (Nyr. XVIII. 53).

Ohnmächtig. — *Die Arme fällt zu Boden, stürzt bewusstlos od. ohnmächtig zusammen.* Összeroskad szegény, lerogy elalélva (Ar: TSz. 2: 50).

Ohr. — *Klingen dir die Ohren?* Cseng a füled? (NySz.). — *Ich bin ganz Ohr:* Merő figyelem vagyok (Szemere II: 266). (Vö. Füllé vált Borz s ő vala utolsó a játékszinben. Czinke Új Holmijából idézve uo. 269). — *Lieber Freund, ich bin ja ganz Ohr. Ich bin ganz und gar zu deiner Verfügung:* Hiszen hallgatom barátom. Egészen rendelkezésedre állok. Csupa fül vagyok (Jók: RRáby I: 124). — *Und freut sich dass er findet ein geneigtes Ohr:* S örvend, hogy szavait befogadja kész fül (Ar: BH. 11: 55). — *Jemandem sein Ohr leihen. Jemandem ein geneigtes Ohr leihen:* Vkit (szívesen, kegyesen) meghallgatni. — *Den Schmeichlern die Ohre öffnen:* Hízelgők szavára hallgatni. — *Die Ohren spitzen:* Fülét hegyezni. — *Sie spitzen die Ohren:* Résen tartják a fülöket (NySz). — *Tauben Ohren predigen:* Falra borsót hányni. Malomban hegedülni. A malomban vonja legczifrább nótáit (Dug: Pb. 251). Siketnek harangozni (NySz). Akár a falnak beszélnék. (Vö. Mintha csak süketeknek mondott volna mesét, szintén úgy nem hatott bé a szivekre, GKat: Válts. II: 1173). — *Am Ohre zupfen:* Megrántani a fülét (Márton: Lat. 288). — *Inmitten des Kanonendonners schien es dem lebendig begrabenen, als ob ein schwaches Geräusch an sein Ohr dränge:* E bömbölés közepett úgy tetszik [az élve eltemetettnek], mintha gyönge nesz ütné meg füleit (Jók: EnyémT. II: 16). — *Es schlägt an mein Ohr:* Megüti fülemet (így pl. TanárKözl. XXIV: 58). — *Gegen Mitternacht schlugen die Töne einer lärmenden Musik an sein Ohr:* Úgy éjfél tájban nagy muzsikahang ütötte meg fülét (NépkGy. II. 424). — *Er hört schwer auf dem einen Ohre:* Egyik fülén nagyot hall. — *Auf beiden Ohren ruhig schlafen:* Nyugodtan aludni a fülén. — *Sophie wurde darauf bis über die Ohren roth:* Zsófia fülig elpirult utána (Jók: ErdAr. I: 75). — *Bis über die Ohren in Schulden stecken:* Nyakig úszni az adósságban. — *Verschuldet sein bis über die Ohren:* Fülig adós (Erd.). Fülig-farkig adós (NySz.). — *Er hat's faustdick hinter den Ohren:* Ravasz egy ficzkó! Rókával béllelt. Sok kutyaság van a füle mögött: sok csínt tett (Nyr. XIII. 232). — *Jmd. hinter die Ohren schlagen:* Vkit fültövön csapni. — *Wie du weisst pflegt sich mein Vater die Feder hinters Ohr zu stecken; auch ich habe diese Gewohnheit angenommen:* Tudod, atyám pennáját füle mellé dugja; én is ezen szokást vettem fel (KisfK: VígBesz. 56). — *Immer klang ihm das melancholische Volkslied, das er heute Abend gehört hatte, in den Ohren:* Mindig az a melancholikus parasztnóta járt a fülében (Jók: FGyém. I: 76). — *Jmdm beständig in den Ohren liegen:* Vkit folyton figyelmeztetni v. unszolni v. faggatni vmivel. — *Jmdm beständig mit Bitten in den Ohren liegen:* Vkinek folyton rimánkodni. — *Deine Worte liegen mir noch in den Ohren:* Füleimben zengenek még szavaid (Vers. 155). — *In die Ohren fallend:* Fülébe esik (Nyr. XII. 327). — *Diese Stimme wird dir ins Ohr klingen:* E hang csengeni fog füleidben (Kaz: BácsmL.[2] febr. 2.) — *Er setzte es ihm detailliert ins Ohr:* A fülébe rágta (Jók: RRáby I: 118). — *Sie predigen es vor unser aller Augen, so dass wir es mit den eignen Ohren hören:* Prédikálják szemünk láttára, fülünk hallatára Londrában (Fal: 124). — *Um die Ohren saust's ihm, als währen's Mühlenräder:* Mint malom örvényzett két füle (Ar: BH. 7: 26). — *Er steht bis über die Ohren im Gold:* Nyakig van a gazdaságban. — *Einen übers Ohr hauen:* Rászedni vkit. — *Ist es dir nicht zu Ohren gekommen?* Nem ment-e a

füledbe? (Baróti SzD: «Táncz»). Nem jutott-e füledbe? Nem esett értésedre? — *Ich weiss nicht, welche Stimme mir zu Ohren gekommen:* Nem tudom micsoda szózat tünt füleimbe (Vers. 20). — *Die Wände haben Ohren:* Füle van a falnak (Szatmár m. Nyr. VII. 423). Zsindely vana házon (uo.). Kutya jár a kertben (uo.).

Ohrfeige. — *Jmdm eine Ohrfeige geben od. versetzen:* Arczul ütni vkit. Nyakon vágni, pofon csapni. Pofon vágni. (Tréfásan:) Képen teremteni (Nyr. IV: 516. I: 458).

Öl. — *Öl ins Feuer giessen:* A tűzre olajat önteni. Még inkább szítani a tüzet. — *Man goss Öl aufs Feuer, man häufte Fehler auf Fehler:* Olajjal oltották a tüzet, hibára hibát tetéztek (Szarvas, Nyr. XVIII. 50). — *Öl auf die Wogen giessen:* Elcsendesíteni a hullámokat.

Opfer. — *Welch ein Opfer ist das nicht für seine Landsleute; es fällt ihnen weit schwerer, als sich des Tabakrauchens zu entwöhnen:* Milyen nehéz ezt megállani az ő honfitársainak; nehezebb, mint a dohányzásról leszokni (Jók: EnyémT. III: 126). — *Ein Opfer b r i n g e n od. darbringen:* Áldozatot nyujtani. Fölajánlani az áldozatát. Áldozni (Antib.). Áldozatot hozni (NySz.). — *Nur das vermeintliche Opfer, das er seinem Freunde brachte, beruhigte ihn:* Csak a vélt áldozat, melyet barátjának tőn, nyugtatá meg (KisfK: VígBesz. 15). — *Was hätte ich euch für Opfer gebracht:* Mit nem áldoztam volna értetek! — *Wie's das Glück auch spielt, das Vaterland darf jedes Opfer f o r d e r n, zum Heldentod ist auch kein Weib zu schwach:* Bármely szerencse jő, just [jogot] tarthat a hon minden áldozatra s bajnokhalált szenvedhet asszony is (Szem: Zr. 2: 6) — *Es kostet mich ein Opfer:* Áldozatomba kerül. Áldozat tőlem. — *Zum Opfer fallen:* Áldozatul esni.

Opferlamm: Áldozatra szánt bárány (Gyul: VénSzin. V.).

Orakel. — *Jmds Worte od. Ausspruch für ein Orakel halten:* Vkinek szavait, nyilatkozatát szentirásnak venni.

Ordentlich. — *In ordentlicher Ehe gezeugt:* Törvényes házasságból származó. — *Du hast der Wahrheit einen ordentlichen Streich versetzt:* Jóformán nyakon csaptad az igazságot (NySz.). — *Er hat mich ordentlich geprügelt:* Meghusángolt istenesen (Pet: JánosV.).

Ordnen. — *Meines Bruders Angelegenheiten sind noch zu ordnen (od. sind noch nicht geordnet):* Öcsém ügyei még rendezésre várnak. — *Die lateinischen Verse wurden von B. geordnet (in Ordnung gebracht):* A deákverseket B. szedte rendbe (NySz.).

Ordnung. — *Die n a t ü r l i c h e Ordnung:* A természetes (sor-)rend. — *W e c h s e l u n d Ordnung in der Welt:* A világ sorja, rendje. — *Sie mögen durch ihr Erscheinen die Ordnung wieder h e r s t e l l e n:* Megjelenésükkel állítsák vissza a rendet (Jók: FehérR. 95). — *Ordnung m a c h e n in einer Angelegenheit. Ordnung b r i n g e n in eine Sache:* Nyélbe ütni vmit. — *I n Ordnung b r i n g e n:* Rendbe szedni. — *Da Thomas die Ordnung nicht s t ö r e n wollte, hielt er an:* Tamás nem akarván rendet zavarni, megállott (KisfK: VígBesz. 199). — *Ich kenne kein Kloster, wo so sehr auf die Ordnung g e a c h t e t od. g e h a l t e n würde, wie bei uns:* Nem ismerek olyan klastromot, a melyben a rendet úgy megtartsák, mint mi nálunk (Mikes, NySz). — *Es i s t alles in Ordnung oder richtig:* Minden rendén van. — *Er meinte, nun sei schon alles in Ordnung od. nun habe er alles in Ordnung gebracht:* Azt gondolta, most már egészen rendin van a szénája (Győry: DonQu. kis kiad. 10). — *Wieder in seine a l t e Ordnung k o m m e n:* Visszatérni a régi rendes kerékvágásba. — *N a c h der Ordnung:* Rendben, rendre. — *Jmd z u r Ordnung v e r w e i s e n od. r u f e n:* Rendre utasítani.

Orientieren. — *Das Publicum kann sich vor stereotypen Empfehlungen und obligaten Anpreisungen nicht orientieren:* A közönség a stereotyp ajánlgatások, obligat dicséretek közt nem tudja magát tájékozni (Ar: HátrPr. 301). — *Es wäre gut, uns zu orientieren:* Jó volna tájékozni magunkat (Ar: HátrPr. 337).

Organisieren. — *Neuorganisieren:* Ujjászervezni.

Ort. — *Aller Orten:* Mindenütt. Szerte. — *Gehörigen Orts od. am gehörigen Ort:* A maga helyén. A kellő helyen. — *An Ort und Stelle:* A hely szinén. — *So nimmt die Kunde von Ort zu Orte ihren*

Lauf: Tanyáról-tanyára a hír szava terjed (Ar: BH. 4: 3).

Ost. — *Von Osten nach Westen, zu Hause am besten:* Mindenhol jó, de otthon legjobb. Mindenütt jó, de mégis jobb otthon (KisfK: VígBesz. 53).

P.

Paar. — *Zu Paaren treiben:* Megalázni, visszaszorítani, megverni. — *Ich züchtige die Kinder, ich treibe sie zu Paaren:* Ránczba szedem a gyermekeket. — *Nur auf ein paar Worte:* Egy szóra kérlek. Egy-két szóra kérlek.

Paaren. — *Strenge mit Freundlichkeit paaren:* Szigorúságot nyájassággal egyesíteni. — *Das Heitere mit dem Ernsten paaren:* A nevetségest a komolylyal párosítani (Jók: ErdÁr. II: 47). — *Würde mit Leutseligkeit gepaart:* Nyájassággal párosult méltóság. — *Eine ruhige Würde, gepaart mit züchtiger Zurückhaltung:* Vmi méltóság, mely a szemérmes tartózkodással párosul (Jók: ArEmb. IV: 25).

Packen. — *Jmd. an der Kehle packen:* Torkon ragadni vkit. — *Er packte ihn am Kragen:* Megragadta a gallérjánál fogva (Jók: ArEmb. I: 97). — *Packe dich (fort)!* Lódulj! Kotródj! Vakaródj! (Dug: Pb. II: 77). Takarodj! (Vers. 108). — *Und nun packen Sie sich!* S most tisztuljon (Arany: Jóka ö.). Hordja el magát. — *Pack' dich zum Henker!* Menj az ördögbe! Vigyen el az ördög!

Palme. — *Dein Vorwand raubt ihm die Palme:* A te prætextusod elüti tőle a pálmát (Jók: RRáby I: 88).

Panisch. — *Panischer Schrecken:* Rémület.

Pantoffel. — *Er steht oder seufzt unter dem Pantoffel (seiner Frau): er ist ein Pantoffelheld:* Papucs alatt van v. nyög. Papucshős.

Panzern. — *Ich bin gepanzert gegen den Stachel der Verleumdung* (Schrader 188): Vértezve vagyok a rágalom nyilai ellen.

Papier. — *Ein Buch Papier:* Egy könyv, vagy koncz papiros (Vers. 210). — *Man will doch nicht alles zu Papier bringen:* Az ember még sem akar mindent papirosra tenni (KisfK: VígBesz. 107).

Pappenstiel. — *Ich gebe keinen Pappenstiel darum:* Egy fagarast sem adok érte. — *Für (um) einen Pappenstiel kaufen:* Potom áron venni.

Papst. — *Auch der Papst ist ein Schüler gewesen:* A pápa is csak diák volt (Erd.). — *Er ist in Rom gewesen, und hat den Papst nicht gesehen:* Rómában lenni, pápát nem látni (Erd.).

Parade. — *Du wirst sehen, was wir für Parade mit dir machen!* Majd meglátod, milyen parádét csapunk mi akkor te veled! (Jók: RRáby II: 177).

Parallele. — *Ist es jedoch kein kühnes und pietätloses Vorgehen, zwischen Zrinyi und Tasso eine Parallele zu ziehen?* De nem vakmerő kegyetlen dolog-e Tassóval Zrínyit párhuzamba tenni (Ar: Próz. 80).

Part. — *Mache halb Part!* Osztozzunk! — *Ich für mein Part. Ich für meinen Theil:* Én részemről.

Partei. — *Die L a g e der Parteien: Das Verhältnis der Parteien unter einander:* A pártközi helyzet (BpHirl. 1891. VII/10. 2a). — *Jmds Partei e r g r e i f e n:* Pártjára kelni vkinek (Kaz: Pály. 95). — *Eine Partei f ü h r e n:* Pártot vezérelni. Pártnak élén állni. Pártvezérnek lenni. — *Er n a h m für Sparta Partei:* Spártának fogta pártját. Részére állott (Vers. 22). — *Weh' dem, der die Partei eines calvinistischen Geistlichen hätte n e h m e n wollen:* Az meg épen szerencsétlenné tette volna magát, a ki pártját fogta volna annak a kalvinista papnak (Jók: RRáby II: 214). — *Keine Partei nehmen:* Nem foglalni el pártállást. — *In culturellen, die Erziehung betreffenden Fragen ist es schwer keine Partei zu nehmen:* Közművelődési, nevelési kérdésekben nehéz pártot nem fogni (TanárKözl. XXIII: 180). — *Die Abgeordneten g r u p p i e r e n s i c h i n (od. z u) Parteien:* A képviselők pártokba sorakoznak. — *Die Nation hat sich in Parteien g e s p a l t e n:* A nemzet pártokra szakadt.

Parteiisch. — *Ein parteiisches Urtheil:* Részrehajló ítélet.

Parteiung. — *Das durch Parteiungen entzweite Land:* A pártokra szakadt ország.

Pass. — *Einen französischen Auslandspass hat er von Leo empfangen:* Külföldre szóló franczia útlevele is van Leó-

tul (Jók: EnyémT. III: 34). — *Es kommt mir etwas zu Pass:* Kapóra jön vmi. Jókor esik, hasznomra válik.

Passage. — *Die Passage ist nicht frei:* Az átjárás tilos v. akadályozva van.

Passen. — *Der Name passt nicht:* A név nem talál(ó). — *Nie hätte man ein mehr für einander passendes Paar finden können:* Soha összeillőbb párt nem lehete találni (Jók: ErdAr. I: 9). — *Der sicht, dass er nun nimmer für diese Erde passt:* Látja, hogy ő nem kell ezen a világon (Ár: BH. 3: 9). — *Sie beide passen zu einander:* Hozzá is illik mindkettő egymáshoz (Jók: ArEmb. II: 105). — *Diese ruhelosen Leute passten nicht zu dem ruhigen, beschaulichen Gemüthe des Fürsten:* E nyugtalan emberek nem az ő nyugalmas, szemlélődő kedélyéhez [természetéhez] valók (Jók: ErdAr. II: 36).

Passieren. — *Die Häuser, die ich passiere:* Az utamba eső házak. — *Jemd. nicht passieren lassen:* Vkinek útját (el)állani. — *Ohne Bemerkung hingehen od. passieren lassen:* Észrevétel nélkül bocsátani (Ár: HátrPr. 101). — *Was passiert Neues?* Mi az újság? — *Wenn ihm etwas passieren sollte:* Ha netán valami baj érné.—*Das passiert selbst dem pedantischesten Gelehrten:* Beköszönt az a legpedánsabb tudósnál is (Jók: FGyém. I; 76).

Patron. — *Ein lächerlicher Patron:* Nevetséges egy alak. — *Ein lustiger Patron:* Jókedvű ficzkó. — *Ein sauberer Patron:* Gyönyörűséges mákvirág.

Patsche. — *Du hast gethan, was ich wünschte, und hast ausserdem deinen Bruder aus der Patsche gezogen:* Beváltottad a mit kívántam, s kimentetted még tetejébe bátyádat is a hinárból (Mikszáth: A király kibékülése). — *Nun ist er in der Patsche:* Benne van a hinárban (Erd.). Benne van a lében (Erd.). Ez van ám csehül (Nyr. III: 305). — *Auch auf der Erde war ich immer in der Patsche (od. hatt' ich immer Pech):* A földön is mind páczba voltam (Phil. Közl. X: 991). — *Du bist nun in derselben Patsche:* Azon sárban akadtál te is meg (NySz.).

Pech. — *Wer Pech angreift, besudelt sich:* A ki szurkot forgat, megmocskolja kezét (Erd.). — *Er hatte furchtbares Pech [im Kartenspiel], seine Partner aber waren infame Drucker:* Iszonyú szurokban volt [a kártyában, vesztett], társai pedig czudar druckerek (Jók: TengHölgy. I: 119. Vö. *Patsche*). — *Er wird vom Pech verfolgt:* Rálépett a fekete tehén a lábára (Nyr. V: 31).

Peinlich. — *Es erregt etwas ein peinliches Gefühl in mir:* Vmi kínos érzést kelt fel bennem. — *Sich in einer peinlichen Lage befinden:* Kínos helyzetben lenni. — *Ein peinlicher Mensch:* Alkalmatlan ember. —*Jmd. peinlich befragen:* Kérdéseivel gyötörni vkit. Vkit vallatni v. faggatni.

Peitschen. — *Es beginnt seinen Angreifer mit seinem schuppigen Schweif wie mit einer Geissel zu peitschen:* Pikkelyes farkával, mint egy vaskorbácscsal elkezdi megtámadóját végig verni (Jók: FGyém. I: 19). — *Er wird vom Wind und Regen gepeitscht:* Vihar és zápor veri.

Perle. — *Perlen auf eine Schnur fassen:* Gyöngyöt felfűzni. — *Eine in Gold gefasste Perle:* Aranyba foglalt gyöngy (Ár: HátrPr. 453). — *Werfet eure Perlen nicht vor die Säue* (Matth. 7, 6): Ne hányjátok gyöngyeiteket a sertések elé. Lúdra vesztegetsz szénát (NySz.). Kár a lúdra szénát vesztegetni, asszonyt borral kínálni (Nyr. I: 178). Mi köze a sárnak a czifrához (NySz.).

Person. — *Die Person ansehen:* A személyt tekinteni. A személyt venni tekintetbe. Részre hajlani. — *Er spielt seine Person gut:* Jól játszsza a szerepét. — *Er spielt eine lächerliche Person:* Nevetséges szerepet játszik. — *Auf jener Person beruht unser Sieg:* Azon a férfiun fordul meg a győzelem. — *Ich für meine Person:* A mi engem illet. — *In der Person dieses Mannes wird sich's entscheiden:* E férfiu személyén fordúl meg. — *In eigener Person da sein:* Személyesen megjelenni. — *Jmd. von Person kennen:* Vkit személyesen ismerni. — *Klein von Person:* Alacsony termetű. — *Richten ohne Ansehen der Person* (Joh. 7, 24): Személyválogatás nélkül ítélni. Részrehajlatlanul ítélni. — *Das Recht ohne Ansehen der Personen sprechen:* Személyválogatás nélkül, a személyeknek tekintete nélkül ejteni az ítéletet (Vers. 19).

Persönlich. — *Ich kenne ihn persön-*

lich: Ismerem személyesen. — *Alles, was er persönlich hören und sehen wird, möge er uns berichten:* Mindenről, a mi ott történni fog, saját szeme láttát, füle halottát jelentse meg (BpHirl. III. 76. sz. vcz.).

Pest. — *Etwas wie die Pest fliehen:* Kerülni, mint a dögvészt. — *Eine Stadt leidet an der Pest:* A városban uralkodik a dögvész.

Pfad.—*Den Pfad der Tugend verfolgen:* Az erény útján járni. — *Auf unwegsamen Pfaden:* Útnélküli úton (Ar: BH. 12: 36).

Pfahl. — *Jmd. an einen Pfahl spiessen:* Karóra huzni vkit.

Pfand. — *Ein Pfand verfallen lassen:* A zálogot a hitelezőnél hagyni.

Pfanne. — *In die Pfanne hauen:* Felkonczolni. Csúffá tenni.

Pfeffer. — *Geh hin, wo der Pfeffer wächst. Ich wollte, du wärst, wo der Pfeffer wächst* (Schrader 258): Akkor lássalak, mikor a hátam közepit (Nép). Menj el Kukutyinba zabot hegyezni (Nép).

Pfennig. — *Ich würde keinen Heller od. Pfennig od. Pfifferling dafür geben:* Egy batkát sem adnék érte. — *Es ist keinen schimmligen Pfennig wert:* Nem ér egy fa garast.

1. **Pfeife.** — *Nach der Pfeife jemandes tanzen (wie der Bär nach der des Bärenführers,* Schrader 203. Vö. Máté 11, 17): Vkinek nótája szerint tánczolni (NySz.).

2. **Pfeife.** — *Jeden Augenblick gieng ihm die Pfeife aus:* Minden nyomon kialudt a pipája (Jók: RRáby I: 29). — *Sich die Pfeife anzünden:* Pipára gyujtani. — *Frau Ákháb kochte, ihr Mann aber machte das Feuer und rauchte dabei seine Pfeife:* Ákhábné főzött, férje pedig pipaszó mellett rakta a tüzet (Baksay: GyÖ. II: 49).

Pfeifen. — *Das ist den Mäusen gepfiffen (wenn jemand etwas völlig unnützes thut,* Schrader 130): Akár a falra hánynád a borsót. Siketnek beszélsz v. prédikálsz. —*Er pfeift auf dem letzten Loche. Er ist sehr heruntergekommen:* Utolsó lábon jár (Nyr. I: 371); végét járja. Dögrovásra van metszve (Dug: Pb. 167). Dögrováson van. A lélek csak hálni jár bele (Nyr. XIV: 282). — *Aus einem hohen Ton pfeifen:* Fennen beszélni. — *Aus einem andern Ton pfeifen:* Egészen másképp beszélni, fellépni.

Pfeifchen. — *Nachmittag dampfte er sein Pfeifchen vor dem Hause:* Délután eldohányozgatott a ház előtt.

Pfeil. — *Er ist allen Pfeilen des Schicksals ausgesetzt:* A sors minden csapásának ki van téve.

Pferd. — *Die Pferde r e i s s e n a u s:* A lovak nekiiramodnak, elragadják a kocsit. — *Das Pferd i s t m i t i h m d u r c h g e g a n g e n:* A ló elragadta. — *Das Pferd h a t d a s H u f e i s e n v e r l o r e n:* A ló elrúgta a patkót (NySz.). — *Brauch einen Esel, hast du kein Pferd od. keinen Ochsen:* A hol nincs ló, szamár is jó. A hol nincs ló, szamár is kedves ott (NySz.). Süldők között dékán lehet a kan (NySz.). — *Strauchelt doch auch ein Pferd, und hat doch vier Beine:* Lónak négy lába, mégis botlik (Erd.). — *Die Pferde a n t r e i b e n od. a n p e i t s c h e n:* Közé(jük) vágni a lovaknak. — *Wenn er mir ein Pferd (ein Reitpferd) g e b e n könnte:* Ha valami lovat adhat alám (LevT. I: 27). — *Ein Pferd l e n k e n:* Lovat hajtani. — *Den ganzen Tag r i t t er sein Lieblingspferd oder sass er auf seinem Lieblingspferd:* Naphosszant megülte kedvencz [kedves] paripáját (Jók: Hétközn. II: 41). — *Schnell s a t t e l t e Peter sein Pferd und sass auf:* Péter gyorsan felnyergelt, avval ült a lóra (Ung. Revue VI: 690). — *Es wird mir das Pferd u n t e r d e m L e i b g e t ö d t e t:* Kilövik alólam a lovat. Kilövik alattam a lovat. — *Im Dorfe w e c h s e l t e ich die Pferde:* A faluban lovakat váltók (KisfK: VígBesz. 135). — *Er s c h w a n g od. w a r f s i c h a u f sein munteres Pferd:* Pajzán lovára kapott (NySz.). — *A u f's Pferd k o m m e n:* Megszedni magát. Felkapni az ugorkafára. — *V o m Pferd a u f d e n E s e l k o m m e n:* Lóról szamárra (Erd.). Szénáról szalmára. Elszegényedni. Paripáról agárra ugrott: szép állásról alacsonyabbra bukott (Nyr. VII: 274). — *Als Leiche v o m Pferde s i n k e n:* Holtan esni le a lóról. — *Er s c h w i n g t s i c h auf's Pferd:* Lóra pattan. Lóra kap. — *Nun schwangen sich die Ungarn auf's Pferd:* Erre a magyarság lóra kerekedett (Pet: JánosV.). — *S i c h auf's h o h e Pferd (Ross) s e t z e n:* Lóhátról beszélni. — *Sich bei Beurtheilung von etwas auf's hohe Pferd setzen:* Vmit lóhátról ítélni meg.—*Auf's Pferd s t e i g e n:* Lóra ülni; lóra kapni. — *V o m Pferde s t e i g e n:* Leszállni a

lóról. — *Den Wagen mit Pferden bespannen:* Befogni lovakat a kocsiba. — *Zu Pferd eine Unterredung halten:* Lóhátról beszélgetni. — *Am nächsten Morgen stieg er zu Pferd, der Sorgen frei:* Paripáját reggel könnyen ülé másnap (Ar: BH. 10: 114). — *Des Herrn Auge macht das Pferd fett:* Ha a gazda maga lát dolgához, mindenkor többet mozdít (Dug: Pb. 271). Gazda szeme hízlalja a jószágot.

Pfiff. — *Ich achte das nicht einen Pfiff* (Schrader 203): Oda se nézek neki; én annak csak fittyet hányok. — *Er versteht den Pfiff; er hat den Pfiff heraus:* Érti a csíziót. — *Ich witterte den Pfiff* (Schrader 203): Éltem a gyanupörrel.

Pfifferling. — *Es gilt mir keinen Pfifferling:* Nekem egy garast v. batkát se ér. — *Sich nicht einen Pfifferling aus etwas machen oder um etwas kümmern:* Semmibe venni vmit. — *Eine solche Unterhaltung ist mir keinen Pfifferling wert:* Kukkot ér részemről az olyan mulatság (Kovács: FarsKal. 26). Batkát sem ér (Erd.). — *Um einen Pfifferling kaufen:* Potom áron venni.

Pflanzen. — *Man pflanze ihre Köpfe auf die Mauer:* Sánczunkra kell a főket szegezni (Szem: Zr. 2: 11). — *Pflanzt Feuerschlünde hinter ihre Reihen:* Ágyút szegezz ki hátaik megett (Szem: Zr. 4: 5).

Pflege. — *Den edlen Wissenschaften liebevolle Pflege angedeihen lassen:* A szép tudományokat buzgón v. buzgósággal ápolni. — *Jmds Pflege übernehmen:* Vkit ellátásra elfogadni v. elvállalni. — *Das verlassene Vögelchen nahmen die Schiffer in Pflege:* Az elhagyott madárfiókot ápolás alá vették a hajósok (Jók: FGyém.).

Pflegen. — *Der Liebe pflegen:* Szeretkezni. A szerelemnek élni. — *Der Ruhe pflegen:* A pihenésnek adni magát. Lenyugodni. Pihenni. — *Solch holder Zwiesprach pflegen sie kosend mit einander:* Így mulatozának egymás örömében (Ar: BH. 5: 18). — *Hegen und pflegen:* Ápolni és gondozni.

Pflicht. — *Andern liegt die Pflicht ob ihn zu schützen:* Másnak a gondja őt megvédelmezni (Jók: ArEmb. I: 109). — *Kann man die Pflicht eines Familienoberhauptes getreulicher erfüllen?* Lehet-e ennél hívebben teljesíteni a családfői kötelességeket? (Jók: ArEmb. IV: 45). — *Die zwar die schöne Ritterpflicht erfüllt, doch nimmermehr sich solcher Wagnis rühmen:* Kik bár betölték híven tisztöket, még sem valának oly merész csatázók (Szem: Zr. 2: 4). — *Seine Pflicht verletzen:* Kötelességét megszegni. — *Während man seiner Pflicht nachgeht, s'eht das Haus den Intriguen (Ränken) offen:* Míg az ember kötelessége után jár, háza nyitva marad az incselkedésnek (KisfK: VígBesz. 81). — *Er kommt seiner Pflicht nach:* Kötelességét teljesíti. Hivatalának megfelel. Tisztének eleget tesz (KisfK: Víg Besz. 61).

Pflichtmässig. — *Er hat nicht pflichtmässig gehandelt:* Nem járt el kötelessége szerint.

Pflug. — *Vor den Pflug spannen:* Ekébe fogni.

Pflügen. — *Mit jemandes Kalb pflügen* (Richter 14: 18): Valakinek üszőjével szántani. — *Einem über den Rain pflügen:* Valakinek elszántani földjét.

Pfründe. — *Eine fette Pfründe:* Kövér plébánia (NySz.).

Pfui. — *Oben hui, unten pfui:* Fenn az ernyő, nincsen kas. Úti czifra, házi rossz. Sok ház ég belül, de nem látszik kívül (Nyr. VIII: 371). Sok embernek ég a háza, ha nem látszik is füstje (180). Úri pompa, koldús konyha (XIV. 516). Szép czégér alatt büdös bort árulnak (NySz.).

Pfuschen. — *Der über Millionen verfügende Banquier pfuscht dem Zimmermann in's Handwerk:* A milliómos üzér [bankár] ácsmunkával kontárkodik (Jók: ArEmb. IV: 35).

Phantasie. — *Das Auge vermeint zu sehen, womit sich die Phantasie beschäftigt:* A mivel az embernek képzete vesződik, azt látja szeme (KisfK: VígBesz. 84). — *Es schweift die Phantasie:* Csapong a képzelet.

Phrase. — *Die Dichter der letztern Jahre können hübsche Phrasen drechseln:* A közelebbi évek költői csinosan tudják faragni a mondatokat (Ar: HátrPr. 253).

Pike. — *Er hat von der Pike auf gedient:* A legalacsonyabb rangon kezdte. Legalul kezdte. — *Durch die Piken laufen; durch die Gassen laufen; Spiessruthen laufen* (Schrader 181): Vesszőt futni (NySz.). Farmatringot futni (uo.).

Pille. — *Einem die Pille vergolden od. versilbern (das Unangenehme verhüllen,*

in einer feinen, milden Form äussern, Schrader 206) *oder verzuckern:* Megczukrozni a pilulát.

Pistole. — *Auf Pistolen od. Säbel fordern:* Pisztolyra, kardra híni.

Plackerei. — *Er verursacht seinem Nachbar Plackereien:* Galibába keveri szomszédját (NySz.).

Plage. — *Er hat seine Plage (seine Noth) mit etwas:* Vmivel baja van. — *Jeder Tag hat seine Plag:* Minden napnak tulajdon bibéje vagyon (Erd.). Minden napnak megvan a maga terhe (Jók: Szeretve I: 156).

Plagen.—*So plagt und jagt das Kriegsvolk Etzel von Tag zu Tag:* Így a király sergét napról töri napra (Ar: BH. 4: 31). — *Und der gewaltig reiche Mann hatte die Geduld, sich damit zu plagen:* És a hatalmas gazdag úrnak volt türelme vesződni vele (Jók: ArEmb. IV: 124). — *Der geplagte Körper:* A törődött test.

Plan. — *Mit Eisen und Blut führte er seine Pläne aus:* Tűzzel vassal hajtotta végre terveit. — *Sie heckte oder brütete in ihrem Gehirn einen Plan aus:* Egy tervet főzött agyában (Jók: ArEmb. II: 171). — *Er fasste den Plan:* Azt a tervet gondolta ki, azt tervezte, feltette magában.—*Er hat weitgehende Pläne:* Messzi jár szándéka (NySz.). — *Jmd. in seinen Plan ziehen:* Vkit terveibe beavatni. — *Einen von seinem Plane od. Vorsatze abbringen:* Vkit szándékáról levenni, leverni (v. lebeszélni, eltéríteni).

Planlos. — *Planlos leben:* Czél nélkül élni. — *Planlos in den Tag hineinleben:* Napról napra éldegélni.—*Planlos umherschweifen:* Czéltalan bolyongani.

Planmässig. — *Eine planmässige Beleidigung:* Szándékos (szántszándékos) sértés.

Plärren. — *Sie soll lieber flink mit der Hand sein, als flink im Plärren:* Inkább hirtelenkezű legyen, mint hirtelensíró «mécses cserép» (Jók: FGyém. V: 156).

Platz. — *Jmdm einen Platz a n w e i s e n:* Vkinek vmely helyet jelölni ki. — *Ich b e h a u p t e meinen Platz:* Én helyemet megállom. Helyemet (győztesen) megtartom vagy megvédem. Megállom a sarat.—*Den von der Natur angewiesenen Platz behaupten:* A természet adta helyet megtartani vagy megállani. — *Fräulein Fruzsinka lachte, dann trat sie hinter dem Vorhang hervor und n a h m den Platz des Stuhlrichters im Fenster e i n:* Fruzsinka kisasszony nevetett, aztán előlépett a függöny mögül s elfoglalta a szolgabiró helyét az ablakban (Jók: RRáby I: 11). — *Jmdm den e r s t e n Platz e i n r ä u m e n:* Vkit főhelyre ültetni. Vkit legelsőnek tartani. — *Ein bitteres Gefühl g r e i f t in seinem Herzen Platz:* Megszállja a lelkét egy keserű érzés. — *Sie h a t t e n nicht Platz im Schiffe:* Nem fértek a hajóra. Nem fértek el a hajón. — *Die Verzeihung hat hier keinen Platz:* Bocsánatnak nincsen helye (NySz.). — *Das Volk m a c h t e Platz:* A nép útat nyitott. — *Platz g e m a c h t:* Félre! Útat! — *In einem edlen Busen macht die Liebe nicht dem Hasse, sondern dem Schmerze Platz:* A nemes kebelben nem gyülölet váltja fel a szerelmet, hanem fájdalom (Jók: ErdAr. III: 82). — *Die bisherige nervöse Überspannung machte einer schlaffen Erschöpfung Platz:* Az eddigi ideges felmagasztaltság helyet adott a bágyadt kimerülésnek (Jók: ArEmb. IV: 65). — *Ivan n a h m auf der Erhöhung Platz:* Iván helyet foglalt az emelvényen (Jók: FGyém. II: 138). — *Jmd. Platz z u n e h m e n h e i s s e n:* Vkit leüléssel kínálni.—*Er v e r d i e n t keinen Platz unter den Dichtern:* Nem lehet a költők közé sorolni. Nem jön költő számba.—*Ruhig a m Platze b l e i b e n:* Veszteg maradni.

Plätzchen.—*Ein lauschiges Plätzchen:* Magányos (csendes) helyecske.

Platzregen. — *Der giessende Platzregen:* A szakadó záporeśő.

Plaudern. — *Sie plauderten gemüthlich mit einander:* Jó kedvvel v. vidáman csevegtek egymással (Nyr. XVIII: 53). — *Hätten wir denn nichts mit einander zu plaudern?* Hát mi ketten nem erednénk egy kis csevegésbe? (Kaz: BarnhM. 4: 4).

Plötzlich. — *Ein plötzlicher T o d:* Hirtelen halál. — *Plötzlich oder unversehens irgendwo e r s c h e i n e n:* Termeni valahol v. valahová (Lehr 261). — *In seine Träumereien versunken, kam er bis an den Rand des Waldes; da plötzlich sah er jenen grossen, wüsten Plan unmittelbar vor sich:* Ábrándozásai elvitték az erdő széléig. Egyszer csak azon vette észre magát, hogy ott látja közelben azt a nagy puszta térséget (Jók: RRáby II: 18).

Plumpser. — *Das Faulthier fiel mit*

einem grossen Plumpser zu Boden und blieb gleich liegen: A lajhár nagyot nyekkenve esett a földre, aztán csak ott is maradt (Jók: FGyém. I: 19).

Pochen. — *Als Eveline in ihre Wohnung trat, pochte ihr dasHerz:* Mikor szállásába belépett Evelina, nagyot dobbant a szíve (Jók: FGyém. IV: 109). — *Ihr Herz pochte nicht lauter, als sie das vernahm:* A szíve meg sem dobbant e szóra (Jók: ArEmb. I: 47). — *Naht sich auf seinen Zehen, gewaltig pocht sein Herz:* Közelít lábujjon, szíve dobog szörnyen (Ar: BH. 9: 28). — *Er pochte mit der Faust an den Thüren der Häuser, die er passierte:* Az útjába eső házak ajtait sorba döngette ökleivel (Jók: FehérR. 8).

Politisch. — *Ein politisches Kunststück machen:* Államcsínyt követni el. — *Sich politisch benehmen:* Ravaszul viselkedni.

Polizeilich. — *Sich polizeilich vergehen:* A közrend ellen vétséget követni el.

Poltern. — *Aber, Herr! — polterte der Banquier, — das geht nicht:* De urambátyám! — pattogott a bankár — ez nem járja (Jók: FGyém. IV: 21).

Pontius. — *Jemanden von Pontius zu Pilatus schicken:* Pontiustól Pilátushoz küldözni vkit (vö. Lukács ev. 23: 7—14).

Populär. — *Sich populär zu machen suchen:* Népszerűséget hajhászni. — *Ich will populär reden:* Úgy beszélek, hogy mindenki megértse.

Possen. — *Einem einen Possen spielen:* Vkinek vmit ellenére tenni (Jók: ArEmb. III: 25). — *Höre nur, Paul; dem Wirthe hier müssen wir einen Possen spielen:* Hallod-e Pál, ezen az átkozott fogadóson csínyt kell ejtenünk (Kaz: BarnhM. I: 12). — *Possen treiben:* Tréfát űzni (Márton: Lat. 83). Furcsaságot mívelni (Jókai). Bolondozni, bohóskodni. — *Jemand thut mir etwas zum Possen:* Vki ellenemre jár, akaratom ellen tesz vmit.

Post. — *Den Brief auf die Post geben:* A levelet feladni a póstára. A levelet a póstára tenni, adni. — *Mit umgehender Post:* Pósta fordultával.

Posten. — *Einen hohen Posten bekleiden:* Nagy állásban lenni. — *Jmd. auf einen hohen Posten stellen:* Vkit nagy méltósággal fölruházni.

Postieren. — *Der eine ist der Pandur, der vor meiner Kerkerthür Wache stand, der andere ist jener, der zur Verfügung der drei adeligen Herren vor ihrer Thür postiert war:* Az egyik az a strázsa, a ki az én börtönajtóm elé volt rendelve, a másik az, a ki a három nemes úr szolgálatára állíttatott az ő ajtajuk elé (Jók: RRáby II: 246).

Potz. — *Potz Blitz! Potz Wetter! Sapperment!* Terengettét! Lánczos kő! (KisfK: VígBesz. 200). — *Potz tausend! Der Tausend!* Eszem a teremtőfádat (Lehr 111). A teremburádat (Arany).

Poussieren. — *Er wünschte die seinigen alle zu poussieren:* Nagy rangra akarta emeltetni mind az övéit.

Pracht. — *Es in der Pracht übertreiben:* Túlságos fényüzést fejteni ki. — *Die Gärten waren einer schöner, als der andere und die Blumen darin wetteiferten an Pracht* (UngRevue VII: 566): A szebbnél szebb kertekben gyönyörűbbnél gyönyörűbb virágok voltak.

Prächtig. — *Die Sache gieng prächtig von statten:* Pompásan ment a dolog (Ar: HátrPr. 208).

Prachtvoll. — *D. spielte mit grossem Glücke; er hatte immer ein prachtvolles Blatt:* D. nagy szerencsében volt; fölségesen járt a kártyája (BHirl. 1886. 235. tárcza).

Practicieren. — *Die als Ärzte in Ungarn practicierten. Die in Ungarn die ärztliche Praxis ausübten:* Kik mint orvosok Magyarhonban működtek (nem: gyakoroltak, Antib.).

Practisch. — *Etwas practisch anwenden:* Vmit a gyakorlatban v. az életben alkalmazni. — *Etwas practisch lernen:* Vmit gyakorlatból elsajátítani.

Prahlhans. — *Ein grosser Prahlhans:* Nagy vitéz a szájával (Nyr. IX: 31).

Prangen. — *Mit lebenden Blumen prangen die Wände:* Élő virággal díszlenek a falak (Jók: ArEmb. I: 4).

Pranger. — *Ein Garde-Kapitän musste an dem Pranger stehen:* Egy gárdista kapitányt pellengérre állítottak (Jók: RRáby I: 164). — *Einen Edelmann an den Pranger zu stellen!* Pellengérre állítani egy nemes embert! (Jók: RRáby I: 121). — *Sein Name wurde an den Pranger gestellt:* Kipellengérezték a nevét.

Praxis. — *Ihre Idee konnte in der Praxis niemals ausgeführt werden* (Heine): Eszméjöket (a gyakorlatban) sohasem lehetett megvalósítani.

Predigen. — *Tauben Ohren predigen:* Falra borsót hányni. Malomban hege-

dülni. Siketnek harangozni (NySz.). Akár a falnak beszélnék.

Preis. — *Der Fall der Preise:* Az árak hanyatlása. — *Was ist der äusserste od. der nächste Preis?* Mi az utolsó ára? —*Ein niedriger Preis:* Olcsó ár. — *Der Preis von etwas ist gestiegen:* Felment az ára vminek. — *Die Weinpreise sind in die Höhe gegangen (od. sind gestiegen):* Fölszökött a bor ára (Nyr. III: 179). — *Auf seinem Kopf steht ein grosser Preis:* Nagy jutalom van kitűzve a fejére. — *Den Preis aufschlagen:* Felemelni vminek az árát (Vers: Phras. 152). Felverni az árát.—*EinenPreis aussetzen:* Díjat v. jutalmat tűzni ki. — *Den Preis bestimmen od. festsetzen:* Árát szabni vminek (NySz.). — *Den Preis bestimme ich:* Az árát én szabom meg (Jók: ErdAr. II: 10). — *Einen Preis erhalten:* Díjat nyerni. — *Die Preise erhöhen:* Az árakat emelni (Fin.). — *Komorner Getreidehändler haben die Preise in die Höhe getrieben:* Komáromi kereskedők felverték az árát (Jók: ArEmb. III: 152). — *Es hat einen festgesetzten Preis:* Szabott ára van (NySz.). — *Den Preis bezahlen:* Megfizetni az árát (NySz.). — *Ich will den Preis für den erlegten Hirschen an Sie bezahlen; mögen Sie von dem Gelde Rechnung legen:* Kifizetem a lőtt szarvasnak az árát önnek s számoljon be a pénzzel ön (Jók: EnyémT. II: 97). — *Alle Preise pflegt er zu erringen od. zu gewinnen:* Minden pályadíjat ő szokott «elütni» (Baksay: GyO. II: 68). — *Die Weizenpreise herabdrücken:* A búza árát leverni (Jók: ArEmb. II: 76). — *Wir haben auch schon einen Preis auf seinen Kopf gesetzt:* Jutalmat is tűztünk már a fejére (Jók: ArEmb. V: 67). — *Welchen Preis verlangst du für sie, dass ich sie loskaufe?* Mi árát szabod neki, hogy őt kiválthassam? (Jók: FehérR. 49). — *Jmdm den Preis des Muthes und der Tapferkeit zuerkennen oder einräumen:* Vkinek elsőbbségét vitézség és bátorság dolgában elismerni. — *Um welchen Preis?* Mennyiért? — *Weil du dich um jeden Preis beliebt machen willst, eben darum schätzt und sucht dich niemand:* Mert magad minden áron kelleted: Ép azért nem vagy becses, keresett (Tompa I: 264). — *Um keinen Preis:* Semmi áron, semmi módon.—*Ich würde dir dieses Mädchen nicht gönnen, um keinen Preis der Welt* (Max Kretzer: Die Bergpredigt, Roman I: 98): Én nem hagynám neked ezt a leányt, a világ minden kincseért sem. — *Ich würde es um keinen Preis hingeben:* Nem adnám oda Isten tudja miért. — *Etwas um einen geringen Preis losschlagen:* Valamit potom áron elvesztegetni. — *Er hat es um den halben Preis gegeben:* Fele áron adta. — *Mein Leben fällt um keinen schlechten Preis:* Éltem nem olcsó bérért vesztem el (Szem: Zr. 5: 3). — *Er fragt ihn, um welche Preise er beim nächsten Rennen concurrieren werde:* Firtatja, hogy mely díjakra fog futtatni (Jók: FGyém. II: 127). — *Vom Preise abgehen:* Árból leengedni, árból engedni.

Preisgeben. — *Nun hast du mich dem äussersten Elend preisgegeben:* Most fejemet véginségnek adtad (Vör.). — *Der Gefahr preisgeben:* Kitenni a veszélynek. — *Eine Stadt den Soldaten preisgeben:* A várost a katonáknak szabad rablásra átengedni. — *Jmd. der Willkühr jmds preisgeben:* Vkit vki önkényének kiszolgáltatni. — *Ihr wärt stark genug, die zarte Brust dem freien Stoss des Mordes preiszugeben:* Bírtok lángerőt, önkényt fogadni gyilkot kebletekbe (Szem: Zr. 3: 10). — *Die Nation gibt kein Jota von ihren Rechten preis:* A nemzet sérelmet nem enged ejteni jogainak egy betűjén sem (nem: «egy jottáján sem», mint németesen Apponyi 1892. IX/25). — *Gabst eine sichre Hälfte für jene andre preis:* Hogy a fele árán megváltsd felerészét (Ar: BH. 2: 29).

Prellen. — *Der einen Hauptdieb um Gut und Leben geprellt hat:* Főtolvajnak agyontolvajlója (Jók: ArEmb. V: 103). — *Er wird geprellt:* Hoppon marad (Nyr. XV: 425).

Presse. — *Es hat erst vor einigen Tagen die Presse verlassen:* Kevés napok előtt [csak néhány nappal ezelőtt] szabadúla ki a sajtó alól (Kaz: Lev. III: 271). — *Mein Orpheus kommt übermorgen unter die Presse od. wird zum Druck befördert od. wird in den Druck gegeben:* Orpheusom holnap megyen [v. kerül] sajtó alá (Kaz: Levelez. 516).

Pressen. — *Er presste oder drückte die Hand ans Herz:* A szívéhez kapott. — *Die gefalteten Hände an die Stirne pressend:* Két összekulcsolt kezét fájdalmasan feszítve feje fölé (Jók: ArEmb. III: 96). — *Es presst ihm Thränen aus den Augen:* Könnyre fakasztja szemét (Nyr. XI: 325).

Probe. — *Die Probe wird entscheiden:* A próba fog dönteni. Majd megválik v. elválik. (Vö. Elválik: hány zsákkal telik Dug: Pb. 39. Megválik, kinek lova futósabb Dug: Pb. 275). — *Stellen wir eine Probe an. Lassen wir's auf eine Probe ankommen:* Tegyünk próbát (Jók: A szél és a nap). — *Eine Probe mit etwas an jmd. machen:* Vmit vkin megpróbálni. — *Es auf eine Probe ankommen lassen:* Próbától tenni függővé vmit (l. fönt). — *Ich liesse es getrost auf die Probe ankommen:* Bátran állanék elébe a próbának (BpHirl. 1891. IX/13. tcza). — *Etwas zur Probe senden:* Mutatóba küldeni valamit. — *Von jenen Reflexionsstücken wollen wir einige hieher setzen, ohne zu wählen, nur aufs geradewohl:* Ama reflexiós darabok közül, nem válogatva, csak találomra, ide teszünk mutatványul egyet (Ar: HátrPr. 295).

Process. — *Einen Process gegen jmd. anhängig machen:* Pörbe fogatni vkit (NySz.). Pört indítani valaki ellen (NySz.). — *Am liebsten hätte er gleich einen Process gegen ihn angestrengt od. eingeleitet:* Szerette volna tüstént pörbe idézni (KisfK: VígBesz. 33). — *Einen Process ausführen:* Pört végig folytatni (Fin.) v. végig vinni. — *Jetzt ist dieser Process entschieden:* Most ez a pör el van döntve (Jók: ArEmb III: 4). — *Jmdm einen Process an den Hals werfen:* Vkinek pört akasztani a nyakába. — *Und damit hallo, kurzen Process gemacht und über ihr Kind her, wie eine verrückte Kuh über ihr Kalb:* Avval se kérd, se hall, hanem aló szemszöktében mén neki a gyermekének, mint bolond tehén a fiának (UngRevue VI: 483). — *Es kam zum Process:* Pörre került a dolog. — *Das bezieht sich aber nur auf Processe in geistlichen Dingen:* Ez csak lelki ügyekben támadt processusokra vonatkozik (Jók: RRáby I: 127).

Procession. — *In Procession ausziehen:* Körmenetre kivonulni.

Prophet. — *Ein Prophet gilt nirgends weniger denn in seinem Vaterlande:* Senki sem próféta maga hazájában (Erd.). — *Ist auch Saul unter den Propheten?* (1. Sam. 10: 11): Saul a próféták között (Erd.).

Prophezeien. — *Wir prophezeiten in deinem Namen:* A te nevedben mondottunk jövendőt.

Protocoll. — *Wie aus dem Protocoll hervorgeht:* A mint a jegyzőkönyv mutatja. — *Ins Protocoll eintragen:* Jegyzőkönyvbe iktatni (nem: vezetni). — *Zu Protocoll nehmen:* Jegyzőkönyvbe venni.

Prüfen. — *Sein Inneres prüfen:* Magába szállni. — *Herz und Nieren prüfen* (Psalm. 7: 10): Szíveket és veséket vizsgálni (Tárkányi). A veséket vizsgálni. — *Wer unsern Benedikt der Schwäche zeiht, der prüfe sich nur selber, und er wird bald verstummen:* A ki Benczét gyöngeségről vádolja, vessen számot magával, s mindjárt elnémul (KisfK: VígBesz. 185). — *Es kommen die prüfenden Tage des Unglücks:* Eljő az idő, mikor a csapások próbára tesznek bennünket.

Prüfung. — *Es steht dir eine schwere Prüfung bevor:* Kemény próba vár reád. — *Eine Prüfung bestehen:* Vizsgálatot kiállani. — *Wer die Prüfung nicht bestand, wer im Probejahr durchfiel, der wurde nicht verstossen. Wer aber alle Prüfungen des Probejahrs rechtschaffen bestand, der erhielt Antheil am Gewinn:* A ki nem vált be, a ki megbukott a próbaéven, azt sem taszították el. A ki pedig becsülettel megállta a próbaév minden kísérletét, az részt kapott a nyereményből (Jók: FGyém. V: 151). — *Er ist bei der Prüfung durchgekommen:* Átesett, ill. átcsúszott a vizsgálaton (nem: átjött, Antib.).

Prügel. — *Einem zwanzig Prügel aufzählen:* Vkire húsz botot rádiktálni. — *Man wirft nicht mit Prügeln unter die Vögel, wenn man sie fangen will:* Verebet nem fognak dobbal. Verébre nem lőnek ágyúval. Nem pengeti íját, a ki madarat akar lőni (NySz.).

Pudelnass: Csuron-víz. — *Ich wurde pudelnass:* Bőrig áztam.

Puls. — *Jmdm an den Puls fühlen:* Vkinek az ütőerét megtapogatni. — *Dies einemal aber hatte er der öffentlichen Meinung schlecht an den Puls gegriffen:*

Ezúttal azonban rosszul tapinta a közérzület üterére (Jók: ErdAr. III: 55).

Pulver. — *Er ist wie Pulver (rasch entschlossen, geneigt zu Zorn,* Schrader 187): Tűzről pattant ember. Hirtelen haragú.—*Er hat sein Pulver verschossen:* Elfogyott a puskapora. — *Es ist keinen Schuss Pulver wert:* Nem ér egy hajitófát se: semmit sem ér (Nyr. II: 130). Nem ér egy ütet taplót (Baksay: GyÖ. II: 245). Nem ér egy pipa dohányt.

Punctum. — *Punctum, streue Sand drauf!* (Schrader 285): Czitera fürész, levan az egész (Nyr. I.).

Punkt. — *Der entscheidende Punkt:* A döntő pillanat. — *Auf dem Punkte sein zu siegen:* Már a markában volt a győzelem. — *In diesem Punkt:* E tekintetben. — *In diesem Punkte ist kein Weib unversöhnlich:* E pontban egy asszony sem engesztelhetetlen (KisfK: VígBesz. 186), — *In diesem einen Punkt:* Ez egy dologban.

Purpurn. — *Purpurn färbt sich des Himmels Rand:* Bíborodik az ég alja (Ar: BH. 6: 14).

Purzelbaum. — *Einen Purzelbaum schlagen:* Bukfenczet vetni. — *Die Weiber und die Mädchen drangen in hellen Haufen hinter ihnen her und riefen Éljen und die Buben schlugen Purzelbäume vor den Soldaten her:* A nép asszonyai, leányai törték magukat, éljent visítozva a honvédek nyomában, a gyermekek czigánykereket hányva vonúltak előttük (Jók: EnyémT. III: 18).

Qu.

Qual. — *Jmdem eine Qual anthun:* Vkinek gyötrelmet okozni.

Quälen. — *Jmd. zu Tode quälen:* Vkit halálra gyötörni. — *Wenn durch schwere Arbeit er müde sie gequält:* Ha nehéz munkán sanyarta eleggé (Ar: BH. 4: 32).

Qualvoll. — *Er machte dem qualvollen Leben ein Ende:* Végét vetette terhes életének (Pet., Lehr 123).

Quelle. — *Er ist gewöhnlich meine Quelle:* Tőle szoktam értesüléseimet szerezni. Ő tőle szoktam megtudni egyetmást. — *Ich habe es aus guter Quelle (erfahren):* Jó v. biztos forrásból értesültem. — *Seine dichterischen Vorzüge und Mängel entspringen derselben Quelle:* Költői jelessége és hiányai ugyanazon egy forrásból erednek (Ar: HátrPr. 98).

Quellen. — *Die Augen quollen dem armen Poeten aus dem Gesichte:* Kidülledtek a szegény poéta szemei (Jók: ErdAr. II: 66).

Quer. — *Das Schiff legte sich quer über den Strom:* A hajó keresztbe fordult ár ellenében (Jók: ArEmb. I: 185).

Quere. — *Es kommt mir etwas in die Quere:* Váratlanul ér vmi. Készületlenül talál.

Querstrich. — *Jmdm einen Querstrich machen:* Valakinek a számítását megzavarni.

Quitt. — *Wir wollen quitt sein:* Legyünk már kvittek (PhilKözl. X: 991).

R.

Rabe. — *Auf Elias Raben warten:* A próféta hollójára várni. Várni a sült galambot.

Rache. — *Als wollte es die Rache seines ganzen Geschlechtes gegen uns anrufen:* Mintha egész nemzetségét bosszúra hívta volna föl ellenünk (Jók: ArEmb. III: 68). — *Seine Rache fahren lassen:* Bosszújáról lemondani. — *Jmd seine Rache fühlen lassen:* Vkivel éreztetni bosszúját. — *An jmd Rache nehmen:* Bosszút állni vkin. — *Rache schnaubend stürzt die wüthende Amazone auf den sanften Genius:* Bosszút zihálva az amazon dühvel rohanja meg a szende nemtőt (DélibH. 54). — *Auf Rache sinnen:* Bosszút forralni. Maga bosszúját űzni (NySz.). — *Und dann nahmen sie ihm aus Rache auch das wenige, was er bisher bezogen hatte:* S bosszúból aztán még azt is elhúzták tőle, a mi kijárt neki (Jók: RRáby I: 181).

Rachegedanken. — *Sich mit Rachegedanken tragen:* Bosszút forralni.

Rächen. — *Der Augenblick [meiner*

Niederlage] rächt die verhöhnte Welt: Rajtam e kudarcz bosszút veend a meggúnyolt világért (Szem : Zr. 3 : 5. 1 : 4). — *Ich sehne mich zur Schlacht, und will das Land a n diesen Buben rächen:* Szomjuzom a csatát, hogy e vad kölykeken bosszút arassak (Szem: Zr. 1 : 11). — *Wenn irgendwo, so rächt s i c h hier die Verflachung in fremden Formen:* Ha valahol, itt áll bosszút magáért az idegen formákba lapulás (Ar: Próz. 378). — *Sich an jmd. rächen (für etwas):* Bosszút állani vkin vmiért, v. megbosszúlni vkin vmit.

Rächer. — *Er sollt' mein Rächer an meinen bösen Brüdern sein:* Testvéreimen bosszúmat ez állja (Ar: BH. 9 : 46).

Rachewerk. — *Wohl weiss ich, dass Held Etzel mit seinem guten Heer mein Rachewerk vollführte:* Bosszúmat Etele becsületes haddal, tudom meg is állná (Ar: BH. 9 : 48).

Rachgier. — *Seiner Rachgier freien Lauf lassen:* Bosszújának szabad folyást engedni.

Rackern sich. — *Da rackerte er sich Stunden lang:* Ott törte-marta magát óraszám («Ellenőr» IX. 299. esti lap).

Rad. — *Er ist das fünfte Rad im Wagen:* Ötödik kerék (Erd.). Ötödik kerék a szekérben (NySz.). Tizenharmadik apostol (Erd.). — *Ich höre, wie deine Räder i n e i n a n d e r g r e i f e n:* Hallom kerekid [az óráét] a mint egybe vágnak (Ar: Magányban). — *Ein Rad s c h l a g e n* (Schrader 268): Czigánykereket hányni. — *Sie schlagen Rad auf Rad* (Goethe: Faust II : 5): Egyik czigánykereket a másik után hányják. — *Jmd ein Rad s c h l a g e n l a s s e n:* Vkit fejetetejével ledobni, lelökni. — *Der Kutscher hat das Rad g e s p e r r t:* A kocsis kereket kötött. — *M i t dem Rade v o m L e b e n z u m T o d e b r i n g e n* (Schrader 268). *A u f's Rad s t o s s e n od. f l e c h t e n (uo.):* Kerékben törni.

Radebrechen. — *Er radebrecht die deutsche Sprache:* Töri a német nyelvet. — *Unsere heimische Sprache konnten sie nur halb und halb radebrechen:* Hazánk nyelvét félbe-harmadába némileg törték (Kuthy: Hazai Rejt. 38).

Rain. — *Einem über den Rain pflügen:* Vkinek elszántani földjét.

Rand. — *Am Rande des G r a b e s:* A sír szélén, félábával a sírban. — *Die Verzweiflung führte ihn an den Rand des Grabes:* A kétségbeesés a sír partjára vitte (Jók: ArEmb. V : 168). — *Jmd an den Rand des V e r d e r b e n s bringen od. führen:* Vkit a romlás szélére juttatni, a végső romláshoz közel vinni. — *Die vermeintliche Untreue seiner Frau b r i n g t ihn so sehr ausser sich od. a u s s e r Rand u n d B a n d:* Nejének képzelt hűtlensége úgy kiforgatja magából (Greg: Shak. 216). — *Dieser weibliche Starrsinn brachte den Colonel ganz und gar ausser Rand und Band:* Ez az asszonyi makacsság fenekestül felforgatta a Colonel jókedvét (Jók: EnyémT. II: 97). — *Ein Korb, b i s z u m Rande v o l l mit eisernen Nägeln:* Egy szakajtó, teliden tele vasszögekkel (Mikszáth: Kavicsok). — *Wohl fasst das Bett die Fluthen ganz sicher bis zum Rande, ein Daumen hoch gewachsen, ergiesst der Strom sich in die Lande:* Színig ugyan tartja folyamot is partja: de ha nő egy újjnyit, messze kicsap rajta (Ar: BH. 2 : 36).

Rang. — *Ein Gelehrter ersten Ranges:* Elsőrangu tudós. — *Ein französisches Stück dritten Ranges:* Harmadrendű franczia színdarab. — *Jemandem den Rang ablaufen:* Eleibe vágni vkinek. Túltenni rajta (Fin.). Felülmúlni vkit. — *Im Range erhöhen:* Előléptetni (Fin.). Felsőbb rangra emelni.

Rangstreit. — *Einen Rangstreit haben:* Az elsőbbségről vitatkozni.

Ränke. — *Mögen alle seine Ränke in die Brüche gehen:* Dőljön dugába minden rossz mesterkedése (NySz.). — *Ränke schmieden:* Ármányt szőni. — *Dass stets er auf Ränke sinne:* Hogy követ egyre fújon (Ar: BH. 11 : 47).

Ranken. — *Sie treiben Ranken, so stark, wie die Weinreben:* Vastag indákat hajtanak, mint a szőlő venyigéje (Jók: ErdAr. I: 4).

Ranken. — *Die religiösen Vorstellungen der indischen Welt ranken sich so dicht um die Sakuntala, wie die grossen Schlingpflanzen um die Bäume irgend eines Urwaldes:* Az ind világ vallásos képzetei oly sűrün fonódnak a Sakuntala köré, mint a nagy futónövények valami őserdő fái köré (Bpesti Szemle LV : 464).

Ränzchen. — *Er schnürte sein Ränzchen und griff zum Wanderstab:* Föl-

vette batyuját, aztán itt hagyta faluját (Nyr. V. 417).

Rappeln. — *Es rappelt bei ihm im Dachstübchen. Es steht nicht richtig in seinem Kopfe:* Nincs helyén az esze. Motoz van a fejiben. Nincs ki a négy fertály. Nincs otthon a gazda. Szárába szállott az esze (NySz.).

Rappen. — *Auf Schusters Rappen reiten:* Az apostolok lovain járni.

Rasch. — *So raschen Schrittes eilet der Knabe:* Szaporázza léptét a fiú sürűbben (Ar: BH. 7 : 54).

Rasen. — *Die Rosse rasen:* Vágtat a ló (Ar: BH. 6 : 45). — *Mit der wicht'gen Kunde rast rasch von hinnen jeder Reiter:* Viszi lovas ember, az is lóhalálból (4 : 2). — *Das Mädchen liebt ihn rasend od. ist rasend in ihn verliebt:* A kis leány esze nélkül szereti (Herczeg: A hetedik Gyurkovics-lány). — *Mensch, mache mich nicht rasend:* Ember, ne vedd el eszemet egészen (Kaz: Barnh Minna 3 : 7).

Rastlos. — *Ein rastloser Geist:* Pihenést nem ismerő lélek.

Rath. — *Es wäre noch Rath, wenn du folgen möchtest:* Még lehetne rajtad segíteni, ha szót fogadnál. — *Da ist guter Rath theuer:* Itt elkelne a jó tanács. Ebben ugyancsak nehéz eligazodni? Nem tudok mihez fogni; nem tudom, mitevő legyek. — *Guter Rath kommt über Nacht* (In nocte consilium): Egyet alszom rá (Erd.). — *Kommt Zeit, kommt Rath:* Az idő a legjobb tanácsadó. — *Jemandes Rath a n n e h m e n:* Valaki tanácsára ráállani. — *Er b e f o l g t e seinen eigenen Rath:* Megfogadta saját tanácsát (Jók: RRáby I: 529). — *Zum Zeichen meiner kaiserlichen Gnade befolg'ich deinen Rath und stürme nicht:* Kegyem jeléül, im tanácsodat hajlok követni; s vívni nem fogok (Szem: Zr. 3 : 3). — *Ich werde Rath s c h a f f e n:* Módot találok. — *Jmds Rath i n d e n W i n d s c h l a g e n:* Vkinek tanácsaival nem törődni. — *S i c h Raths e r h o l e n bei jmdm:* Vkinek tanácsát kérni. — *Ach wo erholt der Mann sich getrosten guten Raths?* Tanácsot az ember bízva miként leljen? (Ar: BH. 1 : 12). — *F o l g e meinem Rath:* Fogadd tanácsom (2 : 41). — *Dem Rathe meines Freundes folgend:* Barátom tanácsára. — *Béldi g a b dem Rathe des Alten n a c h:* Béldi hajlott az öreg tanácsára (Jók: ErdAr. III: 68). — *Jmd d u r c h seinen Rath l e n k e n:* Tanácsaival irányt adni vkinek. Útba igazítani vkit tanácsával. — *Er ist e m p f ä n g l i c h f ü r guten Rath:* Beveszi v. elfogadja a jó tanácsot. — *Wenn wir i m Rathe s i t z e n, kannst nie genug du reden:* Máskor tied a szó, ha tanácsot ülünk (Ar: BH. 10 : 63). — *Einem m i t gutem Rath b e i s t e h n:* Jó tanácscsal szolgálni vkinek. — *Jemandem mit seinem Rathe beistehen:* Vkinek tanácsára állni (NySz.). — *Mit Rath und That jmdm beistehen:* Vkinek szóval, tettel segítségére lenni. — *Zorn thut nichts mit Rath:* Rossz tanácsadó a harag (Erd.). — *Sie f r a g t e n den Apollon u m Rath:* Tanácsot kértek Apollótól. — *Es kann sich eine Angelegenheit finden, in der Sie mich um Rath a n g e h e n möchten:* Lehet oly dolog, az kit kegyed kérdőre küldene hozzám (LevT. II: 257). — *Sein Geld zu Rathe h a l t e n:* Csínján bánni a pénzével. — *Die Zeit zu Rathe halten:* Idejét kellőképen felhasználni. — *Du konntest diese Stunden zu Rathe halten:* Nem kellett volna ezeket az órákat elvesztened. — *Jmd zu Rathe z i e h e n:* Vkinek tanácsát kérni. Vkitől tanácsot kérdeni (Márton: Lat. 123).

Rathen. — *Ich weiss mir selbst zu rathen:* Magam is tudom, mit csináljak. — *Einem etwas rathen:* Tanácsul adni vkinek vmit (NySz.). — *Ich will dir rathen (od. gerathen haben) zu schweigen:* Jobb lesz, ha hallgatsz. — *Zur Eintracht rathen:* Egyetértésre buzdítani. — *Rathe niemandem ungebeten:* Tanácsot ne adj, ha nem kérnek (Erd.). — *Wem nicht zu rathen ist, dem ist nicht zu helfen:* A kinek esze nincs, a kovács se csinál annak (Nyr. V. 372).

Rathlos. — *Sie stehen rathlos in einer Gruppe:* Tanácstalan állanak csoportban (Baksay: Szederindák 196).

Rathschlagen. — *Nun rathschlagen sie darüber, wohin sie ihre Schritte wenden:* Most a fölött van a tanácskozás: hová fordítsák léptöket jelenleg (Pet.).

Räthsel. — *Seine Absicht ist mir ein Räthsel:* Nem tudom mire vélni a szándékát (Nyr. VIII: 43). — *Ein Räthsel aufgeben:* Találós mesét feladni. — *Ein*

Räthsel auflösen: Rejtvényt megoldani, kitalálni. — *Das war ein Räthsel, dessen Lösung man nicht zu finden wusste:* Ez talány volt, melynek nem lehetett a nyitjára akadni (Jók : EnyémT. II : 117). — *Während sie an diesem Räthsel vergeblich sich abmühte:* Mikor e megoldhat[at]lan talányon évődött (Jók: ArEmb. IV : 13).

Raub. — *Ein Raub der Flammen werden:* A tűznek zsákmányává lenni. — *Raub am Himmel ist das Leben, das ich lebe:* Egy égen végbe vitt rablás azon siralmas emberélet (Szenv : Messz. 198).

Rauch. — *Kein Rauch ohne Feuer:* Füst nem megy tűz nélkül (Erd.). — *Bald bleibt nur Rauch von jenem gewalt'gen Feuerbrand:* Füstbe ama nagy tűz, félő, ne enyészszen (Ar: BH. 11 : 98). — *Wer des Feuers geniessen will, sagt das Sprichwort, muss sich den Rauch gefallen lassen* (Lessing: Ernst und Falk): Rózsaszedés tövissel jár (Erd.). — *Da sicht er das Tagebuch voll düsterer Reflexionen, und wie er es ins Feuer wirft und i n Rauch a u f g e h e n sieht, spricht er träumerisch:* Ott látja napkönyvét tele komor eszméletekkel, s midőn azt tűzre vetvén füstbe menni látja, így szól andalogva (KisfK : VígBesz. 34).

Rauchen. — *Wir selbst rauchen «jungfräulichen» Tabak:* Magunk szűz dohányt szivunk (Jók: FGyém. I: 166). — *Das Zimmer voll rauchen:* Tele füstölni a szobát.

Rauchig. — *Rauchige Mauern:* Füstfogta falak (Jók: EnyémT. II: 55).

Raufen: Hajba kapni. Verekedni. Veszekedni. Tülekedni.

Rauh. — *Rauher Ton. Rauhe Stimme:* Nyers hang. — *Nun weint sie inwendig, da er so rauh sie angefahren:* Most sír vala belrűl a durva beszéden (Ar: BH. 10 : 22).

Raum. — *Er n a h m den ganzen Raum von einem Thürpfosten bis zum andern e i n:* Egyik oszloptól a másikig teljesen elfogta a tért (Jók: ArEmb. I: 86). — *Ein vernünftiger Mensch kann derartigen Albernheiten keinen Raum g eb e n:* Eszes ember efféle balgatagságoknak helyt nem adhat(NySz).— *Dem Ansuehen Raum geben:* Helyt adni a kérésnek. — *Der Überlegung wird kein Raum gegeben:* A megfontolásra nem engednek (magoknak) időt. — *Gib ihnen Raum, die Treue zu bewähren:* Adj helyt [tért, alkalmat] nekik, hűségek megmutatni (Szem: Zr. 1 : 4). — *[Ein Haus] das Raum h a t für einen ruhigen Menschen:* A melyben egy olyan csendes ember mint én, elfér (Jók : ArEmb. II: 181). — *Wir haben Raum zur Flucht:* Jer, most időnk van a futásra (Szenvey: Messzinai Hölgy 132).

Räumen. — *Das Feld räumen (müssen):* Vereséget szenvedni. — *Das Land räumen:* Elhagyni az országot. Kitakarodni az országból. — *Eine Stadt räumen:* A városból távozni. — *Den Weg räumen:* Kitérni az útból (Nyr. IV: 80). — *Jede Bedenklichkeit aus dem Wege räumen:* Minden kétkedést eloszlatni.

Rausch. — *Sich einen Rausch antrinken:* Becsípni. Berúgni. Leinni magát. Lerészegedni. — *Den Rausch ausschlafen:* Kialudni a mámort. — *Der Bursche hat einen Brandweinrausch; da richtet man mit ihm nichts aus:* A ficzkó erősen fel van pálinkázva; ilyenkor nem birni vele (Jók : FGyém. I: 139)

Rauschen. — *Wie sie so hinhuschen' da geht durch's Laub ein Rauschen:* Léptök után a lomb megsuhan ott és itt (Ar: BH. 5 : 54).

Reben. — *Die Reben beschneiden:* A venyigét nyesni (Vers. 150).

Rebellisch. — *Rebellische Städte:* Pártot ütött városok (Márton : Lat. 20). Pártütő városok.

Rechenschaft. — *Er l e g t vom erhaltenen Gelde Rechenschaft ab: so viel hat die Schreibfeder gekostet, so viel die Tinte:* Beszámola az adott pénzzel: ennyi volt az irótoll, ennyi a tinta ára (Jók: FehérR. 16). — *Rechenschaft g eb e n von etwas:* Számot adni vmiről. — *Vor Gott wirst du Rechenschaft ablegen von deinen vielen Lastern:* Számot adsz Isten előtt sok gonoszságidról (NySz). — *Rechenschaft f o r d e r n:* Számot kérni (NySz). — *Ich werde ihnen keine Rechenschaft a b v e r l a n g e n:* Soha sem kérek tőlük számot (Jók : ArEmb. IV : 60). — *Ich verlange Rechenschaft über etwas:* Számot kérek vmiről. Számon kérek vmit. — *Er i s t mir Rechenschaft s c h u l d i g:* Számadással tartozik nekem. — *Jmd. z u r Rechenschaft f o r d e r n od. z i e h e n:* Vkit számadásra vonni, kérdőre vonni. Felelősségre vonni

(Baksay: GyÖ. II: 261). Feleletre vonni (Ar: Arist. II: 349. Sárosi: Tromb. 38).

Rechnen. — *Zweimal hunderttausend zählt dein Heer, die Völker aller Bassen kaum gerechnet:* Kétszázezer főnél többet vezetsz, nem véve számba népét a basáknak (Szem: Zr. 1: 4). — *Auf etwas rechnen:* Vmire számot tartani (Márton: Lat. 358). — *Darauf soll er nicht rechnen:* Semmi számot ne tartson arra (NySz). — *Rechne auf niemandes Unterstützung, denn jedermann wird dich als Feind betrachten:* Senki, de senki segítségére ne számíts, mindenkit ellenségednek tekints (Jók: RRáby I: 111). — *Man muss immer mit den Umständen rechnen:* Mindig számot kell vetni a körülményekkel. — *Zuzählen, zu etwas rechnen:* Közészámlálni, felvenni közéje (Márton: Lat. 103). — *Almira rechne ich gleich einem Mann:* Almirát mindig emberszámba veszem (Jók: ArEmb. I: 140).

Rechnung. — *Die laufende Rechnung:* Folyószámla. — *Die Rechnung stimmt nicht:* Hiba van a kréta körül (Ar: Népdalok, Kondorosi csárda). — *Die Rechnung trifft auf den Heller zu:* A számla az utolsó krajczárig talál. — *Sie sollen von dem Gelde Rechnung ablegen:* Számoljon be a pénzzel ön (Jók: EnyémT. II: 97). Adjon számot a pénzről. — *Jmd Rechnung ablegen lassen:* Vkitől számadást követelni. Vkit számadásra vonni. — *Ich finde meine Rechnung dabei:* Meg van belőle a hasznom. — *Das kommt auf seine Rechnung:* Az ő rovására esik. — *Du darfst dir keine Rechnung auf die Freiheit machen:* Nem szabad a szabadságra számítanod. — *Er macht die Rechnung ohne den Wirten:* Számot akar a gazda nélkül vetni (Dug: Pb. 251). (Gazda nélkül számot nem vet okos szolga Dug: Pb. II: 120). — *Es ist nicht gut die Rechnung ohne den Wirten zu machen:* Nem jó gazda nélkül számot vetni (NySz). — *Er hat die Rechnung ohne den Wirten gemacht:* Csalódott (megcsalódott) a számitásában. — *[Wenn es besagen will]: ich habe da auch was dreinzureden:* Kettőn áll a vásár (Közm.). — *Man muss diesem Umstand Rechnung tragen:* Számolni kell a körülménynyel. — *Wir belasten Sie auf neue Rechnung mit x Gulden:* Önt új számlájára adósítjuk x forinttal. — *Auf jmds Rechnung lügen:* Vkinek a rovására hazudni. — *Jmdm einen Strich durch die Rechnung machen:* Vkinek számításait meghiusítani. Vkinek szándékát elbontani (NySz.).

Recht. — *Das Recht beugen:* (2. Mos. 23, 6): Vkinek igazát elfordítani (Tárkányi) A törvényt elcsavarni. — *Sein Vertrag gab ihm das Recht hiezu:* Az írás jogot adott neki hozzá (Jók: ArEmb. I: 129). — *Jemandem Recht geben:* Igazat adni vkinek. (Meghonosult germanismus. Kazinczy még hibáztatta Arankánál, l. Kaz: Levelez. II: 461., de utóbb maga is úgy írta.) — *Du hast Recht:* Igazad van. — *Recht sprechen:* Itéletet mondani. Itélkezni. — *Die Richter sprechen Recht. Die Richter sitzen zu Gericht:* A bírák törvényt látnak. — *Sein Recht verfolgen:* A jogát (jussát) követelni. — *Es ist Rechtens:* Úgy kivánja a törvény. — *Gnade für Recht ergehen lassen:* Helyet adni (Fin.) a kegyelemnek. Megkegyelmezni. — *Sie würden ihrem Nächsten zu seinem Rechte verhelfen:* Az ő atyjokfiának igazat vennének (Mon. Irók. III: 150).

Recht (melléknév). — *Es ist recht und billig:* Jogos és méltányos. — *Das Kleid ist mir recht:* A ruha épen jó (nekem). — *Dies ist mir recht:* Ezt helyeslem. Erre ráállok. Nem bánom. — *Es war mir nicht recht, dass:* Bosszankodtam rajta (v. a miatt), hogy... — *Das ist ihm nicht recht:* Nem tetszik neki. Nem fűlik a fogához (Nyr. XIII. 524). — *Wenn es dir recht ist:* Ha nincs ellene kifogásod. — *Sich etwas Rechtes einbilden:* Valami nagyot gondolni magáról. — *Nach dem Rechten schauen* (Spielhagen): A gazdaság után látni. — *Es geht alles mit rechten Dingen zu:* Igazán megy a sor (Ar: Daliás Id. II.). — *Den rechten Fleck treffen:* Eltalálni a módját. Fején találni a szöget. — *Der rechte Mann:* Ember a gáton (NySz.). — *Ein Wort an der rechten Stelle setzen:* Egy szót a maga helyére tenni, a maga helyén alkalmazni. — *Zu rechter Zeit. Rechtzeitig:* Kellete korán (NySz.). — *Recht ordentlich oder recht tüchtig: lügen:* Egész szabadjára, nagyokat ha-

zudni. — *Es geschieht mir schon recht:* Úgy kell nekem, megérdemeltem. — *Du kommst mir eben recht:* Épen jókor jösz. — *Du hast recht gethan:* Jól cselekedted (Vers. 166). — *Man kann's nicht allen Leuten recht thun:* Nincs oly szakács, ki mindennek szája izént valót tudjon főzni (NySz). — *Die Ausgehungerten fielen denn auch mit dem leeren Bauche, den sie hatten, darüber her, so recht auf gut ungarische Art:* Azok szegények avval az éhes hassal hozzáláttak amúgy magyarmiskásan (UngRevue VII: 566). — *Eine aus Eichenstämmen schlecht und recht zusammen gezimmerte Hütte:* Egy tölgyfa derekakból jól-rosszul összerovátkolt kunyhó volt (Jók: ErdAr. I: 6).

Rechte. — *Eine eiserne Rechte od. Faust:* Vasas marok (Katona: Bánkbán). Vas kéz (Ar: Toldi I). Vasmarok (Garay: Az obsitos). — *So sprach er und drückt Buda die Mannesrechte warm:* Szóla erős kézben melegítve jobbját (Ar: BH. 4: 40). — *Die Linke soll nicht wissen, was die Rechte thut* (Matth. 6, 3): Ne tudja balkezed, mit cselekszik jobb kezed (Tárkányi).

Rechten. — *Der Weise wird mit niemandem rechten:* A bölcs senkivel pörbe nem száll (Faludi, NySz). — *Wie er dann haust, wenn er die Burg erstürmt, darüber wird ein andrer mit ihm rechten; ich thue hier, was meines Amtes ist:* Mit tészen ő, ha várunk béveszi, majd más fog arról véle vetni számot; én tisztem a mit rendel, megteszem (Szem: Zr. 3: 9).

Rechtfertigen. — *Meine Anordnungen rechtfertigt übrigens der Umstand:* Különben az is igazolja intézkedésem helyességét (Jók: ArEmb. III: 165).

Rechts. — *Rechts ab:* Jobbra. — *Rechts schaut! Augen rechts!* Jobbra nézz!

Rechtsboden. — *Den Rechtsboden verlassen:* Letérni a jog útjáról. — *Auf dem Rechtsboden stehen:* A jog alapján állani.

Rechtskräftig. — *Rechtskräftig werden:* Jogerőre emelkedni.

Rechtsweg. — *Den Rechtsweg ergreifen:* Törvény útjára térni (Fin.) Pört indítani.

Recken, sich. — *Es reckten sich die Zungen der Flammen himmelan:* Láng lobogó nyelvét nagy egekre nyújtá (Ar: BH. 1: 32).

Rede. — *Eine Rede aus dem Stegreif:* Rögtönzött, hevenyészett beszéd. — *Der Bau der Rede:* A beszéd szerkezete (Fin.). — *Der langen Rede kurzer Sinn:* Száz szónak is egy a vége (Nép. Nyr. V. 512). Egy szóval.... Elég az hozzá.... Hogy a hosszú szónak végét szakaszszuk (Szarvas Nyr. XVIII: 61). — *Es ist die Rede von etwas:* Szó van vmiről. Foly[ik] a szó vmiről. Vmiről foly a beszéd. — *Wovon eben die Rede ist:* A miről épen szó van; a mi épen szóban forog. — *Davon ist keine Rede mehr:* Arról már szó sincs. — *Es kommt die Rede auf etwas. Es kommt auf's Tapet. Es wird vorgebracht:* Szóba jő, szóba kerül. Szőnyegre jő, szőnyegre kerül. — *Die Rede kam auf den neulichen Skandal:* Szóba került a minapi botrány. — *Die Rede gar zu künstlich auszieren (ausschmücken):* Megczikornyázni, czifrázni, felpiperézni a beszédet (Vers. 179). — *Wer hat dich gelehrt solche Reden führen?* Kitől tanultad ezt a beszédet? — *So schloss die lange Rede der hehre Dietrich:* Igy zárta beszédét fejedelmi Detre (Ar: BH. 2: 32). — *Wo ist Buda, der König, dass er mir Rede steh'?* Buda király hol van? Álljon maga szónak (12: 59). — *Jmdm Rede stehen:* Megfelelni vkinek (Nyr. III. 442). Szónak állani vkivel. — *Ich stehe des (= dessen) Rede:* Én felelek arról. — *Seine Rede war wohl gewürzt:* Sót is, borsot is eleget ada szavának (Faludi, NySz). — *Das ist nicht der Rede wert:* Ez szót sem érdemel. — *Habt Acht und merkt auf meine Rede:* Vigyázzatok, és figyeljetek szavaimra. — *Die in Rede stehende Massregel:* A szóban forgó rendszabály. — *Einem in die Rede fallen:* Szavába vágni vkinek. Közbevágni. Beszédébe vágni. (Beszédébe esik, NySz. Szavaiba esik, Vajda J: Béla 139). — *Was meint er mit der Rede?* Mit akar ő ezzel a beszéddel? — *Jmd. zur Rede setzen od. stellen:* Vkit megszólítani. Kérdőre vonni valakit. Szóra fogni vkit (Pázm: 5 Leo. I). — *Man stellt ihn wegen seiner Niedertracht zur Rede:* Gazsága miatt szónak állítják (Kaz: Munk. V: 122). — *Eines Mannes Rede ist keines Mannes Rede:* Egy ember semmi ember («régi példabeszéd» Káldy: Préd. II. 115).

Reden. — *Jmdm ins Gewissen*

reden: Vkinek lelkéhez szólani. Lelkére beszélni. — *Er redet in den Tag hinein:* Beszél, a mi eszébe jut. Hasból beszél. Badarságot beszél. Hegynek beszél: levegőt verdes (Nyr: VIII. 277); a levegőbe beszél (138). Botra beszél (V. 31). Csak úgy kukoriczáz (uo). Szalmáz. — *So werde ich was reden und zwar nicht in den Wind:* No, beszélek hát én! és nem hiú szélnek (Ar: BH. 10: 37). — *In den Wind reden:* Szélnek beszélni (Erd.). Hiába beszélni. Falra borsót hányni. A pusztában kiáltani. — *Jmdm nach dem Mund reden:* Vkinek a szája íze szerint beszélni. — *Mit jmd. allein od. unter vier Augen reden:* Vkivel négyszem közt beszélni. — *Du hast gut reden:* Könnyű neked beszélni. — *Ich hörte von ihm reden, gesehen aber hab ich ihn nicht:* Hallottam hirét, de látni nem láttam (Vö. Nyr. V. 65). — *Das weiss ich nun gerade nicht, reden hört' ich zwar schon davon:* Én bizony nem tudom, hirét ugyan hallottam (UngRev. VII. 565). — *Sie konnt' vor lauter Schluchzen und Weinen nicht weiter reden:* Zokogás fojtá el további beszédét (Ar: BH. 9: 64): — *Aufs neue hebt Held Etzel zu reden an jetzund:* De megint a szónak fordúl vala rendi (10: 6) — *Rede wenig, höre viel:* Sokat hallj, láss, keveset szólj (NySz). — *Reden, was einem vor den Mund kommt:* Kimondani, kikottyantani, kifecsegni, a mi a nyelvére jön. — *Um mit Cicero zu reden:* Hogy Cicero szavaival éljek.

Reden (főnév). — *Reden ist Silber, schweigen ist Gold:* Bolond beszél, okos hallgat (Nyr. XVI. 276). — *Um nicht viel Redens zu machen:* Hogy ne legyek bonyodalmas. Hogy ne szaporítsam a szót. — *Im Reden stecken bleiben:* Kifogyni a beszédből (NySz.).

Redensart. — *Das sind Redensarten:* Az puszta szóbeszéd. — *Schöne Redensarten:* Szóponyva (Fal.). — *Da braucht man nicht viel Redensarten zu machen:* Nem kell ehhez annyi frázis. Nem kell itt annyi szófia beszéd.

Redeschwall. — *Ein sinnloser Redeschwall:* Szóknak folyó-vize, észnek cseppe (NySz.).

Redlich. — *Es redlich mit jmd. meinen:* Vki iránt jó indulattal lenni.

Redner. — *Der Redner vor mir:* Az előttem szólott.

Rege. — *Dies machte auch die Aufmerksamkeit der übrigen Speculanten rege:* Ez azután a többi spekulánsok figyelmét is megragadta (Jók: ArEmb. II: 120). — *Jmds. Lust zu etwas rege machen:* Felizgatni vkinek a vágyakozását vmire,

Regel. — *Dies ist eine allgemein giltige Regel, die keine Ausnahme gestattet:* Ez oly általános szabály, mely alól nincs kivétel (Ar: Próz. 37). — *Vergeblich würde er versuchen in seinem Stile die von philologischen Autoritäten aufgestellten Regeln zu befolgen:* Hiába tenne kisérletet, hogy irályában a nyelvészi tekintélyek adta szabályokat kövesse (Ar: HátrPr. 297). — *Gegen die Regeln des Anstandes verstossen:* A tisztesség szabályai ellen véteni. — *In der Regel:* Közönségesen. Rendesen. Rend szerint. — *Bei einer einsilbigen Assonanz darf man von der obigen Regel nich abweichen:* Egytagu asszonáncznál a fönnebbi szabálytól eltérni nem lehet (Ar: Próz. 58). — *Es sich zur Regel machen:* Szabály gyanánt követni.

Regen (ige). — *Er kann sich vor Kälte nicht regen:* A hidegtől megdermedt. — *Und regt sich auch kein Lüftchen, so zittert er wie Espenlaub:* Mint nyárfa rezeg, bár szellőcske se' fuvall (Ar: BH. 3: 29).

Regen (főnév). — *Der Regen lässt (eine Zeit lang) nach:* Az eső eláll (egy időre). — *Der Regen strömt:* Az eső szakad. — *Sie war sehr traurig, ihre Augen liessen, wie eine gute Sommerwolke, Regen erwarten, doch sprach sie nicht und strickte weiter:* Nagyon bús volt, szemei, mint jó nyári felhő, esőre álltak, de nem szólt, csak kötött (Kovács P: FarsKal. 40). — *Auf Regen folgt Sonnenschein:* Borura derű. Álom, esős idő magoktól is elmúlnak (Nyr. VIII. 365). — *Nach Regen kommt Sonnenschein:* Lesz még szőlő, lágy kenyér (VII. 169). Lesz még czipó, lágy kenyér (179). — *Ich komme aus dem Regen in die Traufe:* Csöbörből vödörbe jutott. Csöbörből vödörbe hágni (NySz.). Esőbül a csepegő alá (Erd.). Kemenczéből katlanba (Nyr. III: 466). Eben gubát cserélt (NySz.).

Regenbogen. — *Wo ein in allen Far-*

ben des Regenbogens schillernder Wasser-Strahl hoch aufspringt: Hol magasra szökken föl a szivárványoló vízsugár (Jók: ErdAr. II: 13).

Regieren. — *Die öffentlichen Angelegenheiten werden von Privatinteressen regiert:* Minden országos dolgot valami magánérdek mozgat (Jók: ArEmb. II: 32). — *Das starke Volk der Hunnen regiert er sanft und gut:* Szeliden országol húnok erős népén (Ar: BH. 1: 6).

Regiment. — *Das Regiment im Hause führen:* Viselni a süveget (Jók: ErdAr. I: 55).

Region. — *In die höhern Regionen gehen:* Magasabb régiókba szárnyalni.

Register. — *Ins Register eintragen:* Beírni [v. beiktatni] a lajstromba (Márton: Lat. 165). — *In das schwarze Register kommen:* Rossz hírbe jutni.

Regnen. — *Und wenn es Steine regnet:* Ha kőeső esik is. Ha szekerczék esnek is. — *Es regneten Verwünschungen:* Járták a káromlások (Pet: János V.). — *Nun regnet's auf mein Dach:* Most rám jár a rúd (engem pirongatnak, engem okolnak). — *Es wird sogleich zu regnen anfangen:* Mindjárt neki ered az eső.

Regnerisch. — *Es sieht regnerisch aus:* Esőre áll az idő (Gyarm: Nym. II: 127. Ar: Próz. 138). Fenyeget az eső. Esőre áll (az ég, NySz.). — *Es war eben regnerisch:* Épen esős idő volt.

Reiben. — *Sich an jmd. reiben:* Vkihez dörgölőzni, kapaszkodni vkibe.

Reich. — *Nur dort ist das Gesetz von Bestand, wo a r m u n d reich sich bemüht es zu vollziehen:* Csak ott állandó a törvény, hol szegény, boldog annak sikerén fáradoz (KisfK: VígBesz. 149). — *Der Arme isst, wenn er was hat, der Reiche, wenn er will:* Gazdag akkor eszik, mikor akarja, szegény, mikor kaphatja (Erd.). — *Reich ist genug wer sich genügen lässt:* Leggazdagabb, a ki semmit sem kiván (Erd.). — *Sehr s c h n e l l reich w e r d e n:* Hamar felgazdagodni. Gyorsan megszedni magát. — *Reicher Leute Töchter und armer Leute Kälber kommen bald an den Mann* (Schrader 57): Gazdag leánynak bőjtben is esik farsangja (Erd. 4954). — *Jókai h a t eine reiche S p r a c h e:* Jókainak nagy szóbősége van.

Reichen (intransitiv). — *Er reicht ihm nicht a n d i e F e r s e:* Még nyomába sem hághat (NySz.). Árnyékába sem állhat. — *Das Wasser reicht ihm b i s a n d e n H a l s:* A víz a nyakáig ér. — *B i s ü b e r die Kniee reichende Strümpfe:* Térden felül érő harisnya. — *Die Arme der Könige reichen w e i t:* A királyoknak hosszúk a karjaik. — *S o w e i t d a s A u g e reicht:* A meddig a szem ellát v. elhat. — *So weit der Einfluss des Magnetismus reicht, erfüllt er nicht allein Himmel und Erde, sondern alles, was zwischen beiden wohnt:* A meddig a delej [a mágnesség] befolyása elhat, csodaerővel száll az meg nemcsak eget és földet, de mindent, a mi a kettő közt lakik (Jók: FGyém. II: 169). — *Mein Verstand reicht n i c h t s o w e i t:* Azt nem éri fel az én eszem. Ezt nem érem fel észszel.

Reichen (transitiv). — *Reichen Sie es weiter, ich habe schon davon genommen:* Adja tovább, már én vettem belőle. — *G a r b e n auf den Wagen reichen:* Kévéket adogatni a szekérre. — *Die Deutschen haben die Gewohnheit, sich die H a n d zu reichen und zu schütteln, als hätten sie eben einen Haferhandel abgeschlossen und bekräftigten denselben durch den Handschlag:* A németnél meg az a szokás, hogy egymásnak a tenyerébe csap, azt megrázza, mintha zabra alkudtak volna s most arra paroláznának (Jók: RRáby I: 105). — *Jemandem die Hand reichen:* Valakinek kezet adni v. nyujtani. — *Dass er ihm Hilfe reiche:* Hogy nyujtsa segélyét (Ar: BH. 8: 45). — *Er reicht ihm nicht das Wasser:* Árnyékába sem ér (NySz). Nyomába sem hághat. Kapczája se lehetne.

Reichlich. — *Einen reichlich beschenken:* Vkit gazdagon [bőkezüen] megajándékozni (Márton: Lat. 145).

Reif. — *Einen Reif antreiben:* Abroncsot felverni, ráhúzni a hordóra (Fin.). — *Guter Wein bedarf keines ausgesteckten Reifs:* Czégér nélkül is elkel a jó bor. Nem kell a jó bornak czégér (Erd.).

Reif (főnév). — *Reif bedeckte das grüne Feld:* A zöld mezőt belepte a dér (Jók: ArEmb. V: 3). — *Der Holzapfel wird weich, wenn ihn der Reif brennt:* A vaczkor, ha megcsípi a dér, hát megpuhul (Jók: RRáby II: 45).

Reif (melléknév). — *Reif für die Schnur;* A halálra megérve (Jók: ArEmb. I: 153.)

— *Für das Tollhaus reif:* Kész bolond. — *Vor der gewöhnlichen Zeit reif:* Koránérett. — *Nach reiferem od. reiflichem Nachdenken:* Érett megfontolás után.

Reihe. — *Eine Reihe Berge:* Hegysor. Hegyláncz(olat). — *Bei dem ersten Zusammentreffen ist die Reihe des Schusses an mir:* A legelső találkozásnál a lövés sora rajtam van (Jók: ArEmb. III: 125). — *Es kommt die Reihe an ihn:* Rá kerül (nem: rá jön) a sor. — *Die Reihe zum Küssen käme sehr bald an uns:* Hamar reánk kerülne a csók sorja (Szigl: Rózsa 14). — *Das Gespräch drehte sich um Lieschen, dann kamen die eigenen Kinderjahre an die Reihe:* Lizike körül forgott a beszéd, aztán saját gyermekéveikre került a sor (SzászK. — Ebers: Egy polgárm. II: 8). — *Warte, bis die Reihe an dich kommt:* Várj sorára (Nyr. IV: 323) v. sorodra. — *Es kommt die Reihe an ein (Theater-)Stück:* Sorra kerül vmely (szín-)darab. — *Ich fürchte, dass auch an meine Briefe die Reihe kommt:* Félek, hogy az én leveleim is úgy járnak. — *Die Reihe trifft dich:* Te rád jutott a sor. — *Der Freitag und der Samstag kommt bald an die Reihe:* Hamar előkerül a péntek és szombat (Dug: Pb. 181). — *Ehe Halt sie machen, stehn sie in die Reihen fest:* Mind sorba verődnek, mielőtt leszállnak (Ar: BH. 4:27).— *In Reih' und Glied stehen:* Glédában állani. — *Sich in Reih und Glied stellen:* Glédába állani (Jók: ERáby I: 95). Sorakozni. — *In Reih and Glied aufstellen:* Sorakoztatni (BpSzemle 1874. V: 363). — *Ich bin in einer Reihe von Jahren nicht nach Rom gekommen:* Éveken át nem voltam Rómában. — *In zweiter Reihe stehen die Fälle, in denen...:* Másodsorban állnak azok az esetek, melyekben... — *Der Reihe nach:* Sorban. Sorra. Sorról-sorra. Rendre. — *Er betrachtete nach der Reihe die glänzenden Punkte im unendlichen Raume:* Sorra járta a végtelen űr fénylő pontjait (Jók: Ar. Emb. IV: 108). — *Ich besuchte der Reihe nach die Merkwürdigkeiten der Stadt:* Eljártam a város ritkaságait (KisfK: VígBesz. 43). — *Wir giengen nach der Reihe zu den grössern und kleinern Herren, die einigen Einfluss haben:* A nagy s kisebb urakat, kiknek befolyásuk van, eljártuk [v. sorba jártuk] (KisfK: VígBesz. 150). — *Er öffnete der Reihe nach die Schlösser der Thüre:* A vasajtó lakatjait nyitogatta fel (Jók: Szeretve II. 26). — *Es geht nach der Reihe:* Sorba jár. Rendre jár (Gyulai: Az Igazság és a Hamisság). — *Die Pferde des Schiffszuges fielen der Reihe nach um:* A vontató lovak mind rakásra esnek (Jók: ArEmb. I: 43).

Reihen. — *Unglück reiht an Unglück:* Csapás csapásra jő.

Reimen. — *Wie reimt sich das zusammen?* (Jer. 23., 28): Micsoda hasonlatosság vagyon közötte? (Tárkányi). Hogy egyeztethetni ezt össze.

Rein. — *Reines Gold:* Színarany. — *Ein reiner Himmel:* Felhőtlen ég. — *Das ist die reine Lüge:* Ez elejétől végig hazugság. — *Reinen Mund gehalten!* Se ne tudj, se ne láss (ne beszéld ki a titkot Nyr. I: 415). — *Ein Diamant vom reinsten Wasser:* Legtisztább fényű [nem: vizű] gyémánt. — *Ein Liberaler vom reinsten Wasser:* Igazi (hamisítatlan) szabadelvű. — *Rein von Schuld:* Ártatlan. Vétektől ment. — *Einen Krug rein ausleeren:* Kancsót fenékig kiüríteni. — *Ich bin mit ihm auf's Reine:* Leszámoltunk egymással, elvégeztük ügyünket. — *Er ist im Reinen:* Tisztában van (vö. Erd.) — *Nach einer solchen Exposition kann man wohl über den Ausgangspunkt des Gedichtes im Reinen sein:* Ily expositió után aztán csak tisztában lehet az ember kiinduló pontjával a költeménynek! (Ar: HátrPr. 169). — *Darüber, ob wir vier Grosswardeiner Editionen anzunehmen haben, sind wir noch immer nicht im Reinen od. herrst noch immer Unklarheit:* Affelett, hogy négy váradi editiót számláljunk, még mindig bizonytalanságban vagyunk (Szilády: Balassa Költ. XLVI). — *Ins Reine bringen:* Tisztába hozni, tisztázni. («Nyilt programm jó előre tisztába hozná őket egymással» Ar: HátrPróz. 35. Itt nem lehet: tisztáz). — *Es interessiert uns alle, diese Frage ins Reine zu bringen:* E kérdés tisztába-hozatala mindnyájunkat érdekel (Ar: Próz. 81). — *Mit etwas ins Reine kommen:* Vmivel tisztába jönni. — *Dass ich nicht darüber ins Reine kommen konnte:* Hogy nem tudtam tisztába jönni felőle (Jók: ArEmb. I: 123).

Reinigen. — *Sein Gewissen reinigen:* Könnyíteni a lelkén. — *Sich von einer Schuld reinigen:* A vád alól tisztázni magát. — *Die Sprache von den Solöcismen reinigen od. säubern:* Megtisztítani a nyelvet az idegenszerűségektől, kitisztítani a nyelvből az idegenszerűségeket (nem: kitisztítani a nyelvet az idegenszerűségektől, Antib.). — *Man forderte von ihm, er möge sich von jenem Verdacht und jener Anklage reinigen od. reinwaschen:* Azt követelték tőle, hogy tisztázza elébb magát ama gyanú és vád alól (FővLap. XXIII: 564).

Reise. — *Wo geht die Reise hin?* Hová szándékozol? — *Eine Reise antreten:* Utazást megkezdeni. Elutazni, elindulni. — *Eine grosse Reise antreten:* Nagy útra indulni. — *Er entfernte sich, indem er mir eine glückliche Reise wünschte:* Szerencsés útat kivánva eltávozott (KisfK: VígBesz. 136). — *Er begab sich auf Reisen:* Elindult utazni (Jók: FGyém. II: 141). — *Wenn einer eine Reise thut, so kann er was erzählen:* Messziről jött ember azt mond, a mit akar (Nyr. XVIII. 523). Messziről jöttnek szabad hazudni (X. 568).

Reisefertig. — *Und nun wird es Zeit sein, sich reisefertig zu machen:* És már most készüljünk a mi útunkra (Jók: Ar.-Emb. IV: 139).

Reisegepäck. — *Ihr habt ein gar leichtes Reisegepäck:* Kegyelmed könnyű készülettel van (Jók: ErdAr. II: 68).

Reissaus. — *Reissaus nehmen:* Kereket oldani. Illára veszi a dolgot (Rákosi, Shak. XIII: 88). Oldalrul köti a derest (Nyr. V. 325).

Reissen (intransitiv). — *Die Geduld reisst mir:* Türelmemnek vége szakad. Elfogy a türelmem (v. a türömolaj, türömfű, Nép). — *Wenn alle Stricke reissen:* Ha már minden kisérlet meghiusul. Ha semmi sem használ.

Reissen (transitiv). — *Aus eines Haufens enggekeilter Mitte riss ich den Rossschweif mit verwegner Hand:* Egy öszvetorlott vad csoport közül ragadtam e zászlót merész kezembe (Szem: Zr. 2: 4). — *Possen reissen:* Bohóságokat űzni.—*Einen Zahn reissen:* Fogat húzni. — *Wild reisst sie den Stahl aus der blutenden Wunde* (UngRev. 1889. 42): Vadul a sebbűl a tőrt kiragadja (Ar: Tetemrehívás). — *Sich aus allen Geschäften reissen:* Minden foglalkozást v. dolgát abbahagyni. — *Ein Hafen, dessen Herstellung sehr ins Geld reisst:* Egy kikötő, melynek felépítése nagy költségbe kerül v. sok pénzt elnyel. — *Wenn jemand Sie mit sich in den Abgrund reisst:* Hogy önt magával ragadja együtt az örvénybe valaki (Jók: ArEmb. V: 34).

Reiten: Lovagolni. Nyargalni. Lóháton járni. — *Der Knabe ritt auf Schusters Rappen nach Hause:* A fiú hazafelé fordította szekere rúdját (UngRevue VI: 483). — *Auf dem Steckenpferd reiten:* Vesszőparipán lovagolni. — *Im Galopp reiten:* Nyargalást járni (Kassai: Nytan 280). — *Er ritt nicht mehr in einem so wahnsinnigen Galopp, sondern hübsch langsam:* Nem ment olyan lóhalálában, hanem csak lassacskán lovagolt (UngRevue VI: 692). — *Ich komme geritten:* Lóháton jövök. — *Den ganzen Tag ritt er sein Lieblingspferd od. sass er auf seinem Lieblingspferd:* Naphosszant megülte kedvencz [kedves] paripáját (Jók: Hétközn. II. 41). — *Dass ihn der Teufel reite! Dass ihn der Teufel hole!* Hogy az ördög szántson barázdát a hátán (NySz).

Reiz. — *Es hat etwas Reiz:* Vmi ingerlő varázsa van. — *Das Leben hat noch Reiz für mich:* Az életnek még van rám ingere.

Reizen. — *Er Reizt seinen Durst:* Ingerli a szomját (Ar: Lehr 106).

Religion. — *Er kann ganz einfach eine neue Religion begründen.* Kezdhet új vallást. (Jók: EnyémT. III: 116).

Rennen. — *Mit dem Kopf an die Thür rennen:* Fejjel az ajtónak szaladni. — *Du selber führst deine Sache so ungeschickt, so verkehrt, dass du nur mit dem Kopfe gegen die Wand rennst:* Te magad oly ügyetlenül s ferdén védelmezed magadat, hogy azzal csak a falnak rohansz (Jók: RRáby II: 281). — *Ins Verderben rennen:* Vesztébe rohanni. — *Die Mühle rannte in ihr Verderben:* A malom rohant a maga veszedelmébe (Jók: ArEmb. I: 36). — *Mit dem Kopfe wider die Wand rennen:* Fejjel megy neki a falnak. — *Jmdm das Schwert in die Brust rennen;* Vkinek a mellébe döfni kardját.

Respect. — *Allen Respect:* Tisztelet, becsület. — *Der Dragoner hat darum Respect vor dem Husaren:* A vasas azért

tartja tiszteletben a huszárt (Sárosi: A huszár). — *Mit Respect zu sagen:* Tisztesség nem esik szólván (Rákosi, Shak. XIII: 88. Igy a nép). Követem alásan, tisztesség nem esik mondván (VasUjs. 1881. 285). Tisztességgel mondva (Helt: Mes. 214). Engedelemmel legyen mondva (NySz.).

Rest. — *Einer Sache den Rest geben:* Tönkretenni vmit. — *Ich habe den Rest:* Végem van.

Resultat. — *Ein solcher Unterricht hat meist ein mechanisches Recitieren zum Resultat:* Az ilyen tanítás többnyire gépies eldarálást eredményez. Az ilyen tanításnak rendszerint gépies felmondás az eredménye.

Retten. — *Mit eigener Gefahr den Staat retten:* Élete koczkáztatásával menteni meg az államot. — *Er ist nicht zu retten:* Veszve van menthetetlenül.

Rettung. — *Die Ärzte geben seine Rettung auf:* Az orvosok lemondtak életéről.

Reue. — *Er verspüret am End darob noch Reu:* Ő teszi, ő bánja (Ar: BH. 4: 16).

Revier. — *Ein Revier abtreiben:* Erdőt felhajhászni (Fin.).

Revolution. — *Die Revolution kam zum Ausbruch:* Kitört a forradalom.

Revolutionieren. — *Den Brand ins Pulver werfen! Das ganze Land von Grund auf revolutionieren:* Odadobni az üszköt a puskapor közé. Felforgatni fenekestül az egész országot (Jók: RRáby II: 301).

Revue. — *Erst lassen wir die Komödien, dann die Tragödien Revue passieren:* Előbb a vígjátékokat, aztán a tragédiákat veszszük szemle alá (Greg: Shak. 160).

Richten. — *Als richteten diese A u g e n ihre Aufmerksamkeit nicht a u f ihn:* Mintha ezek a szemek nem ő rá figyelnének (Jók: ArEmb. I: 20). — *Timárs Augen waren beständig auf Athaliens Gesicht und Büste gerichtet:* Timár szemei folyvást Athalie arczára és termetére voltak élezve (Jók: ArEmb. IV: 113). — *Aller Augen sind auf dich gerichtet:* Mindenkinek figyelme feléd fordul. — *Lüsterne B l i c k e auf jmd. od. auf etwas richten:* Vkit v. vmit a szemeivel majdnem elnyelni. — *Seine G e d a n k e n auf etwas richten:* Elméjét a dologra fordítani (Márton: Lat. 209). — *Die G e s c h ü t z e gegen die Festung richten:* Ágyút szegezni a várnak. — *Sie haben ihr Geschütz grad' auf des Schlosses Zimmer her gerichtet:* Szobáitokra szegzé pattantyúit (Szem: Zr. 4: 8). — *Seinen W e g wohin richten:* Valamerre venni útját. — *Z u G r u n d e richten:* Tönkre tenni. Tönkre juttatni. — *Was sein Volk zu Grunde richtet. Was seinem Volke zum Verderben gereicht:* Mi az ő népét tönkre rontja (Jók: RRáby I. k.). — *Auch die scherzhaften vier Zeilen der «Frau Rozgonyi» sind durch die Übersetzung zu Grunde gerichtet:* Tönkre van fordítva Rozgonyiné-nak ez a tréfás négy sora is (Hon XVIII: 60. tárcza). — *Den ersten Aufzug des König Johann kann man nicht weglassen, ohne das Stück zu Grunde zu richten:* János király első felvonása ki nem hagyható a nélkül, hogy a darab tönkre ne jusson (Ar: HátrPr. 495). — *Er ist zu Grunde gerichtet:* Tönkre jutott. Tönkre ment. — *Jmd. b i l l i g richten:* Vkivel szemben igazságos bíróképen járni el. — *Der Mann, g e r e c h t zu richten:* Arra való ember, hogy igazságosan itéljen. Igazságosan itélő ember. Igazságos bíró.

Richten, sich. — *Sich i n d i e H ö h e richten:* Felegyenesedni. — *Sich n a c h seinem B e u t e l richten:* Vagyoni állásához képest költekezni. Addig nyujtózkodni, a meddig a takarója ér. — *Er richtet sich nach dem G e s e t z e:* A törvényhez szabja magát. — *Die Raschheit der Weiterbeförderung richtete sich nach der G r ö s s e des Fuhrlohns:* A gyorsaság minőségét a fizetés mennyisége határozta meg (Jók: ArEmb. II: 74). — *Sich nach keinem fremden M u s t e r richten:* Senki példáját nem követni. Senki után nem indulni. — *In seiner Tracht richtet er sich nach n i e m a n d e m:* Viseletében nem alkalmazkodik senkihez (Jók: RRáby I: 13). — *Sich nach Z e i t und U m s t ä n d e n richten:* Az időhöz és körülményekhez alkalmazkoni. — *Sich mit seiner Rede nach O r t, Z e i t und P e r s o n e n richten:* Beszédét a helyhez, időhöz és személyekhez alkalmazni. — *Sich nach den (Zeit-)Umständen richten:* Az időhöz szabni magát (NySz). — *Die Ausgaben müssen sich nach den Einnahmen*

richten: Erszényedhez szabd költségedet (NySz.).

Richter. — *Richter in eigener Sache sein:* Saját ügyében bíráskodni.

Richtig. — *Richtig!* Csakugyan! — *In das richtige Licht setzen:* Kellően megvilágítani. Kellő világításba tenni. — *Das Ding ist nicht richtig:* Ez a dolog nincs rendjén. — *An diesem Orte ist es nicht richtig:* Ezen a helyen kisértetek járnak. — *Der Vers ist nicht richtig:* Ez a vers sántít. — *Er ist nicht richtig im Gehirn. Er ist im Kopfe nicht richtig:* Nincs egészen helyén az esze. Nincsenek mind otthon nála. — *Die Sache mit jmd. richtig machen:* Vkivel egy ügyet befejezni, elintézni.

Richtigkeit. — *Die Sache hat ihre Richtigkeit:* Ez a dolog így van. — *Etwas in Richtigkeit bringen:* Elintézni vmit.

Richtplatz. — *Man führt mich zum Richtplatz:* A vesztőhelyre visznek (Jók: ArEmb. II: 173). — *Eiligen Schrittes zum Richtplatze schreiten:* Hanyatthomlok rohanni a halálba. — *Festen Fusses zum Richtplatze schreiten:* Biztos léptekkel menni a halálba.

Richtung.—*Nur der Kahlkopf s c h l u g eine a n d e r e Richtung ein:* Csak a kopasz férfi vette másfelé az útját (Jók: ErdAr. I: 28). — *Mein Geist schlug eine ernstere Richtung ein:* A lélek komolyabb irányt vőn (Ar: Önéletrajz). — *Der Mühle mit dem Steuer eine solche Richtung g e b e n:* A kormánynyal olyan irányt adni a malomnak (Jók: ArEmb. I: 30). — *Wie soll er ihrem Geist durch Schulen eine Richtung geben:* Hogy regulázza őket iskoláikban? (Jók: FGyém. II: 162). — *Dieselbe Richtung n e h m e ich (schlage ich ein) bei meinem Verfahren:* Én is ez irányban fogok eljárni. — *Eine Richtung v e r f o l g e n:* Vmely irányban haladni. — *Derjenigen politischen Richtung f o l g e n, welche für die volksthümliche gilt:* A népszerűnek tartott politikai irány szolgálatába állani v. szegődni. — *Er möge s i c h i n der Richtung gegen die Spitze der Perigrada-Insel h a l t e n:* Tartson a Prerigra sziget orma felé (Jók: ArEmb. I: 30). — *In w e l c h e r Richtung l i e g t Pressburg?* Merre esik Pozsony? (NySz.). — *Die Karpaten v e r z w e i g e n s i c h n a c h vielen Richtungen:* A Kárpátok sokfelé elágaznak.

Riechen. — *Er riecht den Braten:* Szag után jár: Alkalmat keres, hogy potyára ehessék (Nyr. II: 85). Él a gyanupörrel. — *Lunte riechen:* Élni a gyanupörrel (Nyr. III: 319).—*Er hat Lunte gerochen:* Érezte a sáfrányillatot (NySz.).

Riegel. — *Die Riegel sprengen:* Feltörni a zárat. — *Den Riegel an die Thür legen:* Az ajtót elreteszelni. — *Hiemit schob er dem Bekanntwerden in sehr geschickter Weise einen Riegel vor:* Ezzel nagyon ügyesen bevágta útját (útját szegte) az ismerkedésnek. — *Etwas unter Schloss und Riegel halten:* Kulcs alatt tartani vmit (NySz.). — *Er ist hinter Schloss und Riegel:* Belül van a lakaton: Bezárták, tömlöczbe vetették (Nyr. XIV: 423).

Rind. — *Er hat kein Kind und kein Rind:* Se tücske, se bogara (Senkie sincs, Nyr. XIII: 190).

Ring. — *Aus dem Ringe schlagen:* Kilépni a hámból (NySz.). Kirúgni.

Ringen. — *Er ringt die H ä n d e:* Ujjait töri (KisfK: VígBesz. 26). Keze fejét gyúrja (Arany: Toldi). — *Das Fräulein blieb an der obersten Schwelle stehen, sah ihm nach, rief ihm nach, rang die Hände:* Nagysága megállott a grádics szélén, utána nézett, utána kiáltott s szüntelen tördelte kezeit (Kaz: BarnhM. 3: 3). — *Jmdm etwas a u s den H ä n d e n ringen:* Vkinek kezéből kicsavarni vmit. — *M i t dem T o d e ringen:* A halállal küzdeni, végsőt vonaglani, kínosan haldokolni. — *Das Ringen mit dem Tode:* Haldoklás, haldokló vonaglás. Haláltusa. — *Mit allem Eifer n a c h etwas ringen:* Teljes erejével rajta lenni vmin. — *Zwei Männer ringen lange, bis einer ist besiegt:* Két férfi birokban egyenlőn vetekszik (Ar: BH. 2: 37).

Rinnen. — *Über Timár's Wange rann eine Thräne:* Timár szemeit elfutotta a könny (Jók: ArEmb. V: 116).

Rips, raps. — *Rips, raps in meinem Sack:* Rips, raps! csak az én zsákom teljék (Erd.).

Riskieren. — *Sein Leben riskieren:* Életét koczkáztatni. — *Jetzt kann er schon ein Unternehmen von europäischer Tragweite riskieren:* Most már világra szóló vállalatba is merészkedhetik (Jók: FGyém. IV: 98).

Ritter. — *Fahrender Ritter:* Kóbor lovag. Kalandozó lovag. Lézengő lovag (Katona: BánkB.). — *Jetzt kann er sich*

schon zum Ritter geschlagen aufs Pferd schwingen: Most már mint fölütött lovag pattanhat lovára (Győry: Don Qu. Kis kiad. 22).

Ritterschlag. — *Der vom Kaiser Karl den Ritterschlag verdiente:* Ki Károly császártól üttetett lovaggá [kit K. császár ütött lovaggá] (Szem: Zr. 1: 4).

Ritze. —*Ritzen bekommen:* Léket kapni, kilyukadni. Kihasadozni.

Rolle. — *Er hat seine Rolle ausgespielt:* Szerepét lejátszotta v. végigjátszotta. — *Wie schön hat er die Rolle des Bedienten dargestellt:* Be szépen adta az inas szerepét. — *So unüberlegt er die Rolle des Anklägers ergriff:* A mily vakmerően [meggondolatlanul] fogott a vádoláshoz (Vers. 25). — *Eine wichtige, ernste Rolle spielen:* Fontos szerepet vinni. — *Seine Rolle gehörig spielen:* Szerepét jól betölteni.

Rollen. — *Der Donner rollt:* Dörög az ég.

Rose. — *Keine Rose ohne Dornen:* A legszebb rózsa mellett is van tüske (Ar: TSzer. 1: 39). Rózsaszedés tövissel jár (Kovács: Közm. 138). A rózsát tövis nélkül nem szeghetni (NySz.). Rózsának tövis a szomszédja (Dug: Etelka, Nyr. VIII: 367). A hol a méz legédesebb, ott a fulánk is leghathatósabb (uo.). A ki mézet akar szedni, óvakodjék a méh fulánkjától. Ritka kert burján nélkül (Dug: Pb. II: 199).

Rosig. — *Gott gebe den Türken eine rosige Laune:* Adjon Isten jó kedvet a töröknek (Jók: ErdAr. I: 24).

Ross. — *Er liess sein Ross tummeln:* Toporzékoltatta a lovát (Jók: Szeretve 148). A lovát finczoltatta (uo.). — *Er sitzt auf dem hohen Rosse der Rhetorik:* Rhetorikájának paripáját üli (TanárKözl. XXII: 192). — *Sich aufs hohe Ross (Pferd) setzen:* Lóhátról beszélni. — *Wer Waffen trägt, der soll sofort aufs Ross sich schwingen:* Fegyverviselő nép mindenki felüljön (Ar: BH. 4: 1). — *Er sank ohnmächtig von dem Rosse und erwachte erst durch unsrer Ärzte Kunst:* Ájulva dőlt el a harczon lováról; életre csak most hozták orvosink (Szem: Zr. 3: 3). — *Zu Rosse steigen:* Lóra ülni. Lóra pattanni. — *Vom Rosse steigen:* Leszállni a lóról.

Rost. — *Der Rost geht das Eisen an:* Rozsda marja a vasat.

Roth. — *Rothes Haar und Erlenholz wächst auf keinem guten Grund* (Schrader 144); *rother Bart und erlne Bogen gerathen selten, ist nicht erlogen* (uo.): Veres ember, veres ló, ritkán válik abból jó (Nyr. I: 326. Vö. Erd. 8495). — *Stark gebaute Männer, Weiber mit rothen Wangen:* Megtermett erős férfiak, pozsgás arczú nők (PHirl. 1890. VIII/9. 6). — *Im ersten Augenblicke wurde ich roth vor Wuth:* Az első pillanatban elvörösödtem a dühtől (Mikszáth, PHirl., 1886. 180). — *Roth färben:* Veresre festeni. Bepirosítani. — *Roth wie Blut:* Olyan mint a cseppentett vér (Nyr. VII: 179).

Röthe. — *Eine tiefe Röthe überlief ihr Gesicht:* Arczát elfutotta a vér. — *Eine leichte Röthe überlief ihr schönes, bleiches Angesicht:* Halvány, szép orczáját gyenge pirulás futotta el (Kármán: Fanni IX).

Ruchbar. — *Als die That ruchbar geworden:* Mikor e tettnek hire futamodott.

Rücken (főnév). — *Der Rücken des Messers:* A kés foka. — *Man wird dir den Rücken ein wenig blau anstreichen mit einem hagebüchenen Pinsel* (Schrader 366): Bottal fogják tapogatni a hátadat. Hátadra mérik a botot (NySz.). — *Jener steht den Rücken seinem Bruder zuwendend:* Jöttire a bátyja megfordula háttal (Ar: BH. 7: 21). — *Wenn der Wandrer getrunken hat, wendet er dem Brunnen den Rücken:* Ki a forrásból eleget ivott, háttal fordul felé (Erd.). A ki forrásból untig ivott, hátat mutat neki (NySz.). — *Wir wollen Siebenbürgen den Rücken zuwenden od. zukehren:* Hátat fordítsunk Erdélynek (NySz.). — *Es gilt, sich auf den Rücken zu legen und seitlich hinunterzugleiten:* Hanyatt fekve oldalvást csuszamlunk (Jók: ErdAr. II: 93). — *Er wirft sich auf den Rücken:* Hanyatt vágja magát. — *Auf den Rücken fallen:* Hanyatt esni. — *Den Feinden in den Rücken fallen:* Az ellenséget hátulról megtámadni.

Rücken (ige). — *Mit der Armee näher an die Stadt rücken:* Közelebb vinni seregét a városhoz (Márton: Lat. 88). — *Jmdm auf den Leib rücken:* Megtámadni vkit. Nekimenni vkinek. — *Ins Feld rücken. Ins Feld ziehen; zu Felde ziehen:* Síkra szállni; háborúba v. hadba indulni. — *Einem zu Leibe wollen, zu Leibe rücken* (Schrader 272): Vkire fenni fogát. Vkire agyarkodni. Vki ellen

törni. Vkinek neki menni. — *Rücke weiter, Knabe:* Szorulj összébb gyerek! (Nyr. II: 84). — *Wie die beiden Felsenmauern weiter auseinander rückten:* A mint a kettős sziklafal széttágult (Jók: ArEmb. I: 59).

Rücklings. — *Er fällt ohnmächtig rücklings zu Boden:* Eszméletlenül vágja magát hanyatt. (Jók: ArEmb. II: 157). — *Sie werfen sich rücklings:* Hanyatt vetik magukat (Jók: ArEmb. I: 18).

Rücksicht. — *Auf jmd. od. auf etwas Rücksicht nehmen:* Vkire v. vmire tekintettel lenni. Vkit v. vmit tekintetbe venni.— *Auf ihn werden die Leute Rücksicht nehmen:* Őtet figyelembe veszik az emberek (NySz.). — *Sorgfältige Rücksicht nehmen auf jmd. od. etwas:* Vkit v. vmit gondosan tekintetbe v. figyelembe venni. — *In Rücksicht auf Freunde sind wir arm:* Barátok tekintetében szegények vagyunk. — *Alle diese sind mit verschiedenem Masse von Dichtung, doch in Rücksicht auf äussere Form im allgemeinen gut geschrieben:* Mindezek a költészet különböző mértékével, de külformailag általában jól vannak írva (Ar: HátrPr. 111).

Rückwärts. — *Jmd. rückwärts angreifen:* Vkit hátulról megtámadni. — *Jmd. rückwärts ermorden:* Vkit orvul legyilkolni. — *Ich falle rückwärts zu Boden:* Hanyatt esem a földre.

Rückzug. — *Zum Rückzug blasen:* Takarodót fújni.

Ruder. — *Die andere Partei steckt zu tausenden die Häuser derjenigen in Brand, welche am Ruder sind:* A másik párt ezerével gyujtogatja fel a hatalmon levők házait (Jók: ArEmb. I: 152).

Ruf. — *Sein Ruf verbreitete sich weiter:* Messzebben terjede hire (NySz.). — *Dann ward grosse Hochzeit gemacht, dass der Ruf davon bis ins siebente Land drang:* Csaptak aztán nagy lakodalmat, hogy hét országra szólott a híre (UngRev. VI: 486). — *Er nahm den Ruf ohne Bedenken an:* Habozás nélkül engedett a meghívásnak. — *Achte darauf, dass du deinen guten Ruf bewahrst:* Vigyázz, szó alá ne kerülj (Nyr. VIII: 224). — *Einen Ruf an jmd. ergehen lassen:* Vkinek vmi hivatalt felajánlani. — *Das ungarische Mehl hat sich in Südamerika einen so guten Ruf erworben:* A magyar liszt annyira kivívta magának a jó hírnevet Dél-Amerikában (Jók: ArEmb. IV: 6). — *Sich eines guten Rufes erfreuen:* Jó hírben állani (Fin.). — *So folgte er wieder dem Rufe des Königs der Belgier, um seine Arbeiten aufzunehmen:* Ennek folytán ismét engedett a belgák királya meghívásának, hogy munkáit folytassa. — *Wer wird auf meinen Ruf erscheinen?* Ki fog az én szóltomra megjelenni? (Jók: ErdAr. I: 47). — *Er bleibt in seinen Reden hinter seinem Rufe zurück:* Beszédei rosszabbak a híröknél. — *Es gibt mehrere, im Rufe hoher Intelligenz stehende Nationen, die an diesem Erbe gar keinen Antheil haben:* Van több, magas értelmiség hírében álló nemzet, melynek ez örökben semmi része (Ar: HátrPr. 172). — *Die Firma Kaulman treibt noch jetzt das alte Lombardgeschäft, und steht weit und breit in gutem Ruf:* A Kaulman-firma most is folytatja a régi lombard-üzletet, s széles jó hírben áll (Jók: FGyém. II: 102). — *Jmd. in übeln Ruf bringen:* Vkit rossz hírbe keverni. Gonosz hírbe keverni (NySz.). — *In übeln Ruf kommen:* Rossz hírbe keveredni (NySz.). — *Seinem Rufe nach kenne ich ihn:* Híréből (v. híréből-nevéből) ismerem. — *Jmd. um seinen Ruf bringen:* Vkit jó hírnevétől megfosztani. — *Ein Mensch von üblem Rufe:* Rossz hírű ember (Vers. 49). — *Er strengte seine Kehle zu einem lauten Ruf an:* Nagyhangú kiáltásra erőszakolta hangját (Jók: ArEmb. I: 25).

Rufen. — *Ich rief dich beim Namen:* Neveden hívtalak (NySz.). Neveden szólítottalak. — *Ruf' ihn zur Hilfe:* Csak hívjad segítségül (NySz.). — *Drum ruf ich dich zum letzten grossen Kampf, Haus Österreich!* Azért utolsó harczra hívlak én, a legnagyobbra mostan, Ausztria! (Szem: Zr. 1: 2). — *Himmel und Erde ruf' ich zum Zeugen:* Bizonyságul hívom a mennyet és földet (NySz.). — *Du kommst wie gerufen:* Épen idején jössz. — *Er liess mich rufen:* Mindjárt parancsolt engem (Szem: Zr. 4: 1). Hívatott (engem).

Rüge. — *Eine Rüge gegen jmd. ergehen lassen. Jmdm eine Rüge ertheilen:* Vkit megróni, megpirongatni, összeszidni.

Ruhe. — *Geben Sie doch Ruhe!* Maradhasson immár! (Nyr. V: 31). — *Gott geb' ihm die ewige Ruh!* Isten nyugosz-

talja haló földében! (Nyr. III: 418) v. haló porában. — *Er setzt sich nieder, um seinen müden Gliedern Ruhe zu gönnen:* Leül, hogy nyugoszsza eltörődött testét (Ar: Családi kör). — *Jmdm keine Ruhe lassen:* Valakit nyugtalanítani, zavarni. Nem hagyni békével. — *Der Ruhe pflegen:* A pihenésnek adni magát. Lenyugodni. Pihenni. — *So legt sich nun der Lärm und weicht der Ruhe:* Úgy ül le a lárma és csöndre verődik (SzászK: Álmos 23). — *Lass mich in Ruhe:* Hagyj békével, hagyj (nekem) békét, ne bánts (engem). — *Sein übriges Leben in Ruhe zubringen:* Életének hátralévő részét nyugalomban tölteni el. — *Er sprach mit Ruhe:* Nyugodtan, higgadtan beszél. — *Ich bitt' euch um Ruhe!* Csendet kérek! — *Sich zur Ruhe begeben:* Lenyugodni. — *Zur ewigen Ruhe eingehen:* Örök álomra szenderülni. — *Der aus den Seen emporsteigende Nebel verdeckt das himmlische Licht, und die Welt geht zur Ruhe:* A tavakból támasztott köd eltakarja az égi fényt, s nyugalomra tér a világ (Jók: FGyém. II: 161). — *Die Gemüther sind noch nicht zur Ruhe gekommen:* A kedélyek még nem csillapultak le. — *Da neigte ich mein Haupt zur Ruhe:* Ott hajtottam fejemet nyugalomra (Göcs. 29). — *Ich habe lange genug fürs gemeine Wohl gearbeitet, nun setz' ich mich zur Ruhe:* Én a közügyért eleget fáradoztam, már nyugalomba teszem magamat (KisfK: VígBesz. 76) v. nyugalomba vonulok. — *Die Arme wird sich nun zur Ruhe setzen und den ganzen Haushalt Minka übergeben:* Ő már szegény nyugalomra fog lépni s átadja Minkának az egész gazdasszonyságot (Kovács: Fars. Kal. 46).

Ruhelos. — *Ein ruheloses Leben:* Hányt-vetett élet.

Ruhen. — *Der Acker ruht:* A föld ugaron van v. maradt. — *Sanft ruhe deine Asche:* Nyugodj békében! — *Friedlich werden wir zusammen ruhn:* Békén fogunk együtt nyugodni majd (Szenvey: Messzinai hölgy 195). — *Der Briefwechsel ruht:* A levélváltás v. levelezés szünetel. — *Der Handel ruht:* A kereskedés pang. — *Die Rechte ruht auf dem Griff des Schwertes:* Jobb keze nyugszik markolatán (Ar: BH. 8: 79). — *Ruht aus auf euern Siegen:* Pihenj ki szép győzelmeid felett (Szem: Zr. 1: 1). — *(Ich) wünsche wohl geruht zu haben:* Kedves egészségekre kívánom az éjtszakai nyugodalmat (Nyr. IX: 557).

Ruhig. — *Ich bin ruhig:* Békével vagyok. Békével maradok. — *Ruhig ist's, still auf den Strassen, wie zu alten Zeiten, harmlos geht jeder dem Gewerbe nach:* Az utcza csendes, mint volt hajdanában; gond nélkül űzi mindenki dolgait (Szem: Zr. 3: 8). — *Bleibt ruhig an eurem Platze:* Maradjatok veszteg! (Jók: ErdAr. II: 94). — *Bei etwas nicht ruhig sein:* Vmit nyugton nem tűrhetni.

Ruhm. — *Ruhm erwerben:* Dicsőséget aratni. — *Dem Ruhme nachstreben:* Dicsőség után esdekelni (Verseghy: Phras. 189). — *Viele Nationen verkünden meines Namens Ruhm:* Felkapták nevemet, terjesztvén híremet sok nemzetek (NySz.). — *Es gereicht dir zum Ruhm:* Dicsőségedre válik. — *Sein Sieg gereichte seinem Kloster und seinem ganzen Orden zu nicht geringem Ruhme:* Nagy büszkeségére vált kolostorának és egész rendének (Jók: EnyémT. I: 83).

Ruhmbegierde. — *Er brennt vor Ruhmbegierde:* Ég a dicsőségre (NySz.) vagy dicsőségért.

Rühmen. — *Wessen du dich so sehr rühmst:* A mivel oly nagyra vagy (Ar: Arist. II: 27). — *Nur ein Gaukler rühmt sich dieser Kunst:* Ily ismerettel űzni kérkedést csak (egy) silány kurúzsoló szokott (Szem: Zr. 1: 1). — *Viel Rühmen(s) von etwas machen:* Vmit szertelen magasztalással illetni. Vmivel nagyra lenni.

Rühmlich. — *Er that sich rühmlichst hervor:* Híresen kitett magáért (Jók: Szeretve m. a vérp. III: 56).

Rühren. — *Er konnte keinen Fuss (keine Hand) rühren:* A lábát (kezét) sem tudta mozdítani. — *Nun müssen wir die Hände fleissig rühren:* No most dolgozzunk szaporán. Már most lássunk hozzá Isten igazában. — *Held Etzels grosses Herze zu rühren er begann:* Megesett nagy lelke bátor Etelének (Ar: BH. 3: 41). — *Die Trommel rühren:* Dobot pergetni (NySz.). — *Die Trommel wird gerührt:* Pereg a dob. — *Wie vom Donner gerührt:* Mintha a villám sujtotta volna le. — *Rühre dich!* Mozdulj! Lódulj! — *Rühre dich nicht!* Meg ne mocczanj! — *Es rührt sich keine*

Maus: Egy légy se mozdul. — *Hier rührt sich nichts vom Fleck:* Itt semmi sem mozdul még a helyéből (Jók: ArEmb. II: 178). — *Ohne mich vom Fleck zu rühren, werf ich euch alle todt:* Egy álltó helyemből mind agyon dobállak (Vajda J: Béla 127). — *Ohne sich von der Stelle zu rühren:* Egy álló helyben (NySz.). — *Er rührt sich nicht von der Stelle:* Enyv a talpán, tapodást se tészen (Dug: Pb. II: 114). — *Er sitzt immer auf demselben Fleck. Er rührt sich nicht vom Fleck:* Melegíti a padot: helyt ül, folyton folyvást ül (Nyr. IX: 33).

Ruin. — *Das war sein Ruin:* Ez volt a veszte, ez tette tönkre.

Rümpfen. — *Er rümpft die Nase:* Földúzta az orrát (haragszik; Nép, mondják Kecskeméten és Kemenesalján).

Rund. — *Es jmdm rund abschlagen:* Határozottan megtagadni. — *Es rund heraussagen:* Kereken kimondani. — *Er läugnet es rundweg:* Földtől mennytől tagadja (Hall: HHist.).

Runde. — *Der Krug machte schon fleissig die Runde; man sprach schon fleissig dem Kruge zu:* Járta már a kancsó isten igazába (Pet: János V.). — *Der Becher macht die Runde:* A serleg kézről kézre jár (Kézről kézre járja, Lévay: «Gyászoló poharak»).

Rundschreiben. — *Ein Rundschreiben erlassen:* Körlevelet kibocsátani. — *Ein Rundschreiben an die Komitate erlassen:* Körlevelet intézni a vármegyékhez.

Runzeln. — *Er runzelt die Stirn:* Homlokát ránczba szedi. — *Er runzelte finster die Stirn:* Homlokán legmélyebben vonta a ránczokat (Jók: ErdAr. I: 124).

Russ. — *Wie von Russ geschwärzt:* Mintha be volna kormozva. — *Von Russ geschwärzte Mauern:* Füstfogta falak (Jók: EnyémT. II: 55).

Rüsten. — *Das Schiff ist zur Abfahrt gerüstet:* A hajó indulásra készen áll (Jók: ArEmb. I: 147). — *Sich mit aller Macht gegen jmd. rüsten:* Minden erejével felkészülni vki ellen. — *Wenn Soliman sich rüstet, gilt es uns:* Ha Szolimán felkészült, úgy felénk tart (Szem: Zr. 1: 8). — *Der Türke, heisst es, habe sich gerüstet:* Hallik, hogy a török fegyverben áll (Szem: Zr. I: 8). — *Auch Szömöre, der Richter, scheint für den Weg zu rüsten:* Szömöre a kadár, az is indulóban (Ar: BH. 10: 29). — *Sich zum Kriege rüsten:* Hadakozáshoz készülni (Vers. 164). — *Es rüstet sich alles zum Kriege:* Nagyok mindenfelől a hadi készületek (Vers. 164). — *Er rüstet sich zur Schlacht:* Harczra készül, felfegyverkezik az ütközetre (Vers. 21).

Rüstig. — *Rüstig od. wacker austreten:* Szaporán lépegetni v. haladni.

Rüstung. — *Die blanke Rüstung:* A fényes vértezet, fegyverzet.

Ruthe. — *Er ist der Ruthe entwachsen:* Felserdült, kinőtt az iskolából.

Rütteln. — *Jmd. aus dem Schlafe rütteln od. aufscheuchen:* Álmából felverni vkit. Talpra verni. Felriasztani. — *An den bestehenden Gesetzen zu rütteln:* Tágítani a fönnálló törvényeken (Ar.).

S.

Saat. — *Zur Saat bestellter Acker:* Vetés alá szántott föld (Márton Ném. szót.).

Säbel. — *Ich ziehe den Säbel:* Kardot rántok. — *Nur dass sie nicht mit den Säbeln auf einander losschlugen:* Csakhogy kardra nem kaptak (Jók: RRáby II: 319).

Sache. — *Es ist die Sache des Richters:* A bírónak kötelessége. — *Ich sagte ihm, so und so steht die Sache:* Mondtam neki, hogy így meg így áll a dolog (Nép). — *So aber, wie die Sache jetzt steht:* Az ügynek mostani állásában. — *Seine Sachen stehen gut:* Jó renden vagyon szénája (NySz.). — *Das ist nicht meine Sache:* Az nem tartozik én rám. — *Lügen ist nicht meine Sache:* Hazudni nem szoktam. Hazudni nem szokásom. A hazudság nem kenyerem (Ar: Jóka Örd.). — *Die Sache vor Gericht anhängig machen:* Bíró elé vinni az ügyet, a pert. — *Alle seine Sachen bei sich tragen:* Mindenét magával hordozni. — *Zur Sache!* A tárgyra! — *Doch nun zur Sache:* De térjünk tárgyunkra! — *Das gehört nicht zur Sache:* Ennek semmi köze a dologhoz.

Sachverhalt. — *Den Sachverhalt darlegen od. darthun:* A dolog mibenlétét előadni.

Sack. — *Wenn das Ferkel geboten wird, soll der Sack bereit sein:* Hol malaczot igérnek, zsákkal forgolódjál (Erd.). — *Wenn der Sack kommt, wirft man den Beutel hinter die Kiste (das Geringere muss dem Grössern weichen,* Schrader 209): Félre német, jön a magyar (Nép). — *Ein leerer Sack steht nicht* (Schrader 209): Tartja magát, mint az üres zsák (Erd.). — *Den Sack schlägt man und den Esel meint man:* Fiának (v. leányának) szólott, menye értsen róla. — *Die Katze im Sacke kaufen:* Zsákban macskát vásárolni. — *Einen in den Sack stecken (d. h. ihn so überwältigen, dass man nach Belieben mit ihm schalten kann,* Schrader 207. uo. magyarázata is). *Einen im Sack haben od. einen im Sack verkaufen* (uo. 208): Erőtlent az erős csak a zsákba rázza (Erd.). Erős az erőtlent hamar zsákba rakja (uo.). — *Der Feind rückt uns mit Sack und Pack entgegen:* Az ellenség mindenestül jön elõnkbe (Jók: ErdAr. I: 92). — *Schlafen, wie ein Sack (fest, unbeweglich,* Schrader 209): Aludni, mint a bunda. Mind a két fülére aludni.

Sackpfeife. — *Was thut der Esel mit der Sackpfeife?* Szamár aranylant mellett is szamárnótát ordít (Erd. 6967).

Säen. — *Wie du säest, so wirst du ernten:* Ki mint vet, úgy arat. Ki mint őröl[1], úgy süt (NySz.). — *Wer Wind säet, wird Sturm ernten:* Ki álnokságot vet, bút arat (Erd.).

Sagen. — *Wie das Sprichwort (die Fabel) sagt:* A hogy a közmondás (a mese) tartja. — *Habe ich es denn nicht gesagt?* Nem megmondtam-é? (Márton: Lat. 211). — *Ich will dir was sagen:* Mondok egyet (Jók: EnyémT. I: 149). — *Was soll ich sagen?* Mit mondjak? mit szóljak? — *Was soll das sagen?* Mit jelent(sen) ez? — *Was will das sagen?* De mit jelent ez? Nincs ennek semmi jelentősége (vmihez képest). — *Das will was sagen:* Az nagy dolog («Dolog» Fal.). — *Sein Name sagt schon alles:* Nevében benn van minden. — *Er sagte sich:* Azt gondolta magában. — *Er musste sich sagen:* Meg kellett vallania magában. — *Ich sag' es ihm ins Gesicht, dass er gelogen:* Szemibe mondom, hogy hazudott (Gyarm: Nym. II: 21). — *Solche Schriften sagen uns die Wahrheit ins Gesicht:* Az efféle irások szemünkbe mondják az igazat (NySz.). — *Was über meinen Bruder Buda du gesagt:* Buda vérem felől a mit eléhoztál (Ar: BH. 3: 43). — *Unter uns gesagt:* Köztünk maradjon. Szó köztünk maradjon (Nyr. III: 424). Szó megálljon köztünk (Nép, Nógr.). Köztünk maradva (Kovács: Fars. Kal. 10). — *Und was saget ihr dazu?* Hát kegyelmed mit mond [szól] ehhez? (NySz.). — *Dem habe ich es derb oder recht gesagt:* Ennek jól oda mondogattam, megadtam neki (a magáét). — *O sag's uns frei: wie lange noch?* Oh mondd ki bizvást, meddig? (Szem: Zr. IV: 9). — *Um es gerade heraus zu sagen:* Hogy nyiltan kimondjam. — *Das ist leichter gesagt als gethan:* Azt könnyebb kimondani, mint megtenni. — *Man sagte ihn todt:* Holt hírét költötték (Nyr. XV: 424). — *Weiter sagen, wieder sagen:* Tovább adni. — *Erzähle od. sage es niemandem wieder:* Ne add senkinek se tovább. Ne mondd el senkinek. — *Jmdem etwas sagen od. melden lassen:* Izenni, megizenni, megmondatni vkinek vmit. — *Jmdm einen Gruss sagen lassen:* Vkinek üdvözletét küldeni. — *Xenophon lässt den Sokrates sagen:* Xenophon Sokratesnek azt adja szájába... X. szerint S. azt mondja. X. azt mondatja Sokratessel. — *Er lässt sich sagen. Er erfährt:* Értésére esik (NySz.). — *Darüber lässt sich viel sagen:* Sok szó fér ehhez. Nagy annak a sora. — *Das muss ich sagen: gut, sehr gut!* Azt meg kell adnom: derék! igen derék! (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *So zu sagen:* Úgy szólván. — *Wie sie nun damit fertig waren, nahmen sie so zu sagen gar keine Zeit auszuruhen:* Mikor készen voltak vele, jóformán ki se pihenték magokat (UngRevue VII: 568). — *In unsern Schulen ist beinah' ohne Ausnahme (ich wenigstens habe kaum eine Ausnahme bemerkt) die grammatische Seite so ziemlich alles und die ästhetische so zu sagen gar nichts:* Iskoláinkban majdnem kivétel nélkül (én legalább nem igen sejtettem még kivételt) a nyelvtani oldal minden, az æstheticai jóformán semmi (Ar: Hátr. Pr. 280). — *Über diese ist nicht viel zu sagen:* Ezekről nem igen sokat lehet beszélni. Ezekről nem sok a mondani való. — *Er hat etwas zu sagen:* Van vmi mondani valója. — *Das hat etwas zu sagen:* Ez már valami. — *Das hat viel*

zu sagen: Ennek nagy jelentősége van. — *Das hat nicht viel zu sagen:* Ez nem valami fontos. — *Das hat weiter gar nichts zu sagen. Er kann deshalb ganz gut beweibt sein. Wer fragt danach in Californien:* Az semmi baj. Azért lehet nős. Ki nézi azt Kaliforniában (Jók: EnyémT. III: 116). — *L a s s e dir dieses gesagt s e i n:* Vedd figyelembe ezt az intést. — *Demnach lasst euch gesagt sein:* Tehát jegyezzétek meg!

Saite. — *Eine andere Saite a n s c h l a g e n. Die Saiten ä n d e r n* (Schrader 222): Más húrt pengetni. Más húrt pendíteni (NySz.). — *Brunhild wusste die Saiten anzuschlagen, die in Gunthers hochmüthigem Herzen wiederklangen:* Brunhild meg tudta pendíteni azokat a húrokat, melyek visszahangzottak Gunther fenhéjazó lelkében. — *Eine Saite a u f z i e h e n oder s p a n n e n:* Húrt megfeszíteni (Fin.). — *Er zieht andere Saiten auf:* Más húrt köt föl (NySz.). Más húrt penget. — *Sollte das nicht hinreichen, so werde ich etwas derbere Saiten aufziehen:* Ha ez nem elég, akkor majd erősebb eszközökhöz fogok nyulni. — *Gelindere Saiten aufziehen:* Szelidebb hangon kezdeni.

Salbe. — *Der ist mit allen Salben geschmiert. Der kennt sich aus:* Érti a csiziót (minden hamisságban jártas, Nyr. I: 415). Ravasz-hájjal kenték alfelét (Dug: Pb. II: 173), azaz rókahájjal. Meg van kenve kutyahájjal (Nyr. IV: 515).

Salve. — *Als der Herr Richter auf unsere Gesundheit trank, feuerten die Feldhüter draussen eine Salve ab:* Midőn bíró uram egészségünkért ivott, kívül a csőszök salvét adtak (KisfK: VígBesz. 74).

Salzsäule. — *Wie eine Salzsäule dastehen* (1. Mos. 19, 26): Sóbálványnyá változni.

Samen. — *Der Same geht auf:* A mag kicsirázik. — *Den Samen der Zwietracht unter ihnen ausstreuen:* A visszavonás konkolyát hinteni közéjök (vö. A fertelmesség konkolyát hinteni, NySz.). Konkolyt vetni közéjök (NySz.). A gyülölségnek magvát hinted közénk (NySz.). — *In Samen schiessen:* Felmagzani (Márton: Lat. 24). Kicsirázni. Kikelni.

Sammt. — *Sammt dem Federbusche (darauf):* Forgóstul (Jókai).

Sammtweich. — *Ohne die sammtweiche Haut ganz zu verdecken:* Nem takarva el egészen annak [a bőrnek] hamvas bársonyát (Jók: ErdÁr. I: 10).

Sand. — *Wie Sand am Meer* (1. Mos. 32, 12): Mint a tenger fövénye. — *Er s t r e u t einem Sand i n d i e A u g e n:* Port hint az embernek szemébe. Csak szemfényvesztés, a mit művel. — *Punctum, s t r e u e Sand d r a u f!* (Schrader 285): Czitera fűrész, levan az egész (Nyr. I). (Másként: Csutora fűrész, levan az egész, Gömör, Hajú-m.). — *A u f Sand b a u e n:* Homokra építeni (Erd.). Jég hátán és fövényen építeni (NySz.). — *Wer auf Menschen traut, hat auf Sand gebaut:* Ki emberbe bízik, nádra támaszkodik (Dug: Pb. II: 174). A ki mástul vár, az szomorúan jár (Nyr. I: 326. VI: 83). — *Einen auf den Sand s t r e c k e n od. setzen (besiegen,* (Schrader 186): Lebirkózni valakit. Letorkolni vkit. — *Das Unternehmen v e r l i e r t s i c h oder verläuft im Sande* (Schrader 284): A vállalat füstbe megy.

Sandbank. — *Das Schiff fährt auf eine Sandbank auf:* A hajó zátonyra jut, vagy zátonyra feneklik meg.

Sandmann. — *Der Sandmann kommt:* Meglep az álom. Zabba mennek a lovak (Nép).

Sanft. — *Sanft oder leise auftreten:* Halkkal lépni, halkkal járni.

Sarg. — *Ein Nagel zu jemandes Sarge sein:* Vki halálának oka lenni. Vkinek halálát siettetni. Vkit sírba vinni.

Satisfaction. — *Satisfaction geben od. nehmen:* Elégtételt adni v. venni. — *Sie haben nicht die Absicht, Satisfaction zu suchen?* Ön nem szándékozik elégtételt keresni? (Jók: ArEmb. II: 64)

Satt. — *Als er nun so satt war, dass er kaum schnaufen konnte:* Mikor aztán torkig lakott (UngRevue VII: 691). — *Auch meiner ist man satt schon:* Engem itt is únnak (Ar: BH. 3: 10). — *Er verursacht mir lauter Ärger; ich hab' ihn längst satt b e k o m m e n:* Csak a boszút űzi nekem [csupa boszút okoz nekem], torkos-torkig vagyok vele (Nyr. V: 65.). — *Ich bekomme od. habe etwas satt:* Nyakig vagyok vmivel. — *Selbst Angela bekam diese Prahlerei satt:* Angela is megsokalta már a dicsekvést (Jók: FGyém. III: 53). — *Ein Haus, wo s i c h keine Maus satt e s s e n kann* (Schrader 126): Egér sincs házánál, mert morzsára sem találhatna (Dug: Pb. II: 244). — *Keine Krähe könnte*

sich an seinem Fleische satt essen: Egy varju nem laknék jól husából (Nyr. IV: 470). — *Als er sich daran satt gesehen:* Mikor betelt a nézésével (Nyr. I: 458). — *Man kann sich daran nicht satt sehen:* Nem győz [az] ember betelni a nézésével (NySz.). — *An der er sich nicht genug satt sehen konnte:* Kinek látásával nem győzött betelni (Jók:ErdAr. III: 69). — *Er konnte sich nicht satt sehen:* Nem győzte nézni. Nézéssel szemeit be nem tölthette (NySz.). — *Sich satt trinken:* Eleget inni. Betelni v. torkig lakni (itallal).

Sattel. — *Einen aus dem Sattel stechen od. heben od. werfen. Den Gegner übertreffen, verdrängen, ausstechen* (Schrader 186): Valakit kiütni a nyeregből (Erd.) v. kivetni. — *In alle Sättel passen. In allen Sätteln gerecht sein (in allen bewandert sein):* Mindenre jónak lenni. Mindenben jártasnak lenni. — *Sich in alle Sättel richten:* Minden nyeregbe oda fér (Erd.). — *Vom Morgen bis zum Abend im Sattel sitzet er:* Ő kora hajnaltól paripán ül estig (Ar: BH. 4: 19). — *In den Sattel steigen. Aufsitzen:* Felülni (Jókai). Lóra ülni. Lóra kapni. — *Sich in den Sattel schwingen:* Lóra pattanni. Lóra kapni.

Satteln. — *Schnell sattelte Peter sein Pferd und sass auf:* Péter gyorsan felnyergelt, avval ült a lóra (UngRevue VI: 690).

Satz. — *Mit einem Satz oder mit einem Sprung war er unten:* Egy ugrással lenn termett. — *Der Tiger springt ihm mit einem Satz auf den Rücken:* A tigris egy szökéssel a hátán terem (Jók: FGyém. I: 18).

Sau. — *Hat der aber eine Sau!* (Schrader 135). *Er hat Schwein* (Glück, uo.): Disznórul is gyapjat nyir (minden szerencsésen üt ki neki (Erd.). — *Wer sich mischet unter die Kleie, den fressen die Säue:* Korpa közé keveredőt megeszik a disznók (Nyr. VII: 32). — *Werfet eure Perlen nicht vor die Säue* (Math. 7: 6): Kár a lúdra szénát vesztegetni, asszonyt borral kínálni (Nyr. I: 178). Lúdra vesztegetsz szénát (NySz.). Mi köze a sárnak a czifrához (uo.).

Sauber. — *Geh mit deinen sauberen Geschenken:* Eredj drágalátos ajándékaiddal. — *Ich werde mir dieses saubere Geschöpf näher ansehen:* Majd megnézem ezt a jó madarat közelebbről. — *Ein sauberer Patron!* Gyönyörűséges mákvirág! Jó madár! Jeles egy férfiú!

Säubern: l. ***Reinigen.***

Sauer. — *In einen sauern Apfel beissen:* Valamely kellemetlenséget elviselni, lenyelni. — *Eine sauere Arbeit:* Sanyarú egy munka. — *Was war zu thun (Was konnte er thun)? Mit saurer Miene liess er sich nieder:* Mit vala tenni? Fanyar képpel csak letelepedett (KisfK: VígBesz. 201). — *Saurer Schweiss* (Sirach 14, 15): Véres verejték. — *Zu Essig oder sauer werden:* Megeczetesedni, megsavanyodni (Vers. 228). — *Das war die zehnte Arbeit und die war Hercules sehr sauer geworden:* Ez volt a tizedik munka, s ennek Hercules keservesen (nagy ügygyel-bajjal) járt a végére. — *Er lässt es sich sauer werden:* Sokat vesződik, fárad, izzad. Nagy fáradságába kerül. — *Jemandem das Leben sauer machen:* Vkinek az életét megkeseríteni. — *Es kommt mir sauer an, dass ...* Nagyon rosszúl esik, hogy ...

Sauern. — *Was nicht sauert, das süsst nicht:* A mi savanyú nem volt, nem lehet az édes (NySz.). Savanyú íz nélkül édest nem vehetni (Gyöngyösi, NySz.).

Sauertöpfisch. — *Er macht ein sauertöpfisches Gesicht. Er lässt die Nase hängen:* Szomorú, mint a kinek a tyúk elkapta a kenyerét (Nyr. I: 370).

Saufen. — *Er säuft wie ein Bürstenbinder:* Iszik mint a kefekötő (Erd.). — *Tüchtig saufen. Sich bezechen:* Felönteni a garatra (NySz, Nép).

Säure. — *Säure bekommen:* Megsavanyodni.

Saus. — *Er lebt in Saus und Braus:* Torkig telik mindennel (Dug: Pb. II: 271). Tejben-vajban fürösztik (268). Dőzsöl, lakomározások közt él. Eszik, iszik, jól él, senkivel sem cserél. (Eszem, iszom, jól élek, sekivel sem cserélek. Nyr. X: 472).

Sausen. — *Da hat's in dunkeln Wäldern tief unter mir gesaust:* Alattam az erdők koronája zúgott (Ar: BH. 9: 14). — *Um die Ohren saust's ihm, als wären's Mühlenräder:* Mint malom örvényzett két füle (7: 26).

Säuseln. — *Schon säuselt es im Wald:* Már zizzen az erdő (Ar: BH. 11: 51).

Scene. — *Ich werde euch eine Scene be-*

schreiben: Egy jelenetet fogok elötökbe rajzolni (Jók: ErdÁr. I: 1).

Scepter. — *Sich unter jemandes Scepter beugen:* Magát vkinek hatalma alá adni (NySz.).

Schabernack. — *Einem einen Schabernack anthun:* Vkit megtréfálni, becsapni.

Schade, Schaden. — *Es ist Schade um jedes einzelne dieser Prachthaare:* Kár ennek a szép hajnak minden száláért (Jók: ArEmb. II: 138). — *Schaden, Unheil a n r i c h t e n:* Kárt, bajt okozni, csinálni, tenni. — *Ich befürchtete, dass sie (die Mäuse) im Bettgewande Schaden anrichten:* Féltem, hogy (az egerek) kárt tesznek az ágyneműben (Kovács: Fars-Kal. 43). — *Den Schaden e i n b r i n g e n:* Kipótolni, helyreütni a kárt (nem: behozni a kárt). — *Schaden e r l e i d e n od. leiden:* Kárt vallani. — *Einen Schaden nehmen od. haben von etwas:* Kárt vallani vmiben, kárát látni vminek (Márton: Lat. 382). — *Die Saaten haben stellenweise ernstlichen Schaden genommen:* A vetések helylyel-közzel tetemes kárt (v. sokat) szenvedtek v. nagyon megrongálódtak v. sok kár esett bennük. (Ball. *Schaden nehmen:* Kárt vall, károsodni, megkárosodni.) — *Ihr t h u t den Flaschen keinen Schaden:* Nem sok kárt tesztek a borban. — *Du thust der Schüssel keinen Schaden:* Tele eszed a tálat (Nyr. I.). — *Meist z i e h t er s i c h selber Schaden und Gefahren z u:* Magának legtöbbszörte kárt s veszélyt okoz (Szarvas: Phædr. 13). — *Jmdm Schaden z u f ü g e n:* Vkinek dolga huzásával kárára lenni (NySz.). Vkit kárba ejteni (uo.). — *Die Landstreicher haben grossen Schaden v e r u r s a c h t:* Nagy kár esett a csavargók miatt (NySz.). — *Seines mit reichen Zinsen vergüteten Schadens v e r g e s s e n d:* Gazdag kamattal megtért kárát feledve (Fáy: A gondviselés útja). — *Gnädiges Fräulein, Sie werden mich nicht i n Schaden und Unglück b r i n g e n wollen:* Azt nagyságod felől csak nem teszem fel, hogy egy becsületes embert kárba ejteni akarjon (Kaz: BarnhM. 2: 2). — *S i c h v o m erlittenen Schaden e r h o l e n:* Kárát kiheverni (Fin.). — *Es würde mir z u m Schaden g e r e i c h e n:* Rosszamra lenne (Belényesi, BpSzemle VI: 134).

Schädlich. — *Schädlicher Einfluss:* Káros befolyás.

Schaf. — *Der Wolf frisst auch von gezählten Schafen:* Megjegyzett juhból is elviszen a farkas (Erd.).

Schäfchen. — *Sein Schäfchen ins Trockene bringen:* A maga hasznát biztosítani. Megszedni magát. Jó renden vagyon szénájok, azaz jól vagyon dolgok (NySz.).

Schaffen. — *Ist's nur das? Den will ich dir schon schaffen:* Ha csak az a baj! megkerítem én azt! (UngRevue VII: 567). — *Drum schafft man's a u s d e n A u g e n:* Azért tolja el [az ember] szem elől (Kaz: BarnhM. 3: 5). — *Jemanden a u s d e m W e g e schaffen:* Vkit láb alól eltenni. — *Aus der W e l t schaffen:* Elpusztítani. Kipusztítani. — *Ich schaffe mir dann seinen Autor v o m H a l s e:* Majd lerázom íróját a nyakamról (Jók: ErdÁr. I: 118). — *Sich eine Last vom Halse schaffen:* Terhét lerázni magáról. — *Diese schafften Kähne z u r S t e l l e und nun wurden die Gefangenen über den Fluss befördert:* Csónakokat teremtettek elő s azokon reggelig áthordták a foglyokat (Jók: EnyémT. I: 158). — *Ich kann meinem Sohn nicht genug G e l d und K l e i d e r schaffen:* Nem győzöm fiamat pénzzel, ruhával (NySz.). — *Ich werde R a t h schaffen:* Majd találok módot. — *Jemandem z u schaffen g e b e n oder m a c h e n:* Gondot adni valakinek. Nehézségeket gördíteni valakinek útjába. — *Du h a s t hier nichts z u schaffen:* Nincs itt semmi dolgod. Nincs itt semmi kereseted v. keresni valód. — *Mit dir habe ich nichts zu schaffen:* Te veled semmi dolgom nincs. Semmi közöm (sincs) hozzád. — *Doch sei es wie es wolle: ich habe nichts damit zu schaffen:* Akárhogy, akármint: benne semmi részem (Ar: BH. 7: 33). — *Mit eurem Zwist und Hader zu schaffen ich nichts hab':* Testvérek ügyébe magam minek ártom (11: 13). — *Gehabt sich ernst, spricht selten, doch schafft er umsomehr:* Szól komolyan, ritkán, annál többet végez (4: 7). — *Das Weibervolk zu Hause schafft auch mit ems'ger Hand:* Otthon a fehérnép sem dolga-felejtő (4: 9). — *Sie machte sich um ihn zu schaffen:* Körülötte forgolódott.

Schal. — *Eine schale Ausflucht:* Kopasz mentség.

Schalk. — *Es sieht ihm der Schalk aus den Augen:* (Még) a szeme sem áll jó[l]

(NySz.). A szeméből néz ki a hamisság. Hunczut (v. czigány) még a nézése is.

Schälen. — *Er schälte sich nach und nach aus dem Mantel:* Lassankint kiburkolta magát a köpeny[eg]ből (Jók: A szél és a nap).

Schall. — *Vielleicht dämpft das Gemäuer den Schall:* Meglehet, hogy a falak elfogják a hangot (Jók: RRáby I: 232).

Schallen. — *Dann geht's an das Erzählen und oftmals schallt lautes Gelächter rings im Kreise:* Aztán mesélnek, nagyokat nevetnek közbe (Jók: EnyémT. II: 8). — *Alle brachen in ein schallendes Gelächter aus:* Hahotával kaczagott mindenki (Jók: FGyém. III: 104).

Schalten. — *Mit dem kann ich schalten nach Willkür:* Kényemre azontúl fordítok a dolgán (Ar: BH. 7: 37). — *Schalten und walten:* Uralkodni. Tenni-venni (a házban).

Scham. — *Falsche Scham:* Álszemérem. — *Vor Zorn und Scham bricht sie in Thränen aus:* Haragtól, szégyentől [haragjában, szégyenében] könnyekre fakad (Gyulai: Vén szinész V.). — *Vor Scham erglühen:* Szégyenletében kipirulni.

Schämen. — *Sich schämen:* Szégyenleni magát; elszégyenleni magát; (tréfásan:) elpudeálni magát. — *Man muss sich vor aller Welt schämen:* Egész világ előtt szégyenleni kell. — *Ich schäme mich zu(m) Tode:* Holtra szégyenlem magamat (Nyr. II: 130). Majd kisül a szemem, úgy szégyenlem magam (Népk. Gy. I: 416).

Schamröthe, Schamroth. — *Es steigt jemandem die Schamröthe ins Gesicht:* Arczába szökik a vér a szégyentől. — *Den ungarischen Rittern steigt die Schamröthe ins Gesicht:* Szégyen pirul a magyar leventék arczán (Szigligeti: Rózsa 80). — *Von Schamroth flammt die Wange, die fahl sonst ist und blass:* Sárga fakó színét tüzeli a szégyen (Ar: BH. 3: 45).

Schande. — *S c h i m p f u n d Schande:* Szégyen (és) gyalázat. — *Einem Schande a n t h u n:* Vkit megszégyeníteni. — *Schande a u f h e b e n:* Szégyent vallani. — *Er b r i n g t Schande über sein ganzes Geschlecht:* Az egész nemzetség fejére szégyent hoz (Nyr. IV: 176). — *M i t S c h i m p f und Schande k e h r t e er in die Hölle z u r ü c k:* Visszament nagy szégyenszemre a pokolba (Nyr. I: 456). — *S i c h z u Schande a r b e i t e n:* Halálra fárasztani magát a munkával. — *Ich war vollständig z u Schanden g e m a c h t:* Én a sárga földig le voltam gyalázva (Jókai, Nemzet V. 90 tárcza). — *Er w i r d z u Schanden:* Szégyenben marad (NySz). Szégyent vall (uo). — *Sonst wird alle Kriegszucht zu Schanden:* Különben csúffá lesz minden hadi regula (felcsúfoltatik, Jók: Szeretve mind a vérp. I. 95). — *Es g e r e i c h t ihm zur Unehre od. Schande:* Becstelenségére esik (NySz). Kisebbségére válik (u. o.). — *Meinem ganzen Hause gereicht sie zur Schande:* Egész házam csúfjára van (Kárm: Fanni LV.).

Schänden. — *Armuth schändet nicht:* Szegénység nem szégyen.

Schandfleck. — *Einem Schandfleck austilgen:* Szégyenfoltot letörölni.

Schändlich. — *All dein Thun ist schändlich:* Minden dolgod csak pironság (NySz.).

Schandmal. — *Jemandem ein Schandmal aufdrücken:* Megbélyegezni vkit.

Schandmaul. — *Mit einem Schandmaul auf jemanden losfahren:* Vkit szabad szájjal megtámadni.

Schanze. — *Etwas (sein Leben) in die Schanze schlagen:* Vmit (életét) koczkára tenni v. koczkáztatni.

Schar. — *Sie kamen in hellen Scharen:* Csapatostul jöttek. Seregestül jöttek.

Scharf. — *Ein zu scharfes Commando führen:* Fölötte szigoruan uralkodni, parancsolni. — *Er hat ihn scharf a n g e f a h r e n:* Keményen szólította meg. Kemény szavakkal támadta meg (Vers. 78). — *Etwas scharf b e o b a c h t e n:* (Éber) szemmel tartani valamit. — *Es geht scharf her:* Szinte ég a munka a munkások kezében. — *Jetzt n a h m er seinen Gegner scharf a u f s K o r n:* Most már keményen czélba vette ellenfelét (Jók: FGyém. III: 64.). — *Es m i t j e m a n d e m sehr scharf n e h m e n:* Valakivel nagyon szigoruan (el)bánni.

Scharfsinn. — *Mit feinem Scharfsinn auf etwas schliessen:* Finom, éles észszel következtetni vmit.

Scharte. — *Die Scharte auswetzen:* Kiköszörülni a csorbát (átvitt értelemben is. NySz.). — *Scharten bekommen:* Csorbulni.

Schatten. — *Er folgt mir wie mein Schatten:* Úgy jár nyomomban, mint az

árnyék. — *Seinen eigenen Schatten fürchten:* Árnyékától félni (NySz.). Nem ijed meg a maga árnyékátul (Erd.). — *Jedes Haar hat seinen Schatten:* Hajszálnak is van árnyéka (Erd.). — *Einem Schatten nachjagen:* Álomképet hajszolni. — *Etwas in den Schatten stellen:* Vmit elhomályosítani. Vmit gyalázni, kicsinyelve említeni. — *Sich um des Esels Schatten streiten:* Fülemülefüttyért pörlekedni. — *Stelle deines Ruhmes Glanz den meinigen in Schatten:* Híred az enyémet árnyazza sötéttel (Ar: BH. 5: 20). — *Er fürchtet sich vor dem eigenen Schatten:* Maga szelétől megijed (NySz). — *Wo Licht ist, da ist auch Schatten:* A hol arany, ott a salak (NySz.).

Schattenbild. — *Einem Schattenbild nachjagen:* Árnyékot kergetni.

Schatz. — *Ein lieber Schatz (ironisch):* Kedves, mint a mindennapi hideglelés (Nyr. I: 415).

Schätzen. — *Sich etwas zur Ehre schätzen:* Vmit tisztességnek tartani magára nézve. — *Etwas nicht achten od. gering schätzen:* Semmit nem adni vmire (NySz.). Nem gondolni vmivel (Márton: Lat. 27). Kevésbe venni (Lehr 135). Kevésre becsülni. — *Weil du dich um jeden Preis beliebt machen willst, eben darum schätzt und sucht dich niemand:* Mert magad mindenáron kelleted; ép azért nem vagy becses, keresett (Tompa I: 204). — *Jemanden glücklich schätzen:* Valakit boldognak tartani. — *Etwas zu schätzen wissen:* Vmit becsben tartani (NySz.). Megbecsülni.

Schatzung. — *Die Einwohner mit Schatzung belegen:* A lakosokra harácsot v. sarczot vetni ki.

Schau. — *Zur Schau stellen:* Kiállítani. Közszemlére kitenni. (Csodára rakni NySz.) — *Zur Schau tragen:* Fitogtatni vmit. — *Er zog es vor seine Bedürfnisslosigkeit zur Schau zu tragen:* Jobb szeretett tüntetni azzal, hogy neki nem kell semmi (Nyr. XX: 88).

Schauder. — *Serena's ohnehin empfindlich gespannte Nerven ergriff ein gewisser geheimnissvoller Schauder:* Serena a nélkül is fenhangolt idegein valami sejtelmes borzadály futott végig (Jók: EnyémT. III: 149). — *Diese Sache dringt mir einen Schauder ab:* Borzadás fog el e dolognál.

Schaudern. — *Ihn schaudert, da er den Namen seines Weibs vernahm:* Össze a hős rendűlt neje nevét hallván (Ar: BH. 12: 79).

Schauen. — *Schauen Sie od. sehen Sie zu, dass Sie fortkommen:* Hordja el a sátorfáját (Jókai). — *Trau, schau wem:* Kilásd, kinek hiszel (v. ö. Arra kérte a varjút: hogy ezután jobban kilássa, kinek szavát higyje. Dug: Pb. II: 160). — *Deine einnehmende Person von Angesicht zu Angesicht zu schauen:* Színről-színre látnom hódító személyed (Ar: MO. II: 79). — *Du schaust drein, wie die Katze, wenn's donnert:* Úgy nézel, mint a macska, mikor mennydörög (Nyr. V. 417). Olyan képet vág hozzá, mint macska, ha esőt érez (VI. 465). — *Ich schau dir nicht nach* (Dóczi): Képpel sem fordulok utánad (Pet: Ilyen óriást, mint). — *Nachdem er sich satt geschaut. Nachdem er sich alles zur Genüge angestaunt:* Mikor aztán betelt a nézésivel (Népk. II: 447). — *Nun, da blieben Sepp wohl die Augen stehen vom vielen Schauen:* Na hiszen volt mit nézni Józsinak (UngRev. VII: 566).

Schauer. — *Als ob ihn ein kalter Schauer durchfröstelte:* Mintha hideg borzadály futná át (Jók: ErdAr. II: 88).

Schäumen. — *Er schäumte darüber vor Wuth:* A miatt a dühtől tajtékzik (Jók: ArEmb. I: 119).

Schauspiel. — *Ein Schauspiel aufführen:* Szinművet előadni (Fin.) v. bemutatni, színre keríteni.

Scheel. — *Scheele Blicke wirft er:* Szeme rézsut pillog (Ar: BH. 3: 23). Görbén tekintget (NySz). — *Jemandem ein scheeles Gesicht machen:* Gonosz szemmel nézni vkit (NySz.).

Scheffel. — *Man zündet ein Licht nicht an, um es unter den Scheffel zu stellen* (Matth. 5, 15): Gyertyát nem gyújtanak, hogy véka alá tegyék (Tárkányi). Nem azért gyújtják meg a gyertyát, hogy kád alá rejtsék (NySz.).

Scheiden. — *Wir sind geschiedene Leute:* Semmi közünk egymáshoz. — *Mit dem Kommen und Scheiden des Tages:* Nap keltével és nyugtával.

Scheideweg. — *Hercules am Scheideweg:* Hercules a keresztúton v. válaszúton. — *Wie oft zaudern wir am Scheideweg:* Hányszor megállunk s Herakles-úton (DélibH. 49).

Schein. — *Die Schein-Regierung:* A tessék-lássék kormányzás (BpHirl. 1889. X/4. vczikk). — *Um seinem Unrecht den Schein des Rechts zu geben:* Hogy a maga igazságtalanságának színt adhasson (NySz). — *Die Welt urtheilt nach dem Schein:* Színre jár a világ (Faludi, Nyr. I: 177); szőrünkről, színünkről tészen itéletet felőlünk a világ (u. o.). A világ külsőkről itél (Kovács: FarsKal. 10). — *Er urtheilt nach dem Schein:* Füstre harangoz (elhamarkodva, alaptalanul itél Nyr. VI. 175). — *Es ist nicht ihre Aufgabe, zum Schein hie und da auch dem Teufel ein Lichtlein anzuzünden:* Nem az a feladatuk, hogy tessék-lássék módon az ördögnek is gyertyát gyujtsanak (Nyr. XII. 507). — *Unter dem Scheine des Friedens bot er uns den Krieg:* Békeszínnel háborút kinála (Greguss Gy: Luz. 34). — *Geh' zum Schein auf das Schiff:* Tégy úgy, mintha a hajóra mennél. — *Er war nur zum Schein rasend:* Csak tetette az őrültséget.

Scheinen. — *Der Böse ist nie schlimmer, als wenn er fromm scheint:* Akkor legrosszabb a rossz, mikor magát jónak tetteti (Erd.). — *Es schien ihm gering:* Kevésbe vette, csekélylette.

Scheitel. — *Vom Scheitel bis zur Sohle:* Tetőtől talpig. — *Alle Passagiere mit schwarzen Blattern oder Aussatz bedeckt vom Scheitel bis zur Zehe:* Minden utazó a hajaszálától a körme hegyéig meglepve fehete haláltól és bélpokoltól (Jók: ArEmb. I: 68).

Scheitern. — *Meine Hoffnung scheitert:* A reményemben csalatkozom. — *Etwas scheitern machen:* Vmit meghiusítani. — *Ein Schiff scheitern lassen:* A hajót zátonyra vinni.

Schelm. — *Er hat den Schelm im Nacken* (Schrader 199): Rókával béllett (NySz.). Hunczut végig a meddig meleg (Nép). — *Wie der Schelm ist, so denkt er:* Ki mint él, úgy beszél. Ki miben tudós, abban gyanus. A milyen a madár, olyan a szólása (Nyr. VIII. 180). A ki belől micsodás, akként itél egyebekről (XI. 325).

Schelmenstreich. — *Unschuldige Schelmenstreiche:* Ártatlan csíntevések (Jók: VadonVir. II: 82).

Schelten. — *Er schilt lange, wenn er böse wird:* Eladtáz ő sokáig, ha megharagszik. — *Einen einen Lügner schelten:* Vkit hazugnak mondani. — *Alt sollst du mich nicht schelten:* Sohse vénezz engem! (Ar: BH. 8: 66).

Schenken. — *Die Sultana schenkte ihn dem kleinen Bruder des Padischah:* A szultána odaajándékozá őt a padisah kis öcscsének (Jók: FehérR. 60). — *Das Mädchen schenkte uns gar keine Aufmerksamkeit od. hatte keinen einzigen Blick für uns:* A leány ügyet sem vetett reánk. (Nyr. II: 231). — *Wenn wir solchen unbedeutenden Individuen Aufmerksamkeit schenkten:* Ha ily jelentéktelen egyéniségekre gondunk volna. (Jók: ErdÁr. II: 73). — *Ihn lasse ich schön grüssen und es solle mir ein Vergnügen sein, wenn er mir morgen mittags die Ehre schenken wolle einen Löffel Suppe bei mir zu nehmen:* Aztán mondja meg neki, hogy köszöntetem, szívesen látom holnap délre egy kanál levesre (Jók: RRáby: I: 113). — *Jemandem nur mit Vorbehalt Glauben schenken:* Kötve hinni vkinek. (Kötve higyj komádnak. NySz.). — *Einem Niederträchtigen, der das Vaterland verräth, kann man keinen Glauben schenken:* Nem állhatni annak a pribéknek szavára, ki hazáját az ellenségnek árullya (Dug: Pb: II. 40). — *Jemandem Mitleid schenken:* Vki iránt részvétet érezni. — *Einem geschänkten Gaul sieht man nicht ins Maul:* Ajándék marhának nem kell fogát nézni (Erd.). Ajándék marhának ne nézd a szarvát (Nyr. VIII. 460). Ajándék marhának ne vizsgáld a szőrét (IX. 32). — *Das geschenkte Geld:* Ajándékba adott v. kapott pénz. — *Etwas geschenkt bekommen:* Ajándékba kapni vmit. — *Das soll dir nicht geschenkt sein:* Ezt nem viszed el szárazon. Ezért lakolni fogsz. — *Lang geborgt ist nicht geschenkt:* Kölcsönkenyér visszajár (Nyr. XVI. 276). A mi halad, el nem marad.

Scheren. — *Sein Schäfchen scheren:* Gondoskodni magáról. — *Was schert mich das?* Mi közöm hozzá? — *Was schert mich dein gewesener Herr?* Mi közöm előbbi uradhoz? (KisfK: VígBesz. 200). — *Was schert mich die Welt?* Mi gondom a világ? (Vör.).

Scheren, sich. — *Er schert sich nicht um Missgeschick und Leid:* Sorsnak, szenvedésnek fittyeket hány (Shak. XII. 90).

Scherz. — *Ein böser S c h e r z:* Vastag tréfa (Ar: Toldi). — *Das zu lernen ist ein Scherz:* Gyerekjáték ezt megtanulni. — *Der Scherz v e r g e h t m i r:* Elmegy a kedvem a tréfálódzástól. — *Scherz b e i S e i t e:* Tréfán kivül! — *M a c h t dir das so grossen Scherz?* Hát olyan jól mulatsz te ezen? Olyan nagy kedved telik benne? — *Scherz t r e i b e n mit etwas:* Vmiből tréfát űzni. Vmiből tréfát v. tréfára valót faragni (NySz.). — *S e t z e deinem Scherz e i n Z i e l:* Szabj határt, meddig viheted a tréfát (KisfK. VígBesz. 62). — *Ich v e r s t e h e keinen Scherz!* Nem értem a tréfát. — *Er hat die Sache f ü r Scherz g e h a l t e n:* Tréfára fogta a dolgot (Baksay: GyÖ. II: 132.). — *Ich sagt' es im Ernst, er aber h i e l t es für einen Scherz:* Komolyan mondtam neki, de csak tréfára vette. — *M i t einem Scherze s e t z t e er s i c h d a r ü b e r h i n w e g:* Tréfával ütötte el a dolgot. — *M e i n s t du das im Scherze oder im Ernst?* Tréfálsz vagy komolyan beszélsz?

Scherzhaft. — *Sie bemüht sich dem Gespräch eine scherzhafte Wendung zu geben:* Igyekszik tréfára fordítni a beszédet (Vértesi A.). — *Abraham nahm die Sache scherzhaft:* Ábrahám mosolygásra fogta a dolgot (Jók: RRáby I: 69).

Scheu (főnév). — *Was von Fern aus blut'gen Wolken flammt, mag sich nicht jeder ohne Scheu enträthseln:* A mit vérfelhők méhe zár, napfényre vonni nem minden merészli (Szem: Zr. 2: 10).

Scheu (melléknév). — *Die Pferde werden scheu:* Megbokrosodnak a lovak.

Scheuchen. — *Scheucht er mir die Vőlker aus ihrer Weiden Ruh:* Népemet a nyájtól zaklatja hiába (Ar: BH. 4: 14).

Scheuen. — *Der Träge scheut die Arbeit:* A rest ember nem akar munkához nyulni (NySz.). A rest kerüli a dolgot. — *Keine Mühe scheuen:* Nem restellni semmi fáradságot. — *Kein Opfer für das Vaterland scheuen:* Nem rettenni vissza semmi áldozattól a hazáért. — *Ich scheue mich auszugehen:* Restellek kijárni.

Scheuern. — *Wenn seine Reputation überhaupt irgend einen Makel erleidet, dann mag er waschen und scheuern daran, rein kriegen kann er sie nimmermehr:* Akkor aztán, ha egy kis folt van ejtve a becsületen, mosogathatja azt már; rajta szárad az örökké (Jók: RRáby II: XV.).

Schicken. — *G o t t hat es so geschickt:* Isten úgy akarta v. úgy rendelte. — *Der Z u f a l l schickte es:* A véletlen úgy hozta v. akarta. A sors úgy hozta magával. — *Er wusste s i c h i n j e d e L a g e zu schicken:* Minden helyzetbe beletalálta magát (Jók: ArEmb. II: 136). — *Man muss sich in die Zeit schicken* (Römer 12, 11): A körülményekhez v. a korhoz kell alkalmazkodni. Az időhöz kell magunkat szabnunk v. alkalmaz(tat)nunk (Vers. 23). — *Er schickt sich, wie der Esel zum Lautenschlagen:* Tud hozzá, mint a tyúk az ábéczéhez (Dug: Pb. 121). Tud hozzá, mint a béres a harangöntéshez (u. o.). — *Er schickt sich dazu, wie der Esel zur Zither:* Tud hozzá, mint a hajdú a harangöntéshez (Márton: Lat. 267).

Schicksal. — *Meine a b w e c h s e l n d e n Schicksale sind dir bekannt:* Ismered sorsom változásait v. viszontagságait. — *W e c h s e l v o l l e s Schicksal:* Viszontagságok, viszontagságos élet. — *L e i d e n d e s Schicksals. Schicksals s c h l ä g e:* A sors csapásai. — *Er ist allen P f e i l e n d e s Schicksals ausgesetzt:* A sors minden csapásának ki van téve. — *Es ging ihm ein Licht auf, welches Sehiksal ihm b e v o r s t e h e:* Most tudta még csak v. most vette csak észre, mi sors vár reája. — *An seinem Lebensende, wo er vom Schicksal so hart m i t g e n o m m e n w u r d e:* Élte vége felé, mikor a sors kereke lejárta (Jók: Életemből 246). — *Eintretend erfährt er, wohin s i c h sein Schicksal w e n d e t:* Belépve megtudja sorsát, hogy mire dűl (Ar: MO. 3: 14). — *Grosser Männer und Länder Schicksale b e s t i m m e n:* Kezében forgatni nagy emberek és országok sorsát (Jók: ErdAr. I: 12.). — *Auch du würdest das Los od. Schicksal derer t h e i l e n, die ich hier gebraten und gekocht habe:* Te is azoknak a dijjára jutnál, a kiket én itten megsütöttem-főztem (Ar: NCz. II: 86). — *Das Schiff seinem Schicksal ü b e r l a s s e n:* Átengedni a hajót sorsának v. a véletlennek. A hajót szabad szakállra bocsátani (NySz.). — *Durch Anderer Schicksal klug werden:* Más kárán okulni. — *Zuletzt beruhigte er sich und f ü g t e (od. ergab) s i c h in sein Schicksal:* Végre megjuhádzott sorsán [v. belenyugodott sorsába] (UngRev. VI: 694).

Schieben. — *Etwas a u f d i e l a n g e*

Bank schieben: Húzni-vonni. Halogatni. — *Dass ich das Briefschreiben nicht auf die lange Bank schieben, sondern sofort schreiben möge:* Hogy ne hagyjam hosszú pórázra a levélírást, hanem rögtön irjak (Ar: Élet. 127). — *Man will Ihren Gatten bei Seite schieben:* Önnek kedvesét félre akarják tenni az útból (Jók: EnyémT. II: 144). — *Das Brot in den Ofen schieben:* Beölteni a kemenczébe a kenyeret. Berakni a kenyeret (Nép. Hevesm.) — *Einem etwas in die Schuhe schieben:* Vkit okolni vmiért. Vkit okul vetni. — *Schliesslich schob man die ganze ungläugbare Aufwiegelung ein paar Bauern in die Schuhe:* Végül az egész eltagadhatatlan néplázongást odavarrták a nyakába egy csoport apró-cseprő jobbágy embernek (Jók: RRáby II: 282). — *Die Schuld auf jemanden schieben od. wälzen:* A hibát vkire hárítani v. tolni.

Schief. — *Jener blickt schief, starrt finster in die Leere:* Az görbén a semmibe nézett (Ar: BH. 7: 21). — *Geht's dir schief, so schüttle es nur: in einem Nu bin ich bei dir:* Mikor szorultságban leszel, csak rázd meg azt, ott leszek én abban a tapodtatban (UngRev. VII: 565). — *Es geht mit der Sache schief:* Nem jól megy a dolog. — *Wenn's einmal mit dem Vermögen schief geht:* Ha már a vagyoni állapot rosszra fordul. — *Jene Nation steht... auf der schiefen Ebene der charaktertödtenden Verlockungen und Bestechungen:* Az a nemzet ott áll... a jellemdepraváló csábítás és vesztegetés siklóján (Kossuth).

Schiessen (intransitiv). — *Ein Gedanke schoss ihm durch den Kopf:* Egy ötlet villant meg agyában. — *Saffran fühlte, dass ihm das Blut in's Gesicht schoss, und bis zu den Schläfen drang:* Szaffrán érzé, hogy arczába szökik vére s halántékainak tódul (Jók: FGyém. IV: 44). — *Das Getreide schiesst in Ähren:* A gabona fejzik v. kihányja a fejét. A búza fejet hány (NySz.). Szárba megy a búza. — *Sein Weizen wird nicht in Halme schiessen:* Az ő buzgósága nem indul szárba (NySz.) v. nem kel, megy szárba (uo). — *O Reis du meiner Hoffnung, das in die Höhe schiesst:* Még kicsi, de szárba eredő reményem (Ar: BH. 9: 39). — *In Samen schiessen:* Felmagzani (Márton: Lat. 24). Kicsírázni. Kikelni. — *So schiesset hin die Barke, die sich der Wind gemacht zu eigen:* Mint ha szelet fogván, megered a gálya (Ar: BH. 2: 40). — *Die Zügel schiessen lassen:* A gyeplőt megereszteni v. nekiereszteni. Megereszteni a pányvát (Dug: Pb. 129. Vö. *Zügel).*

Schiessen (transitiv). — *Das schiesst, die Schatten scheuchend, die Blitze rings umher:* Szélyel az árnyékba fénye lövell tűzként (Ar: BH. 5: 5). — *Sein Auge schiesset Blitze in seinem grossen Grimme:* Szeme a villámot kegyetlenül ontja (3: 35). — *Einen Bock schiessen:* Bakot lőni (Erd.). Bakot lőni puska nélkül (Nép). Csak akkor annyi bakot ne lőttem volna (Kovács: FarsKal. 20). — *Schwache Partien, durch die der Feind eine Bresche schiessen kann:* Gyönge részek, melyeken rést lőhet (az ellenség, Brassai, BSzemle 1874. V. 363). — *Er hat ohne Zweifel in den Reichthum des Herrn Brazovics eine grosse Bresche geschossen:* Brazovics úr gazdagságán aligha nagy csorbát nem ejtett (Jók: ArEmb. II: 88). — *Todt schiessen:* Agyonlőni. — *Er schoss sich ins Herz:* Szíven lőtte magát.

Schiff. — *Das Schiff fährt schnell gegen den Strom:* A hajó sebesen nyomúl a víz ellenében (Jók: ArEmb. I: 42). — *Das Schiff feiert:* A hajó vesztegel (Fin.). — *Wenn einmal das Schiff Wind feiern musste:* Ha valahol vesztegelni kellett [a hajóval] dologtalan (Jók: ArEmb. I: 78). — *Leck gewordene Schiffe:* Léket kapott hajók. — *Aufs Geheiss des Anführers mit dem rothen Hemde bestiegen die begeisterten Tausend das Schiff:* A vörös inges vezér szavára a lelkesüllt «ezer» hajóra szálla (DélibH. 99). — *Es versammelte sich das ganze Heer, um die bereit stehenden Schiffe zu besteigen:* Az egész hadsereg összegyűlt, hogy a készen álló hajókra szálljon (Jók: FehérR. 67). — *Ein Schiff entladen:* Hajót kirakni. Hajóról kirakodni. — *Der Wind legte sich wieder wüthend gegen das Schiff:* A vihar ismét dühösen nekifeküdt a hajónak (Jók: ArEmb. I: 22). — *Sich mit dem Schiffe ans Land legen:* A parthoz hajózni. A part mellé hajózni (evezni, vitorlázni). — *Ein Haus mit Schiff und Geschirr kaufen:* Házat felszereléssel együtt megvenni. —

Zu Schiffe f a h r e n: Hajón menni v. járni. Hajózni. Hajókázni.

Schild. — *Ihn haben wir a u f unsern Schild e r h o b e n:* Őt emeltük pajzsunkra. Őt tettük vezérünkké. — *Er f ü h r t B ö s e s (nichts Gutes) im Schilde:* Rosszat forral; gonoszat forral. Rosszban töri a fejét. Nem jóban töri a fejét (Baksay: GyÖ. II: 292). — *Was mögen sie wohl im Schilde führen?* Vajjon miben sántikálnak? (Szigligeti: Rózsa 121. Nyr I: 457). — *Bei Bruder Etzel führt man Geheimes gegen dich im Schild:* Fújják oda át a követ alattomba (Ar: BH. 9: 1). — *Und führte eitel Falschheit gen dich etwan im Schild:* Hogy irántad volnék ravasz indulatban (7 : 32).

Schildern. — *Etwas in lebhaften (grellen) Farben schildern od. darstellen:* Vmit élénk (rikító) színekkel ecsetelni. — *Seine Laster wurden in lebhaften Farben geschildert:* Gonoszságait eleven festékkel lefestették (Nyr. V. 512). Élénken ecsetelték gonoszságait.

Schillern. — *Bald ist es gelb, bald grün, bald schillert es in tausend Farben od. spielt es tausend Farben:* Most sárga, majd zöld, s majd ezer színt váltogat (UngvTóthL: Vers. 151). — *Wo ein in allen Farben des Regenbogens schillernder Wasserstrahl hoch aufspringt:* Hol magasra szökken föl a szivárványló vízsugár (Jók: ErdAr. II: 13).

Schimmeln: Penészedni. megpenészedni. Penészt kapni (Kovács FarsKal. 44).

Schimpf. — *Pfui über dich, Mehmed, dass du es wagst dem Niklas Zriny solchen Schimpf zu bieten:* Pirulj Mehmed, hogy vakmerő valál, ily rút ajánlást tenni Zrinyinek (Szemere: Zrinyi III: 9). — *Er lässt den Schimpf nicht auf sich sitzen:* A szégyent nem hagyja magán száradni.

Schimpfen. — *Der Oberst schalt und schimpfte mich, was Zeug hielt:* Korholt az obester, elmondott mindennek (NySz).

Schirmbrett. — *Er sieht, wie die Sitten und Gesetze den Frechen nur Schirmbretter sind, hinter denen ihr Handeln frei ist* (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 205): Látja, mint szolgálnak az erkölcsök és törvények köpenyül a szemteleneknek, melyek mögött szabad a vásár.

Schirmen. — *Die finstre Nacht breitete ihre schirmenden Fittige über ihn aus:* A sötét éj szárnya alá vette (Ar: Toldi IV: 3).

Schlacht. — *Es ist ihm nie eine Schlacht misslungen:* Soh'se volt vesztett csatája. — *Eine Schlacht schlagen:* Csatát vívni. — *Wenn er einer Schlacht od. dem Treffen od. einem Kampfe nicht ausweicht:* Ha ütközetet áll (Jók: ErdAr. I: 92).

Schlachtbank. — *Ein Lamm, das zur Schlachtbank geführt wird:* Bárány, melyet a vágóhídra visznek (Jesaias 53, 7).

Schlachtfeld. — *Das Schlachtfeld behaupten:* A csatát megnyerni.

Schlaf. — *D u m p f e r Schlaf:* Nehéz, mély, nyomasztó, lelketlen álom (Tompa, Figyelő XI: 147). — *Ein s ü s s e r Schlaf:* Édes álom. — *Es k a m m i c h der Schlaf a n:* Rám ért (v. jött) az álom. Meglepett az álom. — *Die Menschen werden v o n tiefem Schlaf b e f a l l e n:* Nagy álom száll az emberekre (NySz.). — *Doch m i e d der Schlaf fortan sein A u g e. Er konnte jedoch nicht mehr einschlafen:* De álom nem jött többé szemére (KisfK: VígBesz. 203). — *Der Schlaf ü b e r m a n n t e m i c h:* Elnyomott az álom. — *Ich kann m i c h des Schlafes kaum e r w e h r e n:* Alig tudom megállni, hogy el ne aludjak. — *Jemanden aus dem Schlafe r ü t t e l n:* Vkit felverni álmából. — *Sogar a u s seinem Schlafe er oft sie s t ö r e n mag:* Néha meg álmából éjjel veri talpra (Ar: BH. 4: 31). — *Ein Kind i n den Schlaf w i e g e n:* Gyermeket elringatni. — *Er f i e l in Schlaf. Er wurde vom Schlaf überwältigt:* Elnyomta az álom (NySz.). — *In einen tiefen Schlaf fallen od. verfallen:* Mély álomba merülni. Álomnak ereszteni magát (NySz.). — *Sie fiel in einen noch süsseren Schlaf:* Még egyszer oly jóizüen elaludt (Jók: ErdAr. I: 87). — *Ich kann nicht wieder in Schlaf k o m m e n (nachdem ich einmal aufgewacht bin):* Nem tudok ujra elaludni (mikor már fölébredtem).

Schlafen. — *F e s t schlafen:* Mélyen aludni (Márton: Lat. 246). — *Er schläft w i e e i n D a c h s:* Alszik mint a gőzű (Erd.). — *Die Kröte legte sich darauf und schlief wie ein Sack* (UngRev. VII: 564. V. ö. *S a c k).* Úgy alszik, mint

egy juhászbunda. Alszik mint aludt vér (Sárosi : Tromb. 113). — *Er schläft mit offenen Augen:* Szeme-felnyitva aluszik (NySz.). — *Schlafen gehen:* Lefeküdni. — *Nun gehst du schlafen:* Már most eredj alunni (Jók: FehérR. 14). — *Er hat nicht, wo er sich ruhig schlafen lege:* Nincs hova fejét hajtania (NySz.). — *Wie du dein Bett machst, so magst du darauf schlafen:* A mit veted ágyadat, úgy aluszod álmodat (Erd.).

Schläfrig. — *Ich bin schläfrig:* Alhatnám (UngRev. VII: 564).

1. Schlag. — *Schlag zwölf (Uhr):* Pont(ban) tizenkettőkor. — *Mich haben von der Hand Gottes die härtesten Schläge getroffen:* Engem Istennek legnagyobb csapásai értek (Jók: ArEmb. IV: 135). — *Dieser Schlag traf mich sehr empfindlich od. hart:* Igen keményen sujtott ez a csapás. — *Wird man durch einen unvermutheten Schlag getroffen, so hascht man nach jedem Mittel:* Ha az embert véletlen csapás éri, mindenhez kapkodna (KisfK: VígBesz. 87). — *Der Schlag hat ihn getroffen:* Megütötte a guta. — *Sie haben Schläge bekommen:* Kikaptak. Megverték őket. — *Ich fürchte, dass wir in Szt.-Endre Schläge bekommen werden:* Én attól tartok, hogy minket nagyon meg fognak rakni Szent-Endrén (Jók: RRáby I: 272). — *Einen Schlag führen gegen jemanden. Jemandem einen Schlag versetzen:* Csapást intézni; csapást mérni vkire. — *Er führte einen Schlag gegen ihn:* Egy csapást intéze hozzá (Jók: Erd. Ar. III: 9). — *Jemandem einen Schlag auf den Kopf geben:* Vkit fejbe ütni v. vágni v. verni. — *Einen Schlag machen:* Nagy nyereséghez jutni. — *Es folgt Schlag auf Schlag:* Csapás után csapás ér (Csiky: Antigone). — *Mit einem Schlage:* Egy csapásra. — *Wie liesse sich nun alledem mit einem Schlag abhelfen?* No hát hogy lehetne ezen a sok bajon egyszerre segíteni? (Jók: ArEmb. II: 28). — *So hatte Fräulein Fruzsinka mit einem Schlage drei gute Werke vollbracht:* Igy Fruzsinka kisasszony egy füst alatt három jó tettet vitt végbe (Jók: RRáby I: 42). — *Soll der Hund Schläge haben, so findet sich bald ein Stock:* Ki verekedni akar, könnyen talál botot (Közm.).

2. Schlag. — *Ein gesunder Schlag Menschen:* Egészséges emberfaj(ta). — *Leute von diesem Schlage:* Ilyes fajta emberek. — *Ein Pferd mittlern Schlages:* Középfajta ló. Középerejű ló.

Schlagen: Ütni, verni, csapni, rúgni. — *Er langt danach: da schlagen die Flammen draus hervor:* Nyúlni akar hozzá: láng csap ki belőle (Ar: BH. 9: 27). — *Nun weiss ich, was die Glocke geschlagen hat. Nun ist mir der Zweifel benommen:* Most már tudom, hányadán vagyok, v. hányat ütött az óra. — *Die Stunde der Rache schlägt:* Ütött a bosszú órája. — *Der Vogel schlägt:* Csattog a madár. — *Wie eine Nacht'gall schlägt sie vor Lust und Fröhlichkeit:* Csalogánykint csattog, vágy, öröm áthatja (Ar: BH. 8: 23). — [*Acc.*] *Es ist die Brücke zu spät geschlagen worden:* Későn verék fel a hidat (Szem: Zr. 4: 1). — *Einen Burzelbaum schlagen od. machen:* Bukfenczet vetni. — *Dann aber eilte er im Laufschritt nach hause, schlug in seelenvergnügtem Übermuth auf der Gasse Burzelbäume:* Azzal aztán szaladt haza, jó kedvében czigánykereket hányva (Jók: RRáby II: 71). — *Feuer schlagen:* Csiholni (Jók: ArEmb. I: 56). — *Feuer schlagen, Audiat!* Üssön ki, Audiát! (Jók: RRáby I: 29). — *Flammen schlagen:* Lángot vetni; lobogni; lobbot vetni. — *So oft der Stahl einen Funken schlägt:* A hányszor szikrát vet az aczél (Jók: ArEmb. I: 57). — *Lärm schlagen:* Lármát ütni. Zajt ütni stb. (vö. Nyr. XII. 137). — *Ich melde gehorsamst, dass die Herren Gefangenen keinen solchen Lärm schlagen sollen:* Jelentem alássan, az a parancsolat, hogy a rab urak ne csapjanak olyan nagy lármát (Jók: RRáby II: 108). — *Eine Wunde schlagen:* Sebet ejteni. — *Endlich erreicht ihn der Pandanus und die Affenfeige, dessen jeder einzelne Zweig Wurzel schlägt:* Végre áthatol rajta a pandánus és a majomfüge, mely gyökeret hajt minden ágból (Jók: FGyém. I: 9). — [*Präp.*] *Die Wogen schlagen tosend an das Gestade:* A habok tombolva csapódnak a partokhoz. — *Gegen Mitternacht schlugen die Töne einer lärmenden Musik an sein Ohr:* Úgy éjfél tájban nagy muzsikahang ütötte meg a fülét (NépkGy. II. 424). — *Dann will er an die Thore*

Byzanz' gewaltig schlagen: Hogy büszke Byzáncznak kapuin döngessen (Ar: BH. 12: 15). — *Mit dem Kopf an die Thür schlagen:* Fejét az ajtóba vágni. — *Mit dem Kopf an die Wand schlagen:* Fejét a falba verni. — *Den Feind aufs Haupt schlagen:* Az ellenséget szétverni és megszalasztani. — *Jmd. auf den Kopf schlagen:* Fejbe ütni vkit. Vakszemen kollintani (Nyr. I. 457). — *Jemanden mit der flachen Hand auf die Wange schlagen:* Vkit pofonütni, fölpofozni. — *Aus der Art schlagen:* Elfajulni, elkorcsosulni. — *Einen Nebenbuhler aus dem Felde schlagen (od. aus dem Sattel schlagen od. heben):* Versenytársat kiütni a nyeregből. — *Er lässt sich durch keinerlei abergläubischen Firlefanz aus dem Felde schlagen:* Semmi babonasággal magát a lábáról le nem hagyja vetetni (Jók: RRáby I: 73). — *Sich etwas aus den Gedanken schlagen:* Vmit a fejéből v. az eszéből kiverni (Márton: Lat. 26). — *Etzel schlug aus der Hand ihm das Schwert mit jäh Gewalt:* Etel Buda kardját kiröpíté messze (Ar: BH. 12: 72). — *Ich hab' mir's aus dem Kopf od. Sinn geschlagen:* Letettem az eszemet róla: Nem is gondolok rá, mást gondoltam (Nyr. IX. 33.) — *So lang er sich die Sache nicht aus dem Kopfe od. Sinne schlägt:* Míg azt ki nem veti [v. veri] fejéből (NySz.). — *Jmd. hinter die Ohren schlagen:* Vkit fültövön csapni. — *In Bande schlagen:* Vasra verni (Fin.). — *Das schlägt in mein Fach:* Ez szakomba vág. — *Das schlägt nicht in mein Fach:* Ehhez nem értek. Ez nem tartozik hozzám. — *Jemanden in Fesseln schlagen, legen, werfen:* Békóba verni vkit (NSz.). Vasra verni. Vasba verni. Farkasgúzsba kötni (Baksay: GyÖ. II: 308). — *Der Schnee schlug ihm ins Gesicht:* A hó arczába vert (Jók: ArEmb. V: 151). — *Diese Behauptung schlägt der Wahrheit ins Gesicht:* Ez az állítás homlokegyenest ellenkezik az igazsággal. — *Sein Leben in die Schanze schlagen:* Életét koczkára tenni v. vetni, v. koczkáztatni. — *Sein Leben für ein Unding in die Schanze schlagen:* Életét a semmiért veszélyeztetni (Jók: ErdAr. I: 14). — *In den Wind schlagen* (Schopenhauer: Gracian 121, maxima): Vígan háta megé vetni (Faludi). Szélnek ereszteni. Szélnek bocsátani. Szélnek adni. — *Er schlug seinen Mantel darüber:* Rá hajtotta, rá takarta köpönyegét. — *Über einen Leisten schlagen:* Egy kaptára húzni, egy igába fogni (két különböző dolgot). Egy kaptára üt mindent (Erd.). Egy rámára von mindent (Erd.). — *Sie sind über einen Leisten geschlagen:* Egyformák. Egyik 19, a másik egy híjján húsz. — *Den Arm um einen schlagen. Einen umarmen:* Vkit átkarolni, megölelni. — *Er schlägt ihn zu Boden:* Földhöz csapja v. vágja, v. teremti. Földre teríti. — *Blutig schlagen:* Véresre verni. Vérig verni. — *Er schlug sich das kleine Antlitz blutig an einem Stein:* Nagyot esék, arczát vérig üté kőbe (Ar: BH. 9:58.) — *Frau Sophie war ganz breit geschlagen:* Zófia asszony tökéletesen le volt főzve (Jók: ArEmb. II: 137). — *Ich bin ein geschlagener Mann!* Meg vagyok én verve! Megvert engem az uristen! — *Es merkt die List der Knabe, schlägt drum sich auf die Seite, läuft in die Kreuz und Quere und sucht so rasch das Weite:* Sejti az a cselt már és félre csapódik, lába tekervényes szaladásra oldik (Ar: BH. 7: 55). — *Die prächtigen Burschen waren's zufrieden und des abends schlugen wir uns bei strömendem Regen auf einen Nebenweg:* Rá álltak a derék fiuk s este a legnagyobb zápor alatt félre csaptunk a dülő útra. (Jók: EnyémT. III: 64). — *Sich ins Mittel schlagen:* Beleavatkozni, közbelépni. — *Er schlug sich mitten durch den Feind:* Keresztülvágott az ellenségen. — *Sie schlagen sich (unter) einander:* Verekednek. Dulakodnak. Tülekednek. — *Nussbäume und Weiber wollen geschlagen sein:* Pénz olvasva, asszony verve jó (Erd.).

Schlagfluss. — *Ein Schlagfluss rührt mich:* Megüt a guta. — *Vom Schlagfluss getroffen:* Gutaütött.

Schlange. — *Eine Schlange im Busen nähren:* Kígyót táplálni mellén. — *Nähre keine Schlange an deinem Busen:* Ne tarts kígyót kebeledben (NySz.). — *Es zittert vor Eidechsen, den einst die Schlange biss:* Kit a kígyó megmart, remeg a gyíktól is (Ar: BH. 9: 42).

Schlappe. — *Er hat eine Schlappe erlitten:* Kudarczot vallott.

Schlau. — *Er wollte schlau zu Werke*

gehn: A luteránus eszét vette elő (Nyr. V. 30).
Schlecht. — *Gut oder schlecht anschlagen:* Jót v. rosszat tenni, jól v. rosszul esni (Fin.). — *Das bekam ihnen sehr schlecht:* Ezzel nagyon rosszul jártak. Ezzel pórul jártak. — *Meine freie Red' du mir schlecht nicht deuten sollst:* Szabadon szólásom' gonoszra ne véljed (Ar: BH. 2: 9). — *Es geht mir schlecht:* Rossz sorom, rossz dolgom van. — *Mir ist sehr schlecht:* Nagyon rosszul vagyok. Alig vagyok (NySz.). — *Es steht schlecht mit ihm:* Nem jó rendben van a szénája. Nem jól van a feje alja. — *Sollte es einmal schlecht um dich stehen:* Ha megszorulsz valaha (UngRev. VII: 566). — *Schlecht und recht:* l. *Recht mn.* — *Er steckt in einer schlechten Haut:* Rossz bőrben van.
Schleichweg. — *Ich gelangte auf Schleichwegen nach Galatz:* Álutakon eljutottam Galaczig (Jók: ArEmb. I: 154).
Schleier. — *Lüften wir ein wenig den Schleier:* Lebbentsük fel a fátyolt. — *Den Schleier nehmen:* Felvenni a fátyolt. Apáczává lenni. — *Werfen wir einen Schleier über die Vergangenheit:* Vessünk (v. borítsunk) fátyolt a multra. — *Ein guter Christ wirft auf die Vergangenheit einen Schleier und verzeiht:* Az elmultra keresztény fátyolt terít és megbocsát (KisfK: VígBesz. 106).
Schleifen. — *Eine Stadt schleifen (so über eine Stadt hinfahren, dass sie dem Boden gleich ist, Schrader 204):* Vmely várost földig rombolni v. földig lerontani. — *Die staatliche Autorität war in den Staub geschleift:* Az állami tekintély meg volt hurczolva (Apponyi besz. 1892. IX/25).
Schleim. — *Den Schleim auswerfen:* Kiköpni a nyálkát.
Schleissen: Tollat fosztani.
Schleppen. — *Am Schwerte schleppt er mühsam den Leib, der dürr und hager:* Görbe szikár testét kardon alig vonja (Ar: BH. 3: 7). — *Sie schleppten einander vor Gericht:* Egyik a másikat a városházához üldözte (Dugonics). — *Sich bis zum Hause schleppen:* A házig (el-) vánszorogni. — *Den Kuhfuss vermag ich nicht zu schleppen:* A mangalétát nem bírom (Jók: EnyémT. I: 148).
Schlepptau. — *Damals hatte das Schiff mit dem Dampfer, welcher es in Schlepptau genommen, bereits eben so lange Zeit seinen Weg nach Süden fortgesetzt:* Akkor már a hajó szintén annyi időn át folytatta útját dél felé a vontatóba vevő gőzössel (Jók: FGyém. II: 142).
Schleusse. — *Peru und Brasilien öffnen ihre Schleussen:* Peru és Brazilia ereszti meg csatornáit! (Jók: FGyém. 4: 24).
Schlich. — *Auf die alten Schliche kommen:* Visszatérni a régi rossz életmódhoz. — *Hinter jemandes Schliche kommen:* Valakinek csinyeit felfedezni, vkit rajtakapni.
Schliessen. — *Der Reiter schliesst nicht:* A lovas nem jól ül a lován. — *Es half ihm nichts die Augen zu schliessen:* Hasztalan huñyta be a szemeit (Jók: ArEmb. I: 114). — *Er schloss nicht eine Minute die Augen:* A szemeit le nem hunyta egy perczre (Jók: ArEmb. I: 169). — *Eher würden die Weisen bereit sein mit den Narren ein Bündniss zu schliessen, als sie zugeben würden, dass die Sache triumphiere, für die er eingetreten sei:* Ő ellene az okos emberek a bolondokkal készek ligát [szövetséget] kötni inkább, hogysem azt, a mit ő megindított, diadalra jutni engedjék (Jók: RRáby II: 250). — *Freundschaft, Friede schliessen:* Barátságot, békét kötni. — *Wir sind bereit, wenn ihr uns mit Gerechtigkeit entgegenkommt, Frieden zu schliessen:* Készek vagyunk, ha jogszerűleg bántok el velünk, békére lépni (Ar: Arist. II: 192). — *Ich schliesse mit jemandem einen Handel:* Vkivel üzletet kötök (Jók: FGyém.). Vkivel alkut kötök (NySz.). — *Der ganze Handel wird auf Treue und Glauben geschlossen:* Becsületre megy az egész alku (Jók: ArEmb. II: 123). — *So schloss die lange Rede der hehre Dieterich:* Így zárta beszédét fejedelmi Detre (Ar: BH. 2: 32). — *Einen Vertrag schliessen:* Szerződést kötni. — *Wer zu dem Preise von vier Gulden einen Lieferungsvertrag auf Weizen schliessen konnte:* A ki négyforintos búzára szerződést köthetett (Jók: ArEmb. I: 128). — *Ich schliesse (meine Zeilen) mit dem Wunsche:* Azon kivánsággal fejezem be, v. végzem soraimat (nem: zárom soraimat).
Schliesslich. — *Schliesslich gibt es*

nichts unmögliches für ein Genie: Elvégre sincs lehetetlen a géniusz előtt (Ar: HátrPr. 46).

Schlimm. — *Schlimme Botschaft les' ich auf der Stirne:* Én homlokáról bal hirt olvasok (Szem: Zr. I: 10). — *Es sieht schlimm mit meinem Freunde aus:* Nagy bajban v. rossz bőrben van a barátom. — *Es ist mit ihm schlimm bestellt:* Rosszúl áll a dolga (Fin.). — *Um die Ehre ist es bei ihm schlimm bestellt:* Vékony lábon áll nála a becsület (Nyr. V: 466). — *Wie schlimm ist es um die Qualität einer Sache bestellt...:* Milyen selejtes v. silány lehet a minősége olyasminek... — *Ich bin schlimmer daran, als alle Andern:* Én rosszabb helyzetben vagyok mint a többiek mind. — *Wieder ist's mir schlimm ergangen; dir will ich's klagen, doch darfst du es nicht weiter erzählen:* Ugyan megjártam ismét, neked sub rosa megpanaszlom, de ne add tovább (KisfK: VígBesz. 88). — *Es geht mir schlimm:* Pórul járok (Jók: ArEmb. I: 87). — *Es steht schlimm um diesen übertriebenen Naturalismus:* Csehül vagyunk evvel a túlzott naturalismussal. — *Die Krankheit wird immer schlimmer:* A betegség mind súlyosabbá lesz. — *Schlimmer kann die Sache nicht werden, wie sie schon ist:* Rosszabbá már nem válhatik a helyzet a mostaninál.

Schlinge. — *Jemandem Schlingen legen:* Vkinek tőrt hányni, hálót vetni. — *Ich falle in meine eigene Schlinge:* A magam vetette tőrbe esem. A magam ásta verembe esem.

Schlingen. — *Die Arme um jemandes Nacken schlingen:* Karjait vkinek a nyaka köré fonni. — *Umarme mich, schlinge deine Arme um mich:* Ölelj meg, vesd köröm karod (Ar: Arist. III: 63). — *Sie schlingt die Arme um den Geliebten:* Karját a kedves körül ölti (SzászK: Ford. 15). — *Schlinge deine Arme um mich:* Fogj karjaid közé (Szem: Zrinyi 2: 3): — *Ineinander geschlungen umflatterten die Frauen die Männer:* A hölgyek összefogózva lebegék körül a férfiakat (Jók: ErdÁr. II: 77).

Schlinger. — *Guter Singer, guter Schlinger:* Jó duduló, jó köppentő (Erd.).

Schlitten. — *Schlitten fahren:* Szánkázni.

1. ***Schloss.*** — *Schlösser in die Luft bauen, Luftschlösser bauen:* Légvárakat építeni.

2. ***Schloss.*** — *Sie schweigen, als läge ihnen ein Schloss vor dem Munde:* Hallgatnak, mintha be volna a szájuk lakatolva. — *Er ist hinter Schloss und Riegel:* Belül van a lakaton: bezárták tömlöczbe vetették (Nyr. XIV. 423). — *Etwas unter Schloss und Riegel halten:* Kulcs alatt tartani vmit (NySz.).

Schluck. — *Einen Schluck nehmen:* Egyet kortyantani. — *Er trank in kleinen Schlucken; er trank immer ein Schlückchen:* Aprókat kortyantott (Pet: János V.).

Schlummern. — *Noch schlummert fest mein Diener:* Alszik az én szolgám, mélyen (Ar: BH. 8: 81).

Schluss. — *Der ganze Schluss ist falsch:* Hibás az egész következtetés. — *Einen Schluss ziehen aus etwas:* Következtetni vmit vmiből. Következtetést vonni (Következést húzni. Ungv. TóthL: Vers. 123). — *Etwas zum Schluss bringen:* Véghez vinni, befejezni vmit.

Schlüssel. — *Den Schlüssel abziehen:* A kulcsot levonni [lehúzni] (Vers. 3). — *Den Schlüssel zu etwas finden:* Vminek kulcsára akadni (NySz.). — *Er hat den Schlüssel zu etwas:* Kulcs van a kezében vmihez (NySz.).

Schmach. — *Schmach bedeckte seinen Namen:* Gyalázat tetézné nevét (Jók: ArEmb V: 39).

Schmachten. — *Im Kerker schmachten:* A börtönben nyomorogni. — *Ich schmachte vor Durst:* Epedek a szomjuság miatt (Márton: Lat. 250). A szomjuság epeszt.

Schmal. — *Sie lebte ärmlich von ihrem schmalen Einkommen:* Úgy éldegélt szegényesen a sovány jövedelemből (Jók: FGyém. IV: 11).

Schmaus. — *Die sollen mit uns sich ergötzen an stolzem Waidmannsschmause:* Ülvén lakomával büszke vadak torját (Ar: BH. 5: 30).

Schmecken. — *Das schmeckt ihm nicht:* Nem ízlik neki. Nincs szája ízére (NySz.). — *Er weiss, was gut schmeckt:* Tudja, mi a jó. — *Verbotene Frucht schmeckt am besten:* Tiltott alma jobb ízű (Erd.). — *Da wird mir kein Bissen schmecken:* Itt nekem egy falat nem esnék jóízűen (Kaz: BarnhM. 3: 10). — *Er lässt es sich gut schmecken:* Jóízűen v. jóízűt

eszik. — *Er grämte sich ab und zerhärmte sich, nicht einmal das Essen wollte ihm mehr r e c h t schmecken:* Búsult, búslakodott, még az étel se esett jól.

Schmeicheln. — *Sie schmeicheln ihm:* Levét csapják (NySz.). — *Wie ich mir schmeichle:* A hogy én reménylem. — *Ich schmeichle mir mit der sichern Hoffnung:* Azzal a biztos reménynyel kecsegtetem magamat.

Schmeichler. — *Den Schmeichlern die Ohren öffnen:* Hízelgők szavára hallgatni.

Schmeissen. — *Und nun wurden die Töpfe und Pfannen zur Erde geschmissen, dass es krachte!* Ott aztán leszedték a fazekakat, lábasokat s vagdaltak mindent a földhöz! (UngRevue VII: 692).

Schmelzen (intransitiv). — *Das Eis schmilzt od. geht auf:* A jég felenged. Olvad a jég. — *Auf der fernen Ebene, wo sich Hügel wölben, schmelzen die Farben grün-gelber Felder, violetter Fluren in einander:* A távoli rónán, hol halmok, dombok hajladoznak, egymást váltva olvad össze a sárgazöld mező lilaszín virányokkal (Jók: FGyém. II: 154). — *Zum Schmelzen bringen:* Megolvadásra bírni (Jók: ArEmb. I: 181).

Schmelzen (transitiv). — *Jemandes Herz schmelzen:* Vkinek szívét megindítani.

Schmerz. — *Ich konnte ihn nicht ohne den lebhaftesten Schmerz ansehen:* Nem nézhettem rá a legnagyobb fájdalom nélkül. — *Ich b e z w a n g meinen Schmerz:* Erőt vettem fájdalmamon. Leküzdém fájdalmamat. — *Ihren Schmerz damit zu l i n d e r n:* Hogy fájdalmát enyhítse vele (Jók: ArEmb. I: 106). — *Dem Schmerze n a c h h a n g e n. S i c h dem Schmerz ü b e r l a s s e n od. h i n g e b e n. Den Schmerz ü b e r s i c h H e r r w e r d e n l a s s e n:* A fájdalomnak engedni vagy megadni magát. Bánatnak ereszteni magát (NySz.). Bánatnak adni magát. — *Seinem Schmerz in Thränen L u f t m a c h e n:* Fájdalmán könnyekkel könnyíteni. — *Seine Stimme v e r s a g t e v o r Schmerz:* Elakadt a nagy fájdalomtól hangja (Pet: JánosV.). — *Vor Schmerz v e r g e h e n:* Fájdalomtól elsorvadni.

Schmerzen. — *Ein Blitzstrahl (mitten in finsterer Nacht) schmerzt das Auge nicht so sehr:* A villámlobbanás nem esik olyan rosszúl a szemnek (Jók: RRáby I: 229). — *Die Augen fiengen mir an zu schmerzen:* Megfájdult a szemem. — *Mich schmerzt deine Liebe:* Nekem fáj a te szerelmed (Jók: ArEmb. V: 166). — *Schmerzt dich deines Herrn Sieg?* Szép győzedelmem fájlalod talán? (Szem: Zr. 5: 1).

Schmerzerfüllt. — *Mit schmerzerfüllten Herzen flehe ich zu Gott:* Szívem repedtével esedezem az Úr előtt (Nyr. V: 512).

Schmerzlich. — *Das ist mir schmerzlich:* Ez fáj nekem.

Schmettern. — *Das Schmettern der Nachtigall:* A fülemüle csattogása.

Schmieden. — *Beweise schmieden:* Bizonyítékokat koholni (v. kovácsolni). — *Schmiede jetzt das Eisen:* Most üsd a vasat (Jók: ArEmb. II: 59). — *Eine Lüge schmieden:* Hazugságot kieszelni. — *Ränke schmieden:* Ármányt szőni.

Schmiegen. — *Ihr Köpfchen an die Wange des Mädchens schmiegend:* Fejével oda törlészkedve a leány arczához (Jók: ArEmb. I: 101). — *Wie an seine Mutter sich schmiegt das zarte Kind:* Miként gyermek búvik az anyjához (Ar: BH. 10: 51).

Schmieren. — *Jmdm die Hände schmieren:* Vkit megvesztegetni. Vkinek megkenni a kezét (Kaz: Levelez. I: 516). Kenni a tengelyt (Nyr. I: 225). Vkinek megkenni a markát (Nyr. I: 227). — *Wer schmiert, der fährt:* Magától is megy a szekér, csak hájazd (Dug: Pb. II: 156). — *Den Wein schmieren:* A bort hamisítani (pancsolni). — *Jmdm alles in das Maul schmieren:* Vkinek mindent a szájába rágni. — *Es geht, wie geschmiert:* Úgy megy, mint a karikacsapás, mint a parancsolat (Nyr. XV: 182). Úgy mén a dolga, mint a karikacsapás (XIII: 88).

Schmollen. — *Sie schmollt:* Felült a duzzogóra (Nyr. II: 188).

Schmuck (főnév). — *Meine Geschwister wurden von ihrer Mutter mit allem Schmuck behängt:* Testvéreimre minden drágaságaikat fölrakta anyjok (Kármán: Fanni XXIII.).

Schmuck (melléknév). — *Ein schmuckes Weibchen:* Takaros menyecske (Pet: JánosV.).

Schmücken. — *Sich mit fremden Federn schmücken:* Más tollával dicsekszik (Erd.) v. ékeskedik. Más tollával piperkedni.

Schmutz. — *Vor Schmutz kleben:* Ragadni a piszoktól.

Schnabel. — *Jeder Vogel singt, wie ihm*

der Schnabel gewachsen ist: Úgy szól madár, mint szája áll (Erd.).

Schnauben. — *Es stampften und schnoben die Rosse:* A lovak tomboltak, prüszszögtek [v. horkoltak] (Pet: JánosV.). — *Rache schnaubend stürzt die wüthende Amazone auf den sanften Genius:* Boszszút zihálva az amazon dühvel rohanja meg a szende nemtőt (DélibH. 54).

Schnecke. — *Seine Angelegenheit geht einen Schneckengang od. fährt auf der Schneckenpost:* Rákháton jár a dolga (NySz.).

Schneckenpost. — *Es geht auf der Schneckenpost:* Rákháton jár (NySz.).

Schnee. — *Ihre Arme sind weiss wie Schnee od. schneeweiss:* A karja mint a leesett hó (Nyr. I: 458).

Schneide. — *Die Schneide des Messers:* A kés éle.

Schneiden. — *Der Ernst, mit dem sie über die flüchtigen Unannehmlichkeiten lange Gesichter schneiden:* A komolyság, melylyel a mulékony bajok felett hosszú arczot vágnak (KeményZs: Élet és Ir. 56). — *Er fieng an dem Hunde Grimassen zu schneiden:* Elkezdett a kutyára torzképeket fintorgatni (Jók: ArEmb. I: 119). — *Er ist seinem Vater wie aus den Augen geschnitten:* Egész(en az) apjára ütött. Szakasztott édes atyja. — *Sie waren einander wie aus den Augen geschnitten: Sie sahen sich täuschend ähnlich:* Szakasztott egyek valának ábrázatjokra nézve (Faludi, NySz.).

Schneien. — *Es fängt an zu schneien:* Szállingózik a hó.

Schnell. — *Mach' schnell!* Siess! Iparkodj(ál)! — *Die Zeit vergeht gar schnell:* Az idő nagy-hirtelen eljár (NySz.).

Schnippchen. — *Er schlug mit den Fingern ein Schnippchen:* Fittyet vetett az ujjaival (Jók: EnyémT. III: 62).

Schnitt. — *Der melancholische Schnitt der Lippen:* Az ábrándos metszésű ajkak (Jók: ErdAr. I: 8). — *Einen Schnitt machen:* Jó nyereségre szert tenni. — *Du willst nur für dich einen Schnitt machen:* Te akarod magad elcsípni (Jók: ArEmb. II: 77).

Schnupfen. — *Er zog sich einen starken Schnupfen zu:* Szörnyű náthát kapott (KisfK: VígBesz. 203).

Schnur. — *Bei der Schnur bleiben. Bei der Stange bleiben* (Schrader 239): Nem rúgni ki a hámból. Rúdnak állani. — *Über die Schnur hauen* (Schrader 238). *Über den Strang oder über die Stränge schlagen* (Schrader 239): Kirúgni a hámból (Nyr. V: 86). Kívül ugrani a hámfán (NySz.). — *Wer sich bezecht, haut über die Schnur:* A ki berúg, kirúg (Nyr. XII: 378). — *Reif für die Schnur:* A halálra megérve (Jók: ArEmb. I: 153).

Schnüren. — *Nun, mein Sohn, das Hündchen bellt, jetzt kannst du dein Bündel schnüren:* Na fiam, ugat a kis kutya, kászolódhatol (UngRevue VI: 691). — *Im Gasthaus hat man mich ordentlich geschnürt:* A fogadóban jól meghúztak! (KisfK: VígBesz. 43).

Schnurrig. — *Muthwilliges Gelächter schallt dazwischen; schnurrige Anekdoten werden der Reihe nach aufgetischt:* Van dévaj kaczagás; járják a bohó adomák (Jók: EnyémT. I: 10).

Schon. — *Es ist schon wahr, aber:* Ez ugyan igaz, de ...

Schön. — *Es ist nicht schön von Ihnen: dass ...* Nem szép öntől, hogy ... Nem jól tette,hogy ... (Nyr. III: 315). — *Jetzt ist's schön:* Most szép idő van. — *Eine schöne Aussicht that sich vor ihm auf* (Ola Hansson: Friedr. Nietsche): Szép kilátás nyilt előtte v. tárult fel előtte. — *Das ist eine schöne Geschichte:* Ez szép dolog (Fin.). Szép história. — *Er hat ein schönes Vermögen:* Szép v. jókora vagyona van. Van jó módja. — *Du irrst gar schön!* Fölötte tévedsz! — *Er lässt dich schönstens grüssen:* Szívesen üdvözöl.

Schonen. — *Schone deine Worte:* Ne sokat beszélj. Ne beszélj annyit. — *Ich soll mich schonen?* Kiméljem éltem? (Szem: Zr. 1: 2). — *Gehe schonend mit ihnen um:* Szőrmentében bánj velök (Nyr. III: 305).

Schönheit. — *Eine Schönheit, die zu welken beginnt:* Fonnyadni induló szépség (NySz.).

Schooss. — *Jmdn aus dem Schoosse d e s V a t e r l a n d e s reissen:* Vkit hazájából elragadni. — *Im Schoosse d e r E r d e:* A föld méhében (Jók: ErdAr. III: 108). — *Jmdm im Schoosse s i t z e n:* Vkinek kegyében állni. — *Er sitzt dem Glücke im Schooss:* A szerencse pártját fogja. Kegyében áll a szerencsének. — *Die Hände in den Schooss l e g e n:* Tétlen vesztegelni. Lustálkodni. Henyélni. — *Er legte die Hände nicht in den Schooss:* Maga is hozzálátott (Jók: ArEmb. I: 44).

Nem volt rest. — *Zärtlich n a h m Perlinde den Knaben in den Schooss:* Majd Aladárt Gyöngyvér kapta megint ölre (Ar: BH. 5: 26).

Schopf. — *Man muss die Gelegenheit am Schopf ergreifen:* Üstökén kell ragadni az alkalmat (Erd.). — *Wer die Gelegenheit nicht beim Schopf ergreift, dem entgeht sie bald:* A ki jó alkalomnak üstökébe nem kap, hamar kisikamlik kezéből (NySz.). — *Das Glück beim Schopfe ergreifen:* Szerencsét üstökön kell ragadni (Erd.). — *Er fasste ihn beim Schopf:* Üstökön fogta őtet.

Schöpfen. — *Athem schöpfen:* Lélekzetet venni. — *Freie oder frische Luft schöpfen:* Friss levegőt keresni (Vers. 189). Szabad levegőt szívni. — *Ich schöpfte Misstrauen gegen ihn:* Elvesztettem iránta bizalmamat. Bizalmatlankodni kezdettem vele szemben. — *Er schöpfte Verdacht:* Gyanút fogott (Jók: RRáby II: 117). Élt a gyanúperrel (Nyr. III: 319). — *Das Schiff schöpft Wasser:* A hajó léket kapott. — *Der Schuh schöpft Wasser:* A víz befolyik a czipőbe.

Schöpfung. — *Schöpfungen des Geistes:* Szellemi alkotások. — *Eine klassische Schöpfung:* Remek alkotás. — *Seine Träumereien in den Schornstein hängen* (Schrader 298): Szegre akasztani tervezgetéseit. — *Du kannst es in den Schornstein schreiben. Du magst es ins Wasser schreiben* (Schrader 298): Keresztet vethetsz arra.

Schranken. — *Die Schranken durchbrechen:* A korláton áttörni. — *Die Schranken überschreiten:* Kirúgni a hámból, túllépni a korláton. — *Das Schicksal in die Schranken fordern. Mit dem Schicksal in die Schranken treten:* Harczra kelni a sorssal.

Schrauben. — *Die Steuern der erschöpften Gemeinde noch höher schrauben:* Több adóra csigázni az elapadt községet (NySz.).

Schrecken (ige). — *Um mich zu schrecken, sammelt ein Heer er:* Gyűjte hadat mingyár' rebegésben tartott (Ar: BH. 10: 42).

Schrecken, Schreck. — *P a n i s c h e r Schrecken:* Rémület. — *S t a r r e r Schrecken:* Meresztő ijedség, rémület. Borzadás. (Népiesen:) Megrőkönyödés. — *Im ersten Momente l ä h m t e der Schreck Michael die Glieder:* Az első pillanatban az ijedség zsibbasztá meg Mihály tagjait (Jók: ArEmb. III: 119). — *Einem einen Schrecken e i n j a g e n od. a b j a g e n:* Vkire ráijeszteni. Vkit megriasztani. — *So hacken in dem Herzen ihm bleichen Schreckens scharfe Fänge:* Verte vadúl szívét az ijedség szárnya (Ar: BH. 2: 32). — *Einen i n Schrecken s e t z e n:* Megrémíteni vkit. Ráijeszteni vkire. — *E i n E n d e mit Schrecken n e h m e n* (Psalm 73, 19): Szörnyű véget érni. Szörnyet halni. — *Mit Schrecken erblickte ich die tödtlichen Waffen (oder Geräthe), doch bemeisterte (oder bewältigte) ich nach Möglichkeit meine Furcht:* Megdöbbenve néztem azon öldöklő szerszámokra, de mint lehetett, elfojtám a félelmet (KisfK: VígBesz. 67). — *Ich habe m i c h endlich von meinem Schrecken e r h o l t:* Magamhoz tértem végtére az ijedésből (Vers. 241). — *V o r Schrecken wusste er nicht wo aus, wo ein:* Azt se tudta ijedtében, hova legyen.

Schrei. — *Einen Schrei ausstossen:* Kiáltásra fakadni, felkiáltani (Fin.). Egyet kiáltani. Elkiáltani magát.

Schreiben (ige). — *Diese Kreide schreibt nicht; mit dieser Kreide kann man nicht schreiben:* Ez a kréta nem fog (a táblán). — *Eine leichte Hand schreiben:* Gyorsan írni tudni. — *Enge schreiben:* Sűrűn írni. — *Jmdm etwas gut schreiben:* Javára írni (Fin.). — *Es steht geschrieben:* Irva van, meg van írva. — *Wie in der Bibel geschrieben steht:* Mint a szentírás mondja.

Schreiben (főnév). — *Ein eigenhändiges Schreiben:* Tulajdon kézzel irott levél (NySz.).

Schreien. — *Wer wird um so was willen so lärmen und so schreien?* Ennyi csekélységen zajt ütni gyalázat (Ar: BH. 8: 63). — *Sie schrien Z e t e r:* Kígyót, békát kiáltottak (NySz.). — *Er fängt a u s L e i b e s k r ä f t e n zu schreien an:* Elkezdi torka szakadtából (Nyr. I: 457). — *Aus v o l l e r L u n g e schreien:* Tele torokkal ordítozni. — *Wer l a u t schreit und nicht zwischen den Zähnen spricht, der stosst aus seinem Mund eine Dunstwolke aus:* A ki nagyot kiált s nem a fogai közül beszél, oly gőzt lövell ki száján, mintha ágyú volna (Jók: FGyém. II: 145). — *Ich fieng zu schreien an:* Kiáltozásra vettem a dolgot (Lehr 232).

Schreiten. — *Durch die Strassen der Städte schreitet das U n g l ü c k:* A váro-

soknak utczáin léptet sötéten a balszerencse (Szenv: Messz. 164). — *Z u r E h e schreiten:* Megházasodni. Házasságra lépni. — *Zu einem E n t s c h l u s s schreiten:* Elhatározásra jutni. — *Zu kräftigern M a s s r e g e l n schreiten:* Erősebb rendszabályokhoz folyamodni. — *Zum R i c h t p l a t z e muss ich schreiten:* Vesztőhelyre kell mennem. — *Wir wollen zu dem Ü b r i g e n schreiten:* Térjünk át a többire. — *Zum W e r k e schreiten:* Munkába fogni. — *Er stolziert einher. Er schreitet s t o l z e i n h e r:* Hegyesen lép v. kényes-kevélyen (Nyr. II: 39). — *Mit bekümmertem Gemüth schritt er v o r w ä r t s:* Aggó kedélylyel bandukolt előre (Jók: ArEmb. VI: 19).

Schrift. — *Eine Schrift aufsetzen:* Irást fogalmazni, szerkeszteni (Fin.). — *Eine Schrift enträthseln:* Irást kibetűzni (Fin.). — *Schrift oder Wappen?* Fej vagy irás?

Schriftlich. — *Dass Fräulein Fruzsinka gegen alle ihre drei Anbeter gleich gut gesinnt war und allen dreien wohlthat, das können wir schriftlich bezeugen:* Hogy Fruzsinka kisasszony mind a három imádója iránt egyforma jó indulattal viseltetett, s mind a hárommal jól tett, arról meg kezünk irását adhatjuk (Jók: RRáby I: 42). — *Ich geb' es dir schriftlich, dass du ein Dummkopf bist:* Irásban adom, hogy szamár vagy.

Schriftstellern: Tollat forgatni. Iróskodni.

Schriftzüge. — *Die Schriftzüge waren vom Wasser ganz verwischt:* Lemosott azokról minden irást a víz (Jók: ArEmb. V: 150).

Schritt. — *Er i s t k e i n e n Schritt a b g e w i c h e n:* Csak egy lépésnyire sem távozott (Vers. 10). — *Ich g e h e keinen Schritt:* Egy toppot sem megyek (Nyr. III: 305). Baksay: GyÖ. II: 298). Tapodásnyira se lehet vele elmenni (Dug: Pb. II: 114). Innen ma egy tapodást sem mennek (Kovács: FarsKal. 23). — *(Gleichen) Schritt h a l t e n m i t jemandem:* Lépést tartani vkivel. Veled nem érkezem, oly sebesen mész (Gyarm: Nym. II: 183). — *Timár l e n k t e seine Schritte nach der versteckten Hütte:* Timár a rejtett tanya felé irányozta lépteit (Jók: Ar. Emb. I: 86). — *Er m a c h t keinen geraden Schritt:* Nem jár a vágásban egy kereke is (Dug: Pb. 266). Nyaka közé szedte lábát (Erd: Közm.). Nagyokat szedett a lába közé. — *K e i n e n Schritt a u s d e m H a u s e t h u n:* Ki se mozdulni a házból. — *Ohne die Hilfe griechischer Muster w a g t e n sie keinen Schritt:* Görög példák segítsége nélkül nem mertek lépést tenni (Csengeri: Cat. 13). — *Nun ratschlagen sie darüber, wohin sie ihre Schritte w e n d e n:* Most a fölött van a tanácskozás: hová fordítsák léptöket jelenleg? (Pet.). — *So r a s c h e n Schrittes eilet der Knabe:* Szaporázza léptét a fiú sűrűbben (Ar: BH. 7: 54). — *E i l e n d e n Schrittes:* Sietve. Gyors léptekkel. — *F e s t e n Schrittes:* Erős, biztos léptekkel. — *A u f Schritt u n d T r i t t:* Lépten-nyomon. Minden lépten-nyomon. — *Jmdm a u f allen Schritten und Tritten f o l g e n:* Vkit lépten-nyomon követni. — *Er folgt uns auf Schritt und Tritt:* Mindig a sarkunkban jár. — *B e i jedem Schritt und Tritt fällt mir ein:* Minden pillanatban eszembe jut. — *I m Schritte f a h r e n:* Lépést menni, hajtani. — *Es ist nur um den ersten Schritt zu thun:* A mely kuvasz egyszer általúszsza a Dunát, mászszor a tengert is megpróbálja (NySz.). Ha megkezdik a szalonnát, reá járnak (Nyr. I: 225).

Schrot. — *Von altem Schrot und Korn:* A régi időkből való. — *Ein Patriot von echtem Schrot. Ein Patriot von reinstem Wasser:* Igaz hazafi. Hű és hazafi (Garay: Kont, BHirl. 1891. I/20. 2).

Schuft. — *Der Schuft von Dieb hat sogar mich bestohlen:* A gazember tolvaj még engem is meglopott (Jók: ArEmb. V: 102).

Schuh. — *Da drückt ihn der Schuh:* Ez az ő bibéje (NySz.). — *Jeder weiss es am besten, wo ihn der Schuh drückt:* Kiki legjobban tudja a maga sorát (Lehr 45). Kiki érzi a maga bibéjét (NySz.). Minden szamár a maga terhét érzi (Nyr. II: 334). Mindenki tudja, hol szorítja a csizma (Nyr. VIII: 370). — *Jeder weiss es am besten, wo ihn der Schuh drückt, und das verbrannte Kind fürchtet das Feuer:* Kiki maga tudja, hol a bibe súlya, kit a kása éget, van oka, hogy fújja (Sárosi: Tromb. 250). — *Die Schuhe a b t r e t e n:* Letaposni a czipő sarkát. Félretaposni a czipőt v. a czipő sarkát. — *Den Schuh a u f s c h l a g e n:* A czipőt kaptafára v. sámfára ütni. A czipőt megsámfázni v. felsámfázni. — *Die Schuhe a u s z i e h e n:* A czipőt levetni, a czipőt lehúzni. — *Das*

hab' ich schon längst a n *den Schuhen* a b g e l a u f e n *od. an (mit) den Füssen abgetreten:* Rég tudom már én azt. Azt én már el is felejtettem. Megjöttem én onnan. — *Einem etwas* i n *die Schuhe* s c h i e b e n *(d. h. ihm etwas Schuld geben, ihn für etwas verantwortlich machen* (Schrader 320): Valakit okolni vmiért. Vkit okul vetni. — *Schliesslich schob man die ganze unläugbare Aufwiegelung einPaarBauern in dieSchuhe:* Végül az egész eltagadhatatlan néplázongást oda varrták nyakába egy csoport apró-cseprő jobbágy embernek (Jók: R. Ráby II: 282). — *Er schob den Fehler mir in die Schuhe:* A hibát az én nyakamba varrta. (Vö. Más ruhájába törüli a kését: másra hárítja a bajt, Nyr. XIII: 90).

Schuhriemen. — *Ich bin nicht wert, ihm die Schuhriemen aufzulösen* (Ev. Mark. 1, 7. Ev. Joh. 1, 27): Nem vagyok méltó megoldani saruszíját (Tárkányi). Nem vagyok rá méltó, hogy saruja szíjját megoldjam.

Schuld: 1) tartozás, adósság. — *Wieviel* b e t r ä g t *seine Schuld?* Mennyire megy az adóssága? — *Eine Schuld* a b a r b e i t e n*:* Adósság fejében dolgozni (Ball.). Adósságot ledolgozni. Adósságot munkával róni le. — *Die Schuld* a b s t o s s e n*:* Lerázni magáról az adósságot. — *Ich* b e z a h l e *dem Vaterland meine Schuld:* Lerovom tartozásomat hazámnak. — *Die Schuld von einem* e i n t r e i b e n*:* Megvenni vkin a kölcsönt (NySz.). — *Zuerst muss ich die gröss're Schuld bezahlen:* Nagyobb adómat kell elébb letennem (Szem: Zr. 4: 9). — *Er* h a t *Schulden:* Adósságban van (Vers. 58). Pénzzel adós (NySz.). — *Diese Erklärung* l e g t *die ganze Schuld und den ganzen Tadel* a u f *das socialpolitische Programm des Kaisers:* Ez a magyarázat kizárólag a császár társadalmi-politikai programmját okolja és gáncsolja. — *Schulden* m a c h e n*:* Adósságba verni magát (NySz.). Adósságot csinálni v. adósságba keveredni (Márton: Lat. 137). — *Er* i s t i n *meiner Schuld:* Nekem tartozik. — *Er* s t e c k t *in Schulden:* Fülig adós (Márton: Lat. 207). Fülig ül az adósságban (NySz.). Még a lelkével is adós (NySz.). Az adósságokban megsüllyed (Vers. 35). —B i s ü b e r d i e O h r e n *in Schulden* s t e c k e n*:* Nyakig úszik az adósságban. —*Er* h a t *sich in Schulden* g e s t ü r z t*:* Adósságba verte magát. — M i t *Schulden* b e h a f t e t*:* Sokkal adós (Vers. 58). Adósságokkal terhelve. — *Er hat seine sämmtlichen Güter allmälig mit Schulden* b e l a s t e t*:* Minden jószágát eladósította v. megterhelte (adóssággal).

Schuld: 2) vétek, bűn, hiba. — E s i s t m e i n e *Schuld:* Én tehetek róla, az én hibám, az én vétkem. — *Es ist nicht meine Schuld, dass . . .:* Nem én tehetek arról, hogy . . . — *Das ist die Schuld allzu grosser Fülle:* Ennek a túlságos bőség az oka.—E r w a r *Schuld* d a r a n, d a s s *nicht:* Ő rajta múlt, hogy nem . . . — *Was ist Schuld daran?* Mi ennek az oka? — *Ist etwa die Realschule Schuld daran?* Talán a reáliskola a bűnöse annak? — *Jmdm etwas Schuld* g e b e n*:* Vmit vkinek bűnül felróni. — *Der brave Soldat gab uns die Schuld od. beschuldigte uns, dass wir uns das Resultat dieser Opfer durch unsere innern Zwistigkeiten und Eifersüchteleien entfahren liessen:* A jó katona minket okolt, hogy ez áldozatok eredményét belviszálykodásaink, egymás iránti féltékenységünk porba ejté (Jók: Életemből 48). — *Eine Schuld* a u f s i c h n e h m e n*:* Vmely bűnt magára vállalni. — *Die Schuld auf jemanden* w ä l z e n *oder* s c h i e b e n*:* A hibát vkire hárítani v. tolni. — *Die Schuld* v o n *sich wälzen:* Elhárítani magáról a vádat. — *Er schob mir die Schuld* z u*:* Rám tolta a hibáját (Nyr. V: 85). — I c h b i n d a b e i o h n e *Schuld:* Én nem vagyak benne hibás. — R e i n v o n *Schuld:* Ártatlan. Vétektől ment. — S i c h e t w a s z u *Schulden* k o m m e n l a s s e n*:* Vmi hibát (vétket, bűnt) elkövetni. — *Er liess sich in seinem Briefe mehrere orthographische Fehler zu Schulden kommen:* Egynehány helyesirási hibát követett el levelében. — *Ich lasse mir nicht den Fehler des Homer zu Schuld kommen:* Vigyázok, hogy abba a hibába ne essem, a melybe Homeros esett. — *Hast ungerecht geziehen mich fürchterlicher Schuld:* Rettenetes váddal iszonyún vádoltál (Ar: BH. 7: 31).

Schulden.—*Jemandem Dank schulden:* Vkinek hálával (köszönettel) tartozni.

Schuldig. — *Die den Eltern schuldige* E h r f u r c h t*:* A szülőket megillető tisztelet. — *Schuldigerm* a s s e n*:* A hogy kötelességem, a mint kell, a mint illik.

A hogy tisztemben áll(ott). — *I c h b i n dir zehn Gulden schuldig:* Tíz forinttal vagyok adósod; tíz forintoddal tartozom. — *Ich bin meinem Freunde 3 Gulden schuldig:* 3 forintjával tartozom (vagy vagyok adósa) barátomnak. — *Ich bin noch meinem Schneider den Überzieher schuldig:* Szabómnak még tartozom a felöltőm árával. — *Er i s t mir R e c h e n s c h a f t schuldig:* Számadással tartozik nekem. — *Schuldig d e s M o r d e s:* Vétkes a gyilkosságban. — *Was i c h dir schuldig g e b l i e b e n b i n:* A mivel tartozom (neked). A mivel adósod maradtam. — *Ich bin ihm nichts schuldig geblieben:* Kifizettem jó apró pénzzel: Nem maradtam adósa, visszaadtam a sérelmeket (Nyr. XV: 39).

Schuldigkeit.—*E s i s t m e i n e Schuldigkeit, Herr Major:* Tisztemben álla, őrnagy úr (Kaz: BarnhM. 5:6). — *Die Frau fährt mich an, warum ich nicht meine Schuldigkeit thue:* Az asszony megtámad, miért nem teszek eleget tisztemnek.

Schuldlos (unschuldig) *wie ein Lamm:* Ártatlan mint a bárány, mint a ma született gyerek.

Schuldner. — *Ich bin dein grösster Schuldner:* A legnagyobb mértékben le vagyok neked kötelezve.

Schule. — *Er hat Schulen:* Tanult ember. — *Er schwätzt aus der Schule:* Eljár a szája. Kicsacsogja v. elárulja a titkot. — *Das Kind in die Schule geben:* A gyermeket iskolába adni. — *Man schickt das Kind in die Schule:* Iskolába járatják a gyermeket. A gyereket a mester v. tanitó elébe küldik (Nép, a. m. iskolába). — *Der Schule entwachsen:* Kinőtt az iskolasorból (MHirl. 1891. VII/2. 17).

Schulter. — *Schulter an Schulter:* Vállvetve. — *Eine so wichtige Sache kann er nicht auf seinen Schultern tragen:* Ily nagy dolog viselésére képtelen. — *Auf deine Schultern leg' ich meinen Willen:* Szándékom íme vállaidra tettem (Szem: Zr. 3: 3). — *Auf die Schulter Anderer treten:* Mások vállán emelkedni. Mások nyomában járni. — *Bis unter die Schultern:* Hónaljig, hón(om) aljáig. — *Einen Mantel über die Schultern werfen:* Köpenyeget vetni vállára.

Schuppen. — *Es fällt mir wie Schuppen von den Augen* (Apostelgesch. 9: 18): Mintha hályog esnék le szememről. Hályog esik le a szememről.

Schüren. — *Es wird nur eures Hasses Flammen heft'ger schüren:* Csak még nagyobbra bojtja bennetek az átkozott gyűlölség lángtüzét (Szenvey: Messzinai Hölgy 45).

Schürfen. — *Die hier nach Gold schürfen:* A kik itt törik az aranyért a követ (Jók. ArEmb. II: 51). — *Man muss die Portale neu aufbauen, die Grubengänge neu mit Pflöcken stützen und vielleicht an einer andern Stelle zu schürfen beginnen:* Újra kell építeni a portálékat, újra felpóczkolni a tárna-sikátorokat s talán másutt kezdeni a túrzást (Jók: F. Gyém. IV: 123).

Schurke. — *Mein lieber Patron Kaulmann ist ein dreizehnlöthiger Schurke:* Ez az én kedves Kaulmann patronusom egy tizenhárompróbás gazember (Jók: F. Gyém. III: 89). — *Schurke von einem Wirt! Du uns?—Frisch, Bruder! Schlage zu, Bruder!* Szántotta rossz ember fogadósa! Te így mivelünk? — Állj neki, pajtás (Kaz: BarnhM. I: 1).

Schürze. — *Ihr wird die Schürze zu kurz (sie ist in andern Umständen,* Schrader 319): A szoknyája elül rövidedik, hátul hosszabbodik(Népballada, NépkGy.).

Schürzen. — *Einen Knoten machen od. schürzen:* Csomót kötni.

Schuss. — *Die Plänklerkette der Honvéds verfolgt sie und sendet ihnen Schüsse nach:* A honvédek csatárláncza üldözőbe veszi őket s utánok lövöldöz(Jók: EnyémT. II: 11). — *Das ist keinen Schuss Pulver wert:* Nem ér egy pipa dohányt. Nem ér egy hajítófát (Nyr. II: 130). Nem érne az életem egy ütet taplót (Baksay: GyÖ. II: 245).

Schussfest. — *Er ist schussfest:* Nem fogja a golyó.

Schuster. — *Schuster, bleib' bei deinem Leisten:* Varga! a bakkancsnál ne fellyebb (Dug: Pb. II: 143). — *Auf Schusters Rappen reiten:* Az apostolok lovain járni. — *Der Knabe ritt auf Schusters Rappen nach Hause:* A fiú hazafelé fordította szekere rúdját (UngRevue VI: 483).

Schutt. — *Der Schutt einer eingeäscherten Stadt:* Elégett városnak romladékai (Vers. 214). — *In Schutt und Staub liegen: In Trümmern liegen:* Romban heverni. Porladozni.

Schütteln. — *Er ächzte, als ob ihn das F i e b e r schüttelte:* Úgy nyögött, mint a kit a hideg ráz (Jók: RRáby II: 247). —

— *Den Sacristan ungerechnet, den jetzt noch das Fieber schüttelt:* Nem számítva az élő sekrestyést, kit most is lel még bele a hideg (Jók: FGyém. II: 17). — *Er zitterte von Fieberfrost geschüttelt an allen Gliedern:* Már minden tagját rázta a hideg (Jók: FGyém. II: 42). — *Den Kopf schütteln:* Fejét csóválni. — *Dann schüttelte er fest den Becher und dann goss er auf den Altar den Rest:* Azzal kavarintá, mind a maradékot oltárra zuhintá (Ar: BH. I: 37).

Schütten. — *Die auf den Halbtheil-Feldern gewachsenen Ähren schütteten goldenen, schweren Weizen:* A feles földek ontották a tiszta buzát (Jók: ArEmb. II: 81).

Schutz. — *Schutz- und Trutzbündniss:* Védő és támadó szövetség (nem: véd- és daczszövetség). — *Einen in seinen Schutz nehmen:* Valakit pártfogása alá venni (Márton: Lat. 382). — *Die Braut verliess ich unter fremdem Schutz:* Én hölgyemet vidéki [idegen] ótalom alatt hagyám (Szenvey: Messzinai Hölgy 122). — *Sich unter jemandes Schutz begeben:* Valakinek gondviselése, oltalma alá adni magát (Vers. 227). — *Apafi nahm ihn unter seinen Schutz:* Apafi szárnya alá fogadta (Jók: ErdAr. I: 105).

Schwach. — *Das Reich zu schwach zum Wachsen, ist schwach sich zu erhalten:* Ország, ha erőtlen növekedni, már fogy (Ar: BH. 7: 39). — *Er (od. es) steht auf schwachen Füssen:* Gyenge lábon jár, vagy áll: hanyatlóban van (Nyr. XIV. 281). Csak az imádság tartja (516). Csak az ige tartja (567). — *Das schwache Geschlecht:* A gyengébb nem. A szépnem. — *Ein schwaches Licht:* Gyenge, halvány fény. — *Wo nur durch einige runde Fenster das schwache Licht eindringen kann:* Melybe csak néhány gömbölyű ablak vet gyér világot (Jók: FehérR. 90). — *Sie machte eine sehr schwache Suppe:* Hosszú lére főzte a levest (gyenge levest, Nyr. X: 39).

Schwäche. — *Vor Schwäche sterben:* (Vég-)elgyengülésben meghalni.

Schwachkopf. — *Wer ist ein solcher Schwachkopf, der nicht ...?* Hol az a gyenge ész, a mely nem ...?

Schwächlich: Vékony a dongája (Dug: Pb. 46). Vékonydongáju.

Schwalbe. — *Eine Schwalbe macht keinen Sommer:* Egy fa nem erdő, egy ház nem falu (Nyr. XI. 178). Egy fecske tavaszt nem szerez (NySz.).

Schwan. — *Leda mit dem Schwan:* A hattyus Leda (BpHirl. 1891. VII/22. 2. c.).

Schwanen. — *Es schwant mir Böses:* Rosszat sejtek. — *Es schwant mir ein Unglück:* Baljósló sejtelmeim vannak.

Schwang. — *Was in unsern geselligen Kreisen im Laufe der vierzieger Jahre so sehr im Schwange war (od. so sehr beliebt war):* Mely társas köreinkben a 40-es évek folytában annyira divatozott (Ar: HátrPr. 227). — *Der ungarische Buchhandel würde in Schwang kommen:* Díszlésbe jönne a magyar könyvek adása, vevése (Vitk: Munk. II: 217). — *Diese Sachen sind bei uns im Schwang:* Ezek közöttünk kelendőben vannak (Nyr. V. 222). — *Das Lied ist jetzt bei uns im Schwang:* Most minálunk ez a nóta jár (XIV. 281).

Schwanger. — *Sie wird schwanger:* Teherbe esik (NySz.). — *Mit jemandem schwanger gehen:* Vkit méhében viselni. — *Mit etwas schwanger gehen:* Vmiben törni a fejét. Vmit forralni v. főzni.

Schwängern: Teherbe ejteni. — *Die Atmosphäre des Saales ist mit einem zauberhaften Dufte geschwängert:* A terem légköre valami bűbájos illattól van átfülve (Jók: ErdAr. II: 24). — *Ein mit Blumenduft geschwängerter Sommermorgen:* Virágillatos nyári hajnal (Bp. Hirl. 1891. VII/9. tárcza).

Schwanken. — *Ich schwanke noch, was ich thun soll:* Még nem vagyok biztos benne, mit tegyek v. mitevő legyek. — *Lange schwankte der Kampf:* Sokáig volt kétes a harcz kimenetele. — *Corsav Beg näherte sich mit schwankenden Schritten:* Corsav bég tétovázó léptekkel ment [oda] (Jók: ErdAr. II: 32). — *Diess machte mich in meinem Entschlusse schwankend:* Ez tétovázóvá v. ingadozóvá tett határozatomban.

Schwan. — *Er hat Schwansfedern («aus Missverständnis: Schwanzfedern» Schrader 179):* Prófétaepret evett.

Schwanz. — *Ich habe eine Reise durch seine Besitzung gemacht, in dem kein Schwanz mehr übrig ist:* Átutaztam birtokán, de azon egy élő állat sincsen már. — *Das Ross beim Schwanz auf-*

zäumen: Szarva között keresni a tőgyit [a tehénnek]. — *Wedeln mit dem Schwanze:* Csóválja farkát (NySz.).

Schwärmen. — *Bis tief in die Nacht hinein schwärmen:* Késő éjig tivornyázni v. dőzsölni. — *Die Bienen schwärmen:* A méhek rajt eresztenek v. rajzanak. — *Ich schwärme für gar keine Art von Räuberromantik:* Nem vagyok rajongója semmiféle rablóromantikának (Bársony: Palacsintaország II). — *Das spielt mit Schwert und Spiess nur, von Schild und Schwert es schwärmt:* Kard, paizs a játék, vele alszik, ébred (Ar: BH. 4 : 10).

Schwarz. — *Es wird mir schwarz vor den Augen:* Minden elsetétül a szemem előtt. — *Er hat es schwarz auf weiss:* Irása van róla, megvan írásban. Jó a fekete a fejéren (az írott szerződés, Nyr. IX. 33). — *In das schwar ze Register kommen:* Rossz hírbe jutni.

Schwärzen. — *Von der Sonne geschwärzt:* Napbarnította.

Schwatzen. — *Er schwatzt:* Jár a szája (Nyr. IV : 33). — *Sie schwätzt ohne Unterlass. Ihre zunge steht nie still:* Mindig jár a szája. Soha be nem áll a szája (NySz.). — *Schwatzen wir kein unnützieges Zeug:* Szót ne vesztegessünk (Nyr. V. 468). — *Schwatze nicht solch dummes Zeug:* Ne beszélj oly zöldeket. — *Er schwatzt zwar viel, aber lauter dummes Zeug:* Sokat darál ugyan, de merő korpát: sok szavú, kevés szavú (NySz.). — *Er schwatzt aus der Schule:* Eljár a szája. Elárulja v. kicsacsogja a titkot.

Schwätzer: Szócsaplár, szócsapodár (Dug: Pb. 134). Nyelves harkály (Dug: Pb. 135).

Schwebe. — *Die Sache blieb in der Schwebe:* Függőben maradt (NySz.). — *In der Schwebe halten:* Függőben hagyni (NySz.) v. tartani.

Schweben. — *Es schwebt mir a u f d e r Z u n g e:* A nyelvemen van. Nyelvemen forog. — *Er schwebt i n G e f a h r:* Veszedelemben forog. — *Da schweben unsere Köpfe in Gefahr:* Ott fejünk forog veszélyben (Jók: ErdAr. III: 55). — *Im I r r t h u m schweben:* Tévedésben leledzeni. — *Da liegt die arme Stadt! ein Friedenstraum schwebt noch wehmüthig ü b e r ihren D ä c h e r n:* Amott tehát a város! s még felette borongva leng a béke szép alakja (Szem: Zr. 3 : 8). — *Über jemandes H a u p t schweben:* Vkinek feje fölött lebegni, fenyeget(őz)ni. — *Das Beil des Henkers schwebte über seinem Haupte:* Fölötte lengett hóhér fegyvere (DélibH. 33). — *Er hat keine Ahnung von der Gefahr, die über seinem Haupte schwebt:* Nem is gyanít semmit a vészről, mely feje felett függ (Jók: FehérR. 180). — *Ob dem Maestro nicht viel mehr der Ruhm des Hauses Este, als der der Nation v o r A u g e n schwebte, als er seinen Rinaldo schuf:* Vajjon nem inkább az estei ház dicsősége, mint a nemzeté lebegett-e a maestro szemeiben, midőn Rinaldja fogamzott (Ar: HátrPr. 464).

Schweifen. — *Seine Gedanken schweifen irgendwo:* Vhol jár az elméje (NySz.) v. esze. — *Seine Gedanken schweifen lassen:* Elmerengeni (Fin.). — *In welchen Fernen schweift dein Blick?* Hová vész tekinteted? (Nyr. III: 352). Hová merült el szép szemed világa? (Vör: A merengőhöz). — *Es schweift die Phantasie:* Csapong a képzelet.

Schweigen (ige.) — *Die Gesetze schweigen beim Geräusch der Waffen:* Fegyverek zajában elnémul a törvény. — *Die A n k l a g e schweigt über diesen Zeitpunkt:* Erről az időről nem emlékszik meg a vád. — *Z u e t w a s schweigen:* Hallgatva tűrni vmit. — *Wenn man ihn hängen würde, könnte er nicht schweigen:* Ha felkötnék, se állaná meg a hallgatást (Dug: Pb. 138). — *Die arme Frau hatte zu schweigen:* A szegény asszonynak hallgass volt a neve (Havi Szemle III : 232). — *Wirst du gleich schweigen?* Elhallgatsz mindjárt?

Schweigen (főnév). — *Tiefes Schweigen w a r über diese Scene a u s g e b r e i t e t:* Mély hallgatásnak való jelenet volt az (Jók: ArEmb. I: 45). — *Sie g e b i e t e n das tiefste Schweigen über die Sache:* A legmélyebb titoktartást követelik e dologban v. e dologra nézve. — *Jemanden z u m Schweigen b r i n g e n:* Elhallgattatni vkit. — *Das Gewissen zum Schweigen bringen:* A lelkiismeret szavát elnémítani. — *Die Stimme des Verfolgers liess sich nicht zum Schweigen bringen:* Az üldöző szó nem hagyja magát elaltatni (Jók: ArEmb. III. 107). — *Reden ist Silber, Schweigen ist Gold:* Bolond beszél, okos hallgat (Nyr. XVI: 276). —

Schwein: l. *S a u.*

Schweiss. — *Kalter Schweiss b e d e c k t meine Glieder:* Hideg verejték lepi el testemet. — *Kalter Schweiss bedeckte seine Stirn:* A homlokát kiverte a hideg izzadság (Jók: FGyém. II: 10). — *Der Schweiss r i n n t od. fliesst ihm von der Stirn:* A veríték csorog homlokáról. — *D a s (dieses Geld) i s t m e i n Schweiss:* Ez (a pénz) véres verejtékkel szerzett keresményem. — *Im Schweisse s e i n e s A n g e s i c h t e s e t w a s v e r d i e n e n:* Arczának verejtékével keresni vmit. — *In Schweiss k o m m e n:* Megizzadni, kiizzadni. — *Pfaffenknechte essen mit Schweiss, von Arbeit werden sie nicht heiss:* Csak evéskor izzad, mint pap szolgája (Erd.). — *Sein v o n Schweiss d u r c h n ä s s t e s Haar flatterte im Wind:* Izzadságtól csapzott haját lobogtatta a szél (Jók: ArEmb. III: 144).

Schwelgen. — *Das ist schon das jugendliche Spiel des Gemüths und der Phantasie, die von Blume zu Blume flattert und in schillernden Bildern schwelgt:* A kedély és képzelet ifjonti játéka ez már, mely virágról-virágra csapong és csillogó képekben dúslakodik (ArHátrPr. 291). — *Er schwelgt im Dufte:* Dúslakodik az illatban (Bársony I. PHirl. 1889. III/31). — *Sie schwelgen im Überfluss:* Duskálnak a bőségben (BpHirl. 1891. VII/4. 26). A vagyonnak bőségében gázolnak (NySz.).

Schwellen. — *Du kennst den Hochsinn nicht, der auch den zarten Busen mächtig schwellt:* Nem tudhatod te, mely fennérzelem [fennkölt érzelem] dagasztja még a gyöngéd keblet is (Szem: Zr. 3: 9). — *Der Abendwind schwellte die Segel:* Az esti szél kifeszíté a vitorlát (Jók: FehérR. 189). — *Aufgeworfene, schwellende Lippen:* Felvetett, élveteg [élvezetvágyó] ajkak (Jók: ArEmb. I: 6).

Schwenken. — *Er schwenkt eine ganze Linie der Länge nach gewandt:* Megkanyarul néha hosszan egész hadsor (Ar: BH. 4: 30). — *Er gürtet's um (das Schwert) und zückt es und schwenkt's mit starker Hand:* Felköti, kivonja, forgatja kezében (9: 33).

Schwer. — *Ein schweres G e w i t t e r:* Roppant égi háboru. Nagy zivatar. — *Jmd. seine schwere H a n d (od. die Schwere seines Armes) f ü h l e n l a s s e n:* Vkivel karjának erejét (v. hatalmát) éreztetni. — *Es ist eine schwere S a c h e:* Nagy sor (Lehr 45). — *Zu Buda's schwerer S o r g e du nun empor dich rangst:* Buda jó bátyádnak bús gondra növél te (Ar: BH. 3: 24). — *Eine schwere Z u n g e h a b e n:* Hebegni. Dadogni. — *Es w i r d m i r schwer u m s H e r z wegen etwas:* Valami aggasztja a lelkemet. — *Jmdm das Herz schwer m a c h e n:* Vkit aggasztani, felizgatni. — *S e h r schwer:* Nagy nehezen, igen nehezen, nagy ügygyel bajjal (Márton: Lat. 126). — *E r h ö r t schwer auf dem einen Ohre:* Egyik fülén nagyot hall. — *Es k o m m t ihm schwer a n, eine Lüge zu sagen:* Erejére válik [v. nehezére esik] nem mondani igazat (Jók: ErdAr. III: 33). — *Was einem schwer fällt (od. schwer ankommt), das lasse er:* Mi az embernek nehezen megy [v. nehezére esik], azzal hagyjon fel (KisfK: VígBesz. 49). — *Der Beweis würde dir schwer f a l l e n:* A bizonyítás nehezedre esnék. — *Es fällt mir schwer:* Nehezen esik (NySz.). — *Schwer a n e t w a s g e h e n:* Nehezen szánni rá magát vmire. — *Es l i e g t mir schwer i n d e n G l i e d e r n:* Megnehezülnek a tagjaim. — *Ihr Urtheil w i e g t nicht schwer in unsern A u g e n:* Nem nagyot nyom előttünk az ő itéletük (NySz.). — *Schwer k r a n k:* Nagy beteg.

Schwerhörig. — *Auf dem rechten Ohre schwerhörig sein:* A jobb fülére nagyot hallani.

Schwert. — *Ein Schwert erhält das andere in der Scheide:* Egyik fegyver tartóztatja a másikat hüvelyében (Erd.). — *Plötzlich s t a r r e n Schwerter, Wurfspiesse zum Gefechte!* Nosza, most, kardki-kard! haj-előre, kopja! (Ar: BH. 3: 16). — *Das Schwert e n t b l ö s s e n:* A kardot kihúzni (Fin.) v. kivonnni, kirántani. Kardot rántani. — *Das Schwert e n t s c h e i d e n l a s s e n:* A kardra bízni a döntést. — *Das Schwert f ü h r e n:* Karddal bánni. Kardot forgatni, küzdeni, harczolni. — *Er z i e h t a u s d e r S c h e i d e das Schwert:* Ránt ellene szablyát (Ar: BH. 12: 70). — *Der Chan z ü c k t das Schwert g e g e n ihn:* A chám kardot ránt ellene (Jók: FehérR. 180). — *Er konnte nicht einmal das Schwert zücken, um sich zu vertheidigen:* Fegyvert sem vonhatott maga védelmére (Ar: MO. III: 96). — *Ein Ritter mit gezücktem Schwert:* Egy vitéz kivont karddal. — *Er führte die Feder ebenso*

gewandt, wie das Schwert: Szintén úgy forgatta az irópennát [a tollat], mint a pallost (NySz.). — *Das Schwert f a s s e n :* Kardjához kapni (Fin.). — *S i c h i n das Schwert s t ü r z e n :* (Saját) kardjába dőlni.— *Wer wird denn gleich m i t dem Schwerte d r e i n s c h l a g e n ?* Nem kell mindjárt kardot kötni. — *Mit Feuer und Schwert v e r w ü s t e n :* Tűzzel-vassal (el)pusztítani. — *Da jeder z u m Schwerte g r e i f t :* Midőn mindenki fegyvert fog (Jók: ErdAr. III: 45). — *Wer zum Schwerte greift, wird durch das Schwert umkommen :* A ki fegyvert fog, fegyver miatt vesz el (Nyr. III: 444).

Schwierig. — *Die Lage Caesars war sehr schwierig:* Caesar helyzete igen kétes volt. — *Schwierig werden:* Makacscsá lenni. Megkötni magát. (Tréfásan :) Megbicsakolni magát. — *Er war sehr erfreut, dass er diesmal den schwierigeren Theil der Arbeit auf Teleki gewälzt hatte:* Nagyon örült rajta, hogy a bajnak a bunkós végét Telekire háríthatta (Jók: ErdAr. II: 45).

Schwierigkeit. — *Die Sache h a t grosse Schwierigkeit. Es ist mit grossen Schwierigkeiten verbunden:* A dolog nagy nehézséggel jár. A dolog bajjal jár. — *Ich werde dir (euch etc.) keine Schwierigkeit m a c h e n :* Nem fogok akadályt gördíteni utatokba. Nem fogok akadékoskodni. — *Gut denn, Oheim. Die Geldfrage soll keine Schwierigkeiten machen :* Jól van, urambátyám, a pénz nem jön kérdésbe (Jók : RRáby I: 86). — *Schwierigkeiten s u c h e n, wo keine sind:* Kákán csomót keresni.

Schwimmen. — *I n B l u t das Wild vor ihnen schwimmt:* Vad előttük vérbe fekszik (Ar: BH. 6: 4). — *Man fand ihn in seinem Blute schwimmend:* Meglelik őt vérbe keveredve (NySz.). — *Im Blute schwimmend liegen lassen:* Vérben-fagyban hagyni (NySz. Dug: Pb. 39). — *Das ganze Haus schwimmt in W o n n e :* Az egész ház örömben úszik (KisfK: Víg Besz. 105). — *Im Ü b e r f l u s s schwimmen:* Bőségben, zsírban úszni. — *Der Boden schwamm v o m W e i n :* A föld bortól ázott. (Szép piros bortól csuszamós a padló. Ar: Egri leány.) — *Immer z u schwimmen u n d z u w a t e n h a b e n :* Soha se jutni ki az adósságból. Folyvást adósságban úszni.

Schwindel: 1) Szédülés, szédelgés; 2) szemfényvesztés, szélhámosság, csalás. — *Den Schwindel bekommen:* Elszédülni. — *Die Felswand fällt hier an fünfzig Klafter tief ab, es ist schwindelerregend, hinabzuschauen:* A sziklafal még ötven ölnyire meredekül alá: szédület letekinteni róla (Jók: EnyémT. I: 103). — *Schwindel treiben:* Szélhámoskodni. Csalni.

Schwindelig. — *Dem armen Kinde war der Kopf schon schwindelig:* A gyermek egészen meg volt már háborodva (Jók: ArEmb. II: 145).

Schwindeln. — *Es schwindelt ihm vor den Augen, wie einem Betrunkenen:* Kaprozik [káprázik] a szeme, mint a holt részegnek (Dug: Pb. II: 187).

Schwinden. — *Es schwindet ihr A n s e h n und ihre Macht:* Tekintélyük és hatalmuk odavész (BHirl. 1893. I/6. 9). — *Mit deinem Vater focht ich, bis mir schwand alle K r a f t, bis mir das Blut versiegte und mir die Sehn erschlafft:* Birkoztam atyáddal erejim fogytáig, vérem apadtáig, inam szakadtáig (Ar: BH. 2: 14). — *Die L e b e n s k r a f t schwindet mir:* Elhagy erőm. — *Der Zauber schwindet:* Elvész a varázslat (Jók: F. Gyém. I: 79). — *Etwas von einer Forderung schwinden l a s s e n :* A követelésnek egy részét elengedni. — *Der durch die Länge der Zeit geschwundene Hass:* Az idővel elmult v. elévült gyülölet.

Schwinge. — *Spannt aus die Schwingen mächtig, als wollt' davon er fliegen:* Emelinti roppant szárnyát repülőre (Ar: BH. 10: 75).

Schwingen. — *Er schwang plötzlich das Seilende mit dem Enterhaken über seinem Haupte:* Hirtelen megcsóválta a feje fölött a vaskampós végű kötelet (Jók: ArEmb. I: 34). — *S i c h a u f s P f e r d schwingen:* Lóra kapni. Lóra pattanni. Lóra kerekedni. Felkapni v. felpattanni a lóra. — *Jetzt kann er sich schon zum Ritter geschlagen aufs Pferd schwingen:* Most már mint fölütött lovag pattanhat lovára (Győry: DonQu. kis kiad. 22). — *Wer Waffen trägt, der soll sofort auf's R o s s sich schwingen:* Fegyverviselő nép mindenki felüljön (Ar: BH. 4: 1). — *Schwinge dich i n d i e L u f t:* Kelj szárnyadra (Zrínyi, NySz). — *Sich in die Luft schwingen:* Felrepülni v. felszállni a levegőbe. — *S i c h i n d e n S a t t e l*

schwingen: Lóra pattanni. Lóra kapni. — *Sie schwingt sich wohlgemuth:* Kaczagva hintálja magát (Jók: ErdAr. II: 24).

Schwören. — *So schwören wir dir, Hauptmann, strenge Folge:* Előtted, Zrinyi, mink is esküszünk királynak és hazánknak szent hitet (Szem: Zr. 2: 11). — *Stein und Bein schwören:* Mindenre esküdni. Testére lelkére esküdni (Fin.). Égre-földre esküdözni. — *Seine Treue schwören:* Hitét [le]kötni (NySz). — *Hoch und theuer schwören* (2. Makk. 14, 32): Esküdni mindenre, a mi szent. — *Freiwillig schwur ich zur Fahne:* Önkénytesen álltam zászló alá (Népk. I: 288). — *Ich fand es leichter zu Thaliens Fahne zu schwören:* Könnyebbnek találtam Thália zászlója alá esküdni (Ar: Önéletr.).

Schwubs. — *Bei diesem Worte fuhr der Fisch, schwubs, ins Wasser:* Avval a hal usgyé! eltünt a vízbe (UngRev. VII: 567).

Schwülstig. — *Schwülstige Worte brauchen:* Duzmadozó, czikornyás szavakkal élni (Vers. 93).

Schwung. — *Einer Sache einen Schwung geben:* Lendíteni a dolgon. — *In Schwung kommen:* 1) meglódulni; 2) nekimelegedni. — *Eine Hängeschaukel, die man in Schwung gebracht:* Kézzel nekilódult függőhinta (Ar: BH. 10: 49).

Schwur. — *Man hat den Zeugen zum Schwure zugelassen:* A tanút esküre bocsátották.

Scrupel. — *Das macht dir Scrupel:* Ez szeget üt fejedbe (NySz). — *Das macht ihm Scrupel:* Szeget üt fejébe v. elméjébe (NySz).

Sechs. — *Sechs oder nichts:* Vagy hatot vagy vakot (Jók: ArEmb. II: 81).

See. — *Die hoch gehende See:* A hullámzó tenger. A zajongó hullámok. — *Auf See und an Land:* Vizen és szárazon. — *In die See stechen:* Tengerre szállani.

Seele. — *Die ganze Woche hat mich keine Seele besucht:* Egész héten senki sem nyitotta rám az ajtót (Baksay: GyÖ. II: 309). — *Es ist keine Seele dort:* Nincs ott egy sivalló lélek se (Nyr. XIV. 230). — *Keine Sterbens-Seele ist hier vorübergekommen:* Senki, de senki, egy teremtett lélek se járt erre (Nyr. I: 458). — *Vom Grunde der Seele:* Szívem mélyéből. — *Meine Seele ist tief beklommen durch die Wucht der Erscheinungen:* Lelkemet nyomja az események súlya (Jók: ErdAr. I: 3). — *Ein Herz und eine Seele sein* (Apostelgesch. 4: 32): Egy szívök, egy lelkök vala (Tárkányi). — *Die Seele verlässt den Leib:* A lélek kiszakad a testből (NySz) v. elszakad v. elválik a testtől. — *Die Seele hat jmd. verlassen:* Elhagyta az eszmélete. — *Die Seele ausathmen:* Lelkét kilehelni. — *Wenn weiter nichts meine Seele belasten würde, als dies Hundeblut:* Ha csak ez az egy kutyavér terhelné a lelkemet (Jók: ArEmb. V: 115). — *Ich bin ein unerfahrnes Mädchen und kann niemandem auf den ersten Blick die Seele vom Gesichte lesen:* Én csak tapasztalatlan leányka vagyok még, egy tekintetre ki nem tudom nézni senki képéből is lelkét (Kovács: FarsKal. 66). — *Gott sei der armen Seele gnädig:* Isten legyen irgalmas [v. irgalmazzon, kegyelmezzen] szegény lelkének (Jók: ArEmb. V: 73). — *Bei meiner Seele:* Lelkemre mondom. — *Es ist bei meiner Seele wahr:* Úgy éljek, hogy igaz. — *Du sprichst mir aus der Seele:* Szívem szerint beszélsz. Szívemből vetted a szót. — *Es schmerzt mich in der Seele, dass:* Fáj a szívem, hogy ... — *Sie standen in tiefster Seele fremd einander gegenüber:* Lelkök mélyében idegenül állottak egymással szemben. — *Jmdm sich mit Leib und Seele ergeben:* Testtel lélekkel melléje állani vkinek (v. hozzászegődni, szolgálatába állani). — *Ich hänge mit Leib und Seele an ihm:* Szívvel-lélekkel csüggök rajta.

Seelengut: Áldott jó. Áldott lélek (Kov: FarsKal. 82).

Segel. — *Er zieht alle Segel auf:* Minden erejét megfeszíti. — *Die Segel ausspannen, aufhissen:* Kifeszíteni a vitorlákat. — *In den Hafen bin ich eingelaufen und ziehe meine Segel ein:* Partra szállottam, levonom vitorlám (Berzsenyi: Osztályrészem). — *Die Segel einziehen od. streichen:* Megadni magát, lerakni a fegyvert. Beadni a derekát. Kuhit mondani (NySz.). — *Der Abendwind schwellte die Segel:* Az esti szél kifeszíté a vitorlát (Jók: FehérR

189). — *Mit vollen (schwellenden) Segeln dem Hafen zusteuern:* Duzzadt vitorlával a kikötő felé hajózni.

Segen.—*Der Himmel gebe seinen Segen:* Adja rá az ég áldását. — *Gott gebe ihm seinen besten Segen:* Isten minden jókkal látogassa meg (NySz.). — *Das Andenken der Gerechten bleibt im Segen oder ist gesegnet:* Áldva lesz az igazak emléke. Áldás lesz az igazak emlékén.

Segnen. — *Ich segne sie selbst im Grabe od. in ihrer Asche:* Nyugvó porában is áldom (Jók: Petki F. 1.). — *Gesegnete Mahlzeit!* Egészségetekre váljék az ebéd! — *In gesegneten Leibesumständen sein:* Teherben lenni, más (v. áldott) állapotban lenni.

Segnung. — *So viel Tropfen auf ihn fallen, so viel Segnungen seien ihm beschert:* Valahány csepp esik rája, annyi áldás szálljon rája (Nyr. IV: 373).

Sehen. — *Siehe, da bin ich!* Íme itt vagyok! — *Und wenig Stunden werden kaum vergehen, so sehen wir im Strahl der Abendsonne den halben Mond vergoldet auf den Bergen:* Alig repül el egy-két óra, holdjok nyúgot hanyatló fénye közt ragyogva tünend szemünkbe halmaink megől (Szem: Zr. 2: 4). — *Seine Freude (oder Lust) an etwas sehen:* Örömmel látni (v. szemlélni) vmit. — *Man sieht nicht die Hand vor den Augen:* Egy szikrát se látni, semmit se látni. — *Dunkel od. sehr wenig sehen:* Vakoskodni, homályosan látni (Vers. 181). — *Die weite Christenheit sieht angstzerrissen auf uns her:* Egész keresztyén föld reánk veti könnyező szemét (Szem: Zr. 2: 11). — *Nicht auf sein Hauswesen sehen:* Elhanyagolni házát. — *Streng darauf sehen, dass nicht...:* Szigorúan óvakodni attól, hogy ... — *Jemandem ins Herz sehen:* Vkinek szívéből olvasni. — *Etwas mit leiblichen Augen sehen:* Saját szemével látni. — *Ich sehe jmd. von Auge zu Auge:* Vkit szemtől szembe látok, vkit színről-színre látok. — *Muss er doch zu seinem Broderwerb sehen:* Neki is kenyérkeresete után kell látni (Jók: ArEmb. IV: 37). — *So wie Karcsatáy sich wieder allein sah, öffnete er zunächst die Fenster:* A mint a börtönben magára maradt Karcsatáji, legelébb is kinyitotta az ablakokat (Jók: RRáby II: 109). — *Er sieht seinem Vater ähnlich:* Hasonlít atyjához. — *Er sieht seinem Vater sprechend ähnlich:* Szakasztott édes atyja (Jók: FehérR. 201). — *Sie sieht ihrer Mutter überraschend ähnlich:* Meglepően hasonlít az anyjához (Jók: ArEmb. V: 108). — *Gleich sehen:* Hasonlítani (Fin.). — *Wie gern sähe ich es, wenn ...:* Hogy szeretném, ha ... — *Er sah es nicht gern; er sah es ungern:* Nem jó szemmel látta v. nézte. — *Vor Furcht weder recht sehen, noch recht hören:* Félelmében (v. féltében) se lát, se hall. — *So weit man sehen kann:* A meddig el lehet látni. — *Wer das Zeichen siehet, der giebt es hurtig weiter:* Adja tovább a jelt, ki belátja távol (Ar: BH. 4: 2). — *Alles, was er persönlich hören und sehen wird, möge er uns berichten:* Mindenről, a mi ott történni fog, saját szeme láttát, füle hallottját jelentse meg (BHirl. III. 76. sz. vcz.). — *Etwas sehen lassen:* Mutatni, láttatni vmit. — *Lass ihn diesen Brief nicht sehen:* Meg ne mutasd neki ezt a levelet. — *Sich sehen lassen:* Mutogatni magát, mutatkozni. — *Sich öffentlich nicht sehen lassen:* Nyilván[osan] meg nem jelenni (Vers. 191). — *Den möchte ich sehen, der es wagt, dies zu sagen:* Szeretném látni, ki merné azt mondani. — *Wir bekamen nichts zu sehen:* Semmit sem láthattunk. — *Wenn ich ihn einmal zu sehen (od. zu Gesichte) bekäme:* Ha egyszer meglát hatnám; ha egyszer szemem elé kerülne. — *Nichts ist zu sehen:* Semmit sem látni. — *Mit einemmale war vom Garten nichts zu sehen:* Egyszeribe hűlt helye lett a kertnek (Nyr. I: 458). — *Das wünschte ich begriffen zu sehen:* Ezt akartam megértetni. — *Das wünschte ich gethan zu sehen:* Ennek a megtörténtét kívántam én. — *Sich genöthigt sehen:* Magát kényszerűlve érezni. — *Ich sehe mich genöthigt, an dich zu schreiben:* Kénytelen vagyok neked írni. — *Ich kann mich daran nicht satt sehen:* Nem tudok betelni a nézésével v. látásával (vö. Satt). — *Jemanden sehend machen:* Vkinek látását visszaadni. — *Vier Augen sehen mehr als zwei:* Több szem többet lát.

Sehenswert. — *Eine sehenswerte Gestalt!* Megnézni-való alak (Jók: EnyémT. II: 93).

Sehne. — *Ich fühl' all meine Sehnen von stählerner Kraft geschwellt:* Aczélos

erővel minden inam pattan (Ar: BH. 11 : 84).

Sehnen, sich: Vágyódni, epedni. — *Ich sehne mich nach einem Mann:* Férjhez kívánkozom (NySz.).

Sehnlich. — *Ein sehnliches Verlangen nach etwas haben:* Vmi után sóvárogva epedni.

Sehnsucht. — *Eine ewige Sehnsucht lodert in diesen Augen:* Örök vágy ég a szemekben (Jók: ErdAr. II: 16). — *Die Sehnsucht neue Länder zu sehen:* A vágy, hogy új országokat lásson (v. lássak stb.; nem: a vágy új földeket látni, Antib.). — *Sehnsucht nach etwas bekommen:* Megkívánni vmit. — *Er hatte zu Hause Vater und Weib, die seitdem weiss Gott, in wie grosser Betrübnis auf ihn warten und vielleicht in heisser Sehnsucht nach ihm seufzen:* Neki otthon édes apja meg felesége van, a kik azóta Isten tudja mily keservesen várják, mily epekedve sóhajtoznak utána (UngRevue VI: 694). — *Mit Sehnsucht erwarten:* Óhajtva várni (Márton: Lat. 295). — *Vor Sehnsucht (Verlangen) brennen:* Vágytól égni.

Sehr. — *Nach dem Wohlstande sehnt sich der Schriftsteller ebenso sehr, wie jeder andere:* Jóllétre az író is csak úgy sóvárog, mint más emberfia (Ar: HátrPr. 41).

Seide. — *Man kann keine Seide dabei spinnen: man hat keinen Vortheil davon:* Az embernek semmi haszna belőle; nem sokat ér vele az ember.

Seiden. — *Alles hängt an einem seidenen Faden:* Mily igaz, a mit egy példa mondott, hogy vékony czérnán függ az embernek minden állapota (Pázm: Préd. 69). (Omnia hominum tenui pendent filo, Ovid. ex Ponto 4: 3, 53).

Seil. — *Er macht ein Seil:* Kötelet ereszt. Kötelet ver. — *Der Arme hat überall das schlechte Ende vom Seil in der Hand:* A szegénynek a szerencséje is szegény (NySz.).

Sein (ige). — *Juranitsch, was ist dir?* Juranics, mi lelt? — *Es ist mir, als ob ... Mir ist, als (wäre etc.):* Úgy tűnik föl nekem, úgy érzem magam, mintha ... Úgy képzelem, mintha ... (Jók: ArEmb. I: 72). — *Dem sei, wie ihm wolle:* Bármint is áll a dolog. — *Auch ich war schon in Wien:* Én is jártam már Bécsben. — *Wo waret ihr damals?* Hová lettetek akkor előlem (Kaz: Diog. 65). — *Von wo sind Sie? Aus Wien:* Hová való? Bécsbe. — *Etwas sein lassen:* Vmit eltűrni. — *Lass doch das sein!* Hagyd azt! Sohse bántsad! Sohse törődjél avval! — *Es sei!* Legyen! Nem bánom. — *Aber, Herr Oheim, ich komme doch nicht deshalb hieher, um — sei es mit einem Reitpferd, oder mit Dukaten oder mit einer Hofrichterstelle — von den Herren mich bestechen zu lassen:* De urambátyám, én nem azért jövök ide, hogy engem akár paripákkal, akár aranyokkal, akár tiszttartósággal lekenyerezzenek ezek az urak (Jók: RRáby I: 81).

Sein (névmás). — *Das Seine thun:* A maga kötelességét megtenni.

Seit *Menschengedenken:* Emberemlékezet óta.

Seitdem. — *Es war nur eine Sündfluth, seitdem die Welt besteht:* Egyszer volt özönvíz, mióta a világ (Ar: NCzig. 1 : 1).

Seite. — *Das ist seine schwache Seite:* Ez az ő gyengéje. — *Fachwissenschaft ist nicht die schwache Seite (das Faible) des Ungarn:* A szaktudomány a magyarnak nem nyavalyája (Rómer). — *Ein jedes Ding hat zwei Seiten:* Mindennek megvan a maga jó oldala (Erd.). Minden dolognak két oldala, mint a rudas lónak (Erd.). Fordítása van minden dolognak (Nyr. I: 225). — *Bald siehst an deiner Seite sie alle schaaren sich:* Meglásd, valamennyi, pártodra szegődnek (Ar: BH. 10: 59). — *An jmds Seite sitzen:* Vki mellett ülni. — *Jmd. einem an die Seite stellen:* Vkit összehasonlítani v. egyenlőnek ítélni vkivel. — *Man kann ihm niemanden an die Seite stellen:* Nincsen hozzá fogható. — *Etwas auf die Seite bringen:* Elrejteni vmit. — *Sich auf die faule Seite legen:* Lustálkodni. — *Sich auf die liederliche Seite legen:* Könnyelmű életet kezdeni. — *Sich auf die Seite machen:* Eloldalogni. Elosonni. Elsomfordálni. — *Jmd. auf die Seite schaffen:* Vkit láb alól eltenni. — *Bei Seite werfen:* Félre vetni. — *Von der Seite angreifen:* Oldalt támadni meg. — *Jmd. von der Seite ansehen:* Vkit félvállról nézni. Lenézni vkit. — *Noemi fieng jetzt schon an, die Sache von der empfindlichen Seite zu nehmen:* Noémi már kezdte érzékenyűl venni a dolgot (Jók:

ArEmb. III: 63). — *Dieselben würden sich blos von der angenehmen Seite zeigen:* Azok csupán kedves oldalról mutatkoznának (Ar: HátrPr. 244). — *Von seiner Seite geschieht nichts:* Részéről semmi sem történik, ő semmit sem csinál. Ő keresztül szalmát sem tesz. — *Von seiner Seite haben wir nichts zu fürchten:* Ő tőle nem kell félnünk. — *Ohne irgend einen Vortheil von meiner Seite:* A nélkül hogy bármi hasznom volna belőle. — *Der Hut sitzt ihm zur Seite:* Félfelére van a fején a kalap (Nyr. IV: 276). — *Das Gewand sass ihm knapp wie angegossen am Leibe; um die Schultern hieng der bunt ausgenähte Szür, das runde Hütchen sass keck zur Seite, und die kurze Tabakspfeife im Munde dampfte lustig auf:* Dolmány, nadrág csak úgy feszült a testén, mintha ráöntötték volna, czifra szűr a nyakában, makra-pipa a szájában, a túri kalap a félszemére lecsapva (Jók: RRáby II: 167). — *Apafi zog sich furchtsam vor seiner Gattin zur Seite:* Apafi félve huzódott félre neje elől (Jók: ErdAr. III: 126). — *Ich meinerseits:* A mi engemet illet. — *Grüsse ihn meinerseits:* Üdvözöld nevemben.

Seitenblick. — *Das Mädchen warf einen zweifelnden Seitenblick auf Ivan:* A leány szemszögleteiből egy kétkedő pillantást vetett Ivánra (Jók: FGyém. I: 94).

Seitenweg. — *Du hast den dir anvertrauten Wagen auf einen Seitenweg geführt:* Te a reád bízott szekeret mellékútra terelted (Jók: EnyémT. III: 61).

Selbst. — *Ich hatte es von selbst gethan:* Jószántomból tettem. — *Die Thür öffnete sich von selbst:* Az ajtó magától kinyilt.

Selbstverständlich. — *Das ist selbstverständlich:* Az magától érthető (Szarvas, PhilKözl. VIII: 489). Magától értődik (PhilKözl. XIII: 120).

Selbstvertrauen. — *Mangel an Selbstvertrauen:* Az önbizalom hiánya. Önbizalmatlanság (PhilKözl. VII. 708).

Selig. — *Gott hab' ihn selig!* Isten nyugoszsza! Áldja meg az Isten még a haló porában is (Nyr. XV: 181). Nyugoszsza meg a földjibe az Isten: nyugodjék békével (XIII: 475). — *In die Gefilde der Seligen eingehen:* A boldogok honába költözni (át).

Selten. — *Eine seltene Sache, ein weisser Sperling:* Alba avis. Ritka madár (Márton: Lat. 297). Fehér holló. — *In der Steinkohle findet man blos Pflanzenreste, Muscheln und höchst selten einen Fisch:* A kőszénben nem találni mást csak növényi maradványokat, csigákat s nagy csodára egy-egy halat (Jók: FGyém. III: 136). — *Sie war von einer seltenen Empfindsamkeit:* Érzékenysége ritkította párját (Csiky: Ang. Irod. I: 226).

Seltenheit. — *Heutzutage ist das eine grosse Seltenheit:* Ritka madár az most (NySz.). — *Die grösste aller Seltenheiten ist eine Frau, die nicht vielen zu gefallen sucht:* Minden ritkaságok ritkasága oly asszony, ki soknak tetszeni ne vágynék (KisfK: VígBesz. 92).

Senden. — *Es wurde nach dem Henker gesandt:* A hóhérért küldtek. A hohér után küldöttek (erdélyiesen).

Sengen. — *Einen Krieg mit Sengen und Brennen führen:* A háborúban tűzzel-vassal pusztítani.

Senken. — *Er senkte die Augen od. den Blick zum Boden od. zur Erde:* Szemeit a földre függeszté (NySz.). Földre süti szemeit (Vajda: KisKölt. 5). Szemét lesüti. — *Lange schweigt er mit gesenktem Blick!* Sokáig hallgat földre szegzett szemekke: (Ar: Próz. 217). — *Ihr demüthig gesenktes Haupt:* Alázattal meghajtott feje (Jók: ArEmb. III: 100). — *Er senkte traurig sein Haupt:* Szomorúan lecsüggeszté fejét (Jók: ArEmb. III: 55). Aláhajtá fejét (Jók: ArEmb. II: 166). — *Die Odaliske senkte mit einem zitternden Seufzer ihren Kopf auf ihren wogenden Busen:* Az odaliszk reszketeg sóhajjal csüggeszté le fejét lihegő keblére (Jók: ErdAr. II: 19).

Sensation. — *Die Bondathaler Deputation hatte eine sehr günstige Sensation erregt:* A bondavölgyi deputatió nagyon jó sensatiót gerjesztett (Jók: FGyém IV: 89, II: 117).

Servieren. — *Wenn Sie das Mittagsmahl serviert oder aufgetragen haben, können Sie fortgehen:* Ha feltálalta v. feladta az ebédet, elmehet.

Setzen. — *Den Fuss wohin setzen:* Vhová lépni. — *Es wird die Zeit kommen, da alle jene, die ihm jetzt das Haus mit Geschenken anfüllten, ihn wieder ausplündern werden, so er nur den Fuss auf die Strasse setzt:* Majd eljön az idő, a mikor meg, valahányszor kihúzza a lábát a házból, mindannyiszor tisztára ki fogják rabolni ugyanazok, a kik most ajándékkal tele hordták (Jók: RRáby I:

129). — *Kaum hatte der Herr den Fuss auf die Strasse gesetzt, gieng er gleich ans Werk:* A mint a gazda elhúzta a lábát hazulról, mindjárt hozzálátott (Nyr. I: 457). — *Einer Sache G r e n z e n setzen:* Határt vetni vminek (NySz.). Határt szabni. — *Ich setze meinen K o p f:* Itt a fejem, hogy ... (Pet: Lehel k.). — *Ich setze kein M i s s t r a u e n i n den guten Erfolg:* Nem kétkedem a jó sikerben. — *Und sehnt' ich mich nach ungemeinen Schätzen, ich muss das U n g e m e i n e d a r a n setzen:* Ha drága kincsnek vágyok birtokára, a legnagyobbat kell vetnem koczkára (Szem: Zr. I: 11). — *A l l e s daran setzen:* Mindent elkövetni (NySz.). — *Leib und Leben a u f d a s S p i e l setzen:* Életét koczkáztatni. — *Er setzt nicht der ganzen Christenheit gemeines Wohl auf eines einz'gen Tages W ü r f e l:* A keresztyén népnek közjavát egy ütközet sorsára nem veti (Szem: Zr. 2: 6). — *Etwas a u s d e n A u g e n setzen:* Figyelmen kívül hagyni vmit. — *Er setzte die den Eltern schuldige Ehrfurcht ganz aus den Augen:* Teljesen megfeledkezett a szüleit megillető tiszteletről. — *Etwas i n B e w e g u n g setzen:* Megmozdítani. Megindítani. Útnak indítani. — *Du hast alles in Bewegung gesetzt, um mich zu übertrumpfen:* Te mindent elkövettél, hogy engem letromfolj (Jók: FGyém. IV: 94). — *Einen in F e u e r setzen:* Valakit tűzbe hozni (Kaz: BarnhM. 5: 9). Vkit lángra gyujtani. — *Sich etwas in den K o p f nehmen od. setzen:* Fejébe venni vmit. — *Man sagt, sie setzt auch ab und zu in die L o t t e r i e:* Mondják, hogy teszeget néha a lutriba is (Üst: 23: 331). — *Bis er die ganze ihm anvertraute Angelegenheit der Excellenz detailliert in's O h r gesetzt hatte:* Míg az egész rábízott ügyet a fülébe nem rágta ő excellentiájának (Jók: RRáby I: 118). — *Jemanden in S c h r e c k e n setzen:* Rémületbe ejteni vkit. — *Er setzte es in's W e r k:* Foganatba vette. Megtette. Végrehajtotta. Megvalósította. — *Wenn die neue Vermessung in's Werk gesetzt wird:* Ha az új felmérés foganatba lesz véve (Jók: R. Ráby I: 186). — *Jmd. ü b e r einen setzen:* Vkit vkinek föléje rendelni, elébe helyezni. Többre becsülni. — *Etwas z u m F e u e r [ans Feuer] setzen:* Valamit a tűzhöz [tűzre] tenni. — *Von jenen Reflexionsstücken wollen wir einige hieher setzen, ohne zu wählen, nur aufs geradewohl:* Ama reflexiós darabok közül, nem válogatva, csak találomra, ide teszünk mutatványul egyet (Ar: HátrPr. 295). — *Gefangen setzen:* Börtönbe vetni. Tömlöczre vetni. Rabbá tenni (NySz.).

Setzen, sich. — *Wer vermöchte sich einem Volk a u f d e n N a c k e n zu setzen, das fliegen kann?* Ki tudna egy népnek fejére ülni, mely röpül? (Jók: F. Gyém. II: 160). — *Wenn es einmal dem Spiessbürger gelungen ist, sich dem stammverwandten Bauersmann auf den Nacken zu setzen, da ist dann der Ärmste erst recht von Gott geschlagen:* Mikor a pugris ember maga kaphat fel a magaszőrű szegény parasztnak a nyakába, akkor verte azt meg csak igazán a mindenható (Jók: RRáby I: 74). — *Er setzte sich auf den P r ä s i d e n t e n s i t z:* Beült az elnöki székbe (Mikszáth: Pipacsok 18). — *Sich aufs h o h e R o s s setzen:* Lóhátról beszélni. — *Sich i n A n s e h e n setzen:* Tekintélyt szerezni magának. — *Der Zug setzte sich unter Musikbegleitung in B e w e g u n g:* Zeneszóval (zene mellett) indult meg a menet. — *Sich z u r G e g e n w e h r setzen:* Haddal [fegyverrel] védelmezni magát (Vers. 165). — *Sich zur R u h e setzen:* Nyugalomba vonulni. — *Mit seinem Heere setzt er rings auf den Höhen sich f e s t:* Seregével ott ím a bérczeket üli (Ar: BH. 12: 59). — *Jmd. sich setzen h e i s s e n od. lassen:* Vkit üléssel kínálni (meg). Leültetni valakit. — *Jmd. neben sich setzen l a s s e n:* Vkit maga mellé ültetni.

Seuche. — *Eines Sommers brach in der Gegend die Pockenseuche aus:* Egy nyáron kiütött a himlő-ragály [himlőjárvány] a vidéken (Jók: EnyémT. I: 26).

Seufzen. — *Es seufzt jmd. unter dem Pantoffel:* Papucs alatt nyög vki.

Seufzer. — *Ein bebender Seufzer entfuhr ihren Lippen:* Ajkain egy reszketeg sóhaj tört keresztül (Jók: ErdAr. II: 124). — *Ein Seufzer entringt sich seiner Brust. Er stösst einen Seufzer aus:* Fohászkodásba [-ra] fakad (NySz.). Elsóhajtja magát (KisfK: VígBesz. 180).

Sicher. — *Er ist seines Lebens nicht sicher:* Nem biztos az élete. — *Ich bin dessen nicht sicher, ob er herkommen würde:* Nem vagyok benne bizonyos, ide jönne-e (Ar: HátrPr. 338). — *Er fühlt sich sicher:* Biztonságban érzi magát. —

Er fühlt hinter den Basteien selbst sich nicht sicher mehr: Bástyái mögött sem érzi magát bizton (Ar: BH. 12: 16). — *Jmd. sicher stellen:* Vkit biztosítani.

Sicherheit. — *Sich in Sicherheit begeben:* Biztos helyre menni, vonulni.

Sichern. — *In demselben Hefte, welches ein berühmtes Shakspere'sches Stück enthält, soll immer ein Drama zweiten Ranges aufgenommen werden, damit auch diesen seinen Stücken der Absatz gesichert werde:* Azon egy füzetben, mely Shakspere valamely hírneves darabját tartalmazza, mindig egy másodrendű drámája is adassék, s így az utóbbiak kelete biztosítva legyen (Ar: HátrPr. 496).

Sichtbar. — *Als der Herr Districtual-Kommissär endlich sichtbar war:* Mikor aztán hozzájárulható volt ő méltósága (Jók: RRáby I: 170). — *Er ist in sichtbarer Verlegenheit:* Látni, hogy zavarban van.

Sichtlich. — *Jemd. vor (seinen) sichtlichen Augen betrügen:* Vkit szeme láttára megcsalni.

Sieb. — *Wie lässt dieses Sieb das Mehl durch?* Hogy ejti ez a szita a lisztet?

Sieben. — *Eine böse Sieben:* Makranczos hölgy (Shak.). Vén banya. — *Seine sieben Sachen zusammennehmen:* Felszedni a sátorfát (NySz). Haza menni sátorfástul (NySz). — *Nimm deine Siebensachen od. Habseligkeiten und suche einen andern Ort auf:* Szedd fel a holmidat s keress más helyet. — *Ein Buch mit sieben Siegeln:* Mélységes titok. V. ö. *Siegel.*

Siebenschläfer. — *Das ist auch so ein Siebenschläfer:* Ez is a hét alvó közül való (Erd.).

Sieg. — *Schliesslich neigte sich der Sieg dem König zu:* Végtére a győzedelem a király mellé hajola (NySz). — *Auf jener Person beruht unser Sieg:* Azon a férfiun fordul meg a győzelem. — *Er hat immer den Sieg davongetragen:* Mindig győzelmet aratott. — *Die Kraft der Jugend hatte den Sieg davongetragen:* Az ifju természet győzelmes maradt (Jók: ArEmb. I: 173). — *Sie tragen den Sieg über uns davon:* Győzödelmet vesznek rajtunk (NySz). — *Zu spät kommt da der weise Rath zur Geltung, wo die Laune über den gesunden Verstand den Sieg davonträgt:* Későn jut ott érvényre bölcs tanács, hol a szeszély győz józan ész fölött (Shak. XIV: 137. SzászK.). — *Den Sieg erringen, er langen, erhalten, erfechten, erkämpfen:* A győzelmet kivívni. — *Den Sieg über sich erringen:* Önmagát legyőzni. — *Kommt alle, alle, feiert unsern Sieg!* Kedvesim, barátim! mind, mind elő! győzelmünk ünnepelni (Szem: Zr. 3: 9). — *Den ausgemachten Sieg aus den Händen lassen:* A biztos győzelmet elszalasztani. — *Sie schreiben sich beiderseits den Sieg zu:* Mindkettő magának követeli a győzelmet. Mindkettő győztesnek tartja magát. — *Vom Sieg einen milden Gebrauch machen:* Nem élni vissza győzelmével, szeliden használni fel győzelmét. — *Der Reform der Schriftsprache verhalfen sie zum Siege:* Az irodalmi nyelv reformját diadalra segíték (Ar: HátrPr. 484) v. juttaták.

Siegel. — *Das Siegel hat gelitten:* A pecsét meg van rongálva. — *Ein Buch mit sieben Siegeln* (Offenb. Joh. 5, 1): Mélységes titok. — *Das Innere seiner Seele war ein Buch mit sieben Siegeln:* Lelkének belseje kilencz lakattal van elcsukva a világ elől (Miksz: NemzUr. 199). — *Jmdm etwas unter dem Siegel der Verschwiegenheit anvertrauen, sagen, mittheilen:* Vmit vkire titoktartás igérete mellett (rá)bízni v. neki megmondani v. vele közölni.

Siegen. — *Siegen über jemand:* Vkin győzedelmeskedni. — *Doch andre Feinde kämpfen gegen uns, wo Männerkraft nicht ausreicht, um zu siegen:* De most reánk más ellenség jöve, melyen hatalmat nem vesz hőserőnk (Szem: Zr. 5: 7).

Silbenstecher. — *Sei kein Silbenstecher, Haarspalter:* Hajszálat ne hasogass (Dug: Pb. II: 143). — *Wer kein Silbenstecher od. Splitterrichter ist:* A ki kákán nem akar csomót keresni (NySz.).

Singen. — *Wes Brot ich esse, des Lied ich singe:* Kinek szekere farán ülsz, annak nótáját dudoljad (Erd.). — *Singe, wem Gesang gegeben:* Zengjen a ki zenghet (Ar: Egressi Gábornak). — *In weiter Runde sangen sie herrliche Gesänge:* Körben-karikában zendült magas ének (Ar: BH. 1: 32), — *Immer dasselbe Lied singen:* Egy húrt pengetni (Erd.). Egy harangot verni (uo.). Azon regét dúdolni

(uo.). Mindig azt az egy nótát fújni. Mindnyájan ezen egy dalt fújják (NySz. Vö. *Leier*). — *Er fängt an zu singen. Er beginnt einen Gesang:* Rágyujt egy nótára (Nyr. IV : 33).

Sinken. — *Er sinkt in die Kniee:* Térdre esik (NySz.). Térdre rogy. Térdre omol. Térdre roskadni. — *Ich falle od. sinke in die Ohnmacht:* Elájulok. Elalélok. Elvesztem eszméletemet. Ájulásba esni (Gyulai: Vén sz. V). — *Mein Muth sinket:* Hanyatlik a kedvem (Vers. 100). — *Der Muth sinkt ihm:* Inába száll a bátorsága. Lábába szállott bátorsága (NySz.). — *Wenn sich etwas widriges ereignet, lasse den Muth nicht sinken:* Ha valamely szerencsétlenség, vagy viszontagság ér, légy állhatatos szívü (Vers. 20). — *Den Muth sinken lassen:* Bátorságát elveszteni. — *Seitdem sank ein Jahrhundert in das Grab:* A sírba dőlt egy század év azóta (Pet: A csonka torony).

Sinn: Érzék; gondolat; értelem. — *So viel Köpfe, so viel Sinne:* A hány ház, annyi szokás. — *Auch käme es mir nicht in den Sinn, seine Herrschaft zu erschüttern:* Trónusát megingatni se jutna eszembe (Nyr. VI: 155). — *Und liess bewegten Sinnes den König Buda dort:* Hagyván Buda lelkét hánykodni magára (Ar: BH. 2: 42). — *Der langen Rede kurzer Sinn:* Száz szónak is (csak) egy a vége (Nyr. V. 512). Egy szóval. Elég az hozzá... Hogy a hosszú szónak végét szakaszszuk (Szarvas, Nyr. XVIII. 61). — *Langes Haar, kurzer Sinn:* Hosszú haj, rövid ész (Erd.). — *Ein leichter Sinn:* Könnyű elme. Könnyű szív. — *So viele Sinne, als Köpfe, und so verschieden* (Schopenh. Gracian 101. max.): Mennyi az ember, annyi a tetszés (Fal.). A hány ház, annyi szokás. — *Sein Sinn steht auf's Essen:* A tálban az esze, v. az evésen jár az esze (Márton: Lat. 209). — *Es steht ihr der Sinn immer nach dem Klatsch:* Az esze mindig pletykán jár (Nyr. IV : 32). — *Sein Sinn stand nach Unzucht:* Fajtalanság után veszett esze (Fal. 106). Arra áll minden gondolatja, hogy..(NySz). — *Der Sinn steht mir in die weite Welt:* A nagy világba gondolok v. vágyódom. — *Die Sinne vergehen mir:* Eszméletemet veszítem. Elvesztem eszméletem. — *Er hat nur Sinn für das Geld:* Ő csak a pénzt szereti. — *Seinen Sinn auf etwas richten:* Figyelmét fordítani valamire. — *In dem sinnverwirrenden Zauber ihrer Schönheit:* Tündéri szépsége észrontó bűbájában (Jók: ErdAr. II : 100). — *Wenn ein Wort einen doppelten od. mehrfältigen Sinn zulässt:* Ha valamely szó két v. többféleképértbető. — *Eines Sinnes sein:* Egy véleményen lenni. — *Seiner Sinne mächtig sein:* Észén v. eszénél lenni. — *Seiner Sinne nicht mächtig sein:* Eszméletlen állapotban lenni. — *Auf seinem Sinne beharren:* Ragaszkodni véleményéhez. — *Es geht mir nicht aus dem Sinne:* Nem tudom elfelejteni (Fin.). — *Jmdm etwas aus dem Sinne reden:* Vmit kiverni vkinek a fejéből. — *Sich etwas aus dem Sinne schlagen:* Kiverni vmit a fejéből. Még esze ágából is kiverni vmit (NySz.). Elméjét a dologtól elfogni (NySz.). Kivetni a fejéből vmit (NySz). — *Ich habe mir's aus dem Sinn geschlagen:* Letettem az eszemet róla: nem is gondolok rá, mást gondoltam (Nyr. IX. 33). — *Ich kann mir's nicht aus dem Kopf (od. Sinn) schlagen:* Ki nem tudom verni az eszemből (Nyr. V: 177, XIX. 286). — *Er ist bei Sinnen:* Eszméletén, eszén van, megvan az eszmélete (nem: magánál, eszénél van, Antib). — *Im engsten od. strengsten Sinne des Wortes:* A szó legszorosabb értelmében. — *Noch vor hundert Jahren gab es in der Stadt Budapest keinen Advocaten im heutigen Sinne des Wortes:* Még száz év[vel ez-] előtt Budapest városában nem volt prókátor a szó mai értelmében (Jók: RRáby I: 1). — *Etwas im Sinne haben:* Vmit elméjében forgatni (NySz.). Tervezni. Szándékozni. — *Gegen jmd. etwas im Sinn haben:* Forralni vmit vki ellen. — *Es kam mir in den Sinn:* Eszembe jutott. — *Es geht etwas nicht nach meinem Sinne:* Nem úgy megy, ahogy én akarnám. — *Das ist nicht ohne tiefen Sinn:* Ennek mély értelme van. — *Er ist von Sinnen:* 1. Eszméletlen. Eszméleten kivül van. Eszméletlen állapotban van. 2. Nincs eszén. Elméje bomlott (NySz.). Bolond gombát evett (Dug: Pb. 111). Meghigult a feje (NySz.). Nem eszén beszél (NySz.). — *Bist du von Sinnen?* Elment az eszed? Vajjon hol sétál az eszed? (NySz.). — *Von Sinnen kommen:* Eszét veszteni. Megtébo-

lyodni, megbolondulni, esztelenedni (Vers. 74).

Sinnen. — *Auf Rache sinnen:* Bosszút forralni. — *Auf lustige Streiche sinnend:* Keresve, hogy mi tréfát kövessen el (Jók : ErdAr. III : 92). — *Sinnen wir also auf eine unehrenhafte Handlung?* Hát becstelenségen törjük-e mi a fejünket? (Jók : ErdAr. III : 63). — *Jedweder starret sinnend in seinen eignen Bart:* Maga szakállába kiki elmélyednek (Ar : BH. 9 : 16).

Sitte. — *Es ist dies so meine Sitte:* Én úgy szoktam. Nekem úgy szokásom. — *Es ist Sitte geworden. Es wurde gebräuchlich:* Szokásba ment (NySz.). Divatra kapott. — *Schlechte oder gute Sitten ablegen:* A rossz, vagy jó erkölcsökből kivetkezni (Vers). — *Bei uns zur Sitte machen:* Nálunk divatba hozni.

Sittlich. — *Ländlich sittlich:* A mennyi ház, annyi szokás (Kovács : FarsKal. 52). — *Sie sind auch sittlich verkommen: Unzucht, Diebstahl, Todtschlag sind bei ihnen an der Tagesordnung:* Erkölcsileg is elaljasodtak : fajtalanság, lopás, emberölés vannak köztük napirenden (Ar : HátrPr. 469).

Sitz. — *Seinen Sitz wo aufschlagen:* Tanyát ütni, letelepedni vhol. — *Er schlief auf seinem Sitze ein:* Elaludt egy ülő helyében (Jók : RRáby I : 231).

Sitzen. — *Das Kleid sitzt g u t:* A ruha jól áll. — *Im H i n t e r h a l t e sitzen:* Lesben ülni (Vör. Eger 2 : 31). — *Ich k a m n e b e n einen Offizier zu sitzen:* Én egy tiszt mellé kerültem (az asztalnál, a szinházban stb.). — *Du hast dich der Gefahr ausgesetzt, dass sie dir a u f d e m H a l s e sitzen b l e i b t:* Koczkáztattad, hogy nyakadon vesz (Jók : ArEmb. II : 41), — *Der schwarze ungarische Dolman sitzt ihm wie angegossen:* Úgy áll rajta az a fekete dolmány, mintha ráöntötték volna (Jók : RRáby I : 14). — *Auf dem K o p f sass eine Lammfell-Mütze und über die Schulter hieng als Überwurf ein «Kiriläjzum»:* A fején volt egy báránybőr sipka, a vállára vetve pongyolára pedig egy «kirilájzum» (Kyrie eleison) (Jók : RRáby I : 79). — *Das runde Hütchen sass ihm keck z u r S e i t e:* A túri kalap a fél szemére lecsapva (Jók : RRáby II : 164). — *Einem a u f d e m N a c k e n sitzen:* Nyakában lenni vkinek. Kordában tartani vkit. — *Der Schweiss sass ihm in dichten Tropfen auf der S t i r n e:* Homlokán csak úgy gyöngyözött a sűrü veriték (Jók : RRáby I : 194). — *Wenn wir i m R a t h e sitzen, kannst nie genug du reden:* Máskor tied a szó, ha tanácsot ülünk (Ar : BH. 10 : 63). — *Beständig ü b e r d e n B ü c h e r n sitzen:* Állandóan a könyveket bújni. — *Z u G e r i c h t sitzen:* Törvényt ülni. Törvényt látni. Széket ülni (NySz). — *Ein blutiger Gott sitzt gegen die Verräther zu Gericht:* S az árulók felett egy véres isten bírószéket ül (Sárosi : ArTromb. 103). — *Auf Grund einiger französischer Moderomane sassen sie gegen den Roman zu Gericht:* Néhány franczia divatregényből törvényt láttak a regény ellen (Kemény Zs : Élet és irod. 103). — *Während mein Mann Tage lang gebückt a m S c h r e i b t i s c h e sass:* Míg férjem szegény naphosszant az íróasztalnál görnyedett (Jók : ArEmb. I : 128). — *Alle sassen a u f ihrem T h r o n allein:* Egy helyet egyenkint megültek (Ar : BH. 2 : 24). — *G e f a n g e n sitzen:* Fogva lenni. Vasban heverni (Vers. 191). — *Auch er sass in der Munkácser Festung gefangen od. als Gefangener:* Ő is megülte a munkácsi várat (DélibH. 33). — *S t u m m sitzen da die Vögel mit ihren grünen Schwingen:* Zöld madarak közte hallgatva megülnek (Ar : BH. 10 : 74). — *Er sitzt w a r m:* Jó ágyat vetett magának. Jól áll a feje alja (Alföld). — *Ach, wie behaglich sitzt e s s i c h hier:* Be jó ülés esik itt. — *Sitzen b l e i b e n:* Felsülni, hoppon maradni. Pártában maradni, Fejébe sült a párta (Ball : Példab.). — *Jetzt bleibt er uns auf dem Hals sitzen:* Most aztán végkép köztünk ragad (Jók : FGyém. III : 109). — *Ein ehrliches Mädchen, die Sie liebt, nicht sitzen zu l a s s e n, das befiehlt die Ehre:* A becsület azt kivánja az úrtól, hogy egy becsületes leányt pártában ne hagyjon (Kaz : BarnhMinna 4 : 6). — *Etwas nicht auf sich sitzen lassen:* Nem hagyni magán száradni vmit. — *Sitzende Stellung:* Ülő helyzet.

Sitzung. — *Eine Sitzung abhalten:* Ülést (meg)tartani. — *Sitzungen (ab)halten:* Ülésezni. — *Eine Sitzung aufheben:* Ülést bezárni.

Skandal. — *Sie begleitete ihn auf die Gasse hinaus und weinte ihn an, dass es ein Skandal war:* Kiment vele az utczára,

ott a botránytevésig agyonsiratta (Jók: VadonVir. II: 15).

Sklaverei. — *Jmdm eine ewige Sklaverei aufbürden:* Vkit örök szolgaságra kárhoztatni. — *Aus der Sklaverei loskaufen:* A szolgaságból kiváltani.

Sklavisch. — *Ein sklavischer Nachahmer:* Szolgai utánzó.

So. — *Wie ist doch die Erde so schön:* Ó mily nagyon szép a föld! — *Jeder so gut (als) er kann:* Mindenki tőle telhetőleg. — *So ziemlich:* Meglehetősen, jócskán; jóformán. — *Die Erbitterung gieng so weit, dass...:* Az elkeseredés oly nagy lett, hogy... — *So weit ich nur zurückdenken kann:* A mennyire visszaemlékezem. — *Ich habe noch nie so ein gutes Kind gesehn:* Sohase láttam gyermekbe olyan jót (Nyr. XII. 508). — *Das Haupt, so er ihm abgehauen (régiesen e helyett: das er ihm abg.):* A fő, melyet levágott. — *Was die croatische Bewegung betrifft, so scheint sie im Abnehmen begriffen zu sein:* A mi a horvát mozgalmat illeti, az csillapulni látszik (nem: úgy az csillapulni l.). — *So komm denn:* No hát gyere (Jókai).

Sobald. — *Sobald als möglich:* Mihelyt lehet. Lehető gyorsan.

Socken. — *Er machte sich auf die Socken (Zeitschr. für d. deutschen Unterricht 1890. 161):* Felkerekedett. Kereket oldott. (Vö. *Bein*).

Sogar. — *Sogar ich:* Még én is. — *Sogar du nicht:* Még te sem.

Sogleich. — *Da die Pferde nicht sogleich kamen:* Minthogy a lovak késtek.

Sohle. — *Von dem Scheitel bis zur Sohle (od. Zehe):* Tetőtől-talpig. — *Der Boden brennt mir unter den Füssen od. Sohlen:* Ég alattam a föld.

Sohn. — *Einen an Sohnes statt annehmen:* Vkit fiának fogadni (Márton: Lat. 102).

Solch. — *Es war ein Gewitter, wie man ein solches noch nie gesehen hatte:* Olyan zivatar volt, a milyent még soha sem láttak. — *Solcher Gestalt:* Ekkép, így, ilyenformán.

Soldat. — *Ein gewesener Soldat, ein ausgedienter Soldat:* Katonaviselt ember (Nyr. I: 456). — *Sein älterer Bruder ist Soldat geworden:* Bátyja katonának állt. — *Er wird einen guten Soldaten abgeben:* Jó katona lesz belőle. Beválik majd katonának. — *Sie gibt sich nicht damit ab, ihre Unterthanen zu Soldaten zu drillen, von ihnen Steuern einzuheben:* Nem azzal vesződik, hogy alattvalóit hogy tanítsa be katonáknak, hogy szedje be tőlük az adót (Jók: FGyém. II: 162). — *Sich freiwillig zum Soldaten melden:* Önként beállani katonának.

Sollen. — *Das sollst du mir beweisen:* Bizonyítsd be! — *Das hättest du nicht thun sollen:* Ezt nem lett volna szabad megtenned. — *Lieben musst du mich, wenn wir wahre Freunde sein sollen:* Szeretned kell engem, ha azt akarod, hogy igazi barátok legyünk. — *Du sollst Recht haben:* (Nem bánom,) legyen neked igazad. — *Was soll ich thun?* Mitevő legyek? — *Was soll ich?* Mit tegyek? Mit csináljak? Mit kíván(sz) tőlem? — *Sollen wir das?* Megtegyük ezt? *Was soll das?* Minek ez? Mire való ez? mit jelent ez? — *Was soll diese Rede?* Mit jelent ez a beszéd? — *Was soll ich dort?* Minek menjek oda? — *Man sollte kaum glauben:* Alig hihető. — *Du sollst dieses gethan haben:* Azt mondják, hogy te tetted ezt. — *Der König soll nach Budapest kommen. Es verlautet, der König... kommt nach Budapest:* Hirlik, hogy Budapestre jön a király. A király, hír szerint, Bpestre jön. — *Das Fest, das zu Worms soll gefeiert werden:* Az ünnep, melyet a követek értesítése, v. mondása szerint Wormsban fognak ünnepelni. (A *soll* ige sokszor szolgál így a függő beszéd, oratio obliqua kifejezésére.) — *Und wie, wenn der Held fallen sollte?* S ha el talál a hős maga esni? (Jók: EnyémT. II: 43). — *Wenn's ihm die Jungfrau Maria verbieten sollte:* Hogyha a szűz Mária meg találná neki tiltani (Nyr. VII. 169).

Sommer. — *In der Mitte des Sommers:* Nyár derekán. — *Eine Schwalbe macht keinen Sommer:* Egy ház nem falu (Nyr. XI. 178). Egy fecske tavaszt nem szerez (NySz).

Sonderbar. — *Ein sonderbarer od. drolliger Fall ist bei uns vorgekommen:* Furcsa eset adta elő magát v. fordult elő nálunk. — *Freund, mir ergeht es sonderbar:* Én nagyon furcsán vagyok, pajtás (Kovács: FarsKal. 17).

Sonderlich. — *Es ist eben kein sonderliches Unglück:* Nem valami nagy szerencsétlenség. — *Dinge von keiner sonderlichen Wichtigkeit:* Jelentéktelen dolog.

— *Wie deine Antwort ausfalle, darüber kümmere ich mich nicht sonderlich:* Nem sokat törődöm vele, hogy mint fogsz felelni.

Sonne. — *Die liebe Sonne:* Az isten napja (Tompa). — *Die Sonne, der Mond geht auf:* Felkel a nap, a hold. — *Die Sonne geht auch über Gottlose auf:* A napvilág az istentelenekre is süt. — *Die Sonne steht hoch am Tage:* A nap magasan áll az égen. — *Die Sonne steht niedrig:* Lejárt a nap, az ég alján áldozik (Nyr. II: 111). Áglegyen áll a nap (Nép, Balaton vid.). Fahegyben van a nap (nyugaton oly magasan látszik, mint a fa teteje, Nyr. V. 124). A nap nyugovóra hajolt (Arany: Szondi két apr.). — *Bevor die Sonne untergeht (od. bevor der Tag zur Neige geht), führ' mich zu meinem Liebchen hin:* Mire a nap nyugovóra száll, ott légy velem galambomnál (Czuczor: Alföldi legény). — *Die Sonne ist untergegangen:* Lement a nap, elnyugodott a nap (Márton: Lat. 24). — *Wenn meines Glückes Sonne untergeht, so lebt der Engel, der sich meiner annimmt:* Hogyha jobb napom leszállna, él az angyal, a ki állna pártomul (Vör: Cs. M. kisasszonynak). — *Das Zimmer hat den ganzen Nachmittag die Sonne:* A nap egész délután besüt a szobába. Ebbe a szobába egész délután beszolgál a nap. — *Sich an der Sonne wärmen:* Sütkérezni a napon. — *Nichts ist so fein gesponnen, dass es nicht käme an die Sonnen:* Nem kaparhat annyit a kakas, hogy a jércze ki ne vakarja (NySz). — *Geh' mir ein wenig aus der Sonne:* Állj egy kicsit félre a nap elől. — *Von der Sonne braun od. gebräunt:* Napbarnította.

Sonnenschein. — *Dem Sonnenscheine [der Sonne] ausgesetzt, sonnig:* Verőfényes, a napnak, vagy napsugárinak kitett (pl. hely stb.) (Márton: Lat. 235). — *Auf Regen folgt Sonnenschein:* Álom, esős idő magától is elmúlnak (Nyr. VIII. 365). — *Es wird noch einmal besser werden. Nach Regen kommt Sonnenschein:* Lesz még szőlő, lágy kenyér (Nyr. VII. 169). Lesz még czipó, lágy kenyér (uo. 179).

Sonst: Különben, máshol, máskor. — *Sonst können die Freundschaften nicht bestehen:* Különben barátság nem létezhetik. — *Sonst nirgends:* Sehol másutt. — *Sonst habe ich das oft gethan:* Máskor gyakran megtettem ezt. — *Sie hatten sonst nichts zu thun:* Egyéb dolguk nem volt. — *Hast du sonst noch etwas zu sagen?* Van még valami mondani valód? — *Was sonst?* Hát még mi? S mi még?

Sorge. — *Eine drückende Sorge:* Nyomasztó gond. — *Die Sorge für etwas liegt mir ob:* Nekem kötelességem gondoskodni vmiről. — *Er ist die Sorge los:* Elvetette a gondját (Nyr. I: 43). — *Kleider fressen die Motten, und Sorgen das Herz:* Moly a ruhát, bánat a szívet (Erd.). — *Neue Sorgen jagen ihm unstät durch den Sinn:* Elméjét friss gond veri, hajtja (Ar: BH. 2: 5). — *Wild weilen seine Sorgen beim stärkeren Genossen:* Gondja vadul víraszt a derekabb társon (Ar: BH. 3: 21). — *Unsertwegen, o Alter, keine Sorg' dir mach!* Öreg, nincs mért úgy félteni minket (3: 43). — *Das Kind macht od. verursacht mir Sorge genug:* Elég gondot ád ez a gyerek. — *Borgen macht Sorgen:* Adósnak feje fő (Nép). Kölcsön kenyeret könnyek keserítnek (Nyr.). A kölcsön korpa nem hájasítja a disznót (Dug: Pb. 45). — *Wir wollen für's Essen Sorge tragen:* Gondot viselünk az ételre (NySz.). — *Für die Gesundheit Sorge tragen:* Az egészségére vigyázni (Márton: Lat. 107). — *Für etwas keine Sorge tragen:* Nem gondolni valamivel (Márton: Lat. 27). Nem viselni gondját vminek. — *Ich trage darum auch keine Sorge; ich will's nur erinnern:* Oh, az a gond nem is háborgat. Csak emlékezetbe akarám hozni (Kaz: BarnhMinna 3: 3). — *Sich der Sorge entschlagen:* Elvetni a gondját vminek. Szegre aggasztani [aggatni] a gondokat (NySz.). — *Am nächsten Morgen stieg er zu Pferd, der Sorgen frei:* Paripáját reggel könnyen ülé másnap (Ar: BH. 10: 114). — *Auch tragen ihre Köpfe voll Sorgen schwer die Fraun:* Az asszonyi nép is gondba fejét főzi (5: 34). — *Zu Buda's schwerer Sorge du nun empor dich rangst:* Buda jó bátyádnak bús gondra növél te (3: 24). — *In grosser Sorge um euch:* Miattatok nagy gondban.

Sorgen. — *Kinder, für euch hab' ich gesorgt:* Gyermekim, gondoskodám már rólatok (Szem: Zr. 4: 9). — *Wenn es mir nur ein klein wenig besser gienge,*

wollte ich schon besser für dich sorgen: Ha egy kicsit jobban volna sorom: máskép látnék [gondoskodnám] felőled (Ung. Revue VI: 688). v.* máskép viselném gondodat. — *Für seine Kleidung ist gesorgt:* Ruházatáról gondoskodva van (Baksay: GyÖ. II: 7).

Sorgfalt. — *Sorgfalt anwenden:* Szorgalmatosan rajta lenni v. hozzálátni (Márton: Lat. 52).

Sorgfältig. — *Sorgfältige Rücksicht nehmen auf jmd. od. etwas:* Vkit v. vmit gondosan tekintetbe v. figyelembe venni.

Sowohl. — *Dies ist nicht sowohl für eine Anklage, als für eine Vertheidigung zu halten:* Ezt nem annyira vádnak, mint inkább védelemnek tarthatjuk.

Spalier. — *Spalier stehen:* Sort állani.

Spalten. — *Der Fluss spaltet od. theilt sich in zwei Arme:* A folyó két ágra szakad. — *Die Nation spaltet sich in Parteien:* A nemzet pártokra szakad.

Span. — *Wo Holz gehauen wird, da fallen Späne:* Nem esik a vágás forgács nélkül (Erd.).

Spanisch. — *Das ist mir Spanisch:* Görög irás az nekem (Erd.).

Spanne. — *Wende die kurze Spanne Zeit (des Lebens), die dir vergönnt ist, gut an:* Használd fel jól azt a kis időt, a mit az ég ajándékoz v. neked szánt.

Spannen. — *Den Bogen spannen:* Az ívet fölhúzni v. fölajzani (vö. Vár fölajzott ívre gyors vadat, Vör: Szép Ilonka). — *Man darf den Bogen nicht zu straff spannen:* Nem szabad a húrt túlságosan megfeszíteni. — *Diese Hervorhebung [einer Person] erregt oder spannt hier unsere Erwartung:* E kiemelés itten várakozást költ (Ar: HátrPr. 56). — *Jmds Erwartung aufs Höchste spannen:* Valakinek kiváncsiságát a legnagyobb mértékben felcsigázni. — *Die Jugend sah mit gespannter Erwartung der versprochenen Unterhaltung entgegen:* Az ifjuság feszült várakozással nézett az igért mulatság elé (Baksay: GyÖ. II: 112). — *Mit gespannten Ohren:* Feszült figyelemmel. Fülhegyezve. — *Es ist Schade das schwache Füllen an die Deichsel zu spannen:* Kár a gyenge csikót a rúd mellé fogni (Népk. I: 227). — *Ins Joch spannen:* Igába fogni. — *Vor den Pflug spannen:* Ekébe fogni. — *Spanne die Pferde vor den Wagen:* Fogd be a lovakat a szekérbe. — *Ich bin sehr auf Nachricht gespannt, wie es dir geht:* Rendkívül kiváncsi vagyok rá, hogy foly a dolgod. — *Mit jemandem gespannt sein od. auf gespanntem Fusse sein:* Valakivel feszült viszonyban lenni. — *Nun steht der Fürst mit seiner Frau auf gespanntem Fusse:* A fejedelem most haragban van feleségével (Jók: ErdAr. III: 104). — *Wir haben gesehen, wie die Verhältnisse immer gespannter wurden: sehen wir nun, wie sie zum Ausbruch kamen:* Láttuk, mikép feszültek inkább és inkább e viszonyok; lássuk most, mikép értek kitörésre (Szász K: Széchenyi 54).

Spannung. — *Auf den Gesichtern der Anwesenden malte sich erwartungsvolle Spannung:* A jelenlevők arczain [arczán] feszült várakozás látszott (Jók: ErdAr. III: 31).

Sparen. — *Weder Aufwand noch Mühe sparen:* Sem költséget, sem fáradságot nem kimélni. — *Den Fleiss sparen:* Lomhán v. immel-ámmal cselekedni. — *Ich werde keinen Fleiss dabei sparen:* Nem fogom a fáradságot kimélni e munkában. — *Spare dein Prahlen!* Hagyj föl a dicsekvéssel! — *Spare deine Weisheit* (Sirach, 32, 6): Alkalmatlanul ne mutogasd bölcseségedet. — *Auf der Neige ist nicht gut sparen:* Késő fogytán a szűk költés (Erd.).

Sparsam. — *Dies macht mich sparsamer in seinem Lobe:* Ez (a körülmény) óvatosságra int az ő dicséretében. — *Er ist mit der Sache sparsam:* Szűken bánik a dologgal (Vers 143). — *Von dem Reste, so weit er reicht, lebt er still und sparsam:* Félre teszi, a mi kezében megmarad, hogy magát összehúzva éldegéljen (Kaz: BarnhM. 4: 3).

Spass. — *Da hört die Gemüthlichkeit od. der Spass auf:* Fele sem tréfa (NySz. Lehr 78). — *Dieser Spass ist zur Unzeit angebracht:* Ez a tréfa nem volt helyén. — *Nein, den Spass versteh' ich nicht:* Én az ilyen tréfát nem szeretem (Kaz: BarnhM. 3: 4). — *Das würde in was immer für einem civilisierten Lande der Welt nicht als Spass hingenommen werden:* Ez a világ akármelyik czivilizált országában sem menne tréfa számba (Jók: RRáby II: 1).

Spät. — *Es ist schon zu spät:* Már későre jár (az idő). — *Man jagt die Katze zu*

spät vom Speck, wenn er gefressen ist (Schrader 117): Késő bánat ebgondolat. — *Am späten Lebensabend:* Késő vénség(é)ben. Késő aggkor(á)ban. Élet(e) estéjén. — *Späte Reu ist selten treu (besser bewahrt als beklagt):* Késő bánat ebgondolat. Eső után késő vásár (szék. népdalban, Figyelő 1877. II. 156). Eső után köpönyeg. — *Dafür ist es zu spät:* Ez már idejét multa. — *Spät am Abend:* Öreg este. — *Erst später:* Csak később.

Spätherbst: Késő ősz; ősz utolja. — *Es war ein Abend im Spätherbst:* Késő őszi este volt (Jók: FGyém. I: 58).

Spaziergang. — *Ich will einen Spaziergang machen; ich will ein wenig Bewegung machen:* Elmegyek egyet járni (Nyr. I: 120).

Speck. — *Er sucht den Speck in der Hundehütte:* l. *Suchen.* — *Mit Speck fängt man Mäuse* (Schrader 125): Szemet hintenek, hogy a madarat megfogják (Dug: Pb. II: 174). Madarász sípszóval, a halász horoggal csal halat és madarat (uo.). — *Das gibt keinen Speck in die Erbsen:* Ez nem hajt semmit a konyhára.

Speckseite. — *Er lebt wie die Maus in der Speckseite (in Hülle und Fülle, in Saus und Braus,* Schrader 125): Borral mosdik, kolbászszal törülközik (Dug: Pb. II: 275). Torkig telik mindennel (271). Tejben-vajban fürösztik (268). Tejben-vajban fürdik (Erd.). Éli világát.

Speiche. — *Warum will er dem Verhängnis in die Speichen greifen:* Mit áll útjába a sorsnak? (Jók: ArEmb. III: 77).

Speise. — *Weder Speise, noch Trank konnte ihm munden:* Nem volt se éte, se ita (UngRevue VI: 694). — *Die Speisen anrichten:* Tálalni, felhordani az ételeket. — *Die Köchin trägt das Essen oder die Speisen auf:* A szakácsnő feladja az étkeket v. tálal. — *Etwas Speise zu sich nehmen:* Enni valamicskét. — *Er wirft die in dem Dorfwirtshaus bereiteten Speisen in sich hinein:* Siet belapátolni a parasztkorcsmáros készítette ételeket (Jók: FGyém. I: 62).

Speisen. — *Zu Mittag speisen:* Ebédelni. — *Zu Abend speisen:* Vacsorálni.

Spektakel. — *Zuletzt begannen sie zu singen und machten damit einen solchen Spektakel, dass sie beinahe das Comitatshaus in Alarm brachten:* Utoljára elkezdtek dalolni, olyan nótifikálást csaptak, majd felvették vele a vármegye házát (Jók: RRáby II: 108).

Sperling. — *Besser ein Sperling in der Hand, als hundert auf dem Dache:* Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. Jobb a látott, mint a látatlan (Nyr. I: 371). Jobb a biztos ma, mint a bizonytalan holnap (Nyr. XIII: 42). — *Die Sperlinge [die Spatzen] zwitschern es auf den Dächern* (Schrader 167); *die Gänse gagen davon* (uo.): Verebek róla csiripolnak (Erd: Közm. 8314). Azt már a verebek is csiripelik az ágon.

Sperren. — *Der Kutscher hat das Rad gesperrt:* A kocsis kereket kötött.

Spicken. — *Den Beutel spicken:* Megszedni magát.

Spiegel. — *Er wird meinen Brief nicht ans Fenster stecken od. nicht hinter den Spiegel stecken* (Schrader 15): Tudom, nem teszi ablakba a levelemet. — *Tag für Tag betrachtet man sich im Spiegel:* Minden nap nézgéli magát tükörben az ember (Vitk: Munk. I: 140).

Spiegelfechterei. — *Seine Tugend ist nur Spiegelfechterei:* Erénye merő szemfényvesztés.

Spiegeln. — *Jede dramatische Literatur bildet eine eigene Welt, in der sich alle Strömungen spiegeln, von denen ein Volk beeinflusst worden ist:* Minden nagy dráma-irodalom egy saját világot képez, mely kisebb mértékben feltükrözi mindazon hatások áradatait, melyek befolytak a népre (Ar: HátrPr. 172).

Spiel. — *Ich sehe, das Spiel steht so, dass auch mir eine Rolle darin zufällt:* Úgy áll, látom, a játék, hogy abban rám is jut szerep (Shak. II: 206). — *So sehr b e h e r r s c h t e er das erwähnte (Karten-) Spiel:* Annyira ura volt a mondott játéknak. — *Sein Spiel m i t jmd. h a b e n:* Vkit megjátszodtatni vagy megtréfálni. Vkiből bolondot űzni. — *Meinst du mit mir dein Spiel t r e i b e n zu können?* Gondolod, hogy belőlem játékot űzhetsz? (Bajza II: 161). — *Er treibt sein Spiel mit dem heiligsten:* Játékot űz a legszentebbel. — *Wenn er sich nicht gegen das Unglück wehrt, so i s t das Spiel v e r l o r e n:* Ha arczul nem fordúl a szerencse eleibe, nem viaskodik, rajta veszt (Fal: BE.) — *Der Soldat s e t z t s e i n L e b e n (od. Leib und Leben) a u f s Spiel:* A katona koczkára teszi v. koczkáztatja életét. — *Ich setze mein Leben aufs Spiel:* A

nyakamat koczkáztatom (Jók: ArEmb. I: 50). — *Seine ganze Macht aufs Spiel setzen*: Koczkára vetni minden hatalmát. — *Setze das Vaterland nicht leichtsinnig aufs Spiel:* A hazát könnyelműen koczkára ki ne tedd (Vör.). — *Selbst die Existenz der Nation war aufs Spiel gesetzt:* Még a nemzet létele is koczkán állt (Dalmady: Beszéd Tompáról, BHirl. 1886. 228). — *Damit das Interesse des Instituts nicht aufs Spiel gesetzt werde:* Nehogy az intézet érdeke koczkára kerüljön (BHirl. 1892. IX/27. 9). — *Er wird wohl einsehen, dass meine Regierung wiederum ausser Spiel sei:* Át fogja látni, hogy az én kormányomnak ezúttal sincs része a dologban (nem: ezúttal sincs a játékban, mint BHirl. 1892. XI/24). — *Lass mich aus dem Spiel:* Engem ne vonj v. keverj a dologba. — *Die Hand aus dem Spiel lassen:* Vmiből magát kivonni, bele nem avatkozni a dologba. — *Die Hand im Spiel haben:* Vmely dologban részesnek lenni. — *Ein Erzschurke, der bei allen diesen verbrecherischen Umtrieben die Hände mit im Spiel gehabt hat:* Czímeres gazember, kinek mind eme bűnös cselekedetekben része volt. — *Er mengt sich ins Spiel seiner kleinen Enkel:* Játékba vegyül a kis unokákkal (Nyilas S: Öreg ember).

Spielball. — *Wir sind wie ein Spielball in den Händen der Götter:* Játékszerek vagyunk az istenek kezében.

Spielen. — *Jmdm einen Betrug spielen:* Vkit kijátszani. — *Karten spielen:* Kártyázni. — *Hast du gewürfelt oder Karten gespielt?* Koczkát, kártyát játszottál-e? (NySz.). — *D. spielte mit grossem Glücke; er spielte immer ein prachtvolles Blatt:* D. nagy szerencsében volt; fölségesen járt a kártyája (PHirl. 1886. 235. tárcza). — *Farben spielen:* l. *Schillern*. — *Er spielt den Herrn:* Urat játszik (Nyr. VI: 82). Adja az urat. — *Spielen, sich auf einem Instrumente hören lassen, z. B. auf der Violin spielen:* Játszani vmely muzsikán [hangszeren], muzsikálni, pl. hegedülni (Márton: Lat. 376). — *Den Kranken spielen:* Betegséget tettetni v. színlelni. — *Den Unwissenden spielen* (Schopenh: Gracian 120. max.): Úgy viseli magát, mint ha nem tudná (Fal.). A tudatlant adni. — *Er spielt seine Person gut:* Jól játszsza a szerepét. — *Er spielt eine lächerliche Person:* Nevetséges szerepet játszik. — *Höre nur, Paul; dem Wirthe hier müssen wir einen Possen spielen:* Hallod-e Pál, ezen az átkozott fogadóson csínyt kell ejtenünk (Kaz: BarnhM. 1: 12). — *Seine Rolle gehörig spielen:* Szerepét jól betölteni. — *Eine wichtige, ernste Rolle spielen:* Fontos szerepet vinni. — *Mein Gemahl soll mir nie einen Streich spielen:* Férjem nem ejthet rajtam csinyt (Kaz: BarnhM. 5: 12). — *Mit einem spielen, wie die Katze mit der Maus* (cattus sæpe satur cum capto mure jocatur, Schrader 116): Úgy játszani valakivel, mint macska szokott az egérrel (Ar: Tetemrehívás). — *Timár hat hier wieder seinen Concurrenten einen bösen Streich gespielt:* Timár nagyon gonoszul tréfálta fel a versenytársait (Jók: ArEmb. II: 121). — *Wo man den Zigeunern aus grösserer Nähe zuschreien kann, was für ein Stück sie spielen sollen:* A honnan legközelebb lehet odarikkantani a czigánynak, hogy kinek a nótáját húzza? (Jók: RRáby I: 267). — *Ein bleicher, bejahrter Mann, dessen langer blonder Schnurrbart schon ins Graue spielt:* Egy sápadt, hajlott korú ember, kinek hosszú szőke bajusza őszbe látszik már csavarodni (Jók: ErdAr. I: 11). — *Er spielt mit dem Eid:* Ő az esküt tréfaságnak tartja. — *Jmdm etwas aus den Händen spielen:* Vmit észrevétlenül kicsenni vkinek a kezéből. — *Wer spielen will, muss aufsetzen:* Ki nem játszik, se nyer, se veszt. Ki játszani akar, fel is kell tennie (Erd.). — *Endlich kann er sich nach Lust satt spielen:* Valahára kijátszhatja magát kedvére (Jók: FGyém. V: 76).

Spiess. — *Auf den Spiess stecken:* Nyársra vonni vagy húzni (Márton: Lat. 146). Felnyársalni.

Spiessen: Nyársba vonni. Felnyársalni. — *Einen Schmetterling auf die Nadel spiessen:* Egy lepkét tűre szúrni (Jók: ArEmb. III: 155). — *Jmd. an einen Pfahl spiessen:* Vkit karóba húzni. — *Der eine hatte bereits seine Lanze eingelegt, um den kleinen daran zu spiessen:* Az egyik már neki mérte a dárdáját a kis porontynak, hogy feltűzi rá (Jók: RRáby II: 183).

Spiessruthe. — *Spiessruthen laufen:* Ostor hegyet futni (ha valakit ostorral vernek és fut, Nyr. II: 85). Vesszőt futni (NySz.). Farmatringot futni (NySz.).

Spinnen. — *Man spinnt Ränke gegen mich:* Ármányt szőnek ellenem (Jók: ErdAr. III: 102). — *Man kann keine Seide dabei spinnen:* Nincs sok haszna belőle az embernek. Az ember semmit sem ér vele. — *Es ist kein Fädchen (od. nichts ist) so fein gesponnen, es kommt doch endlich an die Sonnen:* Semmit se lehet úgy eltitkolni, hogy előbb-utóbb napfényre ne jőjjön (vö. *Sonne*).

Spitz. — *Es fragte sie Ivan mit spitzer Betonung:* Élkereső faggatással kérdezé Iván (Jók: FGyém. II: 137).

Spitzbube. — *Ein notorischer Spitzbube:* Czímeres gazember.

Spitze. — *Die Spitze des Messers:* A kés hegye. — *Einem die Spitze bieten (eigentlich: die Spitze des Schwertes entgegenhalten, d. h. einer Person kämpfend entgegentreten, es mit ihr aufnehmen wollen,* Schrader 187): Szembe szállni vkivel. Síkra szállni vki ellen. — *An der Spitze:* A csúcson; a vezérhelyen, az (államnak, küldöttségnek stb.) élén. — *Er, der Befehlshaber, stellte sich selber an die Spitze der Sturmcolonne:* Vezető létére maga állt a rohamcsapat élére (Jók: EnyémT. II: 29). — *Nun stelle dich an die Spitze deines Heeres:* Most állj hadsereged élére (Jók: FehérR. 143). — *Nun stehen meine Angelegenheiten so auf der Spitze:* Élin állanak ügyeim (Jók: ErdAr. I: 71). — *Du stellst die Sache auf die Spitze:* Te élére állítod a dolgot. — *Bald ist die Strophe mit einer längern, schwerern Zeile, wie mit einer Barriere, verrammelt, bald läuft sie in eine Spitze aus, wie eine Pyramide:* A versszak majd egy hosszabb, nehezebb sorral, mintegy korláttal záródik be, majd hegybe fut össze, mint a pyramis (Ar: HátrPr. 18).

Spitzen. — *Spitze nur das Maul darauf:* Fend rá a fogadat (NySz.). — *Die Ohren spitzen:* Hegyezni a fülét. Résen tartják a fülöket (NySz.).

Spitznamen. — *Allen seinen Schäfergehilfen gab er Spitznamen, die ihr ganzes Leben lang an ihnen haften blieben:* A bujtárjait mind elbérmálta csúfnévre, a mi azután azokon holtig rajtok száradt (Nyr. VIII: 85).

Splitter. — *Er sieht den Splitter nicht im eignen Auge:* Mást orvosol, maga beteg (Erd.). — *Er zermalmt sie in Splitter:* Összetöri pozdorjává (Jók: ArEmb. IV: 63).

Splitterlein. — *Mancher hat einen Balken in seinem Aug' und will einem andern ein Splitterlein ausziehen:* A szálkát meglátjuk másokban, magunkban a temérdek gerendát sem (Faludi NySz.). Bagoly mondja verébnek: nagyfejű (Közm.). Vak nevet sandát (NySz.). A ki a bénát neveti, maga ne sántikáljon, Faludi (NySz.).

Splitterrichter. — *Er ist ein Splitterrichter:* Kákán keres csomót (NySz.). — *Sei kein Splitterrichter:* A csöpün csomót, tojásban szőrt ne keress (Dug: Pb. II: 146). (L. *Silbenstecher.*) — *Er ist ein rechter Splitterrichter und hat überall etwas auszusetzen:* Olyan kötekedő, hogy még a kákán is görcsöt talál (Nyr. VIII: 277). A kákán is csomót keres. A kákán is görcsöt lél (VII: 275).

Splitterrichterisch. — *Doch wozu die Aufmerksamkeit noch mehr ermüden? Der Leser findet ohnedies die schönen Stellen, und unsere Kritik mag bereits allzu splitterrichterisch erscheinen:* De minek fáraszszuk tovább a figyelmet? Az olvasó úgy is megleli a szép helyeket, s bírálatunk már eddig is nagyon hibakeresőnek tünhetik föl (Ar: HátrPr. 67).

Sporn. — *Dem Pferde die Sporen geben:* A lovat sarkantyúzni (Vers. 180). — *Er gab seinem Pferde die Sporen und sprengte davon:* Avval sarkantyúba kapva a lovat, elkezdett vágtatni (UngRevue VI: 691). — *Innocenz verlor kein Wort weiter; er gab seinem Pferde die Sporen:* Több szót nem vesztegetett rá Incze, sarkantyúba kapta paripáját (Jók: EnyémT. III: 70). — *Sie geben ihren Rossen die Sporen:* Sarkantyúba lovat vesznek (Ar: Rege a csod. Dug: Pb. I: 261).

Spott. — *Er trieb Spott mit mir:* Csúfot űzött belőlem. — *Man spricht mit Spott und Hohn von einem armen Unglücklichen:* Csúfra emlegetnek egy szegény boldogtalant (Csokonai: A tihanyi ekhó).

Spotten. — *Die Bora lässt sich nicht spotten:* A Bóra nem hagyja magát kigúnyolni (Jók: ArEmb. I: 56). — *Es spottet aller Beschreibung. Es geht über alle Beschreibung:* Leírhatatlan. — *Das Übel spottet der Kunst der Ärzte:* A baj kifog az orvosok tudományán.

Spottgeld, Spottpreis. — *Etwas um ein Spottgeld (um einen Spottpreis) ver-*

kaufen (um es sich vom Halse zu schaffen): Vmit potom áron adni el. — *Die übrigen werden zu Spottpreisen losgeschlagen:* A többit potom áron adják (Jók: ArEmb. V: 81).

Spöttisch. — *Den Mund spöttisch verziehen:* Ajkát gúnyosan félrehúzni.

Sprache. — *Bildliche Sprache:* Képes beszéd. — *Jókai hat eine reiche Sprache:* Jókainak nagy szóbősége van. — *Die Sprache vergeht mir:* Eláll a szavam. — *Die Sprache versagte ihm:* Szóhoz sem tudott jönni [jutni] (Jók: ErdAr. III: 71). — *Er führt eine verwegene Sprache mit uns:* Vakmerően beszél velünk. — *Wenn das Vaterland diese Sprache mit dir führte:* Ha a haza ezt mondaná neked. — *Sobald ich nach Unterdrückung der Thränen die Sprache wieder gewann:* Mihelyt könnyeimet elfojtottam és ismét szóhoz juthattam. — *Unsere heimische Sprache konnten sie nur halb und halb radebrechen:* Hazánk nyelvét félbe harmadába némileg törték (Kuthy: Hazai Rejt. 38). — *Das Entsetzen raubte ihr die Sprache:* Rémültében megbénult lelke nem hagyta szóhoz jutni (Jók: ErdAr. III: 85). — *Wer der Sprache nicht mächtig war, konnte sich gar nicht denken, worum es sich handelte:* Nem lehetett ezt kitalálni, a ki nem értette a nyelvet, a min a beszéd folyt (Jók: RRáby II: 184). — *Jmd. an der Sprache erkennen:* Vkit hangjáról megismerni. — *Mit dem sie allein in ihrer Sprache sich unterhalten kann:* A kivel egyedül tud saját nyelvén beszélni (Jók: ArEmb. II: 18). — *Heraus mit der Sprache:* Beszélj! mondd ki, a mit akarsz! — *Ich gehe frei mit der Sprache heraus:* Én nyiltan kimondom, a mit gondolok. — — *Man durfte derlei vor ihr gar nicht zur Sprache bringen:* Szóba sem lehetett azt előtte hozni (Jók: EnyémT. III: 146).

Sprachlos. — *Ich werde sprachlos:* Elnémulok. Torkomon akad a szó.

Sprechen. — *Wenn ich sprechen dürfte:* Ha szabad volna nekem is szót emelnem (Jók: RRáby I: 50). — *Unlust und Verzweiflung sprach aus Aller Blicken:* Mindnyájuk szeméből kedvetlenség és kétségbeesés volt olvasható. — *Heute hab' ich meinen Freund gesprochen:* Ma beszéltem barátommal. — *Recht sprechen:* Ítéletet mondani. Ítélkezni. Törvényt látni v. tenni. — *In dieser complicierten Angelegenheit hätte der Pfarrer es gern gesehen, wenn ein stärkeres Genie anstatt seiner Recht gesprochen hätte:* Ebben a complicált ügyben nem bánta volna [a pap], ha erősebb genius tesz igazságot (Jók: FGyém. II: 23). — *Der Kommissär spricht jene Sprache geläufig:* A biztos azt a nyelvet folyékonyan beszéli (Jók: ArEmb. I: 19). — *Du hast ein schlimmes Wort gesprochen!* Gonosz szót ejte szád! (Szem: Zr. 3: 5). — *Sie sprachen in gedämpftem Tone:* Lefojtott hangon beszéltek (Jók: ArEmb. I: 115). — *Die spanischen Diebe sprechen in halben Kreuzern:* Azok a tolvaj spanyolok félkrajczárokban beszélnek (Jók: Ar. Emb. V: 91). — *Sie hat mir ausdrücklich verboten, mit Ihnen zu sprechen:* Nagyon rám parancsolt, hogy szóba ne álljak őrnagy úrral (Kaz: BarnhM. 5: 3). — *Es wird stark davon gesprochen:* Széltiben jár a híre, hogy . . . — *Das Gespräch wurde lückenhaft, und ich wollte schon vom Wetter sprechen:* Hézagos lett a dialogus [a párbeszéd], s én már az idővel akartam előállni (KisfK: VígBesz. 155). — *Was sprichst du dazu?* Mit szólsz (te) hozzá? Mi erre a te véleményed? — *Sprich nicht zu mir in solchen Stunden* (Dóczi): Ne szólíts ekkor (Pet: Ne bántson az meg). — *Offen gesprochen:* Őszintén szólva. — *Er spricht ohne zu bedenken, was er sagt:* Esze híre nélkül ereszti meg nyelvét (NySz.). — *Endlich sagte Theudelinde, als sie wieder sprechen konnte:* Végre megszólalt Theudelinda, midőn szavainak urává tudott lenni (Jók: FGyém. III: 116). — *Er ist nicht zu sprechen:* Nem lehet vele beszélni. — *Gut auf jemanden zu sprechen sein:* Kegyelni, szeretni vkit. — *Der Geistliche ist nicht besonders gut auf dich zu sprechen, seit du seinen Terenz mitgenommen und ihn nicht wieder zurückgegeben hast:* Téged ugyan áld a pap, hogy a Terentiusát elvitted és nem adtad haza (Jókai). — *Schlecht auf jemanden zu sprechen sein:* Vkire haragudni. — *Er sieht seinem Vater sprechend (oder zum Sprechen) ähnlich:* Szakasztott édes atyja (Jók: FehérR. 201). — *Jmd. sprechend ähnlich malen:* A megszólalásig hűen festeni vkit.

Sprengen. — *Die Riegel sprengen:* Feltörni a zárt. — *Ein Wild aus dem Lager sprengen:* A vadat fekvőhelyéből felverni. — *Über einen Graben sprengen:* Az árkon átugratni v. átszöktetni, átrugtatni. — *Der alte Amtmann kam auf die Nachricht hereingesprengt* (Goethe: Werthers Leiden): Vágtatva jött be erre a hírre az öreg tiszttartó.

Springen. — *Basta liess ganz Torda über die Klinge springen:* Básta egész Tordát kardra hánytatta volt (NySz.). — *Sie mussten alle über die Klinge springen:* Valamennyit kardra hányták. — *Über die Klinge springen lassen:* Kard élére hányni — *Er sprang zur Seite:* Megugrott előle (Jók: FGyém. I: 20). — *Er sprang auf ihn zu:* Nekiugrott. — *Es springt in die Augen:* Szembetűnő, szemmel látható, szembe szökik, világos.

Springinsfeld. — *Dazumal war ich auch noch so ein Springinsfeld, wie du:* Még akkor én is olyan ugrifüles legény voltam, mint te (Jók: Lenczi Fr.).

Sprossen. — *Aus alten Gräbern sprosst das Grün:* Fű kizöldül ó sírhanton (Ar: BH. 6: 1).

Spruch. — *Kraft ritterlichen Spruchs:* Bírói határozat értelmében. — *Die Sache steht auf dem Spruch:* Az ügy a bíróságnál van. — *Eine Sache zum Spruche bringen:* Vmely dolgot itéletre bocsátani.

Sprühen. — *Timars Augen sprühten Feuer:* Timár szemei szikrákat szórtak (Jók: ArEmb. V: 114). — *Funken sprühen:* Szikrákat hányni (NySz.). — *Dem unglückseligen Adlatus sprühte es grün und gelb vor den Augen:* A szerencsétlen adlatusnak kék-zöld karikát hányt már a szeme az éhségtől (Jók: RRáby II: 214).

Sprung. — *Bei jedem Knall und Krach entsteht ein glitzernder Sprung:* Minden durranásnál egy-egy csillámló repedés támad (Jók: ArEmb. V: 71). — *Ich stehe auf dem Sprung mich wieder zurückzuziehen:* Most szándékozom ismét viszszavonulni. (V. ö. *Satz*).

Spuken. — *Im Schloss spukt ein Geist od. geht ein Geist um:* Kisértet jár a várban. — *Es spukt bei ihm (im Kopfe):* Nincsenek otthon az emeleten.

Spur. — *K e i n e Spur!* Szó sincs róla. — *Wovon auf den neuesten Karten noch keine Spur zu finden ist:* Minek a legutóbb készült térképeken még nyoma sincsen (Jók: ArEmb. I: 80). — *Keine Spur ist mehr von ihm zu finden:* Hírehamva is oda van talán (Magy. és a Nagy Világ VI: 142). — *Von Religion ist keine Spur zu sehen:* A religiónak csak nyomdoka sem látszik (NySz.). — *V o n diesem Volk ist jede Spur v e r s c h w u n d e n:* E népnek teljesen nyoma veszett. — *Es ist keine Spur (davon) v o r h a n d e n:* Híre-hamva sincsen. Sem hírök, sem hamvok (Kovács: FarsKal. 59). Híre pora sincsen. — *V o n etwas die Spur a u f f i n d e n. Einer Sache auf die Spur kommen:* Nyomára akadni vminek. — *Niemand wusste meine Spur a u s f i n d i g zu m a c h e n:* Senki sem bírta nyomomat kiszaglászni (Jók: ArEmb. I: 155). — *Nichts b e z e i c h n e t s e i n e s L e b e n s Spur:* Nem jegyzi semmi léte nyomdokát (Szem: Zr. 1: 2). — *Er h i n t e r l ä s s t keine Spur:* Semmi nyomot nem hagy (NySz.). — *Man v e r f o l g t e seine Spur:* Nyomozták. — *Als die Verfolger ihre Spur v e r l o r e n hatten:* Mikor [ők] az üldözők elől nyomot vesztettek (Ar: Próz. 247). Mikor az üldözők nyomukat vesztették. — *Ich will meine Leser a u f die Spur f ü h r e n):* Az olvasókat nyomába igazítom (NySz.. — *Du h i l f s t meinen Verfolgern auf meine Spur:* Te üldözőimet nyomomba igazítod (Jók: ArEmb. V: 119). — *Er ist nie auf seine Spur g e k o m m e n:* Nem jött [nem akadt] nyomára soha (Jók: ArEmb. I: 142). — *Etwas b i s a u f d i e l e t z t e Spur v e r t i l g e n:* Vmit teljesen kiirtani, hogy nyoma se maradjon. — *D u r c h solche Spuren pflegt man z u r Q u e l l e des Verbrechens zu g e l a n g e n:* Ily nyomok vezetnek a bűn kútfejére.

Spüren. — *So wie er in das Wartezimmer eintrat, spürte er einen Geruch, der ihm so bekannt vorkam:* A mint belépett a várakozó terembe, valami ismerős szag ütötte meg az orrát (Jók: RRáby II: 2).

Spurlos. — *Das Mädchen war spurlos verschwunden:* Se híre, se hamva nem volt a leánynak (Jók: ErdAr. II: 56). Híre-hamva eltünt. Elveszett, híre sincs (NySz.). — *Der Briefträger ist spurlos verschwunden:* Híre sincs, nyoma sincs a levélvivőnek (Ar: Szilágyi Erzsébet). Híre-nyoma sincsen. — *Vor zwei Jahren sind sie entflohen und sind seitdem*

spurlos verschwunden: Két évvel ezelőtt megszöktek, s azóta nyomok veszett.

Stab. — *Den Stab brechen über jemand* (Schrader 286): Pálczát törni vki fölött (Ar: Próz. 91). Elitélni vkit. — *Seinen Stab weiter setzen:* Tovább menni egy házzal. — *Sich auf einen Stab lehnen:* Botra támaszkodni.

Stachel. — *Der Tod hat für mich seinen Stachel verloren:* A halál reám nézve elvesztette fulánkját v. keserüségét. — *Der ihm den schrecklichsten Stachel der Eifersucht in's Herz gebohrt:* A féltés legfájóbb tövisének hegyét törve benn szívében (Jók: ErdAr. III: 56). — *Gegen den Stachel löcken:* Az ösztön ellen rugódozni (NySz.).

Stadt. — *Eine Stadt erobern:* Várost bevenni (Fin.). — *Vor der Stadt liegen:* Megszállva tartani a várost.

Stadtgespräch. — *Ich bin das allgemeine Stadtgespräch:* Engem hordoz meg v. hurczol meg a város a nyelvén.

Stall. — *Den Stall ausmisten:* Az istállóból kihordani a ganajt. Az istállót kitisztítani.

Stamm. — *Es ist mit ihm der ganze Stamm ausgestorben:* Kihalt vele az egész törzs.

Stammen. — *Woher stammt dieser Mensch?* Honnan származott v. szakadt (ide) ez az ember?

Stämmen. — *Den Fuss gegen die Wand stämmen:* Lábát a falnak feszíteni v. szegezni.

Stampfen. — *Er stampft vor Zorn mit den Füssen:* Tombol v. toporzékol mérgében (Lehr 24).

Stand. — *Stand h a l t e n:* Helyt állni, megállani, megállani a sarat. — *Er hält Stand, wie der Hase bei der Trommel* (Schrader 138): Bátor mint nyúl az agarak előtt (Dug: Pb. I: 148). — *Drin im Serail wusste niemand etwas vom Stand der äussern Dinge:* Benn a szerályban senki sem tudott a külső dolgok állásáról semmit (Jók: FehérR. 106). — *Er h a t einen s c h w e r e n Stand:* Sok nehézséggel v. akadálylyal kell küzködnie. — *Stand h a l t e n:* Megállani a sarat. Helyt állni. — *Er musste ihm Stand halten:* Nem térhetett félre neki (Jók: ArEmb. IV: 127). — *So viel zu arbeiten b i n ich nicht i m Stande:* Annyit dolgozni nem győzök v. nem birok. — *Die österreichische Regierung wäre im Stande od. in der Lage gewesen einen Tarif-Krieg hervorzurufen:* Az osztrák kormánynak módjában állott volna a tarifa-háború előidézése. — *Meine Güter wären in besserm Stande, wenn du sie verwaltet hättest:* Jobb karban volna jószágom, ha gondját te viselted volna (Vers. 40). — *Ein Haus in g u t e m Stande erhalten:* Vmely házat jó karban tartani. — *In Stand s e t z e n:* Használható karba állítani, helyre állítani. Jó karba tenni. — *Z u stande b r i n g e n:* Létre hozni. Nyélbe ütni vmit. — *Mündlich bringt man so was schwer zu stande. Mündlich fällt einem so was sehr schwer:* Ilyes dolog úgy élő szóval nehezen megy (Kovács: FarsKal. 34). — *Zu Stande k o m m e n:* Létesülni. Előállani.

Standpunkt. — *Wir befinden uns auf einem und denselben Standpunkt:* Egy hajóban evezünk (TanárKözl, XXV. 789). Egy malomban őrlünk (uo.). — *Sie wird nie von dem Standpunkt des gleichaltrigen Mannes aus betrachtet (Brandes: Lit. des neunz. Jahrh. V: 197):* Sohasem a vele egykorú férfi álláspontjából (v. -ról) tekintik (őt).

Stange. — *Einem die Stange halten: 1. (um ihm im Augenblick der Gefahr beizuspringen,* l. *Zeitschr. für d. deutschen Unterricht V: 23):* Vkit támogatni, gyámolítani, segíteni. Vkinek pártját fogni. *2. (ihm das Gleichgewicht halten, ihm gewachsen sein, Schrader 43):* Felérni vkivel. Mérkőzhetni vkivel. — *Bei der Stange bleiben* (Schrader 239): Nem rúgni ki a hámból. Rúdnak állani. — *Über die Stange schlagen:* Kirúgni (a hámból). Rakonczátlankodni.

Stark. — *Eine starke Familie:* Sok tagból álló család. — *Ein starkes Gefolge:* Nagyszámú kiséret. — *Er machte ihre Zahl noch einmal so stark:* Megkétszerezte számukat. — *Es regnet, blitzt stark:* Nagyon (erősen) esik, villámlik. — *Es wird stark davon gesprochen:* Sokat beszélnek róla. — *Ein stark besuchter Wallfahrtsort:* Sűrün látogatott búcsujáró hely. — *Doppelt hält stärker:* Sok rétü kötél nehezen szakad (Dug: Pb. II: 105).

Stärke. — *Im Gebet Stärke finden:* A fohászkodásból erőt meríteni. — *Seine Stärke fühlen:* Bízni önerejében.

Starr. — *Starr vor Frost:* Megdermedt, meggémberedett. Megdermedve. Derme-

dezve. — *Starr vor Furcht wurden alle seine Glieder:* Félelmetes zsibbadtság állta el minden tagjait (Jók: Hétközn. II: 58). — *Er blickte Teleki starr an:* Merően tekinte Teleki Mihályra (Jók: ErdAr. III: 61). — *Starr nach der Richtung hinblickend:* Merően bámulva azon táj felé (Jók: ErdAr. III: 8).

Starren. — *Jener blickt schief, starrt finster in die Leere:* Az görbén a semmibe nézett (Ar: BH. 7: 21). — *Er starrte vor sich hin:* Elmeresztette a szemeit (Jók: ArEmb. III: 87). — *Seine Augen schienen in die Ferne hinauszustarren:* Szemei mereven látszottak a távolba bámulni (Jók: ErdAr. II: 76).

Statt. — *An seiner Statt od. Stelle:* Helyette. Az ő helyén. — *Statt in den Krieg zu ziehen:* A helyett, hogy a háborúba indulna (v. indultak volna stb.). — *Diese Unternehmung soll dir glücklich von statten gehen:* Ügyekezetednek szerencsés kimenetele legyen (Vers. 202). Vállalatod jól sikerüljön. — *Jmdm zu Statten kommen:* Vkinek javára lenni, használni. Kapóra jönni. — *Die Processangelegenheit wurde daher sehr compliciert, was derselben nicht zustatten kam:* Ennélfogva nagyon complicált lett a pöreset, a mi annak nem vált javára (Jók: RRáby I: 240).

Stattfinden. — *Weder das eine, noch das andere fand statt:* Sem az egyik, sem a másik nem történt (nem így: sem az egyiknek, sem a másiknak nem volt helye, mint MSalon IX: 342). — *Im ganzen langen Stücke findet kein Scenenwechsel statt:* Az egész hosszú darabban nem történik színváltozás v. nem változik a szín. — *Das kann nicht stattfinden:* Az nem történhetik meg. — *Stattfinden lassen:* Vmit elfogadni, helyt adni vminek.

Statuieren. — *An ihnen muss man ein Exempel statuieren:* Azokon kell példát szolgáltatni [v. mutatni] (Jók: RRáby I: 124).

Staub. — *Der Staub legt sich:* Elül a por. — *Der Wind wirbelt den Staub auf:* Port ver a szél. — *Dieser Ausspruch wirbelte viel Staub auf:* Ez a mondás (v. kijelentés) nagy zajt ütött. — *Jmdm Staub in die Augen streuen:* Vkinek port hinteni a szemébe. — *Er entrang sich dem gemeinen Staube:* A közrendnek porából kiemelkedett (Faludi, NySz.). Nevét kivívta mély porából. — *Sich aus dem Staube machen:* Elinalni, elosonni, ellábalni, elkotródni, kereket oldani, fölkerekedni. Elhordani, vinni az irhát. Odább állni. Előbb állni a lőcscsel (Dug: Pb. 9). — *Um seinetwillen haben wir uns aus dem Staub gemacht:* Az elől vesztettünk most útat (Jók: ArEmb. I: 51). — *Die Segel gehisst! und hallo sich aus dem Staube gemacht!* Illa berek, nádak erek, szélről kötötte a derest, avval aló (Ung. Revue VI: 483). — *Gemächlich mag der Wurm im Staube liegen:* Féreg szeressen porban fetrengőzni (Szem: Zr. 5: 2). — *Die staatliche Autorität war in den Staub geschleift:* Az állami tekintély meg volt hurczolva (Apponyi besz. 1892. IX/25). — *Lass' dich in den Staub nicht treten, so du der hehrste bist:* Király ne tapodtasd magad önkint porba (Ar: BH. 10: 20). — *Das Unglück zerrt ihn in den Staub:* Porban forgatja a gonosz szerencse (NySz.). — *Wollen Sie mein fünfzigjähriges Wirken so in den Staub zerren?* Ilyenekkel akarja ön az én félszázados működésem eredményét porba rántani? (Főv. Lapok XXIII: 509).

Staubkloss. — *Du fühlloser Staubkloss:* Érzéketlen sáralkotmány! (Jók: ArEmb. IV: 133).

Staubwolke. — *Es erhebt sich eine Staubwolke von unsern wilden Verfolgern aufgewirbelt:* A por felhőzik, kavarog, vad üldözőink fölverik (MSzalon III: 297).

Staunen. — *Er vergass den Mund offen vor lauter Staunen:* Elállott a szeme szája a nagy csudálkozásba[n] (Nyr. I: 456). — *Zum Schrecken des Volkes, zum Staunen der Welt:* Népek rémületére, világ csodájára (Jók: ErdAr. III: 134). — *Alle Heereshaufen sieht staunend er zerstoben:* Seregek bomlását szemlélte csodával (Ar: BH. 4: 42).

Stechen. — *Weder gehauen, noch gestochen:* Se füle, se farka. — *Ihn sticht der Hafer (ihm ist zu wohl, er ist übermüthig):* Nem fér meg a bőrében (Aljasan: Lóhatnékja van). — *Die ausgespielten Karten stechen:* El-elütni a hívásokat (Jók: Húsz év mulva). — — *Jmd aus dem Sattel stechen od. werfen:* Kiütni vkit a nyeregből. — *Das Stammhaus der armen Wittwe*

stach unserm grossen Herrn in die Augen: A szegény özvegynek ősi háza szúrta a szemét a nagy úrnak (Jók: Erd. Ar. III: 59). — *In die (hohe) See stechen:* Tengerre szállani. A nyilt tengerre hajózni. — *Es sticht mich in der Brust:* Szúrás van a mellemben. Szúrást érzek a mellemben. — *Ich habe mich an Nesseln gestochen:* Megcsípett a csalán. — *Stechender Sonnenschein:* Verő nap. Égető nap.

Stecken (főnév). — *Er liess den Stecken fahren:* Elvesztette v. elbocsátotta v. kiejtette kezéből a botot.

Stecken (ige, intransitiv). — *In den Federn stecken:* Az ágyban lenni (Fin.). Ágyban heverni. — *Im Gefängnis stecken:* Fogságban lenni. Fogva lenni. — *Er steckt in keiner guten Haut (in einer schlechten Haut):* Rossz bőrben van (Erd.). — *Ich möchte nicht in seiner Haut stecken:* Nem szeretnék a bőrében lenni. — *Es stecken in deinem Herzen die sieben Dolche der Muttergottes:* Az istenanya hét tőre van a szívedbe verve (Jók: ArEmb. IV: 78). — *Bis über die Ohren in Schulden stecken:* Nyakig úszni az adósságban. — *In diesem Weibe steckt ein Teufel:* Ördög lakik ebben az asszonyban. — *Sie stecken unter einer Decke:* Egy gyékényen árulnak (NySz.). — Egy követ fujnak (Nyr. IV: 555). Egy hajóban eveznek (NySz.). Egy kádban lugoznak (Nép). — *Sie stecken nicht alle unter einer Decke:* Nem mind egy húron pendül (NySz.). — *Immer zu Hause stecken:* A kemenczénél kuksolni, a házból ki se lépni. — *Stecken bleiben:* Bennrekedni; bennsülni. — *Der Wagen bleibt stecken:* Megsülyed a szekér (Ar.). — *Unterwegs trafen sie mit einem Wagen zusammen, der im Moraste stecken geblieben war:* Az útfélen egy szekeret találnak, mely el van akadva a degetben (Jók: EnyémT. III: 61). — *Ich blieb im Moraste stecken:* Ide ragadtam (a szekeremmel) a sárba (Jók: EnyémT. III: 66). — *Das Wort ist ihm im Munde stecken geblieben:* Torkán akadt a szó. Szájába ragadt a szó. — *Jedes weitere ruhmredige Wort blieb ihm im Halse stecken:* Félbeszakadt a szájában a további dicsekedés (Jók: ArEmb. I: 73). — *Es bleibt ihm etwas in der Kehle stecken:* Torkán akad vmi (NySz.). — *Er blieb in seiner Ansprache stecken:* Belemaradt a mondókájába (Jókai). — *Eine Stunde sprach er ohne stecken zu bleiben:* Egy óráig beszélt fönnakadás v. akadozás nélkül. — *In der Brühe stecken lassen:* Csávában hagyni valakit. Cserben hagyni.

Stecken (transitiv). — *Wie du weisst, pflegt sich mein Vater die Feder hinter's Ohr zu stecken; auch ich habe diese Gewohnheit angenommen:* Tudod, atyám pennáját füle mellé dugja; én is ezen szokást vettem fel (KisfK: VígBesz. 56). — *Abraham steckte die Schrift in seine Handtasche und weinte dabei, wie eine Dachtraufe:* Ábrahám eltette az írását a tarsolyába és sírt mellette [helyesebben: a közben] mint egy házeresz (Jók: RRáby I: 68). — *Viel Geld in etwas stecken:* Vmibe sok pénzt verni (beleverni, fektetni). — *Sie hat den Ring an den Finger gesteckt:* A gyűrűt az ujjába húzta v. tette. Felhúzta a gyűrűt az ujjára. — *Ein Haus in Brand stecken:* Házat felgyujtani. — *Man hat ihn in's Loch gesteckt:* Hüvösön van a párnája: tömlöczben van (Nyr. I: 324). — *Sich in die Sonntagskleider stecken:* Vasárnapi ruhába bújni. Ünneplőbe öltözni.

Steckenpferd. — *Das ist sein Steckenpferd:* Mindig azon lovagol (Erd.). — *Jeder hat sein Steckenpferd:* Minden embernek van vesszőparipája (bogara). — *Sich auf ein Steckenpferd setzen:* Vesszőparipán lovagolni.

Stegreif. — *Aus dem Stegreif reden:* Rögtönözve (hasból) beszélni.

Stehen. — *In die Höhe stehen:* Felfelé állani, felállani, fennállani (Márton: Lat. 111). — *So lange die Welt steht:* Míg a világ világ lesz. — *Seinen Mann stehen od. stellen:* Helyt állani. Kitenni magáért. Megállani a sarat. — *Dieser wollte, als er an Bord kam, niemandem Rede stehen:* Ez, a mint a hajóra érkezett, szóba sem állt senkivel (Jók: EnyémT. III: 97). — *Auf dies Verbrechen steht der Galgen* (Schrader 268), *od. der Tod:* Akasztófa v. halál van erre a bűnre szabva. — *Es stand bei mir, dies Unglück zu verhüten:* Ezen csapást gátolni rajtam állott (Szenvey: Messzinai Hölgy 148). — *Damals stund es bei Etzel ganz allein. Ob er allein'ger König der Hunnen mochte·

sein: Akkor már csak Etelén álla, maradni a népnek egyedül királya (Ar: BH. 4: 36). — *Es steht nicht dafür jetzt hinzugehn:* Nem érdemes most odamenni. — *Für den Schaden stehen:* Felelni a kárért. Elvállalni a kár megtérítését. — *Es steht eine Sache in scharfen Gegensatz zu etwas:* Vmi vmivel éllel áll össze (NySz.). — *Er steht im Geruch der Heiligkeit:* Szent hírében áll. — *Im zehnten Jahre stehen:* Tizedik évében lenni v. járni. — *Es steht etwas in meiner Macht:* Hatalmamban van vmi. Megtehetem. — *Ihr, in deren Macht es steht Mohameds Reich zu erhalten:* Ti, kiknek hatalmatokban áll Mahomet birodalmát megtartani (Jók: FehérR. 163). — *Es steht nicht in meiner Macht:* Nem tehetem. Nincs annyi hatalmam. — *Er stand im Rufe ein sehr reicher Mann zu sein:* Abban a hírben állt, hogy igen gazdag ember (Jók: RRáby I: 61). — *Wenn mein Hals dem im Wege stünde:* Ha az én nyakam állana útjában (Jók: ErdAr. III: 125). — *Er steht mit dem Gesichte gegen die Wand:* Arczával a falnak áll. — *Wie steht es mit dir?* Hogy vagy? — *Wie steht es mit deiner Gesundheit (od. um seine Gesundheit)?* Hogy van egészség dolgában? Hogy szolgál az egészsége? Mint áll egészsége? (KisfK: Baráts. és Szer. IV). — *Grosse Männer lebten mein Jahrhundert, und grosse Helden standen wider mich:* Századomban hősök éltenek, s nagy férjfiuk támadtak ellenem (Szem: Zr. 1: 2). — *Zu jemd. stehen:* Vkinek pártjára lenni. Vkinek pártját fogni. — *Womit kann ich dir zu Diensten stehen:* Miben lehetek szolgálatodra? (Jók: ErdAr. I: 70). — *Es stehen noch andere Mittel zu Gebote:* Még más mód is van (Fin.). Más eszközök is állnak rendelkezésünkre. — *Es steht nicht zu leugnen:* Nem lehet tagadni. — *Aufrecht stehen:* Talpon állni. Lábon állani (NySz.). Egyenest állani. — *Es steht mir fern. Fern sei es von mir:* Épen nem kivánom, korántsem akarom, nem szándékom, eszem ágában sincs, ments isten, isten őrizz (nem: távol áll v. legyen tőlem, hogy... Antib.). — *Es steht euch frei:* Szabadságtokban áll. — *Es steht geschrieben:* Meg vagyon irva. — *Eure Sachen stehen gut:* Jól áll az ügyed. — *Jmdm gut stehen für jmd:* Vkiért kezeskedni (vkinek). Vkiért kezességet vállalni. — *Er stehe sich gut dabei:* Nyeresége v. jó haszna van belőle. — *Wie steht es?* Hogy van a dolog? Hogy vagyunk? (Márton: Lat. 157). Hányadán vagyunk? (NySz.). — *Wie steht es in seinen Ländern?* Milyen az ő országainak állapota? — *Er mag bekennen, wie's in Szigeth steht?* Hadd vallja meg, mi karba' van Sziget (Szem: Zr. 3: 3). — *Sagt mir, wie steht's in meines Herrn Hauptstadt?* Szólj, mi hír van a királyi várban? (Szem: Zr. 2: 5). — *Stehen bleiben:* Megállani. — *Um dabei stehen zu bleiben:* Hogy egyebet ne mondjak. — *Er kann kaum stehen:* Alig birja magát. Alig bír megállni a lábán. — *Hiemit liess er sie stehen:* Azzal ott hagyta őket a faképnél (Jók: RRáby II: 4). — *Wie hoch kommt dieses zu stehen?* Mennyibe kerül? Mi az ára? — *Diese Beleidigung soll dir hoch zu stehen kommen:* Ezt a sértést drágán fizeted te meg. — *Dieser Kuss wird Bánfi einst theuer zu stehen kommen:* E csókot egykor drágán fogja megfizetni Bánfi (Jók: ErdAr. I: 65). — *Der Sieg kam ihnen theuer zu stehen:* A győzelmet drágán vásárolták meg.

Stehen (főnév). — *Alsobald brachte eine entgegenkommende Brigade die Fliehenden zum Stehen:* A futókat nemsokára megtorlasztá egy szemközt jövő dandár (Jók: ErdAr. III: 11).

Stehlen. — *Wer lügt, der stiehlt; wer stiehlt, der lügt:* Ki örömest hazud, örömest lop (Erd.). — *Stehlen, wie eine Katze:* A hol macska van a háznál, ott a gazdasszonynak szemesnek kell lenni (Nyr. I: 271). — *Seine abergläubische Furcht hatte jede Manneskraft aus seinem Herzen gestohlen:* Babonás félelme minden férfierőt kilopott szívéből (Jók: ErdAr. II: 26). — *Sich aus einer Gesellschaft stehlen:* Társaságból kilopózni. — *Sich so zu sagen in aller Herzen stehlen:* Mindenkinek szivéhez férni. Belopni magát mindenkinek szivébe. Megnyerni mindenki szivét.

Steif. — *Steif und fest auf etwas bestehen:* Vmi mellett határozottan, makacsul megmaradni.

Steigen. — *Das Blut steigt jmdm ins Gesicht:* Az embernek arczába szökik a vér. — *Die Regierung hat die Concession der Bondathaler Eisenbahn bereits*

unterzeichnet, und sobald diese zustande kommt, werden die Actien abermals um 20 Percent steigen: A kormány által már aláíratott a bondavölgyi vasút engedélye [a kormány már aláírta . . . engedélyét], mely a mint létrejön, a részvényeket újabb 20 perczenttel egyszerre feljebb fogja szöktetni (Jók: FGyém. IV: 91).—*Der Preis von etwas ist gestiegen:* Felment az ára vminek. — *Die Weinpreise sind gestiegen:* Fölszökött a bor ára (Nyr. III: 179). — *Wenn das Silber steigt, so fallen die Papiere:* Ha az ezüst felmegy, lemennek a papirosok (Jók: F. Gyém. IV: 24). — *Es steigen od. treten mir Thränen in die Augen:* Könnybe lábad a szemem. — *Der Wein steigt mir in den Kopf:* Fejembe száll a bor. — *Die Wogen dieses Meeres fallen und steigen von Stunde zu Stunde:* Ennek (a tengernek) a hullámai óránként szállnak és emelkednek (Jók: FGyém. II: 148). — *Auf's Pferd steigen:* Lóra ülni; lóra kapni.— *Vom Pferde steigen:* Leszállni a lóról. — *In den Sattel steigen:* Felülni a lóra. Lóra kapni. — *Der Menge steigt die neue Freiheit zu Kopfe:* A tömeg megittasodik az új szabadságtól. — *Er wartete nicht, bis die Flut zum höchsten Punkte stieg:* Nem várta be, míg a vízár tetőjét eléri (Jók: FGyém. I: 52). — *Die Leute steigen gleichfalls zu Wagen:* Ők is szekérre kelnek (Jók: EnyémT. I: 139).

Steigern. — *Hier haben wir einen neuen Hausherrn, der natürlich steigern will:* Itt új házi úr van, s természetesen szöktetni akarja a lakbért (Ar: Élet 173). Rúgtatni a házbért (Ar: HátrPr. 385). — *Den Preis einer Sache steigern od. aufschlagen:* Vminek felverni az árát. — *Gesteigerte Geschwindigkeit:* Fokozott sebesség. — *Die Furcht steigert sich:* A félelem nő (növekedik). — *Wodurch in ihr der Wunsch gesteigert wurde:* A mik növelték azt az óhajtását (Jók: ArEmb. II: 149).

Stein. — *Ein Stein des Anstosses* (Jes. Sir, 8, 14): Botránkozás köve. — *Es bleibt kein Stein auf dem andern:* Egy kő máson meg nem marad (NySz.). Nem marad kő kövön. — *Es liegt mir wie ein Stein am Herzen:* Mázsányi súlylyal nyomja szívemet. — *Es ist mir ein Stein vom Herzen gefallen:* Kő esett le szívemről. — *Bei jemandem einen Stein im Brett haben (in Gunst stehen, gut angeschrieben sein, viel gelten,* Schrader 236): Vkinek kedvében állani. — *Einen Stein würde er zu Erbarmen bringen od. erweichen:* Követ is megindítana vagy meglágyítana. — *Er legt einen Stein in den Weg:* Követ gördít vki elé (NySz.). — *Keinen Stein auf dem andern lassen:* Követ kövön nem hagyni. — *Es regnet Steine:* Kőzápor esik v. hull. — *Stein und Bein schwören:* Testére-lelkére esküdni. Mennyre-földre esküdni. Mindenre esküdni. Égre-földre esküdözni. — *Den Stein auf jemanden werfen* (Klagel. Jer. 3, 53): Követ vetni vkire. — *Über Stock und Stein:* Árkon-bokron (át). — *Ein Mann mit einem Herzen von Stein:* Kőszívű ember. — *Die Söhne des Mannes mit dem steinernen Herzen:* A kőszívű ember fiai. — *Die guten Freunde rennen mit einander über Stock und Stein; einer stürzt und bricht den Hals:* Együtt futtatnak árkon-völgyön a jó barátok; egy elbukik, nyakát szegi (Jók: FGyém. III: 119).

Stelle. — *Da war von Garten, Palast und allem mit einemmale nur die leere Stelle zu sehen:* Egyszeribe hült helye lett kertnek, palotának, mindennek (Ung. Revue VII: 570). — *Jmdm die erste Stelle einräumen:* Valakit mindenki(nek) fölé(je) helyezni v. tenni. — *Eine Stelle an jmd. vergeben:* Vmi állást odaadni vkinek. Vkire vmi hivatalt bízni v. ruházni. — *In diesem Zimmer vertritt er die Stelle Melchiors:* Ezen szobában ő viseli a Menyhárt személyét (Kovács: FarsKal. 10). — *Wenn ich an seiner Stelle wäre!* Ha neki volnék! — *Jmdn an der empfindlichsten Stelle treffen:* Az elevenre találni (NySz.). Vkinek elevenére tapintani. Elevenén találtam (Ar: Arist. II: 274). — *Ein Wort an der rechten Stelle setzen:* Egy szót a maga helyére tenni, a maga helyén alkalmazni. — *Auf der Stelle:* Nyomban, azonnal. — *Er nimmt den Stab und auf der Stelle oder stehenden Fusses macht er sich auf den Weg nach dem Somogyer Comitat:* Veszi botját s álló helyéből megindul Somogy vármegyébe (Jókai). — *Er ist um seine Stelle (um sein Amt) gekommen:* Elvesztette hivatalát (állását). Kibukott v. kicsöppent

hivatalából (állásából). — *Er rührt sich nicht von der Stelle:* Enyv a talpán, tapodást se tészen (Dug: Pb. II: 114). — *Dass Ihr mir jene gewisse geheime Truhe zur Stelle bringet (od. schaffet):* Hogy énnekem azt a bizonyos titkos ládát előteremtsék (Jók: R. Ráby I: 165). — *Nun wollen wir aber auch sehen, dass wir von der Stelle kommen (dass wir weiter kommen):* Hanem már most aztán loholjunk innen! (Jók: EnyémT. II: 18). — *In dem Augenblick war auch der Fisch schon zur Stelle, den er aus dem Dornstrauche befreit hatte:* Abban a szempillantásban ott termett az a hal, a melyiket a tövisbokor közül szabadított ki (UngRevue VII: 567).

Stellen. — *Ein jedes Mitglied der Gesellschaft stellt an unsere Liebe und Dienstfertigkeit dieselben oder ganz gleiche Ansprüche:* Az emberiség mindegyik tagja szeretetünkre s szolgálatainkra egyformán számot tart (Kölcsei). — *Eine Falle stellen:* Cselt vetni. Lest hányni (NySz.). Tőrt hányni (NySz.). — *Clodius stellte dem Milo eine Falle:* Clodius vete kelepczét Milónak (Kaz: Cic. 81). — *Der stellt seinen Mann:* Ember ez magáért (Ar: Toldi 1. én.). Ember ő a gáton. — *Heisst es seinen Mann zu stellen:* Majd ha ember kell a gátra (Vör: Munk. Csal. kiad. I: 264). — *Er wird auch da seinen Mann stellen:* Ott is helyt fog állani (Jók: ErdAr. I: 15). — *Auch wir stellen unsern Mann:* Mi is megfelelünk magunkért, megálljuk a sarat (NySz.). — *Jmdm ein Netz stellen:* Hálót vetni vkinek. — *Etwas in Aussicht stellen:* Kilátásba helyezni v. tenni vmit. — *Endlich stellt er Mohameds direkte Hilfe in Aussicht:* Végre Mahomed egyenes segélyét teszi kilátásba (Ar: Próz. 104). — — *Stelle deine Fähigkeiten nicht in den Dienst der Gewinnsucht:* Tehetségeidet ne tedd nyerészkedés eszközévé (Baksay: GyÖ. II: 61). — *Er stellt die beiden in den entschiedensten Gegensatz zu einander:* A kettőt éles ellentétbe helyzi egymással (Ar: Próz. 7). — *Der hat gut solche Häuser in die Welt stellen . . .:* Ez könnyen állíthat (építhet) olyan házakat.—*Jmd. mit dem Kopf auf die Erde stellen:* Vkit a feje tetejére állítani. — *Man stellt dir nach dem Leben:* Életedre törnek (Jók: ErdAr. III: 86). — *Einen zu Rede stellen:* Kérdőre vonni vkit. Szóra fogni vkit (Pázm: 5 Lev. I). — *Der Entschluss ist ganz unserm freien Willen anheim gestellt:* A határozat egészen tetszésünkre van bízva v. hagyva, v. teljesen tetszésünktől függ. — *Einem etwas frei stellen:* Vkinek szabadságára hagyni, tetszésére bízni vmit. — *Jmd. sicher stellen:* Valakit biztosítani. — *Sich stellen. Kampfbereit sein:* Kiállani a viadalra (Márton: Lat. 249). — *Sich vor Gericht stellen:* Törvényt állani (NySz.). — *Die Soldaten stellen sich dem Feinde in den Weg:* A katonák útját állják az ellenségnek. — *Sich krank stellen:* Betegnek tettetni magát. — *Er stellt sich todt:* Holtnak teszi magát (Greg: Shak. 42). — *Sie stellte sich od. sie that, als verstünde sie nichts von der Sache:* Tette magát, mintha nem értené a dolgot (Jók: RRáby). — *Die Frau stellte sich schlafen, doch sah sie alles mit den halbgeschlossenen Augen:* A nő tette magát, hogy alszik [v. alvást színlelt], de félig lezárt szemeivel mindent látott (SzászK. — Ebers: Egy polgármesterné II: 56). — *Sich auf den Kopf stellen:* Tótágast állani.

Stemmen. — *Gideon stemmte beide Hände in die Hüften:* Gédeon két csípőjére tevé kezeit (Jók: EnyémT. II: 36). — *Dann stemmten beide die Schultern gegen die Thür:* Erre mindketten az ajtónak feszíték vállaikat [vállokat] (Jók: ErdAr. III: 86). — *Ich stemme mich so viel ich kann:* Eleget ellenkezem, a mint tőlem kitelik (Kaz: BarnhM. 4: 6).

Sterben. — *Ich hörte, er sei gestorben:* Holt-hirét hallottam (NySz.).—*Du kannst Hungers sterben:* Elveszhetsz éhen (Jók: ErdAr. III: 22). Éhen veszhetsz. Éhen halhatsz. Meghalhatsz éhen. — *Die Welt soll's wissen, dass der Löwe stirbt, und Wien soll seine Todesfackel brennen!* Világ láttára húny [el] az agg oroszlán: s halotti fáklyát Bécs gyujtsa neki! (Szem: Zr. 1: 2). — *Diese ganze Welt müsste einen mathematisch berechneten Tod sterben:* Mathematice kiszámított halállal kellene elveszni [az egész világnak] (Jók: FGyém. II: 151). — *Du stirbst daran, o Mutterherz:* Anyám, anyám, meghalsz belé (Ar: BH. 6: 27). — *Vor Hunger sterben:* Éhen halni. — *So würde er am ersten Tag Hungers gestorben sein:* Első nap éhen veszett

volna (Jók: FGyém. I: 8). — *Er liegt im Sterben. Er liegt auf den Tod:* Halálán van. Halálán fekszik (NySz.). — *Wenn ich bleich zum Sterben gehe:* Midőn én sápadtan megyek halálra (Jók: ErdAr. III: 116).

Sterblichkeit. — *Die Sterblichkeit war in diesem Jahre sehr gross:* A halálesetek v. halálozások száma ez évben igen nagy volt.

Stern. — *Sein Stern ist im Sinken:* Esendőben [v. hanyatlóban] van szerencséje (Faludi, NySz.). — *Ihres Sohnes Stern hat sich nun in Trauer gehüllt; es hat sich nun das Glück ihres Sohnes gewendet; nun hat das Unglück ihren Sohn ereilt:* Gyászba borúlt mostan csillaga fiának (Arany: Toldi 4: 21); elhagyta a szerencséje, balra fordúlt a sorsa (Lehr 137). — *In den Sternen die Zukunft lesen:* A csillagokból olvasni.

Steuer. — *Dem Volke eine neue Steuer auflegen:* Új adót róni (ki) a népre. Új adóval terhelni a népet. — *Dass er auf die Bischöfe eine neue Steuer auswerfe:* Hogy a püspökökre új adót rójon ki (MSzalon 1884. 142), v. vessen ki. — *Ich habe für dieses Jahr meine Steuer entrichtet:* Én erre az évre adómat leróttam v. megfizettem. — *Die neue Steuer erheben:* Az új adót beszedni (Jók: ErdAr. II: 79). — *Zur Steuer der Wahrheit muss ich bemerken, dass . . .:* Az igazság érdekében meg kell jegyeznem, hogy . . .

Stich. — *Stich halten:* Öltést áll; átv. ért.: helyt áll (Ball.). Kiállja a próbát. Megállja a sarat. Megáll, helyes (Márton J. ilyen példából indul ki: *die Soldaten halten nicht Stich).* — *Jmdm einen Stich ins Herz geben:* Vkinek a szívébe döfni. — *Stich halten; Stand halten:* Megállani a sarat (NySz.). — *Ich wette, wenn ich ihren Bettler nun vernehme, dass auch dieser eben so wenig Stich halten werde:* Fogadom, ha majd a koldusság czikkelyét nézem is, az is csak úgy állja ki a próbakövet (Kaz: BarnhM. 4: 6). — *Beim Angriff der Feinde Stich halten:* Az ellenség támadásával szemben helyt állani. — *Einen Stich machen* Egyet ölteni. — *Grosse Stiche machen:* Nagyokat öltögetni. — *Jmdm einen Stich versetzen:* Megszúrni vkit. — *Er lässt uns im Stich:* Elhagy bennünket, mint Pál az oláhokat (NySz.). — *Gar viele würden euch im Stiche lassen:* Sokan a fakép mellett hagynának benneteket (NySz.). — *Sie haben ihn im Stich gelassen:* Ott hagyták az ebadóba (Nyr. XIV. 374). — *Jmd. in der äussersten Noth im Stiche lassen:* Vkit végső szükségében, inségében cserben hagyni. — *Sie brachten die Fähre mit sich, welche der Feind im Stich gelassen hatte:* Elhozták a cserben hagyott kompot (Jók: EnyémT. I: 145). — *Übermorgen geh ich mit ihr fort. Lieber hier alles im Stiche gelassen!* Holnapután megyek vele. Készebb vagyok vesztében hagyni mindent (Kaz: BarnhMinna 5: 1).

Sticheln. — *Sticheln Sie nicht:* Ne kötekedjék (Jók: ErdAr. III: 32).

Sticken: Hímezni, hímmel varrni (Vers. 31).

Stiefel. — *Ein Stiefel:* Fél csizma. — *Jokele geh du voran, du hast die grossen Stiefel an:* Előre pajtás, húzd föl a nagy csizmát. (Vö. Felhúzzuk akkor a nagy csizmát: hozzáfogunk valamihez teljes erővel. Nyr. V. 32). — *Einen Stiefel zusammenreden:* Bolondot beszélni, vadat mondani. Elbeszél tűledhozzád, összehord hetet havat (Nyr. VI: 228).

Stiel. — *Mit Stumpf und Stiel ausrotten:* Tövestül v. gyökerestül kiirtani.

Stier. — *Jemand od. etwas stier ansehen, anglotzen:* Szemét mereszteni vkire v. vmire.

Stiften. — *Was für Engel sind die Pfaffen, wenn sie Frieden stiften:* Be angyal emberek a papok, mikor békességet csinálnak (Bessenyei, idézi Beöthy: Széppr. II: 263). — *Uneinigkeit stiften:* Hasonlást csinálni (NySz.). Egyenetlenséget idézni elő. Konkolyt hinteni.

Stil. — *Flacher Stil:* Színtelen, unalmas irály (Fin.). Lapos v. ellaposodó stilus. — *Fliessender Stil:* Folyékony irály. — *In grossem Stil, gross angelegt:* Nagyszabású.

Still. — *Stille Wasser sind tief od. gründen tief:* Lassú víz partot mos. Veszteg álló víznek nem kell hinni. Alamusz[i] macska nagyot ugrik, egeret fog (Kárm: Fanni XLVIII). — *Mit stillem Weh:* Néma fájdalommal. — *Stille Woche:* Nagy hét (husvét előtt). — *Sei still:* Csendben légy. Légy veszteg. Légy nyugton, ne szólj. — *Er ist still, wie eine Maus; mäuschenstill, mausestill:* Meg se mocczan, meg se

mukkan. — *Still stehen:* Megállani, megállapodni (Márton: Lat. 108). — *Dein Mund steht nie still:* Meg sem áll a szád (Nyr. V. 84). — *Der Verstand steht ihm still:* Elâll az esze (Dug: Pb. 122). — *Es wird wieder still von etwas:* Ismét elhallgatnak róla. — *Im Stillen Thränen vergiessen:* Titokban könnyezni. — *Als er geschwiegen, stille im weiten Kreis es ward:* E szóra beállott nagy hézaga csendnek (Ar: BH. 9: 16). — *Und wieder ward es stille, als Etzel so begann:* De király engesztő szavára lohadnak (Ar: BH. 10: 9). — *O warte still, bis das Gespenst entschwunden* (Dóczi): Várd el békében, míg a jelenésnek irtóztató órája eltelik (Pet: Ne bántson az meg).

Stille. — *In aller Stille:* Teljes csendben.

Stillen. — *Er stillte meinen quälenden Hunger:* Gyötrő éhem megenyhítette (Tompa, Lehr 106). — *Ein Kind stillen:* Gyermeket szoptatni. — *Den Durst, den Hunger stillen:* Szomját, éhét enyhíteni v. csillapítani. — *Das Gold stillt weder Durst noch Hunger:* Arany nem olt szomjat, éhet (Erd: Népd. I: 280). — *Nachdem er seinen Hunger und seinen Durst gestillt:* Éh-szomját elvervén... (Ar: Toldi 4: 7). — *Ich werde dir was kochen, womit du deinen Hunger stillen kannst:* Majd kotyvasztok valamit, a mivel az éhedet elüsd (Nyr. I: 456). — *Wir stillen unsern Durst mit Getränken und unsern Hunger mit Speisen:* Szomjuságunkat itallal és éhségünket étkekkel nyomtuk el (NySz.). — *Nachdem er seinen Hunger gestillt hatte:* Mikor az éhét elverte (Ar: Toldi 4: 12).

Stillschweigen. — *Mit Stillschweigen übergehen:* Elmellőzni, elhallgatni (Márton: Lat. 192).

Stimme. — *Eine klare Stimme:* Csengő hang (Fin.). — *Die allgemeine Stimme:* A közvélemény. — *Es ist nur eine Stimme darüber:* E tárgyban mindenki egyformán vélekedik. — *Oft versagte ihm die Stimme vor Schmerz:* Elakadt a nagy fájdalomtól hangja (Pet: JánosV.). — *Die Stimme dämpfen:* Hangját halkítani (Fin.). Hangját lefojtani (Jókai). — *Es erhob sich die Stimme des Anklägers in seiner Brust:* Felemelte szavát a belső vádló (Jók: ArEmb. III: 4). — *Der Stimme der Natur gehorchen:* A természet (intő) szavára hallgatni. — *Er drohet mit halberstickter Stimme:* Fojtott szóval fenyegetve mondja (Ar: BH. 3: 35). — *Mit tonloser Stimme:* Süket hangon (2: 33).

Stimmen. — *Die Rechnung stimmt nicht:* Hiba van a kréta körül (Ar: Népdalok, Kondorosi csárda). — *Jmd. für seine Meinung stimmen:* Vkit saját nézetének megnyerni. — *Für etwas gestimmt sein:* Hajlandónak lenni vmire. — *Wenn aber einer dieser Herren nur ein Werk von Zola las, war er gleich milder gestimmt gegen ihn:* De ha ez urak közül valamelyik véletlenül Zolának akár csak egy munkáját is olvasta, mindjárt szelidebben érzett iránta («Élet» I: 326). — *Auf das hin waren Adamund Eva nicht wenig bestürzt und bereiteten ein noch viel reicheres Mahl, um ihn weich zu stimmen:* Ettől megszeppentek Ádám és Éva uraimék s még nagyobb lakzit csaptak, hogy valahogy megkérleljék (UngRevue VII: 691).

Stimmung. — *Der alte war in der heitersten Stimmung:* Az öreg virágos kedvében volt (Nyr. XVIII: 52). — *Das Gemüth beschleicht eine melancholische Stimmung:* Bánatos érzés lepi meg a kedélyt [a lelket, a szivet] (Jók: ArEmb. IV: 101). — *Das vermochte den Eintretenden nicht in eine gnädige Stimmung zu versetzen:* Ez az érkezőt nem hozta kedvezőbb indulatba (Jók: ArEmb. IV: 131).

Stirn. — *Gewölbter Stirn; erhabene Stirn:* Domború homlok. Dombos homlok (Dug: Pb. 186). Fenkölt homlok. — *Eine lederne Stirn (unempfindlich gegen Beleidigungen, Schrader 201):* Bocskorbőr arcz. — *Er bietet dem Feinde die Stirn:* Az ellenséggel szembe száll. — *Er entfaltete die Stirn:* Homloka elsimult. — *Die Stirn falten:* Homlokát ránczba szedni (NySz.). — *Bei diesem Wort runzelte Michael die Stirne:* Mihály összeránczolta e szóra homlokát (Jók: ArEmb. V: 7). — *Er runzelte finster die Stirn:* Homlokán legmélyebben vonta a ránczokat (Jók: ErdAr. I. 124). — *Es steht auf eines jeden Stirn geschrieben:* Mindenkinek a homlokáról le lehet olvasni. — *Mit welcher Stirn erdreistete er sich das zu schreiben:* Micsoda orczával merte ezt irni? (NySz.). — *Er hat keine Stirn. Er ist unverschämt (frech):*

Nincsen orczája (NySz). Bocskor a pofája (Nyr. 378).

Stock. — *Drei Stock hoch:* Három emeletes.

Stock. — *So wie sie vor die Prosceniums-Lampen tritt, bekommt sie das Fieber, zittert, vergisst alles, steht da wie ein Stock und intoniert falsch:* A mint a proscenium lámpái elé lép, trémát kap, elfelejt mindent, tuskó lesz és hamisan intonál (Jók: FGyém. III: 83). — *Über Stock und Stein:* Árkon bokron (át).

Stocken. — *Damit das Gespräch nicht stocke od. nicht in Stocken gerathe:* Hogy szavakból ki ne fogyjanak (Kovács: FarsKal. 68). — *Das Stocken des Handels:* A kereskedelem pangása.

Stoff. — *Ich habe keinen Stoff zum schreiben:* Nincs semmi irni valóm.

Stolz (melléknév). — *Bánfi mass ihn stolzen Blickes:* Bánfi magas lenézéssel fordult hozzá (Jók: ErdAr. II: 53). — *Worauf er am meisten stolz gewesen:* A miben igazán kevélykedett (Jók: Ar. Emb. V: 52). — *Du machst mich stolz:* Te büszkeségre gyujtasz engemet (Szem: Zr. 2: 5).

Stolz (főnév). — *Hochfahrender Stolz:* (Egekig) ágaskodó kevélység (Faludi). — *Er ist unser Stolz:* Ő a mi büszkeségünk v. szemünk fénye. — *Jmds. Stolz demüthigen:* Vkinek gőgjét megalázni. Letörni a szarvát vkinek.

Stolzieren. — *Er stolziert einher. Er schreitet stolz einher:* Hegyesen lép v. kényes-kevélyen (Nyr. II. 39).

Stopfen. — *Jemandem den Mund stopfen:* Vkinek száját bedugaszolni (NySz.) v. bedugni. Vkit elhallgattatni.

Stören. — *Entschuldigen Sie, dass ich (Sie) störe:* Bocsásson meg, hogy zavarom. — *Er weilt im Garten, wo ihn niemand stört:* A kertben tartózkodik, a hol senki sem háborgatja. A kertben mulatja magát, a hol senki nem busítja (NySz.). — *Da führte man eben eine Braut zur Trauung; Thomas (der Kutscher) wollte nicht stören und hielt (die Pferde) an:* Épen akkor vezettek egy menyasszonyt esküvőre; Tamás [a kocsis] nem akarván rendet zavarni, megállott [a kocsival] (KisfK: VígBesz. 199). — *Die Freude stören:* Megbontani az örömet (NySz.). — *Den Frieden stören:* Békességet bontani (NySz.). — *Der sich um die ganze Welt nicht kümmert, den kein Übel in seiner herrlichen guten Laune stört:* A ki fel sem veszi a világot; a kit semmi baj ki nem hoz úri jó kedvéből (Jók: RRáby II: 106).

Stoss. — *Ein Stoss Holz:* Egy rakás fa. — *Seiner Ehre einen Stoss geben:* A becsületén foltot ejteni. — *Jmds Gesundheit einen Stoss geben:* Megrendíteni vkinek egészségét.

Stossen. — *Ein Stier, welcher stösst:* Öklelős bika. — *Ins Horn stossen:* Megfujni a kürtöt. — *Salz stossen:* Sót törni. — *Auf eine Klippe stossen:* Szirtbe ütközni. — *Auf das Lager des Feindes stossen:* Az ellenség táborára akadni. — *Ich will mir den Dolch durchs Herz stossen:* Gyilkot fogok szivembe mártani (Pet: JánosV.) v. meríteni, döfni, taszítni, ütni (Lehr 50). — *Er stosse auf meinen Grabhügel:* Belebotoljék a siromba (Jók: ArEmb. IV: 140). — *Der gelehrte Verfasser wünscht, wenn er auf Wiederspruch stösst, seinen Mann zu kennen:* E tudós szerző, ha ellenzésre talál, szereti ösmerni emberét (Ar: HátrPr. 298). — *Die beiden Heere stossen auf einander:* A két sereg összecsap. — *Dein ins Elend gestossenes Kind:* Szerencsétlenségbe taszított gyermeked (Kaz: Bácsm. 2. kiad. febr. 2.). — *Wie wenn er mir ein Messer ins Herz gestossen hätte:* Mintha kést ütött volna szivembe (NySz.). Mintha a szivébe nagy kést mártanának (Ar: Toldi 2: 5) v. vernének (Lehr 49). — *In die Seite stossen:* Oldalba lökni v. kólintani. — *Nach der Blösse stossen:* Födetlen oldalára csapni (Nyr. XX: 138). — *Jmd. vom Thron stossen:* Vkit trónjától megfosztani. — *Er stiess das Schriftstück mit Ekel von sich:* Undorodva tolta el magától az iratot (Jók: ErdAr. III: 73). — *Er will ihm nicht vor den Kopf stossen:* Nem akarja megsérteni. — *Das Bataillon stiess zum Haupheer:* A század egyesült a derékhaddal. — *Sich vor den Kopf stossen:* A [saját] fejét beverni.

Stottern. — *Eine Entschuldigung stottern:* Mentséget rebegni (KisfK: Baráts. és Szer. III.).

Strafe. — *Auf den ersten Fehltritt folgt die Strafe:* Az első megbotlás követeli bünhődését (Jók: ArEmb. III: 40). — *Jmdm eine Strafe auferlegen:* Vkire vmi büntetést kiszabni. — *Einer Gefahr,*

Strafe etc. entgehen: Veszélyt, büntetést kikerülni. — *Sich der Strafe entziehen:* Kisiklani a büntetés alól. — *Bei Strafe:* Büntetés alatt. Büntetés terhe alatt (Baksay: VasUjs. XX: 163). — *Es ist bei Todesstrafe verboten:* Meg van tiltva halálbüntetés v. fejvesztés terhe alatt.

Strafen. — *Gott möge ihn strafen!* Büntesse meg az Isten. Verje meg az Isten érte! — *Seine Ankläger wird er Lügen strafen:* Az ő vádolóit hazugságban hagyja (NySz.). — *Ich befolgte immer die praktische Maxime, niemand Lügen zu strafen, der über mir steht (od. meine Vorgesetzten nie Lügen zu strafen):* Mindig azt a hasznos makszimát követtem, meg nem hazudtolni, kik állnak fölöttem (Sárosi: Tromb. 249).

Straff. — *Die Zügel straff anziehen:* A kantárszárat rövidre fogni. Kurta fékre szoktatni vkit (Vajda J: Találkozások 48).

Strahl. — *Es zeigt sich mir ein Strahl der Hoffnung:* Fölcsillan a remény sugára.

Strahlen. — *Es strahlen ja die beiden noch glänzender:* Ragyog a kettő még teljesb világgal (Ar: BH. 1: 23). — *Timeas Gesicht strahlte bei diesen Worten von jungfräulicher Glorie:* Timéa arcza e szavak alatt sugárzott a szűzi dicsfénytől (Jók: ArEmb. II: 181). — *Timeas Augen strahlten vom prophetischen Feuer eines magnetischen Traumes:* Timea szemei a delejes álom látnoki tüzével ragyogtak (Jók: ArEmb. II: 135).

Strahlenpracht. — *Hinschüttet drauss' die Sonne die gold'ne Strahlenpracht:* Kinn már az arany nap sugarát elönti (Ar: BH. 2: 2).

Strang. — *Wenn alle Stränge reissen:* Ha a végső szükség úgy követeli. — *Alle Stränge anziehen:* Minden erejével azon lenni. Minden erejét megfeszíteni. — *Sie ziehen gleichen Strang (od. gleiche Stränge od. am gleichen Strang):* Egy dologban törik a fejöket. Egy követ fujnak. Egy húron pendülnek. — *Uber den Strang oder über die Stränge schlagen* (Schrader 239): Kirúgni a hámból.

Strapazen. — *An schwere Arbeit und Strapazen gewöhnt:* A dologhoz vagy munkához hozzátörődött ember (Márton: Lat. 268).

Strasse. — *Eine holperige Strasse:* Hápahupás út. Gidres-gödrös út. — *Über die ganze Bergkette führt keine einzige Strasse:* Az egész hegylánczolaton nem visz keresztül egy járható út (Jók: Erd. Ar. II: 3). — *Eine Strasse eröffnen:* Utczát nyitni (Fin.). — *So oft er den Fuss auf die Strasse setzt:* Valahányszor kihúzza a lábát a házból (Jók: RRáby I: 129).

Sträuben. — *Und unterm Helme fühlt er sein Haar vor Angst sich sträuben:* Haja merevedni sisak alatt kezde (Ar: BH. 12: 66). — *Wie sein Gefieder prahlend der Pfau sträubend macht:* Mint páva ha büszkén toluit berzenti (2: 2). — *Sie werden sich dagegen sträuben mit Händen und Füssen:* Kézzel-lábbal ellene lesznek (NySz.). — *Gegen solche Vermuthungen sträubt sich die Natur selbst:* Ilyen gyanusítások ellen maga a természet is tiltakozik.— *Ohne sich irgend zu sträuben:* Minden késlekedés nélkül.

Strauch. — *Auf den Strauch klopfen:* Tapogatódzni. Puhatolózni.

Sträusschen. — *Ich habe mit ihm ein Sträusschen zu pflücken:* Számadásom van vele. — *Sie wollen mit dir ein Sträusschen pflücken:* Oda várnak a fekete lévre (Dug: Pb. 26).

Streben (ige). — *Ich strebe hoch; ich bin ehrsüchtig:* Nagyra nézek; nagyra vágyom. — *Er strebt nach einem Amt:* Hivatalt esd v. hivatalra esdik v. esődik (NyelvtKözl. III: 9). — *Nach jemandes Gunst streben:* Vkinek kedvét keresni (Vers. 168). — *Er strebte sehr nach der Gunst der Menge:* Nagyon hajhászta az emberek kedvét (Nyr. XVIII: 52).

Streben (főnév). — *Sein Streben war von Erfolg begleitet:* Volt is ám az igyekezetinek látatja (Nyr. I: 458).

Strecken. — *Die Waffen strecken:* Lerakni a fegyvert. — *Man muss sich strecken nach der Decken:* Annyira nyújtózzál, míg lepleddel éred (NySz.). Addig nyujtózzál, meddig a pokrócz ér (Erd.). Ha csizmád nincs, bocskort hordozz (NySz.). «Ne rugdalódzál, ha mezítláb vagy: Vö. addig nyujtózkodjál, meddig a takaród ér» (Nyr. XIII. 90).

Streich. — *Einen verzweifelten Streich a u s f ü h r e n:* Kétségbeesett lépést tenni (Bánóczi: Kisf. I, 49). — *Du hast der Wahrheit einen ordentlichen Streich v e r s e t z t:* Jóformán nyakon csaptad az igazságot (NySz). — *Jemandem einen Streich s p i e l e n:* Megtréfálni vkit. Feltréfálni vkit (Jók: ArEmb. II: 121).

Csínyt ejteni vkin (Kaz: BarnhMinna 5: 12). — *Endlich kam ich hinter die Streiche:* Végre nyitjára akadtam a csínynek. — *Auf lustige Streiche sinnend:* Keresve, hogy mi tréfát kövessen el (Jók: ErdAr. III: 92). — *Wie ein Knabe, der bei einem lustigen Streich ertappt wird:* Mint a tréfás csínyen kapott gyermek (Jók: Ar. Emb. II: 90). — *Es fällt keine Eiche von einem Streiche:* A fát sem ejtik le egy vágásra (Erd.).

Streichen. — *Die Segel streichen:* Megadni magát. Lerakni a fegyvert. Beadni derekát. — *Ziegel streichen:* Téglát vetni. — *Sie strich ihm mit der weissen Hand über den Rücken:* Fehér kezével végigsimítja a hátát (Jók: ArEmb. I: 105).

Streit. — *Hitziger Streit:* Heves vita (Fin.). — *Er fieng einen heftigen streit mit ihm an:* Haragos perbe szálla véle (Faludi, NySz). — *Sie führen einen heftigen Streit mit einander:* Nagy háborúság van köztük: veszekednek (Nyr. XIV. 186). — *Es ist kein Streit, dass...:* Mindenki megegyezik abban, hogy ... — *Ein lebhafter Streit:* Heves vitatkozás. — *Einen Streit (gütlich) beilegen:* Viszályt elintézni (Fin.). Viszályt szép szerivel megszüntetni. — *Sich um des Kaisers Bart streiten:* Fülemülefüttyért perlekedni. Semmiségen koczódni. — *Einen Streit heraufbeschwören:* Viszályt idézni föl. (Vö. Mely poklok mélyiből idéz viszályok angyalát, Bajza: Apotheosis). — *Einen Streit od. Kampf bestehen:* Megvívni. Bajt állni. Harczot állni. Harczot vivni. — *Das allein ist ausser Streit:* Azt az egyet nem lehet vitatni. — *Sich mit jemandem in einen Streit (in einen Wortwechsel) einlassen:* Vitára kelni vkivel. Vitába elegyedni v. ereszkedni vkivel. — *Zwei Cupidos geriethen in Streit:* Két Cupidó vitára kelt (Csiky: Ang. I: 358). — *Wenn er die [Leute] von Velencze und Bicske zusammen zum Angriff führte, so würden sie zum mindesten wegen des Vorranges mit einander in Streit gerathen:* Ha együtt viszi a támadásra a velenczeieket meg a bicskeieket, azok legelébb is egymás között fognak összeverekedni az elsőbbség fölött (Jók: RRáby I: 274).

Streiten. — *Worüber streitet od. hadert ihr denn, Kinder?* Mi fölött virrongotok [villongotok], fiaim? (NépkGy. III: 381).

Streitig. — *Etwas streitig machen:* Vmit vitássá tenni. Vmit kérdésbe venni (Kaz: BarnhM. 4: 6).

Streng. — *Ich schrieb deinem Bruder einen recht strengen Brief:* Ugyan keményen reá írtam bátyádra (Gyarm: Nym. II: 134). — *Man musste strenge Massregeln ergreifen:* Szigorú rendszabályokhoz kellett folyamodni. — *Nach der strengsten Wahrheit reden:* Az igazsághoz szigorúan ragaszkodva beszélni. — *Unser strenger Winter hält noch immer an od. will noch immer kein Ende nehmen:* Nálunk a kemény tél folyvást tart (Kovács: FarsKal. 46). — *Inmitten des strengsten Winters:* A csikorgó tél derekán (Jók: ErdAr. II: 97). — *Er hält strenge an seinen Grundsätzen:* Elveihez szorosan ragaszkodik. — *Es streng od. genau nehmen:* Vmit szigorúan v. pontosan venni.

Streuen. — *Jmdm Sand in die Augen streuen:* Vkinek a szemébe port hinteni.

Strich. — *Jmdm einen Strich durch die Rechnung machen:* Vkinek számításait meghiúsítani. — *All dies mit einigen Strichen hingeworfen, jedoch so, dass die Phantasie die ganze Heldenscene ergänzen kann:* Mindez néhány vonással vetve oda, de úgy, hogy a képzelem az egész hősi scenát kiegészíti (Ar: HátrPr. 428).

Stroh. — *Der Esel hat lieber Stroh denn Gold:* Szamár többre nézi aranynál a szalmát (Erd.). — *Leeres Stroh dreschen:* Szalmát v. üres szalmát csépelni (Erd.).

Strohhalm. — *Er klammert sich an jeden Strohhalm:* Fűbe-fába kapaszkodik, mint a vízbe fúló (Nyr, VIII: 371). Fűhöz-fához kapkod.

Strom. — *Ein Strom von Thränen bedeckt sein Gesicht:* Könnyár borítja arczát. — *Von seiner Stirne floss das Blut in Strömen:* Homlokáról patakzott alá a vér (Jók: ErdAr. I: 101). — *Vom allgemeinen Strom des Verderbnisses sich mit fortreissen lassen:* Nem állni ellen a kor bűnös áradatjának. Úszni az árral. — *Wider den Strom kann man nicht schwimmen* (Sirach 4, 32): Ne erőlkedjél a víz folyása ellen (Tárkányi). — *Stromaufwärts rudern:* Víz ellenébe evezni (Márton: Lat. 237).

Strömen. — *Der Regen strömte aus ihr*

[*aus der Wolke*] *herab:* Szakadt belőle [a felhőből] a zápor (Jók: FGyém. V: 128). — *Bei strömendem Regen:* Szakadó esőben. Zuhogó esőben.

Strotzen. — *Er strotzt von Gesundheit:* Az egészségtől majd kicsattan. — *Die von Milch strotzenden Euter:* A tejtől duzzadt tőgy.

Strudel. — *Sie geriethen in den Strudel der Neuzeit:* Bele jutottak az új idők sodrójába (A Hét II. 446). — *Sich in den Strudel der Vergnügungen stürzen:* A kéjek (élvezetek) karjaiba vetni magát.

Stück. — *Ein Stück E i s e n:* Vasdarab. — *Treibe sie hin, ich weiss, wir bekommen dafür e i n s c h ö n e s Stück G e l d in den Sack:* Hajtsd el őket a vásárra, tudom, hogy jó pénz üti érte a markunkat (UngRevue VII: 481). — *Sie hatten bereits e i n g u t Stück L a n d zurückgelegt:* Járnak vala immár jó futamodásra (Ar: BH. 10: 60). — *Was für ein Stück v o n e i n e m W e i b e hat der zur Frau!* Micsoda asszonyi állat a felesége ennek! — *Ein (Theater) Stück z u r A u f f ü h r u n g b r i n g e n:* Sorra keríteni valamely színművet. — *Nächste Woche wird das Stück aufgeführt:* Jövő héten kerítik vagy kerül színre (nem: hozzák színre, Antib.). — *Das neue Stück w u r d e b e i f ä l l i g a u f g e n o m m e n:* Az új darabot tetszéssel fogadták. — *G r o s s e od. v i e l e Stücke a u f jmd. od. auf etw. h a l t e n:* Vkit v. vmit nagyra tartani v. nagyra becsülni. Vkit nagyon szeretni. — *Stück f ü r S t ü c k. Stückw e i s e:* Darabonkint. — *Auf die lateinischen Sentenzen hielt er grosse Stücke:* A deák velősmondásokra ő sokat tartott (KisfK: VígBesz. 195). — *E s k o m m t d i e R e i h e a n ein (Theater)stück:* Sorra kerül vmely (szín-) darab. — *Wenn diese bemerken, dass jemand sie belauscht hat, so z e r r e i s s e n sie ihn i n Stücke:* Ha ezek észreveszik, hogy őket valaki megleste: azt ízekre fogják tépni (Jók: FGyém. II: 55). Ízről-ízre, diribről-darabra vagdalom (Dug: Szer. I: 42). Bár volna itt, hogy ízről ízre tépném (Rákosi: Shak. Cymbeline 2: 4).

Stückchen. — *In kleine Stückchen zerbrechen:* Eperszembe törni (Nyr. VIII: 185). Eperszembe vágni (Lehr 79).

Studieren. — *Er studierte im Debrecziner Collegium:* Iskoláit a debreczeni collegiumban végezte (Kaz: PályEml. 238). — *Sich aufs Studieren legen:* Tanulásra adni magát (Márton: Lat. 50).

Studium. — *Sich einem Studium ergeben od. widmen:* Magát vmely tudományszaknak szentelni (Fin.).

Stufe. — *Diese Stufe der Weisheit habe ich noch nicht erreicht:* Ennyire még nem jutottam a bölcseségemmel.

Stuhl. — *Einem den Stuhl vor die Thür setzen:* (Vkinek) kitenni a szürit. — *Sich zwischen zwei Stühle setzen. Wer auf beiden Stühlen sitzen will, fällt oft zwischen durch:* Két szék között földön maradt (Erd.). Két szék között a földön ne maradjunk (NySz.). Két szék között pad alá esni (NySz.). A ki sok felé kap, két szék között a pad alatt marad (NySz.). A ki sokat markol, keveset szorít.

Stumm. — *Er ist stumm, wie ein Fisch:* Hallgat, mint a kő (NySz.). Hallgat vagy szótalan, mint a hal (Erd.). Mint a fa, úgy nem mer szóllani (NySz.).

Stumpf (melléknév). — *Stumpf an Geist:* Tompaeszű. — *Das Eisen wird stumpf:* A kard éle eltompul.

Stumpf (főnév). — *Mit Stumpf und Stiel ausrotten:* Tövestül vagy gyökerestül kiirtani.

Stunde. — *I n e i n e r Stunde:* Egy óra alatt. — *E i n e v o l l e Stunde:* Egy álló óráig. — *Die Stunde i s t a u s:* Az óra kitelik (BpSzemle 1874. V. 368). — *Die Stunde der Rache s c h l ä g t:* Ütött a bosszu órája. — *Die Stunden z i e h e n s i c h i n d i e L ä n g e:* Lassan múlnak az órák. — *Die Stunde, die Zeit zu etwas b e s t i m m e n:* Időt, órát szabni (NySz.). — *Die w i e v i e l t e Stunde h a b e n w i r?* Hány óra? — *Es mochte etwa eine Stunde w e i t sein od. eine Stunde Weges sein:* Valami egy óra járásnyira lehetett (Pet: JánosV.). — *Z u r g l ü c k l i c h e n Stunde:* Szerencsés órában (Márton: Lat. 290). — *Zu einer g u t e n Stunde, just recht:* Jó órában, jókor (Vers. 156). Szerencsés pillanatban. — *Zur Stunde d e r E n t s c h e i d u n g:* Kenyértöréskor (Jók: Szeretve mint a vérp. IV. 51). — *Da rackerte er sich Stunden l a n g:* Ott törte-marta magát óraszám («Ellenőr» IX. 299. esti lap).

Sturm. — *Der Sturm und Wogendrang des Lebens:* Az élet viharai és hullámzásai. — *Es b r a u s t (od. w ü t h e t der Sturm:* Tombol [v. zúg] a vihar (Lehr 24). — *E s e r h e b t s i c h ein Sturm:*

Vihar keletkezik. — *Der (Sturm)wind legt sich:* Elül a szélvihar (Ar.). — *Gegen die Stadt Sturm laufen:* Megrohanni a várost. A város falaira ostrommal rohanni (Vers 137). — *Man läutet Sturm od. die Sturmglocke:* Félreverik a harangot v. harangokat. — *Im Sturm (od. in Stürmen) hin und her geworfen werden:* A viharban hánykódni.

Stürmen. — *Das Gefängnis stürmen:* A fogságból kitörni. — *Wir stürmen Szigeth:* (Végezve van tehát:) Szigetre vívunk! (Szem: Zr. 1: 5).

Stürzen (intransitiv). — *Als stürzt ein Berg zu Thale, als ob der Himmel wankt:* Mint hegy ha szakadna, mint ég ha omolna (Ar: BH. 12: 52). — *Blut stürzt aus der Wunde in wallendem Guss* (UngRevue 1889. 41): Sebből pirosan buzog a vér (Ar: Tetemrehívás). — *Ein schreckliches Gewitter mit Hagel und Donner stürzte vom Himmel:* Iszonyú zápor, jégeső és mennydörgés rontott alá az égből. — *In wirren Haufen stürzen sie schnurstracks auf die Mitte des Schlachtfeldes:* Nagy gombolyokba kúszálódva rohannak egyenesen a csatatér közepére (PHirlap 1886. 235. 1. tárcza). — *Aus Bánfi's Augen stürzten Thränen:* Bánfi szemeiből kicsordult a könyű (Jók: ErdAr. III: 123). — *Daher war die Britschka des Postmeisters fortwährend in Gefahr, entweder die Deichsel zu brechen, oder in den Graben zu stürzen:* A póstamesterék bricskája szüntelen abban a veszedelemben forgott, hogy eltörik a tengelyét, vagy befordítják az árokba (Jók: RRáby I: 273). — *Er stürzte blindlings gerade auf den Jüngling los:* Vaktában egyenesen neki vágtatott az ifjúnak (Jók: ErdAr. I: 21). — *In einen Graben stürzen:* Árokba bukni v. zuhanni. — *Über Hals und Kopf stürzt sie in die Schande:* Hanyatt homlok belerohan a gyalázatba (Jók: F. Gyém. III: 87). — *Er stürzte rücklings zu Boden:* Hanyatt vetette magát (Jók: EnyémT. I: 145).

Stürzen (transitiv). — *Die ihr ohne Erbarmen ins Elend gestürzt:* Kiket ti hidegen taszitátok a nyomorúságba (Kaz: Bácsm. febr. 2.). — *Wir stürzen das Vaterland in die höchste Gefahr:* A hazát juttatjuk végveszélyre (Ar: MO. 2: 59). — *Ein Adeliger, ein Capitän von der Leibgarde, den eine unselige Leidenschaft ins Unglück gestürzt hatte, musste dies über sich ergehen lassen:* Egy nemes embernek, egy gárdistakapitánynak ezt el kellett viselni, a kit szerencsétlen szenvedély ragadt e bajba (Jók: RRáby I: 164). — *(Und fordert dich und deine Brüder auf,) der nutzlos schwachen Gegenwehr gedenkend, die euch zuletzt all' ins Verderben stürzt, die Feste seinem Heer zu übergeben:* Hogy megtekintvén gyengeségteket, előbb-utóbb mely bús veszélybe dönt, adjátok által a várat neki! (Szem: Zr. 3: 9). — *Er hat sich in Gefahren gestürzt:* Veszedelmekbe ejtette magát. — *Sich in das Schwert stürzen:* (Saját) kardjába dőlni.

Stütze. — *Er war eine Stütze für sein Alter:* Ő volt aggkorának gyámola.

Stutzen. — *Die Äste des jungen Waldes stutzen:* A fiatal erdőt, pagonyt ágazni. —*Du bist eine Schwalbe und... ich möchte dir wohl die Flügel stutzen:* Fecske vagy s ... én szeretném szárnyadat szelni (Szigligeti: Rózsa 39). — *Wie könnte ein gefangener Vogel mit gestutzten Flügeln fliegen?* Hogy szálljon rabmadár szegett szárnyon? (Ar: Élet 191). — *Es wird ihm dadurch der Kamm gestutzt:* Letörik a jó úr szarva tőle (Jók: ErdAr. II: 109).

Stützen. — *Man muss die Portale neu aufbauen, die Grubengänge neu mit Pflöcken stützen:* Újra kell építeni a portálékat, újra felpóczkolni a tárnasikátorokat (Jók: FGyém. IV: 123). — *Der auf den Rand des Schildes den Arm, den linken stützt:* Bal könyökét annak szélére nyugasztja (Ar: BH. 8: 78). — *Sich auf den Ellenbogen stützen:* Könyökére dűlni (NySz.). — *Taucht er unter, so verliert sein Stoss im Wasser die Kraft, er hat keinen festen Boden unter sich, auf den gestützt, er seinem Stoss nach oben mehr Gewalt geben kann:* Ha lemerül a víz alá, ütésének erejét elveszi a víz, lábát nincs mibe megvetnie, hogy taszításának sikere legyen (Jók: FGyém. I: 26).

Stutzig. — *Ich wurde darüber stutzig:* Megütődtem rajta (Kárm: Fanni IV). — *Es macht mich etwas stutzig:* Meghökkenek, megütődöm vmin. — *Wie wurde der Übersetzer nicht stutzig gemacht durch den Umstand, dass er, indem er den Originaltext nicht verstand,*

in der Übersetzung etwas Absurdes niederschrieb: Hogyan nem hökkentette meg a fordítót az a körülmény, hogy az eredeti szöveget nem értvén, képtelenséget írt a fordításba? (Nyr. XX: 87).

Suchen. — *G e l e g e n h e i t zum Kriege suchen:* Ürügyet keresni a háborúra. — *Sie suchen einschmeichelnde N e u i g k e i t e n darin (im Buche):* Fülbemászó ujságokat kezdenek benne nézkélni (a könyvben, NySz.). — *Da hast du n i c h t s zu suchen:* Nincs itt semmi kereseted. — *Ja, w a s s u c h s t denn d u h i e r?* Hát te hol jársz itt? (UngRev. VII: 567). — *Du suchst die Bratwurst im Hundestall:* Ökör alatt is borjut keressz (MA. NySz.). — *Er sucht den Speck in der Hundehütte. Er sucht das Gänsehorn (also etwas Unsinniges, Unmögliches,* Schrader 171): Kakas alatt keresi a tojást, bika alatt borjút (Dug: Pb. I: 246). Farkasnak szájában keresi a libát (uo.). Szúnyogban háját keres (250). Holló fészkén hattyút keres (uo.). Délibábon aratást keres: haszontalan foglalkozású (Nyr. I: 92). Asztagban tűt keres (NySz.). Szarva között keresi a tögyit. — *Während der überrumpelte Mann n a c h W o r t e n sucht, hilft sich die Frau mit Leichtigkeit, findet einen Ausweg und entschlüpft ihrer Verlegenheit flink, wie ein Wiesel:* Míg a meglepett férfi szót keres, az asszony mindjárt segít magán, talál rést, s könnyű szökéssel, mint a csík, sikamlik el szorongásai közűl (KisfK: VígBesz. 205). — *S i c h p o p u l ä r z u m a c h e n suchen:* Népszerűséget hajhászni. — *W a s h a s t d u in jener wüsten grossen Stadt z u suchen, wenn wir nicht mehr da sind?* Mit keressz te ama nagy kietlen városban többé, ha mi nem vagyunk ott? (Jók: FehérR. 190).

Sühne. — *Damit all das, was er gefehlt, hier auf dieser kleinen Insel seine Sühne finde:* Hogy mindazon nagy botlásainak itt e kis szigeten találja vezeklését (Jók: ArEmb. IV: 129).

Sümmchen. — *Das kannst du leicht bezahlen, du sollst ja ein schönes Sümmchen im Vermögen haben:* Te azt könynyen megfizetheted, mert azt hallom, szépen van pénzed (Baksay: GyÖ. II: 103).

Summe. — *Eine Summe Geldes aufbringen:* Valamely pénzösszeget előteremteni.

Summen. — *Wie summt's im Stock, im vollen:* Bong a teli kaptár (Ar: BH. 10: 67).

Sünde. — *Himmelschreiende Sünde:* Mennybe kiáltó bűn (NySz.). — *Die Kinder büssen die Sünden der Eltern:* A gyermekek (meg)lakolnak szüleik vétkeért. — *Der Sünde verfallen:* Bűnbe esni (NySz.). — *Für eine Sünde halten:* Vétkell, bűnöll. — *Rom möge es mir nicht als Sünde anrechnen, wenn ich seinen Fluch erwidere:* Ne rója Róma vétkül nekem, ha én is átkozom (Ar: Shak. XIV: 44). — *Es sich als eine Sünde vorwerfen, dass . . . :* Magának bűnül felróni, hogy . . .

Sünder. — *Ein hartgesottener Sünder:* Megrögzött gonosztevő.

Suppe. — *Das hätte eine schöne Suppe gegeben* (Schrader): No hiszen szép história kerekedett volna ebből. — *Viele Köche versalzen die Suppe:* Sok bába közt a gyermek is elvész (Erd.). — *Sie m a c h t e eine sehr s c h w a c h e Suppe:* Hosszú lére főzte a levest (gyenge levest, Nyr. X: 39). — *Einem die Suppe v e r s a l z e n (die Freude verderben,* Schrader 18): Megborsozták neki a levest (Erd. 5018). — *Einen i n die Suppe oder in die Patsche b r i n g e n* (Schrader 18): Vkit bajba keverni (Vö. Benne van a lében. Erd.). — *M i t einer Suppe ü b e r g o s s e n sein (von einem Schlage,* Schrader 18): Mind egy lében sóznak; egy gyékényen árulnak; egy húron pendülnek Erd.).

T.

Tact. — *Den Tact einhalten:* Megtartani az ütemet. — *Einen richtigen Tact in etwas haben:* Jó érzéke van vmi iránt; helyesen meg tud ítélni vmit.

Tadel. — *Es trifft mich nicht der Tadel der Unvorsichtigkeit:* Engem nem érhet a vigyázatlanság vádja. — *Sich wegen etwas Tadel zuziehen:* Vmi miatt gáncsot szenvedni. — *Er ist über alles Lob und Tadel erhaben:* Minden dicséreten vagy gáncson fölül áll. — *Der Lebenswandel des Spinoza war frei von allem Tadel:* Sp. élete feddhetetlen (v. kifogástalan) volt. — *Jmd. wegen etwas od. an jmd.*

etwas tadeln: Valakit valami miatt gáncsolni.

Tafel. — *Die Tafel aufheben:* Az asztaltól fölállni, az ebédet befejezni, az ebédtől fölkelni; az ebédnek végét vetni; asztalt bontani (Jókai); fölszedni az asztalt (NySz.). — *Tafel halten:* Asztalnál, ebédnél ülni; vendégeskedni. — *Er speist an der grossen Tafel:* Nagy kanállal eszik (Nyr.). — *Nach der Tafel:* Ebéd után.

Tag. — *Der morgende Tag:* A holnapi nap. — *Morgenden Tages:* Holnap. — *Er machte ein Geklapper und Getöse mit dem Kupfergeschirr, als wäre der jüngste Tag da:* Zörgette, összeverte a réz edényeket, egész ítéletet csinált a háznál (UngRevue VII: 693). — *Der Tag des letzten Gerichts, der grosse Gerichtstag* (Herder); *der jüngste Tag:* Az ítélet napja; az utolsó ítélet (napja). — *Bis an den jüngsten Tag:* Ítéletnapig; ítélet napjáig. — *Es kommen die prüfenden Tage des Unglücks:* Eljő az idő, mikor a csapások próbára tesznek bennünket. — *Ein jeder Tag hat seine Plag:* Minden napnak megvan a maga terhe (Jók: Szeretve mind. a vérp. I: 156). — *Es ist noch nicht aller Tage Abend:* Lesz még Abán bucsú (Erd.); lesz még szőlő, lágy kenyér (Dóczi: Ut. Szer., Ajánlás). — *Bei (od. mit) Anbruch des Tages:* Virradtakor, hajnal hasadtával, hajnalban (Márton: Lat. 164). — *Vor Anbruch des Tages; vor Tagesanbruch:* Nap kelte előtt; pitymallatkor. — *Das Licht des Tages erblicken:* Megszületni, világra jönni. — *Jmdm das Licht des Tages gönnen:* Vkit életben hagyni. — *Der Tag bricht ein:* Fakad a hajnal (NySz.); hasad a hajnal; hajnallik. — *Dein Sonnentag bricht ein:* Örömnapod kél (Szem: Zr. 2: 4). — *Der Tag graut:* Szürkül (Fin.); világosodik, virrad. — *Es wird doch Tag, wenn auch der Hahn nicht krähet:* Eljön a hajnal, ha a kakas nem kukorikol is (Erd.). — *Einen Tag bestimmen:* Napot kitűzni. — *Er bot ihnen ganz unterthänig einen guten Tag:* Alázatos jó napot kívánt (UngRevue VII: 691). — *Man muss den Tag nicht vor dem Abend loben:* Végén csattan (az ostor); dolognak a végén várhatni a butykát (Dug: Pb. 297); minden botnak végén a feje; nyugtán dicsérd a napot; akkor mondj hoppot, mikor átugrottad az árkot (Kresznerics); minden jó, ha jó a vége. (Shak.) — *Sich einen guten Tag machen:* Vidám, jó napot csapni. — *Da hast du, mach' dir einen guten Tag damit:* Ne, legyen karácsonyod vele (mikor valami jóízűt adnak vkinek) (Nyr. IV: 277). — *Weise mir ein Zimmer an, wo ich meine übrigen Tage verleben kann:* Egy szobát rendelj nékem, melyben hátralevő napjaimat éljem (Pet: JánosV.). — *(Ich wünsche einen) guten Tag:* (Adjon Isten) jó napot; sok jó napot, drusza! (Baksay: GyÖ. I: 37). — *Ich bin sehr müde, denn ich war den ganzen Tag auf den Beinen:* Igen fáradt vagyok, mert egész nap talpon voltam. — *Den ganzen lieben Tag arbeiten:* Egész napestig munkálkodni; egész áldott nap dolgozni; naphossza(n)t dolgozni. — *Alle Tage od. jeden Tag:* Minden nap. — *Wer treu dient, der hat es gar gut und bekommt sein Essen und seinen Lohn jeden lieben Tag:* A jó szolgának soh' sincs semmi baja, egyik napra úgy mint a másikra kijár éte, bére (UngRevue VI: 688). — *Nächsten Tag:* Másnap. — *Am folgenden Tag; Tags darauf:* Másnap. — *Tags vorher:* Előtte való nap.— *Der Pustenbewohner sieht oft Tage lang keinen Menschen:* A pusztai lakó olykor napokig se lát ember fiát (Hoitsy P. MHirl. 1891. IV/14 2.). — *An den Tag bringen:* Napfényre hozni. — *Es kommt an den Tag:* Napfényre jön. — *Die Schwächen der äussersten Linken sind an den Tag gekommen:* A szélsőbalnak világgá jöttek gyöngéi (Nemzet II. 44). — *Endlich kam die Sache doch ans Licht od. an den Tag:* Végre is kiugrott a nyúl a bokorból (PHirl. 1891 I/11. 12.). Előbb-utóbb is a dolognak ki kell sülnie (Kovács: FarsKal. 83). — *An den Tag legen:* Tanusítani; bizonyítani; bizonyságát adni; mutatni. — *Mein Herr, Sie legen die grösste Unschicklichkeit gegen mich an den Tag:* Uram, Ön a legbántalmazóbb illedelmetlenséget tanusítja irányomban (Shak. XIII. 196. GyőryV.). — *Bei Tag und bei Nacht:* Éjjel-nappal. — *Bis auf den lichten Tag schlafen:* Világos virradtig aludni (Márton: Lat. 68). — *Bis zum hellen Tag:* Kivilágos kivirradtig (Nyr. XV: 39). — *Nur für den Tag leben:* Napról

napra éldegélni, a jelennek élni. — *Das geht so Tag für Tag (od. einen Tag wie den andern):* Ez így foly napról napra (Jók: FehérR. 201). Nap nap után (Ar: Tetemrehívás). — *Es vergeht Tag für Tag:* Nap nap után múlik; eltelik egyik nap a másik után. — *In drei Tagen:* Három nap alatt. Három nap múlva. — *Von dort wäre der Pol vielleicht in zehn Tagen zu erreichen:* A földsarok onnan már csak tíz napi járó (Jók: F. Gyém. 2: 149). — *Er lebt in den Tag hinein:* Nem gondol a holnappal, a holnapi nappal. Napról napra éldegél. — *Er redet in den Tag hinein:* Beszél, a mi eszébe jut. Hasból beszél. Badarságot beszél. Hegynek beszél: levegőt verdes (Nyr. VIII: 277); a levegőbe beszél (uo. 138). Botra beszél (V: 31). Csak úgy kukoriczáz (uo.). Szalmáz. — *Ei! ihr redet schon wieder in den Tag hinein:* Ej! már megint világba szól kend (Tompa I. 325). — *Schon seit fünf Tagen hat er keine Nahrung zu sich genommen:* Már öt napja nem evett. — *Einen Tag um den anderen:* Napról napra; minden istenadta nap; nap nap után (Arany). — *Über Jahr und Tag:* Esztendő ekkorra (NySz.). Esztendő az [v. ez] nap (NySz.). — *Wir fristen unsere Existenz von Tag zu Tag:* Napról napra tengetjük lételünket.—*Er macht die Nacht zum Tag:* Éjet nappá teszen (NySz.); éjet-napot egygyé teszen.

Tagedieb. — *Er ist ein Tagedieb:* Naplopó; maga se tudja, mire nézi a napfényt (Dug: Pb. 246). — *Du bist ein Tagedieb und übst gottloses Zeug:* Lopod a napot és istentelenkedel (Pet: JánosV.).

Tageslicht. — *Manches klassische Werk erblickt nie das Tageslicht:* Sok mestermű nem lát világot (Ar: HátrPr. 40). — *Die drei Visitatoren tauchen wieder ans Tageslicht empor:* Ismét napvilágra kerül a három vizsgáló (Jók: ArEmb. I: 65). — *Ins Tageslicht hinein handeln:* A véletlen szerint intézni tetteit; találomra tenni vmit.

Tagesordnung. — *Sie sind sittlich verkommen: Unzucht, Diebstahl, Mord sind bei ihnen an der Tagesordnung:* Erkölcsileg elaljasodtak: fajtalanság, lopás, emberölés vannak köztük napirenden (Ar: HátrPr. 469). — *Auf die Tagesordnung stellen od. setzen:* Napirendre (ki)tűzni.

Tageszeit. — *Zu jeder Tageszeit:* A napnak bármely órájában.

Täglich. — *Das Ungarische Sprachhistorische Wörterbuch ist so nothwendig, wie das tägliche Brot:* A Magyar Nyelvtörténeti Szótár oly szükséges, mint a falat kenyér (Ar: HátrPr. 298). — *Täglich einmal:* Napjában egyszer.

Tagreisen. — *Zwanzig Tagreisen weit:* Húsz napi járó földön (NySz.).

Tanz. — *Als die Musik gerade im besten Spielen war und der Tanz gerade den höchsten Jubel erreicht hatte:* Mikor éppen legszebben szólott a muzsika, legjobban aprózták a tánczot. — *Einen Tanz aufführen:* Tánczot eljárni (Fin.). — *Der Tanz geht von neuem los:* Három a tánc. Újra kezdődik a csetepaté. — *Mir hat die gefährliche schöne Frau einen fürchterlichen Tanz gemacht:* Velem járatta meg csak igazán az a veszedelmes szép asszony (Jók: RRáby 2: 110). — *Sie fieng an ihn im Tanze zu drehen, dass es eine Lust war:* Úgy megtánczoltatta, hogy jobban sem kellett (UngRev. VI: 484). — *Sich zum Tanz anschicken:* Lábát tánczra egyengetni (Lehr 140). — *Die Zigeuner spielen ihnen auf zum Tanz:* A czigányok pöndörítnek láb alá valót nekik (Nyr. IV: 90). — *Denen haben wir dann zum Tanze aufgespielt:* Azokkal tánczba eredtek (Jók: EnyémT. I: 153). — *Halt das Maul, sonst werd' ich dich herumnehmen od. zum Tanze führen:* Fogd be szádat, különben majd megrégulázlak [megtánczoltatlak] (PhilKözl. X: 990).

Tanzen. — *Nach der Musik tanzen:* Zenére v. muzsikára tánczolni. — *Nach der Pfeife jemandes tanzen (wie der Bär nach der des Bärenführers,* Schrader 203. Vö. Máté 11, 17): Vkinek nótája szerint tánczolni (NySz.). — *Er tanzt vorzüglich:* Igazán veti a tánczot, jól veti, istenesen veti, ügyesen, derekul tánczol (Nyr. II: 39). — *Wenn die Comitatsherren renitent sind, werden wir sie schon tanzen lehren:* A vármegyei urak ha renitenskednek, majd megtánczoltassuk őket (Jók: RRáby I: 136). — *Gesagt, gethan! so müssen wir mit den Ungarn umgehen, um sie tanzen zu lehren:* Diktom faktom! így kell a magyarral bánni, hogy megtaníthassuk keztyűbe dudálni (Lárositromb. 30). —

Zu tanzen anfangen: Tánczra kerekedni, tánczba eredni.

Tapet. — *Etwas aufs Tapet bringen:* Szóvá tenni vmit; szóba hozni vmit; megemlíteni; fölhozakodni vmivel; szellőztetni vmit; pengetni v. megpendíteni vmit; fölemlíteni vmit. — *Es kommt aufs Tapet:* Szóba kerül; említés esik róla; szóba hozzák; említik; említést tesznek róla; napirendre kerül. — *Napoleon kommt hin, und da kommt so manches aufs Tapet:* Napoleon oda megy, s ott sok minden szőnyegre kerül (Ar: Hátr. Pr. 338).

Tasche. — *Aus seiner Tasche:* A saját költségén v. költségére; a maga szakállára. — *Es ist Ebbe in meiner Tasche:* Erszényemet a lapos guta megütötte (NySz.). — *Es ist dies so viel, als hätte man das Geld schon in der Tasche:* Ez annyi, mintha zsebben volna a pénz (Jók: ArEmb. II: 150). — *Er macht eine Faust in der Tasche:* Szűr alól fittyet hány (fenyegetődzik, de senki sem hallgat rá, CzF.). — *Heute war ichz ornig und durfte es nicht sehen lassen; das heisst eine Faust in der Tasche machen:* Ma haragos voltam s nem mertem mutatni; ez annyit tesz, mint köpönyeg alatt fügét mutatni (KisfK: VígBesz. 78). — *Gern in die Tasche greifen:* Szívesen adakozni.

Taub. — *Ich gebe keine taube Nuss drum:* Egy férges diót sem adnék érte (NySz.). — *Tauben Ohren predigen:* Falra hányni a borsót (NySz.). Malomban hegedülni. A malomban vonja legczifrább nótáit (Dug: Pb. 251). Vö. Mintha csak süketeknek mondott volna mesét, szintén úgy nem hatott bé a szívekre (GKat: Válts. II: 1173). — *Er ist stocktaub:* Süket, mint a főd (Nyr. XV: 568).

Taube. — *Es fliegen da gebratene Tauben in den Mund:* Sült galamb repül az embernek szájába. — *Tauben fliegen einem nicht gebraten ins Maul:* Senkinek sem repül szájába a sült galamb (Erd.). Sült galamb nem repül a szádba (NySz.). — *Wo Tauben sind, da fliegen Tauben zu:* Kinek isten akarja, ablakon is bedobja. — *Adler brüten keine Tauben:* Nem lesz farkasnak bárány fia (Erd.). Csak sast nemzenek a sasok (s nem szül gyáva nyulat Nubia párducza, Berzsenyi). Soha sincs a lator atyának jámbor fia (NySz.); kurtának kurta kölyke (uo.). — *Das heisst unter die Tauben schiessen od. werfen (wenn jemand in roher Weise eine harmlose Gesellschaft stört,* Schrader 177): Ez bizony durva békezavarás.

Taufe. — *Die Taufe verrichten:* Keresztelni. — *Aus der Taufe heben:* Keresztatyáskodni (Vers. 160).

Taugen. — *Dazu taugst du nicht:* Nincs neked ahhoz való eszed (Nyr. V: 417). — *Kein Frauenzimmer taugt zu etwas:* Asszonynépség semmire se jó.

Taumel. — *Der Taumel der Liebe:* A szerelmi mámor. — *Er war in einem Taumel:* Egész lelke el volt kábulva a mámortól.

Tausch. — *Er macht einen schlechten Tausch; er gewinnt nichts bei dem Tausch:* Eben gubát fog váltani (NySz.). Kontyért süveget cserél (NySz.). Sapkát cserél süvegen (NySz.).

Tauschen. — *Ich möchte nicht mit ihm tauschen:* Nem cserélnék vele. — *So tauschen sie die Reden:* Ily szócsere lőn ott (Ar: BH. 4: 19).

Täuschen. — *Wenn mich meine Augen nicht täuschen:* Ha nem csal szemem. — *Ich müsste mich ganz täuschen, wenn…:* Ha (nagyon) nem csalódom. — *Er täuschte die Wachsamkeit der türkischen Behörden:* Kijátszotta a török üldözők figyelmét (Jók: ArEmb. I: 9). — *Ich täusche jmd. mit einer falschen Freude:* Vkit az öröm álhírével áltatok. — *Sie sahen sich täuschend ähnlich. Sie waren einander wie aus den Augen geschnitten:* Szakasztott egyek valának ábrázatjokra nézve (Faludi, NySz.).

Tausend. — *Tausende von Helden:* Ezernyi leventék (Vör.). — *Zu tausenden wachsen die Weichseln auf den Bäumen:* Ezrivel terem a fán a meggy (Pet.). — *Zu tausenden strömten die Leute nach Westport:* Ezer számra özönlöttek az emberek Westportba («Nemzet» 1886. IV/21). — *Er kommt vom Hundertsten ins Tausendste:* Egyik szavát a másikba üti (Nyr. V. 31) v. ölti. — *Potz tausend! Der Tausend!* Eszem a teremtőfádat (Lehr 111). A teremburádat (Arany).

Teich. — *Einen Teich ablassen:* Tavat lecsapolni; tó vízét kibocsátani.

Teig. — *Der Teig geht:* A tészta kél, megkel. — *Der Krapfenteig musste bei ihr im Zimmer auf dem Kachelofen gehen, und die Krapfen durfte niemand anderer ausstechen als sie selbst:* A fánktészta ott

kelt meg az ő szobájában a kályha vállára téve, s azt nem engedte másnak kiszaggatni (Jók: RRáby I: 161). — *Einen Teig abtreiben:* Tésztát megmunkálni, megkeverni (Fin.). — *Den Teig auswirken:* A tésztát (ki)dagasztani v. (ki)szakasztani.

Termin. — *Der Termin ist abgelaufen:* A határidő lejárt v. letelt. — *Den Termin einhalten:* A határidőt megtartani (nem: betartani).

Teufel. — *A r m e r Teufel od. Wicht:* Isten adta embere. — *Der arme Teufel rührt sich nicht einmal:* Az istenadta nem is mozdul. — *W a s Teufel?* Mi a manó? Mi a fene? — *Was Teufel hast du dich darum zu kümmern?* Mi a tatár bajod van neked azzal? (Jók: FGyém. 3: 71). — *Was Teufel hast du dort zu suchen?* Mi patvart járnál ott? (Helt: Krón: 82). — *Der Teufel ist arm: er hat weder Leib, noch Seele:* Szegény az ördög, mert lelke nincs (Erd.). — *Der Teufel i s t i n i h n g e f a h r e n:* Megszállotta v. belé bújt az ördög (Fin.). — *Wo der Teufel nicht hin mag, da schickt er ein alt Weib:* Hová az ördög nem mehet, vén asszonyt küld maga helyett (Erd.). — *Der Teufel h o l e d i c h!* Vigyen el az ördög! Ördögbe mennél egyszer! (NySz.). — *Dass ihn der Teufel hole! Dass ihn der Teufel reite!* Hogy az ördög szántson barázdát a hátán! (NySz.). — *Na meinetwegen, also ich gebe es; hol's der Teufel* (UngRev. VI: 482): Nem bánom, hát adok; üsse a kő. — *Wenn der Teufel krank wird, will er ein Mönch werden:* Beteg volt az ördög, s barát akart lenni (Erd.). — *Der Teufel k ö n n t e sie dir alle h e r z ä h l e n:* Az ördög sem győzné előszámlálni (NySz.). — *Der Teufel w e i s s, wo er ist:* Tudja a manó, hova lett (Dug: Pb. II: 82). — *Man möchte glauben, er h a t den Teufel i m L e i b e:* Azt gondolná az ember, ördöge van (KovácsP.: FarsKal. 18).—*Den Teufel a n d i e W a n d m a l e n:* Ördögöt a falra festeni (Erd.). — *Es ist nicht ihre Aufgabe, zum Schein hie und da auch dem Teufel ein Lichtlein anzuzünden:* Nem az a feladatuk, hogy tessék-lássék módon az ördögnek is gyertyát gyújtsanak (Nyr. XII: 507). — *Er w a r dem Teufel e i n e n W e g s c h u l d i g:* Megszolgálta az ördögöt (ha vki hiába való utat tesz) (Nyr. V: 263). — *Um Geld v e r s c h r e i b t er s i c h dem Teufel:* Pénzért az ördögnek is alá írná magát (Dug: Pb. 153). — *Was man Gott entzieht, fällt dem Teufel zu:* A mit Istentől szánsz, elviszi az ördög (Erd.).—*Jmd. z u m Teufel w ü n s c h e n (bei seiner Abreise):* Vkinek szerencsés nyaktörést v. felfordulást kivánni az útra. — *S c h i c k' ihn zum Teufel oder zum Henker:* Ereszd el pokolba (NySz.). — *Du bist ärger, als der Teufel:* A sátánnál is sátánabb, az ördögnél is ördögebb vagy (Matkó: BCsák. 211). — *Er fürchtet sich, wie der Teufel vorm Kreuz:* Kerüli, mint az ördög a kápolnát (Nyr. XIV: 138).

Text. — *Einem den Text, die Leviten od. das Kapitel lesen:* Vkit lepirongatni, lehordani, lerakni. Borsot törni az orrába (NySz.). Ráterítette a vízes lepedőt (Nyr. X: 472). — *Herrn Kamati wird der Text gelesen:* Kamati kapja leczkéjét (Kovács: FarsKal. 59).

That. — *Jmds That gut heissen:* Vkinek tettét helyeselni. — *Ein auf der That ertappter Dieb:* Tetten kapott [v. tetten ért] tolvaj (Jók: ArEmb. III: 33).—*Der auf frischer That ertappte Übelthäter:* A friss tetten kapott gonosztevő (Jók: FGyém. I: 24). — *In der That:* Tényleg, valóban. — *Das Schicksal unseres armen Volkes geht Ihnen also in der That so nahe?* Hát csakugyan olyan nagyon szívén hordja az úr ennek a mi nyomorúlt népünknek a sorsát? (Jók: RRáby I: 184).— *Was ich so lang erwogen, zur That soll es sich nun gestalten:* A régi tanács, ím, most serdüle tetté (Ar: BH. I: 19).

Thätig. — *Er nahm lebhaften od. thätigen Antheil an den öffentlichen Angelegenheiten:* Élénk v. tevékeny részt vett a közügyekben.

Thätigkeit. — *Eine grössere Thätigkeit entwickeln:* Hathatósabb tevékenységet fejteni ki. — *Jms Thätigkeit hemmen:* Vkit tevékenységében megakasztani.

Thätlichkeit. — *Sich gegen jmd. zu Thätlichkeiten hinreissen lassen:* Vkivel szemben tettlegességre vetemedni.

Thauwetter. — *Es ist Thauwetter eingetreten:* Az idő igen meglágyult (Kovács: FarsKal. 64). — *Das Thauwetter lockt die Saat aus dem Boden:* Engedelmes idő kicsalja a föld alúl a vetést (Jók: R. Ráby III: 138).

Theil. — *Warte nur, dafür wirst du deinen Theil (heraus)bekommen:* Várj, várj, ezért kikapod a magadét. — *Ich habe keinen Theil daran:* Semmi közöm

benne. — *Ich hatt' mein redlich Theil einst an deiner Jugend Heil; nun will als dein Gemahl ich an deinen Leiden auch mein Theil:* Ifju örömidben részem vala hajdan; feles feleséged hadd legyek a bajban (Ar: BH. 10: 54). — *Ich meines Theils; ich für meinen Theil:* Én részemről. — *Die Ehre, die ihm zu Theil wurde:* A megtisztelés, mely osztályrészül jutott neki v. melyben részesült. — *Glück und Unglück ward mir zu Theil:* Volt részem mind a jó, mind a gonosz szerencsében (Faludi, NySz.). — *Er lässt ihm ewigen Ruhm zu Theil werden:* Részt ad neki az örök dicsőségnek örömében (NySz.).

Theilen. — *Ich theile seine Ansicht oder seine Auffassung:* Helyeslem, pártolom nézetét, fölfogását; osztozom benne; csatlakozom hozzá; magamévá teszem, én is azon nézetben vagyok (nem: osztom nézetét, fölfogását) (Antibarbarus, Nyr. IV: 224). — *Ich theile seine Meinung, ich pflichte ihm bei:* Osztozom véleményében. — *Die Meinungen sind getheilt:* A vélemények eltérők, elágazók. — *Die Meinungen sind in dieser Hinsicht sehr getheilt:* A vélemények e tekintetben nagyon szétágaznak. — *Die Arbeiter theilten den Ertrag mit dem Eigenthümer:* A munkás a jövedelmet felezte a birtokossal (Jók: FGyém. V: 150). — — *Den Nutzen von etwas mit jmd. theilen:* Vkivel a nyereségen osztozkodni. — *Den Ruhm des Sieges theilen:* A győzelem dicsőségében osztozni. — *In zwei Theile theilen:* Ketté vagy két részre osztani (Vers. 171). — *Der wird seinen letzten Pfennig mit dir theilen:* Az az utolsó falatját is megosztja veled (Kaz: BarnhM. III: 7). — *Sie kommt, dies Leiden mit ihm zu theilen:* Ezt a szenvedést eljő vele megosztani (Jók: ArEmb. IV: 94). — *Der ganze Tag ist zwischen Schlaf und Lesen getheilt:* Az egész nap megoszlik alvás és olvasás között. — *Was Gut und Ruhm mag bringen, das theile brüderlich:* A mi dicső és jó, azt közösen oszszad (Ar: BH. 3: 34).—*Die türkische Religion theilt sich in drei Sekten:* A török vallás három ágra szakad (Mikes, NySz.). — *Die Donau theilt sich bei Pressburg in zwei Arme:* A Duna Pozsonynál két ágraszakad v. ágazik el. — *Nun theilt euch in die Haut (Bürger):* Most osztozzatok a bőrén.

Theilnehmen. — *Theilnehmen an der Sache:* Részesülni v. részesnek lenni a dologban. — *Er nahm an der Berathung theil:* Részt vett a tanácskozásban. — *Jmd. an Berathschlagungen theilnehmen lassen:* A tanácskozásokba bele vonni vkit. — *Am Diner, an der Conferenz theilnehmen:* Részt venni az ebédben, értekezletben (nem ebéden, értekezleten: Antib.). — *Mit seinem Herrn machte er so manchen Feldzug mit, od. nahm er an manchem Feldzug theil:* Sokszor volt urával háboruban része (Ar: ToldiE. I: 9). — *Dass er an der allgemeinen Huldigung theilnimmt:* Mintha osztoznék a közös tisztelkedésben (Jók: ErdAr. II: 108).

Theilung. — *Weil sich mit Etzel Buda zu solcher Theilung hat vertragen:* Hogy Buda és öcscse ilyen osztályt tettek (Ar: BH. 1: 38).

Theuer. — *Enorm theuer, furchtbar theuer:* Méregdrága. — *In weit theuerern Zeiten:* Sokkal nagyobb drágaság idején. — *Das Geld ist ihnen das theuerste:* Halálra szeretik a pénzt (NySz.). — *Nun ist guter Rath theuer:* Most elkelne ám a jó tanács. — *Das wird dir theuer zu stehen kommen:* Ezt drágán fizeted meg. — *Meine Wirtschaft kommt sehr theuer zu stehen:* Az én háztartásom igen sok pénzbe kerül. — *Eine Ware theuer anbieten:* Valamely árut drágán tartani. — *Eine Erfahrung theuer bezahlen:* Valaminek az árát megadni. — *Wie theuer gibst du diese Äpfel?* Hogy adod ezt az almát? — *Ich gebe sie so theuer, wie ich sie gekauft habe:* Úgy adom, a hogy vettem.

Thor. — *Einer Sache Thür und Thor öffnen:* Ajtót nyitni vminek (NySz.); kaput tárni vminek. — *Durch das Thor mit dem Doppeladler trat er ein:* A kétfejűsasos kapun benyitott (Jók: ArEmb. II: 26).

Thräne. — *Keine Thräne war ihren Augen entrollt:* Még csak egy könnye se fakadt (Jók: ArEmb. I: 174). — *Thränen entströmen ihren Augen:* Bő könnye fakad (Ar: BH. 8: 61). — *Die Thränen laufen ihm über die Wangen:* Könnyei végigperegnek arczán. — *Sie fängt dergestalt an zu lachen, dass ihr die Thränen über die Backen rinnen:* Olyan jó ízűt nevetett, hogy

könnybe lábadt a szeme (UngRev. VI: 484). — *Thränen rannen über Timár's Wange:* Timár szemeit elfutotta a könny (Jók: ArEmb. V: 116). — *Schäme dich nicht, wenn dir Thränen in die Augen treten beim Anblick der Noth:* Ne szégyelljed azokat a könnyeket, melyekkel lábbognak szemeid, midőn a szükséget látod (Báróczi: Munk. VIII. b. 99). — *Seine Thränen überströmten die Wangen seiner Lieben:* Könnyei csorognak a szeretett arczokra (Jók: Ar. Emb. V: 148). — *Einem Thränen ablocken od. entlocken:* Vkit megkönnyeztetni, könnyekig megindítani, könnyezésre indítani, könnyre fakasztani (Fin.). — *Die Freude entlockte ihm Thränen:* Az öröm könnyeket csalt szemébe. — *Dir Thränen zu erpressen, wer würde dort sich das getrauen?* Ki merészelné, hogy sírva fakaszszon (Ar: BH. 9: 71). — *Es presst ihm Thränen aus den Augen:* Könnyre fakasztja szemét (Nyr. XI: 325). — *Sie weint keine Thräne, sie schluchzt nicht und stöhnet* (UngRev. 1889. 42): Könnye se perdül, jajja se hallik (Ar: Tetemrehívás). — *Thränen vergiessen:* Könnyeket hullatni. — *Ich kann mich der Thränen nicht erwehren:* Nem bírom visszatartani könnyeimet (Fin.). — *In Thränen gebadet:* Könnyben úszva. — *In Thränen zerfliessen:* Könnyeket ontani; patakként ontani könnyeit. — *Er bricht in Thränen aus:* Sírva fakad, sírásra fakad (NySz.). Sírva fakadtam (Nyr. VII: 228). — *Mit Thränen in den Augen:* Könnyes v. könnyező szemmel. — *Schluchzend wirft sie sich hin zum Fusse des Crucifixes und benetzt es mit ihren Thränen:* Zokogva omlik oda a feszület tövéhez és rásírja könnyeit (M. Hirl. 1891 VI/14 3c. tárcza). — *Er netzt mit seinen Thränen das sammt'ne Untergewand:* Könnyel potyogatta [köntösének] bársonyos aszalját (Ar: BH. 3: 38). — *Doch auf der andern Seite zu Thränen sich Hilda lacht:* Ilda kaczag túlról könnye szakadtáig (Ar: BH. 7: 56). — *Was einen zu Freudenthränen bewegt:* Mi örömkönnyeket fakaszt (Vajda J. Találk. 47). — *Zu Thränen gerührt werden:* A könnyezésig megindulni.

Thron. — *Den Thron besteigen:* A királyi széket elfoglalni, trónra lépni.

Thronerbe. — *Der muthmassliche Thronerbe:* A reménybeli trónörökös.

Thun. — *Ein Hund, wer's nicht thut!* Eb, a ki szavának nem áll (Jók: RRáby I: 268). — *Einen Gang thun mit jmd:* Megmérkőzni vkivel (Fin.). — *Bis er die tödtliche That nun gethan:* Míg kezével a szörnyű átkozott tett végbement (Szenvey: Messzinai Hölgy 467). — *Was (soll ich) thun?* Mi tévő legyek? Mit volt mit tennem? (Nyr. IV: 322). Hová legyek? (NySz.). — *Ach Gott, was soll ich thun?* Hova legyek, Istenem? (Nyr. XVI: 85). — *Ich weiss nicht, was ich thun soll:* Azt se tudom, mit csináljak. Nem tudom, mitevő legyek. — *Der Herr will nicht erlauben, dass ich dir in seinem Hause sage, was du thun sollst:* Ő kegyelme nem akarja, hogy házában mondjam meg neked, mihez láss (Kaz: BarnhM. I: 3). — *Es jmdm gleich thun, es aufnehmen mit einem:* Kiállani vkivel valamiben (Lehr 30), mérkőzhetni vkivel. — *Das thut nicht gut:* Ez nincs így jól (Fin.); ez nem jó lesz. — *Du wirst nicht gut daran thun, hinzugehen; diese unterirdischen Arbeiter haben vor Leuten in feinen Kleidern keinen grossen Respekt:* Nem jó lesz oda menned. Ezek a földalatti emberek nem igen tartják tekintélyben a selyemkabátos embereket (Jók: FGyém. I: 139). — *Er thut sich gütlich:* Jól mulat, jó dolga van. — *Heimlich thun od. geheim thun:* Titkolózni. — *Der thut so, als ob er Salomons Weisheit mit Löffeln gefressen hätte* (Schrader 205): Úgy tesz (v. teszi magát), mintha kanállal ette volna a bölcseséget. — *Damit hat er nichts gethan:* Semmit nem ér vele (NySz.), semmire se megy azzal, abból semmi haszna. — *O weh, meine Herren Richter, da wird's mit der kleinen Truhe nicht gethan sein. Da müssen wir einen Griff in die grosse Truhe thun:* Jaj, birák uraimék, itt nem teszi meg a kis láda! Ennél az öreg ládába kell nyúlni (Jók: RRáby I: 131). — *Darauf thue ich mir etwas zu gute:* Azt szeretem vagy becsülöm magamban (Márton: Lat. 191). — *Darauf thut sich der Alte sehr viel zu gute:* Ezzel az öreg nagyon nagyra van (Jók: RRáby I: 264). — *So gut es sich thun lässt:* A mennyire lehetséges. — *Jetzt gibt's am meisten zu thun:* Most van dandárja a munkának (Ar: Toldi). — *Was*

hast du hier zu thun? Mi dolgod van itt? — *Er hatte hier mancherlei zu thun:* Voltak eligazítani való ügyei (Jók: FGyém. II: 117). — *Ich habe viel zu thun:* Sok a teendőm; van dolgom elég. — *Ich habe alle Hände voll zu thun:* Annyi a dolgom, azt se tudom, melyik lábamra álljak (Nyr. V: 222). Meghalni se érek rá, annyi a dolgom (VIII: 370). — *Die geizigen Leute, mit denen er es zu thun hatte, hätten ihm um keinen Pfennig mehr gegeben:* A mily fukar néppel volt ügye, egy fillérrel sem adott volna többet (Ár: HátrPr. 279). — *Meine Rede hat es mit mehreren zu thun:* Az én beszédem többeknek is szól. — *Wer ihn mir eine falsche Katze schilt, der hat's mit mir zu thun* (Schiller: Picc. IV: 7): A ki hamis macskának rágalmazza (őt), annak velem gyűl meg a baja. — *Ich mag mit solchen Leuten nichts zu thun haben:* Az ilyen embereket lehetőleg elkerülöm. —*Auf diesem Gebiet ist noch viel zu thun:* Sok még a tennivaló ezen a téren. — *Ich will sehen, was zu thun ist:* Majd meglátom, mit tehetek v. mit lehet tennem. — *Es ist mir darum zu thun:* Azt akarom, az a czélom; az a gondom, törekvésem. — *Sie macht sich im Hause zu thun. Sie schafft im Hause. Sie ist im Hause geschäftig:* Szorgosan tesz-vesz a ház körül (Jánosi: Ard. 23).

Thun (főnév). — *All dein Thun ist schändlich:* Minden dolgod csak pironság (NySz.). — *Ihr Bruder darf der Comtesse in ihrem Thun und Lassen bezüglich derHerrschaft nichts drein reden:* Bátyjának semmi beleszólása abba, hogy a grófnő mit tesz-vesz [azon a jószágon], a míg él (Jók: FGyém. I: 161). — *Er muss von all seinem Thun und Lassen bis auf die kleinsten Details und der Wahrheit gemäss Rechenschaft geben:* Most is számot kell adnia minden jártáról-keltéről a legkisebb részletekig és igazán (Jók: FGyém. III: 74). — *Das ist nicht meines Thuns:* Ez nem vall rám; ilyesmit én nem szoktam tenni; ez nem szokásom v. kenyerem.

Thüre.—*Die Thüre geht auf:* Az ajtó nyilik v. kinyilik. Kitárul v. széttárul az ajtó. — *Die Thüre steht auf:* Az ajtó nyitva van. — [*Acc.*] *Er steigt aus dem Sattel und klinkt die Thüre auf:* Leszáll a nyeregből, benyitja az ajtót (UngRev. VI: 692). — *Hunde und Edelleute lassen die Thüre auf:* Nagy úr és kutya után teszik be az ajtót (Erd.). — *Die Thüre aufmachen od. öffnen:* Az ajtót kinyitni; benyitni. — *Der Verfasser der Abhandlung rennt eine offene Thür ein:* Az értekező nyitott ajtón zörget (TanárKözl. XXIV. 166). Nyitott ajtó döngetése (PHirlap 1890 XII/4 11). — *Sofort wird man die Thüre einbrechen:* Mindjárt ránk törik az ajtót (Kovács: FarsKal. 77). — *Eine Thüre, ein Haus erbrechen:* Ajtót, házat feltörni, felverni (Fin.). — *Er öffnete eine Thüre (um einzutreten):* Benyita egy ajtót (Kovács: FarsKal. 32). — *Er öffnet die Thüre und grüsst* (UngRev. VI: 690): Benyitja a kilincset, köszön. — *Der Verleumdung die Thüre öffnen:* Kaput tárni a rágalomnak. — *Den Missbräuchen Thüre und Thor öffnen:* Kaput tárni a visszaéléseknek. — *Man soll dem kleinsten Übel nicht Thüre und Thor öffnen:* A legkisebb gonosznak sem kell ajtót nyitni (NySz.). — *Einem die Thüre weisen:* Vkit kiutasít a házból (Erd.). — *Die Thüre zumachen:* Az ajtót betenni v. becsukni. — *Der Letzte macht die Thüre zu:* A ki végül maradt, tegye be az ajtót (Erd.). — [*Dat.*] *Endlich konnte er seine Neugier nicht mehr bemeistern, näherte sich der Thüre und trat ins Zimmer, wo sie sich unterhielten:* Végre nem állhatá tovább a kiváncsiságot, az ajtóra került s belépett a mulatozók közé (Jók: FehérR. 52). — [*Präp.*] *Er hat hinter der Thüre Abschied genommen:* Búcsút vett a kapufélfától. Azt sem mondta: befellegzett. — *Mit der Thüre ins Haus fallen:* Ajtóstul rontani a házba. — *Die Gefahr ist vor der Thüre:* Az ajtó előtt a veszedelem. — *Die Hungersnoth ist vor der Thüre:* Küszöbön az éhség. — *Die Nacht ist vor der Thüre:* Már éjjeledik. — *Jeder kehre vor seiner Thüre:* Kiki maga háza előtt seperjen (Erd.) v. a maga bajával törődjék. Csépeld a magadét (NySz.). Láss dolgodhoz csak, máséra ne legyen gondod (NySz.). — *Sein Vater steht draussen vor der Thüre:* Atyja künn áll az ajtóban (Jók: FehérR. 54). — *Dem zu Ehren hängte sich auch Ráby seinen Säbel um, und trat so zur Thüre ein:* Ehhez a becsülethez fel is kötötte kardját, úgy nyitott be az ajtón

(Jók: RRáby I: 104). — *Zwischen Thüre und Angel; ich weiss weder aus, noch ein:* Se ki, se be, mint a pitarajtó: ki állapota javulását várja s az még mindig változatlan (Nyr. I: 271). Se kinn, se benn, mint az ablakfa; bizonytalan helyzetben lenni. — *Zwischen Thüre und Wand leg' niemand seine Hand:* Ajtó közé nem teszem ujjomat (Pázm.).

Thürmen, *sich.* — *Die Wolken thürmen sich:* A felhők tornyosulnak.

Tief. — *Ein tiefer Denker:* Mélyen gondolkodó fő. — *In tiefes Nachdenken versinken:* Mély gondolatokba merülni. — *Sie standen in tiefster Seele fremd einander gegenüber:* Lelkök mélyében idegenül állottak egymással szemközt. — *Drei Meter tief:* Három méternyi (-re); három méter mélységű; három méternyi mélységre. — *Eine tief eingepflanzte Meinung:* (Mélyen) megrögzött hiedelem. — *Der Geistliche seufzte tief:* A pap nagyot sóhajtott (Jók: FGyém. IV: 169). — *Das Volk war bis tief in die Nacht furchtbar erregt:* A nép késő éjjelig rettentő izgatott volt. — *Sie lief immer tiefer in den Wald hinein:* Egyre beljebb ment (v. futott) az erdőbe.

Tintenlecker (Schrader: Bilderschmuck d. d. Spr. 102): Tintanyaló.

Tisch. — *Jmdm freien Tisch geben:* Vkinek ingyen ellátást adni. — *Den Tisch decken:* Asztalt teríteni. — *Man räumte den Tisch ab:* Fölszedék az asztalt (NySz.). — *Er ist gar oft an meinem Tische gesessen:* Sokszor megtörülte nálam a bicskát (Nyr. XIV: 423). — *Bei Tische aufwarten:* Asztal körül szolgálni (Ballagi). Ki Lajos királynál fenn a tányért váltja (Ar: Toldi). — *Man hielt ihn bei Tisch:* Ebédre ott marasztották (Jók: ArEmb. II: 85). — *Bei Tische herrschte eine heitere Stimmung:* Asztal felett vígság uralkodott (KisfK: VígBesz. 33). — *Zu Tische ziehen:* Híni ebédre (Vers. 36). — *Wir haben uns spät zu Tische gesetzt:* Későn fogtunk az ebédhez.

Toast. — *Einen Toast ausbringen:* Felköszöntőt mondani (Fin.).

Tochter. — *Wie die Mutter, so die Tochter:* Aczél anyának tűzkő a leánya (Erd.). — *Alle Leidenschaften sind die Töchter der Ungezügeltheit:* Minden szenvedélynek szülő anyja a féktelenség.

Tod. — *Ein frühzeitiger Tod musste dich ereilen:* Le kellett kora sírba szállnod (Ar: TSz. V. 77). — *Es trifft ihn ein frühzeitiger Tod:* Korán éri el a halál. — *Ein schneller Tod:* Hirtelen halál. — *Todsünde:* Halálos bűn, halálos vétek. — *Worauf der Tod steht:* Főbenjáró dolog, melyre halál van téve [szabva]. (Márton: Lat. 383) — *Umsonst ist nur der Tod, dachte ich und bezahlte:* Ingyen csak a halál, gondolám s kifizettem (KisfK: VígBesz. 40). — *Sollt ich den Tod erleiden:* Ha talán meg kell halnom. — *Viel deiner Sklaven fanden ihren Tod im wilden Sturme der empörten Wogen:* Sok híveid halálok ott lelék a lázadásra kelt habok között (Szem: Zr. I. 6). — *Der habe den Tod, wer...* Halál a fejére annak, a ki... — *Du bist des Todes, wenn du einen Laut von dir gibst:* Ha megmukkansz, halál fia vagy. — *Dem Tod gefasst entgegen gehen:* Bátran menni a halálba. — *Dem Tode nahe sein:* Fél-lábbal a sírban lenni. — *Auf jmds Tod lauern:* Vkinek életére leselkedni. — *Es wird ein Kampf auf Leben und Tod:* Harczot vív vele életre halálra (Jók: ErdAr. I. 88). — *Ich sah sie, wie sie den Tyrannen bekämpften auf Leben oder Tod* (Dóczi): Én néztem őket, hogyha jöttek, hogy a zsarnokkal élet-halálra vívjanak (Pet: A felhők). — *Dein bin ich und dein bleibe ich bis in den Tod:* Tiéd vagyok és leszek mindhalálig (KisfK: VígBesz. 186). — *Jmd. im Tode mit einem Denkmal ehren:* Vkit halála után emlékkővel tisztelni meg. — *Ach, du gehst in deinen Tod:* Ah te kész halálra mégy (Szem: Zr. I. 11). — *Wir sind bereit für dich und des Phropheten Ehre mit freud'gem Muthe in den Tod zu gehn:* Éretted és prófétánkért mi mind készen vagyunk halálba szállani (Szem: Zr. I. 4). — *Mit Tode abgehen:* Elhalni, elhalálozni. — *Ein Augenblick kann da über Leben und Tod entscheiden:* Egy pillanaton függ, hogy él-e vagy hal (Jók: ErdAr. I. 42). — *Um ihretwillen möcht' ich vom Tode zu neuem Leben erwachen:* Érte a halálból vissza tudnék lelkesedni (Nyr. III. 306). — *Deine Schwester würde mich zu Tod ärgern:* Hugod agyon bosszantana (Kovács: FarsKal. 31). — *Die arme Frau ärgert sich zu Tode mit den ausgelassenen Kindern:* Szegény asszony

agyonmérgelődi magát ezekkel a rossz gyermekekkel (Nyr. XV. 109). — *Zu Tod erschrocken:* Halálra ijedve (Jók: ErdAr. III. 95). — *So hetzte den Gefangenen gut Etzel fast zu Tod:* Igy Etel a foglyát fárasztja halálig (Ar: BH· 8: 33). — *Sich zu Tode hungern:* Éhen halni. — *Sich fast zu Tode lachen:* majd megpukkad nevetve v. nevettében. — *Jmd. zu Tode martern:* Halálra kínozni, agyonkínozni vkit. — *Zu Tode rädern:* Agyongázolni (kocsival); kerékbe törni. — *Er schämt sich zu Tode:* Holtra szégyenli magát (Nyr. II. 130). Majd kisül a szemem, úgy szégyenlem magam (NépkGy. I. 416). — *Sie tanzte sich zu Tode:* Halálra tánczolta magát. — *Man verurtheilte ihn zum Tode:* Halálra itélték; halálra kárhoztatták (NySz.). — *Bleich wie der Tod:* Olyan sápadt, mint a hazajáró lélek (Nyr. VIII. 372). — *Er sicht aus, wie der Tod, so übel hat ihm die Krankheit mitgespielt:* Olyan, mint a halál képe, úgy megrozzant a betegségbe (Nyr. XXI: 432); úgy megviselte vagy letette a betegség. — *Das Mädchen lebte da sechs Tage in Todesängsten:* hat napig halálos aggodalmak között élt ott a leány (Jók: FehérR. 58). — *Auf den Todesfall bin ich versichert:* Halálom esetére biztosítva vagyok. — *Jmdm die Art der Todesstrafe überlassen:* Vkinek halála v. kivégzése nemét saját választására bízni. — *Die Todesstunde ist gekommen od. hat (ihm) geschlagen:* Ütött a halál órája; kirántják v. elhuzzák alóla a gyékényt (NySz.).

Todt. — *Die Stadt ist wie todt:* a város kihalt v. ki van halva. — *Auferstehen von den Todten:* Halottaiból fölkelni (NySz.) v. föltámadni. — *Todt geboren:* Halva született (NySz.). — *Die Steine waren so schwer, dass der Wolf niedersank und sich todt fiel (Märchen vom Rothkäppchen, Grimm):* A kövek oly nehezek voltak, hogy a farkas lerogyott (leroggyant); úgy elesett, hogy belehalt. — *Man sagte ihn todt:* Holt hírét költötték (Nyr. XV. 424).

Tödten. — *Der Buchstabe tödtet:* A betü megöl (NySz.). — *Das tödtete den armen Mann:* Ez volt megölő betűje (Pet: Carmen lugubre). — *Um diesen Preis mag ich das Leben nicht! du sollst mich achten und mich tödten lassen:* Ily csúfos áron nem kell életem. Tanulj becsülni s mondj reám halált (Szemere: Zrinyi III. 4).

Todtkrank. — *Wenn man todtkrank daniederliegt:* Midőn az ember halálán fekszik (NySz.).

Tödtlich. — *Ein tödtlicher Hass:* Engesztelhetetlen gyűlölet. — *Nur an den beiden grossen Ohren könnte man ihn tödtlich verwunden:* Csak nagy két fülein sérthetni halálra (Ar: N. Cz. III. 41).

Toll. — *Ein toller Hund:* Veszett kutya. — *Bist du toll?* Megbolondultál? Meg vagy zavarodva? Megkeveredtél? — *Kerl, du bist toll:* Ficzkó, elment az eszed (Kaz: BarnhMinna I. 8). — *Er wird ja nicht toll sein?* Nem veszett meg (hogy ezt megtegye). — *Es ist, um toll zu werden, wenn man's denkt:* E gondolatban elkábul fejem (Szemere: Zrinyi III. 6). — *Sich toll und voll saufen:* Lerészegedni v. leinni magát a sárga földig. — *Sie hüpfen und springen und gebärden sich, wie toll od. wie die Narren:* Ugrándoznak, járják a bolondját (TóthK. költ. 68). — *Da geht es toll zu:* Bolond világ van itt; itt minden tótágast áll.

Tollhaus. — *Für das Tollhaus reif:* Kész bolond.

Ton. — *In barschem Tone:* Nyers hangon. — *Diese Gottesverachtung, welche jetzt Ton ist, war noch nicht vorhanden:* Annak a vallástalanságnak, a mely most dívik, még akkor híre sem volt. — *Den Ton angeben:* Irányt adni; irányadónak lenni; a(z irányadó) hangot megadni (az éneklésben); megadni az alaphangot. — *Er schlägt einen andern Ton an:* Más hangból kezd szólani; más hangon kezdi; más húrt penget. — *Auf Chladnis Glasscheiben geräth der aufgestreute Sand in Folge der durch den Fidelbogen hervorgerufenen Töne in Bewegung:* Chladni üveglapján a nyirettyű által előidézett hangra mozgásba jő a ráhintett fövény (Ar. próz. 6). — *Zorn heuchelnd, reden andre in der Erbitterung Ton:* Más haragot színlel, makacsabb húrt penget (Ar: BH. 11: 61). — *Etw. zum Tone machen:* Vmit divatba hozni. — *Süsses Tönen entlockt er der*

Flöte: Sípja bűbájos hangokat ömleszt (Szenvey: Messzinai Hölgy 76).

Topf. — *J. wirft den Superessiv mit diesem Suffixe in einen Topf:* J. a superessivust ezzel a raggal egy kalap alá zavarja (Lehr: Nyr. IV. 9). — *Man darf nicht beiden in einen Topf werfen:* Nem kell ezt amazzal egy lébe habarni (NySz.), mindent egy lében keverni (Corp. Gramm. 711). V. ö. Más csávába vetni (NySz.). — *Er wirft die Lügner mit den Mördern in einen (in denselben) Topf:* Egy pórázra köti a hazugokat a gyilkosokkal (NySz.). — *Einem in die Töpfe gucken:* Belelesni vkinek üstjeibe (Jókai).

Topp. — *Topp!:* Áll az alku (Jók: Humor. Papirsz. 232).

Total. — *Eine totale Mond- od. Sonnen-Finsternis:* Teljes nap- v. holdfogyatkozás.

Tracht. — *Er hat eine tüchtige Tracht Prügel bekommen:* Jól megverték; jól ellátták; ugyancsak helybenhagyták. — *Wenn der Esel seine Tracht hat, so weiss er, wie er gehen soll:* Lusta lónak korbács az abraka (Erd. 5124).

Trachten. — *Jmdm nach dem Leben trachten:* Vkinek életére törni. Életünk után agyarkodik (Kovács: J. Krón. II. 51). Nem megyek én az alföldre, mert járnak az életemre. — *Soliman trachtet den Aufruhr persönlich zu beschwichtigen:* Szulimán a zendülést személyesen csöndesíti (Ar: HátrPr. 438).

Tragen. — *Der verruchteste Bösewicht, den die* E r d e *trägt:* A leggonoszabb mindazok közül, kiket a föld hátán visel. — *Diese ganze* L a s t *wird von einer einzigen Säule getragen:* Ezt az egész terhet csupán ez oszlop tartja (Nyr. XVIII. 54). — *Ich trage meinen* A r m *in der Binde:* Karomat felkötve hord(oz)om. — F r ü c h t e *tragen:* Gyümölcsöt adni (NySz.), v. hozni, v. teremni. — N a c h *etwas ein* G e l ü s t e *tragen:* Valamit megkivánni (Fin.). — *Dieses Gut trägt 2000* G u l d e n*:* Ezen jószág 2000 forintot jövedelmez v. hoz v. behajt. — *Ich hätte nicht gedacht, dass er den* K o p f *so stolz trägt:* Nem hittem, hogy olyan pöczkösen hordja a feje búbját (BpHirl. 1890. VI/7. tárcza). — *Des Tages* L a s t *und* H i t z e *tragen* (Matth. 20, 12): A nap terhét és hőségét szenvedni. — *Eine Last tragen können:* A terhet megbírni v. elbírni. — *Der Baum trug* L a u b *u.* Z w e i g e*:* A fa lombot és ágakat hajtott. — L e i d *u m jmd. tragen:* Vkit gyászolni. — *So er aber* L u s t *d a r n a c h tragen sollte:* Ha pedig kedve tartja (Jókai: ErdAr. II. 42). — *Es ist gar nicht so lange her, dass die ganze vornehme Welt eine* P e r ü c k e *trug:* Nem is oly régen volt, hogy az úri nép minden tagja vendéghajat viselt (Nyr. XVIII. 53). — *Vom Morgen bis zum späten Abend volle* S ä c k e *tragen ist keine leichte Beschäftigung:* Reggeltől késő estig tele zsákokat hordani nem a legkönnyebb foglalkozás (Nyr. XVIII. 53). — *Ich werde schon* S o r g e *f ü r sie tragen:* Majd gondját viselem én (Jókai: ErdAr. III. 36). — *Der Schnitt der Lippen trug das* G e p r ä g e *leidenschaftlicher Empfindungen* a n *sich:* Az ajkak metszése a szenvedélyesebb indulatok bélyegét viselé magán (Jókai: ErAr. II. 107). — *Als ich mein Töchterlein noch* a u f *d e m* A r m e *trug:* Mikor én a kis leányomat ölben hordoztam (Jók: ArEmb. I. 126). — *Sie tragen dich auf den* H ä n d e n*:* Kezükön hordoznak tégedet (Tárkányi: Zsolt. XC. 12); tenyerükön hordoznak. — Z u r S c h a u *tragen:* Fitogtatni. — *An dem zwölf Helden zu tragen* h a t t e n*:* Melynek tizenkét vitéz kellett, hogy elvihesse. Melyet csak 12 vitéz bírt el. — *Sein Geist trug* s i c h m i t *dem* G e d a n k e n*:* Azon járt az esze (Jók: ErdAr. I. 53). — *Sich mit* R a c h e g e d a n k e n *tragen:* Boszszút forralni. — *Man trägt sich mit dem* G e r ü c h t*:* Azt beszélik, az a hír jár. — *Sich* e i n f a c h *tragen:* Egyszerűen öltözködni.

Tränken. — *Die Erde mit Blut tränken:* Vérrel áztatni a földet.

Traube. — *Die Trauben sind (dem Fuchse) zu sauer:* Fojtós a rókának a körtvély (midőn el nem érheti, Káldy: Préd. II. 546).

Trauen. — *Traut dem alten Diener:* Bízzál agg hivedhez (Szem: Zr. I. 1). — *Wenn unsere vertrauten Gönner es auf unsere Ehre absehen, wem sollen wir da noch trauen:* Ha szíves meghitt jóakaróink járnak becsületünkre, kikben bízhatunk? (NySz.). — *Seinen Ohren nicht trauen:* Saját füleinek sem hisz. — *Wer sich selbst nicht traut, wie sollte der einem andern trauen:* Ki magának nem

hisz, hogy hihetne másnak? (KisfK. Víg Besz. 186).

Trauer. — *Trauer anlegen:* Gyászruhát ölteni. — *In Trauer vergehen:* Búbánattól elsorvadni v. elhervadni. — *Das Land hüllte sich in Trauer:* Gyászba borúlt az ország. — *Als Braut musst' ich mich in tiefe Trauer hüllen:* Menyasszonyi fővel mély gyászba takartak (Ar: BH. 9 : 42).

Traufe. — *Vom Regen in die Traufe (kommen):* Csöbörből vederbe (jutni); a csöbörből vederbe hágni (NySz.). Esőbül a csepegő alá (Erd.). Kemenczéből katlanba (Nyr. III : 466). Eben gubát cserélt (NySz.).

Traum. — *Ein Traum umfängt mich so mit kalten Armen* (Dóczi): Körülem ilyen álom fon hideg kart (Pet: Ne bántson az meg). — *Der Traum umfieng mich wieder:* De borúlt az álom (Ar: BH. 9 : 13). — *Einen Traum auslegen od. deuten:* Álmot fejteni, magyarázni.— *Sie träumt den schrecklichen Traum durch:* Végig álmodja azt a rettenetes álmot (Jók: ArEmb. V. 196). — *Ich hatte einen Traum:* Álmot láttam (Jók: FehérR. 37). — *Ich hatte einen Traum und sah meine gute Mutter todt:* Álom ért rám — s jó édes anyámat halva láttam (Ar. Önéletr.). — *O, nicht so schnell zwing mich aus meinen Träumen zu erwachen:* Ne verj fel oly gyorsan édes álmaim közűl (Szem: Zr. II. 8). — *Es fällt ihm nicht im Traume ein:* Esze ágában sincs (NySz.).

Träumen. — *Das hatte od. hätte ich nicht geträumt:* Ezt még csak álmomban sem gondoltam volna. — *Mir träumte, dass . . .:* Azt álmodtam, hogy . . . — *Mir hat etwas Sonderbares geträumt:* Vmi csodálatosat álmodtam. — *Was einer gern hätte, davon träumt er:* Éhes disznó makkal álmodik. — *Womit einer des Tags umgeht, davon träumt ihm des Nachts:* Éhes disznó makkal álmodik. (Közm.) Ösztövér disznó makkal álmodik. (Nyr. VIII. 372). Korpa felől álmodik a disznó (Dunántúl).

Träumerisch.— *Lass mich träumerisch wandeln untern dem Laube der Cedern:* Engedj engem a czédrusfák lombjai alatt andalogni (Jók: FehérR. 189).

Traurig. — *Eine traurige Miene annehmen:* Bús képet v. ábrázatot ölteni. — *Er wurde sehr traurig:* Nagyon v. mélyen elszomorodott, nagy szomorúságba v. bánatba esett. — *Traurig mag seine Seele wohl ob der Zukunft sein:* Lelke a jövendőn szomorún kóválygog (Ar: BH. 12 : 54).

Treffen (ige). — *Jemd. treffen:* Találni v. eltalálni vkit; vkivel találkozni. — *Er traf einen andern Ritter mit dem er eine Lanze brechen musste:* Találkozott más vitéz eleibe, kivel kelevézt [lándsát] kellett törni (NySz.). — *Wenn ich ihn zu Hause treffe:* Ha otthon kapom. — *Ihr böser Blick könnte dich treffen:* Megver a szemével (Jók: ArEmb. IV. 61). — *Wo hat ihn die Kugel getroffen:* Hol érte a golyó? — *Das Loos traf die Abtheilung Vogtners:* A sors Vogtner dandárjára esett (Jók: EnyémT. III. 60). — *Dieser Schlag traf mich sehr empfindlich (od. hart):* Igen keményen sújtott ez a csapás. — *Er war vom Schlag getroffen:* Gutaütést kapott (Jók: RRáby II: 301). — *Den alten König traf beinahe der Schlag vor lauter Kummer:* A vén királyt majd hogy a nyavalya nem törte ki bánatjában (UngRevue VII. 570). — *Die Schuld der Unbesonnenheit trifft mich nicht:* Engem nem érhet a meggondolatlanság vádja. — *Es trifft jmd. der Verdacht:* Vkire esik v. háramlik a gyanú. — *Vorbereitungen treffen:* Előkészületeket tenni. — *Anordnungen treffen:* Intézkedéseket tenni. — *Ich habe das Ziel getroffen:* Eltaláltam a czélt. — *Der Pfeil kann nie das Ziel treffen:* A nyil nem jut soha czélba (Ar: BH. 1 : 13). — *Du hast es auf den Nagel getroffen; du hast den Nagel auf den Kopf getroffen:* Fején találtad a szeget. Okos ember vagy, fején találtad a szeget (Nyr. XV. 87). — *Jmd. mit einem Stein treffen:* Vkit kővel megdobni. — *Es trifft sich:* Megesik, megtörténik, úgy esik. — *Es musste sich treffen:* Véletlenül úgy esett.— *Es trifft sich glücklich, dass . . .:* Szerencsésen esik, hogy . . . — *Es traf sich, dass er da war:* Véletlenül jelen volt. — *Schliesslich traf sich od. fand sich ebenbürtige Gesellschaft:* Aztán csak került rangjához illő társaság (Jók: Ar. Emb. II. 130). — *Es kamen die verarmten Ritter ihr Glück zu versuchen, hie und da traf sich auch ein habsüchtiger Vornehmer unter ihnen:* Jöttek az elszegé-

nyedett lovagok szerencsét próbálni, sőt egy-egy kincsvágyó főúr is megakadt köztük (Mikszáth: Lovagv. 16). — *Getroffen!:* Eltaláltad!

Treffen (főnév). — *Ein Treffen meiden:* Kitérni a megütközés elől v. az ütközet elől. — *Nach der Musik ins Treffen ziehn:* Zeneszóval vonulni csatába v. az ütközetbe. — *Es kommt zum Treffen:* Ütközetre kerül a dolog.

Treffer. — *Ob sie keinen Treffer gemacht haben:* Nem ütötték-e meg a ternót (A Hét II. 253) v. a nagy lutrit.

Treiben (ige). — *Nach ein-zwei Jahren werden diese Bäume hübsch treiben:* Egy-két év mulva ezek a fák szépen megágasodnak v. hajtanak. — *Die Noth treibt jmd:* A szükség kényszerít vkit. — *Wie man's treibt, so geht's:* Ki mint vet, úgy arat. — *Wenn er es länger treibt, so höre ich endlich auf den Pudeln gram zu sein:* Ha abba nem hagyja, még elúnom bántani [a kutyákat] (Kaz: Barnh. Minna I. 8). — *Augen treiben:* Rügyet hajtani. — *Der Weinstock blühte und trieb Beeren:* A szőllő virágzott és bogyókat hozott (Jók: EnyémT. III. 120). — *Ich bin bei meinem Eide verpflichtet, wenn die Donau Eis treibt, niemanden aufs Wasser zu lassen:* Engem esküvésem kötelez többek között arra is, hogy mikor a jég zajlik, másokat nem engedek a Dunán átmenni (Jók: RRáby II. 236). — *Er treibt Handel:* Kereskedést űz; kereskedéssel foglalkozik. — *Er treibt des Keiles Schärfe in einem dünnen Spalt:* Vékony repedésbe feszíti az éket (Ar: BH. 3: 19). — *Einen Nagel in den Balken treiben:* Szeget verni a gerendába. — *Das Kraut trieb im ersten Jahre einen Stamm, wie eine Agave:* A káposzta az első évben olyan szárba hajtott, mint egy agave (Jók: EnyémT. III. 119). — *Die Abgeästeten Weidenbäume treiben von neuem Zweige:* A lebotolt fűzfák újra ágasodnak. — *Die Wissenschaft treiben:* Tudománynyal foglalkozni. — *Mancher treibt Archaeologie:* Némelyik a régiségtant űzi (Ar: HátrPr. 207). — *Er trieb od. verdrängte ihn aus seinem Besitze:* Mindenéből kiszorította (Nyr. IV. 515). — *Einen in die Enge treiben:* Vkit sarokba szorítani. — *Nun bin ich so in die Enge getrieben:* Én úgy meg vagyok most szorulva (Kovács: Fars. Kal. 70). — *In die Erde (od. in den Grund) treiben (od. schlagen):* A földbe verni. — *Den Preis in die Höhe treiben. Den Preis steigern:* Fölverni (rugtatni) vminek az árát. — *Er treibt die Seele zur Verzweiflung:* A lelket kétségre kergeti (NySz.) v. kétségbe ejti. — *Die Nachsicht gegen jmd. zu weit treiben:* Vki iránt kelleténél is elnézőbbnek lenni. — *Wie man's treibt, so geht's* Ki mint vet, úgy arat (Közm.). Ki mint veti ágyát, úgy nyugszik benne. (Közm.)

Treiben (fn.). — *Anhebt ein ems'ges Treiben, wie in 'nem Bienenstock:* Ott eleven sürgés mindenfele pezsdül (Ar: BH. 5: 32).

Trennen. — *Keine Macht soll uns trennen:* Nincs oly hatalom, a mely elelválasztana bennünket. — *Ihre Gemüther trennen sich:* Lelkök elidegenedik egymástól.

Treppe. — *Jmd. die Treppe hinabwerfen:* Vkit a lépcsőn letaszítani. — *Die Treppe hinabgehen:* A lépcsőn lemenni. — *Die Treppe hinaufgehen:* A lépcsőn fölmenni.

Treten. — *Wie der da Wasser tritt:* Mint ki vizet lábol (Ar: BH. 9: 13). — *Ans Land, ans Ufer treten:* Partra szállani. — *Einem auf den Fuss treten:* Vkinek a lábára hágni (ráhágni a lábára). — *Kalte Schweisstropfen traten ihm auf die Stirn:* Homlokán a hideg veriték csorgott alá (Jók: ArEmb. II. 45). — *Ich trete willig aus dem Heldenleben, den Söhnen öffn' ich eine stolze Bahn:* Bajnokéltem önként elhagyom, szép pályát nyitva gyermekink előtt (Szem: Zr. I. 3). — *Zwei schwere Tropfen traten ihr in die Augen:* Két nehéz könycsepp tolult szemébe (Jók: ArEmb. II. 155). — *Er trat in die Dienste der Regierung:* Kormányszolgálatba állott (Jókai: ArEmb. II. 78). — *In des Erlösers Fusstapfen treten:* Jézus Krisztus nyomdokát követni (Ny. Sz.). Ha az ő lába nyomdokába lépsz, bátorságosan jársz (NySz.). — *Das Blut tritt ihm ins Gesicht:* Arczába szökik a vér. — *Er tritt ins siebente Jahr:* Hetedik évébe lép; hetedik esztendőbe jár (Nyr. IV. 371); hetedik évét tapossa. — *Er trat ins Mannesalter (er stand im männlichen Alter), als er dies vollendet hatte:* Férfikorba lépett, midőn azt elvégezte (KisfK: VígBesz. 117). — *Dort*

schritt er vorwärts, bis ihm ein Herrschaftshajduk in den Weg trat: Ott aztán ment, a míg egy urasági hajdú útját nem állta (Jók: RRáby I. 136). — *Mit den Füssen treten:* Vmit lábbal tapodni. — *Über die Ufer treten:* Kiönteni, kiáradni. — *Jmdm unter die Augen treten:* Vkinek a szeme elé kerülni. — *Ich werde vor die Bresche treten (die Hauptarbeit eines Schützen auf mich nehmen. Schrader):* Résen fogok állani. — *Etwas breit treten:* Vmit hosszú lére ereszteni. — *Ohne dir zu nahe zu treten:* A nélkül, hogy megbántanálak. — *Jmds Ehre zu nahe treten:* Vkinek becsületét sérteni.

Treu. — *Seinen Versprechungen treu bleiben:* Igéretét beváltani. — *Auch hier bleibt sich der ungarische Rhytmus treu:* A magyar rhytmus itt is hű marad magához (Ar: Próz. 45).

Treue. — *Und seine Treu betheuernd erscheint auch Dieterich:* Detre is ott van már, kelleti hűségét (Ar: BH. 12: 54). — *Nie werden wir unsere Treue brechen:* Soha meg nem szegjük hitünket v. hűségünket. Soha hűségünkön rést [csorbát] nem ejtünk (NySz.). — *Bei seiner Treue schwören:* Hitét [le]kötni (NySz.). — *Bei meiner Treue:* Hitemre mondom; istenemre! — *Du hast bei deiner Treue geschworen:* Te hittel esküvéd (Jók: Erd. Ar. II. 40). — *Von der Treue lassen wir nicht:* A hűségtől nem tágítunk, el nem pártolunk mind halálig.

Treulich. — *Treulich bekennen:* Hűségesen megvallani.

Tribut. — *Einen Tribut auflegen:* Adót kivetni. — *Einen Tribut entrichten:* Adót fizetni v. leróni. — *Den Tribut der Dankbarkeit entrichten od. abstatten:* Leróni a hála adóját; hálával adózni.

Triefen. — *Sein Gewand war durch und durch nass od. triefend nass:* Ruhája egy facsaró víz volt. — *Bald trieft vom rothen Blute des Volks zum Schwur erhobne Rechte:* Vértől csurog a nép esküttevő jobbja (Ar: BH. 3: 16).

Trinken. — *Sie nöthigten ihn doch zu trinken, dadurch wurde der Kerkermeister zahm und blieb dann bei ihnen:* Csak belediktálták a bort, attul aztán a porkoláb is megszelidült, ott ragadt közöttük (Jók: RRáby II. 108). — *Beim Trinken:* Ivás, borozgatás közben. — *Nur ein Glas trinken:* Csak egy pohárral inni. — *Lieber verdurstet er, eh' er ein Glas trinken würde:* Meghal inkább szomjan, mint egy kupát igyék (Dug: Pb. 152). — *Den Weinkauf trinken:* Áldomást inni. — *Auf den Nagel trinken: die Nagelprobe machen:* Körömre inni (Erd.). — *So trinken wir heute ordentlich:* Hát akkor nagyot iszunk ma (Jók: RRáby I. 195).

Trippeln. — *Er trippelt hin und her:* Tipeg-topog, mint a tojó galamb (Dug: Pb. 208).

Tritt. — *Einen falschen Tritt thun:* Félrelépni. — *Jmdm auf jedem Schritt und Tritt nachfolgen:* Vkinek a sarkában járni. — *Ihr Haupt zerträt' der Kaiser wohl leicht mit einem Tritt:* Császár letapodná fejöket egy topban (Ar: BH. 7: 12).

Triumphieren. — *Er triumphiert über Pompejus' Blut:* Diadalmat ül Pompejus-vér fölött (Shak. II. 5. Vör.). — *Triumphierend deutet er auf den besiegten Gegner:* Diadal ülte arczczal mutatott a leküzdött ellenre (Jók: Hétközn. I. 17).

Trocken. — *Das Trockene:* A szárazföld. — *Trockenen Fusses:* Száraz lábbal. — *Trockener Schlund:* Kiszáradt torok. — *Er sitzt auf dem Trockenen:* Kipusztult mindenéből; szárazra jutott; elvesztette vagyonát (Nyr. I. 324). — *Sein Schäfchen ins Trockene bringen:* A maga hasznát biztosítani; megszedni magát.

Trocknen. — *Die Thränen trocknen schnell:* A könnyek hamar felszáradnak.

Trollen. — *Trollet euch fort:* Takarodjatok (Vers. 108).

Trommel. — *Die Trommel rühren:* Dobot pergetni (NySz.). — *Die Trommel wird gerührt:* Pereg a dob.

Trompete. — *Als die Trompete ertönte, wer war da der Erste, der das Buch zuklappte, um den Sebel umzuschnallen:* Ki taposott legelső[bb] a könyvre, midőn a trombitát megfujták, hogy kardot kössön (Jók: EnyémT. I. 124).

Trompeten. — *Es trompetet im Ort* (Dóczi): Trombita megharsan (Pet: Csuklyában jár a barát).

Tropfen. — *Wie Tropfen im Meere* (Jes. Sirah. 18. 8): Mint csöpp a tenger vizéhez hasonlítva (Tárkányi).

Trost. — *Jmdm Trost einsprechen:*

Vigasztalni vkit. — *In meinem reinen Gewissen finde ich Trost:* Tiszta lelkiismeretemben találok vigasztalást. — *Er wird dann anderswo Trost suchen:* Ő keres magának másutt vigasztalást (Jók: ArEmb. III. 115).

Trösten. — *Ich weiss mich selbst zu trösten:* Nem szorultam más vigasztalására. — *Was die Mutter tröstet, goss seinen Balsam auch in meine Brust:* Az a miben anyám enyhületet lel, nyugtat emgem is (Szemere: Zrinyi V. 4).

Tröstlich. — *Eine tröstliche, erfreuliche Erscheinung:* Vigasztaló, örvendetes jelenség.

Trostlos. — *Vor ihr lag wie eine trostlose Einöde ihr ganzes zukünftiges Leben:* Előtte állt a kétségbeejtő élet egész vigasztalan sivatagával (Jókai: ArEmb. II. 162).

Trotz. — *Jmdm Trotz bieten:* Ujjat húzni, daczolni vkivel.

Trotzen. — *Allen Hindernissen trotzen:* Minden akadálylyal szembeszállni.

Trüb.— *Im Trüben fischen:* Zavarosban halászni. — *Im Trüben ist gut fischen:* Jó halászat esik a zavarosban (Nyr. IV. 4. 20).

Trübsal. — *Trübsal blasen:* Orrát lógatni; bús nótát fújni. — *Der liebe Gott möge Sie nie mit Trübsal heimsuchen:* Az Isten sohase látogassa búval (Nyr. IX. 30).

Trübselig. — *Es geht jmdm trübselig:* Szomorúan folyik a dolga vkinek.

Trümmer. — *Eine Stadt in Trümmer legen:* Vmely várost romba dönteni v. lerombolni, földig rontani.

Trunk. — *Er ergibt sich dem Trunk:* A bornak ereszti magát (NySz.); italnak adja magát (uo.).

Trunken. — *Trunken vor Freude:* Örömtől ittas (Pet: JánosV). — *Bärentrunken:* Tökrészeg, földrészeg.

Truppe. — *Es entfalten sich die Truppen:* Kibontakoznak a csapatok. — *Geld, Truppen u. dergl. aufbringen:* Pénzt, csapatokat stb. szerezni, kerítni (Fin.).

Tüchtig. — *Er hat tüchtige Prügel bekommen:* Jól elverték, derekasan helybenhagyták. — *Einen tüchtig abfertigen:* Tisztességesen lehordani vkit (Fin.). — *Jmdm tüchtig zu Leibe gehen:* Erősen szorongatni vkit.

Tummeln. — *Er liess sein Ross tummeln:* Toporzékoltatta a lovát. (Jók: Szeretve 148). A lovát finczoltatta (uo.).

Türke. — *Einen Türken fangen:* Törököt v. csizmadiát fogni. Törököt fogtam (de nem ereszt). Medvét fogtam, de nem ereszt (Nyr. XV. 75).

U.

Übel (melléknév): Rossz. — *Bei übler, mürrischer Laune sein:* Rossz kedvében lenni. — *Ich fand ihn in übler Laune:* Rossz kedvében találtam (Nyr. XVIII: 53). — *Er ist üblen Muths:* Félkedvvel van (Nyr. XIV. 231). — *Üble Nachrede:* Rágalmazó mende-monda. — *Mir ist übel:* Rosszul vagyok. Rosszul érzem magam. Erőltet a hányás (Somogy, Veszprém). Alig vagyok. Alégos a gyomrom (Göcsej). — *Es wird mir übel von etwas:* Rosszul leszek vmitől. Hányásra ingerel vmi. — *Er wird übel ankommen damit:* Rosszul v. pórul jár vele. Megjárja vele. — *Da bin ich übel angekommen:* Rossz fűre tapodtam (Nyr. VIII. 137). — *Das Bad ist ihm übel bekommen:* Rosszul esett v. megártott neki a fürdő. — *Die Lüge bekam ihnen übel:* Torkukra forrt a hazudság. Torkodon akada a hazugság (NySz.). — *Die Felsenmahlzeit hat dir übel bekommen:* A kőszikla-ebéd rá forrt a gégédre (Pet: JánosV.).— *Er ist übel berathen:* Rossz tanácsadói vannak. — *Einen übel bereden:* Megszólni, rágalmazni vkit. — *Ich bin mit einer Sache übel bestellt:* Vmivel rosszúl vagyok ellátva. — *Setz' ich mich freundlich zur Seite dir, die Neider deuten's übel mir:* Barátságból melléd ülök: Rosszra vélik az irigyök (Népk. II: 155). — *Es ergeht ihm schlim od. übel:* Gonoszul jár (NySz.). Ebül jár (uo.). — *Es ist ihm übel ergangen:* Megesett ő neki (NySz.). Kutyául lett dolga (Pet: JánosV.). — *Es wird ihm übel ergehen:* Pórul fog járni. — *Jmdm übel lohnen:* Gonosszal fizetni vkinek. — *Der Mangel an allen Sachen [die Entbehrung] hat uns sehr übel mitgenommen:* A szükség nagyon elővett bennünket (Vers. 19). —

Einem übel mitspielen: Megadni vkinek (NySz.). — *Im 3. Stück des Museums spielte er Rájnis übel mit:* Hatalmasan megadta Rájnisnak a Museum 3. darabjában (Kaz: Levelez. 469). — *Übel nehmen od. aufnehmen:* Zokon venni. Rosszra magyarázni, rossz néven venni (Vers. 21). Balul venni (NySz. Kaz: Pály. 129). Harag néven venni (NySz.). — *Er nimmt es mir sehr übel:* Rettenetesen orrolja (Kovács: FarsKal. 70). — *Du hast übel daran gethan:* Rosszul cselekedted. — *Der Knabe hat den Rock übel zugerichtet:* A fiu megadta, v. beadott a kabátnak.

Üben. — *Er übt seinen Witz:* Futtatja elméjét (NySz.). — *Früh übt sich, was ein Meister werden will. Was ein Häkchen werden will, krümmt sich bei Zeiten:* Korán meglátszik, mely tejből lesz túró.

Über. — *Auch brachte ein Flüchtiger die Nachricht noch: Gyula ist über:* Egy a pogánytól elszökött fogoly hírét hozá, hogy elvesztők Gyulát (Szem: Zr. 5: 5). — *Über und über nass, ganz nass:* Egészen átázott. Bőrig ázott. — *Tappend stolperten sie einer über den andern fort:* Egymás hegyin-hátán iramodtak, ki merre látott (Jók: FGyém. 2: 16).— *Und damit hallo, kurzen Process gemacht und über ihr Kind her, wie eine verrückte Kuh über ihr Kalb* (UngRevue VI. 483): Avval se kérd, se hall, hanem aló szemeszöktében mén neki a gyerekének, mint bolond tehén a fiának. — *Den Winter über:* Télen át. — *Freiheit ist [od. geht] über allen Reichthum:* Szabadság aranynál is drágább. Legdrágább kincs a szabadság (Erd.). — *Über einer Arbeit sein:* Vmivel elfoglalva lenni. — *Ich befürchte, mein Vater wird darüber böse sein:* Attól tartok, hogy atyám megharagszik érte. — *Dass ich nicht darüber ins Reine kommen konnte:* Hogy nem tudtam tisztába jönni felőle (Jókai: ArEmb. I. 123).

Überall. — *Ein Überall und Nirgends:* Kószáló, csavargó.

Überantworten. — *Einem etwas überantworten:* Vkinek kezére bocsátni vmit; kezére ereszteni (vö. Más kézre ereszti, Nyr. I: 94).

Überbieten. — *Die Käufer überbieten einander bei etwas:* A vevők túlliczitálják egymást. — *Eine Ware überbieten:* Portékát kitartani árából; taksálni.

Überbringen: Vinni, hozni. — *Überbringen lassen:* Küldeni.

Überdrüssig. — *Einer Sache überdrüssig werden:* Megúnni vmit, beleúnni vmibe. — *Ich bin es überdrüssig:* Már beleuntam. Belefáradtam. — *Ich bin schon dieser Speise überdrüssig:* Már megúntam ezt az étket.

Übereilen. — *Timár übereilte sich etwas mit der Justizpflege:* Timár hirtelenkedett az igazságszolgáltatásban (Jók: ArEmb. IV: 55).

Übereinander. — *Durcheinander und übereinander liefen und stolperten Herrn und Soldaten:* Összevissza, egymás hegyén hátán futott, bukdácsolt úr és katona (Jók: A fekete sereg). — *Schlag' zu! schlag' zu! — flüsterte die Comtesse, als sie ihre Dienstleute übereinander purzelnd, bei der Thüre in einem Knäuel sich zusammendrängen sah:* «Vágjad, vágjad!» suttogá a grófnő, a mint látta kényeztetett cselédeit egymás hegyénhátán bukdácsolva egy gomolyba rekedni az ajtónál (Jók: FGyém. II: 57).

Übereinkommen. — *Zwei Hunde an einen Bein kommen selten überein:* Nehezen alkuszik meg két eb egy csonton. Két eb nem alkhatik meg egy csonton. (Erd.). Irigyek egymáshoz, mint konczon az ebek (NySz.).

Üeressen. — *Sich überessen. Den Magen mit Speisen überladen:* Étellel a gyomrot megterhelni (Vers. 213). Étellel megterhelni magát. Torkig enni (uo.).

Überfallen. — *Der Feind überfällt einen:* Az ellenség rajta esik vkin (NySz.). —*Der Fischer verrieth ihn den Panduren, er wurde überfallen, und vermochte weder zu entfliehen noch sich zu wehren:* A halász elárulta őt a panduroknak, rajta ütöttek, nem tudott se menekülni, se védekezni (Jók: RRáby II: 305).

Überfliegen. — *Ein Schauer überflog das Antlitz der Männer:* Az emberek arczain borzadás futott végig (Jók: Erd. Ar. III: 53).

Überfliessen. — *Von Dankbarkeit überfliessen:* Áradozva hálálkodni.

Überfluss. — *Uberfluss an etwas haben:* Bőviben lenni vminek, gazdag lenni valamivel (Márton: Lat. 41). Bővelkedni vmivel (Márton: Lat. 149). — *Eine Stadt, die an allem Überfluss hat:* Mindennel

bővelkedő, gazdag város (Vers. 66). — *Die Geistlichkeit lebt im Überfluss:* A papság fölöslegben él (MSalon 1884. 141.) v. bőségben él. — *Im Überfluss schwimmen:* Bőségben, zsírban úszni. — *Sie schwelgen im Überfluss:* A vagyonnak bőségében gázolnak (NySz.). — *Zum Überflusse, noch obendrein:* Még azonfelül (Márton: Lat. 40). Hegyibe. Tetejibe.

Überführen. — *Jmd. eine Lüge überführen:* A hazugságot rábizonyítani vkire.

Übergeben. — *Die Festung dem Feinde übergeben:* A várat feladni v. kezére bocsátani az ellenségnek.

Übergehen. — *Die Augen gehen ihm über od. laufen ihm über:* Könnybe lábbad a szeme. — *Der Meerrettig war so stark, dass mir die Augen übergiengen:* Olyan erős volt a torma, hogy síróra fakadtam tőle (Nyr. VII. 229). — *Es übergehen ihm beide Augen:* Síróba kél mind a két látó szeme (Nyr. IX: 132). — *Da ist vor lauter Freude das Herz im übergangen:* Nagy szíve örömmel teljesedék rája (Ar: BH. 5: 28). — *Um anderes zu übergehen:* Mellőzve egyebet. — *Jmd. bei Besetzung eines Amtes übergehen:* Vkit egy hivatal betöltésénél mellőzni. — *Wes das Herz voll ist, des geht der Mund über:* Kinek szíve telve, megoldik a nyelve. A mitől a szív elárad, kimondja ajkunk. — *Das Haus übergeht in deinen Besitz:* A ház birtokodba jut. — *In Fäulnis übergehen:* Rothadásnak indul, rothadni kezd (nem: rothadásba megy át).

Übergiessen. — *Ein Andres ist's, was mit fahlem Schein mein Antlitz übergiesst* (Dóczi): Egészen más az, a mért engem kisértetes halványság színe fed (Pet: Ne bántson az meg).

Überhand. — *Überhand nehmen:* Lábra kapni. — *Diese Mode hat jetzt sehr überhand genommen:* Ezt a divatot most nagyon felkapták. — *Der Zweck, um dessen willen die Conjunction de so überhandnahm, ist ein ästhetischer:* A czél, mi végett a, de' így bekapott, aesthetikai (Ar: Próz. 392).

Überhäufen. — *Mit Geschenken überhäufen:* Ajándékkal tetézni (Kárm: Fanni VII) v. elhalmozni. — *Den Wohlthäter mit Lob, mit Segenswünschen überhäufen:* Dicsérettel, áldással tetézni a jótevőt (CzF.) v. elhalmozni.

Überheben. — *Sich einer Sache überheben:* Vmit elhagyni, elmellőzni (pl. az üdvözlést). — *Einer Sache überhoben sein können:* Nem szorulni rá vmire. — *Sich im Glück überheben:* Jó sorsában elbizakodni v. felfuvalkodni.

Überkommen. — *Jeden Augenblick gieng ihm die Pfeife aus, weil ihm ein Lachanfall überkam:* Minden nyomon kialudt a pipája a ráérkezett nevethetnémség miatt (Jók: RRáby I: 29). — *Herr Valentin Laskóy wohlgeboren repräsentiert schon besser den aus der Zeit Maria Theresia's überkommenen Magyaren:* Laskóy Bálint úr már jobban képviseli a Mária Theresia korából átszármazott magyart (Jók: RRáby I: 15). — *Eines Tages überkam Herrn Kalabusz wieder der Gebetseifer in ganz ausserordentlicher Heftigkeit:* Egyszer csak Kalabusz uramra megint nagyon ráért az imádkozás (Jók: RRáby II: 122). — *Es überkam sie die Furcht:* Utólérte a rettegés (Jók: ArEmb. II: 172). — *Furcht überkam Dietrich schon vor dessen Antlitz:* Etele arczától megszörnyede mindjárt (Ar: BH. 3: 35). — *Es überkommt mich das Gefühl der Furcht:* Érzem, hogy félni kezdek. — *Den guten Áldorfai überkam für einen Augenblick das Gefühl menschenfreundlicher Theilnahme:* Áldorfait egy pillanatra megszállta az emberbaráti részvét (Jók: EnyémT. II: 35). — *Als er sich in seiner öden Wohnung allein befand, überkam ihn das frostige Gefühl noch stärker; eine Gänsenhaut lief ihm über alle Glieder; er war unruhig:* Mikor magára maradt puszta lakában, még jobban elővette ez a fagyos érzés; lúdbőrzött minden tagja; nyugtalan volt (Jók: EnyémT. 4: 115).

Überladen. — *Sich den Magen überladen:* Megterhelni a gyomrát.

Überlassen. — *Jmdm die Wahl überlassen:* Vkire bízni a választást. Vkinek szabad választást engedni. — *Etwas dem Lose überlassen:* A sorsra bízni (a döntést). — *Das Schiff seinem Schicksal überlassen:* Átengedni a hajót sorsának v. a véletlennek. A hajót szabad szakállra bocsátani (NySz.). — *Die Mutter erziehet fein ihr Töchterlein und überlässt sie dann einem andern:*

Az asszony a lányát szépen felneveli, más kézre ereszti (Nyr. I: 94). — *Überlass die Gesichichte nur mir, lieber Freund; ich werde ihr nachgehen:* Csak bízd rám, kedves barátom, én utána fogok járni a dolognak (Jók: RRáby I: 125). — *Sich selbst überlassen:* Magára hagyva. — *Mir jmd. zur Aushilfe überlassen:* Segítségemre bocsátani vkit (NySz.). — *Sich dem Grame (od. Kummer, Schmerz, der Trauer) überlassen od. hingeben:* Búnak adni magát. Bánatnak adni magát. Bánatnak ereszteni magát (NySz.). Megadni magát a fájdalomnak. Búnak eresztette fejét (Gyarm: Nym. II: 183). Érzete búnak ered (KisfK: Mohács). — *Der Dichter überlässt sich einer längern Reflexion über die Wandelbarkeit des Glücks:* Költőnk hosszabb tünődésnek engedi magát a szerencse forgandó voltáról (Ar: HátrPr. 424).

Überlaufen. — *Den ganzen Körper des Herrn Pfarrers überlief bei diesen gespensterhaften Klängen eine Gänsehaut:* A plébános úrnak egész testi felszíne lúdbőrré borzadt e kisértő hangokra (Jók: FGyém. II: 9). — *Eine leichte Röthe überlief ihr schönes, bleiches Angesicht:* Halvány szép orczáját gyenge pirulás futotta el (Kármán: Fanni IX), — *Eine tiefe Röthe überlief ihr Gesicht:* Arczát elfutotta a vér. — *Es überläuft mich ein Schauder:* Hideg borzadás fut végig rajtam (Kaz: Bácsm.² febr. 2).

1. Überlegen. — *Ich überlege mir etwas:* Meggondolok vmit. — *Ich habe es bei mir lange überlegt:* Sokáig tanácskoztam magammal, sokáig fontolgattam magamban (Vers. 234).

2. Überlegen. — *Er ist dir überlegen (in etwas):* Ő különb náladnál; felülmúl (téged); feletted áll. Erősebb v. több náladnál (vmi tekintetben).

Überlegenheit. — *Mit dem Gefühle geringschätziger Überlegenheit:* A felsemvevő felsőbbség érzetével (Imre: Néphúmor 75).

Überlegung. — *Der Überlegung wird kein Raum gegeben:* A megfontolásra nem engednek (magoknak) időt. — *Etwas in Überlegung nehmen:* Vmiről elmélkedni (így fordítja Wieland után Kazinczy: Diogenes 153). — *Die Sache muss in Überlegung gezogen werden:* A dolgot meg kell gondolni.

Überliefern. — *Der Nachwelt überliefern:* Örökségül hagyni az utódoknak. — *Seitdem er sich freiwillig überliefert hatte:* A mióta önként kézbe adá magát (Jók: ErdAr. III: 121).

Überlieferung. — *Es hat sich etwas durch mündliche Überlieferung erhalten:* Valamit fentartott a szájról szájra szálló hagyomány.

Überlisten. — *Er hat uns überlistet:* Kifogott rajtunk; túl járt az eszünkön.

Übermannen. — *Als der Scharfrichter diese elende Gestalt vor sich sah, übermannte ihn das Erbarmen:* A mint ezt az elnyomorodott alakot meglátta a bakó, megesett rajta a szíve (Jók: RRáby II: 288). — *Wen die Kälte einmal übermannt, der schläft ein und erfriert:* A kit a hideg elgyaláz, az elalszik, s aztán szépen megfagy (Jók: EnyémT. II: 51), — *Der Schlaf übermannte mich:* Elnyomott az álom.

Übermuth. — *Wenn sich die Kinder mit Brot werfen oder sonst Übermuth damit treiben:* Ha a gyerekek kenyérrel dobálódznak vagy más pajkos játékot űznek vele. — *Er weiss sich vor Übermuth nicht zu fassen:* Nem fér a bőrébe.

Übermüthig. — *Das burschikose Wesen übermüthiger Jugend:* Az ifjuság pajkos természete.

Übernehmen. — *Meine Mutter übergibt Minchen die ganze Wirtschaft, sobald sie die Sorge ums Hauswesen übernehmen kann:* Az édes anyám átadja Minkának az egész gazdasszonyságot, mihelyt ez felveheti a ház módját (Kovács: FarsKal. 46).

Überraschen. — *Bald überraschte sie der grausame Tyrann:* Csakhamar rajtuk ütött a kegyetlen zsarnok (Jók: RRáby II: 321). — *Auf einmal werden wir euch in Torbágy überraschen:* Majd egyszerre csak ott termünk Torbágyon (Kovács: FarsKal. 46). — *Bei etwas überraschen:* Rajtakapni, rajtérni vmin.

Überraschung. — *Die unerwartete Nachricht war eine unangenehme Überraschung für mich:* Ezen váratlan hír kedvetlenül lepett meg (KisfK: VígBesz. 150).

Überschatten. — *Tiefe Trauer überschattete sein Angesicht:* Arczát mély szomorúság árnyékozá (Jók: ArEmb. III: 168).

Überschlafen. — *Überschlafe dir die*

Sache bis morgen: Aludjál rá holnapig egyet (Jók: EnyémT. III: 85).

Überschnappen. — *Wo euch Menschen der Sinn überschnappt:* A hol megbicsaklik esze az emberfajnak (Dóczi: Faust. Csal. kiad. 193).

Überschreiben. — *Ich lasse mein Haus auf dich überschreiben:* Rád iratom a házamat (Nyr. II: 112). — *Ich habe das Recht auf die gegenwärtigen Colonisten, dieser Insel überschreiben lassen:* Átirattam a jogot e sziget mostani lakóira (Jók: ArEmb. III: 97).

Überschreiten. — *Die Grenzen überschreiten:* Kicsapni medréből, kilépni a határból. — *Die Schranken überschreiten:* Kirúgni a hámból, túllépni a korláton. — *Eine Vorschrift überschreiten:* Vmely rendeletet megszegni.

Überschütten. — *Mit etwas überschüttet sein:* Vmivel elhalmozva lenni. (Nyakig) úszni vmiben. — *Der Rechtsconsulent wird mit Entschädigungsprocessen wegen schlecht erfüllter Verpflichtungen überschüttet:* Rosszúl teljesített kötelezettségek miatt kárpótlási perek zúdulnak a jogfelügyelő gallérjába özönnel (Jók: FGyém. I: 130). — *Sie mit einer Flut von Vorschriften und Reglements zu überschütten:* Hogy küldjön rájuk paragraphus-özönt, mihez tartsák magukat? (Jók: FGyém. II: 162).

Überschwänglich. — *In überschwänglichen Worten lobpreisen:* Föllengős szavakkal dicsőíteni (Volf Gy: PhilKözl. XIV. 186).

Überschwemmen. — *Die heutige Literatur ist mit Germanismen überschwemmt:* A mai irodalom nyakig ül a sok germanizmusban (Nyr. III: 76).

Übersetzen. — *Sie setzen noch in derselben Nacht auf das ungarische Ufer über:* Még azon éjjel átkerültek a magyar partra (Jók: ArEmb. I: 69).

Übersetzung. — *Auch die scherzhaften vier Zeilen der «Frau Rozgonyi» sind durch die Übersetzung zu Grunde gerichtet:* Tönkre van fordítva Rozgonyinénak ez a négy sora is (Hon. XIII. 60. tárcza).

Überspannen. — *Ein überspannter Republicaner:* Túlzó köztársasági.

Überspielen. — *Dieser Toast spielt schon in die hohe Politik über:* Ez a toaszt már a magas politikába vág (Jók: EnyémT. III: 129).

Überstehen. — *Er hat viel Elend überstanden:* Sok nyomorúságon ment át. — *Auch das habe ich schon einmal überstanden:* Ezen is átestem már egyszer (Jók: FGyém. I: 121).

Übersteigen. — *Die Zinsen übersteigen das Capital:* A kamatok meghaladják a tőkét. — *Es übersteigt mein Kräfte:* Erőm fölött van (NySz.).

Überströmen. — *Er versetzte dem Janitscharen einen Hieb aufs Haupt, dass dessen Gesicht von Blut überströmt wurde:* Olyat sujtott a janicsár fejére, hogy annak arczát erborította a vér (Jók: FehérR. 11).

Überstürzt. — *Du verschossest deine Pfeile in überstürzter Schnelle:* Nyilad is előtted vaktában, sebesen (Ar: BH.2: 19).

Übertölpeln. — *Wie er mich übertölpeln könnte:* Engemet mint tegyen lóvá (Jók: ErdAr. II: 74). Hogy(an) járjon túl az eszemen.

Übertragen. — *Sie haben mir die Leitung übertragen:* Ön a vezetést rám bízta (Jók: ArEmb. III: 163).

Übertreffen. — *Er übertrifft einen Zigeuner an Falschheit:* Czigánynál is czigányabb (NySz.). — *Keiner übertrifft mich darin:* Abban senki se állja ki velem a versenyt.

Übertreiben. — *Das Gerücht übertreibt alles:* A hír mindent nagyít v. túloz. — *Das Gerücht hatte die Sache gar sehr übertrieben:* A hír nagyon felfujta a dolgot. — *Simonyi's Artikel ist im allgemeinen richtig, aber im einzelnen übertrieben:* Simonyi czikke általában helyes, de részleteiben túlvitt (Ar: HátrPr. 366). — *Es in der Pracht übertreiben:* Túlságos fényűzést fejteni ki.

Übertreibung. — *Das ist eine arge Übertreibung:* Messze hajitotta(d) a sulykot.

Übertreten. — *Ein Gesetz übertreten:* Törvényt szegni. Megszegni a törvényt.

Übervortheilen. — *Der Schelm wird dich übervortheilen:* Ez a kópé túljár az eszeden. — *Es kann sich keiner übervortheilt sehen:* Egyik sem érezheti magát lefőzve (Jók: RRáby I: 268).

Überwachen. — *Wie er persönlich jeden Transport überwachte:* Hogy ügyelt fel saját maga minden szállítmányra (Jók: ArEmb. III: 130).

Überwallen. — *So wallte ihr Herz über:* Igy áradt túl, így áradozott szíve.

Überwältigen. — *Jemanden überwältigen:* Erőt venni valakin. — *Bevor die eine Leidenschaft die andere überwältigen kann:* Mielőtt a két indulat lebirkózná egymást (VasG., Nyr. II: 403). — *Den nicht enden wollenden Lärm überwältigen:* A szünni nem akaró zajt túlharsogni (Jók: ErdAr. III: 50). — *Er wurde vom Schlaf überwältigt. Er fiel in Schlaf:* Elnyomta az álom (NySz.) Elnyomta a buzgóság.

Überweisen. — *Wer ist des Diebstahls überwiesen worden?* Kire sült a tolvajság?

Überwerfen. — *Wenn sich zwei grosse Männer überwerfen, muss man für den einen oder den andern Partei ergreifen; denn wer zwischen beiden die Mitte halten will, wird von beiden fallen gelassen:* Mikor két nagy ember összetűz, vagy az egyiknek, vagy a másiknak a pártján kell állani; mert a ki középen akar maradni, azt skartba teszik (Jók: EnyémT. II: 141). — *Ich habe Ihretwegen mit meiner Mutter mich überworfen:* Én kegyed miatt daczoltam az anyámmal (Jók: ArEmb. II: 168).

Überwiegen. — *Aus so überwiegenden Gründen:* Ilyen hathatós okokból..

Überwinden. — *Entweder überwindet er ihn oder er stirbt durch dessen Hand:* Vagy erőt [hatalmat NySz.] vesz rajta, vagy keze miatt hal (Nyr. III: 343). — *Wer Muth hat, kann selbst eine K r a n k h e i t leichter überwinden:* A bátorszívű győzősebb még a nyavalyákon is (Nyr. V. 65). — *Seine N e i g u n g überwinden:* Meggyőzni indúlatját. Elnyomni kívánságát (Márton: Lat. 210). — *Die Prinzessin schämte sich, dass sie von dem Fremdling überwunden wurde:* Megszégyelte a királyleány, hogy ez az idegen ember túltett rajta (Nyr. I: 457). — *S i c h überwunden e r k l ä r e n od. g e b e n. Die Segel streichen:* Kuhit mondani (NySz.). Beadni a derekát. Megadni magát, lerakni a fegyvert (Márton: Lat. 256). — *Das ist ein überwundener S t a n d p u n k t. Das ist eine veraltete Auffassung:* Ez a felfogás idejét múlta. Ez meghaladott álláspont.

Überwuchern. — *Der Boden wird vom Gestrüpp überwuchert:* Felveri a földet a bozót.

Überzeugen. — *Als sie die heilige Margaretha nicht überzeugen konnten, entzogen sie ihr ihre Gunst:* Mikoron szent Margit asszonyt az ő akaratjokra nem vonhaták, régi kedvöket megvonták tőle (Nyr. XVIII: 52). — *Ich kann mich nicht überzeugen:* Nem hihetem. — *Davon halte dich überzeugt:* Arról meg lehetsz győződve. Légy meggyőződve.

Überzeugung. — *Man soll den Muth seiner Überzeugung haben:* Legyen az embernek bátorsága megvallani v. bevallani meggyőződését. — *Jemandem eine Überzeugung b e i b r i n g e n:* Valamely meggyőződést kelteni vkiben. Vkit meggyőzni vmiről. — *Eine Überzeugung g e w i n n e n:* Vmely meggyőződésre jutni. — *I c h l e b e d e r (vollen) Überzeugung:* (Teljességgel) meg vagyok arról győződve. — *Seiner eigenen Überzeugung u n t r e u w e r d e n:* Saját meggyőződését elhagyni (Jók: ErdAr. III: 77). — *Er k a m z u r Überzeugung:* Azon meggyőződésre jutott (nem: meggyőződéshez, Antib.).

Überziehen. — *Jmd. mit Krieg überziehen:* Vki ellen hadat indítani. — *Der Himmel überzieht sich:* Beborul az ég.

Übrig. — *Es bleibt nichts übrig:* Nincs más hátra. — *Es bleibt mir gar nichts anderes übrig:* Semmi mást nem tehetek.

Übung. — *Übung ist der beste Lehrmeister. Übung macht den Meister:* A gyakorlás legjobb mester (Erd.). — *Man kommt mit diesem Unterscheidungsmerkmale sofort in die Brüche, wenn man die ersten Übungen am einfachen nackten Satze macht* (Zeitschr. für den d. Unterricht 1889. 97): Ezekkel az ismertető jegyekkel mindjárt hoppon marad (vagy kudarczot vall) az ember, mihelyt az egyszerű tőmondatot akarja begyakorolni.

Ufer. — *Der Fährmann legt ans Ufer an:* A révész kiköt.

Uhr. — *Die Uhr geht langsam:* Az óra késik. — *Die Uhr geht zu schnell:* Az óra siet. — *Die Uhr hat fünf geschlagen. Es hat fünf Uhr geschlagen:* Ötöt ütött az óra. — *Es ist bald vier Uhr:* Négyre jár az óra. — *Es geht auf drei Uhr:* Háromra jár az idő. — *Schlag zwölf Uhr:* Pont(ban) tizenkettőkor.

Um. — *Um n i c h t s und wieder nichts:* Ingyen, hiába. — *Um w i e v i e l kleiner:* Mennyivel kisebb. — *Um so viel mehr:* Annyival is inkább. — *Um s o b e s s e r:* Annál jobb. — *Es war ihr leichter ums H e r z:* Könnyebb volt a lelkének (Jók:

ArEmb. III: 26). — *Um die Mitte des Jahrhunderts:* A századnak közepe táján. A századnak derekán. — *Kaum waren zwei—drei Wochen um:* Alig telt bele két vagy három hét (UngRev. VI: 481). — *Nur die Nase hatte er draussen, um Athem holen zu können:* Csak az orra volt ki belőle [a vízből] a lélegzés végett (Jókai). — *Um nicht zu sagen od. zu erwähnen:* Nem említve. Hogy ne említsem.

Umarmung. — *In jmds Umarmung eilen:* Vkinek ölelő karjai közé sietni. — *Sich mit Gewalt aus jmds Umarmung losmachen:* Kiszakítani magát vkinek karjai közül.

Umdämmern. — *Das Haupt und die ganze Gestalt umdämmert eine Lieblichkeit:* De az egész főt és alakot valami rokonszenves sugárzat derengi át (Jók: ArEmb. I: 100).

Umdrehen. — *Sie dreht dem Falken den Hals um:* Kitekeri nyakát [a sólyomnak] (Ar: BH. 8: 71).

Umfallen. — *Die Pferde des Schiffszuges fielen der Reihe nach um:* A vontató lovak mind rakásra esnek (Jók: Ar. Emb. I: 43).

Umfang. — *Ihre Stimme hat einen Umfang von dritthalb Octaven:* Hangjok terjedelme harmadfél octávát ér át (Jók: FGyém. II: 168). — *Einen Gegenstand in seinem ganzen Umfang studieren:* Vmely tárgyat minden részében áttanulni v. tanulmányozni.

Umfangen. — *Es umfängt uns die Finsternis der Nacht:* Reánk borul a setét éjtszaka (NySz.).

Umfassen. — *Der ganze Tag umfasst dann hunderttausend Jahre:* Az egész nap azután százezer év (Jók: FGyém. I: 1).—*Er hätte mit seiner, einen Druckbogen umfassenden Abhandlung wo immer auf der Welt Sensation erregt:* Ezzel az egy nyomatott ívre terjedő értekezésével bárhol a világon sensatiót gerjesztett volna (Jók: FGyém. II: 117). — *Mit dem Geiste umfassen:* Észszel felfogni, felérni. — *Er besitzt umfassende Kenntnis von etwas:* Mélyreható ismeretei vannak vmely tárgyra nézve.

Umflattern.—*In einander geschlungen umflatterten die Frauen die Männer:* A hölgyek összefogózva lebegék körül a férfiakat (Jók: ErdAr. II: 77).

Umfluten. — *Von diesen sanft bewegten Wäldern umflutet:* Ezen halkan hullámzó erdőktől körülfogva.

Umgang. — *Einen häufigen Umgang mit jmd. haben:* Vkivel sűrűn érintkezni. — *Vertrauten Umgang mit jmd. haben od. pflegen:* Vkivel bizalmas viszonyban lenni.

Umgarnen. — *Einen ins Garn od. ins Netz locken:* Hálóba keríteni vkit (NySz.).

Umgehen. — *Diese Krankheit geht sehr um:* Nagyon járványos ez a betegség. Nagyon járja az efféle betegség (Nyr. XIV: 330). — *Ich kann es nicht umgehen zu...:* El nem kerülhetem, hogy... — *Du umgehst die Frage mit einem Scherz:* Te tréfával hárítod el a kérdést (Jók: ErdAr. II: 124). — *Es umgeht jmd. ein Gesetz:* Vki kijátszsza v. megszegi a törvényt. — *Umgehen mit einem:* Vkivel közlekedni v. társalkodni. — *Es wird sich sonach empfehlen, hübsch geschmeidig mit ihm umzugehen, sonst könnte er den Herren am Ende noch Unannehmlichkeiten bereiten:* Annál fogva jó lesz [tanácsos lesz] csinján bánni vele; mert különben még bajt csinálhat az uraknak (Jók: RRáby I: 128). — *Man geht damit um, dass...:* Azt akarják, hogy... Azt tervezik, hogy... — *Die mit Selbstmordgedanken umgehen:* A kik az öngyilkosság tervével vajudoznak (Jók: ArEmb. V: 83). — *Mit umgehender Post:* Pósta fordultával.

Umgürten. — *(Sich) den Säbel umgürten:* Kardját felkötni (Jók: ArEmb. II: 171).

Umhängen. — *Mama, hängen Sie mir das grosse Tuch um:* Mama, adja rám a nagy kendőt. — *Mögen auch wohlgeborene Herren zu ihm kommen: er zieht den umgehängten Dolmán nicht an:* Akármilyen tekintetes urak jőjjenek hozzá, azoknak a kedvéért a panyókára vetett dolmányt fel nem ölti (Jók: RRáby I: 14).

Umherirren: Bolyongani. Bolygóban lenni (NySz.). — *So irrte er umher in der Welt:* A világot így barangolta (Jók: VadonVir. II: 78).

Umhertappen. — *Er tappt darin umher, doch kommt er nicht auf den Kern:* Turkál a dologban, de gyökerére nem jő (NySz.). — *Unsicheres Umhertappen:* Vakoskodás.

Umhertreiben. — *Das Schicksal trieb uns in der Welt umher:* Bennünket a szerencse fölfogott és csavargóba vett (Dug: Szer. 327).

Umherwerfen. — *Er wirft forschende Blicke umher:* Vizsgáló szemeket vet körül (TudTár. 1835. VII. 153).

Umhin. — *Die Regierung wird im Falle der Weigerung nicht umhin können, Gewalt anzuwenden:* A kormány vonakodás esetében el nem kerülheti az erőszak alkalmazását. — *Ich kann nicht umhin, meine Bemerkungen darüber zu machen:* Nem óhatom szó nélkül (GKat: Grad. Ajánló levél); nem állhatom szó nélkül.

Umkommen. — *Er ist in der Donau umgekommen:* A Dunába veszett. — *Er ist in der Schlacht umgekommen:* Odaveszett a csatában. — *Wer zum Schwerte greift, wird durch das Schwert umkommen:* A ki fegyvert fog, fegyver miatt vesz el (Nyr. III: 444).

Umlauf. — *Ausser Umlauf setzen:* A forgalomból kivenni v. kivonni v. kitiltani. — *Es ist das Gerücht im Umlauf. Es geht od. läuft das Gerücht:* Híre futamodik (NySz.). Híre fut v. jár. Jár a híre (NySz.). — *Es ist ein grosser Irrthum im Umlauf:* Nagy tévedésben van a közönség. Nagy tévedés kapott lábra.

Umlenken.—*Das Pferd mit dem Zaume umlenken:* A zablával forgatni a lovat (Vers. 25).

Umringen. — *Doch eine ganze Heerde hat Magyar so umringt:* Magyar egész ménest haddal foga közre (Ar: BH. 10: 87).

Umriss. — *Etwas im Umriss entwerfen:* Vázlatot készíteni vmiről.

Umschau. — *Sie hielten sorgsame Umschau auf dem Felde der Dichtung:* Óvatos szemmel néztek körül a költészet tág mezején (Ar: HátrPr. 302).

Umschauen. — *Sich umschauen oder umsehen:* Körülnézni, szétnézni, széttekinteni, nézelődni (nem: körülnézni magát, Antib. Vö. *Umsehen*).

Umschlagen. — *Der Getreidepreis schlug nicht um:* A gabonaárak változatlanul maradtak.

Umschliessen. — *Ein entlegenes Thal, von hohen Bergen umschlossen:* Félreeső völgy, melyet magas hegyek zárnak el köröskörül (Jók: FehérR. 189).

Umschweife. —*Umschweife im Reden:* Szókerengés, szószaporítás (Vers. 84). Kerülő beszéd (NySz.). — *Wozu die Umschweife?* Mire való ez a szószaporítás? Mire valók ezek a kitérések? Mit czikornyázza kigyelmed? (Jók: ErdAr. I: 49). — *Umschweife machen:* Nagy feneket keríteni beszédinek (NySz.). Hímeznihámozni. Ötölni-hatolni. — *Um es ohne Umschweife zu sagen, ich bin ein Verbannter:* Hímezés-hámozás nélkül szólva, én számüzött vagyok (Pet: VegyesM. II: 21).

Umsehen (vö. *Umschauen*). — *Ich wollte mich in der Stadt ein wenig umsehen:* Kissé szét akartam nézni a városban. — *Eh' du dich umsiehst, raget die Feste hoch empor:* Hamarább, mint vélnéd, vár leszen a várból (Ar: BH. 11: 110). — *Sich nach einem Genossen umsehen:* Társat keresni. — *Ich will mich nach einer Beschäftigung auf dem festen Lande umsehen:* Vmi földi foglalatossághoz látok (Jók: ArEmb. II: 122).

Umsonst. — *Da ist alles Reden umsonst od. vergebens:* Nem fog rajta a szó (NySz.). — *Umsonst ist nur der Tod:* Az akasztás sem esik ingyen (Erd.). Fogvicsorításért bakter sem teszi meg, hogy eltemessen (Nyr. I: 92). Krisztus koporsóját se őrízték ingyen (Nyr. X: 524). — *Wenn von den vielen Versprechungen nur einige in Erfüllung gehen, so waren meine B ü c k l i n g e nicht umsonst:* Ha mindannyi szép igéretek közül csak néhány teljesedik is, sok hajlongásom nem esett hiában (KisfK: VígBesz. 150). — *Das sollst du nicht umsonst g e t h a n haben:* Azt el nem viszed szárazon. Ezért meglakolsz. — *Haus und Garten gehörte nicht umsonst einer Witwe, da sah auch alles recht witwenhaft aus:* Mind a ház, mind a kert, nem hiába hogy özvegy asszonyé volt, de ugyancsak özvegyasszonyos is volt ám (UngRevue VI: 481).

Umstand. — *Wenn es die Umstände e r f o r d e r n oder e r h e i s c h e n:* A midőn a szükség úgy hozza magával (Pet: JánosV.). — *Je n a c h d e m die Umstände s i n d:* A körülményekhez képest. Már a milyenek a körülmények. — *M i t jmd. Umstände m a c h e n:* Kitüntetni vkit. — *Den Umständen g e m ä s s:* A körülményekhez képest. — *Ein Ausdruck, der d e n Umständen n a c h ebenso wohl als Lob, wie als Tadel gelten kann:* Oly kitétel, melyet a körülmények szerint

egyaránt vehetni dicséretnek vagy megrovásnak (Ar: HátrPr. 291). — *In andern Umständen sein:* Teherben lenni. Várandónak lenni.—*Unter Umständen kann sich der Übersetzer vom Versmass des Originals frei machen:* Bizonyos körülmények közt a fordító eldobhatja az eredeti mértékét (Ar: HátrPr. 275). — *Ohne Umstände:* Teketória nélkül. Haladék nélkül.

Umständlich. — *Um nicht umständlich zu sein:* Hogy hosszadalmassá ne váljak. — *Jmd. recht umständlich um etwas bitten:* Vkitől áradozó szavakban kérni vmit.

Umstellen. — *Einen mit Netzen umstellen:* Körülhálózni vkit.

Umstimmen.— *Sie fürchteten, er werde ihn umstimmen:* Féltek, hogy leveszi a lábáról (Jók: FGyém. V: 104).

Umthun. — *Damit er sich in der Welt umthun könne:* Hogy világot láthasson (NySz.).

Umtrieb. — *Geheime Umtriebe:* Sötétben szőtt tervek. Cselvetés. Ármányok. —*Jmds Umtriebe im Zaume halten:* Vki fondorkodásainak gátat vetni.

Umwandeln. — *Er ist ganz umgewandelt:* Mintha csak kicserélték volna.

Umweg. — *Einen Umweg von einem halben Tage machen:* Félnapi kerülőt tenni (Jók: FGyém. IV: 100). — *Der Kluge sucht den Weg, damit er keinen Umweg machen müsse:* Azért keresi az okos az útat, hogy kerülőbe ne jőjjön (Dug: Pb. II: 128). — *Einen Umweg nehmen:* Megváltoztatni útját. Vargabetüt csinálni. — *Auf einem Umweg dahin gelangen:* Kerülő úton jutni el oda.

Umwenden, sich. — *Geht, wend't sich wieder um:* Térül egyet, fordul (Ar: BH. 9: 26).

Umwerfen. — *Kein Wagen warf je mit ihm um:* Kocsival soha fel nem fordult.

Umwolken. — *Lass dich's nicht kränken, siehst du umwölkt zu Zeiten mein Gesicht* (Dóczi): Ne bántson az meg, ha arczom néha elsötétedik (Pet: Ne bántson az meg).

Umziehen. — *Der Himmel umzieht sich:* Beborul az ég.

Unablässig. — *Dort weine ich unablässig (ohne Ablass, ohne Unterlass):* Ott sírok én szüntelen v. szakadatlan. Ott sírok én mind szüntelen (Arany-Gyulai: NépkGy. I: 262).

Unähnlich. — *Das sieht ihm nicht unähnlich:* Ez épen rája vall.

Unannehmlichkeit. — *Warum solltest du dir Unannehmlichkeiten machen?* Mért szereznél magadnak galibát (NySz.). — *Ich habe so viel Unannehmlichkeiten, dass ich nicht weiss, wo mir der Kopf steht:* Annyi a bajom, hogy azt se tudom, hol áll a fejem (Nyr. V: 512).

Unausstehlich. — *Ganz unausstehlich gross thun:* Kiállhatatlan módon henczegni.

Unbeachtet. — *Ein anderesmal wieder lassen die Leute selbst das türkische Eisenbahn-Anlehen unbeachtet:* Máskor meg még a török vasúti kölcsönre sem hederítenek (Jók: FGyém. III: 138).

Unbedeutend. — *Sie mögen ihr zwei Dollars für die Stunde bieten; sie sind ihrer vierzig, so dass auf den einzelnen ein unbedeutender Betrag entfallen wird:* Kinálhatnak érte két dollárt óránként, negyvenen vannak hozzá; csekélység esik egyre (Jók: EnyémT. III: 120).

Unbedingt.— *Unbedingt gelobt werden:* Feltétlen dicséretben részesülni.

Unbeherzigt. — *Jmds Rath unbeherzigt lassen:* Vkinek tanácsát figyelmen kívül hagyni.

Unbeholfen: Magával jótehetetlen; élhetetlen (Nyr. II: 40).

Unbekannt. — *Es ist mir nicht unbekannt:* Van róla tudomásom.

Unbenutzt. — *Die Mussestunden nicht unbenutzt lassen:* A nyugalom óráit is hasznosan tölteni.

Unbequem. — *Wenn es dir nicht unbequem ist:* Ha nincs terhedre.

Unberührt. — *Alt-Indien hat sein eigenes Drama, das von fremden Einflüssen unberührt und einzig von der nationalen Bildung gehegt (od. gepflegt), gleichzeitig mit der selbständigen Geschichte der Nation blühte und verblühte:* Ó-Indiának saját drámája van, mely idegen befolyástól nem érintve, s egyedül a nemzeti mívelődés által dajkálva, együtt virágzott és hervadt el a nemzet önálló történetével (Ar: HátrPr. 173).

Unbeschreiblich. — *Dein Brief hat mir eine unbeschreibliche Freude gemacht:* Le nem írhatom, mennyire örültem levelednek.

Unbewohnt. —*Was uns einen Einblick in ein verborgenes, von Menschen unbewohntes Paradies gewährt:* Melyen ke-

resztül egy rejtett, emberlaktalan paradicsomba látni (Jók: ArEmb. I: 5).

Und. — *Gern und (auch) nicht gern:* Szívesen is, nem is. — *Und zwar:* Még pedig.

Undank. — *Undank ist der Welt Lohn:* Jótét helyébe jót ne várj. — *Sich des Undanks schuldig machen:* Hálátlanság bűnébe esni. — *Des Undanks zeihen:* Hálátlansággal vádolni.

Undeutlich. — *Eine undeutliche Hand:* Olvashatatlan kézirás.

Unehre. — *Es gereicht ihm zur Unehre und Schande:* Becstelenségére esik (Ny.-Sz.). Kisebbségére válik (uo.).

Uneingedenk. — *Seines Blutdurstes uneingedenk:* Vérszomját felejtve (Jók: ErdAr. I: 18).

Uneinig. — *Mit sich selbst uneinig:* Önmagával meghasonlott.

Uneins. — *Uneins werden:* Összeveszni, meghasonlani. — *Niemand war je so uneins mit sich:* Soha ember még úgy meg nem hasonlott önmagával.

Unempfänglich. — *Ich bin für den Schmerz unempfänglich geworden:* Lelkem elfásult a fájdalmaktól.

Unendlich. — *Es geht ins Unendliche:* Se vége, se hossza. A végtelenig folytatható. — *Es wäre unendlich nützlicher:* Sokszorta hasznosabb volna.

Unentschieden. — *Der Process ist noch unentschieden:* Még nem dőlt el a pör. — *Das Treffen blieb lange unentschieden:* A harcz kimenetele sokáig kétes volt. — *Ich bin unentschieden, was ich thue:* Nem tudom, mit tegyek v. mitevő legyek. — *Etwas unentschieden lassen:* Függőben hagyni vmit (NySz.).

Unerfahren. — *Er ist unerfahren:* Nem tudja a dörgést: járatlan vmiben (Nyr. XIII: 282).

Unerschöpflich. — *Sie ergieng sich in unerschöpflichen Lobeserhebungen über den einen Gatten vor dem andern:* Kifogyhatatlan volt a házastársaknak egymás előtt való magasztalásában (Jók: ArEmb. III: 27).

Unerschrocken. — *Unerschrocken seine Meinung sagen:* Rettenthetetlenül kimondani véleményét.

Unerschütterlich. — *Fest und unerschütterlich hängen sie ihm an:* Szilárdul, tágíthatlanul ragaszkodnak hozzá (Brassai, BSzemle 1874. V: 363).

Unerwiedert. — *Er konnte es nicht unerwiedert lassen:* Nem hagyhatta szó nélkül (Jók: ArEmb. IV: 9).

Unfähig. — *Ich bin unfähig zu arbeiten:* Dologtehetetlen vagyok (Nyr. XII: 232).

Unfall. — *Die Unfälle dieses Jahres:* Ez év szomorú eseményei. — *Wenn mich ein Unfall treffen sollte:* Ha vmi baj (vmi non putarem) érne. Ha elérne közös emberi sorsunk. — *Vielleicht ist ihm ein Unfall zugestossen:* Talán vmi baj érte.

Unfehlbar. — *Er erwartet dieses unfehlbar von mir:* Biztosan elvárja tőlem.

Unfreiheit. — *Das englische Volk ist ein Feind aller Unfreiheit od. Abhängigkeit:* Az ángliai nemzet nem örömest függ pórázon (Faludi, NySz.).

Unfriede. — *Friede ernährt, Unfriede verzehrt:* Béke orvosság, a czivódás méreg (Dug: Pb. 12).

Ungebeten. — *Rathe niemandem ungebeten:* Tanácsot ne adj, ha nem kérnek (Erd.).

Ungefähr. — *Welches glückliche Ungefähr führte dich mir heute entgegen:* Milyen szerencsés szél hozott ma téged utamba? — *Von ungefähr:* Véletlenül.

Ungeheuchelt. — *Er flüsterte Athalien im Tone ungeheuchelter Bewunderung zu:* A hazudatlan bámulat hangján sugá Athalienak (Jók: ArEmb. II: 145).

Ungeheuer. — *Ungeheuer viel (Geld etc.):* Tenger (pénz, stb. Lehr 113). Sok tenger, tenger sok (Lehr 112).

Ungekämmt. — *Ungekämmtes Haar:* Borzas, bozótos, fésületlen haj (Vers. 187).

Ungeladen. — *Ein ungebetener oder ungeladener Gast:* Hivatlan vendég.

Ungelegen. — *Ein ungelegener Gast:* Alkalmatlan vendég. — *Jmdm ungelegen kommen:* Vkihez rosszkor v. alkalmatlan időben jönni.

Ungemein. — *Ein ungemein heisses Naturell:* Szertelen heves természet (Jók: ErdAr. I: 67).

Ungeniessbar. — *Ungeniessbare Unterhaltung:* Éldelhetetlen mulatság (Jók: FGyém. II: 120).

Ungenügend. — *Er hält mein Kapital für ungenügend:* Csekélyli vagy kevesli tőkémet.

Ungerecht. — *Doch wär es ungerecht, wollten wir unserer Zeit jedes tüchtige, urwüchsige Talent absprechen:* De nem volnánk igazságosak, ha korunktól minden jóravaló, önálló tehetséget megtagadnánk (Ar: HátrPr. 302).

Ungereimt. — *Eine ungereimte Sache, die weder einen Kopf, noch Füsse hat:* Balgatag dolog, melynek sem feje, sem lába [se füle, se farka] nincsen (Vers. 190).
Ungern. — *Er gieng ungern an die Arbeit:* Félkedvvel látott a dologhoz (Nyr. XVIII: 52). — *Er sah es ungern. Er sah es nicht gern:* Nem jó szemmel látta v. nézte.
Ungesäumt. — *Jmd. ungesäumt verfolgen lassen:* Haladék nélkül üldözőbe venni vkit.
Ungeschehen. — *Das Geschehene kann man nicht ungeschehen machen:* Bajos már az aludt tejből tejfelt csinálni: nehéz, a mi már megvan, meg nem letté tenni (Nyr. XV: 325). — *Doch wer kann ungeschehen das machen, was geschehen?* Lettet azonban már ki tehet létlenné? (Ar: BH. 3: 29).
Ungeschickt. — *Er macht es sehr ungeschickt:* Igen ügyetlenül fog hozzá.
Ungeschminkt. — *Die ungeschminkte Wahrheit sagen:* Kimondani a leplezetlen valót.
Ungeschoren. — *Lass mich ungeschoren (in Ruhe, zufrieden,* Schrader 205): Hagyj békével. Ne zaklass. — *Frau, lass' mir mein Weib du ungeschoren:* Békét hagyj az enyémnek, asszony (Ar: BH. 9: 66).
Ungestraft. — *Du bleibst nicht ungestraft. Du wirst es schon entgelten:* Ezt el nem viszed, meglakolsz érte! (Vers. 4). — *Glaubst du, dass es dir ungestraft hingehen wird?* Azt hiszed, nem fogsz ezért lakolni?
Ungesund. — *Allzuviel ist ungesund:* A jóból is megárt a sok. Kevés nem árt, sok nem használ (Nép).
Ungetrübt. — *Des Lebens ungetrübte Freuden werden keinem Sterblichen zu Theil:* A boldogságnak pohara nem adatik tisztán fel senkinek (NySz.). A teljes béke ritka madár ezen a világon (Dug: Pb. 9).
Ungewiss. — *Man ist ungewiss darüber, wo:* Nem tudni bizonyosan, hol.
Ungewohnt. — *Des Kampfes ungewohnt:* Harczra szokatlan (Ar: BH. 4: 8). Harczolni szokatlan.
Unglück. — *Das Unglück kommt selten allein:* A nyomorúság bokrával jár (Nyr. II: 232). — *Ihr Unglück geht einem zu Herzen:* Balsorsukon sok szív megesik (Faludi, NySz.). — *Es schwant mir ein Unglück:* Baljósló sejtelmeim vannak. — *Es widerfährt mir das Unglück:* Az a szerencsétlenség esik meg rajtam. — *Alles Unglück verfolgt mich:* Minden csapás engem ér. — *Dieses Mädchen hat noch allen Unglück gebracht:* E leány vészt hozott mindenkire (Jók: ErdAr. III: 24). — *Er hatte das Unglück:* Az a szerencsétlenség esett meg rajta. — *Es ist wahr, er hat das Unglück gehabt, abgedankt zu werden:* Igaz, az a szerencsétlenség érte, hogy kiesett szolgálatjából (Kaz: BarnhM. 3: 4). — *Er verdient sein Unglück, wenn er es sich gefallen lassen kann, dass die, welche er liebt, an seinem Unglück Antheil nehmen dürfen:* Érdemli, hogy szerencsétlen legyen, ha ráveheti magát, hogy a kit szeret, insége társává tegye (Kaz: BarnhM. 2: 9). — *Ich werde dich im Glück und im Unglück begleiten:* Akár kedvezzen neked a szerencse, akár nem, veled leszek szüntelen (Vers. 248). — *Jmd. in grosses Unglück bringen od. stürzen:* Vkit nagy szerencsétlenségbe dönteni. — *Zum Unglück geboren:* Szerencsétlen csillag alatt született. — *Arme Eveline! Zu ihrem Unglück unternahm sie es, sich gegen diesen grausamen Knaben zu vertheidigen:* Szegény Evelina! Vesztére azt gondolta ki, hogy védelmezze magát e kegyetlen gyermek ellen (Jók: FGyém. V: 31).
Unglücklich. — *Unglückliche Umstände:* Mostoha környülállások [körülmények] (Márton: Lat. 268).
Unglücksrabe. — *Geschähe ihm recht, dem Unglücksraben, wo er auch jetzt wieder so grossen Schaden angerichtet:* Nem is ártana a veszett-órájúnak, mikor most is milyen nagy kárt tett (UngRevue VI: 483).
Ungnade. — *Bei jmd. in Ungnade fallen:* Vkinek jóindulatát elveszteni. Vkinek gyülöletét magára vonni. — *Er fiel in Ungnade (beim König):* Kiesett a király kegyéből.
Ungültig. — *Der neue Beschluss macht den alten ungültig:* Az új végzés az ót elbontja (NySz.).
Ungunst. — *Der Vergleich fällt zu unsern Ungunsten aus:* Sokszor a hasonlítás kárunkra válik (KisfK: VígBesz. 104).
Ungut. — *Nichts für ungut:* Ne hara-

gudjál. Ne tessék neheztelni. Ne vegye zokon. Ne legyen zokon! (Ar.).

Unheil. — *Schaden, Unheil anrichten:* Kárt, bajt okozni, csinálni, tenni. — *Viel Unheil wird diese Saat dir treiben:* Ebből nagy leszen a kár még (Ar: BH. 2: 26).

Unkenntnis. — *Er blieb in Unkenntnis darüber:* Tudatlan maradt felőle (Jók: ArEmb. II: 119).

Unklarheit. — *Darüber, ob wir vier Grosswardeiner Editionen anzunehmen haben, sind wir noch immer nicht im Reinen* od. *herrscht noch immer Unklarheit:* Affelett (a felől), hogy négy váradi editiot számláljunk, még mindig bizonytalanságban vagyunk (Szilády: Balassa Költ. XLVI). — *Auf Unkosten anderer:* Mások rovására. — *Sich in Unkosten (ver)setzen:* Költségbe verni magát.

Unkraut. — *Auf den Getreidefeldern ist an der Stelle der niedergeschlagenen Halme unausrottbares Unkraut aufgeschossen:* A szántóföldeken a lepaskolt kalászok helyét felverte az irthatatlan burján (Jók: ArEmb. IV: 98). — *Unkraut verdirbt nicht. Unkraut wächst:* Rossz pénz el nem vész. A czigány nem hal a vízbe (Erd.). Törött fazék tovább tart (uo.). Ebcsont beheged v. beforr (uo.). Ebcsont beforrad (Nyr. VII. 130). Ebcsont összeforr (Dug: Pb. 49). Rossz fű nagyon nő (Erd.). Csalányba nem üt a mennykő (Nyr. I: 92). — *Unkraut säen:* Konkolyt hinteni v. hintegetni (NySz.).

Unlust. — *Ich gehe mit Unlust an etwas:* Rossz kedvvel fogok vmihez.

Unmasse. — *Eine Unmasse von Steinen:* Tenger sok v. sok tenger (Lehr 112) kő.

Unmensch. — *Sich wie ein Unmensch gegen jmd. benehmen:* Embertelenül bánni vkivel. Vkivel szemben embertelenül viselkedni.

Unmittelbar. — *Eine unmittelbare Unterredung mit einem haben:* Vkivel négyszemközt beszélni. — *Dieses geht ihn unmittelbar an:* Ez közvetlen érdekli v. rá tartozik. — *Unmittelbar nach der Schlacht einen Boten schicken:* Közvetlen a csatatérről hírmondót küldeni. — *Unmittelbar nach ihrer Wahl:* Mihelyt megválasztották őket.

Unmöglich. — *Bei Gott ist kein Ding unmöglich:* Istennek semmi sem lehetetlen. — *Es ist mir unmöglich:* Erre nem vagyok képes. — *Ganz unmöglich ist es deinem Knecht, die Brücke jetzt zum Übergang zu schlagen:* Rakni hidat mostan hű rabodnak átköltözésre nincsen semmi mód (Szem: Zr. 1: 6). — *Mach das Unmögliche zu deinem Ziel:* Végy képtelen czélt (Szem: Zr. 1: 3). — *Ihr müsst nicht das Unmögliche wollen:* Ne kivánjatok lehetetlent. — *Das Unmögliche möglich machen wollen:* A lehetetlent lehetővé akarja tenni. (Csak a lehetetlent lehetne letetni. Ar.) — *Das kann ich unmöglich glauben:* Semmiképen sem hihetem. — *Nun kann er es unmöglich thun:* Most már semmi esetre v. semmikép sem teheti.

Unmöglichkeit. — *Es gibt kein Ding der Unmöglichkeit:* Semmi sem lehetetlen. — *Dies versetzte sie in die Unmöglichkeit die Lage aufzufassen:* Megfosztá őt helyzetének felfoghatásától (Jók: ErdAr. III: 76).

Unmuthig. — *Unmuthig zog er sich zurück:* Kedve-szegetten vonult vissza (PhilKözl. XV: 723).

Unnatürlich. — *Eines unnatürlichen Todes sterben:* Erőszakos halállal halni meg. — *Die Gestalt des grossen Dramatikers kommt auch unter der engen und unnatürlich knappen Maske zum Durchbruch* od. *zum Vorschein:* A drámaíró nagy alakja kiütődik a szűk és természetlenül feszes álarcz alól (Kisf.-Társ. Évl. új f. III: 90).

Unnöthig. — *Es ist unnöthig seine Schilderungen der Aufmerksamkeit des Lesers zu empfehlen:* Leirásait nem szükség az olvasó figyelmébe ajánlanunk (Ar: HátrPr. 67).

Unnütz. — *Unnützes Zeug. Müssiges Gerede:* Szófia beszéd. — *Ei, was für unnützes Zeug du durcheinander zu faseln weisst:* Jaj de sok hiábavalóságot össze tudsz darálni (Jók: ArEmb. IV: 136). — *Schwatzen wir kein unnützes Zeug:* Szót ne vesztegessünk (Nyr. V. 468). — *Unnützes Zeug treiben:* Zabot hegyezni, jeget aszalni (XII. 378). Lencsét laposít: hasztalan munkát végez (XIII. 282). Borsót gömbölyít: semmit sem tesz (uo.)

Unparteiisch. — *Gegen jmd. unparteiisch sein:* Pártatlannak v. részrehajlatlannak mutatkozni vkivel szemben.

Unrecht (főnév). — *Unrecht schlägt*

seinen eigenen Herrn: A ki másnak vermet ás, maga esik bele. — *Jemandem Unrecht thun:* Igazságtalanságot (jogtalanságot) követni el vkin. — *Ich that Unrecht daran:* Balul tevém (Ar: Arist. III: 231).

Unrecht (melléknév). — *In unrechte Hände, an den unrechten Mann kommen:* Más kezébe v. idegen kézbe jutni. Eltévedni (vmely levélről stb.).

Unredlich. — *Auf unredliche Weise erworben:* Az ördög révén jött (Nyr. III: 29).

Unruhe. — *Es brechen Unruhen aus:* Lázadás tör ki.

Unruhig. — *Er ist ein unruhiger Geist:* Nem fér (meg) a bőrében. — *Die kläffende, unruhige Meute:* Ficzánkodó kopók (Jók: ErdAr. I: 8).

Unsanft. — *Der Verfasser mag sich gefasst machen, dass ihm sehr unsanft mitgespielt werden wird:* A szerző elkészülhet rá (el lehet rá készülve), hogy jól odamondogatnak neki.

Unschuld. — *Seine Unschuld darthun:* Bebizonyítani ártatlanságát.

Unschuldig. — *Unschuldiges Blut auf dein Haupt zu laden:* Hogy az ártatlan vére a te fejedre szálljon? (Jók: ErdAr. III: 77). — *Ein unschuldiges Gemüth:* Ártatlan szív. — *Unschuldig, wie die liebe Sonne:* Ártatlan mint egy bárány v. mint a ma született gyermek. — *Ich bin unschuldig daran, dass:* Én nem tehetek róla, hogy... — *Unschuldig ist der Knabe an seines Vaters thun:* Ártatlan a gyermek az apai tettben (Ar: BH. 12: 80).

Unser. — *Unser einer:* Egy a mieink közül. A magunk fajta ember. A magunkszőrü ember. — *Wie viel sind unser?* Hányan vagyunk? — *Und wären unser tausend eines Geschlechtes:* Még ha ezren volnánk is egy nemzetségből valók.

Unsinn. — *Und doch dünkt es mir, ich habe nichts unsinniges gesagt:* Nekem mégis úgy tetszik, nem mondottam igen vadat (Ar: HátrPr. 349). — *Unsinniges Zeug reden:* Tücsköt-bogarat, hetet-havat összebeszélni. — *Er schwätzt lauter unsinniges Zeug:* Esze hire nélkül pörög a nyelve (Dug: Pb. 137).

Unstät. — *Die unstät umherblickenden Augen verrathen..:* A tétova tekintetü szemek azt hirdetik (Jók: ArEmb. I: 109). — *Ein unstäter Blick:* Révedező tekintet. — *Unstätes Glück:* Forgandó szerencse.

Unsterblich. — *Sich einen unsterblichen Namen machen:* Nevét halhatatlanná tenni.

Unstern. — *Es waltet ein Unstern über diesen Zeiten:* Rossz csillagok járnak (Ar: ZáchK.).

Unsträflich. — *Ein unsträflicher Wandel:* Feddhetetlen élet.

Unthätig. — *Der Geist kann nicht unthätig sein:* A szellem nem lehet el tevékenység nélkül.

Unten. — *Davon od. darüber siehe unten:* Erről lásd alább. — *Ganz unten am Berge:* A hegy tövénél v. lábánál. — *Er hat von unten auf gedient:* A legalsó fokon kezdte a szolgálatot.

Unter. — *In etwas unter jmd.* s t e h e n: Vmi tekintetben elmaradni vki mögött v. mögötte állni vkinek. — *Er hällt es unter seiner* W ü r d e: Méltóságán alól levőnek tartja. — *Gott ist* m i t t e n *unter* u n s: Köztünk és velünk van Isten. — *Unser Geheimniss bleibe auch fernerhin unter uns:* Titkunk továbbá is titkon maradjon (NySz). — *Unter* u n s g e s a g t: Köztünk legyen mondva. Szó köztünk maradjon (Nyr. III. 424). Szó megálljon köztünk (Nép, Nógr.) Köztünk maradva (Kovács: Fars. Kal. 10). — *Die Sklaverei ist unter* a l l e n Ü b e l n *das letzte:* A legnagyobb nyomor a szolgaság. — *Unter* d i e M e n s c h e n g e h e n: Emberek közé járni. Nyilvános helyeken megfordulni. — *Unter* v i e l e n T h r ä n e n: Sok könnyhullatással. — *Unter dem* E s s e n: Evésközben. — *Unter der* Z e i t: E közben. — *Jmd. unter seine* O b h u t n e h m e n: Vkit védelmébe venni. — *Der Mutter Liebesblicke von unter'm* V o r d a c h *ihn* g e l e i t e n: Eresz alól anyja kisérgeti szemmel (Ar: BH. 9: 57).

Unterbrechen. — *Ein Gespräch unterbrechen:* Beszélgetést megszakítani. — *Das Schweigen unterbrechen:* Megszakítani a csendet v. a hallgatást. — *Einen unterbrechen:* Vkinek szavába vágni. — *Er hat den Zeugen nicht zu unterbrechen:* Ne vágjon a tanú vallomásába! (Jók: RRáby II: 250).

Unterbrechung. — *Ohne Unterbrechung:* Megszakítás nélkül. Szünet

nélkül. Egy huzamban (TudTár. 1838. 224).

Unterbringen. — *In einem Hause nicht untergebracht werden können:* Egy házban el nem férni.

Unterdrücken. — *Mit unterdrückter Stimm':* Lebocsátva hangját (Ar: BH. 8: 70).

Untergang. — *Das war sein Untergang:* Ez lett a veszte. — *Dem Untergange entgegengehn:* Hanyatlásnak indulni. — *Man war dem Untergang nahe:* Közel voltak vesztükhöz. — *Die Sonne neigte sich bereits dem Untergange zu:* A nap nyugovóra járt már (Jók: EnyémT. I: 76).

Untergehen. — *Das Schiff geht unter:* Elmerül v. elül a hajó. — *Gehen wir unter?* Elsülyedünk-e (Jók: ArEmb. I: 47). — *Die Sonne gieng eben hinter der Burg unter:* A nap épen a vár mögött szállt alkonyatra (Jók: A fekete sereg).— *Ich möchte untergehen wie ein Held:* Óhajtanék elhúnyni mint vitéz (Szem: Zr. 2: 8).

Unterhalten. — *Wir unterhielten uns gemüthlich:* Jóízűen v. szivünk szerint mulattunk. — *Wir denken, dass das Briefschreiben für die nicht erfunden ist, die sich mündlich mit einander unterhalten können, sobald sie wollen:* Mi azt tartjuk, hogy az írást nem azoknak találták fel, a kik élő szóval beszélhetnek, ha akarják (Kaz: BarnhMinna 3: 10). — *Wir unterhielten uns über eins und das andere:* Beszélgettünk egyről-másról.

Unterkommen. — *Jmdm ein Unterkommen verschaffen:* Vkinek állást, hivatalt szerezni.

Unterkunft. — *Könnten Sie meinen Passagieren nicht Unterkunft geben?* Nem adhatna ön utazóimnak szállást? (Jók: ArEmb. I: 93).

Unterlass. — *Ohne Unterlass:* Szakadatlan; folyton-folyvást; minduntalan; minden szüntelen (PhilKözl. XVI. 436). — *Zehn volle Tage regnete es ohne Unterlass od. fortwährend:* Tíz álló napig folyvást esett.—*Er wäre im Stande, wie der alte Nestor, fünf oder auch sechs Jahre ohne Unterlass (od. ununterbrochen) zu reden, ohne zu ermüden:* Képes volna beszélni, mint a régi Nestor, öt, akár hat évig egyfolytában, a nélkül, hogy elfáradna (Csiky: Ang. I: 105. Vö. *Unablässig).*

Unterlaufen. — *Die Haut ist mit Blut unterlaufen:* A bőrt elfutotta a vér. — *Seine Augen waren mit Blut unterlaufen:* Szemeit elfutotta a vér (Jók: ErdAr. II: 43). — *Seine Augen unterliefen mit Blut:* A szemei is vérben úsztak (Jók: RRáby II : 300). Vérbe borúlt a szeme (NySz.). — *Sie erschrack so vor seinen blutunterlaufenen Augen:* Vérben forgó szemeitől úgy megrettent (Jók: ArEmb. I: 186).

Unterliegen. — *Keiner Arbeit unterliegen:* Minden munkát megbírni. — *Einer Last unterliegen:* Összerogyni vmely teher alatt.

Unternehmen (főnév). — *Das Unternehmen verliert sich od. verläuft im Sande* (Schrader 284): A vállalat füstbe megy. — *Sich von einem Unternehmen zurückziehen:* Visszavonulni, félreállani vmely vállalattól.

Unternehmen (ige). — *Sich an etwas machen, etwas unternehmen.* Hozzáfogni valamihez, belékezdeni vmibe (Márton: Lat. 153).— *Etwas Gefährliches unternehmen:* Veszedelmes dologba kapni. (Márton: Lat. 166). — *Er unternimmt eine schwere Sache:* Nagy dologhoz fog; nehéz dologra veti fejét; nagy fát mozgat (Vers. 68). — *Nichts gegen jmd. unternehmen:* Vki ellen semmit sem tenni v. merni. Vkivel szemben semmit se koczkáztatni.

Unterordnen. — *Damit er seinen eigenen Stolz den politischen Vortheilen unterordnen könne:* Hogy tudja magán büszkeségét a politikai hasznosságnak alája rendelni (Ar: HátrPr. 64). — *Unsern Willen müssen wir seinem heiligen Willen unterordnen:* A mi akaratunkat az ő szent akaratához kell szabnunk. (NySz.)

Unterredung. — *Eine Unterredung mit jmdm anknüpfen:* Vkivel beszélgetést kezdeni. Vkivel beszélgetésbe eredni. Vkivel szóba eredni. — *Zu Pferd eine Unterredung halten:* Lóhátról beszélgetni.

Unterricht. — *Ich will ihm Unterricht geben im Corpus juris, dass er beschämt abzieht:* Majd megtanítom a corpusjurisra, hogy arrul koldul (Jók: RRáby I: 47).

Unterrichten. — *Ich unterrichtete ihn von der Sache; ich gab ihm zu verstehen, dass...* Értésére adtam a dolgot.

— *Mama Sophie war von den geringfügigsten Gegenständen unterrichtet:* Zsófi mama a legapróbb körülményekről is értesülve volt (Jókai: ArEmb. III: 12).

Unterschied. — *Der Unterschied liegt darin:* A különbség abban áll.

Unterschlagen. — *Ein Bein unterschlagen:* Gáncsot vetni. — *Öffentliche Gelder unterschlagen:* Állami pénzeket elsikkasztani. — *Sie haben das ganze Vermögen der Waise unterschlagen:* Ön elsinkófálta az árvának minden vagyonát (Jók: ArEmb. II: 112).

Unterstellen. — *Buchstaben, die einander recht und links Fusstritte versetzen, sich gegenseitig die Beine unterstellen:* Betűk, a mik egymást agyba-főbe rugdalják, egymásnak gáncsot vetnek (Jók: RRáby II: 211).

Untersuchung. — *Die Gerichte werden eine Untersuchung gegen dich anordnen:* A törvényszék vizsgálatot fog ellened rendelni (Jók: ArEmb. V: 129). — *Eine wichtige Untersuchung anregen:* Fontos vizsgálatot (meg)indítani. — *Wissenschaftliche Untersuchungen anstellen:* Tudományos kutatásokkal foglalkozni. Tudományos vizsgálatot végezni. — *Man hat eine Untersuchung gegen ihn eingeleitet:* Vizsgálat alá vonták az embert (Jók: ErdAr. I: 113). Vizsgálatot indítottak ellene.

Untertauchen. — *Im nächsten Augenblick war das Thier aufs neue untergetaucht:* A másik perczben már ujra lebukott [az állat] a víz alá (Jók: ArEmb. V: 78).

Unterthan. — *Die Leiber sind den Herrn unterthan, aber der Geist ist frei:* A testről az urak rendelkeznek, de a lélek szabad.

Unterwerfen. — *Caesar unterwarf Gallien:* Caesar hatalma alá hajtotta (meghódította, meghódoltatta) Galliát. — *Was hat die Welt den Römern unterworfen?* Miért uralta Rómát a világ? (Szem: Zr. 1: 2). — *Was nützt es mir, nicht von einem Amte abzuhängen, wenn* i c h *d e n* S o r g e n *des Alltagslebens unterworfen* b i n? Mi haszna nem függök én hivataltól? ha függenem kell a napi élet gondjaitól (Ar: HátrPr. 41). — S i c h *e i n e r* B e d i n g u n g *unterwerfen:* Vmely feltételt elfogadni. — *Er ist gezwungen* s i c h *d e m* U r t h e i l *des Publikums zu unterwerfen:* Kénytelen magát a közönség itéletének alája vetni (Kis János).

Unterwürfig. — *Jmd. einem unterwürfig machen:* Vkit vkinek lába alá vetni (NySz.).

Unterzeichnung. — *Solch ein nichtswürdiger Speculant streicht mit der einfachen Unterzeichnung seines Namens binnen zwei Wochen eine so grosse Summe ein:* Egy ilyen semmirekellő gaz spekuláns a neve aláfirkantásával besepri két hét alatt azt az összeget (Jók: FGyém. IV: 19).

Unterziehen. — *Einer* B e s p r e c h u n g *unterziehen:* Megbeszélni. Megbeszélés alá venni. — *Einer kritischen Besprechung unterziehen:* Bírálva megbeszélni. — *Alles, was in Weingärten wächst, muss erst dem* Z e h e n t *unterzogen werden:* Mindaz, a mi a szőllőhegyen termett, elébb dézma alá vétetik (Jók: RRáby I: 43). — S i c h *e i n e r* S a c h e *unterziehen:* Valamit magára vállalni (Márton: Lat. 74). — *Sich einem* G e s c h ä f t e *unterziehen:* Vmely (terhes) foglalkozáshoz látni. — *Er unterzog sich einer gefährlichen* R e i s e: Veszélyes útra vállalkozott (Jók: ArEmb. IV: 12).

Unthier. — *Es tauchten plötzlich vor ihnen mit wildem Schnauben zwei gräuliche Unthiere empor:* Egyszerre vad horkanással röffent föl előttük két undok vadállat (Jók: ErdAr. I: 20).

Untreu. — *Das Gedächtnis wird mir untreu:* Emlékező tehetségem (emlékezetem) cserben hagy.

Untreue. — *Ertappt er sie auf einer Untreue, so tödtet er sie:* Ha hűtlenségen kapja, megöli (Jókai: ArEmb. III: 19).

Unüberlegt: Hűbelebalázs módjára (Jók: Szeretve mind a vérp. II. 42). — *Ein unüberlegter Schritt:* Megfontolatlan (meggondolatlan) lépés.

Unübersehbar. — *Eine unübersehbare Volksmenge:* Végeláthatatlan népség (Jók: ArEmb. V: 152).

Unumgänglich. — *Kaufe, was du unumgänglich nothwendig haben musst:* Azt vedd meg, a mire elkerülhetetlenül szükséged van.

Ununterbrochen: l. *Unterlass.*

Unverbürgt. — *Ich melde es dir als unverbürgtes Gerücht:* Elmondom e hírt, de igazságáról nem felelek.

Unvergessen. — *Das Grosse nur bleibt ewig, unvergessen:* A nagy marad csak hív emlékezetben (Szem : Zr. 4 : 4).

Unverhältnismässig. — *Unverhältnismässig ausgedehnt:* Szertelen széles (Jók : ErdAr. I : 7).

Unverhofft. — *Unverhofft kommt oft:* Reggel táncz, este láncz. Egyszer táncz, este láncz. Egyszer hopp, másszor kopp (Nyr. XIX. 43).

Unverhohlen. — *Sprich unverhohlen! wie weit steckst du noch meines Lebens Ziel?* Szólj őszinte [őszintén], éltem határát meddig nyujthatod? (Szem : Zr. 1 : 1). — *Ich will dir meine Meinung unverhohlen sagen:* Kimondom nyiltan véleményemet. — *Man darf es unverhohlen aussprechen:* Minden takargatás nélkül ki lehet mondani (Rákosi J. BHirl. 1892. VIII/19).

Unvermuthet. — *Unvermuthet zu jmd. kommen:* Vkit érkezésével meglepni. Váratlan jönni vkihez. Hirtelen betoppanni.

Unverschämt. — *Unverschämt im höchsten Grade:* Bocskorbőr az orczája (NySz.).

Unversehens. — *Plötzlich od. unversehens irgendwo erscheinen:* Termeni valahol vagy valahová (Lehr 261). — *Unversehens eintreten:* Betoppanni.

Unversöhnbar. — *Einen unversöhnbaren Hass auf jmd. werfen:* Vkit engesztelhetetlenül meggyülölni.

Unverständlich. — *Eine ihr unverständliche Welt:* Előtte érthetetlen világ (Jók : ArEmb. I : 38).

Unverträglich. — *Unverträglich mit jdms. Würde:* Vkinek méltóságával meg nem egyeztethető v. össze nem férő.

Unverwandt. — *Einen mit unverwandten Augen ansehen:* Szemét le nem venni vkiről.

Unverwundbar. — *Er ist unverwundbar:* Nem fogja a fegyver.

Unwegsam. — *Auf unwegsamen Pfaden:* Útnélküli úton (Ar : BH. 12 : 36).

Unwetter. — *Unwetter. Garstiges Wetter:* Zivatar. Itéletidő (Lehr 41). Zimankós idő.

Unwille. — *Der Unwille macht sich Luft:* A bosszúság kitör vkiből. — *Das Gemurmel, durch welches man seinen Beifall, oder Unwillen zu erkennen gibt:* Morgás, zsibongás, melylyel vmit helybenhagyunk vagy rosszallunk (Vers. 43).

Unwillkürlich. — *Es entschlüpfte ihm unwillkürlich die Äusserung:* Kicsúszott a száján az a nyilatkozat. — *Sie hat anmuthige und harmonische Züge und leichte Bewegungen, an denen der Blick unwillkürlich haften bleibt:* Arczvonásai bájosan összehangzók, mozdulati könynyük : nem akarva tartják fogva a szemet (KisfK : VígBesz. 155).

Unwirtlich. — *Das Geheul des Sturmes hören in den unwirtlichen Thälern:* Hallgatni a zivatar üvöltését a vendégszeretetlen völgyben (Jók : EnyémT. II : 26).

Unwissenheit. — *Darüber habe ich euch nicht in Unwissenheit lassen wollen:* Azt akartam, hogy ti is tudjátok.

Unwohlsein. — *Sie entschuldigte sich mit einem Unwohlsein:* Azzal menté ki magát, hogy rosszúl van (Jók : Táblab. II : 112).

Unzählig. — *Unzählige Blumen blühen um ihn her (zahllose Blumen, eine Unzahl von Blumen):* Tenger virág nyílik körülötte (Pet : JánosV.). — *Unzähligemale:* Számtalanszor.

Unzertrennlich. — *Er und seine Pfeife sind unzertrennlich:* A pipája nélkül sohse lehet látni. Megesküdött a pipájával (Nyr. V. 417).

Unzweideutig. — *Einem etwas unzweideutig zu erkennen geben:* Vmit félreérthetetlenül értésére adni vkinek.

Üppig. — *Zwischen dem Gras spriesst üppig das Vergissmeinnicht:* A fű közt buján tenyész a nefelejcs (Jók : ArEmb. I : 82).

Ursache. — *Die Ursache liegt darin:* Ennek az az oka. — *Nichts geschieht ohne vorhergehende Ursache:* Semmi se történik előző ok nélkül. — *Sonder viel Ursach' ist entstanden arger Zwist:* Történt, semmi okon, csoda háborúság (Ar : BH. 8 : 58). — *Kleine Ursachen, grosse Wirkungen:* Kicsiny szikrából nagy tűz szokott támadni (BHirl. 1892. X/3. 7).

Urtheil. — *Ein abfälliges Urtheil:* Rosszaló itélet (Fin.) — *Ein flaches Urtheil:* Felületes itélet (Fin.). Felszínes itélet. — *Der Urtheil der Menschen, der Menge, das öffentliche Urtheil:* A közvélemény. — *Ein Urtheil, eine Meinung, ein Gutachten abgeben über etwas:* Itélni v. itéletet, véleményt mondani v. nyilatkozni vmi-

ről (nem : fölött, Antib.). — *Ein Urtheil aussprechen od. fällen:* Ítéletet mondani v. hozni. — *Dieses Urtheil fällen:* Ekkép itélni. — *Meine Märchen haben vielen Leuten gefallen, durch deren Urtheil Kazinczys Urtheil aufgewogen wird:* Regéim sok embereknek tetszettek, kiknek itéletek felüti Kazinczyét (KisfS.). — *Ohne Urtheil und Spruch wurde er eingekerkert:* Elitéletlenül börtönbe vetették.

Urtheilen. — *Darüber mögen andere urtheilen:* Mondjanak mások erről itéletet. — *Über etwas nach dem Erfolg urtheilen:* Vmit sikeréről itélni meg. — *Die Welt urtheilt nach dem Schein:* A világ külsőkről itél (Kovács : FarsKal. 10). Színre jár a világ (Faludi, Nyr. I. 177). Szőrünkről színünkről tészen itéletet felőlünk a világ (uo.). Füstre harangoz (elhamarkodva, alaptalanul itél. (Nyr. VI. 175). — *Nach Vernunft, und nicht nach dem Scheine urtheilen:* Az itéletet nem a látszat szerint, hanem az ész szerint ejteni (Vers. 3).

Urwüchsig. — *Ein urwüchsiges Talent:* Önálló tehetség (Ar.). — *Faludi's urwüchsige od. kernmagyarische Sprache:* Faludi tőből szakadt [v. tőről metszett] magyarsága (Nyr. I : 123).

V.

Valet. — *Der Ehre Valet od. Lebewohl sagen:* Kiadni az emberségen (NySz.).

Vater. — *Wie der Vater, so der Sohn:* Nem lesz bagolynak sólyom fia (Erd. 446). Csak sast nemzenek a sasok (Berzsenyi). Faj fajra üt. — *Wie ein Vater für sein Volk sorgen:* Atyailag gondoskodni népéről. — *Ein Blutfreund vom Vatet her:* Atyáról való rokon (Vers. 69). — *Zu den Vätern eingehen. Zu seinen Vätern versammelt werden:* Megtérni őseihez. Elhalálozni. Elhúnyni. Jobb létre szenderülni.

Vaterland. — *Ein Prophet gilt nirgends weniger denn in seinem Vaterlande:* Senki sem próféta maga hazájájában (Erd.).

Ventilieren. — *Das sind lauter Fragen, die ein liberaler Mensch nicht ventilieren darf:* Ezek mind oly kérdések, melyeket liberalis embernek firtatni nem illik (Jók : FGyém. I : 169).

Verabreden. — *Wir haben mit einander verabredet...:* Összebeszéltünk egymással... (Jók : ErdAr. I : 38). — *So habe ich es mit ihm verabredet:* Igy maradtunk egymással. Igy beszéltem meg vele. Igy beszéltünk össze. — *Verabredeter Massen. Der Verabredung gemäss:* Mint előre kifőzték v. megbeszélték. Az egyezséghez képest.

Verabredung. — *Mit jmd. die Verabredung treffen:* Vkivel megegyezésre, egyezségre jutni. Vkivel úgy maradni, hogy..:

Verachten. — *Man muss im Kriege nichts verachten:* A háborúban nem szabad semmit se kicsinyelni. — *Die öffentliche Stimme verachten:* A közvéleményt semmibe venni v. megvetni.

Verachtung. — *Es ist eine nichtswürdige Liebe, die kein Bedenken trägt, ihren Gegenstand der Verachtung auszusetzen:* Az semmirekellő szerelem, mely a maga tárgyát megvetésnek tudja kitenni (Kaz : BarnhM. 4 : 6).

Verändern. — *Keine Zeit verändert den Rathschluss:* A végzést idő nem hozza változás alá (Szenvey : MesszinaiHölgy 49). E végzés soha nem esik változás alá... — *Während des Krieges hat manches seinen Herrn, sehr oft mit und ohne vorbewusst des Herrn, verändert:* Míg tartott az a háború, sok került urának hol hírével, hol híre nélkül, más kezekre (Kaz : BarnhM. 2 : 2). — *Die Lage der Dinge hat sich sehr verändert od. geändert:* Nagyot fordult a dolgok sora. — *Alles ist jetzt anders od. verändert:* Más pennával írnak. Más világ van mostan. — *Timárs Farbe und Gesicht war ganz verändert:* Timár arcza egészen ki volt kelve szinéből (Jók : ArEmb. IV : 57). Timár egészen ki volt kelve képéből. — *Die Kirche geräth in furchtbare Noth, so dass sie ein ganz verändertes Aussehen annimmt:* Oly rettenetes nyomoruságra jut az anyaszentegyház, hogy még a képéből is kikél (NySz.).

Veränderung. — *Sie ahnen, es sei eine Veränderung mit ihm vorgegangen:*

Valami változást sejtenek ő rajta (Jók: ArEmb. IV: 112). — *Veränderungen vornehmen:* Változtatásokat tenni.

Veranlassen: Alkalmat adni; rábirni. — *Diese grossartige Prahlerei veranlasste die Gesellschaft auseinander zu gehen:* E nagyszerű henczegés oszlásra bírta a társaságot (Jók: FGyém. 3: 99). — *Sich durch etwas veranlasst sehen:* Vkitől indítva érezni magát.

Veranlassung. — *Sie gaben Veranlassung od. Anlass zu den Zwistigkeiten:* Ők okot adtak a háborúságra (NySz.). — *Das Dienstpersonal gibt zu vielen Klagen Veranlassung:* A szolgaszemélyzet sok panaszra ad okot. — *Die erste Veranlassung geben zu etwas:* Vmely dolog kezdőjének lenni.

Verantworten. — *Das lässt sich auf keine Weise verantworten:* Erre nincs mentség. — *Die sollen es verantworten, dass der Dacsó Marczi, betrunken wie er war, geradenwegs in die Donau fuhr:* (A kik olyan sok bort adtak neki) azok vessenek magukra érte, hogy a Dacsó Marczi részeg fővel a Dunába hajtott a szekérrel (Jók: RRáby I: 254).

Verantwortlich. — *Ich bin dafür verantwortlich:* Én felelek érte v. róla. — *Sich verantwortlich für etwas machen:* A felelősséget elvállalni vmiért.

Verantwortung. — *Die Verantwortung fällt auf jemanden:* Vkit terhel a felelősség. — *Ich nehme die Verantwortung auf mich:* Elvállalom a felelősséget. — *Jeden persönlich konnte der Sultan nicht zur Verantwortung ziehen:* A szultán mindegyiket nem vonhatta személyesen felelősségre (Jók: ErdAr. II: 9).

Verargen: Rossz néven venni. Gonosz néven venni (NySz.).

Verband. — *Er trat in den Verband des Theaters:* A színház kebelébe vagy tagjai közé lépett. A színház tagja lett (nem: kötelékébe lépett, Antib.).

Verbannen. — *Allen Argwohn verbannen:* Minden gyanút eloszlatni. — *Den Zweifel verbannen:* Eloszlatni vagy eltávolítani a kétséget.

Verbeissen. — *Den Zorn verbeissen:* Elfojtani, visszafojtani a haragot. — *Sich in etwas verbeissen:* Belerögzeni v. belebolondulni vmibe.

Verbergen. — *Sie verbarg ihr Antlitz an ihres Mannes Busen und weinte:* Arczát férje keblébe rejté és zokogott (Jók: FehérR. 90). — *Dort verbirgt sich der Löwe:* Ott búvik meg az oroszlán (Bársony István).

Verbessern. — *Durch Fleiss und Ausdauer können wir mit Gottes Hilfe unser Los verbessern:* Kitartó szorgalmunk által isten után sorsunkon javíthatunk (Belényesi: Karács. 53).

Verbieten. — *Jmdm sein Haus verbieten:* Vkit házából kitiltani. — *Jmdm den Mund verbieten:* Elhallgattatni vkit. Hallgatásra kényszeríteni. — *Er verbot den Stier zu tödten:* Megtiltotta, hogy ne öljék meg a bikát.—*Es ist verboten:* Tilos, tilalmas. — *Verbotene Frucht schmeckt am besten:* Tiltott alma jobb ízű (Erd.).

Verbinden. — *Sich ehelich mit jmd. verbinden:* Házassági frigyre lépni vkivel. — *Das Ausweichen ist mit grossen Gefahren verbunden:* A kikerülés sok veszedelemmel jár (Jók: ArEmb. I: 26) v. nagyon veszélyes. — *Es ist mit vieler Mühe verbunden:* Sok fáradsággal jár. — *Dieser Kunstgriff ist mit grossen Vortheilen verbunden:* Ez a mesteri fogás (mesterfogás) nagy haszonnal jár (Fal. 439). — *Die Sache ist mit Schwierigkeiten verbunden:* A dolog bajjal jár. — *Ich bin Ihnen dafür sehr zu Dank verbunden:* Nagyon le vagyok érte kötelezve (Jók: ArEmb. I: 95). — *Mit verbundenen Augen:* Szembekötve (NySz.). — *Eng verbundene Freunde:* Közeli jó barátok. Nagyon jó barátok. Meghitt barátok. — *Seine Reime und seine lose verbundenen Strophen geben meist keinen rechten Klang:* Rímei s lazán fűzött strophái többnyire nem adnak kellő zengést (Ar: HátrPr. 87).

Verbindung. — *Ich habe keinerlei Verbindung mit ihnen:* Legkisebb közöm sincs hozzájok (Jók: EnyémT. II: 115). — *In Verbindung treten:* Szövetkezni. Frigyet kötni.

Verbitten. — *Das verbitte ich mir:* Kikérem magamnak.

Verbleiben. — *Die ganze Aufgabe verblieb nunmehr dem andern Patvaristen allein:* Ezzel azután az az egész hivatal a táblabíró úr patvaristájának a nyakában maradt (Jók: RRáby I: 27).

Verblüffen. — *Athalie war verblüfft von dieser Widersetzlichkeit:* Athalie elbámult e szokatlan makacsságon (Jók: ArEmb. II: 142).

Verbrechen. — *Bei dem schrecklichsten Verbrechen ertappt!* A legszörnyűbb vétek forró tettén kapva! (Jók: FGyém. II: 55).

Verbreiten. — *Auf diesem glatten Spiegel verbreitet ein einziger schwimmender Schein einiges Licht:* E síma tükrön egyetlen úszó fény vet maga körül valami világot (Jók: FGyém. I: 44). — *Unter dem Volke verbreitet sich das Gerücht, dass . . .:* A köznép között híre terjed, hogy . . . (Jók: RRáby I: 93). — *Sein Ruf verbreitete sich weiter:* Messzebbre terjede híre (NySz.). — *Eine weit verbreitete Verbindung:* Kiterjedt összeköttetés.

Verbrennen. — *Sie haben alles Holz verbrannt od. verheizt:* Mind a fát el tüzelték. — *Er hat sich schon die Finger verbrannt:* Már egyszer megjárta. Megnyomta már a csőszökör a lábát: saját kárán tanult (Nyr. XVII: 184). — *Er hat sich das Maul verbrannt:* Megégette száját (Erd.). — *Wir verbrennen uns gar oft den Mund:* Gyakran égeti meg a kása szánkat (NySz.). — *Einer von euch wird sich den Mund verbrennen:* Egyiteknek megégeti a kása a száját (NySz.). — *Jeder weiss es am besten, wo ihn der Schuh drückt, und das verbrannte Kind fürchtet das Feuer:* Kiki maga tudja, hol a bibe súlya, kit a kása éget, van oka, hogy fújja (Sárosi: Tromb. 250).

Verbringen. — *Einen Monat verbrachte er müssig:* Elhévizált egy hónapot (Phil. Közl. X: 985). — *Er hatte nach seiner Ankunft sich in sein Schreibzimmer zurückgezogen und verbrachte dort den ganzen Tag:* Megérkezése első napját irószobájába vonulva töltötte (Jók: Ar. Emb. IV: 87). — *Er verbringt seine Zeit mit unnützen Experimenten:* Haszontalan kisérletekkel tölti idejét.

Verdacht. — *Der Verdacht f i e l a u f ihn:* A gyanu ő reá esett v. irányult v. hárult. Ő esett gyanuba. — *Der Verdacht fällt auf mich:* Engemet ér a gyanu. Rám gyanakosznak (Márton: Lat. 346). — *Leute, auf welche der Verdacht fallen kann:* Kikhez gyanu fér (Vers. 64). Valami kétség, gyanu ragadhat hozzá (NySz.). — *Jmdm den Verdacht b e n e h m e n:* Vkinek gyanuját eloszlatni. — *Das e r r e g t e meinen Verdacht. Ich s c h ö p f t e Verdacht:* Ez gyanut ütött fejembe (VasUjs. XVII: 247). — *Er schöpfte Verdacht:* Gyanut fogott Jók: RRáby 2: 117). Élt a gyanuperrel (Nyr. III: 319). — *Jmd. i n Verdacht h a b e n:* Vkit gyanusítani. — *Jmd. in Verdacht z i e h e n od. b r i n g e n:* Vkit gyanuba ejteni (NySz. Vers. 34). — *Es s t e i g t der Verdacht a u f, d a s s . . .:* Az a gyanu merül fel, hogy . . . — *Nicht m i t dem leisesten Verdachte r ü h r e n:* A gyanunak még csak árnyékával sem érinteni. — *Man forderte, er möge sich v o n jenem Verdacht und jener Anklage r e i n i g e n od. r e i n w a s c h e n:* Azt követelték tőle, hogy tisztázza elébb magát ama gyanu és vád alól (FővLap. XXIII: 564).

Verdächtig. — *Wer einer Sache schuldig ist, der ist derselben verdächtig:* Ki miben bűnös, abban gyanus. — *Wir gelten ohnehin für pestverdächtig:* Úgy is pestises hírben állunk (Jók: ArEmb. I: 165).

Verdammen. — *Jmd. zum Tode verdammen:* Halálra ítélni. — *Jmd. zum Schwerte verdammen:* Vkit pallos általi halálra ítélni.

Verdauen. — *Ich kann jmd. nicht verdauen:* Vkit ki nem állhatok.

Verderben (ige). — *Athalie verdarb ihnen allen ihre F r e u d e:* Athalie elrontotta valamennyinek az örömét (Jók: ArEmb. II: 186). — *Er kann seinen Freunden nicht die Freude verderben:* Barátinak nem szegheti kedvét (NySz.).— *Ich will ihm die Freude nicht verderben od. benehmen, sonst würd' ich sprechen:* Nem szeghetem kedvét, különben szólnék (Greg: Shak. IX: 22). — *Auch das verdarb dem gestrengen Herrn die gute L a u n e nicht:* Ez sem hozta ki táblabiró urat a jó kedvéből (Jókai). — *Die Z e i t mit etwas verderben:* Az időt lopni vmivel. — *Einen K n a b e n d u r c h N a c h s i c h t verderben:* Fiút elkényeztetni. — *Jmd. verderben w o l l e n:* Valakinek vesztére törni. — *Timár hat es darauf abgesehen, sie alle zu verderben:* Timár vesztére esküdt mind valamennyinek (Jók: ArEmb. II: 93). — *Er ist verdorben v o m W i r b e l b i s z u r Z e h e:* A hajaszálától a körme hegyéig meg van romolva (Jók: ArEmb. I: 144).

Verderben (főnév). — *A n d e n R a n d d e s Verderbens f ü h r e n oder b r i n g e n:* A romlás szélére juttatni. — *Die sich freiwillig meinem Glück vertraut, sie müssen schuldlos mit i n mein Ver-*

derben: Sorsomhoz a kik önkényt álltanak, ártatlanul kell veszniek velem (Szem: Zr. 3: 8). — *Ins Verderben r e n n e n:* Vesztébe rohanni. — *Die Mühle r a n n t e in ihr Verderben:* A malom rohant a maga veszedelmébe (Jók: Ar. Emb. I: 36). — *Jmd. ins Verderben s t ü r z e n:* Vkit romlásba dönteni. — *Sie g e r e i c h t e n Siebenbürgen z u m Verderben:* Romlására voltak Erdélynek (Jók: ErdAr. II: 51). — *Das Eis gereicht ihnen jetzt nur zum Verderben:* A jég csak vesztükre szolgál most (Jók: ArEmb. V: 75). — *Was seinem Volke zum Verderben gereicht. Was sein Volk zu Grunde richtet:* A mi az ő népét tönkre rontja (Jók: RRáby I: 219).

Verdienen. — *Er verdient sein B r o t:* Megkeresi kenyerét. — *G l a u b e n verdienen:* Hitelt érdemelni. — *G e l d verdienen:* Pénzt keresni. — *Der hat bei Esseg wacker mitgeholfen und meines Kaisers L i e b e mir verdient:* Emez Eszék körül tett hív szolgálatot s megnyerte nékem a király kegyét (Szem: Zr. 5: 3). — *Habe ich das um dich verdient?* Ezt érdemeltem én tetőled? — *Ein Kluger verdient mehr an einem Kreuzer, als ein anderer an einem Ducaten:* Okos többet fordít egy pénzen, mint más egy aranyon (Dug: Pb. II: 122). — *S o w i e e s jmd. verdient:* Érdeme szerint. — *Etw. w o h l (od. sehr) verdienen:* Vmit nagyon, méltán megérdemelni. — *Seinen verdienten L o h n e r h a l t e n:* Megkapni érdemlett jutalmát. Méltán bűnhődni. — *S i c h d e s L o h n e s verdient m a c h e n:* Megszolgálni a bérét. Rászolgálni a jutalomra. — *Sich u m etwas verdient machen:* Vmire nézve v. vmi tekintetében érdemet szerezni magának (Szarvas G. BpSzemle XXXVII: 78). — *Sich um einen verdient machen:* Vki iránt érdemessé tenni magát (Márton: Lat. 316). — *Er hat sich um mich sehr verdient gemacht:* Sok érdemet szerzett nálam. Nekem nagy v. sok szolgálatot tett.

Verdienst. — *Sich um jemanden Verdienste erwerben:* Vkinél v. vki előtt érdemeket szerezni magának. Szolgálatokat tenni vkinek (SzarvasG: Budap. Szemle XXXVII: 78). — *Er hat grosse Verdienste um mich:* Nagy érdemeket szerzett magának szememben. — *Er erwarb sich mannigfaltige Verdienste:* Bokros érdemeket szerzett.

Verdingen. — *Sich um Lohn bei jmd. verdingen:* Vkihez bérért elszegődni. Bérbe szegődni (NySz.).

Verdrängen. — *Womit Sie auf einmal alle Concurrenz verdrängen werden:* A mivel minden versenyt le fog egyszerre szorítani (Jók: ArEmb. III: 165). — *Die Schwärmerei verdrängte nicht selten das Studium:* Sokszor kiverték az ábrándok szívéből a tanulmányt (Jók: EnyémT. I: 85).

Verdriessen. — *Sich keine Mühe verdriessen lassen:* Nem sajnálni v. nem restellni a fáradságot. Semmi fáradságtól vissza nem riadni. — *Er nahm sich die Mühe od. er liess sich die Mühe nicht verdriessen, der Sache nachzugehen:* Nem restellte a fáradságot s utána járt a dolognak, v. hogy utána járjon. — *Es verdriesst mich zu leben:* Únom az életemet.

Verdriesslich. — *Ein verdriesslicher Gemüthszustand:* Fanyalgó kedélyállapot [lelki állapot] (Jók: FGyém. 3: 113). — *Ich sprach verdriesslich:* Kedvetlenül v. elkedvetlenedve szóltam.

Verdruss. — *Es ist mehr Verdruss als Vergnügen dabei:* Több benne az üröm, mint az öröm (Márton: Lat. 174).

Verduften. — *Wie vorauszusehen, war Gideons Freicorps längst verduftet:* Mint előre képzelhető volt, Gideon szabad csapatja már akkor elszelelt onnan (Jók: EnyémT. II: 156).

Verehren. — *Jmdm etwas verehren:* Vkit megkinálni vmivel. — *Gleichmässig verehren:* Egyenlő tiszteletben tartani (Jókai).

Vereinbar. — *Die Lüge ist mit dem Charakter eines braven Mannes nicht vereinbar:* A hazugság nem fér össze egy becsületes ember jellemével.

Vereinbarlich. — *Das ist mit meiner Ehre nicht vereinbarlich:* Ezt nem egyeztethetem össze becsületemmel.

Vereinigen. — *Ich vereinige mich mit jmd. über etwas:* Megegyezem vmiben vkivel. — *Man konnte sich über die Bedingungen nicht vereinigen:* Nem tudtak a föltételekre nézve egyezségre jutni v. megegyezni, megállapodni.

Vereiteln. — *Ein einziges Mittel gibt es, die Absicht des blutdürstigen Engels zu vereiteln:* Egyetlen egy mód van kijátszani a vérengző angyalt (Jók: ErdAr. II: 28).

Vererben. — *Etwas an seine Nach-*

kommen vererben: Vmit örökbe hagyni (örökségül, örökül hagyni) utódaira.

Verewigen. — *Sich (sein Andenken) durch seine Werke verewigen:* Magának műveivel halhatatlanságot szerezni.

Verfahren. — *Mit mehr Nachdruck verfahren:* Hathatósabb eszközökhöz folyamodni. — *Warum verfährt man so unsanft mit ihr:* Miért bánnak vele ilyen durván? (Jók: ArEmb. I: 46).

Verfahren (főnév). — *Dieselbe Richtung nehme ich (schlage ich ein) bei meinem Verfahren:* Én is ez irányban fogok eljárni.

Verfall. — *Mit reissender Schnelligkeit seinem Verfall entgegeneilen:* Őrületes gyorsasággal rohanni vesztébe.

Verfallen. — *Dein Haupt oder dein Leben ist verfallen:* Halál fia vagy. — *Dem Gesetze verfallen:* A törvény kezébe jutni. Törvény alá esni (NySz.). — *Der Sünde verfallen:* A bűn útjára tévedni. — *Damit ich nicht dem Teufel verfalle:* Hogy én ne jussak ördög fogságába (NySz.). — *Auf einen Gedanken verfallen:* Valamely gondolatra ötleni. — *Wäre zufällig der Commandant der türkischen Brigantine auf die Idee verfallen:* Ha történetesen a török ágyunaszád parancsnoka arra a gondolatra jött volna (Jók: Ar. Emb. I: 69). — *Wie verfällst du auf solche Possen?* Hogy vetemedhetel ilyen bolondságokra? — *Da es an Raum gebricht oder mangelt, um die kleinern Charaktere durch die Handlung vor uns zu entwickeln, verfällt der Dichter leicht in den Fehler od. begeht d. D. leicht den Fehler, dass...:* Nem lévén hely arra, hogy a költő cselekvés által bontsa ki előttünk kisebb jellemeit, könnyen esik azon hibába, hogy... (Ar: HátrPr. 55). — *In Schande verfallen:* Szégyenbe esni. — *In einen tiefen Schlaf fallen od. verfallen:* Mély álomba merülni. — *Ein Pfand verfallen lassen:* A zálogot a hitelezőnél hagyni.

Verfangen. — *Mit seinen stacheligen Flossen hatte er sich in den Schlingen verfangen:* Tüskés úszószárnyaival beleakadt a bogokba (Jók: ArEmb. VII: 79).

Verfänglich. — *Eine sehr verfängliche Frage thun:* Fogas v. fogós kérdést föladni. — *Verfängliche Rede:* Csalárd, cselvető beszéd (Vers. 188).

Verfaulen. — *Das Getreide verfaulte auf dem Halme:* A gabona lerothadt a lábán (Jók: ArEmb. I: 128).

Verfehmen. — *Ráby's Name war bereits derart verfehmt, dass ihn von den Excellenzherren bis herab zum Schusterjungen alle Welt schmähte und beschimpfte:* Rábynak olyan veszett neve volt már költve, hogy az excellentiás uraktól le a suszter-inasig mindenki szidalmazta (Jók: RRáby II: 29).

Verflechten. — *Noch des Lorbeers frischen Blütenkranz durch eurer Locken Silber zu verflechten:* A borostyán friss virágait még ősz hajak közé is fűzhetni (Szem: Zr. 1: 1). — *Kölcsey's Pfad war so innig mit dem seinen verflochten:* Kölcsey ösvénye oly szorosan össze volt fonódva az övével (PhilKözl. XV: 727).

Verfliessen. — *Es war seitdem ein Jahr verflossen:* Azóta egy év mult el. — *Wie viele Jahre mussten verfliessen, bis die Menschen es so weit brachten!* Hány ezredév kellett idáig! (Jók: FGyém. I: 43). — *In den letzt verflossenen Tagen:* Az elmult v. mult napokban, az utóbbi napokban.

Verfluchen. — *Ein verfluchter Kerl:* Fenegyerek (Fin.).

Verfolgen. — *Er wird vom Pech verfolgt:* Rálépett a fekete tehén a lábára (Nyr. V: 31). — *Das Schicksal verfolgte ihn:* A sors üldözőbe vette (KisfK: VígBesz. 200). — *Sie verfolgten den Fuchs, bis sie ihn endlich erwischten:* A rókát üldözőbe fogták, míg végre nyakon csípték (Jók: FGyém. III: 47). — *Die Vögel stellten dem Zaunkönig nach od. verfolgten den Zaunkönig:* A madarak az ökörszemet üzőbe vették (Dug: Pb. 37) — *Ehe man ihn verfolgen konnte. Ehe sie ihm nachjagen konnten:* Mielőtt utána rugaszkodhattak volna (Jók: ErdAr. III: 29). — *Ich will meinen Gegenstand weiter verfolgen:* Folytassuk tárgyunkat. — *Ich will diesen Gegenstand nicht weiter verfolgen:* Nem akarom ezt a tárgyat tovább űzni-fűzni. — *Den Pfad der Tugend verfolgen:* Az erény utján járni. — *Sein Recht verfolgen:* A jogát (jussát) követelni. — *Eine Richtung verfolgen:* Valamely irányban haladni. — *Mit Aufmerksamkeit verfolgen, beobachten:* Figyelemmel kisérni.

Verfolger. — *Er ist seinen Verfolgern*

entwischt: Üldözőinek kisiklott a kezökből (Fin.).

Verfügen. — *Ich kann über etwas verfügen:* Rendelkezem vmiről v. vmivel. Rendelkezem fölötte (Ar: Próz. II: 366). — *Verfügen Sie über mich:* Parancsoljon velem.

Verfügung. — *Man musste strenge Verfügungen treffen:* Szigorú rendszabályokat kellett alkalmazni. — *Ich habe einen Wagen zu meiner Verfügung:* Rendelkezem kocsival. — *Der eine ist der Pandur, der vor meiner Kerkerthür Wache stand, der andere ist jener, der zur Verfügung der drei adeligen Herren vor ihrer Thür postiert war:* Az egyik az a strázsa, a ki az én börtönajtóm elé volt rendelve, a másik az, a ki a három nemes úr szolgálatára állíttatott az ő ajtajuk elé (Jók: RRáby II: 246). — *Lieber Freund, ich bin ganz Ohr. Ich bin ganz und gar zu deiner Verfügung:* Hiszen hallgatom barátom. Egészen rendelkezésedre állok. Csupa fül vagyok (Jók: RRáby I: 124). — *Etwas zu jmds Verfügung stellen:* Vmit vkinek rendelkezésére bocsátani. — *Ich habe 20,000 Gulden, die ich Ihnen sofort zur Verfügung stelle:* Húszezer forintom van, melyet azonnal rendelkezése alá bocsátandok (Baksay: GyÖ. II: 164). — *Sich jemandem zur Verfügung stellen:* Magát vkinek akaratja alá bocsátani (NySz.).

Vergangenheit. — *Werfen wir einen Schleier über die Vergangenheit:* Vessünk v. borítsunk fátyolt a múltra. — *Ein guter Christ wirft über die Vergangenheit einen Schleier und verzeiht:* Az elmúltra keresztény fátyolt terít és megbocsát (KisfK: VígBesz. 106).

Vergeben. — *Eine Stelle ist noch nicht vergeben:* Vmely hely nincsen még betöltve, még üresedésben van. — *Vergib mir, dass ich nicht bei dir abgestiegen bin:* Megbocsátasz, hogy nem szállottam hozzád (Jók: FGyém. I: 115). — *Du darfst dir nichts vergeben:* Nem szabad megfeledkezned magadról (méltóságodról). — *Seinem Rechte nichts vergeben:* Nem hagyni a jogát, nem engedni a jogából.

Vergebens. — *Du bemühest dich vergebens:* Haszontalan munkában fárasztod magadat (Vers. 71). Hiába fáradsz. Fáradságod kárba vész. Beletörik a bicskád. — *Sich die Füsse vergebens nach etwas ablaufen:* Hiába koptatni a talpát valami után.

Vergeblich. — *Vergebliche Arbeit thun:* Falra hányni a borsót; siketnek prédikálni (Márton: Lat. 141).—*Das war aber alles vergebliche od. verlorene Mühe:* Az bizony mind falrahányt borsó maradt (Győry: DQuich. 8). — *Vergebliche Mühe anwenden. Sich vergebliche Mühe machen:* Hasztalan fáradozni. — *Vergebliche Worte machen:* Haszontalan szót szaporítani.

Vergebung. — *Ich habe sie gereizt, und sie ward empfindlich; ich werde sie um Vergebung bitten, und sie wird mir vergeben:* Megbántottam s neheztelt; megkövetem, s úgy hiszem, megbocsát (Kaz: BarnhM. 5: 3).

Vergegenwärtigen. — *Wir müssen uns vergegenwärtigen:* Emlékezetünkbe kell idéznünk. El kell gondolnunk.

Vergehen. — *Was Menschenhände schufen, vergeht:* Az ember keze-műve pusztúl (Ar: BH. 3: 14). — *Die Augen vergehen ihm:* A szeme elhomályosodik. — *Lass dir die Hoffnung vergehen:* Mondj le e reményről. Soh se reméll. — *Es vergeht mir Hören und Sehen:* Eláll a szemem-szám. — *Das Lachen vergeht mir:* Elmegy a kedvem a nevetéstől. — *Es vergeht mir die Lust an einer Sache:* Elmegy a kedvem vmitől. — *Plötzlich vergieng beiden Männern die Lust zu schlafen:* Rögtön elmult mind a két férfiuról az álom (Jók: FGyém. II: 8). — *Die Sinne vergehen mir:* Elvesztem eszméletemet. Eszméletemet vesztem. — *Es vergeht so leicht kein Tag, an welchem:* Alig van nap, a melyen.... —*Ehe eine Woche vergeht:* Nem telik bele egy hét. — *Die Zeit vergeht unvermerkt (schnell):* Észrevétlen (hamar) múlik v. telik v. eljár az idő. — *Vor Lachen vergehen:* Megpukkadni nevettében. — *Vor Langweile vergehen:* Agyonunatkozni magát. Holtra unatkozni. — *Sie vergeht vor Leid:* Bánat emészti. Bú emészti. Elhervad a bánattól. — *Sich schwer vergehen:* Súlyos bűnt elkövetni. — *Wer sich gegen das Gesetz vergeht, muss büssen:* Büntetéssel marad adós a törvény ellen járó (NySz.). — *Sich in Worten vergehen:* Elszólni magát, szavával véteni. — *Sich polizeilich vergehen:* A közrend ellen vétséget követni el.

Vergelten. — *Gleiches mit Gleichem vergelten:* Visszaadni a kölcsönt. Kölcsön helyébe kölcsönt adni (NySz.). Hasonlót hasonlóval viszonozni. Mit mással cselekszel, azt várjad fejedre (Ball: Pb. 73). — *Gutes mit Schlechtem vergelten:* Jót roszszal fizetni (vissza). — *Muss ich soviel des Guten vergelten nicht zur Stund?* Én hát ennyi jóért ne fizetnék jóval? (Ar: BH. 2: 17).

Vergessen. — *Bei meiner armen Seele, ich kann's vergessen haben:* Szegény bűnös lelkemre mondom, kifittyent az eszemből (Kaz: BarnhMinna 3: 10). — *Wir hatten schon ganz daran vergessen:* Nem is volt már eszünkben (Nyr. XVIII. 184). — *Er hat daran vergessen, wie an den Tod:* Úgy elfelejtette, mint a föld (Nyr. VIII. 372). — *Du musst nicht vergessen, dass du Cicero bist:* Nem szabad feledned, hogy Cicero vagy. — *Um das arme Kind sein Unwohlsein vergessen zu machen:* Hogy feledtesse a gyermekkel testi szenvedését (Jók: Ar. Emb. I: 99). — *Glücklich ist, wer vergisst (was nicht mehr zu ändern ist):* Megesett dolognak legjobb orvossága az elfeledés (Erd.). — *Eine beinahe schon vergessene Sache:* Egy félig-meddig feledésbe ment dolog.

Vergessenheit. — *Etwas in Vergessenheit begraben:* Vmit elfeledni. Emlékéből kitörölni. A feledés fátyolát borítani vmire. — *In Vergessenheit gerathen:* Feledésbe merülni v. menni. Kiesni az emberek emlékezetéből (NySz.). — *Die Sache geräth in Vergessenheit:* Feledékenységbe megyen a dolog (NySz.). — *Der Name der Stadt geräth in Vergessenheit:* A város neve feledékenységbe megy (Jók: ErdAr. III: 36. 56). — *Die Sache war schon fast in Vergessenheit gekommen:* A dolog már majd feledékenységbe tünt volt (Vers. 7).

Vergeuden. — *Die Zeit vergeuden:* Eltarisznyázni az időt (Egyetértés XV: 285. Tanügy). Elvesztegetni az időt.

Vergiessen. — *Die unschuldiges Blut vergiessen:* Kik ártatlan vért ontanak (NySz).

Vergiften. — *Sich vergiften:* Mérget venni (Jók: ArEmb. II: 37).

Vergleich. — *Mit jmd. einen Vergleich schliessen:* Vkivel egyezségre jutni v. lépni. — *Einen Vergleich anstellen:* Összehasonlítást tenni. — *Mein Hut lässt gar keinen Vergleich zu mit dem deinigen:* Az én kalapommal össze sem hasonlíthatni a tiedet. A te kalapod hozzá sem fogható az enyémhez v. az enyémhez nem is fogható. — *Im Vergleich zur Vorwoche:* A mult héttel összehasonlítva. A megelőző v. az előző héthez képest. — *Wozu vergleichen, wo die Schönheit über jeden Vergleich erhaben ist:* Mire való a hasonlat, hol a szépség felül áll minden hasonlaton? (Csiky: AngIr. I: 309).

Vergnügen. — *Er hat sein Vergnügen daran andere zu ärgern:* Abban leli kedvét, ha másokat bosszanthat (Nyr. XVIII: 52). — *Dem Vergnügen nachjagen:* Élvezetet hajhászni. — *Jmd. um ein Vergnügen bringen:* Vkit egy élvezettől megfosztani.

Vergönnen. — *Vergönne es mir doch!* Ne irigyeld tőlem!

Vergraben. — *Sich in die Bücher vergraben:* Könyvekbe bujni (NySz.). Könyveket bujni (uo.).

Vergreifen. — *Das Buch ist vergriffen:* A könyvet (v. a könyvek összes példányait) elkapkodták. — *Sich an fremdem Gute vergreifen:* Idegen jószágot illetni v. elrabolni, ellopni. — *Man würde sich an ihm vergriffen haben, wenn nicht:* S bizonynyal tettlegesen bántalmazták volna, ha... nem...

Vergüten. — *Seines mit reichen Zinsen vergüteten Schadens vergessend:* Gazdag kamattal megtért kárát feledve (Fáy: A gondviselés útja).

Verhalten. — *Das verhaltene Lachen brach um so lauter los:* Az elfojtott nevetség annál hangosabban tört ki (KisfK: VígBesz. 196).— *Mit verhaltenem Zorn macht er seine Hände los:* Elfojtott haraggal kirántja kezét (KisfK: Víg. Besz. 6). — *Den lange verhaltenen Zorn losbrechen lassen gegen jmd.:* Soká tartogatott haragját kitölteni vkin. — *Verhaltest du dich nicht ruhig, werde ich dich schon durchprügeln:* Csak ne maradj veszteg, majd megabrakollak. — *Er verhielt sich hübsch ruhig, um ihn nicht etwa darin zu stören:* Meghúzta magát csendesen, hogy meg ne háborítsa őt valahogy benne (Jók: RRáby II: 88). — *Die Sache verhält sich so:* A dolog úgy áll. — *Wir wollen vor allem sehen, wie sich die beiden Dichter zu ihrem Gegenstande verhalten:* Lás-

suk először is, miv iszonyban áll mindkét költő tárgyához (Ar : HátrPr. 458).

Verhältnis. — *Das Verhältniss, das zwischen Wärme und Licht besteht:* A viszony, mely a hő és fény közt van (nem: létezik, Antib.). — *Es liegt an den Verhältnissen:* A körülményeken múlik. — *Er befindet sich in guten Verhältnissen. Er ist wohlhabend:* Jól bírja magát. — *Wir stehen in guten Verhältnissen mit einander:* Jó barátságban vagyunk egymással. — *Als er mich in seine häuslichen Verhältnisse einweihte:* Midőn házi körülményei közé beavata (Bajza II:169).

Verhandeln. — *Dem die Heerführer gestatten, zugegen zu sein, wenn die internsten Dinge verhandelt werden, und selbst auch mit dazu zu thun:* Kinek a hadvezérek megengedik, hogy ott legyen a hol a forróját főzik, s bele merjen abba a kanalával merni (Jók: EnyémT. III: 134).

Verhandlung. — *Hierauf wurde der Gesetzentwurf in Angelegenheit der Sicherung der Heimstätte in Verhandlung gezogen* (PL. 1891. IV/25): Ezután az otthon mentesítéséről szóló törvényjavaslatot tárgyalták v. vették tárgyalás alá.

Verhängen. — *Den Bann über jmd. verhängen:* Vkit átokkal sujtani. — *Mit Zügeln los verhängt und eingelegtem Wurfspiess, ein Haufen kommt einhergesprengt:* Megeresztett kantár- s hegyezett kopjával, tör vala egy dandár (Ar: BH. 4 : 43). — *Mit verhängtem Zügel:* Lóhalálában (Jók: ErdAr. I: 50). — *Warum hat er es über dich verhängt, dir die Fruzsinka als Eheweib zu geben?* Minélfogva méri rád mégis, hogy neked adja házastársul — a Fruzsinkát? (Jók: RRáby I: 152). — *Was auch der Himmel über mich verhänge:* Felőlem a sors bármit végezett (Szem: Zr. 5 : 3).

Verhasst. — *Das Leben ist mir verhasst:* Megutáltam az életemet. — *Sie hatten sich bei den Bürgern verhasst gemacht:* Meggyűlöltették v. megutáltatták magukat a polgárokkal. — *Als Innocenz wieder zu sich kam, erblickte er die verhasste Welt am Bord des Dreimasters:* Mikor Incze magához tért: a háromárboczos födélzetén pillantá meg ezt a nemszeretem világot (Jók: EnyémT. III: 152).

Verhätscheln. — *Verhätscheltes Kind:* Kényén-kedvén tartott gyermek (NySz.).

Verheerung. — *Eine grosse Verheerung anrichten:* Nagy pusztítás vinni végbe.

Verhelfen. — *Einem zu etwas verhelfen:* Vkit vmiben segíteni, vmire juttatni. — *Wenn ich ihm zu einer Stelle verhelfen könnte:* Ha vmi állomásra segíthetném (nem: állomáshoz, Antib.). Ha vmi állásba juttathatnám. — *Gott möge dir dazu verhelfen:* Segítsen is rá az isten (Nyr. XIII:77). — *Sie würden ihrem Nächsten zu seinem Rechte verhelfen:* Az ő atyjokfiának igazat vennének (MonIrók III: 150). — *Er hat ihm zum Siege verholfen:* Az ő segedelmével jutott a győzedelemhez (Vers. 38).

Verhör. — *Der Assessor nahm zuerst den Sipos in's Verhör:* Az assessor kérdőre fogta elébb Sípost (Jók: RRáby II: 247). — *Jemd. in Verhör nehmen:* Vallatóra fogni vkit (Nyr. XVII. 1. 3).

Verhüllen. — *Ein Leichentuch von Schnee verhüllte Berg und Thal:* Tetőre, rónaságra borult hó szemfedél (Tompa: Meleg forrás).

Verhungern. — *Wir müssen, auch wenn der Feind uns nimmer drängen möchte, zuletzt verhungern und verbrennen:* S bár a pogány ne bírjon is velünk, éhen vagy égve halnunk kelletik (Szem: Zr. 4 : 9).

Verhüten. — *Das möge (od. wolle) Gott verhüten!* Attól mentsen meg az Isten! Isten mentsen meg! Ments Isten! Az Isten ne adja (Márton: Lat. 31). — *Er hat den Untergang der Bürgerschaft verhütet:* A polgárokat megótta, megoltalmazta a végső veszélytül (Vers. 151).

Verirren. — *Verirrte er sich einmal in eine Gesellschaft:* Ha egyszer valami olyan házhoz vetődnék (Jók: Ar. Emb. II: 88). — *Wenn er zuweilen in Pest in die Rondelle sich verirrt, wo die deutschen Komödianten spielen, und zu lachen beginnt, dann muss man die Vorstellung unterbrechen, bis er fertig ist:* Ha néha bevetődik Pesten a rondellába, a hol német komédiások játszanak, s rákezdi a kaczagást, meg kell állni az előadással, míg abba nem hagyja (Jók: RRáby I: 15).

Verkauf. — *Zum Verkauf ausgeboten:* Eladó.

Verkaufen: Áruba bocsátani (Jók:

FGyém. I: 127). — *Dem Meistbietenden verkaufen, versteigern:* Kótyavetyére adni, liczitáltatni, liczitálni (Vers. 145). — *Etwas um einen Spottpreis verkaufen:* Valamit potom áron eladni. — *Er hat alle seine Weine nach und nach verkauft:* Borait mind eladogatta. — *Nachdem er sein liegendes Vermögen vergeudet hatte, fieng er an, seine Bücher zu verkaufen:* Mikor fekvő vagyonát elprédálta, akkor könyveit kezdte eladogatni. — *Sein Leben theuer verkaufen:* Drágán adni életét. — *Etwas als Wahrheit verkaufen:* Vmit tiszta igaznak hirdetni. Vmit igazság gyanánt árulni. — *Ein Haus zu verkaufen:* Eladó ház. — *Wenn jemand etwas zu verkaufen hat:* Mikor valakinek vmi eladója van (Jók: FGyém. IV : 28). — *Doch es ist ein höhres Leben, sich für seines Volkes Freiheit zu verkaufen und eine Welt im Kampfe zu bestehen:* Szebb még és dicsőbb, magát törvény és hazáért áldozatra vetvén, egész világgal harczba szállani (Szem : Zr. 3 : 4).

Verkäuflich. — *Wie hoch ist es verkäuflich?* Mennyiért adják? Mennyiért kapható meg?

Verkehren. — *Auf der Donau verkehren Dampfschiffe:* A Dunán gőzös jár: közlekedik, úszik (Nyr. XIV. 281).

Verkehrt. — *Aus verkehrter Gewohnheit:* Fonák szokásból. — *Es ist verkehrt so zu sprechen:* Fonákul esik azt mondani (NySz.). — *Sie fasste ihren Wurfspiess mit verkehrter Hand:* Kopjáját visszakézre fogta (Jók: ErdAr. I. 21).

Verkennen. — *Erspare ihm das traurige Gefühl, dass auch der besten welche ihn verkannt:* Kiméld meg őtet e bús érzeménytől, hogy balra értik még a jobbak is (Szem: Zr. 3 : 6).

Verketzern. — *Die Alten — Doktrinäre, Spiessbürger, Idealisten — verketzerten Zola nur bis dann, bis sie ihn nicht gelesen haben:* A régiek — a doctrinairek, nyárspolgárok, idealisták — csak addig kiáltottak kigyót-békát Zolára, míg el nem olvasták («Élet» I: 326).

Verknüpfen. — *Es giebt keinen Geheimbund, welcher Meister und Jünger so fest verknüpfen würde:* Nincs az a titkos szövetség, mely erősebben fűzné mesteréhez a tanítványt (Jók: ArEmb. IV : 35).

Verkommen. — *Verkommenes Genie:* Elzüllött tehetség (Lehr 82).

Verkriechen, sich. — *Ich hätte mich gern unter die Erde verkrochen vor Rosa's Augen:* Nem szántam volna a föld alá rejtőzni Róza szemei elől (KisfK: VígBesz. 62). — *Menschen und Thiere verkrochen sich vor dem Unwetter:* Ember, állat elbujt a vész elől (Petőfi).

Verkünden. — *Hat's ihm die Stadt in Flammen schon verkündet:* A felcsapongó láng tudatja véle (Szem: Zr. 3: 10). — *Auf den erstürmten Mauern deines Wien verkünd' ich dem Jahrhundert mein Gesetz:* Bécsed ledöntött megvívott falán a századoknak új törvényt szabok (Szem : Zr. 1 : 2). — *Viele Nationen verkünden meines Namens Ruhm:* Felkapták nevemet, terjesztvén híremet sok nemzetek (NySz.). — *Aller Welt verkünden:* Világgá hirdetni.

Verkürzen. — *Dies verkürzt das Leben nicht:* Az nem sietteti a halált. — *Die Gänze deiner Macht hast verkürzet du mit Fleiss:* Megfogyatád önként hatalmad egészét (Ar: BH. 2 : 29).

Verlangen. — *Belieben Sie nur die Herausgabe der geheimen Truhe zu verlangen:* Tessék csak a titkos ládát előkövetelni tőlük (Jók: RRáby I: 164). — *Er verlangt nach Kampf und kühner That:* Ő had és veszély után sóhajtoz (Szem : Zr. 2 : 1). — *Nach diesem Christenkampfe wild verlangend:* Szomjazva vért s keresztyén háborút (Szem: Zr. 1 : 4). — *Mich verlangt nach etwas:* Vágyódom vmi után, vmire. — *Mich verlangt zu wissen:* Szeretném tudni.

Verlangen (főnév). — *Was ist dein Verlangen?* Mit kivánsz?

Verlängern. — *Der Schatten verlängert sich:* Megnyúlik az árnyék.

Verlassen. — *Die Kräfte verlassen mich:* Erőm hanyatlik. — *Die Seele verlässt den Leib:* A lélek kiszakad a testből (NySz.) v. elszakad v. elválik a testtől. — *Unsere trägen Fräulein verlassen das Bett um acht, neun Uhr od. stehen um acht, neun Uhr auf:* A mi lomha kisasszonyainkat nyolcz, kilencz óra veti fel az ágybúl (Dug: Pb. 96. 243). — *Haus und Hof verlassen:* Elhagyni birtokát. — *Es hat erst vor einigen Tagen die Presse verlassen:* Kevés napok előtt [csak néhány nappal ezelőtt] szabadúla ki a sajtó alól (Kaz : Lev. III: 271).

— *Sie machten sich auf und verliessen die Versammlung:* Fogták magukat és a gyűlést odahagyták (NySz.). — *Einen nicht verlassen:* Nem hagyni vkit. — *Dieses Local ist zu verlassen:* Ez a helyiség bérbe adandó v. kiadó.

Verlassen, sich. — *Verlass dich auf mich:* Bízd rám magadat (Jók: ArEmb. II: 30). Bízzál bennem! — *Jetzt verlässt sich die Familie auf die Schule:* Most a család az iskolára hagyatkozik [= bizza a dolgot] (TanárKözl. XXII. 87). — *Du kannst dich darauf verlassen:* Bízhatol benne. Nyugodt lehetsz felőle. — *Man kann sich nicht auf die Beständigkeit des Glückes verlassen:* Nem lehet bízni a szerencse állhatatosságában.

Verlassen (igenév). — *Es drückte mir das Herz ab, ihn so völlig verlassen zu sehen:* Szíven ütött látnom mindenkitül elhagyatottan (GyőryV., HaviSzemle I: 154) v. elhagyva. — *Das vordringende Corps fand überall nur vom Feinde bereits verlassene Stellen:* Az előhaladott csapat mindenütt csak hült helyét találta már az ellenfélnek (Jók: EnyémT. III: 14).

Verlauten. — *Es verlautet:* Hírlik. — *Sich von etwas verlauten lassen:* Szót ejteni vmiről. Megemlíteni vmit. — *Sich nichts verlauten lassen:* Hallgatni. — *Lass dir davon nichts verlauten!* Titokban tartsd! El ne áruld!

Verlegen. — *Ich habe mein Buch verlegt:* Elhánytam a könyvemet. — *Die Kinder haben die Ruthe beim Spielen verlegt und verräumt, und so musste ich sie erst suchen:* A gyerekek, a mint játszottak vele, elhányták, vetették [a vesszőt], keresni kellett(UngRevue VII: 570). — *Jeder Weg war verlegt:* Minden út el volt torlaszolva (Jók: Erd. Ar. III: 19). — *Sich auf etwas verlegen:* Magát vmire ráadni (NySz.). Ráadni fejét vmire (NySz.). — *Wer sich einmal darauf verlegt, der macht nicht mehr Halt, bis er nicht selber die Sprachwissenschaft um ein neues System bereichert hat:* A ki egyszer erre adta fejét, az meg sem áll, míg maga is új rendszerrel nem gazdagítja a nyelvtudományt (Ar: HátrPr. 297). — *Sich aufs Bitten verlegen:* Könyörgésre venni a dolgot (NySz.). — *Der Deliquent, als er bemerkte, dass ein heiteres Frauengesicht dort oben erschienen sei, verlegte sich auf's Bitten:* A deliquens, a mint észrevette, hogy vidám női alak váltotta fel a szigorú végrehajtást, könyörgésre fogta a dolgot (Jók: RRáby I: 11).

Verlegen (melléknév). — *Um Vorwände bist du niemals verlegen:* Mindig van valami ürügyed.

Verlegenheit. — *Sich aus der Verlegenheit heraushelfen. Sich aus der Klemme helfen:* Kivágni magát. — *Er war in arger Verlegenheit:* Nagy zavarban volt. — *Er war in arger Verlegenheit, als er nun fünftausend Piaster auf einmal bekam, was er damit anfangen soll:* Nagyon meg volt akadva, midőn most egyszerre ötezer piasztert kapott, hogy mit tudjon azzal csinálni? (Jók: FehérR. 22). — *Ich fragte in meiner Verlegenheit:* Kérdém tétovámban (Kovács: FarsKal. 59). — *In Verlegenheit bringen od. setzen:* Zavarba ejteni v. hozni. — *In Verlegenheit gerathen od. kommen:* Zavarba jönni.

Verleiden. — *Diese Entdeckung hatte mir die Galeerensklaverei gründlich verleidet:* Ez a fölfedezés elvette a kedvemet a gályarabságtól (Jók: ArEmb. V: 103). — *Diese Unannehmlichkeiten haben mir den Aufenthalt dort gründlich verleidet:* Ezek a kellemetlenségek nagyon meguntatták velem az ottani tartózkodást.

Verleihen. — *Einem Gefühle Ausdruck geben od. verleihen:* Kifejezni v. kifejezésre juttatni vmely érzelmet. — *Das breite Kinn verleiht ihm ein kühnes, grausames Aussehen:* Széles álla merész, kegyetlen tekintetet ad neki (Jók: ErdAr. II: 23). — *In seinem mit Edelsteinen verzierten Turban war ein hoher Reiherbusch gesteckt, der seiner fürstlichen Gestalt ein noch stolzeres Ansehn verlieh:* Drágaköves turbánjába magas kócsagforgó volt tűzve, mely még büszkébb tekintetet adott fejedelmi alakjának (Jók: FehérR. 56). — *Jemandem das Bürgerrecht verleihen:* Polgárjust [polgárjogot] adni valakinek (Vers. 222). — *Hat ihr also Gott nur darum Reize verliehen, dass sie ihnen zum Opfer falle?* Tehát Isten azért adott neki bájakat, hogy azok miatt áldozatul veszszen el? (Jók: FehérR. 55).

Verleiten. — *Er hat mich so zu diesem Kriege ohne Noth verleitet:* Engem szükség kivül ő bujtott harczra most (Szem: Zr. 4: 1).

Verlernen. — *Ei wie sehr hast du in Wien das Corpus Juris verlernt!* Ejh, hogy kitanultál ott Bécsben a magyar Corpus Jurisból! (Jók: RRáby I: 87). — *Menschen achten hab' ich längst verlernt:* Embert becsülni régen elszokám (Szem: Zr. 3: 4).

Verletzen. — *Um Timea mit seinen Blicken nicht zu verletzen:* Hogy Timéa arczát ne sértse tekintetével (Jók: Ar. Emb. V: 30). — *Der alte Held war in's Knie gesunken, eine türk'sche Lanze hatt' ihm die rechte Achsel schwer verletzt:* Térdére roskadt, egy török dsida mély sebbel érvén jobbik oldalát (Szem: Zr. 4: 9). — *Er mög' es büssen, wenn er das Gesetz verletzt od. übertreten hat:* Bünhődjék, ha törvényt szegett (NySz). — *Seine Pflicht verletzen:* Kötelességét megszegni.

Verleugnen. — *Den Menschen od. seine Menschheit nicht verleugnen:* Meg nem tagadni embervoltát.

Verlieben. — *Ein Fräulein Kállay verliebte s i c h i n einen jungen türkischen Ritter:* Egy Kállay leány egy fiatal török lovagba beleszeretett (Jók: ErdAr. I: 71). — *Er verliebt sich in sie:* Szerelembe esik véle (Faludi, NySz.). — *Es ist wahrhaftig etwas ganz anderes armen, verwaisten Bauernmädchen gutes zu thun, als in sie verliebt zu sein:* Valóban egészen más dolog szegény árva parasztleányokkal jót tenni, mint beléjök szeretni (Jók: FGyém. I: 84). — *S i c h s t e r b l i c h in jmd. verlieben:* Vkibe halálosan beleszeretni. — *Ich bin in dieses Weib w a h n s i n n i g verliebt und sie kann mich nicht leiden:* Én bolondulok e nő után. S e nő engem ki nem állhat (Jók: FGyém. V: 10). — *Das Mädchen ist r a s e n d in ihn verliebt:* A kis leány esze nélkül szereti (Herczeg: A hetedik Gyurkovics-lány).

Verlieren. — *Es ist kein A u g e n b l i c k zu verlieren:* Egy pillanatig se szabad késlekednünk. — *Die F a r b e verlieren:* Színt hagyni; szinét veszteni. — *Er verlor den K o p f:* Elveszté lélekjelenetét (Jók: ErdAr. I: 99). Eszét vesztette. A lába szárába szállott az esze (Nyr. VII.423). — *Ich muss rein den Kopf verlieren:* Az eszem (fejem) nincs helyén, azt se tudom, mit csináljak. — *Der Muthige verliert selbst in der Gefahr nicht den Kopf:* A bátor ember veszedelemben sem veszti el az eszét (Nyr. II: 443). — *Die L u s t verlieren:* Kedvét veszteni. — *Den M u t h verlieren:* Elcsüggedni. — *Er hat den Muth od. das Herz verloren:* Inába szállt a bátorsága (Nyr. I: 456). — *Den V e r s t a n d verlieren:* l. *Verstand.* — *Darüber habe ich kein W o r t verloren:* Arra egy szót se vesztegettem. — *Es ist Schade, darüber auch nur ein Wort zu verlieren:* Kár is a szót vesztegetni (Jók: EnyémT. I: 137). — *Ohne Z e i t zu verlieren:* Haladék nélkül. Késlekedés nélkül. — *Ich verlor mehr a n dem einen:* Többet vesztettem abban az egyben v. azzal az egygyel. — *Nicht glaub ich, dass die Fackel an L i c h t und G l a n z verliert:* Nem gondolom azzal fénynek apadását (Ar: BH. 1: 23). — *Etwas a u s d e n A u g e n verlieren:* Vmit szeme elől téveszteni. — *In der ö f f e n t l i c h e n M e i n u n g verlieren:* A közbecsülésből veszteni. — *Links verliert s i c h d a s W a s s e r der Donau in ein dichtes Schilfmeer:* Balról pedig a Duna vize egy sötét nádasban látszik elenyészni (Jók: ArEmb. I: 77). — *Sich i n G e d a n k e n verlieren:* Gondolatokba mélyedni. — *Rom verliert m i t ihm e i n e n seiner besten B ü r g e r:* Róma egyik legjobb polgárát veszti el benne. — *In das Chaos ferner Möglichkeiten verliert sich traurig der bedrängte G e i s t:* A jövendő kétes éjjelén homályba hull a gyarló értelem (Szem: Zr. 1: 1).

Verloren. — *Es wäre verlorene T i n t e, es dazu zu schreiben:* Azt is felrakni csak tinta- és papirvesztegetés volna (Kaz: BarnhMinna 1: 8). — *I c h b i n verloren!* Oda vagyok! végem van! — *E s i s t a l l e s verloren!* Mindennek vége van. — *Zeit und Mühe ist verloren:* Idő és munka mind kárba veszett. — *Allein da war bereits alle M ü h e verloren. Da waren bereits alle Nachforschungen vergebens:* Dejszen üthették már azoknak bottal a nyomát (Jók: RRáby II: 189). — *R o m ist verloren. Es ist aus mit Rom:* Rómának vége van. — *U n g a r n ist verloren:* Magyarországnak mondjatok jó éjt! (NySz.). — *Er b l i e b eine Weile ganz verloren in den A n b l i c k des Mädchens:* Szemeit egy perczig ott feledi a leány arczán (Jók: ArEmb. III: 49). — *In Gedanken verloren:* Gondolatokba el-

merülve v. elmélyedve; elgondolkodva; elmerengve. — *Etwas verloren g e b e n:* Vmit elveszettnek tartani. Veszni hagyni vmit. Veszni bocsátani vmit (NySz.). — *Alle Ärzte g e b e n ihn verloren:* Minden orvos lemondott róla. — *Sich unrettbar verloren geben:* Minden reményéről lemondani. — *Verloren g e h e n:* Veszendőbe menni. Elveszni. — *Der grosse Schatz geht mir verloren:* Kárba vesz az egész nagy kincs (Jók: EnyémT. III: 66). — *Welch' ein Künstler geht mit mir verloren:* Mi nagy művész vész el bennem. — *Etwas f ü r verloren h a l t e n:* Vmit végkép elveszettnek tartani.

Verloben. — *Ich habe sie (mir) verlobt:* Eljegyeztem. Megmátkásodtam vele (Nyr. IV: 39). — *Ich verlobe sie (jemandem):* Jegybe adom (vkinek, NySz.). — *Sie ist mit ihm verlobt (sie ist seine Verlobte):* Jegyben van vele (NySz.).

Verlohnen. — *Was du von mir zu hören hast, verlohnte sich, bei Gott, nicht all der Worte:* A mit neked kell mondanom, valóban ennyi szót nem érdemel (Szem: Zr. 3: 4).

Verlust. — *In Verlust gerathen:* Veszendőbe megy. — *Es ist schon sicherlich in Verlust gerathen:* Már bizonyosan lába kelt, elveszett (Nyr. XV. 39). — *Eins von meinen Hühnern ist in Verlust gerathen:* Lába támadt [v. kelt] egy csirkémnek (elveszett, ellopták, Nép, Fehérmegye).

Verlustig. — *Er geht einer Sache verlustig:* Leesik kezéről vmi (Lehr 86). Elesik kezéről vmi (NySz.). — *Er geht seiner Ehre und Seligkeit für immer verlustig:* Veszendőbe indul örökre böcsülete, idvessége (Fal. 290). — *Der Gnade Gottes verlustig werden:* Isten kedvéből kiesni (NySz.). — *Kemény ist der Liebe des Landes verlustig geworden:* Kemény Jánosból az ország nagy része kiszeretett (Jók: ErdAr. I: 54). — *Der des Auslauts verlustige kürzere Wortstamm:* A végekopott rövidebb tő (Nyr. XVII. 147. 194).

Vermachen. — *Vermache mir das Erbtheil deiner Sorgen:* Hagyd rám örökben minden gondjaid (Szem: Zr. 4: 4). — *Seine Häuser, die ganze Gassenfront, vermachte er der Kirche:* Házait, az egész utczasort, eltestálta a templomnak (Jók: FGyém. V: 58).

Vermächtnis. — *Dies erhielt sich als Vermächtnis von Geschlecht zu Geschlecht:* Ez szállt hagyományul ivadékról ivadékra (Jók: A 3 márványfej).

Vermeinen. — *Das Auge vermeint zu sehen, womit sich die Phantasie beschäftigt:* A mivel az embernek képzete vesződik, azt látja szeme (KisfK: VígBesz. 84).

Vermeintlich. — *Nur das vermeintliche Opfer, das er seinem Freunde brachte, beruhigte ihn:* Csak a vélt áldozat, melyet barátjának tőn, nyugtatá meg (KisfK: VígBesz. 15).

Vermessen. — *Du schneidest mit dem grossen Messer auf und vermisst dich, alles zu beweisen:* Pököd a markodat, hogy mindent megbizonyítsz (NySz.).

Vermindern. — *Verminderte Geschwindigkeit:* Csökkenő gyorsaság.

Vermissen: Hiányát érezni.

Vermitteln. — *Die Stände Siebenbürgens nehmen es auf sich, den Frieden zu vermitteln:* Erdély rendjei magukra vállalják kieszközölni a békét (Jók: ErdAr. III: 49).

Vermögen. — *Warum hast du ihn dann nicht vermocht...:* Hát akkor miért nem vetted őt rá? (Jók: ErdAr. I: 77). — *S o v i e l i c h vermag:* A mi tőlem telik. — *Was selbst die B u l l e n des heiligen Vaters nicht vermöchten:* A mit amaz egyházfejedelem bullái ki nem vinnének (Jók: ArEmb. V: 42). — *Sie vermochten ihre Heiterkeit nicht zu b e m e i s t e r n:* Nem bírták visszafojtani jó kedvüket (Jók: ArEmb. II: 154). — *Vermag der philosophische Gedanke s i c h nicht nach den Gesetzen des Schönen g e l t e n d z u m a c h e n:* Ha a philosophiai gondolat nem bírja magát a szép törvényei szerint érvényesíteni (Ar: HátrPr. 291). — *Die Reiterei allein vermag dann nicht w e i t e r e n W i d e r s t a n d z u l e i s t e n:* A lovasság aztán magában nem állhat ellent (Jók: ErdAr. I: 117). — *Ein Mensch, der es nicht ü b e r s i c h vermag, in eines anderen Handschrift über ein «i» den Punkt hinzuflecken (weil er selbst das schon für eine Fälschung hält):* A kit még csak annyira sem visz rá a lelke, hogy a más irásában egy «i» fölé odapeczczentse a punctumot (Jók: RRáby I: 71).

Vermögen (főnév). — *Dieser h a t t e ausser einem Hause kein liegendes Vermögen:* Annak házán kívül semmi fekvő vagyona nem volt (Jók: ArEmb. I: 127).

— *Vermögen* *besitzen:* Vagyonos[nak] v. tehetős[nek] lenni, jószágot bírni (Márton: Lat. 330). — *Sein Vermögen durchbringen od. verthun:* Vagyonát elvesztegetni (Márton: Lat. 115). — *Er hat sich ein Vermögen erworben:* Megszedte magát (Nyr. IV: 82). — *Er hat ein schönes Vermögen:* Szép v. jókora vagyona van. Van jó módja. Van neki szépecskén. — *Nach meinem Vermögen:* Tehetségem szerint. A hogy tőlem telik. — *Zu Vermögen kommen:* Megvagyonosodni, megtollasodni; megszedni magát.

Vermuthen. — *Wie ich vermuthe:* A hogy én gyanítom. Ha nem csalódom. — *Aber selbst da vermutheten sie noch immer nichts davon:* Még akkor sem hajaztak hozzá (Jók: EnyémT. III: 17). — *Ich hätte mir eher den Tod, als meinen Abschied vermuthet:* Inkább vártam a halált, mint hogy őrnagy úr kiád rajtam (Kaz: BarnhM. 1: 8). — *Der seitwärts sitzende Turban liess vermuthen, dass...:* A félrecsúszott turbán gyaníttatá, hogy... (Jók: FehérR. 9).

Vermuthung. — *Ich finde meine Vermuthung bestätigt:* Igazolva látom gyanúmat. — *Auch die kühnsten Vermuthungen überbieten:* A legmerészebb álmokat is fölülmúlni.

Vernachlässigen. — *Um die Sprache kümmerte er sich wenig, er achtete sie vielmehr gering und vernachlässigte sie:* Nyelvével keveset törődött, sőt lenézte és hanyagban hagyta (Beöthy: Széppr. Elb. 226). — *Sich vernachlässigen:* Magát elhagyni (NySz.). Elhanyagolni magát.

Vernageln. — *Ein vernagelter Kopf:* Tökkel ütött fej.

Vernarrt. — *Die ganze Welt ist in sie vernarrt:* Az egész világ bolondul utána (Bársony I. PHirl. 1889. III/31). — *Machen Sie doch im Scherz dies kleine Ding ein wenig in Sie vernarrt:* Bolondítsa el egy kicsit ezt a gyereket (Jók: ArEmb. II: 99).

Vernehmen (ige). — *Einem den Muth vernehmen [od. benehmen]* (Lessing: HambDram. Einleitg.): Vkinek elvenni a kedvét. Vkit elkedvetleníteni. — *Vernehmt dieses aus seinem eigenen Munde:* Halljátok hát ő tőle magától. — *Habt ihr von meinem Sohne nichts vernommen?* Hírét fiamnak nem hallottad-e? (Szem: Zr. 2: 5). — *Der Grieche vernahm in der Ilias dieselben Sagen und Märchen, die ihn von der Wiege an begleiteten:* A görög ugyanazon mondákat, regéket hallá az Iliasból, melyek bölcsője óta nyomon kisérik (Ar: HátrPr. 307). — *Im Saale nebenan lassen sich unheimliche Laute vernehmen:* Arra odakinn a teremben ijedelmes hangok hallatszanak (Jók: ArEmb. II: 156). — *Es hat sich ein dunkles Gerücht vernehmen lassen:* Bizonytalan hír keringett. — *Er äussert sich od. er lässt sich vernehmen über einen Gegenstand:* Nyilatkozik vmely tárgyról (nem: vmi fölött, Antib.).

Vernehmen (főnév). — *Mit jmdm in freundschaftlichem Vernehmen od. Einvernehmen stehen:* Vkivel barátságos viszonyban lenni.

Vernichten. — *Da wurde sein gehofftes Glück zu Asche durch eine vernichtende Enttäuschung:* Egy semmivé zúzó csalódás hamuvá tette várt életüdvét (Jók: ArEmb. III: 106). — *Moralisch vernichtet:* Erkölcsi halott.

Vernichtung. — *Selbst sollen wir nie unsere Arme zur Vernichtung unserer angestammten Rechte erheben:* Minmagunk ne emeljük ősjogaink megrontására kezeinket soha (Jók: ErdAr. III: 74).

Vernunft. — *Der nicht bei Vernunft ist:* Esztelen, eszeveszett, bolond (Vers. 74). — *Zur Vernunft kommen:* Eszére térni (NySz.). Észre térni. Eszére jönni (Nyr. II: 189). Nyilik az esze: értelmes lesz (Nyr. XV: 279).

Vernünftig. — *Wenn der Wahnsinnige einige vernünftige od. lichte Augenblicke hat:* Ha az őrültnek néha világos pillanatai vannak. — *Ich dachte, sie werde jetzt schon vernünftig sein, zu ihrem Manne zurückkehren, und sich mit ihm aussöhnen:* Azt gondoltam, hogy már most észre tér s visszamegy az urához és kibékül vele (Jók: RRáby II: 117). — *Vernünftig handeln:* Eszén cselekedni (NySz.). Okosan cselekedni. — *Er spricht vernünftig:* Eszén szól (NySz.).

Veröden. — *Hier ist eben alles verödet. Es ist keine Frau im Hause — und gestehen wir es nur — auch kein Mann:* Bíz itt pusztulásra vált minden. Nincs asszony aháznál. Valljuk meg azt, férfi sincs a háznál (Jók: EnyémT. III: 27).

Veröffentlichen. — *Ich veröffentliche es:* Közhírré teszem. Közlöm.

Verordnung. — *Eine Verordnung, ein Gesetz aufheben:* Rendeletet, törvényt megszüntetni, érvényteleníteni, eltörölni. — *Eine Verordnung erlassen od. ergehen lassen:* Rendeletet adni ki vagy bocsátani ki.

Verpfänden: Zálogba vetni. — *Ich verpfände mein fürstlich Wort:* Zálogul adom fejedelmi szóm(Shak. 14. 41. Arany). — *Wir verpfändeten unser Ehrenwort:* Becsületszavunkat kötöttük le.

Verpflichten. — *Zu Dank verpflichten:* Hálára kötelezni. — *Mein ganzes Leben lang bin ich Ihnen zur Dankbarkeit verpflichtet:* Egész életem önnek van lekötve (Jók: ArEmb. III: 17).

Verpflichtung. — *Es liegt jmdm die Verpflichtung ob:* Kötelességében áll. — *Eine Verpflichtung eingehen:* Kötelezettséget vállalni. — *Ich habe so grosse Verpflichtungen gegen dich, dass...:* Oly sokkal vagyok adósod, hogy... — *Er ist mir Verpflichtungen schuldig:* Kötelezettségei vannak irányomban v. velem szemben. — *Er könnte sich seiner Verpflichtung als enthoben betrachten:* Fölaldva érezhetné magát kötelezettségei alul (Jók: ArEmb. II: 159).

Verprassen. — *Er verprasste all sein Geld:* Elvesztegette mindenét (eltékozolta, Nyr. XII: 523). Nyakára hágott a vagyonának.

Verrathen. — *Die Stimme verräth dich mir:* Hangodról megismertelek. — *Er verrieth eine vornehme Gesinnung:* Fönkelt gondolkodásnak adta jelét. — *Es verrieth eine vornehme Gesinnung:* Fönkelt gondolkozás jele volt. — *Es verräth Neid, zu sagen...od. wenn man sagt...:* Irigységet mutat v. árul el v. irigységre vall, ha azt mondja az ember. — *Er verräth wenig Scharfsinn:* Nem sok elmeélről tanuskodik (tette v. beszéde). — *Er verräth sich selbst:* Kitetszik a szeg a zsákból (NySz.).

Verrechnen. — *Er verrechnet das erhaltene Geld od. er legt vom erhaltenen Gelde Rechenschaft ab: so viel hat die Schreibfeder gekostet, so viel die Tinte:* Beszámola az adott pénzzel: ennyi volt az irótoll, ennyi a ténta ára (Jók: FehérR. 16).

Verreist. — *Er war abwesend od. verreist:* Elvolt valahová (Nyr. IV: 83). El volt utazva.

Verrenken. — *Er hat sich das Bein verrenkt:* Kificzamodott a lába. — *Sein Gesicht war von Entsetzen verzerrt und die ganze Gestalt von Todeszuckungen verrenkt:* Arczát eltorzítá a rémület s egész alakját halálos rángás ficzamítá félre (Jók: EnyémT. I: 146).

Verrennen. — *Der Kahnschiffer kann in dem Rohrwald sich so verrennen, dass er den ganzen Tag nicht wieder herausfindet:* A csónakos úgy belebódulhat a nádberekbe, hogy egész nap nem talál ki belőle (Jók: ArEmb. I: 79). — *Du hast dich verrannt, mein junger Freund:* Elszóltad magadat, öcsém (Nyr. III: 465).

Verrichten. — *Ich habe nichts zu verrichten:* Nincs semmi elintézni való ügyem.

Verrichtung. — *Das ist nicht meine Verrichtung. Das ist nicht meine Sache:* Nem az én dolgom. — *In Verrichtung seiner Geschäfte (begriffen) sein:* Maga dolgában járni (NySz.).

Verrinnen. — *Die Zeit verrint:* Múlik az idő. Eltelik az idő.

Verrückt. — *Er machte ein solches Getöse und Geklapper, jagte allen einen solchen Schreck ein, dass die Hausbewohner vor lauter Furcht fast schon verrückt waren:* Olyan lármát, csörgést, ijesztgetést vitt véghez, hogy a ház népe már majd megbomlott a félelemtől (UngRev. VII: 691).

Verruf. — *In Verruf kommen:* Rossz hírbe keveredni. — *In Verruf bringen:* Hírbe hozni. Hírbe keverni. — *Es bringt etwas jmd. in Verruf:* Vmi szégyenére válik vkinek.

Vers. — *Des Verses melodischer Fall:* A versnek dallamos lejtése. — *Der Vers ist nicht richtig:* Ez a vers sántít.

Versagen. — *Die Flinte versagt:* A puska csütörtököt mond. — *Die Füsse versagen einem den Dienst:* Fáradt lábai megtagadják a szolgálatot. — *Das Gedächtnis versagt ihm:* Cserben hagyja emlékezete. — *So lange mir die Kräfte nicht versagen:* A míg erőm el nem hagy. — *Seine Stimme versagte vor Schmerz:* Elakadt a nagy fájdalomtól hangja (Pet: JánosV.). — *Dann kann man ihm schon den Respekt nicht versagen:* Már akkor nem tagadhatjuk meg tőle hódolatunkat [vagy becsülésünket] (Jók: ArEmb. IV: 7).

Versammeln. — *Er ist zu seinen Vätern versammelt worden* (1. Mos. 25 : 8):

Elhalálozott; elhúnyt; jobb létre szenderült. — *So alle nun versammelt:* Hogy mind begyülének, (Ar: BH. 1: 10). — *Wo sich das Heer versammelt zu Turnein:* Hol serge ma felgyűlt játszó viadalra (Ar: BH. 10: 1).

Versammlung. — *Eine Versammlung auflösen:* Gyűlést eloszlatni.

Versäumen. — *Er mag jetzt viel versäumen:* Sok dolga múlhatik most (Jók: ArEmb. III: 150). — *Es ist noch nichts versäumt:* Még mindent lehet pótolni; még nincs késön. — *Es ist keine Zeit zu versäumen:* Nincs veszteni való időnk. — *Wer feig eines Tages Glück versäumt, er holt's nicht ein:* Ki gyáván egy boldog órát elszalaszt, nyomába többé nem ér (Szem: Zr. 2: 2).

Verschachern. — *Ich bekam auch einen heiligen Georg von ihm geschenkt. Hab' den armen Heiligen dann in der Stadt verschachert für acht Groschen:* Nekem is ajándékozott egy sárkányölő Szentgyörgyöt. El is csakliztam a vásárban nyolcz garasért (Jók: EnyémT. I: 37).

Verschaffen. — *Er kann sich keine andere G e n u g t h u u n g verschaffen:* Nem szerezhet magának más elégtételt (Jók: ErdAr. III: 94). — *Verschaffen Sie sich einen (Stiefel):* Teremtsen magának az úr egyet (csizmát, Jókai). — *Hast du keinen verständigen G ö n n e r, so verschaff dir einen:* Ha értelmes jóakaród nincsen, tégy szert reá (Faludi, NySz.). — *Hätte das Pferd Geld, es würde sich Futter dafür verschaffen:* Ha a lónak pénze volna, abrakot fordítana rajta (Dug: Pb. 161). — *Wie willst du dir jene D a t e n verschaffen?* Hogyan jutsz azokhoz a datumokhoz? (Jók: RRáby I: 85). — *S i c h v o n etwas K e n n t n i s verschaffen:* Tudomást szerezni vmiről. — *Sich von jemandes Angelegenheiten Kenntnis verschaffen:* Vkinek mindenféle ügyéről-bajáról értesülést venni (Jók: RRáby I: 134).

Verschauen. — *Als hätte ihre Mutter sich einst an der Statue der Venus von Milo verschaut:* Mintha anyja a milói Vénus arczán feledte volna szemeit valaha (Jók: ArEmb. I: 19).

Verscherzen. — *Ihr habt die Früchte unserer Siege verscherzt:* Küzdelmeink gyümölcsét ti vesztegettétek el (Jók: ErdAr. III: 49).

Verschieben. — *Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen:* Mit ma végezhetsz, ne halaszd holnapra (Zrínyi: Aphorism. 9).

Verschieden. — *Verschiedener Meinung sein:* Eltérő véleményen v. nézeten lenni. — *Der Geschmack ist verschieden:* Kinek a pap, kinek a papné. — *Himmelweit verschieden sein:* Olyan különbség van köztük, mint ég és föld közt. Különböz tőle, mint ég a földtől (NySz.). Ég meg a föld a különbség (Nyr. IX: 135). Olyan messze van tőle, mint Makó Jeruzsálemtől (VII: 32).

Verschiessen. — *Er hat sein Pulver verschossen:* Elfogyott a puskapora.

Verschlagen. — *Jetzt hat dich das Glück od. das Los hieher verschlagen:* Most itt hordoz a szerencse szele (NySz.). — *Die Schicksale, durch welche sie in die Fremde verschlagen wurde:* A sors, mely őt ez idegen földre vetette (Jók: ArEmb. II: 21). — *Es verschlägt mir:* Érdekemben van. — *Es verschlägt wenig:* Nem nagyon fontos. Nem sok jelentősége van.

Verschleudern. — *Die Erben hatten um einen Spottpreis das einsame Castell verschleudert:* Potom áron adtak túl a magányos kastélyon (Jók: ArEmb. IV: 99).

Verschliessen. — *Mit diesem Grabe hier ist auch ihm jetzt die Welt verschlossen:* Ezzel a sírral ő előtte is be van zárva a világ (Jók: ArEmb. IV: 141). — *Wir glauben nicht, dass sich das patriotische Publicum einem solch offenen, aufrichtigen Worte verschliessen würde:* Nem hiszszük, hogy a hazafias magyar közönség és a sajtó ilyen nyilt, őszinte szó elől elzárkozhatnék (PHirl. 1886. 180).

1. Verschlingen. — *Die Bücher verschlingen:* Falni a könyveket (NySz.). — *Die theuren Passionen verschlangen all sein Gut:* Drága mulatságai elnyelték jószágát (NySz.). — *Sie verschlang ihn hier mit den Augen:* Majd elnyelte a szemével (Nyr. IV: 555).

2. Verschlingen. — *Die Ranken des wilden Weins verschlingen sich und bilden einen natürlichen Baldachin:* A felfutó szőlő indái összekapaszkodnak s természetes mennyezetet alkotnak (Jók: FehérR. 8). — *Mit verschlungenen Armen:* Karöltve.

Verschlucken. — *Den Schmerz verschlucken:* Elfojtani v. visszafojtani v. elnyomni fájdalmát.

Verschmerzen. — *Die Trennung nicht verschmerzen können:* Vigasztalannak lenni a válás miatt. Alig bírni a válás fájdalmait. — *Das eine Unglück war noch nicht verschmerzt:* Még ki se hevertük az egyik csapást.

Verschollen. — *Er ist verschollen, nirgends zu finden:* Semmi híre-pora sincsen (Nyr. I: 456).

Verschonen. — *Verschone mich damit:* Kímélj meg tőle. — *Jmd. mit einer Strafe verschonen:* Valakit a büntetéstől megkímélni. Vkinek elengedni a büntetést.

Verschreien. — *Was aber Beachtung verdient, ist die hier bei dem sonst als cynisch und sinnlich verschrienen Manne erscheinende Zartheit der Gefühle* (Brandes: Lit. d. neunz. Jahrh. V: 187): Figyelmet érdemel azonban itt a különben cynicus érzéki hírbe hozott férfiúnál az érzelmek gyöngédsége.

Verschrenken. — *Mit verschrenkten Armen:* Összefont karral.

Verschulden. — *Das hast du verschuldet:* Erről te tehetsz. — *Er hat sein Unglück verschuldet:* Balsorsát megérdemelte. Balsorsára érdemes. — *Ich werde jedes Begegnis, welches ich nicht verschuldet habe, mit Geistesgegenwart ertragen:* Minden csapást, a melynek nem én vagyok az oka, nyugodt lélekkel fogok tűrni. — *Was habe ich gethan? Was habe ich verschuldet oder worin habe ich gefehlt?* Mit tettem? mit vétettem vagy mi hibát követtem el? — *Er hat niemals etwas gegen mich verschuldet:* Semmit se vétett ellenem soha.

Verschulden (főnév). — *Es war sein Verschulden, dass nicht...:* Ő az oka, hogy nem...

Verschuldet. — *Verschuldet bis über die Ohren:* Fülig adós (Erd.). Fülig-farkig adós (NySz.).

Verschwenden. — *Du hast schon wieder Geld verschwendet:* Megint szórtad (vagy vesztegetted) a pénzt. — *Sie verschwenden Ihre Herzensergüsse einzig an mich:* Kegyelmed egyedül reám vesztegeti ömlengéseit (Jók: ErdAr. I: 110). — *Es wurde weder Zeit, noch Kraft verschwendet:* Nem veszett kárba sem idő, sem erő (Jók: FGyém. V: 65).

Verschwenderisch. — *Sie theilen verschwenderisch ihre Complimente aus und können sich nicht genug freuen:* Szórják bókjaikat, nem győzvén örülni... (Ar: HátrPr. 243).

Verschwinden. — *Das Andenken an sie ist verschwunden:* Emlékük eltünt. — *Das Andenken an jmd. wird nie aus meinem Herzen verschwinden:* Vkinek emléke szívemből nem fog kiveszni soha. — *Die Töne des in den Eistafeln lärmenden Windes verschwinden in der Ferne mit einem ersterbenden Accord:* A jégtáblákon fütyülő szél hangja egy enyészetes harmoniában vész el a távolban (Jók: ArEmb. V: 136). — *In ein Nichts verschwinden: zum Nichts herabsinken; auf ein Nichts herabkommen; in sein Nichts zurücksinken:* Semmivé lenni, megsemmisülni. — *Im Vergleich mit etwas in ein Nichts verschwinden:* Vmivel összehasonlítva elenyészni. — *Die Strossmayer-Partei ist von der Bildfläche verschwunden:* A Strossmayer-párt letünt a színtérről.

Versehen (ige). — *Sein Amt versehen od. verwalten:* Hivatalában eljárni. Hivatalát ellátni. — *Sie versah selber alle Arbeiten, welche in den Bereich der Küchengärtnerei gehörten, mit zwei Negerdienstboten:* Önmaga látott minden után, a mi a konyhakertészet körébe tartozik, két néger cselédjével (Jók: EnyémT. III: 123). — *Du hast es darin versehen:* Az volt a hibád v. vétked. — *Sich von jmd. nichts Gutes versehen:* Tartani vkitől. — *Eh' sie noch dessen sich versehn, war's um die Hirschkuh schon geschehn:* Míg az ember szélyelnézne, szemök elől elenyésze (Ar: BH. 6: 24).

Versehen (főnév). — *Es war bloss ein Versehen:* Az csak hibából esett. (Nyr. IV: 470). Csak tévedésből történt. — *Ein Versehen machen:* Tévedni, botlani.

Versengen. — *Sich versengen. Versengt werden:* Rókát fogni. Vargát rántani. — *Mein Wolfspelz ist diesmal versengt worden:* Farkasom ezúttal rókát kapott (Kovács: FarsKal. 54).

Versenken. — *Es kommt herangestürmt, wirft Flammen auf, zertrümmert Wölbungen, zerstört Schachte, versenkt den Boden und zerschmettert die Menschen:* Az rohanva jön, lángot robbant, boltozatot tör, aknát vettet, földet omlaszt, embert pozdorjává tör (Jók: FGyém. I: 51). — *Mit diesem Worte war das*

Geheimnis in die Tiefen des Meeres versenkt: Ezzel a szóval el volt a tenger fenekére temetve a titka (Jók : ArEmb.VI:45).

Versetzen. — *Der Dolchstoss, den Sie meinem Herzen versetzt:* A tőrdöfés, mit ön lelkemen ejtett (Jók : ArEmb. V : 40). — *Versetzte ihm mit seinem Schwerte den Gnadenstoss:* Egy karddöféssel megadta neki a kegyelemszúrást (Jók : ErdAr. I : 22). — *Jmdm einen Faustschlag ins Gesicht versetzen:* Vkit ököllel arczul csapni. — *Jemandem einen Hieb versetzen:* Hozzá vágni vkihez. — *Jmdm eine Ohrfeige versetzen od. geben:* Arczul ütni. Nyakon vágni, pofon csapni. Pofon vágni. (Tréfásan:) Képen teremteni (Nyr. IV: 516. I : 458). — *Einem einen Schlag versetzen:* Csapást mérni vkire. — *Bei ihm, bei ihm selbst will ich dich versetzen, schönes Ringelchen:* Nála vetlek zálogba gyöngy egy gyűrücském (Kaz: BarnhM. 1 : 11). — *Jmd. in Betrübnis versetzen:* Vkit szomorúságba ejteni. — *In Erregung versetzen:* Izgalomba ejteni. — *In eine Nothlage versetzt werden:* Kényszerhelyzetbe jutni. — *Denke dich od. versetze dich in meine Lage:* Képzeld magad helyzetembe. — *Wenn ich mich in meinen früheren Zustand zurückversetze:* Ha elgondolom előbbi állapotomat. — *In Gedanken versetzte er sich zurück in die Heimat:* Visszaképzelte magát szülőföldjére.

Versichern. — *Wenn ich dich nun auf meine Ehre versichere, dass ich noch Geld habe:* Hát ha ime becsületemre mondom, hogy van pénzem (Kaz : Barnh. Minna 3 : 7). — *Sei versichert. Halte dich versichert:* Légy meggyőződve arról, hogy ... Biztosítlak, hogy ...

Versiegen. — *Wo der Tag heissflammend niederglüht, versiegt der Quell:* Ott, hol a nap lángban forr alá, kiszárad a víz (Szem : Zr. 1 : 7).

Versinken. — *Grundloser Morast lag über allen Wegen; die Kanonen versanken bis über die Achsen:* Feneketlen sár fogta el az utat, az ágyuk megrekedtek (Jók: EnyémT. I: 141). — *Timar stand lange versunken in den Anblick dieses feenhaften Bildes:* Timár oly hosszan el tudott andalogni e csudaszép látvány előtt (Jók : ArEmb. V : 69). — *Tief in Schulden versunken sein:* Adósságokban úszni.

Versorgen. — *Versorgt werden:* Gondviselés alatt lenni, tartatni (Vers. 25). — *Eine Tochter ist versorgt:* Az egyik lány már férjnél van.

Versperren. — *Der dichte Urwald versperrt dem Floss den Weg:* A sűrű rengeteg állja útját a naszádnak (Jók : MFöld 12).

Verspielen. — *Sie haben die Macht verspielt:* Ön eljátszá hatalmát (Jók : ErdAr. III : 118).

Versprechen (ige). — *Halte was du versprochen hast:* Legyen láttatja fogadásodnak (Márton : Lat. 93). — *Er verspricht mir goldene Berge:* Aranyhegyeket igér (NySz.). Eget földet igérni (Lisznyai: UjPalócD. 122). — *Ein Mensch verspricht viel:* Vki szép reményekkel kecsegtet. — *Er verspricht einen Redner:* Szónoknak igérkezik; úgy látszik, jó szónok lesz belőle. — *Ich verspreche dir auf meine Ehre, dass ich dir es sagen will, wenn ich keines mehr habe (kein Geld):* Becsületszavamra mondom, hogy tudni fogod, ha nem lesz (pénzem) (Kaz : BarnhM. 3 : 7). — *Sich nicht Gutes von jmd. versprechen:* Vkitől semmi jót se várni. — *Der Bürgermeister versprach es zu übersenden:* A polgármester igéri, hogy átküldi. — *Der Bürgermeister versprach, nicht abzudanken:* A polgármester igérte, hogy nem adja be lemondását (nem : átküldeni igéri, be nem adni igérte, Antib.). — *Das viel versprechende Äussere:* A mutatós külső.

Versprechen (főnév). — *Mich bindet das Versprechen:* Igéretem kötelez (Jók : ArEmb. III : 38). — *Versprechen ist ehrlich, halten beschwerlich:* Könnyű megigérni, de nehéz megadni (Erd.). — *Versprechen ist herrisch, halten ist bäurisch:* Igérni uraság, megadni parasztság (Erd.). — *Versprechen und halten ist zweierlei:* Az igéret szép szó, ha megadják igen jó. — *Ein Versprechen halten:* Szavának állani. Igéretét teljesíteni. — *Sein Versprechen nicht halten:* Fogadását megtörni (NySz.) v. megszegni. — *Seinem Versprechen nachkommen:* Igéretét teljesíteni. — *Dass ich mich meines Versprechens entbinden lasse:* Hogy magamat az igéret alól felszabadíttassam (Kaz : Lev. II : 156).

Verstand. — *Unser Verstand ist oft kurzsichtig:* Értelmünk gyakran rövidet lát (Pázm., NySz.). — *Der Verstand steht*

mir still: Eláll az eszem. — *In solchen Fällen bleibt einem der Verstand leicht stehn, wie eine schlechte Uhr:* Ilyen esetben az ember esze hamar megáll, mint a rossz óra (KovácsP : FarsKal. 39). — *Wo hattest du nur den Verstand?* Hová tetted volt eszedet akkor? (NySz.). — *Oh, du verdatterter Narr, wo hast du denn deinen Verstand gehabt?* Ejnye, kutyafoganású bolondja, hát hova tetted te az eszedet? (UngRevue VI: 483). — *Er hat keinen rechten Verstand. Er hat den Verstand nicht auf dem rechten Flecke:* Helyéből kibillent az esze (NySz.). Árendába adta az eszét (Dug : Pb. 116). — *Er hat den Verstand verloren:* Esze elveszett (NySz.). Esze elhagyá (NySz.). Megbomlott esze (NySz.). Elment az esze. Istenhozzádat se mondott eszének (Dug: Pb. 110). — *Er nimmt seinen Verstand zusammen:* Eszén jár. — *Dem Verstand jmds. angemessen:* Vkinek értelmi képességéhez mérten. — *Seines Verstandes mächtig sein:* Eszméletén lenni. — *So lange man bei Verstand ist:* Míg ember eszével bír (NySz.). Míg helyén van esze (NySz.). — *Bist du recht bei Verstand?* Eszeden vagy? — *Der alte Kaiser war nicht wohl bei Verstande:* A vén császárnak szárába szállt az esze (NySz.). — *Den Weibern läuft so leicht die Zunge mit dem Verstande davon:* A fehérnép nem állja meg, hogy el ne járjon a szája (Jók: RRáby I: 182). — *Um den Verstand bringen:* Eszétől megfosztani. — *Ich bin nicht so ganz von allem Verstande verlassen, dass ich es wünsche...:* Még annyira nem ment el az eszem, hogy azt kivánjam. Annyi eszem még van, hogy azt ne kivánjam. — *Vom Verstande kommen:* Eszét veszteni. — *Zu Verstande kommen:* Észre térni. Észre jönni (NySz.). — *Komm zu Verstand:* Térj eszedre (Jók: ArEmb. III: 113). — *Wem Gott gibt ein Amt, dem gibt er dazu Verstand:* Kinek Isten ad tisztséget, menten ad hozzá tehetséget (Erd.).

Verständigen. — *Damit er seinen Schäfer nicht verständigen könne, ihm keine Nachricht geben könne:* Hogy pásztorának hírt ne adhasson (NySz.).

Verständlich. — *Wer sich verständlich machen (od. sich verständlich ausdrücken) will, muss sich einer Sprache bedienen, die auch der andere versteht:* Ki valamit meg akar értetni, oly nyelvet kell használnia, melyet más is megért (Ar: HátrPr. 301).

Verständnis. — *Wie leicht ist das Verständnis jener Wahrheiten:* Milyen könnyü átlátni azon igazságokat. — *In gutem Verständnis od. Einvernehmen mit jmdm leben:* Vkivel jó viszonyban v. barátságban lenni.

Verstecken. — *Tagsüber müssen sie sich in Sümpfen verstecken:* Napközben mocsaras helyeken meghúnynak (Ar: BH. 12: 36). — *Das Gold spielt Verstecken:* Az arany bujódit játszik (Jók: ArEmb. II: 50).

Verstehen. — *Was verstehst du davon?* Mit értesz te ahhoz? (Jók: ArEmb. IV: 49). — *Sie versteht nichts von der Wirtschaft:* Nem ért a gazdasághoz (Jók: ArEmb. V: 183). — *Er versteht etwas von der Sache. Er hat einen Dunst davon:* Konyít a dologhoz (Nyr. III: 424). — *Er versteht nichts davon:* Egy kukkot sem ért hozzá (NySz.). Nem is konyít hozzá. — *Er versteht soviel davon, wie die Kuh vom Kalender* (vö. Schrader 59): Ért hozzá, mint a tyúk az ábéczéhez v. mint a hajdu a harangöntéshez. — *Wovon sie keine Silbe verstand:* A minek egy szavához sem hajazott (Jók: ArEmb. II: 20). — *Frauenzimmerchen, Frauenzimmerchen, sie wird ja wohl Spass verstehen?* Lyányasszonykám, lyányasszonykám! hiszen csak megérti a tréfát (Kaz: BarnhMinna 3: 11). — *Wie verstehst du das? Was verstehst du darunter?* Hogy érted ezt? Mit akarsz ezzel mondani? — *Etwas unrecht verstehen:* Rosszúl érteni vmit. — *Wie soll ich das verstehen?* Hogy értsem ezt? Mit jelent ez? — *Nur schwer verstanden beide, was Frau Perlinde klagt':* Gyöngyvér panaszát csak nehezen vevék ki (Ar: BH. 8: 67). — *Fräulein Fruzsinka trat ihm unter den Tisch auf den Fuss, was der Herr Stuhlrichter recht wohl verstand:* Fruzsinka kisasszony megnyomta a lábát az asztal alatt, a mit a szolgabiró úr elértett (Jók: RRáby I: 17). — *Er gab ihr halb und halb zu verstehen, dass Simon dem Heirathen nicht abgeneigt wäre:* Félig-meddig értésére adá, hogy Simon nem ellensége a házasságnak (KisfK: VígBesz. 122). — *Er gab mir durch Blicke zu*

verstehen, dass... Szemével intett, hogy... — *Bei geübter Höflichkeit würden sie Mittel und Wege finden, um es der ohnedies feinfühligen Frau verstehen zu geben, dass eins und das andere ihrer Gedichte misslungen ist:* Gyakorlottabb udvariassággal lelnének abban módot, éreztetni a különben is finom fogékonyságú nővel, hogy bizony ez s amaz a verse kiadni való (Ar: HátrPr. 244). — *Sich darauf verstehen:* Tudni hozzá. Érteni hozzá. Embere vmi dolognak (NySz.). Mestere vminek. — *Er versteht sich nicht auf Noten:* Nem tud a kótához (NySz). — *Er versteht sich sehr gut auf Musik:* Nagyon jól érti a zenét. — *Er versteht sich sehr gut auf seinen eigenen Vortheil:* Nagyon jól tudja a maga hasznát keresni. — *Nur halb und halb verstand ich mich darauf:* Ahhoz konyíték félvállról csupán csak (Ar: BolondIst. I.). — *Er versteht sich gleichmässig auf den Säbel, die Pistole, die Feder und den Stift:* Egyformán tud karddal, pisztolylyal, tollal és rajzónnal bánni (Jók: EnyémT. III: 134). — *Ich verstehe mich gern dazu:* Én szivesen ráállok. — *Das versteht sich von selbst:* Magától értetődik.

Versteigerung. — *Herr Csanta brachte das Haus der Frau Belényi zur Versteigerung:* Csanta uram dobra üttette Belényiék házát (Jók: FGyém. IV: 14).

Versteinern. — *Vor Furcht versteinert werden:* Félelmében megmerevedni. — *Er stand wie versteinert:* Kővé fagyott (Nyr. XIV. 282). Sóbálványnyá változott ijedtében (uo.). — *Der vor Überraschung versteinerte Aga:* A bámulatában megmerevült aga (Jók: ErdAr. I: 103).

Verstimmen. — *Sein Erscheinen verstimmte die Gesellschaft:* Megjelenése kedvét szegte a társaságnak (Nyr. XVIII: 53). — *Da er schon einigermassen verstimmt war wegen seines Unfalles:* Ingerült lévén balesete miatt (Jók: Erd. Ar. I: 23).

Verstimmung. — *Vor so vielen Bekannten konnten sie ihre Verstimmung nicht zeigen:* Ennyi ismerős előtt nem lehetett nekik haragot mutatniok (Jók: ErdAr. III: 81). — *Der Mann ist in einer seltsamen Verstimmung:* Ez az ember különös rossz kedvében van.

Verstohlen. — *Ein furchtsamer, heimlicher, verstohlener Blick:* Félénk, titkos, lopva ejtett pillantás (Vajda J: BélaK. 77).

Verstoss. — *Das ist ja ein himmelschreiender Verstoss gegen alle Ettiquette:* Hisz ez minden czivilizált fogalommal diametraliter [homlokegyenest] ellenkezik (Jók: ArEmb. V: 175).

Verstossen. — *Gegen die Regeln des Anstandes verstossen:* A tisztesség szabályai ellen véteni.

Verstreichen. — *Bis dahin werden Wochen und Monate verstreichen:* Abba hetek és hónapok fognak telni (Jók: Ar. Emb. III: 148).

Verstricken. — *In ein Verbrechen verstrickt sein:* Vmely bűntény részének lenni.

Verstummen. — *Zur Stund verstummet waren der Hunnenrecken Zungen:* Csend vált egyszeriben a daliák nyelvén (Ar: BH. 1: 33). — *So lange diese Truhe für uns spricht, müssen alle unsere Neider verstummen:* A míg ez a láda mellettünk szól, addig akármit kezdenek a mi irigyeink, mind szégyent vallanak (Jók: RRáby I: 59).

Versuch. — *Der Versuch schlug unglücklich aus:* A kisérlet nagyon balül ütött ki (Jók: EnyémT. I: 64). — *Ihr Versuch machte Fiasco:* Kisérletök fiaskót vallott (Egyetért. 12: 311). — *Einen Versuch anstellen:* Kisérletet tenni. — *Einen Versuch machen [mit etwas]:* [Vmit] próbára venni (Márton: Lat. 48). — *P. machte einen Versuch von günstigerem Erfolg od. der von günstigerem Erfolg begleitet war:* Kedvezőbb eredményü kisérletet tett P.

Versuchen. — *Das Äusserste versuchen:* A végső eszközhöz nyúlni. — *Er beschloss auch sein Glück zu versuchen:* Feltette magában, hogy ő bizony elmegy, szerencsét próbál (UngRevue VI: 484). — *Vergeblich würde er versuchen, in seinem Stile die von philologischen Autoritäten aufgestellten Regeln zu befolgen:* Hiába tenne kisérletet, hogy irályában a nyelvészi tekintélyek adta szabályokat kövesse(Ar: HátrPr. 297). — *Der Mann versuchte zwei- dreimal sich zu erheben:* Az ember fel akart állni kétszer-háromszor (Jók: EnyémT. I: 144). — *Versuchte Helden sind's durch lange Zeit:* Mindnyájan próba-edzett bajnokok (Szem: Zr. 1: 3). — *Sich*

versuchen: Kisérletet tenni. Megpróbálkozni.

Vertauschen. — *Die Herren vertauschen:* Gazdát cserélni.

Verteufeln. — *Sie müssen eine verteufelt schlechte Reise gehabt haben:* Átkozott útjok lehetett (Jók: ArEmb. I: 113). — *Ich muss eine verteufelt hübsche Figur abgegeben haben:* Átkozott szép figurám lehetett (Kovács: FarsKal. 7).

Vertheidigen. — *Er konnte nicht einmal das Schwert zücken, um sich zu vertheidigen:* Fegyvert sem vonhatott maga védelmére (Ar: MO. 3: 96).

Vertheilen. — *Mit vollen Händen vertheilt er seine Gaben:* Tele marokkal (bőkezűleg) osztja adományait.

Vertheidigung. — *Was führt er zu seiner Vertheidigung an?* Mit hoz fel mentségül v. védelmére?

Verthun. — *Sein Geld verthun:* Pénzének végére járni. A torkára hágni pénzének (Nyr. I: 457). — *Verdriesst es dich nicht, dass du einen halben Tag mit Gaffen verthan od. verbracht hast?* Nem restelled, hogy a fél napot elácsorogtad?

Vertiefen. — *Sich in Gedanken vertiefen:* Gondolatokba mélyedni. Elmélyedni gondolataiba. — *Der Kaiser scheint vertieft und sehr ergriffen, des Ungarn Kühnheit hat ihm schlecht behagt:* Gondok között a császár elmerült; az a merész rab megzavarta szívét (Szem: Zr. 3: 5). — *Er vertieft sich in menschenfreundliche Unternehmungen:* Emberbaráti, jótékonysági vállalatokba mélyed (Jók: ArEmb. III: 42).

Vertrag. — *Er verlangte von den Bürgen die Erfüllung des Vertrags:* Követelte szerződése beváltását a kezesektől (Jók: ArEmb. I: 129). — *Einen Vertrag lösen:* Kötést [szerződést] felbontani (NySz.). — *Ansonst erkläre ich unsern Vertrag für zerrissen:* Máskép‌ a kötött szert szálára kibontom (Ar: BH. 10: 47).

Vertragen. — *Die Augen können dieses Licht nicht vertragen:* A szem nem állja ki e fényt. — *Wenn einige sich vertragen haben:* Ha egynehányan egyezségre léptek.—*Sich mit jmd. gut vertragen:* Vkivel jól megférni. — *Es können nicht vertragen sich Etzel und Buda gut:* Etele és Buda együve nem férnek (Ar: BH. 7: 42). — *Sie vertragen sich wie Hund und Katze:* Úgy illenek össze, mint az eb s a macska (NySz.).

Vertrauen (ige). — *Er vertraut zu sehr a u f seine K r a f t:* Elbízza magát erejében. — *Vertraue mir und deinem treuen Volk:* Bennem remélj s hű néped fegyverében! (Szem: Zr. 1: 11). — *Deiner J u g e n d darf ich nicht allein vertraun, was Ungarns Wohl bestimmen könnte:* Rád, ifjúra még nem bízhatom hazám veszély közt forgó sorsait (Szem: Zr. 1: 11). — *Vertraut ich sonst, tollkühn verwegnen Muths mein höchstes G l ü c k dem Wechselspiel des Schicksals?* Miként lehetnék kába s vakmerő, koczkára tenni legfőbb kincseim? (Szem: Zr.).

Vertrauen (főnév).— *So kehrt denn sein Vertrauen allmälig auch zurück:* Igy lassan, melegebb bizalomra zsendül (Ar: BH. 7: 45). — *Den zu betrügen, der ihnen Vertrauen entgegenbrachte:* Csalni azt, ki bennök bizodalmat vetett (Vör: A katona). — *Haben Sie Vertrauen zu mir:* Legyen hozzám bizodalommal (Kárm: Fanni XIX.). — *Vertrauen hegen:* Bizakodni (Fin.). — *Jmdm sein ganzes Vertrauen schenken:* Teljes bizalommal lenni vkihez. Vkit teljes bizalmával megtisztelni. — *Jmdm etwas im Vertrauen sagen:* Vmi titkot (rá)bízni vkire. — *Im Vertrauen gesagt!* Köztünk legyen mondva! Szó köztünk maradjon!

Vertraut. — *Mit jmd. a u f vertrautem F u s s e l e b e n od. s t e h e n:* Vkivel bizalmas barátságban v. bizalmas viszonyban lenni. — *Die m i t den Schrecknissen schon vertraut s i n d:* Kik a borzasztóval már megbarátkoztak (Jók: ArEmb. I: 24). — *Er ist mit den G e f a h r e n vertraut:* Már sok veszélyt kiállott. — *Mit etwas vertraut m a c h e n:* Beavatni vmibe. — *Mensch und Vieh hat sich schon vertraut gemacht mit dem Grollen des Eises:* Itt már ember és állat megbarátkozott a jég haragos perlekedésével (Jók: ArEmb. V: 72).

Vertreiben. — *Von Haus und Hof vertreiben:* Földönfutóvá tenni (Fin.). Bujdosóba kergetni vkit (NySz.). — *Sag' ihm, das Lügen will ich ihm vertreiben, er freue sich auf meinen Kaiserzorn:* Mondd neki, hogy hazudni megtanítom, bosszúm epéje még torkára forr (Szem: Zr. 4: 1). — *Sich die Zeit mit etwas vertreiben:* Az idejét eltölteni vmivel.

Vertreten. — *Deutsche Knechte ver-*

treten uns den Weg: Utunk elállják a német rabok (Szem: Zr. I: 4). — *Fruzsinka liess sich durch einen Advokaten vertreten:* Fruzsinka fiskálist vallott s az által reprezentáltatta magát (Jók: RRáby I: 240).

Vertrieb. — *Es ist an einem Orte ein grosser od. reger Vertrieb:* Vmely helységben élénk a kereskedés.

Vertrinken. — *Er vertrank sogar seinen Adelsbrief:* Nemeslevelét is beitta (Dug: Pb. II: 182). — *Die Sorgen im Wein vertrinken:* Borba ölni a búját.

Vertuschen. — *Es ist die Sache deiner guten Freunde, dies zu vertuschen:* Azt elsimítani a jó barátok dolga (Jók: Ar. Emb. II: 31).

Verunglücken. — *Er verunglückte zwei Meilen von hier mit seinem Wagen:* Két órányira innen baj érte szekerét (Kaz: BarnhM. 2: 2).

Verursachen. — *Jemandem Sorgen verursachen:* Vkinek gondot adni (NySz.). — *Die Landstreicher haben grossen Schaden verursacht:* Nagy kár esett a csavargók miatt (NySz.).

Verurtheilen. — *Man verurtheilte ihn zum Tode:* Halálra itélték. Halálra kárhoztatták (NySz.). — *Diese Hexe hat unser Komitat zum Feuertod verurtheilt:* Ezen boszorkányt megyénk törvényszéke máglyára itélte (Szigl: Rózsa 112).

Verwahren. — *Etwas gegen Feuer verwahren:* Vmit tűztől óvni, tűz ellen biztosítani. — *Einem etwas zu verwahren geben:* Vmit vkinek őrizetére bízni.

Verwahrung. — *Verwahrung einlegen:* Óvást emelni v. tenni. — *Der Schlüssel ist gar nicht bei ihm in Verwahrung:* Nem is áll nála a kulcs (Jók: A fekete sereg).

Verwalten. — *Sein Amt verwalten:* Hivatalában eljárni. Hivatalt ellátni.

Verwandeln. — *Eine Stadt in einen Steinhaufen verwandeln:* Egész várost romba dönteni. — *Sie verwandelten die ideale Schönheit in ein abschreckendes Zerrbild:* Fenyegető torzképpé ferdítik az eszményi szépet (Jók: ArEmb. II: 177).

Verwandt. — *Er ist in gerader Linie mit ihm verwandt:* Egyenes ágon rokonságban van vele. — *Mit dem Sie durch Ihre Mutter verwandt sind:* Ki önhöz anyjáról rokon (Jók: ArEmb. I: 174). — *Ein Verwandter von der Mutter her:* Rokon v. atyafi az anyai ágrúl (Vers 236). — *Der Genesene steht da unter freiem Himmel, ohne Verwandte, ohne Obdach, ohne Kleidung:* A felgyógyult [kit a kórházból kibocsátanak] ott áll rokontalan, hajléktalan, öltözetlen a hideg ég alatt (Jókai, PHirlap 1891: III/22).

Verwechseln. — *Verwechselte sie das Gefühl der Liebe mit dem der Dankbarkeit?* Összetévesztette-e a szerelmet a háláérzettel (Jók: ArEmb. III: 99).

Verwegen. — *Von der frischen Schlacht erhitzt, und durch den Sieg verwegen:* Forrván még a friss ütközettül és a győzedelemmel [győzelmében] szilajkodván (Vers. 181).

Verwehen. — *Der Weg ist vom Schnee verweht:* Befujta az utat a hó (Népdal).

Verwehren. — *Die feindlichen Plänkler retirieren in das Dorf, in dessen Hauptgasse ein mächtiger Verhau den Eingang verwehrt:* Az ellen csatárai bemenekülnek a faluba, melynek főutczáján egy nagy torlasz állja el a bejáratot (Jók: EnyémT. II: 11).

Verweichlicht: Konty alá való (férfi, NySz.).

Verweigern. — *Ich hab's mit Kraft dem Schicksal abgetrotzt, was es dem bittenden verweigern wollte:* Mindent erőm hatalma víva ki, kértemnek a mit Allah megtagadt (Szem: Zr. 1: 2).

Verweilen. — *Hier ist gut zu verweilen!* Itt jó lenni! Itt örömest marad az ember. — *Lang möcht er da verweilen, es ist dies sein Begehr:* Idejét vesztegli maga önként abban (Ar: BH. 12: 3).

Verweis. — *Jmdm einen kleinen Verweis geben:* Vkit kissé megpirongatni, megfeddeni. — *Einem Verweis entgehen:* Kikerülni a pirongatást.

Verweisen. — *Jmd. des Landes verweisen:* Számkivetni. Kiutasítani az országból. — *Jmd. zur Ordnung verweisen od. rufen:* Rendre utasítani.

Verwenden. — *Fleiss auf etwas verwenden:* Rajta lenni, igyekezni. — *Zeit und Mühe sind unnütz verwendet:* Az időt s a fáradságot hiába vesztegettük. Idő és fáradság kárba veszett. — *Ich kann meine Zeit auf etwas Nützlicheres verwenden:* Hasznosabbra fordíthatom időmet. — *Ich habe es auf Investitionen verwendet:* Én azt beruházásokra fordítottam (Jók: ArEmb. III:

164). — *Keinen Heller auf jmd. verwenden:* Vkire egy krajczárt sem vesztegetni. — *Er lässt ihn die Dorfschule durchmachen und verwendet ihn dann auf seinen Gütern:* Kijáratja vele a falusi iskolát, azután használni fogja jószágai mellé (Baksay: GyÖ. II: 42).

Verwickeln. — *Einen ins Netz verwickeln:* Hálóba ejteni (NySz.) v. keríteni. — *Der rohe Mensch hat sich ins eigene Netz verwickelt:* A goromba ember a maga hálójába akadt (NySz.). — *Tollkühn wär's, in deutsche Kämpfe jetzt sich zu verwickeln:* Káros merészség volna most, barátim, a németekkel harczba szállani (Szem: Zr. 4: 7). — *Es hatte den Anschein, als hätt' ich mich in einen Mädchenraub verwickelt:* Épen úgy tetszett, mintha én leányrablásba elegyedtem volna (Kovács: FarsKal. 80).

Verwirken. — *Er hat das Leben verwirkt:* Életét eljátszotta.

Verwirklichen. — *Der alte E. fürchtete, sein entarteter Sohn könnte die Drohungen verwirklichen, weshalb er denselben bei Gericht anzeigte* (PL. 1891. IV/18): Az atya attól való féltében, hogy elvetemült fia fenyegetését be is váltja, zsarolás czímén feljelentést tett ellene (Nemzet, 1891. IV/18). — *Seine Lieblingsidee hat sich glänzend verwirklicht:* Kedvencz [kedvelt, kedves] eszméje fényesen valósult meg (Jók: ArEmb. V: 50). — *Kaum hat sich ihr Vorsatz verwirklicht:* Alig ölt testet szándékuk... (PhilKözl. XIV: 821).

Verwirklichung. — *Die Verwirklichung dieser Absicht:* E szándéknak valóra váltása (PhilolKözl. XVI. 454).

Verwirren. — *Der Kopf ist mir ganz verwirrt:* A fejem egészen meg van zavarodva.

Verwirrung. — *Eine heillose Verwirrung:* Iszonyú zavar (Fin.). — *Die grösste Verwirrung anrichten:* A legnagyobb rendetlenséget idézni elő (Jók: ErdAr. I: 98). — *Er brachte das Türkenheer auf allen Punkten in Verwirrung:* Zavarba hozta a török sereget minden ponton (Jók: ErdAr. III: 18).

Verwischen. — *Etwas aus dem Gedächtnis verwischen:* Vmit emlékezetéből kitörölni. — *Die Schriftzüge waren vom Wasser ganz verwischt:* Lemosott azokról minden írást a víz (Jók: ArEmb. V: 150).

Verwöhnen. — *Ein verwöhntes Kind:* Kedvére eresztett gyermek (Nyr. XVIII: 52). Elkényeztetett gyermek.

Verworren. — *Ein verworrener Begriff:* Zavaros fogalom v. fölfogás. — *Eine verworrene Rede:* Kusza beszéd.

Verwunden. — *Jmd. bis auf's Blut verwunden:* Vkit vérig sérteni. — *Innocenz' Gemüth ward durch diese Thatsache tief verwundet:* Incze kedélyén [lelkén] nagy sebet ütött ez a tény (Jók: EnyémT. III: 130). — *Ich bin verwundet worden:* Seb esett rajtam. — *Wer liebt, wird verwundet:* A ki szeret, sebbe esik (Kovács: Közm. 101). — *Verwundet werden:* Sebbe esni (NySz.); sebet venni (uo.) v. kapni; megsebesülni.

Verwundern, sich. — *Ich verwundere mich:* Csudálkozom. Elámulok. Elfog az álmélkodás v. a csudálkozás (Vers. 187). — *Er verwundert sich über etwas:* Vmit csudára vesz (NySz.). — *Die weisen Richter schauten sich verwundert an ob solcher Klage od. als sie diese Klage hörten:* Összenéz a bölcs törvényszék hallatára ily panasznak (Ar: Ágnes aszszony).

Verwunderung. — *Unter den Jägern begann sich ein Murmeln der Verwunderung und der Ungläubigkeit bemerklich zu machen:* A vadászok közt a csodálkozás és hitetlenség zúgása kezde terjedezni (Jók: ErdAr. I: 13). — *Sein ganzes Wesen löste sich in Verwunderung auf:* Egész lénye csudálatba oszla fel (KisfK: VígBesz. 19). — *Wer sollte den Mühlstein auf dem Arme schwingen zur Verwunderung der Müllergesellen?* A malomkövet ki öltené karjára molnárlegényeknek álmélkodására? (Ar: Toldi III.).

Verwünschung. — *Verwünschungen ausstossen:* Átokra kifakadni (NySz.). — *Er stösst Verwünschungen gegen den Himmel aus:* Szitkot hány az égre (NySz.). — *Es regnete Verwünschungen:* Járták a káromlások (Pet: JánosV.). — *In Verwünschungen ausbrechen:* Szitokra fakadni.

Verwüsten. — *Der Hagelschlag wird unsere Felder verwüsten:* A határt elveri a jégeső (Jók: ArEmb. I: 166). — *Mit Feuer und Schwert verwüsten:* Tűzzel-vassal pusztítani.

Verzagen. — *Vollends verzagen. Den Muth sinken lassen:* Magát nekiereszteni (NySz.). Magát elhagyni. Elcsüggedni.

Verzechen. — *Er hat all sein Geld verzecht:* Mindenét felpoharazta (Dug: Pb. II. 191).

Verzehren. — *Er verzehrte sein bescheidenes Nachtmahl:* Elköltötte szerény vacsoráját. — *Im Innern aber verzehrt ihn die Galle:* A méreg eszi belül (Jók: ErdAr. I: 120). — *Von Hunger und Sorgen verzehrt werden:* Megemésztődni az éhség és gond miatt (Márton: Lat. 40).

Verzeihung. — *Jmdm Verzeihung angedeihen lassen:* Megbocsátani vkinek. — *Ich werde ihm das Buch solange nicht zurückgeben, bis er mich um Verzeihung bittet:* Addig nem adom neki vissza a könyvet, míg bocsánatot nem kér tőlem.

Verzerren. — *Sein Gesicht verzerrt sich:* Kikel a képéből. — *Da hatte der Feenkopf sich plötzlich zu einem Medusenhaupt verzerrt:* Erre a tündérarcz egyszerre Meduzafővé torzult el (Jók: ArEmb. IV: 116).

Verzichten. — *Auf sein Recht verzichten:* Elállni jogától.

Verziehen. — *Das Gesicht verziehen:* Arczát fintorítani. Száját félrehúzni. — *Er verzog den Mund:* Félrevonta ajkát (Ar: Aristoph. I: 284). — *Sein Gesicht verzog sich und nahm eine furchtbar saure Miene an, als er dies hörte:* Arcza roppant savanyúra ferdült erre a szóra (Mikszáth, PHirlap 1886. 180). — *Das Gewitter verzieht sich:* A zivatar elmulik v. elvonul. — *Verziehe noch ein wenig!* Maradj még egy kevéssé!

Verzug. — *Es ist Gefahr im Verzug:* Késedelem veszedelem (Erd.). — *Es war Gefahr im Verzug:* Körmére égett a gyertya (NySz.).

Verzweifeln. — *Alle Arzte verzweifeln an seinem Aufkommen:* Minden orvos lemondott arról a reményről, hogy ő még felépül.

Verzweiflung. — *Die Verzweiflung führte ihn an den Rande des Grabes:* A kétségbeesés a sír partjára vitte (Jók: Ar. Emb. V: 168).— *Er fiel in Verzweiflung:* Kétségbe esett. — *Es bringt einen zur Verzweiflung:* Kétségbe ejt (NySz.). — *Unsrer Sünden Last flösst uns Schrecken ein und bringt uns zur Verzweiflung:* Bűneink terhe rettegtet és csaknem kétségbe juttat (NySz.).

Verzweigen. — *Die Karpaten verzweigen sich nach vielen Richtungen:* A Kárpátok sokfelé elágaznak.

Vesperglocke. — *Es läutet die Vesperglocke:* Megszólal a vecsernyére hívó harang (Beöthy: SzépprElb. I: 15).

Vettel. — *Eine alte Vettel, ein Gräuel anzuschauen:* Vén bocskor, a kire köpedelem még csak ránézni is (Nyr. I: 458).

Vieh. — *Das arme Vieh!* Szegény pára!

Viel. — *Mit vielen Genossen:* Sokad magával (Nyr. VI: 353). — *Auch könnten wir sehr viele Stellen namhaft machen, wo er die Verszeilen durcheinanderwirft:* Az is sokra menne, ha kiirnók, hol a verssorokat összeforgatja (Ar: HátrPr. 272). — *Was bedarf es vieler Worte?* Mi szükség itt bővebb fejtegetésre. — *Er weiss nicht, wie viel er hat:* Maga se tudja számát [a pénzinek] (Kaz: Barnh. Minna 3: 5). — *Er versteht sehr viel:* Sok mindenhez ért. — *Ich will nur so viel sagen:* Csak annyit mondok. — *So viel ich weiss:* A mennyire én tudom. — *So viel ich verstehe:* A mennyire én értek hozzá. — *Mehr als zuviel:* Több a soknál. — *Es fehlte nicht viel, dass...:* Kicsi híjja volt, hogy... — *Es fehlte nicht viel, so hätte er die Krone erlangt:* Kevésbe állott, hogy el nem kapta a koronát (Fal. 768). — *Das war zu viel!* Ez már elviselhetetlen volt; ezt tovább nem lehetett tűrni! — *Das ist schon zu viel. Was zu viel ist, ist zu viel:* Ez már több a soknál. Ez már a soknál is több. A mi sok, az sok (Faludi NySz.). — *Zu viel ist ungesund:* A jóból megárt a sok. A kevés nem árt, a sok nem használ (Dug: Pb. I: 82). (De a kínáló azt mondja: Kevés nem elég, sok nem árt. Nyr. I: 326). — *Endlich wurde Berend der Lärm zu viel:* Végre a lármát megsokalta Berend (Jók: FGyém. III: 65). — *Er fragt nicht viel darnach:* Nem igen gondol vele. — *Sich aus einer Speise viel machen:* Vmi ételre nagyon vágyakozni v. esengeni. — *Sie wissen ganz wohl, dass er nur ein Bauer ist, aus dem man sich nicht sonderlich viel zu machen braucht:* Tudják, hogy az csak paraszt, a kivel paczkázni lehet (Jók: RRáby I: 77). — *Was soll ich viel sagen?* Mit szaporítsam a szót? — *Viel-geliebt:* Legkedvesebb, igen kedves. — *Behüte dich Gott, viel-lieber Mann:* Istennek

ajánllak, szerelmes uram (Thaly: VÉ. I: 240).—*Noch ein Wort über die v i e l g e s c h m ä h t e Untreue der Weiber:* Még egy szót [akarok szólani] a nőknek sokszor gyalázott hűtlenségéről.

Vielseitig. — *Diese Meinung wird vielseitig angefochten:* Sokfelől kikelnek e nézet ellen. Sokfelől vitatják ezt a nézetet. — *Über die Verordnung wird vielseitig geklagt:* A rendelet ellen sok a panasz.

Vier. — *Unter vier Augen:* Négy szem közt.

Viertel. — *Viertel-Magnat:* Buga mágnás (Erd.). Fertály mágnás.

Visier. — *Er hat vielleicht ein Gelübde abgelegt, mit geschlossenem Visier zu kämpfen:* Hátha fogadása tartja, hogy lebocsátott vérttel küzdjön (Szigligeti: Rózsa 80).

Vogel. — *Es ist ein böser Vogel, der in sein eigen Nest hofiert:* Nem tiszta madár az, ki fészkét rútítja (Erd.). Rút madár, mely fészkébe gazol (Nyr. I. 130). — *Ein l o s e r Vogel:* Csintalan kópé. — *Ein s a u b e r e r Vogel:* Jó madár. — *Den Vogel kennt man am Gesange:* Madarat szólásán, fazekat kongásán (Erd.). A madarat szólásán ismerik meg (NySz.). Madarat tolláról, ökröt szarváról, embert szaváról (Nép, Heves m.). — *Jeder Vogel singt, wie ihm der Schnabel gewachsen ist:* Úgy szól madár, mint szája áll. (Erd.) — *Man wirft nicht mit Prügel unter die Vögel, wenn man sie fangen will:* Nem pengeti az íját a ki madarat akar lőni (Kisviczai 365). — *Wo nicht einmal ein Vogel zu sehen ist:* A hol még a madár se jár (Népmesékben). — *Von Zweig zu Zweig der Vogel z i e h t: Es zieht von Mund zu Mund das Lied:* Száll a madár ágrúl-ágra, száll az ének szájrúl-szájra (Ar: BH. 6: 1).

Vöglein. — *Kleine Vöglein, kleine Nestlein:* Kicsi madárnak kicsi fészke (Erd.). — *So wie vom Rosenstrauche auffliegt das Vögelein:* Mint rózsabokorbúl riad a madárka (Ar: BH. 7: 53).

Voll. — *Die Arbeit i s t i n vollem G a n g e:* Javában foly a munka. Divatjában vagyon a munka (fervet opus, Kovács: Közm. 73). — *Die Heerfahrt war in vollem Gange:* A hadrakészülés már javában folyt. A hadjárat már teljes indulóban volt. — *Der Duft, den der Wind m i t vollen H ä n d e n ausstreut, als ob es herrnloses Gut wäre:* Az illat, a melyet tele marokkal szór szét a szellő, akár csak egy gazdátlan kincset (Bársony I. PHirl. 1889. III/31). — *Ein volles J a h r:* Egy álló esztendeig. — *A u s voller K e h l e:* Tele torokkal. — *Er schrie also noch einmal aus voller Kehle und mit aller Kraft, die ihm nur zu Gebote stand:* Elkezdi hát torkaszakadtából, a mint csak telt tőle (UngRevue VI: 694). — *Jmd. m i t vollem M u n d e loben:* Vkit nagyon feldicsérni. — *Ich habe alle H ä n d e voll zu thun:* Sok a dolgom. El vagyok halmozva dologgal. — *Da klatschte Buda's Frau voll F r e u d e n in die Hand:* Tapsolt az örömtől Buda felesége (Ar: BH. 5: 31). — *Ein L ö f f e l voll Salz:* Egy kanál só. — *Ein gehäufterLöffelvoll:* Egy tetézett kanállal. — *Sie haben das M a u l voll:* Szájuk tele van.—*Der M o n d war schon sehr oft voll geworden:* Már sokszor telt a hold (Pet: János V.).— *S i c h voll e s s e n (fressen):* Nyakig, torkig jóllakni. — *Sich voll fressen und voll saufen:* Étellel és itallal töltözni. Megzabálni magát. — *Mein H e r z i s t z u m B r e c h e n voll:* Fáj a szívem, fáj a megszakadásig (Népdal). — *Das Weib ist so närrisch gut, dass es selbst dann trösten kann, wenn das eigene Herz zum Brechen voll ist:* Az asszony olyan jó bolond, hogy tud vigasztalni, ha szakadóban van is szíve (Baksay: GyÖ. II. 82). — *G a n z voll:* Telides teli. Teledes tele (Nyr. VII. 169). — *Ein Korb, b i s z u m R a n d e voll mit eisernen Nägeln:* Egy szakajtó, teliden tele vasszögekkel (Mikszáth: Kavicsok).

Vollauf. — *Alles vollauf haben:* Bővelkedni; untig elég értékkel [vagyonnal] bírni (Vers. 16). — *An dem kleinen Nutzen, den es ihm brachte, hatte er auch vollauf genug:* A mi kevés haszna származott, az neki untig elég is volt (Jók: FehérR. 22).

Vollbringen. — *Der vollbringt's in einem Nu:* Az végbeviszi (véghezviszi) egy percz alatt (Nyr. IX: 136).

Vollenden. — *Er hat vollendet:* Meghalt, bevégzé életét. — *Nachdem das Werk vollendet war:* Mikor a munka már el volt végezve. Mikor a mű már készen volt.

Vollkommen. — *Er ist vollkommen frei vom Schmutze des Lasters:* A bűnök-

nek szemetétől teljességgel szabados (NySz).

Vollkommenheit. — *Diese stumme Sprache haben die von einander getrennten Uferbevölkerungen zu einer grossen Vollkommenheit gebracht:* A néma nyelvet a két egymástól különzárt part népei nagy tökélyre [tökéletességre] vittek (Jók: ArEmb. I: 58).

Vollständig. — *Etwas vollständig machen:* Vmit kiegészíteni.

Vollziehen. — *Nur dort ist das Gesetz von Bestand, wo arm und reich sich bemüht es zu vollziehen:* Csak ott állandó a törvény, hol szegény, boldog annak sikerén fáradoz (KisfK: VígBesz. 149). — *Es vollzieht sich ein grosser Wechsel:* Nagy változás megy végbe.

Von. — *Von Jugend auf:* Ifju korától fogva. — *Von Zeit zu Zeit:* Időről-időre. — *Diese Tracht ist von da an allgemeine Mode (geworden):* Ez a viselet ettől kezdve elfogadott divattá lett. — *Von nun an:* Mostantól kezdve. Innentúl. Ezentúl. — *Peter hatte von seinem Matrosenleben her einige Kenntnisse in der französischen Sprache:* Péter a francziához is sejtett valamit hajdani matrózéletéből (Jók: FGyém. I: 113).— *Von seinem Vermögen geben:* A magáéból adni. — *Ein Mann von Ansehen:* Tekintélyes férfiu. — *Ein Mann von aufgewecktem Geiste:* Élénk szellemű ember. Nyilt eszű ember. — *Klein von Person:* Alacsony termetű. — *Sein Geizhals von Vater:* Zsugori apja. — *Jedermann einen schönen Gruss bietend, nicht so, wie jene Tölpel von Stadtkindern:* Köszönve nagyot (nem úgy, mint azok a butú városi gyerekek) minden embernek (Baksay: GyO. II: 211).

Vonnöthen. — *Wir haben es vonnöthen:* Szükségünk van rá. Rászorultunk.

Vonstatten. — *Die Sache gieng prächtig vonstatten:* Pompásan ment a dolog (Ar: HátrPr. 208).

Vor. — *Vor jmd. fliehen:* Vki elől menekülni. — *Es kommt etwas vor jmds. Ohren:* Vkinek fülébe v. tudomására jut vmi. — *Jmd vor den Andern lieben:* Vkit másoknál jobban szeretni. — *Vor Freude Thränen weinen:* Örömében sirni. Örömkönnyeket hullatni. — *Vor Liebe glühen:* Szerelemtől égni, égőn szeretni. — *Vor'm Jahr:* Tavaly. — *Vor zwei Jahren:* Harmadéve; tavaly előtt (Nyr. VIII: 560). — *Meine Gedichte waren vor zwei Jahren druckfertig:* Verseim két évvel ezelőtt sajtó alá is készek voltak (Ungvárn. TóthL: Vers. 199). — *Vor alten Zeiten:* Hajdanában.

Voran. — *Nur langsam voran:* Csak csínján a dolognak! (Nyr. VII. 275).

Vorangehen. — *Geh' hurtig voran!* Gyorsan előre! Előre szaporán! — *Der Ruf der Grausamkeit war ihm vorangegangen:* Megelőzte borzalmas híre v. kegyetlensége híre!

Voraussehen. — *Es wird sie auch niemand heilen können, das hab' ich vorausgesehen (das war vorauszusehen):* Nem is gyógyítja meg senki, elláttam azt (Arany: Jóka ö.).

Vorbedeutung. — *Ich sehe das als Vorbedeutung an:* Én ezt előjelnek tekintem.

Vorbehalt. — *Jemandem nur mit Vorbehalt Glauben schenken:* Kötve hinni vkinek. Kötve higy komádnak (NySz.).

Vorbehalten. — *Dir habe ich eine andere Todesart vorbehalten:* Más halált tartottam fenn a számodra (Jók: ArEmb. V: 134). — *Es ist od. bleibt jmdm etwas vorbehalten:* Vkire vár vmi.

Vorbei. — *Ich musste an seinem Hause vorbei:* El kellett mennem háza előtt. — *Es ist vorbei!* Vége van! — *Was vorbei ist, ist vorbei:* A mi egyszer elmúlt, annak vége van már. A mi volt, az elmúlt. — *Das ist dem Bauern gerade so, als wenn sich ein civilisierter Mensch einen Zahn ziehen lässt; sobald die Geschichte vorbei ist, wird ihm leichter um's Herz, als zuvor:* Csak olyan az a parasztnak, mint mikor civilizált ember fogat huzat; megkönnyebbül, ha átesett rajta (Jók: RRáby II: 283).

Vorbeigehen. — *Er begnügt sich, um sie zu studieren, nicht damit, sie im Vorbeigehen zu beobachten* (Brandes: Lit. des neunz. Jahrh. V: 196): A végből, hogy őt tanulmányozza, nem elégszik meg avval, hogy csak felszinesen (v. futólag) figyelné meg.

Vorbeikommen. — *Dann machen wir uns auf den Weg. Im Fahren kommen wir an der Verwaltungswohnung vorbei:* Azután útra kelünk. A tiszti lakot útba ejtjük (Jók: FGyém. II: 88).

Vorbereiten. — *Eine Sache gut vorbereiten:* Jól vetni meg ágyát vminek (NySz). — *Es ist ein Leichtes auszuführen, was ein anderer tüchtig vorbereitet hat (od. wozu ein anderer einen festen Grund gelegt):* Könnyű azt végbevinni, melynek más jól megvetette az ágyát (Dug: Pb. II: 89). — *Unsere Jugend bereitete sich mit edlem und ausdauerndem Eifer für die schriftstellerische Laufbahn vor:* Ifjaink nemes hévvel, kitartó buzgalommal készültek az írói pályára (Ar: Hátr. Pr. 302). — *Das Weissen im Herbste, womit sich gute Hausfrauen für den Winter vorbereiten, ist nicht umsonst erfunden:* Az őszi meszelés, melylyel a tél elé készülnek a jó gazdasszonyok, nem hiába van feltalálva (BpHirl. 1886. 261. vezérczikk).

Vorbereitung. — *Zum Empfange Ibsen's, der einige Tage hier bleibt, treffen die schriftstellerischen und künstlerischen Kreise gemeinsame Vorbereitungen:* Ibsennek, ki néhány napig itt marad, fogadására az írói és művészi körök közös előkészületeket tesznek.

Vorbeugen. — *Auf welche Weise könnte der Gefahr vorgebeugt werden?* Mi módon lehetne a veszélynek elejét venni? (Jók: ErdAr. III: 71). — *Übler Nachrede vorbeugen* (Schopenh: Gracian 86. maxim.): A gonosz nyelveknek elejét kell venni (Fal.). — *Beim Kontraktschluss werden wir schon dafür sorgen, einer Präemption vorzubeugen:* A contractus-csinálásnál majd gondoskodjunk róla, hogy a præemptiónak útjait vágjuk (Jók: RRáby I: 86). — *Einem Übel vorbeugen:* Vmi bajnak elejét venni. Vmi bajt megelőzni (TanárKözl. XVIII. 582).

Vorbewusst: l. *Verändern!*

Vorbildlich. — *Es möge vorbildlich sein:* Szolgáljon követendő például.

Vorbringen. — *Etwas vorbringen:* Vmit felhozni; vmivel előhozakodni; szóba hozni vmit; szóvá tenni vmit. — *Wir brachten eins und das andere vor:* Fölhozakodtunk egyről-másról(Nyr. VIII: 518).

Vorderst. — *Man stellte ihn in die vorderste Reihe unserer Erzähler:* Elsőrangu elbeszélőink sorába (v. közé) számítják.

Vordrängen. — *Sich einem vordrängen:* Vkinek elébe tolakodni.

Vorfahren. — *Der Wagen fährt vor:* A kocsi előáll.

Vorfallen. — *Was ist denn vorgefallen?* Mi történt? — *Es fiel nichts besonders Merkwürdiges vor:* Semmi különös se történt.

Vorführen. — *Ich will das junge Ungarn, wie es vor 25 Jahren war, vorführen, so wie mir die Bilder der einzelnen Gestalten vorschweben:* Hadd mutassam be fiatal Magyarországot, a hogy az egyes alakok 25 év előtti képei előttem révedeznek (Jókai: Eletemből 207).

Vorgehen. — *Sie können antworten, sie wissen, was in ihrem Herzen vorgeht:* Felelhet; mert mi forog szívében, azt csak tudja (Kaz: BarnhM. 2: 9).—*Bei der Übergabe der letztern wird schon behutsamer vorgegangen:* Azoknak az átadása már aztán nagyobb elővigyázattal jár (Jók: ArEmb. I: 63). — V. ö, *Veränderung.*

Vorgeplant. — *Es ist wohl kein Leser mehr im Zweifel darüber, dass die ganze Fluchtgeschichte vom Anfang bis hieher eine vorgeplante Comödie war:* Hát biz azt senki sem hiszi, hogy az egész szöktetési história nem elejétől végig kicsinált komédia volt (Jók: RRáby II: 166).

Vorgerückt. — *Das Jahr war schon ziemlich vorgerückt:* Egy kicsit későre járt akkor az esztendő (Bársony I: Palacsintaország II.).

Vorgreifen.— *Jmdm in seinem Rechte vorgreifen:* Vkit jogában sérteni. Vkinek jogát megsérteni.

Vorhaben (ige). — *Er frägt ihn, wer er sei und was er vorhabe:* Kérdezi, hogy kicsoda és mi járatban van. — *Na, ich habe auch so etwas vor, so wollen wir also miteinander gehen:* No, én is olyanféle járatban vagyok, gyerünk hát együtt (UngRevue VII: 692).

Vorhaben (főnév). — *Sie ersticken dein Vorhaben od. deinen Vorsatz im Keime:* Szándékodat még csirájában megfojtják (NySz). — *Ich lass mich in meinem Vorhaben nicht irre machen:* Nem hagyok alább szándékomban(NySz.). — *Ich lass mich von meinem Vorhaben nicht abbringen:* Le [el] nem állok szándékomtól (NySz.). — *Einen von seinem Vorhaben abziehen:* Vkit szándékáról lebeszélni (leverni). — *Er konnte ihn von seinem Vorhaben (Vorsatz) nicht abbringen:* Nem tudta leverni szándékáról (Nyr. I: 456). — *Einen von*

seinem Vorhaben abziehen: Vkit feltett szándékáról levenni v. leverni. Vkit feltett szándékától eltéríteni, tervétől elvonni. — *Man hat ihn auf keine Art dahin bringen können, dass er von seinem Vorhaben abstehe:* Semmikép rá nem bírhatták (v. vehették), hogy szándékától elálljon (Vers. 34). — *Kaum war Mathias Ráby nach Sz.-Endre zurückgekehrt, als er auch schon wahrnahm, dass alle Welt von seinem Vorhaben unterrichtet sei:* Ráby Mátyás alig érkezett haza Szent-Endrére, rögtön tapasztalá, hogy már ott minden ember tudja, hogy ő mi járatban van itten (Jók: RRáby I: 129). — *Ich theilte ihnen mein Vorhaben mit und konnte ganz gut mit ihnen auskommen:* Elmondtam járómat és boldogultam velök (Ar: Hátr. Pr. 208).

Vorhalten. — *Ich werde selbst derjenige sein, der ihnen in offener Rede in der Generalcongregation ihr Sünderregister vorhalten wird:* Vétkeiket nyiltszóval a generális congregatio színe előtt szemeikre [szemükre] fogom hányni (Jók: RRáby I: 110).

Vorhanden. — *Es ist nicht vorhanden, und es ist auch kein Bedürfnis danach vorhanden:* Se híre, se helye, se kellete (NySz.). — *Auch hier ist Gefahr vorhanden:* Itt is veszedelem forog fenn. — *Diese Gleichgiltigkeit war immer vorhanden:* E közönyösség mindig megvolt (nem: létezett, Antib.). — *Es ist kein Grund vorhanden:* Nincs semmi ok arra, hogy... — *Es ist ein Überschuss vorhanden:* Felesleg van.

Vorhang. — *Den Vorhang zurückziehen:* Félrehúzni a kárpitot vagy függönyt. — *Die Vorhänge zuziehen:* A függönyt összehúzni.

Vorkehrung. — *Die klugen Vorkehrungen, durch die du deinen Sohn geborgen:* Azon okos rendeléseid, melyekkel fiadat szem-láb elől bölcsen elrejthetted (Dug: Szer. I: 339). — *Vorkehrungen zu etwas treffen:* Vmire készülődni. Előkészületeket tenni vmire. — *Vorkehrungen treffen gegen die Einschleppung der Viehseuche:* Rendszabályokat alkalmazni a marhavész behurczolása ellen. — *Alle Vorkehrungen werden dazu getroffen:* Minden készülődés arra szolgál.

Vorkommen. — *Es kommt der Fall vor:* Előadja magát az az eset. — *Vorkommenden Falles:* Alkalom adtával, alkalom adtán, szükség esetén. — *Für den vorkommenden Fall:* Szükség esetére. Adódó alkalomra. — *Es kam vor, dass ich ihn ein ganzes Jahr nicht sah:* Megvolt bizony, hogy egy esztendeig se láttam (Nyr. XII: 507). — *So etwas ist mir noch nicht vorgekommen:* Ilyesmi még soha se esett meg velem. — *Es ist davon nie ein Wort vorgekommen:* Soha egy szóval sem említették meg. — *Es ist nicht so schwer, als es Einem von fern, von weitem (besehen) vorkommen mag:* Nem oly nehéz, mint a milyennek messziről látszik. — *Es kommt mir im Schlafe vor, als flöge ich über den Wolken:* Álmomban mintha a felhők közt repülnék. — *Es kam ihm vor, als träumte er:* Úgy tetszett neki, mintha álmodnék (nem: úgy jött neki, mint Jókai írja, Antib.). — *Ich komme mir wie ein Verwiesener vor:* Úgy érzem magamat, mintha számûzve volnék. — *Man kommt leicht bei ihm vor:* Könnyen hozzá lehet jutni.

Vorlaut. — *Nicht so vorlaut!* Lassan páter a köröszttel (Nyr. XII: 378).

Vorlegen. — *Einem eine Frage vorlegen:* Vkinek vmi kérdést feladni v. eléje terjeszteni.

Vorliebe. — *Vorliebe für od. zu etwas haben:* Vmit különös szeretettel művelni.

Vornehm. — *Sie schmeicheln sich in die vornehmen Häuser ein:* Bészínlik magokat az úri házakba (Faludi). — *Sie thun sehr vornehm:* Nagyon uraskodnak. Nagy az urhatnámság bennük. Igen nagyzók.

Vornehmen. — *Er beeilte sich, die Radicalcur vorzunehmen:* Sietett a gyökeres orvoslással (Jók: FGyém. II: 31). — *Eine Reise vornehmen:* Utazásra indulni. — *Auf einmal nahm sich jeder Ungar vor, von nun an ein guter Ungar zu sein:* Egyszerre feltette magában minden magyar ember, hogy ő ezentúl magyar lesz (Jók: FGyém. II: 124). — *Ich habe mir fest vorgenommen:* Feltettem magamban erősen. — V. ö. *Veränderung.*

Vorrang. — *Der dramatischen Poesie gebe ich den Vorrang (Vorzug) vor der epischen:* A drámai költést nagyobbra becsülöm (többre tartom) az eposzinál.

Vorrücken. — *Das Werk rückte rasch vor:* Gyorsan haladt a munka. — *Die Zeit war schon ziemlich vorgerückt:* Az idő már jócskán előrehaladt v. elhaladt.

— *Einem etwas vorrücken od. vorwerfen:* Szemére hányni vkinek vmit (NySz.).

Vorsatz. — *Alle seine Vorsätze schlugen fehl:* Minden plánuma [terve] rosszul ütött ki [v. dugába dőlt] (KisfK: VígBesz. 131). — *Sollen unsere Vorsätze zunichte werden:* Füstbe, semmibe menjenek-e szándékink? (Fal. 830).—*Der König fasst den Vorsatz, persönlich beim Patriarchen seine Aufwartung zu machen:* A király fölteszi magában, hogy személyesen tisztelkedik a patriarchánál (Ar: HátrPr. 196). — *Mit Vorsatz; vorsätzlich; absichtlich:* Szántszándékkal; szánt-akarva (NySz.); készakarva. — *Einen von seinem Vorsatze od. Plane abbringen:* Vkit szándékáról levenni, leverni (v. lebeszélni, eltéríteni). — *Sie können ihn dadurch von dem einmal gefassten Vorsatz nicht abbringen, weder rechts, noch links:* Azzal ő feltett szándékát se jobbra, se balra el nem térítik (Jók: RRáby 141. Vö. *Vorhaben*).

Vorschieben. — *Jmd. zur Entschuldigung vorschieben:* Vkire rákenni a maga bűnét. Vkit bűnbaknak használni. — *Hiemit schob er dem Bekanntwerden in sehr geschickter Weise einen Riegel vor:* Ezzel nagyon ügyesen bevágta útját (útját szegte) az ismerkedésnek.

Vorschlag. — *Ein Vorschlag zur Güte:* Békéltető javaslat (Fin.). — *Mein Vorschlag geht darauf aus:* Az én indítványom arra czéloz v. azt czélozza (nem: arra megy ki v. oda terjed, l. Nyr. III: 316). — *Jmds Vorschlag geht durch:* Vkinek javaslatát elfogadják. — *Einen Vorschlag machen:* Indítványt tenni. Indítványozni vmit. — *Es wurde der Vorschlag gemacht:* Javaslatba tették. Javaslatba ment. Javasolták (nem: javaslatba hozták, Antib.). — *Indessen will ich dir einen Vorschlag machen:* Hanem teszek egy ajánlatot (Jók: RRáby I: 207). — *Gevatter Pöröly machte den Vorschlag, er wolle die Kuh wegtreiben lassen als Äquivalent od. als Entschädigung für die fünfzig Gulden:* A Pöröly koma ajánlatba tette, hogy a tehenet elvezetteti annak az ötven forintnak a fejében (Baksay: GyÖ. II: 96). — *Auf einen Vorschlag eingehen:* Vmely javaslatra ráállani. Indítványt elfogadni. — *In Vorschlag bringen:* Indítványozni, javasolni.

Vorschreiben. — *Einem etwas vorschreiben:* Eléje szabni vkinek vmit. — *Jmdm Gesetze vorschreiben:* Törvényt szabni vkinek (NySz.). — *Wie es Vernunft und Wahrheit vorschreiben:* A hogy a tiszta ész és igazság sugallja (v. adja elénk). — *In der Schrift ist zwar ein Zicklein vorgeschrieben, aber eine Photographie thut's auch:* Az írásban ugyan gödölye van [áldozatul] rendelve, de a fotografia is megjárja (Jók: FGyém. II: 22). — *Wenn man zu Gaste ist, kann man den Hausleuten nichts vorschreiben:* Ha az ember vendég, nem szabhat regulát (Kovács: FarsKal. 12).

Vorschub. — *Ich leiste ihm allen möglichen Vorschub:* Mindent kezére adok.

Vorschützen. — *Als Führer wurde Damadzade mit Acclamation erwählt, doch lehnte er ab, indem er seine Krankheit vorschützte:* Damadzádét kiálták ki, ez azonban betegségét vetve ürügyül, nem fogadta azt el (a vezérséget, Jók: FehérR. 116).

Vorschweben. — *Es schwebt mir ein Ziel vor:* Vmely czél lebeg előttem. — V. ö. *Vorführen!*

Vorsehen. — *Sieh dich vor!* Óvakodjál, légy óvatos! — *Sieh dich vor, damit du dir keine Blösse gibst:* Résen legyen hát az eszed; vigyázz, nehogy bolondot mondj (Nyr. XV: 87).

Vorsetzen. — *Den Gästen vorzügliche Weine vorsetzen:* Válogatott borokat adni fel a vendégeknek. — *Man hat mir Brot und Wein vorgesetzt:* Elém adtak kenyeret és bort.

Vorsichtig. — *Wenn man mit einem Narren spricht, da heisst es recht vorsichtig sein:* Nagy okkal és móddal szóljon az ember a bolonddal (NySz.).

Vorspann. — *Einen Vorspann beistellen:* Forspontot állítani. — *Auch ihm wird ein Vorspann beigestellt:* Az ő számára is kijár a forspont (Jók: RRáby I: 20).

Vorsprechen. — *Abraham sprach zur festgestellten Zeit bei Ráby vor, und gieng erst am Morgen nach Hause:* Ábrahám megjelent a mondott időben Rábynál, s csak a reggeli harangszó vetette haza (Jók: RRáby I: 75).

Vorsprung. — *Einen Vorsprung gewinnen:* Egérútat nyerni (Jók: RRáby[1] II: 180). — *Einen Vorsprung vor jmd. haben:* Vkit megelőzni. Vkit elhagyni v. háta mögött hagyni.

Vorstellen. — *Was stellt das vor? was*

soll das vorstellen? Mit jelent ez? — *Ich kann es mir nicht vorstellen:* Nem hihetem.

Vorstellung. — *Sich eine Vorstellung von etwas machen:* Elképzelni vmit. — *Jmdm wegen etwas Vorstellungen machen:* Figyelmeztetni, inteni vkit.

Vortheil. — *Vortheile ziehen aus etwas:* Hasznot húzni (vonni) vmiből. — *Sich sehr gut auf seinen Vortheil verstehen:* Jól érteni ahhoz, mint kell vmit hasznára fordítani. — *Auf den eigenen Vortheil bedacht sein:* Maga hasznát űzni (NySz.). — *Es ist von Vortheil:* Hasznos. — *Es gereicht mir zum Vortheil:* Hasznomra van. Hasznomra válik.

Vortheilhaft. — *Eine vortheilhaft bekannte Firma:* Ismert jóságú czég. Jónak ismert czég. — *Sich vortheilhaft kleiden:* Ügyesen öltözködni.

Vortrag. — *Er hat einen schlechten Vortrag:* Rossz az előadása. — *Ein Stück zum Vortrag bringen:* Előadni v. színre keríteni vmit.

Vortreten. — *Also treten Sie vor:* No hát tessék elébbre kerülni (Jók: RRáby II: 55).

Vorüber. — *Des Abends, als das Nachtmahl vorüber war, frägt ihn der Vater:* Este, mikor már vacsoráltak, kérdi az apja (UngRevue VII: 563).

Vorüberführen. — *Wenn Ihr Beruf Sie vorüberführt:* Mikor hivatása erre vezérli (Jók: ArEmb. I: 125).

Vorübergehen. — *Tag um Tag gieng vorüber:* Telt nap nap után (Jók: EnyémT. I: 84).

Vorüberkommen. — *Keine Sterbens-Seele ist hier vorübergekommen:* Senki, de senki, egy teremtett lélek se járt erre (Nyr. I: 458). — *Sie muss suchen an ihr vorüber zu kommen, ohne von ihr bemerkt zu werden:* Annak a figyelmét ki kell kerülni (Jók: ArEmb. II: 164).

Vorwand. — *Einen Vorwand e r s i n n e n:* Valami ürügyet kieszelni. — *Du h a s t immer einen Vorwand z u r H a n d:* Mindig van valami kifogásod. — *Wir b e s ä n f t i g e n ihn m i t irgend einem Vorwand:* Kiengeszteljük némi szín alatt (Shak. XIV. 35. Ar.). — *Der nie um einen Vorwand v e r l e g e n war:* Ki szüntelen talált ürügyet (Jók: ErdAr. I: 79). — *U n t e r dem Vorwand:* Az alatt a nesz alatt (Erd: Közm.) v. azzal a neszszel. Avval az ürügygyel. — *Unter dem Vorwande, mir etwas zu notieren, gieng ich hinaus:* Azon név alatt, hogy akarok valamit feljegyezni, kimentem (Vitk: Munk. II: 24). — *Jenes Alltagsgewand, das sich das Natürliche z u m Vorwand n i m m t:* Az a természetesnek örve alá bujt hétköznapi pongyola (Ar: Próz. 378).

Vorwärts. — *Immer vorwärts!* Csak előre! — *Du wirst nie vorwärts kommen:* Te sohsem vergődöl zöld ágra. — *Er bemüht sich vorwärts zu kommen:* Töri magát előre. — *Wir würden vorwärts schauen:* Az orrunk elé nézegetnénk (Jók: ArEmb. I: 25). — *Er thut keinen Schritt vorwärts:* Nem mozdul egy lépést sem (előre).

Vorwerfen. — *Jmdm etwas vorwerfen:* Vmit vkinek szemére vetni v. hányni v. lobbantani. — *Damit ich ihm nichts vorzuwerfen habe, so nimmt er mir's mit der rechten, und gibt mir's mit der linken wieder:* Hogy semmit ne vethessek szemére, jobbjával elveszi, baljával visszaadja (Kaz: BarnhM. 5: 1). — *Indem ich ihm seine Falschheit vorwarf:* Szemére lobbantván álnokságát (KisfK: VígBesz. 64). — *Wiederholt vorwerfen:* Szemére forgatni (Ar: HátrPr. 469).

Vorwurf. — *B i t t e r e Vorwürfe:* Keserű szemrehányás (Fin.). — *Jmdm heftige oder harte Vorwürfe m a c h e n:* Vkit keserű szemrehányásokkal illetni. — *Er macht mir (uns) den Vorwurf:* Azt a szemrehányást teszi. Azt veti szemünkre. — *Ich mache ihm daraus keinen Vorwurf:* Nem akarom neki hibául felróni. Nem akarom azért hibáztatni. — *Er könnte dir noch viele solche Vorwürfe machen:* Ilyent eleget lobbanthatna szemed közibe (Matkó: BCsák. 435). — *Bei jeder Gelegenheit machen sie einem Vorwürfe:* Mindjárt szót tesznek mindenért (Jók: ArEmb. IV: 16). Mindjárt szóvá tesznek mindent (Nép). — *Er macht ihr Vorwürfe wegen ihrer übertriebenen Putzsucht:* Azt lobbantja szemébe [szemére], hogy illetlen pompával jár (NySz.). — *Er ü b e r h ä u f t sie m i t übertriebenen Vorwürfen:* Keserű zok-szóval így feddi meg őket (Ar: BH. 10: 31). — *Indolenz und Mangel an Zucht sind die Hauptsünden, die er ihm immer wieder zum Vorwurfe macht:* Indolentia és fegyelem hiánya a főbűnök, miket minduntalan szemére forgat (Ar: HátrPr. 469).

— *Die Reichhaltigkeit kann man einer Zeitschrift nicht zum Vorwurf machen, nicht als Fehler anrechnen:* A bőséget folyóiratnak hibául betudni nem lehet (Figyelő 1876. 283).

Vorzeitig: Időnap előtt (Nyr. IX: 476).

Vorziehen. — *Er zieht das Ewige der Vergänglichkeit irdischer Güter vor:* Az örökkévalót e földi javak mulandósága fölé helyezi (SzászK. — Ebers: Polgárm. II: 219).

Vorzug. — *Einer Sache den Vorzug geben:* Vmely dolgot többre becsülni, többre tartani, nagyobbra becsülni, vmit vmi fölé helyezni. — *Den Dey scheint die Sache sehr zu unterhalten, so dass er ihr beinahe den Vorzug gibt über die Schlangenbändiger:* A deyt nagyon látszik mulattatni a dolog, szinte elsőbbséget ad nekik a kigyótánczoltatók felett (Jók: Hol leszünk két év mulva). — *Der moderne Mensch wird dieser Analyse gewiss den Vorzug geben vor jeder andern:* A mai ember az elemzés ezen módjának bizonyosan előnyt fog adni ama másik fölött (Ar: HátrPr. 353).

W.

Wachen. — *Der König wacht für das Wohl der Einzelnen und Aller:* A király őrködik mind az egyesnek, mind az összességnek jóléte felett. — *Tag und Nacht wachte man über sie, damit sie nicht entweichen könnten:* Éjjel-nappal őrt álltak fölöttük, hogy el ne szökhessenek (Jók: Száz leány egy rakáson). — *Über all dies wird streng gewacht:* Mind ez szigorú felügyelet alá esik (Jók: Ar. Emb. I: 12).

Wachsam. — *Ein wachsames Auge auf jemanden od. auf etwas haben:* Éber szemmel kisérni vkit v. vmit. Szemmel tartani. — *Wir müssen ein wachsames Auge haben auf dieZugänge derFestung:* A várnak útait tartsuk vizsga szemmel Ar: MO. 1: 41).

Wachsen. — *Als wäre sie (die Blume) auf dem Grabe eines Todten gewachsen:* Mintha valami halottnak a sírján termett volna (a virág, Jók: Ar. Emb. IV: 75). — *Der Mond wächst:* A hold telik. — *Den Bart wachsen lassen:* A szakállát meghagyni. Szakállat ereszteni (NySz. Nyr. III: 305).—*Konntest du dir seit einem vollen Jahr, seitdem die Welt ungarisch geworden, nicht einmal einen Schnurrbart wachsen lassen?* Nem tudtál már magadnak egy év alatt, a mióta magyar világ van, egy kis bajuszt ereszteni? (Jók: EnyémT. II: 84). — *Irma's Augen hängen mit immer wachsender Theilnahme an ihm:* Irma szemei pillanatról pillanatra nagyobb részvéttel függnek rajta (Nagylg: Az életuntak II: 6).—*Jemandem nicht gewachsen sein:* Vkivel fel nem érni. Nem bírni vkivel. — *Einer Sache gewachsen sein:* Vmire rátermett, képes vmire, elvállalhatja. Embere vminek. — *Ophelia ist dem Übel durchaus nicht gewachsen, dem sie schliesslich zum Opfer fällt:* Ophélia épen nincs ráteremve a bajra, melynek végül mégis áldozatává lesz (Greg: Shak. 294). — *Es ist ihm etw. ans Herz gewachsen:* Hozzá aszott a lelke vmihez (NySz.). Szívéhez aszott vmi (NySz.). — *Die Sache ist uns über den Kopf gewachsen:* Körmünkre égett a dolog. Körömre került a dolog (Nyr. II: 202). Nyakára melegedett (XIII: 428). — *Wer seinen Diener hätschelt, dem wächst er über den Kopf:* A ki szolgáját gyengélteti [dédelgeti, kényezteti], fejére neveli (SzD: MVir. 415). — *Es sollte mich Wunder nehmen, wenn dir nicht bald Schande widerfährt; deine Diener werden dir über den Kopf wachsen:* Dolog, ha ma-holnap becstelenséget nem vallasz; hegyedbe ülnek szolgáid (Fal. 296). — *Doch wächst er dir zu mächtig, find't er dich ohne Macht:* De bizony rád nő, ha gyengének tapasztal (Ar: BH. 2: 40).

Wacht *halten:* Ort állani.

Wacker. — *Wacker od. rüstig austreten:* Szaporán lépegetni v. haladni. — *Jmd. wacker durchprügeln:* Vkit jól elnáspángolni. Derekasan elpáholni.

Waffe. — *Die Gesetze schweigen beim Geräusch der Waffen:* Fegyverek zajában elnémúl a törvény. — *Die Waffen ergreifen.Zu den Waffen greifen:* Fegyvert fogni (NySz.). Fegyverhez fogni (uo.). Fegyverre kelni (uo.). Fegyverhez nyúlni (Márton: Lat. 380). Harczra kelni. Harczra szállni (Shak: XIV. 159. SzászK.). Kardot rántani. Síkra szállni.

Die Waffen gegen jmd. kehren: Vki ellen fordítani fegyverét. — *Die Waffen niederlegen od. strecken:* A fegyvert letenni vagy lerakni. — *Sie wollen noch immer nicht die Waffen strecken:* Ön még mindig nem akarja beadni a derekát («Élet» I: 46). — *Mit den Waffen in der Hand ein Land betreten:* Fegyveres kézzel nyomulni egy országba. — *Zu den Waffen!* Fegyverre! Kardra vitéz (Márton: Lat. 256). — *Wir griffen zu den Waffen:* Felvettük fegyverünket (ÉrdyC. 548). — *Blanke Waffen:* Kivont fegyver (Fin.). — *Die Waffen mögen entscheiden:* Váljék el a dolog fegyverrel (NySz.). Bízzuk fegyverre a döntést.

Waffenstillstand. — *Amirassen bricht den Waffenstillstand:* Amirassen megszegi a fegyverszünetet (Ar: HátrPr. 438).

Wage. — *Jmdm die Wage halten:* Valakivel fölérni. — *Religion und Politik hielten sich die Wage:* A vallás s a politika mérlege egyensúlyt tartott.

Wagen (ige). — *Wer. wagt, gewinnt. Wer nichts wagt, gewinnt nichts:* A ki akar nyerni, annak fel kell tenni (Dug: Pb. 72). A ki mer, az nyer. A ki nem mer, nem nyer. — *Erst wieg's, dann wag's:* Késő bánat ebgondolat. — *Das Äusserste wagen:* Mindent elkövetni (Márton: Lat. 282). — *Hab und Gut wagen:* Vagyonát koczkáztatni. — *Er wagt sein Leben für ihn:* Koczkára teszi érte életét. — *Habe ich Sie nicht hundertmal für den gemeinsten Soldaten, wenn er in's Gedränge gekommen war, Ihr Leben wagen sehen?* Százszor meg százszor láttam, hogy őrnagy úr akármely közemberért koczkára vetette életét, ha azt közbe fogják (Kaz: BarnhM. 3: 7). — *Kein einz'ges Herz ist hier im engen Kreis, das nicht mit frohem Mut das letzte Leben für sein Vaterland wagte:* Szív nincsen itt sergünk egész körében, ki félne vérét a dicső hazáért s hitért utolsó cseppig ontani (Szem: Zr. 5: 7). — *Er waget die Schlacht:* Harczra ereszkedik; meg akar víni az ellenséggel (Vers. 208). — *Ohne Hilfe griechischer Muster wagten sie keinen Schritt:* Görög példák segítsége nélkül nem mertek lépést tenni (Csengeri: Cat. 13). — *Ein Unternehmen wagen:* Vmely vállalatot megkoczkáztatni. — *Denkt Zrinyi's Schar, wie dieser Scdwärmer da, so wär' es wohl ein rasendes Beginnen, die edle Zeit, das kostbarste zu wagen:* Ha Zrínyi népe mind így forr, buzog, mint e dühödt rab, úgy vad balgatagság a szép időt, a drágát vesztegetnem (Szem: Zr. 3: 5). — *Erst am Abend des dritten Tages wagte er es, nach Szt.-Endre nachhause zu reisen:* Csak harmad nap este merte ráadni a fejét, hogy haza utazzék Szent-Endrére (Jók: RRáby I: 246.) — *Pfui über dich, Mehmed, dass du es wagst, dem Niklas Zrinyi solchen Schimpf zu bieten:* Pirulj, Mehmed, hogy vakmerő valál, ily rút ajánlást tenni Zrínyinek (Szem: Zr. 3: 9). — *Es ist zu gewagt, dies zu thun:* Koczkáztatott v. veszélyes dolog ezt megtenni. — *Nein, nein! der Tod wagt sich nicht an die Liebe:* Hidd el nekem, nem tör ránk a halál (Szem: Zr. I: 11).

Wagen (főnév). — *Kasten eines Wagens:* Kocsikas, kas. — *Der Wagen fährt vor:* A kocsi előáll. — *Kein Wagen warf je mit ihm um:* Kocsival soha fel nem fordult. — *Den Wagen mit Pferden bespannen:* Befogni lovakat a kocsiba. — *Einen Wagen entladen:* Szekeret lerakni. Szekérről lerakodni. — *Du hast den dir anvertrauten Wagen auf einen Seitenweg geführt:* Te a reád bízott szekeret mellékútra terelted (Jók: EnyémT. III: 64).— *Man wollte Herrn Nicolaus keinen Wagen geben:* Nem akartak Miklós uram alá kocsit adni (RMNy. IIb: 79). — *Wagen und Pferde halten:* Fogatot tartani. — *Auf den Wagen laden:* A szekérre rakni. — *Es ist gut neben einem Wagen gehen:* Könnyű szekér mellett gyalogosan (Erd.). — *Zu Fusse liegt jeder Welttheil viel näher an Duda als zu Wagen:* Gyalog sokkal közelebb esik Dudához minden világrész, mint szekéren (Jók: EnyémT. I: 77). — *Wagenweise führt man die Melonen in die Stadt:* Szekér számra viszik a dinnyét a városba.

Wägen. — *Die Stimmen zählt man nicht in solcher Stunde, man wägt die Stimmen nach dem innern Werte:* A voksokat most nem számolni kell, de fontra vetni belső érdemökben (Szem: Zr. 1: 3).

Wagschale. — *Etwas gegen etwas auf die Wagschale legen:* Összehasonlítani vmit vmivel. — *Seine Fehler und Vorzüge in die Wagschale werfen:* Mérlegbe vetni hibáit előnyeivel (Ar: HátrPr. 38). Latba vetni hibáit s jó oldalait.

Wahl. — *Die Wahl ist auf jemanden gefallen:* A választás ért vkit. — *Er hat die freie Wahl:* Szabadon, kénye szerint választhat. — *Er hat die freie Wahl unter den Varianten:* A monda variansai közt szabadon válogat (Ar: HátrPr. 308). — *(In jemandem) eine gute Wahl treffen:* Vkit jól kiválasztani v. megválasztani. — *Jemandem die Wahl überlassen:* Valakire bízni a választást, vkinek szabad választást engedni. — *Doch willst du, theil's auf's Neue und lasse mir die Wahl:* Vagy te felezd újból s nekem add válaszra (Ar: BH. 7 : 35). — *Das Schicksal hat mir keine Wahl übrig gelassen:* A sors nem bízta rám a választást.

Wahn. — *Jmdm den Wahn benehmen:* Vkit kijózanítani, kiábrándítani. — *Jmdn so lange als möglich in dem süssen Wahn lassen:* Vkit lehető sokáig meghagyni édes csalódásában.

Wähnen. — *Wir wähnen unserm Publikum einen Dienst zu erweisen, wenn wir hier auf Anlass Ihrer Frage (od. anlässlich ihrer Frage) die authentischen Daten mittheilen:* Szolgálatot vélünk tenni közönségünknek, ha az Ön kérdezősködése ötletéből közöljük a hiteles adatokat.

Wahnsinnig. — *Er ritt nicht mehr in einem so wahnsinnigen Galopp, sondern hübsch langsam:* Nem ment olyan lóhalálában, hanem csak lassacskán lovagolt (UngRevue VI: 692). — *Wahnsinnig wär' ich, für ein Tollhaus reif:* Őrjület égne bennem (Szem: Zr. 3 : 5). — *Einen wahnsinnig machen:* Eszét veszteni valakinek. Megőrjíteni vkit.

Wahr. — *Eine wahre Null (von einem Menschen):* Semmi ember. — *Es ist kein wahres Wort daran:* Egy szó se igaz belőle. — *Es ist nicht alles wahr, was er sagt:* Nem úgy adja, a mint árulja. — *Nicht wahr?* Nemde? Úgy-e? — *So wahr mir Gott helfe!* Isten engem úgy segéljen! — *So wahr ich lebe:* Úgy éljek! Isten úgy segéljen! — *So wahr ich lebe, ich weiss es nicht:* Lelkemre mondom, nem tudom. — *Es ist bei meiner Seele wahr:* Úgy éljek, hogy igaz.

Wahren. — *Ich hatte Grund, mein Geheimnis zu wahren:* Titkomat elzárni vala méltó okom (Ar: BH. 4 : 38).

Währen. — *Es wird kein Jahr währen od. dauern:* Nem telik bele egy év. Nem adok neki egy esztendőt (Nyr. V: 511). — *Lang währt es, bis zur Antwort gut Buda fasste sich:* Soká Buda nem lelt ép szót feleletre (Ar: BH. 2 : 32).

Während. — *Mahmud lächelte während der ganzen Rede:* Mahmud csak mosolygott az egész beszéd alatt (Jók: FehérR. 154).

Wahrheit. — *Das ist die lautere Wahrheit:* Ez a tiszta igazság. — *Wein sagt die Wahrheit:* Borban lakik az igazság (Erd.). Borban az igazság. — *Solche Schriften sagen uns die Wahrheit ins Gesicht:* Az efféle irások szemünkbe mondják az igazat (NySz.). — *Hinter die Wahrheit kommen:* Megtalálni az igazságot. Kisütni az igazságot. — *Als Wahrheit annehmen:* Igaznak venni, igazság gyanánt elfogadni. — *Kinder und Narren sagen die Wahrheit:* Gyermek, részeg, bolond mondanak igazat (Erd.). Bolond és gyermek leghamarább mondják ki az igazat (uo.).

Wahrlich. — *Aus eigenem Antrieb wär' ich wahrlich nie hineingegangen:* Jószántamból ugyan soha be nem mentem volna (Kovács: FarsKal. 7).

Wahrnehmen. — *Man konnte es mit blossem Auge wahrnehmen:* Ki lehetett venni puszta szemmel (Jók: ArEmb. I: 28). — *Man muss auch das eigene Interesse wahrnehmen:* A saját érdekére is ügyelni kell az embernek; a saját érdekét sem szabad szem elől téveszteni. — *Seine Würde nicht wahrnehmen:* Megfeledkezni méltóságáról.

Wahrscheinlich. — *Lépfalvi liess sich mit ihnen in ein geheimes Gespräch ein und wahrscheinlich sprachen sie von mir:* Lépfalvi titkos beszélgetésbe ered velök s alighanem felőlem szóltak (KisfK: Víg. Besz. 44).

Waise. — *Eine mutterlose Waise:* Anyátlan árva.

Wald. — *Ein lichter Wald:* Ritka erdő. — *Ihr Idealisten seht den Wald vor lauter Bäumen nicht, das Land nicht vor dem Volke:* Ti idealisták nem látjátok a fától az erdőt, a néptől az országot (Jók: RRáby I: 116). — *Ich sehe den Wald vor lauter Bäumen nicht:* Én a sok fától nem látom meg az erdőt (Jók: ArEmb. III: 90). — *Schon säuselt es im Wald:* Már zizzen az erdő (Ar: BH. 11 : 51). — *Da hat's in dunkeln Wäldern tief unter mir gesaust:* Alattam az erdők koronája zúgott (Ar: BH. 9 : 14). — *Holz*

in den Wald tragen: Dunába vizet hord (Erd.) Erdőre tőkét, tengerbe vizet (uo.).

Wallen: Hullámzik, forr, gomolyog. — *Michael fühlte das Blut in seinen Adern wallen:* Mihály ereiben forrni kezdett a vér (Jók: ArEmb. V: 8). — *In beider Frauen Herzen da wallt es fort mit Macht:* Sajog a két asszony szíve indulatja (Ar: BH. 8: 73).

Walten. — *Er schaltet und waltet:* Teszvesz (a házban). Uralkodik. — *Es waltet eine Macht, die für das Wohl der Menschen sorgt:* Van egy hatalom, mely mindeneknek jólétéről gondoskodik.

Wälzen. — *Die Schuld auf jemanden wälzen od. schieben:* A hibát vkire tolni v. hárítani. — *Die Schuld von sich wälzen:* Elhárítani magáról a vádat. — *Ich litt es nie, dass meine Sklaven ihres Fehlers Schuld von einer Achsel zu der andern wälzten:* Szenvedjem-e, hogy martalékim önhibáikat egy vállról másra tolják? (Szem: Zr. 4: 1).

Wand. — *Mit dem Kopf an die Wand schlagen:* Fejét a falba verni. — *Mit dem Kopfe wider die Wand od. gegen alle Wände rennen:* Fejjel nekimenni a falnak. — *Du selber führst deine Sache so ungeschickt, so verkehrt, dass du nur mit dem Kopfe gegen die Wand rennst:* Te magad oly ügyetlenül s ferdén védelmezed magadat, hogy azzal csak a falnak rohansz (Jók: RRáby II: 281). — *Den Lenz ihres Lebens hatte sie unter den wachsamen Augen ihrer Tante zwischen freudlosen vier Wänden verlebt:* Élte tavaszát nénje vizsga szeme alatt örömtelen négy fal között élte (KisfK: VígBesz. 121). — *Die Wände haben Ohren:* Füle van a falnak (Szatmár m. Nyr. VII: 423). Zsindely van a házon (uo.). Kutya jár a kertben (uo.).

Wandel. — *Handel und Wandel:* Cselekvés és magaviselet módja (Fin.). Életmód és magaviselet.

Wandeln. — *Sie wandeln denselben Weg:* Egy nyomban járnak (NySz.). — *Sie wandeln in den Bahnen des Glaubens:* A hitnek nyomdokiban járnak (NySz.). — *Mein scharfes Auge schleicht dem Wandeln eures Lebens forschend nach:* Tekintetem élted folyásán vizsgálódva függ (Szem: Zr. 1: 1).

Wandern. — *Du wirst ans Kreuz wandern müssen:* Keresztre fognak feszíteni. — *Die alten Heerführer [nämlich ihre Bilder] wanderten auf den Boden:* A régi vezérek a padlásra vándoroltak [inkább költöztek] (KisfK: VígBesz. 186). — *Er geht od. wandert in die Fremde:* Bujdosásnak adja fejét.

Wanderer. — *Wenn der Wanderer getrunken hat, wendet er dem Brunnen den Rücken:* Ki a forrásból eleget ivott, háttal fordul felé (Erd.). A ki a forrásból untig ivott, hátat mutat neki (NySz.).

Wanderstab. — *Er schnürte sein Ränzchen und griff zum Wanderstab:* Fölvette batyuját, aztán itt hagyta faluját (Nyr. V: 417).

Wange. — *Da haben sich erheitert die ernsten, greisen Wangen:* Komoly, öreg arczát váltotta derűre (Ar: BH. 8: 80). — *Jmd. mit der flachen Hand auf die Wange schlagen:* Vkit pofonütni, felpofozni. — *Stark gebaute Männer, Weiber mit rothen Wangen:* Megtermett erős férfiak, pozsgás arczú nők (PHirl. 1890 VIII/9. 6.). — *Thränen laufen über die Backen oder Wangen* (Klagel. Jer. 1, 2): Könnyei végigperegnek arczán.

Wanken. — *Vom Weine wanken:* Ittasan tántorogni. — *Dann wankte sie weiter:* Azután tovább ödöngött (Jók: ArEmb. IV: 74). — *Wankend machen:* Kiütni sarkából vkit (NySz.). — *Jemanden in seiner Ansicht od. Meinung wanken(d) machen:* Vkit nézetében v. véleményében megingatni v. megtántorítani.

Wann. — *Und wie und wann ich sie gesehen, ich fand sie immer schön und lieb* (Dóczi): S akármikor s akárhogy látom, mindig egyformán tetszenek (Pet: A felhők).

Wappen. — *Schrift oder Wappen?* Fej vagy irás?

Ware. — *Gangbare Ware:* Kapós v. kelendő áru vagy portéka. — *Die Ware hat keinen Abgang:* Ez a portéka nem kelendő. — *Eine Ware beanstanden:* Az árut meg nem felelőnek találni (Fin.). — *Waren beziehen:* Árukat vásárolni (Fin.). — *Ich beziehe meine Waren (gewöhnlich) von N. N.:* N. N.-től kapom az áruimat. N. N.-nél szoktam vásárolni. — *Jeder Kaufmann lobt seine Waren:* Minden czigány a maga lovát dicséri. — *Auf eine Ware bieten:* Igérni vmely áruért vmit (Fin.). — *Hier gibt es keine Millionäre, deren überflüssiges Capital die Tugend zur*

Ware macht: Nincsenek milliómosok, kiknek fölösleges pénze az erkölcsökben vásárt üssön (Jók: FGyém. II: 164). — *Wie das Geld, so die Ware:* A milyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten.

Warm. — *Nicht kalt und nicht warm:* Se hideg, se meleg (Offenb. Joh. 3. 15). — *Warm und kalt aus einem Munde blasen:* Egy száj fú hideget is, meleget is (Erd.). — *Der Kopf ist mir schon warm genug:* Már eléggé fő a fejem. — *Jmdm den Kopf warm machen:* Vkinek fejfájást okozni. — *Ein warmer Patriot(ismus):* Buzgó hazafi(ság). — *Früh Morgens war's empfindlich kalt, doch gegen Mittag wurde es sehr warm:* Korán reggel még csípős hideg volt, de délfelé erősen bemelegedett (Jók: Szeretve mind a vérp. I: 145).

Warnen. — *Nachdrücklich warnen:* Óva inteni.

1. Warten. — *Das einemal bist du meinen Händen entronnen, aber warte nur, warte!* Most ugyan kisiklottál a körmöm közül, de megállj, meg! (Ung. Revue VI: 692). — *Warte, bis die Reihe an dich kommt:* Várj sorára (Nyr. IV: 323). Várj sorodra. — *Du wolltest warten, bis der wilde Strom in seine alten Ufer sich gezwungen:* Hagynád bevárni a kevés időt, míg e nagy ár medrébe visszatér (Szem: Zr. 1: 6). — *Ich kann nicht weiter schreiben, denn ein alter Mann wartet auf meinen Brief, und wenn er erfriert, so hab' ich es auf dem Gewissen:* Többet sem írhatok, mert egy vén ember várakozik a levelem után, a lelkemre fagy meg (Mikes 9. lev.). — *Auf Elias Raben warten:* A próféta hollójára várni. Várni a sült galambot. — *Längst hatten sie schon auf die Gelegenheit gewartet, wo sie ihn vernichten könnten:* Rég vártak már az alkalomra, melyben őt elveszítsék (Jók: FehérR. 179). — *Er hatte zu Hause Vater und Weib, die seitdem weiss Gott, in wie grosser Betrübnis auf ihn warten und vielleicht in heisser Sehnsucht nach ihm seufzen:* Neki otthon édes apja meg felesége van, a kik azóta isten tudja mily keservesen várják, mily epekedve sóhajtoznak utána (UngRevue VI: 694). — *Die Strafe wartet deiner:* Büntetés vár rád. — *Er wartet deiner Fürsorge:* Várakozik gondviselésed után (Dajka-Költ. 30). — *Die Feinde liessen nicht auf sich warten:* Az ellenség nem váratott magára.

2. Warten: ápolni. — *Lehr mich nicht Kinder warten, du Unfruchtbare du:* Ne taníts gyermekkel te bánni, te meddő (Ar: BH. 9: 63).

Warum. — *Ein jedes Warum hat sein Darum:* Oka van mindennek. Sora van a sornak (Lehr 45).

Was. — *Was gibt es für einen Lärm?* Micsoda lárma van itt? — *Was ist das für Mann:* Milyen ember! — *Was schufst du so winzig die menschliche Brust?* (Dóczi): Miért is teremted olyan parányinak az emberi keblet? (Pet: Ilyen óriást, mint...)

Wäsche *falten:* (Mosott) ruhát hajtogatni.

Waschen. — *Jmdm den Kopf waschen:* Vkit jól leszidni, lepirongatni. Megmosni a fejét. Majd megmosom a fejit (Nyr. V: 223). Megmosta a fejét, de szappan nélkül: megszidta (Nyr.). — *Sein Bett braucht nicht gemacht zu werden. Auch seine Wäsche braucht nicht weiss gewaschen zu werden:* Ágyát nem szükség megvetni. Mosni sem kell rá (Jók: F. Gyém. I: 62).

Wasser. — *Das Wasser od. der Fluss tritt aus:* Kiönt, kiárad medréből, megárad a folyó (nem: kilép medréből, Antib.). — *An der Westküste bricht sich das Wasser:* A nyugati oldalánál megtorlik a víz (Jók: ArEmb. I: 26). — *Mir geht das Wasser bis an den Hals:* Nagy szükségben vagyok. Fülig adós vagyok. Torkig merültem adósságba (NySz.). — *Das Wasser hat keinen Balken:* Nincs jég alatt gerenda, se a vízen rakoncza (Dug: Pb. 162). Nincsen a víznek rakonczája (NySz., Nyr. X: 524). — *So feind sind auf der Erde sich Feuer nicht und Wasser:* Tűz-víz e világon nem oly esküdt ellen (Ar: BH. 2: 11). — *Er kann ihm das Wasser nicht reichen (od. bieten):* A lába nyomába sem léphet. Még nyomába sem hághat (NySz.). Árnyékába sem ér (NySz.). Innia sem vihetsz neki: meg sem közelíted (Nyr. XIV: 566). — *Das Schiff schöpft Wasser:* A hajó léket kapott.—*Der Schuh schöpft Wasser:* A víz befolyik a czipőbe. — *Wasser ins Meer tragen:* Tengerbe hordani a vizet (oda hordani, a hol úgy is elég van; fölösleges dolgot végezni). — *Er trübt kein Wasser:* Nem sok vízet zavar. —

Die Gabe f i e l i n s *Wasser:* Kárba, veszendőbe ment (Ar: BH. 11 : 23). — *Wenn gekochter Fisch in's dritte Wasser kommt, wird er ungesund:* Veszedelmes hal harmadik vízében (Erd.). — *Du magst es ins Wasser* s c h r e i b e n. *Du kannst es in den Schornstein schreiben* (Schrader 298): Keresztet vethetsz arra. — *Arme Leute kochen mit Wasser:* Szegény ember vízzel főz (Erd.). — *Ein Patriot* v o n r e i n s t e m *Wasser. Ein Patriot von echtem Schrot:* Igaz hazafi. Hű és hazafi (Garai: Kont, BHirl. 1891. I/20. 2). — *Ein Diamant vom reinsten Wasser:* Legtisztább fényű [nem: vízű] gyémánt. — *Ein Liberaler vom reinsten Wasser:* Igazi (hamisítatlan) szabadelvű. — *Wir kochen auch mit Wasser:* Nálunk is sóval sóznak, borssal borsolnak (NySz.). — *Ein Ungar vom reinsten Wasser:* Tősgyökeres magyar ember. — *Jmdm die* S a c h e z u *Wasser* m a c h e n: Vkinek reményét meghiusítani. — *Leicht möchte diese Freude zu Wasser werden!* Könynyen semmivé lesz ez az öröm! Csak hiu ne legyen v. meg ne hiusuljon örömünk. — *Die* A u g e n l a u f e n *ihm* v o l l *Wasser:* Szeme könnybe lábad. — *Der Krug geht so lange zu Wasser, bis er bricht:* Addig jár a korsó a kútra, míg eltörik. Addig jár a tök a jégre, míg egyszer oda szakad (NySz.). Addig úszik a tök a vízen, míg egyszer elmerül.(Nyr. X:524).

Wässerig. — *Er hat mir den Mund wässerig gemacht:* Keresztülhúzta szájamon a mézes madzagot. Mézes madzagot húzott a száján (Dug: Pb. II: 170).

Wässern. — *Es wässert mir der* M u n d d a n a c h: Fáj v. vásik rá a fogam. Nyálzik a szám utána. A nyálam elfoly utána (Nép). Még a nyálam is foly tőle (Nyr. VII: 33). — *Nach meinem Gebiete wässert seiner Herrlichkeit wohl auch schon lange der Mund:* Az én territoriumomra is régen fáj a foga ő kegyelmének (Jók: ErdAr. II: 112). — *In sieben Dörfern findet man kein solches schmuckes Weibchen; und siehst du sie, ich weiss es wohl, dir wässert nach ihr der Mund:* Nincs hét határban ily menyecske másik; tudom, ha látod, ínyed érte vásik (Délib. h. 113). — *Es wässerte ihm so lange der Mund nach dem süssen Apfel, dass er ihn endlich pflückte:* Addig folya nyála [az alma] édességére, hogy végre leszakasztá (Pázm: Préd. 905).

Waten. — *Timar selbst watete bereits bis an die Kniee im Wasser:* Timár maga is térdig gázolta már a vizet (Jók: Ar. Emb. I: 187). — *Immer zu schwimmen und zu waten haben:* Soha se jutni ki az adósságokból. Folyvást adósságban úszni.

Watscheln. — *Die grosse Kröte watschelt hinterdrein:* Czammog utána a nagy béka (UngRev. VII: 567).

Weben. — *In etwas (z. B. in der Wissenschaft) leben und weben:* Vminek (pl. a tudománynak) áldozni v. szentelni életét.

Wechsel. — *Wechsel und Ordnung in der Welt:* A világ sorja, rendje. — *Der Wechsel ist fällig:* A váltó lejárt. — *Einen Wechsel (od. eine Tratte) auf jemand entnehmen:* Váltót intézvényezni v. traszszirozni vkire. — *Alles ist dem Wechsel unterworfen:* Minden változandó.

Wechseln. — *Die rasch wechselnden Scenen, die in diesen paar Strophen vor unsern Augen vorüberziehen:* A sebesen mozgó jelenetek, melyek e néhány versfogatban szemeink előtt elvonulnak (Ar: HátrPr. 432). — *Im Dorfe wechselte ich die Pferde:* A faluban lovakat váltók (KisfK: VígBesz. 135). — *Sie wechselte einige Worte mit ihm:* Azzal néhány szót váltott (Jók: RRáby I: 41.).

Wechselvolles *Schicksal:* Viszontagságok; viszontagságos élet.

Wecken. — *Es weckte Gefühle in mir, die sich nicht beschreiben lassen od. die ich nicht zu beschreiben vermag:* Olyérzéseket ébreszte bennem, melyeket le nem tudok írni (Kovács: FarsKal. 9).

Wedeln *mit dem Schwanze:* Csóválni farkát (NySz.).

Weg. — H o l p r i g e r *Weg:* Zökkenős út. Vápahupás út. — *Der gerade Weg ist der beste:* Legjobb az egyenes út (Erd.). — *Da mich mein Weg durch diese Gegend* f ü h r t: Ezen lévén útam (Jók: ErdAr. I: 70). — *Dieser Weg führt in die Stadt:* Ez az út a városba visz. — *Der Weg* l ä u f t *nach Rom:* Az út Rómába visz. — *Einen Weg* a b f a h r e n: Vmely útat sok kocsizással lenyomni v. símábbá, járhatóbbá tenni. — *Einem den Weg* a b s c h n e i d e n: Útját elállani. — *Einen Weg* a b t r e t e n: Utat letaposni. — *Den Weg* a n t r e t e n: Útnak eredni; útnak indulni; elindulni; útra

kerekedni. — *Der Fluss hat sich mit seinen ewigen Wellen einen Weg unter dem überhängenden Felsen ausgewaschen:* A folyam a ráhajló szikla alá ásta magát örök habjaival (Jók: Ar. Emb. I: 6). — *Ich bahne einen Weg:* Útat nyitok (NySz.). Útat készítek (Vers. 37). — *Ins Herz von Ungarn dir den Weg zu bahnen:* Útat töretni néked a magyarhoz (Szem: Zr. I: 4). — *Sie bahnen ihm den blutbefleckten Weg*: Vérben töretnek útat nékie (Szem: Zr. 2: 2). — *Sich mit dem Ellenbogen einen Weg durch die Menge bahnen:* Keresztülöklözni magát a tömegen («a népek százain» BHirl. 1892. II/16. 7). — *Einen Weg befahren:* Utat bejárni (Fin.). — *Die Soldaten halten die Wege besetzt:* A katonák elállják az útakat. — *Er betrat einen verhängnisvollen Weg:* Végzetes útra lépett. — *Ein betretener Weg:* Taposott út. — *Mit seinen Mauern ist der Weg gebrochen:* Annak ledöntött sánczán nyiljon út (Szem: Zr. 1: 3). — *Er schlägt nach einander hundert Wege ein:* Vesz és vált száz utat (Czuczor Költ. I: 155). — *Herr Matyi geleitete ihn bis zum nächsten Zimmer; von dort, glaubte er, werde Abraham schon selber den Weg finden:* Matyi úrfi kikisérte őt a szomszéd szobáig, azt gondolta, hogy onnan majd magától is kitalál (Jók: RRáby I: 69). — *Wenn man nicht Mittel und Wege findet den Bruch zu vermeiden:* Ha módját nem találják a szakadást elkerülni (PHirlap V: 39. vczikk). — *Sie würden Mittel und Wege finden:* Lelnének abban módot (Ar: Hátr. Pr. 244). — *Der gastfreundliche Hausherr fand Mittel und Wege, damit sein guter Ruf keinen Abbruch erleide:* A szíves gazda kilelé a sorját [v. megtalálta módját], hogy a becsülete ne szenvedjen csorbát (Ar: Daliás Id. II.). — *Einige gehen den rechten Weg aus natürlicher Güte:* Némelyek természetes jóságbúl járják az igaz útat (Vers. 173). — *Ráby brauchte keinen Führer in diesen Räumen. Er kannte alle Gänge und Wege:* Rábynak nem kellett vezető ezen a helyen. Tudta jól a járást (Jók: RRáby I: 96). — *Er nimmt seinen Weg nach Grosswardein:* Veszi útját Nagyváradnak (Ar: SzLászló). — *Wir nehmen den Weg nach des Reiches Hauptstadt:* Bécs felé fordítjuk utaink (Szem: Zr. 1: 4). — *Von Pressburg nehme ich meinen Weg hinunter nach Steinamanger:* Pozsonyból lekerülök Szombathelynek. — *Sich einen Weg mit den Waffen öffnen:* Fegyverrel vágni magának utat. — *Den Weg räumen:* Kitérni az útból (Nyr. IV: 80). — *Seinen Weg wohin richten:* Valamerre venni útját. — *Wir waren dem Teufel einen Weg schuldig:* Ezzel is tartoztunk az ördögnek: hiába jártunk, hiába fáradtunk (Nyr. XIX. 522). — *Jeder Weg war verlegt:* Minden út el volt torlaszolva (Jók: ErdAr. III. 19). — *Ein jeder möge seinen eigenen Weg verfolgen:* Mindenki a maga útján járjon. — *Er verrammte ihm den Weg in die einflussreichen Kreise:* Betette előtte az ajtót a hajdani befolyásos köröknél (Jók: ArEmb. II: 108). — *An anderen Stellen versperrt das Dickicht dem Nachen den Weg:* Másutt a sűrű rengeteg állja útját a naszádnak (Jók: ErdAr. I: 5). — *Den Weg verstellen:* Elállni az útat (Jók: ErdAr. I: 18). — *Einem (oder einer Sache, z. B. Zeitschr. für d. Unterr. 1889. 203) den Weg vertreten:* Útját állani vkinek v. vminek. — *Der Weg ist vom Schnee verweht:* Befújta az útat a hó (Népdal). — *Ich weiss weder Mittel noch Wege:* Nem tudom útját, módját. — *Woher des Weges?* Honnan jössz? — *Wohin des Weges?* Hát mi járatban vagy? (Ung. Rev. VI: 688). — *Gerades Weges:* Egyenest. — *Seines Weges gehen:* Útját folytatni. — *Geh deiner Wege:* Menj dolgodra (NySz.). Eredj dolgodra! Kotródj! — *Der alte Mann sucht eines von den Kälbern aus und zieht damit seiner Wege:* Itt az öreg ember kiválaszt egyet a borjúk közül, avval útnak ered (UngRev. VI: 482). — *Er liess ihn mit dem nächsten Tage seiner Wege ziehen:* Másnap reggel útnak eresztette (UngRev. VI: 688). — *Wer an den Weg bauet, hat viel Meister:* Ki útfélen épít, sok mestere van (Erd.). — *Also auf dem Wege, welchen dieses Schiff zurücklegte, gibt es Muscheln und Seepflanzen:* Tehát a hol ez a hajó járt, ott már csigák vannak és tengeri növényzet (Jók: FGyém. II: 142). — *Auf gütlichem Wege erlangen:* Szép szerivel megnyerni. — *Almira erreichte die Gelandeten auf halbem Wege:* Almira fele

úton érte a kiszállókat (Jók: ArEmb. I: 99). — *Auf k r u m m e m Wege:* Álúton, csalással. — *Ich werde doch wohl einen Menschen finden, der mir auf den r i c h t i g e n Weg h i l f t:* Csak találok olyan embert, a ki útba igazít (UngRev. VII : 565). — *S i c h auf den Weg m a c h e n:* Útra kelni, elindulni. — *Mit einigen Gefährten od. Genossen macht er sich auf den Weg:* Elindúl nehányad magával (SzászK: Álmos 25). — *Morgens machten wir uns wieder auf den Weg:* Reggel újra útra kerekedtünk. — *Auf Mittel und Wege d e n k e n od. s i n n e n:* Gondolkozni a módjáról, miként... — *G e h t alle a u s dem Wege:* Térjetek ki mindnyájan az útból (Vers. 202). Adjatok útat. — *Geh sie ihm überall aus dem Wege:* Térjen ki mindenütt előle (Kaz: BarnhM. 3: 4). — *Jede Bedenklichkeit aus dem Wege r ä u m e n:* Minden kétkedést eloszlatni. — *Jemanden aus dem Weg s c h a f f e n od. r ä u m e n:* Vkit láb alól eltenni. Láb alól kitenni (Vajda: Béla királyfi 12). — *Auch Szömöre, der Richter scheint f ü r den Weg zu r ü s t e n:* Szömöre, a kádár, az is indulóban (Ar: BH. 10: 29). — *Einem i m Wege s e i n:* Vkinek lába alatt lenni (NySz.). Láb alatt akadékoskodni (Fal. 111). — *Sie hindern das Wohl der Stadt. Sie s t e h e n der Förderung der städtischen Interessen hindernd im Wege:* A város javának előmozdítására [-ban] keresztül feküsznek (Nyr. XII. 266). — *Im L i c i t a t i o n s-wege v e r ä u s s e r n:* Árverés útján eladni. — *Es k o m m t ihm ein alter grauer Mann mit einem langen grauen Bart in den Weg:* Elébe kerül egy nagy szakállú, ősz öreg ember (UngRev. VI: 481). — *Da kommt ihm der Alte aufs neue in den Weg:* Egyszer csak megint elébe kandarodik az öreg ember (UngRev. VI: 482). — *Auf einmal s t o l p e r t ihm der Alte mit dem langen grauen Bart aufs neue in den Weg:* Hát egyszer megint elébe bötönik az a nagy szakállú ősz öreg ember (UngRev. VI: 482). — *Wie sich jemand bemüht dem flüchtenden ein H i n d e r n i s in den Weg zu l e g e n:* Hogy iparkodik valaki gáncsot vetni a futónak (Jók: EnyémT. III: 101). — *Er legt einem einen S t e i n in den Weg:* Követ gördít vki elé. — *Er legt niemandem was in den Weg:* Sehol nem áll keresztül; az üres szekérnek is kitér (Dug: Pb. 6.). — *Jemand v o m g e r a d e n (rechten) Weg a b b r i n g e n:* Vkit az igaz (a jó) útról eltéríteni v. eltántorítani. Vkit elcsábítani.

Weg. — *Ich bin weg!* Oda vagyok! végem van! — *Es war ein grausamer Scherz. Ich bin noch jetzt ganz weg davon:* Kegyetlen tréfa volt. Még most is oda vagyok bele Jók: EnyémT. II: 114).

Wegen: végett, miatt. — *Gänse werden zweimal wegen ihrer Federn gerupft:* Kétszer szokták a ludakat megmelleszteni a tolla kedvéért (NySz.). — *Wegen des allgemeinen Wohls:* A közjó érdekében. — *Ofen ist berühmt wegen seiner schönen Aussicht:* Buda híres szép kilátásáról. — *Wegen dieser Ursache:* Ez okból.

Wegfischen. — *Sein eigener Rechtspraktikant fischte ihm das Mädchen vor der Nase weg:* A leányt tulajdon patvaristája üté el orra elől (Ar: Próz. 442). — *Die Gesellschaft hat Ivan mit ihren wohlfeilen Preisen alle seine Kunden weggefischt:* A túlsó társaság olcsóságával minden vevőt elfog (Jók: FGyém.). IV: 401).

Wegkommen. — *Es ist etwas weggekommen:* Lába kelt (ellopták, Nyr. III. 320). Lábra kapott: eltünt, ellopatott jószág (Nyr. XII. 232. Gömörben: Lába támadt.)

Wegnehmen. — *Jmdm etwas vor dem Mund wegnehmen:* Vmit vkinek az orra elől elvenni.

Wegräumen: Elrakni. Láb alól eltenni.

Wegscherzen. — *Ich wollte die Sache wegscherzen, es gieng aber nicht:* Én el akarám enyelegni a dolgot [v. tréfával akartam elütni], de nem lehetett (Kovács: FarsKal. 63).

Wegschiessen. — *Es ist ihm der Kopf weggeschossen:* A feje van ellőve.

Wegsetzen. — *Darüber setz' ich mich weg:* Azzal ugyan nem törődöm.

Weh, wehe. — *Es thut mir sehr weh, dass:* Nagyon fáj, hogy... Igen fájlalom, hogy. — *Was ist dir? Der Kopf thut mir weh. Ich habe Kopfweh:* Mi bajod? Fejem fájlalom (Dug: Szerecs. I: 236). — *Vom vielen Sitzen thut mir das Kreuz weh:* Egészen megfájult a derekam a sok ülésben. — *Wehe den Besiegten* («væ victis!»): Jaj a legyőzöttöknek.

Wehen. — *Schon weht des Morgens kühle Brise:* Már lengeti keblét hűs reggeli szellő (Ar: BH. 8: 16). — *Der Hauch vergangener Zeiten weht einem aus seinen Werken entgegen:* A múlt idők lehét lehet az ő munkáiból kiérezni (Rákosi Jenő).

Wehmüthig. — *Da liegt die arme Stadt! ein Friedenstraum schwebt noch wehmüthig über ihren Dächern:* Amott tehát a város! s még felette borongva leng a béke szép alakja (Szem: Zr. III: 8).

Wehr. — *Sich zur Wehr setzen:* Védni magát.

Wehren. — *Kein Kaiser Karl stand ihnen gegenüber, kein La Valette wehrte ihrem Sieg:* Nem álla Károly ellenek soha, sem La Valette nem gátlá győzteik' [győztüket] (Szem: Zr. 1: 2). — *Er wehrt sich, so viel er kann:* Nem hagyja magát. — *Sich seiner Haut wehren:* Félteni bőrét (Erd.). — *Er wehrt sich mit Händen und Füssen:* Kézzel, lábbal kapálódzik, ellenkezik. — *Doch können sie's nicht wehren, dass inwendig brenn' die Wunde:* De nem óhatják, hogy odabent ne fájjon (Ar: BH. 8: 73).

Weib. — *Drei Weiber und eine Gans machen einen Jahrmarkt (ebenso im Englischen,* Schrader 167); *drei Weiber, drei Frösche, drei Gänse dabei, machen einen Jahrmarkt mit ihrem Geschrei* (uo.): Két asszony, három lúd egész vásár (Erd: Közm.); két asszony egész sokadalom (uo.); három asszony egy vásár (uo.). A hol három asszonyember vagyon, sokadalom lészen (NySz.). — *Nussbäume und Weiber wollen geschlagen sein:* Pénz olvasva, asszony verve jó (Erd.). — *Weib und Leinwand kauft man nicht bei Licht:* Asszonyt, vásznat ne végy gyertyavilágnál (Erd.). — *Wem zu wohl ist, der nehme ein Weib:* Ha nincs búgondod, házasodjál meg (Erd.).

Weich. — *Weiches Ei:* Híg tojás. — *Kernweiches Ei:* Lágy tojás. — *Weich kochen:* Puhára főzni. — *Der Holzapfel wird weich, wenn ihn der Reif brennt:* A vaczkor, ha megcsípi a dér, hát megpuhul (Jók: RRáby II: 45). — *Es mird mir weich ums Herz:* Ellágyúl a szívem.

Weichen. — *Nicht einen Nagel breit weichen:* Egy hajszálnyit sem engedni. — *Die Verwirrung muss rasch der Ordnung wieder weichen:* Zavaros bomlásból rend legyen egyszerre (Ar: BH. 4: 23).

Weichherzig. — *Jemanden weichherzig machen:* Vkit megpuhítani.

Weide. — *Da giengen die Rinder auf die Weide:* Oda járt a csorda legelni.

Weiden. — *Er weidet die Augen an dem Bilde:* Jártatja v. gyönyörködteti szemét a képen (Antib.). Szemeit legelteti. Hizlalja a szemét a képen (NySz. Nyr. IV: 515). — *Sich an etwas weiden:* Gyönyörködni vmiben. Szemét legeltetni vmin (l. Nyr. I: 439).

Weihen. — *Sein L e b e n ganz d e m V a t e r l a n d e weihen:* Egész életét a hazának szentelni. — *Ich weiss, es kostet ihn im Stillen manche Thräne, dass er mich und mein Volk d e m T o d geweiht:* Tudom, mint kerül hév könnyözönbe néki titkosan, hogy a halálnak minket szentele (Szem: Zr. 3: 6). — *So weiht Virgil seine beiden Heldenjünglinge Pallas und Lausus schon bei ihrem ersten Erscheinen dem Tode:* Igy szánja halálnak Virgil már első bemutatáskor két ifju hősét, Pallast és Lausust (Ar: Próz. 131).

Weil. — *Man muss das Eisen schmieden, weil* [= *so lang*] *od. da es warm ist:* Addig verd a vasat, míg meleg. Addig kell a vasat verni, a míg tüzes (Erd.).

Weilchen. — *Warte ein Weilchen!* Várj egy perczig. — *Ein Weilchen hernach:* Kevés vártatva.

Weile. — *L a n g e Weile:* Unalom. — *Ich h a b e lange Weile:* Unatkozom. — *E i n e Weile:* Egykorig (Lehr 138). Egy darabig. — *Eine kleine Weile:* Kiskorig (Tompa). Egy kis ideig. — *Gut Ding braucht Weile:* Későre fő a jó velős leves (Dug: Pb. II: 51). Későre válik az igazi jó (II: 52). Nem minden hamar tanács jó (uo.). Az érett ész nem egy napi munka. Későre válik a tölgy, de annál tartósb (II: 53). A vessző sokára lesz fa (uo.). A hamarban egy bötűje sincs a jónak (Dug: Pb. II: 54). — *Eile hat Weile. Eile mit Weile:* Lassan járj, tovább érsz. Tapogatva járj (Dug: Pb. II: 136). — *N a c h e i n e r Weile:* Kevés vártatva (NySz.). Idővártatva (Jókai). — *Nach einer Weile seufzte er:* Kis vártatva nagyot sóhajtott (Jók: FGyém. I: 109).

Wein. — *A l t e r Wein:* Ó bor. — *Guter Wein bedarf keines ausgesteckten Reifs:*

Czégér nélkül is elkél a jó bor. Nem kell a jó bornak czégér (Erd.). Jó bornak nem kell czégér. — *Der Wein b r i c h t:* A bor megzavarodik (Fin.). — *Der Wein g ä h r t:* Forr a bor (NySz.). — *Wein ist die Milch der Greise* (Schrader 61): Vén embernek kása a pecsenyéje, bor a patikája (Dug: Pb. II: 334). Öregnek bor a teje. — *Endlich s t i e g ihm der schlechte Wein z u K o p f e:* Végre a sok lőre az inába szállott (Ar: Jók. ö.). — *Der Wein ist ihm zu Kopf gestiegen:* Fejébe ment v. szállt a bor. — *Wein sagt die Wahrheit:* Borban lakik az igazság (Erd.). Borban az igazság. — *Den Wein a b z i e h e n:* Lefejteni a bort. — *Dann führe ich dich in den Keller hinab, ziehe mit dem Heber von meinem besten Wein eine Flasche voll ab:* Aztán leviszlek a pinczébe, a legjobb boromból magam húzok le a csutorába a lopótökkel (Jók: RRáby II: 177). — *Wein a u s h e b e n:* Bort hébérezni. — *Ich gehe nicht an einen Ort, wo man Wein a u s s c h e n k t:* Soha se magyek olyan helyre, a hol bort mérnek (Jók: FGyém. II: 89). — *Einem reinen Wein e i n s c h e n k e n:* (Vkivel szemben, vkihez) egészen nyiltan szólani, egészen világosan beszélni. — *Ich will dir über meine Verhältnisse reinen Wein einschenken:* Őszintén fel akarom előtted tárni helyzetemet. — *Wein auf Bier rath' ich dir, Bier auf Wein, das lass' sein:* Bort a sörre — idd egyszerre, sört a borra — hadd máskorra. — *Den Wein s c h m i e r e n:* A bort hamisítani (pancsolni). — *B e i m Wein ist er beredt:* Borozás közben megered a nyelve. — *Die Sorgen im Wein vertrinken:* Borba ölni a búját.

Weinen (ige). — *F o r t w ä h r e n d weinen:* Siránkozni. — *S t i l l e weinen:* Sirdogálni. — *F r e u d e n t h r ä n e n weinen:* Örömében sírni. Örömkönnyeket hullatni. — *Sie klagen und weinen ü b e r d a s U n g l ü c k der ungarischen Nation:* Sírva sírnak veszedelmén a magyar nemzetnek (Gyulai: Költ.[1] 36). — *I c h m u s s weinen:* Nem tudom megállni sírás nélkül. — *Na, na, du wirst doch am Ende nicht gar weinen w o l l e n?* No csak nem fakadsz tán sírva, vagy mi? (Jók: RRáby II: 58). — *Kinder und Weiber fingen zu weinen an, die jungen Männer griffen zu den Waffen:* A gyermekek és nők síróra fogták, a fiatal férfiak fegyverre (Vikár: HoldRegéi 46). — *Da b e g a n n e n alle Umstehenden mit einem male zu weinen:* Egyszerre sírva fakadt minden körülálló (Jók: RRáby II: 253). — *Sie weinte w e g e n jeder Kleinigkeit:* Minden csekélységért síróan állt szája (NySz.). — *Wenn das Kind a u f h ö r t z u weinen:* Sírást ha gyerek elhagyja (Ar: BH. 8: 73). — *Er erschreckte mich und m a c h t e mich weinen:* Megrettentett és síróba fakasztott (Belényesi, Nyr. VII. 169). — *Jmd. weinen machen:* Megríkatni vkit. — *Nun s e h n t sie s i c h immer weinend nach Hause, und das wird einem schon zu bunt:* Most már mindig hazafelé sír, s az ember hamar megunja a sokat (Kovács: FarsKal. 70).

Weinen (főnév). — *Bitteres Weinen:* Keserves sírás. — *Lachen und Weinen in einem Sack haben* (Schrader 209): Ki hamar sír, hamar nevet (Erd.). — *In Weinen, in Lachen ausbrechen:* Sírásra, nevetésre fakadni v. sírva, nevetve fakadni. — *Da brach dann die Böske in lautes Weinen darüber aus:* Erre aztán Böske ríva fakadt (Jók: RRáby II: 28).

Weinlese. — *Die Weinlese halten:* Szüretelni.

Weis. — *Er ist empfänglich für weise Lehren:* Fogékony a bölcs tanítás iránt. — *Alle Land' sind des Weisen Vaterland:* A bölcs ember mindenütt otthon van (Erd.). — *Den Rathschlag, König konntest von keinem Weisen du empfahn:* Soha, soha nem költ józan okos észből (Ar: BH. 2: 20).

Weise. — *Ich kann mich möglicher Weise irren:* Lehet (-séges), hogy tévedek. — *Zufälliger Weise:* Történetből (Márton: Lat. 46). Esetleg. Véletlenül.

Weisen. — *Dem Gedanken eine neue B a h n weisen. Den Gedanken in eine neue Bahn lenken:* A gondolkodást új irányba (új útra) terelni. — *Einem die T h ü r weisen:* Kiutasítani vkit. Vkit kiparancsolni a szobából. — *Er wies ihm die Z ä h n e:* Vicsorgatá a fogait (Jók: ArEmb. III: 82). — *Guten Rath muss man nicht v o n d e r H a n d weisen:* Jó tanácsot nem szabad visszautasítani. — *Wohl ist es wahr, der Kaiser, er wies sie nicht zu Dir:* Császár, igaz, őket hozzád nem utalta (Ar: BH. 7: 33).

Weisheit. — *Wenn Gott ein Land strafen will, nimmt er den Herren die*

Weisheit: Kit isten meg akar verni, eszét veszi el (Erd.).

Weiss. — *Sie hat ein Angesicht weiss wie Milch:* Tejbe mártott képe van (Lehr 53). — *Ihre Arme sind weiss wie Schnee od. schneeweiss:* A karja mint a leesett hó (Nyr. I: 458). — *Sich weiss brennen:* Magát kitisztázni, fehérre mosni. — *Ein Mohr lässt sich nicht weiss waschen* (Jerem. 13 : 23): Szerecsent nem lehet fehérre mosni. Szerecsent hiába mosdatsz. — *Jmdm etwas weiss machen:* Felültetni, rászedni, becsapni vkit. Elhitetni vmit vkivel. — *Er hat es schwarz auf weiss:* Írása van róla, megvan írásban.

Weit. — *Wenn hinten, weit, in der Türkei, die Völker auf einander schlagen:* Ha messze, Isten háta megett, török tatárral hajba esett [kapott] (Dóczi: Faust csal. kiad. 34). — *Dem Hader der Parteien öffnete sich ein weites Feld:* Szabad mező nyilt a pártok küzdelmének (Ar: HátPr. 45). — *Die Sache steht noch im weiten Felde. Das steht noch weit im Felde. Davon sind wir noch sehr weit entfernt:* Attól még nagyon messze vagyunk. Mikor lesz még az? Addig még sok víz lefoly a Dunán. A dolog még igen bizonytalan. Annak még sok ágaboga van. — *Auf einen Druck seines Kniees wandte sich sein Ross und war in einem weiten Satz mit seinem Reiter drüben über dem Graben:* Egy térdnyomására a paripa megfordult s aztán egy szökéssel túltermett az árkon gazdájával együtt (Jók: RRáby I: 33). — *Weit und breit:* Széltében-hosszában. Országszerte, világszerte (Fin.). Mindenütt, mindenfelé. Közel s távol. — *Weit und breit hat er nicht seines Gleichen:* Hét v. hetedhét országban nincs párja. — *Die haben's wahrlich weit gebracht:* Biz azoknak felvitte isten a dolgát (Miksz: NemzUr. 5. Jók: FGyém. IV: 42). — *Sie brachte es auch weit in kurzer Zeit:* Sokra is vitte rövid idő alatt (Jók: RRáby II: 168). — *Ei, ei, Junge, wie weit hast du's gebracht!* Ej, ej, fiú, be sokra haladál! (Ar: «Vojtina lev.») — *Es ist od. liegt weit entfernt davon* [*scherzhaft*]*:* Olyan messze van tőle, mit Makó Jeruzsálemtűl (Nyr. VII: 32). — *Weit gefehlt! Fehlgeschossen!* Szó sincs róla! Korántsem! Nem találtad el! (Eltaláltad szarva között a tőgyit.). — *Das geht zu weit!* Ez már több az elégnél! Ez már a soknál is több! — *Er ist nicht weit her:* Nem valami nagy vad (Fin.). — *Mit seiner Ehrlichkeit ist es nicht weit her:* Nem sokat tartok a becsületéről. — *Es ist mit seinen Kenntnissen nicht weit her:* A tudományával nem igen lehet sokra. — *Er wohnt sehr weit od. sehr entlegen:* Isten háta megett lakik (Nyr. IX : 31). — *Ich komme sehr weit her:* Az Isten háta mögül jövök (Nyr. IX : 31). — *Es ist mit seiner Kühnheit so weit gekommen:* Oly merészségre vetemedett. — *Ist's weit von Wien nach Pressburg?* Messze esik-e Pozsony Bécstűl? (NySz.). — *So weit nur die Augen reichen:* A meddig a szem ellát. — *Das Lager liegt zwei Tage weit von der Stadt:* A tábor két napi járás(nyi)ra fekszik a várostúl (Vers. 170). — *Noch weit genauer:* Még sokkal pontosabban. — *Weit schlimmer:* Sokkal rosszabb. — *Bei weitem der Grösste:* A legeslegnagyobb. — *Bei weitem nicht:* Semmikép se, legkevésbbé sem. Korántsem, épen nem, egy csöppet sem (nem: távolról sem). — *Es merkt die List der Knabe, schlägt drum sich auf die Seite, läuft in die Kreuz und Quere und sucht so rasch das Weite:* Sejti az a cselt már és félrecsapódik, lába tekervényes szaladásra oldik (Ar: BH. 7 : 55).

Weiter. — *Weiter hinaus:* Kijebb. — *Weiter hinein:* Beljebb. — *Weiter hinauf:* Feljebb. — *Weiter hinunter:* Lejebb, alább. — *Weiter oben:* Följebb, magasabban. — *Weiter unten:* Lejebb, alább, lentebb. — *Weiter hinten od. weiter rückwärts:* Hátrább. — *Wieder ist's mir schlimm ergangen; dir will ich's klagen, doch darfst du es nicht weiter erzählen:* Ugyan megjártam ismét, neked sub rosa megpanaszlom, de ne add tovább (KisfK: VígBesz. 88). — *Wir gehen jetzt um ein Land weiter:* Most egy országgal odább (Jók: ErdAr. I: 29). — *Einen Bittenden nicht weiter reden lassen:* Belevágni a könyörgő beszédében. — *Weiter gehen meine Nachrichten nicht:* Többet nem hallottam. Ujabb híreket nem hallottam. — *Und was weiter?* Hát aztán? — *Was willst du weiter?* Hát még mit akarsz? — *Keiner weiter:* Senki más? — *Wenn es weiter nichts ist:* Ha ennyi az egész. — *Man sieht weiter*

n i c h t s, a l s . . .: Egyebet se látni, mint . . . — *B i s a u f weiteres:* Egyelőre. További intézkedésig. — *O h n e Weiteres:* Minden teketória nélkül. Minden fontolgatás nélkül.

Weitausschauend. — *Ein weitausschauender Blick:* Éles látás (szem, tekintet).

Weitschweifig. — *Er spricht sehr weitschweifig:* Nagy feneket kerít a dolognak.

Weizen. — *Sein Weizen wird in Halme schiessen:* Az ő búzája nem indúl szárba (NySz.) v. nem kel, megy szárba (uo.).

Welch. — *Für welch einen Menschen hältst du mich?* Kinek tartsz v. nézel te engemet? — *Kein Kopf sass fest, gleichviel, welchen Schmuck er trug:* Egy fej se volt biztos (a lefejezéstől), akármilyen ékszert viselt.

Welken. — *Eine Schönheit, die schon zu welken beginnt:* Fonnyadni induló szépség (NySz.).

Welle. — *Das Schiff wurde mit Mann und Maus von den Wellen verschlungen:* A hajót egész legénységével együtt elnyelték a hullámok.

Welt. — *Die g a n z e Welt, das Erdenrund:* A kerek föld, világ. Föld kereksége, világ kereksége. — *Eine Frau würde nie v o r d e n A u g e n a l l e r Welt auftreten, wäre sie nicht überzeugt, dass ihr Auftreten wenigstens keinen unangenehmen Eindruck macht:* A nő sohasem lépne mind a világ szeme elé, ha meg nem volna győződve, hogy megjelenése nem tesz — legalább kellemetlen benyomást (Ar: HátrPróz. 244). — *Das ist der L a u f der Welt:* Igy jár a világ. Ez a világ folyása. Ez a világ sorja (Ar: BH. II.). — *Undank ist der Welt Lohn:* Jótét helyébe jót ne várj. — *S e i t d e m die Welt b e s t e h t (od. steht):* Világ kezdetétől fogva (NySz). — *So lange die Welt steht:* Mióta világ a világ. Mióta a világ. — *A l l e Welt a n f l e h e n:* Fűnek-fának reménykedni (Lehr 52). — *A l l e r Welt i s t e s b e k a n n t:* Ország világ tudja. — *Er e r z ä h l t es a l l e r Welt:* Fűnek-fának elmondja. — *Aller Welt v e r k ü n d e n:* Világgá hirdetni. — *S e i t d e m i c h a u f der Welt b i n:* Mióta élek; születésem óta. — *Halils Gemahlin ist die sanfteste Frau auf der Welt:* Halil neje a legszelidebb hölgy az ég alatt (Jók: FehérR. 149). — *Jmd. a u s der Welt s c h a f f e n:* Vkit másvilágra küldeni. Elpusztítani. Kipusztítani. — *S i c h mit Ehren d u r c h die Welt b r i n g e n:* Becsületben élni. — *Z u g u t f ü r d i e s e Welt* (Ebe 11, 37, 38): Kikre nem méltó a világ (Tárkányi). — *Dort i n j e n e r Welt:* A más világon. — *In die Welt h i n e i n g e h e n:* Világgá indulni. Világgá menni (Nyr. IV. 114). Világra menni (Lehr. 128). — *Er z o g in die Welt:* Elment világgá (UngRev. VII: 564). — *Ich f l i e h e, altes Mütterchen, hinaus in die weite Welt:* Futok, öreg anyám, világgá (UngRev. VI: 690). — *In eine a n d e r e Welt h i n ü b e r g e h e n:* Jobb létre szenderülni. — *Ich bitte dich u m a l l e s in der Welt:* Kérlek az Isten szerelméért. — *Azraele mochte sich's u m n i c h t s in der Welt merken lassen:* Azraele világért sem mutatta volna (Jók: ErdAr. II: 110). — *So i r r t e er u m h e r in der Welt:* A világot így barangolta (Jók: VadonVir. II. 78). — *Das Schicksal t r i e b uns in der Welt u m h e r:* Bennünket a szerencse fölfogott és csavargóba vett (Dug: Szer. 327). — *Um A l l e s in der Welt würd ich's nicht hergeben:* A világ minden sűrű kincsiért sem adnám (Nyr. XV. 181). — *N i c h t um die Welt schlafe ich ein:* A világért el nem aluszom. — *V o r a l l e r Welt:* Ország világ láttára. — *Es ist vor aller Welt, vor den Augen der Welt geschehen:* A nyilvánosság előtt történt. — *Man muss sich vor aller Welt schämen:* Egész világ előtt szégyelni kell. — *Z u r Welt b r i n g e n:* Világra hozni. Szülni. — *Der Mensch bringt [nach Plato] die Ideen mit zur Welt (Heine):* Az ember [Plato szerint] magával hozza az eszméket a világra.

Wenden. — *Er wendet und dreht ihn und besieht sich ihn von allen Seiten:* Nézi, ürgeti, forgatja (UngRev. VII: 563). — *Nun rathschlagen sie darüber, wohin Sie ihre S c h r i t t e wenden:* Most a fölött van a tanácskozás: hová fordítsák léptöket jelenleg? (Pet.) — *Das B l a t t h a t s i c h gewendet:* Megfordúlt a koczka. — *Eintretend erfährt er, wohin sich sein S c h i c k s a l wendet:* Belépve megtudja sorsát, hogy mire dűl (Ar: MO. 3: 14). — *Aller G e i s t e r wandten sich lustigem Gelag:* Fordulnak az elmék vidor áldomásra (Ar: BH. 1: 38). — *Ich*

sah, wie sich die Wahrheit in Falschheit hat gewandt: Igazat én láttam fordúlni hamisra (Ar: BH. 3: 17). — *Er weiss nicht, an wen er sich wenden soll:* Nem tudja, kihez vigye ügyét (Dug: Pb. II: 248). — *Die Griechen wenden sich zur Flucht:* A görögök hátat adnak és szaladásra veszik a dolgot (Hall: HHist. III: 141). — *Erzähl' uns, Freund, wie sich der Kampf gewendet:* Beszéld barátom, mint folyt a csata? (Szem: Zr. 2: 4). — *Wohin soll ich mich wenden?* Hová forduljak? Kihez folyamodjam? Hova fogjak?

Wendung. — *Hätte vielleicht den Dingen im Orient eine ganz neue Wendung gegeben:* Ez talán egészen új korszakba rántotta volna a keleti ügyeket (Jók: ArEmb. I: 41). — *Um dem Gespräch eine andere Wendung zu geben:* Hogy más tárgyat adjon a beszédnek (Jók: ErdAr. I: 80). Hogy más tárgyra fordítsa a beszédet. — *Als ob sie dem Gespräche eine andere Wendung geben wollte:* Mintha más tárgyra vinné át a beszédet (Jók: ErdAr. II: 121). — *Sie bemüht sich dem Gespräch eine scherzhafte Wendung zu geben:* Igyekszik tréfára fordítani a beszédet (Vértesi A.). — *So vielen Hoffnungen, so vielen Freuden hat ein einziger Tag eine so ganz entgegengesetzte Wendung gegeben:* Oly sok remény, oly sok öröm egy nap alatt annyira ellenkezővé vált. — *Die Sache nahm eine bessere Wendung:* Jobbra fordult a dolog (NySz.). — *Dass Timars Leben eine so schreckliche Wendung nehmen könnte:* Hogy Timár élete azt a rettenetes fordulatot vehesse (Jók: ArEmb. V: 33).

Wenig. — *Dann nippte er ein wenig:* S ivott valamicskét (Ar: BH. 1: 35). — *Etwas weniges:* Valamicske. Valami kevés. — *Blutwenig:* Édes kevés. Csak a fél fogamra való (Nyr. III: 225). Egy zsebbel se telik (Dug: Pb. 39). — *Es fehlte sehr wenig daran, dass er getödtet wurde:* Kicsi híja volt, hogy meg nem ölték. Kevés híja volt, hogy... (NySz.). Kicsiny híja, hogy... (u. o.). — *Und ich — wenig fehlte, dass ich zu rasen angefangen hätte:* Én pedig, kevésbe múlt, hogy meg nem dühödtem (Kaz: Diog. 52). — *Wir sind unserer wenig:* Én kevesed magammal vagyok (NySz.). — *Zwei weniger als hundert:* Kettő híján száz. — *Eins weniger als zwanzig:* Egy híján húsz. — *Ich bin nichts weniger als stolz:* Büszkének legkevésbbé mondhatnám magamat. Korántsem v. legkevésbbé sem vagyok büszke. — *Ich will nichts weniger, als Stimmung machen für Wilddieberei:* Szó sincs róla, hogy hangulatot akarnék kelteni az orvvadászat mellett (Bársony: Palacsintaország II.). — *Wenig zu wenig macht zuletzt zu viel:* Sok kicsi sokra megy.

Wenn. — *Er hat immer ein Wenn und ein Aber:* Csak talál mindig valami kifogást. — *Bleib mir mit deinem ewigen Wenn und Aber zu Hause:* Ugyan eredj a te örökös kifogásaiddal. — *Wenn das Wörtlein «wenn» nicht wär', wär' mancher Bettler ein reicher Herr:* Ha «ha» nem volna, minden szegény gazdag volna (Erd.). — *Wenn du doch anfangs der Meinung gewesen wärest:* Bár eleinte is így vélekedtél volna.

Werben. — *Sich als Soldat werben lassen:* Katonának állani.

Werden. — *Es wird nichts aus meiner Liebe:* Meghiúsul a dolgom. — *Was soll aus mir werden? Was soll ich beginnen?* Hova kell lennem? (Arany, Csokonai). — *Man weiss nicht, wird es eine Fabrikstadt oder ein Handels-Emporium?* Nem tudni gyárvárosnak indul-e? kereskedelmi emporium akar-e lenni (Jók: FGyém. II: 73). — *Bürge für jmden werden:* Vkiért kezességet vállalni. — *Wieder jung werden:* Megifjodni. — *Schwarz werden:* Megfeketedni. — *Ei, wie du männlich geworden bist, seitdem ich dich zuletzt gesehen habe:* Ejh de megemberesedtél, a mióta nem láttalak (Jók: RRáby I: 79). — *Er wird es gehört haben:* Alkalmasint meghallotta (Erdélyiesen: Meg fogta hallani). — *Eine neue, eine erst im Werden begriffene od. eine sich erst bildende, noch ungeformte Klasse:* Egy új, még csak alakulóban levő, még formálatlan osztály (Greg: Shak. 321).

Werfen. — *Die Hunde werfen zweimal im Jahre:* A kutyák évenként kétszer kölykeznek. *Junge werfen:* Megkölykezni. — *Das wirft wie eine Bestie nur einmal seine Brut:* Fenevad módjára egyszer veti kölkét (Ar: BH. 9:61). — *Anker werfen:* Horgonyt vetni. — *Sein*

Auge auf ein Mädchen werfen: Egy leányra vetni a szemét. — *Er hat ein Auge geworfen darauf:* Arra áll a szeme (NySz.). Szemet vetett rá. — *Er sah sich genöthigt, einen Blick auf den jungen Mann zu werfen:* Kénytelen volt tekintetét az ifjúra vetni. (Jók : ErdAr. II : 43). — *Als sie mit diesen Augen einen raschen Blick in Ivans Augen warf:* Mikor azokkal a szemekkel odavillantott Iván szemeibe (Jók : FGyém. I: 79). — *Wir warfen nur einen flüchtigen Blick auf den Unterschied zwischen dem griechischen und indischen Drama:* Csak egy futó pillantást vetének a görög és hindu dráma közötti különbségre (Ar: HátrPr. 198). — *Das Mädchen warf einen zweifelnden Seitenblick auf Ivan:* A leány szemszögleteiből egy kétkedő pillantást vetett Ivánra (Jók: FGyém. I: 94). — *Geld unter die Leute werfen:* A nép közé pénzt szórni. — *Das Los werfen:* Sorsot vetni. — *So werfen wir die ganze Nacht auf diese Felsenschlösser:* Vívjunk egész erővel e sziklavárak ellen ostromot (Szem: Zr. I: 4). — *Werfet eure Perlen nicht vor die Säue* (Matth. 7, 6): Ne hányjátok gyöngyeiteket a sertések elé. — *Die Wogen werfen das Schiff an den Fels:* A hullámok a kősziklához csapják a hajót (Vers. 66). — *Jmdm einen Process an den Hals werfen:* Vkinek pört akasztani a nyakába. — *Jmdm etwas an den Kopf werfen:* Vmit vkinek a fejéhez vágni. — *Einen aus dem Sattel werfen od. heben:* Kiütni vkit a nyeregből (Erd.). — *Bei Seite werfen:* Félrevetni. — *Jmd. in Fesseln werfen, legen, schlagen:* Békóba verni vkit (NySz.). Vasra verni. Vasba verni. Farkasgúzsba kötni (Baksay: GyÖ. II: 308). — *Ins Gefängnis od. in den Kerker werfen:* Fogságba vetni, Börtönbe v. börtönre (tömlöczre) vetni (hányni). Hogy hányják tömlöczre, hogy halálra ragadozzák (Kaz: Cic. 13). — *Über Bord werfen:* A hajóból kivetni v. kihányni (Ball.). — *Es ist Zeit, diese pedantischen Regeln über Bord zu werfen:* Ideje, hogy elvessük már ezeket a pedáns szabályokat. — *Einen Mantel über die Schultern werfen:* Köpenyeget vetni vállára. — *Ein Banquier, der mit Hunderttausenden um sich warf:* Egy bankár, a ki százezerekkel dobálózott (PHirlap 1886. 231. vezércz.) — *Die Kleider von sich werfen:* Lehányni a ruhát magáról. — *Welche den Leib gewaltsam von sich geworfen:* A kik erőszakkal eldobták maguktól a testet (Jók: ArEmb. IV : 103). — *O wie nahe war er daran, die ganze «Sache des Volkes» von sich zu werfen:* Bizony nagyon kinálkozott az az elhatározás, hogy sutba vágja az egész népügyet (Jók: RRáby II: 222). — *Zu Boden werfen:* Földhöz csapni, ütni (Vers. 66). — *Einen zu Boden werfen:* Valakit földhöz vágni (Márton : Lat. 255). — *Davon wurde der gnädige Herr so lustig, dass er alle Gläser und Teller, die ihm in die Hände gerieten, zur Erde warf:* Ettől a tekintetes úrnak olyan tréfás kedve kerekedett, hogy minden kezeügyébe akadó tányért, poharat a földhöz vagdalt (Jók: RRáby II: 109). — *Sie wirft sich an seine Brust:* Keblére veti magát (Jók: ArEmb. III: 99). — *Er warf sich rasch, mit entsetzlichem Brüllen auf Bánfi:* Iszonyú ordítással veti magát rögtön Bánfira (Jók: ErdAr. III: 12). — *Athalie wirft sich auf die den Sarg bergende Nische:* Athalie leveti magát a koporsót rejtő fülke elé (Jók: ArEmb. V : 153). — *Mit aller Macht sich auf etwas werfen:* Teljes erővel rávetni magát vmire. — *Er warf sich auf den Bauch:* Hasra vágta magát. — *Ein sächsisches verlaufenes Fräulein, das sich ihm an den Kopf geworfen:* Egy honjából megszökött [szász] leány, ki erővel köté rá magát (Kaz: BarnhM. 5 : 9). — *Er schwang od. warf sich auf sein munteres Pferd:* Pajzán lovára kapott (NySz.). — *Wie ich jetzt durchs Fenster schaute, warf er sich eben wieder auf das Ross:* A mint lenéztem most az ablakon, lovára épen akkor ugra fel (Szem: Zr. I: 7). — *Er wirft sich auf den Rücken:* Hanyatt vágja magát. — *Sie werfen sich rücklings:* Hanyatt vetik magukat (Jók: ArEmb. I: 18). — *Sich in die Brust werfen:* Pöffeszkedni, felfuvalkodni, hányni-vetni magát. — *Der Ungar wirft sich in die Brust und hadert:* Mellét dűleszti a magyar s vetekszik (DélibH. 94). — *Er warf sich in das Innere der Sümpfe:* A mocsár belsejébe vette magát (Jók: ErdAr. I: 5). — *Niklas Zrinyi hat mit seiner Schar nach Sigeth sich geworfen:*

Zrinyi Szigetbe vette seregével magát (Szem: Zr. I: 5. Lehr 99). — *Ich habe genug; komm, ich muss mich zu ihren Füssen werfen:* Elég; jer hadd borúljak lábaihoz (Kaz: BarnhMinna IV: 7). — *Wenn sich die Kinder mit Brot werfen oder sonst Übermuth damit treiben:* Ha a gyerekek kenyérrel dobálódznak vagy más pajkos játékot űznek vele.

Werk. — *Das Erscheinen solcher Urkunden ist bloss ein Werk des Zufalls:* Az ilyen oklevelek megjelenése szintén csak véletlen számba megy (PhilKözl. XV: 421). — *Dass er lebt, ist mein Werk:* Nekem köszönheti életét. — *Das ist nicht mein Werk:* Nem én tettem. Nem tehetek róla. — *Das Werk rückte rasch vor:* Gyorsan haladt a munka. — *Nachdem das Werk vollendet war:* Mikor a munka már el volt végezve. Mikor a mű már készen volt. — *Die letzte Hand fehlt einem Werk noch:* Vmely műhöz hiányzik az utolsó simítás. — *Ans Werk od. an die Arbeit gehen. Sich ans Werk od. an die Arbeit machen:* Hozzáfogni a munkához. Dologhoz látni. — *Kaum hatte der Herr den Fuss auf die Strasse gesetzt, gieng er gleich ans Werk:* A mint a gazda elhúzta a lábát hazulról, mindjárt hozzálátott (Nyr. I: 457). — *Er gieng an das schwere Werk:* Hozzálátott a nehéz munkához (Jók: ArEmb. II: 36). — *Etwas ins Werk setzen:* Vmit munkába venni; vmit foganatba venni. Megvalósítani. Foganatosítani, végrehajtani. — *Wenn die neue Vermessung in's Werk gesetzt wird:* Ha az új felmérés foganatba lesz véve (Jók: RRáby I: 186). — *Es gelingt ihnen die Eroberung wieder ins Werk zu setzen:* Sikerül a hódítást megint foganatba tenni (Ar: Próz. 224). — *Er wollte schlau zu Werke gehn:* A luteránus eszét vette elő (Nyr. V. 30). — *Zum Werke schreiten:* Munkához fogni v. látni.

Wert (melléknév). — *Er ist keine Bohne wert:* Babot sem ér (Erd.). Egy babot nem adnék rajta (MA). Batkát sem ér (Erd.). — *Es ist keinen schimmligen Pfennig wert:* Nem ér egy fa batkát. — *Eine solche Unterhaltung ist mir keinen Pfifferling wert:* Kukkot ér részemről az olyan mulatság (Kovács: FarsKal. 26). — *Keinen Schuss Pulver wert:* Nem ér egy hajító fát se (Nyr. II. 130). Nem ér egy pipa dohányt. Nem ér egy ütet taplót (Baksay: GyÖ. II: 245). — *Es ist der Mühe wert:* Megérdemli a fáradságot. — *Es ist nicht der Rede wert:* Szót sem érdemel. — *Er ist wert dass ich ihn lobe:* Megérdemli tőlem a dicséretet. — *Ich bin nicht wert, ihm die Schuhriemen aufzulösen* (Ev. Mark. 1, 7. Ev. Joh. 1, 27): Nem vagyok méltó megoldani saruszíját (Tárkányi). Nem vagyok rá méltó, hogy saruja szíját megoldjam.

Wert (főnév). — *Einer Sache grossen Wert beilegen:* Nagyba venni vmit. Nagyra becsülni vmit. — *Den Urkunden lege ich nicht viel Wert bei:* Az okmányokra [okiratokra] nem sokat adok (Baksay: GyÖ. II: 163). — *Sich einen hohen Wert beilegen:* Nagyon sokat tartani v. vélni magáról. — *Auf etwas od. auf jemanden einen sehr grossen (hohen) Wert legen:* Vmit v. vkit igen sokra becsülni v. nagyra becsülni, nagyra tartani. — *Gilt dir der einz'ge Mann solch grossen Wert?* Ennyit tehetsz fel egy ember felől? (Szem: Zr. 1: 4).

Wertlos. — *Eine dazumal wertvolle, heute schon wertlos gewordene Zierde:* Akkoriban becses, ma már értékvesztett fényesség (Horváth C: Temesv. Pelbárt 48).

Wesen. — *Viel Wesens von etwas machen:* Vmivel sok teketóriát v. czeremóniát csinálni.

Wesentlich. — *Was das Wesentlichste von der Sache ist:* A mi leglényegegesebb a dologban, a mi leglényyegesebb része a dolognak.

Wette. — *Eine Wette eingehen:* Fogadni. — *Gilt die Wette?* Áll a fogadás? (Jókai). — *Was gilt die Wette?* Mibe fogadunk? — *Darauf, dass Ivan mit heiler Haut davonkommen werde hätte man hundert gegen eins wetten können, und niemand in der Gesellschaft hätte sich auf diese Wette eingelassen:* No már arra, hogy Iván egészen ép bőrrel meneküljön, kereshetett volna valaki társat százzal egy ellen és nem talált volna, a ki felcsapjon (Jók: FGyém. III: 106). — *Sich auf eine Wette einlassen:* Fogadni, fölcsapni. — *Die anwesenden Herren eilten um die Wette zu ihrer Begrüssung herbei:* A jelenlevő urak vetélkedve siettek üdvözletére (Jók: ErdAr. II: 49). — *Um*

die Wette laufen: Verset futni (NySz). Versenyt futni. — *Was nützen ihm die langen Füsse? mit mir kann er doch nicht um die Wette laufen:* Mit ér vele ha hosszu lába van is? még se tud velem versenyt szaladni (Nép, Fehérvárm.). — *Ich möchte mit der Prinzessin um die Wette laufen:* Szeretnék párost futni a királykisasszonynyal (Nyr. I: 457). — *Er liefe mit einem Windspiele um die Wette:* Agarat előzhet sebes futásával (Dug: Pb. 174). — *Das Ross läuft mit dem Winde um die Wette:* A ló csillagokat rúg.— *Die Herren wollten einander um die Wette niedertrinken:* Az urak fogadásból neki ültek egymást leinni (Jók: ErdAr. I: 58). — *Wenn diese Bestie so mit dem Schiff um die Wette schwimmt:* Mikor ez a gonosz állat így versenyt úszik a hajóval (Jók: Ar. Emb. I: 23).

Wetteifern. — *Die stählerne Hand des Menschen unseres mit den Werken der Götter wetteifernden Jahrhunderts:* A mai istenutánzó kor vaskezű gyermekei (Jók: ArEmb. I: 3).

Wetten. — *Fritz kann dem Galgen tausend Schritte vorgeben, und ich wette mein Leben, er holt ihn ein:* Fritz az akasztófának ezret [ezer lépést] is adhat, mégis utóléri, életemet teszem rá (Kaz: BarnhM. 3: 2). — *Ich wette 100 fl:* 100 forintba fogadok. — *Wetten wir um unsern Taglohn:* Fogadjunk fel a napszámunkba (Nyr. IV: 516).

Wetter. — *Potz Wetter! Potz Blitz! Sapperment!* Teringettét! — *Ein garstiges Wetter:* Zimankós idő. Itéletidő (Lehr 41). — *Mildes Wetter:* Lágy idő. — *Es tritt mildes Wetter ein:* Az idő meglágyul (Kovács: FarsKal. 64). — *Es ist schönes Wetter:* Szép idő jár. — *Bis dahin war das Wetter ganz anständig:* Egész addig megbecsülte magát az időjárás (Jók: Szeretve mind a vérp. II: 63). — *Das Wetter od. der Himmel hat sich aufgeheitert:* Tisztára fordúlt az idő (NySz.). — *Als ob ein Wetter plötzlich ausgebrochen wär':* Jöve, mint váratlan égi vihar feljő (Ar: BH. 9: 69). — *Ein Wetter ist im Anzug über uns:* Borongva kél felettünk fergeteg (Szem: Zr. 1: 7). — *Das Wetter hat eingeschlagen:* Lecsapott a villám. — *Es zieht sich ein Wetter zusammen:* Vihar keletkezik. — *Ich segle vom besten Wetter begünstigt ab:* Kedvező széllel indulok utamra.

« **Wetterkühlen**: nem hallottam soha máskép mint villámlik; meghűlt az idő! de ez hideget is jelent. Száraz villámlás = *wetterleuchten,* villog» (TompaM. Figyelő XI: 146).

Wettern. — *Er wetterte, dass Böske die Geschenke ja nicht berühren sollte:* Szörnyen pattogott, hogy hozzá ne merjen a szolgáló semmihez nyulni, a mit ajándékba hoztak (Jók: RRáby I: 129).

Wettkampf. — *Zum Wettkampf fordern:* Versenyre kihívni.

Wichsen. — *Blank gewichst:* Kifényesítve (Jókai).

Wichtigkeit. — *Es ist von Wichtigkeit:* Fontos dolog.

Wickeln. — *Ich kann ihn um den Finger wickeln:* Ujjaimon forgathatom, mint a gyürűmet (NySz.). — *Mann könnte ihn um einen Finger wickeln:* Madarat is foghatnál véle (NySz.).

Wider. — *Komm Er, wie Er will, Herr Wachtmeister; meine Augen werden nichts wider ihn haben:* Jőjjön a mint akar; szememnek nem lesz kifogása strázsamester uram ellen (Kaz: BarnhM. 3: 11). — *Das läuft wider den Anstand:* A tisztességbe ütközik. Ellenkezik a tisztességgel. — *Es ist wider die Gewohnheit od. wider den Gebrauch:* Szokatlan az, nincs szokásban v. ellenkezik a szokással (Márton: Lat. 39).

Widerfahren. — *Thut Gutes, so wird euch Gutes widerfahren:* Visszavárd, a mit mással cselekszel (Dug: Pb. II: 144). — *Es möge deinem Herzen kein Leid widerfahren:* Ne lásson szíved kínt (Ny.-Sz.). — *Es widerfährt mir das Unglück:* Ez a szerencsétlenség esik meg rajtam. — *Jemandem Gerechtigkeit widerfahren lassen:* Vkinek igazságot szolgáltatni.

Widerhallen. — *Vom wüsten, lauten Lärmen der Urwald widerhallt:* Amaz örök csendet veszi lárma közre (Ar: BH. 5: 46).

Widerlegen. — *Jmd. mit seinen eigenen Worten widerlegen:* Vkinek saját szavait a fejére olvasni.

Widern. — *Das widerte mich und ich schloss Friede:* Ettől csömöröltem meg s kötém a békét (Arany: Arist. II: 41).

Widersetzen. — *Er hat sich mir widersetzt:* Ellenem szegült.

Widersprechen. — *Ein Sturm widersprechender Gefühle drang auf Michael ein:* Mihályt egyszerre rohanta meg az érzések minden ellentéte (Jók: ArEmb. III: 159).

Widerspruch.—*Die Philosophie gerieth mit den Dogmen der Religion in Widerspruch* (Heine): A philosophia ellenkezésbe jutott vagy keveredett a hit ágazataival.

Widerstand *leisten:* Ellenszegülni. Ellentállani. — *Er konnte gar keinen Widerstand leisten:* Nem tudott semmi ellenállást kifejteni.

Widerstehen. —*Du kannst nicht widerstehn, du kannst es nicht!* Ellent nem állhatsz, állnod nem lehet (Szem: Zr. 4: 9). — *Er kann dem Verdachte nicht länger widerstehen:* Nem állhatja tovább a gyanút (Jókai). — *Es widersteht mir etwas:* Únok vmit. Átallok vmit.

Widerstreit. — *Die Pflichten des Redakteurs und des Herausgebers geraten nicht selten in Widerstreit mit einander:* A szerkesztői s kiadói kötelességek nem egyszer összekoczczannak (Ar: HátrPr. 330).

Widerwärtigkeit. — *Alle Widerwärtigkeiten verfolgen mich:* Minden baj engem ér.

Widerwillen. — *Einen Widerwillen hegen gegen jmd.:* Idegenkedni vkitől.

Widmen. — *Jmdm sein G l a s widmen:* Poharát emelni (köszönni, üríteni) vkiért (vkire). — *Dem Todten die schuldige L e i c h e n k l a g e widmen:* A halottat hozzá méltóképen elsiratni. — *Ein d e r F r e u d e gewidmeter Tag:* Örömökre szánt nap. Örömnap. — *Er ergibt s i c h od. widmet sich d e n W i s s e n s c h a f t e n:* A tudományoknak vagy a tudományokra adja magát (Lehr 129). Adtam fejem bölcs tudományokra (Ar: Vásárban).

Wie. — *Ich weiss nicht, wie es mit mir werden wird:* Nem tudom én, mi lesz velem. — *Wie a l t bist du?* Hány éves vagy? — *Wie wohl hast du gethan!* Milyen jól cselekedtél! — *Wie sehr wünschte ich:* Mennyire kívántam. — *Er steht wie angenagelt:* Úgy áll, mintha oda szegezték volna; úgy áll, mint a peczek. — *Es entlud sich wie e i n G e w e h r:* Puska módra elsült (Nyr. X: 86) v. mint egy puska, mint valami puska. — *Unsere Stadt ist wie e i n e F e s t u n g befestigt:* Városunk vár módra van megerősítve. — *Wie m a n z u s a g e n p f l e g t:* Szokás-mondás. — *So k u r z wie m ö g l i c h:* Lehető legrövidebben. — *So wie man angekommen war:* A mint megérkeztek; mihelyt megérkeztek. — *Der Schlechte wird nicht gelobt, wie s c h ö n e r a u c h i s t:* A rosszat nem dicsérjük, bármi szép is. — *Es war ein Kind, das fand stets ein Wie, den Weg ins Feld zu nehmen* (Goethe: Die wand. Glocke): Volt egy gyerek, az mindig talált módot (módját ejtette), hogy a mezőnek vette útját.

Wieder. — *Immer wieder:* Mind úntalan. Minden szüntelen (Phil. Közl. XVI: 436).

Wiederhall. — *Der alte Knabe seufzte tief auf und Innozenz schien es, als ob dieser Seufzer einen Wiederhall fände in seiner eigenen Brust:* Az öreg fiú nagyot sóhajtott; s Inczének úgy tetszett, mintha ennek a sóhajnak viszhangját adná saját keble (Jók: EnyémT. I: 149).

Wiederholen.—*Er wiederholt es immerfort:* Mindig csak azt hajtja. — *Niemals kann oft genug wiederholt werden, was niemals genug gelernt wird:* A mit egészen sohse tanulhattunk meg, azt nem lehet eléggé ismételni. — *In kurzem war der Statuenentwurf von Blumen überhäuft; und das wiederholte sich noch einmal:* Rövid idő mulva a szoborterv el volt árasztva virággal, s ez még egy versen ismétlődött («A Hét» II: 245). — *Frau Judith wusste es so einzurichten, dass sie nie dasselbe zweimal sagte, od. dass sie sich nie wiederholte:* A Judit asszony úgy intézte sorját, hogy soha két ízben ne mondjon egyformát (Ar: Jóka Örd.). — *Zu wiederholten m a l e n:* Többször is. Ismételten is. Több alkalommal. — *Die er (der gute Fürst) zu wiederholten malen aufforderte:* Kiket váltig kinált (Jók: ErdAr. I: 104). — *Er machte wiederholte Fluchtversuche:* Többször is megkisértette a szökést.

Wiederklingen. — *Brunhild wusste die Saiten anzuschlagen, die in Gunthers hochmüthigem Herzen wiederklangen:* Brunhild meg tudta pendíteni azokat a húrokat, melyek visszahangzottak Gunther fenhéjázó lelkében.

Wiederspiegeln. — *Jeder Zug seines Gesichtes spiegelte die Aufregung wieder:*

Arczának minden vonása hirdeté fölháborodását (Jók: ErdAr. III: 111).

Wiege. — *Das Land, wo seine Wiege stand:* A föld, melyen bölcsője ringott (Ar: HátrPr. 463). — *Armut und Dürftigkeit umgaben seine Wiege:* Szegénység és inség ringatták bölcsőjét. — *Dichterisches Talent war ihm in die Wiege gelegt:* Költői tehetséggel született.

1. Wiegen. — *Ein Kind in den Schlaf wiegen:* Gyermeket elringatni. — *Sich in sanguinischen Hoffnungen wiegen:* Vérmes reményekben ringatózni. — *Ihre erwachende Seele wiegte sich in den Tönen des Liedes:* Ébredező lelkét a dalhang ringatá (Jók: Petki F. l. IV).

2. Wiegen. — *Du bist gewogen und zu leicht befunden worden:* Megmérettél és hijjával találtattál (NySz.). — *Es weiss die Welt, wie viel wir wiegen:* A világ tudja, mennyit nyomunk a latban (NySz.). — *Ihr Urtheil wiegt nicht schwer in unsern Augen:* Nem nagyot nyom előttünk az ő ítéletük (NySz.). — *Das Verdienst der Männer wiegt mehr:* Többet nyom a latban a férfiak érdeme (NySz.).

Wild (melléknév). — *Er lebt in wilder Ehe mit ihr:* Bal kézre él vele: törvénytelenül él vele (Nyr. VII: 229).

Wild (főnév). — *Das Wild aufscheuchen:* Fölverni a vadat. — *Ein Wild erlegen:* Vadat elejteni, leteríteni. — *Ich verfolge das Wild:* Üzőbe veszem a vadat.

Wille(n). — *G o t t e s Wille g e s c h e h e:* Isten akaratja legyen meg (Jók: FehérR. 83). — *Dein Wille geschehe; du sollst deinen Willen h a b e n:* Legyen meg a te akaratod; legyen a te akaratod szerint; legyen úgy, a hogy te akarod. — *Er h a t seinen e i g e n e n Willen:* Maga akaratján jár (NySz.). — *Unser Willen muss sich nach Gottes Wohlgefallen r i c h t e n:* Mi szabjuk akaratunkat Isten kedvéhez (NySz.). — *Jmdm f r e i e n Willen bei etwas l a s s e n:* Vkit saját akaratára hagyni. — *Keiner will den Willen des andern t h u n und mit ihrer Eifersüchtelei würden sie die Sache verderben:* Egyik sem fogadja meg a másiknak a szavát s az egymás fölötti versengéssel elszeleskedik a dolgot (Jók: RRáby I: 274). — *V o l l b r a c h t, mein grosser Kaiser, i s t dein Wille:* Betölt parancsod (Szem: Zr. 4: 3). — *E r i s t Willens:* Szándéka neki; avval a szándékkal van. — *Ich bin Willens, nach Rom zu reisen:* Rómába szándékozom, igyekezem (Vers. 236). Rómába akarok menni. — *S i c h d e m Willen eines anderen e r g e b e n:* Magát alávetni, engedelmeskedni (Fin.), hódolni. — *Dem guten Willen ist alles möglich:* Jó akarattal mindent lehet. — *S e i n e m e i g e n e n Willen n a c h g e h e n:* A maga akaratán járni (NySz.). — *Jmds Willen n a c h k o m m e n:* Vki akaratának eleget tenni. — *Du h a n d e l s t immer g e g e n meinen Willen:* Te mindig kedvem ellen cselekszel (Nyr. XVIII: 52). — *Es s t e h t i n deinem Willen:* Tőled függ. Rajtad áll. — *S i c h i n den Willen G o t t e s e r g e b e n:* Megnyugodni Isten akaratában. — *Es i s t n a c h meinem Willen:* Kedvemre esik (NySz.). — *Wenn's nach meinem Willen g i e n g e:* Ha kedvem szerint történnék. — *Wir b e u g e n u n s u n t e r den Willen, oder vor der Fügung Gottes. Wir f ü g e n u n s dem Willen G o t t e s:* Isten végezéseinek fejet hajtunk [engedelmeskedünk] (SzD: MVir. 36). — *Einem z u Willen s e i n* Vkinek tetszésére lenni v. kedvét keresni (Márton lat. szót. 202). Kedvére lenni (Vers. 78). — *Um G o t t e s willen (um des Himmels willen) rette mich* (Hibásan szó szerint: UngRevue VII: 565: *Gott segne dich, mache mich los*): Ugyan az Isten áldjon meg, szabadíts ki (Népk. II: 444) v. az Isten szerelmeért.... Kérem az Istenért (NySz.).

Willig. — *Mit willigem Herzen:* Szívesörömest. — *Der Knabe gehorchte willig:* Fogadá a gyermek könnyen a beszédet (Ar: BH. 7: 58).

Willkommen. — *Seid mir willkommen, meine wackern Helden:* Isten hozott, derék vitéz sereg (Szem: Zr. 2: 3). — *Auch diese neue Novellensammlung wird den Lesern willkommen sein:* Ezt az új novellagyűjteményt is üdvözölni fogják v. örömmel fogadják v. szívesen veszik majd az olvasók. — *Er hiess ihn willkommen:* Üdvözölte, szívesen látta.

Willkür. — *Jemanden der Willkür jmds preisgeben:* Vkit vki önkényének kiszolgáltatni. — *Mit dem kann ich schalten nach Willkür:* Kényemre azontúl fordítok a dolgán (Ar: BH. 7: 37). — *Er rodet unsere Wälder nach Willkür:* A mi erdőinket szabadjában vágja (Pázmány, NySz.).

Wimmeln. — *Von Volk, von edeln Rossen*

wimmelt es allerweg: Pezseg a nép szerte s ló a nemes állat (Ar: BH. 10: 78).

Wind. — *Es erhob sich ein greulicher Wind:* Éktelen szél támadt (KisfK: VígBesz. 177). — *Ein Brausen rings herum, wie wenn durch alte Wälder hinfegt der Wirbelwind:* Zúgás, valamint szél a pagonyt ha rázza (Ar: BH. 9: 22). — *Der Wind hat sich gelegt:* Elállott v. elült a szél. — *Der Wind legte sich wieder wüthend gegen das Schiff:* A vihar ismét dühösen nekifeküdt a hajónak (Jók: ArEmb. I: 22). — *Der Wind liess eine Zeit lang nach:* Egy időre elült v. elállt a szél. — *Welch guter Wind hat Sie hierhergetrieben?* Mi jó szél hordja erre? (Jókai). — *Der Wind verweht Spur und Schritt:* Fujja fel a szél a nyomunkat (Ar: BH. 6: 41). — *Das ist Wind:* Üres szóbeszéd. — *Er bekam noch zu rechter Zeit Wind von der Sache:* Idejében szelét v. neszét vette a dolognak (Nép, Lehr 128). — *Wenn einmal das Schiff Wind feiern musste:* Ha valahol vesztegelni kellett [a hajóval] dologtalan (Jók: ArEmb. I: 78). — *Wer Wind säet, wird Sturm ernten:* Ki álnokságot vet, bút arat (Erd.). — *Der Welt Wind verkaufen (sie durch Schein täuschen,* Schrader 194): Port hinteni a világ szemébe. — *Gib' deine Sorgen den Winden* (Schrader 194): Ereszd szélnek gondjaidat. — *Sein von Schweiss durchnässtes Haar flackerte im Wind:* Izzadságtól csapzott haját lobogtatta a szél (Jók: Ar. Emb. III: 144). — *Er arbeitet in den Wind:* Dolgozik hiába. — *In den Wind (hinein)reden* (1, Kor 14: 9): Szélnek beszélni (Erd.). Hiába beszélni. A pusztában kiáltani. Falra borsót hányni. — *So werde ich was reden und zwar nicht in den Wind:* No beszélek hát én! és nem hiú szélnek (Ar: BH. 10: 37). — *Jmds Rath in den Wind schlagen:* Vkinek tanácsaival nem törődni. Föl sem venni. Szélre bocsátani (NySz.). Füstnek bocsátani (NySz.). Füle mellett elereszteni. — *Er hängt den Mantel nach dem Winde* (Schrader 194): Köpenyegforgató. Arra fordítja a köpenyeget, honnan a szél fú (Erd.). Arra fordítja a palástot [arra forgatja a köpönyeget], a honnan fúj a szél (NySz.). — *Er wird vom Wind und Regen gepeitscht:* Vihar és zápor veri. — *Seine Lästerungen schlag' ich in den Wind:* Szitkait szélre [szélnek] bocsátom (Pázmány, NySz.).

Windmühle. — *Gegen Windmühlen kämpfen:* Árnyékkal víni (Erd.). Szélmalmok ellen harczolni.

Wink. — *Ein Zeichen od. einen Wink geben:* Jelt adni. — *Bis einen Wink er heimlich erhält von Diterich dem Alten:* Míg Detre kacsintva vágott neki loppal (Ar: BH. 4: 40). — *Es kostet mir nur einen Wink:* Csak egyet kell intenem. — *Meines ersten Winkes seid gefasst:* Intéseimre készen várjatok (Szem: Zr. 3: 7).

Winkel. — *Ich kenne weit und breit jeden Winkel in der ganzen Gegend:* Én ismerem ennek a tájéknak minden zegét-zugát (Jók: EnyémT. 149).

Winken. — *Mit kalter Würde winkt sie dem Major:* Hideg méltósággal int az őrnagynak (Jók: ArEmb. V: 26). — *Zwei von ihnen fiengen zu lachen an, der eine winkte mit dem Kopfe:* Ketteje elnevette magát, az egyik fejével intett (KisfK: VígBesz. 98).

Winter. — *Strenger Winter:* Kemény tél. — *Plötzlich trat der Winter ein:* Hirtelen télre fordult (NySz.). — *Die Wölfe fressen keinen Winter:* Nem eszi meg farkas a telet (azaz nem marad el a hideg, ha későre áll is be a tél, Erd.). — *Er hat nicht genug für den Winter. Er hat keinen genügenden Wintervorrath:* Ki nem telel a maga kenyerén (Dug: Pb. II: 249). — *Das Weissen im Herbste, womit sich gute Hausfrauen für den Winter vorbereiten, ist nicht umsonst erfunden:* Az őszi meszelés, melylyel a tél elé készülnek a jó gazdasszonyok, nem hiába van feltalálva (BpHirl. 1886. 261. vezérczikk). — *Er kommt damit über den Winter aus:* Kitelel vele (nem: kijön vele a télre, Antib.).

Winterlich. — *In winterlicher Kälte:* Télhideg idején.

Winzig. — *Ein winzig-wunziger Holzbecher:* Egy iczinkó-piczinkó fapohár (UngRevue VII: 563).

Wirbel. — *Er ist verdorben vom Wirbel bis zur Zehe:* A haja szálától a körme hegyéig meg van romolva (Jók: ArEmb. I: 144).

Wirken. — *Es wirkt sehr tröstend auf mich:* Ez nagy vigasztalás nekem. — *Sie*

mögen dahin wirken: Hassanak oda v. hassanak oly irányban.

Wirklichkeit. — *Alle meine Worte bleiben hinter der Wirklichkeit zurück:* Szavaim nem elég erősek, hogy magát az igazságot ecseteljék.

Wirksam. — *Eine Arznei ist nicht wirksam:* Vmely orvosságnak nincs hatása.

Wirkung. — *Die Ursachen und Wirkungen:* Ok és okozat. — *Es übt eine Wirkung, einen Eindruck, einen Einfluss auf ihn od. darauf aus:* Hat rá, van rá hatása, befolyása, hatást vagy benyomást tesz rá (nem: hatást, benyomást, befolyást gyakorol, Antib.). — *Dieses hat nicht eine gleiche Wirkung auf Alle:* Ez nem egyenlőképen hat mindenkire. — *Eine furchtbare Wirkung hervorbringen:* Irtóztató hatást gerjeszteni (Jók: ErdAr. III: 52). — *Die Wirkung, die seine Worte hervorbrachten:* A hatás, a mit szavai előidéztek (Jók: ArEmb. II: 139). — *Es macht eine komische Wirkung:* Komikai hatást okoz (Ar: HátrPr. 67). — *Es braucht keines Trompetenschalles mehr vor Jerichos Mauern — der stumme Buchstabe thut dieselbe Wirkung:* Jerichónak trombitaszó sem kell már: a néma betű is megteszi (Jók: EnyémT. I: 111). — *Von wohlthätiger Wirkung sein (auf die Gesundheit):* Jótékony hatással lenni (az egészségre).

Wirkungskreis. — *Dies gehört nicht in meinen Wirkungskreis:* Ez nem vág az én hatásom körébe, ez nem kötelességem.

Wirt. — *Es ist nicht gut, die Rechnung ohne den Wirt zu machen:* Nem jó gazda nélkül számot vetni (NySz.). — *Er hat die Rechnung ohne den Wirt gemacht:* Csalódott (megcsalódott) a számításában. — *Er hat die Rechnung ohne den Wirt gemacht [wenn es besagen will: ich habe da auch was dreinzureden]:* Kettőn áll a vásár (Közm.).

Wirtschaft. — *Eine Wirtschaft führen:* Gazdaságot vinni. — *Sie führt allein die ganze Wirtschaft:* Ő maga viszi az egész háztartást (Jók: RRáby I: 89).

Wirtschaften. — *Er hat bares Kapital, denn er hat gut gewirtschaftet; sein zurückgelegtes Geld beträgt einige tausend Gulden:* Neki van heverő tőkéje, mert jó gazda volt; félretett pénze megy pár százezer forintra (Jók: FGyém. IV: 101). — *Die Zeit hatte mit Christinens Reizen schlecht gewirtschaftet (od. Christinens Reizen übel mitgespielt):* Az idő gonoszul gazdálkodott Krisztina kellemivel (KisfK: VígBesz. 121).

Wissen. — *Weiss Gott (Gott weiss) welcher:* Isten a megmondhatója, kicsoda. Tudja Isten kicsoda. — *Das weiss nur Gott allein:* Csak Isten a megmondhatója. — *Das mag Gott wissen:* Annak Isten a tudója! (Jók: ErdAr. I: 33). — *Weiss der Kuckuk, was er ihm noch alles gesagt:* Mit tudom én, mi mindent beszélt még neki (UngRevue VI: 485). — *Gnädiger Herr wissen schon:* Tudtára van tónsúrnak (Nyr. VIII: 525). — *Ich kann nicht alles wissen:* Az én fejem se káptalan (Nyr. IV: 178). — *Jemandem Lob und Dank wissen:* Vkinek hálával adózni. — *So viel ich weiss:* Tudomásom szerint. — *Er weiss nicht, was er anfangen soll:* Nem tud mit tenni. — *Er wusste nicht, was er mit ihnen beginnen solle:* Nem tudott velök hova lenni (Jókai). — *Herr Mahok wusste nicht, was er sagen solle:* Mahók úr meg volt akadva (Jók: FGyém. 2: 21). — *Ich weiss es aus Erfahrung:* Tapasztalásból tudom. — *Ich weiss es aus seinem (eigenen) Munde:* Ő tőle tudom. Ő tőle hallottam. Tulajdon szájából hallottam. — *Einige Biographien des C. Nepos wusste ich ohne Fehler (herzusagen):* C. Neposból néhány biographiát egy szó hiba nélkül tudtam (Brassai, BSzemle 1874. V: 371). — *Er weiss davon. Es ist ihm bekannt. Er hat Kenntnis davon:* Értésére van (NySz.). Van róla tudomása. — *Ich weiss weder aus noch ein:* Semmikép se tudom, mit csináljak. — *Er weiss es auswendig:* Könyv nélkül vagy betéve tudja (nem: kívülről tanulja, tudja, Antib.). — *Ich weiss mich nicht zu erinnern:* Nem emlékszem rá. — *Er wusste sich vor Freude nicht zu fassen:* Örömében majd felvette a házat. — *Das Kätzchen wusste sich nicht selbst zu helfen:* A szegény kis fehér czicza nem tudott magán segíteni (Jók: ArEmb. I: 47). — *Ich weiss gar nichts zu schreiben:* Nincs semmi írni valóm. — *Etwas zu schätzen wissen:* Vmit becsben tartani (NySz.). Megbecsülni (tudni). — *Ich weiss mich selbst zu trösten:* Nincs

szükségem vigasztalóra. — *Er wusste sich die besten Empfehlungen zu verschaffen:* Sikerült neki a legjobb ajánlásokat megszerezni. — *Er wusste seine Würde gut zu behaupten:* Jól értett méltósága megőrzéséhez. — *Diese Empiriker wissen nicht genug Gott zu preisen, dass ...* (Heine): Ezek az empirikusok nem győzik Istent magasztalni azért, hogy ... — *Wenn du einen bessern Einfall hast, so lass es mich wissen:* Ha jobb gondolat ötlik eszedbe, írd meg (KisfK: VígBesz. 92). — *Er lässt nichts von sich wissen:* Nem ad hírt magáról. — *Lass mich deine Meinung wissen:* Hadd tudjam véleményedet. — *Er macht sich nicht hören od. wissen:* Füle botját sem mozdítja. — *Du musst wissen, dass:* Meg kell jegyezned, hogy. — *Wenn etwas vorfallen sollte, was du wissen musst, so werde ich dir schreiben:* Ha olyas valami történik, a mit jó lesz tudnod, majd írok. — *Etwas zu wissen bekommen:* Értesülni valamiről. — *Ich gebe dir zu wissen:* Tudtodra adom. — *Mache mir zu wissen, was du im Sinne hast:* Add tudtomra szándékidat (Vers. 209). — *Das ward dem Papst zu wissen gethan:* Ezt a pápának tudtára adták. — *Ich bin neugierig zu wissen. Ich bin begierig zu wissen:* Szeretném tudni. Kiváncsi vagyok rá (Márton lat. szót. 297). — *Was man nicht weiss, macht einem das Herz nicht heiss:* A mit a szem nem lát, azt a szív nem bánja («szokták mondani», Káldy: Préd. I. 578).

Wissen. — *Mit meinem Wissen:* Tudtommal. Híremmel. — *Ohne sein Wissen od. Mitwissen:* Híre nélkül. Tudta nélkül. Híre-tudta nélkül. — *Ohne sein Wissen und Zuthun:* Tudta és hozzájárulása nélkül (Jók: ArEmb. I: 171).

Wittern. — *Wenn der Wolf den Hund wittert:* A farkas, ha kutyát érez (Kovács: FarsKal. 37). — *Das Thier wittert einen sich Nähernden:* Az állat valakinek közeledtét érzi (Jók: ArEmb. V: 147). — *Ich witterte den Pfiff* (Schrader 203): Éltem a gyanúpörrel.

Witwe. — *Haus und Garten gehörte nicht umsonst einer Witwe, da sah auch alles recht witwenhaft aus:* Mind a ház, mind a kert nem hiába hogy özvegyasszonyé volt, de ugyancsak özvegyasszonyos is volt ám (UngRevue VI: 481).

Witz. — *Er übt seinen Witz:* Futtatja elméjét (NySz.).

Wo. — *Von wo sind Sie? Aus Wien:* Hová való? Bécsbe. — *Was soll er beginnen? Wo soll er hin?* Hova legyen? (Lehr 107). — *Wo möglich:* Ha csak lehet.

Woche. — *Ehe eine Woche vergeht:* Nem telik bele egy hét. — *Manchmal ist er Wochen lange vom Hause abwesend:* Hét számra oda van (Kr.). Néha egész hétig oda jár.

Wöchentlich. — *Zwei- oder dreimal wöchentlich:* Kétszer vagy háromszor hetében (NySz.).

Woge. — *Seit einem Jahre schlägt die Tolstoj-Litteratur hohe Wogen («Die Moderne» 1891., 1. sz. «Aus der Werkstatt»):* Egy év óta nagy hullámokat ver a Tolsztoj-irodalom. — *Öl auf die Wogen giessen:* Elcsendesíteni a hullámokat.

Wogen. — *Als wogten Lavinenmassen durcheinander:* Mintha lávatömegek hömpölyögnének egymáson keresztül (Jók: ArEmb. I: 60). — *Die Odaliske senkte mit einem zitternden Seufzer ihren Kopf auf ihren wogenden Busen:* Az odaliszk reszketeg sóhajjal csüggeszté le fejét lihegő keblére (Jók: ErdAr. II: 19).

Woher. — *Als er gefragt wurde, woher er sei:* Mikor kérdezték tőle, hová való. — *Woher des Weges?* Honnan jösz? — *Woher hast du dies?* Hol vetted? Honnan vetted?

Wohin. — *Wohin des Weges?* Hát mi járatban vagy? (UngRevue VI: 688). — *Wohin willst du denn eigentlich?* Mi járatban vagy? (UngRevue VII: 565). Hová iparkodol?

Wohl (főnév). — *Dein Wohl liegt mir am Herzen:* Javadat szívemen hordozom v. hordom (nem: szívemen fekszik, Antib.). — *Ich theile mit dir Wohl und Wehe:* Osztozom búdban, örömedben. — *Leere diese Flasche auf mein Wohl:* Köszöntsd reám ezt az üveget (Nyr. IV: 514). — *Leeren wir dies Glas auf des Vaterlandes Wohl:* Ürítsük a hazáért e pohárt (Vör: Fóthi dal). — *Zu deinem Wohl!* Egészségedre!

Wohl (határozó). — *Das Essen bekommt ihm wohl:* Az étel jól esik neki,

egészségére válik. — *Wohl bekomm's:* Egészségére váljék. — *Es ergeht ihm wohl:* Jól megy dolga, jól van sora. — *Die da starben, denen ergieng es noch wohl:* Jól járának, a kik meghalának (NySz.). — *Es geht mir wohl:* Jól van dolgom ; semmi bajom sincs (Vers. 166). — *Es geht einem nicht gut od. wohl:* Nem jól van vkinek dolga (NySz.). — *Gehabt euch wohl* (1. Mos. 43, 23): Békesség nektek (Tárkányi). Üdvöz legyetek. — *Lebe wohl:* Isten veled! Élj boldogul. — *Wie wohl thät' meinem Auge ein frisches, grünes Blatt!* Mi jól esnék szememnek egy zsenge zöld levél! (Tompa: Meleg forrás). — *Daran thust du wohl:* Ezt helyesen teszed. — *Da hast du wohl daran gethan:* Ezt jól tetted. — *Etwas wohl (od. sehr) verdienen:* Vmit nagyon, méltán megérdemelni. — *Das ist wohl dein Bruder?* Ez alkalmasint öcséd? — *Wer ist wohl so ein Thor:* Ugyan ki lenne olyan ostoba? — *Ich werde doch wohl einen Menschen finden, der mir auf den richtigen Weg hilft:* Csak találok olyan embert, a ki útba igazít (UngRevue VII. 565). — *Ein Ausdruck, der den Umständen nach ebenso wohl als Lob, wie als Tadel gelten kann:* Oly kitétel, melyet a körülmények szerint egyaránt vehetni dicséretnek vagy megrovásnak (Ar: HátrPr. 291).

Wohlauf. — *Ich bin wohlauf, gesund:* Egészségben vagyok (NySz.). Jó egészségben vagyok. Jól érzem magam.

Wohlgefallen. — *Sein Wohlgefallen an etwas haben:* Gyönyörködni vmiben. — *Gott nimmt auch den guten Willen mit Wohlgefallen an:* Isten a jóakaratot is kedvesen veszi (Nyr. XVIII: 52). — *Es gereicht einem nicht zum Heile nach Azraelen's Wohlgefallen zu streben:* Azraëlnek nem üdvös kedvét keresni (Jók: ErdAr. II. 17).

Wohlgemuth. — *Gibst du, gib gern, verlangst du, nimm wohlgemuth, damit du dich nicht der Verachtung aussetzest:* Ha adsz, adj jó szívvel, ha kérsz, vedd jó kedvvel, hogy meg ne utáltassál.

Wohlmeinend. — *Ich hoffe, dass du das Wohlmeinende in dieser meiner Bemerkung nicht missverstehen wirst:* Reméllem, hogy nem fogod jó indulatomat félreérteni (Jók: ErdAr. I: 111).

Wohlsein. — *Auf jmds Wohlsein trinken:* Vkit felköszönteni. Vkire poharat emelni. Vkiért poharat koczintani.

Wohlthat. — *Ich empfange eine Wohlthat:* Jót cselekszenek velem. — *Jmd. eine Wohlthat erweisen:* Jót tenni vkivel.

Wohlthun. — *Es thut mir wohl:* Jól esik (nekem NySz.). (Jókai: ErdAr. II: 116).

Wohlthun (főnév). — *Wohlthun trägt Zinsen!* Jótét helyébe jót várj (UngRev. VII: 565).

Wohlwollen. — *Du warst so sanft und stets bestrebt, mein Wohlwollen zu verdienen:* Te olyan szelid voltál, mindig kedvemben jártál (Jókai: EnyémT. I: 129).

Wohnung. — *Freie Wohnung:* Ingyen szállás (Fin.). — *In meinem Herzen hat der Kummer seine Wohnung aufgeschlagen:* Szívemben bú vett lakást (Shak. II: 138).

Wölben. — *So wölbte sich gleichsam über den Bach ein unterirdischer Krystallgang:* Mint egy átlátszó kristályalagút boltozódik a patak fölött (Jók: ErdAr. II: 96).

Wolf. — *Der Wolf ändert sein Haar, aber nicht seine Art:* Lehányja szőrét a farkas, de bőréhez igen hozzászokott (Erd.). — *Der Wolf frisst auch von gezählten Schafen:* Megjegyzett juhból is elviszen a farkas (Erd.). — *Lamm und Wolf können sich nicht vertragen:* Nem bátorságos soha a bárány a farkassal azon egy akolban (NySz.). — *Wenn man den Wolf nennt, so kommt er gerannt. Wenn man des Wolfes gedenkt, ist er nicht weit:* Farkast emlegetnek, a kert alatt jár (NySz) v. kullog. Berekben a farkas (Erd.). — *Mit Wölfen muss man heulen. Wer unter den Wölfen ist, muss mitheulen:* Baglyokkal huhogass, verebekkel csiripelj (Erd.). A ki ördöggel lakik, ördöggé kell lenni (Nyr. VIII. 372. IX. 133). A kinek a kenyerét eszed, annak a nótáját fütyülöd (Nép).

Wolfshunger. — *Ich habe einen Wolfshunger:* Ehetném, mint a farkas (NySz.). Úgy éhezik, mint a farkas (NySz.).

Wolke. — *Die Wolken häufen sich od. thürmen sich:* Felhők tornyosulnak. — *Aus den Wolken fallen:* A hetedik égből pottyanni le.

Wolle. — *Viel Geschrei und wenig*

Wolle: Nagyobb a füst, mint a pecsenye (Fin.). Sok hűhó semmiért. Nagy pipájú, kevés dohányú (NySz.). — *Er hat dabei keine Wolle gesponnen:* Nem sokat nyert rajta; ugyancsak kevés haszna volt belőle; bele nyert, mint Bertók a csíkba. — *In der Wolle gefärbt:* Hamisítatlan. Igazi (jó v. rossz). — *Er ist in der Wolle: Er sitzt (weich und warm) in der Wolle* (Schrader 89): Jó dolga van. Jó módban van, jó sorban van, éli világát. Módjában van a jónak (Nyr. III: 418). Van benne módja (Nyr. III. 222). Jó renden vagyon szénájok azaz jól vagyon dolguk (NySz.). — *In die Wolle kommen:* Megszedni magát; fölkapni az ugorkafára. Megtollasodni.

Wollen. — *Der Kaiser will wohl Wichtiges von mir:* Fontos lehet császárod dolga vélem (Szem: Zr. 3: 9). — *Der König wollte es durchaus:* A király erőnek erejével rajt' volt (Pet: JánosV.). — *Ich kann damit thun, was ich will:* Szabad vagyok véle (NySz.). — *Es durfte schöpfen wer da wollte:* Meríthetett boldog-boldogtalan (Nyr. I: 456). — *Wie du willst:* A hogy neked tetszik. — *Mache was du willst, ich mische mich nicht darein:* Tégy (v. cselekedjél), a hogy neked tetszik, én nem avatkozom bele. — *Wollen Sie uns das sehen lassen!* Szíveskedjék ezt megmutatni! — *Wollen wir nicht gehen?* Nem mennénk? — *So Gott will:* Ha Isten is úgy akarja. Isten segítségével.— *Wollte Gott, dass:* Adná Isten, hogy. — *Wollte Gott, ich wäre nicht geboren:* Bárcsak meg se születtem volna! — *Ich wollte, sie hätte eine gute Meinung von mir:* Azt szeretném, hogy adna rám vmit (Kovács: FarsKal. 10). — *Ich will nicht behaupten:* Nem mondom (Jókai), nem állítom. — *Ich wollte ihm nach:* Utána akartam menni v. indulni. — *Er wollte noch in der Nacht nach Hause:* Ő még az éjjel haza szándékozott (KisfK: VígBesz. 84). — *Was will das sagen?* Mit jelentsen ez? — *Man weiss, was das in Budapest sagen will:* Tudjuk, mennyit mond ez Budapesten v. mit jelent ez Budapesten. — *Das will nichts sagen:* Ennek semmi fontossága sincs. — *Das will viel sagen:* Ez nagyon fontos. — *Es muss nun einmal sein, ob es will oder nicht:* Ennek meg kell lenni, ha törik [ha szakad] (UngRev. VII: 565). — *Er mag wollen oder nicht:* Ha tetszik neki, ha nem. — *Dem sei, wie ihm wolle:* Bármint is áll a dolog. Bármint álljon is a dolog. — *Doch sei es wie es wolle: ich habe nicht damit zu schaffen:* Akárhogy, akármint: benne semmi részem (Ar: BH. 7: 33). — *Es komme, wer da wolle:* Jöhet bárki is. — *Sie mögen kommen, so viel ihrer nur wollen:* Akárhányan is jöhetnek. — *Was man geniesst, das will auch bezahlt werden:* Minden jóllakásnak meg kell adni az árát (Nyr. IV: 420). — *Nussbäume und Weiber wollen geschlagen sein:* Pénz olvasva, asszony verve jó (Erd.). — *Die Sache will genau behandelt sein:* Ez a dolog megköveteli, hogy pontosan foglalkozzunk vele. — *Ganz anders will das Ding behandelt sein:* Csinja van az ilyen dolognak (Ar: BH. 11: 21). — *Das will ich euch erzählen:* El fogom beszélni (A *wollen* ige sokszor csak a beálló cselekvés körülírására szolgál.). — *Willst du gleich fort?* Nem mégy mindjárt? — *Willst du gleich schweigen?* Elhallgatsz?

Wonne. — *Sich in Wonne auflösen:* Olvadozni, elolvadni az örömtől, boldogságtól. — *Das ganze Haus schwimmt in Wonne:* Az egész ház örömben úszik (KisfK: VígBesz. 105). — *Sie hat die Finger des Herrn Commandanten zwischen den vierundzwanzig Zöpfen der gnädigen Frau gefunden, aber nicht in jener Manier, in welcher die Finger eines zärtlichen Liebenden mit Wonne in den Haarwellen der Geliebten zu wühlen pflegen, sondern hübsch derb und zausend, mit voller Faust:* A vezér úr markának ujjait az asszonyság huszonnégy hajfonadéka között találta; de nem a modorban, a melyben gyöngéd szerelmesek szoktak kedvesük hajzatában édelegve dúlni; hanem marokra fogva és czibálva (Jók: EnyémT. II: 99).

Woran. — *Wir wissen nicht, woran wir sind:* Nem tudjuk, hányadán vagyunk. — *Na jetzt weisst du doch wohl, woran du bist?* No már most tudhatod, hogy hányadán vagy? (Jók: RRáby I: 220).

Wort. — *Und Worte süss wie Honig sie hin vor Budas Fraue streut:* Szavainak mézes csemegéjét hintvén (Ar: BH. 5: 25). — *Ein Wort bricht einem kein Bein:* Nem töri csontod a szó (Erd.). —

Ein Wort bringt das andere: Szó szót fiúz (Erd.). Egyik szó apja a másiknak (Nyr. XIII. 90). — *Ein Wort brachte das andere:* Szóra szó jött (Nyr. V. 175).—*Das Wort, es war ein Dolchstoss in Toldi's Herz:* Toldinak a szó szívébe nyilalott (Arany). — *K e i n Wort i s t ihm e n t g a n g e n:* Mindent hallott; egy szót se szalasztott el. — *Dem Major e r s t a r b das Wort a u f d e r Z u n g e:* Az őrnagy ajkán megfagyott a szó (Jók: ArEmb. V: 189). — *Worte füllen den Bauch nicht:* Szép szó nem elég a hasnak (Erd.).—*Dein Wort g i l t n i c h t s:* A te bankód nem jár (Nyr. XIV. 281). — *Sein Wort gilt nicht:* Nem jár a szava, mint a régi kétgarasos (Nép, Szentes). — *Ist das Wort heraus, so ist es eines Andern:* Könnyebb a mondás, mint a visszavonás (Dug: Pb. II: 98). — *Deine Worte l i e g e n [klingen] mir noch i n d e n O h r e n:* Füleimben zengenek még szavaid (Vers. 155). — *Worte sind auch Schwerter:* A szó is fegyver (Erd.). — *E s i s t d a v o n n i e e i n Wort v o r g e k o m m e n:* Soha egy szóval sem említették meg. — *M e i n l e t z t e s Wort s o l l dieses für jetzt s e i n:* Ezt adom a szóhoz, szavaim zártául (Ar: BH. 3: 33). — *Das war endlich einmal ein m u t h i g e s Wort:* Ez aztán valahára emberül volt mondva. — *N o c h e i n Wort ü b e r die vielgeschmähte Untreue der Weiber:* Még egy szót [akarok szólni] a nőknek sokszor gyalázott hűtlenségéről. — *Es ist ein w a h r e s Wort, was man zu sagen pflegt:* Csak áll az, amit mondani szoktak. — *Ein Mann, ein Wort:* Embere szavának (Erd.). Ura szavának. — *Seine Worte a b m e s s e n:* Szavait latolgatni. — *Ein gutes Wort a n b r i n g e n:* Szót szólni. Jó szót szólni. — *Der ehrliche Mensch wird sein Wort nicht b r e c h e n:* A becsületes ember nem szegi meg szavát. — *Wörter d r e c h s e l n:* Szót kovácsolni (NySz.) v. faragni. — *Ich will mein Wort e i n l ö s e n:* Be fogom váltani szavamat. Szavamat megállom. — *Einem das Wort e n t z i e h e n:* Megvonni vkitől a szót. — *Zuerst e r g r i f f Graf Apponyi das Wort:* Elsőnek Apponyi gróf szólalt fel. — *Der raizische Pope selber hat dagegen bereits sein Wort e r h o b e n:* Ez ellen a rácz pópa is felszólalt már (Jók: RRáby I: 124). — *Darum erheb' ich mein Wort:* Ezért teszek szót (Shak. II: 157). — *Er erinnerte sich auch, dass Saffran eben damals auch ein Wort f a l l e n liess:* Arra is emlékezett, hogy Szafran ugyanakkor olyasmit is ejtett ki, hogy... (Jók: F. Gyém. IV: 112). — *Er f a n d kein Wort der Erwiderung:* Nem tudott szóhoz jönni [jutni] (Jók: ErdAr. I: 88). — *Das Wort f ü h r e n:* Szót szólni. Beszélni vki helyett. Szószólónak lenni. — *Des weisen Mannes Zunge g e b i e r t manch' weises Wort:* Terem a bölcs ige okos ember nyelvén (Ar: BH. 2: 7). — *Es wurde da unten gejohlt, geheult, gegröhlt, als ob alle Teufel der Hölle einander das Wort g e g e b e n hätten, dass heute jeder von ihnen sich hervorthun werde:* Ugy üvöltöttek, hőrögettek, vihánczoltak, nyihorásztak oda alant, mintha a pokol minden ördöge szavát adta volna egymásnak, hogy ma különösen kitesz magáért (Jókai: FGyém. II: 42). — *S c h w ü l s t i g e Worte [ge] b r a u c h e n:* Duzmadzó, czikornyás szavakkal élni (Vers. 93). — *Er h ä l t Wort.* Szavának áll (NySz). Szavát megállja Szavát megtartja, szaván megáll (Vers. 12). — *Der Beg wollte Wort halten:* A bég állni akarta szavát (Czuczor). — *Er pflegt Wort zu halten:* Ő meg szokta tartani szavát (Jók: ErdAr. II: 85). — *Der Teufel hielt Wort:* Ura lett szavának az ördög (Arany: JókaÖrd.). — *Bandi b r a c h t e noch immer kein Wort h e r a u s:* András még mindig nem tudott szóhoz jutni (Jók: ErdAr. I: 41). — *Seine Frau konnte drei Tage lang kein Wort aus ihm herausbringen:* Szavát nem birta venni a felesége három nap (Jók: FGyém. II: 16). — *Leere Worte m a c h e n:* Szót szaporítani, fecsegni. — *Ich mache unnütze Worte:* Hiába toldom a szót (Vajda: KisKölt. 21). — *Der bekannte Verfasser darf wohl als befähigt gelten, in der vorliegenden Frage ein ernstes Wort m i t z u s p r e c h e n:* Az ismert szerző illetékesnek tekinthető arra, hogy az előttünk levő kérdéshez neki is komoly szava v. hozzászólása legyen. — *Das Wort n e h m e n:* Szót emelni (Szóm fontos beszédre emelem, Pet: Disznótor). — *Ich zittere, so oft ich das Wort nehme:* Mindenkor rettegve kezdek [v. fogok] a szóláshoz (NySz.) v. emelek szót. — *Du nimmst mir das Wort aus dem Munde:* Számból vetted

ki a szót, nyelvemről olvastad le. Valaki szájából kikapni a szót (NySz). — *Hoheit haben mir das Wort aus dem Munde genommen:* A nyelvemről vette le nagyságod a szót (Jók: ErdAr. I: 110). — *Das Wort lässt sich in mehreren Bedeutungen nehmen:* A szót többféleképen lehet érteni. — *Es mehrt sich immer die Zahl der Ärzte, die dem Radfahren der Frauen das Wort r e d e n:* Egyre szaporodik azon orvosok száma, kik a nők velocipédezése mellett nyilatkoznak (v. velocipédezését pártolják). — *S c h o n e deine Worte:* Ne sokat beszélj. Ne beszélj annyit. — *Ein Wort an der rechten Stelle s e t z e n:* Egy szót a maga helyére tenni, a maga helyén alkalmazni. — *Er s p r i c h t kein Wort:* Egy kukkot sem szól (NySz.). — *Ich v e r s t e h e kein Wort davon:* Egy kukkot sem értek belőle. — *D a r ü b e r habe ich kein Wort v e r l o r e n:* Arra egy szót se vesztegettem. — *Es ist Schade, darüber auch nur ein Wort zu verlieren:* Arra kár is a szót vesztegetni (Jók: EnyémT. I: 137). — *Aus ihrem Munde war kein Wort zu v e r n e h m e n:* Szavát nem lehetett venni (Jók: ArEmb. I: 180). — *Ich v e r p f ä n d e t e mein fürstlich Wort:* Zálogul adám fejedelmi szóm (Shak. 14. 41. Arany). — *Wenn sie mit jenem Manne nur ein freundliches Wort w e c h s e l n würde:* Ha azzal az emberrel csak egy édes szót váltana (Jók: Ar. Emb. III: 36). — *Solchen grimm'gen Worten l ä s s t ihre Zunge f r e i e n L a u f:* Egyszerre ilyen szó mérgesedik nyelvén (Ar: BH. 9: 59). — *Schon schien die Frau zugängig dem freundlich klugen Wort:* Látszott is az asszony hajlani szép szóra (Ar: BH. 8: 71). — *Was b e d a r f es vieler Worte?* Mi szükség itt bővebb fejtegetésre? — *Was du von mir zu hören hast, v e r l o h n t e sich, bei Gott, nicht all der Worte:* A mit neked kell mondanom, valóban ennyi szót nem érdemel (Szem: Zr. 3: 4). — *Er w ü r d i g t e mich keines Wortes:* Még szóba sem állott velem (Gyarm: Nym. II: 175). — *N u r a u f e i n p a a r Worte:* Egy szóra kérlek. Egy-két szóra kérlek. — *So viel polizeilichen Instinct hatten indessen die zwei Commissäre dennoch, dass sie dem Manne nichts a u f's Wort g l a u b e n mochten:* Annyi policzáji ösztön azonban még is volt a két biztosban, hogy kötve higyjenek a komának (Jók: RRáby II: 240). — *Einen besondern N a c h d r u c k auf ein Wort l e g e n:* Vmely szóra különös nyomatékot tenni. Vmely szót különös nyomatékkal ejteni v. különösen megnyomni. — *Er g e h o r c h t aufs Wort:* Egy szóra engedelmeskedik (Nyr. V. 123). — *Es b l e i b t b e i meinem Worte:* Megtartom szavamat; szavamnak ura vagyok. — *So bliebe es nicht bei meinem Worte:* Akkor nem tartanám meg szavamat (PhilKözl. XV. 905). — *Jmden beim Wort h a l t e n od. n e h m e n:* Vkit szaván fogni. — *In viel Worten ist viel Sünde:* Sok beszéd nehezen készül meg hazudság nélkül (Erd 704). Sok szónak sok az alja (7474). Sok benne a szó, de kevés a jó (7458). — *Er b r i c h t i n die Worte a u s:* Beszédit e szókra fakasztja (NySz.). — *Er brach in folgende Worte aus:* Ez igékre fakadott (NySz.). — *Ich muss Ihnen ins Wort f a l l e n Herr Major:* Szavába kell esnem [vágnom] őrnagy úrnak (Kaz: BarnhM. 4: 6). — *Unser Schmerz ist grösser, als dass wir ihn in wohlgefügte Worte f a s s e n könnten:* Nagyobb a fájdalom, mintsem czifra szavakba önthetnők! (Ar: Élet. 106). — *Am besten, Sie l a s s e n s i c h m i t ihr nicht ins Wort:* Legjobb volna, szónak nem állani vele (Kaz: Emilia 77). — *Wagst du m i t e i n e m Worte zu m u c k e n?* Mersz még egy szót szólni? Mersz még egyet mukkanni? — *M i t g u t e n Worten lässt sich da nichts a u s r i c h t e n. In Güte lässt sich da nichts ausrichten:* Szép szóval itt semmire sem megyünk. Szép szóval itt semmire sem lehet menni (nem: mit sem lehet igazítani, Antib.). — *O h n e v i e l e Worte:* Mellőzve a sok szószaporítást. — *I c h bin e i n M a n n v o n Wort, und was ich sage, dafür steh ich ein od. hafte ich:* Szavaimnak ura vagyok s a mit mondok, annak állok is (Rákosi, Shak. 13: 21). — *V o n Wort z u W o r t, od. w ö r t l i c h l e r n e n:* Szóról-szóra megtanulni. — *Er erzählte es ihm von Wort zu Wort:* Szóról szóra elbeszélte neki. — *Vor Schluchzen konnte sie nicht z u Worte k o m m e n:* Nem tudott szóhoz jutni a zokogástól (Jók: Az apja fia II). — *Vor Beklemmung konnte sie noch immer nicht zu Worte kommen:* Még folyvást nem bírt az elfogódástól hanghoz jutni

(Jók: ErdAr. II: 121). — *Ausgeleert hab' ich der Worte Köcher:* A szavakból kifogytam (Szenvey: Messzinai Hölgy. 50). — *Gute Worte kosten nichts:* Szóért szót adni nem sokba telik (NySz.).

Wörtchen. — *Ihr schweigt, nicht wahr, es fällt euch kein einziges Wörtchen ein:* Hallgattok? nem akar jönni a szó vége? (Ar: BH. 10: 37).

Wörtlich. — *Er zitierte die Stelle sogar wörtlich:* Szó szerint is tudta azt idézni (Jók: RRáby I: 126).

Wortschwall. — *Der Wortschwall hat od. nimmt kein Ende:* Se vége, se hossza csoportos szavának (Dug: Pb. 135).

Wortwechsel. — *Ladislaus liess sich einigemal mit Jeney in einen Wortwechsel ein:* László nehányszor szóbeli vitákba ereszkedett Jeneyvel (Bajza II: 112).

Wozu. — *Wozu denn das?* Mire való ez? — *Doch wozu thue ich diese Fragen?* De mit is kérdezem én ezt?

Wuchern. — *Wo dieses Gewächs mit süssschmeckendem Samen wuchert:* Hol az édes magot termő növény burjánzik (Jók: ArEmb. I: 137).

Wucherzinsen. — *Auf Wucherzinsen leihen:* Uzsorára adni (NySz.).

Wucht. — *Meine Seele ist tief beklommen durch die Wucht der Erscheinungen:* Lelkemet nyomja az események súlya (Jók: ErdAr. I: 3).

Wühlen. — *Anhuben ihm im Herzen der Gram, die Furcht zu wühlen:* Félelem és bánat kezdte szivét vájni (Ar: BH. 10: 50).

Wund. — *Ich wollte auf den wunden Fleck (od. Punkt) hinweisen:* Rá akartam mutatni arra a bibés pontra («Irodalom» I: 13). — *Sich die Füsse wund gehen:* A járásban feltörni a lábát.

Wunde. — *Auch die alte [verharschte, vernarbte] Wunde bricht od. geht wieder auf:* A régi seb is felfakad (Gyulai). — *Wie brennt meine alte Wunde:* Régi sebem jaj de fáj (v. sajog). — *Eine brennende Wunde:* Sajgó seb. Sajongó seb. — *Die Wunde ist noch entzündet:* A seb most is gyúladásban van (Jók: ArEmb. V: 111). — *Jmdm eine tödtliche Wunde beibringen:* Vkit halálosan megsebezni. — *Damit wir an die Heilung der Jahrhunderte alten Wunden unseres Vaterlandes schreiten können:* Hogy gyógyítgathassuk a hazánkon ütött százados sebeket (Jók: ErdAr. II: 110). — *Jemanden eine Wunde beibringen:* Sebet ejteni vkin. Megsebezni vkit. — *Eine Wunde schlagen:* Sebet ejteni. — *Grimmig ob der geschlagenen Wunde:* Az ejtett sebtől földühödve. Az ejtett seb miatt dühbe jőve. — *Der Arme, der seine Wunde offen lässt (od. nicht verbindet), muss völlig verbluten:* A ki sebét nyitva hagyja: elvérzik az istenadta (Reviczky).

Wundenmal. — *Voll widerwärtiger Wundenmale, die gleichfalls seine Hand ihm geschlagen:* Tele utálatos sebhelyekkel és azokat is az ő keze verte rajta (Jók: ArEmb. V: 117).

Wunder. — *Ein blaues Wunder:* Világ csodája (Fin.). — *Gottes Wunder:* Isten csodája (Pet.). — *Ein Wunder, dass...:* Csuda, hogy.... — *Was Wunder also, dass...:* Csoda-e hát, hogy? Nem csuda, hogy (NySz). — *Was Wunder, dass man immer zu klagen hat?* Nem csoda, ha panaszra áll az ember szája (Ar: Életr. 107). — *Was Wunder, wenn einen dergleichen Kritiken aus dem Häuschen bringen?* Nem csoda, ha az efféle kritikák egy kis tűzbe hozzák az embert (Kaz: Lev. III. 148). — *Es hat sich ein Wunder zugetragen:* Csuda esett (NySz.). — *Sie haben an Noemi ein Wunder bewirkt:* Nagy csodát követett el Noémival (Jók: ArEmb. III; 66). — *Wäre es nun nicht möglich, dass der Electromagnetismus dasselbe Wunder bewirke, welches er an Kupfer und Zink vollbringt?* Nem lehetne-e ugyanaz (az electromagnetismus) képes ugyanazt a csodát előidézni, a mit rézen és horganyon elkövet (Jók: FGyém. II: 173). — *Das nimmt mich Wunder:* Csudálkozom. — *Es darf uns nicht Wunder nehmen:* Nincs mit csodálnunk v. csodálkozni rajta. — *Wenn Gott kein Wunder thut, weint morgen wohl die Welt an deiner Leiche:* Isten csudát ha nem tesz, úgy holtodon sír holnap a világ (Szem: Zr. 4: 2). — *Wunder über Wunder, was erblickte er da!* De csodák csodája mit látott (Pet: JánosV.). Csodának csodája (NySz.). Csudánál csudább (NySz.).

Wundern. — *Ich muss mich wundern:* Csoda fog [engem] (Brassai, BpSzemle 1874. V: 363). Csodálkozom.

Wunsch. — *Ein f r o m m e r Wunsche* Jámbor kivánság. — *Kein Wunsch nagt: an unserm Herzen:* Nem vájta kivánság szivünket (Kármán: Fanni VI.). — *Er fügt sich seinem Wunsche:* Az ő kivánságához szabja magát (NySz). — *Dein Wunsch i s t g e w ä h r t w o r d e n:* Óhajtásod teljesült, teljesítették. — *Diesem edlen Wunsch k a m e n die aristocratischen Soiréen e n t g e g e n:* E nemes óhajtásnak eleget tettek a főuri estélyek (Jók: FGyém. II: 125). — *Den Wünschen g e n ü g e n:* A kivánságoknak megfelelni, a kivánalmakat kielégíteni, a kivánalmaknak eleget tenni. — *D e m Wunsche n a c h g e b e n:* Vkinek kivánságára hajolni, vkinek kivánságát teljesíteni. — *Es g i e n g ihm alles n a c h Wunsch:* Minden kedve szerint ütött ki (Nyr. XVIII: 52). Szájaizént esett (NySz.). Minden sikerült neki. Úgy megy [a dolga], mint a karikacsapás, mint a parancsolat (Nyr. XV. 182). — *Es i s t nicht nach seinem Wunsche:* Nincs inyére (NySz.).

Wünschen. — *Als sie ihn ausschalten, meinte er, sie hätten ihm einen guten A b e n d gewünscht:* Mikor leszidták, abban volt, hogy jó estét kivántak neki (Mikszáth: Almanach 49). — *Man wünscht sich gegenseitig «gesegnete M a h l z e i t»:* Mindenki kedves egészségére kivánja az ebédet (Jók: RRáby I: 18). — *Ich wünsche dir w o h l z u l e b e n:* Isten áldjon meg. — *Das wünschte ich b e g r i f f e n z u s e h e n:* Ezt akartam megértetni. — *Das wünschte ich g e t h a n zu sehen:* Ennek a megtörténtét kivántam én. — *Du musst es nicht wünschen:* Nem szabad azt kivánnod. — *Die Anordnung des Stoffes lässt kaum etwas zu wünschen übrig:* Az anyag elrendezése alig hagy fenn kivánni valót (TanárKözl. XXV. 680). — *Ihr seid desselben Loses würdig:* Egy csávába vagytok méltók (NySz.).

Würde. — *Seine Würde vergessen:* Megfeledkezni méltóságáról. — *Jetzt trachte deine Würde zu wahren:* Most tarts tekintélyt (Jók: ErdAr. II: 63). — *Unverträglich mit jmds Würde:* Vkinek méltóságával meg nem egyeztethető v. össze nem fér. — *Etwas (für) unter seiner Würde halten:* Vmit méltóságán alul levőnek tartani.

Würdigen. — *Keines Blickes mehr würdigen:* Egy pillantásra sem méltatni többé (Jók: ErdAr. II: 33).

Wurf. — *Wenn nicht noch ein glücklicher Wurf für mich im Spiele ist, wenn nicht das Blatt sich völlig wendet:* Ha a játékban jó vetés nem ér még; ha koczkám egészen nem fordul (Kaz: BarnhM. 4: 6). — *Er h a t einen g l ü c k l i c h e n Wurf g e t h a n:* Hatot vetett a koczkája. — *Wehe dem Autor, der einem Recensenten i n den Wurf k o m m t, wenn dieser nicht guter Laune ist:* Jaj annak a szerzőnek, ki olyankor akad a biráló útjába, mikor ez nincsen jó kedvében. — *Der erste Beste, der mir begegnel od. der mir in den Wurf kommt, wilt ich dingen:* A ki legelsőbb a szemem elé akad, megfogadom (Nyr. I: 457).

Würfel. — *Des Schicksals Würfel fielen und es war um ihn geschehn:* Vakot vetett a sors s ő elveszett (DélibH. 69). — *Er setzt nicht der ganzen Christenheit gemeines Wohl auf eines einz'gen Tages Würfel:* A keresztyén népnek közjavát egy ütközet sorsára nem veti (Szem: Zr. 2: 6).

Wurm. — *Der arme Wurm (von kleinen Kindern):* Szegény kicsi féreg. — *Wenn man den Wurm tritt, so krümmt er sich:* Féreg is meggyüremlik, ha reá hágnak (Erd.). A féreg is megtekeri magát, ha reá hágnak (Dug: Pb. 41). — *Der Wurm hat an der Frucht genagt* (Brandes: Lit. d. XIX. Jahr. V: 197): A féreg kikezdte a gyümölcsöt.

Wurzel. — *Dass sich in fremde Länder verzweig' die Wurzel unserer Macht:* Gyökereit más földre bocsássa hatalma (Ar: BH 7: 38). — *Wurzel f a s s e n:* Meggyökeredzeni. Megrögzeni.—*Der gute Same kann in ihnen nicht Wurzel fassen od. schlagen:* Gyökeret nem verhet bennük a jó mag (NySz.). — *Es hat tief Wurzel g e s c h l a g e n und lässt sich schwer ausrotten:* Mély gyökeret vert, nehéz kihúzni (Dug: Pb. II: 101). — *Endlich erreicht ihn der Pandanus und die Affenfeige, dessen jeder einzelne Zweig Wurzel schlägt:* Végre áthatol rajta a pandanus és a majomfüge, mely gyökeret hajt minden ágból (Jók: FGyém. I: 9). — *So tief hat die Thorheit Wurzel geschlagen:* Olyan mély gyökeret eresztett a balgaság. — *Wurzel z i e h e n:* Gyökeret fejteni (nem: gyököt vonni, Antib.). — *M i t der Wurzel a u s-*

reissen: Gyökerestül kitépni. — *Die Sünde muss mit der Wurzel ausgerottet werden:* Irtani kell gyökerestül a bűnt (Berzs.).
Würzen. — *Seine Rede war wohl gewürzt:* Sót, borsot is eleget ada szavának (Faludi, NySz.). — *Er würzt die Speisen:* Megadja savát, ízét, borsát az ételnek (NySz.).
Wuth. — *Sehe ich aber ein bleiches, kränkliches Kind, so erfasst mich Wuth:* Ha pedig egy nyávadt, beteges kölyket látok, épen elfog a düh (Jók: FGyém. I: 109). — *Seine Wuth auslassen gegen od. an jmd. od. etwas:* Kitölteni a mérgét v. bosszuját vmin v. vkin. — *Er liess seinen Wuth an ihnen aus:* A dühét töltötte rajtuk (Jók: Ar. Emb. III : 28). — *Die Wuth der Flamme dämpfen:* A lángok pusztítását fékezni. — *Da kam dann aber der alte Abraham in Wuth:* Erre aztán dühbe jött az öreg Ábrahám (Jók: RRáby I: 214). — *Im ersten Augenblicke wurde ich roth vor Wuth:* Az első pillanatban elvörösödtem a dűhtől (Mikszáth, PHirlap 1886, 180). — *Leichenblass vor Wuth:* Dühtől sápadtan. — *Er schäumt darüber vor Wuth:* A miatt a dühtől tajtékzik (Jók: ArEmb. I: 119).
Wüthen. — *Die Krankheit wüthet unter den gemeinen Leuten:* A köznép közt iszonyúan pusztit a betegség.
Wüthend. — *Sie sind längst wüthend auf ihn:* Rég fenik rá a fogukat (Jók: RRáby I: 194). — *Der sanftmüthigste Hund selbst wird wüthend, wenn ihn Zahnschmerz überkommt:* A jó kutya is megvész, ha rá jön a fogfájás (Jók: EnyémT. I: 151). — *Jmd. wüthend machen:* Vkit feldühösíteni, a dühig ingerelni.

Z.

Zagen. — *Buda ist es, für den ich zage:* Budát féltem (Ar: BH. 2 : 41). — *Wie im Eisen der Fuchs, zagt ein alter Höllenluchs:* Lépen a csóka, tőrbe szepeg a pokolbeli róka (Dóczi: Faust, csal. kiad. 49).
Zaghaft. — *Sie legte ihre Hand zaghaft in die seinige, als ob sie sich vor dem Handkuss fürchtete:* Kezét nyujtá a leánynak, a ki félve tette bele a magáét, mintha a kézcsóktól tartana (Jók: RRáby I: 103).
Zahl. — *Ihre Zahl mag hundert betragen:* Százra rúghat a számuk. — *Schafherden ohne Zahl:* Juhoknak csordái, kiknek száma nem vala (NySz.). — *Unter der Zahl derjenigen sein:* Azok közé tartozni. — *Zähle mich auch mit unter die Zahl deiner Freunde:* Engemet is számlálj jó barátaid közé (Vers. 33).
Zahlen. — *Der Sieg ist unser, aber schwer erkauft! Der Edlen viele zahlten mit dem Leben:* A győzedelmet megnyerők, de drágán: sok bajnokunknak életébe(n) került (Szem: Zr. 4 : 9).
Zählen. — *Er zählt viele Freunde:* Sok barátja van. — *An achtzigtausend Mann zählt wohl das Heer:* Már nyolczvanezret tesznek [t. i. a felkölt lovagok] (Szem: Zr. 2 : 5). — *Du kannst auf mich zählen:* Számíthatsz rám. — *Ich zähle auf deine Festigkeit:* Számolok erődre (Jók: ErdAr. III : 75). — *Sie können nicht unter die Redner gezählt werden:* Nem mennek szónok számba. — *Könnt ihr unter die Menschen gezählt werden?* Ember számába jártok-e? (NySz.).
Zahler. — *Scharfe Mahner machen gute Zahler:* Sarkalásra szokott az adós (jól) fizetni (NySz).
Zahlreich. — *Ein zahlreiches Leichenbegängnis:* Nagy temetés.
Zähmen. — *Den (Hengst) nie ein Zügel zähmte und nie ein Halfterband:* [A mely mént] kantár soha nem tört, nem nyügöze gyeplő (Ar: BH. 1 : 28). — *Seinen Zorn zähmen:* Fékezni haragját.
Zahn. — *Das Gehäge seiner Zähne:* Szája ajtaja (NySz.). — *Wie klappern mir die Zähne:* Fogam mint vaczog (Tompa I. 211). — *Padua hatte schon vor Attila die Waffen gestreckt, und dem stolzen Italiener klapperten die Zähne:* Már Attilának Pádua megadta volt magát, s már a kevély olasz vaczogtatá fogát (UngvTóthL: Vers. 47). — *Dem thut kein Zahn mehr weh:* Nem fáj többé a feje (Erd.). Nem fáj a foga többé (Erd.). — *Einen Zahn ab-*

brechen: Fogat eltörni. — *Die Zähne fletschen:* Fogát vicsorítani (Fin.). — *Sie fletschen die Zähne:* Agyarkodva köszörülik fogaikat (NySz.). — *Du siehst dem Kreis genüber da hocken Isegrim, die weissen Zähne fletschend in seinem wilden Grimm:* Látnál csikasz ordast megülni haraggal szembe, a kör szélén, csiholó fogakkal (Ar: BH. 8: 38). — *Er wies ihm die Zähne:* Vicsorgatá a fogait (Jók: ArEmb. III. 82). — *Einen Zahn reissen:* Fogat húzni. — *Jmdm die Zähne weisen:* Az agyarát mutogatni. — *Diese jammern nicht, sie pressen die Zähne zusammen und halten so den Verweis aus:* Azok nem jajgatnak, összeharapják a fogaikat; úgy állják ki a megrovást (Jók: RRáby I: 9). — *Einem auf den Zahn fühlen (ausforschen, auf die Probe stellen):* Kipróbálni vkit. — *Mit den Zähnen knirschen:* Fogát csikorgatni (NySz). — *Wer laut schreit und nicht zwischen den Zähnen spricht, der stosst aus seinem Mund eine Dunstwolke aus:* A ki nagyot kiált s nem a fogai közül beszél, oly gőzt lövell ki a száján, mintha ágyú volna (Jók: FGyém. II: 145).

Zahnschmerz. — *Deine Schwester hat oft Zahnschmerzen:* Nénéd sokat szenved fogával (Ar: Élet 140).

Zank. — *Mann und Frau hatten einen Zank miteinander:* Férj és feleség összevesztek. — *Sie sind in heftigen Zank gerathen:* Hevesen összeszólalkoztak.

Zart. — *Wenn ein zart besaitetes Geschöpf eine grosse Gefahr durchzumachen od. zu bestehen hat:* Mikor egy gyöngeszivü teremtésnek valami nagy veszélyen kell keresztülhatolni (Jók: ArEmb. I: 24).

Zauber. — *Den Zauber beschwören:* A varázst megtörni.

Zaudern. — *Man darf nicht zaudern:* Nincs idő a késlekedésre. — *Wie oft zaudern wir am Scheideweg:* Hányszor megállunk a Herakles-úton (DélibH. 49).

Zaum. — *Im Zaume halten:* Zabolában tartani (Vers. 232). — *Meine Drohung hält ihn im Zaum:* Fenyegetésem zabolán tartja (Pet: JánosV.). — *Die Begierden im Zaum halten:* Fékezni vágyait. — *Die Jugend im Zaum halten:* Féken tartani a fiatalságot. — *Es wäre leichter der Nordwinde mächtige Kraft im Zaum zu halten (zu zügeln):* Könyebb volna az éjszaki szeleknek hatalmas erejét gyeplőn hordozni (Fal: NU. 252). — *Jmds Umtriebe im Zaume halten:* Vki fondorkodásainak gátat vetni. — *Du magst der eigenen Zunge Fesseln anlegen od. die eigene Zunge im Zaum halten:* Nyügöt vethetsz a magad nyelvére (NySz.). — *Halt' also deine Zunge im Zaum:* No hát ne járjon el a szád (Jók: RRáby I. 257). — *Das Pferd mit dem Zaume umlenken:* A zablával forgatni a lovat (Vers. 215).

Zaun. — *Ein lebender Zaun:* Eleven sövény. — *Eine Gelegenheit zu etwas vom Zaun brechen:* Ürügyet keresni vmihez.

Zehe. — *Er ist mir an der kleinen Zehen lieber, als du am ganzen Körper:* Többre becsülöm a kis ujját, mint téged testestül-lelkestül v. mindenestül. — *Er naht auf seinen Zehen, gewaltig pocht sein Herz:* Közelít lábújjon, szíve dobog szörnyen (Ar: BH. 9: 28). — *Vom Kopf bis auf die Zehen:* Tetőtől talpig. — *Alle Passagiere mit schwarzen Blattern oder Aussatz bedeckt vom Scheitel bis zur Zehe:* Minden utazó a hajszálától a körmehegyéig meglepve fekete haláltól és bélpokoltól (Jók: ArEmb. I: 68). — *Vergebens stellst du dich auf die Zehen, auch so wirst du es nicht erreichen:* Hiába ágaskodol, úgy sem éred el. — *Auf die Zehen treten:* Lábujjhegyre állni, ágaskodni.

Zehnfach. — *Der Acker trägt zehnfach:* A mag tizszeresével fizet.

Zeichen. — *Ein Zeichen der Zeit:* Az idők jele. — *Jmdm ein Zeichen auf die Stirne brennen:* Vkinek homlokát megbélyegezni. — *Sie brannten mir mit einem glühenden Eisen das Zeichen des Galgens auf den Oberarm:* Egy tüzes vassal a lapoczkámra sütötték az akasztófa bélyegét (Jók: ArEmb. V: 92). — *Ein Zeichen geben:* Jelt adni (NySz.). — *Die Schiffer geben sich nur stumme Zeichen:* A hajósok csak jelekkel integetnek (Jók: ArEmb. I: 8). — *Ein Zeichen an etwas machen:* Megjelölni vmit. — *Mit offenkundigen Zeichen des Unwillens:* A neheztelés nyilvános jegyeivel (Jók: ErdAr. I: 23). — *Die Rosenknospe reichte sie dem Maler als Zeichen des Friedens:* A rózsabimbót a festőnek nyujtotta békesség fejében (Belényesi, Nyr. VII. 169).

Zeichnen. — *Er hatte schon viele Duelle gehabt, und dabei seine Gegner stets gezeichnet:* Sok párbaja volt már, s azokban mindig megpiszkolta ellenfeleit (Jók: FGyém. 3: 97). — *Wir müssen vorher das damalige Bild der beiden Städte mit ein Paar Strichen zeichnen:* Elébb egy pár vonással vázolnunk kell a két város akkori képét (Jók: RRáby I: 2).

Zeichnung. — *Eine Zeichnung ausziehen:* Kihúzni a rajzot (Fin.).

Zeigen. — *Zeige jetzt deinen M u t h:* Most mutasd meg bátorságodat. — *Bei jedem Wechsel der Gemüthsstimmung zeigt sie einen neuen R e i z:* Ez minden kedélyváltozásnál új varázsban tünik fel (Jók: ArEmb. IV: 52). — *Darauf liessen sich die Wanderer den Weg zeigen:* Azzal útba igazíttaták magukat a kalandorok (Jók: ErdAr. II: 102). — *Sie hat ihm den Weg gezeigt:* Kiadta az útat neki (Jók: ErdAr. I: 32). — *Herr Kurovics z e i g t e, d a s s er in Wien vollkommen bekannt sei:* Kurovics uram teljes jártasságot tanúsított Bécs városában (Jók: RRáby II: 177). — *Ich werde ihm gleich zeigen, w i e man einen Klügern zum besten halten muss:* Mindjárt megtanítom, hogy kell bolondot űzni a magánál okosabbal (Bajza II: 45). — *Die Inselfrau wollte vor ihren Gästen s i c h zeigen:* Ki akart tenni magáért vendégei előtt (Jók: ArEmb. I: 104). — *A u f seinem G e s i c h t e zeigte sich eine fieberhafte Röthe:* Arczán valami lázas hevület ütötte ki magát (Jók: ErdAr. II: 88). —*Ein bitteres Lächeln zeigte sich auf ihrem Gesichte:* Valami keserű mosoly jelent meg arczán (Jók: ArEmb. IV: 20). — *Es zeigt sich kein B e d ü r f n i s n a c h etwas:* Nincs szükség vmire. — *Es zeigt sich H i l f e:* Segítség kínálkozik. — *Als man Ráby endlich von allen Eisen befreit hatte, da zeigte es sich, d a s s er nicht auf den Füssen stehen konnte:* Mikor a vasaktól mind megszabadították Rábyt, akkor kisült, hogy nem tud a lábára felállni (Jók: RRáby II: 277). — *E s w i r d s i c h s c h o n zeigen:* Majd elválik v. megválik. Majd kisül.

Zeiger. — *Das Auge ist des Herzens Zeiger:* Kinek mi szívében, megtetszik [meglátszik] szemében (NySz.). Szem a lélek tükre.

Zeihen. — *Zeih deinen Sklaven keiner niedern Furcht:* Szolgádat ó ne vádold félelemmel (Szem: Zr. 1: 4). — *Des Undanks zeihen:* Hálátlansággal vádolni. — *Hast ungerecht geziehen mich fürchterlicher Schuld:* Rettenetes váddal iszonyún vádoltál (Ar: BH. 7: 31).

Zeile. — *Ich schliesse meine Zeilen mit dem Wunsche:* Azon kivánsággal fejezem be v. végzem soraimat (nem: zárom soraimat).

Zeit. — *B ö s e Zeiten:* Rossz idők. Zord idők. — *Der berühmteste Feldherr seiner Zeit:* Korának leghíresebb hadvezére. — *Der durch die L ä n g e der Zeit geschwundene Hass:* Az idővel elmult v. elévült gyűlölet. — *Der Zeiten Lauf:* Idő járása. — *Ein Z e i c h e n der Zeit:* Az idők jele. — *W e l c h e Zeit i s t e s?* Hány óra van? Hányadán van az idő? (NySz.). — *Es i s t Zeit z u Bette zu gehen:* Ideje már lefeküdni. — *Kommt Zeit, kommt Rath:* Az idő a legjobb tanácsadó. — *Auch d a f ü r k o m m t die Zeit:* Megjön annak is az ideje. — *Unsere Zeit ist jetzt kostbar:* Most az időnek nagy az ára (Nyr. XI: 129). — *Nicht weit hinter uns liegt die Zeit:* Nem messze esik mögöttünk az az idő. — *Zeit und Stroh macht die Mispeln reif:* Idővel, szalmával a naszpolya is megérik (Erd.). — *Die Zeit v e r g e h t unvermerkt (od. schnell):* Észrevétlen (vagy hamar) telik v. mulik v. eljár az idő. — *Die Zeit vergeht gar schnell:* Az idő nagyhirtelen eljár (NySz.). — *Die Zeit v e r r i n n t:* Múlik az idő. Eltelik az idő. — *Die Zeit w a r schon ziemlich v o r g e r ü c k t:* Az idő már jócskán előrehaladt vagy elhaladt. — *Zeit, Ebbe und Fluth warten auf niemanden:* Az idő jár, senkit nem vár (Erd.). — *Die Zeit i s t mir z u k u r z geworden:* Kifogytam az időből. Kikoptam az időből. — *Die Zeit w i r d mir l a n g:* Elunatkozom. Elunom magam. — *Keine Zeit wird so lang, als die bis . . .:* Soha idő nem múlik oly nehezen, mint a míg . . . — *Wenn ich mehr Zeit b e k o m m e:* Ha több időm lesz; ha jobban ráérek. — *Wir haben t h e u r e Zeiten e r l e b t:* Drága időket értünk. — *Zeit g e b e n:* Időt engedni. — *Er will nur Zeit g e w i n n e n:* Csak az időt akarja vonni vagy kihúzni. Csak időt akar nyerni. — *Ich h a b e Zeit z u etwas:* Ráérek vmire. — *Ich habe keine Zeit zum Spielen:* Nem érek rá a játékra.

— *Alles hat seine Zeit:* Mindennek van ideje (Erd.). — *Er nimmt sich Zeit zu etwas:* Időt szakít vmire. — *Er hat oder nimmt sich keine Zeit zu beurtheilen, ob dies dahin gehört:* Nincs ideje, vagy nem vesz időt, hogy megítélje, vajjon odatartozik-e ez (Ar: HátrPr. 98). — *Die Zeit zu Rathe halten:* Idejét kellőképen felhasználni. — *Die Zeit mit etwas verderben:* Az időt lopni vmivel. — *Die Zeit vergeuden:* Elvesztegetni az időt. Eltarisznyázni az időt (Egyetértés XV: 285. tanügy). — *Vergeuden Sie nicht die Zeit:* Ne nézze hiába a napot (Arany: Jóka ö.). — *Es ist keine Zeit zu verlieren:* Nincs veszteni való időnk. — *Zeit und Mühe ist verloren:* Idő és munka mind kárba veszett. — *Ohne Zeit zu verlieren:* Haladék nélkül. Késlekedés nélkül. — *Es ist keine Zeit zu versäumen:* Nincs veszteni való időnk. — *Es wurde weder Zeit, noch Kraft verschwendet:* Nem veszett kárba sem idő, sem erő (Jók: FGyém. V: 65). — *Sich die Zeit mit etwas vertreiben:* Az idejét eltölteni vmivel. — *Ich kann meine Zeit auf etwas Nützlicheres verwenden:* Hasznosabbra fordíthatom időmet. — *Die Zeit unnütz zubringen:* Az időt hijában elvesztegetni (Márton: Lat. 237). — *Die ganze Zeit her ist niemand, aber rein niemand, nicht eine erschaffene Seele da vorbeigekommen:* Azóta senki, de senki, egy teremtett lélek se járt erre (UngRev. VII: 566). — *Eine Zeit lang:* Egy ideig. Egy darab ideig. Egy darabig. Egykorig (Ar: Toldi). — *Der Regen lässt eine Zeit lang nach:* Egy időre eláll az eső. — *Nun denn, ich habe gar nichts dagegen einzuwenden, dass du heiratest; es ist auch wohl schon an der Zeit:* No hát, nekem bizony semmi, egy csepp kifogásom sincs az ellen, hogy megházasodjál; itt is az ideje (Jók: RRáby I: 88). — *Etwas (für) an der Zeit halten:* Vmit időszerűnek, idején valónak tartani, vmire elérkezettnek tartani az időt. — *Bei Zeiten:* Idejekorán, idején, jókor. — *Wenn du etwas thun willst, thu' es bei Zeiten:* Ha vmit tenni akarsz, tedd meg idején. — *Was ein Häckchen werden will, krümmt sich bei Zeiten. Früh übt sich, was ein Meister werden will:* Korán meglátszik, mely tejből lesz túró. Megismerni idején, melyik tejből lesz túró (Nyr. VIII: 428). — *Bis zu dieser Zeit:* Mind ez ideig. — *Alles in seiner Zeit:* Minden jó maga idejében (Dug: Pb. II: 53). Mindennek van ideje (Erd.). — *Man muss sich in die Zeit schicken* (Römer 12, 11): A körülményekhez vagy a korhoz kell alkalmazkodni. Az időhöz kell magunkat szabnunk v. alkalmaz(tat)nunk (Vers. 23). — *Mit der Zeit:* Idő jártával (Nyr. XIV: 281). — *Mit der Zeit vergisst man den Gram:* Idővel elfelejtik a bánatot (NySz.). — *Mit der Zeit wird er's schon fühlen (od. büssen):* Fogja nyögni valaha (NySz.). — *Mit der Länge der Zeit werden wir standhafter:* Idő multával állhatatosabbakká leszünk. — *Seit unvordenklichen Zeiten:* Ősidők óta. Igen régóta. Tudja (Isten) mióta. Haótától óta (Arany). — *Um diese Zeit:* Akkorra, akkortájban (Vers 32). — *Unter der Zeit:* E közben. — *Von Zeit zu Zeit:* Időről-időre. Koronként. Hébe-korba. Egyszer-egyszer (Jók: FGyém. V: 128). — *Von der Zeit ab, fortan, von da ab, von nun an:* Ezentúl, innentúl, azontúl. — *Vor der Zeit:* Időnap előtt, az ideje előtt (Márton: Lat. 214). — *Vor der gewöhnlichen Zeit reif:* Korán érett. Eleve érett. — *Vor (alten) Zeiten:* Hajdanában; régente. — *Zu allen Zeiten:* Minden időben, mindenkor. — *Zur bestimmten od. festgesetzten Zeit:* A meghatározott v. kikötött időre. — *Zu gelegener Zeit, just zur rechten Zeit:* Jókor, idejében, alkalmatos időben (Márton: Lat. 315). Idején. — *Zu rechter Zeit. Rechtzeitig:* Kellete korán (NySz.). — *Das war ein rechtes Wort zu rechter Zeit:* Ez aztán időszerű beszéd volt. — *Ihr kommet just zu rechter Zeit:* Épen toppra jöttetek (Ar: Haml. 160). — *Zu nachtschlafender Zeit, zur Nachtzeit:* Éj idején, éjtszakának idején. Éjtszakának évadján. — *Zur Zeit, als ...:* Midőn. — *Zur Zeit der Ernte:* Aratáskor.

Zeitalter. — *Wir leben in einem Zeitalter von Programmen:* Programmok korát éljük (Ar: HátrPr.).

Zeitgeist. — *Dem Zeitgeist huldigen:* Hódolni a kor szellemének.

Zeitgerecht: A kellő időben, pontosan.

Zeitlich. — *Zeitliche Güter:* Világi javak (Vers 173). — *Das Zeitliche segnen:* Elköltözni egy szebb és jobb világba. Az

élettől megválni. — *Zeitlich:* Jókor. Kellete korán (NySz. Nép Somogyban).

Zeitpunkt. — *Der Zeitpunkt ist nahe, wo . . .:* Közeledik az az idő, mikor . . .

Zeitumstand. — *Je nachdem es die schwierigen Zeitumstände erlaubten:* A szerint, a hogy (v. a mennyiben) a súlyos körülmények engedték. — *Es liegt an den Zeitumständen:* A viszonyokban rejlik az oka.

Zeitung. — *Später that auch Iván etwas, wegen dessen er in die Zeitungen kam:* Egyszer azután Iván is követett el olyasmit, a mivel a hirlapok szájára került (Jók: FGyém. III: 73).

Zeitverlust. — *Gleich, ohne Zeitverlust:* Menten, minden időhaladék nélkül (Jók: ErdAr. I: 42).

Zeitvertreib. — *Jmdm einen Zeitvertreib gestatten:* Vkinek mulattatásáról gondoskodni. — *Ich habe viel Zeitvertreib mit ihm:* Sok mulatságom van vele (Jókai). — *Was hast du für einen Zeitvertreib?* Mivel töltöd az idődet?

Zelt. — *Die Zelte abbrechen:* Elbontani a sátrakat. Fölszedni a sátorfát. — *Sie brachen die Zelte ab und zogen gegen Westen:* Felszedték sátorfájokat és napnyugat felé indultak (NySz.). — *Ein Zelt aufschlagen:* Sátrat felütni, felállítani (Fin.).

Zerbrechen. — *Ich zerbreche mir nicht den Kopf damit:* Nem töröm rajta a fejemet (Jók: ArEmb. I: 124). — *Zerbrecht euch weiter den Kopf nicht über mich:* Soh'se törje kegyelmed rajtam a fejét (Jók: ErdAr. II: 73). — *Du zerbrichst dir vergebens den Kopf darüber:* Hiába töröd fejedet rajta (NySz.). — *Er zerbrach sich den Kopf:* Törte fejét, forgatta eszét (Fal. 304).

Zerfallen. — *Das Pressburger Comitat zerfällt in 7 Bezirke:* Pozsony megye hét járásra oszlik. — *Mit jmd. zerfallen sein:* Vkivel meghasonlásban élni, lenni.

Zermalmen. — *Nimm dich in Acht, er kann dich auch zermalmen:* Vigyázz, poriglan zúzhat téged is (Szem: Zr. 3: 3). — *Mühlen, welche die Flut in ihrem Laufe traf, wurden zu Splittern zermalmt:* Malmokat tör pozdorjává, miket útjában talál [az ár] (Jók: EnyémT. I: 88).

Zerrbild. — *Verwandelten die ideale Schönheit in ein abschreckendes Zerrbild:* Fenyegető torzképpé ferdíték az eszményi szépet (Jók: ArEmb. II: 177).

1. Zerreissen. — *Das Herz zerreisst mir:* Megszakad, meghasad a szívem.

2. Zerreissen. — *Den Lebensfaden gewaltsam zerreissen:* Erőszakosan megválni életétől. Öngyilkossággal válni meg életétől. — *Der Kindheit frohe Einigkeit zerreissend:* Kiölte ez durván a gyermeki szép összehangzást (Szenvey: Messzinai Hölgy 28). — *Jmdm das Herz zerreissen:* Vkinek szívét megrepeszteni. — *Ansonst erkläre ich unsern Vertrag für zerrissen:* Másképp a kötött szert szálára kibontom (Ar: BH. 10: 47).

Zerrinnen. — *Wie gewonnen, so zerronnen:* Ebül gyült, ebül ment. A mit latrul keresnek, latrul veszik hasznát (Faludi: Nyr. I: 177). Ebül kezdik, roszszúl végzik (NySz.). Ki hamar kél, hamar száll (Dug: Pb. 181). A mit sipolva nyert, elvesztette dobolva (Dug: Pb. II: 14).

Zerschlagen. — *Die Heirat hat sich zerschlagen:* A házasságból semmi sem lett.

Zerschmettern. — *Ein Blitz zerschmetterte das Schiff in tausend Stücke:* Egy villám a hajót ízről porrá törte (Petőfi).

Zerspringen. — *Dass ihr das Herz davon nicht zersprungen!* Hogy nem szakadt meg bele a szíve! (Jók: ArEmb. IV: 70). — *Dessen Herz vor Freude zerspringen möchte:* Kinek szíve örömében majd kipattan (Gyul: Vén Szinész 3). — *Er möchte vor Verdruss zerspringen:* Mérgében majd megpukkad.

Zerstören. — *Ein einzig Wort zerstöret das schönste Bündnis bald:* Mert az ilyen szó bont tömör egyességet (Ar: BH. 3: 19). — *Ich sah, wie goldner Friede gar jählich ward zerstört:* Láttam arany béke zavaros bomlását (Ar: BH. 3: 16).

Zerstreuen. — *Jmds Zweifel zerstreuen:* Eloszlatni vkinek kétségét. — *Alle ihre Zweifel zerstreut endlich Se. Wohlehrwürden:* Minden aggodalmát eloszlatja végre az a másik tiszteletes úr (Jók: Ar. Emb. III: 11). — *Als ich von dort weggieng, zerstreute sich schon die Menge:* Mikor onnan eljöttem, már oszlott a csőcselék. — *Jetzt bringt mir mein Diener die Nachricht, dass sie sich schon ganz zerstreut hat:* Most hozza hírül inasom, hogy már egészen eloszlott (Nyr. XVIII: 54).

Zerstreuung. — *Er suchte keine Zerstreuung in der Jagd oder im Fischfang:* Nem kereste mulatságát se vadászaton,

se halászatban (Jók: ArEmb. IV: 102). — *Aus einer tiefen Zerstreuung erwachend:* Mély andalodásából magához térve (Szenvey: Messzinai Hölgy 119).

Zerstückeln: Darabokra vágni. Földarabolni.

Zertrümmern: Ízre-porrá törni (NySz.). — *Ein Blitzschlag zertrümmerte das Schiff:* Egy villám a hajót ízről porrá törte (Pet: JánosV.). — *Es kommt herangestürmt, wirft Flammen auf, zertrümmert Wölbungen, zerstört Schachte, versenkt den Boden und zerschmettert die Menschen:* Az rohanva jön, lángot robbant, boltozatot tör, aknát vettet, földet omlaszt, embert pozdorjává tör (Jók: F. Gyém. I: 51).

Zerzanken. — *Ein verzanktes Ehepaar, wenn es schon im Begriffe ist, sich zu versöhnen:* A haragos házaspár, mikor már békülőben van (Kovács: Fars. Kal. 32).

Zeter. — *Zeter und Mordio schreien:* Vészt és jajt kiáltani (Ar.). — *Sie schrieen Zeter:* Kigyót, békát kiáltottak (NySz.).

Zeug. — *L ä p p i s c h e s Zeug t r e i b e n:* Haszontalan dolgokat cselekedni. Haszontalansággal foglalkozni. — *U n n ü t z e s Zeug. Müssiges Gerede:* Szófia beszéd. — *Ei, was für unnützes Zeug du durcheinander zu faseln weisst:* Jaj de sok hiábavalóságot össze tudsz darálni (Jók: ArEmb. IV: 136). — *U n s i n n i g e s Zeug r e d e n:* Tücsköt-bogarat, hetet-havat összebeszélni. — *Er schwatzt lauter unsinniges Zeug:* Esze híre nélkül csak pörög a nyelve (Dug: Pb. 137). — *Es h a t jmd. das Zeug z u etwas:* Vki képes vmire. Vki beválik vminek. — *Er lügt, was Zeug hält:* Sok czigány-beszéddel él (Nyr. VI: 228). — *Der Oberst schalt und schimpfte mich, was Zeug h i e l t:* Korholt az obester, elmondott mindennek (NySz.). — *Schwatze nicht solch d u m m e s Zeug:* Ne beszélj oly zöldeket. — *Er schwatzt zwar viel, aber lauter dummes Zeug:* Sokat darál ugyan, de merő korpát; sok szavú, kevés savú (NySz.). — *Jetzt kann ich schon sagen, dass aus dir ein ganzer Mann werden wird. G e h' nur ordentlich i n 's Zeug:* Most már azt mondom, hogy ember lesz belőled. Csak erősen fogd a dolgot (Jók: RRáby I: 80). — *Der ging dann umso stärker ins Zeug:* Az meg aztán annál jobban kitett magáért (Jók: RRáby I: 11).

Zeuge. — *Gott ist mein Zeuge:* Isten látja lelkemet. Isten látja szívemet (NySz.). — *Zeuge in einer Sache gegen jmd. sein:* Vki ellen tanuskodni. — *Himmel und Erde ruf' ich zum Zeugen:* Bizonyságul hívom a mennyet és földet (NySz.).

1. Zeugen. — *Die Abhandlung zeugt von selbständigem Denken:* Az értekezés önálló gondolkodásra vall. — *Es zeugt von einer unbestreitbaren Vornehmheit, wenn einer das barbarische r nicht aussprechen kann (od. nicht auszusprechen vermag):* Kétségtelen előkelőségre mutat [v. vall], ha valaki a barbár r betűt nem bírja kiejteni (Ar: HátrPr. 337).

2. Zeugen. — *In ordentlicher Ehe gezeugt:* Törvényes házasságból származó.

Zeugnis. — *Zeugnis ablegen:* Tanuságot tenni. Bizonyságot tenni. — *Er müsste Zeugnis legen:* Mindjárt bizonyságot tenne (Ar: BH. 3: 40).

Ziehen (transitiv). — *Die A u g e n b r a u e n zogen kein Fältchen auf der Stirne:* Szemöldöke ránczot sem vont homlokán (Jók: ArEmb. I: 161). — *Ihre zusammengekniffenen Augenbrauen ziehen eine zitternde Furche über die weisse Stirne:* Összevont szemöldei reszkető barázdát vonnak fehér homlokára (Jók: ErdAr. II: 17). — *Vor einem Bilde sollst du nicht den H u t ziehen od. den Hut abnehmen:* Ne vess süveget a képnek (NySz.). Ne süvegeld a képet. — *Dann würde er sicherlich den k ü r z e r n ziehen:* Akkor épen kifognának rajta (Jók: RRáby I: 217). — *L i c h t e r ziehen:* Gyertyát mártani (NySz.). — *N u t z e n haben od. ziehen:* Hasznot húzni (Jók: FGyém. I: 121). — *Ich ziehe den S ä b e l:* Kardot rántok. — *Einen S c h l u s s ziehen aus etwas:* Következtetni vmit vmiből. Következtetést vonni. (Következést húzni. Ungv. TóthL: Vers. 123). — *Er zieht aus der Schèide das S c h w e r t:* Ránt ellene szablyát (Ar: BH. 12: 79). — *Wenn er die eiskalte Gestalt a n seine B r u s t zieht:* Ha keblére fogja vonni e jéghideg alakot (Jók: ArEmb. III: 16. Jók: FehérR. 61). — *Damit zog er ihn a n s i c h und presste das Gesicht des jungen Mannes an seinen grossen Schnurrbart:* Azzal nyalábra fogva a fiatal embert, odaszorítá annak az orczáját a két nagy bajusz közé (Jók: RRáby I: 79). — *Der Regenbogen zieht W a s s e r an sich:* A szivárvány vizet szív föl. — *Den W e i n*

auf Flaschen ziehen: A bort üvegekbe töltögetni, lefejteni — *Eine weite Felsenschlucht beginnt unsere Aufmerksamkeit auf sich zu ziehen:* Egy tágas sziklaöböl kezdi a figyelmet magára vonni (Jók: ErdAr. II: 6). — *Nachdem er die ersten Dampfwolken der angezündeten Cigarre behaglich durch die Nase gezogen hatte, blickte er sich im Zimmer um* (Max Kretzer: Die Bergpredigt. Roman I: 80): Miután az első füstfelhőt a rágyujtott szivarból kényelmesen az orrán át kibocsátotta, körülnézett a szobában. — *Ein Drache, durch dessen Schnur ein Metalldraht gezogen ist:* Egy sárkány, melynek zsinegén érczsodrony van végig eresztve (Jók: FGyém. II: 158). — *Ich werde diese Angelegenheit in Betracht ziehen:* Fontolóra v. gondolóra veszem az ügyet. — *Bloss betreffs meiner Person kann eine Untersuchung in Betracht kommen od. in Erwägung gezogen werden:* Egyedül személyemet illető vizsgálat jöhet fontolóra (KisfK: VígBesz, 26). — *Um ihn in sein Interesse zu ziehen:* Hogy apját érdekeibe vonhassa (Jók: ErdAr. III: 43). — *In's Lächerliche ziehen:* Nevetségessé tenni. — *Sich in die Länge ziehen:* Hosszúra nyúlni. Elhúzódni. Soká tartani. — *Jmd. in seinen Plan ziehen:* Vkit terveibe beavatni. — *Jmd. mit in ein Unglück ziehen:* Magával rántani vkit a bajba. — *Er hat eine Kapuze über den Kopf gezogen:* Fejére húzva darócz kámzsáját (Jók: ArEmb. I: 17). — *Jmd. zu Rathe ziehen:* Vkinek tanácsát (ki)kérni. Vkitől tanácsot kérdeni (Márton: Lat. 123). — *Jmd. zur Rechenschaft ziehen, fordern:* Vkit számadásra v. kérdőre vonni. — *Weiter od. von dannen ziehen:* Odább menni. — *Gross ziehen:* Felnevelni. — *Apafi zog sich furchtsam vor seiner Gattin zur Seite:* Apafi félve húzódott félre neje elől (Jók: ErdAr. III: 126).

Ziehen (intransitiv). — *Ins Lager ziehen:* Tábort szállani (NySz.); táborba száll. — *Sie ziehn in die Wüste wiederum, nach der Waffen schönerm Ruhm:* Új kalandra szebb csatára ereszkedtek a pusztára (Ar: BH. 6: 31). — *Thu' Dir nichts zu Leide, kannst ruhig fürder ziehn:* Nem bántalak immár, eredj tova bátran (Jók: BH. 3: 42). — *Die Wolken ziehen nach Abend:* A felhők nyugat felé húzódnak vagy vonulnak.

Ziel. — *Den Verfasser beseelt irgend ein hohes Ziel:* A szerző lelkesül valamely magasztos czélért (Ar: HátrPr. 301). — *Es schwebt mir ein Ziel vor:* Valamely czél lebeg előttem. — *Wenn je dies Lied sein Ziel erreichen kann. Wenn je dies Lied zum Ziel gelangen kann:* Ha valaha czélhoz bír jutni ez ének (Ar: TSz. 9. én.). — *Einhalt thun, ein Ziel setzen:* Gátot vetni (Vers. 218). Gátolni (238). — *Setze deinem Scherz ein Ziel:* Szabj határt, meddig viheted a tréfát (KisfK: VígBesz. 62). — *Ich sehe mich am Ziel meiner Wünsche:* Látom, elértem czélomat. Teljesültek kívánságaim. — *Ohne Ziel herumirren* (Lessing: HambDram. Einleitung): Czéltalan bolyongni (Pet.). — *Ohne Mass und Ziel:* Féktelenül, fékevesztve. — *Er schiesst übers Ziel:* A czél mellett lő el (NySz.). — *Bei ihm nur, sagt er, können gelangen wir zum Ziele:* Czélt sehol, úgy monda, ha nála nem érünk (Ar: BH. 7: 18). — *Er setzte es sich zum Ziele:* Czélül tűzte ki magának. Czélba vette. Czélul tette (NySz.).

Zielen. — *Wohin zielt diese Rede?* Mire czéloz ez a beszéd? Mi ennek a beszédnek a czélja?

Zielscheibe. — *Sie benützten es als Zielscheibe:* Czéltáblának tevék ki (Jók: ErdAr. III: 98). — *Wodurch er sich den Witzpfeilen des Verwalters als Zielscheibe darbot:* E miatt az élczes tiszttartó gúnynyilainak tevé ki magát czéltáblául (Jók: ArEmb. III: 171).

Ziemlich. — *So ziemlich alles:* Jóformán mind v. valamennyi. — *In unsern Schulen ist beinah ohne Ausnahme (ich wenigstens habe kaum eine Ausnahme bemerkt) die grammatische Seite ziemlich alles und die ästhetische so zu sagen gar nichts:* Iskoláinkban majdnem kivétel nélkül (én legalább nem igen sejtettem még kivételt) a nyelvtani oldal minden, az æstheticai jóformán semmi (Ar: HátrPr. 280).

Zimmer. — *Ein gemüthliches Zimmer:* Barátságos, kedves, otthonos szoba (Bp. Hirlap 1891. IV/19. tárcza). — *Ich habe ihm aus Noth ein ander Zimmer einräumen müssen:* A szükség rávitt, hogy más szobába költöztettem (Kaz: BarnhM. 1: 2). — *Ich muss das Bett, das Zimmer hüten:* Ágyban, szobában kell maradnom (nem: Ágyat, szobát őrizni).

Zimmern. — *Eine aus Eichenstämmen schlecht und recht zusammengezimmerte Hütte:* Egy tölgyfaderekakból jól-rosszul összerovátkolt kunyhó (Jók: ErdAr. I: 6).

Zinsen. — *Eine Wohlthat mit Zinsen zurückgeben:* Jótettet kamatostul megfizetni.

Zirkel. — *Jmds Zirkel stören. Einem einen Strich durch die Rechnung machen:* Vkinek szándékát elbontani (NySz.). Vkinek számításait meghiusítani.

Zischen. — *Wie mengte mit der Lohe sich zischend das zusammen:* Serczegve a zsarát füstöt vetett tőle (Ar: BH. 1: 37).

Zittern. — *Ich zittere an allen Gliedern:* Minden tagom reszket (Márton: Lat. 264). — *Er zitterte von Fieberfrost geschüttelt an allen Gliedern:* Már minden tagját rázta a hideg (Jók: FGyém. II: 42). — *Und regt sich auch kein Lüftchen, so zittert er wie Espenlaub:* Mint nyárfa rezeg, bár szellőcske se fúvall (Ar: BH. 3: 29).

Zögern. — *Ohne zu zögern:* Tétovázás nélkül. Habozás nélkül. — *Für Paul war das ein gefundener Handel und er schlug ohne Zögern ein:* Palkó kapott az alkalmon, s mindjárt kezet fogott vele (Ung. Rev. VI: 484).

Zoll. — *Jeder Zoll ein König* (Shak: Lear 4: 6): Király minden porczikája! Minden íze egy király (vö. Arany L., Ar: HátrM. II: XXXI l.).

Zollen. — *Beifall zollen od. geben:* Tetszést nyilvánítani. Tetszését kifejezni. Helyeselni vmit. — *Jmdm die gebührende Ehrenbezeigung zollen:* Vkinek az illő tiszteletet megadni.

Zollfrei. — *Gedanken sind zollfrei* (Luther): Gondolattól vámot nem vesznek (Dug: Pb. 40).

Zopf. — *Lasst uns den alten Zopf abschaffen:* Vessük le a régi czopfot. — *Ihr langes Haar zu einem einzigen Zopf geflochten:* Hosszú haja egyetlen ágba fonva (Ar: HátrPr. 197).

Zorn. — *G r i m m i g e r Zorn:* Veszett düh (Lehr 34). Veszett harag (Vör.). — *Den lange v e r h a l t e n e n Zorn l o s b r e c h e n lassen g e g e n jmd:* Soká tartogatott haragját kitölteni vkin. — *Mit verhaltenem Zorn macht er seine Hände los:* Elfojtott haraggal kirántja kezét (KisfK. VígBesz. 6). — *Die L o h e deines Zornes verraucht ist die gar bald:* Haragja lohadtan meglohada (Ar: BH. 3: 41). — *Auf dem Gesicht Athalies f l a m m t e ein nicht verhehlbarer Zorn auf:* Athalie arczán eltitkolhatatlan harag gyúladt ki (Jók: ArEmb. III: 161). — *Ein gerechter Zorn b e m ä c h t i g t e s i c h seiner:* Méltó neheztelés fogta el. — *Zorn l i e g t i n seinen Schritten und Zorn in seinen Mienen:* Harag a nézése, harag a járása (Ar: BH. 12: 68). — *Seinen Zorn a n einem a u s g i e s s e n oder a u s l a s s e n:* Haragját vagy mérgét kitölteni vkin. — *An Timea ihren Zorn auszulassen:* Hogy Timeán töltse ki bosszuságát (Jók: ArEmb. II: 176). — *Seinen Zorn g e g e n jmd. a u s s c h ü t t e n:* Vkin kitölteni haragját. — *Seinen Zorn b e z w i n g e n:* Legyőzni, leküzdeni haragját. — *Er b e s c h w i c h t i g t e seinen Zorn:* Elpihentette haragját (Jók: Szeretve mind a vérp. III: 183). — *Den Zorn f a h r e n l a s s e n:* Megbékülni. — *Lass deinen Zorn fallen:* Ne haragudjál többet. — *Er k e n n t k e i n e n a n h a l t e n d e n Zorn:* Haragot nem tart (Jók: FGyém. II: 169). — *Seinen Zorn, Ärger gegen jemanden l o s b r e c h e n l a s s e n:* Valakin kitölteni boszuját, haragját, mérgét. — *Seinem Zorn L u f t m a c h e n gegen jmd.:* Vkin kitölteni a haragját v. mérgét. — *Wenn man seinem Zorn Luft machen kann, fühlt man sich völlig erleichtert:* Ha az ember kiadhatja mérgét, szinte könyebbül (KisfK: VígBesz. 63). — *Jmd. i n Zorn b r i n g e n:* Vkit haragra ingerelni. Megharagítani vkit. — *Da ist der König Etzel in grossem Zorn e n t b r a n n t:* Nagy büszke haraggal Etel erre lobban (Ar: BH. 12: 9). — *In Zorn g e r a t h e n:* Haragra lobbanni. Haragra fakadni. Tűzbe jönni (Kaz: Pály 133). — *Sein Unwille g i e n g in Zorn ü b e r:* Neheztelése haragra, vált haragra fordult, haraggá vált (nem: átment haragba). — *V o n Zorn e n t b r a n n t sein:* Haragra lobbanni, haragtól égni. — *V o r Zorn und Scham b r i c h t sie in Thränen a u s:* Haragtól, szégyentől [haragjában, szégyenében] könnyekre fakad (Gyulai: Vén Szinész V.). — *Er b r e n n t vor Zorn:* Forr a méreg benne (Vers. 121). — *Er brennt vor Zorn über deine Bocksprünge:* Haraggal forr bakugrásaidon (Baróti SzD: «Tánez»). — *Er weiss nicht, was er t h u t vor Zorn:* Dühösködik (Vers 177). Azt sem tudja, mit cselekszik dühében. —

Zum Zorn reizen: Megharagítani, haragra indítani (Vers 34).

Zorneswort. — *Hab' ich dich wohl erschrecket mit Zorneswortert heiss:* Megvertelek, úgy-e, fene szókkal élvén? (Ar: BH. 3: 42).

Zornig. — *Leicht zornig werden:* Hamar fellobbanni. Hirtelenharagúnak lenni. — *Mein Kutscher wurde so zornig, dass ich ihn kaum auf dem Bock zurückbehalten konnte:* Kocsisom oly haragra lobbant, hogy alig tudtam a bakon megtartani (KisfK: VígBesz. 136).

Zu. — *Die Thür ist zu:* Az ajtó be van téve. — *Nur zu!* No hát! Nosza! Fogj hozzá! — *Ab und zu; ab und an:* Hébe-hóba; helylyel-közzel. Néha napján (Nyr. VII: 169).— *Man sagt, sie setzt auch ab und zu in die Lotterie:* Mondják, hogy teszeget néha a lutriba is (Üst. 23: 331). — *Zu kurz:* Nagyon (is) rövid. — *Nur zu wohl:* Nagyon is jól. — *In diesem Augenblicke zogen zwei Sumpfschnepfen mit gellendem Pfiff durch die Lüfte der Insel zu:* Abban a perczben nagy süvöltéssel húz végig a levegőn két mocsári szalonka a sziget felé (Jók: ArEmb. I: 96). — *Zu Fuss:* Gyalog. — *Zu Ross* Lovon, lóháton. — *Hier zu Lande:* Nálunk. Ezen a vidéken. — *Zur Zeit des Sommers:* Nyáron, nyár idején. — *Zum erstenmale:* Először. — *Die dir zur Braut gegeben ist:* A ki mennyasszonyodul van eljegyezve. — *Zur Übung fechten:* Gyakorlás kedveért viaskodni [vívni] (Márton: Lat. 311). — *Ich bin zu sehen:* Látható vagyok, lehet engem látni. — *Die Punkte waren kaum zu zählen:* A pontokat alig lehetett megszámlálni. — *Das wäre zu erklären gewesen:* Ezt meg kellett volna magyarázni.

Zubringen. — *Sein übriges Leben in Ruhe zubringen:* Életének hátralevő részét nyugalomban tölteni el. — *Die Zeit mit nichts zubringen:* Elvesztegetni v. eltarisznyázni az időt. — *Die Frau wird nichts zubringen:* Az asszony semmit se hoz a házhoz. — *Ich brachte ihm baares Vermögen zu:* Kész vagyont hoztam a házhoz (Jók: ArEmb. I: 126).

Zucht. — *Die Kriegszucht löst sich auf:* A hadi fegyelem megbomlik. — *Jmd. unter seine Zucht nehmen:* Vkit keze alá venni.

Züchtig. — *Eine ruhige Würde, gepaart mit züchtiger Zurückhaltung:* Valami méltóság, mely szemérmes tartózkodással párosul (Jók: ArEmb. IV: 25).

Zucken. — *Dann und wann zuckt in der Höhe ein greller Blitzstrahl:* Néha átczikázik a magasban a zöld fényű villám (Jók: ArEmb. I: 57). — *Auf Timárs Gesicht zuckte etwas:* Timár arczán valami vonaglott végig (Jók: Ar. Emb. II: 13). — *Die Achsel zucken. Mit den Achseln zucken:* Vállat vonni. Vállát vonogatni. — *Apafi zuckte die Achseln:* Apafi vállat vonított (Jók: Erd. Ar. I: 47). — *Peter Saffran war electrisiert, ein Lächeln zuckte über sein Gesicht:* Szaffrán Peti képe galvanicus mosolyra vonult el (Jók: FGyém. IV: 83). — *Einigemale zuckte es schmerzlich um ihre Lippen, als sie den kleinen Liebling auf die Beine stellen wollte, dieser aber das Köpfchen zur Seite fallen liess; aber sie bemeisterte sich:* Egyszer-egyszer vonaglottak az ajkai, a mint kedvenczét lábra akarta állítani, s az megint csak félrehajtá a fejét, de csak erőt vett magán (Jók: RRáby 139).

Zücken. — *Der Chan zückt das Schwert gegen ihn:* A chán kardot ránt ellene (Jók: FehérR. 180). — *Er konnte nicht einmal das Schwert zücken, um sich zu vertheidigen:* Fegyvert sem vonhatott maga védelmére (Ar: MO. 3: 96). — *Er gürtet's um (das Schwert) und zückt es und schwenkt's mit starker Hand:* Felköti, kivonja, forgatja kezében (Ar: BH. 9: 33).

Zudecken. — *Jmd. mit Prügeln zudecken:* Vkit elverni, elpáholni.

Zudenken. — *Ich habe es dir zugedacht:* Neked szántam.

Zudrücken. — *Ein Auge zudrücken:* Szemet húnyni vminek v. vmire, elnézni vmit. — *Hatte doch soeben Noemi ihm die Augen zum ewigen Schlafe zugedrückt:* Éppen akkor fogta be Noémi a szemeit az örök álomra (Jók: ArEmb. IV: 71).

Zueignen. — *Ich glaube mir das mit vollem Rechte zuzueignen:* Azt hiszem, hogy joggal mondhatom a magaménak v. tulajdoníthatom magamnak.

Zuerkennen. — *Jmdm eine Geldstrafe zuerkennen:* Vkit pénzbüntetésre ítélni. — *Jmdm die Todesstrafe zuerkennen:* Vkit halálra ítélni. — *Jmdm den Preis des Muthes und der Tapferkeit zuerkennen od. einräumen:* Vkinek elsőbbségét

vitézség és bátorság dolgában elismerni.

Zufahren. — *Auf einen zufahren:* Vkit megrohanni.

Zufall. — *Das ist kein reiner Zufall:* Ez nem pusztán a véletlen műve. — *Der Zufall schickte es:* A véletlen úgy hozta vagy akarta. A sors úgy hozta magával. — *Was aus der Sache werden wird, sei (od. bleibe) dem Zufall überlassen:* Bízzuk a véletlenre, hogy mi lesz e dologból. — *Sich od. seine Angelegenheit dem blinden Glücke, dem Zufall überlassen:* Koczkára vetni, a szerencsére bízni magát, vagy dolgát (Vers. 73).

Zufallen. — *Die Augen fallen mir (vor Müdigkeit) zu:* A szemem leragad (a fáradságtól). — *Die Augen fallen ihm zu:* Békoppan szeme: álomra csukódik (Nyr. II: 39). — *Das Gut ist mir zugefallen:* A jószág rám szállott. — *Wem mein Haus zufällt:* A kire az én házam száll (NySz.).

Zufällig. — *Zufällig liess ich mein Tuch vom Erker auf den Schlossplatz fallen:* Kendőmet az erkélyről a várterre találám ejteni (Szigligeti: Rózsa 122). — *Ich habe es zufälligerweise gesagt:* Azt találtam mondani.

Zuflucht. — *Jmdm seine letzte Zuflucht abschneiden:* Vkit az utolsó menekülés lehetőségétől megfosztani. Valaki elől a menekülés útját elvágni. — *Endlich nahm Timea ihre Zuflucht zu einem Arzt:* Végre Timéa orvoshoz folyamodott (Jók: ArEmb. IV: 96). — *Zum Lügen seine Zuflucht nehmen:* Hazudsághoz folyamodni. — *Seine Zuflucht zu Gott und zum Gebet nehmen:* Istenben és az imában keresni enyhülést.

Zufrieden. — *Sie waren zufrieden:* Meg voltak vele (a tanácscsal, indítványnyal stb.) elégedve. — *Wenn du es zufrieden bist:* Ha te nem bánod. — *Die prächtigen Burschen waren's zufrieden und des Abends schlugen wir uns bei strömendem Regen auf einen Nebenweg:* Ráálltak a derék fiuk s este a legnagyobb zápor alatt félre csaptunk a dülő útra (Jók: EnyémT. III: 64). — *Die göttliche Vorsehung war auch damit nicht zufrieden od. liess sich auch daran nicht genügen:* Ebben sem nyugodt meg az isteni gondviselés (NySz.). — *Ich bin mit jmds Entschuldigung zufrieden:* Elfogadom vkinek mentségét. — *Niemand ist mit seiner Lage zufrieden:* Senki sincs sorsával megelégedve. — *M i t w e n i g e m zufrieden:* Kevéssel beérő (NySz.). — *S i c h zufrieden g e b e n:* Megnyugodni (Fin.). — *Er gab sich mit dieser Aufklärung zufrieden:* Helybehagyá a felvilágosítást (Jók: ErdAr. III: 6). — *Er wird sich schon zufrieden geben:* Majd megbékél a maga kenyerén. — *L a s s m i c h zufrieden!* Hagyj békén! Hagyj békével!

Zufrieren. — *Die Donau ist zugefroren:* A Duna beállt (Nyr. XIV: 282) v. befagyott.

Zufügen. — *Der hatte kein Herz, der dir solches zufügen konnte:* Nem jó lélek volt az, ki rád ilyeket mért (NySz.). — *Jemandem Schaden zufügen:* Vkinek kárára lenni (NySz.). Vkit kárba ejteni (uo.).

Zug. — *Der Szegediner Zug:* A szegedi vonat. — *Der Szegediner Zug g e h t um zwei Uhr a b:* Két órakor indul a vonat Szegednek. — *Ein ernster Zug m a c h t e sich a u f seinem Gesichte b r e i t:* Arcza egy-egy komolyabb vonást sajátíta el (Jók: ErdAr. II: 108). *Sie h a t anmuthige und harmonische Züge und leichte Bewegungen, an denen der Blick unwillkürlich haften bleibt:* Arczvonásai bájosan összehangzók, mozdulati könnyűk: nem akarva tartják fogva a szemet (KisfK: VígBesz. 155). — *Der Zug s e t z t e s i c h unter Musikbegleitung i n B e w e g u n g:* Zeneszóval (zene mellett) indult meg a menet. — *Der Mann pflegte zu witzeln, sobald er einmal i m Zuge w a r:* Szokott élczelni, ha belejön (Jók: EnyémT. I: 59). — *Eine Wirtschaft, die recht im Zuge ist:* Jó karban lévő gazdaság. Virágzó gazdaság. — *In den Szent-Endreer und den dazu gehörigen Izbeger Weingärten w a r die Lese in v o l l e m Zuge:* A szentendrei meg a hozzátartozó izbegi szőllőhegyeken javába folyt a szüret (Jók: RRáby I: 43). — *In e i n e m Zug t r i n k e n:* Egy hajtásra kiinni. Egy huzomban meginni (NySz.). — *In d e n l e t z t e n Zügen l i e g e n:* Vég(ső) vonaglásban feküdni. Haldokolni. Halálán lenni. — *Das beweist, dass der Naturalismus entweder in den letzten Zügen liegt oder doch auf Abwege geraten ist:* Ez arra mutat, hogy a naturalismus vagy végvonaglásában van, vagy legalább félreutakon jár. — *I c h g e n o s s m i t v o l l e n Zügen die Schönheit der Gegend; ich konnte mich kaum satt sehen an der schönen Gegend:* Teli laktam a vidék szépségével; alig tudtam betelni a vidék szépségével. (Vö. Teli lakik

ezekkel a hizelkedésekkel, Nyr. I: 123. Fal.). — *Vergebens läugnete er, ich las es ihm von den Zügen:* Hiában tagadta, kiláttam én vonásaiból (Kovács: FarsKal. 11).

Zugang. — *Den Zugang verschliessen:* Az útat elzárni (Vers 37). — *Jmdm den Zugang verschliessen:* Elzárkózni vki elől. — *Die Stadt hatte lauter beschwerliche Zugänge:* A városba csupán csak nehéz útakon lehetett bejutni.

Zugängig. — *Schon schien die Frau zugängig dem freundlich klugen Wort:* Látszott is az asszony hajlani szép szóra (Ar: BH. 8: 71).

Zugänglich. — *Er ist sehr zugänglich:* Nagyon könnyen hozzá lehet férni. — *Er ist schwer zugänglich:* Nagyon zárkózott természetű.

Zugeben. — *Das muss man zugeben, od. das muss man ihm nachsagen, dass er immer gerecht ist:* Azt meg kell neki adni, hogy ő mindig igazságos. — *Wir wollen gern zugeben:* Készséggel megengedjük.

Zugegen. — *Ich war zugegen:* Jelen voltam. — *Ohne dass ich zugegen war:* Távollétemben.

Zugehen. — *Geh zu!* Iparkodjál! Siess! — *Er gieng gerade auf den Fürsten zu:* Egyenesen a fejedelemnek tartott (Jók: ErdAr. II: 51). — *Es gieng laut und lustig bei dem Mahle zu:* Vigan és hangosan voltak a lakománál. — *Einer schiebt dem andern den Fehler zu. Es geht nicht mit guten Dingen zu. Bei der Restauration jagt man sie alle fort:* Egyik a másikra keni a hibát. Kutya van a kertben! Ha restóráczió lesz, mind lecsapják őket (Jók: RRáby II: 320).

Zügel. — *Mit verhängtem Zügel:* Lóhalálában (Jók: ErdAr. I: 50). — *Mit Zügeln los verhängt und eingelegtem Wurfspiess, ein Haufen kommt einhergesprengt:* Megeresztett kantár s hegyezett kopjával tör vala egy dandár (Ar: BH. 4: 43). — *Die Zügel schiessen lassen:* A gyeplőt megereszteni vagy nekiereszteni. Megereszteni a ló száját (NySz.). A lovat szájára bocsátani (NySz.). Utána vetette a gyeplőt: ha vkivel nem törődnek többé s hagyják tenni, a mit akar (Nyr. I: 324). — *Lass nicht die Zügel schiessen:* Ne ereszd lógóra a kantárszárt (Dug: PB. II: 152). — *Er lässt seinen Leidenschaften nicht die Zügel schiessen:* Nem bocsátja szaladóczira és szabad futamlásira indulatit (Fal., Nyr. I: 126). Hosszú pórázra nem eresztelek (NySz.). — *Sie liessen ihrem Pegasus zu sehr die Zügel schiessen:* Pegazusokat nagyon megeresztték (TóthK: Költ. 436). — *Das dient dir, seinem Herrn, spürt es die Kraft im Zügel:* Szilaj ló; az is megural, ha bátran töri féked (Ar: BH. 2: 27).

Zügellos. — *Zügellos jagen sie jeglichem Laster nach:* Szabad pórázon rohannak minden gonoszságra (NySz.).

Zügeln. — *Die Lüste zügeln:* Fékezni vágyait.

Zugesellen. — *Sich jemandem zugesellen:* Csatlakozni vkihez. Társul áll melléje. Magát vkihez adni (NySz.).

Zugethan. — *Er ist jemandem zugethan:* Jól áll a szíve vkihez (NySz.). — *Es sind dir alle zugethan:* Jó indulattal, jó szívvel, szívességgel vannak hozzád (Vers. 63). — *Jmdm mit ausserordentlicher Liebe zugethan sein:* Élni-halni vkiért. Vkit heves szerelemmel szeretni. — *Ich bin dir von ganzem Herzen zugethan:* Szívem szerint szeretlek (NySz.). — *Ich weiss, du bist Held Buda in Liebe zugewandt:* Tudom szeretetben hozzá te vagy édes (Ar: BH. 3: 30).

Zugleich. — *Beide wurden zugleich getödtet:* Mindkettőt egyszerre ölték meg.

Zugreifen. — *Sie griffen sofort zu:* Kaptak rajta (Jók: EnyémT. III: 65). — *Greifet mit beiden Händen zu:* Két kézre fogjátok (Nyr. IV: 516).

Zugute. — *Einer Sache zugute kommen:* Vminek javára van, javára szolgál, javára esik.

Zuhalten. — *Jmdm den Mund zuhalten:* Vkinek befogni a száját (nem: betartani). — *Wir wollen uns den Mund zuhalten, da hier die Luft das ganze Jahr verpestet ist:* Fogjuk be ajkainkat, mert itt egész éven át dögletes a levegő (Jók: MFöld 108).

Zuhören. — *Die Ausflüchte halfen ihm nichts, kaum dass ihm der König zuhörte:* Nem ért a mentegetődzés; rá se hajtott a király (Nyr. I: 456). — *Er hört einem gar nicht zu:* Füle botját se hajtja [... se mozdítja]: elereszti a szót a füle mellett (Nyr. XV: 87). — *Er hört aufmerksam zu:* Résen van a füle (NySz.). Résen tartja a fülit (Nyr. XV: 325).

Zukehren. — *Wir wollen Siebenbürgen*

den Rücken zuwenden oder zukehren: Hátat fordítsunk Erdélynek (NySz.).

Zukommen. — *Aus Odessa ist englischen Blättern die Alarmnachricht zugekommen:* Odesszából angol lapokhoz az a riasztó hír érkezett... — *Die Güter kommen mir zu, ich bin der einzige Sohn des Verstorbenen:* A javak én rám szállnak, mert én vagyok az elhúnytnak egyetlen fia. — *Nachdem er eingeschrieben hatte, wieviel jeder gearbeitet hat, und wieviel ihm zukam:* Beírva, ki mennyit dolgozott, s mi jár neki érte (Jók: FGyém. I: 85). — *Anzug und Schmuck, der dem Grafen zukam, war dem Baron nicht erlaubt:* A mi öltözet és czifrázat a grófoknak dukált, az nem volt megengedve a báróknak (Jók: RRáby I: 116). — *Die Mitte kam der Blüte des Heeres, den stolzen Janitscharen zu:* Középett illeté a hely a sereg szinétjavát, a büszke jancsárokat (Jók: FehérR. 68). — *Es kommt einem jungen Menschen nicht zu, so etwas zu thun:* Fiatal emberhez nem illő, hogy ilyesmit tegyen. — *Von seinem Gewinn liess er denjenigen reichlich zukommen:* Nyereségéből azoknak bő részt juttatott (Jók: ArEmb. II: 116).

Zukunft. — *In der Zukunft lesen:* A jövőből látni.

Zulassen. — *Der Vertrag hat das nicht zugelassen:* A szerződés értelmében ezt nem volt szabad tenni. — *Man hat den Zeugen zum Schwure zugelassen:* A tanút esküre bocsátották.

Zumessen. — *Euer Lohn soll recht zugemessen:* A díjat én igazán mérem! (Ar: BH. 9: 50).

Zumuthen. — *Wer hätte dir eine solche Schelmerei zugemuthet?* Ki nézné ki belőled ezt a hamisságot? (Jók: ArEmb. V: 113).

Zunehmen. — *Meine Einkünfte nehmen zu:* Jövedelmem gyarapodik. — *Je vereinsamter er wurde, desto mehr nahmen seine schlimmen Eigenschaften zu:* S mentül inkább magára maradt, annál nagyobbat nőttek sivár tulajdonai (Jók: FGyém. IV: 4, 5). — *Der zunehmende Mond:* A telő hold. — *Die Schmerzen nehmen täglich zu:* Fájdalmai napról-napra növekednek.

Zuneigen. — *Die Sonne neigte sich bereits dem Untergange zu:* A nap nyugvóra járt már (Jók: EnyémT. I: 76). — *Sein Herz neigt sich dir zu:* Szíve hozzád hajló (Ar: BH. 2: 27).

Zunge. — *Sie hat auch eine geläufige Zunge:* Az ő nyelve sem ragadt az ínyéhez (NySz.). — *Die andere hatte eine geläufigere Zunge:* A másiknak jobban fel volt vágva a nyelve (Jók: RRáby I: 242). — *Er hatte keine geläufige Zunge. Er sprach nicht sehr geläufig:* Nem igen szaporán járt nyelve (NySz.). — *Eine schwere Zunge haben:* Hebegni. Dadogni. — *Die Zunge ist beweglich, wie Quecksilber:* A nyelv, mint az eleven kényeső, mindig mozog (NySz.). — *Des weisen Mannes Zunge gebiert manch' weises Wort:* Terem a bölcs ige okos ember nyelvén (Ar: BH. 2: 7). — *Solchem grimm'gen Wort lässt ihre Zunge freien Lauf:* Egyszerre ilyen szó mérgesedik nyelvén (Ar: BH. 9: 59). — *Die bösen Zungen lästerten ihn:* A gonosz nyelvek alattomban harapdálták (Dug: Pb. II: 77). — *Seine Zunge löst sich:* Megoldik a nyelve. — *Es reckten sich die Zungen der Flammen himmelan:* Láng lobogó nyelvét nagy egekre nyujtá (Ar: BH. I: 32). — *Die Zunge lösen:* Nyelvet oldani vagy megoldani. — *Seiner Zunge freien Lauf lassen:* A nyelvét szabadjára ereszteni. — *Als die Pressburger Versammlung von diesen Dingen hörte, da liess sie der Zunge noch freiern Lauf:* A pozsonyi gyülés ezek hallatára még inkább bocsátá nyelvét szabadjára (Sárosi: ArTromb. 8). — *Was ihr auf der Zunge liegt:* A mi a nyelvén van (Jók: ArEmb. II: 97). — *Es schwebt mir sein Name auf der Zunge od. auf den Lippen:* Nyelvemen van v. forog a neve. — *Das Herz auf der Zunge tragen:* Úgy beszélni, a hogy érzi. Szívét nyelvén hordozza (NySz.). — *Er fühlt im Herzen, was er auf der Zunge trägt:* Az lakik szívében, a mit nyelvén visel (NySz.). Mi a szívén, az a nyelvén (Erd.). Szíve ajakin kicsordúl (NySz.). — *Sie schwätzt ohne Unterlass. Ihre Zunge steht nie still:* Mindig jár a szája. Soha be nem áll a szája (NySz.). — *Zur Stund' verstummt waren der Hunnenrecken Zungen:* Csend vált egyszeriben a daliák nyelvén (Ar: BH. 1: 33). — *Den Tod schon auf der Zunge tragen:* Féllábbal már a sírban lenni. — *Es ist besser mit dem Fusse gleiten, als mit der*

Zunge: Jobb lábbal megbotlani, mint nyelvvel (Erd.).

Zunichte. — *Mit Freuden hätte er die Hälfte seiner Schätze zunichte werden sehen*: Örömest látta volna kincsei felét semmivé lenni (Jók: ArEmb. V: 49). — *Sollen unsere Vorsätze zunichte werden?* Füstbe, semmibe menjenek-e szándékink? (Fal. 830). — *Sie machen deine Hoffnung zunichte*: Szárnyát szegik reménységednek (NySz.).

Zupfen. — *An etwas zupfen*: Csipdesni, csipegetni v. rángatni vmit. — *Einen am Ohre zupfen*: Vkinek megrántani [meghúzni] a fülét (Márton: Lat. 288). — *Zupfe dich an deiner Nase*: Magad háza előtt söpörgess.

Zurichten. — *Er ist jämmerlich zugerichtet*: Csúful összeverték (Fin.). — *Er ist schrecklich zugerichtet*: Borzasztóan van helybenhagyva (Jók: FGyém. III: 110). — *Recht übel zugerichtet*: Jól elverték; csúnyául elpáholták. — *Der Knabe hat den Rock übel zugerichtet*: A fiú megadta v. beadott a kabátnak.

Zürnen. — *Wer langsam zürnet, zürnet schwer*: Ki nehezebben haragszik meg, tovább tart haragja (Erd.).

Zurschaustellung. — *Im Briefe missfällt der rhetorische Stil, die Zurschaustellung der Büchergelehrsamkeit*: A levélben visszatetsző a szónokias stil, a könyvtudomány piaczra állítása (Ar: HátrPr. 201).

Zurück. — *Zurück! zurücksteh!* (Lónak:) Hátra te! Farta te! (Ar: HátrPr. 401).

Zurückbehalten. — *Ihr wisst's, wie mir der Maximilian auch Tokai, meine Burg zurückbehielt*: Tudjátok azt, hogy Maximilian Tokajt kezembe vissza nem bocsátá (Szem: Zr. 1: 4).

Zurückbleiben. — *Sie zogen das Loos, wer als der letzte zurückbleiben sollte*: Sorsot huztak, hogy ki maradjon leghátul (Jók: EnyémT. III: 60). — *Er bleibt in seinen Reden hinter seinem Rufe zurück*: Beszédei rosszabbak a hiröknél. — *Sie wollte nicht hinter ihm zurückbleiben in zarter Rücksicht*: Ő sem maradt mögötte a jó szív kimutatásában (Jók: ArEmb. III: 56).

Zurückbringen. — *Jmd. vom Laster zur Tugend zurückbringen*: Vkit a bűn útjáról az erényére visszatéríteni.

Zurückdrängen. — *Sie drängte mit übermenschlicher Kraft den Ausdruck ihres Schmerzes zurück*: Emberfölötti erővel fojtá el fájdalma kitörését (Jók: ArEmb. IV: 42). — *Der Stromstrand ist's, der starke, der stürmischer Thaten Fluthen zurücke dämmt*: Ez folyamok partja, mely rohanó tettek árját visszatartja (Ar: BH. 1: 15). — *Von ihren lange zurückgedrängten Gefühlen bewältigt*: Kebléből kitört a rég fojtva tartott érzelem (Jók: ArEmb. III: 177).

Zurückführen. — *Er führt diesen Unterschied auf zwei Grundsätze zurück*: E különbséget két elvre viszi vissza (nem: vezeti vissza, Antib.). — *Er führt die schreienden Missstände auf die Unzulänglichkeit und Lückenhaftigkeit der Gesetze zurück*: A kiáltó visszásságok okát a törvények elégtelenségében és hézagosságában találja,

Zurückgeben. — *Gib mir mein Federmesser zurück*: Add vissza a tollkésemet.

Zurückgehen. — *Der Friede geht zurück*: A békealkudozások nem vezetnek eredményre. — *Je weiter wir zurückgehen in der Geschichte*: Minél feljebb megyünk a történetben (Ar: HátrPr. 12).

Zurückhalten. — *Mit seiner Meinung nicht zurückhalten*: Kimondani a véleményét. — *Sie waren entschlossen, wenn ihre Schiffe durch das Eis zurückgehalten werden, auf Schlitten weiter zu reisen*: El voltak rá szánva, hogy a hol hajóikat elfogja a jég, szánkón utaznak tovább (Jók: FGyém. II: 146). — *Die Thränen mit Mühe zurückhaltend*: Könnyeit alig bírva visszafojtani (Jók: ErdAr. III: 130).

Zurückhaltung. — *Ich will dir meine Meinung ohne Zurückhaltung sagen*: Kimondom minden tartózkodás nélkül véleményemet.

Zurückkehren. — *So kehrt denn sein Vertrauen allmälig auch zurück*: Így lassan melegebb bizalomra zsendül (Ar: BH. 7: 45). — *Der gute Spitzhase begann erst dann wieder in's Leben zurückzukehren und seiner fünf Sinne mächtig zu sein*: A jámbor Spitzhase csak akkor kezdett életre téregetni, s mind az öt érzékének ura lenni (Jók: FGyém. V: 119).

Zurückkommen. — *Es ist jmd. in seinen Umständen zurückgekommen*: Vkinek viszonyai rosszabbultak.

Zurücklassen. — *Man hat mich von meinem Wagen herabgejagt und zurückgelassen*: Leparancsoltak a szekeremről s itt hagytak (Jók: EnyémT. II: 33).

Zurücklaufen. — *Er wandte sich mit seiner Last um, und fieng an zurückzulaufen:* Megfordult terhével együtt s elkezdett inalni visszafelé (Jók: FGyém. II: 15).

Zurücklegen. — *Er hat das vierzehnte Jahr noch nicht zurückgelegt:* A tizennegyedik esztendőt még nem töltötte be. Még nem mult 14 éves. — *Einen Nothpfennig zurücklegen:* Félretenni egy kis pénzecskét a szükség esetére. — *Er hatte schon die Hälfte des Weges zurückgelegt. Er hatte den Weg schon zur Hälfte zurückgelegt:* Már a fele útját megjárta. — *Sie hatten den halben Weg noch nicht zurückgelegt:* Még fele útját sem menték el (Belényesi, Nyr. VII. 169).

Zurückpressen. — *Den Namen und das Lachen presste der Herr Táblabiró mit der Faust zurück:* A nevet és nevetést markával fojtá vissza a szájába a táblabiró úr (Jók: RRáby I: 25).

Zurückrufen. — *Jemd. nachdrücklich vom Laster zurückrufen:* Vkit határozott hangon a bűn útjáról visszahíni v. visszainteni.

Zurückschaudern. — *Wohl ist's ein köstliches Gefühl, die Liebe; ich schaudre oft vor all dem Glück zurück:* Úgy van, szeretni legszebb érzemény; e kényre gyakran fel-felreszketek (Szem: Zr. I: 7).

Zurückscheuchen. — *Das Abbrennen der Mörser scheuchte jeden an seinen Platz zurück:* A taraczkdurrogás rögtön helyére riaszta mindenkit (Jók: ErdAr. II: 105).

Zurückschrecken. — *Die Gänse vom Felde zurückschrecken:* A libákat a gabonától elhessegetni.

Zurücksinken. — *In sein Nichts zurücksinken. In ein Nichts verschwinden, zum Nichts herabsinken, auf ein Nichts herabkommen:* Semmivé lenni, megsemmisülni. A semmiségbe veszni.

Zurückstehen: l. Zurück. — *Das Pferd zurückstehen lassen:* Hátrahőköltetni v. fartoltatni a lovat (Ar: HátrPr. 401). Majd hátratolatok (Nép).

Zurückweisen. — *Er weist es mit Verachtung zurück:* Azt ő megvetéssel utasítja vissza (Jók: ErdAr. III: 58).

Zurückwerfen. — *Stolz wirft das Haupt zurück er und solche Worte spricht er:* Hátraszegett fővel nagyot riad és mond (Ar: BH. 12: 20). — *Er wirft den Kopf zurück und blickt zum Himmel auf, ob es nicht donnert:* Egre szegi fejét, vajjon nem dörög-e? (Vajda: Béla Kfi 123).

Zurückziehen. — *Seine Hand von jmdm zurückziehen:* Levenni valakiről a kezét, elhagyni vkit, segítségét megvonni tőle. — *Den Vorhang zurückziehen:* Félrehúzni a kárpitot vagy függönyt. — *Sich irgendwohin zurückziehen:* Vhol megvonni magát. — *Die nächtlichen Raubthiere zogen sich ins Dickicht ihrer Wälder zurück:* Az éjszaka fenevadai behúzódtak berkeik mélyébe (Jók: Ar. Emb. III: 143). — *Er zog sich mit drei etiquetten-mässigen, correcten Schritten zur Thür hinaus zurück:* Három etiquette-szerű correct lépéssel kihátrált az ajtón (Jók: RRáby I: 118). — *Michael zog sich betroffen zurück:* Megdöbbenve huzódott hátra Mihály (Jók: ArEmb. V: 6). — *Er hatte nach seiner Ankunft sich in sein Schreibzimmer zurückgezogen und verbrachte dort den ganzen Tag:* Megérkezése első napját irószobájába vonulva töltötte (Jók: ArEmb. IV: 87).

Zurufen. — *Jmdm ein Lebewohl zurufen:* Vkinek Istenhozzádot mondani.

Zusagen. — *Es sagt mir nicht zu:* Nincs kedvemre, — *Die Bedingungen sagen mir zu:* A föltételeket elfogadhatóknak tartom. — *Dem Magen nicht recht zusagen:* Nem jót tenni v. ártani a gyomornak. — *Wo ist der Muth, den du mir zugesagt?* Hol a merészség, melyet felfogadtál? (Szem: Zr. 4: 9).

Zusammenbrechen. — *Unter einer Last zusammenbrechen:* Összeroskadni vmi teher alatt. — *Das Pferd brach zusammen:* Összerogyott a ló (Ar: BH. 1:30).

Zusammendrängen. — *Schlag zu! schlag zu! — flüsterte die Comtesse, als sie ihre Dienstleute übereinanderpurzelnd, bei der Thüre in einem Knäuel sich zusammendrängen sah:* «Vágjad! vágjad!» suttogá a grófnő, a mint látta kényeztetett cselédeit egymás hegyénhátán bukdácsolva egy gomolyba rekedni az ajtónál (Jók: FGyém. II: 57).

Zusammenfallen. — *Ein Feuer, welches nicht unterhalten wird, fällt von selbst in sich zusammen:* A tűz, melyet nem táplálnak, magától lelohad v. elalszik. V. ö lohadton lohad (Ar: BH.).

Zusammenfalten. — *Da faltet er die Brauen zusammen, finster wetternd drein:* Így feddi, keményen összekapott szemmel (Ar: BH. 7: 14).

Zusammenfassen: Csomóba foglalni (NySz.). Vmit csomóba szedni (NySz.). — *Nun können wir das bereits Gesagte kurz zusammenfassen:* Most már röviden összeszedhetjük a mondottakat (Ar: HátrPr. 87).

Zusammenführen. — *Die göttliche Vorsehung hatte auf wunderbarem Wege Vater und Sohn, die so lange von einander getrennt gewesen, wieder zusammengeführt:* A mennyei gondviselés ily csodálatos utakon vezérelte az egymástól rég elszakított apát és fiút egymás ölelő karjaiba vissza (Jók: ArEmb. V: 94).

Zusammengeraten. — *Du weisst, wie ich mit ihr zusammengeriet:* Tudod, hogy akadtam össze vele (Kovács: FarsKal. 82).

Zusammenhang. — *Causale Zusammenhänge;* Okozatos lánczolatok (TanárKözl. XXIII: 102). — *Beides steht in innigem Zusammenhang:* A kettő szoros kapcsolatban van.

Zusammenkneifen. — *Er kniff die Nasenflügel zusammen:* Egyet szippantott az orrával (Jók: EnyémT. I: 74).

Zusammenkommen. — *Wir sind einmal zufällig zusammengekommen:* Összekerültünk egyszer véletlenül (nem: összejöttünk, Antib.). — *Es kommt vielerlei zusammen:* Sok minden összehalmozódik. — *Die Feldherren waren heftig zusammengekommen:* A vezérek erősen összetűztek. — *Ich komme mit jmd. über etw. zusammen:* Összeveszek vkivel vmin.

Zusammenkrampfen. — *Timár krampfte die Fäuste in ohnmächtiger Wuth zusammen:* Timár ökleit szorítá össze tehet[et]len dühében (Jók: ArEmb. V: 109).

Zusammennehmen. — *Er nimmt seinen Verstand zusammen:* Eszén jár. — *Nimm dich zusammen:* Vigyázz! Eszeden légy (NySz.). Vedd elé eszedet (uo.).

Zusammenpressen: l. *Zahn!*

Zusammenraffen. — *Ich raffe schnell meine Würste zusammen:* Én szedem-veszem hamar hurkáimat (Ar: Arist. I: 35).

Zusammenscharren. — *Er scharrt das Geld zusammen; er legt das Geld auf die hohe Kante; er knickert mit seinem Gelde:* Élre veri a pénzt (Dug: Pb. 152).

Zusammenschiessen. — *Für die Armen Geld zusammenschiessen:* A szegények számára pénzt összeadni.

Zusammenschlagen. — *Alle Unglücksfälle schlagen über mich zusammen:* A sors csapásai csak úgy zuhannak a fejemre. Sujt a sors minden csapásival. — *Timár schlug erstaunt die Hände zusammen:* Timár bámulva csapta össze a kezeit (Jók IV: 27).

Zusammenschmelzen. — *Das Vermögen ist zusammengeschmolzen:* Lefogyott a vagyon.

Zusammenschnüren. — *Jmdm die Hände auf den Rücken zusammenschnüren:* Vkinek kezét hátrakötni. — *Die Brust schnürt sich mir zusammen:* A keblem elszorul (Jók: ArEmb. II: 47). — *Sein Herz schnürt sich zusammen:* Szíve elfacsarodik (Jók: ErdAr. III: 130).

Zusammenstecken. — *Sie stecken die Köpfe zusammen:* Összedugják fejüket. *Bedenklich die Köpfe zusammenstecken:* Egymással suttogva tanácskozni.

Zusammensteuern. — *Die Wohlhabenden steuerten Geld, Getreide, Kleider für die Abgebrannten zusammen:* A vagyonosabbak pénzt, gabonát, ruhákat adogattak össze a leégettek számára.

Zusammenstossen. — *Unsere Häuser stossen zusammen:* A házaink közvetetlen szomszédságban vannak.

Zusammenstürzen. — *Die Arme fällt zu Boden, stürzt bewusstlos od. ohnmächtig zusammen:* Öszveroskad szegény, lerogy elalélva (Ar: TSz. 2: 50). — *Das Reich stürzt über dir zusammen:* Nyakadba omlik a birodalom (Ar: BH. 7: 39).

Zusammenthun, sich. — *Wir thaten uns zu einer Tarockpartie zusammen:* Tarokk-kompániába verődtünk össze (Bp. Hirl. 1891 VI/21. 1).

Zusammentragen. — *Er trug alles zusammen, was er in seiner Sammlung benützen konnte:* Összegyüjtött mindent, minek gyűjteményében hasznát vehette (Ar: HátrPr. 289).

Zusammentreffen. — *Das trifft ja herrlich zusammen:* Hisz ez pompásan egybevág. — *Wenn sie noch einige Jährchen ausdauert, so ist es leicht möglich, dass sie wieder mit der Mode zusammentrifft:* Ha még kitart egy pár esztendeig, épen megint belejön a divatba (Jók: F. Gyém. I: 163).

Zusammenthun. — *Wie wär's, wenn wir uns einmal mit deinen Burschen zusammenthäten? Ich sehe, sie sind*

gleichfalls wackere Jungens: Szedközzünk össze a te fiaiddal; látom, hogy azok is kemény gyerekek (Jók : EnyémT. I: 149).

Zusammenzählen. — *Ein Armer hat seine Habe bald zusammengezählt:* Holmiját a szegény könnyen számba szedi (Dug: Pb. II: 250).

Zusammenziehen. — *Er zieht seine Stirn in pessimistische Falten zusammen:* Pesszimisztikus redőkbe szedi homlokát («Élet» I: 330). — *Um Buda zieht zusammen sich düstre, dichte Nacht:* Buda körül bús éj tornyosodik össze (Ar: BH. 12: 2).

Zusammenziehung. — *Zusammenziehung der Stirne:* A homlok összeránczol(ód)ása.

Zusammenzucken. — *Timár zuckte bei diesen Worten zusammen:* Timár összerezzent e szóra (Jók: ArEmb. III: 35). — *Timea zuckte bei diesem Worte wie vom Blitz gerührt zusammen:* Timéa mint egy villanyütésre [villámütésre] rezzent fel erre a szóra (Jók: ArEmb. V: 33).

Zusatz. — *Das Bündnis erhält den ausdrücklichen Zusatz:* A szövetségben még határozottan benn van az a kikötés is. — *Mit dem Zusatz, dass:* Azzal a feltétellel, hogy... — *Etwas mit lügenhaften Zusätzen ausschmücken:* Vmit hazugságokkal kiczifrázni.

Zuschauen. — *Schauen Sie od. sehen Sie zu, dass Sie fortkommen:* Hordja el a sátorfáját (Jókai).

Zuschauer. — *Einen müssigen Zuschauer bei etwas abgeben:* Részvétlen nézőként szerepelni. Vmit tétlenül szemlélni.

Zuschieben: l. *Zugehen!*

Zuschlagen. — *Schlag zu! schlag zu!* Vágjad! vágjad! (Jók: FGyém. II: 57).— *Die Thüre heftig hinter jmd. zuschlagen:* Erőszakosan rácsapni vkire az ajtót (Jók: ArEmb. I: 46). — *Fräulein Fruzsinka schlug hinter sich die Thür zu:* A kisasszony bevágta maga után az ajtót (Jók: RRáby I: 40). — *Bei der Auction dem Meistbietenden die Sache zuschlagen od. überlassen:* A többet igérőnek a kótyavetyén ráütni, ráverni az eladó dolgot (Márton: Lat. 71).

Zuschleudern. — *Seine verschleierten Augen schienen ihm mehr Flüche zuzuschleudern:* Elborult szemei több átkot látszottak szórni (Jók: ErdAr. III: 132).

Zuschreiben. — *Etwas der Furcht zuschreiben:* Vmit a félelemnek tulajdonítani. Vmiért a félelmet okolni. — *Sie schreiben sich beiderseits den Sieg zu:* Mindkét fél magának tulajdonítja a győzelmet. — *Wenn dem unrechtmässigen Besitzer dabei die Hand oder der Fuss gebrochen wird, so hat er sich dies selbst zuzuschreiben:* Ha e közben az elfoglalónak keze-lába törik, magára vessen (Jók: RRáby I: 262).

Zusehen. — *Er mag selbst zusehen:* Ám lássa ő maga. — *Siehe zu, was du machst:* Látod, mit csinálsz! — *Sieh zu, wie du mit ihm fertig wirst:* Lássad, hogy boldogulsz vele. — L. *Zuschauen!*

Zusehends. — *Er wächst zusehends:* Szemmel láthatólag növekedik.

Zusetzen. — *Der Schmerz setzt mir arg zu:* A fájdalom nagyon erősen gyötör v. megkínoz.

Zuspitzen. — *Das Nationalcasino spitzt die nationalen Gegensätze zu:* A nemzeti kaszinó a társadalmi ellentéteket kihegyezi (PHirl. 1892. V/27. 1) v. kiélezi.

Zusprechen.— *Einem Muth zusprechen od. einsprechen:* Bátorítani (szóval) vkit. Felbátorítani. Biztatni. — *Man spricht ihm auch noch andere drei Bücher zu:* Még három más könyvet is tulajdonítanak neki. — *Der Flasche tüchtig zusprechen:* Szorgalmasan üritgetni a poharat. —*Man sprach schon fleissig dem Kruge zu. Der Krug machte schon fleissig die Runde:* Járta már a kancsó isten igazába (Pet: JánosV.).

Zustand. — *Denke dir meinen Zustand:* Képzeld magadat helyzetembe. — *Es ist in gutem Zustande:* Jó karban van. — *Seine Stiefel waren in einem jammervollen Zustande:* Csizmája siralmasan kidült-bedült oldalú állapotban volt(Jókai).

Zustehen. — *Es steht mir zu:* Az én kötelességem. — *Auch mir steht innerhalb dieser Schranken ein Wort zu* Nekem is van szavam e sorompókon belül (Jók: ErdAr. III: 50).

Zustossen. — *Es stösst mir eine Krankheit zu:* Vmi betegségbe esem. — *Vielleicht ist ihm ein Unfall zugestossen:* Talán vmi baj érte.

Zutragen. — *Auch traf's sich, dass von Freunden ihm zugetragen ward, wie Etzel angefahren die Botschaft gestern hart:* Valaki már azt is meghozta fülébe, öcscse hogyan mordúlt követek elébe

(Ar: BH. 7: 45). — *Nicht fasst das Wunder sie, das sich zutrug an dem Tage:* Esze megállt, oly csuda történt e nap (Ar. BH. 7: 51). — *Wenn es sich zutragen sollte:* Ha megtörténik; ha a szerencse úgy hozza (Vers. 20). — *Es hat sich weiter nichts Neues zugetragen:* Azóta semmi ujság se történt.

Zutrauen (ige). — *Jmdm alles zutrauen:* Vkit minden rosszra képesnek tartani. — *Das ist ihm zuzutrauen:* Az megfér az ő természetével; őt lehet ezzel gyanusítani; ez kitelik tőle.

Zutrauen (főnév). — *Er hat das Zutrauen zu mir, dass ich nichts dergleichen thun werde:* Bízik bennem, hogy semmi olyast nem teszek.

Zutreffen. — *Seine Antwort ist nicht zutreffend od. trifft nicht zu:* Nem üti felelete a tárgyat (Nyr. V: 508). — *Meine Erwartung hat zugetroffen:* Nem csalatkoztam reményemben. — *Die Rechnung trifft auf den Heller zu:* A számítás v. számla az utolsó krajczárig talál.

Zutrinken. — *Einem zutrinken:* Ráköszönteni v. köszönni vkire a bort v. üveget v. kancsót v. kulacsot v. poharat. Borral ráköszönteni vkire. — *Nun ziemt es sich einander zuzutrinken:* Úgy illenék, hogy már most egymásra kancsót üritenénk (Ar: TSz. 1: 15). — *Wenn erst Wein im Glase perlt, ist es nimmermehr zu vermeiden, dass man auch einander zutrinkt:* Aztán pedig nem állhatja meg az ember, hogy mikor bor van a pohárban, áldomást ne igyék (Jók: EnyémT. III: 127). — *Jmdm seine Gesundheit zutrinken:* Vkinek egészségére inni.

Zutritt. — *Man konnte bei ihm einige Tage keinen Zutritt haben:* Egy pár napig nem lehetett vele beszélni. — *Er hat überall Zutritt:* Mindenüvé bejáratos (Jók: ArEmb. V: 28).

Zuversicht. — *Der Zuversicht leben, dass...:* Bizton remélni, hogy...

Zuvorkommen. — *Dem Gerüchte von seiner Ankunft zuvorkommen:* Jöttének hírét megelőzni. Előbb jönni a hírénél.

Zuvorthun. — *Es jemandem in etwas zuvorthun:* Vkin vmiben túltenni.

Zuwachs. — *Sie erhielten immer neuen Zuwachs:* Mind jobban gyarapodtak.

Zuwedeln. — *Das Thier hob nur seinen Schwanz, als wollte es ihm einen Willkomm zuwedeln:* Csak a farkát emelintette meg egyszer, mintha üdvözlőleg csóválná (Jók: ArEmb. I: 88).

Zuwege. — *Zuwege bringen:* Végbe vinni (Vers. 241).

Zuwenden. — *Sie wendeten uns wenig Aufmerksamkeit zu. Sie achteten unser gar nicht:* Nem igen hederítettek ránk (Nyr. IV: 421). — *Er wandte dem Monde den Rücken zu:* Hátat fordított a holdnak (Jók: ArEmb. II: 37). — *Jener steht den Rücken seinem Bruder zuwendend:* Jöttire a bátyja megfordula háttal (Ar: BH. 7: 21).

Zuwerfen. — *Noémi warf ihrer Mutter noch einen fragenden Blick zu:* Noémi még egy kérdő tekintetet vetett anyjára (Jók: ArEmb. III: 57). — *Tausende sollen dir Küsse zuwerfen:* Csókot hintsenek feléd ezeren (Jók: FGyém. V: 134).

Zuwider. — *Wenn es dir nicht zuwider ist:* Ha nincsen ellenedre. — *Es ist mir jmd. zuwider:* Gyűlöletes, alkalmatlan vki nekem. — *Zuwider ist ihm Gottes schönes Erdenreich:* Visszás neki Isten gyönyörű világa (Ar: BH. 2: 4). V, ö. Ha nem megunt előtte Isten szép világa. (Toldi I: 12).

Zuwiderhandeln. — *Die dem Beschlusse des Landes zuwiderhandelten:* Kik ellene szegültek az ország határozatának (Jók: ErdAr. II: 83).

Zuzählen. — *Was ein Gott noch euern Tagen zugezählt:* A mely időt még Allah rád kimért (Szem: Zr. 1: 1).

Zuziehen. — *Meist zieht er sich selber Schaden und Gefahren zu:* Magának legtöbbször te kárt s veszélyt okoz (Szarvas: Phædr. 13). — *Er zog sich einen starken Schnupfen zu:* Szörnyű náthát kapott (KisfK: VígBesz. 203). — *Die Vorhänge zuziehen:* A függönyt összehúzni.

Zwar. — *Und zwar:* Még pedig.

Zweck. — *Es entspricht nicht entfernt dem Zwecke:* Közel sem (NySz.) felel meg a czélnak. — *Weit entfernt davon dem Zwecke zu entsprechen, ist es gar nicht brauchbar:* Nem hogy megfelelne a czélnak, még csak nem is használható (nem: távol áll attól, hogy jó, még stb. Antib.). — *Die Poesie hat das Vergnügen zum Zweck:* A költészetnek czélja a gyönyörködtetés.

Zweckmässig. — *Es wäre gut oder zweckmässig:* Jónak látnám (NySz.). Jó lenne. — *Ich hielt es fürs zweckmässigste, sie in facie loci zu überraschen:* Leg-

jobbnak ítéltem őket in facie loci meglepni (KisfK: VígBesz. 87).

Zweifel. — *Darüber konnte kein Zweifel obwalten:* Ez iránt semmi kétség sem foroghatott fenn (SzászK: Ebers, Egy polgárm. II. 44). — *Ein ausführlicherer Auszug lässt keinen Zweifel darüber aufkommen:* Részletesebb kivonat nem hagy ez iránt kétségben (Ar: Próz. 441). — *Nun ist mir der Zweifel benommen. Nun weiss ich, was die Glocke geschlagen hat:* Már most semmi kétségem sincs. Most már tudom, hányadán vagyok v. hányat ütött az óra. — *Es leidet keinen Zweifel:* Semmi kétség sem fér hozzá. — *Keinen Zweifel übrig lassen:* Minden kétséget eloszlatni. — *Den Zweifel verbannen:* Eloszlatni v. eltávolítani a kétséget. — *Einen gelinden Zweifel vorbringen:* Némi szerény kétkedést kifejezni (Jók: ArEmb. V: 110). — *Es lässt noch einen Zweifel zu:* Kétség fér hozzája (NySz.). — *Er hat meinen Zweifel zerstreut:* Eloszlatta kétségemet. — *Dies hat niemals einem Zweifel unterlegen:* Ebben soha se kételkedtek. — *Ich ziehe es in Zweifel:* Kétségbe vonom. Kétségbe hozom. Kétség alá hozom (Kemény: Élet és Irod. 111). — *Ohne Zweifel:* Kétség kívül.

Zweifeln. — *Man kann daran nicht zweifeln:* Nincs kétség benne. — *Ich kann daran nicht zweifeln:* Nincsen kétségem benne (NySz.). — *Vertraue Gott ohne zu zweifeln:* Bízzál kétség nélkül az Istenben (NySz.).

Zweig. — *Die Bäume blühen zuerst, nachher bekommen sie Zweige:* A fák először virágzanak, azután ágaznak. — *Er kommt auf einen grünen Zweig:* Zöld ágra jut (Erd.). Felhág az ugorkafára (NySz.). — *Er kann auf keinen grünen Zweig kommen:* Nem tud zöld ágra vergődni.

Zwerchfell. — *Jmdm das Zwerchfell erschüttern:* Vkit heves kaczagásra indítani. Vkit erősen megkaczagtatni.

Zwiespalt. — *Mit sich selbst in Zwiespalt sein:* Önmagával meghasonlásban élni.

Zwiesprach.— *Solch holder Zwiesprach pflegen sie kosend miteinand:* Így mulatozának egymás örömében (Ar: BH. 5: 18).

Zwietracht. — *Den Samen der Zwietracht unter ihnen ausstreuen:* A visszavonás konkolyát hinteni közéjük (vö. A fertelmesség konkolyát hinteni, NySz.). Konkolyt vetni közéjök (NySz.).

Zwingen. — *Der Wille lässt sich nicht zwingen:* Az akaratot nem lehet erőszakolni. — *Jmd. zur Nachgiebigkeit bewegen, zwingen:* Vkit engedékenységre bírni, kényszeríteni. — *Du bist gezwungen dazu. Du bist gezwungen, es zu thun:* Kénytelen vagy vele (NySz.). — *So du nun ihm die Empörer zwingest bald zur Botmässigkeit:* Ha hát kész engedelemre pártosait hoznád (Ar: BH. 7: 13). — *Dass ich den Kaiser zwinge zu jährlichem Tribut:* Szorítom a császárt éventi adóra (Ar: BH. 7: 41).

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

77138/11

PAL
2007

225/22

DM 30.-

BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Simonyi, Zsigmond,

Deutsche und ungarische Redensarten

Budapest 1896

L.rel. 2627 x

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11814656-6